SHRI JAGADGURU VISHWARADHYA JNANAMANDIR
(LIBRARY)
JANGAMAWADIMATH, VARANASI

❁❁❁❁❁

Please return this volume on or before the date last stamped
Overdue volume will be charged 1/- per day.

ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ ೧೯೬೫
ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣ ೧೯೬೯
ತೃತೀಯ ಮುದ್ರಣ ೧೯೭೪

ಬೆಲೆ :
ಪದಸೂಚೀ ಸಹಿತ ೧೮-೦೦

ಮುದ್ರಕರು :
ಮಂಗ್ಳೂರ್ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್
ಶ್ರೀರಾಮಪೇಟೆ, ಮೈಸೂರು-೧

ಮುನ್ನುಡಿ

ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವವರು ಮೊದಲು ಅಮರವನ್ನು ಓದಬೇಕು. ಕೋಶಗಳು ಅನೇಕವಿದ್ದರೂ ಅಮರ ಕೋಶದಂತೆ ಪರಿಷ್ಕೃತ ವಾದ ಕೋಶ ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಬರೆದ ಅಮರಸಿಂಹ ಕವಿಯು ೬ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಇದೆ. ಇವನು ಬೌದ್ಧನೆಂದು ವಿಮರ್ಶಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಬುದ್ಧನನ್ನೇ ಮೊದಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿ ಸಿರುವುದೂ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ಸರ್ವಜ್ಞ ಬುದ್ಧನ ಪರ್ಯಾಯಪದ ಹೇಳಿ ರುವುದೂ, ನಾನಾರ್ಥ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ "ಜಿನಯಮೌ" ಎಂಬುದರಿಂದ ದ್ವಂದ್ವದಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯ ನನ್ನು ಮೊದಲು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬೇಕೆಂದುದರಿಂದ ಜಿನನಿಗೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ತೋರಿಸಲು ಅವನನ್ನು ಮೊದಲು ಹೇಳಿರುವನೆಂದೂ, ಹೀಗೆ ಹಲವು ಕಾರಣ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಾರಣಗಳು ಸಮಂಜಸವಾಗಿ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಮಂಗಳ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೇವನಾರೆಂದು ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಯಾವ ದೇವನಾಗಲಿ ಅವನು ದಯಾದಿಗುಣ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಸರ್ವಜ್ಞಃ ಸುಗತಃ — ಎಂದು ಮೊದಲು ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ಸಮರ್ಥಿಸಬಹುದು. ವೇದಬಾಹಿರರಾದ ಅಸುರರನ್ನು ಹೇಳಿದೊಡನೆ ಅದನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಅವನು ಅವೈದಿಕ ಮತಾವಲಂಬಿ ಎಂದು ಸಂಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದು. ಮನುಷ್ಯ ವರ್ಗವಾದೊಡನೆ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಗ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೆ ನಿಷ್ಠ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯವರು ಅದನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯ ವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಬೌದ್ಧನೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಿಗುವ ಕಾರಣಗಳಿಗಿಂತ ಇತರನೆಂದು ಹೇಳಲು ಅಧಿಕ ಕಾರಣಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಅದು ಹೇಗೆ ಇರಲಿ. ಸಕಲಶಾಸ್ತ್ರ ಪಾರಂಗತನಾದ ಈ ಕವಿಯು ಅಮರಕೋಶವೆಂಬ ಅಮರ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿ ಯಶಃಕಾಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.

ಅಮರಕೋಶಕ್ಕೆ ಇದುವರೆಗೆ ಅನೇಕರು ನಾನಾ ರೀತಿಯಿಂದ ಟಿಪ್ಪಣಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಉತ್ತಮ ಕನ್ನಡ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿರುವ ಪುಸ್ತಕ ಎಲ್ಲಿಯೂ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಕೃತ ಮಾನ್ಯ ಮಿತ್ರರಾದ ನಮ್ಮ ಕಾಲೇಜಿನ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಅಧ್ಯಾಪಕರಾದ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಬಿ. ಎಸ್. ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹಯ್ಯನವರು ನನಗೆ ಇದನ್ನು ಬರೆಯಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದ್ರವ್ಯ ಸಹಾಯವನ್ನೂ ಮಾಡಿ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಮಿತ್ರರ ಸಹಕಾರವಿಲ್ಲದೆ ನನ್ನ ಯಾವ

ಕಾರ್ಯವೂ ಮುಂದುವರಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಮಿತ್ರವೃಂದಕ್ಕೆ ಚಿರಋಣಿಯಾಗಿರುತ್ತೇನೆ.

ಪ್ರಕೃತ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ದುರ್ಬೋಧವಾದುದರಿಂದಲೂ ವನೌಷಧಿ ವರ್ಗವನ್ನು ಮೂರನೇ ಕಾಂಡದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿರುತ್ತೇನೆ. ಶುದ್ಧವಾಗಿ ತರಲು ಆದಷ್ಟು ಶ್ರಮ ವಹಿಸಿದೆ. ವಿಷಯವನ್ನು ಬಿಡದೆ ಅಧಿಕ ವಿವರಿಸದೆ ಸರಳವಾಗಿ ಅರ್ಥವನ್ನು ಬರೆದಿರುತ್ತೇನೆ. ಇದನ್ನು ಅಂದವಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಮಂಗ್ಳೂರ್ ಪ್ರೆಸ್ ಮಾಲಿಕರಾದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಪತಿರಾಯರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿರುತ್ತೇನೆ. ಈ ಗ್ರಂಥವು ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷಾಭ್ಯಾಸಿಗಳಾದ ಕರ್ಣಾಟಕ ಬಂಧುಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಲೆಂದು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರದ ಡಿ. ಪಿ. ಇ. ಐ. ಅವರ ಆರ್ಡರ್ ನಂ T 2. 81. LV I 1/67-68 ಮೇರೆಗೆ ಹೈಸ್ಕೂಲ್ ಕಾಲೇಜು ಲೈಬ್ರೆರಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂದು ಅನುಮತಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ತೃತೀಯ ಮುದ್ರಣ

ಅಮರಕೋಶವು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿ ಈಗ ೩ನೇಮುದ್ರಣ ಹೊಂದಿದೆ. ಡೆಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸ್ಪೆಶಲ್, ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿಭಾಗದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ನನ್ನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪುಸ್ತಕಕ್ಕೂ ರಿಕ್ತಹಸ್ತವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ ಬಂದುದು ಶೋಚನೀಯವಾಗಿದೆ. ಜನತೆಯ ಮುಂದೆ ಈ ದುಃಖವನ್ನಿಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಕಾಗದದ ಅಭಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ನನಗೆ ಉತ್ತೇಜನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಉದಾರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಮೂರನೇ ಮುದ್ರಣವನ್ನು ಅಂದವಾಗಿಯೂ ಶೀಘ್ರವಾಗಿಯೂ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಮಿತ್ರರಾದ ಶ್ರೀಯುತ ಮಾರ್ಪಳ್ಳಿ ಅವರಿಗೆ ಚಿರಋಣಿಯಾಗಿರುತ್ತೇನೆ. ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಪದಸೂಚಿಯನ್ನು ಹಾಕಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿದುದೂ ಇಂದು ಸಾಫಲ್ಯಗೊಳಿಸಿದ ಅವರ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಎಷ್ಟು ಸ್ಮರಿಸಿದರೂ ಅದು ಅಲ್ಪವೇ. ಅವರಿಗೆ ಆಯುರಾರೋಗ್ಯಾದಿ ಸಕಲ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನು ಒದಗಿಸಲೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಬೆಲೆ ಏರಿಸಿದುದನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಹಿಂದಿನಂತೆ ಕರ್ಣಾಟಕ ಜನತೆ ನನಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವೀಯುತ್ತದೆಂದು ನಂಬಿರುತ್ತೇನೆ.

ತಾ ೫-೭-೭೪
ಮೈಸೂರು

ಸಜ್ಜನ ವಿಧೇಯ
ಜಿ. ವಿಷ್ಣುಮೂರ್ತಿ ಭಟ್ಟ

॥ ಶ್ರೀ ಗಣೇಶಾಯ ನಮಃ ॥

ಶ್ರೀಮದಮರಸಿಂಹವಿರಚಿತಃ

ಅಮರಕೋಶಃ

ಅವತರಣಿಕೆ

ಯಸ್ಯ ಜ್ಞಾನದಯಾಸಿಂಧೋರಗಾಧಸ್ಯಾನಘಾ ಗುಣಾಃ ।
ಸೇವ್ಯತಾಮಕ್ಷಯೋ ಧೀರಾಃ ಸ ಶ್ರಿಯೈ ಚಾಮೃತಾಯ ಚ ॥ ೧ ॥
ಸಮಾಹೃತ್ಯಾನ್ಯತಂತ್ರಾಣಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತೈಃ ಪ್ರತಿಸಂಸ್ಕೃತೈಃ ।
ಸಂಪೂರ್ಣಮುಚ್ಯತೇ ವರ್ಗೈರ್ನಾಮಲಿಂಗಾನುಶಾಸನಮ್ ॥ ೨ ॥

ಗ್ರಂಥವು ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ಸಮಾಪ್ತಿ ಹೊಂದಲು ಕವಿಯು ಗ್ರಂಥಾದಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ. ಹೇ ಧೀರಾಃ — ಎಲೈ ಪಂಡಿತೋತ್ತಮರೇ, ಜ್ಞಾನದಯಾಸಿಂಧೋಃ — ಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿದಯೆಗೆ ಸಮುದ್ರ ನಂತಿರುವ, ಅಗಾಧಸ್ಯ — ಗಂಭೀರನಾಗಿರುವ, ಯಸ್ಯ — ಯಾವ ದೇವನ, ಗುಣಾಃ — ದಯಾದಿಗುಣಗಳು, ಅನಘಾಃ — ಪಾಪರಹಿತವಾಗಿವೆಯೋ, ಅಕ್ಷಯಃ—ನಾಶ ರಹಿತನಾದ, ಸಃ — ಆ ದೇವನು, ಶ್ರಿಯೈ — ಸಂಪತ್ತಿಗಾಗಿಯೂ, ಅಮೃತಾಯ ಚ — ನಿತ್ಯಸುಖರೂಪ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಸೇವ್ಯತಾಂ — ಸೇವಿಸಲ್ಪಡಲಿ.

ಅಮರಸಿಂಹನು ಬೌದ್ಧನೆಂದು ಕೆಲವರ ವಾದ. ಆದುದರಿಂದ ದಯಾಮಯ ನಾದ ಬುದ್ಧದೇವನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸಂಸ್ಕೃತಪದಗಳಿಗೆ ನಾನಾ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದ ನಾನಾರೀತಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಲು ಬರುವುದರಿಂದ ಬುದ್ಧನೇ ಆಗಬೇಕೆಂದಿಲ್ಲ. ಶಿವನಾದರೂ ಆಗಬಹುದು, ವಿಷ್ಣುವಾದರೂ ಆಗಬಹುದು. ಪರಮಾತ್ಮನ ಗುಣಗಳು ಅಮೋಘವಾಗಿವೆ. ಅವನಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಜ್ಞಾನ ದಯಾದಿಗುಣಗಳು ಶೋಭಿಸುತ್ತವೆ. ಐಶ್ವರ್ಯ, ಜ್ಞಾನ, ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಅಂತಹ ಮಹಾಮಹಿಮನನ್ನು ನಾನು ಸೇವಿಸುತ್ತೇನೆ; ನೀವೂ ಸೇವಿಸಿರಿ ಎಂದು ಕವಿಯು ಮಂಗಳರೂಪದಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಗ್ರಂಥದ ವಿಷಯ ಪ್ರಯೋಜನಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ : ಅನ್ಯತಂತ್ರಾಣಿ — ಇತರ ಕೋಶಗಳನ್ನು, ಸಮಾಹೃತ್ಯ — ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತೈಃ — ಸಂಕ್ಷೇಪಗೊಳಿಸಿದ, ಪ್ರತಿಸಂಸ್ಕೃತೈಃ — ಅಸಾರಾಂಶವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಕ್ರಮಾದಿಗಳಿಂದ ಉತ್ಕರ್ಷ

ಪ್ರಾಯಶೋ ರೂಪಭೇದೇನ ಸಾಹಚರ್ಯಾಚ್ಚ ಕುತ್ರಚಿತ್ ।
ಸ್ತ್ರೀಪುಂನಪುಂಸಕಂ ಜ್ಞೇಯಂ ತದ್ವಿಶೇಷವಿಧೇಃ ಕ್ವಚಿತ್ ॥ ೩ ॥

ಹೊಂದಿದ, ವರ್ಗೈಃ — ಪ್ರಕರಣಗಳಿಂದ, ಸಂಪೂರ್ಣಂ — ತುಂಬಿರುವ, ನಾಮ ಲಿಂಗಾನುಶಾಸನಂ — 'ನಾಮಲಿಂಗಾನುಶಾಸನ'ವೆಂಬ ಕೋಶವು, ಉಚ್ಯತೇ — ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ನಾಮವೆಂದರೆ ಹೆಸರು, ಲಿಂಗವೆಂದರೆ ಸ್ತ್ರೀಪುಂನಪುಂಸಕಲಿಂಗ ಗಳು. ಇವುಗಳನ್ನು ವಿವೇಕದಿಂದ ಬೋಧಿಸುವುದೇ ನಾಮಲಿಂಗಾನುಶಾಸನ. ತ್ರಿಕಾಂಡಕೋಶಾದಿಗಳು ಕೇವಲ ನಾಮಪ್ರತಿಪಾದಕವಾಗಿದ್ದರೆ ವರರುಚ್ಯಾದಿಕೃತ ಕೋಶಗಳು ಕೇವಲ ಲಿಂಗವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ. ಅದೂ ಒಂದು ಕ್ರಮವನ್ನನು ಸರಿಸಿ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿಯಾದರೋ ನಾಮ ಲಿಂಗ ಎರಡನ್ನೂ ಹೇಳುವುದಲ್ಲದೆ ಉಪ ಯೋಗವಿಲ್ಲದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಉಳಿದವುಗಳನ್ನು ಒಂದು ಕ್ರಮದಿಂದ ಬೋಧಿಸುವುದ ರಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಕೋಶಗಳಿಗಿಂತ ಇದು ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವ ಪದಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿ ಆಯಾಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಪದಗಳು ವ್ಯಾಕರಣಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿಲ್ಲ. ಕವಿಪ್ರಯೋಗ, ಲೋಕ ರೂಢಿಗನುಸಾರವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಪದಗಳ ಲಿಂಗಜ್ಞಾನೋಪಾಯವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾನೆ : ಸ್ತ್ರೀಪುಂನಪುಂಸಕಂ — ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗಗಳನ್ನು, ಪ್ರಾಯಶಃ — ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ, ರೂಪಭೇದೇನ — ಸ್ತ್ರೀಪ್ರತ್ಯಯಗಳಿಂದ ಆದ ಧೀರ್ಘಾದಿಗಳು, ಪುಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ವಿಸರ್ಗ, ನಪುಂಸಕದಲ್ಲಿ ಬಿಂದು (೦) ಬಂದು ಉಂಟಾದ ರೂಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸದಿಂದಲೂ. ಕುತ್ರಚಿತ್ — ಕೆಲವು ಕಡೆ, ಸಾಹಚರ್ಯಾತ್ ಚ—ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ಶಬ್ದದ ಸಾಂನಿಧ್ಯದಿಂದಲೂ, ಕ್ವಚಿತ್ — ಇವೆರಡರಿಂದಲೂ ತಿಳಿಯಲ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ, ತದ್ವಿಶೇಷವಿಧೇಃ - ಆ ಲಿಂಗವನ್ನು ಕಂಠತಃ ಹೇಳಿರುವುದ ರಿಂದಲೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದೀರ್ಘಾಂತವಾಗಿದ್ದರೆ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ವಾಗುತ್ತದೆ, ಹ್ರಸ್ವ ವಿಸರ್ಗಾಂತವಾಗಿದ್ದರೆ ಪುಲ್ಲಿಂಗವೆಂದು, ಸೊನ್ನೆ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ ನಪುಂಸಕವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು ಉದಾ : ಪದ್ಮಾ, ಈಶಃ, ಮಾನಸಂ. ಆ ಪದವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಸರ್ವನಾಮಪದಗಳಿಂದಲೂ (ತತ್, ಸಃ, ಸಾ) ಲಿಂಗವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸ ಬಹುದು. ಇಮೂ ಅಲ್ಲದೆ 'ಅಶ್ವಯುಗಶ್ವಿನೀ' 'ಭಾನುಃಕರೋ' 'ವಿಯದ್ವಿಷ್ಣು ಪದಂ' ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸಾಹಚರ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಪ್ರಸಿದ್ಧಲಿಂಗ ತಿಳಿಯುವ ಅಶ್ವಿನೀಪದ ಸಹವಾಸದಿಂದ ಅಶ್ವಯುಕ್ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗವೆಂದೂ, ಕರಶಬ್ದ ಸಾಹಚರ್ಯದಿಂದ ಭಾನುಪದ ಪುಲ್ಲಿಂಗವೆಂದೂ, ವಿಷ್ಣುಪದಂ ಎಂಬುದರೊಡನೆ ಹೇಳಿದ ವಿಯತ್ ನಪುಂಸಕವೆಂದೂ ತಿಳಿಯಬಹುದು ಕೆಲವು ಕಡೆ ಇವೆರಡರಿಂದಲೂ

ಭೇದಾಖ್ಯಾನಾಯ ನ ದ್ವಂದ್ವೋ ನೈಕಶೇಷೋ ನ ಸಂಕರಃ ।
ಕೃತೋಽತ್ರ ಭಿನ್ನಲಿಂಗಾನಾಮನುಕ್ತಾನಾಂ ಕ್ರಮಾದೃತೇ ॥ ೪ ॥
ತ್ರಿಲಿಂಗ್ಯಾಂ ತ್ರಿಷ್ವಿತಿಪದಂ ಮಿಥುನೇತು ದ್ವಯೋರಿತಿ ।
ನಿಷಿದ್ಧಲಿಂಗಂ ಶೇಷಾರ್ಥಂ ತ್ವಂತಾಥಾದಿ ನ ಪೂರ್ವಭಾಕ್ ॥ ೫ ॥

ಅಸಾಧ್ಯವಾದಾಗ ವಿಶೇಷಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಲಿಂಗವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಉದಾ : 'ಭೇರೀ ಸ್ತ್ರೀ ದುಂದುಭಿಃ ಪುಮಾನ್' — ಇತ್ಯಾದಿ.

ಅನುಕ್ತಾನಾಂ — ಮತ್ತೊಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹೇಳದಿರುವ, ಭಿನ್ನಲಿಂಗಾನಾಂ — ಬೇರೆಬೇರೆ ಲಿಂಗಗಳುಳ್ಳ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ, ಭೇದಾಖ್ಯಾನಾಯ — ಲಿಂಗಭೇದ ಹೇಳಲು, ದ್ವಂದ್ವಃ — ದ್ವಂದ್ವಸಮಾಸವು, ಏಕಶೇಷಃ — ಏಕಶೇಷವೂ, ನಕೃತಃ—ಮಾಡಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲ, ಕ್ರಮಾತ್ ಋತೇ — ಕ್ರಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಸಂಕರಃ ನಕೃತಃ — ಮಿಶ್ರಣ ಮಾಡಿಲ್ಲ.

'ದೇವತಾದೈವತಾಮರಾಃ' ಎಂದು ದ್ವಂದ್ವ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಇವು ಭಿನ್ನಭಿನ್ನ ಲಿಂಗಗಳು. ಅದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಒಂದೇ ಲಿಂಗವಾಗಿದ್ದರೆ ಆಗ ದ್ವಂದ್ವವನ್ನೋ ಏಕಶೇಷವನ್ನೋ ಲಾಘವಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಸ್ತ್ರೀಪುಂನಪುಂಸಕಲಿಂಗಗಳನ್ನೂ ಕ್ರಮವಾಗಿಯೇ ಹೇಳಿದೆ. ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಿಶ್ರಣ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಉದಾ : 'ಸ್ತವಃ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಸ್ತುತಿರ್ನುತಿಃ' ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. 'ಸ್ತುತಿಃ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಸ್ತವೋನುತಿಃ' ಎಂದು ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರೆ ಸಾಂಕರ್ಯ ಬರುತ್ತದೆ.

ತ್ರಿಲಿಂಗ್ಯಾಂ — ಮೂರು ಲಿಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆಯೆಂದು ಹೇಳುವಾಗ, ತ್ರಿಷು ಇತಿ ಪದಂ — 'ತ್ರಿಷು' ಎಂಬ ಪದವನ್ನೂ, ಮಿಥುನೇತು — ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಪುಲ್ಲಿಂಗಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೆಂದು ಹೇಳುವಾಗ, ದ್ವಯೋರಿತಿ — 'ದ್ವಯೋಃ' ಎಂಬ ಪದವನ್ನೂ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ನಿಷಿದ್ಧಲಿಂಗಂ — ನಿಷೇಧಿಸಿದ ಲಿಂಗವಿರುವ ಪದವು, ಶೇಷಾರ್ಥಂ— ಉಳಿದ ಲಿಂಗವುಳ್ಳದ್ದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ತ್ವಂತ — 'ತು' ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ, ಅಥಾದಿ — 'ಅಥ' ಎಂಬುದು ಆದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಪದವು, ನಪೂರ್ವಭಾಕ್ — ಪೂರ್ವಾನ್ವಯಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

'ತ್ರಿಷುಸ್ಫುಲಿಂಗೋಽಗ್ನಿಕಣಃ' ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸ್ಫುಲಿಂಗಾದಿಗಳು ಮೂರು ಲಿಂಗಗಳುಳ್ಳವುಗಳೆಂದು ತಿಳಿಸಲು 'ತ್ರಿಷು' ಎಂದಿರುತ್ತಾರೆ. 'ದ್ವಯೋರ್ಜ್ವಾಲಕೀಲೌ' ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ವಾಲಾದಿಗಳು ಪುಲ್ಲಿಂಗಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆಯೆಂದು ತಿಳಿಸಲು 'ದ್ವಯೋಃ' ಎಂದಿರುತ್ತಾರೆ. 'ವಜ್ರಮಸ್ತ್ರೀ' ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ

ನಿಷೇಧ ಮಾಡಿದಾಗ ಅದು ಪುಂನಪುಂಸಕಗಳುಳ್ಳದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. 'ನಗರೀ – ತ್ವಮರಾವತೀ' 'ಜವೋಽಥಶೀಘ್ರಂ ತ್ವರಿತಂ' ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ 'ತು', 'ಅಥ' ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಶಬ್ದಗಳು ಪೂರ್ವಶಬ್ದಗಳೊಡನೆ ಅನ್ವಯ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ ಮುಂದೆ ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಈ ಸಂಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ೩ ಕಾಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಲಿಂಗನಿರ್ಣಯಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಇವುಗಳನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿರಬೇಕೆಂದು ಮೊದಲು ವಿವರಿಸಿರುತ್ತಾನೆ.

ಪ್ರಥಮ ಕಾಂಡ

ಸ್ವರ್ಗವರ್ಗಃ ೧

ಸ್ವರವ್ಯಯಂ ಸ್ವರ್ಗನಾಕ ತ್ರಿದಿವ ತ್ರಿದಶಾಲಯಾಃ ।
ಸುರಲೋಕೋ ದ್ಯೋ ದಿವೌ ದ್ವೇ ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ಕ್ಲೀಬೇ ತ್ರಿವಿಷ್ಟಪಮ್[1] ॥
ಅಮರಾ ನಿರ್ಜರಾ ದೇವಾಸ್ತ್ರಿದಶಾ ವಿಭುಧಾಃ ಸುರಾಃ ।
ಸುಪರ್ವಾಣಃ ಸುಮನಸಸ್ತ್ರಿದಿವೇಶಾ ದಿವೌಕಸಃ ॥ ೭ ॥
ಆದಿತೇಯಾ ದಿವಿಷದೋ ಲೇಖಾ ಅದಿತಿನಂದನಾಃ ।
ಆದಿತ್ಯಾ ಋಭವೋಽಸ್ವಪ್ನಾ ಅಮರ್ತ್ಯಾ ಅಮೃತಾಂಧಸಃ ॥ ೮ ॥
ಬರ್ಹಿರ್ಮುಖಾಃ ಕ್ರತುಭುಜೋ ಗೀರ್ವಾಣಾ ದಾನವಾರಯಃ ।
ವೃಂದಾರಕಾ ದೈವತಾನಿ ಪುಂಸಿ ವಾ ದೇವತಾಃ ಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ॥ ೯ ॥
ಆದಿತ್ಯವಿಶ್ವವಸವಸ್ತುಷಿತಾ ಭಾಸ್ವರಾನಿಲಾಃ ।
ಮಹಾರಾಜಿಕ ಸಾಧ್ಯಾಶ್ಚ ರುದ್ರಾಶ್ಚ ಗಣದೇವತಾಃ[2] ॥ ೧೦ ॥

ಸ್ವರ್ (ಸ್ವಃ) ಇದು ಅವ್ಯಯ. ಸ್ವರ್ಗಃ ನಾಕಃ ತ್ರಿದಿವಃ ತ್ರಿದಶಾಲಯಃ ಸುರಲೋಕಃ (ಪು) ದ್ಯೌಃ — ಓಕಾರಾಂತ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ. ದ್ಯೌಃ (ದಿವೌ–ದಿವಃ) ವಕಾರಾಂತ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ. ತ್ರಿವಿಷ್ಟಪಂ (ನಪುಂಸಕ) ಇವು ೯ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದ ಹೆಸರು. ॥ ೬ ॥

ಅಮರಾಃ ನಿರ್ಜರಾಃ ದೇವಾಃ ತ್ರಿದಶಾಃ ವಿಬುಧಾಃ ಸುರಾಃ ಸುಪರ್ವಾಣಃ (ಸುಪರ್ವನ್ ನಕಾರಾಂತ ಶಬ್ದ) ಸುಮನಸಃ (ಸಾಂತ) ತ್ರಿದಿವೇಶಾಃ ದಿವೌಕಸಃ (ಸಾಂತ) ಆದಿತೇಯಾಃ ದಿವಿಷದಃ (ದಾಂತ) ಲೇಖಾಃ ಅದಿತಿನಂದನಾಃ ಆದಿತ್ಯಾಃ ಋಭವಃ (ಉಕಾರಾಂತ) ಅಸ್ವಪ್ನಾಃ ಅಮರ್ತ್ಯಾಃ ಅಮೃತಾಂಧಸಃ (ಸಾಂತ) ಬರ್ಹಿರ್ಮುಖಾಃ ಕ್ರತುಭುಜಃ (ಜಾಂತ) ಗೀರ್ವಾಣಾಃ ದಾನವಾರಯಃ (ಇಕಾರಾಂತ) ವೃಂದಾರಕಾಃ ದೈವತಾನಿ (ಪು–ನ) ದೇವತಾಃ (ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ) ೨೬ ದೇವತೆಗಳ ಹೆಸರು. ಈ ದೇವತಾಪರ್ಯಾಯ ಪದಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಬಹುವಚನಾಂತವಾಗಿಯೇ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಹುವಚನಾಂತ ವಾಗಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ. ॥ ೭ ॥ ೮ ॥ ೯ ॥

ಆದಿತ್ಯಾಃ ವಿಶ್ವೇ (ಅಕಾರಾಂತ ಸರ್ವನಾಮ ಶಬ್ದ) ವಸವಃ ತುಷಿತಾಃ ಭಾಸ್ವರಾಃ ಅನಿಲಾಃ ಮಹಾರಾಜಿಕಾಃ ಸಾಧ್ಯಾಃ ರುದ್ರಾಃ — ೯ ಗಣದೇವತೆ ಗಳು. ಇವರು ಗುಂಪಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ನಿಷೇಧ ಮಾಡಿದಾಗ ಅದು ಪುಂನಪುಂಸಕಗಳುಳ್ಳದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. 'ನಗರೀ - ತ್ವಮರಾವತೀ' 'ಜವೋಽಥಶೀಘ್ರಂ ತ್ವರಿತಂ' ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ 'ತು', 'ಅಥ' ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಶಬ್ದಗಳು ಪೂರ್ವಶಬ್ದಗಳೊಡನೆ ಅನ್ವಯ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ ಮುಂದೆ ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಈ ಸಂಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ೩ ಕಾಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಲಿಂಗನಿರ್ಣಯಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಇವುಗಳನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿರಬೇಕೆಂದು ಮೊದಲು ವಿವರಿಸಿರುತ್ತಾನೆ.

ಪ್ರಥಮ ಕಾಂಡ

.ಸ್ವರ್ಗವರ್ಗಃ ೧

ಸ್ವರವ್ಯಯಂ ಸ್ವರ್ಗನಾಕ ತ್ರಿದಿವ ತ್ರಿದಶಾಲಯಾಃ ।
ಸುರಲೋಕೋ ದ್ಯೋ ದಿವೌ ದ್ವೇ ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ಕ್ಲೀಬೇ ತ್ರಿವಿಷ್ಟಪಮ್[1] ॥
ಅಮರಾ ನಿರ್ಜರಾ ದೇವಾಸ್ತ್ರಿದಶಾ ವಿಭುಧಾಃ ಸುರಾಃ ।
ಸುಪರ್ವಾಣಃ ಸುಮನಸಸ್ತ್ರಿದಿವೇಶಾ ದಿವೌಕಸಃ ॥ ೭ ॥
ಆದಿತೇಯಾ ದಿವಿಷದೋ ಲೇಖಾ ಅದಿತಿನಂದನಾಃ ।
ಆದಿತ್ಯಾ ಋಭವೋಽಸ್ವಪ್ನಾ ಅಮರ್ತ್ಯಾ ಅಮೃತಾಂಧಸಃ ॥ ೮ ॥
ಬರ್ಹಿರ್ಮುಖಾಃ ಕ್ರತುಭುಜೋ ಗೀರ್ವಾಣಾ ದಾನವಾರಯಃ ।
ವೃಂದಾರಕಾ ದೈವತಾನಿ ಪುಂಸಿ ವಾ ದೇವತಾಃ ಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ॥ ೯ ॥
ಆದಿತ್ಯವಿಶ್ವವಸವಸ್ತುಷಿತಾ ಭಾಸ್ವರಾನಿಲಾಃ ।
ಮಹಾರಾಜಿಕ ಸಾಧ್ಯಾಶ್ಚ ರುದ್ರಾಶ್ಚ ಗಣದೇವತಾಃ[2] ॥ ೧೦ ॥

ಸ್ವರ್ (ಸ್ವಃ) ಇದು ಅವ್ಯಯ. ಸ್ವರ್ಗಃ ನಾಕಃ ತ್ರಿದಿವಃ ತ್ರಿದಶಾಲಯಃ ಸುರಲೋಕಃ (ಪು) ದ್ಯೌಃ — ಓಕಾರಾಂತ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ. ದ್ಯೌಃ (ದಿವೌ–ದಿವಃ) ವಕಾರಾಂತ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ. ತ್ರಿವಿಷ್ಟಪಂ (ನಪುಂಸಕ) ಇವು ೯ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದ ಹೆಸರು. ॥ ೬ ॥

ಅಮರಾಃ ನಿರ್ಜರಾಃ ದೇವಾಃ ತ್ರಿದಶಾಃ ವಿಬುಧಾಃ ಸುರಾಃ ಸುಪರ್ವಾಣಃ (ಸುಪರ್ವನ್ ನಕಾರಾಂತ ಶಬ್ದ) ಸುಮನಸಃ (ಸಾಂತ) ತ್ರಿದಿವೇಶಾಃ ದಿವೌಕಸಃ (ಸಾಂತ) ಆದಿತೇಯಾಃ ದಿವಿಷದಃ (ದಾಂತ) ಲೇಖಾಃ ಅದಿತಿನಂದನಾಃ ಆದಿತ್ಯಾಃ ಋಭವಃ (ಉಕಾರಾಂತ) ಅಸ್ವಪ್ನಾಃ ಅಮರ್ತ್ಯಾಃ ಅಮೃತಾಂಧಸಃ (ಸಾಂತ) ಬರ್ಹಿರ್ಮುಖಾಃ ಕ್ರತುಭುಜಃ (ಜಾಂತ) ಗೀರ್ವಾಣಾಃ ದಾನವಾರಯಃ (ಇಕಾರಾಂತ) ವೃಂದಾರಕಾಃ ದೈವತಾನಿ (ಪು–ನ) ದೇವತಾಃ (ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ) ೨೬ ದೇವತೆಗಳ ಹೆಸರು. ಈ ದೇವತಾಪರ್ಯಾಯ ಪದಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಬಹುವಚನಾಂತವಾಗಿಯೇ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಹುವಚನಾಂತ ವಾಗಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ. ॥ ೭ ॥ ೮ ॥ ೯ ॥

ಆದಿತ್ಯಾಃ ವಿಶ್ವೇ (ಅಕಾರಾಂತ ಸರ್ವನಾಮ ಶಬ್ದ) ವಸವಃ ತುಷಿತಾಃ ಭಾಸ್ವರಾಃ ಅನಿಲಾಃ ಮಹಾರಾಜಿಕಾಃ ಸಾಧ್ಯಾಃ ರುದ್ರಾಃ — ೯ ಗಣದೇವತೆ ಗಳು. ಇವರು ಗುಂಪಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ವಿದ್ಯಾಧರೋಽಪ್ಸರೋ ಯಕ್ಷ ರಕ್ಷೋ ಗಂಧರ್ವ ಕಿಂನರಾಃ ।
ಪಿಶಾಚೋ ಗುಹ್ಯಕ ಸಿದ್ಧೋ ಭೂತೋಽಮೀ ದೇವಯೋನಯಃ ॥ ೧೧ ॥
ಅಸುರಾ ದೈತ್ಯ ದೈತೇಯ ದನುಜೇಂದ್ರಾರಿ ದಾನವಾಃ ।
ಶುಕ್ರಶಿಷ್ಯಾ ದಿತಿಸುತಾಃ ಪೂರ್ವದೇವಾಃ ಸುರದ್ವಿಷಃ ॥ ೧೨ ॥
ಸರ್ವಜ್ಞಃ ಸುಗತೋ ಬುದ್ಧೋ ಧರ್ಮರಾಜಸ್ತಥಾಗತಃ ।
ಸಮಂತಭದ್ರೋ ಭಗವಾನ್ಮಾರಜಿಲ್ಲೋಕಜಿಜ್ಜಿನಃ ॥ ೧೩ ॥
ಷಡಭಿಜ್ಞೋ ದಶಬಲೋಽದ್ವಯವಾದೀ ವಿನಾಯಕಃ ।
ಮುನೀಂದ್ರಃ ಶ್ರೀಘನಃ ಶಾಸ್ತಾ ಮುನಿಃ ಶಾಕ್ಯಮುನಿಸ್ತು ಯಃ ॥ ೧೪ ॥
ಸ ಶಾಕ್ಯಸಿಂಹಃ ಸರ್ವಾರ್ಥಸಿದ್ಧಃ ಶೌದ್ಧೋದನಿಶ್ಚ ಯಃ (ಸಃ)
ಗೌತಮಶ್ಚಾರ್ಕಬಂಧುಶ್ಚ ಮಾಯಾದೇವೀಸುತಶ್ಚ ಸಃ ॥ ೧೫ ॥
ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಭೂಃ ಸುರಜ್ಯೇಷ್ಠಃ ಪರಮೇಷ್ಠೀ ಪಿತಾಮಹಃ ।
ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭೋ ಲೋಕೇಶಃ ಸ್ವಯಂಭೂಶ್ಚತುರಾನನಃ ॥ ೧೬ ॥

ವಿದ್ಯಾಧರಃ ಅಪ್ಸರಾಃ (ಸಾಂತ) ಯಕ್ಷಃ ರಕ್ಷಃ (ಸಾಂತನಪುಂಸಕ) ಗಂಧರ್ವಃ ಕಿಂನರಃ ಪಿಶಾಚಃ ಗುಹ್ಯಕಃ ಸಿದ್ಧಃ ಭೂತಃ — ೧೦ — ಇವರು ದೇವಾಂಶವುಳ್ಳವರು. ಅಸುರಾಃ ದೈತ್ಯಾಃ ದೈತೇಯಾಃ ದನುಜಾಃ ಇಂದ್ರಾರಯಃ (ಇಕಾರಾಂತ) ದಾನವಾಃ ಶುಕ್ರಶಿಷ್ಯಾಃ ದಿತಿಸುತಾಃ ಪೂರ್ವ ದೇವಾಃ ಸುರದ್ವಿಷಃ (ಷಾಂತ) — ೧೦ ದೇವವಿರೋಧಿಗಳಾದ ರಾಕ್ಷಸರು. ದಿತಿಯ ಮಕ್ಕಳಾದ ಅಸುರರು. ॥ ೧೧ ॥ ॥ ೧೨ ॥

ಸರ್ವಜ್ಞಃ ಸುಗತಃ ಬುದ್ಧಃ ಧರ್ಮರಾಜಃ ತಥಾಗತಃ ಸಮಂತ ಭದ್ರಃ ಭಗವಾನ್ (ಭಗವತ್ — ತಾಂತ) ಮಾರಜಿತ್, (ತಾಂತ) ಲೋಕಜಿತ್ (ತಾಂತ) ಜಿನಃ ಷಡಭಿಜ್ಞಃ ದಶಬಲಃ ಅದ್ವಯವಾದೀ (ನಾಂತ) ವಿನಾಯಕಃ ಮುನೀಂದ್ರಃ ಶ್ರೀಘನಃ ಶಾಸ್ತಾ (ಋಕಾರಾಂತ) ಮುನಿಃ — ೧೮ ಬುದ್ಧ ದೇವನ ಹೆಸರು. ಶಾಕ್ಯಮುನಿಃ ಶಾಕ್ಯಸಿಂಹಃ ಸರ್ವಾರ್ಥಸಿದ್ಧಃ ಶೌದ್ಧೋ ದನಿಃ ಗೌತಮಃ ಅರ್ಕಬಂಧುಃ ಮಾಯಾದೇವೀಸುತಃ — ೭ ಶಾಕ್ಯರಿಗೆ ಗುರುವಾದ ಜಿನದೇವನು; ಬುದ್ಧದೇವ. ಇವರು ಅವೈದಿಕರಾದುದರಿಂದ ಅಸುರರು ಆದ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ. ॥ ೧೩ ॥ ೧೪ ॥ ೧೫ ॥

ಬ್ರಹ್ಮಾ (ನಾಂತ) ಆತ್ಮಭೂಃ (ಊಕಾರಾಂತ) ಸುರಜ್ಯೇಷ್ಠಃ ಪರಮೇಷ್ಠೀ (ನಾಂತ) ಪಿತಾಮಹಃ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಃ ಲೋಕೇಶಃ ಸ್ವಯಂಭೂಃ ಚತುರಾನನಃ ಧಾತಾ (ಋಕಾರಾಂತ) ಅಬ್ಜಯೋನಿಃ ದ್ರುಹಿಣಃ ವಿರಿಂಚಿಃ ಕಮಲಾಸನಃ

ಧಾತಾಬ್ಜ ಯೋನಿರ್ದ್ರುಹಿಣೋ ವಿರಿಂಚಿಃ ಕಮಲಾಸನಃ ।
ಸ್ರಷ್ಟಾ ಪ್ರಜಾಪತಿರ್ವೇಧಾ ವಿಧಾತಾ ವಿಶ್ವಸೃಡ್ವಿಧಿಃ ॥ ೧೭ ॥
ಶತಾನಂದಃ ಶತಧೃತಿಃ ವಿರಿಂಜೋಽಜೋ ವಿರಿಂಚಿನಃ ।
ವಿಷ್ಣುರ್ನಾರಾಯಣಃ ಕೃಷ್ಣೋ ವೈಕುಂಠೋ ವಿಷ್ಟರಶ್ರವಾಃ ॥
ದಾಮೋದರೋ ಹೃಷೀಕೇಶಃ ಕೇಶವೋ ಮಾಧವಃ ಸ್ವಭೂಃ ॥ ೧೮ ॥
ದೈತ್ಯಾರಿಃ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷೋ ಗೋವಿಂದೋ ಗರುಡಧ್ವಜಃ ।
ಪೀತಾಂಬರೋಽಚ್ಯುತಃ ಶಾರ್ಙ್ಗೀ ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನೋ ಜನಾರ್ದನಃ ॥ ೧೯ ॥
ಉಪೇಂದ್ರ ಇಂದ್ರಾವರಜಶ್ಚಕ್ರಪಾಣಿಶ್ಚತುರ್ಭುಜಃ ।
ಪದ್ಮನಾಭೋ ಮಧುರಿಪುರ್ವಾಸುದೇವಸ್ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಃ ॥ ೨೦ ॥
ದೇವಕೀನಂದನಃ ಶೌರಿಃ ಶ್ರೀಪತಿಃ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ ।
ವನಮಾಲೀ ಬಲಿಧ್ವಂಸೀ ಕಂಸಾರಾತಿರಧೋಕ್ಷಜಃ ॥ ೨೧ ॥
ವಿಶ್ವಂಭರಃ ಕೈಟಭಜಿದ್ವಿಧುಃ ಶ್ರೀವತ್ಸಲಾಂಛನಃ ।
(ಗದಾಗ್ರಜೋ ಮುಂಜಿಕೇಶೋ ದಾಶಾರ್ಹೋ ದಶರೂಪಭೃತ್) ।
ವಸುದೇವೋಽಸ್ಯ ಜನಕಃ ಸ ಏವಾನಕದುಂದುಭಿಃ ॥ ೨೨ ॥

ಸ್ರಷ್ಟಾ (ಋಕಾರಾಂತ) ಪ್ರಜಾಪತಿಃ ವೇಧಾಃ (ಸಾಂತ) ವಿಧಾತಾ (ಋಕಾರಾಂತ) ವಿಶ್ವಸೃಟ್ (ಜಾಂತ) ವಿಧಿಃ — ೨೦ ಬ್ರಹ್ಮನ ಹೆಸರು. ಶತಾನಂದಃ ಶತದೃತಿಃ ವಿರಿಂಚಃ ಅಜಃ ವಿರಿಂಚಿನಃ ಎಂದು ಅಧಿಕವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ॥ ೧೬ ॥ ॥ ೧೭ ॥

ವಿಷ್ಣುಃ ನಾರಾಯಣಃ ಕೃಷ್ಣಃ ವೈಕುಂಠಃ ವಿಷ್ಟರಶ್ರವಾಃ (ಸಾಂತ ವೇದಸ್ ಶಬ್ದದಂತೆ) ದಾಮೋದರಃ ಹೃಷೀಕೇಶಃ ಕೇಶವಃ ಮಾಧವಃ ಸ್ವಭೂಃ (ಊಕಾರಾಂತ) ದೈತ್ಯಾರಿಃ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷಃ ಗೋವಿಂದಃ ಗರುಡಧ್ವಜಃ ಪೀತಾಂಬರಃ ಅಚ್ಯುತಃ ಶಾರ್ಙ್ಗೀ (ನಾಂತ, ಗುಣಿನ್ ಶಬ್ದದಂತೆ) ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನಃ ಜನಾರ್ದನಃ ಉಪೇಂದ್ರಃ ಇಂದ್ರಾವರಜಃ ಚಕ್ರಪಾಣಿಃ ಚತುರ್ಭುಜಃ ಪದ್ಮನಾಭಃ ಮಧುರಿಪುಃ ವಾಸುದೇವಃ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಃ ದೇವಕೀನಂದನಃ ಶೌರಿಃ ಶ್ರೀಪತಿಃ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ ವನಮಾಲೀ (ನಾಂತ) ಬಲಿಧ್ವಂಸೀ (ನಾಂತ) ಕಂಸಾರಾತಿಃ ಅಧೋಕ್ಷಜಃ ವಿಶ್ವಂಭರಃ ಕೈಟಭಜಿತ್ (ತಾಂತ) ಶ್ರೀವತ್ಸಲಾಂಛನಃ — ೩೯ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಹೆಸರು. ಗದಾಗ್ರಜಃ ಮುಂಜಿಕೇಶಃ ದಾಶಾರ್ಹಃ ದಶರೂಪಭೃತ್ — ಇತ್ಯಾದಿ ಅಧಿಕಪಾಠ.
॥ ೧೮ ॥ ॥ ೧೯ ॥ ॥ ೨೦ ॥ ॥ ೨೧ ॥

ಬಲಭದ್ರಃ ಪ್ರಲಂಬಘ್ನೋ ಬಲದೇವೋಽಚ್ಯುತಾಗ್ರಜಃ ।
ರೇವತೀರಮಣೋ ರಾಮಃ ಕಾಮಪಾಲೋ ಹಲಾಯುಧಃ ॥ ೨೩ ॥
ನೀಲಾಂಬರೋ ರೌಹಿಣೇಯಸ್ತಾಲಾಂಕೋ ಮುಸಲೀ ಹಲೀ ।
ಸಂಕರ್ಷಣಃ ಸೀರಪಾಣಿಃ ಕಾಲಿಂದೀಭೇದನೋ ಬಲಃ ॥ ೨೪ ॥
ಮದನೋ ಮನ್ಮಥೋ ಮಾರಃ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನೋ ಮೀನಕೇತನಃ ।
ಕಂದರ್ಪೋ ದರ್ಪಕೋಽನಂಗಃ ಕಾಮಃ ಪಂಚಶರಃ ಸ್ಮರಃ ॥ ೨೫ ॥
ಶಂ (ಸಂ) ಬರಾರಿರ್ಮನಸಿಜಃ ಕುಸುಮೇಷುರನನ್ಯಜಃ ।
ಪುಷ್ಪಧನ್ವಾ ರತಿಪತಿರ್ಮಕರಧ್ವಜ ಆತ್ಮಭೂಃ ॥ ೨೬ ॥
(ಶೃಂಗಾರಯೋನಿಃ ಶ್ರೀಪುತ್ರಶ್ಶೂರ್ಪಕಾರಾತಿರಿತ್ಯಪಿ)
ಬ್ರಹ್ಮಸೂರ್ವಿಶ್ವಕೇತುಃ ಸ್ಯಾತ್ ಅನಿರುದ್ಧ ಉಷಾಪತಿಃ ।
(ಅರವಿಂದಮಶೋಕಂಚ ಚೂತಂ ಚ ನವಮಲ್ಲಿಕಾ ।
ನೀಲೋತ್ಪಲಂ ಚ ಪಂಚೈತೇ ಪಂಚಬಾಣಸ್ಯ ಸಾಯಕಾಃ)
ಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ಪದ್ಮಾಲಯಾ ಪದ್ಮಾ ಕಮಲಾ ಶ್ರೀರ್ಹರಿಪ್ರಿಯಾ ॥ ೨೭ ॥
(ಇಂದಿರಾ ಲೋಕಮಾತಾ ಮಾ ರಮಾ ಮಂಗಳದೇವತಾ)

ವಸುದೇವಃ ಆನಕದುಂದುಭಿಃ — ೨ ಕೃಷ್ಣರೂಪಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ತಂದೆಯ ಹೆಸರು. ॥ ೨೨ ॥

ಬಲಭದ್ರಃ ಪ್ರಲಂಭಘ್ನಃ ಬಲದೇವಃ ಅಚ್ಯುತಾಗ್ರಜಃ ರೇವತಿಃ ರಮಣಃ ರಾಮಃ ಕಾಮಪಾಲಃ ಹಲಾಯುಧಃ ನೀಲಾಂಬಃ ರೌಹಿಣೇಯಃ ತಾಲಾಂಕಃ ಮುಸಲಿಃ ಹಲಿಃ (ನಕಾರಾಂತ) ಸಂಕರ್ಷಣಃ ಸೀರಪಾಣಿಃ ಕಾಲಿಂದೀಭೇದನಃ ಬಲಃ — ೧೭ ಬಲರಾಮನ ಹೆಸರು ॥ ೨೩ ॥ ೨೪ ॥

ಮದನಃ ಮನ್ಮಥಃ ಮಾರಃ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಃ ಮೀನಕೇತನಃ ಕಂದರ್ಪಃ ದರ್ಪಕಃ ಅನಂಗಃ ಕಾಮಃ ಪಂಚಶರಃ ಸ್ಮರಃ ಶಂಬರಾರಿಃ ಮನಸಿಜಃ ಕುಸುಮೇಷುಃ ಅನನ್ಯಜಃ ಪುಷ್ಪಧನ್ವಾ (ಪುಷ್ಪಧನ್ವನ್ — ನಾಂತ) ರತಿಪತಿಃ ಮಕರಧ್ವಜಃ ಆತ್ಮಭೂಃ (ಊಕಾರಾಂತ) ಬ್ರಹ್ಮಸೂಃ ವಿಶ್ವಕೇತುಃ — ೨೧ ಮನ್ಮಥನ ಹೆಸರು. ಅನಿರುದ್ಧಃ ಉಷಾಪತಿಃ — ೨ ಮನ್ಮಥನ ಮಗ ಅನಿರುದ್ಧನ ಹೆಸರು ಶೃಂಗಾರಯೋನಿಃ ಶ್ರೀಪುತ್ರಃ ಶೂರ್ಪಕಾರಾತಿಃ — ೩ ಮನ್ಮಥನಿಗೆ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅರವಿಂದಂ ಅಶೋಕಂ ಚೂತಂ ನವಮಲ್ಲಿಕಾ ನೀಲೋತ್ಪಲಂ — ಈ ಐದು ಮನ್ಮಥನ ಬಾಣಗಳು. ಇವು ಅಧಿಕಪಾಠ. ಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ಪದ್ಮಾಲಯಾ ಪದ್ಮಾ ಕಮಲಾ ಶ್ರೀಃ ಹರಿಪ್ರಿಯಾ — ೬ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಹೆಸರು. ॥ ೨೫ ॥ ೨೬ ॥ ೨೭ ॥

ಶಂಖೋ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತೇಃ ಪಾಂಚಜನ್ಯಶ್ಚಕ್ರಂ ಸುದರ್ಶನಮ್ ।
ಕೌಮೋದಕೀ ಗದಾ ಖಡ್ಗೋ ನಂದಕಃ ಕೌಸ್ತುಭೋ ಮಣಿಃ ॥ ೨೮ ॥
(ಚಾಪಃ ಶಾರ್ಙ್ಗಂ ಮುರಾರೇಸ್ತು ಶ್ರೀವತ್ಸೋ ಲಾಂಛನಂ ಮತಮ್)
ಗರುತ್ಮಾನ್ ಗರುಡಸ್ತಾರ್ಕ್ಷ್ಯೋ ವೈನತೇಯಃ ಖಗೇಶ್ವರಃ ।
ನಾಗಾಂತಕೋ ವಿಷ್ಣುರಥಃ ಸುಪರ್ಣಃ ಪನ್ನಗಾಶನಃ ॥ ೨೯ ॥
ಶಂಭುರೀಶಃ ಪಶುಪತಿಃ ಶಿವಃ ಶೂಲೀ ಮಹೇಶ್ವರಃ ।
ಈಶ್ವರಃ ಶರ್ವ ಈಶಾನಃ ಶಂಕರಶ್ಚಂದ್ರಶೇಖರಃ ॥ ೩೦ ॥
ಭೂತೇಶಃ ಖಂಡಪರಶುರ್ಗಿರೀಶೋ ಗಿರಿಶೋ ಮೃಡಃ ।
ಮೃತ್ಯುಂಜಯಃ ಕೃತ್ತಿವಾಸಾಃ ಪಿನಾಕೀ ಪ್ರಮಥಾಧಿಪಃ ॥ ೩೧ ॥
ಉಗ್ರಃಕಪರ್ದೀ ಶ್ರೀಕಂಠಃ ಶಿತಿಕಂಠಃ ಕಪಾಲಭೃತ್ ।
ವಾಮದೇವೋ ಮಹಾದೇವೋ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಸ್ತ್ರಿಲೋಚನಃ ॥ ೩೨ ॥
ಕೃಶಾನುರೇತಾಃ ಸರ್ವಜ್ಞೋ ಧೂರ್ಜಟಿರ್ನೀಲಲೋಹಿತಃ ।
ಹರಃ ಸ್ಮರಹರೋ ಭರ್ಗಸ್ತ್ರ್ಯಂಬಕಸ್ತ್ರಿಪುರಾಂತಕಃ ॥ ೩೩ ॥
ಗಂಗಾಧರೋಽಂಧಕರಿಪುಃಕ್ರತುಧ್ವಂಸೀ ವೃಷಧ್ವಜಃ ।
ವ್ಯೋಮಕೇಶೋ ಭವೋ ಭೀಮಃ ಸ್ಥಾಣೂ ರುದ್ರ ಉಮಾಪತಿಃ ॥ ೩೪ ॥

ಪಾಂಚಜನ್ಯಃ—ವಿಷ್ಣುವಿನ ಶಂಖದ ಹೆಸರು. ಸುದರ್ಶನಂ—(ಪುಂ ನ) ಅವನ ಚಕ್ರ, ಕೌಮೋದಕೀ (ಸ್ತ್ರೀ) ಅವನ ಗದೆ, ನಂದಕಃ—ಅವನ ಖಡ್ಗ, ಕೌಸ್ತುಭಃ ವಿಷ್ಣುವು ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ ಮಣಿಯ ಹೆಸರು, ಶಾರ್ಙ್ಗಂ (ನ) ಅವನ ಬಿಲ್ಲು, ಶ್ರೀವತ್ಸಃ— ಅವನ ಸೌಭಾಗ್ಯಚಿಹ್ನೆ. ಗರುತ್ಮಾನ್ (ಗರುತ್ಮತ್ ಶಬ್ದ–ಶಾಂತ) ಗರುಡಃ ತಾರ್ಕ್ಷ್ಯಃ ವೈನತೇಯಃ ಖಗೇಶ್ವರಃ ನಾಗಾಂತಕಃ ವಿಷ್ಣುರಥಃ ಸುಪರ್ಣಃ ಪನ್ನಗಾಶನಃ—೯ ವಿಷ್ಣುವಿನ ವಾಹನವಾದ ಗರುಡನ ಹೆಸರು.

ಶಂಭುಃ ಈಶಃ ಪಶುಪತಿಃ ಶಿವಃ ಶೂಲೀ (ನಾಂತ) ಮಹೇಶ್ವರಃ ಈಶ್ವರಃ ಶರ್ವಃ ಈಶಾನಃ ಶಂಕರಃ ಚಂದ್ರಶೇಖರಃ ಭೂತೇಶಃ ಖಂಡ ಪರಶುಃ ಗಿರೀಶಃ ಗಿರಿಶಃ ಮೃಡಃ ಮೃತ್ಯುಂಜಯಃ ಕೃತ್ತಿವಾಸಾಃ (ಸಾಂತ) ಪಿನಾಕೀ (ನಾಂತ) ಪ್ರಮಥಾಧಿಪಃ ಉಗ್ರಃ ಕಪರ್ದೀ (ನಾಂತ) ಶ್ರೀಕಂಠಃ ಶಿತಿಕಂಠಃ ಕಪಾಲಭೃತ್ (ತಾಂತ) ವಾಮದೇವಃ ಮಹಾದೇವಃ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಃ ತ್ರಿಲೋಚನಃ ಕೃಶಾನುರೇತಾಃ (ಸಾಂತ) ಸರ್ವಜ್ಞಃ ಧೂರ್ಜಟಿಃ ನೀಲ ಲೋಹಿತಃ ಹರಃ ಸ್ಮರಹರಃ ಭರ್ಗಃ ತ್ರ್ಯಂಬಕಃ ತ್ರಿಪುರಾಂತಕಃ ಗಂಗಾ ಧರಃ ಅಂಧಕರಿಪುಃ ಕ್ರತುಧ್ವಂಸೀ (ನಾಂತ) ವೃಷಧ್ವಜಃ ವ್ಯೋಮಕೇಶಃ

(ಅಷ್ಟಮೂರ್ತಿರಹಿರ್ಬುಧ್ನ್ಯೋ ಮಹಾಕಾಲೋ ಮಹಾನಟಃ।
ಕಟಾಟಂಕಃ ಕಂಕಟಕಃ ಕಟಪೂಃ ಪರಮೇಶ್ವರಃ ।
ಲಿಂಗಮೂರ್ತಿರ್ಜಟಾಟೀರೋ ಜಟಾಂಟೀರೋಽಗ್ನಿಲೋಚನಃ)
ಕಪರ್ದೋಽಸ್ಯ ಜಟಾಜೂಟಃ ಪಿನಾಕೋಽಜಗವಂ ಧನುಃ ।
ಪ್ರಮಥಾಃ ಸ್ಯುಃ ಪಾರಿಷದಾಃ ಬ್ರಾಹ್ಮೀತ್ಯಾದ್ಯಾಸ್ತು ಮಾತರಃ ॥ ೩೫ ॥
(ಬ್ರಾಹ್ಮೀ ಮಾಹೇಶ್ವರೀ ಚೈವ ಕೌಮಾರೀ ವೈಷ್ಣವೀ ತಥಾ ।
ವಾರಾಹೀ ಚೈವ ಚೇಂದ್ರಾಣೀ ಚಾಮುಂಡಾ ಸಪ್ತಮಾತರಃ ।
ವಿಭೂತಿರ್ಭೂತಿರೈಶ್ವರ್ಯಮಣಿಮಾದಿಕಮಷ್ಟಧಾ ।
ಅಣಿಮಾ ಮಹಿಮಾ ಚೈವ ಲಘಿಮಾ ಗರಿಮಾ ತಥಾ ।
ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಪ್ರಾಕಾಮ್ಯಮೀಶಿತ್ವಂ ವಶಿತ್ವಂ ಚಾಷ್ಟಭೂತಯಃ)।
ಉಮಾ ಕಾತ್ಯಾಯನೀ ಗೌರೀ ಕಾಳೀ ಹೈಮವತೀಶ್ವರೀ ॥ ೩೬ ॥
ಶಿವಾ ಭವಾನೀ ರುದ್ರಾಣೀ ಶರ್ವಾಣೀ ಸರ್ವಮಂಗಳಾ ।
ಅಪರ್ಣಾ ಪಾರ್ವತೀ ದುರ್ಗಾ ಮೃಡಾಣೀ ಚಂಡಿಕಾಂಬಿಕಾ ॥ ೩೭ ॥
(ಆರ್ಯಾ ದಾಕ್ಷಾಯಣೀ ಚೈವ ಗಿರಿಜಾ ಮೇನಕಾತ್ಮಜಾ
ವಿನಾಯಕೋ ವಿಘ್ನರಾಜದ್ವೈಮಾತುರಗಣಾಧಿಪಾಃ ।
ಅಪ್ಯೇಕದಂತ ಹೇರಂಬ ಲಂಬೋದರ ಗಜಾನನಾಃ ॥ ೩೮ ॥

ಭವಃ ಭೀಮಃ ಸ್ಥಾಣುಃ ರುದ್ರಃ ಉಮಾಪತಿಃ — ೪೮ ಶಿವನ ಹೆಸರು. ಅಷ್ಟಮೂರ್ತಿಃ ಅಹಿರ್ಬುಧ್ನ್ಯಃ ಮಹಾಕಾಲಃ ಮಹಾನಟಃ ಕಟಾಟಂಕಃ ಕಂಕಟಕಃ ಕಟಪೂಃ ಪರಮೇಶ್ವರಃ ಲಿಂಗಮೂರ್ತಿಃ ಜಟಾಟೀರಃ ಜಟಾಂಟೀರಃ ಅಗ್ನಿಲೋಚನಃ—೧೨ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ॥೩೪॥

ಕಪರ್ದಃ — ಶಿವನ ಜಡೆಮುಡಿ. ಪಿನಾಕಃ, ಅಜಗವಂ (ನ) — ಶಿವನ ಬಿಲ್ಲು. ಪ್ರಮಥಾಃ — ಶಿವನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ನಂದಿ ಮುಂತಾದ ಗಣಗಳ ಹೆಸರು ಬ್ರಾಹ್ಮೀ ಮಾಹೇಶ್ವರೀ ಕೌಮಾರೀ ವೈಷ್ಣವೀ ವಾರಾಹೀ ಇಂದ್ರಾಣೀ ಚಾಮುಂಡಾ — ಸಪ್ತಮಾತೃಕೆಯರ ಹೆಸರು. ವಿಭೂತಿಃ ಭೂತಿಃ ಐಶ್ವರ್ಯಂ— ಐಶ್ವರ್ಯದ ಹೆಸರು. ಅಣಿಮಾ ಮಹಿಮಾ ಲಘಿಮಾ ಗರಿಮಾ ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಪ್ರಾಕಾಮ್ಯಂ ಈಶತ್ವಂ ವಶಿತ್ವಂ — ಎಂಟು ವಿಧಗಳಾದ ಸಿದ್ಧಿಗಳ ಹೆಸರು.

ಉಮಾ ಕಾತ್ಯಾಯನೀ ಗೌರೀ ಕಾಳೀ ಹೈಮವತೀ ಈಶ್ವರೀ ಶಿವಾ ಭವಾನೀ ರುದ್ರಾಣೀ ಶರ್ವಾಣೀ ಸರ್ವಮಂಗಳಾ ಅಪರ್ಣಾ ಪಾರ್ವತೀ ದುರ್ಗಾ ಮೃಡಾಣೀ ಚಂಡಿಕಾ ಅಂಬಿಕಾ — ೧೭ ಪಾರ್ವತಿಯ ಹೆಸರು. ವಿನಾಯಕಃ ವಿಘ್ನರಾಜಃ ದ್ವೈಮಾತುರಃ ಗಣಾಧಿಪಃ ಏಕದಂತಃ

ಕಾರ್ತಿಕೇಯೋ ಮಹಾಸೇನಃ ಶರಜನ್ಮಾ ಷಡಾನನಃ ।
ಪಾರ್ವತೀನಂದನಃ ಸ್ಕಂದಃ ಸೇನಾನೀರಗ್ನಿಭೂರ್ಗುಹಃ ॥ ೩೯ ॥
ಬಾಹುಲೇಯಸ್ತಾರಕಜಿದ್ವಿಶಾಖಃ ಶಿಖಿವಾಹನಃ ।
ಷಾಣ್ಮಾತುರಃ ಶಕ್ತಿಧರಃ ಕುಮಾರಃ ಕ್ರೌಂಚದಾರಣಃ ॥ ೪೦ ॥
(ಭೃಂಗೀ ಭೃಂಗೀರಿಟಸ್ತುಂಡುಃ ಶೈಲಾದಿರ್ನಂದಿಕೇಶ್ವರಃ)
ಇಂದ್ರೋ ಮರುತ್ವಾನ್ಮಘವಾ ಬಿಡೌಜಾಃ ಪಾಕಶಾಸನಃ ।
ವೃದ್ಧಶ್ರವಾಃಶು (ಸು) ನಾಸೀರಃ ಪುರುಹೂತಃ ಪುರಂದರ ॥ ೪೧ ॥
ಜಿಷ್ಣುರ್ಲೇಖರ್ಷಭಃ ಶಕ್ರಃ ಶತಮನ್ಯುರ್ದಿವಸ್ಪತಿಃ ।
ಸುತ್ರಾಮಾ ಗೋತ್ರಭಿದ್ವಜ್ರೀ ವಾಸವೋ ವೃತ್ರಹಾ ವೃಷಾ ॥ ೪೨ ॥
ವಾಸ್ತೋಷ್ಪತಿಃ ಸುರಪತಿರ್ಬಲಾರಾತಿಃ ಶಚೀಪತಿಃ ।
ಜಂಭಭೇದೀ ಹರಿಹಯಃ ಸ್ವಾರಾಣ್ನಮುಚಿಸೂದನಃ ॥ ೪೩ ॥
ಸಂಕ್ರಂದನೋ ದುಶ್ಚ್ಯವನಸ್ತುರಾಷಾಣ್ಮೇಘವಾಹನಃ ।
ಆಖಂಡಲಃ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷಃ ಋಭುಕ್ಷಾಸ್ತಸ್ಯ ತು ಪ್ರಿಯಾ ॥ ೪೪ ॥

ಹೇರಂಬಃ ಲಂಬೋದರಃ ಗಜಾನನಃ — ೮ ಗಣಪತಿಯ ಹೆಸರು. ಕಾರ್ತಿಕೇಯಃ ಮಹಾಸೇನಃ ಶರಜನ್ಮಾ (ಶರಜನ್ಮನ್ — ನಾಂತ) ಷಡಾನನಃ ಪಾರ್ವತೀನಂದನಃ ಸ್ಕಂದಃ ಸೇನಾನೀಃ (ಈ ಕಾರಾಂತ) ಅಗ್ನಿಭೂಃ (ಊಕಾರಾಂತ) ಗುಹಃ ಬಾಹುಲೇಯಃ ತಾರಕಜಿತ್ ವಿಶಾಖಃ ಶಿಖಿವಾಹನಃ ಷಾಣ್ಮಾತುರಃ ಶಕ್ತಿಧರಃ ಕುಮಾರಃ ಕ್ರೌಂಚದಾರುಣಃ — ೧೭ ಶಿವಪುತ್ರನಾದ ಷಣ್ಮುಖನ ಹೆಸರು. ಭೃಂಗೀ ಭೃಂಗೀರಿಟಃ ತಂಡುಃ ಶೈಲಾದಿಃ ನಂದಿಕೇಶ್ವರಃ—ಶಿವನ ವಾಹನವಾದ ನಂದಿಯ ಹೆಸರು. ಅಧಿಕಪಾಠ ॥೪೦॥

ಇಂದ್ರಃ ಮರುತ್ವಾನ್ (ಮರುತ್ವತ್ — ತಾಂತ) ಮಘವಾ (ಮಘವನ್ — ನಾಂತ) ಬಿಡೌಜಾಃ (ಬಿಡೌಜಸ್ — ಸಾಂತ) ಪಾಕಶಾಸನಃ ವೃದ್ಧಶ್ರವಾಃ (ವೃದ್ಧಶ್ರವಸ್ — ಸಾಂತ) ಶುನಾಸೀರಃ ಪುರುಹೂತಃ ಪುರಂದರಃ ಜಿಷ್ಣುಃ ಲೇಖರ್ಷಭಃ ಶಕ್ರಃ ಶತಮನ್ಯುಃ ದಿವಸ್ಪತಿಃ ಸುತ್ರಾಮಾ (ಸುತ್ರಾಮನ್) ಗೋತ್ರಭಿತ್ (ದಾಂತ) ವಜ್ರೀ (ನಾಂತ) ವಾಸವಃ ವೃತ್ರಹಾ (ವೃತ್ರಹನ್ —ನಾಂತ) ವೃಷಾ (ವೃಷನ್ — ನಾಂತ) ವಾಸ್ತೋಷ್ಪತಿಃ ಸುರಪತಿಃ ಬಲಾರಾತಿಃ ಶಚೀಪತಿಃ ಜಂಭಭೇದೀ (ನಾಂತ) ಹರಿಹಯಃ ಸ್ವಾರಾಟ್ (ಜಾಂತ) ನಮುಚಿಸೂದನಃ ಸಂಕ್ರಂದನಃ ದುಶ್ಚ್ಯವನಃ ತುರಾಷಾಟ್ (ತುರಾಸಾಹ್ — ಹಾಂತ) ಮೇಘವಾಹನಃ ಆಖಂಡಲಃ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷಃ ಋಭುಕ್ಷಾಃ (ಋಭುಕ್ಷಿನ್ —ನಾಂತ) — ೩೫ ದೇವೇಂದ್ರನ ಹೆಸರು. ಪುಲೋ

ಪುಲೋಮಜಾ ಶಚೀಂದ್ರಾಣೀ ನಗರೀತ್ವಮರಾವತೀ ।
ಹಯ ಉಚ್ಚೈಃಶ್ರವಾಃ ಸೂತೋ ಮಾತಲಿರ್ನಂದನಂ ವನಮ್ ॥ ೪೫ ॥
ಸ್ಯಾತ್ಪ್ರಾಸಾದೋ ವೈಜಯಂತೋ ಜಯಂತಃ ಪಾಕಶಾಸನಿಃ ।
ಐರಾವತೋಽಭ್ರಮಾತಂಗೈರಾವಣಾಭ್ರಮುವಲ್ಲಭಾಃ ॥ ೪೬ ॥
ಹ್ರಾದಿನೀ ವಜ್ರಮಸ್ತ್ರೀ ಸ್ಯಾತ್ಕುಲಿಶಂ ಭಿದುರಂ ಪವಿಃ ।
ಶತಕೋಟಿಃ ಸ್ವರುಃ ಶಂಭೋ ದಂಭೋಲಿರಶನಿರ್ದ್ವಯೋಃ ॥ ೪೭ ॥
ವ್ಯೋಮಯಾನಂ ವಿಮಾನೋಽಸ್ತ್ರೀ ನಾರದಾದ್ಯಾಃ ಸುರರ್ಷಯಃ ।
ಸ್ಯಾತ್ಸುಧರ್ಮಾ ದೇವಸಭಾ ಪೀಯೂಷಮಮೃತಂ ಸುಧಾ ॥ ೪೮ ॥
ಮಂದಾಕಿನೀ ವಿಯದ್ಗಂಗಾ ಸ್ವರ್ಣದೀ ಸುರದೀರ್ಘಿಕಾ
ಮೇರುಃ ಸುಮೇರುರ್ಹೇಮಾದ್ರೀ ರತ್ನಸಾನುಃ ಸುರಾಲಯಃ ॥ ೪೯ ॥
ಪಂಚೈತೇ ದೇವತರವೋ ಮಂದಾರಃ ಪಾರಿಜಾತಕಃ ।
ಸಂತಾನಃ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಶ್ಚ ಪುಂಸಿ ವಾ ಹರಿಚಂದನಮ್ ॥೫೦ ॥
ಸನತ್ಕುಮಾರೋ ವೈಧಾತ್ರ ಸ್ವರ್ವೈದ್ಯಾವಶ್ವಿನೀಸುತೌ ।
ನಾಸತ್ಯಾವಶ್ವಿನೌ ದಸ್ರಾವಾಶ್ವಿನೇಯೌ ಚ ತಾವುಭೌ ॥೫೧॥

ಮಜಾ ಶಚಿಃ ಇಂದ್ರಾಣಿ — ಇಂದ್ರನ ಪತ್ನಿಯ ಹೆಸರು. ಅಮರಾವತಿಃ — ಇಂದ್ರನ ಪಟ್ಟಣ. ಉಚ್ಚೈಃಶ್ರವಾಃ (ಉಚ್ಚೈಃಶ್ರವಸ್ — ಸಾಂತ) ಇಂದ್ರನ ಕುದುರೆ. ಮಾತಲಿಃ ಅವನ ಸಾರಥಿ. ನಂದನಂ — ಅವನ ಉದ್ಯಾನ, ವೈಜಯಂತಃ — ಅವನ ಅರಮನೆ, ಜಯಂತಃ ಪಾಕಶಾಸನಿಃ ಆತನ ಮಗನ ಹೆಸರು. ಐರಾವತಃ ಅಭ್ರಮಾತಂಗಃ ಐರಾವಣಃ ಅಭ್ರಮುವಲ್ಲಭಃ — ೪ ಇಂದ್ರನ ಆನೆ. ಹ್ರಾದಿನಿಃ (ಸ್ತ್ರೀ) ವಜ್ರಂ (ಪುಂ — ನ) ಕುಲಿಶಂ ಭಿದುರಂ ಪವಿಃ ಶತಕೋಟಿಃ ಸ್ವರುಃ ಶಂಬಃ ದಂಭೋಳಿಃ ಅಶನಿಃ (ಪು — ಸ್ತ್ರೀ) — ೧೦ ಇಂದ್ರನ ವಜ್ರಾಯುಧ, ವ್ಯೋಮಯಾನಂ ವಿಮಾನಃ (ಪುಂ — ನ) ೨ ದೇವರಥ. ನಾರದಃ — ಮುಂತಾದವರು ದೇವಋಷಿಗಳು. ಸುಧರ್ಮಾ (ಸುಧರ್ಮನ್ —ನಾಂತ) ದೇವಸಭಾ — ೨ ದೇವತೆಗಳ ಸಭೆಯ ಹೆಸರು. ಪೀಯೂಷಂ ಅಮೃತಂ ಸುಧಾ (ಸ್ತ್ರೀ) — ೩ ಅಮೃತದ ಹೆಸರು.

ಮಂದಾಕಿನೀ ವಿಯದ್ಗಂಗಾ ಸ್ವರ್ಣದಿಃ ಸುರದೀರ್ಘಿಕಾ — ೪ ಆಕಾಶ ಗಂಗೆಯ ಹೆಸರು. (ಎಲ್ಲಾ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಗಳು) ಮೇರುಃ ಸುಮೇರುಃ ಹೇಮಾದ್ರಿಃ ರತ್ನಸಾನುಃ ಸುರಾಲಯಃ — ೬ ಮೇರುಪರ್ವತದ ಹೆಸರು. (ಎಲ್ಲಾ ಪುಲ್ಲಿಂಗಗಳು) ಮಂದಾರಃ ಪರಿಜಾತಕಃ ಸಂತಾನಃ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಃ ಹರಿಚಂದನಂ (ಪುಂ — ನ) ಇವು ೫ ದೇವತಾ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದ ಹೆಸರು. ಸನತ್ಕುಮಾರಃ ವೈಧಾತ್ರಃ — ೨ ಬ್ರಹ್ಮನ

ಸ್ತ್ರೀಯಾಂ ಬಹುಷ್ವಪ್ಸರಸಃ ಸ್ವರ್ವೇಶ್ಯಾ ಊರ್ವಶೀಮುಖಾಃ
ಹಾಹಾ ಹೂಹೂಶ್ಚೈವಮಾದ್ಯಾ ಗಂಧರ್ವಾಸ್ತ್ರಿದಿವೌಕಸಾಮ್ ||
ಅಗ್ನಿರ್ವೈಶ್ವಾನರೋ ವಹ್ನಿರ್ವೀತಿಹೋತ್ರೋ ಧನಂಜಯಃ |
ಕೃಪೀಟಯೋನಿರ್ಜ್ವಲನೋ ಜಾತವೇದಾಸ್ತನೂನಪಾತ್ || ೫೩ ||
ಬರ್ಹಿಃ ಶುಷ್ಮಾ ಕೃಷ್ಣವರ್ತ್ಮಾ ಶೋಚಿಷ್ಕೇಶಃ ಉಷರ್ಬುಧಃ |
ಆಶ್ರಯಾಶೋ ಬೃಹದ್ಭಾನುಃ ಕೃಶಾನುಃ ಪಾವಕೋನಲಃ || ೫೪ ||
ಲೋಹಿತಾಶ್ವೋ ವಾಯುಸಖಃ ಶಿಖಾವಾನಾಶುಶುಕ್ಷಣಿಃ |
ಹಿರಣ್ಯರೇತಾ ಹುತಭುಕ್ ದಹನೋ ಹವ್ಯವಾಹನಃ || ೫೫ ||
ಸಪ್ತಾರ್ಚಿರ್ದಮುನಾಃ ಶುಕ್ರಶ್ಚಿತ್ರಭಾನುರ್ವಿಭಾವಸುಃ |
ಶುಚಿರಪಿತ್ತಂ ಔರ್ವಸ್ತು ಬಾಡಬೋ ಬಡಬಾನಲಃ || ೫೬ ||
ವಹ್ನೇರ್ದ್ವಯೋರ್ಜ್ವಾಲಕೀಲಾವರ್ಚಿರ್ಹೇತಿಃ ಶಿಖಾಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ |
ತ್ರಿಷು ಸ್ಫುಲಿಂಗೋಗ್ನಿಕಣಃ[4] ಸಂತಾಪಃ ಸಂಜ್ವರಃ ಸಮೌ || ೫೭ ||

ಮಗನು. ಸ್ವರ್ವೈದ್ಯೌ ಅಶ್ವಿನೀಸುತೌ ನಾಸತ್ಯಾ ಅಶ್ವಿನೌ ದಸ್ರೌ ಆಶ್ವಿನೇಯೌ — ೬ ದೇವವೈದ್ಯರು. ಇವರು ಯಮಳರು ಅಪ್ಸರಸಃ — ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇದು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಸ್ವರ್ವೇಶ್ಯಾಃ೨– ಊರ್ವಶೀಮುಂತಾದ ದೇವತಾ ವೇಶ್ಯೆಯರ ಹೆಸರು. ಹಾಹಾಃ (ಆಕಾರಾಂತ ಪುಲ್ಲಿಂಗ) ಹೂಹೂಃ (ಊಕಾರಾಂತ ಪುಲ್ಲಿಂಗ) ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಇವರಿಬ್ಬರೇ ಮೊದಲಾದ ಗಂಧರ್ವ ಗಾಯಕರಿರುತ್ತಾರೆ. ||೫೨||

ಅಗ್ನಿಃ ವೈಶ್ವಾನರಃ ವಹ್ನಿಃ ವೀತಿಹೋತ್ರಃ ಧನಂಜಯಃ ಕೃಪೀಟಯೋನಿಃ ಜ್ವಲನಃ ಜಾತವೇದಾಃ (ಸಾಂತ) ತನೂನಪಾತ್ (ತಾಂತ) ಬರ್ಹಿಃ (ಸಾಂತ) ಶುಷ್ಮಾ (ನಾಂತ) ಕೃಷ್ಣವರ್ತ್ಮಾ (ನಾಂತ) ಶೋಚಿಷ್ಕೇಶಃ ಉಷರ್ಬುಧಃ ಆಶ್ರಯಾಶಃ ಬೃಹದ್ಭಾನುಃ ಕೃಶಾನುಃ ಪಾವಕಃ ಅನಲಃ ಲೋಹಿತಾಶ್ವಃ ವಾಯುಸಖಃ ಶಿಖಾವಾನ್ (ತಾಂತ) ಆಶುಶುಕ್ಷಣಿಃ ಹಿರಣ್ಯರೇತಾಃ (ಸಾಂತ) ಹುತಭುಕ್ (ಜಾಂತ) ದಹನಃ ಹವ್ಯವಾಹನಃ ಸಪ್ತಾರ್ಚಿಃ (ಷಾಂತ) ದಮುನಾಃ (ಸಾಂತ) ಶುಕ್ರಃ ಚಿತ್ರಬಾನುಃ ವಿಭಾವಸುಃ ಶುಚಿಃ ಅಪಿತ್ತಂ (ನಪುಂಸಕ) — ೩೪ (ಬೆಂಕಿ) ಅಗ್ನಿಯ ಹೆಸರು. ಔರ್ವಃ ಬಾಡಬಃ ಬಡಬಾನಲಃ — ೩ ಬಡಬಾಗ್ನಿಯ ಹೆಸರು ||೫೬||

ಸ್ಫುಲಿಂಗಃ (ಪುಂ — ಸ್ತ್ರೀ — ನ) ಅಗ್ನಿಕಣಃ — ೨ ಬೆಂಕಿಯ ಕಿಡಿಯ ಹೆಸರು. ಸಂತಾಪಃ ಸಂಜ್ವರಃ — ೨ ಬಿಸಿ ಸುಡುವಿಕೆ. ||೫೭||

ಧರ್ಮರಾಜಃ ಪಿತೃಪತಿಃ ಸಮವರ್ತೀ (ನಾಂತ) ಪರೇತರಾಟ್ (ಜಾಂತ)

ಧರ್ಮರಾಜಃ ಪಿತೃಪತಿ ಸಮವರ್ತೀ ಪರೇತರಾಟ್ ।
ಕೃತಾಂತೋ ಯಮುನಾಭ್ರಾತಾ ಶಮನೋ ಯಮರಾಡ್ಯಮಃ ॥ ೫೮ ॥
ಕಾಲೋ ದಂಡಧರಃ ಶ್ರಾದ್ಧದೇವೋ ವೈವಸ್ವತೋಂತಕಃ ।
(ಕಿನಾಶೋ ದಕ್ಷಿಣಾಧೀಶೋ ಮೃತ್ಯುಃ ಪಾಪನಿಯಾಮಕಃ)
ರಾಕ್ಷಸಃ ಕೌಣಪಃ ಕ್ರವ್ಯಾತ್ ಕ್ರವ್ಯಾದೋಽಸ್ರಪ ಆಶರಃ ॥ ೫೯ ॥
ರಾತ್ರಿಂಚರೋ ರಾತ್ರಿಚರಃ ಕರ್ಬುರೋ ನಿಕಷಾತ್ಮಜಃ ।
ಯಾತುಧಾನಃ ಪುಣ್ಯಜನೋ ನೈರ್ಋತೋ ಯಾತು ರಕ್ಷಸೀ ॥ ೬೦ ॥
ಪ್ರಚೇತಾ ವರುಣಃ ಪಾಶೀ ಯಾದಸಾಂಪತಿರಪ್ಪತಿಃ ।
ಶ್ವಸನಃ ಸ್ಪರ್ಶನೋ ವಾಯುರ್ಮಾತರಿಶ್ವಾ ಸದಾಗತಿಃ ॥ ೬೧ ॥
ಪೃಷದಶ್ವೋ ಗಂಧವಹೋ ಗಂಧವಾಹಾನಿಲಾಶುಗಾಃ ।
ಸಮೀರ ಮಾರುತಮರುಜ್ಜಗತ್ಪ್ರಾಣ ಸಮೀರಣಾಃ ॥ ೬೨ ॥
ನಭಸ್ವದ್ವಾತಪವನ ಪವಮಾನ ಪ್ರಭಂಜನಾಃ ।
ಪ್ರಾಣೋಽಪಾನಃ ಸಮಾನಶ್ಚೋದಾನವ್ಯಾನೌ ಚ ವಾಯವಃ ॥ ೬೩ ॥
(ಹೃದಿ ಪ್ರಾಣೋ ಗುದೇಽಪಾನಃ ಸಮಾನೋ ನಾಭಿಸಂಸ್ಥಿತಃ ।
ಉದಾನಃ ಕಂಠದೇಶಸ್ಥೋ ವ್ಯಾನಃ ಸರ್ವಶರೀರಗಃ ।)

ಕೃತಾಂತಃ ಯಮುನಾಭ್ರಾತಾ (ಋಕಾರಾಂತ) ಶಮನಃ ಯಮರಾಟ್ (ಜಾಂತ) ಯಮಃ ಕಾಲಃ ದಂಡಧರಃ ಶ್ರಾದ್ಧದೇವಃ ವೈವಸ್ವತಃ ಅಂತಕಃ— ೧೪ ಯಮನ ಹೆಸರು ಕೀನಾಶಃ ದಕ್ಷಿಣಾದೀಶಃ ಮೃತ್ಯುಃ ಪಾಪನಿಯಾಮಕಃ —೩ ಅಧಿಕಪಾಠ. ರಾಕ್ಷಸಃ ಕೌಣಪಃ ಕ್ರವ್ಯಾತ್ (ದಾಂತ) ಕ್ರವ್ಯಾದಃ ಅಸ್ರಪಃ ಆಶರಃ ರಾತ್ರಿಂಚರಃ ರಾತ್ರಿಚರಃ ಕರ್ಬುರಃ ನಿಕಷಾತ್ಮಜಃ ಯಾತುಧಾನಃ ಪುಣ್ಯಜನಃ ನೈರ್ಋತಃ ಯಾತುಃ ರಕ್ಷಃ (ಸಕಾರಾಂತ ನಪುಂಸಕ) — ೧೫ ನೈಋತಿಯ ಹೆಸರು. ॥೬೦॥

ಪ್ರಚೇತಾಃ (ಸಾಂತ) ವರುಣಃ ಪಾಶೀ (ನಾಂತ) ಯಾದಸಾಂಪತಿಃ ಅಪ್ಪತಿಃ — ೫ ವರುಣನ ಹೆಸರು. ಶ್ವಸನಃ ಸ್ಪರ್ಶನಃ ವಾಯುಃ ಮಾತರಿಶ್ವಾ (ನಾಂತ) ಸದಾಗತಿಃ ಪೃಷದಶ್ವಃ ಗಂಧವಹಃ ಗಂಧವಾಹಃ ಅನಿಲಃ ಆಶುಗಃ ಸಮೀರಃ ಮಾರುತಃ ಮರುತ್ (ತಾಂತ) ಜಗತ್ಪ್ರಾಣಃ ಸಮೀರಣಃ ನಭಸ್ವಾನ್ (ನಭಸ್ವತ್ — ಶಾಂತ) ವಾತಃ ಪವನಃ ಪವಮಾನಃ ಪ್ರಭಂಜನಃ — ೨೨ ವಾಯುವಿನ ಹೆಸರು. ಪ್ರಾಣಃ ಅಪಾನಃ ಸಮಾನಃ ಉದಾನಃ ವ್ಯಾನಃ — ೫ ದೇಹದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಣವಾಯುಗಳು. ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವೂ ಗುದಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅಪಾನವೂ ನಾಭಿದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಮಾನವೂ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಉದಾನವೂ

ಶರೀರಸ್ಥಾ ಇಮೇ ರಂಹಸ್ತರಸೀತು ರಯಃ ಸ್ಯದಃ ।
ಜವೋಽಥ ಶೀಘ್ರಂ ತ್ವರಿತಂ ಲಘುಕ್ಷಿಪ್ರಮರಂ ದ್ರುತಮ್ ॥ ೬೪ ॥
ಸತ್ವರಂ ಚಪಲಂ ತೂರ್ಣಮವಿಲಂಬಿತ ಮಾಶು ಚ ।।
ಸತತಾನಾರತಾಶ್ರಾಂತ ಸಂತತಾವಿರತಾನಿಶಮ್ ॥ ೬೫ ॥
ನಿತ್ಯಾನವರತಾಜಸ್ರಮಪ್ಯಥಾತಿಶಯೋ ಭರಃ ।
ಅತಿವೇಲಭೃಶಾತ್ಯರ್ಥಾತಿಮಾತ್ರೋದ್ಗಾಢನಿರ್ಭರಮ್ ॥ ೬೬ ॥
ತೀವ್ರೈಕಾಂತ ನಿತಾಂತಾನಿ ಗಾಢಬಾಢ ದೃಢಾನಿ ಚ[3] ।
ಕ್ಲೀಬೇ ಶೀಘ್ರಾದ್ಯಸತ್ವೇ ಸ್ಯಾತ್ರಿಷ್ವೇಷಾಂ ಭೇದ್ಯ (ಸತ್ವ) ಗಾಮಿಯತ್
ಕುಬೇರಸ್ತ್ರ್ಯಂಬಕಸಖೋ ಯಕ್ಷರಾಡ್ಗುಹ್ಯಕೇಶ್ವರಃ ।
ಮನುಷ್ಯಧರ್ಮಾ ಧನದೋ ರಾಜರಾಜೋ ಧನಾಧಿಪಃ ॥ ೬೮ ॥
ಕಿಂನರೇಶೋ ವೈಶ್ರವಣಃ ಪೌಲಸ್ತ್ಯೋ ನರವಾಹನಃ ।

ವ್ಯಾನವು ಸಕಲ ಶರೀರದಲ್ಲಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆ. ರಂಹಃ ತರಃ (ಸಾಂತ ನಪುಂಸಕ) ರಯಃ ಸ್ಯದಃ ಜವಃ — ೫ ವೇಗದ ಹೆಸರು. ಶೀಘ್ರಂ ತ್ವರಿತಂ ಲಘು (ಉಕಾರಾಂತ ನಪುಂಸಕ) ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ಅರಂ ದ್ರುತಂ ಸತ್ವರಂ ಚಪಲಂ ತೂರ್ಣಂ ಅವಿಲಂಬಿತಂ ಆಶು (ನ) — ೧೧ ಶೀಘ್ರ ಅಂದರೆ ಬೇಗ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಈ ಹೆಸರು. ॥ ೬೪ ॥

ಸತತಂ ಅನಾರತಂ ಅಶ್ರಾಂತಂ ಸಂತತಂ ಅವಿರತಃ ಅನಿಶಂ ನಿತ್ಯಂ ಅನವರತಂ ಅಜಸ್ರಂ — ೯ ಎಡೆಬಿಡದೆ ನಡೆಯುವ ಕ್ರಿಯೆ ಅಥವಾ ಕಾಲ. ಅತಿಶಯಃ ಭರಃ ಅತಿವೇಲಂ ಭೃಶಂ ಅತ್ಯರ್ಥಂ ಅತಿಮಾತ್ರಂ ಉದ್ಗಾಢಂ ನಿರ್ಭರಂ ತೀವ್ರಂ ಏಕಾಂತಂ ನಿತಾಂತಂ ಗಾಢಂ ಬಾಢಂ ದೃಢಂ — ೧೪ ಅತಿಶಯದ ಹೆಸರು. ಶೀಘ್ರದಿಂದ ದೃಢಶಬ್ದದ ವರೆಗೆ ಇರುವ ೨೪ ಪದಗಳು ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅದ್ರವ್ಯವಾಚಕಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನಪುಂಸಕದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ. ಉದಾ : — ಶೀಘ್ರಂ ಗಚ್ಛತಿ — ಇತ್ಯಾದಿ ಇವುಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಭೇದ್ಯಗಾಮಿ — ವಿಶೇಷ್ಯವನ್ನು (ದ್ರವ್ಯವಾಚಕವಾದಾಗ) ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ ಅದು ಮೂರು ಲಿಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆ — ಶೀಘ್ರಾ ಜರಾ. ಶೀಘ್ರೋಃ ಮೃತ್ಯುಃ, ಶೀಘ್ರಂ ವಯಃ । ಅತಿಶಯ ಭರ — ಅದ್ರವ್ಯವಾಚಿಯಾದರೂ ಪುಲ್ಲಿಂಗದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತವೆ. ॥ ೬೭ ॥

ಕುಬೇರಃ ತ್ರ್ಯಂಬಕಸಖಃ ಯಕ್ಷರಾಟ್ (ಜಾಂತ) ಗುಹ್ಯಕೇಶ್ವರಃ ಮನುಷ್ಯಧರ್ಮಾ (ನಾಂತ) ಧನದಃ ರಾಜರಾಜಃ ಧನಾಧಿಪಃ ಕಿಂನರೇಶಃ ವೈಶ್ರವಣಃ ಪೌಲಸ್ತ್ಯಃ ನರವಾಹನಃ ಯಕ್ಷಃ ಏಕಪಿಂಗಃ ಐಲಬಿಲಃ

ಯಕ್ಷ್ಯೈಕಪಿಂಗೈಲಬಿಲ (ಡವಿಡ) ಶ್ರೀದಪುಣ್ಯಜನೇಶ್ವರಾಃ ॥ ೬೯ ॥
ಅಸ್ಯೋದ್ಯಾನಂ ಚೈತ್ರರಥಂ ಪುತ್ರಸ್ತು ನಲಕೂಬರಃ ।
ಕೈಲಾಸಃ ಸ್ಥಾನಮಲಕಾಪೂರ್ವಿಮಾನಂ ತು ಪುಷ್ಪಕಮ್ ॥ ೭೦ ॥
ಸ್ಯಾತ್ಕಿಂನರಃ ಕಿಂಪುರುಷಸ್ತು ರಂಗವದನೋ ಮಯುಃ ।
ನಿಧಿರ್ನಾ ಶೇವಧಿರ್ಭೇದಾಃ ಪದ್ಮ ಶಂಖಾದಯೋ ನಿಧೇಃ ॥ ೭೧ ॥
(ಮಹಾಪದ್ಮಶ್ಚ ಪದ್ಮಶ್ಚ ಶಂಖೋ ಮಕರ ಕಚ್ಛಪೌ ।
ಮುಕುಂದ ಕುಂದ ನೀಲಾಶ್ಚ ಖರಶ್ಚ ನಿಧಯೋ ನವ)

ಇತಿ ಸ್ವರ್ಗವರ್ಗಃ

ವ್ಯೋಮವರ್ಗಃ ೨

ದ್ಯೋದಿವೌ ದ್ವೇ ಸ್ತ್ರಿಯಾಮಭ್ರಂ ವ್ಯೋಮಪುಷ್ಕರಮಂಬರಮ್ ।
ನಭೋಽಂತರಿಕ್ಷಂ ಗಗನಮನಂತಂ ಸುರವರ್ತ್ಮ ಖಮ್ ॥ ೭೨ ॥
ವಿಯದ್ವಿಷ್ಣುಪದಂ ವಾ ತು ಪುಂಸ್ಯಾಕಾಶವಿಹಾಯಸೀ ।

(ಐಡಬಿಡಃ — ಪಾಠಾಂತರ) ಶ್ರೀದಃ ಪುಣ್ಯಜನೇಶ್ವರಃ — ೧೭ ಕುಬೇರನ ಹೆಸರು. ಚೈತ್ರರಥಂ — ಕುಬೇರನ ಉದ್ಯಾನ. ನಲಕೂಬರಃ — ಅವನ ಮಗನು ಕೈಲಾಸಃ — ಅವನು ಇರುವ ಸ್ಥಳ. ಅಲಕಾ — ಅವನ ಪಟ್ಟಣ. ಪುಷ್ಪಕಂ — ಅವನ ವಿಮಾನ. ಕಿಂನರಃ ಕಿಂಪುರುಷಃ ತುರಂಗವದನಃ ಮಯುಃ — ೪ ಕಿಂನರರ ಹೆಸರು. ಕೆಲವರು ನಾಲ್ಕನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಜಾತಿಗಳೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ನಿಧಿಃ ಶೇವಧಿಃ (ಪುಲ್ಲಿಂಗ) ಪದ್ಮಾದಿ ನಿಧಿಗಳ ಹೆಸರು. ಮಹಾಪದ್ಮಃ ಪದ್ಮಃ ಶಂಖಃ ಮಕರಃ ಕಚ್ಛಪಃ ಮುಕುಂದಃ ಕುಂದಃ ನೀಲಃ ಖರಃ — ೯ ನವನಿಧಿಗಳ ಹೆಸರು. ॥ ೭೧ ॥

ಸ್ವರ್ಗವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ

ದ್ಯೌಃ (ಓಕಾರಾಂತ) ದ್ಯೌಃ (ದಿವ್—ವಾಂತ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ) ಅಭ್ರಂ ವ್ಯೋಮ (ನಕಾರಾಂತ ನಪುಂಸಕ) ಪುಷ್ಕರಂ ಅಂಬರಂ ನಭಃ (ಸಾಂತನಪುಂ) ಅಂತರಿಕ್ಷಂ ಗಗನಂ ಅನಂತಂ ಸುರವರ್ತ್ಮ (ನಾಂತ ನಪುಂ) ಖಂ ವಿಯತ್ (ತಾಂತ) ವಿಷ್ಣುಪದಂ ಆಕಾಶಂ (ಪು — ನಪುಂ) ವಿಹಾಯಃ (ಸಾಂತ ನಪುಂ) — ೧೭ ಆಕಾಶದ ಹೆಸರು. ॥ ೭೨ ॥

(ವಿಹಾಯಶೋಽಪಿ ನಾಕೋಽಪಿ ದ್ಯುರಪಿ ಸ್ಯಾತ್ತದವ್ಯಯಮ್ ।
ತಾರಾಪಥಶಬ್ದಗುಣೋ ಮೇಘದ್ವಾರಂ ಮಹಾಬಿಲಮ್ ।)

ಇತಿ ವ್ಯೋಮವರ್ಗಃ

ದಿಗ್ವರ್ಗಃ ೩

ದಿಶಸ್ತು ಕಕುಭಃ ಕಾಷ್ಠಾ ಆಶಾಶ್ಚ ಹರಿತಶ್ಚ ತಾಃ ॥ ೬೩ ॥
ಪ್ರಾಚ್ಯವಾಚೀ ಪ್ರತೀಚ್ಯಸ್ತಾಃ ಪೂರ್ವದಕ್ಷಿಣ ಪಶ್ಚಿಮಾಃ ।
ಉತ್ತರಾ ದಿಗುದೀಚೀ ಸ್ಯಾದ್ದಿಶ್ಯಂ ತು ತ್ರಿಷು ದಿಗ್ಭವೇ ॥ ೬೪ ॥
ಅವಾಗ್ಭವಮವಾಚೀನಮುದೀಚೀನಮುದಗ್ಭವಮ್ ।
ಪ್ರತ್ಯಗ್ಭವಂ ಪ್ರತೀಚೀನಂ ಪ್ರಾಚೀನಂ ಪ್ರಾಗ್ಭವಂ ತ್ರಿಷು ॥ ೬೫ ॥
ಇಂದ್ರೋ ವಹ್ನೀ ಪಿತೃಪತಿರ್ನೈರ್ಋತೋ ವರುಣೋ ಮರುತ್ ।
ಕುಬೇರ ಈಶಃ ಪತಯಃ ಪೂರ್ವಾದೀನಾಂ ದಿಶಾಂ ಕ್ರಮಾತ್ ॥ ೬೬ ॥
ಐರಾವತಃ ಪುಂಡರೀಕೋ ವಾಮನಃ ಕುಮುದೋಽಂಜನಃ ।
ಪುಷ್ಪದಂತಸ್ಸಾರ್ವಭೌಮಸ್ಸುಪ್ರತೀಕಶ್ಚ ದಿಗ್ಗಜಾಃ ॥ ೬೭ ॥

ವಿಹಾಯಸಃ ನಾಕಃ ದ್ಯುಃ (ಅವ್ಯಯ) ತಾರಾಪಥಃ ಶಬ್ದಗುಣಃ ಮೇಘದ್ವಾರಂ ಮಹಾಬಿಲಮ್ — ೭ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ.

ವ್ಯೋಮವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ.

ದಿಶಃ (ಶಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) ಕಕುಭಃ (ಭಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) ಕಾಷ್ಠಾಃ ಆಶಾಃ ಹರಿತಃ (ತಾಂತ — ಸ್ತ್ರೀ) ೫ ದಿಕ್ಕಿನ ಹೆಸರು. ಪ್ರಾಚೀ — ಅವಾಚೀ — ಪ್ರತೀಚೀ — ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪೂರ್ವ ದಕ್ಷಿಣ ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿನ ಹೆಸರು. ಉದೀಚೀ — ಉತ್ತರದಿಕ್ಕು. ದಿಶ್ಯಂ (ತ್ರಿಲಿಂಗ) ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ವಸ್ತು. ಅವಾಚೀನಂ ಅವಾಗ್ಭವಂ — ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ವಸ್ತು. ಉದೀಚೀನಂ — ಉದಗ್ಭವಂ — ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವುದು. ಪ್ರತೀಚೀನಂ ಪ್ರತ್ಯಗ್ಭವಂ — ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವುದು. ಪ್ರಾಚೀನಂ ಪ್ರಾಗ್ಭವಂ — ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ವಸ್ತು. ಇವು ಮೂರು ಲಿಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಇಂದ್ರಃ ವಹ್ನಿಃ ಪಿತೃಪತಿಃ ನೈರ್ಋತಃ ವರುಣಃ ಮರುತ್ ಕುಬೇರಃ ಈಶಃ — ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪೂರ್ವಾದಿ ದಿಕ್ಕು ವಿದಿಕ್ಕುಗಳ ಅಧಿಪತಿಗಳು. ಐರಾವತಃ ಪುಂಡರೀಕಃ ವಾಮನಃ ಕುಮುದಃ ಅಂಜನಃ ಪುಷ್ಪದಂತಃ ಸಾರ್ವಭೌಮಃ ಸುಪ್ರತೀಕಃ — ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪೂರ್ವಾದಿಗಳ

ಕರಿಣ್ಯೋಽಭ್ರಮುಕಪಿಲಾ ಪಿಂಗಳಾನುಪಮಾಃ ಕ್ರಮಾತ್ ।
ತಾಮ್ರಪರ್ಣೀ ಶುಭ್ರದಂತೀ ಚಾಂಗನಾ ಚಾಂಜನಾವತೀ ॥ ೭೮ ॥
ಕ್ಲೀಬಾವ್ಯಯಂತ್ವಪದಿಶಂ ದಿಶೋರ್ಮಧ್ಯೇ ವಿದಿಕ್ ಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ।
ಅಭ್ಯಂತರಂ ತ್ವಂತರಾಳಂ ಚಕ್ರವಾಳಂ ತು ಮಂಡಲಮ್ ॥ ೭೯ ॥
ಅಭ್ರಂ ಮೇಘೋ ವಾರಿವಾಹಃ ಸ್ತನಯಿತ್ನುರ್ಬಲಾಹಕಃ ।
ಧಾರಾಧರೋ ಜಲಧರಸ್ತಡಿತ್ವಾನ್ವಾರಿದೋಂಬುಭೃತ್ ॥ ೮೦ ॥
ಘನಜೀಮೂತಮುದಿರ ಜಲಮುಗ್ಧೂಮಯೋನಯಃ ।
ಕಾದಂಬಿನೀ ಮೇಘಮಾಲಾ ತ್ರಿಷು ಮೇಘಭವೇಽಭ್ರಿಯಮ್ ॥ ೮೧ ॥
ಸ್ತನಿತಂ ಗರ್ಜಿತಂ ಮೇಘನಿರ್ಘೋಷೇ ರಸಿತಾದಿ ಚ ।
ಶಂಪಾ ಶತಹ್ರದಾ ಹ್ರಾದಿನ್ಯೈರಾವತ್ಯಃ ಕ್ಷಣಪ್ರಭಾ ॥ ೮೨ ॥
ತಡಿತ್ಸೌದಾಮನೀ ವಿದ್ಯುಚ್ಚಂಚಲಾ ಚಪಲಾ ಅಪಿ ।
ಸ್ಫೂರ್ಜಥುರ್ವಜ್ರನಿರ್ಘೋಷೇ ಮೇಘಜ್ಯೋತಿರಿರಮ್ಮದಃ ॥ ೮೩ ॥
ಇಂದ್ರಾಯುಧಂ ಶಕ್ರಧನುಸ್ತದೇವ ಋಜುರೋಹಿತಮ್ ।

ಅಷ್ಟದಿಗ್ಗಜಗಳು. ಅಭ್ರಮುಃ ಕಪಿಲಾ ಪಿಂಗಳಾ ಅನುಪಮಾ ತಾಮ್ರಪರ್ಣೀ ಶುಭ್ರದಂತೀ ಅಂಗನಾ ಅಂಜನಾವತೀ .... ೮ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅಷ್ಟದಿಗ್ಗಜಗಳ ಕಾಂತೆಯರ ಹೆಸರು. ॥ ೭೯ ॥

ಅಪದಿಶಂ (ನಪುಂಸಕ ಅವ್ಯಯ) ವಿದಿಕ್ .... ೨ ಆಗ್ನೇಯಾದಿ ವಿದಿಕ್ಕುಗಳ ಹೆಸರು. ಅಭ್ಯಂತರಂ ಅಂತರಾಳಂ .... ೨ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ. ಚಕ್ರವಾಳಂ ಮಂಡಲಂ .... ೨ ವರ್ತುಲಾಕಾರವಾಗಿರುವ ಪದಾರ್ಥಸಮುದಾಯ. ಅಭ್ರಂ (ನಪುಂ) ಮೇಘಃ ವಾರಿವಾಹಃ ಸ್ತನಯಿತ್ನುಃ ಬಲಾಹಕಃ ಧಾರಾಧರಃ ಜಲಧರಃ ತಟಿತ್ವಾನ್ (ತಾಂತ) ವಾರಿದಃ ಅಂಬುಭೃತ್ (ತಾಂತ) ಘನಃ ಜೀಮೂತಃ ಮುದಿರಃ ಜಲಮುಕ್ (ಚಾಂತ) ಧೂಮಯೋನಿಃ .... ೧೫ ಮೋಡದ ಹೆಸರು. ಕಾದಂಬಿನೀ ಮೇಘಮಾಲಾ .... ೨ ಮೋಡಗಳ ಸಾಲು. ಅಭ್ರಿಯಂ (ತ್ರಿಲಿಂಗ) .... ೧ ಮೇಘದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಜಲಾದಿಗಳ ಹೆಸರು. ಶಂಪಾ ಶತಹ್ರದಾ ಹ್ರಾದಿನೀ ಐರಾವತೀ ಕ್ಷಣಪ್ರಭಾ ತಟಿತ್ (ತಾಂತ) ಸೌದಾಮನೀ ವಿದ್ಯುತ್ (ತಾಂತ) ಚಂಚಲಾ ಚಪಲಾ — ೧೦ ಮಿಂಚಿನ ಹೆಸರು. ಸ್ಫೂರ್ಜಥುಃ ವಜ್ರನಿರ್ಘೋಷಃ — ೨ ಸಿಡಿಲು. ಮೇಘಜ್ಯೋತಿಃ ಇರಂಮದಃ — ಮೋಡದ ಒಳಗಿರುವ ತೇಜಸ್ಸು. ॥ ೮೩ ॥

ಇಂದ್ರಾಯುಧಂ ಶಕ್ರಧನುಃ — ೨ ಇಂದ್ರ ಧನಸ್ಸು. (ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲು) ರೋಹಿತಂ — ೧ ನೆಟ್ಟಗಿರುವ ಇಂದ್ರ ಧನಸ್ಸು. ವೃಷ್ಟಿಃ (ಸ್ತ್ರೀ) ವರ್ಷಂ — ೨

ವೃಷ್ಟಿರ್ವರ್ಷಂ ತದ್ವಿಘಾತೇಽವಗ್ರಾಹಾವಗ್ರಹೌ ಸಮೌ ‖ ೮೪ ‖
ಧಾರಾಸಂಪಾತ ಆಸಾರ ಶ್ಶೀಕರೋಽಂಬುಕಣಃ ಸ್ಮೃತಃ ।
ವರ್ಷೋಪಲಸ್ತು ಕರಕೋ ಮೇಘಚ್ಛನ್ನೇಽಹ್ನಿ ದುರ್ದಿನಮ್ ‖೮೫‖
ಅಂತರ್ಧಾ ವ್ಯವಧಾ ಪುಂಸಿ ತ್ವಂತರ್ಧಿರಪವಾರಣಮ್ ।
ಅಪಿಧಾನತಿರೋಧಾನಪಿಧಾನಾಚ್ಛಾದನಾನಿಚ ‖ ೮೬ ‖
ಹಿಮಾಂಶುಶ್ಚಂದ್ರಮಾಶ್ಚಂದ್ರ ಇಂದುಃ ಕುಮುದಬಾಂಧವಃ ।
ವಿಧುಸ್ಸುಧಾಂಶುಶ್ಶುಭ್ರಾಂಶುರೋಷಧೀಶೋ ನಿಶಾಪತಿಃ ‖ ೮೭ ‖
ಅಬ್ಜೋ ಜೈವಾತೃಕಸ್ಸೋಮೋ ಗ್ಲೌರ್ಮೃಗಾಂಕಃ ಕಲಾನಿಧಿಃ ।
ದ್ವಿಜರಾಜಶ್ಶಶಧರೋ ನಕ್ಷತ್ರೇಶಃ ಕ್ಷಪಾಕರಃ ‖ ೮೮ ‖
ಕಲಾ ತು ಷೋಡಶೋ ಭಾಗೋ ಬಿಂಬೋಽಸ್ತ್ರೀ ಮಂಡಲಂ ತ್ರಿಷು ।
ಭಿತ್ತಂ ಶಕಲಖಂಡೇ ವಾ ಪುಂಸ್ಯರ್ಧೋಽರ್ಧಂ ಸಮೇಽಂಶಕೇ ‖ ೮೯ ‖
ಚಂದ್ರಿಕಾ ಕೌಮುದೀ ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾ ಪ್ರಸಾದಸ್ತು ಪ್ರಸನ್ನತಾ ।
ಕಳಂಕಾಂಕೌ ಲಾಂಛನಂ ಚ ಚಿಹ್ನಂ ಲಕ್ಷ್ಮ ಚ ಲಕ್ಷಣಮ್ ‖ ೯೦ ‖

ಮಳೆಯ ಹೆಸರು. ವಗ್ರಹಃ ಅವಗ್ರಹಃ — ೨ ಅನಾವೃಷ್ಟಿ, ಮಳೆ ಬಾರದೇ ಆಗಿರುವ ಬರಗಾಲ. ಧಾರಾಸಂಪಾತಃ ಆಸಾರಃ — ೨ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಸುರಿಯುವ ಜಡಿಮಳೆ. ಶೀಕರಃ ಅಂಬುಕಣಃ — ೨ ತುಂತುರು ಹನಿ. ವರ್ಷೋಪಲಃ ಕರಕಃ — ೨ ಆಲೇ (ನೇ) ಕಲ್ಲು. ದುರ್ದಿನಂ — ೧ ಮೋಡ ಮುಚ್ಚಿರುವ ದಿವಸ. ಅಂತರ್ಧಾ ವ್ಯವಧಾ (ಸ್ತ್ರೀ) ಅಂತರ್ಧಿಃ (ಪುಲ್ಲಿಂಗ) ಅಪವಾರಣಂ ಅಪಿಧಾನಂ ತಿರೋಧಾನಂ ಪಿಧಾನಂ ಆಚ್ಛಾದನಂ — ೮ ಮುಚ್ಚಳದ ಹೆಸರು. ಹಿಮಾಂಶುಃ ಚಂದ್ರಮಾಃ (ಸಾಂತ) ಚಂದ್ರಃ ಇಂದುಃ ಕುಮುದಬಾಂಧವಃ ವಿಧುಃ ಸುಧಾಂಶುಃ ಶುಭ್ರಾಂಶುಃ ಓಷಧೀಶಃ ನಿಶಾಂಪತಿಃ ಅಬ್ಜಃ ಜೈವಾತೃಕಃ ಸೋಮಃ ಗ್ಲೌಃ (ಓಕಾರಾಂತ) ಮೃಗಾಂಕಃ ಕಲಾನಿಧಿಃ ದ್ವಿಜರಾಜಃ ಶಶಧರಃ ನಕ್ಷತ್ರೇಶಃ ಕ್ಷಪಾಕರಃ — ೨೦ ಚಂದ್ರನ ಹೆಸರು. ‖೮೮‖

ಕಲಾ — ಚಂದ್ರನ ಹದಿನಾರನೆಯ ಒಂದು ಕಲೆ. ಬಿಂಬಃ (ಪುಂ — ನ) ಮಂಡಲಂ — ಚಂದ್ರ ಸೂರ್ಯರ ಮಂಡಲ. ಭಿತ್ತಂ ಶಕಲಂ ಖಂಡಂ (ಪುಂ — ನ) ಅರ್ಧಃ — ೪ ಚೂರು ಅರ್ಧಂ (ನಪುಂ — ಸಮವಾದ ಅರ್ಧಭಾಗ) ಚಂದ್ರಿಕಾ ಕೌಮುದೀ ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾ — ೩ ಬೆಳದಿಂಗಳು. ಪ್ರಸಾದಃ ಪ್ರಸನ್ನತಾ — ೨ ನೈರ್ಮಲ್ಯದ ಹೆಸರು. ಕಳಂಕಃ ಅಂಕಃ ಲಾಂಛನಂ ಚಿಹ್ನಂ ಲಕ್ಷ್ಮ (ನಾಂತ ನಪುಂ) ಲಕ್ಷಣಂ — ೬ ಗುರುತು. ಪಾಳಿ ಃ ಕೇತುಃ ಧ್ವಜು

(ಪಾಳಿಃ ಕೇತುರ್ಧ್ವಜೋಲಿಂಗಂ ನಿಮಿತ್ತಂ ವ್ಯಂಜನಂ ಪದವ್ ।)
(ಪ್ರಜ್ಞಾನಂ ಚಾಪ್ಯಭಿಜ್ಞಾನಂ ಲಲಾಮಂ ಚ ಲಲಾಮ ಚ ।)
ಸುಷಮಾ ಪರಮಾಶೋಭಾ ಶೋಭಾಕಾಂತಿರ್ದ್ಯುತಿಶ್ಛವಿಃ ॥ ೯೧ ॥
ಅವಶ್ಯಾಯಸ್ತು ನೀಹಾರಸ್ತುಷಾರಸ್ತುಹಿನಂ ಹಿಮವ್ ।
ಪ್ರಾಲೇಯಂ ಮಿಹಿಕಾ ಚಾಥ ಹಿಮಾನೀ ಹಿಮಸಂಹತಿ ॥ ೯೨ ॥
ಶೀತಂ ಗುಣೇ ತದ್ವದರ್ಥಾಸ್ಸುಷಿಮಶ್ಶಿಶಿರೋ ಜಡಃ ।
ತುಷಾರಶ್ಶೀತಲಶ್ಶೀತೋ ಹಿಮಸ್ಸಪ್ತಾನ್ಯಲಿಂಗಕಾಃ ॥ ೯೩ ॥
ಧ್ರುವ ಔತ್ತಾನಪಾದಿಸ್ಸ್ಯಾದಗಸ್ತ್ಯಃ ಕುಂಭಸಂಭವಃ ।
ಮೈತ್ರಾವರುಣಿರಸ್ಯೈವ ಲೋಪಾಮುದ್ರಾ ಸಧರ್ಮಿಣೀ ॥ ೯೪ ॥
ನಕ್ಷತ್ರಮೃಕ್ಷಂ ಭಂ ತಾರಾ ತಾರಕಾಪ್ಯುಡುವಾ ಸ್ತ್ರಿಯಾವ್ ।
ದಾಕ್ಷಾಯಣ್ಯೋಽಶ್ವಿನೀತ್ಯಾದಿ ತಾರಾ ಅಶ್ವಯುಗಶ್ವಿನೀ ॥ ೯೫ ॥
ರಾಧಾ ವಿಶಾಖಾ ಪುಷ್ಯೇ ತು ಸಿದ್ಧ್ಯತಿಷ್ಯೌ ಶ್ರವಿಷ್ಠಯಾ ।
ಸಮಾ ಧನಿಷ್ಠಾ ಸ್ಯುಃ ಪ್ರೋಷ್ಠಪದಾ ಭಾದ್ರಪದಾಃ ಸ್ತ್ರಿಯಃ ॥
ಮೃಗಶೀರ್ಷೇ ಮೃಗಶಿರಸ್ತಸ್ಮಿನ್ನೇವಾಗ್ರಹಾಯಣೀ ॥೯೬॥

ಲಿಂಗಂ ನಿಮಿತ್ತಂ ವ್ಯಂಜನಂ ಪದಂ — ಇವು ಗುರುತಿಗೆ ಅಧಿಕಪಾಠ. ಸುಷಮಾ — ೧ ಅಧಿಕವಾದ ಕಾಂತಿ, ಹೊಳಪು. ಶೋಭಾ ಕಾಂತಿಃ ದ್ಯುತಿಃ ಛವಿಃ — ೪ ಕಾಂತಿಯ ಹೆಸರು. ಅವಶ್ಯಾಯಃ ನೀಹಾರಃ ತುಷಾರಃ ತುಹಿನಂ ಹಿಮಂ ಪ್ರಾಲೇಯಂ ಮಿ (ಮ) ಹಿಕಾ — ೭ ಮಂಜು, ಹಿಮ. ಹಿಮಾನೀ ಹಿಮಸಂಹತಿಃ — ೨ ಮಂಜಿನ ಗುಂಪು. ಶೀತಂ — ಇದು ಗುಣವಾಚಕವಾದಾಗ ನಪುಂಸಕ, ಶೈತ್ಯಗುಣ. ಸುಷಿಮಃ ಶಿಶಿರಃ ಜಡಃ ತುಷಾರಃ ಶೀತಲಃ ಶೀತಃ ಹಿಮಃ — ೭ ಶೈತ್ಯಗುಣವುಳ್ಳ ವಸ್ತುವಿನ ಹೆಸರು. ಇವು ವಿಶೇಷ್ಯ ಲಿಂಗಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ॥ ೯೩ ॥

ಧ್ರುವಃ ಔತ್ತಾನಪಾದಿಃ — ೨ ಧ್ರುವನಕ್ಷತ್ರ, ಅಗಸ್ತ್ಯಃ ಕುಂಭಸಂಭವಃ ಮೈತ್ರಾವರುಣಿಃ — ೩ ಅಗಸ್ತ್ಯಮಹರ್ಷಿ. ಲೋಪಾಮುದ್ರಾ — ೧ ಅಗಸ್ತ್ಯರ ಪತ್ನಿಯ ಹೆಸರು. ನಕ್ಷತ್ರಂ ಋಕ್ಷಂ ಭಂ ತಾರಾ ತಾರಕಾ ಉಡು (ಸ್ತ್ರೀ — ನಪುಂ) — ೬ ನಕ್ಷತ್ರದ ಹೆಸರು. ದಾಕ್ಷಾಯಣ್ಯಃ (ಈಕಾರಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ ಲಿಂಗ) ಅಶ್ವಿನೀ ಮುಂತಾದ ೨೭ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು. ಅಶ್ವಯುಕ್ (ಜಾಂತ) ಅಶ್ವಿನೀ [ಸ್ತ್ರೀ] — ೨ ಅಶ್ವಿನೀನಕ್ಷತ್ರ. ರಾಧಾ ವಿಶಾಖಾ — ೨ ವಿಶಾಖಾನಕ್ಷತ್ರ. ಪುಷ್ಯಃ ಸಿದ್ಧ್ಯಃ ತಿಷ್ಯಃ — ೩ ಪುಷ್ಯನಕ್ಷತ್ರ. ಶ್ರವಿಷ್ಠಾ ಧನಿಷ್ಠಾ — ೨ ಧನಿಷ್ಠಾನಕ್ಷತ್ರ. ಪ್ರೋ [ಪ್ರೌ] ಷ್ಠಪದಾ ಭಾದ್ರಪದಾ – ಪೂರ್ವಾಭಾದ್ರೆ ನಕ್ಷತ್ರಃ ಮೃಗಶೀರ್ಷಂ ಮೃಗಶಿರಃ [ಸಾಂತ ನಪುಂ] ಆಗ್ರಹಾಯಣೀ — ೩ ಮೃಗಶಿರಾ

ಇಲ್ವಲಾಸ್ತಚ್ಛಿರೋದೇಶೇ ತಾರಕಾ ನಿವಸಂತಿ ಯಾಃ ॥ ೯೭ ॥
ಬೃಹಸ್ಪತಿಸ್ಸುರಾಚಾರ್ಯೋ ಗೀಷ್ಪತಿರ್ಧಿಷಣೋ ಗುರುಃ ।
ಜೀವ ಆಂಗೀರಸೋ ವಾಚಸ್ಪತಿಶ್ಚಿತ್ರಶಿಖಂಡಿಜಃ ॥ ೯೮ ॥
ಶುಕ್ರೋ ದೈತ್ಯಗುರುಃ ಕಾವ್ಯ ಉಶನಾ ಭಾರ್ಗವಃ ಕವಿಃ
ಅಂಗಾರಕಃ ಕುಜೋ ಭೌಮೋ ಲೋಹಿತಾಂಗೋ ಮಹೀಸುತಃ ॥
ರೌಹಿಣೇಯೋ ಬುಧಃ ಸೌಮ್ಯಃ ಸಮೌ ಸೌರಿಶನ್ಯೈಶ್ಚರೌ ।
(ಶನಿಮಂದೌ ಪಂಗುಕಾಳೌ ಛಾಯಾಪುತ್ರೋಽಸಿತೋರ್ಕಜಃ)
ತಮಸ್ತು ರಾಹುಸ್ಸ್ವರ್ಭಾನುಃ ಸ್ಯೆಂಹಿಕೇಯೋ ವಿಧುಂತುದಃ ॥ ೧೦೦ ॥
ಸಪ್ತರ್ಷಯೋ ಮರೀಚ್ಯತ್ರಿಮುಖಾಶ್ಚಿತ್ರಶಿಖಂಡಿನಃ ।
ರಾಶೀನಾಮುದಯೋ ಲಗ್ನಂ ತೇ ತು ಮೇಷವೃಷಾದಯಃ ॥ ೧೦೧ ॥
ಸೂರಸೂರ್ಯಾರ್ಯಮಾದಿತ್ಯ ದ್ವಾದಶಾತ್ಮದಿವಾಕರಾಃ ।
ಭಾಸ್ಕರಾಹಸ್ಕರಬ್ರಧ್ನ ಪ್ರಭಾಕರ ವಿಭಾಕರಾಃ ॥ ೧೦೨ ॥

ನಕ್ಷತ್ರ. ಇಲ್ವಲಾಃ — ಮೃಗಶಿರಾನಕ್ಷತ್ರದ ತಲೆಯ ಮೇಲಿರುವ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು. ಬೃಹಸ್ಪತಿಃ ಸುರಾಚಾರ್ಯಃ ಗೀಷ್ಪತಿಃ ಧಿಷಣಃ ಗುರುಃ ಜೀವಃ ಅಂಗಿರಸಃ ವಾಚಸ್ಪತಿಃ ಚಿತ್ರಶಿಖಂಡಿಜಃ – ೯ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯ ಹೆಸರು ॥ ೯೮ ॥

ಶುಕ್ರಃ ದೈತ್ಯಗುರುಃ ಕಾವ್ಯಃ ಉಶನಾಃ (ಸಾಂತ) ಭಾರ್ಗವಃ ಕವಿಃ — ೬ ಶುಕ್ರನ ಹೆಸರು. ಅಂಗಾರಕಃ ಕುಜಃ ಭೌಮಃ ಲೋಹಿತಾಂಗಃ ಮಹೀಸುತಃ — ೫ ಅಂಗಾರಕಗ್ರಹ. ರೌಹಿಣೇಯಃ ಬುಧಃ ಸೌಮ್ಯಃ — ೩ ಬುಧನ ಹೆಸರು. ಸೌರಿಃ ಶನ್ಯೈಶ್ಚರಃ — ೨ ಶನಿಗ್ರಹ — ಶನಿಃ ಮಂದಃ ಪಂಗುಃ ಕಾಳಃ ಛಾಯಾಪುತ್ರಃ ಅಸಿತಃ ಅರ್ಕಜಃ — ೭ ಶನಿಗೆ ಅಧಿಕ ಹೆಸರು. ತಮಃ ರಾಹುಃ ಸ್ವರ್ಭಾನುಃ ಸ್ಯೆಂಹಿಕೇಯಃ ವಿಧುಂತುದಃ — ೫ ರಾಹುವಿನ ಹೆಸರು. ಚಿತ್ರಶಿಖಂಡಿನಃ — ೧ ಮರೀಚಿ ಅತ್ರಿ ಅಂಗಿರಾಃ ಪುಲಸ್ತ್ಯಃ ಕ್ರತುಃ ಪುಲಹಃ ವಸಿಷ್ಠಃ — ಹೀಗೆ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳ ಹೆಸರು. ಲಗ್ನಂ — ೧ ಮೇಷಾದಿರಾಶಿಗಳ ಉದಯಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೆಸರು. ತಾತ್ಕಾಲಿಕಲಗ್ನ — ೨೭ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಗೆ ೧೦೮ ಪಾದಗಳು. ಎರಡೂಕಾಲು ಪಾದ ೧ ರಾಶಿಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಹಗಲು ೬ ರಾತ್ರಿ ೬ ರಾಶಿಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಒಂದಾದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಉದಯಿಸುತ್ತವೆ. ಆ ಮೇಷಾದಿರಾಶಿಗಳು ೧೨ ॥ ೧೦೧ ॥

ಸೂರಃ ಸೂರ್ಯ ಅರ್ಯಮಾ (ನಾಂತ) ಆದಿತ್ಯಃ ದ್ವಾದಶಾತ್ಮಾ (ನಾಂತ) ದಿವಾಕರಃ ಭಾಸ್ಕರಃ ಅಹಸ್ಕರಃ ಬ್ರಧ್ನಃ ಪ್ರಭಾಕರಃ ವಿಭಾಕರಃ ಭಾಸ್ವಾನ್

ಭಾಸ್ವದ್ವಿವಸ್ವತ್ಸಪ್ತಾಶ್ವಹರಿದಶ್ವೋಷ್ಣರಶ್ಮಯಃ ।
ವಿಕರ್ತನಾರ್ಕಮಾರ್ತಂಡಮಿಹಿರಾರುಣಪೂಷಣಃ ॥ ೧೦೩ ॥
ದ್ಯುಮಣಿಸ್ತರಣಿರ್ಮಿತ್ರಶ್ಚಿತ್ರಭಾನುರ್ವಿರೋಚನಃ ।
ವಿಭಾವಸುರ್ಗ್ರಹಪತಿಸ್ತ್ವಿಷಾಂಪತಿರಹಃಪತಿಃ ॥ ೧೦೪ ॥
ಭಾನುರ್ಹಂಸಃ ಸಹಸ್ರಾಂಶುಸ್ತಪನಃ ಸವಿತಾ ರವಿಃ ।
(ಕರ್ಮಸಾಕ್ಷೀ ಜಗಚ್ಚಕ್ಷುರಂಶುಮಾಲೀ ತ್ರಯೀತನುಃ ।
ಪ್ರದ್ಯೋತನೋ ದಿನಮಣಿಃ ಖದ್ಯೋತೋ ಲೋಕಬಾಂಧವಃ
ಸುರೋತ್ತಮೋ ಧಾಮನಿಧಿಃ ಪದ್ಮಿನೀವಲ್ಲಭೋ ಹರಿಃ)
ಮಾಠರಃ ಪಿಂಗಳೋ ದಂಡಶ್ಚಂಡಾಂಶೋಃ ಪಾರಿಪಾರ್ಶ್ವಕಾಃ ।
ಸೂರಸೂತೋಽರುಣೋಽನೂರುಃ ಕಾಶ್ಯಪಿರ್ಗರುಡಾಗ್ರಜಃ ॥ ೧೦೫ ॥
ಪರಿವೇಷಸ್ತು ಪರಿಧಿರುಪಸೂರ್ಯಕಮಂಡಲೇ ।
ಕಿರಣೋಽಸ್ರಮಯೂಖಾಂಶು ಗಭಸ್ತಿ ಘೃಣಿಘೃಷ್ಟಯಃ ॥ ೧೦೬ ॥
ಭಾನುಃ ಕರೋ ಮರೀಚಿಃಸ್ತ್ರೀಪುಂಸಯೋರ್ದೀಧಿತಿಃ ಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ।
(ದ್ವಯೋಸ್ತು ಗೌರ್ನಪುಂಸ್ಯರ್ಚಿಸ್ತೇಜೋಧಾಮ ಮಹೋ ವಿಭಾ)

(ಭಾಸ್ವತ್ — ತಾಂತ) ವಿವಸ್ವಾನ್ (ತಾಂತ) ಸಪ್ತಾಶ್ವಃ ಹರಿದಶ್ವಃ ಉಷ್ಣರಶ್ಮಿಃ ವಿಕರ್ತನಃ ಅರ್ಕಃ ಮಾರ್ತಂಡಃ ಮಿಹಿರಃ ಅರುಣಃ ಪೂಷಾ (ನಾಂತ) ದ್ಯುಮಣಿಃ ತರಣಿಃ ಮಿತ್ರಃ ಚಿತ್ರಭಾನುಃ ವಿರೋಚನಃ ವಿಭಾವಸುಃ ಗ್ರಹಪತಿಃ ತ್ವಿಷಾಂಪತಿಃ ಅಹಃಪತಿಃ ಭಾನುಃ ಹಂಸಃ ಸಹಸ್ರಾಂಶುಃ ತಪನಃ ಸವಿತಾ ರವಿಃ — ೩೭ ಸೂರ್ಯನ ಹೆಸರು. ಕರ್ಮಸಾಕ್ಷೀ (ನಾಂತ) ಜಗಚ್ಚಕ್ಷುಃ ಅಂಶುಮಾಲೀ ತ್ರಯೀತನುಃ ಪ್ರದ್ಯೋತನಃ ದಿನಮಣಿಃ ಖದ್ಯೋತಃ ಲೋಕಬಾಂಧವಃ ಸುರೋತ್ತಮಃ ಧಾಮನಿಧಿಃ ಪದ್ಮಿನೀವಲ್ಲಭಃ ಹರಿಃ ೧೨ — ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಅಧಿಕಪಾಠ ॥ ೧೦೪ ॥

ಮಾಠರಃ ಪಿಂಗಳಃ ದಂಡಃ — ೩ ಸೂರ್ಯನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಅಂಗ ದೇವತೆಗಳು. ಸೂರಸೂತಃ ಅರುಣಃ ಅನೂರುಃ ಕಾಶ್ಯಪಿಃ ಗರುಡಾಗ್ರಜಃ — ೫ ಸೂರ್ಯನ ಸಾರಥಿಯಾದ ಅರುಣನು. ಪರಿವೇಷಃ ಪರಿಧಿಃ — ಸೂರ್ಯನ ಕೊಡೆ. ಗಗನಗುಡಿ. ಉಪಸೂರ್ಯಕಂ ಮಂಡಲಂ — ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ. ಕಿರಣಃ ಉಸ್ರಃ ಮಯೂಖಃ ಅಂಶುಃ ಗಭಸ್ತಿಃ ಘೃಣಿಃ ಘೃಷ್ಟಿಃ ಭಾನುಃ ಕರಃ (ಪು) ಮರೀಚಿಃ (ಪುಂ — ಸ್ತ್ರೀ) ದೀಧಿತಿಃ (ಸ್ತ್ರೀ) — ೧೧ ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣ ಗೌಃ ಅರ್ಚಿಃ (ನಪುಂ) ತೇಜಃ (ಸಾಂತ) ಧಾಮ (ನಾಂತ) ಮಹಃ

ಸ್ಯಃ ಪ್ರಭಾರುಗ್ರುಚಿಸ್ತ್ವಿಡ್ಭಾಭಾಶ್ಛವಿದ್ಯುತಿದೀಪ್ತಯಃ ॥ ೧೦೭ ॥
ರೋಚಿಶ್ಶೋಚಿರುಭೇ ಕ್ಲೀಬೇ ಪ್ರಕಾಶೋ ದ್ಯೋತ ಆತಪಃ ।
ಕೋಷ್ಣಂ ಕವೋಷ್ಣಂ ಮಂದೋಷ್ಣಂ ಕದುಷ್ಣಂತ್ರಿಷು ತದ್ವತಿ ॥ ೧೦೮ ॥
ತಿಗ್ಮಂ ತೀಕ್ಷ್ಣಂಖರಂ ತದ್ವನ್ಮೃಗತೃಷ್ಣಾ ಮರೀಚಿಕಾ ।
ಇತಿ ದಿಗ್ವರ್ಗಃ

ಕಾಲವರ್ಗಃ ೪

ಕಾಲೋ ದಿಷ್ಟೋಽಪ್ಯನೇಹಾಪಿ ಸಮಯೋಽಪ್ಯಥ ಪಕ್ಷತಿಃ ॥ ೧೦೯ ॥
ಪ್ರತಿಪದ್ದ್ವೇ ಇಮೇಸ್ತ್ರೀತ್ವೇತದಾದ್ಯಾಸ್ತಿಥಯೋ ದ್ವಯೋಃ ।
ಘಸ್ರೋದಿನಾಹನೀ ವಾತು ಕ್ಲೀಬೇ ದಿವಸವಾಸರೌ ॥ ೧೧೦ ॥
ಪ್ರತ್ಯೂಷೋಽಹರ್ಮುಖಂ ಕಲ್ಯಮುಷಃ ಪ್ರತ್ಯುಷಸೀ ಅಪಿ ।

(ಸಾಂತ) ವಿಭಾ .... ಕಿರಣಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಪಾತ. ಪ್ರಭಾ ರುಕ್ (ಚಾಂತ) ರುಚಿಃ ತ್ವಿಟ್ (ಷಾಂತ) ಭಾಃ (ಸಾಂತ) ಭಾ (ಆಕಾರಾಂತ) ಛವಿಃ ದ್ಯುತಿಃ ದೀಪ್ತಿಃ (ಸ್ತ್ರೀ) ರೋಚಿಃ ಶೋಚಿಃ (ಸಾಂತ ನಪುಂ).... ೧೧ ಸೂರ್ಯನ ಕಾಂತಿ. ಪ್ರಕಾಶಃ ದ್ಯೋತಃ ಆತಪಃ .... ೩ ಬಿಸಿಲು. ಕೋಷ್ಣಂ ಕವೋಷ್ಣಂ ಮಂದೋಷ್ಣಂ ಕದುಷ್ಣಂ .... ಸ್ವಲ್ಪ ಬಿಸಿಯ ಹೆಸರು. ಇದರಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಸ್ತುವಾದರೆ ಇವು ತ್ರಿಲಿಂಗಗಳಾಗುತ್ತದೆ. ಕೋಷ್ಣಂ .... ಪಯಃ ಕೋಷ್ಣಾಃ .... ಆಪಃ ಕೋಷ್ಣಃ .... ಕರಃ (ಕಿರಣ) ಇತ್ಯಾದಿ. ತಿಗ್ಮಂ ತೀಕ್ಷ್ಣಂ ಖರಂ .... ಬಿಸಿಯ ಹೆಸರು, ಬಿಸಿಯುಳ್ಳ ವಸ್ತು ಹೇಳುವಾಗ ಹಿಂದಿನಂತೆ ಮೂರು ಲಿಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಮೃಗತೃಷ್ಣಾ ಮರೀಚಿಕಾ .... ಬಿಸಿಲುದೊರೆ. ಬಿಸಿಲು ಕುದುರೆಯ ಹೆಸರು. ॥೧೦೮॥

ದಿಗ್ವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ

ಕಾಲಃ ದಿಷ್ಟಃ ಅನೇಹಾಃ (ಸಾಂತ) ಸಮಯಃ .... ೪ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಾಲದ ಹೆಸರು. ಪಕ್ಷತಿಃ ಪ್ರತಿಪತ್ (ದಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) .... ೨ ಪಾಡ್ಯಮೀತಿಥಿ. ತಿಥಯಃ .... (ಪುಂ – ನ) ಪಾಡ್ಯ ಮುಂತಾದ ೧೬ ತಿಥಿಗಳ ಹೆಸರು. ಘಸ್ರಃ ದಿನಂ ಅಹಃ (ಸಾಂತ ನಪುಂ) ದಿವಸಃ ವಾಸರಃ (ಪುಂ – ನಪುಂ) ೫ ದಿನದ ಹೆಸರು. ಪ್ರತ್ಯೂಷಃ (ಸಾಂತ – ನಪುಂ) ಅಹರ್ಮುಖಂ ಕಲ್ಯಂ ಉಷಃ ಪ್ರತ್ಯುಷಃ (ಸಾಂತ ದಪುಂ) ಪ್ರಭಾತಂ .... ೬ ಪ್ರಾತಃ ಕಾಲ. ಸಾಯಂ ಸಾಯಃ

ಪ್ರಭಾತಂ ಚ ದಿನಾಂತೇ ತು ಸಾಯಂಸಂಧ್ಯಾ ಪಿತೃಪ್ರಸೂಃ ॥
ಪ್ರಾಹ್ಣಾ ಪರಾಹ್ಣ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಾ ಸ್ತ್ರಿಸಂಧ್ಯ ಮಥ ಶರ್ವರೀ ।
ನಿಶಾ ನಿಶೀಥಿನೀ ರಾತ್ರಿಸ್ತ್ರಿಯಾಮಾ ಕ್ಷಣದಾಕ್ಷಪಾ ॥ ೧೧೨ ॥
ವಿಭಾವರೀ ತಮಸ್ವಿನ್ಯೌ ರಜನೀ ಯಾಮಿನೀ ತಮೀ ।
ತಮಿಸ್ರಾ ತಾಮಸೀ ರಾತ್ರಿರ್ಜ್ಯೌತ್ಸ್ನೀ ಚಂದ್ರಿಕಯಾನ್ವಿತಾ ॥೧೧೩ ॥
ಆಗಾಮಿವರ್ತಮಾನಾಹರ್ಯುಕ್ತಾಯಾಂ ನಿಶಿ ಪಕ್ಷಿಣೀ ।
ಗಣರಾತ್ರಂ ನಿಶಾ ಬಹ್ವ್ಯಃ ಪ್ರದೋಷೋ ರಜನೀಮುಖಮ್ ॥೧೧೪ ॥
ಅರ್ಧರಾತ್ರ ನಿಶೀಥೌ ದ್ವೌ ದ್ವೌಯಾಮಪ್ರಹರೌ ಸಮೌ ।
ಸ ಪರ್ವಸಂಧಿಃ ಪ್ರತಿಪತ್ಪಂಚದಶ್ಯೋರ್ಯದಂತರಮ್ ॥ ೧೧೫ ॥
ಪಕ್ಷಾಂತೌ ಪಂಚದಶ್ಯೌ ದ್ವೇ ಪೌರ್ಣಮಾಸೀ ತು ಪೂರ್ಣಿಮಾ ।
-ಕಳಾಹೀನೇ ಸಾನುಮತಿಃ ಪೂರ್ಣೇ ರಾಕಾ ನಿಶಾಕರೇ ॥ ೧೧೬ ॥
ಅಮಾವಾಸ್ಯಾ ತ್ವಮಾವಸ್ಯಾ ದರ್ಶಸ್ಸೂರ್ಯೇಂದು ಸಂಗಮಃ ।

ಸಾಯಂಕಾಲ. ಸಂಧ್ಯಾ ಪಿತೃಪ್ರಸೂಃ (ಸ್ತ್ರೀ) .... ೨ ಸಂಜೆ, ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲ ಪ್ರಾಹ್ಣಃ.... ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ೧೨ ಘಂಟೆಯ ವರೆಗಿನ ಕಾಲ. ಅಪರಾಹ್ಣಃ.... ೧೨ ಘಂಟೆಯ ಮೇಲಿನ ಕಾಲ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನಃ .... ಸರಿ ಹಗಲು. ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಂ .... ಆದಿಮಧ್ಯ ಸಂಜೆಯ ಮೂರು ಸಂಧ್ಯಾ ಕಾಲಗಳು. ಶರ್ವರೀ ನಿಶಾ ನಿಶೀಥಿನೀ ರಾತ್ರಿಃ ತ್ರಿಯಾಮಾ ಕ್ಷಣದಾ ಕ್ಷಪಾ ವಿಭಾವರೀ ತಮಸ್ವಿನೀ ರಜನೀ ಯಾಮಿನೀ ತಮೀ – ೧೨ ರಾತ್ರಿ. ತಮಿಸ್ರಾ – ಗಾಢಾಂಧಕಾರವಾದ ರಾತ್ರಿ. ಜ್ಯೌತ್ಸ್ನೀ ಬೆಳದಿಂಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ರಾತ್ರಿ. ॥೧೧೩॥

ಪಕ್ಷಿಣೀ – ೧ ಎರಡು ಹಗಲುಗಳ ಮಧ್ಯದ ರಾತ್ರಿ – ಈಗಿನ ಹಗಲು ಇಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ಮುಂದಿನ ಹಗಲು ಹೀಗೆ ೯೦ ಘಳಿಗೆಗಳ ಕಾಲ. ಗಣರಾತ್ರಂ – ೧ ಅನೇಕ ರಾತ್ರಿಗಳು. ಪ್ರದೋಷಃ ರಜನೀಮುಖಂ – ೨ ಪ್ರದೋಷಕಾಲ. ಅರ್ಧರಾತ್ರಃ ನಿಶೀಥಃ – ೨ ಅರ್ಧರಾತ್ರಿ. ಯಾಮಃ ಪ್ರಹರಃ – ೨ ಜಾಮದ ಹೆಸರು. ೬೦ ಘಳಿಗೆಯ ಎನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗ. ಏಳೂವರೆ ಘಳಿಗೆ ಪರ್ವಸಂಧಿಃ – ಪಾಡ್ಯಮೀ ಹುಣ್ಣಿಮೆಗಳಿಗೂ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ಪಾಡ್ಯಮಿಗಳಿಗೂ ಇರುವ ಮಧ್ಯಕಾಲದ ಹೆಸರು. ಪಕ್ಷಾಂತೌ(ಪು) ಪಂಚದಶ್ಯೌ (ಸ್ತ್ರೀ) – ೨ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ಹುಣ್ಣಿಮೆಗಳ ಹೆಸರು. ಪೌರ್ಣಮಾಸೀ ಪೂರ್ಣಿಮಾ – ೨ ಹುಣ್ಣಿಮೆ. ಅನುಮತಿಃ – ೧ ಒಂದು ಕಲೆ ಕಡಿಮೆಯಾದ ಚಂದ್ರನುಳ್ಳ ಹುಣ್ಣಿಮೆ. ಚಂದ್ರೋದಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಚತುರ್ದಶೀ ಅಥವಾ ಪಾಡ್ಯಮೀ ಸೇರಿದ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ರಾಕಾ – ೧ ಪೂರ್ಣ ಚಂದ್ರನುಳ್ಳ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ರಾತ್ರಿ. ಅಮಾವಾಸ್ಯಾ ಅಮಾವಸ್ಯಾ ದರ್ಶಃ ಸೂರ್ಯೇಂದುಸಂಗಮಃ

ಸಾ ದೃಷ್ಟೇಂದುಸ್ಸಿನೀವಾಲೀ ಸಾ ನಷ್ಟೇಂದುಕಲಾ ಕುಹೂಃ ॥ ೧೧೭ ॥
ಉಪರಾಗೋ ಗ್ರಹೋ ರಾಹುಗ್ರಸ್ತೇತ್ವಿಂದೌ ಚ ಪೂಷ್ಣಿ ಚ ।
ಸೋಪಪ್ಲವೋಪರಕ್ತೌದ್ವಾ ವಗ್ನ್ಯುತ್ಪಾತ ಉಪಾಹಿತಃ ॥ ೧೧೮ ॥
ಏಕಯೋಕ್ತ್ಯಾ ಪುಷ್ಪವಂತೌ ದಿವಾಕರನಿಶಾಕರೌ ।
ಅಷ್ಟಾದಶನಿಮೇಷಾಸ್ತು ಕಾಷ್ಠಾ ತ್ರಿಂಶತ್ತು ತಾಃ ಕಲಾ ॥ ೧೧೯ ॥
ತಾಸ್ತು ತ್ರಿಂಶತ್‌ಕ್ಷಣಸ್ತೇತು ಮುಹೂರ್ತೋ ದ್ವಾದಶಾಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ।
ತೇತು ತ್ರಿಂಶದಹೋರಾತ್ರಃ ಪಕ್ಷಸ್ತೇ ದಶ ಪಂಚ ಚ ॥ ೧೨೦ ॥
ಪಕ್ಷೌ ಪೂರ್ವಾಪರೌ ಶುಕ್ಲ ಕೃಷ್ಣೌ ಮಾಸಸ್ತು ತಾವುಭೌ ।
ದ್ವೌ ದ್ವೌ ಮಾರ್ಗಾದಿಮಾಸೌ ಸ್ಯಾದೃತುಸ್ತೈರಯನಂ ತ್ರಿಭಿಃ ॥ ೧೨೧ ॥
ಅಯನೇ ದ್ವೇ ಗತಿರುದಗ್ದಕ್ಷಿಣಾರ್ಕಸ್ಯ ವತ್ಸರಃ ।
ಸಮರಾತ್ರಿಂದಿವೇ ಕಾಲೇ ವಿಷುವದ್ವಿಷುವಂ ಚ ತತ್ ॥ ೧೨೨ ॥

— ೪ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ. ಸಿನೀವಾಲೀ — ೧ ಚಂದ್ರ ಕಲೆ ಕಾಣಿಸಿದ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ. ಸಾಯಂಕಾಲಕ್ಕೆ ಚತುರ್ದಶೀ ಅಥವಾ ಪಾಡ್ಯಮೀ ಇರುವ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ. ಕುಹೂಃ (ಉಕಾರಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) — ೧ ಕಾಣಿಸದಿರುವ ಚಂದ್ರಕಲೆಯುಳ್ಳ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ. ಉಪರಾಗಃ ಗ್ರಹಃ — ೨ ಗ್ರಹಣ. ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರ ಬಿಂಬಗಳಲ್ಲಿ ರಾಹು ಕೇತುಗಳೆಂಬ ತಮೋಮಂಡಲದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಕಪ್ಪಾಗಿ ಅಥವಾ ಕಪಿಲವಾಗಿ ತೋರುವಿಕೆ. ಸೋಪಪ್ಲವಃ ಉಪರಕ್ತಃ — ೨ ರಾಹುಗ್ರಸ್ತವಾದ ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರು. ಅಗ್ನ್ಯುತ್ಪಾತಃ ಉಪಾಹಿತಃ — ೨ ಧೂಮಕೇತು. ॥ ೧೧೮ ॥

ಪುಷ್ಪವಂತೌ — (ತಾಂತ ಪುಲ್ಲಿಂಗ — ಅಕರಾಂತ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ದ್ವಿವಚನ) ಒಂದು ಮಾತಿನಿಂದ ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರ ಹೆಸರು. | ಕಾಷ್ಠಾ — ೧ ಹದಿನೆಂಟು ಸಾರಿ ರೆಪ್ಪೆ ಆಡಿಸುವಷ್ಟು ಕಾಲ. ಕಲಾ — ೧ ಅಂತಹ ಕಾಷ್ಠಗಳು ೩೦ ಆಗುವಷ್ಟು ಕಾಲ. ಕ್ಷಣಃ — ೩೦ ಕಲೆಗಳ ಕಾಲ. ಮುಹೂರ್ತಃ – ೧೨ ಕ್ಷಣಗಳ ಕಾಲ. ಅಹೋರಾತ್ರಃ — ೩೦ ಮುಹೂರ್ತಗಳ ಕಾಲ. | ಪಕ್ಷಃ – ೧೫ ಅಹೋರಾತ್ರಗಳ ಕಾಲ. ಶುಕ್ಲಃ – ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ. ಕೃಷ್ಣಃ – ಅಪರಪಕ್ಷ. ಮಾಸಃ – ಶುಕ್ಲ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷಗಳೆರಡು ಕೂಡಿದ ಕಾಲ. ತಿಂಗಳು. ಋತುಃ – ಮಾಘಾದಿ ಎರಡೆರಡು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ. ಅಯನಂ – ಮೂರು ಋತುಗಳು ಕೂಡಿದ ಕಾಲ. ೬ ತಿಂಗಳು ಸೂರ್ಯನ ಉತ್ತರಗತಿ ಇರುವಾಗ 'ಉತ್ತರಾಯಣ'ವೆಂದು, ದಕ್ಷಿಣಗತಿಯಿರುವಾಗ ದಕ್ಷಿಣಾಯನವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ವತ್ಸರಃ – ಎರಡು ಅಯನಗಳು ಸೇರಿದ ಕಾಲ, ವರ್ಷ. ವಿಷುವತ್ ವಿಷುವಂ – ೨ ಸಮವಾದ ರಾತ್ರಿ ಹಗಲುಳ್ಳ ಕಾಲ. ತುಲಾ ಮೇಷ ಸಂಕ್ರಮಣಗಳ ಕಾಲ. ಪೌಷೀ – ಪುಷ್ಯನಕ್ಷತ್ರ

ಪುಷ್ಯಯುಕ್ತಾ ಪೌರ್ಣಮಾಸೀ ಪೌಷೀ ಮಾಸೇ ತು ಯತ್ರ ಸಾ ।
ನಾಮ್ನಾ ಸ ಪೌಷೋ ಮಾಘಾದ್ಯಾಶ್ಚೈವಮೇಕಾದಶಾ ಪರೇ
ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷೇ ಸಹಾ ಮಾರ್ಗ ಆಗ್ರಹಾಯಣಿಕಶ್ಚ ಸಃ ।
ಪೌಷೇ ತೈಷಸಹಸ್ಯೌ ದ್ವೌ ತಪಾ ಮಾಘೇಽಥ ಫಾಲ್ಗುನೇ ॥೧೩॥
ಸ್ಯಾತ್ತಪಸ್ಯಃ ಫಾಲ್ಗುನಿಕಸ್ಸ್ಯಾಚ್ಚೈತ್ರೇ ಚೈತ್ರಿಕೋ ಮಧುಃ ।
ವೈಶಾಖೇ ಮಾಧವೋ ರಾಧೋ ಜ್ಯೈಷ್ಠೇ ಶುಕ್ರಶ್ಶುಚಿಸ್ತ್ವಯಮ್ ॥೧೪॥
ಆಷಾಢೇ ಶ್ರಾವಣೇ ತು ಸ್ಯಾನ್ನಭಾಃ ಶ್ರಾವಣಿಕಶ್ಚ ಸಃ ।
ಸ್ಯುರ್ನಭಸ್ಯಃ ಪ್ರೌಷ್ಠಪದ ಭಾದ್ರ ಭಾದ್ರಪದಾಃ ಸಮಾಃ ॥ ೧೫ ॥
ಸ್ಯಾದಾಶ್ವಿನ ಇಷೋಽಪ್ಯಾಶ್ವಯುಜೋಽಪಿ ಸ್ಯಾತ್ತು ಕಾರ್ತಿಕೇ ।
ಬಾಹುಲೋರ್ಜೌ ಕಾರ್ತಿಕಿಕೋ ಹೇಮಂತಃ ಶಿಶಿರೋಽಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ॥ ॥ ೧೬ ॥
ವಸಂತೇ ಪುಷ್ಪಸಮಯಸ್ಸುರಭಿರ್ಗ್ರೀಷ್ಮ ಊಷ್ಮಕಃ ।
ನಿದಾಘ ಉಷ್ಣೋಪಗಮ ಉಷ್ಣ ಊಷ್ಮಾಗಮಸ್ತಪಃ ॥ ೧೭ ॥
ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ಪ್ರಾವೃಟ್ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ಭೂಮ್ನಿ ವರ್ಷಾ ಅಥ ಶರತ್ ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ .

ದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಹುಣ್ಣಿಮೆ. ಪೌಷಃ – ಪೌಷೀಹುಣ್ಣಿಮೆ ಇರುವ ತಿಂಗಳು. ಹೀಗೆಯೇ ಮಾಘಾದಿಗ ತಿಂಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಮಖಾನಕ್ಷತ್ರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯುಳ್ಳ ತಿಂಗಳು ಮಾಘಮಾಸ – ಇತ್ಯಾದಿ. ॥ ೧೩ ॥

ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಃ ಸಹಾ (ಸಾಂತ) (ಮಾರ್ಗ) ಆಗ್ರಹಾಯಣಿಕಃ – ೪ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಮಾಸದ ಹೆಸರು. ಪೌಷಃ ತೈಷಃ ಸಹಸ್ಯಃ – ೩ ಪುಷ್ಯಮಾಸ. ತಪಾಃ ಮಾಘಃ – ೨ ಮಾಘಮಾಸ. ಫಾಲ್ಗುನಃ ತಪಸ್ಯಃ ಫಾಲ್ಗುನಿಕಃ — ೩ ಫಾಲ್ಗುಣಮಾಸ. ಚೈತ್ರಃ ಚೈತ್ರಿಕಃ ಮಧುಃ — ೩ ಚೈತ್ರಮಾಸ. ವೈಶಾಖಃ ಮಾಧವಃ ರಾಧಃ — ೩ ವೈಶಾಖಮಾಸ. ಜ್ಯೈಷ್ಠಃ ಶುಕ್ರಃ — ೨ ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಾಸ. ಶುಚಿಃ ಆಷಾಢಃ — ೨ ಆಷಾಢಮಾಸ. ಶ್ರಾವಣಃ ನಭಾಃ (ಸಾಂತ) ಶ್ರಾವಣಿಕಃ — ೩ ಶ್ರಾವಣಮಾಸ ನಭಸ್ಯಃ ಪ್ರೌಷ್ಠಪದಃ ಭಾದ್ರಃ ಭಾದ್ರಪದಃ — ೪ ಭಾದ್ರಪದಮಾಸ. ಆಶ್ವಿನಃ ಇಷಃ ಆಶ್ವಯುಜಃ — ೩ ಅಶ್ವಯುಜಮಾಸ. ಕಾರ್ತಿಕಃ ಬಾಹುಲಃ ಊರ್ಜಃ ಕಾರ್ತಿಕಿಕಃ — ೪ ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸ. ಹೇಮಂತಃ — ೧ ಹೇಮಂತ ಋತು. ಶಿಶಿರಃ (ಪುಂ — ನಪುಂ) ಶಿಶಿರಋತು. ವಸಂತಃ ಪುಷ್ಪಸಮಯಃ ಸುರಭಿಃ — ೩ ವಸಂತಋತು. ಗ್ರೀಷ್ಮಃ ಊಷ್ಮಕಃ ನಿದಾಘಃ ಉಷ್ಣೋಪಗಮಃ ಉಷ್ಣಃ ಊಷ್ಮಾಗಮಃ ತಪಃ — ೭ ಗ್ರೀಷ್ಮಋತುವಿನ ಹೆಸರು. ॥ ೧೪ ॥

ಪ್ರಾವೃಟ್ (ಷಾಂತಸ್ತ್ರೀ) ವರ್ಷಾಃ (ಆಕಾರಾಂತ ನಿತ್ಯ ಬಹುವಚನಾಂತ

ಷಡಮೀ ಋತವಃ ಪುಂಸಿ ಮಾರ್ಗಾದೀನಾಂ ಯುಗ್ಮೈಃ ಕ್ರಮಾತ್ ॥೧೨೮॥
ಸಂವತ್ಸರೋ ವತ್ಸರೋಽಬ್ದೋ ಹಾಯನೋಽಸ್ತ್ರೀ ಶರತ್ಸಮಾಃ ।
ಮಾಸೇನ ಸ್ಯಾದಹೋರಾತ್ರಃ ಪೈತ್ರೋ ವರ್ಷೇಣ ದೈವತಃ ॥೧೨೯॥
ದಿವ್ಯೈರ್ವರ್ಷಸಹಸ್ರೈರ್ದ್ವಾದಶಭಿರ್ದೈವತಂ ಯುಗವ್ ।
ದೈವೇ ಯುಗ ಸಹಸ್ರೇದ್ವೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಃ ಕಲ್ಪೌ ತು ತೌ ನೃಣಾವ್ ॥ ॥ ೧೩೦ ॥
ಮನ್ವಂತರಂ ತು ದಿವ್ಯಾನಾಂ ಯುಗಾನಾಮೇಕಸಪ್ತತಿಃ ।
ಸಂವರ್ತಃ ಪ್ರಳಯಃ ಕಲ್ಪಃ ಕ್ಷಯಃ ಕಲ್ಪಾಂತ ಇತ್ಯಪಿ ॥೧೩೧॥
ಅಸ್ತ್ರೀ ಪಂಕಂ ಪುಮಾನ್ ಪಾಪ್ಮಾ ಪಾಪಂ ಕಿಲ್ಬಿಷಕಲ್ಮಷವ್ ।
ಕಲುಷಂ ವೃಜಿನೈನೋಘಮಂಹೋದುರಿತ ದುಷ್ಕೃತವ್ ॥೧೩೨॥
ಸ್ಯಾದ್ಧರ್ಮಮಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ಪುಣ್ಯಶ್ರೇಯಸೀ ಸುಕೃತಂ ವೃಷಃ ।
ಮುತ್ ಪ್ರೀತಿಃ ಪ್ರಮದೋ ಹರ್ಷಃ ಪ್ರಮೋದಾಮೋದಸಮ್ಮದಾಃ ॥ ೧೩೩ ॥

ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ) – ೨ ಮಳೆಗಾಲ. ವರ್ಷಋತುವಿನ ಹೆಸರು. ಶರತ್ (ದಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) – ೧ ಶರದೃತು ಈ ೬ ಋತುಗಳು ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಾದಿ ಎರಡೆರಡು ತಿಂಗಳಿಂದ ಆಗುತ್ತವೆ. ಋತುಶಬ್ದ ಪುಲ್ಲಿಂಗ. ಸಂವತ್ಸರಃ ವತ್ಸರಃ ಅಬ್ದಃ ಹಾಯನಃ (ಪುಂ – ನಪುಂ) ಶರತ್ (ದಾಂತ) ಸಮಾಃ (ಆಕಾರಾಂತ ಬಹುವಚನ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ) – ೬ ವರ್ಷದ ಹೆಸರು. ಮಾಸೇನ ಪೈತ್ರಃ ಅಹೋರಾತ್ರಃ – ನಮ್ಮ ಒಂದು ತಿಂಗಳಿಂದ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಒಂದು ದಿನ. ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷ ಹಗಲು. ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷ ರಾತ್ರಿ. ಮನುಷ್ಯರ ೧ ವರ್ಷದಿಂದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ದಿನ. ಉತ್ತರಾಯಣ ಹಗಲು ದಕ್ಷಿಣಾಯನ ರಾತ್ರಿ. ದೇವತೆಗಳ ೧೨೦೦೦ ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಅವರ ೧ ಯುಗ. ದೈವಯುಗ ೨೦೦೦ ವಾದರೆ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಒಂದು ದಿನ. ಆಗ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ೨ ಕಲ್ಪ ಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಬ್ರಹ್ಮನ ಹಗಲು ಉದಯ ಕಲ್ಪ. ರಾತ್ರಿ ಕ್ಷಯಕಲ್ಪ. ಮನ್ವಂತರಂ – ದೇವತಾಯುಗಗಳ ೭೧ ಆಗುವಷ್ಟು ಕಾಲ. (೭೧ ದೇವಯುಗ – ೧ ಮನ್ವಂತರಂ) ಸಂವರ್ತಃ ಪ್ರಲಯಃ ಕಲ್ಪಃ ಕ್ಷಯಃ ಕಲ್ಪಾಂತಃ – ೫ ಪ್ರಳಯಕಾಲ. ಪಂಕಂ (ಪುಂ ನಪುಂ) ಪಾಪ್ಮಾ (ನಾಂತ ಪುತಂಗ) ಪಾಪಂ ಕಿಲ್ಬಿಷಂ ಕಲ್ಮಷಂ ಕಲುಷಂ ವೃಜಿನಂ ಏನಃ(ಸಾಂತ ನಪುಂ) ಅಘಂ ಅಂಹಃ (ಸಾಂತ ನಪುಂ) ದುರಿತಂ ದುಷ್ಕೃತಂ – ಪಾಪದ ಹೆಸರು. ॥೧೩೩॥

ಧರ್ಮಃ (ಪುಂ – ನಪುಂ) ಪುಣ್ಯಂ. ಶ್ರೇಯಃ (ಸಾಂತನ) ಸುಕೃತಂ ವೃಷಃ - ೫ ಪುಣ್ಯದ ಹೆಸರು- ಮುತ್ (ದಾಂತ) ಪ್ರೀತಿಃ ಪ್ರಮದಃ ಹರ್ಷಃ ಪ್ರಮೋದಃ ಆಮೋದಃ ಸಮ್ಮದಃ ಆನಂದಥುಃ ಆನಂದಃ ಶರ್ಮ

ಸ್ಯಾದಾನಂದಥುರಾನಂದಃ ಶರ್ಮಶಾತಸುಖಾನಿಚ ।
ಶ್ವಶ್ರೇಯಸಂ ಶಿವಂ ಭದ್ರಂ ಕಲ್ಯಾಣಂ ಮಂಗಳಂ ಶುಭಮ್ ॥೧೩೪॥
ಭಾವುಕಂ ಭವುಕಂ ಭವ್ಯಂ ಕುಶಲಂ ಕ್ಷೇಮಮಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ।
ಶಸ್ತಂ ಚಾಥ ತ್ರಿಷು ದ್ರವ್ಯೇ ಪಾಪಂ ಪುಣ್ಯಂ ಸುಖಾದಿ ಚ ॥೧೩೫॥
ಮತಲ್ಲಿಕಾ ಮಚರ್ಚಿಕಾ ಪ್ರಕಾಂಡಮುದ್ಘತಲ್ಲಜೌ !
ಪ್ರಶಸ್ತವಾಚಕಾನ್ಯಮೂನ್ಯಯಶ್ಶು ಭಾವಹೋ ವಿಧಿಃ ॥೧೩೬॥
ದೈವಂ ದಿಷ್ಟಂ ಭಾಗಧೇಯಂ ಭಾಗ್ಯಂ ಸ್ತ್ರೀ ನಿಯತಿರ್ವಿಧಿಃ !
ಹೇತುರ್ನಾಕಾರಣಂ ಬೀಜಂ ನಿದಾನಂ ತ್ವಾದಿಕಾರಣಮ್ ॥೧೩೭॥
ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞ ಆತ್ಮಾ ಪುರುಷಃ ಪ್ರಧಾನಂ ಪ್ರಕೃತಿಃ ಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್।
ವಿಶೇಷಃ ಕಾಲಿಕೋಽವಸ್ಥಾ ಗುಣಾಸ್ಸತ್ವಂ ರಜಸ್ತಮಃ ॥ ೧೩೮ ॥
ಜನುರ್ಜನನ ಜನ್ಮಾನಿ ಜನಿರುತ್ಪತ್ತಿರುದ್ಭವಃ ।
ಪ್ರಾಣೀ ತು ಚೇತನೋ ಜನ್ಮೀ ಜಂತುಜನ್ಯು ಶರೀರಿಣಃ ॥ ೧೩೯॥

(ನಾಂತನ) ಶಾತಂ ಸುಖಂ – ೧೨ ಸಂತೋಷ. ಶ್ವಶ್ರೇಯಸಂ ಶಿವಂ ಭದ್ರಂ ಕಲ್ಯಾಣಂ ಮಂಗಳಂ ಶುಭಂ ಭಾವುಕಂ ಭವುಕಂ ಭವ್ಯಂ ಕುಶಲಂ ಕ್ಷೇಮಂ ಶಸ್ತಂ – ೧೨ ಶುಭದ ಹೆಸರು. ಪಾಪಪುಣ್ಯಾದಿಶಬ್ದಗಳೂ ದ್ರವ್ಯವಾಚಕವಾದಾಗ ಮೂರು ಲಿಂಗ ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಅಂದರೆ ವಿಶೇಷ್ಯಲಿಂಗಾಧೀನ ವಾಗುತ್ತವೆ. ಮತಲ್ಲಿಕಾ ಮಚರ್ಚಿಕಾ ಪ್ರಕಾಂಡಂ ಉದ್ಘಃ ತಲ್ಲಜಃ – ೫ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಚಕಗಳು. ಆಯಃ ೧ ಶುಭವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸತ್ಕರ್ಮ. ದೈವಂ ದಿಷ್ಟಂ ಭಾಗಧೇಯಂ ಭಾಗ್ಯಂ ನಿಯತಿಃ . ವಿಧಿಃ – ೬ ಪೂರ್ವ ಕೃತವಾದ ಶುಭಾಶುಭ ಕರ್ಮಅದೃಷ್ಟ. ಹೇತುಃ ಕಾರಣಂ ಬೀಜಂ – ೩ ಕಾರಣದ ಹೆಸರು. ನಿದಾನಂ ಆದಿಕಾರಣಂ – ಮೊದಲನೆಯ ಕಾರಣದ ಹೆಸರು. ೧೩೭

ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಃ ಆತ್ಮಾ (ನಾಂತ) ಪುರುಷಃ – ೩ ಜೀವನ ಹೆಸರು. ಪ್ರಧಾನಂ ಪ್ರಕೃತಿಃ ೨ ಸಾಂಖ್ಯರು ಒಪ್ಪಿದ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಹೆಸರು. ಅವಸ್ಥಾ – ಕಾಲವಶದಿಂದ ಆಗುವ ಯೌವನಾದಿ ವಿಶೇಷ. ಸತ್ವಂ ರಜಃ ತಮಃ (ಸಾಂತ ನಪುಂ) – ೩ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಗುಣಗಳು. ಜನುಃ (ಸಾಂತ ನಪುಂ) ಜನನಂ ಜನ್ಮ (ನಾಂತ ನಪುಂ) ಜನಿಃ ಉತ್ಪತ್ತಿಃ(ಸ್ತ್ರೀ) ಉದ್ಭವಃ – ೬ ಹುಟ್ಟುವಿಕೆ, ಜನ್ಮ. ಪ್ರಾಣಿಃ (ನಾಂತ) ಚೇತನಃ ಜನ್ಮಿಃ (ನಾಂತ) ಜಂತುಃ ಜನ್ಯುಃ ಶರೀರಿಃ (ನಾಂತ) – ೬ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೆಸರು. ಜಾತಿಃ ಜಾತಂ ಸಾಮಾನ್ಯಂ – ೩

ಜಾತಿರ್ಜಾತಂ ಚ ಸಾಮಾನ್ಯಂ ವ್ಯಕ್ತಿಸ್ತು ಪೃಥಗಾತ್ಮಿಕಾ ।
ಚಿತ್ತಂ ತು ಚೇತೋ ಹೃದಯಂ ಸ್ವಾಂತಂ ಹೃನ್ಮಾನಸಂ ಮನಃ ॥

ಇತಿ ಕಾಲವರ್ಗಃ

ಧೀವರ್ಗಃ ೫

ಬುದ್ಧಿರ್ಮನೀಷಾ ಧಿಷಣಾ ಧೀಃ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಶೇಮುಷೀ ಮತಿಃ ।
ಪ್ರೇಕ್ಷೋಪಲಬ್ಧಿಶ್ಚಿತ್ ಸಂವಿತ್ ಪ್ರತಿಪದ್ ಜ್ಞಪ್ತಿ ಚೇತನಾಃ ॥ ೧೪೦ ॥
ಧೀರ್ಧಾರಣಾವತೀ ಮೇಧಾ ಸಂಕಲ್ಪಃ ಕರ್ಮ ಮಾನಸಮ್ ।
ಚಿತ್ತಾಭೋಗೋ ಮನಸ್ಕಾರಶ್ಚರ್ಚಾ ಸಂಖ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ ॥ ೧೪೧ ॥
ಅಧ್ಯಾಹಾರಸ್ತರ್ಕ ಊಹೋ ವಿಚಿಕಿತ್ಸಾ ತು ಸಂಶಯಃ ।
ಸಂದೇಹದ್ವಾಪರೌ ಚಾಥ ಸಮೌ ನಿರ್ಣಯನಿಶ್ಚಯೌ ॥ ೧೪೨ ॥

ಜಾತಿಯ ಹೆಸರು. ವ್ಯಕ್ತಿಃ — ಜಾತಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಾದ ಪದಾರ್ಥ. ಚಿತ್ತಂ ಚೇತಃ (ಸಾಂತ ನಪುಂ) ಹೃದಯಂ ಸ್ವಾಂತಂ ಹೃತ್ (ದಾಂತ ನಪುಂ) ಮಾನಸಂ ಮನಃ (ಸಾಂತ ನಪುಂ)—೭ ಮನಸ್ಸಿನ ಹೆಸರು. ॥೧೩೯॥

ಕಾಲವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ

ಬುದ್ಧಿಃ ಮುನೀಷಾ ದಿಷಣಾ ಧೀಃ (ಈಕಾರಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) ಪ್ರಜ್ಞಾ ಶೇಮುಷೀ ಮತಿಃ ಪ್ರೇಕ್ಷಾ ಉಪಲಬ್ಧಿಃ ಚಿತ್ ಸಂವಿತ್ (ತಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) ಪ್ರತಿಪತ್ (ದಾಂತ) ಜ್ಞಪ್ತಿಃ ಚೇತನಾ — ೧೪ ಬುದ್ಧಿಯ ಹೆಸರು ಮೇಧಾ —೧ ಧಾರಣಾವತೀ ಧೀಃ — ಅಧಿಕ ಜ್ಞಾಪಕಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಬುದ್ಧಿ. ಸಂಕಲ್ಪಃ— ೧ ಮಾನಸಂ ಕರ್ಮ — ಮನೋವ್ಯಾಪಾರದ ಹೆಸರು.

ಮನಸ್ಕಾರಃ — ೧ ಚಿತ್ತಾಭೋಗಃ —ಮನಸ್ಸಿನ ವಿಶಾಲತೆ. ಸುಖಾದಿ ಇಚ್ಛೆಯಲ್ಲಿ ತತ್ಪರವಾದ ಮನಸ್ಸು. ಚರ್ಚಾ ಸಂಖ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ —೩ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವಿಕೆ. ಅಧ್ಯಾಹಾರಃ ತರ್ಕಃ ಊಹಃ — ೩ ಕೊರತೆಯಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಪೂರೈಸಿ ವಾಕ್ಯ ಸಮನ್ವಯ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಉಚಿತವಾದ ಪದವನ್ನು ತಂದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಅರ್ಥ ಪೂರ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವಿಕೆ. ವಿಚಿಕಿತ್ಸಾ ಸಂಶಯಃ ಸಂದೇಹಃ ದ್ವಾಪರಃ — ೪ ಒಂದನ್ನು ಬಹುಬಗೆಯಾಗಿ ತಿಳಿದು ನಿಶ್ಚಯವಿಲ್ಲದಿರುವುದು, ಸಂದೇಹಜ್ಞಾನ. ನಿರ್ಣಯಃ ನಿಶ್ಚಯಃ—೨ ನಿಶ್ಚಯದ ಹೆಸರು.

ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿರ್ನಾಸ್ತಿಕತಾ ವ್ಯಾಪಾದೋ ದ್ರೋಹಚಿಂತನಮ್ ।
ಸಮೌ ಸಿದ್ಧಾಂತರಾದ್ಧಾಂತೌ ಭ್ರಾಂತಿರ್ಮಿಥ್ಯಾಮತಿರ್ಭ್ರಮಃ ॥ ೧೪೩ ॥
(ಸಮೌ ಸಂಕೇತಸಮಯೌ ಪ್ರತಿಪತ್ತಿರ್ವಿಹಸ್ತಥಾ)
ಸಂವಿದಾಗೂಃ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾನಂ ನಿಯಮಾಶ್ರವಸಂಶ್ರವಾಃ ।
ಅಂಗೀಕಾರಾಭ್ಯುಪಗಮಪ್ರತಿಶ್ರವಸಮಾಧಯಃ ॥ ೧೪೪ ॥
ಮೋಕ್ಷೇ ಧೀರ್ಜ್ಞಾನ ಮನ್ಯತ್ರ ವಿಜ್ಞಾನಂ ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರಯೋಃ ।
ಮುಕ್ತಿಃ ಕೈವಲ್ಯನಿರ್ವಾಣಶ್ರೇಯೋನಿಃಶ್ರೇಯಸಾಮೃತಮ್ ॥ ೧೪೫ ॥
ಮೋಕ್ಷೋಽಪವರ್ಗೋಽಥಾಜ್ಞಾನಮವಿದ್ಯಾಹಂಮತಿಃ ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ।
ರೂಪಂ ಶಬ್ದೋ ಗಂಧರಸಸ್ಪರ್ಶಾಶ್ಚ ವಿಷಯಾ ಅಮೀ ॥ ೧೪೬ ॥
ಗೋಚರಾ ಇಂದ್ರಿಯಾರ್ಥಾಶ್ಚ ಹೃಷೀಕಂ ವಿಷಯೀಂದ್ರಿಯಮ್ ।
ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಂತು ಪಾಯ್ವಾದಿ ಮನೋನೇತ್ರಾದಿ ಧೀಂದ್ರಿಯಂ ॥ ॥ ೧೪೭ ॥

ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಃ ನಾಸ್ತಿಕತಾ ೨ ಪರಲೋಕವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಬುದ್ಧಿ. ವ್ಯಾಪಾದಃ ದ್ರೋಹಚಿಂತನಂ — ೨ ದ್ರೋಹ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಕೆಟ್ಟ ಇಚ್ಛೆ. ಸಿದ್ಧಾಂತಃ ರಾದ್ಧಾಂತಃ — ೨ ಸಿದ್ಧಾಂತ, ಸಾಧಿಸಿದ ಅಭಿಮತ ಭ್ರಾಂತಿಃ ಮಿಥ್ಯಾಮತಿಃ ಭ್ರಮಃ — ೩ ಒಂದನ್ನು ಮತ್ತೊಂದಾಗಿ ತಿಳಿಯುವಿಕೆ ಸಂವಿತ್ (ತಾಂತ) ಆಗೂಃ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾನಂ ನಿಯಮಃ ಆಶ್ರವಃ ಸಂಶ್ರವಃ ಅಂಗೀಕಾರಃ ಅಭ್ಯುಪಗಮಃ ಪ್ರತಿಶ್ರವಃ ಸಮಾಧಿಃ (ಪುಲ್ಲಿಂಗ) —೧೦ ಅಂಗೀಕಾರ ಒಪ್ಪುವಿಕೆ. ॥೧೪೪॥

ಜ್ಞಾನಂ —ಮೋಕ್ಷೇ ಧೀಃ – ಮೋಕ್ಷವಿಷಯಕವಾದ ಬುದ್ಧಿ. ಆಸ್ತಿಕ್ಯದಿಂದ ವಿರಕ್ತಿ- ವಿಜ್ಞಾನಂ – ಅನ್ಯತ್ರ ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರಯೋಃ – ಮೋಕ್ಷಕ್ಕಿಂತ ಇತರವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನ, ಶಿಲ್ಪಜ್ಞಾನಕ್ಕೂ ಹೆಸರು. ಮುಕ್ತಿಃ ಕೈವಲ್ಯಂ ನಿರ್ವಾಣಂ ಶ್ರೇಯಃ (ಸಾಂತ ನಪುಂ) ನಿಶ್ರೇಯಸಂ ಅಮೃತಂ ಮೋಕ್ಷಃ ಅಪವರ್ಗಃ — ೮ ಮೋಕ್ಷ, ಶಾಶ್ವತ ಸುಖ. ಅವಿದ್ಯಾಬಂಧ ನಿವೃತ್ತಿ. ಅಜ್ಞಾನಂ ಅವಿದ್ಯಾ ಅಹಂಮತಿಃ —೩ ಅಜ್ಞಾನ; ದೇಹಾತ್ಮ ಭ್ರಾಂತಿ. ವಿಷಯಾಃ ಗೋಚರಾಃ ಇಂದ್ರಿಯಾರ್ಥಾಃ — ರೂಪ ಶಬ್ದ ಗಂಧ ರಸ ಸ್ಪರ್ಶಗಳೆಂಬ ಇಂದ್ರಿಯ ಗಳಿಗೆ ಗೋಚರಿಸುವ ವಸ್ತುಗಳು. ಹೃಷೀಕಂ ವಿಷಯಿ (ನಾಂತ ನಪುಂ) ಇಂದ್ರಿಯಂ — ೩ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಾಮ. ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಂ — ೧ ಪಾಯು ಉಪಸ್ಥ ವಾಕ್ ಪಾಣಿ ಪಾದಗಳೆಂಬ ಐದು ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಧೀಂದ್ರಿಯಂ — ೧ ಮನಸ್ಸು ನೇತ್ರ ಜಿಹ್ವಾ ಘ್ರಾಣ ತ್ವಕ್ ಶ್ರೋತ್ರ ಗಳೆಂಬ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ. ತುವರಃ ಕಷಾಯಃ — ೨ ವಗರಾದ (ಒಗಚು) ರಸ.

ತುವರಸ್ತು ಕಷಾಯೋಽಸ್ತ್ರೀ ಮಧುರೋ ಲವಣಃ ಕಟುಃ ।
ತಿಕ್ತೋಽಮ್ಲಶ್ಚ ರಸಾಃ ಪುಂಸಿ ತದ್ವತ್ಸು ಷಡಮೀ ತ್ರಿಷು ॥ ೧೪೮ ॥
ವಿಮರ್ದೋತ್ಥೇ ಪರಿಮಳೋ ಗಂಧೇ ಜನಮನೋಹರೇ ।
ಆಮೋದಸ್ಸೋಽತಿ ನಿರ್ಹಾರೀ ವಾಚ್ಯಲಿಂಗತ್ವಮಾಗುಣಾತ್ ॥ ೧೪೯ ॥
ಸಮಾಕರ್ಷೀತು ನಿರ್ಹಾರೀ ಸುರಭಿರ್ಘ್ರಾಣತರ್ಪಣಃ ।
ಇಷ್ಟಗಂಧಃ ಸುಗಂಧಿಸ್ಸ್ಯಾದಾಮೋದೀ ಮುಖವಾಸನಃ ॥ ೧೫೦ ॥
ಪೂತಿಗಂಧಸ್ತು ದುರ್ಗಂಧೋ ವಿಸ್ರಂ ಸ್ಯಾದಾಮಗಂಧಿಯತ್ ।
ಶುಕ್ಲಶುಭ್ರಶುಚಿಶ್ವೇತವಿಶದಶ್ಶ್ಯೇತಪಾಂಡರಾಃ ॥ ೧೫೧ ॥
ಅವದಾತಸ್ಸಿತೋ ಗೌರೋ ವಳಕ್ಷೋ ಧವಳೋಽರ್ಜುನಃ ।
ಹರಿಣಃ ಪಾಂಡುರಃ ಪಾಂಡುರೀಷತ್ಪಾಂಡುಸ್ತು ಧೂಸರಃ ॥ ೧೫೨ ॥
ಕೃಷ್ಣೇ ನೀಲಾಸಿತಶ್ಯಾಮಕಾಲಶ್ಯಾಮಲಮೇಚಕಾಃ ।
ಪೀತೋ ಗೌರೋ ಹರಿದ್ರಾಭಃ ಪಾಲಾಶೋ ಹರಿತೋ ಹರಿತ್ ॥೧೫೩॥

ಮಧುರಃ — ಸಿಹಿರಸ, ಲವಣಃ — ಉಪ್ಪು, ಕಟುಃ — ಕಾರ. ತಿಕ್ತಃ — ಕಹಿ. ಆಮ್ಲಃ — ಹುಳಿ. ಇವು ರಸವಾಚಕವಾದರೆ ಪುಲಿಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ರಸವುಳ್ಳ ವಸ್ತುವಾಚಕವಾದರೆ ತ್ರಿಲಿಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಪರಿಮಳಃ — ೧ ಅನೇಕ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕುಟ್ಟುವುದರಿಂದ ಉಂಟಾದ ಸುಗಂಧ. ಆಮೋದಃ — ಸಃ ಅತಿನಿರ್ಹಾರೀ — ಬಹುದೂರದವರೆಗೆ ವ್ಯಾಪಿಸುವ ಸುವಾಸನೆ. ಆಗುಣಾತ್ ವಾಚ್ಯಲಿಂಗತ್ವಂ — ಇಲ್ಲಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಶುಕ್ಲಾದಿ ಗುಣಗಳ ವರೆಗೆ ಹೇಳುವವುಗಳು ವಿಶೇಷ್ಯಲಿಂಗವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ॥ ೧೪೯ ॥

ಸಮಾಕರ್ಷೀ (ನಾಂತ) ನಿರ್ಹಾರೀ (ನಾಂತ) ದೂರವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸುವ ಗಂಧವುಳ್ಳ ದ್ರವ್ಯ. ಸುರಭಿಃ ಘ್ರಾಣತರ್ಪಣಃ ಇಷ್ಟಗಂಧಃ ಸುಗಂಧಿಃ — ೪ ಪರಿಮಳದ್ರವ್ಯದ ಹೆಸರು. ಆಮೋದೀ (ನಾಂತ) ಮುಖವಾಸನಃ – ೨ ಪಚ್ಚಕರ್ಪೂರ ಮುಂತಾದ ಮುಖಪರಿಮಳ ದ್ರವ್ಯ. ಪೂತಿಗಂಧಃ ದುರ್ಗಂಧಃ – ೨ ಕೆಟ್ಟ ವಾಸನೆಯುಳ್ಳ ವಸ್ತು.

ವಿಸ್ರಂ ಆಮಗಂಧಿ (ನಾಂತ ನಪುಂ) – ೨ ಅಪಕ್ವವಾಗಿ ಕೆಟ್ಟ ವಾಸನೆಯುಳ್ಳ ದ್ರವ್ಯ. ಶುಕ್ಲಃ ಶುಭ್ರಃ ಶುಚಿಃ ಶ್ವೇತಃ ವಿಶದಃ ಶ್ಯೇತಃ ಪಾಂಡರಃ ಅವದಾತಃ ಸಿತಃ ಗೌರಃ ವಳಕ್ಷಃ ಧವಳಃ ಅರ್ಜುನಃ – ೧೩ ಬಿಳುಪು ಬಣ್ಣದ ಹೆಸರು. ಹರಿಣಃ ಪಾಂಡುರಃ ಪಾಂಡುಃ – ೩ ಬಿಳುಪು ಪಚ್ಚೆ ಎರಡೂ ಬೆರೆತ ಬಣ್ಣ. ಧೂಸರಃ – ಎಳೆಬಿಳುಪು, ಸ್ವಲ್ಪ ಬೆಳ್ಳಗಾದುದು. ಕೃಷ್ಣಃ ನೀಲಃ ಅಸಿತಃ ಶ್ಯಾಮಃ ಕಾಲಃ ಶ್ಯಾಮಲಃ ಮೇಚಕಃ – ೭ ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣ.

ಲೋಹಿತೋ ರೋಹಿತೋ ರಕ್ತಃ ಶೋಣಃ ಕೋಕನದಚ್ಛವಿಃ ।
ಅವ್ಯಕ್ತರಾಗಸ್ತ್ವರುಣಃ ಶ್ವೇತರಕ್ತಸ್ತು ಪಾಟಲಃ ॥ ೧೫೪ ॥
ಶ್ಯಾವಸ್ಸ್ಯಾತ್ಕಪಿಶೋ ಧೂಮ್ರಧೂಮಲೌ ಕೃಷ್ಣಲೋಹಿತೇ ।
ಕಡಾರಃ ಕಪಿಲಃ ಪಿಂಗಪಿಶಂಗೌ ಕದ್ರುಪಿಂಗಲೌ ॥ ೧೫೫ ॥
ಚಿತ್ರಂ ಕಿರ್ಮೀರಕಲ್ಮಾಷಶಬಲೈತಾಶ್ಚ ಕರ್ಬುರೇ ।
ಗುಣೇ ಶುಕ್ಲಾದಯಃ ಪುಂಸಿ ಗುಣಿಲಿಂಗಾಸ್ತು ತದ್ವತಿ ॥ ೧೫೬ ॥

ಇತಿ ಧೀವರ್ಗಃ

ವಾಗ್ವರ್ಗಃ ೬

ಬ್ರಾಹ್ಮೀ ತು ಭಾರತೀ ಭಾಷಾ ಗೀರ್ವಾಗ್ವಾಣೀ ಸರಸ್ವತೀ ।
ವ್ಯಾಹಾರ ಉಕ್ತಿರ್ಲಪಿತಂ ಭಾಷಿತಂ ವಚನಂ ವಚಃ ॥ ೧೫೭ ॥

ಪೀತಃ ಗೌರಃ ಹರಿದ್ರಾಭಃ – ೩ ಹಳದಿ ಬಣ್ಣ. ಪಾಲಾಶಃ ಹರಿತಃ ಹರಿತ್ – ೩ ಎಲೆ ಹಸುರು ಬಣ್ಣ. ॥ ೧೫೩ ॥

ಲೋಹಿತಃ ರೋಹಿತಃ ರಕ್ತಃ – ೩ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣ. ಶೋಣಃ ಕೋಕನದಚ್ಛವಿಃ – ೨ ಕೆಂದಾವರೆ ಬಣ್ಣ. ಅರುಣಃ ಅವ್ಯಕ್ತರಾಗಃ – ಎಳೆಗೆಂಪು ಬಣ್ಣ. ಶ್ವೇತರಕ್ತಃ ಪಾಟಲಃ – ಬಿಳುಪು ಬೆರೆತಿರುವ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣ. ಶ್ಯಾವಃ ಕಪಿಶಃ ಅರಸಿನ ಸೇರಿದ (ಪಚ್ಚ) ಕೆಂಪು, ಬಣ್ಣ. ಧೂಮ್ರಃ ಧೂಮಲಃ ಕೃಷ್ಣಲೋಹಿತಃ – ೩ ಕಪ್ಪು ಬೆರೆತ ಕೆಂಪು, ಕಾರ್ಮುಗಿಲ ಬಣ್ಣ. ಕಡಾರಃ ಕಪಿಲಃ ಪಿಂಗಃ ಪಿಶಂಗಃ ಕದ್ರುಃ ಪಿಂಗಲಃ - ೬ ಗೋರೋಚನದಂತೆ ಕೆಂಪು ಬೆರೆತ ಹಳದಿ. ಚಿತ್ರಂ ಕಿಮ್ಮೀ (ರ್ಮೀ) ರಃ ಕಲ್ಮಾಷಃ ಶಬಲಃ ಏತಃ ಕರ್ಬುರಃ – ೬ ಚಿತ್ರಬಣ್ಣ, ನಾನಾ ಬಣ್ಣಗಳು ಸೇರಿ ಆಗಿರುವ ಬಣ್ಣ. ಶುಕ್ಲವನ್ನಾರಂಭಿಸಿ ಕರ್ಬುರದ ವರೆಗೆ ಹೇಳಿರುವ ಶಬ್ದಗಳು ಗುಣವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಪುಲ್ಲಿಂಗಗಳೂ ಗುಣವುಳ್ಳ ವಸ್ತುವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ವಿಶೇಷ್ಯ ಲಿಂಗಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ॥ ೧೫೫ ॥

ಧೀವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ.

ಬ್ರಾಹ್ಮೀ ಭಾರತೀ ಭಾಷಾ ಗೀಃ (ರೇಫಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) ವಾಕ್ (ಚಾಂತಸ್ತ್ರೀ) ವಾಣೀ ಸರಸ್ವತೀ ವ್ಯಾಹಾರಃ ಉಕ್ತಿಃ ಲಪಿತಂ ಭಾಷಿತಂ ವಚನಂ ವಚಃ – ೧೩ ಮಾತಿನ ಹೆಸರು. ಮೊದಲಿನಿಂದ ೭ ಶಬ್ದಗಳು ಸರಸ್ವತಿಯ ಹೆಸರು.

ಅಪಭ್ರಂಶೋಽಪಶಬ್ದಸ್ಸ್ಯಾಚ್ಛಾಸ್ತ್ರೇ ಶಬ್ದಸ್ತು ವಾಚಕಃ ||
ತಿಙ್ಸುಬಂತಚಯೋ ವಾಕ್ಯಂ ಕ್ರಿಯಾ ವಾ ಕಾರಕಾನ್ವಿತಾ ||೧೫೮||
ಶ್ರುತಿಃ ಸ್ತ್ರೀ ವೇದ ಆಮ್ನಾಯಸ್ತ್ರಯೀ ಧರ್ಮಸ್ತು ತದ್ವಿಧಿಃ |
ಸ್ತ್ರಿಯಾಮೃಕ್ಸಾಮಯಜುಷೀ ಇತಿ ವೇದಾಸ್ತ್ರಯಸ್ತ್ರಯೀ ||೧೫೯||
ಶಿಕ್ಷೇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತೇರಂಗಮೋಂಕಾರಪ್ರಣವೌ ಸಮೌ |
(ಶಿಕ್ಷಾ ವ್ಯಾಕರಣಂ ಛಂದೋ ನಿರುಕ್ತಂ ಜ್ಯೌತಿಷಂ ತಥಾ |
ಕಲ್ಪಶ್ಚೇತಿ ಷಡಂಗಾನಿ ವೇದಸ್ಯಾಹುರ್ಮನೀಷಿಣಃ)
ಇತಿಹಾಸಃ ಪುರಾವೃತ್ತಮುದಾತ್ತಾದ್ಯಾಸ್ತ್ರಯಃಸ್ವರಾಃ ||೧೬೦||
ಆನ್ವೀಕ್ಷಿಕೀ ದಂಡನೀತಿಸ್ತರ್ಕವಿದ್ಯಾರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರಯೋಃ |
ಆಖ್ಯಾಯಿಕೋಪಲಬ್ಧಾರ್ಥಾ ಪುರಾಣಂ ಪಂಚಲಕ್ಷಣಮ್ ||೧೬೧||
(ಸರ್ಗಶ್ಚ ಪ್ರತಿಸರ್ಗಶ್ಚ ವಂಶೋ ಮನ್ವಂತರಾಣಿಚ |
ವಂಶಾನುಚರಿತಂ ಚೇತಿ ಲಕ್ಷಣಾನಾಂ ತು ಪಂಚಕಮ್)

ಆಗುತ್ತವೆ. ಅಪಭ್ರಂಶಃ ಅಪಶಬ್ದಃ — ೨ ವ್ಯಾಕರಣಪರಿಶುದ್ಧವಲ್ಲದ ಅಪಶಬ್ದ. ಶಬ್ದಃ— ೧ ಶಾಸ್ತ್ರೇವಾಚಕಃ — ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವ ಸಾಧು ಶಬ್ದ. ವಾಕ್ಯಂ — ೧ ನಾಮಪದ (ಸುಬಂತ) ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ (ತಿಙಂತ) ಗುಂಪು ಕಾರಕಾನ್ವಿತಾ ಕ್ರಿಯಾ ವಾ — ಕರ್ತೃಕರ್ಮಾದಿ ಕಾರಕಗಳಿಂದ ಅನ್ವಿತವಾದ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಹೇಳುವುದು ವಾಕ್ಯ. ಕ್ರಿಯಾಕಾರಕಗಳಿಗೆ ನಿತ್ಯಸಂಬಂಧವಿರುತ್ತದೆ. ಶ್ರುತಿಃ(ಸ್ತ್ರೀ) ವೇದಃ ಆಮ್ನಾಯಃ — ೩ ತ್ರಯೀ — ಋಗ್ವೇದಾದಿ ವೇದಗಳ ಹೆಸರು. ಧರ್ಮಃ — ೧ ವೇದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಯಾಗಾದಿ ಕರ್ಮಗಳು. ಋಕ್ (ಚಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) ಸಾಮ (ನಾಂತ ನಪುಂ) ಯಜುಃ (ಸಾಂತ ನಪುಂ) ಕ್ರಮವಾಗಿ ಋಗ್ವೇದ ಸಾಮವೇದ ಯಜುರ್ವೇದಗಳ ಹೆಸರು. ತ್ರಯೀ — ೧ ಮೂರು ವೇದಗಳು. (ಅಥರ್ವಣಕ್ಕೆ ಗ್ರಹಣವಿಲ್ಲ) ಶಿಕ್ಷಾ ಮುಂತಾದವುಗಳು ೬ ವೇದಾಂಗಗಳು. (ಶಿಕ್ಷಾ ವ್ಯಾಕರಣಂ ಛಂಧಃ (ಸಾಂತ ನಪುಂ) ನಿರುಕ್ತಂ ಜ್ಯೌತಿಷಂ ಕಲ್ಪಃ — ಇವು ೬ ವೇದಾಂಗಗಳು. ಓಂಕಾರಃ ಪ್ರಣವಃ — ೨ ಪ್ರಣವದ ಹೆಸರು. ಇತಿಹಾಸಃ ಪುರಾವೃತ್ತಂ — ೨ ಭಾರತ ಮುಂತಾದ ಪುರಾತನ ಕಥೆಗಳು. ಸ್ವರಾಃ — ಉದಾತ್ತ ಅನುದಾತ್ತ ಸ್ವರಿತವೆಂಬ ಸ್ವರಗಳು. ಆನ್ವೀಕ್ಷಿಕೀ — ೧ ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಹೆಸರು. ದಂಡನೀತಿಃ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರದ ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರದ ಹೆಸರು. ಆಖ್ಯಾಯಿಕಾ ಉಪಲಬ್ಧಾರ್ಥಾ — ಸತ್ಯವಾದ ಚರಿತ್ರೆಯುಳ್ಳ ಗ್ರಂಥ. ಪುರಾಣಂ ಪಂಚಲಕ್ಷಣಂ — ೨ ಸ್ಕಾಂದಾದಿ ಪುರಾಣದ ಹೆಸರು. (ಸರ್ಗ ಪ್ರತಿಸರ್ಗ ವಂಶ ಮನ್ವಂತರ ವಂಶಾನುಚರಿತ (ಭೂಮ್ಯಾದಿಸಂಸ್ಥಾನ) ವೆಂದು ೫ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪುರಾಣಗಳು.) || ೧೬೨ ||

ಪ್ರಬಂಧಕಲ್ಪನಾ ಕಥಾಪ್ರವಹ್ಲಿಕಾ ಪ್ರಹೇಳಿಕಾ ।
ಸ್ಮೃತಿಸ್ತು ಧರ್ಮಸಂಹಿತಾಸಮಾಹೃತಿಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಃ ॥೧೬೩॥

ಸಮಸ್ಯಾ ತು ಸಮಾಸಾರ್ಥಾ ಕಿಂವದಂತೀ ಜನಶ್ರುತಿಃ ।
ವಾರ್ತಾಪ್ರವೃತ್ತಿರ್ವೃತ್ತಾಂತ ಉದಂತಸ್ಸ್ಯಾದಥಾಹ್ವಯಃ ॥೧೬೪॥

ಆಖ್ಯಾಹ್ವೇ ಅಭಿದಾನಂ ಚ ನಾಮಧೇಯಂ ಚ ನಾಮ ಚ ।
ಹೂತಿರಾಕಾರಣಾಹ್ವಾನಂ ಸಂಹೂತಿರ್ಬಹುಭಿಃ ಕೃತಾ ॥೧೬೫॥

ವಿವಾದೋ ವ್ಯವಹಾರಸ್ಸ್ಯಾ ದುಪನ್ಯಾಸಸ್ತು ವಾಙ್ಮುಖಮ್ ।
ಉಪೋದ್ಘಾತ ಉದಾಹಾರಃ ಶಪನಂ ಶಪಥಃ ಪುಮಾನ್ ॥೧೬೬॥

ಪ್ರಶ್ನೋಽನುಯೋಗಃ ಪೃಚ್ಛಾ ಚ ಪ್ರತಿವಾಕ್ಯೋತ್ತರೇ ಸಮೇ ।
ಮಿಥ್ಯಾಭಿಯೋಗೋಽಭ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಥಮಿಥ್ಯಾಭಿಶಂಸನಮ್ ॥೧೬೭॥

ಅಭಿಶಾಪಃ ಪ್ರಣಾದಸ್ತುಶಬ್ದ ಸ್ಸ್ಯಾದನುರಾಗಜಃ ।

ಪ್ರಬಂಧಕಲ್ಪನಾ ಕಥಾ — ೨ ಕೆಲವು ಅಂಶದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸತ್ಯವಾದ ಕಲ್ಪಿತ ಕಥೆಯ ಹೆಸರು. ಪ್ರವಹ್ಲಿಕಾ ಪ್ರಹೇಳಿಕಾ — ೨ ಗೂಢಾರ್ಥವುಳ್ಳ ಗ್ರಂಥ, ಸಮಸ್ಯಾ ಗ್ರಂಥ. ಸ್ಮೃತಿಃ ಧರ್ಮ ಸಂಹಿತಾ — ೨ ಮನುಸ್ಮೃತಿ ಮುಂತಾದ ಧರ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು. - ಸಮಾಹೃತಿಃ ಸಂಗ್ರಹಃ — ೨ ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಅನೇಕಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ಕಡೆ ಸಂಕ್ಷೇಪದಿಂದ ಹೇಳಿದ ಗ್ರಂಥದ ಹೆಸರು. ಸಮಸ್ಯಾ ಸಮಾಸಾರ್ಥಾ — ೨ ಕವಿಶಕ್ತಿ ಪರೀಕ್ಷೆಗೋಸ್ಕರ ಕೊಡಲ್ಪಡುವ ಪದ್ಯದ ಭಾಗ. ಕಿಂವದಂತೀ ಜನಶ್ರುತಿಃ — ೨ ಲೋಕವಾರ್ತೆ, ಲೋಕಪ್ರವಾದ. ವಾರ್ತಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ವೃತ್ತಾಂತಃ ಉದಂತಃ — ೪ ವೃತ್ತಾಂತದ ಹೆಸರು. ಆಹ್ವಯಃ ಆಖ್ಯಾ ಆಹ್ವಾ ಅಭಿಧಾನಂ ನಾಮಧೇಯಂ ನಾಮ (ನಾಂತ ನಪುಂ) – ೬ ನಾಮಧೇಯ- ಹೆಸರು. ಹೂತಿಃ ಆಕಾರಣಾ ಆಹ್ವಾನಂ - ೩ ಕರೆಯುವಿಕೆ. ಸಂಹೂತಿಃ – ೧ ಅನೇಕರು ಸೇರಿ ಕರೆಯುವುದು. ವಿವಾದಃ ವ್ಯವಹಾರಃ - ೨ ಕಲಹದ ಹೆಸರು, ವಿವಾದ ಉಪನ್ಯಾಸಃ ವಾಙ್ಮುಖಂ – ೨ ವಾಕ್ಯಾರಂಭದ ಹೆಸರು. ಉಪೋದ್ಘಾತಃ ಉದಾಹಾರಃ – ೨ ನಿದರ್ಶನ ಅಂದರೆ ಉದಾಹರಣೆ ತೋರಿಸುವಿಕೆ. ಶಪನಂ ಶಪಥಃ – ೨ ಆಣೆ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು. ಪ್ರಶ್ನಃ ಅನುಯೋಗಃ ಪೃಚ್ಛಾ - ೩ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳುವುದು. ಪ್ರತಿವಾಕ್ಯಂ ಉತ್ತರಂ – ೨ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವಿಕೆ. ಮಿಥ್ಯಾಭಿಯೋಗಃ ಅಭ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ – ೨ ಇಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಆಕ್ಷೇಪಣೆ ಮಾಡುವುದು. ಮಿಥ್ಯಾಭಿಶಂಸನಂ – ಅಭಿಶಾಪಃ – ೨ ಇಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಚಾಡಿ ಹೇಳುವುದು. ॥ ೧೬೭ ॥

ಪ್ರಣಾದಃ – ೧ ಅನುರಾಗಜಃ ಶಬ್ದಃ - ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ನುಡಿಯುವಿಕೆ.

ಯಶಃ ಕೀರ್ತಿಃ ಸಮಜ್ಞಾ ಚ ಸ್ತವಃ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಸ್ತುತಿರ್ನುತಿಃ ॥
ಆಮ್ರೇಡಿತಂದ್ವಿಸ್ತ್ರಿರುಕ್ತಮುಚ್ಚೈರ್ಘುಷ್ಟಂ ತು ಘೋಷಣಾ ।
ಕಾಕುಃ ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ವಿಕಾರೋ ಯಶ್ಶೋಕಭೀತ್ಯಾದಿಭಿರ್ಧ್ವನೇಃ ॥೧೯॥

ಅವರ್ಣಾಕ್ಷೇಪ ನಿರ್ವಾದಪರಿವಾದಾಪವಾದವತ್ ।
ಉಪಕ್ರೋಶೋ ಜುಗುಪ್ಸಾ ಚ ಕುತ್ಸಾ ನಿಂದಾ ಚ ಗರ್ಹಣೇ ॥೧೨೦॥

ಪಾರುಷ್ಯಮತಿವಾದಸ್ಸ್ಯಾದ್ಭರ್ತ್ಸನಂತ್ವಪಕಾರಗೀಃ ।
ಯಸ್ಸನಿಂದ ಉಪಾಲಂಭಸ್ತತ್ರ ಸ್ಯಾತ್ಪರಿಭಾಷಣಮ್ ॥೧೨೧॥

ತತ್ರ ತ್ವಾಕ್ಷಾರಣಾ ಯಸ್ಸ್ಯಾದಾಕ್ರೋಶೋ ಮೈಥುನಂ ಪ್ರತಿ ।
ಸ್ಯಾದಾಭಾಷಣಮಾಲಾಪಃ ಪ್ರಲಾಪೋಽನರ್ಥಕಂ ವಚಃ ॥೧೨೨॥

ಅನುಲಾಪೋಮುಹುರ್ಭಾಷಾ ವಿಲಾಪಃ ಪರಿದೇವನಮ್ ।
ವಿಪ್ರಲಾಪೋ ವಿರೋಧೋಕ್ತಿಸ್ಸಂಲಾಪೋ ಭಾಷಣಂ ಮಿಥಃ ॥ ೧೨೩ ॥

ಯಶಃ ಕೀರ್ತಿಃ ಸಮಜ್ಞಾ – ೩ ಕೀರ್ತಿಯ ಹೆಸರು. ಸ್ತೋತ್ರಂ ಸ್ತುತಿಃ ನುತಿಃ – ೪ ಸ್ತೋತ್ರ. ಸುಗುಣಗಳನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುವುದು. ಆಮ್ರೇಡಿತಂ – ೧ ದ್ವಿಃ ತ್ರಿಃ ಉಕ್ತಂ – ಸಂತೋಷವೇಗಾದಿಗಳಿಂದ ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನೇ ಎರಡು ಮೂರು ಸಾರಿ ಹೇಳುವುದು. ಉಚ್ಚೈರ್ಘುಷ್ಟಂ ಘೋಷಣಾ – ೨ ಘಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗುವುದು. ಕಾಕುಃ (ಸ್ತ್ರೀ) – ದುಃಖ ಅಂಜಿಕೆ ಕಪಟ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಉಂಟಾದ ಧ್ವನಿವಿಕಾರ. ಅವರ್ಣಃ ಆಕ್ಷೇಪಃ ನಿರ್ವಾದಃ ಪರಿವಾದಃ ಅಪವಾದಃ ಉಪಕ್ರೋಶಃ ಜುಗುಪ್ಸಾ ಕುತ್ಸಾ ನಿಂದಾ ಗರ್ಹಣಂ – ೧೦ ನಿಂದೆಯ ಹೆಸರು. ಪಾರುಷ್ಯಂ ಅತಿವಾದಃ – ೨ ಅಪ್ರಿಯವಾಗಿ ಮೇರೆದಪ್ಪಿ ನುಡಿಯುವಿಕೆ. ಭರ್ತ್ಸನಂ – ೧ ಬೆದರಿಕೆ, ಪರನಿಗೆ ಅಂಜಿಕೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಅಪಕಾರದ ಮಾತು. ಸನಿಂದಃ ಉಪಾಲಂಭಃ – ಪರಿಭಾಷಣಂ – ನಿಂದೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕೆಟ್ಟಮಾತು. ಆಕ್ಷಾರಣಾ – ೧ ಮೈಥುನಂ ಪ್ರತಿಯಃ ಆಕ್ರೋಶಃ – ಮೈಥುನವನ್ನು ಕುರಿತು ಹಂಬಲಿಸಿ ಕೂಗುವುದು, ಮೊರೆಯಿಡುವುದು. ಆಭಾಷಣಂ ಆಲಾಪಃ – ೨ ಹಿತವಾದ. ಪ್ರಲಾಪಃ – ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದ ಮಾತು. ॥ ೧೨೨ ॥

ಅನುಲಾಪಃ – ೧ ಮುಹುಃ ಭಾಷಾ – ಬಾರಿ ಬಾರಿಗೂ ನುಡಿಯುವುದು. ವಿಲಾಪಃ ಪರಿದೇವನಂ – ೨ ಅಳುವಿಕೆ, ದುಃಖದಿಂದ ಹೇಳುವ ಮಾತು. ವಿಪ್ರಲಾಪಃ – ೧ ವಿರೋಧೋಕ್ತಿಃ – ವಿರೋಧವಾಗಿ ಹೇಳುವುದು. ಸಂಲಾಪಃ – ಮಿಥಃ ಭಾಷಣಂ – ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿ ಮಾತಾಡುವುದು. ಸುಪ್ರ

ಸುಪ್ರಲಾಪಸ್ಸುವಚನಮಪಲಾಪಸ್ತು ನಿಹ್ನವಃ ।
ಸಂದೇಶವಾಗ್ವಾಚಿಕಂ ಸ್ಯಾದ್ವಾಗ್ಭೇದಾಸ್ತು ತ್ರಿಷೂತ್ತರೇ ॥ ೧೭೪ ॥

ಉಷತೀ ವಾಗಕಲ್ಯಾಣೀ ಸ್ಯಾತ್ಕಲ್ಯಾ ತು ಶುಭಾತ್ಮಿಕಾ ।
ಅತ್ಯರ್ಥಮಧುರಂ ಸಾಂತ್ವಂ ಸಂಗತಂ ಹೃದಯಂಗಮಮ್ ॥ ೧೭೫ ॥

ನಿಷ್ಠುರಂ ಪರುಷಂ ಗ್ರಾಮ್ಯಮಶ್ಲೀಲಂ ಸೂನೃತಂ ಪ್ರಿಯೇ ।
ಸತ್ಯೇಽಥ ಸಂಕುಲಕ್ಲಿಷ್ಟೇ ಪರಸ್ಪರಪರಾಹತೇ ॥ ೧೭೬ ॥

ಲುಪ್ತವರ್ಣಪದಂ ಗ್ರಸ್ತಂ ನಿರಸ್ತಂ ತ್ವರಿತೋದಿತಮ್ ।
ಅಂಬೂಕೃತಂ ಸನಿಷ್ಠೀವಮಬದ್ಧಂ ಸ್ಯಾದನರ್ಥಕಮ್ ॥ ೧೭೭ ॥

ಅನಕ್ಷರಮವಾಚ್ಯಂ ಸ್ಯಾದಾಹತಂ ತು ಮೃಷಾರ್ಥಕಮ್ ।
ಅಥ ಮ್ಲಿಷ್ಟಮವಿಸ್ಪಷ್ಟಂ ವಿತಥಂ ತ್ವನೃತಂ ವಚಃ ॥ ೧೭೮ ॥

ಲಾಪಃ ಸುವಚನಂ – ೨ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಮಾತು. ಅಪಲಾಪಃ ನಿಹ್ನವಃ – ೨ ಮೋಸಗೊಳಿಸುವ ಮಾತು. ಸಂದೇಶವಾಕ್ ವಾಚಿಕಂ – ೨ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸುವ ಮಾತು. ಉತ್ತರೇ ವಾಗ್ಭೇದಾಃ ತ್ರಿಷು – ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಉಷತೀ ಮುಂತಾದ ವಾಗ್ವಿಶೇಷಗಳು (ಸಮ್ಯಕ್ ವರೆಗೆ) ಮೂರು ಲಿಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಉಷತೀ – ಅಕಲ್ಯಾಣೀ ವಾಕ್ – ಅಶುಭಕರವಾದ ಮಾತು. ಕಲ್ಯಾ – ಶುಭಾತ್ಮಿಕಾ ಸ್ಯಾತ್ – ಮಂಗಳಕರವಾದ ಮಾತು ಸಾಂತ್ವಂ – ಅತ್ಯರ್ಥಮಧುರಂ – ಬಹುಪ್ರೀತಿಕರವಾದ ವಾಕ್ಯ. ಸಂಗತಂ ಹೃದಯಂಗಮಂ – ೨ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಪ್ಪುವ ಮಾತು. ನಿಷ್ಠುರಂ ಪರುಷಂ – ೨ ಕಠಿಣವಾದ ಮಾತು. ಗ್ರಾಮ್ಯಂ ಅಶ್ಲೀಲಂ – ೨ ಪಾಮರರು ನುಡಿಯುವ ಮಾತು. ಸೂನೃತಂ – ಸತ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಿಯವಾದ ಮಾತು. ಸಂಕುಲಂ ಕ್ಲಿಷ್ಟಂ – ೨ ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಪರಸ್ಪರ ಅನ್ವಯವಿಲ್ಲದ ಕಷ್ಟ ಅರ್ಥವುಳ್ಳ ವಾಕ್ಯ. ಗ್ರಸ್ತಂ – ಲುಪ್ತವರ್ಣಪದಂ – ಅಶಕ್ತಿ ಅಥವಾ ವೇಗದಿಂದ ಹೇಳುವಾಗ ಅಕ್ಷರ ಅಥವಾ ಪದವೇ ಲೋಪ ಹೊಂದಿರುವ ವಾಕ್ಯ. ನಿರಸ್ತಂ – ವೇಗದಿಂದ ಹೇಳಿದ ಮಾತು. ಅಂಬೂಕೃತಂ – ಸನಿಷ್ಠೀವಂ – ತುಂತುರುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಾಕ್ಯ. ಅಬದ್ಧಂ – ಅನರ್ಥಕಂ ಸ್ಯಾತ್ – ಹೊಂದದ ಅರ್ಥವುಳ್ಳ ಮಾತು. ॥ ೧೭೭ ॥

ಅನಕ್ಷರಂ ಅವಾಚ್ಯಂ – ೨ ಹೇಳಬಾರದ ಮಾತು, ಬಯ್ಗಳು. ಆಹತಂ ಮೃಷಾರ್ಥಕಂ – ಬಹಳ ಅಸಂಭಾವಿತವಾದ ಅರ್ಥವುಳ್ಳ ಮಾತು. ಮ್ಲಿಷ್ಟಂ ಅವಿಸ್ಪಷ್ಟಂ – ೨ ಅರ್ಥ ತಿಳಿಯದಿರುವ ಮಾತು. ವಿತಥಂ – ೧ ಅನೃತಂ ವಚಃ – ಸುಳ್ಳುಮಾತು. ಸೋಲ್ಲುಂಠನಂ ಸೋತ್ಪ್ರಾಸಂ – ೨ ಹಾಸ್ಯಕರವಾದ ಮಾತು.

ಸೋಲ್ಲುಂಠನಂ ತು ಸೋತ್ಪ್ರಾಸಂ ಮಣಿತಂ ರತಿಕೂಜಿತಮ್ ।
ಸತ್ಯಂ ತಥ್ಯಮೃತಂ ಸಮ್ಯಗಮೂನಿ ತ್ರಿಷು ತದ್ವತಿ ॥ ೧೭೯ ॥

ಇತಿ ವಾಗ್ವರ್ಗಃ

ಶಬ್ದಾದಿವರ್ಗಃ ೭

ಶಬ್ದೇ ನಿನಾದನಿನದಧ್ವನಿಧ್ವಾನರವಸ್ವನಾಃ ।
ಸ್ವಾನನಿರ್ಘೋಷನಿರ್ಹ್ರಾದನಾದನಿಸ್ವಾನನಿಸ್ವನಾಃ ॥ ೧೮೦ ॥

ಆರವಾರಾವಸಂರಾವವಿರಾವಾ ಅಥ ಮರ್ಮರಃ ।
ಸ್ವನಿತೇ ವಸ್ತ್ರಪರ್ಣಾನಾಂ ಭೂಷಣಾನಾಂ ತು ಶಿಂಜಿತಮ್ ॥ ೧೮೧ ॥

ನಿಕ್ವಾಣೋ ನಿಕ್ವಣಃ ಕ್ವಾಣಃ ಕ್ವಣಃ ಕ್ವಣನಮಿತ್ಯಪಿ ।
ವೀಣಾಯಾಃ ಕ್ವಣಿತೇ ಪ್ರಾದೇಃ ಪ್ರಕ್ವಾಣಪ್ರಕ್ವಣಾದಯಃ ॥ ೧೮೨ ॥

ಕೋಲಾಹಲಃ ಕಲಕಲಸ್ತಿರಶ್ಚಾಂ ವಾಶಿತಂ ರುತಮ್ ।
ಸ್ತ್ರೀ ಪ್ರತಿಶ್ರುತ್ಪ್ರತಿಧ್ವಾನೇ ಗೀತಂ ಗಾನಮಿಮೇ ಸಮೇ ॥ ೧೮೩ ॥

ಇತಿ ಶಬ್ದಾದಿವರ್ಗಃ

ಮಣಿತಂ ರತಿಕೂಜಿತಂ – ೨ ರತಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಶಬ್ದ. ಸತ್ಯಂ ತಥ್ಯಂ ಋತಂ ಸಮ್ಯಕ್ (ಚಾಂತ ನಪುಂ) – ೪ ಸತ್ಯವಾಕ್ಯ. ಅಮೂನಿ ತದ್ವತಿ ತ್ರಿಷು ಇವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ವಾಕ್ಯವುಳ್ಳವುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ತ್ರಿಲಿಂಗಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ॥ ೧೭೯ ॥

ವಾಗ್ವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ.

ಶಬ್ದಃ ನಿನಾದಃ ನಿನದಃ ಧ್ವನಿಃ ಧ್ವಾನಃ ರವಃ ಸ್ವನಃ ಸ್ವಾನಃ ನಿರ್ಘೋಷಃ ನಿರ್ಹ್ರಾದಃ ನಾದಃ ನಿಸ್ವಾನಃ ನಿಸ್ವನಃ ಆರವಃ ಆರಾವ ಸಂರಾವಃ ವಿರಾವಃ – ೧೭ ಧ್ವನಿ, ಶಬ್ದದ ಹೆಸರು. ಮರ್ಮರಃ – ವಸ್ತ್ರ ಪರ್ಣಾನಾಂ ಸ್ವನಿತೇ – ಎಲೆಗಳು ಅಥವಾ ವಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಧ್ವನಿ. ಶಿಂಜಿತಂ – ಭೂಷಣಾನಾಂ ಸ್ವನಿತೇ – ಆಭರಣಗಳ ಧ್ವನಿ ನಿಕ್ವಾಣಃ ನಿಕ್ವಣಃ ಕ್ವಾಣಃ ಕ್ವಣಃ ಕ್ವಣನಂ – ೫ ವೀಣಾ ಮುಂತಾದ ಸಕಲವಾದ್ಯ ಧ್ವನಿಯ ಹೆಸರು. ಪ್ರಾದೇಃ ಕ್ವಣಿತೇ (ಜಾತಾಃ) ಪ್ರಕ್ವಾಣಪ್ರಕ್ವಣಾದಯಃ ವೀಣಾಯಾಃ – ಪ್ರ ಎಂಬ ಉಪಸರ್ಗದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕ್ವಣ ಧಾತುವಿನಿಂದ ಉಂಟಾದ ಪ್ರಕ್ವಾಣ ಪ್ರಕ್ವಣ ಮುಂತಾದವುಗಳು ವೀಣಾಧ್ವನಿಯ ಹೆಸರಾಗುತ್ತವೆ. ಕೋಲಾಹಲಃ ಕಲಕಲಃ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ದೊಡ್ಡ ಶಬ್ದ. ವಾಸಿತಂ ರುತಂ – ೨ ಮೃಗ

ನಿಷಾದರ್ಷಭಗಾಂಧಾರಷಡ್ಜ ಮಧ್ಯಮಧೈವತಾಃ ।
ಪಂಚಮಶ್ಚೇತ್ಯಮೀ ಸಪ್ತ ತಂತ್ರೀಕಂಠೋತ್ಥಿತಾಃ ಸ್ವರಾಃ ॥ ೧೮೪ ॥
(ಷಡ್ಜಂ ಮಯೂರೋ ವದತಿ ಕ್ರೌಂಚಃ ಕ್ವಣತಿ ಮಧ್ಯಮಮ್
ಪುಷ್ಪಸಾಧಾರಣೇ ಕಾಲೇ ಪಿಕಃ ಕೂಜತಿ ಪಂಚಮಮ್
ಧೈವತಂ ಹೇಷತೇ ವಾಜೀ ನಿಷಾದಂ ಬೃಂಹತೇ ಗಜಃ
ಮಯೂರಾದಯ ಏತೇ ಹಿ ಮತ್ತಾ ಗಾಯಂತಿ ಪಂಚಮಮ್)
ಕಾಕಲೀ ತು ಕಲೇ ಸೂಕ್ಷ್ಮೇ ಧ್ವನೌ ತು ಮಧುರಾಸ್ಫುಟೇ ।
ಕಲೋ ಮಂದ್ರಸ್ತು ಗಂಭೀರೇ ತಾರೋಽತ್ಯುಚ್ಚೈಸ್ತ್ರಯಸ್ತ್ರಿಷು ॥
ಸಮನ್ವಿತಲಯಸ್ತ್ವೇಕತಾಲೋ ವೀಣಾ ತು ವಲ್ಲಕೀ ।
ವಿಪಂಚೀ ಸಾ ತು ತಂತ್ರೀಭಿಃ ಸಪ್ತಭಿಃ ಪರಿವಾದಿನೀ ॥ ೧೮೬ ॥
ತತಂ ವೀಣಾದಿಕಂ ವಾದ್ಯಮಾನದ್ಧಂ ಮುರಜಾದಿಕಮ್ ।

ಪಕ್ಷ್ಯಾದಿ ಧ್ವನಿ. ಪ್ರತಿಶ್ರುತ್ (ಸ್ತ್ರೀ ತಾಂತ) ಪ್ರತಿಧ್ವಾನಃ – ೨ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಯ ಹೆಸರು. ಗೀತಂ ಗಾನಂ – ೨ ಹಾಡುಗಾರಿಕೆ. ಗಾನದ ಧ್ವನಿ ॥ ೧೮೩ ॥

ಶಬ್ದಾದಿವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ.

ನಿಷಾದಃ ಋಷಭಃ ಗಾಂಧಾರಃ ಷಡ್ಜಃ ಮಧ್ಯಮಃ ಧೈ (ಧೈ) ವತ ಪಂಚಮಃ – ೭ ತಂತಿಯಿಂದಲೂ ಕೊರಳಿನಿಂದಲೂ (ಕಂಠ) ಹುಟ್ಟಿದ ೭ ಸ್ವರಗಳ ಹೆಸರು. (ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನವಿಲು ಷಡ್ಜವನ್ನೂ ಹಸುಗಳು ವೃಷಭವನ್ನೂ ಆಡು ಕುರಿಗಳು ಗಾಂಧಾರವನ್ನೂ ಕ್ರೌಂಚ ಪಕ್ಷಿಯು ಮಧ್ಯಮವನ್ನೂ ವಸಂತದಲ್ಲಿ ಕೋಗಿಲೆಯು ಪಂಚಮವನ್ನೂ ಕುದುರೆಯು ಧೈವತವನ್ನೂ ಆನೆಯು ನಿಷಾದ ವನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತವೆ) ಕಾಕಲೀ — ಅವ್ಯಕ್ತಮಧುರವಾಗಿರುವ ಸೂಕ್ಷ್ಮಧ್ವನಿ. ಕಲಃ — ಕಿವಿಗೆ ಸುಖಕರವಾದ ಅವ್ಯಕ್ತ ಮಧುರಧ್ವನಿ. ಮಂದ್ರಃ — ಗಂಭೀರ ವಾದ ಧ್ವನಿ. ತಾರಃ — ಷಡ್ಜವನ್ನೂ ಮೀರಿದ ಅಧಿಕವಾದ ಧ್ವನಿ. ಈ ಮೂರು ಶಬ್ದಗಳೂ ತ್ರಿಲಿಂಗಗಳಾಗುತ್ತವೆ ಸಮನ್ವಿತಲಯಃ ಏಕತಾಲಃ — ೨ ನೃತ್ತಗೀತ ವಾದ್ಯಗಳೂ ಮೂರು ಸರಿಯಾಗಿ ಸೇರಿದ್ದಕ್ಕೆ ಹೆಸರು. ವೀಣಾ ವಲ್ಲಕೀ ವಿಪಂಚೀ — ೩ ವೀಣೆಯ ಹೆಸರು. ಪರಿವಾದಿನೀ — ೭ ತಂತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವೀಣೆಯ ಹೆಸರು. ॥ ೧೮೬ ॥

ತತಂ – ವೀಣೆ ಮುಂತಾದ ತಂತಿಗಳುಳ್ಳ ವಾದ್ಯ. ಆನದ್ಧಂ – ತಬಲೆ ಮುಂತಾದ

ವಂಶಾದಿಕಂ ತು ಸುಷಿರಂ ಕಾಂಸ್ಯಂ ತಾಲಾದಿಕಂ ಘನವಮ್ ।। ೧೮೭ ।।
ಚತುರ್ವಿಧಮಿದಂ ವಾದ್ಯಂ ವಾದಿತ್ರಾತೋದ್ಯ ನಾಮಕವಮ್ ।
ಮೃದಂಗಾ ಮುರಜಾ ಭೇದಾಸ್ತ್ವಂಕ್ಯಾಲಿಂಗ್ಯೋರ್ಧ್ವಕಾಸ್ತ್ರಯಃ ।। ।। ೧೮೮ ।।
ಸ್ಯಾದ್ಯಶಃಪಟಹೋ ಢಕ್ಕಾ ಭೇರೀ ಸ್ತ್ರೀ ದುಂದುಭಿಃ ಪುಮಾನ್।
ಆನಕಃ ಪಟಹೋಽಸ್ತ್ರೀ ಸ್ಯಾತ್ಕೋಣೋ ವೀಣಾದಿವಾದನವಮ್ ।। ೧೮೯ ।।
ವೀಣಾದಂಡಃ ಪ್ರವಾಳ ಸ್ಯಾತ್ಕಕುಭಸ್ತು ಪ್ರಸೇವಕಃ ।
ಕೋಲಂಬಕಸ್ತು ಕಾಯೋಸ್ಯಾ ಉಪನಾಹೋ ನಿಬಂಧನವಮ್ ।। ೧೯೦ ।।
ವಾದ್ಯಪ್ರಭೇದಾ ಡಮರುಮಡ್ಡುಡಿಂಡಿಮಝುರ್ಝರಾಃ ।
ಮರ್ದಳಃ ಪಣವೋಽನ್ಯೇ ಚ ನರ್ತಕೀ ಲಾಸಕೀ ಸಮೇ ।। ೧೯೧ ।।
ವಿಲಂಬಿತಂ ದ್ರುತಂ ಮಧ್ಯಂ ತತ್ವಮೋಘೋ ಘನಂ ಕ್ರಮಾತ್ ।
ತಾಲ ಕಾಲಕ್ರಿಯಾಮಾನಂ ಲಯಸ್ಸಾಮ್ಯಮಥಾಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ।। ।। ೧೯೨ ।।

ಚರ್ಮಸಹಿತ ವಾದ್ಯ. ಸುಷಿರಂ – ಕೊಳಲು ಮುಂತಾದ ಮುಖವಾದ್ಯ. ಘನಂ – ತಾಳ ಮುಂತಾದ ಕಂಚಿನ ವಾದ್ಯ. ವಾದ್ಯಂ ವಾದಿತ್ರಂ ಆತೋದ್ಯಂ — ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ತತಾದಿ ನಾಲ್ಕು ವಾದ್ಯಗಳ ಹೆಸರು. ಮೃದಂಗಃ ಮುರಜಃ — ಮದ್ದಳೆ. ಅಂಕ್ಯಃ ಆಲಿಂಗ್ಯಃ ಊರ್ಧ್ವಕಃ — ೩ ಇವು ಮದ್ದಳೆಯ ಭೇದಗಳು. ಯಶಃ ಪಟಹಃ ಢಕ್ಕಾ — ೨ ಢವಣೆಯ ಹೆಸರು. (ಡೋಲು) ಭೇರೀ (ಸ್ತ್ರೀ) ದುಂದುಭಿಃ (ಪು) — ನಗಾರಿಯ ಹೆಸರು. ಆನಕಃ ಪಟಹಃ (ಪುಂ — ನಪುಂ) — ೨ ತಮಟೆ. ಕೋಣಃ — ವೀಣೆ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಬಾರಿಸುವ ಕೋಲು, ಬೆರಳ ತುದಿಗೆ ತಗಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ತಂತೀ ಸಾಧನ. ಪ್ರವಾಳಃ — ವೀಣೆಯ ದಂಡಿಗೆಯ ತೋಳು. ಕುಕುಭಃ ಪ್ರಸೇವಕಃ – ೨ ವೀಣೆಯ ಹೆರಳು. ಕೋಲಂಬಕಃ – ವೀಣೆಯ ತಂತೀ ಹೆರಳು ಮೊದಲಾದ ಶರೀರ. ಉಪನಾಹಃ ನಿಬಂಧನಂ – ೨ ವೀಣೆಯ ತಂತಿ ಕಟ್ಟುವ ಬಾಯಿ, ಬಿರಡೆ. ಡಮರುಃ ಮಡ್ಡುಃ ಡಿಂಡಿಮಃ ಝುರ್ಝರಃ ಮರ್ದಳಃ ಪಣವಃ – ೬ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬುಡುಬುಡುಕಿ, ಢಿಕ್ಕಿ, ಢಿಮುಕಿ, ಝೂಾಯಿ, ಮದ್ದಳೆ,ಗೋಮುಖ ವಾದ್ಯಗಳ ಹೆಸರು. ನರ್ತಕೀ ಲಾಸಕೀ – ಕುಣಿಯುವ ನಾಟ್ಯಗಾರ್ತಿಯ ಹೆಸರು. ।।೧೯೧।।

ತತ್ವಂ – ವಿಲಂಬಿತ ಗತಿ. ಓಘಃ – ತ್ವರಾಗತಿ. ಘನಂ – ಮಧ್ಯಗತಿ – ಕ್ರಮವಾಗಿ ನಾಟ್ಯಾದಿಗಳ ಆದ್ಯಂತಮಧ್ಯಕಾಲಗಳಿಗೆ ಹೆಸರು. ತಾಲಃ – ನಾಟ್ಯಾದಿಗಳ ಕಾಲ ಪರಿಮಿತಿ ಅಂದರೆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಕೈ ಕಾಲಾಡಿಸುವುದು. ಲಯಃ – ನೃತ್ತಗೀತವಾದ್ಯಗಳ ಸರಿಯಾದ ಜಮಾವಣೆ: ತಾಂಡವಂ ನಟನಂ ನಾಟ್ಯಂ

ತಾಂಡವಂ ನಟನಂ ನಾಟ್ಯಂ ಲಾಸ್ಯಂ ನೃತ್ಯಂ ಚ ನರ್ತನಮ್ ।
ತೌರ್ಯತ್ರಿಕಂ ನೃತ್ತಗೀತವಾದ್ಯಂ ನಾಟ್ಯಮಿದಂ ತ್ರಯಮ್ ॥ ೧೯೩ ॥

ಭ್ರುಕುಂಸಶ್ಚ ಭ್ರುಕುಂಸಶ್ಚ ಭ್ರೂಕುಂಸಶ್ಚೇತಿ ನರ್ತಕಃ ।
ಸ್ತ್ರೀ ವೇಷಧಾರೀ ಪುರುಷೋ ನಾಟ್ಯೋಕ್ತೌ ಗಣಿಕಾಜ್ಜುಕಾ ॥ ೧೯೪ ॥

ಭಗಿನೀಪತಿರಾವುತ್ತೋ ಭಾವೋ ವಿದ್ವಾನಥಾವುಕಃ ।
ಜನಕೋ ಯುವರಾಜಸ್ತು ಕುಮಾರೋ ಭರ್ತೃದಾರಕಃ ॥ ೧೯೫ ॥

ರಾಜಾ ಭಟ್ಟಾರಕೋ ದೇವಸ್ತತ್ಸುತಾ ಭರ್ತೃದಾರಿಕಾ ।
ದೇವೀ ಕೃತಾಭಿಷೇಕಾಯಾಮಿತರಾಸು ತು ಭಟ್ಟಿನೀ ॥ ೧೯೬ ॥

ಅಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಮವಧ್ಯೋಕ್ತೌ ರಾಜ್ಞಸ್ಸ್ಯಾಲಸ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಿಯಃ ।
ಅಂಬಾ ಮಾತಾಥ ಬಾಲಾ ಸ್ಯಾದ್ವಾಸೂ ರಾರ್ಯಸ್ತು ಮಾರಿಷಃ ॥೧೯೭॥

ಅತ್ತಿಕಾ ಭಗಿನೀ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾ ನಿಷ್ಠಾ ನಿರ್ವಹಣೇ ಸಮೇ ।
ಹಂಡೇ ಹಂಜೇ ಹಲಾಹ್ವಾನೇ ನೀಚಾಂ ಚೇಟೀಂ ಸಖೀಂಪ್ರತಿ ॥ ೧೯೮ ॥

ಅಂಗಹಾರೋಂಗವಿಕ್ಷೇಪೋ ವ್ಯಂಜಕಾಭಿನಯೌ ಸಮೌ ।
ನಿರ್ವೃತ್ತ್ಯೇತ್ವಂಗಸತ್ವಾಭ್ಯಾಂ ದ್ವೇ ತ್ರಿಷ್ವಾಂಗಿಕಸಾತ್ವಿಕೇ ॥ ೧೯೯ ॥

ಲಾಸ್ಯಂ ನೃತ್ಯಂ ನರ್ತನಂ – ೯ ಭರತನಾಟ್ಯಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಕುಣಿಯುರವುದು. ತೌರ್ಯತ್ರಿಕಂ – ಕುಣಿಯುವುದು ಹಾಡುವುದು ಬಾರಿಸುವುದು ಈ ಮೂರು ಸೇರಿದ ನಾಟ್ಯ. ಭ್ರುಕುಂಸಃ ಭ್ರುಕುಂಸಃ ಭ್ರೂಕುಂಸಃ – ೩ ಸ್ತ್ರೀವೇಷಧಾರಿ ಯಾದ ನರ್ತಕ. ಈ ಶಬ್ದಗಳೂ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಶಬ್ದಗಳೂ ನಾಟ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಅಜ್ಜುಕಾ – ಸೂಳೆ- ಆವುತ್ತಃ – ಸಹೋದರಿಯ ಗಂಡ. ಭಾವಃ – ವಿದ್ವಾಂಸನು. ಆವುಕಃ – ತಂದೆ. ಕುಮಾರಃ ಭರ್ತೃಧಾರಕ – ೨ ಯುವರಾಜನ ಹೆಸರು. ಭಟ್ಟಾರಕಃ ದೇವಃ – ರಾಜನ ಹೆಸರು. ಭರ್ತೃದಾರಿಕಾ – ರಾಜನ ಮಗಳು: ದೇವೀ - ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತಳಾದ ರಾಣಿ. ಭಟ್ಟಿನೀ – ಇತರ ರಾಜಪತ್ನಿಯರು. ॥೧೯೬॥

ಅಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಂ – ಕೊಲ್ಲಬಾರದೆಂಬ ಮಾತು. ರಾಷ್ಟ್ರಿಯಃ – ಅರಸನ ಭಾವಮೈದುನ ಅಂಬಾ – ತಾಯಿ. ವಾಸೂಃ – ಚಿಕ್ಕಹುಡುಗಿ. ಮಾರಿಷಃ ಪೂಜ್ಯನು. ಅತ್ತಿಕಾ – ಅಕ್ಕನ ಹೆಸರು. ನಿಷ್ಠಾ ನಿರ್ವಹಣಂ – ನಾಟಕ ಕಥೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸುವುದು. ಹಂಡೇ ಹಂಜೇ ಹಲಾ – ಕ್ರಮವಾಗಿ ನೀಚಳನ್ನೂ ದಾಸಿಯನ್ನೂ ಸಖಿಯನ್ನೂ ಕರೆಯುವಿಕೆ. ಅಂಗಹಾರಃ ಅಂಗ ವಿಕ್ಷೇಪಃ – ೨ ಕುಣಿಯುವಾಗ ಮೈಕುಲುಕಿಸುವಿಕೆ. ವ್ಯಂಜಕಃ ಅಭಿನಯಃ – ೨ ಹಸ್ತವಿನ್ಯಾಸಾದಿಗಳಿಂದ ಭಾವಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದು. ಆಂಗಿಕಂ –

ಶೃಂಗಾರ ವೀರ ಕರುಣಾದ್ಭುತಹಾಸ್ಯ ಭಯಾನಕಾಃ
ಬೀಭತ್ಸರೌದ್ರೌ ಚ ರಸಾಃ ಶೃಂಗಾರಶ್ಶುಚಿರುಜ್ವಲಃ ॥ ೨೦೦ ॥

ಉತ್ಸಾಹವರ್ಧನೋ ವೀರಃ ಕಾರುಣ್ಯಂ ಕರುಣಾ ಘೃಣಾ ।
ಕೃಪಾ ದಯಾನುಕಂಪಾ ಸ್ಯಾದನುಕ್ರೋಶೋಽಪ್ಯಥೋ ಹಸಃ ॥ ೨೦೧ ॥

ಹಾಸೋ ಹಾಸ್ಯಂ ಚ ಬೀಭತ್ಸಂ ವಿಕೃತಂ ತ್ರಿಷ್ವಿದಂ ದ್ವಯವತ್ ।
ವಿಸ್ಮಯೋಽದ್ಭುತಮಾಶ್ಚರ್ಯಂ ಚಿತ್ರಮುಪ್ಯಥ ಭೈರವಮ್ ॥೨೦೨॥

ದಾರುಣಂ ಭೀಷಣಂ ಭೀಷ್ಮಂ ಘೋರಂ ಭೀಮಂ ಭಯಾನಕಮ್ ।
ಭಯಂಕರಂ ಪ್ರತಿಭಯಂ ರೌದ್ರಂ ತೂಗ್ರಮಮೀ ತ್ರಿಷು ॥೨೦೩॥

ಚತುರ್ದಶ ದರತ್ರಾಸೌ ಭೀತಿರ್ಭೀಃ ಸಾಧ್ವಸಂ ಭಯಮ್ ।
ವಿಕಾರೋ ಮಾನಸೋ ಭಾವೋಽನುಭಾವೋ ಭಾವಬೋಧಕಃ ॥೨೦೪॥

ಗರ್ವೋಽಭಿಮಾನೋಽಹಂಕಾರೋ ಮಾನಶ್ಚಿತ್ತಸಮುನ್ನತಿಃ ।

ಕಡೆಗಣ್ಣು ಮುಂತಾದ ಅಂಗಗಳಿಂದ ತೋರಿಸಿದ ಅಭಿನಯ. ಸಾತ್ವಿಕಂ – ಅಂತಃಕರಣದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಬೆವರು ರೋಮಾಂಚಾದಿ ಅಭಿನಯ. ಶೃಂಗಾರಃ ವೀರಃ ಕರುಣಃ ಅದ್ಭುತಃ ಹಾಸ್ಯಃ ಭಯಾನಕಃ ಬೀಭತ್ಸಃ ರೌದ್ರಃ – ಇವು ೮ ರಸಗಳು. ಶಾಂತರಸ ಸೇರಿ ೯ ಆಗುತ್ತವೆ. ಶೃಂಗಾರಃ ಶುಚಿಃ ಉಜ್ವಲಃ – ೩ ಶೃಂಗಾರರಸದ ಹೆಸರು. ಉತ್ಸಾಹವರ್ಧನಃ ವೀರಃ – ೨ ವೀರರಸ. ಕಾರುಣ್ಯಂ ಕರುಣಾ ಘೃಣಾ ಕೃಪಾ ದಯಾ ಅನುಕಂಪಾ ಅನುಕ್ರೋಶಃ – ೭ ಕರುಣರಸ ॥ ೨೦೧ ॥

ಹಸಃ ಹಾಸಃ ಹಾಸ್ಯಂ – ೩ ಹಾಸ್ಯರಸದ ಹೆಸರು. ಬೀಭತ್ಸಂ ವಿಕೃತಂ – ೨ ಬೀಭತ್ಸರಸ. ಇವೆರಡು ಪದಗಳು ತಲೆಬುರುಡೆ ಕರುಳು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ತ್ರಿಲಿಂಗಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ವಿಸ್ಮಯಃ ಅದ್ಭುತಂ ಆಶ್ಚರ್ಯಂ ಚಿತ್ರಂ – ೪ ಅದ್ಭುತರಸ. ಭೈರವಂ ದಾರುಣಂ ಭೀಷಣಂ ಭೀಷ್ಮಂ ಘೋರಂ ಭೀಮಂ ಭಯಾನಕಂ ಭಯಂಕರಂ ಪ್ರತಿಭಯಂ – ೯ ಭಯಾನಕ ರಸ. ರೌದ್ರಂ ಉಗ್ರಂ – ೨ ರೌದ್ರರಸ. ಅದ್ಭುತ ಮೊದಲಾದ ೧೪ ಶಬ್ದಗಳೂ ರಸಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ತ್ರಿಲಿಂಗಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ದರಃ ತ್ರಾಸಃ ಭೀತಿಃ ಸಾಧ್ವಸಂ ಭಯಂ – ೬ ಭಯ, ಅಂಜಿಕೆ. ಭಾವಃ – ಮನೋವಿಕಾರ. ರತ್ಯಾದಿ ಸ್ಥಾಯಿಭಾವ ವ್ಯಭಿಚಾರಿ ಭಾವಗಳು. ಅನುಭಾವಃ – ಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಮುಖವಿಕಾಸಾದಿಗಳು. ಗರ್ವಃ ಅಭಿಮಾನಃ ಅಹಂಕಾರಃ – ೩ ಅಹಂಕಾರ. ಮಾನಃ ಚಿತ್ತಸಮುನ್ನತಿಃ – ತಾನೇ ದೊಡ್ಡವನೆಂಬ ಅಹಂಕಾರ

ಅನಾದರಃ ಪರಿಭವಃ ಪರೀಭಾವಸ್ತಿರಸ್ಕ್ರಿಯಾ ॥೨೦೫॥

ರೀಢಾವಮಾನನಾವಜ್ಞಾವಹೇಳನಮಸೂರ್ಕ್ಷಣಮ್ ।

ಮಂದಾಕ್ಷಂ ಹ್ರೀಸ್ತ್ರಪಾವ್ರೀಡಾ ಲಜ್ಜಾ ಸಾಪತ್ರಪಾನ್ಯತಃ ॥೨೦೬॥

ಕ್ಷಾಂತಿಸ್ತಿತಿಕ್ಷಾಭಿಧ್ಯಾತು ಪರಸ್ಯ ವಿಷಯೇ ಸ್ಪೃಹಾ ।

ಅಕ್ಷಾಂತಿರೀರ್ಷ್ಯಾಸೂಯಾ ತು ದೋಷಾರೋಪೋ ಗುಣೇಷ್ವಪಿ ॥ ೨೦೭ ॥

ವೈರಂ ವಿರೋಧೋ ವಿದ್ವೇಷೋ ಮನ್ಯುಶೋಕೌತು ಶುಕ್ ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ

ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪೋಽನುತಾಪಶ್ಚ ವಿಪ್ರತೀಸಾರ ಇತ್ಯಪಿ ॥ ೨೦೮ ॥

ಕೋಪಕ್ರೋಧಾಮರ್ಷರೋಷಪ್ರತಿಘಾ ರುಟ್‌ಕ್ರುಧೌ ಸ್ತ್ರಿಯೌ ।

ಶುಚೌ ತು ಚರಿತೇ ಶೀಲಮುನ್ಮಾದಶ್ಚಿತ್ತವಿಭ್ರಮಃ ॥ ೨೦೯ ॥

ಪ್ರೇಮಾ ನಾ ಪ್ರಿಯತಾ ಹಾರ್ದಂ ಪ್ರೇಮಸ್ನೇಹೋ ಥ ದೋಹದಂ ।

ಇಚ್ಛಾ ಕಾಂಕ್ಷಾ ಸ್ಪೃಹೇಹಾ ತೃಡ್ವಾಂಛಾ ಲಿಪ್ಸಾ ಮನೋರಥಃ ॥ ೨೧೦ ॥

ಕಾಮೋಽಭಿಲಾಷಸ್ತರ್ಷಶ್ಚ ಸ ಮಹಾನ್ ಲಾಲಸಾ ದ್ವಯೋಃ ।

ಅನಾದರಃ ಪರಿಭವಃ ಪರೀಭಾವಃ ತಿರಸ್ಕ್ರಿಯಾ ರೀಢಾ ಅವಮಾನನಾ ಅವಜ್ಞಾ ಅವಹೇಳನಂ ಅಸೂರ್ಕ್ಷಣಂ — ೯ ತಿರಸ್ಕಾರ. ಮಂದಾಕ್ಷಂ ಹ್ರೀಃ ತ್ರಪಾ ವ್ರೀಡಾ ಲಜ್ಜಾ (ಸ್ತ್ರೀ) – ೫ ನಾಚಿಕೆಯ ಹೆಸರು. ಅಪತ್ರಾಪಾ – ತಂದೆ ಮುಂತಾದವರಿಂದ ಉಂಟಾದ ಲಜ್ಜೆ. ॥ ೨೦೬ ॥

ಕ್ಷಾಂತಿಃ ತಿತಿಕ್ಷಾ – ೨ ಸಹನೆ, ಸೈರಣೆಯ ಹೆಸರು. ಅಭಿಧ್ಯಾ — ೧ ಪರರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕೆಂಬ ದುರಾಶೆ. ಅಕ್ಷಾಂತಿಃ ಈರ್ಷ್ಯಾ – ೨ ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚು. ಅಸೂಯಾ – ೧ ಗುಣಗಳಿದ್ದರೂ ಮರೆಮಾಚಿ ದೋಷಗಳ ನ್ನೆಣಿಸುವ ಬುದ್ಧಿ. ವೈರಂ ವಿರೋಧಃ ವಿದ್ವೇಷಃ – ೩ ವೈರ, ಶತ್ರುತ್ವ. ಮನ್ಯುಃ ಶೋಕಃ ಶುಕ್ (ಚಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) – ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಉಂಟಾದ ಅಳು, ವ್ಯಸನ, ಚಿಂತೆ. ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಃ ಅನುತಾಪಃ ವಿಪ್ರತೀಸಾರಃ — ೩ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ, ಕೆಲಸ ಕೆಟ್ಟು ಹೋದಾಗ ತನ್ನ ಅವಿವೇಕಾದಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೊಂದುವ ವ್ಯಸನ. ಕೋಪಃ ಕ್ರೋಧಃ ಅಮರ್ಷಃ ರೋಷಃ ಪ್ರತಿಘಃ ರುಟ್ (ಷಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) ಕ್ರುತ್ (ಧಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) — ೭ ಸಿಟ್ಟು, ಕೋಪ. ಶೀಲಂ — ೧ ಒಳ್ಳೇ ನಡತೆ, ಸದಾಚಾರ. ಉನ್ಮಾದಃ ಚಿತ್ತವಿಭ್ರಮಃ — ೨ ಚಿತ್ತಚಾಂಚಲ್ಯ, ಮೇರೆದಪ್ಪಿದ ಬುದ್ಧಿ, ಹುಚ್ಚುತನ. ಪ್ರೇಮಾ (ನಾಂತ ಪು) ಪ್ರಿಯತಾ ಹಾರ್ದಂ ಪ್ರೇಮ (ನಾಂತ ನಪುಂ) ಸ್ನೇಹಃ — ೫ ಸ್ನೇಹದ ಹೆಸರು, ವಿಶ್ವಾಸವರ್ತನೆ. ದೋಹದಂ ಇಚ್ಛಾ ಕಾಂಕ್ಷಾ ಸ್ಪೃಹಾ ಈಹಾ ತೃಟ್ (ಷಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) ವಾಂಛಾ ಲಿಪ್ಸಾ ಮನೋರಥಃ ಕಾಮಃ ಅಭಿಲಾಷಃ ತರ್ಷಃ — ೧೨ ಕೋರಿಕೆ, ಹಾರೈಕೆ.

ಉಪಾಧಿರ್ನಾ ಧರ್ಮಚಿಂತಾ ಪುಂಸ್ಯಾಧಿರ್ಮಾನಸೀ ವ್ಯಥಾ || ೨೧೧ ||

ಸ್ಯಾಚ್ಚಿಂತಾ ಸ್ಮೃತಿರಾಧ್ಯಾನಮುತ್ಕಂಠೋತ್ಕಲಿಕೇ ಸಮೇ |
ಉತ್ಸಾಹೋ ವ್ಯವಸಾಯಸ್ಯಾತ್ಸವೀರ್ಯಮತಿಶಕ್ತಿ ಭಾಕ್ || ೨೧೨ ||

ಕಪಟೋಽಸ್ತ್ರೀ ವ್ಯಾಜದಂಭೋಪಧಯಶ್ಛದ್ಮಕೈತವೇ |
ಕುಸೃತಿರ್ನಿಕೃತಿಃ ಶಾಠ್ಯಂ ಪ್ರಮಾದೋಽನವಧಾನತಾ || ೨೧೩ ||

ಕೌತೂಹಲಂ ಕೌತುಕಂ ಚ ಕುತುಕಂ ಚ ಕುತೂಹಲಮ್ |
ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ವಿಲಾಸಬಿಬ್ಬೋಕವಿಭ್ರಮಾ ಲಲಿತಂ ತಥಾ || ೨೧೪ ||

ಹೇಲಾ ಲೀಲೇತ್ಯಮೀ ಹಾವಾಃ ಕ್ರಿಯಾಃ ಶೃಂಗಾರಭಾವಜಾಃ |
ದ್ರವಕೇಳೀಪರೀಹಾಸಾಃ ಕ್ರೀಡಾಲೀಲಾ ಚ ನರ್ಮ ಚ || ೨೧೫ ||

ವ್ಯಾಜೋಽಪದೇಶೋ ಲಕ್ಷ್ಯಂಚ ಕ್ರೀಡಾ ಖೇಲಾ ಚ ಕೂರ್ದನಮ್ |
ಘರ್ಮೋ ನಿದಾಘಸ್ಸ್ವೇದಸ್ಸ್ಯಾತ್ಪ್ರಳಯೋನಷ್ಟಚೇಷ್ಟತಾ ||೨೧೬ ||

ಅಪೇಕ್ಷೆ. ಲಾಲಸಾ – ೧ ಹೆಚ್ಚಾದ ಅಪೇಕ್ಷೆ. ಉಪಾಧಿಃ (ಪು) ಧರ್ಮಚಿಂತಾ – ೨ ಧರ್ಮದ ಚಿಂತೆ,ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಯೋಚನೆ. ಆಧಿಃ (ಪು) ಮಾನಸೀವ್ಯಥಾ ೨ ಮನಸ್ಸಿನ ವ್ಯಥೆ, ಅಂತರ್ದುಃಖ, ಮನೋರೋಗ.

ಚಿಂತಾ ಸ್ಮೃತಿಃ ಆಧ್ಯಾನಂ – ೩ ಚಿಂತಿಸುವುದು, ನೆನೆಸುವುದು. ಉತ್ಕಂಠಾ ಉತ್ಕಲಿಕಾ – ೨ ಇಷ್ಟವಸ್ತುಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಳಂಬವನ್ನು ಸೈರಿಸಲಾರದ ಕಳವಳ, ಉತ್ಸಾಹದಕಳವಳ, ತವಕ. ಉತ್ಸಾಹಃ ವ್ಯವಸಾಯಃ – ೨ ಮಹಾಕಾರ್ಯ ವಿಷಯಕವಾದ ಪ್ರಯತ್ನ. ವೀರ್ಯಂ – ೧ ಬಹಳಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಉತ್ಸಾಹ. ಕಪಟಃ [ಪುಂ ನಪುಂ] ವ್ಯಾಜಃ ದಂಭಃ ಉಪಧಿಃ (ಪು) ಛದ್ಮ [ನಾಂತ ನ] ಕೈತವಂ ಕುಸೃತಿಃ ನಿಕೃತಿಃ ಶಾಠ್ಯಂ – ೯ ಕಪಟದ ಹೆಸರು, ಮೋಸ, ಮರೆಮಾಚುವುದು. ಪ್ರಮಾದಃ ಅನವಧಾನತಾ – ೨ ಎಚ್ಚರತಪ್ಪುವುದು. ಕೌತೂಹಲಂ ಕೌತುಕಂ ಕುತುಕಂ ಕುತೂಹಲಂ – ೪ ಅಪೂರ್ವ ವಸ್ತುವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುವುದು. ವಿಲಾಸಃ ಬಿಬ್ಬೋಕಃ ವಿಭ್ರಮಃ ಲಲಿತಂ ಹೇಲಾ ಲೀಲಾ – ೬ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮನೋವ್ಯಾಪಾರ ವಿಶೇಷಗಳು, ಶೃಂಗಾರದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಚೇಷ್ಟೆಗಳು. ದ್ರವಃ ಕೇಳಿಃ ಪರೀಹಾಸಃ ಕ್ರೀಡಾ ಲೀಲಾ ನರ್ಮ [ನಾಂತ ನ] – ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರು ಸೇರಿ ಮಾಡುವ ಪರಿಹಾಸ. ವ್ಯಾಜಃ ಅಪದೇಶಃ ಲಕ್ಷ್ಯಂ – ೩ ನೆಪ, ಕಪಟದಅಂಗ, ಒಂದನ್ನು ಮರೆಮಾಚಿ ಮತ್ತೊಂದನ್ನು ತೋರಿಸುವುದು. ಕ್ರೀಡಾ ಖೇಲಾ ಕೂರ್ದನಂ – ೩ ಚೆಂಡು ಮುಂತಾದ ಆಟ. ಘರ್ಮಃ ನಿದಾಘಃ ಸ್ವೇದಃ – ೩ ಬೆವರು. ಪ್ರಳಯಃ – ಸುಖ ದುಃಖಾದಿಗಳಿಂದ ಮೈಮರೆಯುವಿಕೆ, ಏನೂ ತೋಚದಿರುವುದು. ||೨೧೬||

ಅವಹಿತ್ಥಾಕಾರಗುಪ್ತಿಸ್ಸವೌ ಸಂವೇಗ ಸಂಭ್ರವೌ।
ಸ್ಯಾದಾಚ್ಛುರಿತಕಂ ಹಾಸಸ್ಸೋಽಶ್ರಾಸಸ್ಸ ಮನಾಕ್ ಸ್ಮಿತಂ ॥ ೨೧೬ ॥
ಮಧ್ಯಮಸ್ಸ್ಯಾದ್ವಿಹಸಿತಂ ರೋಮಾಂಚೋ ರೋಮಹರ್ಷಣಂ।
ಕ್ರಂದಿತಂ ರುದಿತಂ ಕ್ರುಷ್ಟಂ ಜೃಂಭಸ್ತು ತ್ರಿಷು ಜೃಂಭಣಮ್ ।
ವಿಪ್ರಲಂಭೋ ವಿಸಂವಾದೋ ರಿಂಗಣಂ ಸ್ಖಲನಂ ಸಮೇ ॥ ೨೧೭ ॥

ಸ್ಯಾನ್ನಿದ್ರಾ ಶಯನಂ ಸ್ವಾಪಃ ಸ್ವಪ್ನಃ ಸಂವೇಶ ಇತ್ಯಪಿ ।
ತಂದ್ರೀ ಪ್ರಮೀಲಾಭ್ರು ಕುಟಿ ಭ್ರುರ್ಕುಟಿಭ್ರೂರ್ಕುಟಿಃ ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ॥೨೧೮॥

ಅದೃಷ್ಟಿಸ್ಸ್ಯಾದಸೌಮ್ಯೇಽಕ್ಷ್ಣಿ ಸಂಸಿದ್ಧಿ ಪ್ರಕೃತೀ ಸಮೇ ।
ಸ್ವರೂಪಂ ಚ ಸ್ವಭಾವಶ್ಚ ನಿಸರ್ಗಶ್ಚಾಥ ವೇಪಥುಃ ॥ ೨೨೦ ॥
ಕಂಪೋಽಥ ಕ್ಷಣ ಉದ್ಧರ್ಷೋ ಮಹ ಉದ್ಧವ ಉತ್ಸವಃ ।

ಇತಿ ನಾಟ್ಯವರ್ಗಃ

ಅವಹಿತ್ಥಾ – ೧ ಆಕಾರಗುಪ್ತಿಃ – ಅನುರಾಗ ಪ್ರೀತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ರೋಮಾಂಚಾದಿಗಳನ್ನು ಮರೆಮಾಚುವುದು. ಸಂವೇಗಃ ಸಂಭ್ರಮಃ – ಭಯ ತ್ವರಾದಿಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ತಾರತಮ್ಯ ವಿಚಾರ, ಜಾಗರೂಕ ಮನೋವೃತ್ತಿ. ಆಚ್ಛುರಿತಕಂ – ಹಂಗಿಸಿ ನಗುವುದು, ಗೇಲಿ ಮಾಡುವುದು. ಸ್ಮಿತಂ – ಕಿರುನಗೆ, ಗಂಭೀರ ಹಾಸ್ಯ. ವಿಹಸಿತಂ – ಮಧ್ಯಸ್ಥವಾದ ಸಾಧಾರಣ ನಗು ರೋಮಾಂಚಃ ರೋಮಹರ್ಷಣಂ – ನವಿರು. ಕೂದಲು ಪುಳಕಿತವಾಗುವುದು. ಕ್ರಂದಿತಂ ರುದಿತಂ ಕ್ರುಷ್ಟಂ – ೩ ರೋದನ, ಗೋಳೋ ಎಂದು ಅಳುವುದು. ಜೃಂಭಃ ಜೃಂಭಣಂ – ೨ ಆಕಳಿಕೆ. ವಿಪ್ರಲಂಭಃ ವಿಸಂವಾದಃ – ೨ ವಿಪರೀತವಾಗಿ ನುಡಿಯುವುದು, ಕ್ರಮತಪ್ಪಿ ಹೇಳುವುದು. ರಿಂಖ(ಗ)ಣಂ ಸ್ಖಲನಂ – ೨ ಜಾರುವುದು, ನ್ಯಾಯ ನಿರ್ಬಂಧದಿಂದ ತಪ್ಪುವುದು. ನಿದ್ರಾ ಶಯನಂ ಸ್ವಾಪಃ ಸ್ವಪ್ನಃ ಸಂವೇಶಃ – ೫ ನಿದ್ದೆ. ತಂದ್ರೀ ಪ್ರಮೀಳಾ – ೨ ತೂಕಡಿಕೆ, ಗಾಢ ನಿದ್ರೆ. ಭ್ರುಕುಟಿಃ ಭ್ರುಕುಟಿಃ ಭ್ರೂಕುಟಿಃ – ೩ ಹುಬ್ಬು ಗಂಟಿಕ್ಕುವುದು. ಅದೃಷ್ಟಿಃ – ೧ ಬಿರುನೋಟ. ಅಸಮಾಧಾನ ತೋರಿಸುವ ಕುಟಿಲ ದೃಷ್ಟಿ. ಸಂಸಿದ್ಧಿಃ ಪ್ರಕೃತಿಃ ಸ್ವರೂಪಂ ಸ್ವಭಾವಃ ನಿಸರ್ಗಃ – ೫ ಸ್ವಭಾವ, ಸಹಜ ಮನೋಭಾವ. ವೇಪಥುಃ ಕಂಪಃ – ೨ ನಡುಗುವಿಕೆ. ಕ್ಷಣಃ ಉದ್ಧರ್ಷಃ ಮಹಃ ಉದ್ಧವಃ ಉತ್ಸವಃ – ೫ ಉತ್ಸವದ ಹೆಸರು. ॥೨೧॥

ನಾಟ್ಯವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ

ಪಾತಾಳವರ್ಗಃ ೯

ಅಧೋ ಭುವನ ಪಾತಾಳಂ ಬಲಿಸದ್ಮ ರಸಾತಲಮ್ ॥ ೨೨೧ ॥
ನಾಗಲೋಕೋಽಥ ಕುಹರಂ ಸುಷಿರಂ ವಿವರಂ ಬಿಲಮ್ ।
ಛಿದ್ರಂ ನಿರ್ವ್ಯಥನಂ ರೋಕಂ ರಂಧ್ರಂ ಶ್ವಭ್ರಂ ವಪಾ ಸುಷಿಃ ॥ ೨೨೨ ॥
ಗರ್ತಾವಟೌ ಭುವಿ ಶ್ವಭ್ರೇ ಸರಂಧ್ರೇ ಸುಷಿರಂ ತ್ರಿಷು ।
ಅಂಧಕಾರೋಽಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ಧ್ವಾಂತಂ ತಮಿಸ್ರಂ ತಿಮಿರಂ ತಮಃ ॥ ೨೨೩ ॥
ಧ್ವಾಂತೇ ಗಾಢೇಂಧತಮಸಂ ಕ್ಷೀಣೇಽವತಮಸಂ ತಮಃ ।
ವಿಷ್ವಕ್ಸಂತಮಸಂ—

ಇತಿ ಪಾತಾಳ ವರ್ಗಃ

ಭೋಗಿವರ್ಗಃ ೧೦

ನಾಗಾಃ ಕಾದ್ರವೇಯಾಸ್ತದೀಶ್ವರಃ ॥ ೨೨೪ ॥
ಶೇಷೋಽನಂತೋ ವಾಸುಕಿಸ್ತು ಸರ್ಪರಾಜೋಽಥ ಗೋನಸೇ ।
ತಿ(ತ್ರಿ)ಲಿಷ್ಪಸ್ಸ್ಯಾದಜಗರೇ ಶಯುರ್ವಾಹಸ ಇತ್ಯುಭೌ ॥ ೨೨೫ ॥

ಅಧೋಭುವನಂ ಪಾತಾಳಂ ಬಲಿಸದ್ಮ (ನಾಂತ ನಪುಂ) ರಸಾತಲಂ ನಾಗ ಲೋಕಃ — ೫ ಪಾತಾಳ ಲೋಕದ ಹೆಸರು. ಕುಹರಂ ಸುಷಿರಂ ವಿವರಂ ಬಿಲಂ ಛಿದ್ರಂ ನಿರ್ವ್ಯಥನಂ ರೋಕಂ ರಂಧ್ರಂ ಶ್ವಭ್ರಂ ವಪಾ ಸುಷಿಃ (ಸ್ತ್ರೀ) — ೧೧ ಬಿಲ, ತೂತು. ಗರ್ತಃ ಅವಟಃ — ೨ ನೆಲಮಾಳಿಗೆ, ಹಗೆವು. ಸುಷಿರಂ — ರಂಧ್ರದಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದು ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಲಿಂಗ ವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂಧಕಾರಃ (ಪು ನ) ಧ್ವಾಂತಂ ತಮಿಸ್ರಂ ತಿಮಿರಂ ತಮಃ (ಸಾಂತ ನ) — ೫ ಕತ್ತಲೆ. ಅಂಧತಮಸಂ — ಗಾಢೇ ಧ್ವಾಂತೇ — ಕಾರ್ಗತ್ತಲೆ, ಗಾಢಾಂಧಕಾರ. ಅವತಮಸಂ— ಕಿರುಗತ್ತಲೆ ಕ್ಷೀಣವಾದ ತಮಸ್ಸು. ಸಂತ - ಮಸಂ — ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ಕತ್ತಲೆ, ಹೆಗ್ಗತ್ತಲೆ. ॥ ೨೨೫ ॥

ಪಾತಾಳವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ

ನಾಗಾಃ ಕಾದ್ರವೇಯಾಃ — ೨ ನಾಗಾಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಮನುಷ್ಯಾಕಾರದ ಹಾವುಗಳು. ಶೇಷಃ ಅನಂತಃ — ೨ ನಾಗಗಳಿಗೆ ಅರಸನಾದ ಆದಿಶೇಷನು. ವಾಸುಕಿಃ ಸರ್ಪರಾಜಃ — ೨ ವಾಸುಕಿಯೆಂಬ ದೊಡ್ಡ ಸರ್ಪ, ಸರ್ಪಗಳ ರಾಜ. ಗೋನಸಃ ತಿಲಿಷ್ಪಃ — ೨ ಬೆಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಲೆಯಂತೆ ಬಿದ್ದಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಹೆಬ್ಬಾವು.

ಅಲಗರ್ದೋ ಜಲವ್ಯಾಳಸ್ಸಮೌ ರಾಜಿಲಡುಂಡುಭೌ ।
ಮಾಲುಧಾನೋ ಮಾತುಲಾಹಿರ್ನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ಮುಕ್ತಕಂಚುಕಃ ॥ ೨೨೬ ॥

ಸರ್ಪಃ ಪೃದಾಕುರ್ಭುಜಗೋ ಭುಜಂಗೋಽಹಿರ್ಭುಜಂಗಮಃ ।
ಆಶೀವಿಷೋ ವಿಷಧರಶ್ಚಕ್ರೀ ವ್ಯಾಲಸ್ಸರೀಸೃಪಃ ॥ ೨೨೭ ॥

ಕುಂಡಲೀ ಗೂಢಪಾಚ್ಚಕ್ಷುಶ್ಶ್ರವಾಃ ಕಾಕೋದರಃ ಫಣೀ ।
ದರ್ವೀಕರೋ ದೀರ್ಘಪೃಷ್ಠೋ ದಂದಶೂಕೋ ಬಿಲೇಶಯಃ ॥ ೨೨೮ ॥

ಉರಗಃ ಪನ್ನಗೋ ಭೋಗೀ ಜಿಹ್ಮಗಃ ಪವನಾಶನಃ ।
(ಲೇಲಿಹಾನೋ ದ್ವಿರಸನೋ ವ್ಯಾಲಃ ಕುಂಭೀನಸೋ ಹರಿಃ)
ತ್ರಿಷ್ವಾಹೇಯಂ ವಿಷಾಸ್ಥ್ಯಾದಿ ಸ್ಫಟಾಯಾಂ ತು ಫಣಾ ದ್ವಯೋಃ ॥ ೨೨೯ ॥

ಸಮೌ ಕಂಚುಕನಿರ್ಮೋಕೌ ಕ್ಷ್ವೇಲಸ್ತು ಗರಲಂ ವಿಷಮ್ ।
ಪುಂಸಿ ಕ್ಲೀಬೇ ಚ ಕಾಕೋಲ ಕಾಲಕೂಟ ಹಲಾಹಲಾಃ ॥ ೨೩೦ ॥

ಸೌರಾಷ್ಟ್ರಿಕಃ ಶೌಕ್ಲಿಕೇಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರಃ ಪ್ರದೀಪನಃ ।
ದಾರದೋ ವತ್ಸನಾಭಶ್ಚ ವಿಷಭೇಧಾ ಅಮೀನವ ॥ ೨೩೧ ॥

ಶಯುಃ ವಾಹಸಃ — ೨ ಹೆಬ್ಬಾವು, ದಾಸರಿ ಹಾವು. ಅಲಗರ್ದಃ ಜಲವ್ಯಾಳಃ — ೨ ನೀರು ಹಾವು. ರಾಜಿಲಃ ಡುಂಡುಭಃ — ೨ ಎರಡು ತಲೆಯುಳ್ಳ ಸರ್ಪ ವಿಶೇಷ. ಮಾಲುಧಾನಃ ಮಾತುಲಾಹಿಃ — ೨ ಊಸರವಳ್ಳಿ ಹಾವು, ವಿಷಗಿಡದ ಹುಳ. ನಿರ್ಮುಕ್ತಃ ಮುಕ್ತ ಕುಂಚುಕಃ — ೨ ಪೊರೆಬಿಟ್ಟ ಹಾವು. ಸರ್ಪಃ ಪೃದಾಕುಃ ಭುಜಗಃ ಭುಜಂಗಃ ಅಹಿಃ ಭುಜಂಗಮಃ ಆಶೀವಿಷಃ ವಿಷಧರಃ ಚಕ್ರೀ ವ್ಯಾಳಃ ಸರೀಸೃಪಃ ಕುಂಡಲೀ ಗೂಢಪಾತ್ ಚಕ್ಷುಶ್ರವಾಃ (ಸಾಂತ) ಕಾಕೋದರಃ ಫಣೀ (ನಾಂತ) ದರ್ವೀಕರಃ ದೀರ್ಘಪೃಷ್ಠಃ ದಂದಶೂಕಃ ಬಿಲೇಶಯಃ ಉರಗಃ ಪನ್ನಗಃ ಬೋಗೀ (ನಾಂತ) ಜಿಹ್ಮಗಃ ಪವನಾಶನಃ — ೨೫ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹಾವಿನ ಹೆಸರು. ಲೇಲಹಾನಃ ದ್ವಿರಸನಃ ವ್ಯಾಲಃ ಕುಂಬೀನಸಃ ಹರಿಃ — ಇವು ಸರ್ಪಕ್ಕೆ ಅಧಿಕ ನಾಮ. ॥೨೨೯॥

ಆಹೇಯಂ (ತ್ರಿಲಿಂಗ) — ಹಾವಿನ ಎಲುಬು ಹೆಡೆ ಚರ್ಮ ಮುಂತಾದವುಗಳು. ಸ್ಫಟಾ ಫಣಾ — ೨ ಹೆಡೆಯ ಹೆಸರು. ಕಂಚುಕಃ ನಿರ್ಮೋಕಃ —ಹಾವಿನ ಪರೆ. ಕ್ಷ್ವೇಳಃ ಗರಳಂ ವಿಷಂ (ಪುಂ ನಪುಂ — ೩ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಷದ ಹೆಸರು. ಕಾಕೋಲಃ ಕಾಲಕೂಟಃ ಹಾಲಾಹಲಃ ಸೌರಾಷ್ಟ್ರಿಕಃ ಶಾಕ್ಲಿಕೇಯಃ ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರಃ ಪ್ರದೀಪನಃ ಧಾರದಃ ವತ್ಸನಾಭು — ೯ ವಿಷದ ಬೇದಗಳು. ವಿಷವೈದ್ಯಃ ಜಾಂಗಲಿಕಃ – ೨ ವಿಷವನ್ನು ಇಳಿಸುವ ವೈದ್ಯನು.

ವಿಷವೈದ್ಯೋ ಜಾಂಗಲಿಕೋ ವ್ಯಾಲಗ್ರಾಹ್ಯಹಿತುಂಡಿಕಃ ||

ಇತಿ ಭೋಗಿವರ್ಗಃ

ನರಕವರ್ಗಃ ೧೧

ಸ್ಯಾನ್ನಾರಕಸ್ತು ನರಕೋ ನಿರಯೋ ದುರ್ಗತಿಃ ಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ || ೨೩೨ ||
ತದ್ಭೇದಾಸ್ತ ಪನಾ ವೀಚಿ ಮಹಾರೌರವರೌರವಾಃ |
ಸಂಘಾತಃ ಕಾಲಸೂತ್ರಂ ಚೇತ್ಯಾದ್ಯಾಸ್ಸತ್ವಾಸ್ತು ನಾರಕಾಃ || ೨೩೩ ||
ಪ್ರೇತಾ ವೈತರಣೀ ಸಿಂಧುಃ ಸ್ಯಾದಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ತು ನಿರ್ಋತಿಃ |
ವಿಷ್ಟಿರಾಜೂಃ ಕಾರಣಾ ತು ಯಾತನಾ ತೀವ್ರವೇದನಾ || ೨೩೪ ||
ಪೀಡಾ ಬಾಧಾ ವ್ಯಥಾ ದುಃಖಮಾಮನಸ್ಯಂ ಪ್ರಸೂತಿಜಮ್ |
ಸ್ಯಾತ್ಕಷ್ಟಂ ಕೃಛ್ರಮಾಭೀಲಂ ತ್ರಿಷ್ವೇಷಾಂ ಭೇದ್ಯಗಾಮಿ ಯತ್ ||

ಇತಿನರಕವರ್ಗಃ

ವ್ಯಾಲಾಗ್ರಾಹೀ(ನಾಂತ) ಅಹಿತುಂಡಿಕಃ – ೨ ಹಾವಾಡಿಗ. ಹಾವು ಹಿಡಿಯು ವವನು. ||೨೩೨||

ಭೋಗಿವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ

ನಾರಕಃ ನರಕಃ ನಿರಯಃ ದುರ್ಗತಿಃ (ಸ್ತ್ರೀ) — ೪ ಸಾಮಾನ್ಯ ನರಕದ ಹೆಸರು. ತಪನಃ ಅವೀಚಿಃ ಮಹಾರೌರವಃ ರೌರವಃ ಸಂಘಾತಃ ಕಾಲಸೂತ್ರಂ — ಇವು ಮುಂತಾದವುಗಳು ನರಕಭೇದಗಳು. ಆದಿಪದದಿಂದ ಅಸಿಪತ್ರಃ ಕುಂಭೀಪಾಕಃ ಇತ್ಯಾದಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ನಾರಕಾಃ ಪ್ರೇತಾಃ — — ೨ ನರಕದಲ್ಲಿ ಯಾತನೆಪಡುವ ದುಃಖಜೀವಿಗಳು. ವೈತರಣೀ ಸಿಂಧುಃ — ೨ ನರಕದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ಕಷ್ಟದ ನದಿಗಳು. ಅಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ನಿರ್ಋತಿಃ — ೨ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯತನ, ಅಭಾಗ್ಯ. ವಿಷ್ಟಿಃ ಆಜೂಃ — ೨ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿಹಿಡಿಯುವಿಕೆ, ನರಕಕ್ಕೆ ತಳ್ಳುವುದೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕಾರಣಾ ಯಾತನಾ ತೀವ್ರ ವೇದನಾ — ೩ ಅತಿಶಯವಾದ ವೇದನೆ, ಚಿತ್ರಹಿಂಸೆ. ಪೀಡಾ ಬಾಧಾ ವ್ಯಥಾ ದುಃಖಂ ಆಮನಸ್ಯಂ ಪ್ರಸೂತಿಜಂ ಕಷ್ಟಂ ಕೃಛ್ರಂ ಆಭೀಲಂ — ೯ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದುಃಖದ ಹೆಸರು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ವಿಶೇಷ್ಯ ನಿಘ್ನವಾದರೆ ವಿಶೇಷ್ಯ ಲಿಂಗವನ್ನೇ ಹೊಂದುತ್ತದೆ. || ೨೩೫ ||

ನರಕವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ

ಅಥ ವಾರಿವರ್ಗಃ ೧೨

ಸಮುದ್ರೋಽಬ್ಧಿರಕೂಪಾರಃ ಪಾರಾವಾರಸ್ಸರಿತ್ಪತಿಃ ।
ಉದನ್ವಾನುದಧಿಸ್ಸಿಂಧುಃ ಸರಸ್ವಾನ್ ಸಾಗರೋಽರ್ಣವಃ ॥ ೨೩೬ ॥

ರತ್ನಾಕರೋ ಜಲನಿಧಿರ್ಯಾದಃಪತಿರಪಾಂಪತಿಃ ।
ತಸ್ಯ ಪ್ರಭೇದಾಃ ಕ್ಷೀರೋದೋ ಲವಣೋದಸ್ತಥಾಪರೇ ॥ ೨೩೭ ॥

ಆಪಃ ಸ್ತ್ರೀ ಭೂಮ್ನಿ ವಾರ್ವಾರಿ ಸಲಿಲಂ ಕಮಲಂ ಜಲವ್ ।
ಪಯಃ ಕೀಲಾಲಮಮೃತಂ ಜೀವನಂ ಭುವನಂ ವನಮ್ ॥ ೨೩೮ ॥

ಕಬಂಧಮುದಕಂ ಪಾಥಃ ಪುಷ್ಕರಂ ಸರ್ವತೋಮುಖಮ್ ।
ಅಂಭೋಽರ್ಣಸ್ತೋಯಪಾನೀಯ ನೀರಕ್ಷೀರಾಂಬು ಶಂಬರಮ್ ॥ ೨೩೯ ॥

(ಕೃಪೀಟಂ ಕಾಂಡಮಸ್ತ್ರೀಸ್ಯಾಜ್ಜೀವನೀಯಂ ಕುಶಂ ವಿಷಮ್)
ಮೇಘಪುಷ್ಪಂ ಘನರಸಃ ತ್ರಿಷು ದ್ವೇ ಆಪ್ಯಮಮ್ಮಯಮ್ ।
ಭಂಗಸ್ತರಂಗ ಊರ್ಮಿರ್ವಾ ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ವೀಚಿರಥೋರ್ಮಿಷು ॥ ೨೪೦ ॥

ಮಹತ್ಸೂಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲೌ ಸ್ಯಾದಾವರ್ತೋಽಂಭಸಾಂ ಭ್ರಮಃ ।

ಸಮುದ್ರಃ ಅಬ್ಧಿಃ ಅಕೂಪಾರಃ ಪಾರಾವಾರಃ ಸರಿತ್ಪತಿಃ ಉದನ್ವಾನ್ — (ತಾಂತ) ಉದಧಿಃ ಸಿಂಧುಃ ಸರಸ್ವಾನ್ (ತಾಂತ) ಸಾಗರಃ ಅರ್ಣವಃ ರತ್ನಾಕರಃ ಜಲನಿಧಿಃ ಯಾದಃಪತಿಃ ಅಪಾಂಪತಿಃ – ೧೫ ಸಮುದ್ರ ಕಡಲು. ಕ್ಷೀರೋದಃ ಲವಣೋದಃ ಇತ್ಯಾದಿ ಸಮುದ್ರದ ಭೇಧಗಳು. ಇಕ್ಷುರಸೋದಃ ಸುರೋದಃ ದಧಿಮಂಡೋದಃ ಸ್ವಾದೂದಃ ಘೃತೋದಃ – ಹೀಗೆ ೭ ಭೇದ. ಆಪಃ (ಅಪ್ ಶಬ್ದ ನಿತ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಬಹುವಚನಾಂತ) ವಾಃ (ವಾರ್ ಶಬ್ದ ಸ್ತ್ರೀ) ವಾರಿ (ಇಕಾರಾಂತ ನಪುಂ) ಸಲಿಲಂ ಕಮಲಂ ಜಲಂ ಪಯಃ (ಸಾಂತ ನಪುಂ) ಕೀಲಾಲಂ ಅಮೃತಂ ಜೀವನಂ ಭುವನಂ ವನಮ್ ಕಬಂಧಂ ಉದಕಂ ಪಾಥಃ (ಸಾಂತ ನಪುಂ) ಪುಷ್ಕರಂ ಸರ್ವತೋಮುಖಂ ಅಂಭಃ ಅರ್ಣಃ — ೨ (ಸಾಂತನ). ತೋಯಂ ಪಾನೀಯಂ ನೀರಂ ಕ್ಷೀರಂ ಅಂಬು (ಉಕಾರಾಂತ ನ) ಶಂಬರಮ್ ಮೇಘಪುಷ್ಪಂ ಘನರಸಂ – ೨೭ ನೀರಿನ ಹೆಸರು. (ಕೃಪೀಟಂ) ಕಾಂಡಂ (ಪುಂ ನ) ಜೀವನೀಯಂ ಕುಶಂ ವಿಷಮ್ – ಇವು ನೀರಿಗೆ ಅಧಿಕ ಪಾಠ.) ಆಪ್ಯಂ ಅಮ್ಮಯಮ್ – ಜಲ ವಿಕಾರದ ಹೆಸರು. ಭಂಗಃ ತರಂಗಃ ಊರ್ಮಿಃ ವೀಚಿಃ – (೨ ಶಬ್ದಗಳು ಪುಂ ಸ್ತ್ರೀ) – ೪ ಅಲೆಗಳ ಹೆಸರು. ॥ ೨೪೦ ॥

ಉಲ್ಲೋಲಃ ಕಲ್ಲೋಲಃ – ೨ ದೊಡ್ಡ ಅಲೆಗಳು. ಆವರ್ತಃ – ಅಂಭಸಾಂ ಭ್ರಮಃ – ನೀರಿನ ಸುಳಿ. ಪೃಷತ್ (ತಾಂತ ನಪುಂ) ಬಿಂದುಃ ಪೃಷತಃ

ಪೃಷಂತಿ ಬಿಂದು ಪೃಷತಾಃ ಪುಮಾಂಸೋ ವಿಪ್ರುಷಃ ಸ್ತ್ರಿಯಃ ||೨೪೨||
ಚಕ್ರಾಣಿ ಪುಟಭೇದಾಸ್ಸ್ಯುರ್ಭ್ರಮಾಶ್ಚ ಜಲನಿರ್ಗಮಾಃ |
ಕೂಲಂ ರೋಧಶ್ಚ ತೀರಂಚ ಪ್ರತೀರಂಚ ತಟಂ ತ್ರಿಷು || ೨೪೩ ||
ಪಾರಾವಾರೇ ಪರಾರ್ವಾಚೀ ತೀರೇ ಪಾತ್ರಂ ತದಂತರಮ್ |
ದ್ವೀಪೋಽಸ್ತ್ರಿಯಾಮಂತರೀಪಂ ಯದಂತರ್ವಾರಿಣಸ್ತಟಮ್ || ೨೪೪ ||
ತೋಯೋತ್ಥಿತಂ ತತ್ಪುಲಿನಂ ಸೈಕತಂ ಸಿಕತಾಮಯಮ್ |
ನಿಷದ್ವರಸ್ತು ಜಂಬಾಲಃ ಪಂಕೋಽಸ್ತ್ರೀ ಶಾದಕರ್ದಮೌ || ೨೪೫ ||
ಜಲೋಚ್ಛ್ವಾಸಾಃ ಪರೀವಾಹಾಃ ಕೂಪಕಾಸ್ತು ವಿದಾರಕಾಃ[೮] |
ನಾವ್ಯಂ[೯] ತ್ರಿಲಿಂಗಂ ನೌತಾರ್ಯೇ ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ನೌಸ್ತರಣಿಸ್ತರಿಃ[೧೦] || ೨೪೬ ||
ಉಡುಪಂ ತು ಪ್ಲವಃ ಕೋಲ ಸ್ರೋತೋಽಂಬುಸರಣಂ ಸ್ವತಃ |
ಆತರಸ್ತರ ಪಣ್ಯಂ ಸ್ಯಾದ್ದ್ರೋಣೀ ಕಾಷ್ಠಾಂಬು ವಾಹಿನೀ || ೨೪೭ ||

ವಿಪ್ರುಟ್ (ಷಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) – ೪ ಜಲಬಿಂದು, ನೀರಿನ ತುಂತುರು. ಚಕ್ರಾಣಿ ಪುಟಭೇದಾಃ – ೨ ವಕ್ರವಾಗಿ ಹರಿಯುವ ಹೊಳೆ ಅಥವಾ ಕಾಲುವೆಯ ಕುಟಿಲ ಗತಿ. ಭ್ರಮಾಃ ಜಲನಿರ್ಗಮಾಃ – ೨ ಬಚ್ಚಲು, ಮೋರಿ, ನೀರುದಾರಿ. ಕೂಲಂ ರೋಧಃ (ಸಾಂತನ) ತೀರಂ ಪ್ರತೀರಂ ತಟಂ (ತ್ರಿಲಿಂಗ) – ೫ ದಡದ ಹೆಸರು. ಪಾರಂ ಅವಾರಂ – ೨ ನೀರಿನ ಆಚೆ ಈಚೆ ದಡಗಳ ಹೆಸರು. ಪಾತ್ರಂ – ಎರಡು ದಡಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಇರುವ ನೀರು. ದ್ವೀಪಃ (ಪುಂ ನ) ಅಂತ-ರೀಪಂ – ೨ ನೀರಿನ ಮಧ್ಯೆ ಇರುವ ದಿಣ್ಣೆ, ದ್ವೀಪ. ಪುಲಿನಂ — ನೀರಿನಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ ಮರಳು ದಿಣ್ಣೆ. ಸೈಕತಂ ಸಿಕತಾಮಯಂ – ೨ ಮರಳು ರಾಶಿ ಯಿರುವ ದಡ. ನಿಷದ್ವರಃ ಜಂಬಾಲಃ ಪಂಕಃ (ಪುಂ ನ) ಶಾದಃ ಕರ್ದಮಃ – ೫ ಕೆಸರು. ಜಲೋಚ್ಛ್ವಾಸಾಃ ಪರೀವಾಹಾಃ – ೨ ಮೇಲು ಹೊಳೆ, ನೀರು ತುಳುಕಾಡುವಿಕೆ ಕೂಪಕಾಃ ವಿದಾರಕಾಃ – ೨ ಚಿಲುಮೆ, ನೀರೂರಿ ಬರುವ ಹಳ್ಳ. ನಾವ್ಯಂ (ತ್ರಿಲಿಂಗ) – ೧ ನೌತಾರ್ಯೇ – ಹಡಗು ಅಥವಾ ದೋಣಿ ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಂದ ದಾಟಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಹೊಳೆ, ಅಧಿಕ ಜವವುಳ್ಳ ನದೀ. ನೌಃ (ಓಕಾರಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) ತರಣಿಃ ತರಿಃ [ಸ್ತ್ರೀ] – ೩ ಹಡಗು ದೋಣಿ. ||೨೪೬||

ಉಡುಪಂ ಪ್ಲವಃ ಕೋಲಃ – ೩ ತೆಪ್ಪ, ಹರಿಗೋಲು. ಸ್ರೋತಃ – – ೧ ತಾನಾಗಿ ಹರಿಯುವ ಜಲಪ್ರವಾಹ. ಆತರಃ ತರಪಣ್ಯಂ – ೨ ದೋಣಿ ದಾಟಿಸುವವನಿಗೆ ಕೊಡುವ ಕೂಲಿ. ದ್ರೋಣೀ ಕಾಷ್ಠಾಂಬುವಾಹಿನೀ – ೨ ಚಿಲ್ಲರೆ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಒಯ್ಯುವ ದೋಣಿ. ಸಾಯಾಂತ್ರಿಕಃ ಪೋತವಣಿಕ್

4

ಸಾಂಯಾತ್ರಿಕಃ ಪೋತವಣಿಕ್ ಕರ್ಣಧಾರಸ್ತು ನಾವಿಕಃ ।
ನಿಯಾಮಕಃ ಪೋತವಾಹಾಃ ಕೂಪಕೋ ಗುಣವೃಕ್ಷಕಃ ॥ ೨೪೮ ॥
ನೌಕಾದಂಡಃ ಕ್ಷೇಪಣೀ ಸ್ಯಾದರಿತ್ರಂ ಕೇನಿಪಾತಕಃ ।
ಅಭ್ರಿಃ ಸ್ತ್ರೀ ಕಾಷ್ಠಕುದ್ದಾಲಃ ಸೇಕಪಾತ್ರಂ ತು ಸೇಚನಮ್ ॥೨೪೯॥
ಯಾನಪಾತ್ರಂ ತು ಪೋತೋಽಬ್ಧಿಭವೇ ತ್ರಿಷು ಸಮುದ್ರಿಯಮ್ ।
ಕ್ಲೀಬೇಽರ್ಧನಾವಂನಾವೋರ್ಧೇಽತೀತನೌಕೇಽತಿನು ತ್ರಿಷು ॥ ೨೫೦ ॥
ತ್ರಿಷ್ವಾಗಾಧಾತ್ ಪ್ರಸನ್ನೋಽಚ್ಛಃ ಕಲುಷೋಽನಚ್ಛ ಆವಿಲಃ ।
ನಿಮ್ನಂ ಗಭೀರಂ ಗಂಭೀರ ಮುತ್ತಾನಂ ತದ್ವಿಪರ್ಯಯೇ ॥ ೨೫೧ ॥
ಆಗಾಧಮತಲ ಸ್ಪರ್ಶೇ ಕೈವರ್ತೇ ದಾಶಧೀವರೌ ।
ಆನಾಯಃ ಪುಂಸಿ ಜಾಲಂ ಸ್ಯಾಚ್ಛಣಸೂತ್ರಂ ಪವಿತ್ರಕಮ್ ॥ ೨೫೨ ॥

– ೨ ಹಡಗು ವ್ಯಾಪಾರಿ, ವರ್ತಕ, ಕರ್ಣಧಾರಃ, ನಾವಿಕಃ – ಹಡಗು ನಡೆಸುವವನ ಹೆಸರು- ನಿಯಾಮಕಾಃ ಪೋತವಾಹಾಃ – ೨ ಹಡಗು ನಡೆಸುವ ಉಪಾಯ ಹೇಳುವವನು. ಕೂಪಕಃ ಗುಣವೃಕ್ಷಕಃ – ೨ ಹಡಗಿನ ಮೇಲಿನ ಧ್ವಜಸ್ತಂಭ. ನೌಕಾದಂಡಃ ಕ್ಷೇಪಣೀ – ೨ ಹಡಗು ನಡೆಸುವ ಗಡೆ, ತೊಳೆ ಮರದ ಸಾಧನ. ಅರಿತ್ರಂ ಕೇನಿಪಾತಕಃ – ೨ ಹಡಗಿನ ಗಡಿ, ಲಂಗರು. ಅಭ್ರಿಃ[ಸ್ತ್ರೀ] ಕಾಷ್ಠಕುದ್ದಾಲಃ - ೨ ಉಪ್ಪು ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಅಗಿಯುವ ಮರದ ಗುದ್ದಲಿ. ಸೇಕಪಾತ್ರಂ ಸೇಚನಂ – ೨ ಹಡಗಿನೊಳಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿದ ನೀರನ್ನು ಚಲ್ಲುವ ಮೊರ, ಗೆರಸೆ, ಯಾನಪಾತ್ರಂ ಪೋತಃ – ೨ ಗಾಳಿಯಪೇಕ್ಷೆ ಇಲ್ಲದೆ ನಡೆಸುವವನಿಂದ ನಡೆಯುವ ಚಿಕ್ಕ ಹಡಗು. ಸಮುದ್ರಿಯಮ್ (ತ್ರಿಷು) ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ವಸ್ತು. ಅರ್ಧನಾವಂ – ಅರ್ಧ ಹಡಗು. ಅತಿನು (ತ್ರಿಷು) – ಹಡಗು ದಾಟಹೋದ ವಸ್ತು. ಆಗಾಧಾತ್ (ತ್ರಿಷು) – ಪ್ರಸನ್ನ ಶಬ್ದವನ್ನಾರಂಭಿಸಿ ಗಾಧ ಶಬ್ದದ ವರೆಗೆ ತ್ರಿಲಿಂಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸನ್ನಃ ಅಚ್ಛಃ – ೨ ನಿರ್ಮಲವಾದ ವಸ್ತು. ಕಲುಷಃ ಅನಚ್ಛಃ ಆವಿಲಃ – ೩ ಬಂಡಾಗಿರುವುದು, ಕೆಸರು ಕಲ್ಮಷದಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದು. ನಿಮ್ನಂ ಗಭೀರಂ ಗಂಭೀರಂ – ೩ ಆಳವಾಗಿರುವುದು. ಉತ್ತಾನಂ – ೧ ತದ್ವಿಪರ್ಯಯೇ – ಆಳವಿಲ್ಲದಿರುವುದು ॥೨೫೧॥

ಅಗಾಧಂ ಅತಲಸ್ಪರ್ಶಃ — ೨ ಬಹಳ ಆಳವಾಗಿರುವುದು. ಕೈವರ್ತಃ ಧಾಶಃ ಧೀವರಃ — ೩ ಬೆಸ್ತರವನು, ಮೀನು ಹಿಡಿಯುವವನು. ಆನಾಯಃ ಜಾಲಂ — ೨ ಬಲೆಯ ಹೆಸರು. ಶಣಸೂತ್ರಂ ಪವಿತ್ರಕಂ — ೨ ಬಲೆಯ

ಮತ್ಸ್ಯಧಾನೀಕುವೇಣೀ ಸ್ಯಾದ್ಬಡಿಶಂ ಮತ್ಸ್ಯಬಂಧನಮ್ ।
ಪೃಥುರೋಮಾ ಝಷೋ ಮತ್ಸ್ಯೋ ಮೀನೋ ವೈಸಾರಿಣೋಽಂಡಜಃ ॥೨೫೩॥
ವಿಸಾರಶ್ಶಕಲೀ ಚಾಥ ಗಡಕಶ್ಶಕುಲಾರ್ಭಕಃ ।
ಸಹಸ್ರದಂಷ್ಟ್ರಃ ಪಾಠೀನ ಉಲೂಪೀ ಶಿಶುಕಸ್ಸಮೌ ॥ ೨೫೪ ॥
ನಲಮೀನಶ್ಚಿ ಲಿಚಿಮಃ ಪ್ರೋಷ್ಠೀ ತು ಶಫರೀ ದ್ವಯೋಃ ।
ಕ್ಷುದ್ರಾಂಡ ಮತ್ಸ್ಯ ಸಂಘಾತಃ ಪೋತಾಧಾನ ಮಥೋ ಝಷಾಃ ॥೨೫೫॥
ರೋಹಿತೋ ಮದ್ಗುರಶ್ಶಾಲೋ ರಾಜೀವಶ್ಶಕುಲಸ್ತಿಮಿಃ ।
ತಿಮಿಂಗಿಲಾದಯಶ್ಚಾಥ ಯಾದಾಂಸಿ ಜಲಜಂತವಃ ॥ ೨೫೬ ॥
ತದ್ಭೇದಾಶ್ಶಿಂಶುಮಾರೋದ್ರ ಶಂಕವೋ ಮಕರಾದಯಃ ।
ಸ್ಯಾತ್ಕುಳೀರಃ ಕರ್ಕಟಕಃ ಕೂರ್ಮೇ ಕಮಠಕಚ್ಛಪೌ ॥ ೨೫೭ ॥
ಗ್ರಾಹೋಽವಹಾರೋ ನಕ್ರಸ್ತು ಕುಂಭೀರೋಽಥ ಮಹೀಲತಾ ।

ಹಗ್ಗ. ಮತ್ಸ್ಯಧಾನೀ ಕುವೇಣೀ – ೨ ಮೀನುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಬುಟ್ಟಿ. ಬಡಿಶಂ ಮತ್ಸ್ಯಬಂಧನಂ – ೨ ಗಾಳ. ಪೃಥುರೋಮಾ (ನಾಂತ ಪು) ಝಷಃ ಮತ್ಸ್ಯಃ ಮೀನಃ ವೈಸಾರಿಣಃ ಅಂಡಜಃ ವಿಸಾರಃ ಶಕ (ಕು) ಲೀ (ನಾಂತ ಪು) – ೮ ಮೀನಿನ ಹೆಸರು. ಗಡಿಕಃ ಶಕುಲಾರ್ಭಕಃ – ೨ ಮೀನು ಮರಿಗಳು. ಸಹಸ್ರದಂಷ್ಟ್ರಃ ಪಾಠೀನಃ – ೨ ತುರಿಮುಳ್ಳುಳ್ಳ ಮೀನು, ಸಾವಿರ ಕೋರೆಗಳುಳ್ಳ ಮೀನು. ಉಲೂಪೀ ಶಿಶುಕಃ – ಶಿಶುವಿನ ಹಾಗೆ ಚೆಲುವಾದ ಉಣಚಿ ಮೀನು. ನಲಮೀನಃ ಚಿಲಿಚಿಮಃ – ಹುಲ್ಲುಮೀನು, ಜಂಬು ಮೀನು. ಪ್ರೋಷ್ಠೀ ಶಫರೀ – ಹಾರುವ ಮೀನು, ಮೀಟುಮೀನು. ಕ್ಷುದ್ರಾಂಡಃ ಮತ್ಸ್ಯಸಂಘಾತಃ ಪೋತಾಧಾನಂ – ೩ ಮೀನು ಮರಿಗಳ ಗುಂಪು. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಮೀನಿನ ಭೇದಗಳು. ರೋಹಿತಃ – ಕೆಂಪು ಮೀನು. ಮದ್ಗುರಃ – ಯಾವಾಗಲೂ ಮುಳುಗಿ ಕೊಂಡಿರುವ ಮೀನು. ಶಾಲಃ – ಬಹಳ ವೇಗವುಳ್ಳ ಮೀನು. ರಾಜೀವಃ – ರಾಜಮೀನು. ಶಕಲಃ – ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಮೀನು. ತಿಮಿಃ – ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ದೊಡ್ಡದಾದ ಮೀನು, ನೂರು ಗಾವುದ ನೀಳವಾದ ಮೀನು. ತಿಮಿಂಗಿಲಃ – ತಿಮಿಯನ್ನು ನುಂಗುವ ಮೀನು. ಯಾದಾಂಸಿ (ಸಾಂತ ನ) ಜಲಜಂತವಃ – ೨ ಜಲಜಂತುಗಳ ಹೆಸರು. ॥೨೫೬॥

ಶಿಂಶುಮಾರಃ – ನೆಗಳು. ಉದ್ರಃ – ನೀರುಬೆಕ್ಕು. ಶಂಕುಃ – ನೀರು ಹಂದಿ. ಮಕರಃ – ಚೋರ ಮೀನು. ಕುಳೀರಃ ಕರ್ಕಟಕಃ – ೨ ಏಡಿ. ಕೂರ್ಮಃ ಕಮಠಃ ಕಚ್ಛಪಃ – ಆಮೆ. ಗ್ರಾಹಃ ಅವಹಾರಃ – ೨ ಹಾವು ಮೀನು. ನಕ್ರಃ ಕುಂಭೀರಃ – ೨ ಮೊಸಳೆ. ಮಹೀಲತಾ ಗಂಡುಪದಃ

ಗಂಡೂಃಪದಃ ಕಿಂಚುಲಕೋ ನಿಹಾಕಾ ಗೋಧಿಕಾ ಸಮೇ ॥ ೨೫೮ ॥
ರಕ್ತಪಾತು ಜಲೂಕಾಯಾಂ ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ಭೂಮ್ನಿ ಜಲೌಕಸಃ ।
ಮುಕ್ತಾಸ್ಫೋಟಃ ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ಶುಕ್ತಿಶ್ಶಂಖಸ್ಸ್ಯಾತ್ಕಂಬುರಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ॥೨೫೯॥
ಕ್ಷುದ್ರಶಂಖಾಶ್ಶಂಖನಖಾಶ್ಶಂಬೂಕಾ ಜಲಶುಕ್ತಯಃ ।
ಭೇಕೇ ಮಂಡೂಕವರ್ಷಾಭೂ ಶಾಲೂರಪ್ಲವದರ್ದುರಾಃ ॥೨೬೦ ॥
ಶಿಲೀ ಗಂಡೂಪದೀ ಭೇಕೀ ವರ್ಷಾಭ್ವೀ ಕಮಠೀ ಢುಲೀ ।
ಮದ್ಗುರಸ್ಯ ಪ್ರಿಯಾ ಶೃಂಗೀ ದುರ್ನಾಮಾ ದೀರ್ಘಕೋಶಿಕಾ ॥೨೬೧॥
ಜಲಾಶಯೋ ಜಲಾಧಾರಸ್ತತ್ರಾಗಾಧಜಲೀ ಹ್ರದಃ
ಆಹಾವಸ್ತು ನಿಪಾನಂ ಸ್ಯಾದುಪಕೂಪ ಜಲಾಶಯೇ ॥ ೨೬೨ ॥
ಪುಂಸ್ಯೇ ವಾಂಧುಃ ಪ್ರಹಿಃ ಕೂಪ ಉದಪಾನಂ ತು ಪುಂಸಿ ವಾ ।
ನೇಮಿಸ್ತ್ರಿಕಾಸ್ಯ ಪೀನಾಹೋ ಮುಖಬಂಧನಮಸ್ಯಯತ್ ॥ ೨೬೩ ॥
ಪುಷ್ಕರಿಣ್ಯಾಂತು ಖಾತಂ ಸ್ಯಾದಖಾತಂ ದೇವಖಾತಕಮ್ ।

ಕಿಂಚುಲಕಃ – ೩ ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿರುವ ಎರಬುಹುಳ. ನಿಹಾಕಾ ಗೋಧಿಕಾ – ನೀರಿನಲ್ಲಿರುವ ಉಡ. ರಕ್ತಪಾ ಜಲೂಕಾ ಜಲೌಕಸಃ (ಸಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ)– ೩ ರಕ್ತ ಹೀರುವ ಜಿಗಣೆ. ಮುಕ್ತಾಸ್ಫೋಟಃ ಶುಕ್ತಿಃ – ೨ ಮುತ್ತಿನ ಚಿಪ್ಪು. ಶಂಖಃ ಕಂಬುಃ – ಶಂಖದ ಹೆಸರು. ಕ್ಷುದ್ರಶಂಖಾಃ ಶಂಖನಖಾಃ – ಗುಳ್ಳೆ ಶಂಖಗಳು. ಶಂಬೂಕಾಃ ಜಲಶುಕ್ತಯಃ – ಕಪ್ಪೆಚಿಪ್ಪುಗಳು. ಭೇಕಃ ಮಂಡೂಕಃ ವರ್ಷಾಭೂಃ ಶಾಲೂರಃ ಪ್ಲವಃ ದರ್ದುರಃ – ೬ ಕಪ್ಪೆ. ಶಿಲೀ ಗಂಡೂಪದೀ – ಹೆಣ್ಣು ಎರಬು ಹುಳ. ಭೇಕೀ ವರ್ಷಾಭ್ವೀ – ೨ ಹೆಣ್ಣು ಕಪ್ಪೆಯ ಹೆಸರು. ಕಮಠೀ ಢುಲೀ – ಹೆಣ್ಣ ಆಮೆ. ಶೃಂಗೀ – ಮದ್ಗುರವೆಂಬ ಹೆಣ್ಣು ಮೀನು. ದುರ್ನಾಮಾ ದೀರ್ಘಕೋಶಿಕಾ – ಆನೆಗಳ ರಕ್ತ ಹೀರುವ ಜಿಗಣೆ.॥೨೬೧॥

ಜಲಾಶಯಃ ಜಲಾಧಾರಃ – ೨ ನೀರಿರುವ ಸ್ಥಳ. ಹ್ರದಃ – ೧ ಆಳವಾದ ನೀರಿರುವ ಸ್ಥಳ, ಮಡು. ಆಹಾವಃ ನಿಪಾನಂ – ಬಾವಿ ಬಳಿ ನೀರು ಕುಡಿಯಲು ಕಟ್ಟಿರುವ ತೊಟ್ಟಿ. ಅಂಧುಃ ಪ್ರಹಿಃ ಕೂಪಃ ಉದಪಾನಂ (ಪುಂ ನ) – ನೀರು ಸೇದುವ ಬಾವಿ. ನೇಮಿಃ ತ್ರಿಕಾ – ೨ ಬಾವಿಯಿಂದ ನೀರೆತ್ತುವ ಕಪಿಲೆ ರಾಟೆ ಮುಂತಾದವು ಪೀನಾಹಃ – ಅಸ್ಯ ಮುಖಬಂಧನಂ – ಬಾವಿಯ ಮುಚ್ಚಳ. ಪುಷ್ಕರಿಣೀ ಖಾತಂ – ೨ ಚೌಕವಾಗಿ ತೋಡಿದ ಕೊಳ. ಅಖಾತಂ ದೇವಖಾತಂ – ೨ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥ.

ಪದ್ಮಾಕರಸ್ತಟಾಕೋಽಸ್ತ್ರೀ ಕಾಸಾರಸ್ಸರಸೀ ಸರಃ || ೨೬೪ ||
ವೇಶಂತಃ ಪಲ್ವಲಂ ಚಾಲ್ಪಸರೋ ವಾಪೀ ತು ದೀರ್ಘಿಕಾ ||
ಖೇಯಂ ತು ಪರಿಖಾಧಾರಸ್ತ್ವಂಭಸಾಂ ಯತ್ರ ಧಾರಣಂ ||೨೬೫||
ಸ್ಯಾದಾಲವಾಲಮಾವಾಲಮಾವಾಪೋಽಥ ನದೀ ಸರಿತ್ |
ತರಂಗಿಣೀ ಶೈವಲಿನೀ ತಟಿನೀ ಹ್ರಾದಿನೀ ಧುನೀ || ೨೬೬ ||
ಸ್ರೋತಸ್ವಿನೀ ದ್ವೀಪವತೀ ಸ್ರವಂತೀ ನಿಮ್ನಗಾಪಗಾ |
(ಕೂಲಂಕಷಾ ನಿರ್ಝರಿಣೀ ರೋಧೋವಕ್ರಾ, ಸರಸ್ವತೀ)
ಗಂಗಾ ವಿಷ್ಣುಪದೀ ಜಹ್ನುತನಯಾ ಸುರನಿಮ್ನಗಾ || ೨೬೭ ||
ಭಾಗೀರಥೀ ತ್ರಿಪಥಗಾ ತ್ರಿಸ್ರೋತಾ ಭೀಷ್ಮಸೂರಪಿ |
ಕಾಳಿಂದೀ ಸೂರ್ಯತನಯಾ ಯಮುನಾ ಶಮನಸ್ವಸಾ || ೨೬೮ ||
ರೇವಾ ತು ನರ್ಮದಾ ಸೋಮೋದ್ಭವಾ ಮೇಖಲಕನ್ಯಕಾ|
ಕರತೋಯಾ ಸದಾನೀರಾ ಬಾಹುದಾ ಸೈತವಾಹಿನೀ || ೨೬೯ ||
ಶತದ್ರುಸ್ತು ಶಿತದ್ರುಸ್ಸ್ಯಾದ್ವಿಪಾಶಾ ತು ವಿಪಾಟ್ ಸ್ತ್ರಿಯಾವತ್

ಮಹಾಜಲ. ಪದ್ಮಾಕರಃ ತಟಾಕಃ (ಪುಂ ನ) — ೨ ತಾವರೆಗಳಿರುವ ಕೆರೆ. ಕಾಸಾರಃ ಸರಸೀ ಸರಃ (ಸಾಂತ ನ) — ೩ ತಾವರೆಗಳಿರುವ ಕೊಳ. ವೇಶಂತಃ ಪಲ್ವಲಂ ಅಲ್ಪಸರಃ (ಸಾಂತ ನ) — ೩ ನೀರಿನ ಕುಂಟೆ, ಕಟ್ಟೆ ಕಟ್ಟದ ನೀರು. ವಾಪೀ ದೀರ್ಘಿಕಾ — ೨ ಕಲ್ಯಾಣೀ, ಕೊಳ, ವಿಶಾಲವಾದ ಭಾವಿ. ಖೇಯಂ ಪರಿಖಾ — ೨ ಕೋಟೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ಅಗೆದ ಕಂದಕ. ಆಧಾರಃ — ೧ ಅಣೇ ಕಟ್ಟು ಹಾಕಿದ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿರುವ ನೀರಿನ ಕೆರೆ. ಆಲವಾಲಂ ಆವಾಲಂ ಆವಾಪಃ — ೩ ಗಿಡಗಳ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾತಿ. ನದೀ ಸರಿತ್ (ತಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) ತರಂಗಿಣೀ ಶೈವಲಿನೀ ತಟಿನೀ ಹ್ರಾದಿನೀ ಧುನೀ ಸ್ರೋತಸ್ವಿನೀ ದ್ವೀಪವತೀ ಸ್ರವಂತೀ ನಿಮ್ನಗಾ ಆಪಗಾ — ೧೨ ನದಿಯ ಹೆಸರು. ಕೂಲಂಕಷಾ ನಿರ್ಝರಿಣೀ ರೋಧೋವಕ್ರಾ, ಸರಸ್ವತೀ – ಇವು ಅಧಿಕನಾಮ.

ಗಂಗಾ ವಿಷ್ಣುಪದೀ ಜಹ್ನುತನಯಾ ಸುರನಿಮ್ನಗಾ ಭಾಗೀರಥೀ ತ್ರಿಪಥಗಾ ತ್ರಿಸ್ರೋತಾಃ (ಸಾಂತ) ಭೀಷ್ಮಸೂಃ (ಊಕಾರಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) – ೮ ಗಂಗಾ ನದಿಯ ಹೆಸರು. ಕಾಳಿಂದೀ ಸೂರ್ಯತನಯಾ ಯಮುನಾ ಶಮನಸ್ವಸಾ (ಋಕಾರಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) – ೪ ಯಮುನಾ ನದಿ. ರೇವಾ ನರ್ಮದಾ ಸೋಮೋದ್ಭವಾ ಮೇಖಲಕನ್ಯಕಾ – ೪ ನರ್ಮದಾ ನದಿ. ಕರತೋಯಾ ಸದಾನೀರಾ – ಶಿವನ ಹಸ್ತದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಕರತೋಯಾ ನದೀ. ಬಾಹುದಾ ಸೈತವಾಹಿನೀ – ಬಾಹುದಾನದೀ. ಶತದ್ರುಃ ಶಿತದ್ರುಃ – ಶತದ್ರುವೆಂಬ ನದೀ. ವಿಪಾಶಾ ವಿಪಾಟ್

ಶೋಣೋ ಹಿರಣ್ಯವಾಹಸ್ಸ್ಯಾತ್ಕುಲ್ಯಾಲ್ಪಾ ಕೃತ್ರಿಮಾ ಸರಿತ್ ॥
ಶರಾವತೀ ವೇತ್ರವತೀ ಚಂದ್ರಭಾಗಾ ಸರಸ್ವತೀ ।
(ಗೋದಾವರೀ ಭೀಮರಥೀ ಕೃಷ್ಣವೇಣೀ ಚ ಗೌತಮೀ ।)
ಕಾವೇರೀ ಸರಿತೋಽನ್ಯಾಶ್ಚ ಸಂಭೇದಸ್ಸಿಂಧುಸಂಗಮಃ ॥ ೨೭೧ ॥
ದ್ವಯೋಃ ಪ್ರಣಾಲೀ ಪಯಸಃ ಪದವ್ಯಾಂ ತ್ರಿಷು ತೂತ್ತರೌ ।
ದೇವಿಕಾಯಾಂ ಸರಯ್ವಾಂ ಚ ಭವೇ ದಾವಿಕ ಸಾರವೌ ॥೨೭೨ ॥
ಸೌಗಂಧಿಕಂ ತು ಕಲ್ಹಾರಂ ಹಲ್ಲಕಂ ರಕ್ತಸಂಧ್ಯಕಮ್ ।
ಸ್ಯಾದುತ್ಪಲಂ ಕುವಲಯಮಥ ನೀಲಾಂಬುಜನ್ಮ ಚ ॥ ೨೭೩ ॥
ಇಂದೀವರಂ ಚ ನೀಲೇಽಸ್ಮಿನ್ ಸಿತೇ ಕುಮುದಕೈರವೇ ।
ಶಾಲೂಕಮೇಷಾಂ ಕಂದಸ್ಸ್ಯಾದ್ವಾರಿಪರ್ಣೀತು ಕುಂಭಿಕಾ ॥
ಜಲನೀಲೀ ತು ಶೈವಾಲಂ ಶೈವಲೋಽಥ ಕುಮುದ್ವತೀ ।
ಕುಮುದಿನ್ಯಾಂನಳಿನ್ಯಾಂ ತು ಬಿಸಿನೀಪದ್ಮಿನೀಮುಖಾಃ ॥ ೨೭೪ ॥
ವಾ ಪುಂಸಿ ಪದ್ಮಂ ನಳಿನಮರವಿಂದಂ ಮಹೋತ್ಪಲಮ್ ।

(ಶಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) – ವಸಿಷ್ಠನ ಪಾಶವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದ ವಿಪಾಶಾ ನದೀ. ಶೋಣಃ ಹಿರಣ್ಯವಾಹಃ – ೨ ಶೋಣವೆಂಬ ಗಂಡು ಹೊಳೆ. ಕುಲ್ಯಾ – ಕಾಲಿವೆ, ಚಿಕ್ಕನಾಲೆ. ಶರಾವತೀ ವೇತ್ರವತೀ ಚಂದ್ರಭಾಗಾ ಸರಸ್ವತೀ ಗೋದಾವರೀ ಭೀಮರಥೀ ಕೃಷ್ಣವೇಣೀ ಗೌತಮೀ ಕಾವೇರೀ – ಇವು ಆದಿಯಾಗಿ ಆಯಾಯ ನದಿಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಸಂಭೇದಃ ಸಿಂಧುಸಂಗಮಃ – ೨ ನದೀ ಸಂಗಮದ ಹೆಸರು. ॥೨೭೧॥

ಪ್ರಣಾಲೀ – ಗೋಮುಖ, ನೀರು ಹರಿಯುವ ದಾರಿ. ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ದಾವಿಕ ಸಾರವ ಪದಗಳು ತ್ರಿಲಿಂಗಗಳು. ದಾವಿಕಃ ಸಾರವಃ – ೨ ದೇವಿಕಾನದಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸರಯೂನದಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಹುಟ್ಟಿದ ವಸ್ತು. ಸೌಗಂಧಿಕಂ ಕಲ್ಹಾರಂ – ೨ ಕೆಂಪಾಗಿ ಪರಿಮಳವುಳ್ಳ ಕಲ್ಹಾರಕುಸುಮ, ಎಳೇಗೆಂಪುಳ್ಳ ನೈದಿಲೆ. ಹಲ್ಲಕಂ ರಕ್ತಸಂಧ್ಯಕಂ – ಕೆಂಪು ನೈದಿಲೆ. ಉತ್ಪಲಂ ಕುವಲಯಂ – ಸಾಮಾನ್ಯ ನೈದಿಲೆಯ ಹೆಸರು. ನೀಲಾಂಬುಜನ್ಮ (ನಾಂತ ನ) ಇಂದೀವರಂ ಕನ್ನೈದಿಲೇ ಹೆಸರು. ಕುಮುದಂ ಕೈರವಂ – ಬಿಳೀ ನೈದಿಲೆ ಶಾಲೂಕಂ – ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಸೌಗಂಧಿಕಾದಿಗಳ ಗಡ್ಡೆ. ವಾರಿಪರ್ಣೀ ಕುಂಭಿಕಾ – ನೀರುಕಾಗೆ. ಜಲನೀಲೀ ಶೈವಾಲಂ ಶೈವಲಂ – ೩ ಪಾಚಿಯ ಹೆಸರು. ಕುಮುದ್ವತೀ ಕುಮುದಿನೀ – ಬಿಳೀ ನೈದಿಲೇ ಬಳ್ಳಿ. ನಳಿನೀ ಬಿಸಿನೀ ಪದ್ಮಿನೀ – ಕಮಲಲತೆ. ತಾವರೆ ಬಳ್ಳಿ. ಪದ್ಮಂ (ಪುಂ ನ) ನಳಿನಂ ಅರವಿಂದಂ ಮಹೋತ್ಪಲಂ

ಸಹಸ್ರ ಪತ್ರಂ ಕಮಲಂ ಶತಪತ್ರಂ ಕುಶೇಶಯಮ್ ॥ ೨೭ ॥
ಪಂಕೇರುಹಂ ತಾಮರಸಂ ಸಾರಸಂ ಸರಸೀರುಹಮ್ ।
ಬಿಸಪ್ರಸೂನರಾಜೀವ ಪುಷ್ಕರಾಂಭೋರುಹಾಣಿ ಚ ॥ ೨೭ ॥
ಪುಂಡರೀಕಂ ಸಿತಾಂಭೋಜ ಮಥ ರಕ್ತ ಸರೋರುಹಮ್ ।
ರಕ್ತೋತ್ಪಲಂ ಕೋಕನದಂ ನಾಳೋ ನಾಳಮಥಾಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ॥೨೮॥
ಮೃಣಾಳಂ ಬಿಸಮಬ್ಜಾದಿ ಕದಂಬೇ ಷಂಡಮಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ।
ಕರಹಾಟಶ್ಶಿಫಾ ಕಂದಃ ಕಿಂಜಲ್ಕಃ ಕೇಸರೋಽಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ॥ ೨೯ ॥
ಸಂವರ್ತಿಕಾ ನವದಳಂ ಬೀಜಕೋಶೋ ವರಾಟಕಃ ।

ಇತಿ ವಾರಿವರ್ಗಃ

ಉಕ್ತಂ ಸ್ವರ್ವ್ಯೋಮದಿಕ್ಕಾಲಧೀವಾಕ್ಛಬ್ದಾದಿ ನಾಟ್ಯಕಮ್ ।
ಪಾತಾಳ ಭೋಗಿ ನರಕಂವಾರಿ ಚೈಷಾಂಚ ಸಂಗತಮ್ ॥ ೩೦ ॥

ಸಹಸ್ರಪತ್ರಂ ಕಮಲಂ ಶತಪತ್ರಂ ಕುಶೇಶಯಂ ಪಂಕೇರುಹಂ ತಾಮರಸಂ ಸಾರಸಂ ಸರಸೀರುಹಂ ಬಿಸಪ್ರಸೂನಂ ರಾಜೀವಂ ಪುಷ್ಕರಂ ಅಂಭೋರುಹಂ – ೧೬ ತಾವರೆ ಹೂವು. ॥೨೯॥

ಪುಂಡರೀಕಂ ಸಿತಾಂಭೋಜಂ – ಬಿಳೀ ತಾವರೆ ಹೂವು. ರಕ್ತ ಸರೋರುಹಂ ರಕ್ತೋತ್ಪಲಂ ಕೋಕನದಂ – ೩ ಕೆಂಪು ತಾವರೆ ಹೂವು. ನಾಳಃ ನಾಳಂ – ೨ ತಾವರೆ ನೈದಿಲೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ದಂಟು ಮೃಣಾಳಂ ಬಿಸಂ – ೨ ತಾವರೆಯ ದಂಟು, ಕೊಳವಿ. ಷಂಡಂ – ತಾವರೆ ಹೂ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಸಮೂಹ. ಕರಹಾಟಃ ಶಿಫಾ ಕಂದಃ – ತಾವರೆಯ ಗಡ್ಡೆ. ಕಿಂಜಲ್ಕಃ ಕೇಸರಃ – ಹೂವುಗಳ ಕುಸುಮ. ಸಂವರ್ತಿಕಾ ನವದಳಂ – ಎಳೇ ಎಸಳು, ಪದರು, ರೇಕು. ಬೀಜಕೋಶಃ ವರಾಟಕಃ – ತಾವರೆ ಕಾಯಿಯ ಹೆಸರು. ॥೩೦॥

ವಾರಿವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ

ಇದುವರೆಗೆ ಹೇಳಿದ ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಕಾಂಡದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಉಕ್ತಂ – ಇತಿ. ಸ್ವರ್ – (ಸ್ವರ್ಗ) – ೨ ವ್ಯೋಮ – (ಆಕಾಶ) – ೩ ದಿಕ್ – (ದಿಕ್ಕು) ೪ ಕಾಲ ೫ ಧೀಃ – (ಬುದ್ಧಿ) ೬ ವಾಕ್ – (ಮಾತು) ೭ ಶಬ್ದಾದಿ ೮ ನಾಟ್ಯಕಂ ೯ ಪಾತಾಳ ೧೦ ಭೋಗಿ (ಸರ್ಪ) ೧೧ ನರಕ

ಇತ್ಯಮರಸಿಂಹ ಕೃತೌ ನಾಮಲಿಂಗಾನುಶಾಸನೇ ।
ಸ್ವರ್ಗಾದಿಕಾಂಡಃ ಪ್ರಥಮಸ್ಸಾಂಗ ಏವ ಸಮರ್ಥಿತಃ ॥ ೨೮೧ ॥
ಇತಿ ನಾಮಲಿಂಗಾನುಶಾಸನೇ ಪ್ರಥಮಕಾಂಡಃ

---

೧೨ ವಾರಿ ಏಷಾಂ – ಹೀಗೆ ಈ ಹನ್ನೆರಡಕ್ಕೆ, ಸಂಗತಂ – ಸಂಬಂಧಿಸಿದವುಗಳು, ಉಕ್ತಂ – ಹೇಳಿವೆ. ॥೨೮೦॥

ಅಮರಸಿಂಹಕೃತೌ – ಅಮರಸಿಂಹ ಕವಿಯ ಗ್ರಂಥವಾದ, ನಾಮಲಿಂಗಾನುಶಾಸನೇ – ನಾಮಲಿಂಗಾನುಶಾಸನವೆಂಬ ಕೋಶದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಥಮಃ – ಮೊದಲನೆಯದಾದ, ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಕಾಂಡಃ – ಸ್ವರ್ಗವರ್ಗವೇ ಮೊದಲಾದ ವರ್ಗಗಳು, ಸಾಂಗ ಏವ – ಸಮಗ್ರವಾಗಿ, ಇತಿ ಸಮರ್ಥಿತಃ – ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ॥೨೮೧॥

ಪ್ರಥಮಕಾಂಡ ಸಮಾಪ್ತವಾಗಿದೆ

ದ್ವಿತೀಯಕಾಂಡಮ್

ಭೂವರ್ಗಃ ೧

ವರ್ಗಾಃ ಪೃಥ್ವೀಪುರಕ್ಷ್ಮಾಭೃದ್ವನೌಷಧಿಮೃಗಾದಿಭಿಃ ।
ನೃಬ್ರಹ್ಮಕ್ಷತ್ರವಿಟ್ ಶೂದ್ರೈಃ ಸಾಂಗೋಪಾಂಗೈರಿಹೋದಿತಾಃ ॥೨೮೨॥
ಭೂರ್ಭೂಮಿರಚಲಾನಂತಾ ರಸಾ ವಿಶ್ವಂಭರಾ ಸ್ಥಿರಾ ।
ಧರಾ ಧರಿತ್ರೀ ಧರಣಿಃ ಕ್ಷೋಣೀ ಜ್ಯಾ ಕಾಶ್ಯಪೀ ಕ್ಷಿತಿಃ ॥೨೮೩॥
ಸರ್ವಂ ಸಹಾ ವಸುಮತೀ ವಸುಧೋರ್ವೀ ವಸುಂಧರಾ ।
ಗೋತ್ರಾ ಕುಃ ಪೃಥಿವೀ ಪೃಥ್ವೀ ಕ್ಷ್ಮಾವನಿರ್ಮೇದಿನೀ ಮಹೀ ॥೨೮೪॥
(ವಿಪುಲಾ ಗಹ್ವರೀ ಧಾತ್ರೀ ಗೌರಿಲಾ ಕುಂಭಿನೀ ಕ್ಷಮಾ ।
ಜಗತೀ ರತ್ನ ಗರ್ಭಾ ಚ ಭೂತಧಾತ್ರ್ಯಬ್ಧಿಮೇಖಲಾ)
ಮೃನ್ಮೃತ್ತಿಕಾ ಪ್ರಶಸ್ತಾ ತು ಮೃತ್ಸ್ನಾ ಮೃತ್ಸ್ನಾ ಚ ಮೃತ್ತಿಕಾ ।
ಉರ್ವರಾ ಸರ್ವಸಸ್ಯಾಢ್ಯಾ ಸ್ಯಾದೂಷಃ ಕ್ಷಾರಮೃತ್ತಿಕಾ ॥೨೮೫॥

ಎರಡನೆಯ ಕಾಂಡಕ್ಕೆ ಭೂಮಿಕಾಂಡವೆಂದು ಹೆಸರು. ಮೊದಲು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ವರ್ಗಗಳ ಕ್ರಮವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಇಹ––ಈ ಎರಡನೆಯ ಕಾಂಡ ದಲ್ಲಿ, ಸಾಂಗೋಪಾಂಗೈಃ––ಅಂಗಪ್ರತ್ಯಂಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ, ಪೃಥ್ವೀ....ದಿಭಿಃ–ಭೂ, ಪುರ, ಶೈಲ. ವನೌಷಧಿ, ಸಿಂಹಾದಿ (೫ ವರ್ಗಗಳು) ಗಳಿಂದಲೂ, ನೃ.... ದ್ರೈಃ—ಮನುಷ್ಯ, ಬ್ರಹ್ಮ, ವೈಶ್ಯ, ಶೂದ್ರ (೪ ವರ್ಗಗಳು) ವಿಭಾಗದಿಂದ ಕೂಡಿದ, ವರ್ಗಾಃ—ವರ್ಗಗಳು (೯) ಉದಿತಾಃ—ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವೆ.

ಭೂಃ ಭೂಮಿಃ ಅಚಲಾ ಅನಂತಾ ರಸಾ ವಿಶ್ವಂಭರಾ ಸ್ಥಿರಾ ಧರಾ ಧರಿತ್ರೀ ಧರಣಿಃ ಕ್ಷೋಣೀ ಜ್ಯಾ ಕಾಶ್ಯಪೀ ಕ್ಷಿತಿಃ ಸರ್ವಂಸಹಾ ವಸುಮತೀ ವಸುಧಾ ಉರ್ವೀ ವಸುಂಧರಾ ಗೋತ್ರಾ ಕುಃ ಪೃಥಿವೀ ಪೃಥ್ವೀ ಕ್ಷ್ಮಾ, ಅವನಿಃ ಮೇದಿನೀ ಮಹೀ—ಇವು ೨೭ ಭೂಮಿಯ ಹೆಸರು. ವಿಪುಲಾ ಗಹ್ವರೀ ಧಾತ್ರೀ ಗೌಃ ಇಲಾ ಕುಂಭಿನೀ ಕ್ಷಮಾ ಜಗತೀ ರತ್ನಗರ್ಭಾ ಭೂತಧಾತ್ರೀ ಅಬ್ಧಿಮೇಖಲಾ—೧೧ ಅಧಿಕಪಾಠ.

ಮೃತ್ (ದಕಾರಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) ಮೃತ್ತಿಕಾ—೨ ಮಣ್ಣು. ಮೃತ್ಸ್ನಾ ಮೃತ್ಸ್ನಾ —೨ ಪ್ರಶಸ್ತ ಮೃತ್ತಿಕಾ—ಉತ್ತಮವಾದ ಮಣ್ಣು, ಕೆಮ್ಮಣ್ಣು. ಉರ್ವರಾ— ೧ ಸರ್ವಸಸ್ಯಾಢ್ಯಾ —ಸಕಲ ಪೈರುಪಚ್ಚೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಭೂಮಿ. ಊಷಃ ಕ್ಷಾರ ಮೃತ್ತಿಕಾ— ೨ ಚೌಳುಮಣ್ಣಿನ ಹೆಸರು. ॥೨೮೫॥

ಇತ್ಯಮರಸಿಂಹ ಕೃತೌ ನಾಮಲಿಂಗಾನುಶಾಸನೇ ।
ಸ್ವರ್ಗಾದಿಕಾಂಡಃ ಪ್ರಥಮಸ್ಸಾಂಗ ಏವ ಸಮರ್ಥಿತಃ ॥ ೨೮೧ ॥
ಇತಿ ನಾಮಲಿಂಗಾನುಶಾಸನೇ ಪ್ರಥಮಕಾಂಡಃ

---

೧೨ ವಾರಿ ಏಷಾಂ – ಹೀಗೆ ಈ ಹನ್ನೆರಡಕ್ಕೆ, ಸಂಗತಂ – ಸಂಬಂಧಿಸಿದವುಗಳು, ಉಕ್ತಂ – ಹೇಳಿವೆ. ॥೨೮೦॥

ಅಮರಸಿಂಹಕೃತೌ – ಅಮರಸಿಂಹ ಕವಿಯ ಗ್ರಂಥವಾದ, ನಾಮಲಿಂಗಾನು ಶಾಸನೇ – ನಾಮಲಿಂಗಾನುಶಾಸನವೆಂಬ ಕೋಶದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಥಮಃ – ಮೊದಲನೆಯ ದಾದ, ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಕಾಂಡಃ – ಸ್ವರ್ಗವರ್ಗವೇ ಮೊದಲಾದ ವರ್ಗಗಳು, ಸಾಂಗ ಏವ – ಸಮಗ್ರವಾಗಿ, ಇತಿ ಸಮರ್ಥಿತಃ – ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ॥೨೮೧॥

ಪ್ರಥಮಕಾಂಡ ಸಮಾಪ್ತವಾಗಿದೆ

ದ್ವಿತೀಯಕಾಂಡಮ್

ಭೂವರ್ಗಃ ೧

ವರ್ಗಾಃ ಪೃಥ್ವೀಪುರಕ್ಷ್ಮಾಭೃದ್ವನೌಷಧಿಮೃಗಾದಿಭಿಃ ।
ನೃಬ್ರಹ್ಮಕ್ಷತ್ರವಿಟ್ ಶೂದ್ರೈಃ ಸಾಂಗೋಪಾಂಗೈರಿಹೋದಿತಾಃ ॥೨೮೩॥
ಭೂರ್ಭೂಮಿರಚಲಾನಂತಾ ರಸಾ ವಿಶ್ವಂಭರಾ ಸ್ಥಿರಾ ।
ಧರಾ ಧರಿತ್ರೀ ಧರಣಿಃ ಕ್ಷೋಣೀ ಜ್ಯಾ ಕಾಶ್ಯಪೀ ಕ್ಷಿತಿಃ ॥೨೮೪॥
ಸರ್ವಂ ಸಹಾ ವಸುಮತೀ ವಸುಧೋರ್ವೀ ವಸುಂಧರಾ ।
ಗೋತ್ರಾ ಕುಃ ಪೃಥಿವೀ ಪೃಥ್ವೀ ಕ್ಷ್ಮಾವನಿರ್ಮೇದಿನೀ ಮಹೀ ॥೨೮೫॥
(ವಿಪುಲಾ ಗಹ್ವರೀ ಧಾತ್ರೀ ಗೌರಿಲಾ ಕುಂಭಿನೀ ಕ್ಷಮಾ ।
ಜಗತೀ ರತ್ನ ಗರ್ಭಾ ಚ ಭೂತಧಾತ್ರ್ಯಬ್ಧಿಮೇಖಲಾ)
ಮೃನ್ಮೃತ್ತಿಕಾ ಪ್ರಶಸ್ತಾ ತು ಮೃತ್ಸ್ನಾ ಮೃತ್ಸಾ ಚ ಮೃತ್ತಿಕಾ ।
ಉರ್ವರಾ ಸರ್ವಸಸ್ಯಾಢ್ಯಾ ಸ್ಯಾದೂಷಃ ಕ್ಷಾರಮೃತ್ತಿಕಾ ॥೨೮೬॥

ಎರಡನೆಯ ಕಾಂಡಕ್ಕೆ ಭೂಮಿಕಾಂಡವೆಂದು ಹೆಸರು. ಮೊದಲು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ವರ್ಗಗಳ ಕ್ರಮವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಇಹ--ಈ ಎರಡನೆಯ ಕಾಂಡದಲ್ಲಿ, ಸಾಂಗೋಪಾಂಗೈಃ--ಅಂಗಪ್ರತ್ಯಂಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ, ಪೃಥ್ವೀ....ದಿಭಿಃ-ಭೂ, ಪುರ, ಶೈಲ. ವನೌಷಧಿ, ಸಿಂಹಾದಿ (೫ ವರ್ಗಗಳು) ಗಳಿಂದಲೂ, ನೃ....ದ್ರೈಃ—ಮನುಷ್ಯ, ಬ್ರಹ್ಮ, ವೈಶ್ಯ, ಶೂದ್ರ (೪ ವರ್ಗಗಳು) ವಿಭಾಗದಿಂದ ಕೂಡಿದ, ವರ್ಗಾಃ—ವರ್ಗಗಳು (೯) ಉದಿತಾಃ—ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವೆ.

ಭೂಃ ಭೂಮಿಃ ಅಚಲಾ ಅನಂತಾ ರಸಾ ವಿಶ್ವಂಭರಾ ಸ್ಥಿರಾ ಧರಾ ಧರಿತ್ರೀ ಧರಣಿಃ ಕ್ಷೋಣೀ ಜ್ಯಾ ಕಾಶ್ಯಪೀ ಕ್ಷಿತಿಃ ಸರ್ವಂಸಹಾ ವಸುಮತೀ ವಸುಧಾ ಉರ್ವೀ ವಸುಂಧರಾ ಗೋತ್ರಾ ಕುಃ ಪೃಥಿವೀ ಪೃಥ್ವೀ ಕ್ಷ್ಮಾ, ಅವನಿಃ ಮೇದಿನೀ ಮಹೀ—ಇವು ೨೭ ಭೂಮಿಯ ಹೆಸರು. ವಿಪುಲಾ ಗಹ್ವರೀ ಧಾತ್ರೀ ಗೌಃ ಇಲಾ ಕುಂಭಿನೀ ಕ್ಷಮಾ ಜಗತೀ ರತ್ನಗರ್ಭಾ ಭೂತಧಾತ್ರೀ ಅಬ್ಧಿಮೇಖಲಾ—೧೧ ಅಧಿಕಪಾಠ.

ಮೃತ್ (ದಕಾರಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) ಮೃತ್ತಿಕಾ—೨ ಮಣ್ಣು. ಮೃತ್ಸ್ನಾ, ಮೃತ್ಸಾ—೨ ಪ್ರಶಸ್ತಾ ಮೃತ್ತಿಕಾ—ಉತ್ತಮವಾದ ಮಣ್ಣು. ಕೆಮ್ಮಣ್ಣು. ಉರ್ವರಾ—೧ ಸರ್ವಸಸ್ಯಾಢ್ಯಾ—ಸಕಲ ಪೈರುಪಚ್ಚೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಭೂಮಿ. ಊಷಃ ಕ್ಷಾರಮೃತ್ತಿಕಾ— ೨ ಚೌಳುಮಣ್ಣಿನ ಹೆಸರು. ॥೨೮೭॥

ಊಷವಾನೂಷರೋ ದ್ವಾವಪ್ಯನ್ಯಲಿಂಗೌ ಸ್ಥಲಂ ಸ್ಥಲೀ ।
ಸಮಾನೌ ಮರುಧನ್ವಾನೌ ದ್ವೇ ಖಿಲಾಪ್ರಹತೇ ಸಮೇ ॥೨೮೬॥
ತ್ರಿಷ್ವಥೋ ಜಗತೀ ಲೋಕೋ ವಿಷ್ಟಪಂ ಭುವನಂ ಜಗತ್ ।
ಲೋಕೋಽಯಂ ಭಾರತಂ ವರ್ಷಂ ಶರಾವತ್ಯಾಸ್ತು ಯೋಽವಧೇಃ ॥ ೨೮೭ ॥
ದೇಶಃ ಪ್ರಾಗ್ದಕ್ಷಿಣಃ ಪ್ರಾಚ್ಯ ಉದೀಚ್ಯಃ ಪಶ್ಚಿಮೋತ್ತರಃ ।
ಪ್ರತ್ಯಂತೋ ಮ್ಲೇಚ್ಛದೇಶಸ್ಸ್ಯಾನ್ಮಧ್ಯದೇಶಸ್ತು ಮಧ್ಯಮಃ ॥ ೨೮೮ ॥
ಆರ್ಯಾವರ್ತಃ ಪುಣ್ಯ ಭೂಮಿರ್ಮಧ್ಯಂ ವಿಂಧ್ಯ ಹಿಮಾಗಯೋಃ ।
ನೀವೃಜ್ಜನಪದೌ ದೇಶವಿಷಯೌ ತೂಪವರ್ತನಮ್ ॥೨೮೯॥
ತ್ರಿಷ್ವಾಗೋಷ್ಠಾನ್ನಡಪ್ರಾಯೇ ನಡ್ವಾನ್ನಡ್ವಲ ಇತ್ಯಪಿ ।

ಊಷವಾನ್ (ತಾಂತ ಪು) ಊಷರಃ — ೨ ಚೌಳುಮಣ್ಣಿರುವ ಪ್ರದೇಶ, ಬಂಜರುದಿಣ್ಣೆ. ಇವೆರಡೂ ವಿಶೇಷ್ಯದ ಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಸ್ಥಲಂ ಸ್ಥಲೀ (ಸ್ತ್ರೀ) — ೨ ಸ್ಥಳದ ಹೆಸರು, ತಾನಾಗಿ ಚದರವಾಗಿ ಸಮವಾಗಿರುವ ಭೂಮಿ. ಸ್ಥಲಂ — ಅಕೃತ್ರಿಮವಾಗಿರುವ ಸ್ಥಳ. ಸ್ಥಲೀ — ಕೃತ್ರಿಮವಾದ ಪ್ರದೇಶ. ಮರುಃ ಧನ್ವಾ (ನಾಂತ ಪು) — ೨ ನಿರ್ಜಲ ಪ್ರದೇಶ, ಮರುಭೂಮಿ. ಖಿಲಂ ಅಪ್ರಹತಂ (ತ್ರಿಲಿಂಗ) — ೨ ಸಮೇ — ಸಮಾನಾರ್ಥಕಗಳು. ಉಳದೇ ಇರುವ ಭೂಮಿ. ಜಗತೀ ಲೋಕಃ ವಿಷ್ಟಪಂ ಭುವನಂ ಜಗತ್ (ತಾಂತ ನಪುಂ) — ೫ ಭೂತಲ, ಭೂಲೋಕ, ಪ್ರಪಂಚ, ಭಾರತಂವರ್ಷಂ — ೧ ಅಯಂ ಲೋಕಃ — ಹಿಮಾಲಯದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೂ ಕನ್ಯಾಕುಮಾರಿಯ ಉತ್ತರಕ್ಕೂ ಇರುವ ಕರ್ಮ ಭೂಮಿಯ ಹೆಸರು, ಹಿಂದೂದೇಶ. ಪ್ರಾಚ್ಯಃ — ೧ ಅವಧೇಃ ಶರಾವತ್ಯಾಃ ಪ್ರಾಗ್ ದಕ್ಷಿಣೋಯೋ ದೇಶಃ — ಅವಧಿಯಾಗಿರುವ ಶರಾವತೀ ನದಿಯ ಪೂರ್ವದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಇರುವ, ದೇಶ, ಭಾರತದ ಪೂರ್ವ ದೇಶ. ಉದೀಚ್ಯಃ — ೧ ಪಶ್ಚಿಮೋತ್ತರಃ — ಶರಾವತೀ ನದಿಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಮತ್ತು ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಇರುವ ದೇಶ, ಉತ್ತರದೇಶ.

ಮ್ಲೇಚ್ಛದೇಶಃ — ೧ ಭಾರತದ ತುದಿಯಲ್ಲಿರುವ ದೇಶಗಳು, ಪಾಕಿಸ್ಥಾನ ಇತ್ಯಾದಿ. ಮಧ್ಯಮಃ — ೧ ಮಧ್ಯದೇಶಃ — ಭಾರತದ ಮಧ್ಯದೇಶ.

ಆರ್ಯಾವರ್ತಃ ಪುಣ್ಯಭೂಮಿಃ (ಸ್ತ್ರೀ) — ೨ ವಿಂಧ್ಯ ಮತ್ತು ಹಿಮಾಲಯ ಪರ್ವತಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಭೂಮಿ.

ನೀವೃತ್ (ತಾಂತ ಪು) ಜನಪದಃ — ಜನರು ವಾಸಮಾಡುವ ಗ್ರಾಮಾದಿ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಹೆಸರು. ದೇಶಃ ವಿಷಯಃ ಉಪವರ್ತನಂ (ನ) — ೩ ಗ್ರಾಮ ಸಮುದಾಯ ರೂಪವಾದ ತಾಲೂಕು, ಜಿಲ್ಲೆ ಮುಂತಾನ ದೇಶ. ಈ ಐದೂ ದೇಶ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಚಕಗಳೆಂದು ಕೆಲವರ ಮತ. ತ್ರಿಷು ಆಗೋಷ್ಠಾತ್ — ನಡ್ವಾನ್

ಕುಮುದ್ವಾನ್ ಕುಮುದಪ್ರಾಯೇ ವೇತಸ್ವಾನ್ ಬಹುವೇತಸೇ || ೨೯೦ ||
ಶಾದ್ವಲಶ್ಶಾದಹರಿತೇ ಸಜಂಬಾಲೇ ತು ಪಂಕಿಲಃ |
ಜಲಪ್ರಾಯಮನೂಪಂ ಸ್ಯಾತ್ಪುಂಸಿ ಕಚ್ಛಸ್ತಥಾವಿಧಃ || ೨೯೧ ||
ಸ್ತ್ರೀ ಶರ್ಕರಾ ಶರ್ಕರಿಲಶ್ಶಾರ್ಕರಶ್ಶರ್ಕರಾವತಿ |
ದೇಶ ಏವಾದಿಮಾವೇವಮುನ್ನೇಯಾಸ್ಸಿಕತಾವತಿ || ೨೯೨ ||
ದೇಶೋ ನದ್ಯಂಬುವೃಷ್ಟ್ಯಂಬು ಸಂಪನ್ನವ್ರೀಹಿಪಾಲಿತಃ |
ಸ್ಯಾನ್ನದೀಮಾತೃಕೋ ದೇವಮಾತೃಕಶ್ಚ ಯಥಾಕ್ರಮಮ್ || ೨೯೩ ||
ಸುರಾಜ್ಞಿ ದೇಶೇ ರಾಜನ್ವಾನ್ ಸ್ಯಾತ್ತತೋಽನ್ಯತ್ರ ರಾಜವಾನ್ |

ಶಬ್ದವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿ ಗೋಷ್ಠಶಬ್ದದ ವರೆಗೂ ಹೇಳುವ ಶಬ್ದಗಳು ಮೂರು ಲಿಂಗ ಗಳಾಗುತ್ತವೆ.

ಕುಮುದ್ವಾನ್ (ತಾಂತ) — ೧ ಕುಮುದಪ್ರಾಯೇ — ಬಿಳೀ ನೈದಿಲೆ ಹೂ ಅಧಿಕವಾಗಿರುವ ದೇಶ. ವೇತಸ್ವಾನ್ (ತಾಂತ) — ೧ ಬಹುವೇತಸೇ — ಝುಂಡು ಹುಲ್ಲು ಅಧಿಕವಾಗಿರುವ ದೇಶ. ಬಹಳ ಮತ್ತೀ ಮರವಿರುವ ದೇಶವೆಂದು ಕೆಲವರ ಮತ. ಕಾರೇಕಾಡೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಶಾದ್ವಲಃ — ೧ ಶಾದಹರಿತೇ–ಎಳೇ ಹುಲ್ಲಿನಿಂದ ಹಚ್ಚಗಾದ ದೇಶ. ಪಂಕಿಲಃ —೧ ಸಜಂಬಾಲೇ — ಕೆಸರಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ದೇಶ. ಅನೂಪಂ — ೧ ಜಲಪ್ರಾಯಂ —ನೀರು ಅಧಿಕವಾಗಿರುವ ದೇಶ. ಕಚ್ಛಃ — ೧ ತಥಾವಿಧಃ — ಹಾಗೆಯೇ ನೀರು ಅಧಿಕವಾದ ಚಿಲುಮೆ. ಮಡು ಕೊಳ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ತ್ಯಾವ ವುಳ್ಳ ನೆಲ. ಶರ್ಕರಾ (ಸ್ತ್ರೀ) ಶರ್ಕರಿಲಃ ಶಾರ್ಕರಃ ಶರ್ಕರಾವಾನ್ (ತಾಂತ) — ನರಜು ಕಲ್ಲುಗಳಿರುವ (ಹರಳು ಕಲ್ಲುಗಳು) ದೇಶ. ಆದಿಮೌ ದೇಶೇ ಏವ — ಮೊದಲಿನ ಎರಡು ಶಬ್ದಗಳು ನರಜು ಕಲ್ಲುಳ್ಳ ದೇಶಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಹೆಸರು. ಉಳಿದ ಎರಡು ದೇಶಕ್ಕೂ ತದ್ಭಿನ್ನಕ್ಕೂ ಹೆಸರಾಗುತ್ತವೆ. ಏವಂ ಸಿಕತಾವತಿ ಉನ್ನೇಯಾಃ ಹೀಗೆಯೇ ಮರಳುಳ್ಳ ದೇಶಕ್ಕೆ ಸಿಕತಾ ಸಿಕತಿಲ, ಮರಳುಳ್ಳ ಹೊಳೆ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ಸೈಕತಃ ಸಿಕತಾವಾನ್ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಊಹಿಸಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ನದೀಮಾತೃಕಃ — ೧ ನದ್ಯಂಬುಸಂಪನ್ನವ್ರೀಹಿಪಾಲಿತಃ ದೇಶಃ ಸ್ಯಾತ್ — ಹೊಳೆಯ ನೀರಿನಿಂದ ಬೆಳೆಯುವ ಪೈರುಳ್ಳ ದೇಶ. ದೇವಮಾತೃಕಃ — ೧ ವೃಷ್ಟ್ಯಂಬುಸಂಪನ್ನವ್ರೀಹಿಪಾಲಿತಃ ದೇಶಃ ಸ್ಯಾತ್ — ಮಳೆ ನೀರಿನ ಆಶ್ರಯ ದಿಂದಲೇ ಬೆಳೆಯುವ ಪೈರುಳ್ಳ ದೇಶ. ರಾಜನ್ವಾನ್ (ತಾಂತ ಪು) — ೧ ಸುರಾಜ್ಞಿ ದೇಶೇ — ಒಳ್ಳೇ ರಾಜನುಳ್ಳ ದೇಶ. ರಾಜವಾನ್ (ತಾಂತ ಪು) — ೧ ತತಃ ಅನ್ಯತ್ರ — ಅಂತಹ ಒಳ್ಳೇ ಅರಸನಿಲ್ಲದ ದೇಶ. ಗೋಷ್ಠಂ ಗೋಸ್ಥಾನಕಂ — ೪

ಗೋಷ್ಠಂ ಗೋಸ್ಥಾನಕಂ ತತ್ತು ಗೌಷ್ಠೀನಂ ಭೂತಪೂರ್ವಕಮ್ ॥ ೨೯೪ ॥
ಪರ್ಯಂತಭೂಃ ಪರಿಸರಸ್ಸೇತುರಾಳೌ ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ಪುಮಾನ್ ।
ವಾಮಲೂರುಶ್ಚ ನಾಕುಶ್ಚ ವಲ್ಮೀಕಂ ಪುಂನಪುಂಸಕಮ್ ॥ ೨೯೫ ॥
ಅಯನಂ ವರ್ತ್ಮ ಮಾರ್ಗಾಧ್ವಪಂಥಾನಃ ಪದವೀ ಸೃತಿಃ ।
ಸರಣಿಃ ಪದ್ಧತಿಃ ಪದ್ಯಾ ವರ್ತನ್ಯೇಕಪದೀತಿ ಚ ॥ ೨೯೬ ॥
ಅತಿಪಂಥಾಸ್ಸುಪಂಥಾಶ್ಚ ಸತ್ಪಥಶ್ಚಾರ್ಚಿತೇಽಧ್ವನಿ ।
ವ್ಯಧ್ವೋ ದುರಧ್ವೋ ವಿಪಥಃ ಕದಧ್ವಾ ಕಾಪಥಃ ಸಮಾಃ ॥ ೨೯೭ ॥
ಅಪಂಥಾಸ್ತ್ವಪಥಂ ತುಲ್ಯೇ ಶೃಂಗಾಟಕಚತುಷ್ಪಥೇ ।
ಪ್ರಾಂತರಂ ದೂರಶೂನ್ಯೋಽಧ್ವಾ ಕಾಂತಾರಂ ವರ್ತ್ಮ ದುರ್ಗಮಮ್ ॥ ೨೯೮ ॥
ಗವ್ಯೂತಿಃ ಸ್ತ್ರೀ ಕ್ರೋಶಯುಗಂ ನಲ್ವಃ ಕಿಷ್ಕುಚತುಶ್ಶತಮ್ ।

ದನದ ಕೊಟ್ಟಿಗೆ, ದೊಡ್ಡಿ, ಗೋವುಗಳಿರುವ ಸ್ಥಳ. ಗೌಷ್ಠೀನಂ — ೧ ತತ್ತು ಭೂತಪೂರ್ವಕಂ — ಹಿಂದೆ ದೊಡ್ಡಿಯಾಗಿರುವ ಸ್ಥಳ, ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಹಸುವಿನ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಾಗಿದ್ದ ದೇಶ. ಪರಿಸರಃ ಪರ್ಯಂತಭೂಃ (ಸ್ತ್ರೀ) — ೨ ಗ್ರಾಮ ನಗರದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಭೂಮಿ. ಸೇತುಃ (ಪು) ಆಲಿಃ (ಳಿಃ) (ಸ್ತ್ರೀ) — ೨ ಸೇತುವೆ, ಅಣೇಕಟ್ಟು. ವಾಮಲೂರುಃ ನಾಕುಃ ವಲ್ಮೀಕಂ (ಪುಂ ನಪುಂ) — ೩ ಹುತ್ತದ ಹೆಸರು. ॥ ೨೯೫ ॥

ಅಯನಂ ವರ್ತ್ಮ (ನಾಂತ ನಪುಂ) ಮಾರ್ಗಃ ಅಧ್ವಾ (ನಾಂತ ಪು) ಪಂಥಾಃ (ಪಥಿನ್ ನಾಂತ ಪು) ಪದವೀ ಸೃತಿಃ ಸರಣಿಃ ಪದ್ಧತಿಃ ಪದ್ಯಾ ವರ್ತನೀ ಏಕಪದೀ — (೬ ಸ್ತ್ರೀ) — ೧೨ ದಾರಿಯ ಹೆಸರು, ಹಾದಿ, ಮಾರ್ಗ. ಅತಿಪಂಥಾಃ ಸುಪಂಥಾಃ (ನಾಂತ) ಸತ್ಪಥಃ — ಅರ್ಚಿತೇ ಅಧ್ವನಿ — ಒಳ್ಳೇ ದಾರಿಯ ಹೆಸರು. ವ್ಯಧ್ವಃ ದುರಧ್ವಃ ವಿಪಥಃ ಕದಧ್ವಾ (ನಾಂತ) ಕಾಪಥಃ — ಕೆಟ್ಟ ದಾರಿ, ದುರ್ಮಾರ್ಗ ಅಪಂಥಾಃ (ನಾಂತ) ಅಪಥಂ — ೨ ತಪ್ಪು ದಾರಿ, ಕಳ್ಳದಾರಿ, ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲದಿರುವುದು. ಶೃಂಗಾಟಕಂ ಚತುಷ್ಪಥಂ — ೨ ನಾಲ್ಕು ದಾರಿಗಳು ಕೂಡಿದ ಚೌಕ. ಪ್ರಾಂತರಂ — ೧ ದೂರಶೂನ್ಯಃ ಅಧ್ವಾ — ದೂರವಿಲ್ಲದ ಹಾದಿ, ಮೊಟಕು ಹಾದಿ. ಕಾಂತಾರಂ — ೧ ದುರ್ಗಮಂ ವರ್ತ್ಮ — ಕಳ್ಳಕಾಕರಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಹೋಗಲು ಕಷ್ಟವಾದ ದಾರಿ. ಗವ್ಯೂತಿಃ — ೧ ಕ್ರೋಶಯುಗಂ — ಎರಡು ಮೈಲುಳ್ಳ ಮಾರ್ಗ. ೩ ಹರದಾರಿಯ ಮಾರ್ಗವೆಂದು ಕೆಲವರ ಮತ. ನಲ್ವಃ — ೧ ಕಿಷ್ಕುಚತುಶ್ಶತಂ — ೪೦೦ ಹಸ್ತ ಪರಿಮಾಣವುಳ್ಳ

ಘಂಟಾಪಥಸ್ತು ಸಂಸರಣಂ ತತ್ಪುರಸ್ಯೋಪನಿಷ್ಕರಮ್ ॥ ೯೯ ॥

ಇತಿ ಭೂವರ್ಗಃ

ಪುರವರ್ಗಃ ೨

ಪೂಃ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರೀನಗರ್ಯೌ ವಾ ಪತ್ತನಂ ಪುಟಭೇದನಮ್ ।
ಸ್ಥಾನೀಯಂ ನಿಗಮೋಽನ್ಯತ್ತು ಯನ್ಮೂಲನಗರಾತ್ಪುರಮ್ ॥ ೩೦೦ ॥
ತಚ್ಛಾಖಾನಗರಂ ವೇಶೋ ವೇಶ್ಯಾಜನಸಮಾಶ್ರಯಃ ।
ಆಪಣಸ್ತು ನಿಷದ್ಯಾಯಾಂ ವಿಪಣಿಃ ಪಣ್ಯವೀಥಿಕಾ ॥ ೩೦೧ ॥
ರಥ್ಯಾ ಪ್ರತೋಲೀರ್ವಿಶಿಖಾ ಸ್ಯಾಚ್ಚಯೋ ವಪ್ರಮಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ।
ಪ್ರಾಕಾರೋ ವರಣಸ್ಸಾಲಃ ಪ್ರಾಚೀನಂ ಪ್ರಾಂತತೋ ವೃತಿಃ ॥ ೩೦೨ ॥
ಭಿತ್ತಿಃ ಸ್ತ್ರೀ ಕುಡ್ಯಮೇಡೂಕಂ ಯದಂತರ್ನ್ಯಸ್ತ ಕೀಕಸಮ್ ।

ದಾರಿ. ಘಂಟಾಪಥಸ್ತು ಸಂಸರಣಂ — ೧೦ ಬಿಲ್ಲು ಪರಿಮಾಣವುಳ್ಳ ದಾರಿ, ರಾಜ ಮಾರ್ಗ, ದೊಡ್ಡ ರಸ್ತೆ. ಉಪನಿಷ್ಕರಮ್ — ೧ ಪುರಸ್ಯ ತತ್ — ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿ ॥ ೯೯ ॥

ಭೂವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ

ಪೂಃ (ಪುರ್–ರೇಫಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) ಪುರೀ ನಗರೀ (ಪುಂ ಸ್ತ್ರೀ) ಪತ್ತನಂ ಪುಟಭೇದನಂ ಸ್ಥಾನೀಯಂ ನಿಗಮಃ — ೭ ಪಟ್ಟಣದ ಹೆಸರು. ಶಾಖಾನಗರಂ — ೧ ಮೂಲನಗರಾತ್ ಅನ್ಯತ್ ಪುರಂ — ಉಪನಗರ, ಪ್ರಧಾನ ಪಟ್ಟಣದ ಹತ್ತಿರವಿರುವ ಊರು. ವೇಶಃ — ೧ ಸೂಳೆಯರ ಕೇರಿ (ವೇಶ್ಯಾಜನ ಸಮಾಶ್ರಯಃ) ಸೂಳೆಯರು ವಾಸವಾಗಿರುವ ಊರು. ಆಪಣಃ ನಿಷದ್ಯಾ — ೨ ಮಳಿಗೆ, ಅಂಗಡಿ, ಮಂಡಿ. ವಿಪಣಿಃ ಪಣ್ಯವೀಥಿಕಾ — ೨ ಅಂಗಡಿ ಬೀದಿ, ಮಾರುವ ಕೇರಿ. ರಥ್ಯಾ ಪ್ರತೋಲೀಃ ವಿಶಿಖಾ — ೩ (ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಗಳು) ಊರೊಳಗಿರುವ ಮುಖ್ಯವಾದ ಬೀದಿ, ತಾಳವಾರ, ಚಾವಡಿಜಗಲಿ.'

ಚಯಃ ವಪ್ರಂ (ಪುಂ ನಪುಂ) — ೨ ಕಂದಕ, ಕೋಟೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಬಳಿ ಹಾಕಿರುವ ಮಣ್ಣು ದಿಣ್ಣೆಯ ಹೆಸರು. ಪ್ರಾಕಾರಃ ವರಣಃ ಸಾಲಃ — ೩ ಕೋಟೆ, ಪಾಗಾರ, ಪೌಳಿ, ಕಿಲ್ಲೆ. ಪ್ರಾಚೀನಂ — ೧ ಪ್ರಾಂತತೋ ವೃತಿಃ — ಊರ ಸುತ್ತಲೂ ಹಾಕಿರುವ ಬೇಲಿ ಮುಂತಾದ ತಡೆ. ಭಿತ್ತಿಃ (ಸ್ತ್ರೀ) ಕುಡ್ಯಂ — ೨ ಗೋಡೆ. ಏಡೂಕಂ — ೧ ಅಂತರ್ನ್ಯಸ್ತಕೀಕಸಂ ತತ್ — ಎಲುಬಿನ

ಗೃಹಂ ಗೇಹೋದವಸಿತಂ ವೇಶ್ಮ ಸದ್ಮ ನಿಕೇತನಮ್ ॥ ೩೦೩ ॥
ನಿಶಾಂತವಸ್ತ್ಯಸದನಂ ಭವನಾಗಾರ ಮಂದಿರಮ್ ।
ಗೃಹಾಃ ಪುಂಸಿ ಚ ಭೂಮ್ನ್ಯೇವ ನಿಕಾಯ್ಯನಿಲಯಾಲಯಾಃ ॥ ೩೦೪ ॥
(ಧಿಷ್ಣ್ಯಮೋಕೋ ನಿವಸನಂ ಸ್ಥಾನಾವಸಥ ವಾಸ್ತು ಚ ।
ಸಂಸ್ಥ್ಯಾಯುಮುಟಜಂ ಧಾಮ ನಿವೇಶಶ್ಶರಣಂ ಕ್ಷಯಃ)
ವಾಸಃ ಕೂಟೋ ದ್ವಯೋಶ್ಶಾಲಸ್ಸಭಾ ಸಂಜವನಂ ತ್ವಿದಮ್ ।
ಚತುಶ್ಶಾಲಂ ಮುನೀನಾಂ ತು ಪರ್ಣಶಾಲೋಟಜೋಽಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ॥ ೩೦೫ ॥
ಚೈತ್ಯಮಾಯತನಂ ತುಲ್ಯೇ ವಾಜಿಶಾಲಾ ತು ಮಂದುರಾ ।
ಆವೇಶನಂ ಶಿಲ್ಪಿಶಾಲಾ ಪ್ರಪಾ ಪಾನೀಯಶಾಲಿಕಾ ॥ ೩೦೬ ॥
ಮಠಶ್ಛಾತ್ರಾದಿನಿಲಯೋ ಗಂಜಾ ತು ಮದಿರಾಗೃಹಮ್ ।
ಗರ್ಭಾಗಾರಂ ವಾಸಗೃಹಮರಿಷ್ಟಂ ಸೂತಿಕಾಗೃಹಮ್ ॥ ೩೦೭ ॥

ಗೋಡೆ, ಸೀಸ ಎಲುಬು ಚೂರುಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಮಾಡಿದ ಗೋಡೆ. ಗೃಹಂ ಗೇಹಂ ಉದವಸಿತಂ ವೇಶ್ಮ (ನಾಂತ ನಪುಂ) ಸದ್ಮ (ನಾಂತ ನಪುಂ) ನಿಕೇತನಂ ನಿಶಾಂತಂ ವಸ್ತ್ಯಂ ಸದನಂ ಭವನಂ ಆಗಾರಂ ಮಂದಿರಂ (ನ) ಗೃಹಾಃ (ಪು ನಿತ್ಯಬಹುವಚನ) ನಿಕಾಯ್ಯಃ ನಿಲಯಃ ಆಲಯಃ — ೧೬ ಮನೆಯ ಹೆಸರು. ಧಿಷ್ಣ್ಯಂ ನಿವಸನಂ ಸ್ಥಾನಂ ಆವಸಥಂ ವಾಸ್ತು (ನ) ಸಂಸ್ಥ್ಯಾಯಂ ಉಟಜಂ ಧಾಮ ನಿವೇಶಂ ಶರಣಂ ಕ್ಷಯಃ — ಅಧಿಕಪಾಠ. ವಾಸಃ ಕೂಟಃ ಶಾಲಃ (ಪುಂ ಸ್ತ್ರೀ) ಸಭಾ — ೪ ಸಭಾಗೃಹ.

ಸಂಜವನಂ ಚತುಶ್ಶಾಲಂ — ೨ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆ ಕೈಸಾಲೆಗಳಿದ್ದು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಂಗಳವಿರುವ ಮನೆ. ಪರ್ಣಶಾಲಃ ಉಟಜಃ (ಪುಂ ನಪುಂ) — ೨ ಮುನಿಃ ನಾಂ ತತ್ — ಮುನಿಗಳ ಮನೆ. ಚೈತ್ಯಂ ಆಯತನಂ — ೨ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಮನೆ, ಬೌದ್ಧರ ಮನೆ, ಜೈನರ ಬಸ್ತಿ, ನಾಸ್ತಿಕಾಲಯ, ತುರುಕರ ಮಸೀದಿ, ಸ್ತೋತ್ರಸ್ಥಾನ. ವಾಜಿಶಾಲಾ ಮಂದುರಾ — ೨ ಅಶ್ವಶಾಲೆ, ಕುದುರೆ ಲಾಯ. ಆವೇಶನಂ — ಶಿಲ್ಪಿಶಾಲಾ — ೨ ವಾಜರ ಮನೆ, ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗರ ಮನೆ ಸಾಲು. ಪ್ರಪಾ ಪಾನೀಯಶಾಲಿಕಾ — ೨ ಅರವಟ್ಟಿಗೆ, ನೀರು ಕೊಡುವ ಕಟ್ಟೆ. ಮಠಃ — ೧ ಛಾತ್ರಾದಿ ನಿಲಯಃ — ಗುರು ಶಿಷ್ಯರೂ ಸನ್ಯಾಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳೂ ಇರುವ ಸ್ಥಳ. ಗಂಜಾ ಮದಿರಾಗೃಹಂ — ೨ ಹೆಂಡದಂಗಡಿ, ಸಾರಾಯಿಯನ್ನು ಮಾರುವ ಗಡಂಗು. ಗರ್ಭಾಗಾರಂ ವಾಸಗೃಹಂ — ೨ ಮಲಗುವ ಮನೆ, ಪಡಸಾಲೆ. ಅರಿಷ್ಟಂ ಸೂತಿಕಾಗೃಹಂ — ೨ ಪುರುಡಿನ ಮನೆ, ಪ್ರಸವವಾದ ಕೊಠಡಿ, ಜಾತಾಶೌಚಗೃಹ. ವಾತಾಯನಂ ಗವಾಕ್ಷಃ — ೨ ಕಿಟಕಿ,

ವಾತಾಯನಂ ಗವಾಕ್ಷಸ್ಸ್ಯಾನ್ಮಂಡಪೋಽಸ್ತ್ರೀ ಜನಾಶ್ರಯಃ ।
ಹರ್ಮ್ಯಾದಿರ್ಧನಿನಾಂ ವಾಸಃ ಪ್ರಾಸಾದೋ ದೇವಭೂಭುಜಾಮ್ ॥೩೦೮॥
ಸೌಧೋಽಸ್ತ್ರೀ ರಾಜಸದನಮುಪಕಾರ್ಯೋಪಕಾರಿಕಾ ।
ಸ್ವಸ್ತಿಕಸ್ಸರ್ವತೋ ಭದ್ರೋ ನಂದ್ಯಾವರ್ತಾದಯೋಽಪಿ ಚ ॥ ೩೦೯ ॥
ವಿ (ಪಿ)ಚ್ಛಂದಕಃ ಪ್ರಭೇದಾ ಬಿ ಭವಂತೀಶ್ವರಸದ್ಮನಾಮ್ ।
ಸ್ತ್ರ್ಯಗಾರಂ ಭೂಭುಜಾಮಂತಃಪುರಂ ಸ್ಯಾದವರೋಧನಮ್ ॥೩೧೦॥
ಶುದ್ಧಾಂತಶ್ಚಾವರೋಧಶ್ಚ ಸ್ಯಾದಟ್ಟಃ ಕ್ಷೌಮಮಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ।
ಪ್ರಘಾಣಪ್ರಘಣಾಲಿಂದಾ ಬಹಿರ್ದ್ವಾರಪ್ರಕೋಷ್ಠಕೇ ॥೩೧೧॥
ಗೃಹಾವಗ್ರಹಣೀ ದೇಹಲ್ಯಂಗಣಂ ಚತ್ವರಾಜಿರೇ ।
ಅಧಸ್ತಾದ್ದಾರುಣಿ ಶಿಲಾ ನಾಸಾದಾರೂಪರಿಸ್ಥಿತಮ್ ॥೩೧೨॥
ಪ್ರಚ್ಛನ್ನಮಂತರ್ದ್ವಾರಂ ಸ್ಯಾತ್ಪಕ್ಷದ್ವಾರಂ ತು ಪಕ್ಷಕಃ ।

ಗಾಳಿ ಬರುವ ಕಿಂಡಿ. ಮಂಡಪಃ (ಪುಂ ನ) — ಜನಾಶ್ರಯಃ — ೨ ಆಸ್ಥಾನ ಚಾವಡಿ, ಸಭಾ ಮಂಟಪ, ಕಚೇರಿಃ ಮನೆ. ಹರ್ಮ್ಯಂ — ೧ ಧನಿನಾಂ ವಾಸಃ — ಹಣವಂತರ ಮನೆ, ಧನಿಕರ ಉಪ್ಪರಿಗೆ ಮನೆ. ಪ್ರಾಸಾದಃ — ೧ ದೇವ ಭೂಭುಜಾಂ — ದೇವಸ್ಥಾನ, ರಾಜರ ಮನೆ. ಸೌಧಃ (ಪುಂ ನ) — ರಾಜಸದನಂ — ೨ ಅರಮನೆ, ರಾಜಗೃಹ. ಉಪಕಾರ್ಯಾ ಉಪಕಾರಿಕಾ — ೨ ಅರಸುಗಳ ಬಿಡಾರ. ಸ್ವಸ್ತಿಕಃ ಸರ್ವತೋಭದ್ರಃ ನಂದ್ಯಾವರ್ತಃ, ಆದಿಶಬ್ದದಿಂದ ರುಚಕಃ ನಂದಾವರ್ತಃ ವರ್ಧಮಾನಃ — ಇವು ಒಂದೊಂದೂ ರಾಜಗೃಹ ವಿಶೇಷಕ್ಕೆ ಹೆಸರು. ರಾಜಭವನದಲ್ಲಿ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿ ರಚಿಸಿದ ದೇವಸ್ಥಾನ ಮುಂತಾದವುಗಳು.

ಅಂತಃಪುರಂ ಅವರೋಧನಂ ಶುದ್ಧಾಂತಃ ಅವರೋಧಃ — ೪ ಭೂಭುಜಾಂ ಸ್ತ್ರ್ಯಗಾರಂ — ಅರಮನೆ ರಾಣೀವಾಸ, ಜನಾನೀ ತೊಟ್ಟಿ. ಅಟ್ಟ ಕ್ಷೌಮಃ (ಪುಂ ನಪುಂ) — ೨ ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಮಂಟಪದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಕೋಟೆ ಕೊತ್ತಳದ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಿರುವ ಅಟ್ಟಾಲಿಕೆ, ಅಟ್ಟ. ಪ್ರಘಾಣಃ ಪ್ರಘಣಃ ಅಳಿಂದಃ — ೩ ತಲೆಬಾಗಿಲ ಮುಂದುಗಡೆ ಇರುವ ಅಂಗಣ. ಗೃಹಾವಗ್ರಹಣೀ ದೇಹಲಿಃ — ೨ ಹೊಸಲು. ಅಂಗಣಂ ಚತ್ವರಂ ಅಜಿರಂ — ೩ ಅಂಗಣದ ಹೆಸರು. ಶಿಲಾ — ೧ ಅಧಸ್ತಾತ್ ದಾರುಣಿ — ಬಾಗಿಲ ಕೆಳಗಡೆ ಹೊಸಲ ಬಳಿ ಅಡ್ಡವಾಗಿ (ತುಳಿಯಲು) ಹಾಕಿರುವ ಮೆಟ್ಟುಹಲಗೆ. ನಾಸಾ — ೧ ಉಪರಿಸ್ಥಿತಂ ದಾರು —ಮೆಟ್ಟುಹಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಇರುವ ಹೊಸಲಿನ ಪೂಜಾಯೋಗ್ಯವಾದ ಮರದ ತುಂಡು. ಪ್ರಚ್ಛನ್ನಂ ಅಂತರ್ದ್ವಾರಂ — ೨ ಒಳಬಾಗಿಲು, ರಹಸ್ಯದ ಬಾಗಿಲು, ಗುಪ್ತದ್ವಾರ. ಪಕ್ಷದ್ವಾರಂ ಪಕ್ಷಕಃ — ೨ ದಿಡ್ಡೀಬಾಗಿಲು.

ವಲೀಕ ನೀಧ್ರೇ ಪಟಲಪ್ರಾಂತೇऽಥ ಪಟಲಂ ಛದಿಃ ||೩೧೩||
ಗೋಪಾನಸೀ ತು ವಲಭೀಚ್ಛಾದನೇ ವಕ್ರದಾರುಣಿ |
ಕಪೋತಪಾಲಿಕಾಯಾಂ ತು ವಿಟಂಕಂ ಪುಂನಪುಂಸಕವತ್ ||೩೧೪||
ಸ್ತ್ರೀ ದ್ವಾರ್ದ್ವಾರಂ ಪ್ರತೀಹಾರಃ ಸ್ಯಾದ್ವಿತರ್ದಿಸ್ತು ವೇದಿಕಾ |
ತೋರಣೋऽಸ್ತ್ರೀ ಬಹಿರ್ದ್ವಾರಂ ಪುರದ್ವಾರಂ ತು ಗೋಪುರವ್ ||೩೧೫||
ಕೂಟಂ ಪೂರ್ದ್ವಾರಿ ಯದ್ಧಸ್ತಿನಖಸ್ತಸ್ಮಿನ್ನಥ ತ್ರಿಷು |
ಕವಾಟಮರರಂ ತುಲ್ಯೇ ತದ್ವಿಷ್ಕಂಭೋರ್ಗಲಂ ನ ನಾ ||೩೧೬||
ಆರೋಹಣಂ ಸ್ಯಾತ್ಸೋಪಾನಂ ನಿಶ್ರೇಣಿಸ್ತ್ವಧಿರೋಹಣೀ |

ದೊಡ್ಡ ಬಾಗಿಲ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಚಿಕ್ಕ ಬಾಗಿಲು ವಲೀಕಂ ನೀಧ್ರಂ ಪಟಲಪ್ರಾಂತಂ — ೩ ಮನೆ ಹೊದಿಕೆಯ ತುದಿ, ಮನೆಯ ಮೇಲ್ಮುಚ್ಚಳದ ಅಂಚು, ಸೂರು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಪಟಲಂ ಛದಿಃ — ೨ ಮನೆಯ ಮೇಲು ಹೊದಿಕೆ, ಛಾವಣಿ, ಮಾಡು. ಗೋಪಾನಸೀ (ಸ್ತ್ರೀ) — ೧ ವಲಭಿಚ್ಛಾದನೇ ವಕ್ರದಾರುಣಿ — ಲೋವೇ ಚೂರಿಗೆ ಆಧಾರವಾದ ಮರದ ಪಟ್ಟಿ, ಮನೆಯ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೆಂಚಿನ ತುದಿಯಲ್ಲಿ (ಕೆಳಗಡೆ) ಅಡ್ಡವಾಗಿ ಇರುವ ಮರದ ಹಲಿಗೆ, ಸೂರ ನೀರು ತಡೆಯುವ ಹಲಿಗೆ. ಕಪೋತಪಾಲಿಕಾ ವಿಟಂಕಂ (ಪುಂ ನ) - ೨ ಮನೆಯ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಪಾರಿವಾಳ ಮುಂತಾದ ಹಕ್ಕಿಗಳ ವಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಇರುವ ಮರದ ಪಟ್ಟಿ. ||೩೧೪||

ದ್ವಾಃ (ದ್ವಾರ್‌ಶಬ್ದ ರೇಫಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) ದ್ವಾರಂ ಪ್ರತೀಹಾರಃ — ೩ ಬಾಗಿಲ ಹೆಸರು. ವಿತರ್ದಿಃ ವೇದಿಕಾ (ಸ್ತ್ರೀ) — ೨ ಜಗುಲಿ. ತೋರಣಃ (ಪುಂ ನ) — ೧ ಬಹಿರ್ದ್ವಾರಂ — ಮಾವಿನ ಸೊಪ್ಪು ಹೂ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದ ಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಬಾಗಿಲ ಹೊರಗಡೆ ಕಾಣುವಂತೆ ಎರಡು ಕಂಭಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಿದ ದ್ವಾರ ಬಂಧನ, ಚೌಕಟ್ಟು, ಮನೆಯ ಹೊರಬಾಗಿಲು. ಗೋಪುರಂ — ೧ ಪುರ ದ್ವಾರಂ — ಪಟ್ಟಣದ ಬಾಗಿಲು, ಊರ ಹೊರಬಾಗಿಲು. ಹಸ್ತಿನಖಃ — ೧ ಪೂರ್ದ್ವಾರಿಯತ್ ಕೂಟಂ — ಊರ ಬಾಗಿಲ ಹತ್ತಿರ ಶತ್ರುಗಳು ಬರದಂತೆ ಹಾಕಿರುವ ಮಣ್ಣು ದಿಣ್ಣೆ, ಇಳಿಯಲು ಮಾಡಿರುವ ಹಳ್ಳದಿಣ್ಣೆಯಾದ ಮಣ್ಣಿನ ರಾಶಿ. ಕಪಾ (ವಾ) ಟಂ ಅರರಂ (ತ್ರಿಲಿಂಗ) — ೨ ಬಾಗಿಲಿನ ಹಲಗೆಗಳು, ಮುಚ್ಚಿ ತೆಗೆಯುವ ಕದ. ಅರ್ಗಳಂ (ನ) — ೧ ತದ್ವಿಷ್ಕಂಭಃ — ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆಯದಂತೆ ತಡೆಯಾಗಿರುವ ಅಗಳಿ, ಬೋಲ್ಟ್. ಆರೋಹಣಂ ಸೋಪಾನಂ — ೨ ಪಾವಟಿಗೆ, ಮೆಟ್ಟಲು, ಹಂತಗಳು. ನಿಶ್ರೇಣಿಃ ಅಧಿರೋಹಣೀ (ಸ್ತ್ರೀ) ೨ — ಏಣಿ, ನಿಚ್ಚಳಿಗೆ. ಸಂಮಾರ್ಜನೀ ಶೋಧನೀ (ಸ್ತ್ರೀ) — ೨ ಕಸಬರಿಕೆ

ಸಂಮಾರ್ಜನೀ ಶೋಧನೀ ಸ್ಯಾತ್ಸಂಕರೋಽವಕರಸ್ತಯಾ ॥ ೩೧೭ ॥
ಕ್ಷಿಪ್ತೇ ಮುಖಂ ನಿಸ್ಸರಣಂ ಸನ್ನಿವೇಶೋ ನಿಕರ್ಷಣವರ್ ।
ಸಮೌ ಸಂವಸಥಗ್ರಾಮೌ ವೇಶ್ಮ ಭೂರ್ವಾಸ್ತುರಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ॥೩೧೮॥
ಗ್ರಾಮಾಂತಮುಪಶಲ್ಯಂ ಸ್ಯಾತ್ಸೀಮಸೀಮೇ ಸ್ತ್ರಿಯಾಮುಭೇ ।
ಘೋಷ ಆಭೀರಪಲ್ಲೀ ಸ್ಯಾತ್ಪಕ್ಕಣಶ್ಶಬರಾಲಯಃ ॥೩೧೯॥

ಇತಿ ಪುರವರ್ಗಃ

ಶೈಲವರ್ಗಃ ೩

ಮಹೀಧ್ರೇ ಶಿಖರಿಕ್ಷ್ಮಾಭೃದಹಾರ್ಯಧರಪರ್ವತಾಃ ।
ಅದ್ರಿಗೋತ್ರ ಗಿರಿಗ್ರಾವಾಚಲ ಶೈಲ ಶಿಲೋಚ್ಚಯಾಃ ॥೩೨೦॥
ಲೋಕಾಲೋಕಶ್ಚಕ್ರವಾಲಸ್ತ್ರಿಕೂಟಸ್ತ್ರಿಕಕುತ್ಸಮೌ ।

ಪರಕೆ, ಕಸಗುಡಿಸುವ ಸಾಧನ. ಸಂಕರಃ ಅವಕರಃ — ತಯಾಕ್ಷಿಪ್ತೇ — ಪರಕೆಯಿಂದ ಗುಡಿಸಿದ ಕಸ, ಧೂಳು. ಮುಖಂ ನಿಸ್ಸರಣಂ — ೨ ಮನೇ ತಲೆಬಾಗಿಲು ಹತ್ತಿರವಿರುವ ಬೈಲು, ಅಂಗಳ. ಸಂನಿವೇಶಃ ನಿಕರ್ಷಣಂ — ೨ ಪಟ್ಟಣದ ಸುತ್ತಲೂ ಪುರಜನರು ತಿರುಗಲು ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ ಬೈಲು, ಊರ ಹೊರಗಿನ ಅಂಗಣ. ಸಂವಸಥಃ ಗ್ರಾಮಃ — ೨ ಗ್ರಾಮ, ಹಳ್ಳಿ. ವೇಶ್ಮಭೂಃ (ಸ್ತ್ರೀ) ವಾಸ್ತು (ಪುಂ ನ) — ಮನೆ ಕಟ್ಟಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಸ್ಥಳ, ಸೈಟ್. ಗ್ರಾಮಾಂತಂ ಉಪಶಲ್ಯಂ — ೨ ಗ್ರಾಮದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಸ್ಥಳ, ಜಮೀನು. ಸೀಮಾ (ಸೀಮನ್ ನಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) ಸೀಮಾ (ಆಕಾರಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) — ೨ ಗಡಿ, ಎಲ್ಲೆ, ಹದ್ದು, ದೇಶ ವಿಭಾಗದ ಚಿಹ್ನೆ. ಘೋಷಃ ಆಭೀರಪಲ್ಲಿಃ — ೨ ಗೊಲ್ಲರ ಹಳ್ಳಿ, ಗೊಲ್ಲಗೇರಿ, ಪಕ್ಕಣಃ ಶಬರಾಲಯಃ — ೨ ಬೇಡರ ವಸತಿ, ಬೇಡರ ಪಾಳ್ಯ, ಬೇಟೆಗಾರರ ಹಳ್ಳಿ. ॥೩೧೯॥

ಪುರವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ

ಮಹೀಧ್ರಃ ಶಿಖರೀ (ನಾಂತ ಪು) ಕ್ಷ್ಮಾಭೃತ್ (ತಾಂತ) ಅಹಾರ್ಯಃ ಧರಃ ಪರ್ವತಃ ಅದ್ರಿಃ ಗೋತ್ರಃ ಗಿರಿಃ ಗ್ರಾವಾ (ನಾಂತ) ಅಚಲಃ ಶೈಲಃ ಶಿಲೋಚ್ಚಯಃ— ೧೩ ಪರ್ವತದ ಹೆಸರು.

ಲೋಕಾಲೋಕಃ ಚಕ್ರವಾಳಃ — ೨ ಭೂಮಿಗೆ ಕೋಟೆಯಂತೆ ಸುತ್ತಿರುವ ಬೆಟ್ಟ. ತ್ರಿಕೂಟಃ ತ್ರಿಕಕುತ್ (ತಾಂತ) ೨ — ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮೂರು ಶಿಖರ

ಅಸ್ತಸ್ತು ಚರಮಕ್ಷ್ಮಾಭೃದುದಯಃ ಪೂರ್ವಪರ್ವತಃ || ೩೨೧ ||
ಹಿಮವಾನ್ನಿಷಧೋ ವಿಂಧ್ಯೋ ಮಾಲ್ಯವಾನ್ಪಾರಿಯಾತ್ರಕಃ |
ಗಂಧಮಾದನ ಮನ್ಯೇ ಚ ಹೇಮಕೂಟಾದಯೋ ನಗಾಃ || ೩೨೨ ||
ಪಾಷಾಣ ಪ್ರಸ್ತರ ಗ್ರಾವೋ ಪಲಾಶ್ಮಾನಶ್ಶಿಲಾ ದೃಷತ್ |
ಕೂಟೋಽಸ್ತ್ರೀ ಶಿಖರಂ ಶೃಂಗಂ ಪ್ರಪಾತಸ್ತ್ವತಟೋ ಭೃಗುಃ || ೩೨೩ ||
ಕಟಕೋಽಸ್ತ್ರೀ ನಿತಂಬೋಽದ್ರೇಃ ಸ್ನುಃ ಪ್ರಸ್ಥಸ್ಸಾನುರಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ |
ಉತ್ಸಃ ಪ್ರಸ್ರವಣಂ ವಾರಿಪ್ರವಾಹೋ ನಿರ್ಝರೋ ಝರಃ || ೩೨೪ ||
ದರೀ ತು ಕಂದರೋ ವಾಸ್ತ್ರೀ ದೇವಖಾತಬಿಲೇ ಗುಹಾ |
ಗಹ್ವರಂ ಗಂಡಶೈಲಾಸ್ತು ಚ್ಯುತಾಃ ಸ್ಥೂಲೋಪಲಾ ಗಿರೇಃ || ೩೨೫ ||
ಖನಿಃ ಸ್ತ್ರೀಯಾಮಾಕರಸ್ಸ್ಯಾತ್ಪಾದಾಃ ಪ್ರತ್ಯಂತಪರ್ವತಾಃ |
ಉಪತ್ಯಕಾದ್ರೇರಾಸನ್ನಾ ಭೂಮಿರೂರ್ಧ್ವಮಧಿತ್ಯಕಾ || ೩೨೬ ||

ನ್ನಳ್ಳು ಪರ್ವತ. ಅಸ್ತಃ ಚರಮಕ್ಷ್ಮಾಭೃತ್ (ತಾಂತ) — ೨ ಚರಮಗಿರಿ, ಅಸ್ತಮಯಪರ್ವತ. ಉದಯಃ ಪೂರ್ವಪರ್ವತಃ — ೨ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಮೂಡಲಗಿರಿ ಉದಯಪರ್ವತ. ಹಿಮವಾನ್ (ತಾಂತ) ನಿಷಧಃ ವಿಂಧ್ಯಃ ಮಾಲ್ಯವಾನ್ ಪಾರಿಯಾತ್ರಕಃ ಗಂಧಮಾದನಂ — ಆಯಾಯ ಬೆಟ್ಟಗಳು. ಆದಿ ಪದದಿಂದ ಹೇಮಕೂಟಃ ಸಹ್ಯಃ ಮಹೇಂದ್ರಃ ಕೈಲಾಸಃ — ಇತ್ಯಾದಿ ಪರ್ವತಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ.

ಪಾಷಾಣಃ ಪ್ರಸ್ತರಃ ಗ್ರಾವಃ ಉಪಲಃ ಅಶ್ಮಾ (ನಾಂತ) ಶಿಲಾ ದೃಷತ್ (ದಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) — ೭ ಕಲ್ಲು. ಕೂಟಃ ಶಿಖರಂ (ಪು ನಂ) ಶೃಂಗಂ — ೩ ಪರ್ವತ ಶಿಖರ, ಬೆಟ್ಟದ ತುದಿ. ಪ್ರಪಾತಃ ಅತಟಃ ಭೃಗುಃ — ೩ ಬೆಟ್ಟದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಇಳಿಯಲು ಕಷ್ಟವಾದ ಆಳವಾದ ಸ್ಥಳ. ಕಟಕಃ (ಪುಂ ನ) ನಿತಂಬಃ — ೩ ಪರ್ವತದ ಸಮ ಭೂಮಿ. ಉತ್ಸಃ ಪ್ರಸ್ರವಣಂ — ೨ ಬೆಟ್ಟದ ಚಿಲುಮೆ. ನಿರ್ಝರಃ ಝರಃ — ೨ ವಾರಿ ಪ್ರವಾಹಃ — ಬೆಟ್ಟದ ಝರಿ, ಜಲ ಪ್ರವಾಹ. ದರೀ (ಸ್ತ್ರೀ) ಕಂದರಂ (ಪುಂ ನ) — ೨ ಬೆಟ್ಟದ ಬಿಲ, ಮನೆಯಂತೆ ಕೊರೆದ ಸ್ಥಳ. ಗುಹಾ ಗಹ್ವರಂ — ೨ ದೇವಖಾತಬಿಲೇ — ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ದೈವಿಕ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಆಗಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಬಿಲ, ಗುಹೆ. ಗಂಡಶೈಲಾಃ — ೧ ಗಿರೇಃ ಚ್ಯುತಾಃ ಸ್ಥೂಲೋಪಲಾಃ — ಪರ್ವತದಿಂದ ಜಾರಿ ಉರುಳಿದ ದೊಡ್ಡ ಬಂಡೆ. ಖನೀ (ಸ್ತ್ರೀ) ಆಕರಃ — ೨ ಲೋಹ ರತ್ನಾದಿಗಳು ಹುಟ್ಟುವ ಗಣಿ. ಪಾದಾಃ ಪ್ರತ್ಯಂತ ಪರ್ವತಾಃ ೨ ಉಪಗಿರಿ ಪರ್ವತ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಚಿಕ್ಕ ಬೆಟ್ಟ. ಉಪತ್ಯಕಾ — ೧ ಅದ್ರೇಃ ಆಸನ್ನಾ ಭೂಮಿಃ — ಪರ್ವತ ತಪ್ಪಲು, ಕೆಳಗಿರುವ ಭೂಮಿ. ಅಧಿತ್ಯಕಾ —

ಧಾತುರ್ಮನಶ್ಶಿಲಾದ್ಯದ್ರೇರ್ಗೈರಿಕಂ ತು ವಿಶೇಷತಃ ।
ನಿಕುಂಜಕುಂಜೌ ವಾ ಕ್ಲೀಬೇ ಲತಾದಿಪಿಹಿತೋದರೇ ॥ ೩೨೭ ॥

ಇತಿ ಶೈಲವರ್ಗಃ

ಸಿಂಹಾದಿವರ್ಗಃ ೪

ಸಿಂಹೋ ಮೃಗೇಂದ್ರಃ ಪಂಚಾಸ್ಯೋ ಹರ್ಯಕ್ಷಃ ಕೇಸರೀ ಹರಿಃ ।
ಶಾರ್ದೂಲದ್ವೀಪಿನೌ ವ್ಯಾಘ್ರೇ ತರಕ್ಷುಸ್ತು ಮೃಗಾದನಃ ॥ ೩೨೮ ॥
ವರಾಹಸ್ಸೂಕರೋ ಘೃಷ್ಟಿಃ ಕೋಲಃ ಪೋತ್ರೀ ಕಿರಿಃ ಕಿಟಿಃ ।
ದಂಷ್ಟ್ರೀ ಘೋಣೀ ಸ್ತಬ್ಧರೋಮಾ ಕ್ರೋಡೋ ಭೂಧಾರ ಇತ್ಯಪಿ ॥ ೩೨೯ ॥
ಕಪಿಪ್ಲವಂಗ ಪ್ಲವಗ ಶಾಖಾಮೃಗ ವಲೀಮುಖಾಃ
ಮರ್ಕಟೋ ವಾನರಃ ಕೀಶೋ ವನೌಕಾ ಅಥ ಭಲ್ಲುಕೇ ॥ ೩೩೦ ॥
ಋಕ್ಷಾಚ್ಛಭಲ್ಲಭಲ್ಲೂಕಾ ಗಂಡಕೇ ಖಡ್ಗ ಖಡ್ಗಿನೌ ।

---

೧. ಊರ್ಧ್ವಂ — ಪರ್ವತದ ಮೇಲಿನ ಭೂಮಿ. ಧಾತುಃ — ೧ ಅದ್ರೇಃ ಮನಃ ಶಿಲಾದಿ — ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಗಂಧಕ ಗೈರಿಕ ಮಣಿಶಿಲೆ ಮುಂತಾದ ಸಕಲ ಧಾತುಗಳು, ಶಿಲಾವಿಕಾರಗಳು. ಗೈರಿಕಂ — ೧ ವಿಶೇಷತಃ — ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಧಾತುವಿಶೇಷಕ್ಕೆ ಈ ಹೆಸರು. ನಿಕುಂಜಃ ಕುಂಜಃ (ಪುಂ ನ) — ೨ ಲತಾದಿ ಪಿಹಿತೋದರೇ — ಲತಾ ಗೃಹ, ಬಳ್ಳಿ ರೆಂಬೆಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಿರುವ ವಾಸ ವಿಹಾರಗಳಿಗೆ ಉಚಿತವಾದ ಮನೆ. ॥ ೩೨೭ ॥

ಶೈಲವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ

ಸಿಂಹಃ ಮೃಗೇಂದ್ರಃ ಪಂಚಾಸ್ಯಃ ಹರ್ಯಕ್ಷಃ ಕೇಸರಿಃ (ನಾಂತ) ಹರಿಃ — ೬ ಸಿಂಹದ ಹೆಸರು. ಶಾರ್ದೂಲಃ ದ್ವೀಪೀ (ನಾಂತ) ವ್ಯಾಘ್ರಃ — ೩ ಹುಲಿ. ತರಕ್ಷುಃ ಮೃಗಾದನಃ — ೨ ಶಿವಂಗಿ, ವ್ಯಾಘ್ರಭೇದ. ವರಾಹಃ ಸೂಕರಃ ಘೃಷ್ಟಿಃ ಕೋಮಲಃ ಪೋತ್ರೀ (ನಾಂತ) ಕಿರಿಃ ಕಿಟಿಃ ದಂಷ್ಟ್ರೀ (ನಾಂತ) ಘೋಣೀ (ನಾಂತ) ಸ್ತಬ್ಧರೋಮಾ (ರೋಮನ್‌ನಾಂತ) ಕ್ರೋಡಃ ಭೂಧಾರಃ — ೧೨ ಕಾಡುಹಂದಿ ಕಪಿಃ ಪ್ಲವಂಗಃ ಪ್ಲವಗಃ ಶಾಖಾಮೃಗಃ ವಲೀಮುಖಃ ಮರ್ಕಟಃ ವಾನರಃ ಕೀಶಃ ವನೌಕಾಃ (ವನೌಕಸ್ ಸಾಂತ) — ೯ ಕಪಿ, ಕೋತಿ ಭಲ್ಲುಕಃ ಋಕ್ಷಃ ಅಚ್ಛಭಲ್ಲಃ (ಅಚ್ಛಃ ಭಲ್ಲಃ) ಭಲ್ಲೂಕಃ — ೪ ಕರಡಿ. ಗಂಡಕಃ ಖಡ್ಗಃ ಖಡ್ಗೀ (ನಾಂತ) — ೩ ಖಡ್ಗ

ಲುಲಾಯೋ ಮಹಿಷೋ ವಾಹದ್ವಿಷತ್ಕಾಸರಸ್ಸೈರಿಭಾಃ ‖ ೩೩೧ ‖
ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ಶಿವಾ ಭೂರಿಮಾಯ ಗೋಮಾಯು ಮೃಗಧೂರ್ತಕಾಃ ।
ಶೃಗಾಲವಂಚಕಕ್ರೋಷ್ಟು ಫೇರು ಫೇರವ ಜಂಬುಕಾಃ ‖ ೩೩೨ ‖
ಓತುರ್ಬಿಡಾಲೋ ಮಾರ್ಜಾರೋ (ವೃ) ಪೃಷದಂಶಕ ಆಖುಭುಕ್ ।
ತ್ರಯೋ ಗೌಧೇರಗೌಧಾರ ಗೌಧೇಯಾ ಗೋಧಿಕಾತ್ಮಜೇ ‖ ೩೩೩ ‖
ಶ್ವಾವಿತ್ತು ಶಲ್ಯಸ್ತಲ್ಲೋಮ್ನಿ ಶಲಲೀ ಶಲಲಂ ಶಲಮ್ ।
ವಾತಪ್ರಮೀರ್ವಾತಮೃಗಃ ಕೋಕಸ್ತ್ವೀಹಾಮೃಗೋ ವೃಕಃ ‖ ೩೩೪ ‖
ಮೃಗೇ ಕುರಂಗವಾತಾಯು ಹರಿಣಾಜಿನಯೋನಯಃ ।
ಐಣೇಯಮೇಣ್ಯಾಶ್ಚರ್ಮಾದ್ಯ ಮೇಣಸ್ಯೈಣಮುಭೇ ತ್ರಿಷು ‖ ೩೩೫ ‖
ಕದಲೀ ಕಂದಲೀ ಚೀನಶ್ಚಮೂರು ಪ್ರಿಯಕಾವಪಿ ।
ಸಮೂರುಶ್ಚೇತಿ ಹರಿಣಾ ಅಮೀ ಅಜಿನಯೋನಯಃ ೩೩೬ ‖

ಮೃಗ. ಲುಲಾಯಃ ಮಹಿಷಃ ವಾಹದ್ವಿಷತ್ (ತಾಂತ) ಕಾಸರಃ ಸೈರಿಭಃ — ೫ ಕಾಡುಕೋಣ. ಶಿವಾ (ಸ್ತ್ರೀ) ಭೂರಿಮಾಯಃ ಗೋಮಾಯುಃ ಮೃಗಧೂರ್ತಕಃ ಶೃಗಾಲಃ ವಂಚಕಃ ಕ್ರೋಷ್ಟುಃ ಫೇರುಃ ಫೇರವಃ ಜಂಬುಕಃ — ೧೦ ನರಿಯ ಹೆಸರು.. ‖ ೩೩೨ ‖

ಓತುಃ ಬಿಡಾಲಃ ಮಾರ್ಜಾರಃ (ಲಃ) ಪೃಷದಂಶಕಃ ಆಖುಭುಕ್ — ೫ ಬೆಕ್ಕಿನ ಹೆಸರು. ಗೌಧೇರಃ ಗೌಧಾರಃ ಗೌಧೇಯಃ — ೩ ಉಡ. ಶ್ವಾವಿತ್ (ದಾಂತ) ಶಲ್ಯಃ — ೨ ಮುಳ್ಳುಹಂದಿ. ಶಲಲಂ ಶಲಲೀ ಶಲಂ — ೩ ಮುಳ್ಳುಹಂದಿಯ ಮುಳ್ಳು. (ತಲ್ಲೋಮ್ನಿ) ವಾತಪ್ರಮೀಃ (ಈಕಾರಾಂತ ಪು) ವಾತಮೃಗಃ — ಗಾಳೀಮೃಗ, ಗಾಳಿಗೆ ಎದುರಾಗಿ ಹೋಗುವ ಜಿಂಕೆಯ ಭೇದ. ಕೋಕಃ ಈಹಾಮೃಗಃ ವೃಕಃ — ೩ ತೋಳ. ಮೃಗಃ ಕುರಂಗಃ ವಾತಾಯುಃ ಹರಿಣಃ ಅಜಿನಯೋನಿಃ — ೫ ಜಿಂಕೆ. ಐಣೇಯಂ — ಏಣ್ಯಾಶ್ಚರ್ಮಾದ್ಯಂ — ಹೆಣ್ಣು ಜಿಂಕೆಯ ಚರ್ಮ ಮುಂತಾದವುಗಳು. ಐಣಂ — ಏಣಸ್ಯ ಚರ್ಮಾದ್ಯಂ — ಗಂಡು ಜಿಂಕೆಯ ಚರ್ಮ ಕೊಂಬು ಮುಂತಾದವುಗಳು. ಇವೆರಡು ಮೂರು ಲಿಂಗಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಕದಲೀ (ಸ್ತ್ರೀ) — ಬೂದುಬಣ್ಣದ ಮಚ್ಚೆಯುಳ್ಳ ಜಿಂಕೆ. ಕಂದಲೀ — ದೊಡ್ಡ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಕಪ್ಪಾದ ಮುಂಗಾಲುಳ್ಳ ಜಿಂಕೆ. ಚೀನಃ — ಹಕ್ಕಿ ಬಣ್ಣದ ೩೦ ಅಂಗುಳದುದ್ದವಿರುವ ಕಡಗ. ಚಮೂರುಃ — ಬಾಲವಿಲ್ಲದ ಜಿಂಕೆ. ಪ್ರಿಯಕಃ — ತುಂಬಾ ಬೆಳೆದಿರುವ ಕೆಂಪು ಕೂದಲುಳ್ಳ ಜಿಂಕೆ ಸಮೂರುಃ — ಬಿಳೀ ಕೂಷಲುಳ್ಳ ತೋರವಾದ ಕತ್ತಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಜಿಂಕೆ. ಅಮೀ ಹರಿಣಾಃ ಅಜಿನಯೋನಯಃ — ಆಸನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಚರ್ಮ

ಕೃಷ್ಣಸಾರರುರುನ್ಯಂಕು ರಂಕು ಶಂಬರ ರೌಹಿಷಾಃ ।
ಗೋಕರ್ಣಪೃಷತೈಣರ್ಶ್ಯರೋಹಿತಾಶ್ಚಮರೋ ಮೃಗಾಃ ॥ ೩೩೭ ॥
ಗಂಧರ್ವಶ್ಶರಭೋ ರಾಮಸ್ಸೃಮರೋ ಗವಯಶ್ಶಶಃ ।
ಇತ್ಯಾದಯೋ ಮೃಗೇಂದ್ರಾದ್ಯಾ ಗವಾದ್ಯಾ ಪಶುಜಾತಯಃ ॥ ೩೩೮ ॥
ಉಂದುರುರ್ಮೂಷಿಕೋಽಪ್ಯಾಖುರ್ಗಿರಿಕಾ ಬಾಲಮೂಷಿಕಾ ।
(ಛುಂಛುಂದರೀ ಗಂಧಮೂಷೀ ದೀರ್ಘದೇಹೀ ತು ಮೂಷಿಕಾ) ।
ಸರಟಃ ಕೃಕಲಾಸಸ್ಸ್ಯಾನ್ಮುಸಲೀ ಗ್ರಹಗೋಧಿಕಾ ॥ ೩೩೯ ॥
ಲೂತಾ ಸ್ತ್ರೀ ತಂತುವಾಯೋರ್ಣನಾಭ ಮರ್ಕಟಕಾಸಮಾಃ !
ನೀಲಂಗುಸ್ತು ಕ್ರಿಮಿಃ ಕರ್ಣ ಜಲೌಕಾಶ್ಶತಪದ್ಯುಭೇ ॥ ೩೪೦ ॥
ವೃಶ್ಚಿಕಶ್ಶೂಕಕೀಟಸ್ಸ್ಯಾದಲಿದ್ರೋಣೌ ತು ವೃಶ್ಚಿಕೇ ।

ಕೊಡುವ ಜಿಂಕೆ ಪ್ರಭೇದಗಳು. ಕೃಷ್ಣಸಾರಃ — ಕರೀ ಗಂಡು ಜಿಂಕೆ. ರುರುಃ — ಕರೀ ಮಚ್ಚೆಯಿರುವ ಕಡಹ. ನ್ಯಂಕುಃ — ತಲೆಬಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಗಂಡು ಜಿಂಕೆ. ರಂಕುಃ — ಬಿಳೀ ಕೂದಲು ಬಹಳವಾಗಿರುವ ಹುಲ್ಲೆ, ಶಂಬರಃ — ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದ ಸಾರಂಗ. ರೌಹಿಷಃ— ಬೆಟ್ಟದ ಹುಲ್ಲೆ. ಗೋಕರ್ಣಃ ಪೃಷತಃ— ಚುಕ್ಕೆ ಸಾರಂಗ. ಏಣಃ — ವಿಶಾಲ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಕರೀ ಹುಲ್ಲೆ. ಋಶ್ಯಃ— ಗಂಡು ಸಾರಂಗ. ರೋಹಿತಃ ಚಮರಃ — ಚಾಮರಬಾಲದ ಮೃಗ. ಇವು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜಾತಿಯ ಮೃಗಗಳು. ॥ ೩೩೭ ॥

ಗಂಧರ್ವಃ — ಕತ್ತೆಕಿರುಬ. ಶರಭಃ — ಎಂಟು ಕಾಲು ಎರಡು ತಲೆಯಿರುವ ಉಗ್ರಪ್ರಾಣಿ, ಸಿಂಹನಾಶಕ ಮೃಗ. ರಾಮಃ — ವಿಷಹರ ಮೃಗ. ಸೃಮರಃ — ದೊಡ್ಡ ಚಮರೀಮೃಗ. ಶಶಃ – ಮೊಲ. ಇತ್ಯಾದಯಃ – ಇವೇ. ಮೊದಲಾದ, ಮೃಗೇಂದ್ರಾದ್ಯಾಃ — ಸಿಂಹ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ, ಗವಾದ್ಯಾಃ — ಗೋಮುಂತಾದವುಗಳೂ, ಪಶುಜಾತಯಃ – ಪಶುಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು. ಉಂದುರುಃ ಮೂಷಿಕಃ ಆಖುಃ – ೩ ಇಲಿಯ ಹೆಸರು. ಗಿರಿಕಾ ಬಾಲಮೂಷಿಕಾ – ೨ ಚಿಟ್ಟಲಿ, ಶುಂಡಿಲಿ. ಛುಂಛುಂದರೀ ಗಂಧಮೂಷೀ – ೨ ಛುಂಚಿಲಿ. ದೀರ್ಘದೇಹೀ ಮೂಷಿಕಾ (ಸ್ತ್ರೀ) – ೨ ಹೆಗ್ಗಣ. ಸರಟಃ ಕೃಕಲಾಸಃ – ೨ ಹೆಂಟೆಗೊದ್ದ, ಓತೀಕ್ಯಾತ, ಹಾವುರಾಣಿ. ಮುಸಲೀ ಗೃಹಗೋಧಿಕಾ – ೨ ಹಲ್ಲಿ, ಗೌಳಿ. ಲೂತಾ ತಂತುವಾಯಃ ಉರ್ಣನಾಭಃ ಮರ್ಕಟಕಃ – ೪ ಜೇಡರಹುಳ. ನೀಲಂಗಃ ಕ್ರಿಮಿಃ – ೨ ನಾನಾ ರೀತಿಯ ಹುಳುಗಳು. ಕರ್ಣಜಲೌಕಾಃ ಶತಪದೀ – ೨ ಜರಿ, ಸರಸ್ವತೀ ಚೇಳು. ವೃಶ್ಚಿಕಃ ಶೂಕಕೀಟಃ – ೨ ಕೊಂಡೇವಿಷದ ಚೇಳು, ಕರೀಚೇಳು, ಕಣಜದ ಹುಳ.

ಪಾರಾವತಃ ಕಲರವಃ ಕಪೋತೋಽಥ ಶಶಾದನಃ ॥ ೩೪೧ ॥
ಪತ್ರೀ ಶ್ಯೇನ ಉಲೂಕಸ್ತು ವಾಯಸಾರಾತಿಪೇಚಕೌ ।
ವ್ಯಾಘ್ರಾಟಃ ಸ್ಯಾದ್ಭರದ್ವಾಜಃ ಖಂಜರೀಟಸ್ತು ಖಂಜನಃ ॥ ೩೪೨ ॥
ಲೋಹಪೃಷ್ಠಸ್ತು ಕಂಕಸ್ಸ್ಯಾದಥ ಚಾಷಃ ಕಿಕೀದಿವಿಃ ।
ಕಲಿಂಗ ಭೃಂಗ ಧೂಮ್ಯಾಟಾ ಅಥ ಸ್ಯಾಚ್ಛತಪತ್ರಕಃ ॥೩೪೩॥
ದಾರ್ವಾಘಾಟೋಽಥ ಸಾರಂಗ ಸ್ತೋಕಕಶ್ಚಾತಕಸ್ಸಮಾಃ ।
ಕೃಕವಾಕುಸ್ತಾಮ್ರಚೂಡಃ ಕುಕ್ಕುಟಶ್ಚರಣಾಯುಧಃ ॥ ೩೪೪ ॥
ಚಟಕಃ ಕಲವಿಂಕಃ ಸ್ಯಾತ್ತಸ್ಯ ಸ್ತ್ರೀ ಚಟಕಾ ತಯೋಃ ।
ಪುಮಪತ್ಯೇ ಚಾಟಕೈರಃ ಸ್ತ್ರ್ಯಪತ್ಯೇ ಚಟಕೈವ ಸಾ ॥೩೪೫॥
ಕರ್ಕರೇಟುಃ ಕರೇಟುಸ್ಸ್ಯಾತ್ ಕೃಕಣಕ್ರಕರೌ ಸಮೌ ।
ವನಪ್ರಿಯಃ ಪರಭೃತಃ ಕೋಕಿಲಃ ಪಿಕ ಇತ್ಯಪಿ ॥ ೩೪೬ ॥
ಕಾಕೇ ತು ಕರಟಾರಿಷ್ಟ ಬಲಿಪುಷ್ಟ ಸಕೃತ್ಪ್ರಜಾಃ ।
ಧ್ವಾಂಕ್ಷಾತ್ಮಘೋಷ ಪರಭೃದ್ಬಲಿಭುಗ್ವಾಯಸಾ ಅಪಿ ॥ ೩೪೭ ॥

ಅಳೀ (ನಾಂತ) ದ್ರೋಣಃ – ೨ ಎಲ್ಲಾ ಬಗೆಯ ಚೇಳು. ಪಾರಾವತಃ ಕಲರವಃ ಕಪೋತಃ – ೩ ಪಾರಿವಾಳ. ಶಶಾದನಃ ಪತ್ರೀ (ನಾಂತ)ಶ್ಯೇನಃ – ೩ ಗಿಡುಗ. ಉಲೂಕಃ ವಾಯುಸಾರತಿಃ ಪೇಚಕಃ – ೩ ಗೂಬೆ. ವ್ಯಾಘ್ರಾಟಃ ಭರದ್ವಾಜಃ – ೨ ಹುಲಿಯು ಕಣ್ಣು ಚುಚ್ಚುವ ಭರದ್ವಾಜವೆಂಬ ಹಕ್ಕಿ. ಖಂಜರೀಟಃ ಖಂಜನಃ – ೨ ಗೀಜುಗ ಹಕ್ಕಿ, ಗೌಜಲ ಹಕ್ಕಿ. ॥೩೪೨॥

ಲೋಹಪೃಷ್ಠಃ ಕಂಕಃ — ೨ ಹದ್ದುಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದ, ಬಾಣಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಗರಿಗಳುಳ್ಳ ಹದ್ದು. ಚಾಷಃ — ಕಿಕೀದಿವಿಃ — ೨ ಶಕುನದ ಹಕ್ಕಿ. ಕಳಿಂಗಃ ಭೃಂಗಃ ಧೂಮ್ಯಾಟಃ — ೩ ಕುಕ್ಕುಟಿಯೆಂಬ ಹಕ್ಕಿ. ಶತಪತ್ರಕಃ ದಾರ್ವಾಘಾಟಃ — ೨ ಮರಗುಟಿಗನ ಹಕ್ಕಿ. ಸಾರಂಗಃ ಸ್ತೋಕಕಃ ಚಾತಕಃ — ೩ ಮಳೆಗುಟಿಕ, ಚಾತಕ ಪಕ್ಷಿ. ಕೃಕವಾಕುಃ ತಾಮ್ರಚೂಡಃ ಕುಕ್ಕುಟಃ ಚರಣಾಯುಧಃ — ೪ ಕೋಳಿ ಚಟಕಃ ಕಲವಿಂಕಃ — ೨ ಗುಬ್ಬಚ್ಚಿ. ಚಟಕಾ — ತಸ್ಯ ಸ್ತ್ರೀ ಹೆಣ್ಣು ಗುಬ್ಬಚ್ಚಿ. ಚಾಟಕೈರಃ — ಪುಮಪತ್ಯೇ ತಯೋಃ — ಗಂಡು ಗುಬ್ಬಚ್ಚಿ ಮರಿ. ಚಟಕಾ — ಹೆಣ್ಣು ಗುಬ್ಬಚ್ಚಿ ಮರಿ. ಕರ್ಕರೇಟುಃ ಕರೇಟುಃ — ಕೊಕ್ಕರೆ. ಕೃಕಣಃ ಕ್ರಕರಃ — ೨ ಕಾಡು ಕೊಕ್ಕರೆ ವನಪ್ರಿಯಃ ಪರಭೃತಃ ಕೋಕಿಲಃ ಪಿಕಃ — ೪ ಕೋಗಿಲೆ. ಕಾಕಃ ಕರಟಃ ಅರಿಷ್ಟಃ ಬಲಿಪುಷ್ಟಃ ಸಕೃತ್ಪ್ರಜಃ ಧ್ವಾಂಕ್ಷಃ ಆತ್ಮಘೋಷಃ ಪರಭೃತ್ ಬಲಿಭುಕ್ (ಜಾಂತ) ವಾಯಸಃ

ಚಿರಜೀವೀ ಚೈಕದೃಷ್ಟಿರ್ಮೌಕುಳಿಃ ಪಿಕವರ್ಧನಃ ।
ದ್ರೋಣಕಾಕಸ್ತು ಕಾಕೋಲೋ ದಾತ್ಯೂಹಃ ಕಾಲಕಂಟಕಃ ॥ ೩೪೮ ॥
ಆತಾಯಿಚಿಲ್ಲೌ ದಾಕ್ಷಾಯ್ಯಗೃಧ್ರೌ ಕೀರಶುಕೌ ಸಮೌ ।
ಕ್ರುಙ್ ಕ್ರೌಂಚೋಽಥ ಬಕಃ ಕಹ್ವಃ ಪುಷ್ಕರಾಹ್ವಸ್ತು ಸಾರಸಃ ॥ ೩೪೯ ॥
ಕೋಕಶ್ಚಕ್ರಶ್ಚಕ್ರವಾಕೋ ರಥಾಂಗಾಹ್ವಯ ನಾಮಕಃ ।
ಕಾದಂಬಃ ಕಲಹಂಸಃ ಸ್ಯಾದುತ್ಕ್ರೋಶಕುರರೌ ಸಮೌ ॥ ೩೫೦ ॥
ಹಂಸಾಸ್ತು ಶ್ವೇತಗರುತಶ್ಚಕ್ರಾಂಗಾ ಮಾನಸೌಕಸಃ ।
ರಾಜಹಂಸಾಸ್ತು ತೇ ಚಂಚು ಚರಣೈರ್ಲೋಹಿತೈಸ್ಸಿತಾಃ ॥ ೩೫೧ ॥
ಮಲಿನೈರ್ಮಲ್ಲಿಕಾಖ್ಯಾಸ್ತೇ ಧಾರ್ತರಾಷ್ಟ್ರಾಸ್ಸಿತೇತರೈಃ ।
ಶರಾರಿರಾಟಿರಾಡಿಶ್ಚ ಬಲಾಕಾ ಬಿಸಕಂಠಿಕಾ ॥ ೩೫೨ ॥
ಹಂಸಸ್ಯ ಯೋಷಿದ್ವರಟಾ ಸಾರಸಸ್ಯ ತು ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ।

ಚಿರಜೀವೀ (ನಾಂತ) ಏಕದೃಷ್ಟಿಃ ಮೌಕುಳಿಃ ಪಿಕವರ್ಧನಃ — ೧೪ ಕಾಗೆ. ದ್ರೋಣಕಾಕಃ ಕಾಕೋಲಃ — ೨ ದೊಡ್ಡ ಕಾಗೆ. ದಾತ್ಯೂಹಃ ಕಾಲ ಕಂಟಕಃ — ೨ ಭರತ ಪಕ್ಷಿ, ನೀರು ಕಾಗೆಯೆಂದು ಕೆಲವರ ಮತ. ॥೩೪೮॥

ಅತಾಯೀ (ನಾಂತ) ಚಿಲ್ಲಃ — ೨ ಕೆಂಪು ಕಾಗೆ, ಮುಂಡು ಮುಳುಕನ ಹಕ್ಕಿ. ದಾಕ್ಷಾಯ್ಯಃ ಗೃಧ್ರಃ — ೨ ಹದ್ದಿನ ಹೆಸರು. ಕೀರಃ ಶುಕಃ — ೨ ಗಿಳಿ. (ಜ) ಕ್ರುಙ್ (ಚಾಂತ) ಕ್ರೌಂಚಃ — ೨ ನೀರು ಕೊಕ್ಕರೆ, ನೀರು ಕೋಳಿ. ಬಕಃ ಕಹ್ವಃ — ೨ ದೊಡ್ಡ ಕೊಕ್ಕರೆ, ಮೂಗ ಕೊಕ್ಕರೆ. ಪುಷ್ಕರಾಹ್ವಃ ಸಾರಸಃ — ೨ ಸಾರಸ ಹಕ್ಕಿ, ನೀರು ಹಕ್ಕಿ. ಕೋಕಃ ಚಕ್ರವಾಕಃ ರಥಾಂಗಾ ಹ್ವಯನಾಮಕಃ — ೪ ಚಕ್ರವಾಕ ಪಕ್ಷಿ ಕಾದಂಬಃ ಕಲಹಂಸಃ — ೨ ಬೂದು ಬಣ್ಣದ ಕಾಲು ಮೂಗುಳ್ಳಹಂಸ. ಉತ್ಕ್ರೋಶಃ ಕುರರಃ— ೧ ಕುರವಕ ಪಕ್ಷಿ. ಹಂಸಃ ಶ್ವೇತಗರುತ್ (ತಾಂತ) ಚಕ್ರಾಂಗಃ ಮಾನಸೌಕಾಃ (ಸಾಂತ) — ೪ ಹಂಸ ಪಕ್ಷಿ. ರಾಜಹಂಸಃ — ೧ ಲೋಹಿತೈಶ್ಚಂಚುಚರಣೈಸ್ಸಿತಾಃ — ಕೆಂಪಾದ ಕಾಲು ಕೊಕ್ಕೂ ಇರುವ ಬೆಳ್ಳಗಾದ ಹಂಸ. ಮಲ್ಲಿಕಃ (ಮಲ್ಲಿಕಾಖ್ಯಃ) — ೧ ಮಲ್ಲಿನೈಸ್ತೇ — ಮಲಿನವಾದ ಕಾಲು ಕೊಕ್ಕೂ ಉಳ್ಳ ಬಿಳೀ ಹಂಸ. ಧಾರ್ತರಾಷ್ಟ್ರಃ — ೧ ಸಿತೇತರೈಃ — ಕಪ್ಪಾದ ಕಾಲು ಕೊಕ್ಕೂ ಇರುವ ಬಿಳೀ ಹಂಸ. ಶರಾರಿಃ ಆಟಿಃ ಆಡಿಃ (ಸ್ತ್ರೀ) — ೩ ಮರಕುಟಿಗನ ಹಕ್ಕಿ. ಬಲಾಕಾ ಬಿಸ ಕಂಠಿಕಾ — ೨ ಕೊರಳು ಉದ್ದವಾದ ಬಿಳುಪಾಗಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಬೆಳ್ಳಕ್ಕಿ. ವರಟಾ — ಹಂಸಸ್ಯ ಯೋಷಿತ್ — ಹಂಸದ ಹೆಂಡತಿ, ಹೆಂಣಂಚೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ— ೧ ಹೆಣ್ಣು, ಜಲಪಕ್ಷಿ, (ಸಾರಸಸ್ಯ ಯೋಷಿತ್). ಜತುಕಾ ಅಜಿನಪತ್ರಾ — ೨ ಜಿಗಟಿ,

ಜತುಕಾಜಿನಪತ್ರಾ ಸ್ಯಾತ್ಪರೋಷ್ಣೀ ತೈಲಪಾಯಿಕಾ ॥ ೩೫೩ ॥
ಚರ್ವಣಾ ಮಕ್ಷಿಕಾ ನೀಲಾ ಸರಘಾ ಮಧುಮಕ್ಷಿಕಾ ।
ಪತಂಗಿಕಾ ಪುತ್ತಿಕಾ ಸ್ಯಾದ್ದಂಶಸ್ತು ವನಮಕ್ಷಿಕಾ ॥ ೩೫೪ ॥
ದಂಶೀ ತಜ್ಜಾತಿರಲ್ಪಾ ಸ್ಯಾದ್ಗಂಡೋಲೀ ವರಟಾ ದ್ವಯೋಃ ।
ಭೃಂಗಾರೀ ಚೀರಿಕಾ ಚೀರೀ ಝಿಲ್ಲಿಕಾ ಚ ಸಮಾ ಇಮಾಃ ॥ ೩೫೫ ॥
ಸಮೌ ಪತಂಗಶಲಭೌ ಖದ್ಯೋತೋ ಜ್ಯೋತಿರಿಂಗಣಃ ।
ಮಧುವ್ರತೋ ಮಧುಕರೋ ಮಧುಲಿಣ್ಮಧುಪಾಲಿನಃ ॥ ೩೫೬ ॥
ದ್ವಿರೇಫ ಪುಷ್ಪಲಿಡ್ಭೃಂಗಷಟ್ಪದಭ್ರಮರಾಲಯಃ ।
ಇಂದಿಂದಿರಶ್ಚಂಚರೀಕೋ ರೋಲಂಬೋ ಬಂಭರಶ್ಚ ಸಃ ॥ ೩೫೭ ॥
ಮಯೂರೋ ಬರ್ಹಿಣೋ ಬರ್ಹೀ ನೀಲಕಂಠೋ ಭುಜಂಗಭುಕ್ ।
ಶಿಖಾವಲಶ್ಶಿಖೀ ಕೇಕೀ ಮೇಘನಾದಾನುಲಾಸ್ಯಪಿ ॥ ೩೫೮ ॥
ಕೇಕಾವಾಣೀ ಮಯೂರಸ್ಯ ಸಮೌ ಚಂದ್ರಕಮೇಚಕೌ ।

ಕಬ್ಬಟೀ ಹಕ್ಕಿ, ರೆಕ್ಕೇ ಹಕ್ಕಿ. ಪರೋಷ್ಣೀ (ಸ್ತ್ರೀ) ತೈಲಪಾಯಿಕಾ — ೨ ಜಿರಳೆ ಹೊಡೆ ಮೂಗಕ್ಕಿ. ಚರ್ವಣಾ ಮಕ್ಷಿಕಾ ನೀಲೀ — ೩ ಕರೇ ನೊಣ. ಸರಘಾ ಮಧುಮಕ್ಷಿಕಾ — ೨ ಜೇನು ನೊಣ. ಪತಂಗಿಕಾ ಪುತ್ತಿಕಾ — ೨ ಹೆಂಣು ಪತಂಗ, ದೊಡ್ಡ ಜೇನುನೊಣ. ದಂಶಃ ವನಮಕ್ಷಿಕಾ — ೨ ಕಾಡುನೊಣ. ॥ ೩೫೪ ॥

ದಂಶೀ — ೧ ಅಲ್ಪಾ ತಜ್ಜಾತಿಸ್ಯಾತ್ — ಚಿಕ್ಕ ಕಾಡುನೊಣ, ಕಾಡು ಸೊಳ್ಳೆ. ಗಂಡೋಲೀ ವರಟಃ (ಪುಂ ಸ್ತ್ರೀ) — ೨ ಕೆಂಪು ದುಂಬಿ, ಕಣಜದ ಹುಳ. ಭೃಂಗಾರೀ ಚೀರಿಕಾ ಚೀರೀ ಝಿಲ್ಲಿಕಾ — ೪ ಚಿಮ್ಮಂಡೇ ಹುಳ. ರೆಕ್ಕೆ ಇರುವ ಇರುವೆ. ಪತಂಗಃ ಶಲಭಃ — ೨ ಮಿಡಿತೆ, ಪತಂಗ. ಖದ್ಯೋತಃ ಜ್ಯೋತಿರಿಂಗಣಃ — ೨ ಮಿಣಕುಹುಳ, ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ದೀಪದಂತೆ ಹೊಳೆಯುವ ರೆಕ್ಕೆ ಇರುವ ಹುಳ. ಮಧುವ್ರತಃ ಮಧುಕರಃ ಮಧುಲಿಟ್ (ಹಾಂತ) ಮಧುಪಃ ಅಳೀ (ನಾಂತ) ದ್ವಿರೇಫಃ ಪುಷ್ಪಲಿಟ್ (ಹಾಂತ) ಭೃಂಗ ಷಟ್ಪದಃ ಭ್ರಮರಃ ಅಲಿಃ ಇಂದಿಂದಿರಃ ಚಂಚರೀಕಃ ರೋಲಂಬಃ ಬಂಭರಃ — ೧೫ ದುಂಬಿಯ ಹೆಸರು ಮಯೂರಃ ಬರ್ಹಿಣಃ ಬರ್ಹೀ (ನಾಂತ) ನೀಲಕಂಠಃ ಭುಜಂಗ ಭುಕ್ (ಜಾಂತ) ಶಿಖಾವಳಃ ಶಿಖೀ (ನಾಂತ) ಕೇಕೀ (ನಾಂತ) ಮೇಘ ನಾದಾನುಲಾಸೀ (ನಾಂತ) — ೯ ನವಿಲು. ಕೇಕಾ — ೧ ಮಯೂರಸ್ಯ ವಾಣೀ —ನವಿಲು ಕೂಗುವ ಸ್ವರ. ಚಂದ್ರಕಃ—ಮೇಚಕಃ — ೨ ನವಿಲಿನ ಗರಿಯ ಮೇಲ್ಗಡೆ

ಶಿಖಾ ಚೂಡಾ ಶಿಖಂಡಸ್ತು ಪಿಚ್ಛಬರ್ಹೇ ನಪುಂಸಕೇ ॥ ೩೫ ॥
ಖಗೇ ವಿಹಂಗ ವಿಹಗ ವಿಹಂಗಮವಿಹಾಯಸಃ ।
ಶಕುಂತಿ ಪಕ್ಷಿ ಶಕುನಿ ಶಕುಂತ ಶಕುನದ್ವಿಜಾಃ ॥ ೩೬ ॥
ಪತತ್ರಿ ಪತ್ರಿ ಪತಗ ಪತತ್ಪತ್ರರಥಾಂಡಜಾಃ ।
ನಗೌಕೋ ವಾಜಿವಿಕಿರ ವಿವಿಷ್ಕಿರ ಪತತ್ರಯಃ ॥ ೩೭ ॥
ನೀಡೋದ್ಭವಾ ಗರುತ್ಮಂತಃ ಪಿತ್ಸಂತೋ ನಭಸಂಗಮಾಃ ।
ತೇಷಾಂ ವಿಶೇಷಾ ಹಾರೀತೋ ಮದ್ಗುಃ ಕಾರಂಡವಃ ಪ್ಲವಃ ॥ ೩೮ ॥
ತಿತ್ತಿರಿಃ ಕುಕ್ಕುಭೋ ಲಾವೋ ಜೀವಂಜೀವಶ್ಚಕೋರಕಃ ।
ಕೋಯಷ್ಟಿಕಷ್ಟಿಟ್ಟಿಭಕೋ ವರ್ತಕೋ ವರ್ತಿಕಾದಯಃ ॥ ೩೯ ॥
ಗರುತ್ಪಕ್ಷಚ್ಛದಾಃ ಪತ್ರಂ ಪತತ್ರಂ ಚ ತನೂರುಹಮ್ ।
ಸ್ತ್ರೀ ಪಕ್ಷತಿಃ ಪಕ್ಷಮೂಲಂ ಚಂಚುಸ್ತ್ರೋಟಿರುಭೇಸ್ತ್ರಿಯೌ ॥ ೪೦ ॥
ಪ್ರಡೀನೋಡ್ಡೀನ ಸಂಡೀನಾನ್ಯೇತಾಃ ಖಗಗತಿಕ್ರಿಯಾಃ ।

ಇರುವ ಚಂದ್ರರೇಖೆ. ಶಿಖಾ ಚೂಡಾ — ೨ ನವಿಲಿನ ಜುಟ್ಟು. ಶಿಖಂಡಃ ಪಿಚ್ಛಂ ಬರ್ಹಂ — ೩ ನವಿಲಿನ ಗರಿ ॥ ೩೫ ॥

ಖಗಃ ವಿಹಂಗಃ ವಿಹಗಃ ವಿಹಂಗಮಃ ವಿಹಾಯಾಃ (ಸಾಂತ) ಶಕುಂತಿಃ ಪಕ್ಷೀ (ನಾಂತ) ಶಕುನಿಃ ಶಕುಂತಃ ಶಕುನಃ ದ್ವಿಜಃ ಪತತ್ರೀ ಪತ್ರೀ (ನಾಂತ) ಪತಗಃ ಪತತ್ ಪತ್ರರಥಃ ಅಂಡಜಃ ನಗೌಕಾಃ (ಸಾಂತ) ವಾಜೀ (ನಾಂತ) ವಿಕಿರಃ ವಿಃ ವಿಷ್ಕಿರಃ ಪತತ್ರಿಃ ನೀಡೋದ್ಭವಃ ಗರುತ್ಮಾನ್ (ತಾಂತ) ಪಿತ್ಸನ್ (ತಾಂತ) ನಭಸಂಗಮಃ — ೨೭ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹಕ್ಕಿಯ ಹೆಸರು. ತೇಷಾಂ ವಿಶೇಷಾಃ — ಮುಂದೆ ಹೇಳುವವುಗಳು ಪಕ್ಷಿ ವಿಶೇಷಗಳು. ಹಾರೀತಃ — ಹಸುಬಿನ ಹಕ್ಕಿ. ಮದ್ಗುಃ — ೧ ನೀರು ಕಾಗೆ ಕಾರಂಡವಃ — ಬಣ್ಣದ ನೀರು ಹಕ್ಕಿ. ಪ್ಲವಃ — ಚಿಕ್ಕ ನೀರುಕೋಳಿ. ತಿತ್ತಿರಿಃ — ವೇದ ಪಕ್ಷಿ. ಕುಕ್ಕುಭಃ — ಗುಂಮುವಕ್ಕಿ. ಲಾವಃ — ಲಾವಿಗೆ ಹಕ್ಕಿ. ಜೀವಂಜೀವಃ — ನೌಲು ರೆಕ್ಕೇ ಹಕ್ಕಿ. ಚಕೋರಕಃ — ಚಕೋರಪಕ್ಷಿ. ಕೋಯಷ್ಟಿಕಃ — ಕೀಚು ಬಾಲದ ಹಕ್ಕಿ. ಟಿಟ್ಟಿಭಕಃ — ಲಕುಮುಕೀ ಪಕ್ಷಿ. ವರ್ತಕಃ — ಕೆಂದಲೇ ಹಕ್ಕಿ. ವರ್ತಿಕಾ — ಸಿಡಿಮಿಡಿ ಹಕ್ಕಿ. ಗರುತ್ ಪಕ್ಷಃ ಛದಃ ಪತ್ರಂ ಪತತ್ರಂ ತನೂರುಹಂ — ೬ ರೆಕ್ಕೆಯ ಹೆಸರು. ಪಕ್ಷತಿಃ ಪಕ್ಷಮೂಲಂ — ೨ ರೆಕ್ಕೆಯ ಬುಡ, ಆದಿಭಾಗ. ಚಂಚುಃ ತ್ರೋಟಿಃ — ೨ (ಸ್ತ್ರೀ ಲಿಂಗಗಳು) ಹಕ್ಕಿಯ ಕೊಕ್ಕು. ॥ ೪೦ ॥

ಪ್ರಡೀನಂ — ಹಾರಾಡುವಿಕೆ, ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರುವುದು. ಉಡ್ಡೀನಂ —

ಪೇಶೀ ಕೋಶೋ ದ್ವಿಹೀನೇಂಡಂ ಕುಲಾಯೋ ನೀಡಮಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ॥ ೩೬೫ ॥
ಪೋತಃ ಪಾಕೋಽರ್ಭಕೋ ಡಿಂಭಃ ಪೃಥುಕಶ್ಶಾಬ (ವ) ಕಶ್ಶಿಶುಃ ।
ಸ್ತ್ರೀಪುಂಸೌ ಮಿಥುನಂ ದ್ವಂದ್ವಂ ಯುಗ್ಮಂ ತು ಯುಗಲಂ ಯುಗವ್ ॥ ೩೬೬ ॥
ಸಮೂಹ ನಿವಹ ವ್ಯೂಹ ಸಂದೋಹ ವಿಸರವ್ರಜಾಃ ।
ಸ್ತೋಮೌಘನಿಕರವ್ರಾತವಾರಸಂಘಾತಸಂಚಯಾಃ ॥ ೩೬೭ ॥
ಸಮುದಾಯಸ್ಸಮುದಯಸ್ಸಮವಾಯಶ್ಚಯೋ ಗಣಃ ।
ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ತು ಸಂಹತಿರ್ಬೃಂದಂ ನಿಕುರಂಬಂ ಕದಂಬಕವ್ ॥ ೩೬೮ ॥
(ಪೂಗೋ ವಿತಾನಂ ಪ್ರಕರೋ ಮಂಡಲಂ ಚಕ್ರವಾಳಕಂ ।
ಪಟಲಂ ಪೇಟಿಕಾ ಸ್ತ್ರೀ ಸ್ಯಾಚ್ಚಕ್ರಂ ಜಾತಂ ಚ ಜಾಲಕವ್)
ವೃಂದ ಭೇದಾಃ ಸಮ್ಹೈರ್ವರ್ಗಃ ಸಂಘಸಾರ್ಥೌ ತು ಜಂತುಭಿಃ ।
ಸಜಾತೀಯೈಃ ಕುಲಂ ಯೂಥಂ ತಿರಶ್ಚಾಂ ಪುಂನಪುಂಸಕವ್ ॥ ೩೬೯ ॥

ಒಡುವಿಕೆ, ಹಾಯುವುದು. ಸಂಡೀನಂ — ವಾಲುವಿಕೆ, ಇಳಿಯುವುದು. ಏತಾಃ ಖಗಗತಿಕ್ರಿಯಾಃ – ಇವು ಹಕ್ಕಿಗಳ ಬಗೆಬಗೆಯ ಗಮನಗಳು, ಹಾರಾಡುವುದರ ಭೇದ. ಪೇಶೀ (ಸ್ತ್ರೀ) ಕೋಶಃ ಅಂಡಂ – ೩ ಮೊಟ್ಟೆ. ಪೇಶೀಕೋಶಃ ಎಂದು ಒಂದು ಪದದ ಪ್ರಯೋಗವೂ ಇದೆ. ಕುಲಾಯಃ ನೀಡಂ (ಪು ನ) – ೨ ಪಕ್ಷಿಯ ಗೂಡು. ಪೋತಃ ಪಾಕಃ ಅರ್ಭಕಃ ಡಿಂಭಃ ಪೃಥುಕಃ ಶಾಬಕಃ ಶಿಶುಃ – ೭ ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮರಿಯ ಹೆಸರು. ಮಿಥುನಂ ದ್ವಂದ್ವಂ – ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣುಗಳ ಜೊತೆ, ದಂಪತಿ. ಯುಗ್ಮಂ ಯುಗಳಂ ಯುಗಂ – ೩ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜೊತೆಯ ಹೆಸರು. ಸಮೂಹಃ ನಿವಹಃ ವ್ಯೂಹಃ ಸಂದೋಹಃ ವಿಸರಃ ವ್ರಜಃ ಸ್ತೋಮಃ ಓಘಃ ನಿಕರಃ ವ್ರಾತಃ ವಾರಃ ಸಂಘಾತಃ ಸಂಚಯಃ ಸಮುದಾಯಃ ಸಮುದಯಃ ಸಮವಾಯಃ ಚಯಃ ಗಣಃ ಸಂಹತಿಃ (ಸ್ತ್ರೀ) ಬೃಂದಂ ನಿಕುರಂಬಂ ಕದಂಬಕಂ — ೨೨ ಗುಂಪು, ಸಂಘ, ರಾಶಿ, ಒಂದು ಕಡೆ ಸೇರಿದ ಅನೇಕ ಪದಾರ್ಥಗಳು. ಪೂಗಃ ವಿತಾನಂ ಪ್ರಕರಃ ಮಂಡಲಂ ಚಕ್ರವಾಳಂ ಪಟಲಂ ಪೇಟಿಕಾ ಚಕ್ರಂ ಜಾತಂ ಜಾಲಕಂ — ೧೦ ಗುಂಪಿಗೆ ಅಧಿಕ ಪಾಠ. ಬೃಂದಭೇದಾಃ — ಮುಂದೆ ಹೇಳುವುದು ಗುಂಪುಗಳ ವಿಶೇಷ ನಾಮಗಳು. ವರ್ಗಃ – ೧ ಸಮ್ಹೈಃ – ಸಮಾನವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಗುಂಪು. ಸಂಘಃ ಸಾರ್ಥಃ – ಜಂತುಭಿಃ – ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸಮೂಹ, ಗುಂಪು. ಕುಲಂ – ೧ ಸಜಾತೀಯೈಃ – ಸಮಾನವಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಗುಂಪು. ಯೂಥಂ – ೧ (ಪು ನ) ತಿರಶ್ಚಾಂ – ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಗುಂಪು, ತಿರ್ಯಗ್ಜಂತು ಸಮೂಹ. ಸಮಜಃ – ೧ ಪಶೂನಾಂ – ಪ್ರಾಣಿ

ಪಶೂನಾಂ ಸಮಜೋಽನ್ಯೇಷಾಂ ಸಮಾಜೋಽಥ ಸಧರ್ಮಿಣಾಮ್ ।
ಸ್ಯಾನ್ನಿಕಾಯಃ ಪುಂಜರಾಶೀ ಉತ್ಕರಃ ಕೂಟಮಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ॥ ೩೭೦ ॥
ಕಾಪೋತ ಶೌಕಮಾಯೂರ ತೈತ್ತಿರಾದೀನಿ ತದ್ಗಣೇ ।
ಗೃಹಾಸಕ್ತಾಃ ಪಕ್ಷಿಮೃಗಾಶ್ಛೇಕಾಸ್ತ್ಯುರ್ಗೃಹ್ಯಕಾಶ್ಚತೇ ॥ ೩೭೧ ॥
ಇತಿ ಸಿಂಹಾದಿವರ್ಗಃ

ಮನುಷ್ಯವರ್ಗಃ ೫

ಮನುಷ್ಯಾ ಮಾನುಷಾ ಮರ್ತ್ಯಾ ಮನುಜಾ ಮಾನವಾ ನರಾಃ ।
ಸ್ಯುಃ ಪುಂಮಾಂಸಃ ಪಂಚಜನಾಃ ಪುರುಷಾ ಪೂರುಷಾ ನರಃ ॥ ೩೭೨ ॥
ಸ್ತ್ರೀ ಯೋಷಿನಬಲಾ ಯೋಷಾ ನಾರೀ ಸೀಮಂತಿನೀ ವಧೂಃ ।
ಪ್ರತೀಪದರ್ಶಿನೀ ವಾಮಾ ವನಿತಾ ಮಹಿಲಾ ತಥಾ ॥ ೩೭೩ ॥
ವಿಶೇಷಾಸ್ತ್ವಂಗನಾ ಭೀರುಃ ಕಾಮಿನೀ ವಾಮಲೋಚನಾ ।

ಗಳ ಹಿಂಡಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಹೆಸರು. ಸಮಾಜಃ — ೧ ಅನ್ಯೇಷಾಂ — ಪಶುಗಳಿಗಿಂತ ಉತ್ತಮರಾದ ಮನುಷ್ಯರ ಗುಂಪಿಗೆ ಹೆಸರು. ನಿಕಾಯಃ — ೧ ಸಧರ್ಮಿಣಾಂ— ಒಂದು ರೀತಿ ನಡತೆಯುಳ್ಳವರ ಸಮುದಾಯ. ಪುಂಜಃ ರಾಶಿಃ ಉತ್ಕರಃ ಕೂಟಃ (ಪುಂ ನ) — ೪ ಧಾನ್ಯಾದಿಗಳ ರಾಶಿ. ಕಾಪೋತಂ — ೧ ಪಾರಿವಾಳಗಳ ಗುಂಪು. ಶೌಕಂ — ಗಿಣಿಗಳ ಸಮೂಹ. ಮಾಯೂರಂ — ನವಿಲುಗಳ ಗುಂಪು. ತೈತ್ತಿರಂ — ವೇದಪಕ್ಷಿಗಳ ಗುಂಪು. ಹೀಗೆಯೇ ಇತರ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಗುಂಪನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು ಬಾಕಂ — ಬಕಸಮುದಾಯ. ಕಾಕಂ — ಕಾಗೆ ಹಿಂಡು. ಛೇಕಾಃ ಗೃಹ್ಯಕಾಃ — ೨ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಲಹಿದ ಬಳಕೆಯಾದ ಮೃಗಪಕ್ಷಿಗಳ ಹೆಸರು.

ಸಿಂಹಾದಿವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ

ಮನುಷ್ಯಃ ಮಾನುಷಃ ಮರ್ತ್ಯಃ ಮನುಜಃ ಮಾನವಃ ನರಃ ಪುಮಾನ್ (ಸಾಂತ) ಪಂಚಜನಃ ಪುರುಷಃ ಪೂರುಷಃ ನಾ (ನೃಶಬ್ದ ಋಕಾರಾಂತ) — ೧೧ ಮನುಷ್ಯರ ಹೆಸರು. ಸ್ತ್ರೀ ಯೋಷಿತ್ (ತಾಂತ) ಅಬಲಾ ಯೋಷಾ ನಾರೀ ಸೀಮಂತಿನೀ ವಧೂಃ (ಊಕಾರಾಂತ) ಪ್ರತೀಪದರ್ಶಿನೀ ವಾಮಾ ವನಿತಾ ಮಹಿಲಾ — ೧೧ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಹೆಸರು. ಅಂಗನಾ - ಸುಂದರವಾದ ಅವಯವವುಳ್ಳವಳು. ಭೀರುಃ (ರೂಃ) - ಭಯ

ಪ್ರಮದಾ ಮಾನಿನೀ ಕಾಂತಾ ಲಲನಾ ಚ ನಿತಂಬಿನೀ ॥೩೦೪॥
ಸುಂದರೀ ರಮಣೀ ರಾಮಾ ಕೋಪನಾ ಸೈವ ಭಾಮಿನೀ ।
ವರಾರೋಹಾ ಮತ್ತ ಕಾಶಿನ್ಯುತ್ತಮಾ ವರವರ್ಣಿನೀ ॥ ೩೦೫ ॥
ಕೃತಾಭಿಷೇಕಾ ಮಹಿಷೀ ಭೋಗಿನ್ಯೋಽನ್ಯಾ ನೃಪಸ್ತ್ರಿಯಃ ।
ಪತ್ನೀ ಪಾಣಿಗೃಹೀತೀ ಚ ದ್ವಿತೀಯಾ ಸಹಧರ್ಮಿಣೀ ॥ ೩೦೬ ॥
ಭಾರ್ಯಾ ಜಾಯಾಥ ಪುಂಭೂಮ್ನಿ ದಾರಾಸ್ಸ್ಯಾತ್ತು ಕುಟುಂಬಿನೀ ।
ಪುರಂಧ್ರೀ ಸುಚರಿತ್ರಾ ತು ಸತೀ ಸಾಧ್ವೀ ಪತಿವ್ರತಾ ॥ ೩೦೭ ॥
ಕೃತಸಾಪತ್ನಿಕಾಧ್ಯೂಢಾಽಧಿವಿನ್ನಾಥ ಸ್ವಯಂವರಾ ।
ಪತಿಂವರಾ ಚ ವರ್ಯಾಥ ಕುಲಸ್ತ್ರೀ ಕುಲಪಾಲಿಕಾ ॥ ೩೦೮ ॥
ಕನ್ಯಾ ಕುಮಾರೀ ಗೌರೀ ತು ನಗ್ನಿಕಾ ನಾಗತಾರ್ತವಾ ।

ವುಳ್ಳವಳು. ಕಾಮಿನೀ – ಪುರುಷಾಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವಳು. ವಾಮಲೋಚನಾ – ಸುಂದರವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವಳು. ಪ್ರಮದಾ – ಮದವೇರಿದವಳು. ಮಾನಿನೀ – ಪ್ರಣಯಕೋಪದವಳು. ಕಾಂತಾ – ಸುಂದರೀ. ಲಲನಾ – ವಿನೋದಗಾರ್ತಿ ನಿತಂಬಿನೀ – ದೊಡ್ಡ ಪಿರ್ರೆಯುಳ್ಳವಳು. ಸುಂದರೀ – ರೂಪಲಾವಣ್ಯವುಳ್ಳವಳು. ರಮಣೀ – ಪತಿಯನ್ನು ರಮಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವವಳು. ರಾಮಾ – ಗೀತಾದಿ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಚತುರಳಾಗಿ ಪುರುಷರೊಡನೆ ಸೇರುವವಳು. ಕೋಪನಾ ಭಾಮಿನೀ – ಅಧಿಕ ಕೋಪವುಳ್ಳವಳು. ವರಾರೋಹಾ, ಮತ್ತಕಾಶಿನೀ – ೨ ರೂಪ ಗುಣ ಜಾತಿ ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಂದ ಉತ್ತಮಳಾದವಳು. ಮಹಿಷೀ – ೧ ಕೃತಾಭಿಷೇಕಾ – ಅರಸನ ಪಟ್ಟದ ರಾಣಿ. ಭೋಗಿನ್ಯಃ (ಈಕಾರಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) – ಅನ್ಯಾಃ ನೃಪ ಸ್ತ್ರಿಯಃ – ಭೋಗಕ್ಕೆ ಇರುವ ರಾಜನ ಇತರ ಹೆಂಡತಿಯರು. ಪತ್ನೀ ಪಾಣಿ ಗೃಹೀತೀ ದ್ವಿತೀಯಾ ಸಹಧರ್ಮಿಣೀ ಭಾರ್ಯಾ ಜಾಯಾ ದಾರಾಃ (ಇದೊಂದು ಪುಲ್ಲಿಂಗ ನಿತ್ಯ ಬಹುವಚನಾಂತ) – ೭ ಪತ್ನಿಯ ಹೆಸರು. ಕುಟುಂಬಿನೀ ಪುರಂಧ್ರೀ – ೨ ಪುತ್ರಭೃತ್ಯಾದಿ ಕುಟುಂಬವುಳ್ಳವಳು, ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗಳು. ಸುಚರಿತ್ರಾ ಸತೀ ಸಾಧ್ವೀ ಪತಿವ್ರತಾ – ೪ ಪತಿವ್ರತೆಯ ಹೆಸರು, ಪತಿಸೇವಾಪರಾಯಣೆ. ॥ ೩೦೭ ॥

ಕೃತಸಾಪತ್ನಿಕಾ ಅಧ್ಯೂಢಾ ಅಧಿವಿನ್ನಾ – ೩ ಹಿರೇ ಹೆಂಡತಿಯ ಹೆಸರು. ಸ್ವಯಂವರಾ ಪತಿಂವರಾ ವರ್ಯಾ – ೩ ತಾನಾಗಿ ಗಂಡನನ್ನು ವರಿಸು ವವಳು. ಕುಲಸ್ತ್ರೀ ಕುಲಪಾಲಿಕಾ – ೨ ವ್ಯಭಿಚಾರ ದೋಷವಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಕುಲವನ್ನು ಶುದ್ಧವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡವಳು. ಕನ್ಯಾ ಕುಮಾರೀ – ೨ ಮದುವೆ ಯಾಗದ ೮ ವರ್ಷದ ಹುಡುಗಿ. ಗೌರೀ ನಗ್ನಿಕಾ ಅನಾಗತಾರ್ತವಾ – ೩

ಸ್ಯಾನ್ಮಧ್ಯಮಾ ದೃಷ್ಟರಜಾಸ್ತರುಣೀ ಯುವತಿಸ್ಸಮೇ ॥ ೩೭೯ ॥
ಸಮಾಃ ಸ್ನುಷಾಜನೀವಧ್ವಶ್ಚಿರಂಟೀ ತು ಸುವಾಸಿನೀ ।
ಇಚ್ಛಾವತೀ ಕಾಮುಕಾ ಸ್ಯಾದ್ವೃಷಸ್ಯಂತೀ ತು ಕಾಮುಕೀ ॥ ೩೮೦ ॥
ಕಾಂತಾರ್ಥಿನೀ ತು ಯಾ ಯಾತಿ ಸಂಕೇತಂ ಸಾಭಿಸಾರಿಕಾ।
ಪುಂಶ್ಚಲೀ ಧರ್ಷಿಣೀ ಬಂಧಕ್ಯಸತೀ ಕುಲಟೇತ್ವರೀ ॥ ೩೮೧ ॥
ಸ್ವೈರಿಣೀ ಪಾಂಸುಲಾ ಚ ಸ್ಯಾದಶಿಶ್ವೀ ಶಿಶುನಾ ವಿನಾ ।
ಅವೀರಾ ನಿಷ್ಪತಿಸುತಾ ವಿಶ್ವಸ್ತಾ ವಿಧವೇ ಸಮೇ ॥ ೩೮೨ ॥
ಆಲಿಸ್ಸಖೀ ವಯಸ್ಯಾ ಚ ಪತಿವತ್ನೀ ಸಭರ್ತೃಕಾ ।
ವೃದ್ಧಾ ಪಲಿಕ್ನೀ ಪ್ರಾಜ್ಞೀ ತು ಪ್ರಜ್ಞಾ ಪ್ರಾಜ್ಞಾ ತು ಧೀಮತೀ ॥ ೩೮೩ ॥
ಶೂದ್ರೀ ಶೂದ್ರಸ್ಯ ಭಾರ್ಯಾ ಸ್ಯಾಚ್ಛೂದ್ರಾ ತಜ್ಜಾತಿರಂಗನಾ ।
ಆಭೀರೀ ತು ಮಹಾಶೂದ್ರೀ ಜಾತಿಪುಂಯೋಗಯೋಸ್ಸಮೇ ॥ ೩೮೪ ॥

ಮೈನೆರೆಯದ ಹುಡುಗಿ, ಮಧ್ಯಮಾ ದೃಷ್ಟರಜಾಃ (ಸಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) – ೨ ಹೊಸದಾಗಿ ಮೈನೆರೆದ ಹುಡುಗಿ. ತರುಣೀ ಯುವತಿಃ – ೨ ಪ್ರಾಯದ ಹೆಂಗಸು. ಸ್ನುಷಾ ಜನೀ ವಧೂಃ – ೩ ಸೊಸೆ. ಚಿರಂಟೀ ಸುವಾಸಿನೀ – ಮತ್ತೈದೆಯ ಹೆಸರು. ಇಚ್ಛಾವತೀ ಕಾಮುಕಾ – ೨ ಸ್ರಕ್ ಚಂದನ ಪುರುಷಧನಾಲಂಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಆಸೆ ಇರುವವಳು. ವೃಷಸ್ಯಂತೀ ಕಾಮುಕೀ – ೨ ರತಿಕ್ರೀಡೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಇರುವವಳು. ಅಭಿಸಾರಿಕಾ – ೧ ಕಾಂತಾರ್ಥಿನೀ ಯಾ ಸಂಕೇತಂ ಯಾತಿ – ಪುರುಷನನ್ನು ಬಯಸಿ ರತಿಕ್ರೀಡೆಗೆ ಸಂಕೇತಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುವವಳು. ಪುಂಶ್ಚಲೀ ಧರ್ಷಣೀ ಬಂಧಕೀ ಅಸತೀ ಕುಲಟಾ ಇತ್ವರೀ ಸ್ವೈರಿಣೀ ಪಾಂಸುಲಾ – ೮ ಹಾದರಗಿತ್ತಿ, ಇತರ ಪುರುಷರ ಸಂಬಂಧ ಕೊಂಡುವವಳು. ಅಶಿಶ್ವೀ – ೧ ಶಿಶುನಾ ವಿನಾ – ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದವಳು. ಅವೀರಾ – ೧ ನಿಷ್ಪತಿಸುತಾ – ಗಂಡನೂ ಮಕ್ಕಳೂ ಇಲ್ಲದವಳು. ವಿಶ್ವಸ್ತಾ ವಿಧವಾ – ೨ ಗಂಡನಿಲ್ಲದವಳು, ಗಂಡ ಸತ್ತವಳು. ॥ ೩೮೨ ॥

ಆಲಿಃ ಸಖೀ ವಯಸ್ಯಾ – ೩ ಸ್ನೇಹಿತಳು. ಪತಿಪತ್ನೀ ಸಭರ್ತೃಕಾ – ೨ ಗಂಡನ್ನುಳ್ಳವಳು. ವೃದ್ಧಾ ಪಲಿಕ್ನೀ – ೧ ಮುದುಕಿ. ಪ್ರಾಜ್ಞೀ ಪ್ರಜ್ಞಾ – ೨ ಲೌಕಿಕ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಚತುರಳು. ಪ್ರಾಜ್ಞಾ ಧೀಮತೀ – ೨ ಅಧಿಕ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವಳು. ಶೂದ್ರೀ – ೧ ಶೂದ್ರಸ್ಯ ಭಾರ್ಯಾ ಸ್ಯಾತ್ – ತಾನು ಯಾವ ಜಾತಿಯವಳಾದರೂ ಶೂದ್ರನ ಹೆಂಡತಿಯಾದವಳು. ಶೂದ್ರಾ – ೧ ತಜ್ಜಾತಿರಂಗನಾ – ಶೂದ್ರ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಹೆಂಗಸು. ಆಭೀರೀ ಮಹಾಶೂದ್ರೀ – ೨ ಜಾತಿ ಪುಂಯೋಗಯೋಸ್ಸಮೇ

ಅರ್ಯಾಣೀ ಸ್ವಯಮರ್ಯಾ ಸ್ಯಾತ್ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾಣ್ಯಪಿ ।
ಉಪಾಧ್ಯಾಯಾಪ್ಯುಪಾಧ್ಯಾಯೀ ಸ್ಯಾದಾಚಾರ್ಯಾಪಿ ಚ ಸ್ವತಃ ॥ ೩೮೫ ॥
ಆಚಾರ್ಯಾಣೀ ತು ಪುಂಯೋಗೇ ಸ್ಯಾದರ್ಯೀ ಕ್ಷತ್ರಿಯೀ ತಥಾ ।
ಉಪಾಧ್ಯಾಯಾನ್ಯುಪಾಧ್ಯಾಯೀ ಪೋಟಾ ಸ್ತ್ರೀಪುಂಸ ಲಕ್ಷಣಾ ॥ ೩೮೬ ॥
ವೀರಪತ್ನೀ ವೀರಭಾರ್ಯಾ ವೀರಮಾತಾ ತು ವೀರಸೂಃ ।
ಜಾತಾಪತ್ಯಾ ಪ್ರಜಾತಾ ಚ ಪ್ರಸೂತಾ ಚ ಪ್ರಸೂತಿಕಾ ॥ ೩೮೭ ॥
ಸ್ತ್ರೀ ನಗ್ನಿಕಾ ಕೋಟವೀ ಸ್ಯಾದ್ದೂತೀ ಸಂಚಾರಿಕೇ ಸಮೇ ।
ಕಾತ್ಯಾಯನ್ಯರ್ಧವೃದ್ಧಾ ಯಾ ಕಾಷಾಯವಸನಾಥವಾ ॥ ೩೮೮ ॥
ಸೈರಂಧ್ರೀ ಪರವೇಶ್ಮಸ್ಥಾ ಸ್ವವಶಾ ಶಿಲ್ಪಕಾರಿಕಾ ।
ಅಸಿಕ್ನೀ ಸ್ಯಾದವೃದ್ಧಾ ಯಾ ಪ್ರೇಷ್ಯಾಂತಃ ಪುರಚಾರಿಣೀ ॥ ೩೮೯ ॥

– ಶೂದ್ರ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವಳು, ಅಥವಾ ಶೂದ್ರನ ಹೆಂಡತಿ. ಅರ್ಯಾಣೀ ಅರ್ಯಾ – ೨ ವೈಶ್ಯಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ವೈಶ್ಯನಿಗೆ ಅಥವಾ ಇತರನಿಗೆ ಪತ್ನಿಯಾದವಳು. ಕ್ಷತ್ರಿಯಾ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾಣೀ – ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯನಿಗಾಗಲೀ ಇತರನಿಗಾಗಲೀ ಹೆಂಡತಿಯಾದವಳು. ಉಪಾಧ್ಯಾಯಾ ಉಪಾಧ್ಯಾಯೀ – ೨ ತಾನೇ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಸುವವಳು. ಆಚಾರ್ಯಾ – ೧ ಸ್ವತಃ ತಾನಾಗಿ ಮಂತ್ರಾರ್ಥ ಹೇಳುವ ಪಂಡಿತಳು. ಆಚಾರ್ಯಾಣೀ – ೧ ಪುಂಯೋಗೇ – ತಾನು ಮೂಢಳಾದರೂ ಪಂಡಿತನಾದ ವಿದ್ಯಾಗುರುವಿನ ಪತ್ನಿ. ಅರ್ಯೀ – ೧ ಶೂದ್ರಳಾದರೂ ವೈಶ್ಯನ ಹೆಂಡತಿಯಾದವಳು. ಕ್ಷತ್ರಿಯೀ – ೧ ತಾನು ವೈಶ್ಯಳಾದರೂ ಕ್ಷತ್ರಿಯನ ಪತ್ನಿಯಾದವಳು. ಉಪಾಧ್ಯಾಯಾನೀ ಉಪಾಧ್ಯಾಯೀ – ೨ ಪಂಡಿತ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನ ಹೆಂಡತಿ. ಪೋಟಾ – ೧ ಸ್ತ್ರೀಪುಂಸ ಲಕ್ಷಣಾ – ಸ್ತ್ರೀ ಮತ್ತು ಪುರುಷಲಕ್ಷಣವಿರುವ ಶಿಖಂಡಿ. ವೀರಪತ್ನೀ ವೀರಭಾರ್ಯಾ – ೨ ವೀರನ ಹೆಂಡತಿ. ವೀರಮಾತಾ (ಋಕಾರಾಂತ) ವೀರಸೂಃ – ೨ ವೀರನನ್ನು ಹೆತ್ತ ತಾಯಿ. ಜಾತಾಪತ್ಯಾ ಪ್ರಜಾತಾ ಪ್ರಸೂತಾ ಪ್ರಸೂತಿಕಾ – ೪ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೆತ್ತವಳು. ॥ ೩೮೭ ॥

ನಗ್ನಿಕಾ ಕೋಟವೀ — ೨ ಬಟ್ಟೆ ಉಡದೆ ಬತ್ತಲೆಯಾಗಿರುವವಳು. ದೂತೀ ಸಂಚಾರಿಕಾ — ೨ ದೂತಿಯ ಹೆಸರು. ಕಾತ್ಯಾಯನೀ — ೧ ಅರ್ಧವೃದ್ಧಾ ಕಾಷಾಯವಸನಾ ಅಥವಾ — ಅರ್ಧ ಪಾಲು ಮುದುಕಿಯಾಗಿ ಕೆಂಪು ಬಟ್ಟೆಯುಟ್ಟು ಗಂಡನಿಲ್ಲದವಳು. ಸೈರಂಧ್ರೀ – ೧. ಸ್ವವಶಾ ಪರವೇಶ್ಮಸ್ಥಾ ಶಿಲ್ಪಕಾರಿಕಾ – ತಾನು ಸ್ವತಂತ್ರಳಾಗಿ ಇತರರ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಗಂಧಲೇಪನಾದ್ಯಲಂಕಾರ ಮಾಡುವವಳು. ಅಸಿಕ್ನೀ – ೧ ಅವೃದ್ಧಾ ಪ್ರೇಷ್ಯಾ ಅಂತಃಪುರಚಾರಿಣೀ –

ವಾರಸ್ತ್ರೀ ಗಣಿಕಾ ವೇಶ್ಯಾ ರೂಪಾಜೀವಾಥ ಸಾ ಜನ್ಯೈಃ ।
ಸತ್ಕೃತಾ ವಾರಮುಖ್ಯಾ ಸ್ಯಾತ್ಕುಟ್ಟನೀ ಶಂಭಲೀ ಸಮೇ ॥ ೩೯೦ ॥
ವಿಪ್ರಶ್ನಿಕಾ ತ್ವೀಕ್ಷಣಿಕಾ ದೈವಜ್ಞಾಥ ರಜಸ್ವಲಾ ।
ಸ್ತ್ರೀಧರ್ಮಿಣ್ಯವಿರಾತ್ರೇಯೀ ಮಲಿನೀ ಪುಷ್ಪವತ್ಯಪಿ ॥೩೯೧॥
ಋತುಮತ್ಯಪ್ಯುದಕ್ಯಾಪಿ ಸ್ಯಾದ್ರಜಃ ಪುಷ್ಪಮಾರ್ತವಮ್ ।
ಶ್ರದ್ಧಾಲುರ್ದೋಹದವತೀ ನಿಷ್ಕಲಾ ವಿಗತಾರ್ತವಾ ॥ ೩೯೨ ॥
ಆಪನ್ನಸತ್ವಾ ಸ್ಯಾದ್ಗುರ್ವಿಣ್ಯಂತರ್ವತ್ನೀ ಚ ಗರ್ಭಿಣೀ ।
ಗಣಿಕಾದೇಸ್ತು ಗಾಣಿಕ್ಯಂ ಗಾರ್ಭಿಣಂ ಯೌವತಂ ಸಮೇ ॥ ೩೯೩ ॥
ಪುನರ್ಭೂರ್ದಿಧಿಷೂರೂಢಾದ್ವಿಸ್ತಸ್ಯಾದಿಧಿಷುಃ ಪತಿಃ।
ಸ ತು ದ್ವಿಜೋಽಗ್ರೇದಿಧಿಷುಸ್ಸೈವ ಯಸ್ಯಕುಟುಂಬಿನೀ ॥ ೩೯೪ ॥
ಕಾನೀನಃ ಕನ್ಯಕಾಜಾತಸ್ಸುತೋಽಥ ಸುಭಗಾಸುತಃ ।

ಮುದುಕಿಯಾಗದೆ ರಾಜಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಚಾಕರಳಾಗಿ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲೇ ಇರುವವಳು. ವಾರಸ್ತ್ರೀ ಗಣಿಕಾ ವೇಶ್ಯಾ ರೂಪಾಜೀವಾ — ೪ ಸೂಳೆ. ವಾರಮುಖ್ಯಾ — ೧ ಸಾ ಜನ್ಯೈಃ ಸತ್ಕೃತಾ — ಜನರಿಂದ ಬಹುಮಾನಿತಳಾದ ನಟಿಯಾದ ಸೂಳೆ. ಕುಟ್ಟನೀ ಶಂಭಳೀ — ೨ ತಲೆ ಹಿಡಕಿ ಕುಂಟ್ಲಗಿತ್ತಿ. ವಿಪ್ರಶ್ನಿಕಾ ಈಕ್ಷಣಿಕಾ ದೈವಜ್ಞಾ — ೩ ಶಕುನ (ಕಣಿ) ಹೇಳುವವಳು. ರಜಸ್ವಲಾ ಸ್ತ್ರೀಧರ್ಮಿಣೀ ಅವಿಃ ಆತ್ರೇಯೀಃ ಮಲಿನೀ ಪುಷ್ಪವತೀ ಋತುಮತೀ ಉದಕ್ಯಾ — ೮ ಮುಟ್ಟಾದವಳು, ಹೊಲೆಯಾದವಳು, ಬಹಿಷ್ಠೆ. ರಜಃ ಪುಷ್ಪಂ ಆರ್ತವಂ —೩ ಹೊಲೆ, ಮುಟ್ಟು. ಶ್ರದ್ಧಾಲುಃ ದೋಹದವತೀ — ೨ ಬಸುರಿನ ಬೈಕೆಯುಳ್ಳ ವಳು. ನಿಷ್ಕಲಾ ವಿಗತಾರ್ತವಾ — ೨ ಮುಟ್ಟು (ಹೊಲೆ) ನಿಂತು ಹೋದವಳು. ॥ ೩೯೨ ॥

ಆಪನ್ನಸತ್ವಾ ಗುರ್ವಿಣೀ ಅಂತರ್ವತ್ನೀ ಗರ್ಭಿಣೀ — ೪ ಬಸುರಿಯ ಹೆಸರು. ಗಾಣಿಕ್ಯಂ — ೧ ಗಣಿಕಾದೇಃ ಗಹೇ — ಸೂಳೆಯರ ಗುಂಪು. ಗಾರ್ಭಿಣಂ — ೧ ಬಸುರಿಯರ ಗುಂಪು, ಯೌವತಂ — ೧ ತರುಣಿಯರ ಗುಂಪು. ಪುನರ್ಭೂಃ ದಿಧಿಷೂಃ — ದ್ವಿಃ ಊಢಾ — ಎರಡುಸಾರಿ ಮದುವೆಯಾದವಳು. ದಿಧಿಷುಃ — ೧ ತಸ್ಯಾಃ ಪತಿಃ — ಮದುವೆಯಾದವಳನ್ನು ಪುನಃ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡವನು. ಅಗ್ರೇದಿಧಿಷುಃ — ೧ ಸ ತು ದ್ವಿಜಃ ಸಾ ಯಸ್ಯ ಕುಟುಂಬಿನೀ — ಮದುವೆಯಾದವಳನ್ನು ಪುನಃ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ. ಕಾನೀನಃ - ೧ ಕನ್ಯಕಾಜಾತಃ ಸುತಃ - ಮದುವೆಯಾಗದೆ ಇದ್ದ ಹುಡುಗಿಯ ಮಗನು. ಸುಭಗಾಸುತಃ ಸೌಭಾಗಿನೇಯಃ - ಭಾಗ್ಯವಂತಳ ಮಗನು.

ಸೌಭಾಗಿನೇಯಃ ಸ್ಯಾತ್ಪಾರಸ್ತ್ರೈಣೇಯಸ್ತು ಪರಸ್ತ್ರಿಯಃ ॥ ೩೯೫ ॥
ಪೈತೃಷ್ವಸೇಯಃ ಸ್ಯಾತ್ಪೈತೃಷ್ವಸ್ರೀಯಶ್ಚ ಪಿತೃಷ್ವಸುಃ ।
ಸುತೋ ಮಾತೃಷ್ವಸುಶ್ಚೈವಂ ವೈಮಾತ್ರೇಯೋ ವಿಮಾತೃಜಃ ॥ ೩೯೬ ॥
ಅಥ ಬಾಂಧಕಿನೇಯಃ ಸ್ಯಾದ್ಬಂಧುಲಶ್ಚಾಸತೀ ಸುತಃ ।
ಕೌಲಟೇರಃ ಕೌಲಟೇಯೋ ಭಿಕ್ಷುಕೀ ತು ಸತೀ ಯದಿ ॥ ೩೯೭ ॥
ತದಾ ಕೌಲಟನೇಯೋಽಸ್ಯಾಃ ಕೌಲಟೇಯೋಽಪಿ ಚಾತ್ಮಜೇ ।
ಆತ್ಮಜಸ್ತನಯಸ್ಸೂನುಸ್ಸುತಃ ಪುತ್ರಃ ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ತ್ವಮೀ ॥ ೩೯೮ ॥
ಆಹುರ್ದುಹಿತರಂ ಸರ್ವೇಽಪತ್ಯಂ ತೋಕಂ ತಯೋಸ್ಸಮೇ ।
ಸ್ವಜಾತೇ ತ್ವೌರಸೌರಸ್ಯೌ ತಾತಸ್ತು ಜನಕಃ ಪಿತಾ ॥ ೩೯೯ ॥
ಜನಯಿತ್ರೀ ಪ್ರಸೂರ್ಮಾತಾ ಜನನೀ ಭಗಿನೀ ಸ್ವಸಾ ।
ನನಾಂದಾ ತು ಸ್ವಸಾ ಪತ್ಯುರ್ನಪ್ತ್ರೀ ಪೌತ್ರೀ ಸುತಾತ್ಮಜಾ ॥ ೪೦೦ ॥

ಪಾರಸ್ತ್ರೈಣೇಯಃ — ೧ ಪರಸ್ತ್ರಿಯಃ — ಇತರ ಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲಿ ಇತರರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ಪೈತೃಷ್ವಸೇಯಃ ಪೈತೃಷ್ವಸ್ರೀಯಃ — ೨ ಪಿತೃಷ್ವಸುಃ ಸುತಃ — ಸೋದರತ್ತೆ ಮಗ. ಮಾತೃಷ್ವಸೇಯಃ ಮಾತೃಷ್ವಸ್ರೀಯಃ – ೨ ತಾಯಿಯ ಸಹೋದರಿಯ ಮಗ. ವೈಮಾತ್ರೇಯಃ ವಿಮಾತೃಜಃ – ೨ ಮಲತಾಯಿಯ ಮಗ. ಬಾಂಧಕಿನೇಯಃ ಬಂಧುಲಃ ಅಸತೀಸುತಃ ಕೌಲಟೇಯಃ ಕೌಲಟೇರಃ — ೫ ಹಾದರಗಿತ್ತಿಯ ಮಗ. ಕೌಲಟನೇಯಃ ಕೌಲಟೇಯಃ — ೨ ಸತೀ ಭಿಕ್ಷುಕೀ ಯದಿ ಅಸ್ಯಾಃ ಆತ್ಮಜೇ – ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುವ ಪ್ರತಿವ್ರತೆಯಾದವಳ ಮಗನು.

ಆತ್ಮಜಃ ತನಯಃ ಸೂನುಃ ಸುತಃ ಪುತ್ರಃ – ೫ ಮಗನ ಹೆಸರು. ಅಮೀ ಸರ್ವೇ ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ದುಹಿತರಮಾಹುಃ – ಇವು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಗಳಾದರೆ – ಆತ್ಮಜಾ ತನಯಾ ಸೂನುಃ ಸುತಾ ಪುತ್ರೀ – ಮಗಳ ಹೆಸರಾಗುತ್ತವೆ. ಅಪತ್ಯಂ ತೋಕಂ – ೨ ತಯೋಃ ಸಮೇ – ಗಂಡು ಕೂಸಿಗೂ ಹೆಣ್ಣು ಕೂಸಿಗೂ ಸಮಾನವಾದ ಹೆಸರು. ಔರಸಃ ಔರಸ್ಯಃ — ೨ ಸ್ವಜಾತೇ — ತನ್ನ ಜಾತಿಯವಳನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವೀರ್ಯದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ತಾತಃ ಜನಕಃ ಪಿತಾ (ಋಕಾರಾಂತ ಪು) – ತಂದೆ. ಜನಯಿತ್ರೀ ಪ್ರಸೂಃ ಮಾತಾ ಜನನೀ – ೪ ತಾಯಿ. ಭಗಿನೀ ಸ್ವಸಾ (ಋಕಾರಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) — ಅಕ್ಕ ತಂಗಿಯರು. ನನಾಂದಾ (ಋಕಾರಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) — ಪತ್ಯುಃ ಸ್ವಸಾ – ಗಂಡನ ಅಕ್ಕ ತಂಗಿಯರು ನಾದಿನೀ. ನಪ್ತ್ರೀ ಪೌತ್ರೀ — ೨ ಸುತಾತ್ಮಜಾ – ಮಗಳ ಮಗಳು. ನಪ್ತಾ (ಋಕಾರಾಂತ) ಪೌತ್ರಃ –

ಭಾರ್ಯಾಸ್ತು ಭ್ರಾತೃವರ್ಗಸ್ಯ ಯಾತರಃ ಸ್ಯುಃ ಪರಸ್ಪರಮ್ ।
ಪ್ರಜಾವತೀ ಭ್ರಾತೃಜಾಯಾ ಮಾತುಲಾನೀ ತು ಮಾತುಲೀ ॥ ೪೦೧ ॥
ಪತಿಪತ್ನ್ಯೋಃ ಪ್ರಸೂಃ ಶ್ವಶ್ರೂಃ ಶ್ವಶುರಸ್ತು ಪಿತಾತಯೋಃ ।
ಪಿತುರ್ಭ್ರಾತಾ ಪಿತೃವ್ಯಸ್ಸ್ಯಾತ್ ಮಾತುರ್ಭ್ರಾತಾ ತು ಮಾತುಲಃ ॥ ೪೦೨ ॥
ಸ್ಯಾಲಾಃ ಸ್ಯುರ್ಭ್ರಾತರಃ ಪತ್ನ್ಯಾಸ್ಸ್ವಾಮಿನೋ ದೇವೃ ದೇವರೌ ।
ಸ್ವಸ್ರೀಯೋ ಭಾಗಿನೇಯಸ್ಸ್ಯಾಜ್ಜಾಮಾತಾ ದುಹಿತುಃ ಪತಿಃ ॥ ೪೦೩ ॥
ಪಿತಾಮಹಃ ಪಿತೃಪಿತಾ ತತ್ಪಿತಾ ಪ್ರಪಿತಾಮಹಃ ।
ಮಾತುರ್ಮಾತಾಮಹಾದ್ಯೇವಂ ಸಪಿಂಡಾಸ್ತು ಸನಾಭಯಃ ॥ ೪೦೪ ॥
ಸಮಾನೋದರ್ಯ ಸೋದರ್ಯ ಸಗರ್ಭ್ಯಸ್ಸಹಜಾಸ್ಸಮಾಃ ।
ಸಗೋತ್ರ ಬಾಂಧವಜ್ಞಾತಿಬಂಧು ಸ್ವಸ್ವಜನಾಃ ಸಮಾಃ ॥ ೪೦೫ ॥

ಮಗನ ಮಗನು.) ಯಾತರಃ — (ಋಕಾರಾಂತ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಬಹುವಚನ (— ೧ ಭ್ರಾತೃವರ್ಗಸ್ಯ ಭಾರ್ಯಾಃ ಪರಸ್ಪರಂ ಸ್ಯುಃ — ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರ ಹೆಂಡತಿಯರು ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಯಾತರಃ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆ. ವಾರಗಿತ್ತಿ. ಪ್ರಜಾವತೀ ಭ್ರಾತೃಜಾಯಾ — ೨ ಅಣ್ಣನ ಹೆಂಡತಿ ಅತ್ತಿಗೆ. ಮಾತುಲಾನೀ ಮಾತುಲೀ — ೨ ಸೋದರಮಾವನ ಹೆಂಡತಿ. ಶ್ವಶ್ರೂಃ — ೧ ಪತಿಪತ್ನ್ಯೋಃ ಪ್ರಸೂಃ ಗಂಡ ಹೆಂಡಂದಿರ ತಾಯಿ, ಅತ್ತೆ. ಶ್ವಶುರಃ — ೧ ತಯೋಃ ಪಿತಾ — ಗಂಡ ಹೆಂಡಂದಿರ ತಂದೆ ಮಾವ. ಪಿತೃವ್ಯಃ — ೧ ಪಿತುಃ ಭ್ರಾತಾ — ತಂದೆಯ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವರು, ದೊಡ್ಡಪ್ಪ, ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ. ಮಾತುಲಃ — ೧ ಮಾತುರ್ಭ್ರಾತಾ ಸೋದರಮಾವ ॥ ೪೦೨ ॥

ಸ್ಯಾಲಾಃ — ೧ ಪತ್ನ್ಯಾಃ ಭ್ರಾತರಃ — ಹೆಂಡತಿ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವರು. ಭಾವಮೈದುನ. ದೇವಾ (ಋಕಾರಾಂತ) ದೇವರಃ — ೨ ಸ್ವಾಮಿನಃ ಭ್ರಾತರಃ — ಗಂಡನ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವರು, ಮೈದುಂದಿರು. ಸ್ವಸ್ರೀಯಃ ಭಾಗಿನೇಯಃ — ಅಕ್ಕನ ಮಗ, ತಂಗಿಯಮಗ. ಜಾಮಾತಾ (ಋಕಾರಾಂತ) — ದುಹಿತುಃ ಪತಿಃ — ಮಗಳ ಗಂಡ, ಅಳಿಯ. ಪಿತಾಮಹಃ — ೧ ಪಿತೃಪಿತಾ — ತಂದೆಯ ತಂದೆ ಅಜ್ಜ. ಪ್ರಪಿತಾಮಹಃ — ೧ ತತ್ಪಿತಾ — ಅಜ್ಜನ ತಂದೆ, ಮುತ್ತಾತ. ಏವಂ ಮಾತು — ಹೀಗೆ ತಾಯಿಯ ತಂದೆಗೆ ಮಾತಾಮಹಃ ಎಂದು, ತಾಯಿಯ ಅಜ್ಜನಿಗೆ ಮಾತೃಪಿತಾಮಹಃ, ಅವನ ತಂದೆಗೆ ಮಾತೃಪ್ರಪಿತಾಮಹಃ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಸಪಿಂಡಃ ಸನಾಭಿಃ — ೨ ಏಳು ತಲೆಯು ವರೆಗಿನ ಜ್ಞಾತಿ. ಸಮಾನೋದರ್ಯಃ ಸೋದರ್ಯಃ ಸಗರ್ಭ್ಯಃ ಸಹಜಃ — ೪ ಒಂದು ತಾಯಿಯ ಮಕ್ಕಳು. ಸಗೋತ್ರಃ ಬಾಂಧವಃ ಜ್ಞಾತಿಃ ಬಂಧುಃ ಸ್ವಃ ಸ್ವಜನಃ

ಜ್ಞಾತೇಯಂ ಬಂಧುತಾ ತೇಷಾಂ ಕ್ರಮಾದ್ಭಾವಸಮೂಹಯೋಃ ।
ಧವಃ ಪ್ರಿಯಃ ಪತಿರ್ಭರ್ತಾ ಜಾರಸ್ತೂಪಪತಿಸ್ಸಮೌ ॥ ೪೦೬ ॥
ಅಮೃತೇ ಜಾರಜಃ ಕುಂಡೋ ಮೃತೇ ಭರ್ತರಿ ಗೋಲಕಃ ।
ಭ್ರಾತ್ರೀಯೋ ಭ್ರಾತೃಜೋ ಭ್ರಾತೃಭಗಿನ್ಯೌ ಭ್ರಾತರಾವುಭೌ ॥ ೪೦೭ ॥
ಮಾತಾಪಿತರೌ ಪಿತರೌ ಮಾತರಪಿತರೌ ಪ್ರಸೂ ಜನಯಿತಾರೌ ।
ಶ್ವಶ್ರೂಶ್ವಶುರೌ ಶ್ವಶುರೌ ಪುತ್ರೌ ಪುತ್ರಶ್ಚ ದುಹಿತಾ ಚ ॥ ೪೦೮ ॥
ದಂಪತೀ ಜಂಪತೀ ಜಾಯಾಪತೀ ಭಾರ್ಯಾಪತೀ ಚ ತೌ ।
ಗರ್ಭಾಶಯೋ ಜರಾಯುಸ್ಸ್ಯಾದುಲ್ಬಂ ಚ ಕಲಲೋಽಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ॥ ೪೦೯ ॥
ಸೂತಿಮಾಸೋ ವೈಜನನೋ ಗರ್ಭೋ ಭ್ರೂಣ ಇಮೌ ಸಮೌ ।
ತೃತೀಯಾ ಪ್ರಕೃತಿಃ ಷಂಡಃ ಕ್ಲೀಬಃ ಶಂಡೋ ನಪುಂಸಕಮ್ ॥ ೪೧೦ ॥
ಶಿಶುತ್ವಂ ಶೈಶವಂ ಬಾಲ್ಯಂ ತಾರುಣ್ಯಂ ಯೌವನಂ ಸಮೇ ।

— ೬ ಒಂದು ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರು, ಸಗೋತ್ರದವರು. ಜ್ಞಾತೇಯಂ ಬಂಧುತಾ — ೨ ಕ್ರಮಾತ್ ತೇಷಾಂ ಭಾವಸಮೂಹಯೋಃ — ನೆಂಟತನ, ಬಂಧುತ್ವ ನೆಂಟರ ಗುಂಪು. ಧವಃ ಪ್ರಿಯಃ ಪತಿಃ ಭರ್ತಾ (ಋಕಾರಾಂತ) — ೪ ಗಂಡನ ಹೆಸರು ಜಾರಃ ಉಪಪತಿಃ — ೨ ಮಿಂಡಗಾರ. ಕುಂಡಃ — ೧ ಅಮೃತೇ ಜಾರಜಃ — ಗಂಡನು ಸಾಯದಿರುವಾಗ ಮಿಂಡನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ಗೋಳಕಃ — ಗಂಡನು ಸತ್ತಮೇಲೆ ಮಿಂಡನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ಭ್ರಾತ್ರೀಯಃ ಭ್ರಾತೃಜಃ — ೧ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವರ ಮಗ, ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರ ಮಗ. ಭ್ರಾತರೌ (ಋಕಾರಾಂತ ಪು) — ೧ ಭ್ರಾತೃಭಗಿನ್ಯೌ — ಒಡಹುಟ್ಟಿದ ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಹೆಸರು, ಅಣ್ಣ ಅಕ್ಕ ತಮ್ಮ ತಂಗಿಯರು ॥ ೪೦೭ ॥

ಮಾತಾಪಿತರೌ ಪಿತರೌ ಮಾತರಪಿತರೌ — ತಾಯಿ ತಂದೆಗಳಿಬ್ಬರಿಗೂ ಒಂದೇ ಹೆಸರು. ಶ್ವಶ್ರೂಶ್ವಶುರೌ ಶ್ವಶುರೌ — ೨ ಅತ್ತೆ ಮಾವಂದಿರಿಗೆ ಒಂದು ಹೆಸರು. ಪುತ್ರೌ — ೧ ಮಗ ಮಗಳಿಗೆ ಒಂದೇ ಹೆಸರು. ದಂಪತೀ ಜಂಪತೀ ಜಾಯಾಪತೀ ಭಾರ್ಯಾಪತೀ — ೪ ಗಂಡ ಹೆಂಡಿರಿಬ್ಬರ ಒಂದು ಹೆಸರು. ಗರ್ಭಾಶಯಃ ಜರಾಯುಃ (ಸಾಂತ ಪುಲ್ಲಿಂಗ) ಗರ್ಭಪಿಂಡವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿರುವ ಮಾವೀ ಚೀಲ. ಉಲ್ಬಂ — ಕಲಲಃ (ಪುಂ ನ) — ಗರ್ಭಕೋಶದಲ್ಲಿರುವ ಪಿಂಡ. ಸೂತಿಮಾಸಃ ವೈಜನನಃ — ೨ ಹೆರಿಗೆ ತಿಂಗಳು. ಗರ್ಭಃ ಭ್ರೂಣಃ — ೨ ಗರ್ಭದ ಹೆಸರು, ಬಸಿರು. ತೃತೀಯಾಪ್ರಕೃತಿಃ ಷಂಡಃ ಕ್ಲೀಬಃ ಶಂಡಃ ನಪುಂಸಕಃ — ೫ ನಪುಂಸಕ, ಶಿಖಂಡಿ, ಗಂಡು ಹೆಂಣಿನ ಲಕ್ಷಣವಿಲ್ಲದವನು. ಶಿಶುತ್ವಂ ಶೈಶವಂ ಬಾಲ್ಯಂ — ೩ ಹುಡುಗತನ ೧೬ ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಾದ ವಯಸ್ಸು. ತಾರುಣ್ಯಂ ಯೌವನಂ — ೨ ಪ್ರಾಯ

ಸ್ಯಾತ್ ಸ್ಥಾವಿರಂ ತು ವೃದ್ಧತ್ವಂ ವೃದ್ಧಸಂಘೇಪಿ ವಾರ್ಧಕಮ್ ॥ ೪೧೧ ॥
ಪಲಿತಂ ಜರಸಾ ಶೌಕ್ಲ್ಯಂ ಕೇಶಾದೌ ವಿಸ್ರಸಾ ಜರಾ ।
ಸ್ಯಾದುತ್ತಾನಶಯೋ ಡಿಂಭಃ ಸ್ತನಪಾ ಚ ಸ್ತನಂಧಯಃ ॥ ೪೧೨ ॥
ಬಾಲಸ್ತು ಸ್ಯಾನ್ಮಾಣವಕೋ ವಯಸ್ಥಸ್ತರುಣೋ ಯುವಾ ।
ಪ್ರವಯಾಃ ಸ್ಥವಿರೋ ವೃದ್ಧೋ ಜೀನೋ ಜೀರ್ಣೋ ಜರನ್ನಪಿ ॥ ೪೧೩ ॥
ವರ್ಷೀಯಾನ್ ದಶಮೀ ಜ್ಯಾಯಾನ್ ಪೂರ್ವಜಸ್ತ್ವಗ್ರಿಯೋಗ್ರಜಃ ।
ಜಘನ್ಯಜೇ ಸ್ಯುಃ ಕನಿಷ್ಠ ಯವೀಯೋಽವರಜಾನುಜಾಃ ॥ ೪೧೪ ॥
ಅಮಾಂಸೋ ದುರ್ಬಲಶ್ಛಾತೋ ಬಲವಾನ್ ಮಾಂಸಲೋಂಸಲಃ ।
ತುಂದಿಲಸ್ತುಂದಿಭಸ್ತುಂದೀ ಬೃಹತ್ಕುಕ್ಷಿಃ ಪಿಚಂಡಿಲಃ ॥ ೪೧೫ ॥
ಅವಟೀಟೋಽವನಾಟಶ್ಚಾವಭ್ರಟೋ ನತನಾಸಿಕೇ ।
ಕೇಶವಃ ಕೇಶಿಕಃ ಕೇಶೀ ವಲಿನೋ ವಲಿಭಸ್ಸವೌ ॥ ೪೧೬ ॥

ತರುಣಾವಸ್ಥೆ. ಸ್ಥಾವಿರಂ ವೃದ್ಧತ್ವಂ — ೨ ಮುಪ್ಪು, ಮುದಿತನ. ವಾರ್ಧಕಂ — ೧ ವೃದ್ಧಸಂಘೇ — ಮುದುಕರ ಗುಂಪು. ಅಪಿ ಎಂದುದರಿಂದ ಮುದುಕತನಕ್ಕೂ ಹೆಸರಾಗುತ್ತದೆ. ಪಲಿತಂ — ೧ ಕೇಶಾದೌ ಜರಸಾ ಶೌಕ್ಲ್ಯಂ — ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದಿಂದ ಕೂದಲು ನರೆತುಹೋಗುವಿಕೆ. ವಿಸ್ರಸಾ ಜರಾ — ೨ ಬಹಳ ಮುದಿತನ. ಉತ್ತಾನಶಯಃ ಡಿಂಭಃ ಸ್ತನಪಾಃ (ಆಕಾರಾಂತ ಪು) ಸ್ತನಂಧಯಃ — ೪ ಮೊಲೆ ತಿನ್ನುವ ಎಳೇ ಮಗು. ॥ ೪೧೨ ॥

ಬಾಲಃ ಮಾಣವಕಃ — ೨ ಹದಿನಾರು ವರ್ಷಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ವಯಸ್ಸುಳ್ಳ ಹುಡುಗ. ವಯಸ್ಥಃ ತರುಣಃ ಯುವಾ (ನಾಂತ) — ೩ ಪ್ರಾಯದ ಹುಡುಗ. ಪ್ರವಯಾಃ (ಸಾಂತ) ಸ್ಥವಿರಃ ವೃದ್ಧಃ ಜೀನಃ ಜೀರ್ಣಃ ಜರನ್ (ತಾಂತ) — ೬ ಮುದುಕ. ವರ್ಷೀಯಾನ್ (ಸಾಂತ) ದಶಮೀ (ನಾಂತ) ಜ್ಯಾಯಾನ್ (ಸಾಂತ) — ೩ ಹತ್ತನೇ ಅವಸ್ಥೆ ಸಮೀಪಿಸಿದವನು ಹಣ್ಣು ಮುದುಕ. ಪೂರ್ವಜಃ ಅಗ್ರಿಯಃ ಅಗ್ರಜಃ — ೩ ಅಣ್ಣ. ಜಘನ್ಯಜಃ ಕನಿಷ್ಠಃ ಯವೀಯಾನ್ (ಸಾಂತ) ಅವರಜಃ ಅನುಜಃ — ೫ ತಮ್ಮ. ಅಮಾಂಸಃ ದುರ್ಬಲಃ ಛಾತಃ (ಶಾತಃ) — ೩ ಬಡಕಲುಮೈಯುಳ್ಳವ, ಬಲವಿಲ್ಲದವ, ಅಶಕ್ತ. ಬಲವಾನ್ (ತಾಂತ) ಮಾಂಸಲಃ ಅಂಸಲಃ — ೩ ಬಲಿಷ್ಠ, ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವ. ತುಂದಿಲಃ ತುಂದಿಭಃ ತುಂದೀ (ನಾಂತ) ಬೃಹತ್ಕುಕ್ಷಿಃ ಪಿಚಂಡಿಲಃ — ೫ ದೊಡ್ಡ ಹೊಟ್ಟೆಯುಳ್ಳವ, ಡೋಲುಹೊಟ್ಟೆಯವ, ಭೊಜ್ಜೇಖಾನ. ಅವಟೀಟಃ ಅವನಾಟಃ ಅವಭ್ರಟಃ ನತನಾಸಿಕಃ — ೪ ಕುಳಿ ಮೂಗುಳ್ಳವ ನಂಡು ಮೂಗುಳ್ಳವ. ಕೇಶವಃ ಕೇಶಿಕಃ ಕೇಶೀ (ನಾಂತ) — ೩ ಅಧಿಕವಾದ ಕಪ್ಪಾದ ಕೂದಲುಳ್ಳವನು.

ವಿಕಲಾಂಗಸ್ತು ಪೋಗಂಡಃ ಖರ್ವೋ ಹ್ರಸ್ವಶ್ಚ ವಾಮನಃ !
ಖರಣಾಸ್ಸ್ಯಾತ್ಖರಣಸೋ ವಿಗ್ರಸ್ತು ಗತನಾಸಿಕಃ || ೪೧೭ ||
ಖುರಣಾಸ್ಸ್ಯಾತ್ಖುರಣಸಃ ಪ್ರಜ್ಞುಃ ಪ್ರಗತಜಾನುಕಃ |
ಊರ್ಧ್ವಜ್ಞುರೂರ್ಧ್ವಜಾನುಸ್ಸ್ಯಾತ್ ಸಂಜ್ಞುಸ್ಸಂಹತ ಜಾನುಕಃ || ೪೧೮ ||
ಸ್ಯಾದೇಡೇ ಬಧಿರಃ ಕುಬ್ಜೇ ಗಡುಲಃ ಕುಕರೇ ಕುಣಿಃ |
ಪೃಶ್ನಿರಲ್ಪತನೌ ಶ್ರೋಣಃ ಪಂಗೌ ಮುಂಡಸ್ತು ಮುಂಡಿತೇ || ೪೧೯ ||
ಬಲಿರಃ ಕೇಕರೇ ಖೋಡೇ ಖಂಜಸ್ತ್ರಿಷು ಜರಾವರಾಃ |
ಜಟುಲಃ ಕಾಲಕಃ ಪಿಪ್ಲುಸ್ತಿಲಕಸ್ತಿಲಕಾಲಕಃ ||೪೨೦||
ಅನಾಮಯಂ ಸ್ಯಾದಾರೋಗ್ಯಂ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ರುಕ್ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾ |

ವಲಿನಃ ವಲಿಭಃ — ೨ ಜೋತುಬಿದ್ದ ಸುಕ್ಕು ಬಿದ್ದ ಚರ್ಮವುಳ್ಳವನು. ವಿಕಲಾಂಗಃ ಪೋಗಂಡಃ — ೨ ಅಂಗಹೀನವಾದವನು, ಕುಂಟ ಮುಂತಾದವರು. ಖರ್ವಃ ಹ್ರಸ್ವಃ ವಾಮನಃ — ೩ ಕುಳ್ಳ, ಗಿಡ್ಡವಾದವನು. ಖರಣಾಃ (ಸಾಂತ) ಖರಣಸಃ — ೨ ಗಂಟು ಮೂಗುಳ್ಳವ, ಚಪ್ಪಟೆ ಅಥವಾ ಉದ್ದ ಮೂಗುಳ್ಳವ. ವಿಗ್ರಃ ವಿಗತನಾಸಿಕಃ — ೨ ಮೂಗಿಲ್ಲದವನು. ||೪೧೭||

ಖುರಣಾಃ (ಸಾಂತ) ಖುರಣಸಃ — ೨ ಬುರುಡೆ ಮೂಗಿನವನು (ಪೀನಾಸಿ) ಕೊಕ್ಕೆ ಮೂಗಿನವರು. ಪ್ರಜ್ಞುಃ ಪ್ರಗತಜಾನುಕಃ — ೨ ಕಿಸುಗಾಲವನು, ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ದೂರವಾದ ಅಗಲವಾದ ಮೊಣಕಾಲುಳ್ಳವನು. ಊರ್ಧ್ವಜ್ಞುಃ ಊರ್ಧ್ವಜಾನುಃ — ೨ ಉದ್ದವಾದ ಮೊಣಕಾಲುಳ್ಳವನು ಸಂಜ್ಞುಃ ಸಂಹತ ಜಾನುಕಃ — ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ತಗಲುವ ಮೊಣಕಾಲುಳ್ಳವನು. ಏಡಃ ಬಧಿರಃ — ೨ ಕಿವುಡನ ಹೆಸರು ಕುಬ್ಜಃ ಗಡುಲಃ — ೨ ಗೂನುಬೆನ್ನಿನವನು. ಕುಕರಃ ಕುಣಿಃ — ೨ ಕೈಯಿಲ್ಲದವನು, ಕೈಯಿಲ್ಲದ ಹೆಳವ. ಪೃಶ್ನಿಃ ಅಲ್ಪತನುಃ — ಚಿಕ್ಕ ಶರೀರದವನು, ಗಿಡ್ಡ, ಬಡಕಲನು. ಶ್ರೋಣಃ ಪಂಗುಃ — ೨ ಕುಂಟನು. ಮುಂಡಃ ಮುಂಡಿತಃ — ಬೋಳು ತಲೆಯವನು ವಳಿರಃ ಕೇಕರಃ — ೨ ಮೆಳ್ಳೆಗಣ್ಣುಳ್ಳವನು ಖೋಡಃ ಖಂಜಃ — ೨ ತೊಡೆಯವರೆಗೆ ಕಾಲಿಲ್ಲದವನು ಜರಾವರಾಃ ತ್ರಿಷು — ಜರಾಶಬ್ದವನ್ನಾರಂಭಿಸಿ ಖಂಜಶಬ್ದದವರೆಗೂ ಇರುವ ಶಬ್ದಗಳು ಮೂರು ಲಿಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಉದಾ — ವಿಕಲಃ — ವಿಕಲಾ ವಿಕಲಂ ಇತ್ಯಾದಿ. ಜಟುಲಃ ಕಾಲಕಃ ಪಿಪ್ಲುಃ ತಿಲಕಃ ತಿಲಕಾಲಕಃ - ೫ ಎಳ್ಳಿನಂತೆ ಮಚ್ಚೆಯುಳ್ಳವನು. ಅನಾಮಯಂ ಆರೋಗ್ಯಂ - ೨ ರೋಗವಿಲ್ಲದಿರುವಿಕೆ, ವಾತ ಪಿತ್ತ ಕಫ ದೋಷಗಳು ಸಮವಾಗಿರುವುದು ಚಿಕಿತ್ಸಾ - ೧ ರುಕ್ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾ - ರೋಗ ಶಾಮಕವಾಗಿ ಓಷಧಾದಿಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಮಾಡುವುದು.

ಭೇಷಜೌಷಧ ಭೈಷಜ್ಯಾನ್ಯಗದೋ ಜಾಯುರಿತ್ಯಪಿ ॥೪೨೧॥
ಸ್ತ್ರೀರುಗ್ರುಜಾ ಚೋಪತಾಪರೋಗವ್ಯಾಧಿಗದಾಮಯಾಃ ।
ಕ್ಷಯಃ ಶೋಷಶ್ಚ ಯಕ್ಷ್ಮಾ ಚ ಪ್ರತಿಶ್ಯಾಯಸ್ತು ಪೀನಸಃ ॥೪೨೨॥
ಸ್ತ್ರೀ ಕ್ಷುತ್ ಕ್ಷುತಂ ಕ್ಷವಃ ಪುಂಸಿ ಕಾಸಸ್ತು ಕ್ಷವಥುಃ ಪುಮಾನ್ ।
ಶೋಫಸ್ತು ಶ್ವಯಥುಶ್ಶೋಥಃ ಪಾದಸ್ಫೋಟೋ ವಿಪಾದಿಕಾ ॥೪೨೩॥
ಕಿಲಾಸಸಿಧ್ಮೇ ಕಚ್ಛ್ವಾಂ ತು ಪಾಮಪಾಮೇ ವಿಚರ್ಚಿಕಾ ।
ಕಂಡೂಃ ಖರ್ಜೂಶ್ಚ ಕಂಡೂಯಾ ವಿಸ್ಫೋಟಃ ಪಿಟಕಸ್ತ್ರಿಷು ॥ ೪೨೪ ॥
ವ್ರಣೋಽಸ್ತ್ರಿಯಾ ಮೀರ್ಮರುಃ ಕ್ಲೀಬೇ ನಾಡೀವ್ರಣಃ ಪುಮಾನ್ ।
ಕೋಠೋ ಮಂಡಲಕಂ ಕುಷ್ಠಶ್ವಿತ್ರೇ ದುರ್ನಾಮಕಾರ್ಶಸೀ ॥೪೨೫॥
ಆನಾಹಸ್ತು ನಿಭಂಧ ಸ್ಯಾತ್ ಗ್ರಹಣೀರುಕ್ಪ್ರವಾಹಿಕಾ ।
ಪ್ರಚ್ಛರ್ದಿಕಾ ವಮಿಶ್ಚ ಸ್ತ್ರೀ ಪುಮಾಂಸ್ತು ವಮಥುಃ ಸಮಾಃ ॥೪೨೬॥

ಭೇಷಜಂ ಔಷಧಂ ಭೈಷಜ್ಯಂ ಅಗದಃ ಜಾಯುಃ (ಸ್ತ್ರೀ) – ೫ ರೋಗ ಹರವಾದ ಮದ್ದು. ರುಕ್ (ಚಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) ರುಜಾ ಉಪತಾಪಃ ರೋಗಃ ವ್ಯಾಧಿಃ ಗದಃ ಆಮಯಃ – ೭ ರೋಗದ ಹೆಸರು. ಯಕ್ಷ್ಮಾ (ನಾಂತ ಪು) ಕ್ಷಯಃ ಶೋಷಃ – ೩ ಕ್ಷಯ ರೋಗದ ಹೆಸರು. ಪ್ರತಿಶ್ಯಾಯಃ ಪೀನಸಃ – – ೨ ಪೀನಸ ರೋಗ. ಕ್ಷುತ್ (ತಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ] ಕ್ಷುತಂ ಕ್ಷವಃ – ೩ ಶೀನು. ಕಾಸಃ ಕ್ಷವಥುಃ – ೨ ಕೆಮ್ಮು ಗೂರ್ಲುಬ್ಬಸ. ಶೋಫಃ ಶ್ವಯಥುಃ ಶೋಥಃ – ೩ ಬಾತುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಊದುವುದು. ಪಾದಸ್ಫೋಟಃ ವಿಪಾದಿಕಾ – ೨ ಕಾಲು ಒಡೆಯುವುದು, ಕುಷ್ಠಭೇದ. ॥ ೪೨೩ ॥

ಕಿಲಾಸಂ ಸಿಧ್ಮಂ – ೨ ಸಿಬ್ಬರೋಗ, ತಿಬ್ಬು. ಕಚ್ಛೂಃ ಪಾಮಾ (ನಾಂತ) ಪಾಮಾ (ಆಕಾರಾಂತ) ವಿಚರ್ಚಿಕಾ – ೪ ಕಜ್ಜಿ ತುರಿಕಜ್ಜಿ. ಕಂಡೂಃ ಖರ್ಜೂಃ ಕಂಡೂಯಾ – ೨ ನವೆ, ತುರಿ. ವಿಸ್ಫೋಟಃ ಪಿಟಕಃ (ತ್ರಿಲಿಂಗ) – ಹೊಕ್ಕು, ಬೊಬ್ಬೆ, ಹುಂಣಿನ ಹೊಕ್ಕು. ವ್ರಣಃ (ಪುಂ ನ) ಈರ್ಮಂ ಅರುಃ (ಸಾಂತ ನ) – ೩ ಹುಣ್ಣು. ನಾಡೀವ್ರಣಃ – ೧ ನಾರು ಹುಣ್ಣು. ಕೋಠಃ ಮಂಡಲಕಂ – ರೂಪಾಯಿ ಹುಣ್ಣು. ಮಂಡಲಾಕಾರ ಕುಷ್ಠ. ಕುಷ್ಠಂ ಶ್ವಿತ್ರಂ – ಬಿಳೀ ಕುಷ್ಠ, ತೊನ್ನುರೋಗ. ದುರ್ನಾಮಕಂ ಅರ್ಶಃ (ಸಾಂತ ನ] – ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ. ಮೊಳೇ ರೋಗ. ಆನಾಹಃ ನಿಬಂಧಃ – ೨ ಮೂತ್ರಾದಿ ಕಟ್ಟಿ ಹೊಟ್ಟೆ ಉಬ್ಬರವಾಗುವುದು. ಗ್ರಹಣೀರುಕ್ (ಜಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) ಪ್ರವಾಹಿಕಾ – ೨ ಗ್ರಹಣೀ ರೋಗ, ಹೊಟ್ಟೆ ಕಟ್ಟಿ ಭೇದಿಯಾಗುವಿಕೆ. ಪ್ರಚ್ಛ ರ್ದಿಕಾ ವಮಿಃ (ಸ್ತ್ರೀ) ವಮಥುಃ (ಪು) – ೩ ವಾಂತಿ, ವಮನ. ವಿದ್ರಧಿಃ

ವ್ಯಾಧಿಭೇದಾ ವಿದ್ರಧಿಃ ಸ್ತ್ರೀ ಜ್ವರಮೇಹಭಗಂಧರಾಃ ।
ಅಶ್ಮರೀ ಮೂತ್ರಕೃಚ್ಛ್ರಂಸ್ಯಾತ್ ಪೂರ್ವೇ ಶುಕ್ರಾವಧೇಃ ತ್ರಿಷು ॥೪೨೭॥
ರೋಗಹಾರ್ಯಗದಂಕಾರೋ ಭಿಷಗ್ವೈದ್ಯಶ್ಚಿಕಿತ್ಸಕೇ ।
ವಾರ್ತೋ ನಿರಾಮಯಃ ಕಲ್ಯ ಉಲ್ಲಾಘೋ ನಿರ್ಗತೋ ಗದಾತ್ ॥೪೨೮ ॥
ಗ್ಲಾನಗ್ಲಾಸ್ನೂ ಆಮಯಾವೀ ವಿಕೃತೋ ವ್ಯಾಧಿತೋ ಪಟುಃ ।
ಆತುರೋಽಭ್ಯಮಿತೋಽಭ್ಯಾಂತಸ್ಸಮೌ ಪಾಮನಕಚ್ಛುರೌ ॥ ೪೨೯ ॥
ದದ್ರುಣೋ ದದ್ರುರೋಗೀ ಸ್ಯಾದರ್ಶೋರೋಗಯುತೋರ್ಶಸಃ।
ವಾತಕೀ ವಾತರೋಗೀ ಸ್ಯಾತ್ಸಾತಿಸಾರೋತಿಸಾರಕೀ ॥೪೩೦॥
ಸ್ಯುಃ ಕ್ಲಿನ್ನಾಕ್ಷೇ ಚುಲ್ಲಚಿಲ್ಲಪಿಲ್ಲಾಃ ಕ್ಲಿನ್ನೇಽಕ್ಷ್ಣಿ ಚಾಪ್ಯಮೀ ।
ಉನ್ಮತ್ತ ಉನ್ಮಾದವತಿ ಶ್ಲೇಷ್ಮಲಃ ಶ್ಲೇಷ್ಮಣಃ ಕಫೀ ॥ ೪೩೧ ॥

ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ಗಡ್ಡೆ ಬೆಳೆಯುವಿಕೆ. ಜ್ವರಃ – ಅಜೀರ್ಣಾದಿಗಳಿಂದ ಮೈ ಬಿಸಿಯಾಗುವಿಕೆ. ಮೇಹಃ – ರೇತಸ್ಸು ಕರಗಿ ತಡೆಯಿಲ್ಲದೇ ಸೋರುವುದು. ಭಗಂಧರಃ ರೋಗಭೇದ. (ಜನನಾಂಗದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಹುಣ್ಣು) ಅಶ್ಮರೀ ಮೂತ್ರಕೃಚ್ಛ್ರಂ – ೨ ಮೂತ್ರರೋಗ, ಮೂತ್ರ ಸುರಿಯಲು ಕಷ್ಟವಾಗುವುದು, ಬಹುಮೂತ್ರ. ಶುಕ್ರಾವಧೇಃ ತ್ರಿಷು – ಶುಕ್ರ ಶಬ್ದದವರೆಗೆ ಹೇಳುವ ಶಬ್ದಗಳು ತ್ರಿಲಿಂಗಗಳು. ರೋಗಹಾರೀ (ನಾಂತ) ಅಗದಂಕಾರಃ ಭಿಷಕ್ (ಜಾಂತ) ವೈದ್ಯಃ ಚಿಕಿತ್ಸಕಃ – ೫ ವೈದ್ಯ. ವಾರ್ತಃ ನಿರಾಮಯಃ ಕಲ್ಯಃ ಉಲ್ಲಾಘಃ – ೪ ಗದಾತ್ ನಿರ್ಗತಃ – ರೋಗ ವಾಸಿಯಾದವನು, ರೋಗವಿಲ್ಲದವನು. ಗ್ಲಾನಃ ಗ್ಲಾಸ್ನುಃ ಆಮಯಾವೀ (ನಾಂತ) ವಿಕೃತಃ ವ್ಯಾಧಿತಃ ಅಪಟುಃ ಆತುರಃ ಅಭ್ಯಮಿತಃ ಅಭ್ಯಾಂತಃ – ೯ ರೋಗಿಯ ಹೆಸರು. ಗ್ಲಾನ ಗ್ಲಾಸ್ನು ಎರಡು ಶಬ್ದಗಳು ದುರ್ಬಲನಿಗೂ ಹೆಸರು. ಪಾಮನಃ ಕಚ್ಛುರಃ – ೨ ಕಜ್ಜಿಯುಳ್ಳವನು. ॥೪೨೮॥

ದದ್ರುಣಃ (ದುದ್ರುಣಃ) ದದ್ರು (ದ್ರು) ರೋಗೀ (ನಾಂತ) – ೨ ದದ್ದು ರೋಗವುಳ್ಳವನು, ದದ್ರುವೆಂಬ ಕುಷ್ಠಭೇದವುಳ್ಳವನು. ಅರ್ಶೋರೋಗಯುತಃ ಅರ್ಶಸಃ – ೨ ಮೂಲರೋಗದವನು. ವಾತಕೀ ವಾತರೋಗೀ (ನಾಂತ) – ೨ ವಾತರೋಗದವನು. ಸಾತಿಸಾರಃ ಅತಿಸಾರಕೀ – ೨ ಅತಿಸಾರ (ಅಧಿಕ ಭೇದಿ) ರೋಗದವನು. ಚುಲ್ಲಃ ಚಿಲ್ಲಃ ಪಿಲ್ಲಃ – ೩ ರೋಗದಿಂದ ಕೊಳಕು ನೀರು ಸುರಿಯುವ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನು. ಅಮೀ ಕ್ಲಿನ್ನೇಽಕ್ಷ್ಣಿ ಚಾಪಿಸ್ಯುಃ – ಈ ೩ ಶಬ್ದಗಳು ಕೊಳೆತು ನೀರು ಸುರಿಯುವ ಕಣ್ಣಿಗೂ ಹೆಸರು. ಉನ್ಮತ್ತಃ ಉನ್ಮಾದವಾನ್ (ತಾಂತ) – ೨ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದವನು ಶ್ಲೇಷ್ಮಲಃ ಶ್ಲೇಷ್ಮಣಃ ಕಫೀ

ನ್ಯುಬ್ಜೋ ಭುಗ್ನೇ ರುಜಾ ವೃದ್ಧನಾಭೌ ತುಂಡಿಲ ತುಂಡಿಭೌ ।
ಕಿಲಾಸೀ ಸಿಧ್ಮಲೋಽಂಧೋಽದೃಙ್ಮೂರ್ಛಾಲೇ ಮೂರ್ತಮೂರ್ಛಿತೌ ॥ ೮೩೨ ॥
ಶುಕ್ರಂ ತೇಜೋ ರೇತಸೀ ಚ ಬೀಜವೀರ್ಯೇಂದ್ರಿಯಾಣಿ ಚ ।
ಮಾಯುಃ ಪಿತ್ತಂ ಕಫಃ ಶ್ಲೇಷ್ಮಾ ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ತು ತ್ವಗಸೃಗ್ಧರಾ ॥ ೮೩೩ ॥
ಪಿಶಿತಂ ತರಸಂ ಮಾಂಸಂ ಪಲಲಂ ಕ್ರವ್ಯಮಾಮಿಷಮ್ ।
ಉತ್ತಪ್ತಂ ಶುಷ್ಕಮಾಂಸಂ ಸ್ಯಾತ್ತದ್ವಲ್ಲೂರಂ ತ್ರಿಲಿಂಗಕಮ್ ॥ ೮೩೪ ॥
ರುಧಿರೇಽಸೃಗ್ಲೋಹಿತಾಸ್ರ ರಕ್ತಕ್ಷತಜ ಶೋಣಿತಮ್ ।
ಬುಕ್ಕಾಗ್ರಮಾಂಸಂ ಹೃದಯಂ ಹೃನ್ಮೇದಸ್ತು ವಪಾ ವಸಾ ॥ ೮೩೫ ॥
ಪಶ್ಚಾದ್ಗ್ರೀವಾ ಸಿರಾ ಮನ್ಯಾ ನಾಡೀ ತು ಧಮನಿಸ್ಸಿರಾ ।
ತಿಲಕಂ ಕ್ಲೋಮಮುಸ್ತ್ರಿಷ್ಕಂ ಗೋರ್ದಂ ಕಿಟ್ಟಂ ಮಲೋಽಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ॥ ೮೩೬ ॥

(ನಾಂತ) — ೩ ಕಫ ಅಧಿಕವಾದವನು. ನ್ಯುಬ್ಜಃ — ರುಜಾಭುಗ್ನೇ – ರೋಗದಿಂದ ದುರ್ಬಲನಾಗಿ ಬಗ್ಗಿ ಹೋದವನು. ವೃದ್ಧನಾಭಿಃ ತುಂಡಿಲಃ ತುಂಡಿಭಃ – ೩ ಬೊಜ್ಜು ಬೆಳೆದು ತಳವಾಗಿ ಗುಂಡಿ ಕಾಣಿಸುವ ಹೊಕ್ಕಳುಳ್ಳವನು. ಕಿಲಾಸೀ ಸಿಧ್ಮಲಃ – ೨ ಸಿ (ಚಿ) ಬ್ಬು ಎಂಬ ಚರ್ಮ ರೋಗದವನು. ಅಂಧಃ ಅದೃಕ್ (ಶಾಂತ) – ೨ ಕುರುಡ. ಮೂರ್ಛಾಲಃ ಮೂರ್ತಃ ಮೂರ್ಛಿತಃ – ೩ ಮೂರ್ಛಾ ರೋಗದವನು. ಶುಕ್ರಂ ತೇಜಃ (ಸಾಂತ ನ) ಬೀಜಂ ವೀರ್ಯಂ ಇಂದ್ರಿಯಂ – ೫ ರೇತಸ್ಸಿನ ಹೆಸರು. ಮಾಯುಃ ಪಿತ್ತಂ – ೨ ಪೈತ್ಯದ ಹೆಸರು. ಕಫಃ ಶ್ಲೇಷ್ಮಾ (ನಾಂತ) – ೨ ಕಫ. ತ್ವಕ್ (ಚಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) ಅಸೃಗ್ಧರಾ – ೨ ಚರ್ಮ, ತೊಗಲು. ಪಿಶಿತಂ ತರಸಂ ಮಾಂಸಂ ಪಲಲಂ ಕ್ರವ್ಯಂ ಆಮಿಷಂ – ೬ ಮಾಂಸ. ಉತ್ತಪ್ತಂ ಶುಷ್ಕಮಾಂಸಂ ವಲ್ಲೂರಂ (ತ್ರಿಲಿಂಗ) – ೩ ಒಣಗಿದ ಮಾಂಸ. ರುಧಿರಂ ಅಸೃಕ್ (ಜಾಂತ ನ) ಲೋಹಿತಂ ಅಸ್ರಂ ರಕ್ತಂ ಕ್ಷತಜಂ ಶೋಣಿತಂ – ೭ ರಕ್ತ. ವೃಕ್ಕಾ (ಬುಕ್ಕಾ) ಅಗ್ರಮಾಂಸಂ – ೨ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಮಾಂಸ. ಹೃದಯಂ ಹೃತ್ (ದಾಂತ ನ) – ಎದೆ ಗುಂಡಿಗೆ ಹೃದಯಕಮಲ. ಮೇದಃ (ಸಾಂತ ತ) – ೧ ಮೆದುಳು ಹೃದಯ ಎಲುವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ನೆಣ. ವಪಾ – ಹೊಕ್ಕಳ ಕೆಳಗಡೆ ಇರುವ ಬಟ್ಟೆಯೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಪೊರೆ ಮಾಂಸ. ವಸಾ – ಮಾಂಸದ ಮೇಲಿನ ಕೊಬ್ಬು. ಇವು ಮೂರು ಪರ್ಯಾಯ ಪದಗಳೆಂದು ಕೆಲವರ ಮತ ॥ ೮೩೫ ॥

ಮನ್ಯಾ – ೧ ಪಶ್ಚಾದ್ಗ್ರೀವಾಸಿರಾ – ಹೆಡತಲೆಯೊಳಗಿರುವ ನರದ ಹೆಸರು. ನಾಡೀ ಧಮನಿಃ (ನೀ) ಸಿರಾ – ೩ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಾಡಿಯ ಹೆಸರು. ತಿಲಕಂ ಕ್ಲೋಮ (ನಾಂತ ನ) – ೩ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಬಲದ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ನೀರಿನ

ಅಂತ್ರಂ ಪುರೀತದ್ಗುಲ್ಮಸ್ತು ಪ್ಲೀಹಾ ಪುಂಸ್ಯಥ ವಸ್ನಸಾ ।
ಸ್ನಾಯುಃ ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ಕಾಲಖಂಡಯಕೃತೀತು ಸಮೇ ಇಮೇ ॥ ೬೩೭ ॥
ಸೃಣಿಕಾ ಸ್ಯಂದಿನೀ ಲಾಲಾ ದೂಷಿಕಾ ನೇತ್ರಯೋರ್ಮಲಮ್ ।
(ನಾಸಾಮಲಂ ತು ಸಿಂಘಾಣಂ ಪಿಂಜೂಷಂ ಕರ್ಣಯೋರ್ಮಲಮ್)
ಮೂತ್ರಂ ಪ್ರಸ್ರಾವ ಉಚ್ಚಾರಾವಸ್ಕರೌ ಶಮಲಂ ಶಕೃತ್ ॥ ೬೩೮ ॥
ಪುರೀಷಂ ಗೂಥವರ್ಚಸ್ಕಮಸ್ತ್ರೀ ವಿಷ್ಠಾವಿಷೌ ಸ್ತ್ರಿಯೌ ।
ಸ್ಯಾತ್ಕರ್ಪರಃ ಕಪಾಲೋಽಸ್ತ್ರೀ ಕೀಕಸಂ ಕುಲ್ಯಮಸ್ಥಿ ಚ ॥ ೬೩೯ ॥
ಸ್ಯಾಚ್ಛರೀರಾಸ್ಥ್ನಿ ಕಂಕಾಲಃ ಪೃಷ್ಠಾಸ್ಥ್ನಿತು ಕಶೇರುಕಾ ।
ಶಿರೋಸ್ಥನಿ ಕರೋಟಿಃ ಸ್ತ್ರೀ ಪಾರ್ಶ್ವಾಸ್ಥನಿ ತು ಪರ್ಶುಕಾ ॥ ೬೪೦ ॥
ಅಂಗಂ ಪ್ರತೀಕೋಽವಯವೋಽಪಘನೋಽಥ ಕಲೇವರಮ್ ।
ಗಾತ್ರಂ ವಪುಸ್ಸಂಹನನಂ ಶರೀರಂ ವರ್ಷ್ಮ ವಿಗ್ರಹಃ ॥ ೬೪೧ ॥

ಚೀಲ. ಮಸ್ತಿಷ್ಕಂ ಗೋರ್ದಂ – ೨ ಎಲುಬುಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಮೆದುಳು. ಕಿಟ್ಟಂ ಮಲಃ (ಪುಂ ನ) – ೨ ಶರೀರದ ಕೊಳಕು, ಸಿಂಬಳಾದಿ. ಅಂತ್ರಂ ಪುರೀತತ್ – ೨ ಕರುಳು. ಗುಲ್ಮಃ ಪ್ಲೀಹಾ (ನಾಂತ ಪು) – ೨ ಎದೆಯಲ್ಲಿರುವ ಕಪ್ಪಾದ ಮಾಂಸ. ವಸ್ನಸಾ ಸ್ನಾಯುಃ (ಸ್ತ್ರೀ) – ೨ ಸೂಕ್ಷ್ಮನರಗಳು. ಕಾಲಖಂಡಂ ಯಕೃತ್ (ತಾಂತ ನ) – ೨ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಬಲದ ಕಡೆ ಇರುವ ಕಪ್ಪಾದ ಮಾಂಸ. ಸೃಣಿಕಾ ಸ್ಯಂದಿನೀ ಲಾಲಾ – ೩ ಬಾಯಿಯ ಜೊಲ್ಲು. ದೂಷಿಕಾ – ೧ ನೇತ್ರಯೋರ್ಮಲಂ – ಕಣ್ಣಿನ ಕೊಳಕು, ಗೀಜು. (ಸಿಂಘಾಣಂ – ಮೂಗಿನ ಕೊಳಕು. ಪಿಂಜೂಷಂ – ಕಿವಿಯ ಕೊಳಕು, ಕುಗ್ಗಿ.) ಮೂತ್ರಂ ಪ್ರಸ್ರಾವಃ – ೨ ಮೂತ್ರ. ಉಚ್ಚಾರಃ ಅವಸ್ಕರಃ ಶಮಲಂ ಶಕೃತ್ (ತಾಂತ ನ) ಪುರೀಷಂ ಗೂಥಂ ವರ್ಚಸ್ಕಂ (ಪುಂ ನ) ವಿಷ್ಠಾ ವಿಟ್ (ಷಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) – ೯ ಅಮೇಧ್ಯ, ಮಲ. ಕರ್ಪರಃ ಕಪಾಲಃ (ಪುಂ ನ) – ತಲೆ ಮೂಳೆ, ಬುರುಡೆ. ಕೀಕಸಂ ಕುಲ್ಯಂ ಅಸ್ಥಿ (ನ) – ೩ ಎಲುಬು ಮೂಳೆ ಕಂಕಾಳಃ – ೧ ಶರೀರಾಸ್ಥ್ನಿ – ಮೈಯೊಳಗಿರುವ ಎಲುಬುಗಳ ಸಮೂಹ. ಕಶೇರುಕಾ – ೧ ಪೃಷ್ಠಾಸ್ಥ್ನಿ – ಬೆನ್ನೆಲುಬು. ಕರೋಟಿಃ (ಸ್ತ್ರೀ) – ೧ ತಲೆಯ ಎಲುಬು ಪರ್ಶುಕಾ – ೧ ಪಕ್ಕದ ಎಲುಬು. ಅಂಗಂ ಪ್ರತೀಕಃ ಅವಯವಃ ಅಪಘನಃ – ೪ ಕೈಕಾಲು ಮುಂತಾದ ಅವಯವಗಳು. ಕಳೇಬರಂ ಗಾತ್ರಂ ವಪುಃ (ಸಾಂತ ನ) ಸಂಹನನಂ ಶರೀರಂ ವರ್ಷ್ಮ (ನಾಂತ ನ) ವಿಗ್ರಹಃ ಕಾಯಃ ದೇಹಃ (ಪುಂ ನ) ಮೂರ್ತಿಃ ತನುಃ ತನೂಃ (೩ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ) – ೧೨ ಶರೀರದ ಹೆಸರು. ॥ ೬೪೧ ॥

ಕಾಯೋ ದೇಹಃ ಕ್ಲೀಬಪುಂಸೋಃ ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ಮೂರ್ತಿಸ್ತನುಸ್ತನೂಃ ।
ಪಾದಾಗ್ರಂ ಪ್ರಪದಂ ಪಾದಃ ಪದಂಘ್ರಿಶ್ಚರಣೋಽಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ॥ ೪೪೨ ॥
ತದ್ಗ್ರಂಥೀಘುಟಿಕೇ ಗುಲ್ಫೌ ಪುಮಾನ್ ಪಾರ್ಷ್ಣಿಸ್ತಯೋರಧಃ ।
ಜಂಘಾತು ಪ್ರಸೃತಾ ಜಾನೂರುಪರ್ವಾಷ್ಠೀವದ ಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ॥ ೪೪೩ ॥
ಸಕ್ಥಿ ಕ್ಲೀಬೇ ಪುಮಾನೂರುಸ್ತತ್ಸಂಧಿಃ ಪುಂಸಿ ವಂಕ್ಷಣಃ ।
ಗುದಂತ್ವಪಾನಂ ಪಾಯುರ್ನಾ ವಸ್ತಿರ್ನಾಭೇರಧೋ ದ್ವಯೋಃ ॥ ೪೪೪ ॥
ಕಟೋ ನಾ ಶ್ರೋಣಿ ಫಲಕಂ ಕಟಿಃ ಶ್ರೋಣಿಃ ಕಕುದ್ಮತೀ ।
ಪಶ್ಚಾನ್ನಿತಂಬಃ ಸ್ತ್ರೀ ಕಟ್ಯಾಃ ಕ್ಲೀಬೇ ತು ಜಘನಂ ಪುರಃ ॥ ೪೪೫ ॥
ಕೂಪಕೌತು ನಿತಂಬಸ್ಥೌ ದ್ವಯಹೀನೇ ಕುಕುಂದರೇ ।
ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ಸ್ಫಿಚೌ ಕಟಿಪ್ರೋತಾವುಪಸ್ಥೋ ವಕ್ಷ್ಯಮಾಣಯೋಃ ॥ ೪೪೬ ॥
ಭಗಂ ಯೋನಿರ್ದ್ವಯೋಃ ಶಿಶ್ನೋ ಮೇಢ್ರೋ ಮೇಹನಶೇಫಸೀ ।
ಮುಷ್ಕೋಽಂಡಕೋಶೊ ವೃಷಣಃ ಪೃಷ್ಠವಂಶಾಧರೇ ತ್ರಿಕಮ್ ॥ ೪೪೭ ॥

ಪಾದಾಗ್ರಂ ಪ್ರಪದಂ — ೨ ಹೆಜ್ಜೆಯ ತುದಿ, ಹಿಮ್ಮಡಿ. ಪಾದಃ ಪತ್ (ದಾಂತ) ಅಂಘ್ರಿಃ ಚರಣಃ (ಪುಂ ನ) — ೫ ಕಾಲು, ಪಾದ. ಘುಟಿಕಾ ಗುಲ್ಫಃ — ೨ ತದ್ಗ್ರಂಥೀ — ಪಾದದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ೨ ಗಂಟು. ಪಾರ್ಷ್ಣಿಃ (ಪು) — ತಯೋರಧಃ — ಗಂಟಿನ ಕೆಳಭಾಗ. ಜಂಘಾ ಪ್ರಸೃತಾ — ೨ ಕಣಕಾಲು. ಜಾನು (ನ) ಊರುಪರ್ವ (ನಾಂ ತ ನ) ಅಷ್ಠೀವತ್ (ತಾಂತ ಪು ನ) — ೩ ಮೊಣಕಾಲು. ಸಕ್ಥಿ (ನ ಪುಂ) ಊರುಃ — ೨ ತೊಡೆ. ವಂಕ್ಷಣಃ — ೧ ತತ್ಸಂಧಿಃ — ತೊಡೆಸಂದಿ. ಗುದಂ ಅಪಾನಂ ಪಾಯುಃ (ಪು) — ೨ ಗುದಸ್ಥಾನ, ಮಲದ್ವಾರ. ವಸ್ತಿಃ (ಪುಂ ಸ್ತ್ರೀ) — ನಾಭೇರಧಃ — ಹೊಕ್ಕಳ ಕೆಳಗಣ ಕಿಬ್ಬೊಟ್ಟೆ. ಕಟಃ ಶ್ರೋಣಿಫಲಕಂ — ೨ ಸೊಂಟ, ನಡು. ಕಟಿಃ ಶ್ರೋಣಿಃ ಕಕುದ್ಮತೀ — ೩ ಪಿರ್ರೇ. ನಿತಂಬಃ — ೧ ಸ್ತ್ರೀಕಟ್ಯಾಃ ಪಶ್ಚಾತ್ — ಹೆಂಗಸರ ಹಿಂದುಗಡೆಯ ಪಿರ್ರೇ, ಅಂಡು. ಜಘನಂ — ೧ ಪುರಃ — ಸ್ತ್ರೀಯರ ನಿತಂಬದ ಮುಂಭಾಗ. (ಕು) ಕಕುಂದರಂ — ೧ ನಿತಂಬಸ್ಥೌ ಕೂಪಕೌ — ನಿತಂಬದ ಮೇಲಿರುವ ಹಳ್ಳ. ಸ್ಫಿಕ್ (ಚಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) ಕಟಿಪ್ರೋತಃ — ೨ ನಿತಂಬದ ಎತ್ತರವಾದ ಸ್ಥಳ ಉಪಸ್ಥಃ — ೧ ವಕ್ಷ್ಯಮಾಣಯೋಃ — ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರ ಜನನಾಂಗಗಳಿಗೆ ಒಂದೇ ಹೆಸರು. ಭಗಂ ಯೋನಿಃ (ಪುಂ ಸ್ತ್ರೀ) — ೨ ಹೆಂಗಸರ ಮೂತ್ರದ್ವಾರ. ಶಿಶ್ನಃ ಮೇಢ್ರಃ ಮೇಹನಂ ಶೇಫಃ (ಸಾಂತ ನ) — ೪ ಪುರುಷರ ಮೂತ್ರದ್ವಾರ, ಜನನಾಂಗ. ಮುಷ್ಕಃ ಅಂಡಕೋಶಃ ವೃಷಣಃ — ೩ ಪುರುಷರ ವೃಷಣ (ತರುಡು) ತ್ರಿಕಂ — ೧ ಪೃಷ್ಠವಂಶಾಧರೇ — ಬೆನ್ನೆಲುಬಿನ ಕೆಳಗಡೆ, ಬುಡ. ॥ ೪೪೭ ॥

ಪಿಚಂಡಕುಕ್ಷೀ ಜಠರೋದರಂ ತುಂದಂ ಸ್ತನೌ ಕುಚೌ ।
ಚೂಚುಕಂ ತು ಕುಚಾಗ್ರಂ ಸ್ಯಾನ್ನ ನಾ ಕ್ರೋಡಂ ಭುಜಾಂತರವ್ ॥ ೪೪೪ ॥
ಉರೋವತ್ಸಂ ಚ ವಕ್ಷಶ್ಚ ಪೃಷ್ಠಂ ತು ಚರಮಂ ತನೋಃ ।
ಸ್ಕಂಧೋ ಭುಜಶಿರೋಽಸೋಽಂಸ್ತ್ರೀ ಸಂಧೀ ತಸ್ಯೈವ ಜತ್ರುಣೀ ॥ ೪೪೯ ॥
ಬಾಹುಮೂಲೇ ಉಭೇಕಕ್ಷೌ ಪಾರ್ಶ್ವಮಸ್ತ್ರೀ ತಯೋರಧಃ ।
ಮಧ್ಯಮಂ ಚಾವಲಗ್ನಂ ಚ ಮಧ್ಯೋ ಸ್ತ್ರೀ ದ್ವೌ ಪರೌ ತಯೋಃ ॥ ೪೫೦ ॥
ಭುಜಬಾಹೂ ಪ್ರವೇಷ್ಟೋ ದೋಃ ಸ್ಯಾತ್ ಕಪೋಣಿಸ್ತು ಕೂರ್ಪರಃ ।
ಅಸ್ಯೋಪರಿ ಪ್ರಗಂಡಸ್ಸ್ಯಾತ್ ಪ್ರಕೋಷ್ಠಸ್ತಸ್ಯ ಚಾಪ್ಯಧಃ ॥ ೪೫೧ ॥
ಮಣಿಬಂಧಾದಾಕನಿಷ್ಠಂ ಕರಸ್ಯ ಕರಭೋ ಬಹಿಃ ।
ಪಂಚಶಾಖಃ ಶಯಃ ಪಾಣಿಸ್ತರ್ಜನೀ ಸ್ಯಾತ್ ಪ್ರದೇಶಿನೀ ॥ ೪೫೨ ॥
ಅಂಗುಲ್ಯಃ ಕರಶಾಖಾಸ್ಸ್ಯುಃ ಪುಂಸ್ಯಂಗುಷ್ಠಃ ಪ್ರದೇಶಿನೀ ।
ಮಧ್ಯಮಾನಾಮಿಕಾ ಚಾಪಿ ಕನಿಷ್ಠಾ ಚೇತಿ ತಾಃ ಕ್ರಮಾತ್ ॥ ೪೫೩ ॥

ಪಿಚಂಡಃ ಕುಕ್ಷಿಃ ಜಠರಂ ಉದರಂ ತುಂದಂ — ೫ ಹೊಟ್ಟೆ. ಸ್ತನಃ ಕುಚಃ — ೨ ಮೊಲೆ. ಚೂಚುಕಂ — ೧ ಕುಚಾಗ್ರಂ ಸ್ಯಾತ್ — ಮೊಲೆಯ ತೊಟ್ಟು. ಕ್ರೋಡಂ ಭುಜಾಂತರಂ ಉರಃ (ಸಾಂತ ನ) ವತ್ಸಂ ವಕ್ಷಃ (ಸಾಂತ ನ) —೫ ಎದೆ. ಪೃಷ್ಠಂ — ೧ ತನೋಃ ಚರಮಂ — ಶರೀರದ ಹಿಂಭಾಗ, ಬೆನ್ನು, ಸ್ಕಂಧಃ ಭುಜಶಿರಃ (ಸಾಂತ ನ) ಅಂಸಃ (ಸಾಂತನ) — (ಪು) — ಹೆಗಲು, ಭುಜ. ಜತ್ರುಣೀ [ನ ಪುಂ] — ತಸ್ಯೈವ ಸಂಧೀ — ಕಂಕಳೆಲುವಿನ ಸಂಧಿ. ಬಾಹುಮೂಲಂ ಕಕ್ಷಃ — ೨ ಕಂಕಳು. ಪಾರ್ಶ್ವಂ (ಪುಂ ನ) ತಯೋರಧಃ – ಕಂಕುಳ ಕೆಳಗಡೆ ಇರುವ ಭಾಗ, ಮಗ್ಗಲು. ಮಧ್ಯಮಂ ಅವಲಗ್ನಂ ಮಧ್ಯಃ [ಪುಂ ನ] – ೩ ನಡು, ಮಧ್ಯಭಾಗ. ಪರೌ ದ್ವೌ ದ್ವಯೋಃ – ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಭುಜ, ಬಾಹು ೨ ಶಬ್ದಗಳು ಪುಂನಪುಂಸಕಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಭುಜಃ ಬಾಹುಃ ಪ್ರವೇಷ್ಟಃ ದೋಃ [ಷಾಂತ ಪು] (ಸಾಂತ ನ) - ೪ ತೋಳು ಕಪೋಣಿಃ ಕೂರ್ಪರಃ – ೨ ಮೊಳಕೈ ಪ್ರಗಂಡಃ – ೧ ಅಸ್ಯೋಪರಿ – ಮೊಳಕೈ ಮೇಲ್ಭಾಗ. ಪ್ರಕೋಷ್ಠಃ – ತಸ್ಯ ಅಧಃ – ಮಣಿಕಟ್ಟಿನವರೆಗೆ ಇರುವ ಮೊಳಕೈ ಕೆಳಭಾಗ. ಕರಭಃ – ೧ ಮಣಿಬಂಧಾತ್ ಆಕನಿಷ್ಠಂ ಕರಸ್ಯ ಬಹಿಃ – ಮಣಿಕಟ್ಟಿನಿಂದ ಕಿರುಬೆರಳವರೆಗಿರುವ ಹೊರಕೈಯ ಹೊರಭಾಗ. ಪಂಚಶಾಖಃ ಶಯಃ ಪಾಣಿಃ – ೩ ಹಸ್ತ. ತರ್ಜನೀ ಪ್ರದೇಶಿನೀ – ೨ ತೋರು ಬೆರಳು. ಅಂಗುಲೀ [ಳಿಃ] ಕರಶಾಖಾ – ೨ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬೆರಳಿನ ಹೆಸರು. ಅಂಗುಷ್ಠಃ – ಹೆಬ್ಬೆರಳು. ಪ್ರದೇಶಿನೀ – ಹೆಬ್ಬೆಟ್ಟಿನ ಒತ್ತಿನ ಬೆರಳು.

ಪುನರ್ಭವಃ ಕರರುಹೋ ನಖೋಽಸ್ತ್ರೀ ನಖರೋಽಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ।
ಪ್ರಾದೇಶತಾಲಗೋಕರ್ಣಾಸ್ತರ್ಜನ್ಯಾದಿ ಯುತೇ ತತೇ ॥ ೮೫೪ ॥
ಅಂಗುಷ್ಠೇ ಸಕನಿಷ್ಠೇ ಸ್ಯಾದ್ವಿತಸ್ತಿರ್ದ್ವಾದಶಾಂಗುಲಃ ।
ಪಾಣೌ ಚಪೇಟ ಪ್ರತಲ ಪ್ರಹಸ್ತಾ ವಿಸ್ತೃತಾಂಗುಲೌ ॥೮೫೫॥
ದ್ವೌ ಸಂಹತೌ ಸಂಹತಲಃ ಪ್ರತಲೌ ವಾಮದಕ್ಷಿಣೌ ।
ಪಾಣಿರ್ನಿಕುಬ್ಜಃ ಪ್ರಸೃತಿಸ್ತೌ ಯುತಾವಂಜಲಿಃ ಪುಮಾನ್ ॥೮೫೬॥
ಪ್ರಕೋಷ್ಠೇ ವಿಸ್ತೃತಕರೇ ಹಸ್ತೇ ಮುಷ್ಟ್ಯಾ ತು ಬದ್ಧಯಾ ।
ಸ ರತ್ನಿಸ್ಸ್ಯಾದರತ್ನಿಸ್ತು ನಿಷ್ಕನಿಷ್ಠೇನ ಮುಷ್ಟಿನಾ ॥೮೫೭॥
ವ್ಯಾಮೋ ಬಾಹ್ವೋಸ್ಸಕರಯೋಸ್ತತಯೋಸ್ತಿರ್ಯಗಂತರಮ್ ।
ಊರ್ಧ್ವವಿಸ್ತೃತದೋಃ ಪಾಣಿ-ನೃಮಾನೇ ಪೌರುಷಂ ತ್ರಿಷು ॥೮೫೮॥
ಕಂಠೋ ಗಲೋಽಥ ಗ್ರೀವಾಯಾಂ ಶಿರೋಧಿಃ ಕಂಧರೇತ್ಯಪಿ ।

ಮಾಧ್ಯಮಾ – ನಡುಬೆರಳು. ಅನಾಮಿಕಾ – ಪವಿತ್ರ ಬೆರಳು, ಉಂಗುರದ ಬೆರಳು. ಕನಿಷ್ಠಾ – ಕಿರುಬೆರಳು. ॥೮೫೩॥

ಪುನರ್ಭವಃ ಕರರುಹಃ ನಖಃ (ಪುಂ ನ) ನಖರಃ (ಪುಂ ನ) – ೪ ಉಗುರು. ಪ್ರಾದೇಶಃ ತಾಲಃ ಗೋಕರ್ಣಃ – ೩ ತರ್ಜನ್ಯಾದಿಯುತೇ ತತೇ ಅಂಗುಷ್ಠೇ – ತೋರು ಬೆರಳಿನಿಂದ ಕೂಡಿ ಚಾಚಿದ ಹೆಬ್ಬೆಟ್ಟು, ಚೋಟು. ವಿತಸ್ತಿಃ ದ್ವಾದಶಾಂಗಳಃ – ೨ ಸಕನಿಷ್ಠೇ ವಿತತೇ ಅಂಗುಷ್ಠೇ – ಕಿರುಬೆರಳಿನಿಂದ ಕೂಡಿ ಚಾಚಿದ ಹೆಬ್ಬೆಟ್ಟಿನ ಅಳತೆ, ಗೇಣು. ಚಪೇಟಃ ಪ್ರತಲಃ ಪ್ರಹಸ್ತಃ – ೩ ವಿಸ್ತೃತಾಂಗುಳೌ ಪಾಣೌ – – ಚಾಚಿದ ಬೆರಳುಗಳುಳ್ಳ ಅಂಗೈ. ಸಂಹತಲಃ – ೧ ಸಂಹತೌ ವಾಮದಕ್ಷಿಣೌ ದ್ವೌ ಪ್ರತಲೌ - ಚಾಚಲ್ಪಟ್ಟ ಬೆರಳುಳ್ಳ ಅಂಗೈಗಳೆರಡೂ ಕೂಡಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಬೊಗಸೆ. ಪ್ರಸೃತಿಃ – ನಿಕುಬ್ಜಃ ಪಾಣಿಃ – ಬಗ್ಗಿದ ಅಂಗೈ, ಹಿಡಿ ಶ್ಯಾರೆ, ಸೇರೆ. ಅಂಜಲಿಃ (ಪು) – ಯುತೌ ತೌ – ಬಗ್ಗಿದ ಸೇರಿಸಿದ ೨ ಅಂಗೈ, ಬೊಗಸೆ. ಹಸ್ತಃ – ವಿಸ್ತೃತಕರೇ ಪ್ರಕೋಷ್ಠೇ – ಚಾಚಿದ ಕೈಯುಳ್ಳ ಹಸ್ತ, ಮೊಳಪ್ರಮಾಣ. ರತ್ನಿಃ – ಬದ್ಧಯಾ ಮುಷ್ಟ್ಯಾ ಸಃ – ಹಿಡಿ ಕಡಿಮೆಯಾದ ಮೊಳ. ಅರತ್ನಿಃ – ನಿಷ್ಕನಿಷ್ಠೇನ ಮುಷ್ಟಿನಾ – ಚಾಚಿದ ಕಿರುಬೆರಳುಳ್ಳ ಹಿಡಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮೊಳ. ವ್ಯಾಮಃ – ಸುಕರಯೋಃ ತಿರ್ಯಕ್ ತತಯೋಃ ಬಾಹ್ವೋರ್ಯದಂತರಂ – ಕೈಗಳಿಂದ ಸೇರಿ ಅಡ್ಡವಾಗಿ ಚಾಚಿದ ತೋಳುಗಳೆರಡರ ಮಧ್ಯದ ದೇಶ, ಮಾರು. ಪೌರುಷಂ – (ತ್ರಿಲಿಂಗ) – ೧ ಊರ್ಧ್ವವಿಸ್ತೃತದೋಃ ಪಾಣಿ ನೃಮಾನೇ – ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿ ಚಾಚಿದ ಕೈಯುದ್ದದ ಪ್ರಮಾಣ, ಪುರುಷ ಪ್ರಮಾಣ, ಆಳು ಕೈಯುದ್ದ. ಕಂಠಃ ಗಳಃ

ಕಂಬುಗ್ರೀವಾ ತ್ರಿರೇಖಾ ಸಾಽವಟುರ್ಘಾಟಾ ಕೃಕಾಟಿಕಾ ||೪೫೯ ||
ವಕ್ತ್ರಾಸ್ಯೇ ವದನಂ ತುಂಡಮಾನನಂ ಲಪನಂ ಮುಖಮ್ |
ಕ್ಲೀಬೇ ಘ್ರಾಣಂ ಗಂಧವಹಾ ಘೋಣಾ ನಾಸಾ ಚ ನಾಸಿಕಾ || ೪೬೦ ||
ಓಷ್ಠಾಧರೌ ತು ರದನಚ್ಛದೌ ದಶನವಾಸಸೀ |
ಅಧಸ್ತಾತ್ ಚಿಬುಕಂ ಗಂಡೌ ಕಪೋಲೌ ತತ್ಪರಾ ಹನುಃ ||೪೬೧||
ರದನಾ ದಶನಾ ದಂತಾ ರದಾಸ್ತಾಲು ತು ಕಾಕುದಮ್ |
ರಸಜ್ಞಾ ರಸನಾ ಜಿಹ್ವಾ ಪ್ರಾಂತಾವೋಷ್ಠಸ್ಯ ಸೃಕ್ವಿಣೀ ||೪೬೨||
ಲಲಾಟಾಮಲಿಕಂ ಗೋಧಿರೂರ್ಧ್ವೇ ದೃಗ್ಭ್ಯಾಂ ಭ್ರುವೌ ಸ್ತ್ರಿಯೌ !
ಕೂರ್ಚಮಸ್ತ್ರೀ ಭ್ರುವೋರ್ಮಧ್ಯಂ ತಾರಕಾಕ್ಷ್ಣಃ ಕನೀನಿಕಾ ||೪೬೩||
ಲೋಚನಂ ನಯನಂ ನೇತ್ರಮೀಕ್ಷಣಂ ಚಕ್ಷುರಕ್ಷಿಣೀ |
ದೃಗ್ದೃಷ್ಟೀ ಚಾಸ್ರು ನೇತ್ರಾಂಬು ರೋದನಂ ಚಾಸ್ರಮಶ್ರು ಚ || ೪೬೪ ||
ಅಪಾಂಗಂ ನೇತ್ರಯೋರಂತೌ ಕಟಾಕ್ಷೋಽಪಾಂಗದರ್ಶನೇ |

– ೨ ಕುತ್ತಿಗೆ, ಕತ್ತು. ಗ್ರೀವಾ ಶಿರೋಧಿಃ ಕಂಧರಾ – ೩ ಕೊರಳು. ಅವಟುಃ ಘಾಟಾ ಕೃಕಾಟಿಕಾ – ೩ ಹೆಗ್ಗತ್ತಿನ ಹೆಸರು. || ೪೫೯ ||

ವಕ್ತ್ರಂ ಆಸ್ಯಂ ವದನಂ ತುಂಡಂ ಆನನಂ ಲಪನಂ ಮುಖಂ – ಬಾಯಿ, ಮುಖ. ಘ್ರಾಣಂ ಗಂಧವಹಾ ಘೋಣಾ ನಾಸಾ ನಾಸಿಕಾ – ೫ ಮೂಗು. ಓಷ್ಠಃ ಅಧರಃ ರದನಚ್ಛದಃ (ಪು) ದಂತವಾಸಃ (ಸಾಂತ ನ) – ೪ ತುಟಿ. ಚಿಬುಕಂ – ೧ ಅಧಸ್ತಾತ್ – ತುಟಿಯ ಕೆಳಭಾಗ. ಗಲ್ಲ. ಗಡ್ಡ. ಗಂಡಃ ಕಪೋಲಃ – ೨ ಕೆನ್ನೆ. ಹನುಃ (ಸ್ತ್ರೀ) – ತತ್ಪರಾ – ಕೆನ್ನೆಯ ಮೇಲ್ಭಾಗ. ರದನಾಃ ದಶನಾಃ ದಂತಾಃ ರದಾಃ – (೪ ಪು ಬಹುವಚನ) ಹಲ್ಲು. ತಾಲು (ನ) ಕಾಕುದಂ – ೨ ದವಡೆ. ರಸಜ್ಞಾ ರಸನಾ ಜಿಹ್ವಾ – ೩ ನಾಲಿಗೆ. ಸೃಕ್ವಿಣೀ (ನಾಂತ ನ) – ಓಷ್ಠಸ್ಯ ಪ್ರಾಂತೌ – ಕಟಬಾಯಿ, ತುಟಿಗಳ. ತುದಿ. ಲಲಾಟಂ ಅಲಿಕಂ ಗೋಧಿಃ – ೩ ಹಣೆ. ಭ್ರೂಃ (ಸ್ತ್ರೀ) – ದೃಗ್ಭ್ಯಾಂಊರ್ಧ್ವೇ – ಕಣ್ಣಿನ ಮೇಲ್ಭಾಗ, ಹುಬ್ಬು. ಕೂರ್ಚಂ – ೧ ಭ್ರುವೋಮಧ್ಯಂ – ಹುಬ್ಬುಗಳ ಮಧ್ಯಭಾಗ. ತಾರಕಾ ಕನೀನಿಕಾ – ೨ ಕಣ್ಣಿನ ಕರಿ ಗುಡ್ಡೆ. ಲೋಚನಂ ನಯನಂ ನೇತ್ರಂ ಈಕ್ಷಣಂ ಚಕ್ಷುಃ (ಸಾಂತ ನ) ಅಕ್ಷಿ [ನ] ದೃಕ್ (ಶಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) ದೃಷ್ಟಿಃ (ಸ್ತ್ರೀ) – ೮ ಕಣ್ಣುಗಳು. ಅಸ್ರು ನೇತ್ರಾಂಬು (ನ) ರೋದನಂ ಅಸ್ರಂ ಅಶ್ರು – ೫ ಕಣ್ಣೀರು. ಅಪಾಂಗಃ ನೇತ್ರಯೋರಂತೌ – ಕಡೆಗಣ್ಣು. ಕಟಾಕ್ಷಃ – ಅಪಾಂಗ ದರ್ಶನೇ – ಕಡೆಗಣ್ಣಿನ ನೋಟ. ಕರ್ಣಃ ಶಬ್ದಗ್ರಹಃ ಶ್ರೋತ್ರಂ

ಕರ್ಣಶಬ್ದಗ್ರಹೌ ಶ್ರೋತ್ರಂ ಶ್ರುತಿಃ ಸ್ತ್ರೀ ಶ್ರವಣಂ ಶ್ರವಃ || ೪೬೫ ||
ಉತ್ತಮಾಂಗಂ ಶಿರಶ್ಶೀರ್ಷಂ ಮೂರ್ಧಾ ನಾ ಮಸ್ತಕೋಽಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ |
ಚಿಕುರಃ ಕುಂತಲೋ ವಾಲಃ ಕಚಃ ಕೇಶಃ ಶಿರೋರುಹಃ || ೪೬೬ ||
ತದ್ವೃಂದೇ ಕೈಶಿಕಂ ಕೈಶ್ಯಮಲಕಾಶ್ಚೂರ್ಣಕುಂತಲಾಃ |
ತೇ ಲಲಾಟೇ ಭ್ರಮರಕಾಃ ಕಾಕಪಕ್ಷಶ್ಶಿಖಂಡಕಃ || ೪೬೭ ||
ಕಬರೀ ಕೇಶವೇಶೋಽಥ ಧಮ್ಮಿಲ್ಲಸ್ಸಂಯತಾಃಕಚಾಃ |
ಶಿಖಾ ಚೂಡಾ ಕೇಶಪಾಶೀ ವ್ರತಿನಸ್ತು ಸಟಾ ಜಟಾ || ೪೬೮ ||
ವೇಣೀ ಪ್ರವೇಣೀ ಶೀರ್ಷಣ್ಯಶಿರಸ್ಯೌ ವಿಶದೇ ಕಚೇ |
ಪಾಶಃ ಪಕ್ಷಶ್ಚ ಹಸ್ತಶ್ಚ ಕಲಾಪಾರ್ಥಾಃ ಕಚಾತ್ಪರೇ || ೪೬೯ ||
ತನೂರುಹಂ ರೋಮ ಲೋಮ ತದ್ವೃದ್ಧೌ ಶ್ಮಶ್ರು ಪುಂಮುಖೇ |
ಆಕಲ್ಪವೇಷೌ ನೇಪಥ್ಯಂ ಪ್ರತಿಕರ್ಮ ಪ್ರಸಾಧನಮ್ || ೪೭೦ ||

ಶ್ರುತಿಃ (ಸ್ತ್ರೀ) ಶ್ರವಣಂ ಶ್ರವಃ (ಸಾಂತ ನ) – ೬ ಕಿವಿಯ ಹೆಸರು. || ೪೬೫ || ಉತ್ತಮಾಂಗಂ ಶಿರಃ (ಸಾಂತ ನ) ಶೀರ್ಷಂ ಮೂರ್ಧಾ (ನಾಂತ ಪು) ಮಸ್ತಕಃ (ಪುಂ ನ) – ೫ ತಲೆ. ಚಿಕುರಃ ಕುಂತಲಃ ವಾಲಃ ಕಚಃ ಕೇಶಃ ಶಿರೋರುಹಃ – ೬ ತಲೆ ಕೂದಲು. ಕೈಶಿಕಂ ಕೈಶ್ಯಂ – ೨ ತದ್ವೃಂದೇ – ಕೂದಲ ಗುಂಪು, ಕೂದಲ ಗುಚ್ಛ. ಅಲಕಃ ಚೂರ್ಣಕುಂತಲಃ – ೨ ಮುಂಗುರುಳು. ಭ್ರಮರಕಃ – ೧ ತೇ ಲಲಾಟೇ – ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ಜೋಲಾಡುವ ಮುಂಗುರುಳು ಕಾಕಪಕ್ಷಃ ಶಿಖಂಡಕಃ – ೨ ಜುಲ್ಪಿ ಕೂದಲು, ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗರ ಶಿಖೆ. ಕಬರೀ ಕೇಶವೇಶಃ – ೨ ತುರುಬು. ಧಮ್ಮಿಲ್ಲಃ – ಸಂಯತಾಃ ಕಚಾಃ – ಕಟ್ಟಿದ ತಲೆ ಕೂದಲು. ಶಿಖಾ ಚೂಡಾ ಕೇಶಪಾಶೀ – ೩ ಚಂಡಿಕೆ, ಜುಟ್ಟು. ಸಟಾ ಜಟಾ – ೨ ವ್ರತಿನಾಂ – ವ್ರತನಿಯಮವುಳ್ಳ ತಪಸ್ವಿಗಳ ಜಡೆ. ವೇಣೀ ಪ್ರವೇಣೀ – ೨ ಹೆಣೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಜಡೆ. ಶೀರ್ಷಣ್ಯಃ ಶಿರಸ್ಯಃ – ೨ ವಿಶದೇ ಕಚೇ — ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲದೆ ಬಾಚಿದ ಕೂದಲು. ಪಾಶಃ ಪಕ್ಷಃ ಹಸ್ತಃ — ೩ ಕಚಾತ್ಪರೇ ಕಲಾಪಾರ್ಥಾಃ — ಕೂದಲು ಎಂಬ ಅರ್ಥವಿರುವ ಶಬ್ದಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಾಗ ಈ ಶಬ್ದಗಳು ಸಮೂಹ ಎಂಬರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಉದಾ — ಕೇಶಪಾಶಃ ಕೇಶಪಕ್ಷಃ – ಇತ್ಯಾದಿ. ತನೂರುಹಂ ರೋಮ (ನಾಂತ ನ] ಲೋಮ [ನಾಂತ ನ] — ೩ ಮೈಗಕೆದಲು. ಶ್ಮಶ್ರು [ನಾಂತ ನ) — ಪುಂ ಮುಖೇ ತದ್ವೃದ್ಧೌ – ಗಂಡಸರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಕೂದಲು, ಗಡ್ಡ ಮೀಸೆ. ಆಕಲ್ಪಃ ವೇಷಃ ನೇಪಥ್ಯಂ ಪ್ರತಿಕರ್ಮ [ನಾಂತ ನ] ಪ್ರಸಾಧನಂ – ಚಿನ್ನ ವಸ್ತ್ರ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಅಲಂಕಾರ. ಅಲಂಕರ್ತಾ

ದಶೈತೇ ತ್ರಿಷ್ವಲಂಕರ್ತಾಲಂಕರಿಷ್ಣುಶ್ಚ ಮಂಡಿತಃ ।
ಪ್ರಸಾಧಿತೋಲಂಕೃತಶ್ಚ ಭೂಷಿತಶ್ಚ ಪರಿಷ್ಕೃತಃ ॥ ೪೭೧ ॥
ವಿಭ್ರಾಡ್ಭ್ರಾಜಿಷ್ಣುರೋಚಿಷ್ಣೂ ಭೂಷಣಂ ಸ್ಯಾದಲಂಕ್ರಿಯಾ ।
ಅಲಂಕಾರಸ್ತ್ವಾಭರಣಂ ಪರಿಷ್ಕಾರೋ ವಿಭೂಷಣಮ್ ॥ ೪೭೨ ॥
ಮಂಡನಂ ಚಾಥ ಮುಕುಟಂ ಕಿರೀಟಂ ಪುನ್ನಪುಂಸಕಮ್ ।
ಚೂಡಾಮಣಿಃ ಶಿರೋರತ್ನಂ ತರಲೋ ಹಾರಮಧ್ಯಗಃ ॥ ೪೭೩ ॥
ವಾಲಪಾಶ್ಯಾ ಪಾರಿತಥ್ಯಾ ಪತ್ರಪಾಶ್ಯಾ ಲಲಾಟಿಕಾ।
ಕರ್ಣಿಕಾ ತಾಲಪತ್ರಂ ಸ್ಯಾತ್ಕುಂಡಲಂ ಕರ್ಣವೇಷ್ಟನಮ್ ॥ ೪೭೪ ॥
ಗ್ರೈವೇಯಕಂ ಕಂಠಭೂಷಾ ಲಂಬನಂ ಸ್ಯಾಲ್ಲಲಂತಿಕಾ ।
ಸ್ವರ್ಣೈಃ ಪ್ರಾಲಂಬಿಕಾಥೋರಸೂತ್ರಿಕಾ ಮೌಕ್ತಿಕೈಃ ಕೃತಾ ॥ ೪೭೫ ॥
ಹಾರೋ ಮುಕ್ತಾವಲೀ ದೇವಚ್ಛಂದೋಽಸೌ ಶತಯಷ್ಟಿಕಾ ।

[ಋಕಾರಾಂತ] ಅಲಂಕರಿಷ್ಣುಃ – ೨ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡುವವನು. ಮಂಡಿತಃ ಪ್ರಸಾಧಿತಃ ಅಲಂಕೃತಃ ಭೂಷಿತಃ ಪರಿಷ್ಕೃತಃ – ೫ ಅಲಂಕಾರಮಾಡಿಕೊಂಡವನ ಹೆಸರು. ವಿಭ್ರಾಟ್ [ಜಾಂತ] ಭ್ರಾಜಿಷ್ಣುಃ ರೋಚಿಷ್ಣುಃ – ೩ ಅಲಂಕಾರದಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವವನು. ಏತೇ ದಶ ತ್ರಿಷು – ಹತ್ತು ಶಬ್ದಗಳು ಮೂರು ಲಿಂಗಗಳಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ. ॥ ೪೭೧ ॥

ಭೂಷಣಂ ಅಲಂಕ್ರಿಯಾ – ೨ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡುವಿಕೆ . ಅಲಂಕಾರಃ ಆಭರಣಂ ಪರಿಷ್ಕಾರಃ ವಿಭೂಷಣಂ ಮಂಡನಂ – ೫ ಆಭರಣಗಳು. ಮುಕುಟಂ ಕಿರೀಟಂ (ಪುಂ ನ] – ೨ ಕಿರೀಟ, ಪಾಗು. ಟೋಪಿ. ಚೂಡಾಮಣಿಃ ಶಿರೋರತ್ನಂ – ೨ ನಡುತಲೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸುವ ಶಿರೋರತ್ನ. ತರಳಃ – ೧ ಪದಕ, ಹಾರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಮಣಿ. ವಾಲಾಪಾಶ್ಯಾ ಪಾರಿತಥ್ಯಾ – ೨ ಜಡೆ ಬಿಲ್ಲೆ, ನಾಗರು, ರಾಗಟೆ. ಪತ್ರಪಾಶ್ಯಾ, ಲಲಾಟಿಕಾ – ೨ ಬೈತಲೆ ಬಟ್ಟು, ಹಣೆಯ ತಿಲಕ. ಕರ್ಣಿಕಾ ತಾಳಪತ್ರಂ – ೨ ಓಲೇಮುರವು, ಬುಗಡಿ, ಇತ್ಯಾದಿ. ಕುಂಡಲಂ ಕರ್ಣವೇಷ್ಟನಂ – ೨ ಕಿವಿಗಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ ಹತ್ತುಕಡಕ, ಕುಂಡಲ, ಇತ್ಯಾದಿ ಗ್ರೈವೇಯಕಂ ಕಂಠಭೂಷಾ – ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸುವ ಆಭರಣ, ಅಡ್ಡಿಗೆ, ತಾಳಿ ಇತ್ಯಾದಿ. ಲಂಬನಂ ಲಲಂತಿಕಾ – ೨ ಕೊರಳಿನಲ್ಲಿ ಜೋತಾಡುವ ಕಂಠೀ ಸರ, ಮುತ್ತಿನ ಸರ ಇತ್ಯಾದಿ. ಪ್ರಾಲಂಬಿಕಾ – ೧ ಸ್ವರ್ಣೈಃ – ಚಿನ್ನದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಕಂಠಹಾರ, ಗೋಧೀಸರ, ಉರಸೂತ್ರಿಕಾ – ೧ ಮೌಕ್ತಿಕೈಃ ಕೃತಾ – ಮುತ್ತಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ ಕಂಠೀಸರ. ಹಾದರಃ ಮುಕ್ತಾವಳೀ – ೨ ಮುತ್ತಿನ ಹಾರ. ದೇವಚ್ಛಂದಃ – ಶತಯಷ್ಟಿಕಾ

ಹಾರಭೇದಾ ಯಷ್ಟಿಭೇದಾದ್ಗುಚ್ಛಗುಚ್ಛಾರ್ಧಗೋಸ್ತನಾಃ ॥ ೪೭೬ ॥
ಅರ್ಧಹಾರೋ ಮಾಣವಕ ಏಕಾವಲ್ಯೇಕಯಷ್ಟಿಕಾ ।
ಸೈವ ನಕ್ಷತ್ರಮಾಲಾ ಸ್ಯಾತ್ಸಪ್ತವಿಂಶತಿ ಮೌಕ್ತಿಕೈಃ ॥ ೪೭೭ ॥
ಆವಾಪಕಃ ಪಾರಿಹಾರ್ಯಃ ಕಟಕೋ ವಲಯೋಽಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ।
ಕೇಯೂರಮಂಗದಂ ತುಲ್ಯೇ ಅಂಗುಲೀಯಕಮೂರ್ಮಿಕಾ ॥ ೪೭೮ ॥
ಸಾಕ್ಷರಾಂಗುಲಿಮುದ್ರಾ ಸಾ ಕಂಕಣಂ ಕರಭೂಷಣಮ್ ।
ಸ್ತ್ರೀಕಟ್ಯಾಂ ಮೇಖಲಾ ಕಾಂಚೀ ಸಪ್ತಕೀ ರಶನಾ ತಥಾ ॥ ೪೭೯ ॥
ಕ್ಲೀಬೇ ಸಾರಸನಂ ಚಾಥ ಪುಂಸ್ಕಟ್ಯಾಂ ಶೃಂಖಲಂ ತ್ರಿಷು ।
ಪಾದಾಂಗದಂ ತುಲಾಕೋಟಿರ್ಮಂಜೀರೋ ನೂಪುರೋಽಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ॥ ೪೮೦ ॥
ಹಂಸಕಃ ಪಾದಕಟಕಃ ಕಿಂಕಿಣೀ ಕ್ಷುದ್ರಘಂಟಿಕಾ ।
ತ್ವಕ್ ಫಲಕ್ರಿಮಿರೋಮಾಣಿ ವಸ್ತ್ರಯೋನಿರ್ದಶ ತ್ರಿಷು ॥ ೪೮೧ ॥

ಅನೌ — ಒತ್ತಾಗಿ ಪೋಣಿಸಿರುವ ಮುತ್ತುಗಳುಳ್ಳ, ಅನೇಕ ಎಳೆಗಳುಳ್ಳ ಮುತ್ತಿನ ಹಾರ. ಗುಚ್ಛ, — ಇತ್ಯಾದಿಗಳು, ಯಷ್ಟಿಭೇದಾತ್ ಹಾರಭೇದಾಃ — ಸರದ ಎಳೆಗಳ ಭೇದದಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹೆಸರಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಗುಚ್ಛಃ — ೩೨, ಗುಚ್ಛಾರ್ಧಃ — ೧೬, ಗೋಸ್ತನಃ — ೪೦, ಅರ್ಧಹಾರಃ — ೫೪, ಹಾರಃ — ೧೦೮, ಮಾಣವಕಃ — ೨೦ ಎಳೆಗಳುಳ್ಳ ಹಾರಗಳು. ಏಕಾವಲೀ ಏಕಯಷ್ಟಿಕಾ — ೨ ಒಂಟೀ ಸರ, ಒಂದು ಎಳೆಯ ಸರ. ನಕ್ಷತ್ರಮಾಲಾ — ಸಪ್ತ ವಿಂಶತಿ ಮೌಕ್ತಿಕೈಃ ಸೈವ — ೨೭ ಮುತ್ತುಗಳುಳ್ಳ ಒಂಟೀ ಸರ. ॥ ೪೭೭ ॥

ಆವಾಪಕಃ ಪಾರಿಹಾರ್ಯಃ ಕಟಕಂ ವಲಯಃ (ಪುಂ ನ) — ೪ ಬಳೆ ಮುಂತಾದ ಹಸ್ತಾಭರಣ. ಕೇಯೂರಂ ಅಂಗದಂ — ೨ ನಾಗಮುರಿಗೆ, ವಂಕಿ ಮುಂತಾದವು. ಅಂಗುಳೀಯಕಂ ಊರ್ಮಿಕಾ — ೨ ಉಂಗುರ. ಅಂಗುಳಿ ಮುದ್ರಾ — ೧ ಸಾಕ್ಷರಾ ಸಾ — ಅಕ್ಷರ ಕೆತ್ತಿರುವ ಮುದ್ರೆ ಉಂಗುರ. ಕಂಕಣಂ ಕರಭೂಷಣಂ — ೨ ತೋಡ ಮುಂತಾದ ಹಸ್ತಾಭರಣ. ಮೇಖಲಾ ಕಾಂಚೀ ಸಪ್ತಕೀ ರಶನಾ ಸಾರಸಂ — ೫ ಸ್ತ್ರೀಕಟ್ಯಾಂ — ಹೆಂಗಸರು ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಡಾಬು. ಶೃಂಖಲಂ (ತ್ರಿಷು) — ೧ ಪುಂಸ್ಕಟ್ಯಾಂ — ಗಂಡಸರ ಉಡಿದಾರ, ಕಟಿಸೂತ್ರ, ನೇವಳ. ಪಾದಾಂಗದಂ ತುಲಾಕೋಟಿಃ ಮಂಜೀರ ನೂಪುರಃ (ಪುಂ ನ) ಹಂಸಕಃ ಪಾದಕಟಕಃ — ೬ ಅಂದಿಗೆ, ಕಾಲುಚ್ಚೈನು ಪಾಡಗ, ಕಡಗ. ಕಿಂಕಿಣೀ ಕ್ಷುದ್ರಘಂಟಿಕಾ — ೨ ಸಣ್ಣ ಗೆಜ್ಜೆ, ಕಿರುಗೆಜ್ಜೆ. ತ್ವಕ್ ಫಲ ಕ್ರಿಮಿ ರೋಮಾಣಿ ವಸ್ತ್ರಯೋನಿಃ — ನಾರು, ಕಾಯಿ ಹಣ್ಣು, ಹುಳು ಗಳು, ಕೂದಲು, ಈ ನಾಲ್ಕು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ನಾರುಶೀರೆಗೆ ನಾರು

ವಾಲ್ಕಂ ಕ್ಷೌಮಾದಿ ಫಾಲಂ ತು ಕಾರ್ಪಾಸಂ ಬಾದರಂ ಚ ತತ್ ।
ಕೌಶೇಯಂ ಕ್ರಿಮಿಕೋಶೋತ್ಥಂ ರಾಂಕವಂ ಮೃಗರೋಮಜಮ್ ॥ ೩೮೨ ॥
ಅನಾಹತಂ ನಿಷ್ಪ್ರವಾಣಿ ತಂತ್ರಕಂ ಚ ನವಾಂಬರೇ ।
ತತ್ಸ್ಯಾದುದ್ಗಮನೀಯಂ ಯದ್ಧೌತಯೋರ್ವಸ್ತ್ರಯೋರ್ಯುಗಮ್ ॥ ೩೮೩ ॥
ಪತ್ರೋರ್ಣಂ ಧೌತಕೌಶೇಯಂ ಬಹುಮೂಲ್ಯಂ ಮಹಾಧನಮ್ ।
ಕ್ಷೌಮಂ ದುಕೂಲಂ ಸ್ಯಾದ್ದ್ವೇ ತು ನಿವೀತಂ ಪ್ರಾವೃತಂ ತ್ರಿಷು ॥೩೮೪॥
ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ಬಹುತ್ವೇ ವಸ್ತ್ರಸ್ಯ ದಶಾಸ್ಸ್ಯುರ್ವಸ್ತ್ರಯೋರ್ದ್ವಯೋಃ
ದೈರ್ಘ್ಯಮಾಯಾಮ ಆರೋಹಃ ಪರಿಣಾಹೋ ವಿಶಾಲತಾ ॥ ೩೮೫ ॥
ಪಟಚ್ಚರಂ ಜೀರ್ಣವಸ್ತ್ರಂ ಸಮೌ ನಕ್ತಕಕರ್ಪಟೌ ।
ವಸ್ತ್ರಮಾಚ್ಛಾದನಂ ವಾಸಶ್ಚೇಲಂ ವಸನಮಂಶುಕಮ್ ॥ ೩೮೬ ॥
ಸುಚೇಲಕಃ ಪಟೋಽಸ್ತ್ರೀ ಸ್ಯಾದ್ವರಾಶಿಃ ಸ್ಥೂಲಶಾಟಕಃ ।

ಹತ್ತಿ ಬಟ್ಟೆಗಳಿಗೆ ಹತ್ತಿಕಾಯಿ, ರೇಷ್ಮೆ ಬಟ್ಟೆಗೆ ಹುಳು, ಕಂಬಳಿಗೆ ಕುರಿ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಕೂದಲುಗಳು. ದಶ ತ್ರಿಷು — ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಹತ್ತು ಶಬ್ದಗಳೂ ತ್ರಿಲಿಂಗಗಳು. ವಾಲ್ಕಂ ಕ್ಷೌಮಂ (ಇತ್ಯಾದಿ) – ೨ ನಾರುಶೀರೆ. ಫಾಲಂ ಕಾರ್ಪಾಸಂ ಬಾದರಂ – ನೂಲು ಬಟ್ಟೆ. ಕೌಶೇಯಂ – ಕ್ರಿಮಿಕೋಶೋತ್ಥಂ – ರೇಷ್ಮೆಗೂಡಿನಿಂದ ಎಳೆ ತೆಗೆದು ಮಾಡಿದ ರೇಷ್ಮೆ ಬಟ್ಟೆ. ರಾಂಕವಂ – ೧ ಮೃಗರೋಮಜಂ – ಕುರಿ ಮುಂತಾದ ಮೃಗ ರೋಮದಿಂದ ಆದ ಬಟ್ಟೆ, ಶಾಲು ಕಂಬಳಿ, ಇತ್ಯಾದಿ. ಅನಾಹತಂ ನಿಷ್ಪ್ರವಾಣಿ (ನ) ತಂತ್ರಕಂ – ೩ ನವಾಂಬರೇ – ಹೊಸಬಟ್ಟೆ. ಉದ್ಗಮನೀಯಂ – ೧ ಧೌತಯೋರ್ವಸ್ತ್ರಯೋಃ ಯುಗಮ್ – ಒಗೆದ ಬಟ್ಟೆ, ಮಡಿಪಂಚೆ. ॥ ೩೮೩ ॥

ಪತ್ರೋರ್ಣಂ – ೧ ಧೌತಕೌಶೇಯಂ – ಒಗೆದ ಪಟ್ಟೇಸೀರೆ ಮುಂತಾದವುಗಳು. ಮಹಾಧನಂ – ೧ ಬಹುಮೂಲ್ಯಂ – ಅಧಿಕ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಬಟ್ಟೆ. ಕ್ಷೌಮಂ ದುಕೂಲಂ – ೨ ಬಿಳಿ ಪಟ್ಟೆಸೀರೆ. ನಿವೀತಂ ಪ್ರಾವೃತಂ (ತ್ರಿ) – ೨ ಹೊದೆಯುವ ಪಂಚೆ, ಉತ್ತರೀಯ, ಅಂಗವಸ್ತ್ರ. ದಶಾಃ (ಸ್ತ್ರೀ ನಿತ್ಯ ಬಹುವಚನ) – ವಸ್ತ್ರಸ್ಯ ವಸ್ತ್ರಯಃ – ಬಟ್ಟೆಯ ಅಂಚು. ಶೆರಗು. ದೈರ್ಘ್ಯಂ ಆಯಾಮಃ ಆರೋಹಃ – ೩ ಉದ್ದ. ಪರಿಣಾಹಃ ವಿಶಾಲತಾ – ೨ ಅಗಲ. ಪಟ್ಟಚ್ಚರಂ ಜೀರ್ಣವಸ್ತ್ರಂ – ೨ ಹಳೇ ಬಟ್ಟೆ. ನಕ್ತಕಃ ಕರ್ಪಟಃ – ೨ ಹರಕು ಚಿಂದೀ ಬಟ್ಟೆ. ವಸ್ತ್ರಂ ಆಚ್ಛಾದನಂ ವಾಸಃ (ಸಾಂತ ನ) ಚೇಲಂ ವಸನಂ ಅಂಶುಕಂ – ೬ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬಟ್ಟೆಯ ಹೆಸರು. ಸುಚೇಲಕಃ ಪಟಃ (ಪುಂ ನ) – ೨ ಒಳ್ಳೇ ವಸ್ತ್ರ ಪಂಚೆ ಮುಂತಾದವುಗಳು. ವರಾಶಿಃ ಸ್ಥೂಲಶಾಟಕಃ – ೨

ನಿಚೋಲಃ ಪ್ರಚ್ಛದಪಟಃ ಸಮೌ ರಲ್ಲಕಕಂಬಳೌ || ೪೮೭ ||
ಅಂತರೀಯೋಪಸಂವ್ಯಾನಪರಿಧಾನಾನ್ಯಧೋಂಶುಕೇ |
ದ್ವೌ ಪ್ರಾವಾರೋತ್ತರಾಸಂಗೌ ಸಮೌ ಬೃಹತಿಕಾ ತಥಾ || ೪೮೮ ||
ಸಂವ್ಯಾನಮುತ್ತರೀಯಂ ಚ ಚೋಲಃ ಕೂರ್ಪಾಸಕೋಽಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ |
ನಿಶಾರಃ ಸ್ಯಾತ್ಪ್ರಾವರಣೇ ಹಿಮಾನಿಲ ನಿವಾರಣೇ || ೪೮೯ ||
ಅರ್ಧೋರುಕಂ ವರಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಸ್ಯಾಚ್ಚಂಡಾತಕಮಂಶುಕಮ್ |
ಸ್ಯಾತ್ರಿಷ್ವಾಪ್ರಪದೀನಂ ತತ್ಪ್ರಾಪ್ನೋತ್ಯಾಪ್ರಪದಂ ಹಿ ಯತ್ || ೪೯೦ ||
ಅಸ್ತ್ರೀ ವಿತಾನಮುಲ್ಲೋಚೋ ದೂಷ್ಯಾದ್ಯಂ ವಸ್ತ್ರವೇಶ್ಮನಿ |
ಪ್ರತಿಸೀರಾ ಜವನಿಕಾ ಸ್ಯಾತ್ತಿರಸ್ಕರಿಣೀ ಚ ಸಾ || ೪೯೧ ||
ಪರಿಕರ್ಮಾಂಗಸಂಸ್ಕಾರಃ ಸ್ಯಾನ್ಮಾರ್ಷ್ಟಿರ್ಮಾರ್ಜನಾ ಮೃಜಾ |
ಉದ್ವರ್ತನೋತ್ಸಾದನೇ ದ್ವೇ ಸಮೇ ಆಪ್ಲಾವ ಆಪ್ಲವಃ || ೪೯೨ ||

ಒರಟುಬಟ್ಟೆ. ಖಾದಿ ಹಚ್ಚಡ ನಿಚೋಳಃ ಪ್ರಚ್ಛದಪಟಃ — ೨ ಮಗ್ಗಲು ಹಾಸಿಗೆ, ಹಾಸಿಗೆ ಮೇಲೆ ಹಾಸುವ ಬಟ್ಟೆ. ರಲ್ಲಕಃ ಕಂಬಳಃ — ೨ ಕಂಬಳಿ. ಅಂತರೀಯಂ ಉಪಸಂವ್ಯಾನಂ ಪರಿಧಾನಂ ಅಧೋಂಶುಕಂ — ೪ ಉಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುವ ಬಟ್ಟೆ. ಪ್ರಾವಾರಃ ಉತ್ತರಾಸಂಗಃ ಬೃಹತಿಕಾ ಸಂವ್ಯಾನಃ ಉತ್ತರೀಯಂ — ೫ ಉತ್ತರೀಯ, ಮೇಲು ಹೊದಿಕೆ. ಚೋಳಃ ಕೂರ್ಪಾಸಕಃ (ಪುಂ ನ) — ೧ ಅಂಗಿ, ಕುಪ್ಪಸ, ಕವಚ. ನಿಶಾರಃ — ೧ ಹಿಮಾನಿಲ ನಿವಾರಣೇ ಪ್ರಾವರಣೇ — ಮಂಜು ಗಾಳಿಗಳ ಬಾಧೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ದುಪ್ಪಟ, ಹಚ್ಚಡ. || ೯ ||

ಚಂಡಾತಕಂ — ೧ ವರಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಅರ್ಧೋರಕಂ . ಅಂಶುಕಂ — ಸ್ತ್ರೀಯರ ಅರ್ಧ ತೊಡೆಯವರೆಗೆ ಮುಚ್ಚುವ ಚಲ್ಲಾಣ, ಚಡ್ಡಿ. ಆಪ್ರಪದೀನಂ (ತ್ರಿ) ಯತ್ —ಆಪ್ರಪದಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ತತ್ — ಯಾವ ವಸ್ತ್ರವು ಪಾದದವರೆಗೂ ಇರುವುದೋ ಅದಕ್ಕೆ ಹೆಸರು, ನಿಲುವಂಗಿ, ಲಂಗ. ವಿತಾನಂ ಉಲ್ಲೋಚಃ — ೨ ಮೇಲ್ಕಟ್ಟು. ದೂಷ್ಯಂ — ೧ ವಸ್ತ್ರವೇಶ್ಮನಿ — ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಕಟ್ಟಿದ ಮನೆ, ಡೇರಾ, ಗುಡಾರ. ಪ್ರತಿಸೀರಾ ಯುವನಿಕಾ (ಜವನಿಕಾ) ತಿರಸ್ಕರಿಣೀ — ೩ ತೆರೆ, ಪರದೆ. ಪರಿಕರ್ಮ (ನಾಂತ ನ) ಅಂಗಸಂಸ್ಕಾರಃ — ೨ ಮೈ ಉಜ್ಜಿ ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು. ಮಾರ್ಷ್ಟಿಃ — ಮಾರ್ಜನಾ ಮೃಜಾ — ೩ ಪರಿಮಳ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಮೈಗೆ ಉಜ್ಜಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಉದ್ವರ್ತನಂ ಉತ್ಸಾದನಂ — ೨ ಉಜ್ಜಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ನಾನದ ಪುಡಿ, ಸೀಗೇಕಾಯಿ, ಹೆಸರುಹಿಟ್ಟು. ಆಪ್ಲಾವಃ ಆಪ್ಲವಃ ಸ್ನಾನಂ — ೩ ಸ್ನಾನದ ಹೆಸರು. ಚರ್ಚಾ ಚಾರ್ಚಿಕ್ಯಂ ಸ್ಥಾಸಕಃ

ಸ್ನಾನಂ ಚರ್ಚಾ ತು ಚಾರ್ಚಿಕ್ಯಂ ಸ್ಥಾಸಕೋಽಥ ಪ್ರಬೋಧನಮ್ |
ಅನುಭೋಧಃ ಪತ್ರಲೇಖಾ ಪತ್ರಾಂಗುಲಿರಿಮೇ ಸಮೇ || ೪೯೩ ||
ತಮಾಲಪತ್ರತಿಲಕಚಿತ್ರಕಾಣಿ ವಿಶೇಷಕಮ್ |
ದ್ವಿತೀಯಂ ಚ ತುರೀಯಂ ಚ ನ ಸ್ತ್ರಿಯಾಮಥ ಕುಂಕುಮಮ್ || ೪೯೪ ||
ಕಾಶ್ಮೀರಜನ್ಮಾಗ್ನಿಶಿಖಂ ವರಂ ಬಾಹ್ಲೀಕಪೀತನೇ |
ರಕ್ತಸಂಕೋಚಪಿಶುನಂ ಧೀರಂ ಲೋಹಿತಚಂದನಮ್ || ೪೯೫ ||
ಲಾಕ್ಷಾ ರಾಕ್ಷಾ ಜತು ಕ್ಲೀಬೇ ಯಾವೋಽಲಕ್ತೋ ದ್ರುಮಾಮಯಃ |
ಲವಂಗಂ ದೇವಕುಸುಮಂ ಶ್ರೀಸಂಜ್ಞಮಥ ಜಾಯಕಮ್ || ೪೯೬ ||
ಕಾಲೀಯಕಂ ಚ ಕಾಲಾನುಸಾರ್ಯಂ ಚಾಥ ಸಮಾರ್ಥಕಮ್ |
ವಂಶಕಾಗುರುರಾಜಾರ್ಹ ಲೋಹಂ ಕೃಮಿಜಜೋಂಗಕಮ್ || ೪೯೭ ||
ಕಾಲಾಗುರ್ವಗುರು ಸ್ಯಾತ್ತು ಮಂಗಲ್ಯಂ ಮಲ್ಲಿಗಂಧಿ ಯತ್ |
ಯಕ್ಷಧೂಪಸ್ಸರ್ಜರಸೋ ರಾಲಸರ್ವರಸಾವಪಿ || ೪೯೮ ||
ಬಹುರೂಪೋಽಪ್ಯಥ ವೃಕಧೂಪಕೃತ್ರಿಮಧೂಪಕೌ |

— ೩ ಬುಕ್ಕೀಹಿಟ್ಟು, ಮೈಗೆ ಉಜ್ಜುವ ಚೂರ್ಣ. ಪ್ರಬೋಧನಂ ಅನುಬೋಧಃ — ಸುಗಂಧದ್ರವ್ಯ, ಅತ್ತರು, ಪನ್ನೀರು. ಪತ್ರಲೇಖಾ ಪತ್ರಾಂಗುಲಿಃ — ೨ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಅಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಸ್ತೂರ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಬರೆಯಲ್ಪಡುವ ಮಕರಿಕಾಪತ್ರಾದಿ ಚಿತ್ರಗಳು. ತಮಾಲಪತ್ರಂ ತಿಲಕಂ ಚಿತ್ರಕಂ ವಿಶೇಷಕಂ — ೪ ಹಣೆಗಿಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುವ ಬಟ್ಟು, ತಿಲಕ. ದ್ವಿತೀಯಂ ತುರೀಯಂ ಚ ನಸ್ತ್ರಿಯಾಂ — ತಿಲಕ ವಿಶೇಷಕ ಪದಗಳು ಪುಂನಸಂಕಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. || ೪೯೪ ||

ಕುಂಕುಮಂ ಕಾಶ್ಮೀರಜನ್ಮ (ನಾಂತ ಸ) ಅಗ್ನಿಶಿಖಂ ವರಂ ಬಾಹ್ಲೀಕಂ ಪೀತನಂ ರಕ್ತಂ ಸಂಕೋಚಪಿಶುನಂ ಧೀರಂ ಲೋಹಿತಂ ಚಂದನಂ — ೧೧ ಕುಂಕುಮ ಕೇಸರಿ. ಲಾಕ್ಷಾ ರಾಕ್ಷಾ ಜತು (ನಪುಂ) ಯಾವಃ ಅಲಕ್ತಃ ದ್ರುಮಾಮಯಃ — ೫ ಅರಗು. ಲವಂಗಂ ದೇವಕುಸುಮಂ ಶ್ರೀಸಂಜ್ಞಂ — ೩ ಲವಂಗ. ಜಾಯಕಂ ಕಾಲೇಯಕಂ ಕಾಲಾನುಸಾರ್ಯಂ — ೩ ಚಂದನ, ಶ್ರೀಗಂಧ. ವಂಶಕಂ ಅಗುರು. (ನ) ರಾಜಾರ್ಹಂ ಲೋಹಂ ಕೃಮಿಜಂ ಜೋಂಗಕಂ — ೬ ಅಗರುಗಂಧ, ಬಿಳೀ ಅಗರು. ಕಾಲಾಗುರುಃ ಅಗುರುಃ — ೨ ಕಪ್ಪು ಅಗುರು, ಅಗಿಲುಗಂಧ. ಮಂಗಳ್ಯಂ — ೧ ಮಲ್ಲಿಗಂಧಿಯತ್—ಮಲ್ಲಿಗೆ ಹೂವಾಸನೆ ಯಿರುವ ಅಗರು. ಯಕ್ಷಧೂಪಃ ಸರ್ಜರಸಃ ಅರಾಳಃ ಸರ್ವರಸಃ ಬಹು ರೂಪಃ — ೫ ಸಜ್ಜರಸ. ವೃಕಧೂಪಃ ಕೃತ್ರಿಮಧೂಪಕಃ — ೨ ಪರಿಮಳವಸ್ತು ಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಮಾಡಿದ ಧೂಪ. ತುರಷ್ಕಃ ಪಿಂಡಕಃ ಸಿಲ್ಹಃ ಯಾವನಃ

ತುರುಷ್ಕಃ ಪಿಂಡಕಸ್ಸಿಲ್ಹೋ ಯಾವನೋಽಪ್ಯಥ ಪಾಯಸಃ ‖ ೯೯ ‖
ಶ್ರೀವಾಸೋ ವೃಕ್ಷಧೂಪೋಽಪಿ ಶ್ರೀವೇಷ್ಟಸರಳದ್ರವೌ ।
ಮೃಗನಾಭಿರ್ಮೃಗಮದಃ ಕಸ್ತೂರೀ ಚಾಥ ಕೋಲಕಮ್ ‖ ೩೦೦ ‖
ಕಕ್ಕೋಲಕಂ ಕೋಶಫಲಮಥ ಕರ್ಪೂರಮಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ।
ಘನಸಾರಶ್ಚಂದ್ರಸಂಜ್ಞಸ್ಸಿತಾಭ್ರೋ ಹಿಮವಾಲುಕಾ ‖ ೩೦೧ ‖
ಗಂಧಸಾರೋ ಮಲಯಜೋ ಭದ್ರಶ್ರೀಶ್ಚಂದನೋಽಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ।
ತೈಲಪರ್ಣಿಕಗೋಶೀರ್ಷೆ ಹರಿಚಂದನಮಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ‖ ೩೦೨ ‖
ತಿಲಪರ್ಣೀ ತು ಪತ್ರಾಂಗಂ ರಂಜನಂ ರಕ್ತಚಂದನಮ್ ।
ಕುಚಂದನಂ ಚಾಥ ಜಾತಿಕೋಶಜಾತಿಫಲೇ ಸಮೇ ‖ ೩೦೩ ‖
ಕರ್ಪೂರಾಗರು ಕಸ್ತೂರೀ ಕಕ್ಕೋಲೈರ್ಯಕ್ಷಕರ್ದಮಃ ।
ಗಾತ್ರಾನುಲೇಪನೀ ವರ್ತಿರ್ವರ್ಣಕಂಸ್ಯಾದ್ವಿಲೇಪನಂ ‖ ೩೦೪ ‖
ಚೂರ್ಣಾನಿ ವಾಸಯೋಗಾಸ್ಸ್ಯುರ್ಭಾವಿತಂ ವಾಸಿತಂ ತ್ರಿಷು ।
ಸಂಸ್ಕಾರೋ ಗಂಧಮಾಲ್ಯಾದ್ಯೈರ್ಯಸ್ಯಾತ್ತದಧಿವಾಸನಮ್ ‖ ೩೦೫ ‖

— ೪ ತುರುಕರ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಅಂದುಕವೆಂಬ ಹಾಲುಮಡ್ಡಿ. ಪಾಯಸಃ ಶ್ರೀವಾಸಃ ವೃಕ್ಷಧೂಪಃ ಶ್ರೀವೇಷ್ಟಃ ಸರಳದ್ರವಃ — ೫ ದೇವದಾರು ಮರದ ಧೂಪ, ರಾಳದ ಪುಡಿ.

ಮೃಗನಾಭಿಃ ಮೃಗಮದಃ ಕಸ್ತೂರೀ — ೩ ಕಸ್ತೂರಿಯ ಹೆಸರು. ಕೋಲಕಂ ಕಕ್ಕೋಲಕಂ ಕೋಶಫಲಂ — ೩ ಕಕ್ಕೋಲದ ಗಿಡದ ಪರಿಮಳದ ಚಕ್ಕೆ. ಕರ್ಪೂರಃ (ಪುಂ ನ) ಘನಸಾರಃ ಚಂದ್ರಸಂಜ್ಞ ಸಿತಾಭ್ರಃ ಹಿಮವಾಲುಕಾ — ೫ ಕರ್ಪೂರ, ಪಚ್ಚಕರ್ಪೂರ. ಗಂಧಸಾರಃ ಮಲಯಜಃ ಭದ್ರಶ್ರೀ ಚಂದನಃ (ಪುಂ ನ) — ಚಂದನ. ತೈಲಪರ್ಣಿಕಂ ಗೋಶೀರ್ಷಂ ಹರಿಚಂದನಂ (ಪುಂ ನ) — ೩ ಹಳದೀ ಶ್ರೀಗಂಧ, ತಣ್ಣಗಿರುವ ಬಿಳಿಚಂದನ, ಅಧಿಕ ಪರಿಮಳದ ಚಂದನ. ತಿಲಪರ್ಣಿ. ಪತ್ರಾಂಗಂ ರಂಜನಂ ರಕ್ತಚಂದನಂ ಕುಚಂದನಂ — ೫ ರಕ್ತಚಂದನ. ಜಾತಿಕೋಶಂ ಜಾತಿಫಲಂ — ೨ ಜಾಜಿ (ಯಿ) ಕಾಯಿ. ಯಕ್ಷಕರ್ದಮಃ — ೧ ಕರ್ಪೂರಾಗರುಕಸ್ತೂರೀ ತಕ್ಕೋಲೈಃ — ಕರ್ಪೂರಾದಿ ನಾಲ್ಕು ಪರಿಮಳ ದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪರಿಮಳ ಗಂಧ. ಗಾತ್ರಾನುಲೇಪನೀ ವರ್ತಿಃ — ೨ ಗಂಧದ ಬಿಲ್ಲೆ. ವರ್ಣಕಂ ವಿಲೇಪನಂ — ಮೈಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತೇಯಿದ ಗಂಧ. ಚೂರ್ಣಂ ವಾಸಯೋಗಃ — ೨ ಗಂಧದ ಪುಡಿ. ಭಾವಿತಂ ವಾಸಿತಂ (ತ್ರಿ) — ೨ ವಾಸನೆ ಕಟ್ಟಿದ ವಸ್ತು. ಅಧಿವಾಸನಂ — ೧ ಗಂಧಮಾಲ್ಯಾದ್ಯೈಃ ಯಃ ಸಂಸ್ಕಾರಃ ಸ್ಯಾತ್ —ಗಂಧಪುಷ್ಪತೈಲಾದಿಗಳಿಂದ ಪರಿಮಳ ವುಂಟಾಗುವಂತೆ ಸೊಗಸು ಮಾಡುವುದು. ‖ ೩೦೫ ‖

ಮಾಲ್ಯಂ ಮಾಲಾಸ್ರಜೌ ಮೂರ್ಧ್ನಿಕೇಶಮಧ್ಯೇ ತು ಗರ್ಭಕಃ |
ಪ್ರಭ್ರಷ್ಟಕಂ ಶಿಖಾಲಂಬಿ ಪುರೋನ್ಯಸ್ತಂ ಲಲಾಮಕಂ || ೫೦೭ ||

ಪ್ರಾಲಂಬಮೃಜುಲಂಬಿ ಸ್ಯಾತ್ಕಂಠಾದ್ವೈಕಕ್ಷಿಕಂ ತು ತತ್ |
ಯತ್ತಿರ್ಯಕ್ ಕ್ಷಿಪ್ತಮುರಸಿ ಶಿಖಾಸ್ವಾಪೀಡಶೇಖರೌ || ೫೦೭ ||

ರಚನಾ ಸಾತ್ಪರಿಸ್ಪಂದ ಆಭೋಗಃ ಪರಿಪೂರ್ಣತಾ |
ಉಪಧಾನಂ ತೂಪಬರ್ಹಶ್ಶಯ್ಯಾಯಾಂ ಶಯನೀಯವತ್ || ೫೦೮ ||

ಶಯನಂ ಮಂಚಪರ್ಯಂಕ ಪಲ್ಯಂಕಾಃ ಖಟ್ವಯಾ ಸಮಾಃ |
ಗೇಂದುಕಃ ಕಂದುಕೋ ದೀಪಃ ಪ್ರದೀಪಃ ಪೀಠಮಾಸನಮ್ || ೫೦೯ ||

ಸಮುದ್ಗಕಃ ಸಂಪುಟಕಃ ಪ್ರತಿಗ್ರಾಹಃ ಪತದ್ಗ್ರಹಃ |
ಪ್ರಸಾಧನೀ ಕಂಕತಿಕಾ ಪಿಷ್ಟಾತಃ ಪಟವಾಸಕಃ ||೫೧೦ ||

ಮಾಲ್ಯಂ ಮಾಲಾ ಸ್ರಕ್ (ಜಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) — ೩ ಮೂರ್ಧ್ನಿ — ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುಡಿದ ಹೂಮಾಲೆ. ಗರ್ಭಕಂ — ೧ ಕೇಶಮಧ್ಯೆ— ತುರುಬಿನ ನಡುವೆ ಮುಡಿದಿರುವ ಹೂಮಾಲೆ. ಪ್ರಭ್ರಷ್ಟಕಂ — ೧ ಶಿಖಾಲಂಬಿ — ಜುಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನೇತಾಡುವ ಹೂವಿನ ಸರ. ಲಲಾಮಕಃ — ಪುರೋನ್ಯಸ್ತಂ —ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಜೋಲಾಡುವಂತೆ ಕಟ್ಟಿದ ಹೂಮಾಲೆ. ಪ್ರಾಲಂಬಂ — ೧ ಋಜುಲಂಬಿ ಕಂಠಾತ್ ಸ್ಯಾತ್— ಕತ್ತಿನಿಂದ ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ನೆಟ್ಟಗೆ ಜೋಲಾಡುವಂತೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡ ಹೂವಿನ ಹಾರ. ವೈಕಕ್ಷಿಕಂ —೧ ಉರಸಿ ತಿರ್ಯಕ್ ಕ್ಷಿಪ್ತಂ — ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಜನಿವಾರದ ಹಾಗೆ ಅಡ್ಡವಾಗಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡ ಹೂವಿನಹಾರ. ಆಪೀಡಃ ಶೇಖರಃ — ೨ ಶಿಖಾಸು — ಜುಟ್ಟುಗಂಟಿನ ಮೇಲೆ ಸುತ್ತಿರುವ ಹೂವಿನ ಸರ. ರಚನಾ ಪರಿಸ್ಪಂದಃ — ೨ ಪುಷ್ಪಾದಿಗಳಿಂದ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ತೋರಿಸುವ ಚಾತುರ್ಯ. ಆಭೋಗಃ ಪರಿಪೂರ್ಣತಾ — ೨ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಕೊರತೆಯಲ್ಲದೆ ತುಂಬಿರುವುದು. ಉಪಧಾನಂ ಉಪಬರ್ಹಃ — ತಲೆದಿಂಬು. ಶಯ್ಯಾ ಶಯನೀಯಂ ಶಯನಂ — ೩ ಹಾಸಿಗೆ, ಸುಪ್ಪತ್ತಿಗೆ. ಮಂಚಃ ಪರ್ಯಂಕಃ ಪಲ್ಯಂಕಃ ಖಟ್ವಾ — ಮಲಗುವ ಮಂಚ, ಗೇಂದುಕಃ ಕಂದುಕಃ — ೨ ಆಟವಾಡುವ ಚೆಂಡು. ದೀಪಃ ಪ್ರದೀಪಃ — ೨ ದೀಪ. ಪೀಠಂ ಆಸನಂ — ೨ ಮಣೆ, ಪೀಠ. ಸಮುದ್ಗಕಃ ಸಂಪುಟಕಃ — ೨ ಕರಾಟ, ಭರಣಿ, ಸಂಬಳಿಗೆ. ಪ್ರತಿಗ್ರಾಹಃ ಪತದ್ಗ್ರಹಃ — ೨ ಪಡಗ, ಪೀಕದಾನಿ. ಪ್ರಸಾಧನೀ ಕಂಕತಿಕಾ — ೨ ಬಾಚಣಿಗೆ, ಸಿಕ್ಕಟ್ಟಿಗೆ. ಪಿಷ್ಟಾತಃ ಪಟವಾಸಕಃ — ೨ ಬಟ್ಟೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಮಳ ಕಟ್ಟುವ ವಾಸನೆ ಪುಡಿ. ದರ್ಪಣಃ

ದರ್ಪಣೇ ಮುಕುರಾದರ್ಶೌ ವ್ಯಜನಂ ತಾಲವೃಂತಕಮ್ ।
ಇತಿ ಮನುಷ್ಯವರ್ಗಃ

ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಗಃ ೭

ಸಂತತಿರ್ಗೋತ್ರಜನನಕುಲಾನ್ಯಭಿಜನಾನ್ವಯೌ ॥ ೫೧೧ ॥
ವಂಶೋಽನ್ವವಾಯಃ ಸಂತಾನೋ ವರ್ಣಾಃ ಸ್ಯುರ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಯಃ ।
ವಿಪ್ರಕ್ಷತ್ರಿಯವಿಟ್‌ಶೂದ್ರಾಶ್ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯಮಿತಿ ಸ್ಮೃತಮ್ ॥೫೧೨॥
ರಾಜಬೀಜೀ ರಾಜವಂಶ್ಯೋ ಬೀಜ್ಯಸ್ತು ಕುಲಸಂಭವಃ ।
ಮಹಾಕುಲ ಕುಲೀನಾರ್ಯ ಸಭ್ಯ ಸಜ್ಜನ ಸಾಧವಃ ॥೫೧೩॥
ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ಗೃಹೀ ವಾನಪ್ರಸ್ಥೋ ಭಿಕ್ಷುಶ್ಚತುಷ್ಟಯೇ ।
ಆಶ್ರಮೋಽಸ್ತ್ರೀ ದ್ವಿಜಾತ್ಯಗ್ರಜನ್ಮ ಭೂದೇವ ಬಾಡವಾಃ ॥೫೧೪॥
ವಿಪ್ರಶ್ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಽಸೌ ಷಟ್ಕರ್ಮಾ ಯಾಗಾದಿಭಿರ್ಯುತಃ ।

ಮುಕುರಃ ಆದರ್ಶಃ — ೩ ಕನ್ನಡಿ. ವ್ಯಜನಂ ತಾಳವೃಂತಕಂ — ೨ ಬೀಸಣಿಗೆ. ॥೫೧೦॥

ಮನುಷ್ಯವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ.

ಸಂತತಿಃ ಗೋತ್ರಂ ಜನನಂ ಕುಲಂ ಅಭಿಜನಃ ಅನ್ವಯಃ ವಂಶಃ ಅನ್ವವಾಯಃ ಸಂತಾನಃ — ೯ ಕುಲ, ವಂಶ. ವರ್ಣಾಃ — ೧ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ಜಾತಿ. ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯಂ — ೧ ವಿಪ್ರಕ್ಷತ್ರಿಯವಿಟ್ಛೂದ್ರಾಃ — ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ, ಶೂದ್ರ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಜಾತಿಗೆ ಒಂದು ಹೆಸರು. ರಾಜಬೀಜೀ (ನಾಂತ) ರಾಜವಂಶ್ಯಃ — ೨ ರಾಜವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ಮಹಾಕುಲಃ ಕುಲೀನಃ ಆರ್ಯಃ ಸಭ್ಯಃ ಸಜ್ಜನಃ ಸಾಧುಃ — ೬ ಕುಲೀನ, ಸತ್ಪುರುಷ. ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ (ನಾಂತ) — ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದಲ್ಲಿ ಇರುವವನು. ಗೃಹೀ (ನಾಂತ) — ಮದುವೆಯಾದ ಗೃಹಸ್ಥನು. ವಾನಪ್ರಸ್ಥಃ — ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವವನು. ಭಿಕ್ಷುಃ — ಸರ್ವಸಂಗಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ ಸಂನ್ಯಾಸಿ. ಆಶ್ರಮಃ (ಪುಂ ನ) ಚತುಷ್ಟಯೇ — ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ನಾಲ್ಕು ಆಶ್ರಮಗಳ ಹೆಸರು. ದ್ವಿಜಾತಿಃ ಅಗ್ರಜನ್ಮಾ (ನಾಂತ) ಭೂದೇವಃ ಬಾಡಬಃ ವಿಪ್ರಃ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ — ೬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಹೆಸರು. ಷಟ್ಕರ್ಮಾ — ೧ ಯಾಗಾದಿಭಿಃ — ಯಜನ ಯಾಜನ ಅಧ್ಯಯನ ಅಧ್ಯಾಪನ ದಾನ ಪ್ರತಿಗ್ರಹವೆಂಬ ೬

ವಿದ್ವಾನ್ ವಿಪಶ್ಚಿದ್ದೋಷಜ್ಞಸ್ಸನ್ಸುಧೀಃ ಕೋವಿದೋ ಬುಧಃ ||೫೧೫||
ಧೀರೋ ಮನೀಷೀ ಜ್ಞಃ ಪ್ರಾಜ್ಞಸ್ಸಂಖ್ಯಾವಾನ್ಪಂಡಿತಃ ಕವಿಃ |
ಧೀಮಾನ್ ಸೂರಿಃ ಕೃತೀ ಕೃಷ್ಟಿರ್ಲಬ್ಧವರ್ಣೋ ವಿಚಕ್ಷಣಃ ||೫೧೬||
ದೂರದರ್ಶೀ ದೀರ್ಘದರ್ಶೀ ಶ್ರೋತ್ರಿಯಶ್ಛಾಂದಸೌ ಸಮೌ |
ಉಪಾಧ್ಯಾಯೋಽಧ್ಯಾಪಕೋಽಥ ಸ್ಯಾನ್ನಿಷೇಕಾದಿ ಕೃದ್ಗುರುಃ ||೫೧೭||
ಮಂತ್ರವ್ಯಾಖ್ಯಾಕೃದಾಚಾರ್ಯಃ ಆದೇಷ್ಟಾ ತ್ವಧ್ವರೇ ವ್ರತೀ |
ಯಷ್ಟಾ ಚ ಯಜಮಾನಶ್ಚ ಸ ಸೋಮವತಿ ದೀಕ್ಷಿತಃ ||೫೧೮||
ಇಜ್ಯಾಶೀಲೋ ಯಾಯಜೂಕೋ ಯಜ್ವಾ ತು ವಿಧಿನೇಷ್ಟವಾನ್ |
ಸ ಗೀಷ್ಪತೀಷ್ಟ್ಯಾ ಸ್ಥಪತಿಃ ಸೋಮಪೀಥೀ ತು ಸೋಮಪಾಃ ||೫೧೯||
ಸರ್ವವೇದಾಃ ಸ ಯೇನೇಷ್ಟೋ ಯಾಗಸ್ಸರ್ವಸ್ವದಕ್ಷಿಣಃ |

ಕರ್ಮದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ. ವಿದ್ವಾನ್ (ಸಾಂತ) ವಿಪಶ್ಚಿತ್ (ತಾಂತ) ದೋಷಜ್ಞಃ ಸನ್ (ತಾಂತ) ಸುಧೀಃ ಕೋವಿದಃ ಬುಧಃ ಧೀರಃ ಮನೀಷೀ (ನಾಂತ) ಜ್ಞಃ ಪ್ರಾಜ್ಞಃ ಸಂಖ್ಯಾವಾನ್ (ತಾಂತ) ಪಂಡಿತಃ ಕವಿಃ ಧೀಮಾನ್ (ತಾಂತ) ಸೂರಿಃ ಕೃತೀ (ನಾಂತ) ಕೃಷ್ಟಿಃ ಲಬ್ಧವರ್ಣಃ ವಿಚಕ್ಷಣಃ — ೨೦ ವಿದ್ವಾಂಸನ ಹೆಸರು. ದೂರದರ್ಶೀ (ನಾಂತ) ದೀರ್ಘದರ್ಶೀ (ನಾಂತ) — ೨ ಮುಂದಾಲೋಚನೆ ಇರುವವನು. ಶ್ರೋತ್ರಿಯಃ ಛಾಂದಸಃ — ೨ ವೇದವನ್ನು ಓದಿದವನು. ||೫೧೬||

ಉಪಾಧ್ಯಾಯಃ ಅಧ್ಯಾಪಕಃ — ೨ ವೇದವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಡುವವನು. ಗುರುಃ — ೧ ನಿಷೇಕಾದಿಕೃತ್ — ನಿಷೇಕ, ಗರ್ಭಾಧಾನ ಇತ್ಯಾದಿ ಸಂಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದವನು, ತಂದೆ. ಆಚಾರ್ಯಃ — ೧ ಮಂತ್ರವ್ಯಾಖ್ಯಾಕೃತ್ — ಮಂತ್ರಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥ ಹೇಳಿ ಧರ್ಮ, ಕರ್ಮ, ಜ್ಞಾನವನ್ನು ತೋರಿಸಿದ ವಿದ್ಯಾಗುರು. ಆದೇಷ್ಟಾ — ೧ ಅಧ್ವರೇ — ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳ ಅರ್ಥ ಹೇಳಿ ಉಪದೇಶಿಸಿದವನು. ವ್ರತೀ (ನಾಂತ) ಯಷ್ಟಾ (ಋಕಾರಾಂತ) ಯಜಮಾನಃ — ೩ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡುವ ಯಜಮಾನ. ದೀಕ್ಷಿತಃ — ೧ ಸೋಮವತಿ ಸಃ — ಸೋಮಯಾಗದಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃವಾದವನು. ಯಾಯಜೂಕಃ — ೧ ಇಜ್ಯಾಶೀಲಃ ಆಗಾಗ ಯಾಗ ಮಾಡುವವನು. ಯಜ್ವಾ (ನಾಂತ) — ೧ ವಿಧಿನಾ ಇಷ್ಟವಾನ್ —ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಯಾಗ ಮಾಡುವವನು. ಸ್ಥಪತಿಃ — ೧ ಗೀಷ್ಪತೀಷ್ಟ್ಯಾ ಸಃ —ಬೃಹಸ್ಪತಿಸವನವೆಂಬ ಯಾಗ ಮಾಡಿದವನು ಸೋಮಪೀಥೀ (ನಾಂತ) ಸೋಮಪಾಃ (ಆಕಾರಾಂತ ಪು) — ೨ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಸೋಮಪಾನ ಮಾಡಿದ ಯಜಮಾನ. ಸರ್ವವೇದಾಃ (ಸಾಂತ) — ಸರ್ವಸ್ವದಕ್ಷಿಣಃ ಯಾಗಃ ಯೇನ

ಅನೂಚಾನಃ ಪ್ರವಚನೇ ಸಾಂಗೇಽಧೀತೀ ಗುರೋಸ್ತು ಯಃ ||೫೨೦||

ಲಬ್ಧಾನುಜ್ಞಸ್ಸಮಾವೃತ್ತಃ ಸುತ್ವಾತ್ವಭಿಷವೇ ಕೃತೀ |

ಛಾತ್ರಾಂತೇವಾಸಿನೌ ಶಿಷ್ಯೇ ಶೈಕ್ಷಃ ಪ್ರಾಥಮಕಲ್ಪಿಕಾಃ ||೫೨೧||

ಏಕಬ್ರಹ್ಮವ್ರತಾಚಾರಾ ಮಿಥಃ ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣಃ |

ಸತೀರ್ಥ್ಯಾಸ್ತ್ವೇಕಗುರವಶ್ಚಿತವಾನಗ್ನಿಮಗ್ನಿಚಿತ್ ||೫೨೨||

ಪಾರಂಪರ್ಯೋಪದೇಶೀ ಸ್ಯಾದೈತಿಹ್ಯಮಿತಿಹಾವ್ಯಯಮ್ |

ಉಪಜ್ಞಾ ಜ್ಞಾನಮಾದ್ಯಂ ಸ್ಯಾತ್ ಜ್ಞಾತ್ವಾರಂಭ ಉಪಕ್ರಮಃ ||೫೨೩||

ಯಜ್ಞಸ್ಸವೋಽಧ್ವರೋ ಯಾಗಸ್ಸಪ್ತತಂತುರ್ಮಖಃ ಕ್ರತುಃ |

ಪಾಠೋ ಹೋಮಶ್ಚಾತಿಥೀನಾಂ ಸಪರ್ಯಾ ತರ್ಪಣಂ ಬಲಿಃ ||೫೨೪||

ಇಷ್ಟ ಸಃ — ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ದಕ್ಷಿಣೆಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ವಿಶ್ವಜಿತ್ ಎಂಬ ಯಾಗ ಮಾಡಿದವನು. ಅನೂಚಾನಃ — ೧ ಗುರೋಃ ಸಾಂಗೇ ಪ್ರವಚನೇ ಅಧೀತೀ ಯಃ — ಗುರುವಿನ ಬಳಿ ಸಾಂಗ ವೇದವನ್ನು ಓದಿದವನು. ಸಮಾವೃತ್ತಃ — ೧ ಲಬ್ಧಾನುಜ್ಞಃ — ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಗುರುವಿನ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಂದ ಮನೆಗೆ ಬಂದವನು. ಸುತ್ವಾ (ನಾಂತ) — ಅಭಿಷವೇ ಕೃತೀ — ಸೋಮಲತೆಯನ್ನು ಹಿಂಡುವುದರಲ್ಲಿ ಚಾತುರ್ಯವುಳ್ಳವನು. ಛಾತ್ರಃ — ಅಂತೇವಾಸೀ (ನಾಂತ) ಶಿಷ್ಯಃ — ೩ ಗುರುಕುಲವಾಸದಲ್ಲಿರುವವನು, ಶಿಷ್ಯ. ಶೈಕ್ಷಃ ಪ್ರಾಥಮಕಲ್ಪಿಕಃ — ೨ ಪ್ರಥಮಶಿಕ್ಷಣದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ, ಆಗ ತಾನೇ ಓದಲು ಆರಂಭಿಸಿದವನು. ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ (ನಾಂತ) — ೧ ಏಕಬ್ರಹ್ಮವ್ರತಾಚಾರಾಃ ಮಿಥ ಸ್ಯುಃ — ಒಬ್ಬ ಗುರುವಿನಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಾ ಒಂದೇ ವ್ರತಾಚಾರವುಳ್ಳ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಈ ಹೆಸರು. ಸತೀರ್ಥ್ಯಾಃ ಏಕಗುರವಃ — ೨ ಒಬ್ಬ ಗುರುವಿನಲ್ಲಿ ಓದಿದವರಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಈ ಹೆಸರು. ಅಗ್ನಿಚಿತ್ (ತಾಂತ) — ಅಗ್ನಿಂಚಿತವಾನ್ — ಅಗ್ನಿಚಯನ ಮಾಡಿದವನು, ಆಹಿತಾಗ್ನಿ. ||೫೨೨||

ಐತಿಹ್ಯಂ ಇತಿಹಾ (ಅವ್ಯಯ) — ೨ ಪಾರಂಪರ್ಯೋಪದೇಶೀ — ಗುರು ಕ್ರಮದಿಂದ ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವ ಉಪದೇಶ. ಉಪಜ್ಞಾ — ೧ ಆದ್ಯಂ ಜ್ಞಾನಂ — ಉಪದೇಶವಿಲ್ಲದೆ ತಾನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ ತಿಳುವಳಿಕೆ, ಜ್ಞಾನ. ಉಪಕ್ರಮಃ — ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಆರಂಭಃ — ತಿಳಿದ ಮೇಲೆ ಆರಂಭಿಸುವಿಕೆ. ಯಜ್ಞಃ ಸವಃ ಅಧ್ವರಃ ಯಾಗಃ ಸಪ್ತತಂತುಃ ಮಖಃ ಕ್ರತುಃ — ೭ ಯಜ್ಞದ ಹೆಸರು. ಪಾಠಃ — ವೇದಪಾರಾಯಣ. ಹೋಮಃ — ಔಪಾಸನ. ಅತಿಥೀನಾಂ ಸಪರ್ಯಾ — ಅತಿಥಿಗಳ ಸತ್ಕಾರ. ತರ್ಪಣಂ — ಪಿತೃತರ್ಪಣಾದಿ. ಬಲಿಃ —

ಏತೇ ಪಂಚಮಹಾಯಜ್ಞಾ ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞಾದಿ ನಾಮಕಾಃ ।
ಸಮಜ್ಯಾ ಪರಿಷದ್ಗೋಷ್ಠೀ ಸಭಾ ಸಮಿತಿಸಂಸದಃ ॥೫೨೫॥

ಆಸ್ಥಾನೀ ಕ್ಲೀಬಮಾಸ್ಥಾನಂ ಸ್ತ್ರೀನಪುಂಸಕಯೋಸ್ಸದಃ ।
ಪ್ರಾಗ್ವಂಶಃ ಪ್ರಾಗ್ಘವಿರ್ಗೇಹಾತ್ಸದಸ್ಯಾ ವಿಧಿದರ್ಶಿನಃ ॥ ೨೨೬ ॥

ಸಭಾಸದಸ್ಸಭಾಸ್ತಾರಾಸ್ಸಭ್ಯಾಸಾಮಾಜಿಕಾಶ್ಚ ತೇ ।
ಅಧ್ವರ್ಯೂದ್ಗಾತೃಹೋತಾರೋ ಯಜುಸ್ಸಾಮರ್ಗ್ವಿದಃ ಕ್ರಮಾತ್ ॥೫೨೭॥

ಆಗ್ನೀಧ್ರಾದ್ಯಾ ಧನೈರ್ವಾರ್ಯಾ ಋತ್ವಿಜೋ ಯಾಜಕಾಶ್ಚತೇ ।
ವೇದಿಃ ಪರಿಷ್ಕೃತಾ ಭೂಮಿಃ ಸಮೇ ಸ್ಥಂಡಿಲ ಚತ್ವರೇ ॥೫೨೮॥

ಚಷಾಲೋ ಯೂಪಕಟಕಃ ಕುಂಬಾ ಸುಗಹನಾ ವೃತಿಃ ।

ಭೂತಬಲಿ. ಏತೇ ಇವುಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞ, ದೇವಯಜ್ಞ, ಮನುಷ್ಯಯಜ್ಞ, ಪಿತೃಯಜ್ಞ, ಭೂತಯಜ್ಞಗಳೆಂದು ಪಂಚ ಮಹಾಯಜ್ಞಗಳು. ಸಮಜ್ಯಾ ಪರಿಷತ್ (ದಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) ಗೋಷ್ಠೀ ಸಭಾ ಸಮಿತಿಃ ಸಂಸತ್ (ದಾಂತ) ಆಸ್ಥಾನೀ ಆಸ್ಥಾನಂ ಸದಃ (ಸಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ ನಪುಂ) — ೯ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಭೆಯ ಹೆಸರು. ಪ್ರಾಗ್ವಂಶಃ — ೧ ಹವಿರ್ಗೇಹಾತ್ ಪ್ರಾಕ್ — ಹವಿಸ್ಸೆಂಬ ಹೋಮ ದ್ರವ್ಯವಿರುವ ಮನೆಗಿಂತಲೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಜಮಾನನಿರುವ ಮನೆ. ಸದಸ್ಯಃ ವಿಧಿದರ್ಶೀ (ನಾಂತ) — ೨ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆಯಾಗದಂತೆ ನೋಡಿ ಕೊಳ್ಳುವವನು. ಸಭಾಸತ್ (ದಾಂತ) ಸಭಾಸ್ತಾರಃ ಸಭ್ಯಃ ಸಾಮಾಜಿಕಃ — ೪ ಸಭಿಕರ ಹೆಸರು. ಅಧ್ವರ್ಯುಃ — ೧ ಯಜುರ್ವಿತ್ — ಯಜುರ್ವೇದ ಯಾಗ ಮಾಡುವವನು, ಉದ್ಗಾತಾ (ಋಕಾರಾಂತ ಪು) — ೧ ಸಾಮವಿತ್ —ಸಾಮಗಾನ ಮಾಡುವವನು. ಹೋತಾ (ಋಕಾರಾಂತ ಪು) — ಋಗ್ವೇದ ತಿಳಿದು ಯಾಗ ಮಾಡುವವನು. ಋತ್ವಿಜಃ (ಜಾಂತ ಪು) ಯಾಜಕಾಃ — ೨ ಧನೈರ್ವಾರ್ಯಾಃ ಆಗ್ನೀಧ್ರಾದ್ಯಾಃ — ಯಜಮಾನನಿಂದ ಹಣ ಕೊಟ್ಟು ಈ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಆರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಆಗ್ನೀಧ್ರಾದಿ ೧೬ ಜನ ಋತ್ವಿಜರು. ಬ್ರಹ್ಮಾ ಉದ್ಗಾತಾ ಹೋತಾ ಅಧ್ವರ್ಯುಃ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಚ್ಛಂಸಿ ಪ್ರಸ್ತೋತೃ ಮೈತ್ರಾವರುಣ ಪ್ರತಿಸ್ಥಾತಾ ಪೋತಾ ಪ್ರತಿಹರ್ತಾ ಅಚ್ಛಾವಾಕ ನೇಷ್ಟಾ ಆಗ್ನೀಧ್ರು ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಗ್ರಾವಸ್ತೋತಾ ಉನ್ನೇತಾ ಹೀಗೆ ೧೬ ಜನರು. ವೇದಿಃ — ೧ ಪರಿಷ್ಕೃತಾ ಭೂಮಿಃ — ಯಜ್ಞ ಮಾಡಲು ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಸರಿಮಾಡಿ ಶುದ್ಧಿ ಮಾಡಿದ ನೆಲ. ಸ್ಥಂಡಿಲಂ ಚತ್ವರಂ — ೨ ಅಗ್ನಿಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಲು ಸಂಸ್ಕರಿಸಿದ ಸ್ಥಳ. ॥೫೮೩॥

ಚಷಾಲಃ ಯೂಪಕಟಕಃ — ೨ ಯೂಪಸ್ತಂಭದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಮರದಿಂದ

ಯೂಪಾಗ್ರಂ ತರ್ಮ ನಿರ್ಮಂಥ್ಯದಾರುಣಿ ತ್ವರಣಿರ್ದ್ವಯೋಃ ॥೫೯॥
ದಕ್ಷಿಣಾಗ್ನಿರ್ಗಾರ್ಹಪತ್ಯಾಹವನೀಯೌ ತ್ರಯೋಗ್ನಯಃ ।
ಅಗ್ನಿತ್ರಯಮಿದಂ ತ್ರೇತಾ ಪ್ರಣೀತಃ ಸಂಸ್ಕೃತೋಽನಲಃ ॥೫೦॥
ಸಮೂಹ್ಯಃ ಪರಿಚಾಯ್ಯೋಽಪಚಾಯ್ಯಾವಗ್ನೌ ಪ್ರಯೋಗಿಣಃ ।
ಯೋ ಗಾರ್ಹಪತ್ಯಾದಾನೀಯ ದಕ್ಷಿಣಾಗ್ನಿಃ ಪ್ರಣೀಯತೇ ॥೫೧॥
ತಸ್ಮಿನ್ ಆನಾಯ್ಯೋಽಥಾಗ್ನಾಯೀ ಸ್ವಾಹಾ ಚ ಹುತಭುಕ್ ಪ್ರಿಯಾ ।
ಋಕ್ಸಾಮಧೇನೀ ಧಾಯ್ಯಾ ಚ ಯಾ ಸ್ಯಾದಗ್ನಿ ಸಮಿಂಧನೇ ॥೫೨॥
ಗಾಯತ್ರೀ ಪ್ರಮುಖಂ ಛಂದೋ ಹವ್ಯಪಾಕೇ ಚರುಃ ಪುಮಾನ್ ।
ಆಮಿಕ್ಷಾ ಸಾಶ್ವತೋಷ್ಣೇಯಾ ಕ್ಷೀರೇ ಸ್ಯಾದ್ದಧಿಯೋಗತಃ ॥೫೩॥
ಧವಿತ್ರಂ ವ್ಯಜನಂ ತದ್ಯದ್ರಚಿತಂ ಮೃಗಚರ್ಮಣಾ ।

ಮಾಡಿಪವ ಒಳೆ ಕುಂಬಾ — ಸುಗಹನಾವೃತಿಃ — ಯಜ್ಞಶಾಲೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ಹಾಕಿದ ಬೇಲಿ. ತರ್ಮ (ನಾಂತ ನ) —ಯೂಪಾಗ್ರಂ—ಯೂಪಸ್ತಂಭದ ತುದಿ. ಅರಣಿಃ (ಪುಂ ಸ್ತ್ರೀ) — ನಿರ್ಮಂಥ್ಯದಾರುಣಿ — ಯಜ್ಞದ ಅಗ್ನಿಗೋಸ್ಕರ ಕಡೆಯಲು ಮಾಡಿರುವ ಮರದ ತುಂಡು. ದಕ್ಷಿಣಾಗ್ನಿಃ ಗಾರ್ಹಪತ್ಯಃ ಆಹವನೀಯಃ — ೩ ತ್ರಯೋಗ್ನಯಃ — ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ೩ ಅಗ್ನಿಗಳು. ತ್ರೇತಾ — ೧ ಇದಂ ಅಗ್ನಿತ್ರಯಂ — ಈ ಮೂರು ಅಗ್ನಿಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಒಂದು ಹೆಸರು. ಪ್ರಣೀತಃ — ೧ ಸಂಸ್ಕೃತೋನಲಃ — ಮಂತ್ರದಿಂದ ಸಂಸ್ಕರಿಸಿದ ಅಗ್ನಿ. ಸಮೂಹ್ಯಃ ಪರಿಚಾಯ್ಯಃ ಉಪಚಾಯ್ಯಃ — ೩ ಅಗ್ನೌ ಪ್ರಯೋಗಿಣಃ — ಪರಿಸ್ತರಣಾಲಂಕಾರಣಾದ್ಯುಪಚಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಋತ್ವಿಜರು. ಆನಾಯ್ಯಃ — ೧ ಗಾರ್ಹಪತ್ಯಾದಾನೀಯ ದಕ್ಷಿಣಾಗ್ನೌ ಪ್ರಣೀಯತೇ — ಗಾರ್ಹಪತ್ಯ ಸ್ಥಾನದಿಂದ ತೆಗೆದು ದಕ್ಷಿಣಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಣಯನವೆಂಬ ಸಂಸ್ಕಾರ ಹೊಂದಿದ ಅಗ್ನಿ. ಅಗ್ನಾಯೀ ಸ್ವಾಹಾ ಹುತಭುಕ್ ಪ್ರಿಯಾ — ೩ ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಸ್ವಾಹಾದೇವಿ. ಸಾಮಧೇನೀ ಧಾಯ್ಯಾ — ೨ ಅಗ್ನಿ ಸಮಿಂಧನೇಋಕ್ ಯಾ — ಅಗ್ನಿಯು ಜ್ವಲಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಹೇಳಬೇಕಾದ ಮಂತ್ರ. ಛಂದಃ — ಗಾಯತ್ರೀ ಪ್ರಮುಖಂ — ಗಾಯತ್ರೀ ಮುಂತಾದ ೨೬ ಛಂದಸ್ಸುಗಳು. ಉಕ್ತಾ — ಆರಂಭಿಸಿ ಉತ್ಕೃತಿಯ ವರೆಗೆ ಇರುತ್ತವೆ. ಚರುಃ (ಪು) — ಹವ್ಯಪಾಕೇ — ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮ ಮಾಡುವ ಪಕ್ವಾನ್ನ. ಆಮಿಕ್ಷಾ — ೧ ಶೃತೋಷ್ಣೇ ಕ್ಷೀರೇ ದಧಿಯೋಗತಃ — ಕಾಸಿದ ಬಿಸಿಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಮೊಸರು ಸೇರಿ ಒಡೆದು ಹೋದ ಹಾಲು. ಧವಿತ್ರಂ — ೧ ಮೃಗಚರ್ಮಣಾ ರಚಿತಂ ವ್ಯಜನಂ ಯತ್ — ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಜ್ವಲಿಸಲು ಗಾಳಿ ಬೀಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನದಿಂದ ಮಾಡಿದ

ಪೃಷದಾಜ್ಯಂ ಸದಧ್ಯಾಜ್ಯೇ ಪರಮಾನ್ನಂ ತು ಪಾಯಸಮ್ ||೨೩೪||
ಹವ್ಯಕವ್ಯೇ ದೈವಪಿತ್ರ್ಯೇತ್ವನ್ನೇ ಪಾತ್ರಂ ಸ್ರುವಾದಿಕಮ್ |
ಧ್ರುವೋಪಭೃಜ್ಜುಹೂರ್ನಾ ತು ಸ್ರುವೋ ಭೇದಾಸ್ರುಚಃ ಸ್ತ್ರಿಯಃ ||೨೩೫||
ಉಪಾಕೃತಃ ಪಶುರಸೌ ಯೋಽಭಿಮಂತ್ರ್ಯ ಕ್ರತೌ ಹತಃ |
ಪರಂಪರಾಕಂ ಶಮನಂ ಪ್ರೋಕ್ಷಣಂ ಚ ವಧಾರ್ಥಕಮ್ ||೨೩೬||
ವಾಚ್ಯಲಿಂಗಾಃ ಪ್ರಮೀತೋಪಸಂಪನ್ನಪ್ರೋಕ್ಷಿತಾ ಹತೇ |
ಸಾನ್ನಾಯ್ಯಂ ಹವಿರಗ್ನೌತು ಹುತಂ ತ್ರಿಷು ವಷಟ್. ಕೃತಮ್ ||೨೩೭||
ದೀಕ್ಷಾಂತೋಽವಭೃತೋ ಯಜ್ಞೇ ತತ್ಕರ್ಮಾರ್ಹಂ ತು ಯಜ್ಞಿಯಮ್ |
ತ್ರಿಷ್ವಥ ಕ್ರತುಕರ್ಮೇಷ್ಟಂ ಪೂರ್ತಂ ಖಾತಾದಿ ಕರ್ಮ ಯತ್ ||೨೩೮||
ಅಮೃತಂ ವಿಘಸೋ ಯಜ್ಞಶೇಷಭೋಜನಶೇಷಯೋಃ |

ಬೀಸಣಿಗೆ. ಪೃಷದಾಜ್ಯಂ — ೧ ಸದಧ್ಯಾಜ್ಯೇ — ಮೊಸರು ಬೆರೆತ ತುಪ್ಪ. ಪರಮಾನ್ನಂ ಪಾಯಸಂ — ೨ ಹಾಲುಖೀರು, ಪಾಯಸ. || ೨೩೪ ||

ಹವ್ಯಂ ಕವ್ಯಂ — ೨ ದೈವಪಿತ್ರ್ಯೇ ಅನ್ನೇ — ದೇವಯೋಗ್ಯವಾದ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಹವ್ಯವೆಂದೂ, ಪಿತೃಯೋಗ್ಯವಾದ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಕವ್ಯವೆಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಪಾತ್ರಂ — ಸ್ರುವಾದಿಕಂ — ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಸ್ರುವಾದಿ ಪಾತ್ರೆ. ಧ್ರುವಾ ಉಪಭೃತ್ (ತಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) ಜುಹೂಃ ಸ್ರುವಃ — ೪ ಸ್ರುಕ್ಕೆಂಬ ಪಾತ್ರೆಯ ಭೇದ. ಉಪಾಕೃತಃ — ೧ ಕ್ರತೌ ಅಭಿಮಂತ್ರ್ಯಹತಃ ಯಃ ಅಸೌ ಪಶುಃ – ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಿ ಶಾಸ್ತ್ರರೀತಿಯಿಂದ ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟ ಪಶು. ಪರಂಪರಾಕಂ ಶಸ (ಮ) ನಂ ಪ್ರೋಕ್ಷಣಂ – ೩ ವಧಾರ್ಥಕಂ – ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ವೇದೋಕ್ತ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಪಶುವಿಸನವೆಂಬ ಪಶುವಧೆ. ಪ್ರಮೀತಃ ಉಪಪನ್ನಃ ಪ್ರೋಕ್ಷಿತಃ – ೪ ಹತೇ – ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟ ಪಶು. ಇವು ವಿಶೇಷ್ಯಲಿಂಗವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಸಾಂನಾಯ್ಯಂ ಹವಿಃ – ೨ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮ ಮಾಡುವ ಚರುಪುರೋಡಾಶಾದಿ ಹವಿಸ್ಸು. ವಷಟ್ಕೃತಂ (ತ್ರಿ) — ೧ ಅಗ್ನೌ ಹುತಂ — ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮಿಸಿದ ಹವಿಸ್ಸು. ದೀಕ್ಷಾಂತಃ ಅವಭೃಥಃ — ೨ ಯಜ್ಞೇ — ಯಜ್ಞದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಸ್ನಾನ. ಯಜ್ಞಿಯಂ (ತ್ರಿ) – ತತ್ಕರ್ಮಾರ್ಹಂ – ಯಜ್ಞಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ವಸ್ತು. ಇಷ್ಟಂ – ೧ ಕ್ರತುಕರ್ಮ – ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸತ್ಕರ್ಮ. ಪೂರ್ತಂ – ೧ ಖಾತಾದಿ ಕರ್ಮ — ಬಾವಿ, ಕೆರೆ, ದೇವಸ್ಥಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯ ಅಮೃತಂ ವಿಘಸಃ — ೨ ಯಜ್ಞಶೇಷಭೋಜನಶೇಷಯೋಃ — ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೋಮ ಮಾಡಿ ಮಿಕ್ಕಿರುವ ಆಜ್ಯ ಚರು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೂ, ದೇವರ ನೈವೇದ್ಯ

ತ್ಯಾಗೋ ವಿಹಾಪಿತಂ ದಾನಮುತ್ಸರ್ಜನ ವಿಸರ್ಜನೇ ॥ ೫೩೯ ॥
ವಿಶ್ರಾಣನಂ ವಿತರಣಂ ಸ್ಪರ್ಶನಂ ಪ್ರತಿಪಾದನಮ್ ।
ಪ್ರಾದೇಶನಂ ನಿರ್ವಪಣಮಪವರ್ಜನಮಂಹತಿಃ ॥ ೫೪೦ ॥
ಮೃತಾರ್ಥಂ ತದಹೇ ದಾನಂ ತ್ರಿಷು ಸ್ಯಾದೌರ್ಧ್ವದೈಹಿಕಮ್ ।
ಪಿತೃದಾನಂ ನಿವಾಪಃ ಸ್ಯಾತ್ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ತತ್ಕರ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರತಃ ॥ ೫೪೧ ॥
ಅನ್ವಾಹಾರ್ಯಂ ಮಾಸಿಕೇಂಶೋಽಷ್ಟಮೋಽಹ್ನಃ ಕುತಪೋಽಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ।
ಪರ್ಯೇಷಣಾ ಪರೀಷ್ಟಿಶ್ಚಾನ್ವೇಷಣಾ ಚ ಗವೇಷಣಾ ॥ ೫೪೨ ॥
ಸನಿಸ್ತ್ವಧ್ಯೇಷಣಾ ಯಾಚ್ಞಾಭಿಶಸ್ತಿರ್ಯಾಚನಾರ್ಥನಾ ।
ಷಟ್ತು ತ್ರಿಷ್ವರ್ಘ್ಯಮರ್ಘಾರ್ಥೇ ಪಾದ್ಯಂ ಪಾದಾಯ ವಾರಿಣಿ ॥ ೫೪೩ ॥
ಕ್ರಮಾದಾತಿಥ್ಯಾತಿಥೇಯೇ ಅತಿಥ್ಯರ್ಥೇಽತ್ರ ಸಾಧುನಿ ।

ವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭೋಜನವಾಗಿ ಮಿಕ್ಕಿರುವ ಅನ್ನಾದಿಗಳಿಗೂ ಹೆಸರು. ತ್ಯಾಗಃ ವಿಹಾಪಿತಂ ದಾನಂ ಉತ್ಸರ್ಜನಂ ವಿಸರ್ಜನಂ ವಿಶ್ರಾಣನಂ ವಿತರಣಂ ಸ್ಪರ್ಶನಂ ಪ್ರತಿಪಾದನಂ ಪ್ರಾದೇಶನಂ ನಿರ್ವಪಣಂ ಅಪವರ್ಜನಂ ಅಂಹತಿಃ — ೧೩ ದಾನ ಕೊಡುವುದು. ॥ ೫೪೦ ॥

ಔರ್ಧ್ವದೈಹಿಕಮ್ (ತ್ರಿ) — ಮೃತಾರ್ಥಂ ತದಹೇ ದಾನಂ — ಸತ್ತವರಿಗೆ ಸದ್ಗತಿಯಾಗಲೆಂದು ಸತ್ತ ದಿನದಿಂದ ಮಾಡುವ ಅನ್ನದಾನಾದಿಗಳು. ನಿವಾಪಃ — ೧ ಪಿತೃದಾನಂ — ಪಿತೃತೃಪ್ತಿಗೋಸ್ಕರ ಮಾಡುವ ತಿಲತರ್ಪಣಾದಿ. ಶ್ರಾದ್ಧಂ — ೧ ಶಾಸ್ತ್ರತಃ ತತ್ಕರ್ಮ — ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತರೀತಿಯಿಂದ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಮಾಡುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭೋಜನಾದಿ ಕರ್ಮ. ಅನ್ವಾಹಾರ್ಯಂ - ಮಾಸಿಕಂ — ೨ ತಿಂಗಳು ತಿಂಗಳಿಗೂ ಮಾಡುವ ಶ್ರಾದ್ಧಕರ್ಮ. ಕುತುಪಃ (ಪುಂ ನ) — ಅಹ್ನಃ ಅಷ್ಟಮೋಽಹ್ನಃ — ಅಹಃಪರಿಮಾಣದ ಎಂಟನೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಹೆಸರು, ಅಪರಾಹ್ಣ ಕಾಲ. ಪರ್ಯೇಷಣಾ ಪರೀಷ್ಟಿಃ ಅನ್ವೇಷಣಾ ಗವೇಷಣಾ — ೪ ಶ್ರಾದ್ಧಾದಿ ನಿಮಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಹುಡುಕುವುದು ಸನಿಃ ಅಧ್ಯೇಷಣಾ — ಪೂಜ್ಯರಾದ ಗುರು ಮುಂತಾದವರನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸುವುದು. ಯಾಚ್ಞಾ ಅಭಿಶಸ್ತಿಃ ಯಾಚನಾ ಅರ್ಥನಾ — ೪ ಬೇಡುವುದು. ಷಟ್ ತ್ರಿಷು — ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಅರ್ಘಾದಿ ೬ ಶಬ್ದಗಳು ಮೂರು ಲಿಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಅರ್ಘ್ಯಂ (ತ್ರಿ) — ೧ ಅರ್ಘಾರ್ಥೇ ವಾರಿಣಿ — ಅರ್ಘ್ಯಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಇಡಲ್ಪಟ್ಟ ನೀರು. ಪಾದ್ಯಂ (ತ್ರಿ) — ಪಾದಾಯ ವಾರಿಣಿ — ಪಾದಪ್ರಕ್ಷಾಳನೆಗೋಸ್ಕರ ವಿರುವ ನೀರು. ಆತಿಥ್ಯಂ ಆತಿಥೇಯಂ — ೨ ಇವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅತಿಥ್ಯರ್ಥೇ ಅತ್ರ ಸಾಧುನಿ ಚ - ಅತಿಥಿಗೋಸ್ಕರವಿರುವ ಅನ್ನಾದಿಗಳು, ಅತಿಥಿಗೆ ಮಾಡುವ

ಸ್ವೈರಾವೇಶಿಕ ಆಗಂತುರತಿಥಿರ್ನಾ ಗೃಹಾಗತೇ ॥ ೫೪೪ ॥

ಪೂಜಾ ನಮಸ್ಯಾಪಚಿತಿಸ್ಸಪರ್ಯಾರ್ಚಾರ್ಹಣಾಸ್ಸಮಾಃ ।
ಪರಿವಸ್ಯಾ ತು ಶುಶ್ರೂಷಾ ಪರಿಚರ್ಯಾಪ್ಯುಪಾಸನಾ ॥ ೫೪೫ ॥

ವ್ರಜ್ಯಾಟಾಟ್ಯಾ ಪರ್ಯಟನಂ ಚರ್ಯಾ ತ್ವೀರ್ಯಾಪಥಸ್ಥಿತಿಃ ।
ಉಪಸ್ಪರ್ಶಸ್ತ್ವಾಚಮನಮಥವೌನಮಭಾಷಣಮ್ ॥ ೫೪೬ ॥

ಆನುಪೂರ್ವೀ ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ವಾವೃತ್ಪರಿಪಾಟೀ ಅನುಕ್ರಮಃ ।
ಪರ್ಯಾಯಶ್ಚಾತಿಪಾತಸ್ತು ಸ್ಯಾತ್ಪರ್ಯಯ ಉಪಾತ್ಯಯಃ ॥ ೫೪೭ ॥

ನಿಯಮೋ ವ್ರತಮಸ್ತ್ರೀ ತಚ್ಚೋಪವಾಸಾದಿ ಪುಣ್ಯಕಮ್ ।
ಔಪವಸ್ತಂ ತೂಪವಾಸೋ ವಿವೇಕಃ ಪೃಥಗಾತ್ಮತಾ ॥ ೫೪೮ ॥

ಸ್ಯಾದ್ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಚಸಂ ವೃತ್ತಾಧ್ಯಯನರ್ಧಿರಥಾಂಜಲಿಃ ।
ಪಾಠೇ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಜಲಿಃ ಪಾಠೇ ವಿಪ್ರುಷೋ ಬ್ರಹ್ಮಬಿಂದವಃ ॥ ೫೪೯ ॥

ಭಕ್ಷ್ಯೋಪಚಾರಗಳಿಗೂ ಹೆಸರು. ಆವೇಶಿಕಃ ಆಗಂತುಃ ಅತಿಥಿಃ (ಪು) — ೩ ಗೃಹಾಗತೇ — ಭೋಜನಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದವರು, ಅತಿಥಿ. ಪೂಜಾ ನಮಸ್ಯಾ ಅಪಚಿತಿಃ ಸಪರ್ಯಾ ಅರ್ಚಾ ಅರ್ಹಣಾ — ೬ ಪೂಜೆಯ ಹೆಸರು. ವರಿವಸ್ಯಾ ಶುಶ್ರೂಷಾ ಪರಿಚರ್ಯಾ ಉಪಾಸನಂ — ೪ ಶುಶ್ರೂಷೆ, ಸೇವೆ ಮಾಡುವುದು. ವ್ರಜ್ಯಾ ಅಟಾಟ್ಯಾ ಪರ್ಯಟನಂ — ೩ ಭಿಕ್ಷಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿರುಗುವುದು, ಭಿಕ್ಷಾಟನೆ. ಚರ್ಯಾ ಈರ್ಯಾ — ೨ ಪಥಸ್ಥಿತಿಃ — ಸನ್ಯಾಸಿಗಳ ನಡತೆ, ಕೂತುಕೊಳ್ಳುವುದು, ತಿರುಗುವುದು, ಇತ್ಯಾದಿ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳ ಆಚಾರ. ಉಪಸ್ಪರ್ಶಃ ಆಚಮನಂ — ೨ ಶುದ್ಧಾಚಮನದ ಹೆಸರು. ಮೌನಂ — ಅಭಾಷಣಂ — ಮಾತಾಡದಿರುವುದು. ಆನುಪೂರ್ವೀ (ನಾಂತ ಪು) ಆವೃತ್ ಪರಿಪಾಟೀ ಅನುಕ್ರಮಃ ಪರ್ಯಾಯಃ — ೫ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಮೊದಲು ಕೊನೆ ಮುಂತಾದ ಕ್ರಮ. ॥ ೫೪೬ ॥

ಅತಿಪಾತಃ ಪರ್ಯಯಃ ಉಪಾತ್ಯಯಃ — ೩ ಕ್ರಮ ತಪ್ಪುವುದು, ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮರೆತುಬಿಡುವುದು. ವ್ರತಂ (ಪುಂ ನ) — ನಿಯಮಃ — ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾದ ನಿಯಮು, ಕಟ್ಟಳೆ. ಪುಣ್ಯಕಂ -- ೧ ಉಪವಾಸಾದಿ ತತ್ — ಅನ್ನವಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರಾಣನಿರೋಧ ಮಾಡುವ ಉಪವಾಸ ವ್ರತ. ಉಪವಸ್ತಂ ಉಪವಾಸಃ — ೨ ಯಜ್ಞ ಮಾಡುವವನು ಅಗ್ನಿಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ವ್ರತ. ವಿವೇಕಃ — ೧ ಪೃಥಗಾತ್ಮತಾ—ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷರು ಬೇರೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು. ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಚಸ್ಯಂ — ೧ ವೃತ್ತಾಧ್ಯಯನರ್ಧಿಃ — ನಡತೆ ವೇದಾಭ್ಯಾಸಾದಿಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ. ಬ್ರಹ್ಮಾಂಜಲಿಃ — ಓದುವಾಗ ದೇವರಿಗೂ ಗುರುಗಳಿಗೂ ನಮಸ್ಕಾರ

ಧ್ಯಾನಯೋಗಾಸನೇ ಬ್ರಹ್ಮಾಸನಂ ಕಲ್ಪೇ ವಿಧಿಕ್ರಮೌ ।
ಮುಖ್ಯಃ ಸ್ಯಾತ್ಪ್ರಥಮಃ ಕಲ್ಪೋಽನುಕಲ್ಪಸ್ತು ತತೋಽಧಮಃ ॥ ೫೫೦ ॥

ಸಂಸ್ಕಾರಪೂರ್ವಂ ಗ್ರಹಣಂ ಸ್ಯಾದುಪಾಕರಣಂ ಶ್ರುತೇಃ ।
ಸಮೇ ತು ಪಾದಗ್ರಹಣಮಭಿವಾದನಮಿತ್ಯುಭೇ ॥ ೫೫೧ ॥

ಭಿಕ್ಷುಃ ಪರಿವ್ರಾಟ್ಕರ್ಮಂದೀ ಪಾರಾಶರ್ಯಪಿ ಮಸ್ಕರೀ ।
ತಪಸ್ವೀ ತಾಪಸಃ ಪಾರಿಕಾಂಕ್ಷೀ ವಾಚಂಯಮೋ ಮುನಿಃ ॥ ೫೫೨ ॥

ತಪಃ ಕ್ಲೇಶಸಹೋ ದಾಂತೋ ವರ್ಣಿನೋ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣಃ ।
ಋಷಯಸ್ಸತ್ಯವಚಸಃ ಸ್ನಾತಕಸ್ತ್ವಾಪ್ಲುತೋ ವ್ರತೀ ॥ ೫೫೩ ॥

ಯೇ ನಿರ್ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಗ್ರಾಮಾ ಯತಿನೋ ಯತಯಶ್ಚ ತೇ
ಯಃ ಸ್ಥಂಡಿಲೇ ವ್ರತವಶಾಚ್ಛೇತೇ ಸ್ಥಂಡಿಲಶಾಯ್ಯಸೌ ॥ ೫೫೪ ॥

ಸ್ಥಾಂಡಿಲಶ್ಚಾಥ ವಿರಜಸ್ತಮಸಃ ಸ್ಯುರ್ದ್ವಯಾತಿಗಾಃ ।

ಮಾಡಲು ಮುಗಿದ ಕೈಗಳ ಬೊಗಸೆ. ಬ್ರಹ್ಮಬಿಂದುಃ — ೧ ಪಾಠೇ ವಿಪ್ರುಷಃ — ವೇದ ಹೇಳುವಾಗ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಹೊರಡುವ ತುಂತುರು. ಬ್ರಹ್ಮಾಸನಂ — ೧ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಲು ಕೂತುಕೊಳ್ಳುವ ಪದ್ಮಾಸನ ಮುಂತಾದವುಗಳು. ಕಲ್ಪ ವಿಧಿಃ ಕ್ರಮಃ — ೩ ಹೀಗೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ವೇದೋಕ್ತವಾದ ರೀತಿ. ಮುಖ್ಯಃ — ೧ ಪ್ರಥಮಃ ಕಲ್ಪಃ — ಮೊದಲು ಹೇಳಿದ ವಿಧಾನ. ಅನುಕಲ್ಪಃ — ೧ ತತಃ ಅಧಮಃ — ಆಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಅಲ್ಪವಾದ ವಿಧಾನ. ಉಪಾಕರಣಂ — ೧ ಸಂಸ್ಕಾರಪೂರ್ವಂ ಶ್ರುತೇಃ ಗ್ರಹಣಂ — ಉಪನಯನಸಂಸ್ಕಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವೇದ ವನ್ನು ಓದಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುದು. ಪಾದಗ್ರಹಣಂ ಅಭಿವಾದನಂ — ೨ ಗೋತ್ರ ನಾಮಪ್ರವರ ಹೇಳಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವುದು. ಭಿಕ್ಷುಃ ಪರಿವ್ರಾಟ್ (ಜಾಂತ) ಕರ್ಮಂದೀ ಪಾರಾಶರೀ ಮಸ್ಕರೀ (ನಾಂತಗಳು) — ೫ ಸನ್ಯಾಸಿಯ ಹೆಸರು. ತಪಸ್ವೀ (ನಾಂತ) ತಾಪಸಃ ಪಾರಿಕಾಂಕ್ಷೀ (ನಾಂತ) — ೩ ತಪಸ್ಸು ಗಳಿಸಿದವನು. ವಾಚಂಯಮಃ ಮುನಿಃ — ೨ ಮೌನವ್ರತವುಳ್ಳವನು. ॥೫೫೨॥

ದಾಂತಃ — ೧ ತಪಃ ಕ್ಲೇಶಸಹಃ — ತಪಸ್ಸಿನ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳು ವವನು. ವರ್ಣೀ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ (ನಾಂತ) — ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯ ಹೆಸರು. ಋಷಿಃ ಸತ್ಯವಾಚಾಃ (ಸಾಂತ) — ೨ ಋಷಿಯ ಹೆಸರು. ಸ್ನಾತಕಃ ಆಪ್ಲುತಃ — ೨ ವ್ರತೀ — ವೇದ ಓದಿ ವ್ರತಸ್ನಾತಕವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮೇಲೂ ವ್ರತವುಳ್ಳ ವನಾಗಿ ತೀರ್ಥಸ್ನಾನಶೀಲನಾದ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ. ಯತೀ (ನಾಂತ) ಯತಿಃ — ೨ ನಿರ್ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಗ್ರಾಮಃ — ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿದವನು. ಸ್ಥಂಡಿಲ ಶಾಯೀ (ನಾಂತ) ಸ್ಥಾಂಡಿಲಃ — ೨ ವ್ರತವಶಾತ್ ಸ್ಥಂಡಿಲೇ ಯಃ ಶೇತೇ

ಪವಿತ್ರಃ ಪ್ರಯತಃ ಪೂತಃ ಪಾಷಂಡಾಸ್ಸರ್ವಲಿಂಗಿನಃ ॥೫೫೫॥

ಪಾಲಾಶೋ ದಂಡ ಆಷಾಢೋ ವ್ರತೇ ರಾಂಭಸ್ತು ವೈಣವಃ ।
ಅಸ್ತ್ರೀ ಕಮಂಡಲುಃ ಕುಂಡೀ ವ್ರತನಾಮಾಸನಂ ಬ್ರುಸೀ ॥೫೫೬॥

ಅಜಿನಂ ಚರ್ಮ ಕೃತ್ತಿಃ ಸ್ತ್ರೀ ಭೈಕ್ಷಂ ಭಿಕ್ಷಾಕದಂಬಕಮ್ ।
ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಸ್ಸ್ಯಾಜ್ಜಪಸ್ಸುತ್ಯಾಭಿಷವಸ್ಸವನಂ ಚ ಸಾ ॥೫೫೭॥

ಸರ್ವೈನಸಾಮಪಧ್ವಂಸೀ ಜಪ್ಯಂ ತ್ರಿಷ್ವಘಮರ್ಷಣಮ್ ।
ದರ್ಶಶ್ಚ ಪೌರ್ಣಮಾಸಶ್ಚ ಯಾಗೌ ಪಕ್ಷಾಂತಯೋಃ ಪೃಥಕ್ ॥೫೫೮॥

ಶರೀರಸಾಧನಾಪೇಕ್ಷಂ ನಿತ್ಯಂಯತ್ಕರ್ಮ ತದ್ಯಮಃ ।
ನಿಯಮಸ್ತು ಸ ಯತ್ಕರ್ಮಾ ನಿತ್ಯಮಾಗಂತುಸಾಧನಮ್ ॥೫೫೯॥

ಸಃ — ವ್ರತನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಮಲಗುವವನು. ವಿರಜಸ್ತಮಾಃ (ಸಾಂತ) ದ್ವಯಾತಿಗಃ — ರಜೋಗುಣ ತಮೋಗುಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟ ಸಾತ್ವಿಕನು. ಪವಿತ್ರಃ — ಪ್ರಯತಃ ಪೂತಃ — ೩ ಪರಿಶುದ್ಧನಾದವನು. ಪಾಷಂಡಃ ಸರ್ವಲಿಂಗೀ — ೨ ವೇದಬಾಹಿರರಾದ ಮ್ಲೇಚ್ಛ, ಕಾಪಾಲಿಕ ಮುಂತಾದವರು. ಆಷಾಢಃ — ೧ ಪಾಲಾಶಃ ದಂಡಃ — ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಮುತ್ತುಗದ ಕೋಲು. ರಾಂಭಃ — ೧ ವ್ರತೇವೈಣವಃ—ವ್ರತದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಯುವ ಬಿದಿರು ಕೋಲು. ಕಮಂಡಲುಃ (ಪುಂ ನ) ಕುಂಡೀ (ಸ್ತ್ರೀ) — ೨ ಸಂನ್ಯಾಸಿ. ಮತ್ತು ತಪಸ್ವಿಗಳ ಜಲಪಾತ್ರೆ. ಬ್ರುಸೀ — ೧ ವ್ರತಿನಾಮಾಸನಂ — ವ್ರತವುಳ್ಳವರು ಹಾಸಿ ಕೊಳ್ಳುವ ದರ್ಭಾಸನ ಮುಂತಾದ ಆಸನ. ಅಜಿನಂ ಚರ್ಮ (ನಾಂತ ನ) ಕೃತ್ತಿಃ — ೩ ಆಸನಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಚರ್ಮ. ಭೈಕ್ಷಂ ಭಿಕ್ಷಾಕದಂಬಕಂ — ೨ ಭಿಕ್ಷೆ ತಂದ ಅನ್ನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಗುಂಪು. ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಃ ಜಪಃ— ೨ ವೇದಾಧ್ಯಯನ, ನಿಯಮದಿಂದ ತಮ್ಮ ಶಾಖಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದು. ಸುತ್ಯಾ ಅಭಿಷವಃ ಸವನಂ — ಸ್ನಾನ, ಸೋಮಲತೆಯನ್ನು ಕುಟ್ಟಿ ರಸ ಹಿಂಡುವುದು. ಅಘಮರ್ಷಣಂ (ತ್ರಿ) — ೧ ಸರ್ವೈನಸಾಂ ಅಪಧ್ವಂಸೀ ಜಪ್ಯಂ —ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಜಪಿಸುವ ಮಹಾಮಂತ್ರ. ದರ್ಶಃ ಪೌರ್ಣಮಾಸಃ — ೨ ಪಕ್ಷಾಂತಯೋಃ ಪೃಥಕ್ ಯಾಗೌ — ಪಕ್ಷದ ಕೊನೆಯಾದ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಯಾಗಕ್ಕೆ ದರ್ಶವೆಂದೂ, ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಯಾಗಕ್ಕೆ ಪೂ (ಪೌ) ರ್ಣಮಾಸವೆಂದೂ ಹೆಸರು. ॥೫೫೮॥

ಯಮಃ — ೧ ಶರೀರಸಾಧನಾಪೇಕ್ಷಂ ನಿತ್ಯಂ ಯತ್ಕರ್ಮ — ಶರೀರ ಕಾರಣವಾಗಿ ಎಂದೂ ಬಿಡದೇ ಆಚರಿಸುವ ಸತ್ಯ ಅಹಿಂಸಾ ಇತ್ಯಾದಿ ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹ, ನಿಯಮಃ — ೧ ಆಗಂತು ಸಾಧನಮನಿತ್ಯಂ ಯತ್ಕರ್ಮ — ಶರೀರಕ್ಕಿಂತ

ಕ್ಷೌರಂ ತು ಭದ್ರಾಕರಣಂ ಮುಂಡನಂ ವಪನಂ ತಥಾ ।
ಉಪವೀತಂ ಯಜ್ಞಸೂತ್ರಂ ಪ್ರೋದ್ಧೃತೇ ದಕ್ಷಿಣೇ ಕರೇ ॥೫೬೦॥
ಪ್ರಾಚೀನಾವೀತಮನ್ಯಸ್ಮಿನ್ನಿವೀತಂ ಕಂಠಲಂಬಿತಮ್ ।
ಅಂಗುಲ್ಯಗ್ರೇ ತೀರ್ಥಂ ದೈವಂ ಸ್ವಲ್ಪಾಂಗುಲ್ಯೋರ್ಮೂಲೇ ಕಾಯಮ್ ॥೫೬೧॥
ಮಧ್ಯೇಂಗುಷ್ಠಾಗುಲ್ಯೋಃ ಪಿತ್ರ್ಯಂ ಮೂಲೇ ತ್ವಂಗುಷ್ಠಸ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಮ್ ।
ಸ್ಯಾದ್ಬ್ರಹ್ಮಭೂಯಂ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮಸಾಯುಜ್ಯಮಿತ್ಯಪಿ ॥೫೬೨॥
ದೇವಭೂಯಾದಿಕಂ ತದ್ವತ್ ಕೃಚ್ಛ್ರಂ ಸಾಂತಪನಾದಿಕಮ್ ।
ಸಂನ್ಯಾಸವತ್ಯನಶನೇ ಪುಮಾನ್ ಪ್ರಾಯೋಽಥ ವೀರಹಾ ॥೫೬೩॥

ಬೇರೆಯಾದ ವೃತ್ತಿಕೆ ದರ್ಬೆ ಮುಂತಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದ ದಿನವೂ ಬಿಡದೆ ಮಾಡಿದ ವೃತ್ತಿಕಾಶೌಚ ಸ್ನಾನಾದಿಕರ್ಮ. ಕ್ಷೌರಂ ಭಧ್ರಾಕರಣಂ ಮುಂಡನಂ ವಪನಂ — ೪ ಕ್ಷೌರದ ಹೆಸರು. ಉಪವೀತಂ — ೧ ದಕ್ಷಿಣಕರೇ ಪ್ರೋದ್ಧೃತೇ ಸತಿ ಯಜ್ಞಸೂತ್ರಂ — ಬಲದ ಕೈ ತೋಳು ಮೇಲೆ ಎತ್ತಿ ಧರಿಸಿದ ಎಡದ ಭುಜದ ಮೇಲೆ ನಿಲ್ಲುವ ಯಜ್ಞೋಪವೀತ. ಪ್ರಾಚೀನಾವೀತಂ-೧ ಅನ್ಯಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರೋದ್ಧೃತೇ ಸತಿ—ಬಲದ ಭುಜದ ಮೇಲೆ ನಿಲ್ಲುವ ಅಪಸವ್ಯ ಜನಿವಾರ. ನಿವೀತಂ – ೧ ಕಂಠ ಲಂಬಿತಂ — ಕೊರಳಿನಲ್ಲಿ ಹಾರದಂತಿರುವ ಜನಿವಾರ. ದೈವಂತೀರ್ಥಂ — ದೇವ ಸಂಬಂಧವಾದ ತೀರ್ಥವು, ಅಂಗುಲ್ಯಗ್ರೇ — ಬೆರಳ ತುದಿಯೊಳಗಿರುತ್ತದೆ. ಕಾಯಂ — ೧ ಋಷಿಸಂಬಂಧವಾದ ತೀರ್ಥವು, ಸ್ವಲ್ಪಾಂಗುಲ್ಯೋರ್ಮಧ್ಯೇ — ಕಿರುಬೆರಳಿಗೂ ಪವಿತ್ರದ ಬೆರಳಿಗೂ ನಡುವೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಪೈತ್ರಂ —ಪಿತೃಸಂಬಂಧವಾದ ತೀರ್ಥವು ಅಂಗುಷ್ಠಾಂಗುಲ್ಯೋರ್ಮಧ್ಯೇ — ಹೆಬ್ಬೆರಳಿಗೂ ತೋರು ಬೆರಳಿಗೂ ಮಧ್ಯೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಂ — ಬ್ರಹ್ಮಸಂಬಂಧವಾದ ತೀರ್ಥವು, ಅಂಗುಷ್ಠಸ್ಯ ಮೂಲೇ –ಹೆಬ್ಬೆರಳ ಬುಡದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಅವರವರಿಗೆ ಆಯಾ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ತರ್ಪಣ ಮಾಡಬೇಕು. ಬ್ರಹ್ಮಭೂಯಂ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮಸಾಯುಜ್ಯಂ — ೩ ಬ್ರಹ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ, ಮೋಕ್ಷ. ದೇವಭೂಯಾದಿಕಮ್ ತದ್ವತ್ — ಹೀಗೆಯೇ ದೇವಭೂಯಂ ದೇವತ್ವಂ ದೇವಸಾಯುಜ್ಯಂ ಇತ್ಯಾದಿ ದೇವರಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಹೆಸರಾಗುತ್ತವೆ. ಕೃಚ್ಛ್ರಂ — ೧ ಸಾಂತಪನಾದಿಕಮ್ — ಸಾಂತಪನ ಚಾಂದ್ರಾಯಣಾದಿ ಕಠಿಣವಾದ ತಪೋನಿಯಮಗಳು, (೩ ದಿನ ಹಗಲು ಮಾತ್ರ ಊಟ, ಆಮೇಲೆ ೩ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಮಾತ್ರ ಊಟ, ಆಮೇಲೆ ೩ ದಿವ ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡದೆ ತಾನಾಗಿ ಬಂದರೆ ತಿನ್ನುವುದು, ಆಮೇಲೆ ೩ ದಿನ ಉಪವಾಸವಿರುವುದು, ಹೀಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮಾಡುವ ನಿಯಮವೇ ಸಾಂತಪನ ಕೃಚ್ಛ್ರ.) ಪ್ರಾಯಃ — ಸನ್ಯಾಸವತಿ ಅನಶನೇ — ಸರ್ವಸಂಗವನ್ನು ತೊರೆದು ಪ್ರಾಣೋತ್ಕ್ರಮಣದವರೆಗೂ ಅನ್ನವಿಲ್ಲದೆ ನಿಶ್ಚಿತವ್ರತ

ನಷ್ಟಾಗ್ನಿಃ ಕುಹನಾ ಲೋಭಾನ್ಮಿಥ್ಯೇರ್ಯಾಪಥಕಲ್ಪನಾ ।
ವ್ರಾತ್ಯಃ ಸಂಸ್ಕಾರಹೀನಸ್ಸ್ಯಾದಸ್ವಾಧ್ಯಾಯೋ ನಿರಾಕೃತಿಃ ॥೫೬೪॥

ಧರ್ಮಧ್ವಜೀ ಲಿಂಗವೃತ್ತಿರವಕೀರ್ಣೀ ಕ್ಷತವ್ರತಃ ।
ಸುಪ್ತೇ ಯಸ್ಮಿನ್ನಸ್ತಮೇತಿ ಸುಪ್ತೇ ಯಸ್ಮಿನ್ನುದೇತಿ ಚ ॥೫೬೫॥

ಅಂಶುಮಾನಭಿನಿರ್ಮುಕ್ತಾಭ್ಯುದಿತೌ ಚ ಯಥಾಕ್ರಮಮ್ ।
ಪರಿವೇತ್ತಾನುಜೋನೂಢೇ ಜೇಷ್ಠೇ ದಾರಪರಿಗ್ರಹಾತ್ ॥೫೬೬॥

ಪರಿವಿತ್ತಿಸ್ತು ತಜ್ಜ್ಯಾಯಾನ್ ವಿವಾಹೋಪಯಮೌ ಸಮೌ ।
ತಥಾ ಪರಿಣಯೋದ್ವಾಹೋಪಯಾಮಾಃ ಪಾಣಿಪೀಡನಮ್ ॥೫೬೭॥

ವ್ಯವಾಯೋ ಗ್ರಾಮ್ಯಧರ್ಮೋ ಮೈಥುನಂ ನಿಧುವನಂ ರತಮ್ ।
ತ್ರಿವರ್ಗೋ ಧರ್ಮಕಾಮಾರ್ಥೈಶ್ಚತುರ್ವರ್ಗಃ ಸಮೋಕ್ಷಕೈಃ ॥೫೬೮॥

ದಲ್ಲಿರುವುದು. ವೀರಹಾ (ನಾಂತ) — ನಷ್ಟಾಗ್ನಿಃ — ೨ ಉತ್ಸರ್ಗೇಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಗಾರ್ಹಪತ್ಯಾಗ್ನಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟವನು. ಕುಹನಾ — ಲೋಭಾತ್ ಮಿಥ್ಯೇರ್ಯಾ ಪಥಕಲ್ಪನಾ — ಅನ್ನಾದಿಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ಕಪಟ ಸನ್ಯಾಸಿ ವೇಷ ಧರಿಸಿದವನು. ವ್ರಾತ್ಯಃ — ಸಂಸ್ಕಾರಹೀನಃ — ಉಪನಯನಾದಿ ಸಂಸ್ಕಾರವಿಲ್ಲದವನು, ಅಪರಿ ಶುದ್ಧನು. ಅಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಃ ನಿರಾಕೃತಿಃ — ೨ ವೇದವನ್ನು ಓದದಿರುವವನು. ॥೫೬೪॥

ಧರ್ಮಧ್ವಜೀ (ನಾಂತ) ಲಿಂಗವೃತ್ತಿಃ — ೨ ಯೋಗ್ಯ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ದಂಭಾಚಾರಿ. ಅವಕೀರ್ಣೀ (ನಾಂತ) — ಕ್ಷತವ್ರತಃ — ಪರಸ್ತ್ರೀಗಮನಾದಿ ಗಳಿಂದ ವ್ರತಧರ್ಮವನ್ನು ಕೆಡಿಸಿಕೊಂಡವನು. ಅಭಿನಿರ್ಮುಕ್ತಃ — ಯಸ್ಮಿನ್ ಸುಪ್ತೇ ಅಂಶುಮಾನ್ ಅಸ್ತಮೇತಿ ಸಃ — ಯಾವನು ಮಲಗಿದಾಗ ಸೂರ್ಯನು ಮುಳುಗುವನೋ ಅವನು. ಅಭ್ಯುದಿತಃ — ಯಸ್ಮಿನ್ ಸುಪ್ತೇ ಅಂಶುಮಾನ್ ಉದೇತಿ — ಯಾವನು ನಿದ್ರೆಮಾಡುವಾಗ ಸೂರ್ಯನು ಉದಯಿಸುವನೋ ಅವನು, ಇಬ್ಬರೂ ಪಾಪಿಗಳು. ಪರಿವೇತ್ತಾ (ಋಕಾರಾಂತ ಪು) —ಜೇಷ್ಠೇ ಅನೂಢೇ ಸತಿ ಅನುಜಃ ದಾರಿಪರಿಗ್ರಹಾತ್ —ಅಣ್ಣನು ಮದುವೆಯಾಗದಿರುವಾಗ ಮದುವೆ ಯಾದ ತಮ್ಮನು. ಪರಿಗತ್ತಿಃ (ಪು) — ತಜ್ಜ್ಯಾಯಾನ್ — ಅಂತಹ ಪರಿವೇತ್ತ ನೆಂಬ ಪಾಪಿಷ್ಟನ ಅಣ್ಣನು ವಿವಾಹಃ ಉಪಯಮಃ ಪರಿಣಯಃ ಉದ್ವಾಹಃ ಉಪಯಾಮಃ ಪಾಣಿಪೀಡನಂ — ೬ ಮದುವೆಯ ಹೆಸರು. ವ್ಯವಾಯಃ ಗ್ರಾಮ್ಯಧರ್ಮಃ ಮೈಥುನಂ ನಿಧುವನಂ ರತಂ — ೫ ಸ್ತ್ರೀಸಂಗ, ರತಿ. ಚತುರ್ವರ್ಗಃ — ಸಮೋಕ್ಷಕೈಃ — ಮೋಕ್ಷದಿಂದ ಕೂಡಿನ ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ,

ಸಬಲ್ಯೈಸ್ತ್ರೈ್ಷತುರ್ಭದ್ರಂ ಜನ್ಯಾಸ್ಸ್ನಿಗ್ಧಾ ವರಸ್ಯ ಯೇ ।

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಗಃ

ಕ್ಷತ್ರಿಯವರ್ಗಃ ೭

ಮೂರ್ಧಾಭಿಷಿಕ್ತೋ ರಾಜನ್ಯೋ ಬಾಹುಜಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯೋ ವಿರಾಟ್ ॥ ೫೭೯ ॥
ರಾಜಾ ರಾಟ್ ಪಾರ್ಥಿವಕ್ಷ್ಮಾಭೃನ್ನೃಪ ಭೂಪ ಮಹೀಕ್ಷಿತಃ ।
ರಾಜಾ ತು ಪ್ರಣತಾಶೇಷ ಸಾಮಂತಸ್ಸ್ಯಾದಧೀಶ್ವರಃ ॥ ೫೭೦ ॥
ಚಕ್ರವರ್ತೀ ಸಾರ್ವಭೌಮೋ ನೃಪೋಽನ್ಯೋಮಂಡಲೇಶ್ವರಃ ।
ಯೇನೇಷ್ಟಂ ರಾಜಸೂಯೇನ ಮಂಡಲಸ್ಯೇಶ್ವರಶ್ಚಯಃ ॥ ೫೭೧ ॥
ಶಾಸ್ತಿ ಯಶ್ಚಾಜ್ಞಯಾ ರಾಜ್ಞಃ ಸ ಸಮ್ರಾಡಥ ರಾಜಕಮ್ ।

ಕಾಮಗಳು, ೪ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳು. ಚತುರ್ಭದ್ರಂ — ಸಬಲ್ಯೈಸ್ತ್ರ್ಯಃ — ಬಲವುಳ್ಳ ೪ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳ ಹೆಸರು, ನಾಲ್ಕರ ಸಿದ್ಧಿ. ಜನ್ಯಾಃ — ವರಸ್ಯ ಸ್ನಿಗ್ಧಾಃ — ಮದುವಣಿಗನ ಸ್ನೇಹಿತರು. ॥ ೫೭೮ ॥

ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ

ಮೂರ್ಧಾಭಿಷಿಕ್ತಃ ರಾಜನ್ಯಃ ಬಾಹುಜಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯಃ ವಿರಾಟ್ (ಜಾಂತ) — ೫ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿರುವ ಅರಸು, ಆತನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನಿಗೂ ಹೆಸರು. ರಾಜಾ (ನಾಂತ) ರಾಟ್ (ಜಾಂತ) ಪಾರ್ಥಿವಃ ಕ್ಷ್ಮಾಭೃತ್ (ತಾಂತ) ನೃಪಃ ಭೂಪಃ ಮಹೀಕ್ಷಿತ್ (ತಾಂತ) — ೭ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುವ ಅರಸು, ಅವನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನನುಸರಿಸುವ ಮಂತ್ರಿ ಮುಂತಾದವರು. ಅಧೀಶ್ವರಃ – ೧ ಪ್ರಣತಾ. ಶೇಷಸಾಮಂತಃ ರಾಜಾ — ತನಗೆ ವಿಧೇಯರಾಗಿ ಸುತ್ತಲೂ ಇರುವ ಸಾಮಂತರಲ್ಲಿ ಬಲಿಷ್ಠನಾದವನು. ಚಕ್ರವರ್ತೀ ಸಾರ್ವಭೌಮಃ — ೨ ಸಮಸ್ತಭೂಮಿಯನ್ನಾಳುವ ಒಬ್ಬ ಅರಸು. ಮಂಡಲೇಶ್ವರಃ — ೧ ಅನ್ಯಃ ನೃಪಃ — ಸಾರ್ವಭೌಮನಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿ ರಾಜ್ಯವಾಳುವ ದೊರೆ. ಸಮ್ರಾಟ್ (ಜಾಂತ) — ೧ ಯೇನ ರಾಜಸೂಯೇನ ಇಷ್ಟಂ, ಯಃ ಮಂಡಲೇಶ್ವರಃ, ಆಜ್ಞಯಾ ರಾಜ್ಞಃ ಯಃ ಶಾಸ್ತಿ ಸಃ — ರಾಜಸೂಯ ಯಾಗ ಮಾಡಿದವನು. ಆಸೇತು ಹಿಮಾಚಲ ಮಧ್ಯಭೂಮಿಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುವವನು, ತನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ಇತರ ರಾಜರನ್ನು ಪಾಲಿಸುವವನು, ಈ ಮೂರರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಮ್ರಾಟ್ ಶಬ್ದಯೋಗವಿದೆ. ರಾಜಕಂ

ರಾಜನ್ಯಕಂ ಚ ನೃಪತಿಕ್ಷತ್ರಿಯಾಣಾಂ ಗಣೇ ಕ್ರಮಾತ್ ॥ ೫೭೨ ॥
ಮಂತ್ರೀ ಧೀಸಚಿವೋಽಮಾತ್ಯೋಽನ್ಯೇ ಕರ್ಮಸಚಿವಾಸ್ತತಃ ।
ಮಹಾಮಾತ್ರಾಃ ಪ್ರಧಾನಾನಿ ಪುರೋಧಾಸ್ತು ಪುರೋಹಿತಃ ॥ ೫೭೩ ॥

ದ್ರಷ್ಟರಿ ವ್ಯವಹಾರಾಣಾಂ ಪ್ರಾಡ್ವಿವಾಕಾಕ್ಷದರ್ಶಕೌ ।
ಪ್ರತೀಹಾರೋ ದ್ವಾರಪಾಲ ದ್ವಾಸ್ಥ ದ್ವಾಸ್ಥಿತದರ್ಶಕಾಃ ॥೫೭೪॥

ರಕ್ಷಿವರ್ಗಸ್ತ್ವನೀಕಸ್ಥೋಽಥಾಧ್ಯಕ್ಷಾಧಿಕೃತೌ ಸಮೌ ।
ಸ್ಥಾಯುಕೋಽಧಿಕೃತೋ ಗ್ರಾಮೇ ಗೋಪೋ ಗ್ರಾಮೇಷು ಭೂರಿಷು ॥೫೭೫॥

ಭೌರಿಕಃ ಕನಕಾಧ್ಯಕ್ಷೋ ರೂಪ್ಯಾಧ್ಯಕ್ಷಸ್ತು ನೈಷ್ಕಿಕಃ ।
ಅಂತಃಪುರೇತ್ವಧಿಕೃತಸ್ಸ್ಯಾದಂತರ್ವಂಶಿಕೋ ಜನಃ ॥೫೭೬॥

ಸೌವಿದಲ್ಲಾಃ ಕಂಚುಕಿನಃ ಸ್ಥಾಪತ್ಯಾಸ್ಸೌವಿದಾಶ್ಚ ತೇ ।
ಷಂಡೋ ವರ್ಷವರಸ್ತುಲ್ಯೌ ಸೇವಕಾರ್ಥ್ಯನುಜೀವಿನಃ ॥೫೭೭॥

ರಾಜನ್ಯಕಂ — ೨ ನೃಪತಿಕ್ಷತ್ರಿಯಾಣಾಂ ಗಣೇ ಕ್ರಮಾತ್ — ಕ್ರಮವಾಗಿ ರಾಜರ ಮತ್ತು ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಗುಂಪು. ಮಂತ್ರೀ (ನಾಂತ) ಧೀಸಚಿವಃ ಅಮಾತ್ಯಃ —೩ ಆಲೋಚನೆ ಹೇಳುವ ಮಂತ್ರಿ. ಕರ್ಮಸಚಿವಾಃ — ಇತರ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವ ಮಂತ್ರಿಗಳು. ಮಹಾಮಾತ್ರಾಃ ಪ್ರಧಾನಾನಿ — ೨ ದಳವಾಯಿ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಧಾನಿಗಳು. ಪುರೋಧಾಃ (ಸಾಂತ) ಪುರೋಹಿತಃ — ೨ ಪುರೋಹಿತ. ಪ್ರಾಡ್ವಿವಾಕಃ ಅಕ್ಷದರ್ಶಕಃ — ೨ ವ್ಯವಹಾರಾಣಾಂ ದ್ರಷ್ಟರಿ — ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ, ಜಡ್ಜಿ, ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಿ. ಪ್ರತೀಹಾರಃ ದ್ವಾರಪಾಲಃ ದ್ವಾಸ್ಥಃ ದ್ವಾಸ್ಥಿತಃ (ದ್ವಾಃಸ್ಥಃ) ದರ್ಶಕಃ — ೫ ಬಾಗಿಲು ಕಾಯುವವನು, ದ್ವಾರಪಾಲಕ. ರಕ್ಷಿವರ್ಗಃ ಅನೀಕಸ್ಥಃ —೨ ಮೈಗಾವಲಿನವರು, ಅಂಗರಕ್ಷಕರು. ॥೫೭೪॥

ಅಧ್ಯಕ್ಷಃ ಅಧಿಕೃತಃ — ೨ ಯಜಮಾನ, ಅಧಿಕಾರಿ.. ಸ್ಥಾಯುಕಃ — ೧ ಗ್ರಾಮೇ ಅಧಿಕೃತಃ — ಗ್ರಾಮಾಧಿಕಾರಿ, ಗೌಡ, ಪಟೇಲ. ಗೋಪಃ — ೧ ಭೂರಿಷು ಗ್ರಾಮೇಷು ಅಧಿಕೃತಃ — ಅನೇಕ ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಿ, ಅಮಲ್ದಾರ, ಶೇಕದಾರ. ಭೌರಿಕಃ — ೧ ಕನಕಾಧ್ಯಕ್ಷಃ— ಚಿನ್ನಕ್ಕೆ ಯಜಮಾನ. ನೈಷ್ಕಿಕಃ — ೧ ರೂಪ್ಯಾಧ್ಯಕ್ಷಃ — ಬೆಳ್ಳಿ ಯಜಮಾನ. ಇವೆರಡು ಖಜಾನೆಯ ಬಕ್ಷಿ, ಖಜಾಂಚಿಯ ಹೆಸರಾಗುತ್ತವೆ. ಅಂತರ್ವಂಶಿಕಃ — ೧ ಅಂತಃಪುರೇ ಅಧಿಕೃತಃ — ರಾಣಿವಾಸದ ಅಧಿಕಾರಿ, ಜನಾನೆಯ ಶಿರಸ್ತೇದಾರ. ಸೌವಿದಲ್ಲಾಃ ಕಂಚುಕಿನಃ (ಸಾಂತ) ಸ್ಥಾಪತ್ಯಾಃ ಸೌವಿದಾಃ —೪ ಅಂತಃಪುರದ ಕಾವಲುಗಾರ. ಷಂಡಃ ವರ್ಷವರಃ — ೨ ಖೋಜಾ ಜವಾನ, ರಾಣಿವಾಸದಲ್ಲಿರುವ ನಪುಂಸಕ. ಸೇವಕಃ ಅರ್ಥೀ ಅನುಜೀವೀ (೨ ನಾಂತ) — ೩ ಚಾಕರ, ಆಳು. ಶತ್ರುಃ — ೧

ವಿಷಯಾನಂತರೋ ರಾಜಾ ಶತ್ರುರ್ಮಿತ್ರಮತಃ ಪರಮ್ ।
ಉದಾಸೀನಃ ಪರತರಃ ಪಾರ್ಷ್ಣಿಗ್ರಾಹಸ್ತು ಪೃಷ್ಠತಃ ॥೫೭॥
ರಿಪೌ ವೈರಿಸಪತ್ನಾರಿದ್ವಿಷದ್ದ್ವೇಷಣ ದುರ್ಹೃದಃ ।
ದ್ವಿಡ್ವಿಪಕ್ಷಾಹಿತಾಮಿತ್ರ ದಸ್ಯು ಶಾತ್ರವ ಶತ್ರವಃ ॥೫೮॥
ಅಭಿಘಾತಿ ಪರಾರಾತಿ ಪ್ರತ್ಯರ್ಥಿ ಪರಿಪಂಥಿನಃ ।
ವಯಸ್ಯಃ ಸ್ನಿಗ್ಧಸ್ಸವಯಾ ಅಥ ಮಿತ್ರಂ ಸಖಾ ಸುಹೃತ್ ॥೫೯॥
ಸಖ್ಯಂ ಸಾಪ್ತಪದೀನಂ ಸ್ಯಾದನುರೋಧೋಽನುವರ್ತನಮ್ ।
ಯಥಾರ್ಹವರ್ಣಃ ಪ್ರಣಿಧಿರಪಸರ್ಪಶ್ಚರಃ ಸ್ಪಶಃ ॥೬೦॥
ಚಾರಶ್ಚ ಗೂಢಪುರುಷಶ್ಚಾಪ್ತಪ್ರತ್ಯಯಿತೌ ಸಮೌ ।
ಸಾಂವತ್ಸರೋ ಜ್ಯೌತಿಷಿಕೋ ದೈವಜ್ಞ ಗಣಕಾವಪಿ ॥೬೧॥
ಸ್ಯುರ್ಮೌಹೂರ್ತಿಕ ಮೌಹೂರ್ತ ಜ್ಞಾನಿ ಕಾರ್ತಾಂತಿಕಾ ಅಪಿ ।

ವಿಷಯಾನಂತರಃ ರಾಜಾ — ತನ್ನ ದೇಶದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವವನು, ಶತ್ರುರಾಜ. ಮಿತ್ರಂ — ೧ ಅತಃ ಪರಂ — ಆ ಶತ್ರುರಾಜ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಆಚೆ ದೇಶದವನು, ಮಿತ್ರ ರಾಜ, ಶತ್ರುವನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವಾಗ ಇವನು ಸಹಾಯಕನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಉದಾಸೀನಃ — ೧ ಪರತರಃ — ಉಪಕಾರ ಅಪಕಾರ ಮಾಡದಿರುವ ಉದಾಸೀನನು. ಪಾರ್ಷ್ಣಿಗ್ರಾಹಃ — ೧ ಪೃಷ್ಠಶತ್ರುಃ — ಗೆಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಅರಸಿನ ಹಿಂದೆ ಇರುವ ಶತ್ರು. ರಿಪುಃ ವೈರಿ (ರೀ) ಸಪತ್ನಃ ಅರಿಃ ದ್ವಿಷತ್ (ತಾಂತ) ದ್ವೇಷಣಃ ದುರ್ಹೃತ್ (ದಾಂತ) ದ್ವಿಟ್ (ಷಾಂತ) ವಿಪಕ್ಷಃ ಅಹಿತಃ ಅಮಿತ್ರಃ ದಸ್ಯುಃ ಶಾತ್ರವಃ ಶತ್ರುಃ ಅಭಿಯಾತಿಃ ಪರಃ ಅರಾತಿಃ ಪ್ರತ್ಯರ್ಥೀ (ನಾಂತ) ಪರಿಪಂಥೀ (ನಾಂತ) — ೧೬ ಶತ್ರು. (ಭ್ರಾತೃವ್ಯೋಽಸಹನದ್ವೇಷೀ ಜಿಘಾಂಸುಃ ಪ್ರತ್ಯನೀಕಿನಃ । ಅಸುಹೃತ್ ಪ್ರತ್ಯವಸ್ಥಾತೃ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷವಿರೋಧಿನಃ ॥ ಭ್ರಾತೃವ್ಯಃ ಅಸಹನಃ ದ್ವೇಷೀ ಜಿಘಾಂಸುಃ ಪ್ರತ್ಯನೀಕೀ ಅಸುಹೃತ್ ಪ್ರತ್ಯವಸ್ಥಾತಾ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಃ ವಿರೋಧೀ — ಅಧಿಕಪಾಠ) ವಯಸ್ಯಃ ಸ್ನಿಗ್ಧಃ ಸವಯಾಃ (ಸಾಂತ) — ೩ ಸಮಾನ ವಯಸ್ಸಿನ ಸ್ನೇಹಿತ. ಮಿತ್ರಂ ಸಖಾ (ಇಕಾರಾಂತ) ಸುಹೃತ್ (ದಾಂತ) — ೩ ಸ್ನೇಹಿತ. ॥೫೯॥

ಸಖ್ಯಂ ಸಾಪ್ತಪದೀನಂ — ೨ ಸ್ನೇಹ. ಅನುರೋಧಃ ಅನುವರ್ತನಂ — ೨ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವುದು, ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುವುದು. ಯಥಾರ್ಹವರ್ಣಃ ಪ್ರಣಿಧಿಃ ಅಪಸರ್ಪಃ ಚರಃ ಸ್ಪಶಃ ಚಾರಃ ಗೂಢಪುರುಷಃ — ೭ ಗೂಢಚಾರ. ಆಪ್ತಃ ಪ್ರತ್ಯಯಿತಃ — ೨ ಆಪ್ತ, ಯಥಾರ್ಥವಾದಿ. ಸಾಂವತ್ಸರಃ ಜ್ಯೌತಿಷಿಕಃ ದೈವಜ್ಞಃ ಗಣಕಃ ಮೌಹೂರ್ತಿಕಃ ಮೌಹೂರ್ತಃ

ತಾಂತ್ರಿಕೋ ಜ್ಞಾತಸಿದ್ಧಾಂತಸ್ಸತ್ರೀ ಗೃಹಪತಿಸ್ಸನೌ ||೫೮೩||
ಲಿಪಿಕಾರೋಽಕ್ಷರಚಣೋಽಕ್ಷರಚುಂಚುಶ್ಚ ಲೇಖಕೇ |
ಲಿಖಿತಾಕ್ಷರವಿನ್ಯಾಸೇ ಲಿಪಿರ್ಲಿಬಿರುಭೇಸ್ತ್ರಿಯೌ ||೫೮೪||
ಸ್ಯಾತ್ಸಂದೇಶಹರೋ ದೂತೋ ದೌತ್ಯಂ ತದ್ಭಾವಕರ್ಮಣೀ |
ಅಧ್ವನೀನೋಽಧ್ವಗೋಽಧ್ವನ್ಯಃ ಪಾಂಥಃ ಪಥಿಕ ಇತ್ಯಪಿ ||೫೮೫||
ಸ್ವಾಮ್ಯಮಾತ್ಯ ಸುಹೃತ್ಕೋಶ ರಾಷ್ಟ್ರ ದುರ್ಗ ಬಲಾನಿ ಚ |
ರಾಜ್ಯಾಂಗಾನಿ ಪ್ರಕೃತಯಃ ಪೌರಾಣಾಂ ಶ್ರೇಣಯೋಽಪಿ ಚ ||೫೮೬||
ಸಂಧಿರ್ನಾ ವಿಗ್ರಹೋ ಯಾನಮಾಸನಂ ದ್ವೈಧಮಾಶ್ರಯಃ |
ಷಡ್ಗುಣಾ, ಶಕ್ತಯಸ್ತಿಸ್ರಃ ಪ್ರಭಾವೋತ್ಸಾಹಮಂತ್ರಜಾಃ ||೫೮೭||

ಜ್ಞಾನೀ (ನಾಂತ) ಕಾರ್ತಾಂತಿಕಃ — ಜೋತಿಷ್ಯ, ಜೋಯಿಸ. ತಾಂತ್ರಿಕಃ ಜ್ಞಾತಸಿದ್ಧಾಂತಃ — ೨ ಶಾಸ್ತ್ರ ತಿಳಿದವನು. ಸತ್ರೀ (ನಾಂತ) ಗೃಹಪತಿಃ — ೨ ದಾನಶೀಲ, ಸದಾ ದಾನಮಾಡುವವನು. ಲಿಪಿಕಾರಃ ಅಕ್ಷರಚಣಃ ಅಕ್ಷರಚುಂಚುಃ ಲೇಖಕಃ — ೪ ಲೇಖಕ, ಗುಮಾಸ್ತ. ಲಿಪಿಃ ಲಿಬಿಃ (ಸ್ತ್ರೀ) — ೨ ಬರೆದ ಅಕ್ಷರ, (ಲಿಖಿತಾಕ್ಷರವಿನ್ಯಾಸೇ) ಬರೆದು ಅಚ್ಚು ಹಾಕಿದ ಕೆತ್ತನೆಯ ಅಕ್ಷರ, ಲಿಪಿ. ಸಂದೇಶಹರಃ ದೂತಃ — ೨ ವರ್ತಮಾನ. ತಿಳಿಸುವ ಆಳು. ದೌತ್ಯಂ — ೧ ತದ್ಭಾವಕರ್ಮಣೋಃ — ದೂತನ ಭಾವ ಮತ್ತು ಅವನ ಕೆಲಸ. ಅಧ್ವನೀನಃ ಅಧ್ವಗಃ ಅಧ್ವನ್ಯಃ ಪಾಂಥಃ ಪಥಿಕಃ — ೫ ಮಾರ್ಗಸ್ಥ, ಪ್ರಯಾಣಿಕ, ದಾರಿಹೋಕ. ||೫೮೫||

ಸ್ವಾಮೀ (ನಾಂತ) —ರಾಜ. ಅಮಾತ್ಯಃ — ಮಂತ್ರೀ. ಸುಹೃತ್ — ಸ್ನೇಹಿತ ಕೋಶಃ — ಖಜಾನೆ. ರಾಷ್ಟ್ರಂ — ದೇಶ. ದುರ್ಗಂ — ಕೋಟೆ, ಕೊತ್ತಲ. ಬಲಂ — ಸೈನ್ಯ — ಈ ೭ ರಾಜ್ಯಾಂಗಗಳು ರಾಜ್ಯದ ಸಪ್ತಾಂಗಗಳು. ಪ್ರಕೃತಯಃ — ೧ ಪೌರಾಣಾಂ ಶ್ರೇಣಯಃ — ಪಟ್ಟಣಿಗರ ಗುಂಪು. ಇದೂ ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯವಾದ ಒಂದು ಅಂಗ. ಸಂಧಿಃ (ಪು) — ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುವುದು. ವಿಗ್ರಹಃ — ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವುದು. ಯಾನಂ — ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವುದು. ಆಸನಂ — ದೇಶಕಾಲಾನುಸಾರವಾಗಿ ದುರ್ಗಾದಿಗಳನ್ನು ಬಲ ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ದ್ವೈಧಂ — ಭೇದಬುದ್ಧಿ ಕಲ್ಪಿಸುವುದು, ಒಬ್ಬನೊಡನೆ ಸಂಧಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಇನ್ನೊಬ್ಬನೊಡನೆ ಕಾದುವುದು. ಆಶ್ರಯಃ — ತನಗಿಂತ ಬಲ ಶಾಲಿಯನ್ನಾಶ್ರಯಿಸುವುದು. ಇವು ಆರು ರಾಜನಿಗೆ ಇರಬೇಕಾದ ಗುಣಗಳು. ಪ್ರಭಾವೋತ್ಸಾಹಮಂತ್ರಜಾಃ ಶಕ್ತಯಃ ತಿಸ್ರಃ — ಪ್ರಭುಶಕ್ತಿ, ಉತ್ಸಾಹಶಕ್ತಿ, ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿಗಳೆಂದು ರಾಜನಿಗೆ ೩ ಶಕ್ತಿಗಳಿವೆ. ಸೈನ್ಯ ಮತ್ತು ಭಂಡಾರಶಕ್ತಿಯೇ

ಕ್ಷಯಸ್ಥಾನಂ ಚ ವೃದ್ಧಿಶ್ಚ ತ್ರಿವರ್ಗೋ ನೀತಿವೇದಿನಾಮ್ ।
ಸ ಪ್ರತಾಪಃ ಪ್ರಭಾವಶ್ಚ ಯತ್ತೇಜಃ ಕೋಶದಂಡಜಮ್ ॥ ೫೮ ॥
ಸಾಮದಾನೇ ಭೇದದಂಡಾವಿತ್ಯುಪಾಯಚತುಷ್ಟಯಮ್ ।
ಸಾಹಸಂ ತು ದಮೋ ದಂಡಸ್ಸಾಮ ಸಾಂತ್ವಮಥೋ ಸಮೌ ॥ ೫೯ ॥
ಭೇದೋಪಜಾಪಾವುಪಧಾ ಧರ್ಮಾದ್ಯೈರ್ಯತ್ಪರೀಕ್ಷಣಮ್ ।
ಪಂಚತ್ರಿಷ್ವಷಡಕ್ಷೀಣೋ ಯಸ್ತೃತೀಯಾದ್ಯಗೋಚರಃ ॥ ೬೦ ॥
ವಿವಿಕ್ತವಿಜನಚ್ಛನ್ನ ನಿಶ್ಶಲಾಕಾಸ್ತಥಾ ರಹಃ ।
ರಹಶ್ಚೋಪಾಂಶು ಚಾಲಿಂಗೇ ರಹಸ್ಯಂ ತದ್ಭವೇ ತ್ರಿಷು ॥ ೬೧ ॥

ಪ್ರಭುಶಕ್ತಿ, ಪರಾಕ್ರಮಾದಿಗಳು ಉತ್ಸಾಹಶಕ್ತಿ. ಕಾಲಾದ್ಯನುಸಾರ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳು ವುದು ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿ. ಕ್ಷಯಃ — ಶತ್ರುವಿಗಿಂತ ತಾನು ಬಲಡಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರು ವುದು. ಸ್ಥಾನಂ — ತಾನೂ ಶತ್ರುವೂ ಸಮಾನವಾಗಿರುವುದು. ವೃದ್ಧಿಃ — ಶತ್ರುವಿಗಿಂತಲೂ ತಾನು ಬಲಾಢ್ಯನಾಗಿರುವುದು. ನೀತಿವೇದಿನಾಂ ತ್ರಿವರ್ಗಃ — ಈ ಮೂರನ್ನು ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ತ್ರಿವರ್ಗವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಾಪಃ, ಪ್ರಭಾವಃ — ೨ ಯತ್ತೇಜಃ ಕೋಶದಂಡಜಂ ಸಃ — ಬೊಕ್ಕಸ ಮತ್ತು ಸೈನ್ಯ ಬಲದಿಂದ ಉಂಟಾದ ತೇಜಸ್ಸು ಸಾಮ (ನಾಂತ ನ) — ಒಳ್ಳೇ ಮಾತಿನಿಂದ ಶತ್ರುವನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ದಾನಂ — ಧನ, ದೇಶಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಶತ್ರುವನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುವುದು. ಭೇದಃ — ಉಪಾಯದಿಂದ ಶತ್ರುಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದ ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ದಂಡಃ — ಯುದ್ಧದಿಂದ ಹಗೆ ಯನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವುದು. ಇತಿ ಉಪಾಯಚತುಷ್ಟಯಮ್ — ಈ ನಾಲ್ಕು ರಾಜನಲ್ಲಿರ ಬೇಕಾದ ಚತುರೋಪಾಯಗಳು. ಸಾಹಸಂ ದಮಃ ದಂಡಃ — ೩ ದಂಡೋ ಪಾಯ. ಸಾಮ (ನಾಂತ ನ) ಸಾಂತ್ವಂ — ೨ ಸಾಮೋಪಾಯ. ಭೇದಃ ಉಪಜಾಪಃ — ೨ ಭೇದೋಪಾಯ. ಉಪಧಾ—ಧರ್ಮಾದ್ಯೈಃ ಯತ್ ಪರೀಕ್ಷಣಂ — ಅರಸು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿ ಮುಂತಾದವರನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದು. ಪಂಚ ತ್ರಿಷು — ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ೫ ಪದಗಳು ತ್ರಿಲಿಂಗಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಅಷಡಕ್ಷೀಣಃ — ಯಃ ತೃತೀಯಾದ್ಯಗೋಚರಃ — ಮೂರನೆಯವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಮಾಡುವ ಇಬ್ಬರ ಏಕಾಂತ. ವಿವಿಕ್ತಃ ವಿಜನಃ ಛನ್ನಃ ನಿಶ್ಶಲಾಕಃ (೫ ತ್ರಿಲಿಂಗಗಳು) ರಹಃ (ಸಾಂತ ನಪುಂ) ರಹಃ ಉಪಾಂಶು (೨ ಅವ್ಯಯ) — ಏಕಾಂತ ಸ್ಥಳ, ರಹಸ್ಯ ಸ್ಥಾನ. ರಹಸ್ಯಂ — ೧ ತದ್ಭವೇ — ವಿಜನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ವಸ್ತು, ವೃಂತಾಂತ. ॥೬೧॥

ಸಮೌ ವಿಸ್ರಂಭವಿಶ್ವಾಸೌ ಭ್ರೇಷೋ ಭ್ರಂಶೋ ಯಥೋಚಿತಾತ್ ।
ಅಭ್ರೇಷನ್ಯಾಯಕಲ್ಪಾಸ್ತು ದೇಶರೂಪಂ ಸಮಂಜಸಮ್ ॥೫೨॥

ಯುಕ್ತಮೌಪಯಿಕಂ ಲಭ್ಯಂ ಭಜಮಾನಾಭಿನೀತವತ್ ।
ನ್ಯಾಯ್ಯಂ ಚ ತ್ರಿಷು ಷಟ್ ಸಂಪ್ರಧಾರಣಾ ತು ಸಮರ್ಥನಮ್ ॥೫೩॥

ಅಪವಾದಸ್ತು ನಿರ್ದೇಶೋ ನಿರ್ದೇಶಶ್ಶಾಸನಂ ಚ ಸಃ ।
ಶಿಷ್ಟಿಶ್ಚಾಜ್ಞಾ ಚ ಸಂಸ್ಥಾ ತು ಮರ್ಯಾದಾ ಧಾರಣಾ ಸ್ಥಿತಿಃ ॥೫೪॥

ಆಗೋಽಪರಾಧೋ ಮಂತುಶ್ಚ ಸಮೇ ತೂದ್ದಾನಬಂಧನೇ ।
ದ್ವಿಪಾದ್ಯೋ ದ್ವಿಗುಣೋ ದಂಡೋ ಭಾಗಧೇಯಃ ಕರೋ ಬಲಿಃ ॥೫೫॥

ಘಟ್ಟಾದಿದೇಯಂ ಶುಲ್ಕೋ ಸ್ತ್ರೀ ಪ್ರಾಭೃತಂ ತು ಪ್ರದೇಶನಮ್ ।
ಉಪಾಯನಮುಪಗ್ರಾಹ್ಯಮುಪಹಾರಸ್ತಥೋಪದಾ ॥೫೬॥

ಯೌತಕಾದಿ ತು ಯದ್ದೇಯಂ ಸುದಾಯೋ ಹರಣಂ ಚ ತತ್ ।
ತತ್ಕಾಲಸ್ತು ತದಾತ್ವಂ ಸ್ಯಾದುತ್ತರಃ ಕಾಲ ಆಯತಿಃ ॥೫೭॥

ವಿಸ್ರಂಭಃ ವಿಶ್ವಾಸಃ — ೨ ನಂಬಿಕೆ, ಪ್ರೀತಿ. ಭ್ರೇಷಃ ಭ್ರಂಶಃ – ೨ ಧರ್ಮಚ್ಯುತಿ ಯಥೋಚಿತಾತ್ (ಚಲನ) – ಯೋಗ್ಯ ಆಚಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಭ್ರಷ್ಟನಾಗುವುದು. ಅಭ್ರೇಷಃ ನ್ಯಾಯಃ ಕಲ್ಪಃ — ದೇಶರೂಪಂ ಸಮಂಜಸಂ — ೫ ಧರ್ಮದಿಂದ ಇರುವುದು, ಯೋಗ್ಯವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಡದಿರುವುದು. ಯುಕ್ತಂ ಔಪಯಿಕಂ ಲಭ್ಯಂ ಭಜಮಾನಂ ಅಭಿನೀತಂ ನ್ಯಾಯ್ಯಂ (ತ್ರಿ) — ೬ ನ್ಯಾಯಯುಕ್ತವಾದದ್ದು, ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದು. ಸಂಪ್ರಧಾರಣಾ– ಸಮರ್ಥನಮ್ – ೨ ನಿರ್ಧರಿಸುವುದು, ನ್ಯಾಯವೆಂದು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸುವುದು. ಅಪವಾದಃ ನಿರ್ದೇಶಃ ನಿದೇಶಃ ಶಾಸನಂ ಶಿಷ್ಟಿಃ (ಸ್ತ್ರೀ) ಆಜ್ಞಾ — ೬ ಅಪ್ಪಣೆ, ಆಜ್ಞೆ. ಸಂಸ್ಥಾ ಮರ್ಯಾದಾ ಧಾರಣಾ ಸ್ಥಿತಿಃ — ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೀರದಿರುವುದು. ಆಗಃ (ಸಾಂತ ನ) ಅಪರಾಧಃ ಮಂತುಃ — ೩ ತಪ್ಪು ಮಾಡುವಿಕೆ, ಅಪರಾಧ. ಉದ್ದಾನಂ ಬಂಧನಂ — ೨ ಕಟ್ಟಿಹಾಕುವುದು. ದ್ವಿಪಾದ್ಯಃ ದ್ವಿಗುಣದಂಡಃ — ೨ ಎರಡರಷ್ಟು ದಂಡ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು. ಭಾಗಧೇಯಃ ಕರಃ ಬಲಿಃ – ಕಂದಾಯ, ತೆರಿಗೆ. ಶುಲ್ಕಃ (ಪುಂ ನ) ಘಟ್ಟಾದಿದೇಯಂ – ಸೇತುವೆ ಸುಂಕದ ಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡುವ ತೆರಿಗೆ, ಸುಂಕ. ಪ್ರಾಭೃತಂ ಪ್ರದೇಶನಂ ಉಪಾಯನಂ ಉಪಗ್ರಾಹ್ಯಂ ಉಪಹಾರಃ ಉಪದಾ – ೬ ರಾಜ ಮುಂತಾದವರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವ ನಜರು ಕಾಣಿಕೆ. ಯೌತಕಂ ಸುದಾಯಃ ಹರಣಂ – ೩ ಅಳಿಯ ಮುಂತಾದವರಿಗೆ ಕೊಡುವ ಉಡುಗರೆ, ಬಹುಮಾನ, ಬಳುವಳಿ. ತತ್ಕಾಲಃ ತದಾತ್ವಂ – ೨ ವರ್ತಮಾನಕಾಲ. ಆಯತಿಃ (ಸ್ತ್ರೀ) – ಮುಂದೆ ಬರುವ ಕಾಲ, ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲ. ॥೫೭॥

ಸಾಂದೃಷ್ಟಿಕಂ ಫಲಂ ಸದ್ಯಃ ಉದರ್ಕಃ ಫಲಮುತ್ತರಮ್ ।
ಅದೃಷ್ಟಂ ವಹ್ನಿತೋಯಾದಿ ದೃಷ್ಟಂ ಸ್ವಪರಚಕ್ರಜಂ ॥ ೯೮ ॥
ಮಹೀಭುಜಾಮಹಿಭಯಂ ಸ್ವಪಕ್ಷಪ್ರಭವಂ ಭಯಮ್ ।
ಪ್ರಕ್ರಿಯಾತ್ವಧಿಕಾರಸ್ಸ್ಯಾಚ್ಚಾಮರಂ ತು ಪ್ರಕೀರ್ಣಕಮ್ ॥ ೯೯ ॥
ನೃಪಾಸನಂ ತು ಯದ್ಭದ್ರಾಸನಂ ಸಿಂಹಾಸನಂ ತು ತತ್ ।
ಹೈಮಂ ಛತ್ರಂ ತ್ವಾತಪತ್ರಂ ರಾಜ್ಞಸ್ತು ನೃಪಲಕ್ಷ್ಮ ॥ ೧೦೦ ॥
ಭದ್ರಕುಂಭಃ ಪೂರ್ಣಕುಂಭೋ ಭೃಂಗಾರಃ ಕನಕಾಲುಕಾ ।
ನಿವೇಶಃ ಶಿಬಿರೇಷಂಡೇ ಸಜ್ಜನಂ ತೂಪರಕ್ಷಣಮ್ ॥ ೧೦೧ ॥
ಹಸ್ತ್ಯಶ್ವರಥಪಾದಾತಂ ಸೇನಾಂಗಂ ಸ್ಯಾಚ್ಚತುಷ್ಟಯಮ್ ।
ದಂತೀ ದಂತಾವಲೋ ಹಸ್ತೀ ದ್ವಿರದೋಽನೇಕಪೋ ದ್ವಿಪಃ ॥ ೧೦೨ ॥
ಮತಂಗಜೋ ಗಜೋ ನಾಗಃ ಕುಂಜರೋ ವಾರಣಃ ಕರೀ ।
ಇಭಃ ಸ್ತಂಬೇರಮಃ ಪದ್ಮೀಯೂಥನಾಥಸ್ತು ಯೂಥಪಃ ॥ ೧೦೩ ॥

ಸಾಂದೃಷ್ಟಿಕಂ — ೧ ಸದ್ಯಃ ಫಲಂ — ತತ್ಕಾಲದ ಪ್ರಯೋಜನ. ಉದರ್ಕಃ —ಉತ್ತರಂ ಫಲಂ — ಮುಂದೆ ಆಗುವ ಫಲ. ಅದೃಷ್ಟಂ— ೧ ವಹ್ನಿತೋಯಾದಿ - ಬೆಂಕಿ, ನೀರು, ಕ್ಷಾಮಾದಿಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಭಯ. ದೃಷ್ಟಂ — ೧ ಸ್ವಪರ ಚಕ್ರಜಂ — ತನ್ನ ಸೈನ್ಯ ಮತ್ತು ಪರಸೈನ್ಯದಿಂದ ಆಗುವ ಭಯ. ಅಹಿಭಯಂ — ಮಹೀಭುಜಾಂ ಸ್ವಪಕ್ಷಪ್ರಭವಂ ಭಯಂ — ರಾಜರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಬಂಧು ಭೃತ್ಯ ಮುಂತಾದವರಿಂದ ಉಂಟಾದ ಭಯ. ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಅಧಿಕಾರಃ —೨ ಉದ್ಯೋಗ, ಅಧಿಕಾರ. ಚಾಮರಂ ಪ್ರಕೀರ್ಣಕಂ — ೨ ಚಾಮರ. ಭದ್ರಾಸನಂ — ೧ ಯತ್ ನೃಪಾಸನಂ — ರಾಜನು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಆಸನ. ಬೆಳ್ಳಿಯ ಆಸನ. ಸಿಂಹಾಸನಂ — ಹೈಮಂ ತತ್ — ಚಿನ್ನದಿಂದ ಮಾಡಿದ ರಾಜನ ಪೀಠ. ಛತ್ರಂ ಆತಪತ್ರಂ — ೨ ಛತ್ರಿ, ಕೊಡೆ. ನೃಪಲಕ್ಷ್ಮ (ನಾಂತ ನ) — ೧ ರಾಜ ನಿಗೆ ಗುರುತಾದ ಬಿಳಿ ಕೊಡೆ, ಶ್ವೇತ ಛತ್ರಿ. ಭದ್ರಕುಂಭಃ ಪೂರ್ಣಕುಂಭಃ — ೧ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಪೂರ್ಣ ಕಲಶ. ಭೃಂಗಾರಃ ಕನಕಾಲುಕಾ — ೨ ಚಿನ್ನದ ಗಿಂಡಿ. ನಿವೇಶಃ ಶಿಬಿರಂ — ೨ ಸೇನೆ ಇರುವ ಸ್ಥಳ, ಪಾಳೆಯ. ಸಜ್ಜನಂ ಉಪರಕ್ಷಣಂ — ೨ ಶಿಬಿರವನ್ನು ಕಾಯುವ ಪಹರೆ, ರಕ್ಷಕರು. ಸೇನಾಂಗಂ — ೧ ಹಸ್ತ್ಯಶ್ವರಥಪಾದಾತಂ ಚತುಷ್ಟಯಂ — ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ರಥ ಕಾಲಾಳು ಈ ನಾಲ್ಕು ಸೇರಿದ ಸೇನಾಂಗ, ನಾಲ್ಕರ ಗುಂಪು. ದಂತೀ (ನಾಂತ) ದಂತಾವಳಃ ಹಸ್ತೀ (ನಾಂತ) ದ್ವಿರದಃ ಅನೇಕಪಃ ದ್ವಿಪಃ ಮತಂಗಜಃ ಗಜಃ ನಾಗಃ ಕುಂಜರಃ ವಾರಣಃ ಕರೀ (ನಾಂತ) ಇಭಃ ಸ್ತಂಬೇರಮಃ

ಮದೋತ್ಕಟೋ ಮದಕಲಃ ಕಲಭಃ ಕರಿಶಾಬಕಃ ।
ಪ್ರಭಿನ್ನೋ ಗರ್ಜಿತೋ ಮತ್ತಸ್ಸಮಾವುದ್ವಾಂತನಿರ್ಮದೌ ॥ ೬೦೪ ॥
ಹಾಸ್ತಿಕಂ ಗಜತಾ ಬೃಂದೇ ಕರಿಣೀ ಧೇನುಕಾ ವಶಾ ।
ಗಂಡಃ ಕಟೋ ಮದೋ ದಾನಂ ವಮಥುಃ ಕರಶೀಕರಃ ॥ ೬೦೫ ॥
ಕುಂಭೌ ತು ಪಿಂಡೌ ಶಿರಸಸ್ತಯೋರ್ಮಧ್ಯೇ ವಿದುಃ ಪುಮಾನ್ ।
ಅವಗ್ರಹೋ ಲಲಾಟಂ ಸ್ಯಾದೀಷಿಕಾ ತ್ವಕ್ಷಿಕೂಟಕಮ್ ॥ ೬೦೬ ॥
ಅಪಾಂಗದೇಶೋ ನಿರ್ಯಾಣಂ ಕರ್ಣಮೂಲಂ ತು ಚೂಲಿಕಾ ।
ಅಧಃ ಕುಂಭಸ್ಯ ವಾಹಿತ್ಥಂ ಪ್ರತಿಮಾನಮಧೋಽಸ್ಯಯತ್ ॥ ೬೦೭ ॥
ಆಸನಂ ಸ್ಕಂಧದೇಶಸ್ಸ್ಯಾತ್. ಪದ್ಮಕಂ ಬಿಂದು ಜಾಲಕಮ್ ।
ಪಾರ್ಶ್ವಭಾಗಃ ಪಕ್ಷಭಾಗೋ ದಂತಭಾಗಸ್ತು ಯೋಽಗ್ರತಃ ॥ ೬೦೮ ॥

ಪದ್ಮೀ (ನಾಂತ) — ೧೫ ಆನೆ. ಯೂಥನಾಥಃ ಯೂಥಪಃ —೨ ಸಲಗ, ಆನೆಯ ಗುಂಪಿಗೆ ಯಜಮಾನ.

ಮದೋತ್ಕಟಃ ಮದಕಲಃ — ೨ ಮದಿಸಿದ ಆನೆ. ಕಲಭಃ — ೧ ಕರಿ ಶಾಬಕಃ — ಆನೆಯ ಮರಿ. ಪ್ರಭಿನ್ನಃ ಗರ್ಜಿತಃ ಮತ್ತಃ — ಮದೋದಕ ಸೋರುತ್ತಿರುವ ಆನೆ. ಉದ್ವಾಂತಃ ನಿರ್ಮದಃ — ೨ ಮದವಿಳಿದುಹೋದ ಆನೆ. ಹಾಸ್ತಿಕಂ ಗಜತಾ — ೨ ಬೃಂದೇ — ಆನೆಯ ಗುಂಪು. ಕರಿಣೀ ಧೇನುಕಾ ವಶಾ — ೩ ಹೆಣ್ಣಾನೆ. ಗಂಡಃ ಕಟಃ — ೨ ಆನೆಯ ಕೆನ್ನೆ, ಕಪೋಲ. ಮದಃ ದಾನಂ — ೨ ಆನೆಯ ಕೆನ್ನೆಯಿಂದ ಸುರಿಯುತ್ತಿರುವ ಸೊಕ್ಕು ನೀರು ವಮಥುಃ ಕರಶೀಕರಃ — ೨ ಆನೆಯ ಸೊಂಡಿಲಿನಿಂದ ಬರುವ ನೀರಿನ ತುಂತುರು. ಕುಂಭೌ — ೧ ಶಿರಸಃ ಪಿಂಡೌ — ಆನೆಯ ನೆತ್ತಿಯ ಮೇಲಿರುವ ಎತ್ತರವಾದ ದಿಣ್ಣೆ, ಕುಂಭಸ್ಥಲ. ವಿದುಃ — ೧ ತಯೋಃ ಮಧ್ಯೇ — ಎರಡು ಕುಂಭ ಸ್ಥಳಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಇರುವ ಭಾಗ ನಡುನೆತ್ತಿ. ಅವಗ್ರಹಃ – ೧ ಲಲಾಟಂ ಸ್ಯಾತ್ — ಆನೆಯ ಹಣೆ. ಈಷಿಕಾ – ೧ ಅಕ್ಷಿಕೂಟಕಂ – ಆನೆಯ ಕಣ್ಣು, ಗುಡ್ಡೆ. ನಿರ್ಯಾಣಂ ಅಪಾಂಗ ದೇಶಃ – ೨ ಆನೆಯ ಕಡೆಗಣ್ಣು. ಚೂಲಿಕಾ – ೧ ಕರ್ಣಮೂಲಂ – ಆನೆಯ ಕಿವಿಯ ಬುಡ. ವಾಹಿತ್ಥಂ — ೧ ಕುಂಭಸ್ಯ ಅಧಃ – ಕುಂಭಸ್ಥಳದ ಕೆಳಭಾಗ. ಪ್ರತಿಮಾನಂ – ೧ ಅಸ್ಯಯತ್ ಅಧಃ – ಆ ವಾಹಿತ್ಥದ ಕೆಳಭಾಗ. ಆಸನಂ – ೧ ಸ್ಕಂಧದೇಶಃ ಸ್ಯಾತ್ – ಆನೆಯ ಭುಜ, ಹೆಗಲು. ಪದ್ಮಕಂ – ೧ ಬಿಂದು ಜಾಲಕಂ – ಪ್ರಾಯದ ಆನೆಯ ಮೈ ಮೇಲೆ ಏಳುವ ಕೆಂಪು ಚುಕ್ಕೆ, ಸಿಬ್ಬು ಪಕ್ಷಭಾಗಃ – ಪಾರ್ಶ್ವಭಾಗ – ಆನೆಯ ಮಗ್ಗುಲು. ದಂತಭಾಗಃ – ೧ ಯಃ ಅಗ್ರತಃ – ಮುಂದುಗಡೆ ಹಲ್ಲು ಕಾಣಿಸುವ ಭಾಗ. ಗಾತ್ರಂ ಅವರಂ

ದ್ವೌ ಪೂರ್ವಪಶ್ಚಾಜ್ಜಂಘಾದಿದೇಶೌ ಗಾತ್ರಾವರೇ ಕ್ರಮಾತ್ ।
ತೋತ್ರಂ ವೈಣುಕಮಾಲಾನಂ ಬಂಧಸ್ತಂಭೇಽಥ ಶೃಂಖಲಾ ॥ ೬೮ ॥

ಅಂದುಕೋ ನಿಗಲೋಽಸ್ತ್ರೀ ಸ್ಯಾದಂಕುಶೋಽಸ್ತ್ರೀ ಸೃಣಿಃ ಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ।
ದೂಷ್ಯಾ ಕಕ್ಷ್ಯಾ ವರತ್ರಾ ಸ್ಯಾತ್ಕಲ್ಪನಾ ಸಜ್ಜನಾ ಸಮೇ ॥ ೬೦ ॥

ಪ್ರವೇಣ್ಯಾಸ್ತರಣಂ ವರ್ಣಃ ಪರಿಸ್ತೋಮಃ ಕುಥೋ ದ್ವಯೋಃ ।
ವೀತಂ ತ್ವಸಾರಂ ಹಸ್ತ್ಯಶ್ವಂ ವಾರೀ ತು ಗಜಬಂಧನೀ ॥ ೬೧ ॥

ಘೋಟಕೇ ವೀತಿತುರಗತುರಂಗಾಶ್ವತುರಂಗಮಾಃ ।
ವಾಜಿವಾಹಾರ್ವಗಂಧರ್ವಹಯಸೈಂಧವ ಸಪ್ತಯಃ ॥ ೬೨ ॥

ಆಜಾನೇಯಾಃ ಕುಲೀನಾಸ್ಸ್ಯುರ್ವಿನೀತಾಸ್ಸಾಧುವಾಹಿನಃ ।
ವನಾಯುಜಾಃ ಪಾರಸೀಕಾಃ ಕಾಂಭೋಜಾ ಬಾಹ್ಲಿಕಾ ಹಯಾಃ ॥ ೬೩॥

ಯಯುರಶ್ವೋಽಶ್ವಮೇಧೀಯೋ ಜವನಸ್ತು ಜವಾಧಿಕಃ ।

– ೨ ಪೂರ್ವ ಪಶ್ಚಾತ್ ದ್ವೌಜಂಘಾದಿದೇಶೌ ಕ್ರಮಾತ್ – ಮುಂದುಗಡೆ ಮತ್ತು ಹಿಂದುಗಡೆ ಇರುವ ಕಾಲುಗಳ ಪ್ರದೇಶ. ತೋತ್ರಂ ವೈಣುಕಂ – ೨ ಆನೆಯನ್ನು ತಿವಿಯುವ ಬಿದಿರುಕೋಲು. ಆಲಾನಂ – ೧ ಬಂಧಸ್ತಂಭೇ – ಆನೆ ಕಟ್ಟುವ ಗೂಟ. ಶೃಂಖಲಾ ಅಂದುಕಃ ನಿಗಳಃ – ೩ ಆನೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಸರಪಣಿ. ॥ ೬೮ ॥

ಅಂಕುಶಃ (ಪುಂ ನ) ಸೃಣಿಃ (ಸ್ತ್ರೀ ಪುಂ) – ೨ ಅಂಕುಶ. ದೂಷ್ಯಾ ಕಕ್ಷ್ಯಾ ವರತ್ರಾ –– ೩ ಆನೆಯ ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುವ ಚರ್ಮದ ಪಟ್ಟಿ. ಕಲ್ಪನಾ ಸಜ್ಜನಾ – ೨ ಆನೆಗೆ ಶೃಂಗಾರಮಾಡುವುದು. ಪ್ರವೇಣೀ ಆಸ್ತರಣಂ ವರ್ಣಃ ಪರಿಸ್ತೋಮಃ ಕುಥಃ (ಪುಂ ನ) – ೫ ಆನೆಯ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಹಾಸುವ ಚಿತ್ರ ವಸ್ತ್ರ. ವೀತಂ – ಅಸಾರಂ ಹಸ್ತ್ಯಶ್ವಂ – ಬಲವಿಲ್ಲದ ಆನೆ, ಕುದುರೆ ವಾರೀ (ಸ್ತ್ರೀ) – ಗಜಬಂಧನೀ – ಆನೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಹಳ್ಳ. ಖೆಡ್ಡ. ಘೋಟಕಃ ವೀತಿಃ ತುರಗಃ ತುರಂಗಃ ಅಶ್ವಃ ತುರಂಗಮಃ ವಾಜೀ (ನಾಂತ) ವಾಹಃ ಅರ್ವಾ (ನಾಂತ, ತಾಂತ) ಗಂಧರ್ವಃ ಹಯಃ ಸೈಂಧವಃ ಸಪ್ತಿಃ – ೧೩ ಕುದುರೆಯ ಹೆಸರು. ಆಜಾನೇಯಾಃ – ಕುಲೀನಾಃ ಜಾತಿಯ ಕುದುರೆ. ವಿನೀತಾಃ – ೧ ಸಾಧುವಾಹಿನಃ – ಸುಖವಾಗಿ ಸವಾರಿ ಮಾಡುವ ಕುದುರೆ. ವನಾಯಜಾಃ ಪಾರಸೀಕಾಃ ಕಾಂಭೋಜಾಃ ಬಾಹ್ಲಿಕಾಃ – ಆಯಾಯ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಕುದುರೆಗಳು. ಯಯುಃ – ಅಶ್ವಮೇಧೀಯಃ – ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಕುದುರೆ. ಜವನಃ ಜವಾಧಿಕಃ – ವೇಗವಾಗಿ ಓಡುವ ಜೂಜಿನ ಕುದುರೆ. ಪೃಷ್ಠ್ಯಃ ಸ್ಥೌರೀ (ನಾಂತ) – ೨

ಪೃಷ್ಠ್ಯಃ ಸ್ಥೌರಿ ಸಿತಃ ಕರ್ಕೋ ರಥ್ಯೋ ವೋಢಾ ರಥಸ್ಯ ಯಃ ॥ ೬೧೪ ॥
ಬಾಲಃ ಕಿಶೋರೋ ವಾಮ್ಯಶ್ವಾ ವ (ಬ) ಡವಾ ವಾ (ಬಾ) ಡವಂ ಗಣೇ।
ತ್ರಿಷ್ವಾಶ್ವೀನಂ ಯದಶ್ವೇನ ದಿನೇನೈಕೇನ ಗಮ್ಯತೇ ॥ ೬೧೫ ॥
ಕಶ್ಯಂ ತು ಮಧ್ಯಮಶ್ವಾನಾಂ ಹೇಷಾ ಹ್ರೇಷಾ ಚ ನಿಸ್ವನಃ ।
ನಿಗಾಲಸ್ತು ಗಲೋದ್ದೇಶೇ ಬೃಂದೇ ತ್ವಶ್ವೀಯಮಾಶ್ವವತ್ ॥ ೬೧೬ ॥
ಆಸ್ಕಂದಿತಂ ಧೌರಿತಕಂ ರೇಚಿತಂ ವಲ್ಗಿತಂ ಪ್ಲುತವಮ್ ।
ಗತಯೋಽಮೂಃ ಪಂಚಧಾರಾಃ ಘೋಣಾ ತು ಪ್ರೋಥಮಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ॥ ೬೧೭ ॥
ಕವಿಕಾ ತು ಖಲೀನೋಽಸ್ತ್ರಿ ಶಫಂ ಕ್ಲೀಬೇ ಖುರಃ ಪುಮಾನ್ ।
ಪುಚ್ಛೋಽಸ್ತ್ರೀ ಲೂಮಲಾಂಗುಲೇ ವಾಲಹಸ್ತಶ್ಚ ವಾಲಧಿಃ ॥ ೬೧೮ ॥
ತ್ರಿಷೂಪಾವೃತ್ತಲುಠಿತೌ ಪರಾವೃತ್ತೇ ಮುಹುರ್ಭುವಿ ।
ಯಾನೇ ಚಕ್ರಿಣಿ ಯುದ್ಧಾರ್ಥೇ ಶತಾಂಗಸ್ಸ್ಯಂದನೋರಥಃ ॥ ೬೧೯ ॥

ಭಾರ ಹೊರುವ ಕುದುರೆ. ಕರ್ಕಃ — ಸಿತಃ — ಬಿಳಿ ಕುದುರೆ. ರಥ್ಯಃ — ರಥಸ್ಯ ವೋಢಾ — ರಥವನ್ನು ಎಳೆಯುವ ಕುದುರೆ. ಕಿಶೋರಃ — ಬಾಲಃ ಮರಿ ಕುದುರೆ. ವಾಮೀ (ಸ್ತ್ರೀ) ಅಶ್ವಾ ಬಡಬಾ — ೩ ಹೆಣ್ಣು ಕುದುರೆ. ಬಾಡಬಂ — ಗಣೇ — ಹೆಣ್ಣು ಕುದುರೆ ಗುಂಪು ಆಶ್ವೀನಂ (ತ್ರಿ) — ಅಶ್ವೇನ ಏಕೇನ ದಿನೇನ ಗಮ್ಯತೇ — ಕುದುರೆ ಒಂದು ದಿನಕ್ಕೆ ನಡೆಯುವ ದೂರ. ॥ ೬೧೫ ॥

ಕಶ್ಯಂ — ಅಶ್ವಾನಾಂ ಮಧ್ಯಂ — ಕುದುರೆಗಳ ನಡು, ಸೊಂಟ. ಹೇಷಾ ಹ್ರೇಷಾ — ನಿಸ್ವನಃ — ಕುದುರೆ ಕೂಗು. ನಿಗಾಲಃ — ಗಲೋದ್ದೇಶೇ — ಕುದುರೆಯ ಕೊರಳ ಮೇಲುಗಡೆ ಇರುವ ದೇವಮಣಿ. ಆಶ್ವೀಯಂ ಆಶ್ವಂ — ಬೃಂದೇ — ಕುದುರೆಗಳ ಗುಂಪು, ಹಿಂಡು. ಧಾರಾಃ — ೫ ಬಗೆಯಾದ ಕುದುರೆ ನಡಿಗೆ. ಆಸ್ಕಂದಿತಂ — ಎಳೆನಡಿಗೆ, ಸಮವಾಗಿ ಹೋಗುವುದು. ಧೌರಿತಕಂ — ಬಿರುನಡಿಗೆ. ರೇಚಿತಂ - ಲಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆಯುವುದು. ವಲ್ಗಿತಂ - ಕಾಲನ್ನು ಹಾರಿಸುತ್ತಾ ನಡೆಯುವುದು. ಪ್ಲುತಂ - ಕುಣಿಯುವಂತೆ ನಡೆಯುವುದು. ಘೋಣಾ ಪ್ರೋಥಂ (ಪುಂ ನ) - ೨ ಕುದುರೆಯ ಮೂಗು. ಕವಿಕಾ ಖಲೀನಃ (ಪುಂ ನ) - ೨ ಕಡಿವಾಣ, ಲಗಾಮು. ಶಫಂ ಖುರಃ - ೨ ಗೊರಸು. ಪುಚ್ಛಃ (ಪುಂ ನ) ಲೂಮಂ ಲಾಂಗೂಲಂ ವಾಲಹಸ್ತಃ ವಾಲಧೀ - ೫ ಕುದುರೆಯ ಬಾಲ. ಉಪಾವೃತ್ತಃ ಲುಠಿತಃ - ಮುಹುಃ ಭುವಿ ಪರಾವೃತ್ತೇ - ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಹೊರಳಾಡಿದ ಕುದುರೆ. ಶತಾಂಗಃ ಸ್ಯಂದನಃ ರಥಃ - ೩ ಯುದ್ಧಾರ್ಥೇ ಚಕ್ರಿಣಿ ಯಾನೇ - ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಚಕ್ರಗಳುಳ್ಳ ರಥ.

ಅಸೌ ಪುಷ್ಯರಥಶ್ಚಕ್ರಯಾನಂ ನ ಸಮರಾಯ ಯತ್ ।
ಕರ್ಣೀರಥಃ ಪ್ರವಹಣಂ ಡಯನಂ ಚ ಸಮಂ ತ್ರಯಮ್ ॥ ೬೨೦ ॥
ಕ್ಲೀಬೇऽನಶ್ಶಕಟೋऽಸ್ತ್ರೀ ಸ್ಯಾದ್ಗಂತ್ರೀ ಕಂಬಲಿವಾಹ್ಯಕಮ್ ।
ಸಿಬಿಕಾ ಯಾಪ್ಯಯಾನಂ ಸ್ಯಾದ್ದೋಲಾ ಪ್ರೇಂಖಾದಿಕಾ ಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ॥ ೬೨೧ ॥
ಉಭೌ ತು ದ್ವೈಪವೈಯಾಘ್ರೌ ದ್ವೀಪಿಚರ್ಮಾವೃತೇ ರಥೇ ।
ಪಾಂಡುಕಂಬಲಿಸಂವೀತಃ ಸ್ಯಂದನಃ ಪಾಂಡುಕಂಬಲೀ ॥ ೬೨೨ ॥
ರಥೇ ಕಾಂಬಲವಾಸ್ತ್ರಾದ್ಯಾಃ ಕಂಬಲಾದಿಭಿರಾವೃತೇ ।
ತ್ರಿಷು ದ್ವೈಪಾದಯೋ ರಥ್ಯಾ ರಥಕಟ್ಯಾ ರಥವ್ರಜೇ ॥ ೬೨೩ ॥
ಧೂಃ ಸ್ತ್ರೀ ಕ್ಲೀಬೇ ಯಾನಮುಖಂ ಸ್ಯಾದ್ರಥಾಂಗಮಪಸ್ಕರಃ ।
ಚಕ್ರಂ ರಥಾಂಗಂ ತಸ್ಯಾಂತೇ ನೇಮಿಃ ಸ್ತ್ರೀ ಸ್ಯಾತ್ಪ್ರಧಿಃ ಪುಮಾನ್ ॥ ೬೨೪ ॥
ಪಿಂಡಿಕಾ ನಾಭಿರಕ್ಷಾಗ್ರಕೀಲಕೇ ತು ದ್ವಯೋರಣಿಃ ।
ರಥಗುಪ್ತಿರ್ವರೂಥೋ ನಾ ಕೂಬರಸ್ತು ಯುಗಂಧರಃ ॥ ೬೨೫ ॥

ಪುಷ್ಯರಥಃ – ಅಸೌ ಚಕ್ರಯಾನಂ ನ ಸಮರಾಯ — ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಆಗದಿರುವ ರಥ, ಸವಾರಿಗಾಡಿ ಕರ್ಣೀರಥಃ ಪ್ರವಹಣಂ ಡಯನಂ — ೩ ಮನುಷ್ಯರು ಹೊರುವ ಡೋಲಿ, ಪಾಲಕಿ. ॥೬೨೦॥

ಅನಃ (ಸಾಂತ ನ) ಶಕಟಃ (ಪುಂ ನ) — ಗಾಡಿ. ಗಂತ್ರೀ (ಸ್ತ್ರೀ) — ೧ ಕಂಬಳಿವಾಹ್ಯಕಂ — ಎತ್ತು ಕಟ್ಟುವ ಗಾಡಿ. ಶಿಬಿಕಾ ಯಾಪ್ಯಯಾನಂ — ೨ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ, ಮೇನಾ. ಡೋಲಾ ಪ್ರೇಂಖಾ – ೨ ತೂಗುಮಂಚ, ಉಯ್ಯಾಲೆ, ತೊಟ್ಟಿಲು. ದ್ವೈಪಃ ವೈಯಾಘ್ರಃ — ಉಭೌ ದ್ವೀಪಿಚರ್ಮಾವೃತೇ ರಥೇ — ಹುಲಿಚರ್ಮ ಹೊದಿಸಿರುವ ರಥ. ಪಾಂಡುಕಂಬಳೀ — ೧ ಪಾಂಡುಕಂಬಳಿಸಂವೀತಃ ಸ್ಯಂದನಃ– ಬಿಳಿ ಕಂಬಳಿ ಹೊದಿಸಿರುವ ರಥ. ಕಾಂಬಳಂ — ಕಂಬಳಿ ಹೊದಿಸಿದ ರಥ. ವಾಸ್ತ್ರಂ— ವಸ್ತ್ರ ಹೊದಿಸಿರುವ ರಥ. ದಾರವಂ — ಮರದ ಪಟ್ಟೆ ಹೊಡೆಸಿದ ರಥ. ದ್ವೈಪಾದಯಃ ತ್ರಿಷು — ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ದ್ವೈಪಾದಿ ಪದಗಳು ೩ ಲಿಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆ. ರಥ್ಯಾ ರಥಕಟ್ಯಾ — ೨ ರಥವ್ರಜೇ — ರಥಗಳ ಗುಂಪು. ಧೂಃ (ರೇಫಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) ಯಾನಮುಖಂ — ೨ ರಥದ ಮುಂಭಾಗ. ಅಪಸ್ಕರಃ— ೧ ರಥಾಂಗಂ ಸ್ಯಾತ್ — ಕಡಾಣಿ, ಮೂಕಿ ಮೊದಲಾದ ರಥದ ಅವಯವ. ಚಕ್ರಂ ರಥಾಂಗಂ — ೨ ಗಾಡಿಯ ಚಕ್ರ. ನೇಮಿಃ (ಸ್ತ್ರೀ) ಪ್ರಧಿಃ (ಪು) — ೨ ತಸ್ಯಾಂತೇ — ಚಕ್ರದ ಅಂಚು, ಪಟ್ಟೆ. ಪಿಂಡಿಕಾ ನಾಭಿಃ — ೨ ಗುಂಬ, ನಡುತೂಬು. ಅಣಿಃ — ೧ ಅಕ್ಷಾಗ್ರಕೀಲಕೇ – ಚಕ್ರ ಬೀಳದಂತೆ ಸಿಗಿಸುವ ಕಡಾಣಿ, ಗೂಟ. ರಥಗುಪ್ತಿಃ ವರೂಥಃ – ೨ ಬಂಡಿಯ ಹೊದಿಕೆ, ಸುತ್ತಲೂ ಕಟ್ಟಿದ ಕಮಾನು ಮುಂತಾದವುಗಳು. ಕೂಬರಃ ಯುಗಂಧರಃ – ೨ ನೊಗ. ॥೬೨೫॥

ಅನುಕರ್ಷೋ೯ ದಾರ್ವಧಸ್ಸ್ಥಂ ಪ್ರಾಸಂಗೋ ನಾ ಯುಗಾದ್ಯುಗಃ |
ಸರ್ವಂ ಸ್ಯಾದ್ವಾಹನಂ ಯಾನಂ ಯುಗ್ಯಂ ಪತ್ರಂ ಚ ಧೋರಣಮ್ || ೬೨೭ ||
ಪರಂಪರಾವಾಹನಂ ಯತ್ತದ್ವೈನೀತಕಮಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ |
ಆಧೋರಣಾ ಹಸ್ತಿಪಕಾ ಹಸ್ತ್ಯಾರೋಹಾ ನಿಷಾದಿನಃ || ೬೨೮ ||
ನಿಯಂತಾ ಪ್ರಾಜಿತಾ ಯಂತಾ ಸೂತಃ ಕ್ಷತ್ತಾ ಚ ಸಾರಥಿಃ |
ಸವ್ಯೇಷ್ಠ ದಕ್ಷಿಣಸ್ಥೌ ಚ ಸಂಜ್ಞಾ ರಥಕುಟುಂಬಿನಃ || ೬೨೮ ||
ರಥಿನಸ್ಸ್ಯಂದನಾರೋಹಾ ಅಶ್ವಾರೋಹಾಸ್ತು ಸಾದಿನಃ |
ಭಟಾ ಯೋಧಾಶ್ಚ ಯೋದ್ಧಾರಸ್ಸೇನಾರಕ್ಷಾಸ್ತು ಸೈನಿಕಾಃ || ೬೨೯ ||
ಸೇನಾಯಾಂ ಸಮವೇತಾ ಯೇ ಸೈನ್ಯಾಸ್ತೇ ಸೈನಿಕಾಶ್ಚ ತೇ |
ಬಲಿನೋ ಯೋ ಸಹಸ್ರೇಣ ಸಾಹಸ್ರಾಸ್ತೇ ಸಹಸ್ರಿಣಃ || ೬೩೦ ||
ಪರಿಧಿಸ್ಥಃ ಪರಿಚರಃ ಸೇನಾನೀರ್ವಾಹಿನೀ ಪತಿಃ |

ಅನುಕರ್ಷಃ — ೧ ಅಧಃಸ್ಥಂ ದಾರು — ನೊಗದ ಕೆಳಗಡೆ ಇರುವ ಮೂಕಿಯ ಮರ, ಸಾರಥಿ ಕೂತುಕೊಳ್ಳುವ ಹಲಿಗೆ. ಪ್ರಾಸಂಗಃ — ೧ ಯುಗಾತ್ ಯುಗಃ — ನೊಗದ ೨ ಕಡೆಯಲ್ಲಿರುವ ಕಡೆಗೂಟ. ಯಾನಂ ಯುಗ್ಯಂ ಪತ್ರಂ ಧೋರಣಂ — ೪ ಸರ್ವಂ ವಾಹನಂ ಸ್ಯಾತ್ — ಎಲ್ಲಾ ತರದ ವಾಹನಗಳಿಗೆ ಹೆಸರು. ವೈನೀತಕಂ — ೧ ಯತ್ ಪರಂಪರಾವಾಹನಂ ತತ್ – ೪, ೬, ೮ ಕುದುರೆ ಕಟ್ಟುವ ದೊಡ್ಡ ಗಾಡಿ, ತೇರು ಹೊತ್ತ ಕೀಲು. ಆಧೋರಣಃ ಹಸ್ತಿಪಕಃ ಹಸ್ತ್ಯಾರೋಹಃ ನಿಷಾದೀ (ನಾಂತ) – ೪ ಮಾವಟಿಗ. ನಿಯಂತಾ ಪ್ರಾಜಿತಾ ಯಂತಾ (೩ ಋಕಾರಾಂತ ಸೂತಃ ಕ್ಷತ್ತಾ (ಋಕಾರಾಂತ) ಸಾರಥಿಃ ಸವ್ಯೇಷ್ಠಃ ದಕ್ಷಿಣಸ್ಥಃ – ೮ ರಥ ಕುಟುಂಬಿನಃ ಸಂಜ್ಞಾ—ವಾಹನ ನಡೆಸುವ ಸಾರಥಿ. ರಥಿನಃ (ನಾಂತ) ಸ್ಯಂದನಾರೋಹಾಃ – ೨ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಯುದ್ಧಮಾಡುವ ರಥಿಕ, ರಥದಲ್ಲಿ ಹೋಗುವ ದೊರೆ. ಅಶ್ವಾರೋಹಾಃ ಸಾದಿನಃ (ನಾಂತ ಬ) – ಕುದುರೆ ಸವಾರ. ಭಟಾಃ ಯೋಧಾಃ ಯೋದ್ಧಾರಃ (ಋಕಾರಂತ ಬಹುವಚನ) – ೩ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವವರು. ಸೇನಾರಕ್ಷಾಃ ಸೈನಿಕಾಃ – ೨ ಸೇನೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಕಾವಲುಗಾರರು. ಸೈನ್ಯಾಃ ಸೈನಿಕಾಃ – ಸೇನಾಯಾಂ ಸಮವೇತಾಃ – ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸನ್ನದ್ಧವಾದ ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ರಥ ಕಾಲಾಳುಗಳು. ಸಾಹಸ್ರಾಃ ಸಹಸ್ರಿಣಃ – ೨ ಸಾವಿರ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಯಜಮಾನ. ಪರಿಧಿಸ್ಥಃ ಪರಿಚರಃ — ೨ ಪಹರೆಯವನು, ಗಸ್ತುಸೈನ್ಯ. ಸೇನಾನೀಃ (ಈಕಾರಾಂತ ಪು) ವಾಹಿನೀಪತಿಃ — ೨ ಸಕಲ ಸೇನೆಯ ಅಧಿಪತಿಃ ಕಂಚುಕಃ ವಾರವಾಣಃ — ೨ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಧರಿಸುವ ಕವಚ. ಅಂಗಿ ಮುಂತಾದವುಗಳು.

ಕಂಚುಕೋ ವಾರವಾಣೋಽಸ್ತ್ರೀ ಯತ್ತು ಮಧ್ಯೆ ಸಕಂಚುಕಾಃ ॥ ೬೩೧ ॥
ಬಧ್ನಂತಿ ತತ್ಸಾರಸನಮಧಿಕಾಂಗೋಥ ಶೀರ್ಷಕಮ್ ।
ಶೀರ್ಷಣ್ಯಂ ಚ ಶಿರಸ್ತ್ರೇಽಥ ತನುತ್ರಂ ವರ್ಮ ದಂಶನಮ್ ॥ ೬೩೨ ॥
ಉರಚ್ಛದಃ ಕಂಕಟಕೋ ಜಗರಃ ಕವಚೋಽಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ।
ಆಮುಕ್ತಃ ಪ್ರತಿಮುಕ್ತಶ್ಚಪಿನದ್ಧಶ್ಚಾಪಿನದ್ಧವತ್ ॥ ೬೩೩ ॥
ಸನ್ನದ್ಧೋವರ್ಮಿತಸ್ಸಜ್ಜೋ ದಂಶಿತೋ ವ್ಯೂಢಕಂಕಟಃ ।
ತ್ರಿಷ್ವಾಮುಕ್ತಾದಯೋ ವರ್ಮಭೃತಾಂ ಕಾವಚಿಕಂ ಗಣೇ ॥ ೬೩೪ ॥
ಪದಾತಿ ಪತ್ತಿ ಪದಗ ಪಾದಾತಿಕ ಪದಾಜಯಃ ।
ಪದ್ಗಶ್ಚ ಪಥಿಕಾಶ್ಚಾಥ ಪಾದಾತಂ ಪತ್ತಿಸಂಹತಿಃ ॥ ೬೩೫ ॥
ಶಸ್ತ್ರಾಜೀವೇ ಕಾಂಡಸ್ಪೃಷ್ಟಾಯುಧೀಯಾಯುಧಿಕಾಸ್ಸಮಾಃ ।
ಕೃತಹಸ್ತಸ್ಸುಪ್ರಯೋಗವಿಶಿಖಃ ಕೃತಪುಂಖವತ್ ॥ ೬೩೬ ॥
ಅಪರಾದ್ಧಪೃಷತ್ಕೋಽಸೌ ಲಕ್ಷ್ಯಾದ್ಯಶ್ಚ್ಯುತಸಾಯಕಃ ।
ಧನ್ವೀ ಧನುಷ್ಮಾನ್ ಧಾನುಷ್ಕೋ ನಿಷಂಗ್ಯಸ್ತ್ರೀ ಧನುರ್ಧರಃ ॥ ೬೩೭ ॥

ಸಾರಸನಂ (ನ ಪುಂ) ಅಧಿಕಾಂಗಂ (ಗಃ) — ಕವಚದ ಮೇಲೆ ಸೊಂಟದಲ್ಲಿ ಬಲಕ್ಕಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ ನಡುಕಟ್ಟು. (ಯತ್ತು ಸಕಂಚುಕಾಃ ಮಧ್ಯೇ ಬಧ್ನಂತಿ)

ಶೀರ್ಷಕಂ (ಕಃ) ಶೀರ್ಷಣ್ಯಂ ಶಿರಸ್ತ್ರಂ — ೩ ಲೋಹದ ಟೋಪಿ, ಶಿರಸ್ತ್ರಾಣ, ರುಮಾಲು ಮುಂತಾದವುಗಳು. ತನುತ್ರಂ ವರ್ಮ (ನಾಂತ ನ) ದಂಶನಂ ಉರಚ್ಛದಃ ಕಂಕಟಕಃ ಜಗರಃ ಕವಚಃ (ಪುಂ ನ) — ೭ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಕವಚ, ಅಂಗಿ, ತೊಗಲುದಿಂಮೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಹೆಸರು. ಆಮುಕ್ತಃ ಪ್ರತಿಮುಕ್ತಃ ಪಿನದ್ಧಃ ಅಪಿನದ್ಧಃ ಸನ್ನದ್ಧಃ ವರ್ಮಿತಃ ಸಜ್ಜಃ ದಂಶಿತಃ ವ್ಯೂಢಕಂಕಟಃ — ೯ ಪೋಷಾಕು ಧರಿಸಿದವನು. ಇವು ಮೂರು ಲಿಂಗಗಳಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ. ಕಾವಚಿಕಂ — ವರ್ಮಭೃತಾಂಗಣೇ — ಕವಚ ತೊಟ್ಟಿರುವವರ ಸಮುದಾಯ. ಪದಾತಿಃ ಪತ್ತಿಃ ಪದಗಃ ಪಾದಾತಿಕಃ ಪದಾಜಿಃ ಪದ್ಗಃ ಪಥಿಕಃ — ೭ ಕಾಲಾಳುಗಳು. ಪಾದಾತಂ ಪತ್ತಿಸಂಹತಿಃ — ಕಾಲಾಳುಗಳ ಸಮುದಾಯ. ಶಸ್ತ್ರಾಜೀವಃ ಕಾಂಡಸ್ಪೃಷ್ಟಃ ಆಯುಧೀಯಃ ಆಯುಧಿಕಃ — ೪ ಆಯುಧದಿಂದ ಜೀವಿಸುವವನು. ಕೃತಹಸ್ತಃ ಸುಪ್ರಯೋಗವಿಶಿಖಃ ಕೃತಪುಂಖಃ — ೩ ಗುರಿತಪ್ಪದೆ ಹೊಡೆಯುವವನು. ಅಪರಾದ್ಧಪೃಷತ್ಕಃ — ೧ ಅಸೌ ಲಕ್ಷ್ಯಾತ್ ಚ್ಯುತಸಾಯಕಃ — ಗುರಿ ತಪ್ಪಿದವನು. ಧನ್ವೀ ಧನುಷ್ಮಾನ್ ಧಾನುಷ್ಕಃ ನಿಷಂಗೀ (ಪುಂ ನ) ಧನುರ್ಧರಃ — ೫ ಬಿಲ್ಲಾಳು, ಬಿಲ್ಲು ಆಯುಧವಾಗಿರುವವನು. ॥ ೬೩೭ ॥

ಸ್ಯಾತ್ಕಾಂಡವಾಂಸ್ತು ಕಾಂಡೀರಶ್ಶಾಕ್ತೀಕಶ್ಶಕ್ತಿಹೇತಿಕಃ ।
ಯಾಷ್ಟೀಕಪಾರಶ್ವಧಿಕೌ ಯಷ್ಟಿಪರ್ಶ್ವಧಹೇತಿಕೌ ॥ ೬೩೮ ॥

ನೈಸ್ತ್ರಿಂಶಿಕೋಽಸಿಹೇತಿಸ್ಸ್ಯಾತ್ಸಮೌ ಪ್ರಾಸಿಕಕೌಂತಿಕೌ ।
ಚರ್ಮೀ ಫಲಕಪಾಣಿಃ ಸ್ಯಾತ್ ಪತಾಕೀ ವೈಜಯಂತಿಕಃ ॥ ೬೩೯ ॥

ಅನುಪ್ಲವಸ್ಸಹಾಯಶ್ಚಾನುಚರೋಽಭಿಚರಸ್ಸಮಾಃ ।
ಪುರೋಗಾಗ್ರೇಸರ ಪ್ರಷ್ಠಾಗ್ರತಸ್ಸರ ಪುರಸ್ಸರಾಃ ॥ ೬೪೦ ॥

ಪುರೋಗಮಃ ಪುರೋಗಾಮೀ ಮಂದಗಾಮೀ ತು ಮಂಥರಃ ।
ಜಂಘಾಲೋಽತಿಜವಸ್ತುಲ್ಯೌ ಜಂಘಾಕರಿಕಜಾಂಘಿಕೌ ॥ ೬೪೧ ॥

ತರಸ್ವೀ ತ್ವರಿತೋ ವೇಗೀ ಪ್ರಜವೀ ಜವನೋ ಜವಃ ।
ಜಯ್ಯೋ ಯಶ್ಶಕ್ಯತೇ ಜೇತುಂ ಜೇಯೋ ಜೇತವ್ಯಮಾತ್ರಕೇ ॥ ೬೪೨ ॥

ಜೈತ್ರಸ್ತು ಜೇತಾ ಯೋ ಗಚ್ಛತ್ಯಲಂ ವಿದ್ವಿಷತಃ ಪ್ರತಿ ।

ಕಾಂಡವಾನ್ (ತಾಂತ) ಕಾಂಡೀರಃ — ೨ ಬಾಣವೇ ಆಯುಧವಾಗಿರುವವನು. ಶಾಕ್ತೀಕಃ ಶಕ್ತಿಹೇತಿಕಃ — ೨ ಭಲ್ಲೆಯುವನು, ಶಕ್ತಿಯೇ ಆಯುಧವಾಗಿರುವವನು. ಯಾಷ್ಟೀಕಃ — ೧ ದೊಣ್ಣೆಯುವನು. ಪಾರಶ್ವಧಿಕಃ — ಗಂಡು ಕೊಡಲಿಯುವನು. ನೈಸ್ತ್ರಿಂಶಿಕಃ — ಅಸಿಹೇತಿಃ — ಖಡ್ಗ ಆಯುಧವಾಗಿರುವವನು. ಪ್ರಾಸಿಕಃ ಕೌಂತಿಕಃ ಭರ್ಜಿಯುವನು, ಈಟಿಗಾರ. ಚರ್ಮೀ (ನಾಂತ ಪು) ಫಲಕಪಾಣಿಃ — ೨ ಗುರಾಣಿಯುವನು. ಪತಾಕೀ (ನಾಂತ) ವೈಜಯಂತಿಕಃ — ೨ ನಿಶಾನೆಯುವನು, ಬಾವುಟ ಹಿಡಿಯುವವನು. ಅನುಪ್ಲವಃ ಸಹಾಯಃ ಅನುಚರಃ ಅಭಿಚರಃ — ೪ ಸಹಾಯಕನಾಗಿ ಹಿಂದೆ ಬಂದವನು, ಕಾವಲುಗಾರ, ಜೊತೆಯಾಗಿ ಬಂದ ಸಹಾಯಕ. ಪುರೋಗಃ ಅಗ್ರೇಸರಃ ಪ್ರಷ್ಠಃ ಅಗ್ರತಸ್ಸರಃ ಪುರಸ್ಸರಃ ಪುರೋಗಮಃ ಪುರೋಗಾಮೀ (ನಾಂತ) — ೭ ಮುಂದೆ ಹೋಗುವವನು, ಮುಂದಿನ ಸೇವಕ. ಮಂದಗಾಮೀ (ನಾಂತ) ಮಂಥರಃ — ೨ ನಿದಾನವಾಗಿ ನಡೆಯುವವನು. ಜಂಘಾಲಃ ಅತಿಜವಃ — ೨ ವೇಗವಾಗಿ ನಡೆಯುವವನು. ಜಂಘಾಕರಿಕಃ ಜಾಂಘಿಕಃ — ೨ ವೇಗವಾಗಿ ಹೋಗಿ ವರ್ತಮಾನ ತಂದು ಹೇಳುವವನು, ಸುದ್ದಿಗಾರ. ತರಸ್ವೀ (ನಾಂತ) ತ್ವರಿತಃ ವೇಗೀ ಪ್ರಜವೀ (೨ ನಾಂತ) ಜವನಃ ಜವಃ — ೬ ವೇಗವುಳ್ಳವನು, ಬೇಗ ಹೋಗುವವನು. ಜಯ್ಯಃ — ಯಃ ಜೇತುಂ ಶಕ್ಯತೇ — ಜಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾದವನು. ಜೇಯಃ — ಜೇತವ್ಯಮಾತ್ರಕೇ — ಜಯಿಸಬಹುದಾದವನು, ಪ್ರಕೃತ ಗೆಲ್ಲತಕ್ಕವನು. ॥ ೬೪೨ ॥

ಜೈತ್ರಃ ಜೇತಾ (ಋಕಾರಾಂತ) — ೨ ಜಯಶಾಲಿ, ಗೆದ್ದವನು. ಅಭ್ಯ

ಸೋऽಭ್ಯಮಿತ್ರ್ಯೋऽಭ್ಯಮಿತ್ರೀಯೋऽಪ್ಯಭ್ಯಮಿತ್ರೀಣ ಇತ್ಯಪಿ ॥೭೪೩॥

ಊರ್ಜಸ್ವಲಸ್ಸ್ಯಾದೂರ್ಜಸ್ವೀಯ ಊರ್ಜಾತಿಶಯಾನ್ವಿತಃ ।
ಸ್ಯಾದುರಸ್ವಾನುರಸಿಲೋ ರಥಿನೋ ರಥಿಕೋ ರಥೀ ॥೭೪೪॥

ಕಾಮಂಗಾಮ್ಯನುಕಾಮೀನೋ ಹ್ಯತ್ಯಂತೀನಸ್ತಥಾ ಭೃಶವ್ ।
ಶೂರೋ ವೀರಶ್ಚ ವಿಕ್ರಾಂತೋ ಜೇತಾ ಜಿಷ್ಣುಶ್ಚ ಜಿತ್ವರಃ ॥೭೪೫॥

ಸಾಂಯುಗೀನೋ ರಣೇ ಸಾಧುಃ ಶಸ್ತ್ರಾಜೀವಾದಯಸ್ತ್ರಿಷು ।
ಧ್ವಜಿನೀ ವಾಹಿನೀ ಸೇನಾ ಪೃತನಾನಿಕಿನೀ ಚಮೂಃ ॥೭೪೬॥

ವರೂಥಿನೀ ಬಲಂ ಸೈನ್ಯಂ ಚಕ್ರಂ ಚಾನೀಕಮಸ್ತ್ರಿಯಾವ್ ।
ವ್ಯೂಹಸ್ತು ಬಲವಿನ್ಯಾಸೋ ಭೇದಾ ದಂಡಾದಯೋ ಯುಧಿ ॥೭೪೭॥

ಮಿತ್ರ್ಯಃ ಅಭ್ಯಮಿತ್ರೀಯಃ ಅಭ್ಯಮಿತ್ರೀಣಃ — ೩ ಯಃ ವಿದ್ವಿಷತಃ ಪ್ರತಿ ಅಲಂ ಗಚ್ಛತಿ — ಶತ್ರುಗಳ ಮೇಲೆ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ನುಗ್ಗಿ ಹೋಗುವವನು, ಧೀರ. ಊರ್ಜಸ್ವಲಃ ಊರ್ಜಸ್ವೀ (ನಾಂತ ಪು) — ೨ ಯಃ ಊರ್ಜಾತಿಶಯಾನ್ವಿತಃ – ಬಹಳ ಬಲಿಷ್ಠ, ಬಲಶಾಲಿ. ಉರಸ್ವಾನ್ (ತಾಂತ) ಉರಸಿಲಃ — ೨ ಕೆಚ್ಚೆದೆ ಯವನು, ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಹೆದರದ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿ. ರಥಿಕಃ ರಥಿನಃ ರಥೀ (ನಾಂತ) — ೩ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವವನು. ಅನುಕಾಮೀನಃ — ೧ ಕಾಮಂಗಾಮೀ — ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ನುಗ್ಗಿ ಹೋಗುವವನು, ಸ್ವತಂತ್ರವುಳ್ಳವನು. ಅತ್ಯಂತೀನಃ — ತಥಾಭೃಶಂ — ಹಠೋಟೆ ತಪ್ಪಿ ವೀರಾ ವೇಶದಿಂದ ಮುಂದುವರಿದು ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವವನು. ಶೂರಃ ವೀರಃ ವಿಕ್ರಾಂತಃ — ೩ ಶೂರನ ಹೆಸರು, ವೀರ. ಜೇತಾ (ಋಕಾರಾಂತ) ಜಿಷ್ಣುಃ ಜಿತ್ವರಃ — ೩ ಜಯ ಹೊಂದುವ ಸ್ವಭಾವದವನು, ಜಯಶೀಲ. ಸಾಂಯುಗೀನಃ — ೧ ರಣೇ ಸಾಧುಃ — ಯುದ್ಧಕುಶಲ, ಯುದ್ಧವಿದ್ಯೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದವನು. ಶಸ್ತ್ರಾ ಜೀವಾದಯಃ ತ್ರಿಷು — ಶಸ್ತ್ರಾಜೀವಾದಿ ಪದಗಳು ತ್ರಿಲಿಂಗಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಧ್ವಜಿನೀ ವಾಹಿನೀ ಸೇನಾ ಪೃತನಾ ಅನೀಕಿನೀ ಚಮೂಃ (ಸ್ತ್ರೀ) ವರೂಥಿನೀ — ೭ ಚತುರಂಗ ಬಲದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸೇನೆ. ಬಲಂ ಸೈನ್ಯಂ ಚಕ್ರಂ ಅನೀಕಂ — ೪ ಸೇನಾಂಗ, ಸೇನೆಯ ಭಾಗ. ವ್ಯೂಹಃ — ೧ ಬಲ ವಿನ್ಯಾಸಃ — ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರವಾಗಿ ಸೇನೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವ ರೀತಿ ಗಳು. ಪದ್ಮವ್ಯೂಹ ಶಕಟವ್ಯೂಹ ಇತ್ಯಾದಿ. ದಂಡಾದಯಃ ಯುಧಿ ಭೇದಾಃ — ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ದಂಡಾದಿ ವ್ಯೂಹ ಭೇದಗಳು ನಾನಾ ರೀತಿಯಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಸಾಲಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವುದು ದಂಡವ್ಯೂಹ. ಒಬ್ಬರ ಹಿಂದೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವುದು ಭೋಗವ್ಯೂಹ. ಗುಂಪಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವುದು, ಮಂಡಲವ್ಯೂಹ. ಪದ್ಮದಂತೆ ನಿಲ್ಲು

ಪ್ರತ್ಯಾಸಾರೋ ವ್ಯೂಹಪಾರ್ಷ್ಣಿಃ ಸೈನ್ಯಪೃಷ್ಠೇ ಪ್ರತಿಗ್ರಹಃ ।
ಏಕೇಭೈಕರಥಾ ತ್ರ್ಯಶ್ವಾ ಪತ್ತಿಃ ಪಂಚ ಪದಾತಿಕಾ ॥೬೮॥

ಪತ್ತ್ಯಂಗೈಸ್ತ್ರಿಗುಣೈಸ್ಸರ್ವೈಃ ಕಮದಾಖ್ಯಾ ಯಥೋತ್ತರಮ್ ।
ಸೇನಾಮುಖಂ ಗುಲ್ಮಗಣೌ ವಾಹಿನೀ ಪೃತನಾ ಚಮೂಃ ॥೬೯॥

ಅನೀಕಿನೀ ದಶಾನೀಕನ್ಯಕ್ಷೌಹಿಣ್ಯಥ ಸಂಪದಿ ।
ಸಂಪತ್ತಿಶ್ಶ್ರೀಶ್ಚ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ್ಚ ವಿಪತ್ಯಾಂ ವಿಪದಾಪದೌ ॥೭೦॥

ಆಯುಧಂ ತು ಪ್ರಹರಣಂ ಶಸ್ತ್ರಮಸ್ತ್ರಮಥಾಸ್ತ್ರಿಯೌ ।
ಧನುಶ್ಚಾಪೌ ಧನ್ವ ಶರಾಸನ ಕೋದಂಡ ಕಾರ್ಮುಕಮ್ ॥೭೧॥

ಇಷ್ವಾಸೋಽಪ್ಯಥ ಕರ್ಣಸ್ಯ ಕಾಲಪೃಷ್ಠಂ ಶರಾಸನಮ್ ।
ಕಪಿಧ್ವಜಸ್ಯ ಗಾಂಡೀವಗಾಂಡಿವೌ ಪುನ್ನಪುಂಸಕೌ ॥೭೨॥

ವುದು ಪದ್ಮವ್ಯೂಹ. ಹೀಗೆಯೇ ಭೇದ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಪ್ರತ್ಯಾಸಾರಃ ವ್ಯೂಹ ಪಾರ್ಷ್ಣಿಃ — ೨ ವ್ಯೂಹಕ್ಕೆ ಕಾವಲಾಗಿರುವ ಸೈನ್ಯ. ಮೂಲಬಲ. ಪ್ರತಿಗ್ರಹಃ — ೧ ಸೈನ್ಯಪೃಷ್ಠೇ ಯುದ್ಧಮಾಡುವ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದಾಗ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕಾದುಕೊಂಡು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಸೈನ್ಯ, ಆಪತ್ಸೈನ್ಯ. ಪತ್ತಿಃ — ಏಕೇಭೈಕರಥಾ ತ್ರ್ಯಶ್ವಾ ಪಂಚ ಪದಾತಿಕಾ — ೧ ಆನೆ ೧ ರಥ ೩ ಕುದುರೆ ೫ ಕಾಲಾಳುಳ್ಳ ಸೈನ್ಯ. ॥೬೮॥

ಸೇನಾಮುಖಂ ಗುಲ್ಮಃ ಗಣಃ ವಾಹಿನೀ ಪೃತನಾ ಚಮೂಃ ಅನೀಕಿನೀ — ಆಖ್ಯಾ ಯಥೋತ್ತರಂ ತ್ರಿಗುಣೈಃ ಪತ್ತ್ಯಂಗೈಃ ಕ್ರಮಾತ್ — ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಮೂರರಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾದ ಪತ್ತಿಯೆಂಬ ಸೇನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸೈನ್ಯ. ಪತ್ತಿಯು ಮೂರರಷ್ಟಿದ್ದರೆ ಸೇನಾಮುಖವೆಂದು ಹೆಸರು. ಸೇನಾಮುಖಧ ಮೂರ ರಷ್ಟಿದ್ದರೆ ಗುಲ್ಮವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಮುಂದೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಅಕ್ಷೌಹಿಣೀ — ದಶಾನೀಕಿನೀ ಸೇನಾ — ಅನೀಕಿನಿಯ ಹತ್ತರಷ್ಟು ಇರುವ ಸೇನೆ, ೨೧೮೭೦ ಆನೆ, ೨೧೮೭೦ ರಥ, ೬೫೬೧೦ ಕುದುರೆ, ೧೦೯೩೫೦ ಕಾಲಾಳು, ಇರುವ ಸೈನ್ಯ. ಸಂಪತ್ (ದಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) ಸಂಪತ್ತಿಃ ಶ್ರೀಃ ಲಕ್ಷ್ಮೀಃ — ೪ ಐಶ್ವರ್ಯ, ಭಾಗ್ಯ. ವಿಪತ್ತಿಃ ವಿಪತ್ (ದಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) ಆಪತ್ (ದಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) — ೩ ಆಪತ್ತು, ಕಷ್ಟ, ಬಡತನ. ಆಯುಧಂ ಪ್ರಹರಣಂ ಶಸ್ತ್ರಂ ಅಸ್ತ್ರಂ — ೪ ಕತ್ತಿ, ಫಿರಂಗಿ ಮುಂತಾದ ಆಯುಧಗಳು. ಧನುಃ ಚಾಪಃ (ಪುಂ ನ) ಧನ್ವಂ ಶರಾಸನಂ ಕೋದಂಡಂ ಕಾರ್ಮುಕಂ ಇಷ್ವಾಸಃ — ೭ ಬಿಲ್ಲು. ಕಾಲಪೃಷ್ಠಂ — ಕರ್ಣಸ್ಯ ಶರಾಸನಂ — ಕರ್ಣನ ಬಿಲ್ಲು. ಗಾಂಡೀವಃ ಗಾಂಡಿವಃ (ಪುಂ ನ) ಅರ್ಜುನನ ಬಿಲ್ಲು. ಅಟನೀ (ಸ್ತ್ರೀ) — ಅಸ್ಯಕೋಟಿಃ — ಬಿಲ್ಲಿನ ತುದಿ, ಕೊನೆ.

ಕೋಟಿರಸ್ಯಾಟನೀ ಗೋಧಾತಲಂ ಜ್ಯಾಘಾತವಾರಣೇ ।
ಲಸ್ತಕಸ್ತು ಧನುರ್ಮಧ್ಯಂ ಮೌರ್ವೀ ಜ್ಯಾ ಶಿಂಜಿನೀ ಗುಣಃ ॥ ೬೫೩ ॥
ಸ್ಯಾತ್ ಪ್ರತ್ಯಾಲೀಢಮಾಲೀಢಮಿತ್ಯಾದಿ ಸ್ಥಾನಪಂಚಕಮ್ ।
ಲಕ್ಷ್ಯಂ ಲಕ್ಷಂ ಶರವ್ಯಂ ಚ ಶರಾಭ್ಯಾಸ ಉಪಾಸನಮ್ ॥ ೬೫೪ ॥
ಪೃಷತ್ಕಬಾಣವಿಶಿಖಾ ಅಜಿಹ್ಮಗಖಗಾಶುಗಾಃ ।
ಕಲಂಬಮಾರ್ಗಣಶರಾಃ ಪತ್ರೀ ರೋಪ ಇಷುರ್ದ್ವಯೋಃ ॥ ೬೫೫ ॥
ಪ್ರಕ್ಷ್ವೇಡನಾಸ್ತು ನಾರಾಚಾಃ ಪಕ್ಷೋ ವಾಜಸ್ತ್ರಿಷೂತ್ತರೇ ।
ನಿರಸ್ತಃ ಪ್ರಹಿತೇ ಬಾಣೇ ವಿಷಾಕ್ತೇ ದಿಗ್ಧಲಿಪ್ತಕೌ ॥ ೬೫೬ ॥
ತೂಣೋಪಾಸಂಗತೂಣೀರ ನಿಷಂಗಾ ಇಷುಧಿರ್ದ್ವಯೋಃ ।
ತೂಣ್ಯಾಂ ಖಡ್ಗೇ ತು ನಿಸ್ತ್ರಿಂಶ ಚಂದ್ರಹಾಸಾಸಿರಿಷ್ಟಯಃ ॥ ೬೫೭ ॥

ಗೋಧಾತಲಂ — ಜ್ಯಾಘಾತವಾರಣೇ — ಹೆದೆಯನ್ನು ಎಳೆದು ಬಿಡುವಾಗ ಕೈಗೆ ಪೆಟ್ಟು ತಾಗದಂತೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಚರ್ಮದ ಕೈಚೀಲ. ಗೋಧಾ ತಲಂ ಎಂದು ಪಾಠಾಂತರ. ಲಸ್ತಕಃ — ೧ ಧನುರ್ಮಧ್ಯಂ — ಬಿಲ್ಲಿನಮಧ್ಯಭಾಗ. ಮೌರ್ವೀ ಜ್ಯಾ ಶಿಂಜಿನೀ ಗುಣಃ — ೪ ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಕಟ್ಟುವ ಹಗ್ಗ, ಹೆದೆ. ॥ ೬೫೩ ॥

ಸ್ಥಾನಪಂಚಕಂ — ಬಾಣವನ್ನು ಹೊಡೆಯುವಾಗ ನಿಲ್ಲುವ ೫ ವಿಧವಾದ ರೀತಿಗಳು. ಪ್ರತ್ಯಾಲೀಢಂ — ಎಡಗಾಲನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಚಾಚಿ ಬಲಗಾಲನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕಿಟ್ಟು ನಿಂತು ಕೊಳ್ಳುವುದು. ಆಲೀಢಂ — ಬಲಗಾಲನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಚಾಚಿ ಎಡಗಾಲನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ನೂಕಿ ನಿಲ್ಲುವುದು. ಸಮಪದಂ —ಎರಡು ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಸಮವಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು. ವಿಶಾಖಃ — ಕಾಲುಗಳ ನಡುವೆ ೧ ಗೇಣು ಜಾಗ ಬಿಟ್ಟು ನಿಲ್ಲುವುದು. ಮಂಡಲಃ — ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಗುಂಡಾಗಿ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಲ್ಲುವುದು. ಲಕ್ಷ್ಯಂ ಲಕ್ಷಂ ಶರವ್ಯಂ — ೩ ಗುರಿ, ಗುರಿಯಿಟ್ಟ ವಸ್ತು. ಶರಾಭ್ಯಾಸಃ ಉಪಾಸನಂ — ೨ ಬಿಲ್ಲುವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯುವುದು. ಪೃಷತ್ಕಃ ಬಾಣಃ ವಿಶಿಖಃ ಅಜಿಹ್ಮಗಃ ಖಗಃ ಆಶುಗಃ ಕಲಂಬಃ ಮಾರ್ಗಣಃ ಶರಃ ಪತ್ರೀ (ನಾಂತ) ರೋಪ ಇಷುಃ (ಪುಂ ಸ್ತ್ರೀ) — ೧೨ ಬಾಣ, ಸರಳು, ಅಂಬು. ಪ್ರಕ್ಷ್ವೇಡನಃ ನಾರಾಚಃ — ೨ ಉದ್ದವಾದ ಬಾಣ. ಪಕ್ಷಃ ವಾಜಃ — ೨ ಬಾಣದ ಗರಿ. ತ್ರಿಷು ಉತ್ತರೇ — ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ೩ ಪದಗಳು ತ್ರಿಲಿಂಗಗಳು. ನಿರಸ್ತಃ — ೧ ಪ್ರಹಿತೇ ಬಾಣೇ — ಹೂಡಿ ಹೊಡೆದ ಬಾಣ. ದಿಗ್ಧಃ ಲಿಪ್ತಕಃ — ೨ ವಿಷವನ್ನು ಲೇಪಿಸಿದ ಬಾಣ. ತೂಣಃ ಉಪಾಸಂಗಃ ತೂಣೀರಃ ನಿಷಂಗಃ ಇಷುಧಿಃ (ಪುಂ ಸ್ತ್ರೀ) ತೂಣೀ (ಈಕಾರಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) — ೬ ಬತ್ತಳಿಕೆ, ಬಾಣ ತುಂಬುವ ಚೀಲ. ಖಡ್ಗಃ ನಿಸ್ತ್ರಿಂಶಃ ಚಂದ್ರಹಾಸಃ

ಕೌಕ್ಷೇಯಕೋ ಮಂಡಲಾಗ್ರಃ ಕರವಾಲಃ ಕೃಪಾಣವತ್ ।
ತ್ಸರುಃ ಖಡ್ಗಾದಿಮುಷ್ಟೌ ಸ್ಯಾನ್ಮೇಖಲಾ ತನ್ನಿಬಂಧನವ್ ॥ ೭೫ ॥
ಫಲಕೋಽಸ್ತ್ರೀ ಫಲಂ ಚರ್ಮ ಸಂಗ್ರಾಹೋ ಮುಷ್ಟಿರಸ್ಯ ಯಃ ।
ದ್ರುಘಣೋ ಮುದ್ಗರಘನೌ ಸ್ಯಾದೀಲೀ ಕರವಾಲಿಕಾ ॥ ೭೯ ॥
ಭಿಂಡಿಪಾಲಃ ಸೃಗಸ್ತುಲ್ಯೌ ಪರಿಘಃ ಪರಿಘಾತನಃ ।
ದ್ವಯೋಃ ಕುಠಾರಃ ಸ್ವಧಿತಿಃ ಪರಶುಶ್ಚ ಪರಶ್ವಧಃ ॥ ೬೦ ॥
ಸ್ಯಾಚ್ಛಸ್ತ್ರೀ ಚಾಸಿಪುತ್ರೀ ಚ ಛುರಿಕಾ ಚಾಸಿಧೇನುಕಾ ।
ವಾ ಪುಂಸಿ ಶಲ್ಯಂ ಶಂಕುರ್ನಾ ಸರ್ವಲಾ ತೋಮರೋಽಸ್ತ್ರಿಯಾವ್ ॥ ೬೦ ॥
ಪ್ರಾಸಸ್ತು ಕುಂತಃ ಕೋಣಸ್ತು ಸ್ತ್ರಿಯಃ ಪಾಲ್ಯಶ್ರಿಕೋಟಯಃ ।
ಸರ್ವಾಭಿಸಾರಸ್ಸರ್ವೌಘಸ್ಸರ್ವಸನ್ನಹನಾರ್ಥಕಃ ॥ ೬೨ ॥
ಲೋಹಾಭಿಸಾರೋಽಸ್ತ್ರಭೃತಾಂ ರಾಜ್ಞಾಂ ನೀರಾಜನಾವಿಧಿಃ ।

ಅಸಿಃ ರಿಷ್ಟಿಃ ಕೌಕ್ಷೇಯಕಃ ಮಂಡಲಾಗ್ರಃ ಕರವಾಲಃ ಕೃಪಾಣಃ — ೩ ಖಡ್ಗ, ಕತ್ತಿ. ತ್ಸರುಃ — ಖಡ್ಗಾದಿಮುಷ್ಟೌ ಸ್ಯಾತ್ — ಕತ್ತಿ ಚಾಕು ಮುಂತಾದವುಗಳ ಹಿಡಿ. ಮೇಖಲಾ — ೧ ತನ್ನಿಬಂಧನೇ — ಕೈಯಿಂದ ಜಾರದಂತೆ ಮುಂಗೈಗೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕತ್ತಿಯ ಹಿಡಿಗೆ ಕಟ್ಟಿರುವ ಚರ್ಮದ ಪಟ್ಟಿ. ಫಲಕಃ (ಪುಂ ನ) ಫಲಂ ಚರ್ಮ — ೩ ಗುರಾಣಿ ಹಲಿಗೆ, ಚರ್ಮದ ಖೇಡ. ಸಂಗ್ರಾಹಃ — ೧ ಅಸ್ಯ ಮುಷ್ಟಿಃ — ಗುರಾಣಿಯ ಹಿಡಿ. ದ್ರುಘಣಃ ಮುದ್ಗರಃ ಘನಃ—೩ ದೊಣ್ಣೆ, ಕಬ್ಬಿಣದ ಕುಸುಮಾರಿ, ಗುದಿಗೆ. ಈಲೀ ಕರವಾಳಿಕಾ — ೨ ಚಿಕ್ಕ ಕತ್ತಿ ಅಲಗು. ॥ ೭೫ ॥

ಭಿಂಡಿಪಾಲಃ ಸೃಗಃ — ೨ ಉದ್ದವಾದ ದೊಣ್ಣೆ. ಮಾರುದ್ದ ಗುದಿಗೆ ಪರಿಘಃ ಪರಿಘಾತನಃ — ೨ ಕಬ್ಬಿಣದ ಕಟ್ಟು ಹಾಕಿರುವ ದೊಣ್ಣೆ. ಕುಠಾರಃ ಸ್ವಧಿತಿಃ ಪರಶುಃ ಪರಶ್ವಧಃ — ೪ ಗಂಡು ಕೊಡಲಿ. ಶಸ್ತ್ರೀ ಅಸಿಪುತ್ರೀ ಛುರಿಕಾ ಅಸಿಧೇನುಕಾ — ೪ ಚೂರಿ, ಚಾಕು. ಶಲ್ಯಂ ಶಂಕುಃ — ೨ ಮುಳ್ಳುಕೋಲು, ಮೊಳೆ, ಗೂಟ. ಸರ್ವಲಾ ತೋಮರಃ — ೨ ತೋಮರಾ ಯುಧ, ಮರದ ಸಿಳ್ಳೆ, ಡಾಣೆ ಮುಂತಾದ ಆಯುಧ. ಪ್ರಾಸಃ ಕುಂತಃ — ೨ ಈಟಿ. ಕೋಣಃ ಪಾಳೀ ಅಶ್ರಿಃ ಕೋಟಿಃ (೩ ಸ್ತ್ರೀ) — ೫ ಆಯುಧಗಳ ತುದಿ, ಅಂಚು, ಧಾರೆ. ಸರ್ವಾಭಿಸಾರಃ ಸರ್ವೌಘಃ ಸರ್ವಸನ್ನಹನಂ — ೩ ಸಕಲ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವ ಸನ್ನಾಹ. ಲೋಹಾಭಿಸಾರಃ — ೧ ಶಸ್ತ್ರಭೃತಾಂ ರಾಜ್ಞಾಂ ನೀರಾಜನಾವಿಧಿಃ — ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವ ರಾಜರಿಗೆ ರಕ್ಷೆಯಾಗಿ ಎತ್ತುವ ಆರತಿ, ಯುದ್ಧ ನೀರಾಜನ ಅಭಿಷೇಣನಂ— ಆದೌ ಸೇನಾಯಾ

ಯತ್ನೇ ನಯಾಭಿಗಮನಸಮರೌ ತದಭಿಷೇಣನಮ್ ॥ ೬೬೩ ॥
ಯಾತ್ರಾ ವ್ರಜ್ಯಾಭಿನಿರ್ಯಾಣಂ ಪ್ರಸ್ಥಾನಂ ಗಮನಂ ಗಮಃ ।
ಸ್ಯಾದಾಸಾರಃ ಪ್ರಸರಣಂ ಪ್ರಚಕ್ರಂ ಚಲಿತಾರ್ಥಕಮ್ ॥೬೬೪॥
ಅಹಿತಾನ್ಪ್ರತ್ಯಭೀತಸ್ಯ ರಣೇ ಯಾನಮಭಿಕ್ರಮಃ ।
ವೈತಾಲಿಕಾ ಬೋಧಕರಾಶ್ಚಾಕ್ರಿಕಾಘಾಂಟಿಕಾರ್ಥಕಾಃ ॥೬೬೫॥
ಸ್ಯುರ್ಮಾಗಧಾಸ್ತು ಮಗಧಾ ಬಂದಿನಃ ಸ್ತುತಿಪಾಠಕಾಃ ।
ಸಂಶಪ್ತಕಾಸ್ತು ಸಮಯಾತ್ಸಂಗ್ರಾಮಾದನಿವರ್ತಿನಃ ॥೬೬೬॥
ರೇಣುರ್ದ್ವಯೋಃ ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ಧೂಲಿಃ ಪಾಂಶುರ್ನಾ ನ ದ್ವಯೋ ರಜಃ ।
ಚೂರ್ಣೇ ಕ್ಷೋದಸ್ಸಮುತ್ಪಿಂಜಪಿಂಜಲೌ ಭೃಶಮಾಕುಲೇ ॥೬೬೭॥
ಪತಾಕಾ ವೈಜಯಂತೀ ಸ್ಯಾತ್ಕೇತನಂ ಧ್ವಜಮಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ।
ಸಾ ವೀರಾಶಂಸನಂ ಯುದ್ಧಭೂಮಿರ್ಯಾತಿಭಯಪ್ರದಾ ॥೬೬೮॥
ಅಹಂಪೂರ್ವಮಹಂಪೂರ್ವಮಿತ್ಯಹಂಪೂರ್ವಿಕಾ ಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ।

ಯದಭಿಗಮನಂ — ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಎದುರಾಗಿ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋಗುವುದು. ಯಾತ್ರಾ ವ್ರಜ್ಯಾ ಅಭಿನಿರ್ಯಾಣಂ ಪ್ರಸ್ಥಾನಂ ಗಮನಂ ಗಮಃ — ೬ ವಿಜಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೊರಡುವ ಜಯಪ್ರಸ್ಥಾನ. ಆಸಾರಃ ಪ್ರಸರಣಂ — ೨ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕುವುದು ಪ್ರಚಕ್ರಂ — ೧ ಚಲಿತಾರ್ಥಕಂ—ಸ್ಥಳ ಬಿಟ್ಟು ಸೇನೆ ಹೊರಡುವುದು. ಅಭಿಕ್ರಮಃ —೧ ಅಹಿತಾನ್ ಪ್ರತಿ ಅಭೀತಸ್ಯ ರಣೇ ಯಾನಂ — ಶತ್ರುವನ್ನು ಕುರಿತು ಭಯವಿಲ್ಲದೆ ಯುದ್ಧಾರ್ಥಿಯಾದವನ ಪ್ರಯಾಣ. ವೈತಾಲಿಕಾಃ ಬೋಧಕರಾಃ ಚಕ್ರಿಕಾಃ ಘಾಂಟಿಕಾಃ — ೪ ರಾತ್ರಿ ಮಲಗಿರುವ ಅರಸನನ್ನು ಬೆಳಗಿನ ಜಾವದಲ್ಲಿ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿ ನಿದ್ದೆಯಿಂದೆಬ್ಬಿಸುವ ಪಾಠಕರು. ॥೬೬೫॥

೬೬೬ ✓ಮಾಗಧಾಃ ಮಗಧಾಃ — ೨ ವಂಶಾವಳಿಯನ್ನು ಹೊಗಳುವವರು. ವಂದಿನಃ (ನಾಂತ) ಸ್ತುತಿಪಾಠಕಾಃ — ೨ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಹೊಗಳುವವರು ೪ ಸ್ತುತಿ ಪಾಠಕರೆಂದು ಕೆಲವರ ಮತ. ಸಂಶಪ್ತಕಾಃ — ೧ ಸಮಯಾತ್ ಸಂಗ್ರಾಮಾದನಿವರ್ತಿನಃ — ಆಣೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಯುದ್ಧದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗದೇ ಇರುವವರು. ರೇಣುಃ (ಪುಂ ಸ್ತ್ರೀ) ಧೂಲಿಃ (ಸ್ತ್ರೀ) ಪಾಂಸುಃ (ಪು) ರಜಃ (ಸಾಂತ ನ) — ೪ ಧೂಳಿ. ಚೂರ್ಣಃ ಕ್ಷೋದಃ — ೨ ವಸ್ತುವಿನ ಪುಡಿ ಮರಳು ಕೂಡಿದ ಧೂಳಿ, ಸಮುತ್ಪಿಂಜಃ ಪಿಂಜಲಃ — ೨ ಭೃಶಮಾಕುಲೇ — ಹೆದರಿ ಕಳವಳಿಸುವ ಸೈನ್ಯ. ಪತಾಕಾ ವೈಜಯಂತೀ ಕೇತನಂ ಧ್ವಜಂ (ಪುಂ ನ) — ೪ ಧ್ವಜ, ನಿಶಾನಿ, ಬಾವುಟ. ವೀರಾಶಂಸನಂ — ಯಾ ಅತಿಭಯಪ್ರದಾ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಃ — ಭಯಂಕರವಾದ ಯುದ್ಧರಂಗ. ಅಹಂಪೂರ್ವಿಕಾ — ೧

ಆಹೋಪುರುಷಿಕಾ ದರ್ಪಾದ್ಯಾ ಸ್ಯಾತ್ಸಂಭಾವನಾತ್ಮನಿ ||೬೭೯||
ಅಹಮಹಮಿಕಾ ತು ಸಾ ಸ್ಯಾತ್ಪರಸ್ಪರಂ ಯೋ ಭವತ್ಯಹಂಕಾರಃ |
ದ್ರವಿಣಂ ತರಸ್ಸಹೋಬಲ ಶೌರ್ಯಾಣಿ ಸ್ಥಾಮ ಶುಷ್ಮಂ ಚ ||೬೮೦||
ಶಕ್ತಿಃ ಪರಾಕ್ರಮಪ್ರಾಣೌ ವಿಕ್ರಮಸ್ತ್ವತಿಶಕ್ತಿತಾ |
ವೀರಪಾನಂ ತು ಯತ್ಪಾನಂ ವೃತ್ತೇ ಭಾವಿನಿ ವಾ ರಣೇ ||೬೮೧||
ಯುದ್ಧಮಾಯೋಧನಂ ಜನ್ಯಂ ಪ್ರಧನಂ ಪ್ರವಿದಾರಣಮ್ |
ಮೃಧಮಾಸ್ಕಂದನಂ ಸಂಖ್ಯಂ ಸಮೀಕಂ ಸಾಂಪರಾಯಿಕಮ್ ||೬೮೨||
ಅಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ಸಮರಾನೀಕರಣಾಃ ಕಲಹವಿಗ್ರಹೌ |
ಸಂಪ್ರಹಾರಾಭಿಸಂಪಾತಕಲಿ ಸಂಸ್ಫೋಟಸಂಯುಗಾಃ || ೬೮೩||
ಅಭ್ಯಾಮರ್ದಸಮಾಘಾತ ಸಂಗ್ರಾಮಾಭ್ಯಾಗಮಾಹವಾಃ |
ಸಮುದಾಯಃ ಸ್ತ್ರಿಯಃ ಸಂಯತ್ ಸಮಿತ್ಯಾಜಿಸಮಿದ್ಯುಧಃ ||೬೮೪||
ನಿಯುದ್ಧಂ ಬಾಹುಯುದ್ಧೇಽಥ ತುಮುಲಂ ರಣಸಂಕುಲೇ |

ಅಹಂಪೂರ್ವಂ — ೨ ಇತಿ ಯಾ ಕ್ರಿಯಾ ಸಾ — ನಾನು ಮುಂದು ತಾನು ಮುಂದು ಎಂದು ನುಗ್ಗಿ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸ. ಆಹೋಪುರುಷಿಕಾ — ೧ ದರ್ಪಾತ್ ಆತ್ಮನಿ ಯಾ ಸಂಭಾವನಾ ಸ್ಯಾತ್ — ತಾನೇ ದೊಡ್ಡವನೆಂಬ ಅಹಂಕಾರ. ಅಹಮಹಮಿಕಾ — ೧ ಪರಸ್ಪರಂ ಯಃ ಅಹಂಕಾರಃ ಭವತಿ — ನಾನೇ ಶೂರ, ನಾನೇ ವೀರ ಎಂದು ಹುಟ್ಟುವ ಭಾವನೆ, ಆತ್ಮಸ್ತುತಿ. ದ್ರವಿಣಂ ತರಃ ಸಹಃ (೨ ಸಾಂತ ನ) ಬಲಂ ಶೌರ್ಯಂ ಸ್ಥಾಮ (ನಾಂತ ನ) ಶುಷ್ಮಂ ಶಕ್ತಿಃ ಪರಾಕ್ರಮಃ ಪ್ರಾಣಃ — ೧೦ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಶಕ್ತಿ. ವಿಕ್ರಮಃ — ೧ ಅತಿಶಕ್ತಿತಾ — ಹೆಚ್ಚಾದ ಬಲ, ಅತಿಶಕ್ತಿ. ವೀರಪಾನಂ — ೧ ವೃತ್ತೇ ವಾ ಭಾವಿನಿ ರಣೇ ವಾ ಯತ್ ಪಾನಂ — ಕಾಳಗ ನಡೆಯುವಾಗ ಅಥವಾ ಮುಂದೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ ಯೆಂದಿರುವಾಗ ಭಟರು ಆಯಾಸವಾಗದಂತೆ ಮಾಡುವ ಮದ್ಯಪಾನ. || ೬೮೧ ||

೬೮೨ ಯುದ್ಧಂ ಆಯೋಧನಂ ಜನ್ಯಂ ಪ್ರಧನಂ ಪ್ರವಿದಾರಣಂ ಮೃಧಂ ಆಸ್ಕಂದನಂ ಸಂಖ್ಯಂ ಸಮೀಕಂ ಸಾಂಪರಾಯಿಕಂ ಸಮರಃ ಅನೀಕಃ ರಣಃ (೩ ಪುಂ ನ) ಕಲಹಃ ವಿಗ್ರಹಃ ಸಂಪ್ರಹಾರಃ ಅಭಿಸಂಪಾತಃ ಕಲಿಃ ಸಂಸ್ಫೋಟಃ ಸಂಯುಗಃ ಅಭ್ಯಾಮರ್ದಃ ಸಮಾಘಾತಃ ಸಂಗ್ರಾಮಃ ಅಭ್ಯಾಗಮಃ ಆಹವಃ ಸಮುದಾಯಃ ಸಂಯತ್ (ತಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) ಸಮಿತಿಃ ಆಜಿಃ ಸಮಿತ್ (ತಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) ಯುತ್ (ಧಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) — ೩೧ ಯುದ್ಧದ ಹೆಸರು. ನಿಯುದ್ಧಂ — ೧ ಬಾಹುಯುದ್ಧೇ — ಆಯುಧವಿಲ್ಲದೇ ಮಾಡುವ ಬಾಹುಯುದ್ಧ, ಕುಸ್ತಿ. ತುಮುಲಂ ೧ — ರಣ ಸಂಕುಲೇ — ಸೇನೆಗಳೂ

ಕ್ಷ್ವೇಡಾ ತು ಸಿಂಹನಾದಸ್ಸ್ಯಾತ್ ಕರಿಣಾಂ ಘಟನಾ ಘಟಾ ॥ ೬೭೫ ॥
ಕ್ರಂದನಂ ಯೋಧಸಂರಾವೋ ಬೃಂಹಿತಂ ಕರಿಗರ್ಜಿತಮ್ ।
ವಿಸ್ಫಾರೋ ಧನುಷಃ ಸ್ವಾನಃ ಪಟಹಾಡಂಬರೌ ಸಮೌ ॥ ೬೭೬ ॥
ಪ್ರಸಭಂ ತು ಬಲಾತ್ಕಾರೋ ಹಠೋಽಥ ಸ್ಖಲಿತಂ ಛಲಮ್ ।
ಅಜನ್ಯಂ ಕ್ಲೀಬಮುತ್ಪಾತ ಉಪಸರ್ಗಸ್ಸಮಂ ತ್ರಯಮ್ ॥ ೬೭೭ ॥
ಮೂರ್ಛಾ ತು ಕಶ್ಮಲಂ ಮೋಹೋಽಪ್ಯವಮರ್ದಸ್ತು ಪೀಡನಂ ।
ಅಭ್ಯವಸ್ಕಂದನಂ ತ್ವಭ್ಯಾಸಾದನಂ ವಿಜಯೋ ಜಯಃ ॥ ೬೭೮ ॥ ೬೭೮
ವೈರಶುದ್ಧಿಃ ಪ್ರತೀಕಾರೋ ವೈರನಿರ್ಯಾತನಂ ಚ ಸಾ ।
ಪ್ರೋದ್ರಾವೋದ್ಧಾವಸಂದ್ರಾವ ಸಂದಾವಾ ವಿದ್ರವೋದ್ರವಃ ॥ ೬೭೯ ॥
ಅಪಕ್ರಮೋಽಪಯಾನಂ ಚ ರಣೇ ಭಂಗಃ ಪರಾಜಯಃ ।
ಪರಾಜಿತಪರಾಭೂತೌ ತ್ರಿಷು ನಷ್ಟತಿರೋಹಿತೌ ॥ ೬೮೦ ॥

ಸೇರಿ ಹೋರಾಡುವಿಕೆ, ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧ. ಕ್ಷ್ವೇಡಾ ಸಿಂಹನಾದಃ — ಯುದ್ಧ ಗರ್ಜನೆ, ವೀರರ ಸಿಂಹನಾದ. ಘಟಾ — ಕರಿಣಾಂ ಘಟನಾ — ಆನೆಗಳ ಗುಂಪು. ಕ್ರಂದನಂ — ಯೋಧಸಂರಾವಃ — ವೀರಭಟರ ಕೂಗು. ಬೃಂಹಿತಂ — ೧ ಕರಿಗರ್ಜಿತಂ — ಆನೆಯ ಕೂಗು. ವಿಸ್ಫಾರಃ — ಧನುಷಃ ಸ್ವಾನಃ — ಧನುಷ್ಟಂಕಾರ, ಬಿಲ್ಲಿನ ಶಬ್ದ. ಪಟಹಃ ಆಡಂಬರಃ — ೨ ರಣಭೇರಿ ಶಬ್ದ. ತಮಟೆ ಮೊದಲಾದ ಧ್ವನಿ. ಪ್ರಸಭಂ ಬಲಾತ್ಕಾರಃ ಹಠಃ — ೩ ನಿರ್ಬಂಧ, ಬಲಾತ್ಕಾರ. ಸ್ಖಲಿತಂ ಛಲಂ — ೨ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹದ್ದು ಮೀರುವುದು, ಅತಿಕ್ರಮ. ಅಜನ್ಯಂ ಉತ್ಪಾತಃ ಉಪಸರ್ಗಃ — ೩ ಉತ್ಪಾತಗಳು. ಹಗಲು ನಕ್ಷತ್ರ ಕಾಣಿಸುವುದು, ರಕ್ತದ ಮಳೆ, ಇತ್ಯಾದಿ. ॥ ೬೭೭ ॥

ಮೂರ್ಛಾ ಕಶ್ಮಲಂ ಮೋಹಃ — ೩ ಮೈ ಮರೆಯುವಿಕೆ, ಮೂರ್ಛೆ. ಅವಮರ್ದಃ ಪೀಡನಂ — ೨ ಹಿಂಸೆ. ಅಭ್ಯವಸ್ಕಂದನಂ ಅಭ್ಯಾಸಾದನಂ — ಮೋಸದಿಂದ ಶತ್ರುವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸುವಿಕೆ ವಿಜಯಃ ಜಯಃ — ೨ ಗೆಲುವು, ಜಯ. ವೈರಶುದ್ಧಿಃ ಪ್ರತೀಕಾರಃ ವೈರನಿರ್ಯಾತನಂ — ೩ ಪ್ರತೀಕಾರ, ಹಗೆ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ॥ ೬೭೮ ॥

ಪ್ರೋದ್ರಾವಃ ಉದ್ರಾವಃ ಸಂದ್ರಾವಃ ಸಂದಾವಃ ವಿದ್ರವಃ ದ್ರವಃ ಅಪಕ್ರಮಃ ಅಪಯಾನಂ — ೮ ಸೋತು ಓಡಿಹೋಗುವುದು, ಪಲಾಯನ. ಪರಾಜಯಃ — ೧ ರಣೇ ಭಂಗಃ — ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸೋಲುವುದು, ಅಪಜಯ. ಪರಾಜಿತಃ ಪರಾಭೂತಃ — ೨ ಸೋತವನು. ನಷ್ಟಃ ತಿರೋಹಿತಃ — ಸೋತು ಓಡಿಹೋಗಿ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಅವಿತುಕೊಂಡವನು. ಪ್ರಮಾಪಣಂ ನಿಬರ್ಹಣಂ

ಪ್ರಮಾಪಣಂ ನಿಬರ್ಹಣಂ ನಿಕಾರಣಂ ವಿಶಾರಣಂ ।
ಪ್ರವಾಸನಂ ಪರಾಸನಂ ನಿಷೂದನಂ ನಿಹಿಂಸನಮ್ ॥ ೬೮೧ ॥
ನಿರ್ವಾಸನಂ ಸಂಜ್ಞಪನಂ ನಿರ್ಗ್ರಂಥನಮಪಾಸನಮ್ ।
ನಿಸ್ತರ್ಹಣಂ ನಿಹನನಂ ಕ್ಷಣನಂ ಪರಿವರ್ಜನಮ್ ॥ ೬೮೨ ॥
ನಿರ್ವಾಪಣಂ ವಿಶಸನಂ ಮಾರಣಂ ಪ್ರತಿಘಾತನಮ್ ।
ಉದ್ವಾಸನ ಪ್ರಮಥನ ಕಥನೋಜ್ಜ್ವಾಸನಾನಿ ಚ ॥ ೬೮೩ ॥
ಆಲಂಭ ಪಿಂಜ ವಿಶರ ಘಾತೋನ್ಮಾಥ ವಧಾ (ಅಪಿ)
ಸ್ಯಾತ್ಪಂಚತಾ ಕಾಲಧರ್ಮೋ ದಿಷ್ಟಾಂತಃ ಪ್ರಳಯೋಽತ್ಯಯಃ ॥ ೬೮೪ ॥
ಅಂತೋ ನಾಶೋ ದ್ವಯೋರ್ಮೃತ್ಯುರ್ಮರಣಂ ನಿಧನೋಽಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ।
ಪರಾಸುಪ್ರಾಪ್ತಪಂಚತ್ವಪರೇತಪ್ರೇತಸಂಸ್ಥಿತಾಃ ॥ ೬೮೫ ॥
ಮೃತಪ್ರಮೀತೌ ತ್ರಿಷ್ವೇತೇ ಚಿತಾ ಚಿತ್ಯಾ ಚಿತಿಃ ಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ।
ಕಬಂಧೋಽಸ್ತ್ರೀ ಕ್ರಿಯಾಯುಕ್ತಮಪಮೂರ್ಧಕಳೇಬರಮ್ ॥ ೬೮೬ ॥
ಸ್ಮಶಾನಂ ಸ್ಯಾತ್ಪಿತೃವನಂ ಕುಣಪಶ್ಶವಮಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ।
ಪ್ರಗ್ರಹೋಪಗ್ರಹೌ ಬಂದ್ಯಾಂ ಕಾರಾ ಸ್ಯಾದ್ಬಂಧನಾಲಯೇ ॥ ೬೮೭ ॥

ನಿಕಾರಣಂ (ವಿ) ವಿಶಾರಣಂ ಪ್ರವಾಸನಂ ಪರಾಸನಂ ನಿಷೂದನಂ ನಿಹಿಂಸನಂ ನಿರ್ವಾಸನಂ ಸಂಜ್ಞಪನಂ ನಿರ್ಗ್ರಂಥನಂ ಅಪಾಸನಂ ನಿಸ್ತರ್ಹಣಂ ನಿಹನನಂ ಕ್ಷಣನಂ ಪರಿವರ್ಜನಂ ನಿರ್ವಾಪನಂ ವಿಶಸನಂ ಮಾರಣಂ ಪ್ರತಿಘಾತನಂ ಉದ್ವಾಸನಂ ಪ್ರಮಥನಂ ಕ್ರಥನಂ ಉಜ್ಜ್ವಾ (ಚ್ಚ್ವಾ) ಸನಂ ಆಲಂಭಃ ಪಿಂಜಃ ವಿಶರಃ ಘಾತಃ ಉನ್ಮಾಥಃ ವಧಃ — ೩೦ ಕೊಲೆ, ಸಂಹಾರ ಮಾಡುವುದು. ॥ ೬೮೩ ॥

ಪಂಚತಾ ಕಾಲಧರ್ಮಃ ದಿಷ್ಟಾಂತಃ ಪ್ರಳಯಃ ಅತ್ಯಯಃ ಅಂತಃ ನಾಶಃ ಮೃತ್ಯುಃ (ಪುಂ ಸ್ತ್ರೀ) ಮರಣಂ ನಿಧನಃ (ಪುಂ ನ) — ೧೦ ಸಾವು, ಮರಣ. ಪರಾಸುಃ ಪ್ರಾಪ್ತಪಂಚತ್ವಃ ಪರೇತಃ ಪ್ರೇತಃ ಸಂಸ್ಥಿತಃ ಮೃತಃ ಪ್ರಮೀತಃ — ೭ ಸತ್ತವನ ಹೆಸರು. ಚಿತಾ ಚಿತ್ಯಾ ಚಿತಿಃ — ೩ ಚಿತೆ, ಹೆಣವನ್ನು ಸುಡುವುದಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದ ಸೌದೆ ರಾಶಿ. ಕಬಂಧಃ — ೧ ಕ್ರಿಯಾಯುಕ್ತಃ ಅಪಮೂರ್ಧ ಕಳೇವರಂ — ತಲೆಯಿಲ್ಲದೆ ಕುಣಿದಾಡುತ್ತಿರುವ ಮುಂಡ. ಸ್ಮಶಾನಂ ಪಿತೃವನಂ — ೨ ಸುಡುಗಾಡು, ಹೆಣ ಸುಡುವ ಅಥವಾ ಹೂಳುವ ಸ್ಥಳ. ಕುಣಪಃ ಶವಃ (ಪುಂ ನ) — ೨ ಹೆಣ, ಸತ್ತ ಪ್ರಾಣಿ. ಪ್ರಗ್ರಹಃ ಉಪಗ್ರಹಃ ಬಂದೀ (ಇಕಾರಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) — ೩ ಖೈದಿ, ಸೆರೆ ಸಿಕ್ಕಿದವನು ಕಾರಾ — ೪ ಬಂಧನಾಲಯೇ — ಬಂದೀಖಾನೆ, ಸೆರೆಮನೆ. ಅಸವಃ ಪ್ರಾಣಾಃ (ಪು ನಿತ್ಯ

ಪುಂಸಿ ಭೂಮ್ನ್ಯಸವಃ ಪ್ರಾಣಾಶ್ಚೈವಂ ಜೀವೋಽಸುಧಾರಣಮ್ ।
ಆಯುರ್ಜೀವಿತ ಕಾಲೋ ನಾ ಜೀವಾತುರ್ಜೀವನೌಷಧಮ್ ॥ ೬೮ ॥

ಇತಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯವರ್ಗಃ

ವೈಶ್ಯವರ್ಗಃ ೮

ಊರವ್ಯಾ ಊರುಜಾ ಅರ್ಯಾ ವೈಶ್ಯಾ ಭೂಮಿಸ್ಪೃಶೋ ವಿಶಃ ।
ಆಜೀವೋ ಜೀವಿಕಾ ವಾರ್ತಾ ವೃತ್ತಿರ್ವರ್ತನ ಜೀವನೇ ॥ ೧೯ ॥
ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ಕೃಷಿಃ ಪಾಶುಪಾಲ್ಯಂ ವಾಣಿಜ್ಯಂ ಚೇತಿ ವೃತ್ತಯಃ ।
ಸೇವಾ ಶ್ವವೃತಿರನೃತಂ ಕೃಷಿರುಂಛಶಿಲಂ ತ್ವೃತಮ್ ॥ ೬೦ ॥
ದ್ವೇ ಯಾಚಿತಾಯಾಚಿತಯೋರ್ಯಥಾಸಂಖ್ಯಂ ಮೃತಾಮೃತೇ ।

ಬಹುವಚನಾಂತ) — ೨ ಪ್ರಾಣವಾಯು. ಜೀವಃ ಅಸುಧಾರಣಂ — ೨ ಬದುಕಿರುವುದು, ಪ್ರಾಣ ಧರಿಸಿರುವುದು. ಆಯುಃ (ಸಾಂತ ನ) ಜೀವಿತಕಾಲಃ — ೨ ಆಯುಸ್ಸು, ಬದುಕಿರುವ ಕಾಲ. ಜೀವಾತುಃ ಜೀವನೌಷಧಂ — ಸತ್ತವರನ್ನು ಬದುಕಿಸುವ ಸಂಜೀವನೌಷಧ. ॥ ೬೮ ॥

ಕ್ಷತ್ರಿಯವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ.

ಊರವ್ಯಾಃ ಊರುಜಾಃ ಅರ್ಯಾಃ ವೈಶ್ಯಾಃ ಭೂಮಿಸ್ಪೃಶಃ ವಿಶಃ (೨ ಶಾಂತ) — ೬ ವೈಶ್ಯನ ಹೆಸರು. ಆಜೀವಃ ಜೀವಿಕಾ ವಾರ್ತಾ ವೃತ್ತಿಃ ವರ್ತನಂ ಜೀವನಂ — ೬ ಕಸಬು, ಜೀವನೋಪಾಯ. ಕೃಷಿಃ — ಉತ್ತು ಬೆಳೆಯುವುದು. ಪಾಶುಪಾಲ್ಯಂ — ಗೋಸೇವೆ. ವಾಣಿಜ್ಯಂ — ವ್ಯಾಪಾರ. ಈ ೩ ವೈಶ್ಯನ ಜೀವನ, ವೃತ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಸೇವಾ ಶ್ವವೃತಿಃ — ೨ ಸೇವೆ ಮಾಡಿ ಜೀವಿಸುವುದು, ನೀಚವೃತ್ತಿ, ಶೂದ್ರವೃತ್ತಿ. ಅನೃತಂ — ೧ ವ್ಯವಸಾಯ, ಬೆಳೆ ಮಾಡಿ ಜೀವಿಸುವುದು. ಋತಂ — ೧ ಉಂಛಶಿಲಂ — ಊರು ಕೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಕಾಳುಗಳನ್ನಾರಿಸಿಕೊಂಡು ತಿನ್ನುವುದು. ಉಂಛವೃತ್ತಿ — ಹೊಲ ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಕಾಳುಗಳನ್ನಾರಿಸಿ ತಿಂದು ಜೀವಿಸುವುದು. ಶಿಲಾವೃತ್ತಿ — ಇವೆರಡಕ್ಕೂ ಋತವೆಂದು ಹೆಸರು. ಮೃತಂ ಅಮೃತಂ — ದ್ವೇ ಯಥಾಸಂಖ್ಯಂ ಯಾಚಿತಾಯಾಚಿತಯೋಃ — ಮೃತವೆಂದರೆ ಬಿಕ್ಷೆಯಿಂದ ಜೀವಿಸುವುದು. ಅಮೃತವೆಂದರೆ ಯಾಚನೆ ಮಾಡದೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಜೀವಿಸುವುದು. ಸತ್ಯಾನೃತಂ — ೧

ಸತ್ಯಾನೃತಂ ವಣಿಗ್ಭಾವಸ್ಸ್ಯಾದೃಣಂ ಪರ್ಯುದಂಚನಮ್ ॥ ೬೧ ॥
ಉದ್ಧಾರೋರ್ಥಪ್ರಯೋಗಸ್ತು ಕುಸೀದಂ ವೃದ್ಧಿಜೀವಿಕಾ ।
ಯಾಚ್ಞಯಾಪ್ತಂ ಯಾಚಿತಕಂ ನಿಯಮಾದಾಪಮಿತ್ಯಕಮ್ ॥ ೬೨ ॥
ಉತ್ತಮರ್ಣಾಧಮರ್ಣೌ ದ್ವೌ ಪ್ರಯೋಕ್ತೃಗ್ರಾಹಕೌ ಕ್ರಮಾತ್ ।
ಕುಸೀದಕೋ ವಾರ್ಧುಷಿಕೋ ವೃದ್ಧ್ಯಾಜೀವಶ್ಚ ವಾರ್ಧುಷಿಃ ॥ ೬೩ ॥
ಕ್ಷೇತ್ರಾಜೀವಃ ಕರ್ಷಕಶ್ಚ ಕೃಷಿಕಶ್ಚ ಕೃಷೀವಲಃ ।
ಕ್ಷೇತ್ರಂ ವ್ರೈಹೇಯ ಶಾಲೇಯಂ ವ್ರೀಹಿಶಾಲ್ಯುದ್ಭವೋಚಿತಮ್ ॥ ೬೪ ॥
ಯವ್ಯಂ ಯವಕ್ಯಂ ಷಷ್ಟಿಕ್ಯಂ ಯವಾದಿಭವನಂ ಹಿ ತತ್ ।
ತಿಲ್ಯತೈಲೀನವನ್ಮಾಷೋ ಮಾಣುಭಂಗಾದ್ದ್ವಿರೂಪತಾ ॥ ೬೫ ॥
ಮೌದ್ಗೀನಕೌದ್ರವೀಣಾದಿ ಶೇಷಧಾನ್ಯೋದ್ಭವಕ್ಷಮಮ್ ।

ವಣಿಗ್ಭಾವಃ — ವರ್ತಕನ ವ್ಯಾಪಾರ, ಸುಳ್ಳನ್ನು ನಿಜವನ್ನು ಹೇಳಿ ಸಂಪಾದಿಸುವುದು. ಋಣಂ ಪರ್ಯುದಂಚನಂ ಉದ್ಧಾರಃ — ೩ ಸಾಲ. ಕಡ. ಅರ್ಥಪ್ರಯೋಗಃ ಕುಸೀದಂ ವೃದ್ಧಿಜೀವಿಕಾ — ೩ ಹಣದ ಬಡ್ಡಿ. ಸಾಲದಿಂದ ಬರುವ ಬಡ್ಡಿ ಹಣ. ಯಾಚಿತಕಂ — ೧ ಯಾಚ್ಞ ಯಾ ಆಪ್ತಂ — ಯಾಚನೆ ಮಾಡಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದು. ಆಪಮಿತ್ಯಕಂ — ನಿಯಮಾದಾಪ್ತಂ — ಒಂದನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ತಂದದ್ದು ಉತ್ತಮರ್ಣಃ — ಸಾಲ ಕೊಟ್ಟವನು. ಅಧಮರ್ಣಃ — ಸಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಂಡವನು. (ಕ್ರಮಾತ್ ಪ್ರಯೋಕ್ತೃಗ್ರಾಹಕೌ) ಕುಸೀದಕಃ ವಾರ್ಧುಷಿಕಃ ವೃದ್ಧ್ಯಾಜೀವಃ ವಾರ್ಧುಷಿಃ — ೪ ಬಡ್ಡಿಯಿಂದ ಜೀವನ ಮಾಡುವವನು. ಕ್ಷೇತ್ರಾಜೀವಃ ಕರ್ಷಕಃ ಕೃಷಿಕಃ ಕೃಷೀವಲಃ — ೪ ವ್ಯವಸಾಯ ಮಾಡುವವನು. ಕೃಷಿಜೀವಿ. ॥ ೬೪ ॥

ವ್ರೈಹೇಯಂ ಶಾಲೇಯಂ — ೨ ಶಾಲ್ಯುದ್ಭವೋಚಿತಂ ಕ್ಷೇತ್ರಂ — ಭತ್ತ ದೊಡ್ಡ ಭತ್ತ ಬೆಳೆಯುವ ಗದ್ದೆ. ಯವ್ಯಂ ಯವಕ್ಯಂ — ೨ ಯವೆಯೆಂಬ ಧಾನ್ಯ. ಸಣ್ಣಕ್ಕಿ, ಗೋಧಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುವ ಗದ್ದೆ. ಷಷ್ಟಿಕ್ಯಂ — ೬೦ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಧಾನ್ಯವುಳ್ಳ ಗದ್ದೆ. ತಿಲ್ಯಂ ತೈಲೀನಂ — ೨ ಎಳ್ಳು ಬೆಳೆಯುವ ಭೂಮಿ. ಇದರಂತೆಯೇ — ಮಾಷೋಮಾಣುಭಂಗಾತ್ ದ್ವಿರೂಪತಾ — ಮಾಷಾದಿ ಪದಗಳಿಂದ ಎರಡು ರೂಪ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಮಾಷ್ಯಂ ಮಾಷೀಣಂ — ಉದ್ದು ಬೆಳೆಯುವ ಭೂಮಿ ಉಮ್ಯಂ ಔಮೀನಂ — ಅಲಸಂದೆ ಬೆಳೆಯುವ ಭೂಮಿ. ಆಣವ್ಯಂ ಆಣವೀನಂ — ನವಣೆ ಬೆಳೆಯುವ ಗದ್ದೆ. ಭಂಗ್ಯಂ ಭಾಂಗೀನಂ — ಸೆಣಬು ಬೆಳೆಯುವ ಭೂಮಿ. ಮೌದ್ಗೀನಂ — ಹೆಸರು ಬೆಳೆಯುವ ಭೂಮಿ. ಕೌದ್ರವೀಣಂ — ಹಾರಕ ಬೆಳೆಯುವ ಭೂಮಿ. ಬೀಜಾ

ಬೀಜಾಕೃತಂ ತೂಪ್ತಕೃಷ್ಟಂ ಸೀತ್ಯಂ ಕೃಷ್ಟಂ ಚ ಹಲ್ಯವತ್ ॥ ೧೯೬ ॥
ತ್ರಿಗುಣಾಕೃತಂ ತೃತೀಯಾಕೃತಂ ತ್ರಿಹಲ್ಯಂ ತ್ರೀಸೀತ್ಯಮಪಿ ತಸ್ಮಿನ್ ।
ದ್ವಿಗುಣಾಕೃತೇ ತು ಸರ್ವಂ ಪೂರ್ವಂ ಶಂಬಾಕೃತಮಪೀಹ ॥ ೧೯೭ ॥
ದ್ರೋಣಾಢಕಾದಿವಾಪಾದೌ ದ್ರೌಣಿಕಾಢಕಿಕಾದಯಃ ।
ಖಾರೀವಾಪಸ್ತು ಖಾರೀಕ ಉತ್ತಮರ್ಣಾದಯಸ್ತ್ರಿಷು ॥ ೧೯೮ ॥
ಪುಂನಪುಂಸಕಯೋರ್ವಪ್ರಃ ಕೇದಾರಃ ಕ್ಷೇತ್ರಮಸ್ಯ ತು ।
ಕೈದಾರಕಂ ಸ್ಯಾತ್ಕೈದಾರ್ಯಂ ಕ್ಷೈತ್ರಂ ಕೈದಾರಿಕಂ ಗಣೇ ॥ ೧೯೯ ॥
ಲೋಷ್ಟಾನಿ ಲೇಷ್ಟವಃ ಪುಂಸಿ ಕೋಟಿಶೋ ಲೋಷ್ಟಭೇದನಃ ।
ಪ್ರಾಜನಂ ತೋದನಂ ತೋತ್ರಂ ಖನಿತ್ರಮವದಾರಣಮ್ ॥ ೨೦೦ ॥
ದಾತ್ರಂ ಲವಿತ್ರಮಾಬಂಧೋ ಯೋತ್ರಂ ಯೋಕ್ತ್ರಮಥೋ ಹ (ಫ) ಲಮ್ ।
ನಿರೀಶಂ ಕುಟಕಂ ಫಾಲಃ ಕೃಷಕೋ ಲಾಂಗಲಂ ಹಲಮ್ ॥ ೨೦೧ ॥

ಕೃತಂ ಉಪ್ತಕೃಷ್ಟಂ — ೨ ಬೀಜ ಬಿತ್ತಿದ ಮೇಲೆ ಉತ್ತ ಭೂಮಿ. ಸೀತ್ಯಂ ಕೃಷ್ಟಂ ಹಲ್ಯಂ — ೩ ಉತ್ತು ಹದಮಾಡಿದ ಗದ್ದೆ. ತ್ರಿಗುಣಾಕೃತಂ ತೃತೀಯಾಕೃತಂ ದ್ವಿಹಲ್ಯಂ ದ್ವೀಸೀತ್ಯಂ ಶಂಬಾಕೃತಂ — ೫ ಅಡ್ಡವಾಗಿ ೧ ಸಲ ಉದ್ದವಾಗಿ ೧ ಸಲ ಹೀಗೆ ೨ ಸಾರಿ ಉತ್ತಿರುವ ಭೂಮಿ. ದ್ರೌಣಿಕಂ — ೪ ಕೊಳಗ ಬೀಜವರಿ ಭೂಮಿ. ಆಢಕಂ — ೧ ಕೊಳಗ ಬೀಜವರಿ ಭೂಮಿ. ಪ್ರಾಸ್ಥಿಕಂ ೧ ಸೇರು ಬೀಜವರಿ ಭೂಮಿ. ಖಾರೀಕಃ — ಖಾರೀವಾಪಃ — ೧ ಖಂಡುಗ ಬೀಜವರಿ ಭೂಮಿ. ಉತ್ತಮರ್ಣಾದಯಃ ತ್ರಿಷು — ಉತ್ತಮರ್ಣ ಪದದಿಂದ ಖಾರೀಕ ಶಬ್ದದವರೆಗೂ ಇರುವ ಶಬ್ದಗಳು ತ್ರಿಲಿಂಗಗಳಾಗುತ್ತವೆ ॥ ೧೯೮ ॥

ವಪ್ರಂ ಕೇದಾರಂ ಕ್ಷೇತ್ರಂ (ಪುಂ ನ) — ೩ ಭತ್ತದ ಗದ್ದೆ. ಕೈದಾರಕಂ ಕೈದಾರ್ಯಂ ಕ್ಷೈತ್ರಂ ಕೈದಾರಿಕಂ — ೪ ಗದ್ದೆಯ ಗುಂಪು, ಗದ್ದೆ ಬಯಲು. ಲೋಷ್ಟಂ ಲೇಷ್ಟುಃ (ಪು) — ೨ ಮಂಣು ಹೆಂಟೆ. ಕೋಟಿಶಃ ಲೋಷ್ಟಭೇದನಃ — ೨ಮಂಣು ಹೆಂಟೆ ಒಡೆಯುವ ಕೊಡತಿ. ಪ್ರಾಜನಂ ತೋದನಂ ತೋತ್ರಂ — ೩ ತಿವಿಗೋಲು, ಮುಳ್ಳುಗೋಲು. ಖನಿತ್ರಂ ಅವದಾರಣಂ — ೨ ಅಗತೆ ಕೈ, ಗುದ್ದಲಿ, ಎಲೆಕೊಟ್ಟು. ದಾತ್ರಂ ಲವಿತ್ರಂ — ೨ ಕುಡುಗೋಲು, ಈಳಿಗೆಮಣೆ, ಮಚ್ಚುಗತ್ತಿ ಇತ್ಯಾದಿ. ಆಬಂಧಃ ಯೋಕ್ತ್ರಂ ಯೋತ್ರಂ — ೩ ಎತ್ತಿನ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ನೊಗವನ್ನು ಹೇರಿ ಅದನ್ನು ಬಿಗಿದು ಕಟ್ಟುವ ಹಗ್ಗ, ಜತ್ತಿಗೆ. ಫ (ಹ) ಲಂ ನಿರೀಶಂ ಕುಟಕಂ — ೩ ಕಬ್ಬಿಣದ ನೇಗಿಲು. ಸೀಮೆ ನೇಗಿಲು. ಫಾಲಃ ಕೃಷಕಃ — ೨ ಮರದಿಂದಲೂ ಕಬ್ಬಿಣದಿಂದಲೂ ಮಾಡಿದ ನಾಡು ನೇಗಿಲು. ಲಾಂಗಲಂ ಹಲಂ ಗೋದಾರಣಂ ಸೀರಃ — ೪ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ

ಗೋದಾರಣಾ ಚ ಸೀರೋಥ ಶಮ್ಯಾ ಸ್ತ್ರೀ ಯುಗಕೀಲಕಂ ।
ಈಷಾ ಲಾಂಗಲದಂಡಃ ಸ್ಯಾತ್ಸೀತಾ ಲಾಂಗಲಪದ್ಧತಿಃ ॥ ೭೦೨ ॥
ಪುಂಸಿ ಮೇಥಿಃ (ಧಿಃ) ಖಲೇ ದಾರು ನ್ಯಸ್ತಂ ಯತ್ಪಶುಬಂಧನೇ ।
ಆಶುರ್ವ್ರೀಹಿಃ ಪಾಟಲಃ ಸ್ಯಾಚ್ಛಿತಶೂಕಯವೌ ಸಮೌ ॥ ೭೦೩ ॥
ತೋಕ್ಮಸ್ತು ತತ್ರ ಹರಿತೇ ಕಲಾಯಸ್ತು ಸತೀನಕಃ ।
ಹರೇಣುಖಂಡಿಕೌ ಚಾಸ್ಮಿನ್ ಕೋರದೂಷಸ್ತು ಕೋದ್ರವಃ ॥ ೭೦೪ ॥
ಮಂಗಲ್ಯಕೋ ಮಸೂರೋಽಥ ಮಕುಷ್ಠ (ಷ್ಟ) ಕಮಯುಷ್ಠಕೌ ।
ವನಮುದ್ಗೇ ಸರ್ಷಪೇ ತು ದ್ವೌ ತುಂದುಭಕದಂಬಕೌ ॥ ೭೦೫ ॥
ಸಿದ್ಧಾರ್ಥಸ್ತ್ವೇಷಧವಲೋ ಗೋಧೂಮಃ ಸುಮನಃ ಸಮೌ ।
ಸ್ಯಾದ್ಯಾವಕಸ್ತು ಕುಲ್ಮಾಷಶ್ಚಣಕೋ ಹರಿಮಂಥಕಃ ॥ ೭೦೬ ॥
ದ್ವೌ ತಿಲೇ ತಿಲಪೇಜಶ್ಚ ತಿಲಪಿಂಜಶ್ಚ ನಿಷ್ಫಲೇ ।
ಕ್ಷವಃ ಕ್ಷುತಾಭಿಜನನೋ ರಾಜಿಕಾ ಕೃಷ್ಣಿಕಾಸುರೀ ॥ ೭೦೭ ॥

ನೇಗಿಲು. ಶಮ್ಯಾ ಯುಗಕೀಲಕಂ — ೨ ನೊಗದ ಗೂಟ, ಕೀಲು. ಈ ಷಾ —೧ ಲಾಂಗಲದಂಡಃ — ನೇಗಿಲ ಬುಡದಿಂದ ಹೊರಟು ನೊಗದ ಮೇಲೆ ಕೂತುಕೊಳ್ಳುವ ಉದ್ದದ ಮರ. ಸೀತಾ — ೧ ಲಾಂಗಲಪದ್ಧತಿಃ — ನೇಗಿಲು ಹರಿದ ಹಳ್ಳವಾದ ಜಾಗ ॥ ೭೦೨ ॥

ಮೇಥಿಃ (ಪು) —೧ ಪಶುಬಂಧನೇ ಖಲೇ ಯತ್ ನ್ಯಸ್ತಂ ದಾರು — ಅಂಗಣದಲ್ಲಿ ಎತ್ತು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ನೆಟ್ಟಿರುವ ಮರ, ಮೇಟಿಮರ. ಆಶುವ್ರೀಹಿಃ ಪಾಟಲಃ — ೨ ಕೆಂಬೂತಿ ಭತ್ತ, ಶಿತಶೂಕಃ ಯವಃ — ೨ ಬಿಳೀ ಭತ್ತ. ತೋಕ್ಮಃ — ೨ ಹರಿತೇ ತತ್ರ — ಹಳದಿ ಭತ್ತ. ಕಲಾಯಃ ಸತೀನಕಃ ಹರೇಣುಃ ಖಂಡಿಕಃ — ೪ ನೆಲಗಡಲೆ ಕಾಯಿ. ಕೋರದೂಷಃ ಕ್ರೋದವಃ — ೨ ಹಾರಕವೆಂಬ ಧಾನ್ಯ. ಮಂಗಲ್ಯಕಃ ಮಸೂರಃ ೨ ಕಾಡುಗಡಲೆ ಸಣ್ಣಗಡಲೆ. ಮಕುಷ್ಠಕಃ ಮಯುಷ್ಠಕಃ ವನಮುದ್ಗಃ — ೩ ಕಾಡು ಹೆಸರು. ಸರ್ಷಪಃ ತುಂದುಭಃ ಕದಂಬಕಃ — ೩ ಸಾಸಿವೆ. ಸಿದ್ಧಾರ್ಥಃ — ೧ ಏಷ ಧವಲಃ — ಬಿಳೀ ಸಾಸಿವೆ. ಗೋಧೂಮಃ ಸುಮನಃ — ೨ ಗೋಧಿ. ಯಾವಕಃ ಕುಲ್ಮಾಷಃ — ೨ ಅಲಸಂದೆ, ತಡಗುಣಿ. ಚಣಕಃ ಹರಿಮಂಥಕಃ — ೨ ಕಡಲೆ. ತಿಲಪಿಂಜಃ ತಿಲಪೇಜಃ — ೨ ನಿಷ್ಫಲೇ ತಿಲೇ — ಜಳ್ಳು ಎಳ್ಳು. ಕ್ಷವಃ ಕ್ಷುತಾಭಿಜನನಃ ರಾಜಿಕಾ ಕೃಷ್ಣಿಕಾ ಆಸುರೀ — ೬ ಕರೀ ಸಾಸಿವೆ, ದೊಡ್ಡ ಸಾಸಿವೆ. ॥ ೭೦೭ ॥

ಸ್ತ್ರಿಯೌ ಕಂಗುಕ್ಪ್ರಿಯಂಗೂ ದ್ವೇ ಅತಸೀ ಸ್ಯಾ ದುಮಾ ಕ್ಷುಮಾ ।
ಮಾತುಲಾನೀ ತು ಭಂಗಾಯಾಂ ವ್ರೀಹಿಭೇದಸ್ತ್ವಣುಃ ಪುಮಾನ್ ॥ ೭೦೮ ॥
ಕಿಂಶಾರುಃ ಸಸ್ಯಶೂಕಂ ಸ್ಯಾತ್ಕಣಿಶಂ ಸಸ್ಯಮಂಜರೀ ।
ಧಾನ್ಯಂ ವ್ರೀಹಿಃ ಸ್ತಂಭಕರಿಃ ಸ್ತಂಭೋ ಗುಚ್ಛಸ್ತೃಣಾದಿನಃ ॥ ೭೦೯ ॥
ನಾಡೀ ನಾಲಂ ಚ ಕಾಂಡೋಽಸ್ಯ ಪಲಾಲೋಽಸ್ತ್ರೀ ಸ ನಿಷ್ಫಲಃ ।
ಕಡಂಗರೋ ಬುಸಂ ಕ್ಲೀಬೇ ಧಾನ್ಯತ್ವಚಿ ತುಷಾಂಸ್ತುಷಃ ॥ ೭೧೦ ॥
ಶೂಕೋಽಸ್ತ್ರೀ ಶ್ಲಕ್ಷ್ಣತೀಕ್ಷ್ಣಾಗ್ರೇ ಶಮೀ ಶಿಂಬಾ ತ್ರಿಷೂತ್ತರೇ ।
ಋದ್ಧಮಾವಸಿತಂ ಧಾನ್ಯಂ ಪೂತಂ ತು ಬಹುಲೀಕೃತಮ್ ॥ ೭೧೧ ॥
ಮಾಷಾದಯಃ ಶಮೀಧಾನ್ಯೇ ಶೂಕಧಾನ್ಯೇ ಯವಾದಯಃ ।
ಶಾಲಯಃ ಕಲಮಾದ್ಯಾಶ್ಚ ಷಷ್ಟಿಕಾದ್ಯಾಶ್ಚ ಪುಂಸ್ಯಮೀ ॥ ೭೧೨ ॥
ತೃಣಧಾನ್ಯಾನಿ ನೀವಾರಾಃ ಸ್ತ್ರೀ ಗವೇಧುರ್ಗವೇಧುಕಾ ।
ಅಯೋಗ್ರಂ ಮುಸಲೋಽಸ್ತ್ರೀ ಸಾದ್ಯದೂಖಲಮುಲೂಖಲಮ್ ॥ ೭೧೩ ॥

ಕಂಗುಃ ಪ್ರಿಯಂಗುಃ (೨ ಸ್ತ್ರೀ) — ನವಣೆಯ ಹೆಸರು. ಅತಸೀ ಉಮಾ ಕ್ಷುಮಾ — ೩ ಕರಿ ಅಗಸೆ. ಮಾತುಲಾನೀ ಭಂಗಾ — ೨ ಸೆಣಬು. ಅಣುಃ — ೧ ಸಣ್ಣ ಭತ್ತ. ಕಿಂಶಾರುಃ ಸಸ್ಯಶೂಕಂ — ೨ ಭತ್ತದ ಊಬು. ಕಣಿಶಂ ಸಸ್ಯಮಂಜರೀ — ೨ ಧಾನ್ಯದ ತೆನೆ. ಧಾನ್ಯಂ ವ್ರೀಹಿಃ ಸ್ತಂಬಕರಿಃ — ೩ ಧಾನ್ಯದ ಹೆಸರು. ಸ್ತಂಭಃ ಗುಚ್ಛಃ — ೨ ಹೊದರಾಗಿರುವ ಹುಲ್ಲು ಪೈರು ಮುಂತಾದವು. ನಾಳೀ ನಾಳಂ ಕಾಂಡಂ — ಪೈರಿನ ದಂಟು, ತಾಳು, ಕಡ್ಡಿ. ಪಲಾಲಃ — ಜಳ್ಳು. ಕಡಂಗರಃ ಬುಸಂ — ೨ ಹೊಟ್ಟು. ಶೂಕಃ — ೧ ಶ್ಲಕ್ಷ್ಣತೀಕ್ಷ್ಣಾಗ್ರೇ — ನುಣುಪಾಗಿಯೂ ಮೊನಚಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಧಾನ್ಯದ ಮುಳ್ಳು, ಊಬು. ಶಮೀ ಶಿಂಬಾ — ೨ ಹೊಟ್ಟು, ತವುಡು. ಉತ್ತರೇ ತ್ರಿಷು — ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಋದ್ಧ ಶಬ್ದದಿಂದ ಬಹುಳೀಕೃತ ಪದದ ವರೆಗೆ ಇರುವವುಗಳು ತ್ರಿಲಿಂಗಗಳು. ಋದ್ಧಂ ಆವಸಿತಂ — ೨ ಕುಟ್ಟಿದ ಧಾನ್ಯ. ಪೂತಂ ಬಹುಳೀಕೃತಂ — ೨ ತೂರಿ ಹದ ಮಾಡಿದ ಧಾನ್ಯ. ಶಮೀಧಾನ್ಯಂ — ೧ ಉದ್ದು ಮೊದಲಾದವುಗಳು. ಶೂಕಧಾನ್ಯಂ — ಗೋದಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳು. ಶಾಲಯಃ ಕಲಮಾಃ — ೨ ಭತ್ತ ಮೊದಲಾದವುಗಳು. ಷಷ್ಟಿಕಾಃ — ೨ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಬೆಳೆ ಬರುವ ಭತ್ತ ಮೊದಲಾದವುಗಳು. ॥೭೧೨॥

ತೃಣಧಾನ್ಯಂ ನೀವಾರಃ — ೨ ಕಾಡು ಭತ್ತ ಮೊದಲಾದ ತಾನಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವ ಧಾನ್ಯಗಳು. ಗವೇಧುಃ ಗವೇಧುಕಾ — ೨ ಕಾಡು ಗೋಧಿ. ಅಯೋಗ್ರಂ ಮುಸಲಃ (ಪುಂ ನ) — ಒನಕೆಯ ಹೆಸರು. ಉದೂಖಲಂ

ಪ್ರಸ್ಫೋಟನಂ ಶೂರ್ಪಮಸ್ತ್ರೀ ಚಾಲನೀ ತಿತಉಃ ಪುಮಾನ್ ।
ಸ್ಯೂತಪ್ರಸೇವೌ ಕಂಡೋಲಪಿಟೌ ಕಟಕಿಲಿಂಜಕೌ ॥ ೭೧೪ ॥
ಸಮಾನೌ ರಸವತ್ಯಾಂ ತು ಪಾಕಸ್ಥಾನ ಮಹಾನಸೇ ।
ಪೌರೋಗವಸ್ತದಧ್ಯಕ್ಷಃ ಸೂಪಕಾರಾಸ್ತು ವಲ್ಲವಾಃ ॥ ೭೧೫ ॥
ಆರಾಲಿಕಾ ಆಂಧಸಿಕಾಃ ಸೂದಾ ಔದನಿಕಾ ಗುಣಾಃ ।
ಆಪೂಪಿಕಃ ಕಾಂದವಿಕೋ ಭಕ್ಷ್ಯಕಾರ ಇಮೇ ತ್ರಿಷು ॥ ೭೧೬ ॥
ಅಶ್ಮಂತಮುದ್ವಾ (ದ್ಧಾ) ನಮಧಿಶ್ರಯಣೀ ಚುಲ್ಲಿರಂತಿಕಾ ।
ಅಂಗಾರಧಾನಿಕಾಂಗಾರ ಶಕಟ್ಯಪಿ ಹಸಂತ್ಯಪಿ ॥ ೭೧೭ ॥
ಹಸನ್ಯಪ್ಯಥನ ಸ್ತ್ರೀ ಸ್ಯಾದಂಗಾರೋಽಲಾತಮುಲ್ಮುಕಮ್ ।
ಕ್ಲೀಬೇಽಂಬರೀಷಂ ಭ್ರಾಷ್ಟ್ರೋ ನಾ ಕಂದುರ್ವಾ ಸ್ವೇದನೀ ಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ॥ ೭೧೮ ॥
ಆಲಿಂಜರಸ್ಸ್ಯಾನ್ಮಣಿಕಃ ಕರ್ಕರ್ಯಾಲೂ ಗಳಂತಿಕಾ ।
ಪಿಠರಃ ಸ್ಥಾಲ್ಯುಖ್ಯಾ ಕುಂಡಂ ಕಲಶಸ್ತು ತ್ರಿಷು ದ್ವಯೋಃ ॥ ೭೧೯ ॥
ಘಟಃ ಕುಟನಿಪಾವಸ್ತ್ರೀ ಶರಾವೋ ವರ್ಧಮಾನಕಃ ।

ಉಲೂಖಲಂ — ೨ ಒರಳು. ಪ್ರಸ್ಫೋಟನಂ ಶೂರ್ಪಂ (ಪುಂ ನ) — ೨ ಮೊರ, ಗೆರಸಿ. ಚಾಲನೀ (ಸ್ತ್ರೀ) ತಿತಉಃ (ಪು) — ವಂದರಿ, ಜರಡಿ. ಸ್ಯೂತಃ ಪ್ರಸೇವಃ — ೨ ಬಿದಿರು ತಟ್ಟೆ, ಮಕ್ಕರಿ ಕಂಡೋಲಃ ಪಿಟಃ — ೨ ಗೂಡೆ, ಹೆಡಿಗೆ. ಕಟಃ ಕಿಲಿಂಜಕಃ — ೨ ಚಾಪೆ. ರಸವತೀ ಪಾಕಸ್ಥಾನಂ ಮಹಾನಸಂ — ೩ ಅಡಿಗೆ ಮನೆ. ಪೌರೋಗವಃ — ೧ ತದಧ್ಯಕ್ಷಃ — ಅಡಿಗೆ ಮನೆ ಯಜಮಾನ. ಸೂಪಕಾರಾಃ ವಲ್ಲವಾಃ ಆರಾಳಿಕಾಃ ಆಂಧಸಿಕಾಃ ಸೂದಾಃ ಔದಾನಿಕಾಃ ಗುಣಾಃ — ೭ ಅಡಿಗೆಯವರು. ಬಾಣಸಿಗ. ಆಪೂಪಿಕಃ ಕಾಂದವಿಕಃ ಭಕ್ಷ್ಯಕಾರಃ — ೩ ಭಕ್ಷ್ಯಮಾಡುವವನು. ಇಮೇ ತ್ರಿಷು — ಇವು ೧೧ ಪದಗಳು ೩ ಲಿಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಅಶ್ಮಂತಂ ಉದ್ಧಾನಂ ಅಧಿಶ್ರಯಣೀ ಚುಲ್ಲಿಃ ಅಂತಿಕಾ — ೫ ಒಲೆ. ಅಂಗಾರಧಾನಿಕಾ ಅಂಗಾರ ಶಕಟೀ ಹಸಂತೀ ಹಸನೀ — ೪ ಅಗ್ಗಿಷ್ಟಿಕೆ. ॥ ೭೧೭ ॥

ಅಂಗಾರಃ ಅಲಾತಂ ಉಲ್ಮುಕಂ — ೩ ಕೊಳ್ಳಿ, ಕೆಂಡ ಅಂಬರೀಷಂ ಭ್ರಾಷ್ಟ್ರಃ — ೨ ಹುರಿಯುವ ಓಡು, ಬಾಣಲೆ. ಕಂದುಃ ಸ್ವೇದನೀ — ೨ ಕಾವಲಿ, ಹೆಂಚು. ಆಲಿಂಜರಃ ಮಣಿಕಃ — ೨ಗುಡಾಣ, ದೊಡ್ಡ ಅಳಗೆ. ಕರ್ಕರೀ ಆಳುಃ ಗಳಂತಿಕಾ — ೩ ಗಡಿಗೆ ಪಿಠರಃ ಸ್ಥಾಲೀ ಉಖಾ ಕುಂಡಂ — ೪ಮಡಿಕೆ, ಕುಡಿಕೆ. ಕಲಶಃ (ತ್ರಿಲಿಂಗ) ಘಟಃ ಕುಟಃ ನಿಪಃ

ಋಜೀಷಂ ಪಿಷ್ಟಪಚನಂ ಕಂಸೋಽಸ್ತ್ರೀ ಪಾನಭಾಜನಮ್ ॥೨೦॥
ಕುತೂಃ ಕೃತ್ತಿಸ್ನೇಹಪಾತ್ರ ಸ್ಯೈವಾಲ್ಪಾ ಕುತುಪಃ ಪುಮಾನ್ ।
ಸರ್ವಮಾವಪನಂ ಭಾಂಡಂ ಪಾತ್ರಾಮತ್ರಂ ಚ ಭಾಜನಂ ॥೨೦॥
ದರ್ವಿಃ ಕಂಬಿಃ ಖಜಾಕಾ ಚ ಸ್ಯಾತ್ತಂಡೂ (ರ್ದೂ) ರ್ದಾರುಹಸ್ತಕಃ ।
ಅಸ್ತ್ರೀ ಶಾಕಂ ಹರಿತಕಂ ಶಿಗ್ರುರಸ್ಯ ತು ನಾಡಿಕಾ ॥೨೨॥
ಕಡಂಬಶ್ಚ ಕಲಂಬಶ್ಚ ವೇಶವಾರ ಉಪಸ್ಕರಃ ।
ತಿಂತಿಡೀಕಂ ಚ ಚುಕ್ರಂ ಚ ವೃಕ್ಷಾಮ್ಲಮಥವೇಲ್ಲಜಮ್ ॥ ೨೩ ॥
ಮರೀಚಂ ಕೋಲಕಂ ಕೃಷ್ಣಮೂಷಣಂ ಧರ್ಮಪತ್ತನಮ್ ।
ಜೀರಕೋ ಜರಣೋಽಜಾಜೀ ಕಣಾ ಕೃಷ್ಣೇ ತು ಜೀರಕೇ ॥೨೪॥
ಸುಷವೀ ಕಾರವೀ ಪೃಥ್ವೀ ಪೃಥುಃ ಕಾಲೋಪಕುಂಚಿಕಾ ।
ಆರ್ದ್ರಕಂ ಶೃಂಗವೇರಂ ಸ್ಯಾದಥ ಛತ್ರಾ ವಿತುನ್ನಕಂ ॥೨೫॥
ಕುಸ್ತುಂಬುರು ಚ ಧಾನ್ಯಾಕಮಥ ಶುಂಠೀ ಮಹೌಷಧಮ್ ।

— ೩ ಹರವಿ, ಬಿಂದಿಗೆ, ಕೊಡ. ಶರಾವಃ ವರ್ಧಮಾನಕಃ — ೨ ಮುಚ್ಚಳ. ಋಜೀಶಂ ಪಿಷ್ಟಪಚನಂ — ೩ ಹರಕಲ ಚಟ್ಟಿ, ಗಾರಿಗೆ ಮುಚ್ಚಳ, ಭಾನೆ. ಕಂಸಃ ಪಾನಭಾಜನಂ — ೨ ಪಂಚಪಾತ್ರೆ, ಗಿಂಡಿ, ಹೂಜಿ, ಥಾಲಿ. ಕುತೂಃ (ಊಕಾರಾಂತ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ) — ೧ ಕೃತ್ತಿಸ್ನೇಹಪಾತ್ರೇ — ಎಣ್ಣೆ ತುಂಬುವ ಚರ್ಮದ ಬುದ್ದಲಿ. ಕುತುಪಃ — ೧ ಸ್ಯೈವಾಲ್ಪಾ — ಚಿಕ್ಕದಾದ ಚರ್ಮದ ಕೈ ಬುದ್ದಲಿ. ಆವಪನಂ ಭಾಂಡಂ ಪಾತ್ರಂ ಅಮತ್ರಂ ಭಾಜನಂ — ೫ ಪದಾರ್ಥ ತುಂಬುವ ಚೀಲ, ಗುಡಾಣ, ಬುರುಡೆ, ಮಡಿಕೆ ಇತ್ಯಾದಿ. ದರ್ವಿಃ ಕಂಬಿಃ ಖಜಾಕಾ — ೩ ಸೌಟು, ಉದ್ಧರಣೆ. ತಂಡೂಃ — ಪಾ — ತರ್ದೂಃ (ಊ ಸ್ತ್ರೀ) — ದಾರುಹಸ್ತಕಃ — ೨ ಮರದ ಸೌಟು. ಶಾಕಂ ಹರಿತಕಂ ಶಿಗ್ರುಃ — ೩ ಕಾಯಿಪಲ್ಯ, ತರಕಾರಿ. ಕಡಂಬಃ ಕಲಂಬಃ — ೨ ಅಸ್ಯ ನಾಡಿಕಾ —ಸೊಪ್ಪಿನ ದಂಟು. ॥೨೨॥

ವೇಶವಾರಃ ಉಪಸ್ಕರಃ — ೨ ಸಂಬಾರ ಪದಾರ್ಥ, ಮಸಾಲೆ. ತಿಂತ್ರಿಣೀಕಂ ಪಾ — ತಿಂತಿಡೀಕಂ ಚುಕ್ರಂ ವೃಕ್ಷಾಮ್ಲಂ — ೩ ಹುಣಸೇ ಹಣ್ಣು. ವೇಲ್ಲಜಂ ಮರೀಚಂ ಕೋಲಕಂ ಕೃಷ್ಣಂ ಊಷಣಂ ಧರ್ಮಪತ್ತನಂ — ೬ ಮೆಣಸು, ಕರಿಮೆಣಸು. ಜೀರಕಃ ಜರಣಃ ಅಜಾಜೀ ಕಣಾ — ೪ ಜೀರಿಗೆ. ಸುಷವೀ ಕಾರವೀ ಪೃಥ್ವೀ ಪೃಥುಃ ಕಾಲಾ ಉಪಕುಂಚಿಕಾ — ೬ ಕರೀ ಜೀರಿಗೆ. ಆರ್ದ್ರಕಂ ಶೃಂಗವೇರಂ — ೨ ಹಸಿಶುಂಠಿ. ಛತ್ರಾ ವಿತುನ್ನಕಂ ಕುಸ್ತುಂಬುರು (ನ) ಧಾನ್ಯಾಕಂ — ೪ ಕೊತ್ತುಂಬರಿ. ಶುಂಠೀ

ಸ್ತ್ರೀನಪುಂಸಕಯೋರ್ವಿಶ್ವಂ ನಾಗರಂ ವಿಶ್ವಭೇಷಜವತ್ ||೭೨೭||
ಆರನಾಲಕ ಸೌವೀರ ಕುಲ್ಮಾಷಾಭಿಷುತಾನಿ ಚ |
ಅವಂತಿಸೋಮ ಧಾನ್ಯಾಮ್ಲ ಕುಂಜಲಾನಿ ಚ ಕಾಂಜಿಕೇ ||೭೨೭||
ಸಹಸ್ರವೇಧಿ ಜತುಕಂ ಬಾಹ್ಲೀಕಂ ಹಿಂಗು ರಾಮಠಂ |
ತತ್ಪತ್ರೀ ಕಾರವೀ ಪೃಥ್ವೀ ಭಾಷ್ಪಿಕಾ ಕಬರೀ ಪೃಥುಃ ||೭೨೮||
ನಿಶಾಖ್ಯಾ ಕಾಂಚನೀ ಪೀತಾ ಹರಿದ್ರಾ ವರವರ್ಣಿನೀ |
ಸಾಮುದ್ರಂ ಯತ್ತು ಲವಣಮುಕ್ಷೀಬಂ ವಶಿರಂ ಚ ತತ್ ||೭೨೯||
ಸೈಂಧವೋಽಸ್ತ್ರೀ ಶೀತಶಿವಂ ಮಾಣಿಮಂಥಂ ಚ ಸಿಂಧುಜೇ |
ರೌಮಕಂ ವಸುಕಂ ಪಾಕ್ಯಂ ಬಿಡಂ ಚ ಕೃತಕೇ ದ್ವಯಮ್ ||೭೩೦||
ಸೌವರ್ಚಲೇಽಕ್ಷ ರುಚಕೇ ತಿಲಕಂ ತತ್ರ ಮೇಚಕೇ |
ಮತ್ಸ್ಯಂಡೀ ಫಾಣಿತಂ ಖಂಡವಿಕಾರೇ ಶರ್ಕರಾ ಸಿತಾ ||೭೩೧||
ಕೂರ್ಚಿಕಾ ಕ್ಷೀರವಿಕೃತಿಃ ಸ್ಯಾದ್ರಸಾಲಾ ತು ಮಾರ್ಜಿತಾ |
ಸ್ಯಾತ್ತೇಮನಂ ತು ನಿಷ್ಠಾನಂ ತ್ರಿಲಿಂಗಾ ವಾಸಿತಾವಧೇಃ || ೭೩೨ ||

ಮಹೌಷಧಂ ವಿಶ್ವಂ (ಸ್ತ್ರೀ ನ) ನಾಗರಂ ವಿಶ್ವಭೇಷಜಂ — ೫ ಒಣ ಶುಂಠಿ. ಆರನಾಳಕಂ ಸೌವೀರಂ ಕುಲ್ಮಾಭಿಷುತಂ ಅವಂತಿಸೋಮಂ ಧಾನ್ಯಾಮ್ಲಂ ಕುಂಜಲಂ ಕಾಂಜಿಕಂ — ೭ ಕಲಗಚ್ಚು, ಗಂಜಿ, ಉಕ್ಕುತಿಳಿ. ||೭೨೭||

ಸಹಸ್ರವೇಧಿ (ನ) ಜತುಕಂ ಬಾಹ್ಲೀಕಂ ಹಿಂಗು ರಾಮಠಂ — ೫ ಇಂಗು. ಕಾರವೀ ಪೃಥ್ವೀ ಬಾಷ್ಪಿಕಾ ಕಬರೀ ಪೃಥುಃ (ಸ್ತ್ರೀ) — ೫ ಇಂಗಿನ ಗಿಡ. ನಿಶಾಖ್ಯಾ ಕಾಂಚನೀ ಪೀತಾ ಹರಿದ್ರಾ ವರವರ್ಣಿನೀ — ೫ ಅರಸಿನ. ಅಕ್ಷೀಬಂ ವಶಿರಂ — ೨ ಸಾಮುದ್ರಂ ಲವಣಂ — ಸಮುದ್ರದ ನೀರಿನಿಂದಾದ ಉಪ್ಪು. ಸೈಂಧವಃ ಶೀತಶಿವಂ ಮಾಣಿಮಂಥಂ — ೩ ಸಿಂಧುಜೇ — ಸೈಂಧವಲವಣ. ರೌಮಕಂ ವಸುಕಂ — ೨ ಚೌಳುಪ್ಪು. ಪಾಕ್ಯಂ ಬಿಡಂ — ೨ ಅಟ್ಟುಪ್ಪು. ಕಾಯಿಸಿ ತೆಗೆದ ಉಪ್ಪು. ಸೌವರ್ಚಲಂ ಅಕ್ಷಂ ರುಚಕಂ — ೩ ಪೆಟ್ಲುಪ್ಪು, ಸೌವರ್ಚಲವಣ. ತಿಲಕಂ— ೧ ತತ್ರ ಮೇಚಕೇ — ಕರಿಸೌವರ್ಚಲವಣ. ಮತ್ಸ್ಯಂಡೀ ಫಾಣಿತಂ — ೨ ಖಂಡವಿಕಾರೇ — ಕಲ್ಲು ಸಕ್ಕರೆ. ಶರ್ಕರಾ ಸಿತಾ —೨ ಪುಡಿ ಸಕ್ಕರೆ. ಕೂರ್ಚಿಕಾ— ೧ ಕ್ಷೀರವಿಕೃತಿಃ — ಒಡೆದ ಹಾಲು. ರಸಾಲಾ ಮಾರ್ಜಿತಾ — ೨ ಕಡೆದ ಮಜ್ಜಿಗೆ, ಸಂಬಾರದ ಮಜ್ಜಿಗೆ. ತೇಮನಂ ನಿಷ್ಠಾನಂ — ೨ ಹಸಿ ಮಜ್ಜಿಗೆ, ಪಳದ್ಯ. ವಾಸಿತಾವಧೇಃ

ಶೂಲಾಕೃತಂ ಭಟಿತ್ರಂ ಚ ಶೂಲ್ಯಮುಖ್ಯಂ ತು ಪೈಠರಮ್ ।
ಪ್ರಣೀತಮುಪಸಂಪನ್ನಂ ಪ್ರಯಸ್ತಂ ಸ್ಯಾತ್ಸು ಸಂಸ್ಕೃತಮ್ ॥ ೭೩೩ ॥
ಸ್ಯಾತ್ಪಿಚ್ಛಿಲಂ ತು ವಿಜಿಲಂ ಸಂಮೃಷ್ಟಂ ಶೋಧಿತಂ ಸಮೇ ।
ಚಿಕ್ಕಣಂ ಮಸೃಣಂ ಸ್ನಿಗ್ಧಂ ತುಲ್ಯೇ ಭಾವಿತವಾಸಿತೇ ॥ ೭೩೪ ॥
ಅಪಕ್ವಂ ಪೌಲಿರಭ್ಯೂಷೋ ಲಾಜಾಃ ಪುಂಭೂಮ್ನಿ ಚಾಕ್ಷತಾಃ ।
ಪೃಥುಕಸ್ಸ್ಯಾಚ್ಚಿಪಿಟಕೋ ಧಾನಾ ಭೃಷ್ಟಯವೇ ಸ್ತ್ರಿಯಃ ॥ ೭೩೫ ॥
ಪೂಪೋಽಪೂಪಃ ಪಿಷ್ಟಕಃ ಸ್ಯಾತ್ಕರಂಭಾ ದಧಿಸಕ್ತವಃ ।
ಭಿಸ್ಸಾ ಸ್ತ್ರೀ ಭಕ್ತಮಂಧೋನ್ನ ಮೋದನೋಽಸ್ತ್ರೀ ಸ ದೀದಿವಿಃ ॥ ೭೩೬ ॥
ಭಿಸ್ಸಟಾ ದಗ್ಧಿಕಾ ಸರ್ವರಸಾಗ್ರೇ ಮಂಡಮಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ।
ಮಾಸರಾಚಾಮನಿಸ್ರಾವಾ ಮಂಡೇ ಭಕ್ತಸಮುದ್ಭವೇ ।

ತ್ರಿಲಿಂಗಾಃ — ಇಲ್ಲಿಂದ ವಾಸಿತ ಶಬ್ದದವರೆಗೂ ಇರುವ ಶಬ್ದಗಳು ತ್ರಿಲಿಂಗಗಳು. ॥ ೭೨೨ ॥

ಶೂಲಾಕೃತಂ ಭಟಿತ್ರಂ ಶೂಲ್ಯಂ — ೩ ಕೆಂಡದಲ್ಲಿ ಸುಟ್ಟ ಮಾಂಸ ಉಖ್ಯಂ ಪೈಠರಂ — ೨ ಮಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಹಿಟ್ಟು, ಅನ್ನ ಮೊದಲಾದವುಗಳು. ಪ್ರಣೀತಂ ಉಪಸಂಪನ್ನಂ — ೨ ಶಾಕಪಾಕಾದಿಗಳಿಂದ ರುಚಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಅಡಿಗೆ. ಪ್ರಯಸ್ತಂ — ೧ ಸುಸಂಸ್ಕೃತಮ್ — ಒಳ್ಳೆ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಾಸನೆ ಕಟ್ಟಿದ ಅಡಿಗೆ. ಪಿಚ್ಛಿಲಂ ವಿಜಿಲಂ — ೨ ಜಿಡ್ಡಾದ ಪದಾರ್ಥ. ಸಂಮೃಷ್ಟಂ ಶೋಧಿತಂ — ೨ ಕಸ, ಕಲ್ಲು ಮುಂತಾದವುಗಳು ಇಲ್ಲದಂತೆ ಜಾಲಿಸಿ ಶೋಧಿಸಿದ ವಸ್ತು. ಚಿಕ್ಕಣಂ ಮಸೃಣಂ ಸ್ನಿಗ್ಧಂ — ೩ ಜಿಡ್ಡಾಗಿ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಬೆರತಂತೆ ಮಾಡಿದ ಅಡಿಗೆ, ಉದುರಾದ ಅನ್ನ. ಭಾವಿತು ವಾಸಿತಂ — ೨ ಕಲಸನ್ನ, ವಾಸನೆ ಕಟ್ಟಿದ ಅನ್ನ. ಅಪಕ್ವಂ ಪೌಳಿಃ ಅಭ್ಯೂಷಃ — ೩ ಉಸಳಿ, ಗುಗ್ಗರಿ. ಲಾಜಾಃ (ಪುಲ್ಲಿಂಗ ನಿತ್ಯ ಬಹುವಚನಾಂತ) — ೧ ಅರಳು ಅಕ್ಷತಾಃ (ಪು ನಿ ಬ) — ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆ, ಪೃಥುಕಃ ಚಿಪಿಟಕಃ — ೨ ಅವಲಕ್ಕಿ. ಧಾನಾಃ (ಸ್ತ್ರೀ ಬ) — ೧ ಭೃಷ್ಟಯವೇ — ಅವಲಕ್ಕಿಯನ್ನು ಹುರಿದು ಮಾಡಿದ ಪುರಿ. ಪೂಪಃ ಅಪೂಪಃ ಪಿಷ್ಟಕಃ — ೩ ಕಡಬು, ದೋಸೆ, ಒಬ್ಬಟ್ಟು ಮುಂತಾದವುಗಳು. ಕರಂಭಾಃ ದಧಿಸಕ್ತವಃ (ಪು) — ಮೊಸರು ಕಲಸಿದ ಹುರಿಹಿಟ್ಟು. ಭಿಸ್ಸಾ ಭಕ್ತಂ ಅಂಧಃ (ಸಾಂತ ನ) ಅನ್ನಂ ಓದನಃ (ಪುಂ ನ) ದೀಧಿವಿಃ — ೬ ಅನ್ನ. ಭಿಸ್ಸಟಾ ದಗ್ಧಿಕಾ — ೨ ಸೀದುಹೋದ ಅನ್ನ. ಮಂಡಂ — (ಪುಂ ನ) — ೧ ಸರ್ವರಸಾಗ್ರೇ — ಬಸಿದ ನೀರು, ರಸದ ತಿಳಿ, ಹಾಲಿನ ಕೆನೆ. ಮಾಸರಃ ಆಚಾಮಃ ನಿಸ್ರಾವಃ — ೩ ಭಕ್ತಸಮುದ್ಭವೇ ಮಂಡೇ — ಅನ

ಯವಾಗೂರುಷ್ಣಿಕಾ ಶ್ರಾಣಾ ವಿಲೇಪೀ ತರಲಾ ಚ ಸಾ ।
ಗವ್ಯಂ ತ್ರಿಷು ಗವಾಂ ಸರ್ವಂ ಗೋವಿಡ್ ಗೋಮಯಮಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ॥ ೭೩೮ ॥
ತತ್ತು ಶುಷ್ಕಂ ಕರೀಷೋಽಸ್ತ್ರೀ ದುಗ್ಧಂ ಕ್ಷೀರಂ ಪಯಃ ಸಮಂ ।
ಪಯಸ್ಯಮಾಜ್ಯದಧ್ಯಾದಿ ದ್ರಪ್ಸಂ ದಧಿ ಘನೇತರತ್ ॥ ೭೩೯ ॥
ಘೃತಮಾಜ್ಯಂ ಹವಿಃ ಸರ್ಪಿರ್ನವನೀತಂ ನವೋದ್ಧೃತಮ್ ।
ತತ್ತು ಹೈಯಂಗವೀನಂ ಯತ್ ಹ್ಯೋಗೋದೋಹೋದ್ಭವಂ ಘೃತಮ್ ॥ ೭೪೦ ॥
ದಂಡಾಹತಂ ಕಾಲಶೇಯಮರಿಷ್ಟಮಪಿ ಗೋರಸಃ ।
ತಕ್ರಂ ಹ್ಯುದಶ್ವಿನ್ಮಥಿತಂ ಪಾದಾಂಬ್ವರ್ಧಾಂಬು ನಿರ್ಜಲಂ ॥ ೭೪೧ ॥
ಮಂಡಂ ದಧಿಭವಂ ಮಸ್ತು ಪೀಯೂಷೋಽಭಿನವಂ ಪಯಃ ।
ಅಶನಾಯಾ ಬುಭುಕ್ಷಾ ಕ್ಷುದ್ ಗ್ರಾಸಸ್ತು ಕವಲಃ ಪುಮಾನ್ ॥ ೭೪೨ ॥

ಬಸಿದ ಗಂಜಿ. ॥ ೭೩೭ ॥

ಯವಾಗೂಃ (ಸ್ತ್ರೀ) ಉಷ್ಣಿಕಾ ಶ್ರಾಣಾ ವಿಲೇಪೀ ತರಳಾ — ೫ ರನೇ ಗಂಜಿ, ಅಂಬಲಿ. ಗವ್ಯಂ (ತ್ರಿಲಿಂಗ) — ಗವಾಂ ಸರ್ವಂ — ಹಸುವಿನ ಸಂಬಂಧವಾದ ಎಲ್ಲಾ ಹಾಲು ಮುಂತಾದವುಗಳು. ಗೋವಿಟ್ (ಶಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) ಗೋಮಯಂ (ಪುಂ ನ) — ೨ ಸಗಣಿ. ಕರೀಷಃ — ೧ ಶುಷ್ಕಂ ತತ್— ಒಣಗಿದ ಸಗಣಿ, ಬೆರಣಿ. ದುಗ್ಧಂ ಕ್ಷೀರಂ ಪಯಃ (ಸಾಂತ ನ) — ೩ ಹಾಲು ಪಯಸ್ಯಂ — ೧ ಆಜ್ಯದಧ್ಯಾದಿ — ಹಸುವಿನ ಮೊಸರು, ತುಪ್ಪ. ದ್ರಪ್ಸಂ — ದಧಿಘನೇತರತ್ — ಗಟ್ಟಿಯಾಗದಿರುವ ಮೊಸರಿನ ಅಡಿಭಾಗ. ಮಧ್ಯಭಾಗಕ್ಕೆ ಘನವೆಂದೂ, ಮೇಲ್ಭಾಗಕ್ಕೆ ಶರವೆಂದೂ ಹೆಸರು. ಘೃತಂ ಆಜ್ಯಂ ಹವಿಃ ಸರ್ಪಿಃ (೨ ಸಾಂತ ನ) — ೪ ತುಪ್ಪ. ನವನೀತಂ ನವೋದ್ಧೃತಂ — ೨ ಆಗತಾನೇ ತೆಗೆದ ಬೆಣ್ಣೆ. ಹೈಯಂಗವೀನಂ — ೧ ಯತ್ ಹ್ಯಃ ಗೋದೋಹೋದ್ಭವಂ ಘೃತಂ — ನಿನ್ನೆ ಕರೆದು ಹೆಪ್ಪು ಹಾಕಿ ಇಂದು ಕಡೆದು ಬಂದ ಬೆಣ್ಣೆಯಿಂದ ಆದ ತುಪ್ಪ. ದಂಡಾಹತಂ ಕಾಲಶೇಯಂ ಅರಿಷ್ಟಂ ಗೋರಸಃ — ೪ ಮಜ್ಜಿಗೆ. ತಕ್ರಂ — ೧ ಪಾದಾಂಬು — ನಾಲ್ಕನೇ ಒಂದು ಭಾಗ ನೀರು ಬೆರಸಿದ ಮಜ್ಜಿಗೆ. ಉದಶ್ವಿತ್ (ತಾಂತ ನ) —ಅರ್ಧಾಂಬು — ಅರ್ಧಭಾಗ ನೀರು ಬೆರಸಿದ ಮಜ್ಜಿಗೆ. ಮಥಿತಂ —೧ ನಿರ್ಜಲಂ — ನೀರು ಬೆರಸದ ಮಜ್ಜಿಗೆ. ಮಸ್ತು (ಉ ನ) — ದಧಿಭವಂ ಮಂಡಂ ಮೊಸರಿನ ಕೆನೆ, ಕೆನೆ ಮೊಸರು. ಪೀಯೂಷಃ — ೧ ಅಭಿನವಂ ಪಯಃ — ಈದ ಹಸುವಿನ ಗಿಣ್ಣು ಹಾಲು. ಕರುಹಾಕಿ ೭ ದಿನದ ವರೆಗಿನ ಹಾಲು. ಅಶನಾಯಾ ಬುಭುಕ್ಷಾ ಕ್ಷುತ್ (ಧಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) — ಹಸಿವು. ಗ್ರಾಸಃ ಕಬಳಃ — ೨ ತುತ್ತು, ಕವಳ. ॥೭೪೨॥

ಸಪೀತಿಃ ಸ್ತ್ರೀ ತುಲ್ಯಪಾನಂ ಸಗ್ಧಿಃ ಸ್ತ್ರೀ ಸಹಭೋಜನಮ್ ।
ಉದನ್ಯಾ ತು ಪಿಪಾಸಾ ತೃಟ್ತರ್ಷೋ ಜಗ್ಧಿಸ್ತು ಭೋಜನಮ್ ॥ ೨೪೩ ॥
ಜೇಮನಂ ಲೇಹ ಆಹಾರೋ ನಿಘಸೋ ನ್ಯಾದ ಇತ್ಯಪಿ ।
ಸೌಹಿತ್ಯಂ ತರ್ಪಣಂ ತೃಪ್ತಿಃ ಫೇಲಾ ಭುಕ್ತಸಮುಜ್ಝಿತಮ್ ॥ ೨೪೪ ॥
ಕಾಮಂ ಪ್ರಕಾಮಂ ಪರ್ಯಾಪ್ತಂ ನಿಕಾಮೇಷ್ಟಂ ಯಥೇಪ್ಸಿತಮ್ ।
ಗೋಪೇ ಗೋಪಾಲ ಗೋಸಂಖ್ಯ ಗೋಧುಗಾಭೀರವಲ್ಲವಾಃ ॥ ೨೪೫ ॥
ಗೋಮಹಿಷ್ಯಾದಿಕಂ ಪಾದಬಂಧನಂ ದ್ವೌ ಗವೀಶ್ವರೇ ।
ಗೋಮಾನ್ಗೋಮೀ ಗೋಕುಲಂ ತು ಗೋಧನಂ ಸ್ಯಾತ್ ಗವಾಂ ವ್ರಜೇ ॥ ೨೪೬ ॥
ತ್ರಿಷ್ವಾಶಿತಂ ಗವೀನಂ ತದ್ ಗಾವೋ ಯತ್ರಾಶಿತಾಃ ಪುರಾ ।
ಉಕ್ಷಾ ಭದ್ರೋ ಬಲೀವರ್ದ ಋಷಭೋ ವೃಷಭೋ ವೃಷಃ ॥ ೨೪೭ ॥
ಅನಡ್ವಾನ್ಸೌರಭೇಯೋ ಗೌರುಕ್ಷ್ಣಾಂ ಸಂಹತಿರೌಕ್ಷಕಮ್ ।
ಗವ್ಯಾ ಗೋತ್ರಾ ಗವಾಂ ವತ್ಸಧೇನ್ವೋರ್ವಾತ್ಸಕ ಧೈನುಕೇ ॥ ೨೪೮ ॥

ಸಪೀತಿಃ (ಸ್ತ್ರೀ) — ೧ ತುಲ್ಯಪಾನಂ — ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೂತು ಪಾನ ಮಾಡುವುದು. ಸಗ್ಧಿಃ (ಸ್ತ್ರೀ) — ೧ ಸಹಭೋಜನಂ — ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೂತು ಊಟ ಮಾಡುವುದು. ಇವೆರಡಕ್ಕೂ ಸಹಪಂಕ್ತಿ ಭೋಜನವೆಂದು ಹೆಸರು. ಉದನ್ಯಾ ಪಿಪಾಸಾ ತೃಟ್ (ಷಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) ತರ್ಷಃ — ೪ ಬಾಯಾರಿಕೆ. ಜಗ್ಧಿಃ ಭೋಜನಂ ಜೇಮನಂ ಲೇಹಃ ಆಹಾರಃ ನಿಘಸಃ ನ್ಯಾದಃ — ೭ ಊಟ, ಆಹಾರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು. ಸೌಹಿತ್ಯಂ ತರ್ಪಣಂ ತೃಪ್ತಿಃ — ೩ ತೃಪ್ತಿ, ತಣಿವು. ಫೇಲಾ — ೧ ಭುಕ್ತ ಸಮುಜ್ಝಿತಂ — ಊಟ ಮಾಡಿ ಉಳಿದದ್ದು, ಎಂಜಲು. ಕಾಮಂ ಪ್ರಕಾಮಂ ಪರ್ಯಾಪ್ತಂ ನಿಕಾಮಂ ಇಷ್ಟಂ ಯಥೇಪ್ಸಿತಂ — ೬ ಬೇಕಾದಷ್ಟು; ಯಥೇಚ್ಛ, ಹೆಚ್ಚಾಗಿ. ಗೋಪಃ ಗೋಪಾಲಃ ಗೋಸಂಖ್ಯಃ ಗೋಧುಕ್ ಆಭೀರಃ ವಲ್ಲವಃ — ೬ ಗೊಲ್ಲ, ಪಶುಪಾಲಕ. ಪಾದಬಂಧನಂ — ೧ ಗೋಮಹಿಷ್ಯಾದಿಕಂ — ಎಮ್ಮೆ, ದನ ಮೊದಲಾದವುಗಳು. ಗೋಮಾನ್ (ತಾಂತ) ಗೋಮೀ (ನಾಂತ) — ೨ ದ್ವೌ ಗವೀಶ್ವರೌ — ಹಸುಗಳ ಯಜಮಾನ. ಗೋಕುಲಂ ಗೋಧನಂ — ೨ ಗವಾಂ ವ್ರಜೇ — ಹಸುಗಳ ಮಂದೆ. ಆಶಿತಂ ಗವೀನಂ — ೨ ಯತ್ರ ಗಾವಃ ಪುರಾ ಆಶಿತಾಃ — ಹಿಂದೆ ದನಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಥಳ, ಹಿಂದೆ ಮೇಯುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಥಳ. ಉಕ್ಷಾ (ನಾಂತ) ಭದ್ರಃ ಬಲೀವರ್ದಃ ಋಷಭಃ ವೃಷಭಃ ವೃಷಃ ಅನಡ್ವಾನ್ (ಹಾಂತ) ಸೌರಭೇಯಃ ಗೌಃ — ೯ ಎತ್ತು, ಹೋರಿ. ಔಕ್ಷಕಂ — ೧ ಉಕ್ಷ್ಣಾಂ ಸಂಹತಿಃ — ಎತ್ತಿನ ಗುಂಪು. ಗವ್ಯಾ ಗೋತ್ರಾ — ೨ ಹಸುಗಳ ಮಂದೆ, ಗುಂಪು. ವಾತ್ಸಕಂ — ೧ ಕರುಗಳ ಗುಂಪು.

ವೃಷೋ (ಉಕ್ಷಾ) ಮಹಾನ್ಮಹೋಕ್ಷಃ ಸ್ಯಾದ್ವೃದ್ಧೋಕ್ಷಸ್ತು ಜರದ್ಗವಃ ।
ಉತ್ಪನ್ನ ಉಕ್ಷಾ ಜಾತೋಕ್ಷಃ ಸದ್ಯೋಜಾತಸ್ತು ತರ್ಣಕಃ ॥ ೭೪ ॥
ಶಕೃತ್ಕರಿಸ್ತು ವತ್ಸಃ ಸ್ಯಾದ್ದಮ್ಯವತ್ಸತರೌ ಸಮೌ ।
ಆರ್ಷಭ್ಯಷ್ಷಂಡತಾಯೋಗ್ಯಷ್ಷಂಡೋ ಗೋಪತಿರಿಟ್ಚರಃ ॥ ೭೫೦ ॥
ಸ್ಕಂಧಪ್ರದೇಶೋಽಸ್ಯ ವಹಸ್ಸಾಸ್ನಾ ತು ಗಳಕಂಬಳಃ ।
ಸ್ಯಾನ್ನಸ್ತಿತಸ್ತು ನಸ್ಯೋತಃ ಪ್ರಷ್ಠವಾಡ್ಯುಗಪಾರ್ಶ್ವಗಃ ॥ ೭೫೧ ॥
ಯುಗಾದೀನಾಂ ತು ವೋಢಾರೋ ಯುಗ್ಯ ಪ್ರಾಸಂಗ್ಯ ಶಾಕಟಾಃ ।
ಖನತ್ಯನೇನ ತದ್ವೋಢಾಸ್ಯೇದಂ ಹಾಲಿಕಸ್ಸೈರಿಕೌ ॥ ೭೫೨ ॥
ಧೂರ್ವಹೇ ಧುರ್ಯ ಧೌರೇಯ ಧುರೀಣಾಸ್ಸ ಧುರಂಧರಾಃ ।
ಉಭಾವೇಕ ಧುರೀಣೈಕ ಧುರಾವೇಕ ಧುರಾವಹೇ ॥ ೭೫೩ ॥
ಸ ತು ಸರ್ವಧುರೀಣೋ ಯೋ ಭದ್ರಸ್ಸರ್ವಧುರಾವಹಃ ।

ಧೇನುಕಂ — ೧ ಈದ ಹಸುಗಳ ಮಂದೆ. ಮಹೋಕ್ಷಃ —೧ ಮಹಾನ್‌ವೃಷಃ — ದೊಡ್ಡ ಎತ್ತು. ಜರದ್ಗವಃ — ೧ ವೃದ್ಧೋಕ್ಷಃ — ಮುದಿ ಎತ್ತು. ಜಾತೋಕ್ಷಃ ೧— ಉತ್ಪನ್ನ ಉಕ್ಷಾ — ಪ್ರಾಯದ ಹೋರಿ, ಹೊರೆ ಹೊರುವ ಎತ್ತು. ತರ್ಣಕಃ — ಸದ್ಯೋಜಾತಃ —ಆಗತಾನೇ ಹುಟ್ಟಿದ ಕರು. ॥ ೧೪೯ ॥ ಶಕೃತ್ಕರಿಃ ವತ್ಸಃ — ೨ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಒಳಗಿನ ಕರು. ದಮ್ಯಃ ವತ್ಸತರಃ — ಪಳಗಿದ ಎತ್ತು. ಆರ್ಷಭ್ಯಃ — ೧ ಷಂಡತಾಯೋಗ್ಯಃ — ಬಸವನಾಗಿ ಬಿಡುವ ಹೋರಿ ಷಂಡಃ ಗೋಪತಿಃ ಇಟ್ಚರಃ — ೩ ಬಸವನಾಗಿ ಬಿಟ್ಟ ಹೋರಿ, ಗೂಳಿ. ವಹಃ —೧ ಅಸ್ಯ ಸ್ಕಂಧಪ್ರದೇಶಃ — ಎತ್ತಿನ ಹೆಗಲು. ಸಾಸ್ನಾ ಗಳಕಂಬಳಃ — ೨ ಗಂಗೇ ತೊಗಲು. ನಸ್ತಿತಃ ನಸ್ಯೋತಃ — ೨ ಮೂಗು ದಾರ ಹಾಕಿದ ಎತ್ತು. ಪ್ರಷ್ಠವಾಟ್ (ಹಾಂತ) ಯುಗಪಾರ್ಶ್ವಗಃ —೨ ತಿದ್ದುವು ದಕ್ಕಾಗಿ ಉಳುವ ಎತ್ತಿನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವ ಎತ್ತು, ತಿದ್ದುವ ಎತ್ತು. ಯುಗ್ಯಃ — ೧ ಯುಗಾದೀನಾಂ ವೋಢಾರಃ — ನೊಗವನ್ನು ಹೊರುವ ಎತ್ತು. ಪ್ರಾಸಂಗ್ಯಃ —೧ ಉಳುವ ಎತ್ತಿನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಸುಮ್ಮನೆ ಕಟ್ಟಿದ ಎತ್ತು. ಶಾಕಟಃ — ೧ ಬಂಡಿ ಎಳೆಯುವ ಎತ್ತು. ಹಾಲಿಕಃ ಸೈರಿಕಃ — ೨ ಅನೇನ ಖನತಿ ತದ್ವೋಢಾ ಅಸ್ಯ ಇದಂ — ನೇಗಿಲಿನಿಂದ ಉಳುವವನು, ನೇಗಿಲು ಹೊರುವವನು, ನೇಗಿಲ ಸಂಬಂಧವಾದುದು. ಧೂರ್ವಹಃ ಧುರ್ಯಃ ಧೌರೇಯಃ ಧುರೀಣಃ ಧುರಂಧರಃ — ೫ ಭಾರ ಹೊರುವ ಎತ್ತು. ಏಕಧುರೀಣಃ ಏಕಧುರಃ ಏಕಧುರಾವಹಃ — ೩ ಹೇರುಗಾಡಿ, ನೇಗಿಲುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದನ್ನು ಹೊರುವ ಅಭ್ಯಾಸವುಳ್ಳ ಎತ್ತು. ಸರ್ವಧುರೀಣಃ ೧ ಯಃ ಭದ್ರಃ ಸರ್ವ

ಮಾಹೇಯೀ ಸೌರಭೇಯೀ ಗೌರುಸ್ರಾ ಮಾಹಾ ಚ ಶೃಂಗಿಣೀ ||೭೫೪||
ಅರ್ಜುನ್ಯಘ್ನ್ಯಾ ರೋಹಿಣೀ ಸ್ಯಾದುತ್ತಮಾ ಗೋಷು ನೈಚಿಕೀ |
ವರ್ಣಾದಿಭೇದಾ ತತ್ಸಂಜ್ಞಾಸ್ಸ್ಯುಶ್ಶಬಳೀ ಧವಳಾದಯಃ ||೭೫೫||
ದ್ವಿಹಾಯನೀ ದ್ವಿವರ್ಷಾ ಗೌರೇಕಾಬ್ದಾತ್ವೇಕಹಾಯನೀ |
ವಶಾ ವಂಧ್ಯಾಽಪತೋಕಾ ತು ಪ್ರವದ್ಗರ್ಭಾಽಥ ಸಂಧಿನೀ || ೭೫೬ ||
ಆಕ್ರಾಂತಾ ವೃಷಭೇಣಾಥ ವೇಹದ್ಗರ್ಭೋಪಘಾತಿನೀ |
ಕಾಲ್ಯೋಪಸರ್ಯಾ ಪ್ರಜನೇ ಪ್ರಷ್ಠೌಹೀ ಬಾಲಗರ್ಭಿಣೀ ||೭೫೭||
ಸ್ಯಾದಚಂಡೀ ತು ಸುಕರಾ ಬಹುಸೂತಿಃ ಪರೇಷ್ಟುಕಾ |
ಚಿರಸೂತಾ ಬಷ್ಕಯಣೀ ಧೇನುಸ್ಸ್ಯಾನ್ನವಸೂತಿಕಾ ||೭೫೮||
ಸುವ್ರತಾ ಸುಖಸಂದೋಹ್ಯಾ ಪೀನೋಧ್ನೀ ಪೀವರಸ್ತನೀ |

ಧುರಾವಹಃ — ಎಲ್ಲಾ ವಿಧವಾದ ಭಾರವನ್ನು ಹೊರುವ ಎತ್ತು. ಮಾಹೇಯೀ ಸೌರಭೇಯೀ ಗೌಃ ಉಸ್ರಾ ಮಾಹಾ ಶೃಂಗಿಣೀ ಅರ್ಜುನೀ ಅಘ್ನ್ಯಾ ರೋಹಿಣೀ — ೯ ಹಾಲು ಕರೆಯುವ ಹಸು. ನೈಚಿಕೀ — ೧ ಗೋಷು ಉತ್ತಮಾ — ಉತ್ತಮವಾದ ಹಸು. ಶಬಳೀ — ನಾನಾ ಬಣ್ಣವುಳ್ಳ ಹಸು. ಧವಳಾ — ಬಿಳಿ ಹಸು. ವರ್ಣಾದಿಭೇದಾತ್ತತ್ಸಂಜ್ಞಾಃ ಸ್ಯುಃ — ಹೀಗೆಯೇ ಬೇರೆಬೇರೆ ಬಣ್ಣ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಆಯಾಯ ಹೆಸರನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಉದಾ: — ವಕ್ರ ಶೃಂಗಾ — ಬಾಗಿದ ಕೊಂಬುಳ್ಳ ಹಸು. ದ್ವಿಹಾಯನೀ — ದ್ವಿವರ್ಷಾ ಗೌಃ — ಎರಡು ವರ್ಷದ ಹಸು. ಏಕಹಾಯನೀ — ಏಕಾಬ್ದಾ — ೧ ವರ್ಷದ ಹಸು. ಹೀಗೆಯೇ ತ್ರಿಹಾಯನೀ ಇತ್ಯಾದಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ವಶಾ ವಂಧ್ಯಾ — ೨ ಗೊಡ್ಡು ಹಸು, ಬಂಜೆ ಹಸು. ಅಪತೋಕಾ ಪ್ರವದ್ಗರ್ಭಾ — ೨ ಗರ್ಭ ಇಳಿದು ಹೋದ ಹಸು, ಕಂದು ಹಾಕಿದ ಹಸು. ಸಂಧಿನೀ — ವೃಷೇಣ ಆಕ್ರಾಂತಾ — ಗೂಳಿ ಕೂಡಿಸಿದ ಹಸು, ಹೋರಿ ಹಾರಿದ್ದು, ವೇಹತ್ (ಶಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) ಗರ್ಭೋಪಘಾತಿನೀ — ೨ ಸತ್ತ ಕರುವನ್ನು ಹಾಕಿದ ಹಸು. ಕಾಲ್ಯಾ ಉಪಸರ್ಯಾ — ೨ ಪ್ರಜನೇ — ಮೊದಲು ಸಲ ಬೆದೆ ಬಂದ ಹಸು. ಪ್ರಷ್ಠೌಹೀ ಬಾಲಗರ್ಭಿಣೀ — ೨ ಚಿಕ್ಕತನದಲ್ಲಿ ಗಬ್ಬವಾದ ಹಸು. ||೭೫೭||

ಅಚಂಡೀ ಸುಕರಾ — ೨ ಸಾಧುವಾದ ಹಸು. ಬಹುಸೂತಿಃ ಪರೇಷ್ಟುಕಾ — ೨ ಬಹು ಕರುಗಳನ್ನು ಹಾಕಿದ ಹಸು. ಚಿರಸೂತಾ ಬಷ್ಕಯಣೀ — ೨ ಬಹಳ ದಿನವಾದ ಮೇಲೆ ಗಬ್ಬವಾದ ಹಸು. ಧೇನುಃ ನವಸೂತಿಕಾ — ೨ ಈದ ಹಸು. ಸುವ್ರತಾ ಸುಖಸಂದೋಹ್ಯಾ — ೨ ತಂಟೆ ಮಾಡದೆ ಸುಖವಾಗಿ ಹಾಲು ಕರೆಯುವ ಹಸು. ಪೀನೋಧ್ನೀ ಪೀವರಸ್ತನೀ — ೨ ದೊಡ್ಡ ಕೆಚ್ಚಲುಳ್ಳ

ದ್ರೋಣಕ್ಷೀರಾ ದ್ರೋಣದುಘಾ ಧೇನುಷ್ಯಾ ಬಂಧಕೇ ಸ್ಥಿತಾ ॥ ೭೫ ॥
ಸಮಾಂಸಮೀನಾ ಸಾಯ್ಕೈವ ಪ್ರತಿವರ್ಷಂ ಪ್ರಸೂಯತೇ ।
ಊಧಸ್ತು ಕ್ಲೀಬಮಾಪೀನಂ ಸಮೌ ಶಿವಕಕೀಲಕೌ ॥೭೬॥
ನ ಪುಂಸಿ ದಾಮ ಸಂದಾನಂ ಪಶುರಜ್ಜುಸ್ತು ದಾಮನೀ ।
ವೈಶಾಖಮಂಥ ಮಂಥಾನ ಮಂಥಾನೋ ಮಂಥದಂಡಕೇ ॥೭೭॥
ಕುಟರೋ ದಂಡ ವಿಷ್ಕಂಭೋ ಮಂಥನೀ ಗರ್ಗರೀ ಸಮೇ ।
ಉಷ್ಟ್ರೇ ಕ್ರಮೇಳಕಮಯ ಮಹಾಂಗಾಃ ಕರಭಃ ಶಿಶುಃ ॥ ೭೮ ॥
ಕರಭಾಸ್ಸ್ಯುಶ್ಶೃಂಖಲಕಾ ದಾರವೈಃ ಪಾದಬಂಧನೈಃ ।
ಅಜಾ ಛಾಗೀ ಶುಭ (ತುಭ) ಚ್ಛಾಗ ಬಸ್ತಚ್ಛಗಲಕಾ ಅಜೇ ॥೭೯॥
ಮೇಢ್ರೋರಭ್ರೋರಣೋರ್ಣಾಯು ಮೇಷ ವೃಷ್ಣಯ ಏಡಕೇ ।
ಉಷ್ಟ್ರೋರಭ್ರಾಜವೃಂದೇ ಸ್ಯಾದೌಷ್ಟ್ರಕೌರಭ್ರಕಾಜಕಮ್ ॥೮೦॥
ಚಕ್ರೀವಂತಸ್ತು ಬಾಲೇಯಾ ರಾಸಭಾ ಗರ್ದಭಾಃ ಖರಾಃ ।

ಹಸು ದ್ರೋಣಕ್ಷೀರಾ ದ್ರೋಣದುಘಾ — ೨ ಹೆಚ್ಚು ಹಾಲು ಕರೆಯುವ ಹಸು ಧೇನುಷ್ಯಾ — ೧ ಬಂಧಕೇ ಸ್ಥಿತಾ — ಸೆರೆಸಿಕ್ಕಿದ ಅಥವಾ ಅಡವಿಟ್ಟ ಹಸು. ಸಮಾಂಸಮೀನಾ — ೧ ವರ್ಷವರ್ಷವೂ ಕರು ಹಾಕುವ ಹಸು. ಊಧಃ (ಸಾಂತನ) ಆಪೀನಂ — ೨ ಕೆಚ್ಚಲು. ಶಿವಕಃ ಕೀಲಕಃ — ೨ ದನ ಕಟ್ಟುವ ಗೂಟ. ದಾಮ (ನಾಂತ ನ) ಸಂದಾನಂ — ದನಕಟ್ಟುವ ಹಗ್ಗ. ದಾಮನೀ (ಸ್ತ್ರೀ) — ೧ ಪಶುರಜ್ಜುಃ — ಹಸುವಿನ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಕಟ್ಟುವ ಹಗ್ಗ. ವೈಶಾಖಃ ಮಂಥಃ ಮಂಥಾನಃ ಮಂಥಾಃ (ನಾಂತ ಪು) ಮಂಥದಂಡಕಃ — ೫ ಕಡಗೋಲು. ಕುಟರಃ ದಂಡಃ ವಿಷ್ಕಂಭಃ — ೩ ಮೊಸರು ಕಡೆಯುವ ಕಂಬ. ಮಂಥನೀ, ಗರ್ಗರೀ—ಮೊಸರು ಕಡೆಯುವ ಪಾತ್ರ ಉಷ್ಟ್ರಃ ಕ್ರಮೇಳಕಃ ಮಯಃ ಮಹಾಂಗಃ —೪ ಒಂಟೆ. ಕರಭಃ — ೧ ಶಿಶುಃ — ಒಂಟೇ ಮರಿ. ಶೃಂಖಲಕಾಃ — ೧ ದಾರವೈಃ ಪಾದಬಂಧನೈಃ ಯುಕ್ತಾಃ ಕರಭಾಃ — ಮರದ ಸಂಕೋಲೆಯಿಂದ ಕಾಲು ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿದ ಒಂಟೇ ಮರಿಗಳು.॥ ೭೮ ॥

ಅಜಾ ಛಾಗೀ — ೨ ಹೆಣ್ಣು ಆಡು. ತುಭಃ ಛಾಗಃ ಬಸ್ತಃ ಛಗಲಕಃ ಅಜಃ — ೫ ಗಂಡು ಆಡು, ಹೋತ. ಮೇಢ್ರಃ (ಮೇಂಡಃ) ಉರಭ್ರಃ ಉರಣಃ ಊರ್ಣಾಯುಃ ಮೇಷಃ ವೃಷ್ಣಿಃ ಏಡಕಃ — ೭ ಕುರಿ. ಔಷ್ಟ್ರಕಂ — ಒಂಟೆಯ ಗುಂಪು. ಔರಭ್ರಕಂ — ಕುರಿಯ ಮಂದೆ. ಆಜಕಂ — ಆಡಿನ ಹಿಂಡು. ಚಕ್ರೀವಂತಃ (ತಾಂತ ಬ) ಬಾಲೇಯಾಃ ರಾಸಭಾಃ ಗರ್ದಭಾಃ ಖರಾಃ — ೫ ಕತ್ತೆ. ವೈದೇಹಕಃ ಸಾರ್ಥವಾಹಃ ನೈಗಮಃ ವಾಣಿಜಃ

ವೈದೇಹಕಃ ಸಾರ್ಥವಾಹೋ ನೈಗಮೋ ವಾಣಿಜೋ ವಣಿಕ್ ॥ ೭೬೫ ॥
ಪಣ್ಯಾಜೀವೋ ಹ್ಯಾಪಣಿಕಃ ಕ್ರಯವಿಕ್ರಯಿಕಶ್ಚ ಸಃ ।
ವಿಕ್ರೇತಾ ಸ್ಯಾದ್ವಿಕ್ರಯಿಕಃ ಕ್ರಾಯಕಃ ಕ್ರಯಿಕಸ್ಸಮೌ ॥ ೭೬೬ ॥
ವಾಣಿಜ್ಯಂ ತು ವಣಿಜ್ಯಾ ಸ್ಯಾನ್ಮೂಲ್ಯಂ ವಸ್ನೋಽಪ್ಯವಕ್ರಯಃ ।
ನೀವೀ ಪರಿಪಣೋ ಮೂಲಧನಂ ಲಾಭೋಽಧಿಕಂ ಫಲಮ್ ॥ ೭೬೭ ॥
ಪರಿದಾನಂ ಪರೀವರ್ತೋ ನೈಮೇಯ ನಿಮಯಾವಪಿ ।
ಪುಮಾನುಪನಿಧಿರ್ನ್ಯಾಸಃ ಪ್ರತಿದಾನಂ ತದರ್ಪಣಮ್ ॥ ೭೬೮ ॥
ಕ್ರಯೇ ಪ್ರಸಾರಿತಂ ಕ್ರಯ್ಯಂ ಕ್ರೇಯಂ ಕ್ರೇತವ್ಯಮಾತ್ರಕೇ ।
ವಿಕ್ರೇಯಂ ಪಣಿತವ್ಯಂ ಚ ಪಣ್ಯಂ ಕ್ರಯ್ಯಾದಯಸ್ತ್ರಿಷು ॥ ೭೬೯ ॥
ಕ್ಲೀಬೇ ಸತ್ಯಾಪನಂ ಸತ್ಯಂಕಾರಃ ಸತ್ಯಾಕೃತಿಃ ಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ।
ವಿಪಣೋ ವಿಕ್ರಯಸ್ಸಂಖ್ಯಾಃ ಸಂಖ್ಯೇಯೇ ಹ್ಯಾದಶ ತ್ರಿಷು ॥ ೭೭೦ ॥

ವಣಿಕ್ (ಜಾಂತ) ಪಣ್ಯಾಜೀವಃ ಆಪಣಿಕಃ ಕ್ರಯವಿಕ್ರಯಿಕಃ — ೮ ವರ್ತಕ, ವ್ಯಾಪಾರಿ, ಸೆಟ್ಟಿ. ವಿಕ್ರೇತಾ (ಋಕಾರಾಂತ) ವಿಕ್ರಯಿಕಃ — ೨ ಮಾರುವವನು. ಕ್ರಾಯಿಕಃ (ಕ್ರಾಯಕಃ) ಕ್ರಯಿಕಃ — ೨ ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುವವನು ವಾಣಿಜ್ಯಂ ವಣಿಜ್ಯಾ — ವ್ಯಾಪಾರ, ವರ್ತಕತನ. ಮೂಲ್ಯಂ ವಸ್ನಃ ಅವಕ್ರಯಃ — ೩ ಕ್ರಯ, ಬೆಲೆ. ನೀವೀ (ಸ್ತ್ರೀ) ಪರಿಪಣಃ ಮೂಲಧನಂ — ೩ ಭಂಡವಾಳ, ಮೂಲಧನ. ಲಾಭಃ — ಅಧಿಕಂ ಫಲಂ — ಭಂಡವಾಳದ ಮೇಲೆ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಬಂದ ಹಣ, ನಫೆ. ಪರಿದಾನಂ ಪರೀವರ್ತಃ ನೈಮೇಯಃ ನಿಮಯಃ — ಒಂದನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮತ್ತೊಂದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಪರಿವರ್ತನೆ. ॥ ೭೬೭ ॥

ಉಪನಿಧಿಃ (ಪು) ನ್ಯಾಸಃ — ೨ ಬಚ್ಚಿಡುವುದು. ಪ್ರತಿದಾನಂ — ೧ ತದರ್ಪಣಂ — ಬಚ್ಚಿಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಕ್ರಯ್ಯಂ — ಕ್ರಯೇ ಪ್ರಸಾರಿತಂ — ಮಾರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟದ್ದು. ಕ್ರೇಯಂ — ಕ್ರೇತವ್ಯಮಾತ್ರಕೇ — ಮಾರಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ವಸ್ತು. ವಿಕ್ರೇಯಂ — ಪಣಿತವ್ಯಂ ಪಣ್ಯಂ — ೩ ಮಾರಲ್ಪಡುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು. ಕ್ರಯ್ಯಾದಯಃ ತ್ರಿಷು — ಕ್ರಯ್ಯ ಮುಂತಾದ ಪದಗಳು ತ್ರಿಲಿಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಸತ್ಯಾಪನಂ ಸತ್ಯಂಕಾರಃ ಸತ್ಯಾಕೃತಿಃ — ೩ ವ್ಯಾಪಾರದ ಒಪ್ಪಂದ, ಸಂಚಕಾರ, ವಿಪಣಃ ವಿಕ್ರಯಃ — ೨ ಮಾರುವುದು. ಆದಶ ಸಂಖ್ಯಾಃ ಸಂಖ್ಯೇಯೇಷು ತ್ರಿಷುಃ — ಒಂದರಿಂದ ಹತ್ತರವರೆಗೆ ಇರುವ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕಗಳಾದ ಏಕಾದಿಗಳು, ಸಂಖ್ಯಾದಿಂದ ಕೂಡಿಸಿ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ತ್ರಿಲಿಂಗಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಉದಾ : — ಏಕಃ ಚಂದ್ರಃ

ವಿಂಶತ್ಯಾದ್ಯಾಸ್ಸದೈಕತ್ವೇ ಸರ್ವಾಃ ಸಂಖ್ಯೇಯ ಸಂಖ್ಯಯೋಃ ।
ಸಂಖ್ಯಾರ್ಥೇ ದ್ವಿಬಹುತ್ವೇಸ್ತಾಸ್ತಾಸು ಚಾನವತೇಃ ಸ್ತ್ರಿಯಃ ॥ ೭೭೧ ॥
ಪಂಕ್ತೇಶ್ಶತಸಹಸ್ರಾದಿ ಕ್ರಮಾದ್ದಶಗುಣೋತ್ತರಮ್ ।
ಯೌತವಂ ದ್ರುವಯಂ ಪಾಯ್ಯಮಿತಿ ಮಾನಾರ್ಥಕಂ ತ್ರಯಮ್ ॥ ೭೭೨ ॥
ಮಾನಂ ತುಲಾಂಗುಲಿಪ್ರಸ್ಥೈರ್ಗುಂಜಾಃ ಪಂಚಾದ್ಯಮಾಷಕಃ ।
ತೇ ಷೋಡಶಾಕ್ಷಃ ಕರ್ಷೋಽಸ್ತ್ರೀ ಪಲಂ ಕರ್ಷ ಚತುಷ್ಟಯಮ್ ॥ ೭೭೩ ॥

ಏಕಾ ಸ್ತ್ರೀ, ಏಕಂ ಫಲಮ್. ವಿಂಶತ್ಯಾದ್ಯಾಸ್ಸರ್ವಾಃ ಸಂಖ್ಯೇಯ ಸಂಖ್ಯಯೋಸ್ಸದಾ ಏಕತ್ವೇ — ಇಪ್ಪತ್ತರಿಂದ (ವಿಂಶತಿಃ) ತೊಂಬತ್ತೆಂಟರ (ಅಷ್ಟನವತಿಃ) ವರೆಗಿರುವ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕ ಶಬ್ದಗಳು ಕೇವಲ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕದಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಯಾವಾಗಲೂ ಏಕವಚನದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಉದಾ : ಗವಾಂ ವಿಂಶತಿಃ ವಿಂಶತಿರ್ಗಾವಃ ಸಂಖ್ಯಾರ್ಥೇ ದ್ವಿ ಬಹುತ್ವೇ ಸಃ — ಇವುಗಳು ಕೇವಲ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕವಾಗಿರುವಾಗ ದ್ವಿವಚನ ಬಹುವಚನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಉದಾ: — ದ್ವೇ ವಿಂಶತೀ (೪೦) ತಿಸ್ರಃ ವಿಂಶತಯಃ (೬೦) ತಾಸು ಆನವತೇಃ ಸ್ತ್ರಿಯಃ — ವಿಂಶತಿ (೨೦) ಪದದಿಂದ ನವತಿ (೯೦) ಪದದವರೆಗಿರುವವುಗಳು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಗಳಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಪಂಕ್ತೇಃ ಕ್ರಮಾತ್ ದಶಗುಣೋತ್ತರಂ ಶತಸಹಸ್ರಾದಿ — ಹತ್ತರಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹತ್ತರಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾದಂತೆ ಶತ, ಸಹಸ್ರ ಲಕ್ಷಾದಿಗಳು ಆಗುತ್ತವೆ. ಹತ್ತು ಹತ್ತಾದರೆ ನೂರು, ಇದು ಹತ್ತಾದರೆ ಸಾವಿರ, ಸಾವಿರ ಹತ್ತಾದರೆ ಆಯುತ (ಹತ್ತು ಸಾವಿರ) ಅದು ಹತ್ತಾದರೆ ಲಕ್ಷ. ಲಕ್ಷ ಹತ್ತಾದರೆ ಪ್ರಯುತ (೧೦ ಲಕ್ಷ) ಅದು ಹತ್ತಾದರೆ ಕೋಟಿ, ಹೀಗೆ 8 ಸ್ಥಾನದವರೆಗೆ ಸಂಖ್ಯೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಯೌತವಂ (ಪೌತವಂ) ದ್ರುವಯಂ ಪಾಯ್ಯಂ — ಇತಿ ತ್ರಯಂ ಮಾನಾರ್ಥಕಮ್ — ಇವು ಮೂರು ತೂಕ, ಅಳತೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಮಾನಂ — ತುಲಾಂಗುಳಿಪ್ರಸ್ಥೈಃ — ತಕ್ಕಡಿ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದಲೂ, ಬೆರಳು (ಅಂಗುಲ) ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದಲೂ, ಸೇರು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದಲೂ, ಅಳೆಯಲ್ಪಡುವ ಮೂರು ರೀತಿಯಾದ ಅಳತೆ. ತಕ್ಕಡಿಯಿಂದ ತೂಗುವುದಕ್ಕೆ ಉನ್ಮಾನವೆಂದೂ, ಅಂಗುಳಾದಿಗಳಿಂದ ಅಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವೆಂದೂ, ಸೇರು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಅಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಪರಿಮಾಣವೆಂದೂ ಹೆಸರು. ಆದ್ಯಮಾಷಕಃ — ಪಂಚ ಗುಂಜಾಃ — ೫ ಗುಲಗಂಜಿ ತೂಕ. ॥ ೭೭೨ ॥

ಅಕ್ಷಃ ಕರ್ಷಃ — ೨೧೬ ಆದ್ಯಮಾಷಕ ತೂಕ, ೮೦ ಗುಲಗಂಜಿ ತೂಕ. ಪಲಂ — ೧೪ ಕರ್ಷ ತೂಕ. ಸುವರ್ಣಃ ಬಿಸ್ತಃ — ೨ ಅಕ್ಷ ತೂಕದ ಚಿನ್ನ.

ಸುವರ್ಣ ಬಿಸ್ತೌ ಹೇಮ್ನೋಽಕ್ಷೇ ಕುರುಬಿಸ್ತಸ್ತು ತತ್ಪಲೇ ।
ತುಲಾ ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ಪಲಶತಂ ಭಾರಸ್ಸ್ಯಾದ್ವಿಂಶತಿಸ್ತುಲಾ ॥ ೭೭೪ ॥
ಆಚಿತೋ ದಶ ಭಾರಾಸ್ಸ್ಯುಃ ಶಾಕಟೋ ಭಾರ ಆಚಿತಃ ।
ಕಾರ್ಷಾಪಣಃ ಕಾರ್ಷಿಕಃ ಸ್ಯಾತ್ಕಾರ್ಷಿಕೇ ತಾಮ್ರಿಕೇ ಪಣಃ ॥ ೭೭೫ ॥
ಅಸ್ತ್ರಿಯಾಮಾಢಕದ್ರೋಣೌ ಖಾರೀವಾಹೋ ನಿಕುಂಚಕಃ ।
ಕುಡವಃ ಪ್ರಸ್ಥ ಇತ್ಯಾದ್ಯಾಃ ಪರಿಮಾಣಾರ್ಥಕಾಃ ಪೃಥಕ್ ॥ ೭೭೬ ॥
(ಭಾಗ) ಅಂಶಸ್ತುರೀಯಃ ಪಾದಸ್ಸ್ಯಾದಂಶಭಾಗೌ ಚ ವಂಟಕಃ ।
ದ್ರವ್ಯಂ ವಿತ್ತಂ ಸ್ವಾಪತೇಯಂ ರಿಕ್ಥಮೃಕ್ಥಂ ಧನಂ ವಸು ॥ ೭೭೭ ॥
ಹಿರಣ್ಯಂ ದ್ರವಿಣಂ ದ್ಯುಮ್ನಮರ್ಥ ರೈ ವಿಭವಾ ಅಪಿ ।
ಸ್ಯಾತ್ಕೋಽಶಷ್ಟ ಹಿರಣ್ಯಂ ಚ ಹೇಮರೂಪ್ಯೇ ಕೃತಾಕೃತೇ ॥ ೭೭೮ ॥
ತಾಭ್ಯಾಂ ಯದನ್ಯತ್ತತ್ಕುಪ್ಯಂ ರೂಪ್ಯಂ ತದ್ದ್ವಯಮಾಹತಮ್ ।
ಗಾರುತ್ಮತಂ ಮರಕತಮಶ್ಮಗರ್ಭೋ ಹರಿನ್ಮಣಿಃ ॥ ೭೭೯ ॥
ಶೋಣರತ್ನಂ ಲೋಹಿತಕಃ ಪದ್ಮರಾಗೋಽಥ ಮೌಕ್ತಿಕಮ್ ।

ತುಲಾ — ನೂರು ಪಲಗಳ ತೂಕ, ೧೨ ಸೇರು, ಭಾರಃ — ೨೦ ತುಲಾ ತೂಕ. ಆಚಿತಃ — ೧೦ ಭಾರ ತೂಕ, ೨೦೦ ತೊಲೆ. ಶಾಕಟಃ — ಭಂಡಿ ಮೇಲೆ ಹೊರ ತಕ್ಕ ಭಾರ. ಕಾರ್ಷಾಪಣಃ ಕಾರ್ಷಿಕಃ — ೨ ೧ ರೂಪಾಯಿ ತೂಕ ೧೬ ಮಾಷಕಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಕರ್ಷ. ಪಣಃ — ಕರ್ಷ ತೂಕದ ತಾಮ್ರದ ನಾಣ್ಯ. ಆಢಕಃ — ೧ ಕೊಳಗ. ದ್ರೋಣಃ—೨ ಕೊಳಗ. ಖಾರೀವಾಹಃ, ನಿಕುಂಚಕಃ—ಸೊಲಿಗೆ. ಕುಡವಃ — ಮಾನಪಡಿ, ಸಿದ್ದೆ, ಪಾವು. ಪ್ರಸ್ಥಃ — ಸೇರು. ಇವು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಳತೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಪಾದಃ — ತುರೀಯಭಾಗಃ — ಕಾಲುಭಾಗ. ಅಂಶಃ ಭಾಗಃ ವಂಟಕಃ — ೩ ಕೆಲವು ಭಾಗ, ಸ್ವಲ್ಪವಾದ ಅಂಶ. ದ್ರವ್ಯಂ ವಿತ್ತಂ ಸ್ವಾಪತೇಯಂ ರಿಕ್ಥಂ ಋಕ್ಥಂ ಧನಂ ವಸು (ನ) ಹಿರಣ್ಯಂ ದ್ರವಿಣಂ ದ್ಯುಮ್ನಂ ಅರ್ಥಃ ರಾಃ (ಐಕಾರಾಂತ ಪು) ವಿಭವಃ — ೧೨ ಹಣ, ಧನ, ಕೋಶಃ ಹಿರಣ್ಯಂ — ೨ ಒಡವೆ ಮಾಡಲು ಗಟ್ಟಿ ಮಾಡಿದ ಮತ್ತು ಗಣಿಯಿಂದ ತೆಗೆದು ಅದುರಾಗಿರುವ ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ, (ಕೃತಾಕೃತೇ ಹೇಮರೂಪೇ) ಕುಪ್ಯಂ — ತಾಭ್ಯಾಂ ಯದನ್ಯತ್ — ಚಿನ್ನ ಬೆಳ್ಳಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾದ ತಾಮ್ರ, ಹಿತ್ತಾಳೆ ಮೊದಲಾದ ಲೋಹ ಗಳು. ರೂಪ್ಯಂ — ಆಹತಂ ತದ್ದ್ವಯಂ — ಮುದ್ರೆ ಹಾಕಿ ಎರಕ ಹೊಯ್ದಿರುವ ಚಿನ್ನ ಬೆಳ್ಳಿಯ ನಾಣ್ಯ. ॥ ೭೭೮ ॥

ಗಾರುತ್ಮತಂ ಮರಕತಂ ಅಶ್ಮಗರ್ಭಃ ಹರಿನ್ಮಣಿಃ — ೪ ಪಚ್ಚೆಮಣಿ, ಶೋಣರತ್ನಂ ಲೋಹಿತಕಃ ಪದ್ಮರಾಗಃ — ೩ ಕೆಂಪು ರತ್ನ. ಮೌಕ್ತಿಕಂ

ಮುಕ್ತಾಥ ವಿದ್ರುಮಃ ಪುಂ ಸಿ ಪ್ರವಾಳಂ ಪುಂನಪುಂಸಕಮ್ ॥ ೭೮೦ ॥
ರತ್ನಂ ಮಣಿರ್ದ್ವಯೋರಶ್ಮಜಾತೌ ಮುಕ್ತಾದಿಕೇ ಪಿ ಚ ।
ಸ್ವರ್ಣಂ ಸುವರ್ಣಂ ಕನಕಂ ಹಿರಣ್ಯಂ ಹೇಮ ಹಾಟಕಮ್ ॥ ೭೮೧ ॥
ತಪನೀಯಂ ಶಾತಕುಂಭಂ ಗಾಂಗೇಯಂ ಭರ್ಮ ಕರ್ಬುರಮ್ ।
ಚಾಮೀಕರಂ ಜಾತರೂಪಂ ಮಹಾರಜತ ಕಾಂಚನೇ ॥ ೭೮೨ ॥
ರುಕ್ಮಂ ಕಾರ್ತಸ್ವರಂ ಜಾಂಬೂನದಮಷ್ಟಾಪದೋ ಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ।
ಅಲಂಕಾರಸುವರ್ಣಂ ಯಚ್ಛೃಂಗೀಕನಕಮಿತ್ಯದಃ ॥ ೭೮೩ ॥
ದುರ್ವರ್ಣಂ ರಜತಂ ರೂಪ್ಯಂ ಖರ್ಜೂರಂ ಶ್ವೇತಮಿತ್ಯಪಿ ।
ರೀತಿಃ ಸ್ತ್ರಿಯಾಮಾರಕೂಟೋ ನ ಸ್ತ್ರಿಯಾಮಥ ತಾಮ್ರಕಮ್ ॥ ೭೮೪ ॥
ಶುಲ್ಬಂ ಮ್ಲೇಚ್ಛಮುಖಂ ದ್ವ್ಯಷ್ಟ ವರಿಷ್ಠೋದುಂಬರಾಣಿ ಚ ।
ಲೋಹೋ ಸ್ತ್ರೀ ಶಸ್ತ್ರಕಂ ತೀಕ್ಷ್ಣಂ ಪಿಂಡಂ ಕಾಲಾಯಸಾಯಸೀ ॥ ೭೮೫ ॥
ಅಶ್ಮಸಾರೋಥ ಮಂಡೂರಂ ಸಿಂಹಾಣಮಪಿ ತನ್ಮಲೇ ।
ಸರ್ವಂ ಚ ತೈಜಸಂ ಲೋಹಂ ವಿಕಾರಸ್ತ್ವಯಸಃ ಕುಶೀ ॥ ೭೮೬ ॥
ಕ್ಷಾರಃ ಕಾಚೋಽಥ ಚಪಲೋ ರಸಸ್ಸೂತಶ್ಚ ಪಾರದೇ ।

ಮುಕ್ತಾ — ೨ ಮುತ್ತು. ವಿದ್ರುಮಃ ಪ್ರವಾಳಂ — ೨ ಹವಳ. ರತ್ನಂ ಮಣಿಃ (ಪುಂ ಸ್ತ್ರೀ) — ಮರಕತಾದಿ ರತ್ನಗಳಿಗೂ, ಮುತ್ತು ಹವಳಗಳಿಗೂ ಹೆಸರು. ಸ್ವರ್ಣಂ ಸುವರ್ಣಂ ಕನಕಂ ಹಿರಣ್ಯಂ ಹೇಮ (ನಾಂತನ) ಹಾಟಕಂ ತಪನೀಯಂ ಶಾತಕುಂಭಂ ಗಾಂಗೇಯಂ ಭರ್ಮ (ನಾಂತ ನ) ಕರ್ಬುರಂ ಚಾಮೀಕರಂ ಜಾತರೂಪಂ ಮಹಾರಜತಂ ಕಾಂಚನಂ ರುಕ್ಮಂ ಕಾರ್ತಸ್ವರಂ ಜಾಂಬೂನದಂ ಅಷ್ಟಾಪದಃ (ಪುಂ ನ) — ೧೯ ಚಿನ್ನದ ಹೆಸರು. ಶೃಂಗೀಕನಕಂ — ಯತ್ ಅಲಂಕಾರಸುವರ್ಣಂ — ಒಡವೆ ಮಾಡಿದ ಚಿನ್ನ, ಚಿನ್ನದ ಆಭರಣ. ದುರ್ವರ್ಣಂ ರಜತಂ ರೂಪ್ಯಂ ಖರ್ಜೂರಂ ಶ್ವೇತಂ — ೫ ಬೆಳ್ಳಿ. ರೀತಿಃ (ಸ್ತ್ರೀ) ಆರಕೂಟಃ — ೨ ಹಿತ್ತಾಳೆ. ತಾಮ್ರಕಂ ಶುಲ್ಬಂ ಮ್ಲೇಚ್ಛಮುಖಂ ದ್ವ್ಯಷ್ಟಂ ವರಿಷ್ಠಂ ಉದುಂಬರಂ — ೬ ತಾಮ್ರದ ಹೆಸರು. ಲೋಹಃ ಶಸ್ತ್ರಕಂ ತೀಕ್ಷ್ಣಂ ಪಿಂಡಂ ಕಾಲಾಯಸಂ ಆಯಃ (ಸಾಂತ ನ) ಅಶ್ಮಸಾರಃ — ೭ ಕಬ್ಬಿಣ. ಮಂಡೂರಂ ಸಿಂಹಾಣಂ — ೨ ಕಬ್ಬಿಣದ ಕಿಟ್ಟ. ॥ ೭೮೫ ॥

ಲೋಹಂ — ೧ ಸರ್ವಂ ತೈಜಸಂ — ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ, ತಾಮ್ರ, ಕಂಚು, ಸೀಸ, ತವರ, ಕಬ್ಬಿಣಗಳಿಗೆ ಹೆಸರು. ಕುಶೀ — ಅಯಸಃ ವಿಕಾರಃ — ಕಬ್ಬಿಣದ ಪದಾರ್ಥ. ಕ್ಷಾರಃ ಕಾಚಃ — ೨ ಗಾಜು, ಕನ್ನಡಿ.

ಗವಳಂ ಮಾಹಿಷಂ ಶೃಂಗಮಭ್ರಕಂ ಗಿರಿಜಾಮಲೇ ॥ ೭೮೭ ॥
ಸ್ರೋತೋಂಜನಂ ತು ಸೌವೀರಂ ಕಾಪೋತಾಂಜನ ಯಾಮುನೇ ।
ತುತ್ಥಾಂಜನಂ ಶಿಖಿಗ್ರೀವಂ ವಿತುನ್ನಕ ಮಯೂರಕೇ ॥ ೭೮೮ ॥
ಕರ್ಪರೀ ದಾರ್ವಿಕಾಕ್ವಾಥೋದ್ಭವಂ ತುತ್ಥಂ ರಸಾಂಜನಮ್ ।
ರಸಗರ್ಭಂ ತಾರ್ಕ್ಷ್ಯಶೈಲಂ ಗಂಧಾಶ್ಮನಿ ತು ಗಂಧಿಕಃ ॥ ೭೮೯ ॥
ಸೌಗಂಧಿಕಶ್ಚ ಚಕ್ಷುಷ್ಯಾಕುಲಾಲ್ಯೌ ತು ಕುಲತ್ಥಿಕಾ ।
ರೀತಿ ಪುಷ್ಪಂ ಪುಷ್ಪಕೇತುಃ ಪೌಷ್ಪಕಂ ಕುಸುಮಾಂಜನಮ್ ॥ ೭೯೦ ॥
ಪಿಂಜರಂ ಪೀತನಂ ತಾಲಮಾಲಂ ಚ ಹರಿತಾಲಕೇ ।
ಗೈರೇಯಮರ್ಥ್ಯಂ ಗಿರಿಜಮಶ್ಮಜಂ ಚ ಶಿಲಾಜತು ॥ ೭೯೧ ॥
ಬೋಲ ಗಂಧರಸ ಪ್ರಾಣ ಪಿಂಡ ಗೋಪ ರಸಾಸ್ಸಮಾಃ ।
ಡಿಂಡೀರೋಬ್ಧಿಕಫಃ ಫೇನಸ್ಸಿಂದೂರಂ ನಾಗಸಂಭವಮ್ ॥ ೭೯೨ ॥
ನಾಗ ಸೀಸಕ ಯೋಗೇಷ್ಟ ವಪ್ರಾಣಿ ತ್ರಪು ಪಿಚ್ಚಟಮ್ ।
ರಂಗವಂಗೇ ಅಥ ಪಿಚುಸ್ತೂಲೋಽಥ ಕಮಲೋತ್ತರಮ್ ॥ ೭೯೩ ॥

ಚಪಲಃ ರಸಃ ಸೂತಃ ಪಾರದಃ — ೪ ಪಾದರಸ. ಗವಲಂ — ೧ ಮಾಹಿಷಂ ಶೃಂಗಂ — ಎಮ್ಮೆಯ ಕೊಂಬು. ಅಭ್ರಕಂ ಗಿರಿಜಂ ಅಮಲಂ — ೩ ಅಭ್ರಕ ವೆಂಬ ಕಾಗೆ ಬಂಗಾರ. ಸ್ರೋತೋಂಜನಂ ಸೌವೀರಂ ಕಾಪೋತಾಂಜನಂ ಯಾಮುನಂ — ೪ ಸೌವೀರಾಂಜನದ ಹೆಸರು. ತುತ್ಥಾಂಜನಂ ಶಿಖಿಗ್ರೀವಂ ವಿತುನ್ನಕಂ ಮಯೂರಕಂ — ೪ ನ್ಮೈಲುತುತ್ತ. ಕರ್ಪರೀ ದಾರ್ವಿಕಾ — ೨ ಮರದರಶಿನದ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಕುದಿಸಿದ ತುತ್ಥಾಂಜನ. ರಸಾಂಜನಂ ರಸಗರ್ಭಂ ತಾರ್ಕ್ಷ್ಯಶೈಲಂ — ೩ ರಸಾಂಜನ. ಗಂಧಾಶ್ಮಾ (ನಾಂತ) ಗಂಧಕಃ ಸೌಗಂಧಿಕಃ — ೩ ಗಂಧಕ. ಚಕ್ಷುಷ್ಯಾ ಕುಲಾಲೀ ಕುಳತ್ಥಿಕಾ — ೩ ಕುಳುತ್ಥಾಂಜನ. ರೀತಿಪುಷ್ಪಂ ಪುಷ್ಪಕೇತುಃ ಪೌಷ್ಪಕಂ ಕುಸುಮಾಂಜನಂ — ೪ ಕುಸುಮಾಂಜನ. ಪಿಂಜರಂ ಪೀತನಂ ತಾಲಂ ಆಲಂ ಹರಿತಾಲಕಂ — ೫ ಹರಿದಳ. ಗೈರೇಯಂ ಅರ್ಥ್ಯಂ ಗಿರಿಜಂ ಅಶ್ಮಜಂ ಶಿಲಾಜತು — ೫ ಶಿಲಾಜತು. ಬೋಳಂ ಗಂಧರಸಃ ಪ್ರಾಣಃ ಪಿಂಡಂ ಗೋಪಃ ರಸಃ — ೬ ಬಾಣಂತಿ ಬೋಳ ॥ ೫೯೧ ॥

ಡಿಂಡಿರಃ ಅಬ್ಧಿಕಫಃ ಫೇನಃ — ೩ ಸಮುದ್ರದ ನೊರೆ. ಸಿಂದೂರಂ ನಾಗಸಂಭವಂ — ೨ ನಾಗಸಿಂದೂರ, ಚಂದ್ರದ ಪುಡಿ. ನಾಗಂ ಸೀಸಕಂ ಯೋಗೇಷ್ಟಂ ವಪ್ರಂ — ೪ ಸೀಸ. ತ್ರಪು ಪಿಚ್ಚಟಂ ರಂಗಂ ವಂಗಂ — ೪ ತವರ. ಪಿಚುಃ ತೂಲಃ — ೨ ಹತ್ತಿ. ಕಮಲೋತ್ತರಂ ಕುಸುಂಭಂ ವಹ್ನಿಶಿಖಂ

ಸ್ಯಾತ್ಕುಸುಂಭಂ ವಹ್ನಿಶಿಖಂ ಮಹಾರಜನಮಿತ್ಯಪಿ ।
ಮೇಷಕಂಬಲ ಊರ್ಣಾಯುಃ ಶಶೋರ್ಣಂ ಶಶಲೋಮನಿ ॥ ೭೯೪ ॥
ಮಧುಕ್ಷೌದ್ರಂ ಮಾಕ್ಷಿಕಾದಿ ಮಧೂಚ್ಛಿಷ್ಟಂ ತು ಸಿಕ್ಥಕಮ್ ।
ಮನಶ್ಶಿಲಾ ಮನೋಗುಪ್ತಾ ಮನೋಹ್ವಾ ನಾಗಜಿಹ್ವಿಕಾ ॥ ೭೯೫ ॥
ನೈಪಾಲೀ ಕುನಟೀ ಗೋಲಾ ಯವಕ್ಷಾರೋ ಯವಾಗ್ರಜಃ ।
ಪಾಕ್ಯೋಥ ಸ್ವರ್ಜಿಕಾಕ್ಷಾರಃ ಕಾಪೋತಃ ಸುಖವರ್ಚಕಃ ॥ ೭೯೬ ॥
ಸೌವರ್ಚಲಂ ಸ್ಯಾದ್ರುಚಕಂ ತ್ವಕ್ ಕ್ಷೀರೀ ವಂಶರೋಚನಾ ।
ಶಿಗ್ರುಜಂ ಶ್ವೇತಮರಿಚಂ ಮೋರಟಂ ಮೂಲಮೈಕ್ಷವಮ್ ॥ ೭೯೭ ॥
ಗ್ರಂಥಿಕಂ ಪಿಪ್ಪಲೀಮೂಲಂ ಚಟಕಾಶಿರ ಇತ್ಯಪಿ ।
ಗೋಲೋಮೀ ಭೂತಕೇಶೋ ನಾ ಪತ್ರಾಂಗಂ ರಕ್ತಚಂದನಮ್ ॥ ೭೯೮ ॥
ತ್ರಿಕಟುತ್ರ್ಯೂಷಣಂ ವ್ಯೋಷಂ ತ್ರಿಫಲಾ ತು ಫಲತ್ರಿಕಮ್ ।

ಇತಿ ವೈಶ್ಯವರ್ಗಃ

ಮಹಾರಜನಂ — ೪ ಕುಸುಂಬೇ ಹೂವು. ಮೇಷಕಂಬಳಃ ಊರ್ಣಾಯುಃ — ೨ ಕರಿ ಕಂಬಳಿ. ಶಶೋರ್ಣಂ — ೧ ಶಶಲೋಮನಿ — ಮೊಲದ ಕೂದಲಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ ವಸ್ತು, ಮೊಲದ ಕೂದಲು. ಮಧು (ನ) ಕ್ಷೌದ್ರಂ ಮಾಕ್ಷಿಕಂ — ೩ ಜೇನು ತುಪ್ಪ. ಮಧೂಚ್ಛಿಷ್ಟಂ ಸಿಕ್ಥಕಂ — ೨ ಜೇನು ನೊಣ. ಮನಶ್ಶಿಲಾ ಮನೋಗುಪ್ತಾ ಮನೋಹ್ವಾ ನಾಗಜಿಹ್ವಿಕಾ — ೪ ಮಣಿ ಶಿಲೆಯ ಹೆಸರು. ನೈಪಾಳೀ ಕುನಟೀ ಗೋಲಾ — ೩ ನೇಪಾಳದ ಮಣಿ ಶಿಲೆ. ಯವಾಕ್ಷಾರಃ ಯವಾಗ್ರಜಃ ಪಾಕ್ಯಃ — ೩ ಯವಕ್ಷಾರ. ಸರ್ಜಿಕಾಕ್ಷಾರಃ ಕಾಪೋತಃ ಸುಖವರ್ಚಕಃ ಸೌವರ್ಚಲಂ ರುಚಕಃ — ೫ ಸದ್ಯಕ್ಷಾರ. ತ್ವಕ್‌ಕ್ಷೀರಾ ವಂಶರೋಚನಾ — ೨ ತವಕ್ಷೀರ. ಶಿಗ್ರುಜಂ ಶ್ವೇತಮರಿಚಂ — ೨ ನುಗ್ಗೇ ಬೀಜ. ಮೋರಟಂ — ಐಕ್ಷವಂ ಮೂಲಂ — ಕಬ್ಬಿನ ಬೇರು. ಗ್ರಂಥಿಕಂ ಪಿಪ್ಪಲೀಮೂಲಂ ಚಟಕಾಶಿರಃ — ೩ ಹಿಪ್ಪಲಿ. ಗೋಲೋಮೀ (ಸ್ತ್ರೀ) ಭೂತಕೇಶಃ — ೨ ಜಟಮಾಂಸಿ. ಪತ್ರಾಂಗಂ ರಕ್ತಚಂದನಂ — ೨ ರಕ್ತಚಂದನ. ತ್ರಿಕಟುಃತ್ರ್ಯೂಷಣಂ ವ್ಯೂಷಂ — ೩ ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ ಮೂರಕ್ಕೂ ಹೆಸರು. ತ್ರಿಫಲಾ — ಫಲತ್ರಿಕಂ —ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿ, ತಾರೇಕಾಯಿ, ಅಳಲೇ ಕಾಯಿ ಮೂರಕ್ಕೆ ಹೆಸರು. ॥ ೭೯೮ ॥

ವೈಶ್ಯವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ

ಶೂದ್ರವರ್ಗಃ

ಶೂದ್ರಾಶ್ಚಾವರವರ್ಣಾಶ್ಚ ವೃಷಲಾಶ್ಚ ಜಘನ್ಯಜಾಃ ॥ ೯೯ ॥
ಆಚಾಂಡಾಲಾತ್ತು ಸಂಕೀರ್ಣಾ ಅಂಬಷ್ಠಕರಣಾದಯಃ ।
ಶೂದ್ರಾವಿಶೋಸ್ತು ಕರಣೋಽಂಬಷ್ಠೋ ವೈಶ್ಯಾ ದ್ವಿಜನ್ಮನೋಃ ॥ ೧೦೦ ॥
ಶೂದ್ರಾಕ್ಷತ್ರಿಯಯೋರುಗ್ರೋ ಮಾಗಧಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾವಿಶೋಃ ।
ಮಾಹಿಷ್ಯೋಽರ್ಯಾಕ್ಷತ್ರಿಯಯೋಃ ಕ್ಷತ್ತಾರ್ಯಾಶೂದ್ರಯೋಃ ಸುತಃ ॥ ೧೦೧ ॥
ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಾಂ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾತ್ಸೂತಸ್ತಸ್ಯಾಂ ವೈದೇಹಕೋ ವಿಶಃ ।
ರಥಕಾರಸ್ತು ಮಾಹಿಷ್ಯಾತ್ಕರಣ್ಯಾಂ ಯಸ್ಯ ಸಂಭವಃ ॥ ೧೦೨ ॥
ಸ್ಯಾಚ್ಚಾಂಡಾಲಸ್ತು ಜನಿತೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಾಂ ವೃಷಲೇನ ಯಃ ।
ಕಾರುಃ ಶಿಲ್ಪೀ ಸಂಹತೈಸ್ತೈರ್ದ್ವಯೋಃ ಶ್ರೇಣಿಃ ಸಜಾತಿಭಿಃ ॥ ೧೦೩ ॥
ಕುಲಿಕಸ್ಸ್ಯಾತ್ಕುಲಶ್ರೇಷ್ಠೀ ಮಾಲಾಕಾರಸ್ತು ಮಾಲಿಕಃ ।

ಶೂದ್ರಃ ಅವರವರ್ಣಃ ವೃಷಲಃ ಜಘನ್ಯಜಃ — ೪ ಶೂದ್ರನ ಹೆಸರು. ಆಚಾಂಡಾಲಾತ್ ಅಂಬಷ್ಠಕರಣಾದಯಃ ಸಂಕೀರ್ಣಾಃ — ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಚಾಂಡಾಲ ಶಬ್ದದ ವರೆಗಿರುವ ಶಬ್ದಗಳು ಸಂಕರ ಜಾತಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಕರಣಃ — ಶೂದ್ರಾವಿಶೋಃ ಸುತಃ — ಶೂದ್ರಸ್ತ್ರೀ ವೈಶ್ಯಪುರುಷನಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ಅಂಬಷ್ಠಃ — ವೈಶ್ಯಾದ್ವಿಜನ್ಮನೋಃ — ವೈಶ್ಯಸ್ತ್ರೀ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪುರುಷನಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ಉಗ್ರಃ — ಶೂದ್ರಾಕ್ಷತ್ರಿಯಯೋಃ — ಶೂದ್ರ ಹೆಂಗಸಲ್ಲಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ಮಾಗಧಃ — ಕ್ಷತ್ರಿಯಾವಿಶೋಃ — ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲಿ ವೈಶ್ಯನಿಂದ ಜಾತನಾದವನು. ಮಾಹಿಷ್ಯಃ — ಅರ್ಯಾಕ್ಷತ್ರಿಯಯೋಃ —ವೈಶ್ಯಸ್ತ್ರೀಗೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ಕ್ಷತ್ತಾ (ಋಕಾರಾಂತ) ಅರ್ಯಾಶೂದ್ರಯೋಃ — ವೈಶ್ಯಳಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ಸೂತಃ —ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಾಂ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾತ್ ಜಾತಃ-ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ವೈದೇಹಕಃ — ತಸ್ಯಾಂ ವಿಶಃ ಜಾತಃ — ಬ್ರಾಹ್ಮಣಿಯಲ್ಲಿ ವೈಶ್ಯನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ರಥಕಾರಃ — ಮಾಹಿಷ್ಯಾತ್ ಕರಣ್ಯಾಂ ಜಾತಃ — ಶೂದ್ರ ವೈಶ್ಯ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಕರಣಿಯಲ್ಲಿ ವೈಶ್ಯಕ್ಷತ್ರಿಯ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಾಹಿಷ್ಯನೆಂಬವನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ಚಾಂಡಾಲಃ — ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ಕಾರುಃ ಶಿಲ್ಪೀ (ನಾಂತ) — ೨ ಕೈ ಕೆಲಸದವ, ಬಡಗಿ, ಅಕ್ಕಸಾಲೆ ಅಗಸ ಮುಂತಾದವರು. ಶ್ರೇಣಿಃ (ಪು ಸ್ತ್ರೀ) — ಸಜಾತಿಭಿಃ ಸಂಹತೈಃ ತೈಃ — ಒಂದು ಜಾತಿಯ ಶಿಲ್ಪಿಗಳ ಗುಂಪು' ಕುಲಿಕಃ — ಕುಲಶ್ರೇಷ್ಠೀ — ಶಿಲ್ಪಿಗಳ ಯಜಮಾನ, ಮುಖ್ಯ ಶಿಲ್ಪಿ. ಮಾಲಾಕಾರಃ ಮಾಲಿಕಃ – ೨

ಕುಂಭಕಾರಃ ಕುಲಾಲಸ್ಸ್ಯಾತ್ಪಲಗಂಡಸ್ತು ಲೇಪಕಃ ॥ ೭೦೪ ॥
ತಂತುವಾಯಃ ಕುವಿಂದಸ್ಸ್ಯಾತ್ತುನ್ನವಾಯಸ್ತು ಸೌಚಿಕಃ ।
ರಂಗಾಜೀವಶ್ಚಿತ್ರಕರಃ ಶಸ್ತ್ರಮಾರ್ಜೋಽಸಿಧಾವಕಃ ॥ ೭೦೫ ॥
ಪಾದೂಕೃಚ್ಚರ್ಮಕಾರಸ್ಸ್ಯಾದ್ವ್ಯೋಕಾರೋ ಲೋಹಕಾರಕಃ ।
ನಾಡಿಂಧಮಃ ಸ್ವರ್ಣಕಾರಃ ಕಲಾದೋ ರುಕ್ಮಕಾರಕೇ ॥ ೭೦೬ ॥
ಸ್ಯಾಚ್ಛಾಂಖಿಕಃ ಶಾಂಬವಿಕಃ ಶೌಲ್ಬಿಕಸ್ತಾಮ್ರಕುಟ್ಟಕಃ ।
ತಕ್ಷಾ ತು ವರ್ಧಕಿಸ್ತ್ವಷ್ಟಾ ರಥಕಾರಶ್ಚ ಕಾಷ್ಠತಟ್ ॥ ೭೦೭ ॥
ಗ್ರಾಮಾಧೀನೋ ಗ್ರಾಮತಕ್ಷಃ ಕೌಟತಕ್ಷೋಽನಧೀನಕಃ ।
ಕ್ಷುರೀ ಮುಂಡೀ ದಿವಾಕೀರ್ತಿ ರ್ನಾಪಿತಾಂತಾವಸಾಯಿನಃ ॥ ೭೦೮ ॥
ನಿರ್ಣೇಜಕಸ್ಸ್ಯಾದ್ರಜಕಃ ಶೌಂಡಿಕೋ ಮುಂಡಹಾರಕಃ ।
ಜಾಬಾಲಸ್ಸ್ಯಾದಜಾಜೀವೋ ದೇವಾಜೀವಸ್ತು ದೇವಲಃ ॥ ೭೦೯ ॥

ಹೂವಾಡಿಗ. ಕುಂಭಕಾರಃ ಕುಲಾಲಃ — ಕುಂಬಾರ. ಪಲಗಂಡಃ ಲೇಪಕಃ – ೨ ಗಾರೆ ಕೆಲಸದವನು. ತಂತುವಾಯಃ ಕುವಿಂದಃ – ೨ ನೆಯ್ಗೆಯವನು, ದೇವಾಂಗದವನು. ತುನ್ನವಾಯಃ ಸೌಚಿಕಃ, ದರ್ಜಿ, ಚಿಪ್ಪಿಗ ॥ ೭೦೪ ॥

ರಂಗಾಜೀವಃ ಚಿತ್ರಕರಃ – ೨ ಚಿತ್ರಗಾರ. ಶಸ್ತ್ರಮಾರ್ಜಃ ಅಸಿಧಾವಕಃ – ೨ ಸಾಣೆ ಹಿಡಿಯುವವನು. ಪಾದೂಕೃತ್ (ತಾಂತ) ಚರ್ಮಕಾರಃ –೨ ಚಮ್ಮಾರ, ಮೋಚಿಯವನು, ಜೋಡು ಹೊಲಿಯುವವನು. ವ್ಯೋಕಾರಃ ಲೋಹಕಾರಕಃ – ೨ ಕಮ್ಮಾರ. ನಾಡಿಂಧಮಃ ಸ್ವರ್ಣಕಾರಃ ಕಲಾದಃ ರುಕ್ಮಕಾರಕಃ ೪ ಅಕ್ಕಸಾಲೆ. ಶಾಂಖಿಕಃ ಶಾಂಬವಿಕಃ – ೨ ಶಂಖ ಕೊರೆದು ವಡವೆ ಮಾಡುವವನು. ಶೌಲ್ಬಿಕಃ ತಾಮ್ರಕುಟ್ಟಕಃ – ೨ ಕಂಚುಗಾರ, ಹಿತ್ತಾಳೆ ತಾಮ್ರ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವನು. ತಕ್ಷಾ (ನಾಂತ) ವರ್ಧಕಿಃ ತ್ವಷ್ಟಾ (ಋಕಾರಾಂತ) ರಥಕಾರಃ ಕಾಷ್ಠತಟ್ (ಷಾಂತ) – ೫ ಬಡಗಿ. ಗ್ರಾಮತಕ್ಷಃ – ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರಿಗೆ ಅಧೀನನಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಬಡಗಿ. ಕೌಟತಕ್ಷಃ – ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಜೀವಿಸುವ ಬಡಗಿ. ಕ್ಷುರೀ ಮುಂಡೀ (ನಾಂತ) ದಿವಾಕೀರ್ತಿಃ ನಾಪಿತಃ ಅಂತಾವಸಾಯಿ. (ನಾಂತ) – ೫ ಕ್ಷೌರಿಕ, ನಾಯಿಂದ. ಹಜಾಮ. ನಿರ್ಣೇಜಕಃ ರಜಕಃ – ೨ ಅಗಸ, ಮಡಿವಾಳ. ಶೌಂಡಿಕಃ ಮುಂಡಹಾರಕಃ – ೨ ಹೆಂಡ ಮಾರುವವನು, ಜಾಬಾಲಃ ಅಜಾಜೀವೀ (ವಃ) – ೨ ಕುರುಬ. ದೇವಾಜೀವಃ ದೇವಲಃ – ೨ ಪೂಜಾರಿ, ಅರ್ಚಕ. ಮಾಯಾ ಶಾಂಬರೀ – ೨ ಇಂದ್ರಜಾಲ ವಿದ್ಯೆ.

ಸ್ಯಾನ್ಮಾಯಾ ಶಾಂಬರೀ ಮಾಯಾಕಾರಸ್ತು ಪ್ರಾತಿಹಾರಿಕಃ |
ಶೈಲಾಲಿನಸ್ತು ಶೈಲೂಷಾ ಜಾಯಾಜೀವಾಃ ಕೃಶಾಶ್ವಿನಃ || ೮೧೦ ||
ಭರತಾ ಇತ್ಯಪಿ ನಟಾಶ್ಚಾರಣಾಸ್ತು ಕುಶೀಲವಾಃ |
ಮಾರ್ದಂಗಿಕಾ ಮೌರಜಿಕಾಃ ಪಾಣಿವಾದಾಸ್ತು ಪಾಣಿಘಾಃ || ೮೧೧ ||
ವೇಣುಧ್ಮಾಃ ಸ್ಯುರ್ವೈಣವಿಕಾ ವೀಣಾವಾದಾಸ್ತು ವೈಣಿಕಾಃ |
ಜೀವಾಂತಕಃ ಶಾಕುನಿಕೋ ದ್ವೌ ವಾಗುರಿಕಜಾಲಿಕೌ || ೮೧೨ ||
ವೈತಂಸಿಕಃ ಕೌಟಿಕಶ್ಚ ಮಾಂಸಿಕಶ್ಚ ಸಮಂ ತ್ರಯಮ್ |
ಭೃತಕೋ ಭೃತಭುಕ್ಕರ್ಮಕರೋ ವೈತನಿಕೋಪಿ ಸಃ || ೮೧೩ ||
ವಾರ್ತಾವಹೋ ವೈವಧಿಕೋ ಭಾರವಾಹಸ್ತು ಭಾರಿಕಃ |
ವಿವರ್ಣಃ ಪಾಮರೋ ನೀಚಃ ಪ್ರಾಕೃತಶ್ಚ ಪೃಥಗ್ಜನಃ || ೮೧೪ ||
ನಿಹೀನೋಽಪಶದೋ ಜಾಲ್ಮಃ ಕ್ಷುಲ್ಲಕಶ್ಚೇತರಶ್ಚ ಸಃ |
ಭೃತ್ಯೇ ದಾಸೇರ ದಾಸೇಯ ದಾಸ ಗೋಪ್ಯಕ ಚೇಟಕಾಃ | || ೮೧೫ ||

ಮಾಯಾಕಾರಃ ಪ್ರಾತಿಹಾರಕಃ — ಇಂದ್ರಜಾಲಗಾರ, ಯಕ್ಷಿಣಿಯವನು. || ೮೦೯ ||

ಶೈಲಾಲೀ (ನಾಂತ) ಶೈಲೂಷಃ ಜಾಯಾಜೀವಃ ಕೃಶಾಶ್ವೀ (ನಾಂತ) ಭರತಃ ನಟಃ — ೬ ನಟನ ಹೆಸರು, ನಟನೆ. ಚಾರಣಃ ಕುಶೀಲವಃ — ೨ ವೇಷಧಾರಿ, ಆಟಗಾರ. ಮಾರ್ದಂಗಿಕಃ ಮೌರಜಿಕಃ — ೨ ಮೃದಂಗ (ಮದ್ದಳೆ) ದವನು, ಪಾಣಿವಾದಃ ಪಾಣಿಘಃ — ೨ ತಾಳೆ ಹಾಕುವವನು. ವೇಣುಧ್ಮಃ (ಅಕಾರಾಂತ ಪು) ವೈಣವಿಕಃ — ೨ ಕೊಳಲುಗಾರ, ಕೊಳಲು ಊದುವವನು. ವೀಣಾವಾದಃ ವೈಣಿಕಃ — ವೀಣೆ ಬಾರಿಸುವವನು. ಜೀವಾಂತಕಃ ಶಾಕುನಿಕಃ — ೨ ಹಕ್ಕಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಜೀವಿಸುವವನು ಹಕ್ಕಿಬೇಡ. ವಾಗುರಿಕಃ ಜಾಲಿಕಃ — ೨ ಬೆಸ್ತರವನು, ಬಲೆಯೊಡ್ಡಿ ಮೃಗ ಹಿಡಿಯುವವನು. ವೈತಂಸಿಕಃ ಕೌಟಕಃ ಮಾಂಸಿಕಃ — ೩ ಮಾಟ ಮಾಡುವವನು, ಶೂನ್ಯಗಾರ, ಮಾಂಸ ಮಾರುವ ಕಟುಕ. ಭೃತಕಃ ಭೃತಿಭುಕ್ (ಜಾಂತ) ಕರ್ಮಕರಃ ವೈತನಿಕಃ — ೪ ಸಂಬಳದ ಆಳು, ಕೂಲಿಯವನು. ವಾರ್ತಾವಹಃ ವೈವಧಿಕಃ — ೨ ಬೀದಿ ವ್ಯಾಪಾರಿ, ಗೂಡೇ ವ್ಯಾಪಾರದವನು. ಭಾರವಾಹಃ ಭಾರಿಕಃ — ೨ ಭಾರ ಹೊರುವವನು. ವಿವರ್ಣಃ ಪಾಮರಃ ನೀಚಃ ಪ್ರಾಕೃತಃ ಪೃಥಗ್ಜನಃ ನಿಹೀನಃ ಅಪಶದಃ ಜಾಲ್ಮಃ ಕ್ಷುಲ್ಲಕಃ ಇತರಃ — ೧೦ ನೀಚ, ದುರಾಚಾರದವನು ಭೃತ್ಯಃ ದಾಸೇರಃ ದಾಸೇಯಃ ದಾಸಃ ಗೋಪ್ಯಕಃ ಚೇಟಕಃ ನಿಯೋಜ್ಯಃ ಕಿಂಕರಃ ಪ್ರೇಷ್ಯಃ ಭುಜಿಷ್ಯಃ ಪರಿಚಾರಕಃ — ೧೧

ನಿಯೋಜ್ಯಕಿಂಕರಪ್ರೇಷ್ಯ ಭುಜಿಷ್ಯ ಪರಿಚಾರಕಾಃ ॥ ೮೧೬ ॥
ಪರಾಚಿತ ಪರಾಸ್ಕಂದ ಪರಜಾತಪರೈಧಿತಾಃ ।
ಮಂದಸ್ತು ತುಂದಪರಿಮೃಜ ಆಲಸ್ಯಶ್ಶೀತಕೋಽಲಸೋಽನುಷ್ಣಃ ॥ ೮೧೭ ॥
ದಕ್ಷೇ ಚತುರಪೇಶಲ ಪಟವಸ್ಸೂತ್ಥಾನ ಉಷ್ಣಶ್ಚ ।
ಚಂಡಾಲಪ್ಲವಮಾತಂಗ ದಿವಾಕೀರ್ತಿ ಜನಂಗಮಾಃ ॥ ೮೧೮ ॥
ನಿಷಾದಶ್ವಪಚಾವಂತೇವಾಸಿ ಚಾಂಡಾಲ ಪುಲ್ಕ (ಕ್ಕ) ಸಾಃ ।
ಭೇದಾಃ ಕಿರಾತ ಶಬರ ಪುಲಿಂದಾ ಮ್ಲೇಚ್ಛಜಾತಯಃ ॥ ೮೧೯ ॥
ವ್ಯಾಧೋ ಮೃಗವಧಾಜೀವೋ ಮೃಗಯುರ್ಲುಬ್ಧಕೋಽಪಿ ಸಃ ।
ಕೌಲೇಯಕಃ ಸಾರಮೇಯಃ ಕುಕ್ಕುರೋ ಮೃಗದಂಶಕಃ ॥ ೮೨೦ ॥
ಶುನಕೋ ಭಷಕಃ ಶ್ವಾ ಸ್ಯಾದಲರ್ಕಸ್ತು ಸ ಯೋಗಿತಃ ।
ಶ್ವಾ ವಿಶ್ವಕದ್ರುರ್ಮೃಗಯಾಕುಶಲಸ್ಸರಮಾ ಶುನೀ ॥ ೮೨೧ ॥
ವಿಟ್ಚರಸ್ಸೂಕರೋ ಗ್ರಾಮ್ಯೋ ವರ್ಕರಸ್ತರುಣಃ ಪಶುಃ ।
ಆಚ್ಛೋದನಂ ಮೃಗವ್ಯಂ ಸ್ಯಾದಾಖೇಟೋ ಮೃಗಯಾ ಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ॥ ೮೨೨ ॥

ಆಳು, ಚಾಕರಿಯವನು. ಪರಾಚಿತಃ ಪರಿಸ್ಕಂದಃ ಪರಜಾತಃ ಪರೈಧಿತಃ — ೪ ಹೇಡಿಯಾದ ಆಳು, ಕೈಲಾಗದ ಆಳು. ॥ ೮೧೬ ॥

ಮಂದಃ ತುಂದಃ ಪರಿಮೃಜಃ ಆಲಸ್ಯಃ ಶೀತಕಃ ಆಲಸಃ ಅನುಷ್ಣಃ — ೬ ಮೈಗಳ್ಳ, ಸೋಮಾರಿ. ದಕ್ಷಃ ಚತುರಃ ಪೇಶಲಃ ಪಟುಃ ಸೂತ್ಥಾನಃ ಉಷ್ಣಃ — ೬ ದಕ್ಷ, ಚಟುವಟಿಕೆಯುಳ್ಳವನು. ಚಂಡಾಲಃ ಪ್ಲವಃ ಮಾತಂಗಃ ದಿವಾಕೀರ್ತಿಃ ಜನಂಗಮಃ ನಿಷಾದಃ ಶ್ವಪಚಃ ಅಂತೇವಾಸೀ (ನಾಂತ) ಚಾಂಡಾಲಃ ಪುಲ್ಕಃ (ಕ್ಕ) ಸಃ — ೧೦ ಹೊಲೆಯ, ಚಾಂಡಾಲ. ಕಿರಾತಃ ಶಬರಃ ಪುಳಿಂದಃ — ೩ ಚಾಂಡಾಲರಲ್ಲಿ ಭೇದ, ಇವರಿಗೆ ಮ್ಲೇಚ್ಛರೆಂದು ಹೆಸರು. ನವಿಲು ಗರಿ ಹೊದಿಕೆಯುಳ್ಳವನು — ಕಿರಾತನು, ಸೊಪ್ಪುಸವೆ . ಹೊದ್ದಿರುವವನು ಶಬರನು, ಬಟ್ಟೆಬರೆ ಹೊದೆದವನು ಪುಳಿಂದನು. ವ್ಯಾಧಃ ಮೃಗವಧಾಜೀವಃ ಮೃಗಯುಃ ಲುಬ್ಧಕಃ — ಬೇಟೆಗಾರ, ಬೇಡ. ಕೌಲೇಯಕಃ ಸಾರಮೇಯಃ ಕುಕ್ಕುರಃ ಮೃಗದಂಶಕಃ ಶುನಕಃ ಭಷಕಃ ಶ್ವಾ (ನಾಂತ) — ೭ ನಾಯಿ. ಅಲರ್ಕಃ ೧ ಯೋಗಿತಃ ಸಃ — ವಿಷ ತಿಂದು ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದ ನಾಯಿ. ವಿಶ್ವಕದ್ರುಃ — ಮೃಗಯಾ ಕುಶಲಃ — ಬೇಟೆ ನಾಯಿ. ಸರಮಾ ಶುನೀ — ಹೆಣ್ಣು ನಾಯಿ. ವಿಟ್ಚರಃ — ಗ್ರಾಮ್ಯಸೂಕರಃ — ಊರ ಹಂದಿ. ವರ್ಕರಃ (ಬರ್ಬರಃ) — ತರುಣಃ ಪಶುಃ — ಪ್ರಾಯದ ಪಶು. ಆಚ್ಛೋದನಂ ಮೃಗವ್ಯಂ ಆಖೇಟಃ ಮೃಗಯಾ — ೪ ಬೇಟೆ, ಶಿಕಾರಿ.

ದಕ್ಷಿಣಾರುರ್ಲುಬ್ಧಯೋಗಾದ್ದಕ್ಷಿಣೇರ್ಮಾ ಕುರಂಗಕಃ ।
ಚೋರೆಸ್ತೈ ಕಾಗರಿಕ ಸ್ತೇನ ದಸ್ಯು ತಸ್ಕರ ಮೋಷಕಾಃ ॥ ೬೨೩ ॥
ಪ್ರತಿರೋಧಿ ಪರಾಸ್ಕಂದಿ ಪಾಟಚ್ಚರ ಮಲಿಮ್ಲುಚಾಃ ।
ಚೌರಿಕಾ ಸ್ತೈನ್ಯ ಚೌರ್ಯೇ ಚ ಸ್ತೇಯಂ ಲೋಪ್ತ್ರಂ ತು ತದ್ಧನಮ್ ॥ ೬೨೪ ॥
ವೀತಂಸಸ್ತೂಪಕರಣಂ ಬಂಧನೇ ಮೃಗಪಕ್ಷಿಣಾಮ್ ।
ಉನ್ಮಾಥಃ ಕೂಟಯಂತ್ರಂ ಸ್ಯಾದ್ವಾಗುರಾ ಮೃಗಬಂಧನೀ ॥ ೬೨೫ ॥
ಶುಲ್ಬಂ (ಮ್ಬಂ) ವರಾಟಕಃ ಸ್ತ್ರೀ ತು ರಜ್ಜುಸ್ತ್ರಿಷು ವಟೀ ಗುಣಃ ।
ಉದ್ಘಾಟನಂ ಘಟೀಯಂತ್ರಂ ಸಲಿಲೋದ್ವಾಹನಂ ಪ್ರಹೇಃ ॥ ೬೨೬ ॥
ಪುಂಸಿ ವೇಮಾ ವಾಯ (ಪ) ದಂಡಸ್ಸೂತ್ರಾಣಿ ನರಿ ತಂತವಃ ।
ವಾಣಿರ್ವ್ಯೂತಿಃ ಸ್ತ್ರಿಯಸೌ ತುಲ್ಯೇ ಪುಸ್ತಂ ಲೇಪ್ಯಾದಿ ಕರ್ಮಣಿ ॥ ೬೨೭ ॥
ಪಾಂಚಾಲಿಕಾ ಪುತ್ರಿಕಾ ಸ್ಯಾದ್ವಸ್ತ್ರದಂತಾದಿಭಿಃ ಕೃತಾ ।
ಪಿಟಕಃ ಪೇಟಕಃ ಪೇಟಾ ಮಂಜೂಷಾಥ ವಿಹಂಗಿಕಾ ॥ ೬೨೮ ॥

ದಕ್ಷಿಣೇರ್ಮಾ (ನಾಂತ) — ಲುಬ್ಧಯೋಗಾತ್ ದಕ್ಷಿಣಾರುಃ ಕುರಂಗಕಃ — ಬೇಡನ ಬಾಣದಿಂದ ಬಲಗಡೆ ಏಟು ಬಿದ್ದಿರುವ ಜಿಂಕೆ. ॥ ೬೨೨ ॥

ಚೋರಃ ಐಕಾಗರಿಕಃ ಸ್ತೇನಃ ದಸ್ಯುಃ ತಸ್ಕರಃ ಮೋಷಕಃ ಪ್ರತಿರೋಧೀ ಪರಾಸ್ಕಂದೀ (೨ ನಾಂತ) ಪಾಟಚ್ಚರಃ ಮಲಿಮ್ಲುಚಃ — ೧೦ ಕಳ್ಳನ ಹೆಸರು. ಚೌರಿಕಾ ಸ್ತೈನ್ಯಂ ಚೌರ್ಯಂ ಸ್ತೇಯಂ — ೪ ಕಳ್ಳತನ. ಲೋಪ್ತ್ರಂ — ಕಳ್ಳತನದಿಂದ ಸಿಕ್ಕಿದ ವಸ್ತು, ಕದ್ದ ಮಾಲು. ವೀತಂಸಃ — ಮೃಗಗಳನ್ನೂ, ಹಕ್ಕಿಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿಯುವ ಸಾಧನ, ಉರುಲು. ಉನ್ಮಾಥಃ ಕೂಟಯಂತ್ರಂ — ಬೋನು, ಗಾಳ, ಇಲಿ ಕತ್ತರಿ. ವಾಗುರಾ ಮೃಗಬಂಧನೀ — ಮೃಗಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯುವ ಬಲೆ. ಶುಲ್ಬಂ ವರಾಟಕಃ (ವಟಾರಕಃ) ರಜ್ಜುಃ (ಸ್ತ್ರೀ) ವಟೀ (ತ್ರಿಲಿಂಗ) ಗುಣಃ — ೫ ನೇಣು, ಹುರಿ. ಉದ್ಘಾಟನಂ ಘಟೀಯಂತ್ರಂ — ಪ್ರಹೇಃ ಸಲಿಲೋದ್ವಾಹನಂ — ನೀರು ಎತ್ತುವ ರಾಟೆ, ಕಪಿಲೆ. ವೇಮಾ (ನಾಂತ) ವಾಯದಂಡಃ — ೨ ನೇಯುವ ಕೋಳವಿ. ಸೂತ್ರಂ ತಂತುಃ (ಪು) — ನೂಲು. ವಾಣಿಃ ವ್ಯೂತಿಃ — ನೇಯುವುದು. ಪುಸ್ತಂ — ೧ ಲೇಪ್ಯಾದಿ ಕರ್ಮಣಿ — ಬಣ್ಣ ಬಳಿಯುವುದು ಮುಂತಾದವು. ಪಾಂಚಾಲಿಕಾ ಪುತ್ರಿಕಾ — ೨ ವಸ್ತ್ರದಂತಾದಿಭಿಃ ಕೃತಾ ಸ್ಯಾತ್ — ಬಟ್ಟೆ, ಮರ, ದಂತಾದಿಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಬೊಂಬೆ. ॥ ೬೨೭ ॥

ಪಿಟಕಃ ಪೇಟಕಃ ಪೇಟಾ ಮಂಜೂಷಾ — ೪ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ. ವಿಹಂಗಿಕಾ ಭಾರಯಷ್ಟಿಃ — ಕಾವಡಿಯ ಅಡ್ಡೆಕೋಲು. ಶಿಕ್ಯಂ ಕಾಚಃ ಅಡ್ಡೆಕೋಲಿನ

ಭಾರಯಷ್ಟಿಸ್ತದಾಲಂಬಿ ಶಿಕ್ಯಂ ಕಾಚೋಽಥ ಪಾದುಕಾ।
ಪಾದೂರುಪಾನತ್ ಸ್ತ್ರೀ ಸೈವಾನುಪದೀನಾ ಪದಾಯತಾ ॥ ೪೨೯ ॥
ನಧ್ರೀ ವಧ್ರೀ ವರತ್ರಾ ಸ್ಯಾದಶ್ವಾದೇಸ್ತಾಡನೀ ಕಶಾ।
ಚಾಂಡಾಲಿಕಾ ತು ಕಂಡೋಲವೀಣಾ ಚಂಡಾಲವಲ್ಲಕೀ ॥ ೪೩೦ ॥
ನಾರಾಚೀ ಸ್ಯಾದೇಷಣಿಕಾ ಶಾಣಸ್ತು ನಿಕಷಃ ಕಷಃ ।
ವ್ರಶ್ಚನಃ ಪತ್ರಪರಶುರೀಷಿಕಾ ತೂಲಿಕಾ ಸಮೇ ॥ ೪೩೧ ॥
ತೈಜಸಾವರ್ತನೀ ಮೂಷಾ ಭಸ್ತ್ರಾ ಚರ್ಮಪ್ರಸೇವಿಕಾ ।
ಆಸ್ಫೋಟನೀ ವೈಧನಿಕಾ ಕೃಪಾಣೀ ಕರ್ತರೀ ಸಮೇ ॥ ೪೩೨ ॥
ವೃಕ್ಷಾದನೋ ವೃಕ್ಷಭೇದೀ ಟಂಕಃ ಪಾಷಾಣದಾರಕಃ (ಣಃ) ।
ಕ್ರಕಚಃ ಕರಪತ್ರಂ ಸ್ಯಾದಾರಾ ಚರ್ಮಪ್ರಭೇದಿಕಾ ॥ ೪೩೩ ॥
ಸೂರ್ಮಿ ಸ್ಥೂಣಾಯಃ ಪ್ರತಿಮಾ ಶಿಲ್ಪಂ ಕರ್ಮ ಕಲಾದಿಕಮ್ ।

ಎರಡು ಕಡೆ ಇರುವ ನೆಲುವು, ಸಿಕ್ಕ. ಪಾದುಕಾ ಪಾದೂಃ ಉಪಾನತ್ (ಹಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) – ೩ ಎಕ್ಕಡ, ಬೂಟ್ಸು. ಅನುಪದೀನಾ – ಪದಾಯತಾ ಸಾ – ಕಾಲಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಎಕ್ಕಡ, ನಧ್ರೀ ವಧ್ರೀ ವರತ್ರಾ – ೩ ಚರ್ಮದ ಹಗ್ಗ ಕಶಾ – ಚಾವಟಿ, ಬಾರುಕೋಲು, ಚಾಂಡಲಿಕಾ ಕಂಡೋಲವೀಣಾ ಚಂಡಾಲವಲ್ಲಕೀ – ಮಾದಿಗರವನ ವೀಣೆ. ನಾರಾಚೀ ಏಷಣಿಕಾ – ತಕ್ಕಡಿ, ತೂಗುಗೋಲು. ಶಾಣಃ ನಿಕಷಃ ಕಷಃ – ೩ ಒರೆಗಲ್ಲು. ವ್ರಶ್ಚನಃ ಪತ್ರ ಪರಶುಃ – ೨ ಚೀರಣವೆಂಬ ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗನ ಆಯುಧ. ಈಷಿಕಾ ತೂಲಿಕಾ – ೨ ಚಿತ್ರ ಬರೆಯುವ ಕಡ್ಡಿ, ಬ್ರಷ್. ತೈಜಸಾವರ್ತನೀ ಮೂಷಾ – ೨ ಮೂಸೆ, ಚಿನ್ನ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಕರಗಿಸುವ ಮಣ್ಣಿನ ಕುಡಿಕೆ. ಭಸ್ತ್ರಾ ಚರ್ಮ ಪ್ರಸೇವಿಕಾ – ೨ ತಿದಿ. ಆಸ್ಫೋಟನೀ ವೈಧನಿಕಾ – ೨ ರತ್ನಾದಿಗಳಿಗೆ ಯೆಜ್ಜೆ ಹಾಕುವ ಬೈರಿಗೆ. ತೂತು ಕೊರೆಯುವ ಉಳಿ. ಕೃಪಾಣೀ ಕರ್ತರೀ – ೨ ಕತ್ತರಿ. ವೃಕ್ಷಾದನಃ ವೃಕ್ಷಭೇಧೀ (ಸ್ತ್ರೀ) – ಉಳಿ, ಕೊಡಲಿ, ಬಾಚಿ. ಟಂಕಃ ಪಾಷಾಣದಾರಣಃ – ೨ ಕಲ್ಲು ಕಡಿಯುವ ಉಳಿ. ಕ್ರಕಚಃ ಕರಪತ್ರಂ – ೨ ಗರಗಸ. ಆರಾ ಚರ್ಮಪ್ರಭೇದಿಕಾ – ೨ ಮೋಚಿಯವನ ಉಳಿ, ಚರ್ಮ ಕತ್ತರಿಸುವ ಉಳಿ. ಸೂರ್ಮಿಃ ಸ್ಥೂಣಾ ಅಯಃಪ್ರತಿಮಾ – ೩ ಕಬ್ಬಿಣದ ಪ್ರತಿಮೆ. ಶಿಲ್ಪಂ – ಶಿಲ್ಪಾದಿಕಂ ಕರ್ಮ – ವಾತ್ಸಾಯನನು ಹೇಳಿರುವ ನೃತ್ತ ಗೀತಾದಿ ೬೪ ಕಲೆಗಳಿಗೂ, ಆಲಿಂಗ ಚುಂಬನಾದಿಗಳಿಗೂ, ಅಕ್ಕಸಾಲೆ ಮುಂತಾದವರ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೂ ಹೆಸರು.

ಪ್ರತಿಮಾನಂ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಂ ಪ್ರತಿಮಾ ಪ್ರತಿಯಾತನಾ ಪ್ರತಿಚ್ಛಾಯಾ ‖ ೮೩೪ ‖
ಪ್ರತಿಕೃತಿರರ್ಚಾ ಪುಂಸಿ ಪ್ರತಿನಿಧಿರುಪಮೋಪಮಾನಂ ಸ್ಯಾತ್ ।
ವಾಚ್ಯಲಿಂಗಾಸ್ಸಮಸ್ತುಲ್ಯಸ್ಸದೃಕ್ಷಸ್ಸದೃಶಸ್ಸದೃಕ್ ‖ ೮೩೫ ‖
ಸಾಧಾರಣಸ್ಸಮಾನಶ್ಚ ಸ್ಯುರುತ್ತರಪದೇ ತ್ವಮೀ ।
ನಿಭ ಸಂಕಾಶನೀಕಾಶ ಪ್ರತೀಕಾಶೋಪಮಾದಯಃ ‖ ೮೩೬ ‖
ಕರ್ಮಣ್ಯಾ ತು ವಿಧಾ ಭೃತ್ಯಾ ಭೃತಯೋ ಭರ್ಮ ವೇತನಮ್ ।
ಭರಣ್ಯಂ ಭರಣಂ ಮೂಲ್ಯಂ ನಿರ್ವೇಶಃ ಪಣ ಇತ್ಯಪಿ ‖ ೮೩೭ ‖
ಸುರಾ ಹಲಿಪ್ರಿಯಾ ಹಾಲಾ ಪರಿಸ್ರುದ್ವರುಣಾತ್ಮಜಾ ।
ಗಂಧೋತ್ತಮಾ ಪ್ರಸನ್ನೇರಾ ಕಾದಂಬರ್ಯಃ ಪರಿಸ್ರುತಾ ‖ ೮೩೮ ‖
ಮದಿರಾ ಕಶ್ಯಮದ್ಯೇ ಚಾಪ್ಯವದಂಶಸ್ತು ಭಕ್ಷಣಮ್ ।
ಶುಂಡಾಪಾನಂ ಮದಸ್ಥಾನಂ ಮಧುವಾರಾ ಮಧುಕ್ರಮಾಃ ‖ ೮೩೯ ‖
ಮಧ್ವಾಸವೋ ಮಾಧವಕೋ ಮಧು ಮಾರ್ದ್ವೀಕಮದ್ವಯೋಃ ।

ಪ್ರತಿಮಾನಂ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಂ ಪ್ರತಿಮಾ ಪ್ರತಿಯಾತನಾ ಪ್ರತಿಚ್ಛಾಯಾ ಪ್ರತಿಕೃತಿಃ ಅರ್ಚಾ ಪ್ರತಿನಿಧಿಃ (ಪುಂ) — ೮ ವಿಗ್ರಹ, ಪ್ರತಿಮೆ. ಉಪಮಾ ಉಪಮಾನಂ ೨ ಹೋಲಿಕೆ. ಸಮಃ ತುಲ್ಯಃ ಸದೃಕ್ಷಃ ಸದೃಶಃ ಸದೃಕ್ (ಶಾಂತ) ಸಾಧಾರಣಃ ಸಮಾನಃ — ೭ ಸಮಾನವಾದ ವಸ್ತು, ಇವು ತ್ರಿಲಿಂಗಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಉತ್ತರ ಪದದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ, ಉದಾ : — ಪಿತೃಸಮಃ ಚಂದ್ರತುಲ್ಯಃ ಇತ್ಯಾದಿ. ನಿಭಃ ಸಂಕಾಶಃ ನೀಕಾಶಃ ಪ್ರತೀಕಾಶಃ ಉಪಮಾ — ೫ ಸಮಾನಾರ್ಥಕಗಳು, ಇವೂ ತ್ರಿಲಿಂಗಗಳಾಗಿ ಉತ್ತರ ಪದದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತವೆ, ಉದಾ : ಚಂದ್ರ ಸಂಕಾಶಃ ಇತ್ಯಾದಿ. ಕರ್ಮಣ್ಯಾ ವಿಧಾ ಭೃತ್ಯಾ ಭೃತಿಃ ಭರ್ಮ (ನಾಂತ ನ) ವೇತನಂ ಭರಣ್ಯಂ ಭರಣಂ ಮೂಲ್ಯಂ ನಿರ್ವೇಶಃ ಪಣಃ — ೧೧ ಕೂಲಿ, ಸಂಬಳ, ಸುರಾ ಹಲಿಪ್ರಿಯಾ ಹಾಲಾ ಪರಿಸ್ರುತ್ (ತಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) ವರುಣಾತ್ಮಜಾ ಗಂಧೋತ್ತಮಾ ಪ್ರಸನ್ನಾ ಇರಾ ಕಾದಂಬರೀ ಪರಿಸ್ರುತಾ ಮದಿರಾ ಕಶ್ಯಂ ಮದ್ಯಂ — ೧೩ ಹೆಂಡ, ಮದ್ಯ, ಸರಾಯಿ. ಅವದಂಶಃ ಭಕ್ಷಣಂ — ೨ ಹೆಂಡ ಕುಡಿಯುವಾಗ ಅಥವಾ ಭೋಜನದಲ್ಲಿ ನಂಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಪದಾರ್ಥ, ಮಾಂಸ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ಮೊದಲಾದವು. ಶುಂಡಾ ಪಾನಂ ಮದಸ್ಥಾನಂ — ೩ ಪಾನಗೃಹ, ಮದ್ಯಪಾನ ಮಾಡುವವನ ಮನೆ. ಮಧುವಾರಃ ಮಧುಕ್ರಮಃ — ೨ ಮದ್ಯಪಾನ ಮಾಡುವ ಕ್ರಮ, ಹಲವುಸಾರಿ ಕುಡಿಯುವುದು. ಮಧ್ವಾಸವಃ ಮಾಧವಕಃ ಮಧು — ಹಿಪ್ಪೇ ಹೂವಿಂದ ಮಾಡಿದ ಹೆಂಡ. ಮಾರ್ದ್ವೀಕಂ — ದ್ರಾಕ್ಷಾರಸ. ‖ ೮೩೯ ‖

ಮೈರೇಯ ಮಾಸವಶ್ಶೀಧುರ್ಮೇದಕೋ ಜಗಲಸ್ಸಮೌ ॥ ೮೪೦ ॥
ಸಂಧಾನಂ ಸ್ಯಾದಭಿಷವಃ ಕಿಣ್ವಂ ಪುಂಸಿ ತು ನಗ್ನಹೂಃ ।
ಕಾರೋತ್ತಮಂಸುರಾಮಂಡ. ಆಪಾನಂ ಪಾನಗೋಷ್ಠಿಕಾ ॥ ೮೪೧ ॥
ಚಷಕೋಽಸ್ತ್ರೀ ಪಾನಪಾತ್ರಂ ಸರಕೋಪ್ಯನುತರ್ಷಣಂ ।
ಧೂರ್ತೋಕ್ಷದೇವಿ ಕಿತವೋಕ್ಷಧೂರ್ತೋದ್ಯೂತಕೃತ್ಸಮಾಃ ॥ ೮೪೨ ॥
ಸ್ಯುರ್ಲಗ್ನಕಾಃ ಪ್ರತಿಭುವಃ ಸಭಿಕಾ ದ್ಯೂತಕಾರಕಾಃ ।
ದ್ಯೂತೋಽಸ್ತ್ರಿಯಾಮಕ್ಷವತೀ ಕೈತವಂ ಪಣ ಇತ್ಯಪಿ ॥೮೪೩॥
ಪಣೋಕ್ಷೇಷು ಗ್ಲಹೋಕ್ಷಾಸ್ತು ದೇವಕಾಃ ಪಾಶಕಾಶ್ಚ ತೇ ।
ಪರಿಣಾಯಸ್ತು ಶಾರೀಣಾಂ ಸಮಂತಾನ್ನಯನೇಸ್ತ್ರಿಯಾೌ ॥ ೮೪೪ ॥
ಅಷ್ಟಾಪದಂ ಶಾರಿಫಲಂ ಪ್ರಾಣಿದ್ಯೂತಂ ಸಮಾಹ್ವಯಃ ।
ಉಕ್ತಾ ಭೂರಿಪ್ರಯೋಗತ್ವಾದೇಕಸ್ಮಿನ್ ಯತ್ರ ಯೌಗಿಕಾಃ ॥೮೪೫॥

ಮೈರೇಯಂ — ಬೆಲ್ಲದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಹೆಂಡ ಆಸವಃ — ಕಬ್ಬಿನ ರಸದಿಂದ ಆದ ಹೆಂಡ ಶೀಧುಃ — ಕಾಸಿದ ಕಬ್ಬಿನ ರಸದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಹೆಂಡ. ಮೇದಕಃ ಜಗಲಃ — ೨ ಮದ್ಯ ಮಾಡಲು ಬೇಕಾಗುವ ನಾನಾ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಮುದ್ದೆ. ಸಂಧಾನಂ ಅಭಿಷವಃ — ೨ ಹೆಂಡ ಮಾಡುವುದು. ಕಿಣ್ವಂ ನಗ್ನಹೂಃ — ೨ ಹೆಂಡಮಾಡುವ ಮಡಿಕೆ. ಕಾರೋತ್ತಮಂ ಸುರಾಮಂಡಃ — ಮದ್ಯದ ತಿಳಿ. ಆಪಾನಂ ಪಾನಗೋಷ್ಠಿಕಾ — ೨ ಅನೇಕರು ಕೂಡಿ ಹೆಂಡ ಕುಡಿಯುವ ಸ್ಥಳ. ಚಷಕಃ ಪಾನಪಾತ್ರಂ—೨ ಹೆಂಡ ಕುಡಿಯುವ ಪಾತ್ರೆ. ಸರಕಃ ಅನುತರ್ಷಣಂ —೨ ಮದ್ಯತುಂಬಿ ಸುರಿಯುವ ಪಾತ್ರೆ: ಧೂರ್ತಃ ಅಕ್ಷದೇವಿ ಕಿತವಃ ಅಕ್ಷಧೂರ್ತಃ ದ್ಯೂತಕೃತ್ — ೫ ಜೂಜಾಡುವವನು. ಲಗ್ನಕಃ ಪ್ರತಿಭೂಃ — ಹೊಣೆಗಾರ, ಜಾಮೀನುದಾರ. ಸಭಿಕಃ ದ್ಯೂತಕಾರಕಃ — ೨ ಜೂಜಾಡಿಸು ವವನು. ದ್ಯೂತಃ ಅಕ್ಷವತೀ ಕೈತವಂ ಪಣಃ — ೪ ಜೂಜಾಟ. ಗ್ಲಹಃ — ಜೂಜಿನಲ್ಲಿ ಪಂದ್ಯ, ನಿಗದಿಯಾಗಿ ಕಟ್ಟಿದ ವಸ್ತು. ಅಕ್ಷಾಃ ದೇವಕಾಃ ಪಾಶಕಾಃ — ಪಗಡೆ, ಚದುರಂಗ. ಪರಿಣಾಯಃ — ಶಾರೀಣಾಂ ಸಮಂತಾನ ಯನೇ — ಪಗಡೇಕಾಯಿ ನಡೆಸುವುದು, ಆಡುವುದು. ಅಷ್ಟಾಪದಂ ಶಾರಿಫಲಂ — ೨ ಚದುರಂಗದ ಹಲಿಗೆ ಮುಂತಾದವುಗಳು. ಪ್ರಾಣಿದ್ಯೂತಂ ಸಮಾಹ್ವಯಃ —ಕೋಳಿ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಜೂಜು, ಕೋಳೀ ಜೂಜು, ಟಗರಿನ ಕುಸ್ತಿ.

ಯತ್ರ — ಯಾವ ಶೂದ್ರವರ್ಗದಲ್ಲಿ, ಯೌಗಿಕಾಃ — ಮಾಲಾಕಾರ ಮುಂತಾದ ಯೌಗಿಕ ಪದಗಳು, ಭೂರಿಪ್ರಯೋಗತ್ವಾತ್ — ಪ್ರಯೋಗಬಾಹುಳ್ಯ ದಿಂದ, ಏಕಸ್ಮಿನ್ — ಒಂದೇ ಪುಲ್ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ, ಉಕ್ತಾಃ — ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವೆಯೋ,

ತಾದ್ಧರ್ಮ್ಯಾದನ್ಯತೋ ವೃತ್ತಾಸ್ತೂಹ್ಯಾ ಲಿಂಗಾಂತರೇಪಿ ತೇ ।

ಇತಿ ಶೂದ್ರವರ್ಗಃ

ಇತ್ಯಮರ ಸಿಂಹಕೃತೌ ನಾಮಲಿಂಗಾನುಶಾಸನೇ

ಭೂಮಿಕಾಂಡೋ ದ್ವಿತೀಯೋಽಯಂ ಸಾಂಗ ಏವ ಸಮರ್ಥಿತಃ ।

ಇತಿ ನಾಮಲಿಂಗಾನುಶಾಸನೇ ದ್ವಿತೀಯಕಾಂಡಃ ॥ ೮೪೬ ॥

ತೇ — ಆ ಶಬ್ದಗಳು, ತಾದ್ಧರ್ಮ್ಯಾತ್ — ಆಯಾಯ ಧರ್ಮಗಳಿರುವುದರಿಂದ, ಅನ್ಯತಃ ವೃತ್ತಾಃ ಸಂತಃ — ಪುಲ್ಲಿಂಗಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾದ ಸ್ತ್ರ್ಯಾದಿಲಿಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವವುಗಳಾಗಿ, ಲಿಂಗಾತರೇಪಿ ಚ — ಸ್ತ್ರೀ ನಪುಂಸಕ ಲಿಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುತ್ತನೆಂದು. ಊಹ್ಯಾಃ — ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಮಾಲೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಮಾಲಾಕಾರ, ಇದು ಯೌಗಿಕ ಪದ. ಇಂತಹ ಶಬ್ದಗಳು ಅಧಿಕವಾಗಿ ಪುಲ್ಲಿಂಗದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುವುದರಿಂದ ಅಮರದಲ್ಲಿ ಪುಲ್ಲಿಂಗದಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳಿವೆ. ಆಯಾಯ ವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳವರು ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಆಗಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಶೂದ್ರಾದಿ ಶಬ್ದಗಳಂತೆ ಅವುಗಳನ್ನು ತ್ರಿಲಿಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಉದಾ : — ಮಾಲಾಕಾರಃ ಪುರುಷಃ. ಮಾಲಾಕಾರೀ ಸ್ತ್ರೀ. ಮಾಲಾಕಾರಂ ವೃಂದಮ್. ಹೀಗೆಯೇ ಮಾರ್ದಂಗಿಕಾದಿ ಪದಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಹೀಗೆ ಅಮರಸಿಂಹ ಕವಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾದ ನಾಮಲಿಂಗಾನುಶಾಸನವೆಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಕಾಂಡವೆಂಬ ದ್ವಿತೀಯ ಕಾಂಡವು ಸಾಂಗವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ॥ ೮೪೬ ॥

ಅಮರಕೋಶ ಕನ್ನಡ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಎರಡನೇ ಕಾಂಡ ಮುಗಿದಿದೆ.

|| ಶ್ರೀಃ ||

ವನೌಷಧಿವರ್ಗಃ ೪

ಅಟವ್ಯರಣ್ಯಂ ವಿಪಿನಂ ಗಹನಂ ಕಾನನಂ ವನಮ್ ।
ಮಹಾರಣ್ಯಮರಣ್ಯಾನೀ ಗೃಹಾರಾಮಸ್ತು ನಿಷ್ಕುಟಃ ||೬೬೭||
ಆರಾಮಸ್ಸ್ಯಾದುಪವನಂ ಕೃತ್ರಿಮಂ ವನಮೇವ ತತ್ ।
ಅಮಾತ್ಯಗಣಿಕಾಗೇಹೋಪವನೇ ವೃಕ್ಷವಾಟಿಕಾ ||೬೬೮||
ಪುಮಾನಾಕ್ರೀಡಉದ್ಯಾನಂ ರಾಜ್ಞಸ್ಸಾಧಾರಣಂ ವನಮ್ ।
ಸ್ಯಾದೇತದೇವಪ್ರಮದವನಮಂತಃಪುರೋಚಿತಮ್ ||೬೬೯||
ವೀಥ್ಯಾಳಿರಾವಳಿಃ ಪಂಕ್ತಿಶ್ಶ್ರೇಣೀ ರೇಖಾಸ್ತು ರಾಜಯಃ ।
ವನ್ಯಾ ವನಸಮೂಹೇ ಸ್ಯಾದಂಕುರೋಭಿನವೋದ್ಭಿದಿ ||೬೭೦||
ವೃಕ್ಷೋ ಮಹೀರುಹಶ್ಶಾಖೀ ವಿಟಪೀ ಪಾದಪಸ್ತರುಃ ।
ಅನೋಕಹಃ ಕುಟಸ್ಸಾಲಃ ಪಲಾಶೀ ದ್ರುದ್ರುಮಾಗಮಾಃ ||೬೭೧||
ವಾನಸ್ಪತ್ಯಃ ಫಲೈಃ ಪುಷ್ಪಾತ್ತೈರಪುಷ್ಪಾದ್ವನಸ್ಪತಿಃ ।

ಅಟವೀ (ಸ್ತ್ರೀ) ಅರಣ್ಯಂ ವಿಪಿನಂ ಗಹನಂ ಕಾನನಂ ವನಂ — ೬ ಕಾಡಿನ ಹೆಸರು, ಕಾನನ, ವನ ತೋಟಕ್ಕೂ ಹೆಸರಾಗುತ್ತದೆ. ಮಹಾರಣ್ಯಂ ಅರಣ್ಯಾನೀ (ಸ್ತ್ರೀ)—ದೊಡ್ಡ ಅಡವಿ ಗೊಂಡಾರಣ್ಯ. ಗೃಹಾರಾಮಃ ನಿಷ್ಕುಟಃ —೨ ಹಿತ್ತಲತೋಟ, ಮನೆಯ ಕೈತೋಟ. ಆರಾಮಃ ಉಪವನಂ-ಕೃತ್ರಿಮಂವನಂ — ೩ ಕಾಡುತೋಟ, ಅಡವಿಯಂತೆ ಮನುಷ್ಯರಿಂದ ಮಾಡಿದ ಊರ ಹೊರಗಿನ ತೋಟ. ವೃಕ್ಷವಾಟಿಕಾ—ಶೃಂಗಾರವೃಕ್ಷವಾಟ, ಮಂತ್ರಿ ಸೂಳೆ ಮುಂತಾದವರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡಾರ್ಥವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ತೋಟ. ಆಕ್ರೀಡಃ ಉದ್ಯಾನಂ—೩ ರಾಜ್ಞಸ್ಸಾಧಾರಣಂ ವನಂ — ಸಕಲರಿಗೂ ವಿಹಾರಯೋಗ್ಯವಾಗುವಂತೆ ರಾಜರಿಂದ ಮಾಡಿಸಿದ ಊರ ಉದ್ಯಾನವನ. ಪ್ರಮದವನಂ — ಅಂತಃಪುರೋಚಿತಂ — ಅರಮನೆಯ ರಾಣೀ ವಾಸಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಅರಸಿನ ಶೃಂಗಾರವನ್ನು ವೀಥೀ. ಆಳಿಃ ಆವಳಿಃ ಪಂಕ್ತಿಃ ಶ್ರೇಣಿಃ — ೫ ಸಾಲು. ರೇಖಾ ರಾಜಿಃ — ೨ ಗೆರೆ, ಸಾಲು. ವನ್ಯಾ — ವನಸಮೂಹೇ — ವನಗಳ ಗುಂಪು, ಕಾಡುಗಳ ಸಮುದಾಯ. ಅಂಕುರಃ — ಅಭಿನವೋದ್ಭಿದಿ — ಹೊಸದಾಗಿ ಬಂದ ಮೊಳಕೆ. ವೃಕ್ಷಃ ಮಹೀರುಹಃ ಶಾಖೀ ವಿಟಪೀ (೨ ನಾಂತ) ಪಾದಪಃ ತರುಃ ಅನೋಕಹಃ ಕುಟಃ ಸಾಲಃ ಪಲಾಶೀ (ನಾಂತ) ದ್ರುಃ ದ್ರುಮಃ ಅಗಮಃ — ೧೩ ಮರಗಿಡಗಳು. ವಾನಸ್ಪತ್ಯಃ — ಪುಷ್ಪಾತ್ ಫಲೈಶ್ಚ ಯುಕ್ತಾಃ — ಹೂವಾಗಿ ಕಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಮಾವು, ತೆಂಗು ಮುಂತಾದವುಗಳು. ವನಸ್ಪತಿಃ — ಅಪುಷ್ಪಾತ್ — ಹೂವಿಲ್ಲದೆ ಕಾಯಿಬಿಡುವ ಹಲಸು

ಓಷಧ್ಯಃ ಫಲಪಾಕಾಂತಾಃ ಸ್ಯಾದವಂಧ್ಯಃ ಫಲೇಗ್ರಹಿಃ ||೮೫೨||
ವಂಧ್ಯೋಽಫಲೋಽವಕೇಶೀ ಚ ಫಲವಾನ್ ಫಲಿನಃ ಫಲೀ |
ಪ್ರಫುಲ್ಲೋತ್ಫುಲ್ಲಸಂಫುಲ್ಲವ್ಯಾಕೋಚವಿಕಚಸ್ಫುಟಾಃ ||೮೫೩||
ಫುಲ್ಲಶ್ಚೈತೇ ವಿಕಸಿತೇ ಸ್ಯುರವಂಧ್ಯಾದಯಸ್ತ್ರಿಷು |
ಸ್ಥಾಣುರಸ್ತ್ರೀ ಧ್ರುವಶ್ಶಂಕುರ್ಹ್ರಸ್ವಶಾಖಾ ಶಿಫಃ ಕ್ಷುಪಃ ||೮೫೪||
ಅಪ್ರಕಾಂಡೇ ಸ್ತಂಬಗುಲ್ಮೌ ವಲ್ಲೀತು ವ್ರತತಿರ್ಲತಾ |
ಲತಾ ಪ್ರತಾನಿನೀ ವೀರುದ್ಗುಲ್ಮಿನ್ಯುಲಪ ಇತ್ಯಪಿ ||೮೫೫||
ನಗಾದ್ಯಾರೋಹ ಉಚ್ಛ್ರಾಯ ಉತ್ಸೇಧಶ್ಚೋಚ್ಛ್ರಯಶ್ಚ ಸಃ |
ಅಸ್ತ್ರೀ ಪ್ರಕಾಂಡಃ ಸ್ಕಂಧಸ್ಸ್ಯಾನ್ಮೂಲಾಚ್ಛಾಖಾವಧೇಸ್ತರೋಃ ||೮೫೬||
ಸಮೇ ಶಾಖಾಲತೇ ಸ್ಕಂಧಶಾಖಾಶಾಲೇ ಶಿಫಾಜಟೇ |
ಶಾಖಾ ಶಿಫಾವರೋಹಸ್ಸ್ಯಾನ್ಮೂಲಾಚ್ಚಾಗ್ರಂ ಗತಾ ಲತಾ ||೮೫೭||

ಮುಂತಾದವುಗಳು. ಓಷಧ್ಯಃ — ಫಲಪಾಕಾಂತಃ — ಹಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟ ಕೂಡಲೇ ಗಿಡ ಒಣಗಿ ಹೋಗುವ ಬಾಳೆ ಬತ್ತ ಮುಂತಾದ ಬೆಳೆಗಳು. ಅವಂಧ್ಯಃ ಫಲೇಗ್ರಹೀ — ೨ ಗೊಡ್ಡಾಗದೆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಫಲ ಬಿಡುವ ಫಲವೃಕ್ಷ. ||೮೫೨||

ವಂಧ್ಯಃ ಅಫಲಃ ಅವಕೇಶೀ (ನಾಂತ)—೩ ಫಲಬಿಡದ ಮರ ಫಲವಾನ್ (ತಾಂತ) ಫಲಿನಃ ಫಲೀ (ನಾಂತ) ೩ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಣ್ಣು ಕೊಡುವ ಮರ. ಪ್ರಫುಲ್ಲಃ ಉತ್ಫುಲ್ಲಃ ಸಂಫುಲ್ಲಃ ವ್ಯಾಕೋಚಃ ವಿಕಚಃ ಸ್ಫುಟಃ ಫುಲ್ಲಃ ವಿಕಸಿತಃ — ಅರಳಿ ಹೂವುಳ್ಳ ಗಿಡಮರಗಳು, ಚಿಗುರಿದ ಗಿಡ, ಅರಳಿದ ಹೂ. ಅವಂಧ್ಯಾದಯಃ ತ್ರಿಷು — ಅವಂಧ್ಯಪದದಿಂದ ವಿಕಸಿತ ಪದದವರೆಗೆ ತ್ರಿಲಿಂಗಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಸ್ಥಾಣುಃ ಧ್ರುವಃ ಶಂಕುಃ — ೩ ಮೋಟುಮರ. ಕ್ಷುಪಃ —ಹ್ರಸ್ವಶಾಖಾಶಿಫಃ — ತುಂಡು ರೆಂಬೆಗಳೂ ಬಿಳಲೂ ಇರುವ ಗುಜ್ಜುಮರ. —ಸ್ತಂಬಃ ಗುಲ್ಮಃ — ೨ ಅಪ್ರಕಾಂಡೇ — ಕಾಂಡವಿಲ್ಲದೆ ಗುಂಪಾಗಿ ಎಲೆ ಬೆಳೆದಿರುವ ಪೊದೆ. ವಲ್ಲೀ ವ್ರತತಿಃ ಲತಾ — ೨ ಬಳ್ಳಿ, ಹಂಬು. ವೀರುತ್ (ಧಾಂತ) ಗುಲ್ಮಿನೀ ಉಲಪಃ — ೩ ಪ್ರತಾನಿನೀ ಲತಾ — ಬಳ್ಳಿಗಳ ಗುಂಪುಳ್ಳ ಪೊದೆ. ಉಚ್ಛ್ರಾಯಃ ಉತ್ಸೇಧಃ ಉಚ್ಛ್ರಯಃ — ೩ ನಗಾದ್ಯಾರೋಹಃ — ಪರ್ವತಾದಿಗಳ ಉದ್ದ, ಅತಿ ಎತ್ತರವಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಮರ. ಪ್ರಕಾಂಡಃ (ಪುಂ ನ) ಸ್ಕಂಧಃ — ಮೂಲಾತ್ ಶಾಖಾವಧೇಸ್ತರೋಃ — ಬುಡದಿಂದ ಕೊಂಬೆಯವರೆಗೆ ಇರುವ ಭಾಗ. ಶಾಖಾ ಲತಾ — ೨ ಕೊಂಬೆ, ಸ್ಕಂಧಶಾಖಾ ಶಾಲಾ — ೨ ಗಿಡದ ಕೆಳಗಡೆ ಇಳಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಗಿಡದ ಬಿಳಲು. ಶಿಫಾ ಜಟಾ — ೨ ಗಿಡದ ಕೆಳಗೆ ಜಡೆಯಂತೆ ಇಳಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಬಿಳಲು. ಅವರೋಹಃ —ಶಾಖಾ

ಶಿರೋಽಗ್ರಂ ಶಿಖರಂ ವಾ ನಾ ಮೂಲಂ ಬುಧ್ನೋಂಘ್ರಿನಾಮಕಃ ।
ಸಾರೋ ಮಜ್ಜಾ ನರಿ ತ್ವಕ್‌ಸ್ತ್ರೀ ವಲ್ಕಂವಲ್ಕಲಮಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ॥ ೮೫೮ ॥
ಕಾಷ್ಠಂ ದಾರ್ವಿಂಧನಂ ತ್ವೇಧ ಇಧ್ಮಮೇಧಃ ಸಮಿತ್ ಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ।
ನಿಷ್ಕುಹಃ ಕೋಟರಂ ವಾ ನಾ ವಲ್ಲರಿರ್ಮಂಜರೀ ಸ್ತ್ರಿಯೌ ॥ ೮೫೯ ॥
ಪತ್ರಂ ಪಲಾಶಂ ಛದನಂ ದಲಂ ಪರ್ಣಂ ಛದಃ ಪುಮಾನ್ ।
ಪಲ್ಲವೋಽಸ್ತ್ರೀ ಕಿಸಲಯಂ ವಿಸ್ತಾರೋ ವಿಟಪೋಽಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ॥ ೮೬೦ ॥
ವೃಕ್ಷಾದೀನಾಂ ಫಲಂ ಸಸ್ಯಂ ವೃಂತಂ ಪ್ರಸವಬಂಧನಮ್ ।
ಆಮೇ ಫಲೇ ಶಲಾಟುಃ ಸ್ಯಾಚ್ಛುಷ್ಕೇ ವಾನಮುಭೇ ತ್ರಿಷು ॥ ೮೬೧ ॥
ಕ್ಷಾರಕೋ ಜಾಲಕಂ ಕ್ಲೀಬೇ ಕಲಿಕಾ ಕೋರಕಃ ಪುಮಾನ್ ।
ಸ್ಯಾದ್ಗುಚ್ಛಕಸ್ತು ಸ್ತಬಕಃ ಕುಡ್ಮಲೋ ಮುಕುಲೋಽಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ॥ ೮೬೨ ॥

ಶಿಫಾ — ಮೂಲಾತ್ ಅಗ್ರಂಗತಾ ಲತಾ ಚ—ಮರದ ಬುಡದಿಂದ ತುದಿಯವರೆಗೆ ಹಬ್ಬಿರುವ ಬಳ್ಳಿ. ಶಿರಃ (ಸಾಂತ ನ) ಅಗ್ರಂ ಶಿಖರಂ (ಪುಂ ನ) — ಮರದ ತುದಿ. ಮೂಲಂ ಬುಧ್ನಃ ಅಂಘ್ರಿನಾಮಕಃ — ೩ ಮರದ ಬುಡ

ಸಾರಃ ಮಜ್ಜಾ — ಮರದ ಚೇಗು. ತಿರುಳು. ತ್ವಕ್ (ಚಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) ವಲ್ಕಂ ವಲ್ಕಲಂ (ಪುಂ ನ) — ಮರದ ತೊಗಟೆ, ನಾರು. ॥ ೮೫೮ ॥ ಕಾಷ್ಠಂ ದಾರು (ನ) — ಒಣಕಟ್ಟಿಗೆ. ಇಂಧನಂ ಏಧಃ (ಸಾಂತ ನ) — ೨ ಸೌದೆ. ಇಧ್ಮಂ ಏಧಃ ಸಮಿತ್ (ಧಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) — ಸಮಿತ್ತು. ಕುಡಿಯಕಡ್ಡಿಗಳು. ನಿಷ್ಕುಹಃ ಕೋಟರಂ (ಪುಂ ನ) — ೨ ಮರದ ಪೊಟರೆ. ವಲ್ಲರಿಃ ಮಂಜರೀ — ೨ ಹೂವಿನ ಬಳ್ಳಿ, ಗೊಂಚಲು. ಪತ್ರಂ ಪಲಾಶಂ ಛದನಂ ದಳಂ ಪರ್ಣಂ ಛದಃ (ಪು) — ೬ ಎಲೆ. ಪಲ್ಲವಃ (ಪುಂ ನ) ಕಿಸಲಯಂ — ೨ ತಳಿರು, ಚಿಗರು. ವಿಸ್ತಾರಃ ವಿಟಪಃ (ಪುಂ ನ) — ಕೊಂಬೆ, ಸಣ್ಣರೆಂಬೆ, ಎಲೆ ಚಿಗುರು ಕುಡಿ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಗುಂಪು. ಸಸ್ಯಂ — ವೃಕ್ಷಾದೀನಾಂ ಫಲಂ — ಮರ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಫಲ. ಫಸಲು, ಧಾನ್ಯ. ವೃಂತಂ ಪ್ರಸವಬಂಧನಂ — ೨ ತೊಟ್ಟಿನ ಹೆಸರು. ಶಲಾಟುಃ — ಆಮೇ ಫಲೇ — ಪಕ್ವವಾಗದ ಹಣ್ಣು, ದೋರೆ ಗಾಯಿ. ವಾನಂ ಶುಷ್ಕೇ — ಒಣಗಿದ ಹಣ್ಣು. ಇವೆರಡೂ ತ್ರಿಲಿಂಗಗಳು. ಕ್ಷಾರಕಃ ಜಾಲಕಂ — ೨ ಹಸರು ಕಾಯಿ ಹೀಚು. ಕಲಿಕಾ ಕೋರಕಃ (ಪುಂ ನ) — ಕಾಯಿಗೆ ಬಂದ ಮೊಗ್ಗು. ಗುಚ್ಛಕಃ ಸ್ತಬಕಃ — ೨ ಹೂವಿನ ಗೊಂಚಲು. ಕುಡ್ಮಲಃ ಮುಕುಲಃ (ಪುಂ ನ) — ಆಗತಾನೇ ಅರಳಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಮೊಗ್ಗು, ॥ ೮೬೨ ॥

ಸ್ತ್ರಿಯಃ ಸುಮನಸಃ ಪುಷ್ಪಂ ಪ್ರಸೂನಂ ಕುಸುಮಂ ಸುಮನ್ ।
ಮಕರಂದಃ ಪುಷ್ಪರಸಃ ಪರಾಗಃ ಸುಮನೋರಜಃ ॥ ೮೬೩ ॥
ದ್ವಿಹೀನಂ ಪ್ರಸವೇ ಸರ್ವಂ ಹರೀತಕ್ಯಾದಯಃ ಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ।
ಅಶ್ವತ್ಥವೈಣವಪ್ಲಾಕ್ಷನೈಯಗ್ರೋಧೈಂಗುದಂ ಫಲೇ ॥ ೮೬೪ ॥
ಬಾರ್ಹತಂ ಚ ಫಲೇ ಜಂಬ್ವಾ ಜಂಬೂಃ ಸ್ತ್ರೀ ಜಂಬುಜಾಂಬವಮ್ ॥
ಪುಷ್ಪೇ ಜಾತಿಪ್ರಭೃತಯಸ್ಸ್ವಲಿಂಗಾ ವ್ರೀಹಯಃ ಫಲೇ ॥ ೮೬೫ ॥
ವಿದಾರ್ಯಾದ್ಯಾಸ್ತು ಮೂಲೇಽಪಿ ಪುಷ್ಪೇ ಕ್ಲೀಬೇಽಪಿ ಪಾಟಲಾ ।
ಬೋಧಿದ್ರುಮಶ್ಚಲದಲಃ ಪಿಪ್ಪಲಃ ಕುಂಜರಾಶನಃ ॥ ೮೬೬ ॥

ಸುಮನಾಃ (ಸಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) ಪುಷ್ಪಂ ಪ್ರಸೂನಂ ಕುಸುಮಂ ಸುಮಂ — ೫ ಹೂವಿನ ಹೆಸರು. ಮಕರಂದಃ ಪುಷ್ಪರಸಃ — ೨ ಹೂವಿನ ರಸ, ಜೇನು. ಪರಾಗಃ ಸುಮನೋರಜಃ (ಸಾಂತ ನ) — ಹೂವಿನ ಧೂಳಿ, ಪರಾಗ. ಸರ್ವಂ ಪ್ರಸವೇ ದ್ವಿಹೀನಂ — ಎಲ್ಲಾ ವೃಕ್ಷವಾಚಕ ಶಬ್ದಗಳು ಫಲಾದಿವಾಚಕಗಳಾದಾಗ ಕೇವಲ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಹರೀತಕ್ಯಾದಯಃ ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ — ಹರೀತಕೀ ಕೋಶಾತಕೀ ಧಾತಕೀ ಚಂಪಕಾ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಪುಷ್ಪಫಲವಾಚಕಗಳಾದಾಗ ಕೇವಲ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ. ಅಶ್ವತ್ಥಂ — ಅರಳೀ ಹಣ್ಣು ವೈಣವಂ — ಬಿದಿರಕ್ಕಿ. ಪ್ಲಾಕ್ಷಂ — ಬಸರೀ ಹಣ್ಣು. ನೈಯಗ್ರೋಧಂ — ಆಲದ ಹಣ್ಣು. ಐಂಗುದಂ — ಇಂಗಳದ ಫಲ. ಬಾರ್ಹತಂ — ರಾಮಫಲದ ಹಣ್ಣು, ಜಂಬೂಃ (ಸ್ತ್ರೀ) ಜಂಬು (ನ) ಜಾಂಬವಂ — ೩ ಜಂಬ್ವಾಃ ಫಲೇ — ನೇರಳೇ ಹಣ್ಣು. ಜಾತಿಪ್ರಭೃತಯಃ — ಜಾತಿ ಮಲ್ಲಿಕಾ ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಗಳು, ಪುಷ್ಪೇ — ಹೂವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ, ಸ್ವಲಿಂಗಾಃ — ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಉದಾ: — ಜಾತ್ಯಾಃ ಪುಷ್ಪಂ — ಜಾತಿಃ. ಮಲ್ಲಿಕಾಯಾಃ ಪುಷ್ಪಂ ಮಲ್ಲಿಕಾ. ವ್ರೀಹಯಃ — ವ್ರೀಹಿಮಾಷಾದಿಧಾನ್ಯವಾಚಕಗಳು. ಫಲೇ — ಫಲವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ, ಸ್ವಲಿಂಗಾಃ — ತಮ್ಮ ಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ವ್ರೀಹೇಃ ಫಲಾನಿ — ವ್ರೀಹಯಃ, ಮಾಷಸ್ಯ ಫಲಾನಿ — ಮಾಷಾಃ. ವಿದಾರ್ಯಾದ್ಯಾಃ — ವಿದಾರೀ ಮುಂತಾದವುಗಳು, ಮೂಲೇಪಿ — ಬೇರಿಗೂ ಗಡ್ಡೆಗೂ ವಾಚಕವಾಗುವಾಗ, ಸ್ವಲಿಂಗಾಃ. ಉದಾ: — ವಿದಾರ್ಯಾಃ ಮೂಲಂ — ವಿದಾರೀ. ಪಾಟಲಾ — ಪಾಟಲ ಶಬ್ದವು, ಪುಷ್ಪೇ — ಹೂವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ, ಕ್ಲೀಬೇಪಿ — ನಪುಂಸಕದಲ್ಲಿಯೂ, ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗದಲ್ಲಿಯೂ, ಇರುತ್ತದೆ. ಪಾಟಲಾಯಾಃ ಪುಷ್ಪಂ ಪಾಟಲಂ, ಪಾಟಲಾ. ಬೋಧಿದ್ರುಮಃ ಚಲದಳಃ ಪಿಪ್ಪಲಃ ಕುಂಜರಾಶನಃ ಅಶ್ವತ್ಥಃ — ೫ ಅರಳೀ ಮರ, ಅಶ್ವತ್ಥ. ಕಪಿತ್ಥಃ

ಅಶ್ವತ್ಥೇಽಥ ಕಪಿತ್ಥೇ ಸ್ಯುರ್ದಧಿತ್ಥಗ್ರಾಹಿಮನ್ಮಥಾಃ ।
ತಸ್ಮಿನ್ ದಧಿಫಲಃ ಪುಷ್ಪಫಲದಂತಶಠಾವಪಿ ॥ ೮೬೭ ॥
ಉದುಂಬರೋ ಜಂತುಫಲೋ ಯಜ್ಞಾಂಗೋ ಹೇಮದುಗ್ಧಕಃ ।
ಕೋವಿದಾರೇ ಚಮರಿಕಃ ಕುದ್ದಾಲೋ ಯುಗಪತ್ರಕಃ ॥ ೮೬೮ ॥
ಸಪ್ತಪರ್ಣೋ ವಿಶಾಲತ್ವಕ್ ಶಾರದೋ ವಿಷಮಚ್ಛದಃ ।
ಆರಗ್ವಧೇ ರಾಜವೃಕ್ಷಶಮ್ಯಾಕಚತುರಂಗುಲಾಃ ॥ ೮೬೯ ॥
ಆರೇವತವ್ಯಾಧಿಘಾತಕೃತಮಾಲ ಸುವರ್ಣಕಾಃ ।
ಸ್ಯುರ್ಜಂಬೀರೇ ದಂತಶಠ ಜಂಭಜಂಭೀರ ಜಂಭಲಾಃ ॥ ೮೭೦ ॥
ವರಣೇ ವರುಣಃ ಸೇತುಸ್ತಿಕ್ತಶಾಕಃ ಕುಮಾರಕಃ ।
ಪುನ್ನಾಗೇ ಪುರುಷಸ್ತುಂಗಃ ಕೇಸರೋ ದೇವವಲ್ಲಭಃ ॥ ೮೭೧ ॥
ಪಾರಿಭದ್ರೇ ನಿಂಬತರುರ್ಮಂದಾರಃ ಪಾರಿಜಾತಕಃ ।
ತಿನಿಶೇ ಸ್ಯಂದನೋ ನೇಮೀ ರಥದ್ರುರತಿಮುಕ್ತಕಃ ॥ ೮೭೨ ॥
ವಂಜುಲಶ್ಚಿತ್ರಕೃಚ್ಚಾಥ ದ್ವೌ ಪೀತನಕಪೀತನೌ ।
ಆಮ್ರಾತಕೇ ಮಧೂಕೇ ತು ಗುಡಪುಷ್ಪಮಧುದ್ರುಮೌ ॥ ೮೭೩ ॥
ವಾನಪ್ರಸ್ಥಮಧುಷ್ಠೀಲೌ ಜಲಜೇತ್ರ ಮಧೂಲಕಃ ।

ದಧಿತ್ಥಃ ಗ್ರಾಹೀ (ನಾಂತ) ಮನ್ಮಥಃ ದಧಿಫಲಃ ಪುಷ್ಪಫಲಃ ದಂತಶಠಃ — ೭ ಬಾಲ್ಯದ ಮರ. ಉದುಂಬರಃ ಜಂತುಫಲಃ ಯಜ್ಞಾಂಗಃ ಹೇಮದುಗ್ಧಕಃ — ೪ ಅತ್ತಿಮರ. ಕೋವಿದಾರಃ ಚಮರಿಕಃ ಕುದ್ದಾಲಃ ಯುಗಪತ್ರಕಃ — ೪ ಕೆಂಪು ಕಂಚಿವಾಳದ ಗಿಡ. ॥ ೮೬೮ ॥

ಸಪ್ತಪರ್ಣಃ ವಿಶಾಲತ್ವಕ್ (ಚಾಂತ) ಶಾರದಃ ವಿಷಮಚ್ಛದಃ — ೪ ಏಳಲೇ ಬಾಳೇಗಿಡ. ಆರಗ್ವಧಃ ರಾಜವೃಕ್ಷಃ ಶಮ್ಯಾಕಃ ಚತುರಂಗುಳಃ ಆರೇವತಃ ವ್ಯಾಧಿಘಾತಃ ಕೃತಮಾಲಃ ಸುವರ್ಣಕಃ — ೮ ಕಕ್ಕೇಗಿಡ ಜಂಬೀರಃ ದಂತಶಠಃ ಜಂಭಃ ಜಂಭೀರಃ ಜಂಭಲಃ — ೫ ನಿಂಬೆಯಗಿಡ. ವರಣಃ ವರುಣಃ ಸೇತುಃ ತಿಕ್ತಶಾಕಃ ಕುಮಾರಕಃ ೫ ಬಸಲೇಗಿಡ ಪುನ್ನಾಗಃ ಪುರುಷಃ ತುಂಗಃ ಕೇಸರಃ ದೇವವಲ್ಲಭಃ — ೫ ಸುರಗಿಮರ ಸುರಹೊನ್ನೆ. ಪಾರಿಭದ್ರಃ ನಿಂಬತರುಃ ಮಂದಾರಃ ಪಾರಿಜಾತಕಃ — ೪ ಹಾಲಿವಾಣದ ಮರ, ಪಾರಿಜಾತಕ್ಕೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ತಿನಿಶಃ ಸ್ಯಂದನಃ ನೇಮೀ ರಥದ್ರುಃ ಅತಿಮುಕ್ತಕಃ ವಂಜುಳಃ ಚಿತ್ರಕೃತ್ (ತಾಂತ) — ಹೊಂಗೆ, ಹುಲಿಗೆಮರ. ಪೀತನಃ ಕಪೀತನಃ ಆಮ್ರಾತಕಃ — ೮ ಅಮಟೇ ಮರ. ಮಧೂಕಃ ಗುಡಪುಷ್ಪಃ ಮಧುದ್ರುಮಃ ವಾನಪ್ರಸ್ಥ ಮಧುಷ್ಠೀಲಃ — ೫

ಪೀಲೌ ಗುಡಫಲಸ್ಸ್ರಂಸೀ ತಸ್ಮಿಂಸ್ತು ಗಿರಿಸಂಭವೇ || ೮೭೪ ||
ಆಕ್ಷೋಟಕಂದರಾಲೌ ದ್ವಾ ವಂಕೋಟೇ (ಲೇ) ತು ನಿಕೋಚಕಃ |
ಪಲಾಶೇ ಕಿಂಶುಕಃ ಪರ್ಣೋವಾತಪೋಥೋಽಥ ವೇತಸೇ || ೮೭೫ ||
ರಥಾಭ್ರಪುಷ್ಪವಿದುಲಶೀತವಾನೀರವಂಜುಲಾಃ |
ದ್ವೌ ಪರಿವ್ಯಾಧವಿದುಲೌ ನಾದೇಯೀ ಚಾಂಬುವೇತಸೇ || ೮೭೬ ||
ಶೋಭಾಂಜನೇ ಶಿಗ್ರುತೀಕ್ಷ್ಣ ಗಂಧಕಾಕ್ಷೀವ ಮೋಚಕಾಃ |
ರಕ್ತೋಽಸೌ ಮಧುಶಿಗ್ರುಸ್ಸ್ಯಾದರಿಷ್ಟಃ ಫೇನಿಲಃ ಸಮೌ || ೮೭೭ ||
ಬಿಲ್ವೇ ಶಾಂಡಿಲ್ಯಶೈಲೂಷೌ ಮಾಲೂರಶ್ರೀಫಲಾವಪಿ !
ಪ್ಲಕ್ಷೋ ಜಟೀ ಪರ್ಕಟೀ ಸ್ಯಾನ್ನ್ಯಗ್ರೋಧೋ ಬಹುಪಾದ್ವಟಃ || ೮೭೮ ||
ಗಾಲವಶ್ಶಾಬರೋ ಲೋಧ್ರಸ್ತಿರೀಟಸ್ತಿಲ್ವಮಾರ್ಜನೌ |
ಆಮ್ರಶ್ಚೂತೋ ರಸಾಲೋಽಸೌ ಸಹಕಾರೋಽತಿಸೌರಭಃ || ೮೭೯ ||
(ಕಾಮಾಂಗೋ ಮಧುದೂತಶ್ಚ ಮಾಕಂದಃ ಪಿಕವಲ್ಲಭಃ |)
ಕುಂಭೋಲೂಖಲಕಂ ಕ್ಲೀಬೇ ಕೌಶಿಕೋ ಗುಗ್ಗುಲುಃ ಪುರಃ |

ಹಿಪ್ಪೇಮರ, ಗಿಡ. ಮಧೂಲಕಃ — ಜಲಜೇಽತ್ರ ನೀರುಹಿಪ್ಪೇ. ಪೀಲುಃ ಗುಡಫಲಃ ಸ್ರಂಸೀ (ನಾಂತ) — ೩ ಗೋಣೀಮರ. || ೮೭೪ ||

ಅಕ್ಷೋಟಃ ಕಂದರಾಲಃ — ೨ ಗಿರಿಸಂಭವೇ ತಸ್ಮಿನ್ — ಬೆಟ್ಟದ ಗೋಣಿ ಮರ. ಅಂಕೋಟಃ (ಲ) ನಿಕೋಚಕಃ — ೨ ಅಂಕೋಲೆಗಿಡ. ಪಲಾಶಃ ಕಿಂಶುಕಃ ಪರ್ಣಃ ವಾತಪೋಥಃ — ೪ ಮುತ್ತುಗ. ವೇತಸಃ ರಥಃ ಅಭ್ರ ಪುಷ್ಪಃ ವಿದುಲಃ ಶೀತಃ ವಾನೀರಃ ವಂಜುಲಃ — ೭ ಹಿಬ್ಬೇಗಿಡ, ಪ್ರಬ್ಬಲಿ ಚಟ್ಟು. ಪರಿವ್ಯಾಧಃ ವಿದುಲಃ ನಾದೇಯೀ (ಸ್ತ್ರೀ) ಅಂಬುವೇತಸಃ — ೪ ನೀರುಹಿಬ್ಬೇಗಿಡ. ಶೋಭಾಂಜನಃ ಶಿಗ್ರುಃ ತೀಕ್ಷ್ಣಗಂಧಕಃ ಅಕ್ಷೀಬಃ ಮೋಚಕಃ — ೫ ನುಗ್ಗೇಮರ. ಮಧುಶಿಗ್ರುಃ — ಅಸೌರಕ್ತಃ — ಕೆಂಪುನುಗ್ಗೇ ಗಿಡ. ಅರಿಷ್ಟಃ ಫೇನಿಲಃ — ೨ ಅಂಟುವಾಳದ ಮರ, ಬಿಲ್ವಃ ಶಾಂಡಿಲ್ಯಃ ಶೈಲೂಷಃ ಮಾಲೂರಃ ಶ್ರೀಫಲಃ — ೫ ಬಿಲ್ವವೃಕ್ಷ. ಪ್ಲಕ್ಷಃ ಜಟೀ ಪರ್ಕಟೀ (೨ ನಾಂತ) — ಜುಲ್ಲಿಗಿಡ, ಫಣಿಯಾಲದ ಮರ. ನ್ಯಗ್ರೋಧಃ ಬಹುಪಾತ್ (ದಾಂತ) ವಟಃ — ೩ ವಟ, ಆಲದಮರ. ಗಾಲವಃ ಶಾಬರಃ ಲೋಧ್ರಃ ತಿರೀಟಃ ತಿಲ್ವಃ ಮಾರ್ಜನಃ — ೬ ಲೋಧ್ರವೆಂಬ ಅರಗಿನಮರ. ಆಮ್ರಃ ಚೂತಃ ರಸಾಲಃ — ೩ ಮಾವಿನ ಮರ. ಸಹಕಾರಃ — ೧ ಅತಿ ಸೌರಭಃ ಅಸೌ — ಕಸ್ತೂರಿ ಮಾವು. ಜೀರಿಗೆಮಾವು. ಕಾಮಾಂಗಃ ಮಧು ಧೂತಃ ಮಾಕಂದಃ ಪಿಕವಲ್ಲಭಃ — ಮಾವಿಗೆ ಅಧಿಕಪಾಠ. ಕುಂಭಃ ಉಲೂ

ಶೇಲುಃ ಶ್ಲೇಷ್ಮಾತಕಶ್ಶೀತ (ಉದ್ದಾಲೋ) ಬದ್ದಾಲೋ ಬಹುವಾರಕಃ ||೮೮೦||
ರಾಜಾದನಂ ಪ್ರಿಯಾಲಸ್ಸ್ಯಾತ್ಸನ್ನ ಕದ್ರುರ್ಧನುಃ ಪಟಃ |
ಗಂಭಾರೀ ಸರ್ವತೋಭದ್ರಾ ಕಾಶ್ಮರೀ ಮಧುಪರ್ಣಿಕಾ ||೮೮೧||
ಶ್ರೀಪರ್ಣೀ ಭದ್ರಪರ್ಣೀ ಚ ಕಾಶ್ಮರ್ಯಶ್ಚಾಪ್ಯಥ ದ್ವಯೋಃ |
ಕರ್ಕಂಧೂ (ದೂ) ರ್ಬದರೀ ಕೋಲಿರ್ಘೋಂಟಾ ಕುವಲಫೇನಿಲೇ ||೮೮೨||
ಸೌವೀರಂ ಬದರಂ ಕೋಲಮಥಸ್ಯಾತ್ಸ್ವಾದುಕಂಟಕಃ |
ವಿಕಂಕತಸ್ಸ್ರುವಾವೃಕ್ಷೋ ಗ್ರಂಥಿಲೋ ವ್ಯಾಘ್ರಪಾದಪಿ ||೮೮೩||
ಐರಾವತೋ ನಾಗರಂಗೋ ನಾದೇಯೀ ಭೂಮಿಜಂಬುಕಾ |
ತಿಂದುಕಃ ಸ್ಫೂರ್ಜಕಃ ಕಾಲಸ್ಕಂಧಶ್ಚ ಶಿತಿಸಾರಕೇ ||೮೮೪||
ಕಾಕೇಂದುಃ ಕುಲಕಃ ಕಾಕತಿಂದುಕಃ ಕಾಕಪೀಲುಕೇ |
ಗೋಲೀಢೋ ಝಾಟಲೋ ಘಂಟಾ ಪಾಟಲಿರ್ಮೋಕ್ಷಮುಷ್ಕಕೌ ||೮೮೫||
ತಿಲಕಃ ಕ್ಷುರಕಃ ಶ್ರೀಮಾನ್ಸಮೌ ಪಿಚುಲಝಾವುಕೌ |
ಶ್ರೀಪರ್ಣಿಕಾ ಕುಮುದಿಕಾ ಕುಂಭೀ ಕೈಡರ್ಯಕಟ್ಫಲೌ ||೮೮೬||

ಖಲಕಂ ಕೌಶಿಕಃ ಗುಗ್ಗುಲುಃ ಪುರಃ -- ೫ ಧೂಪದ ಮರ. ಶೇಲುಃ ಶ್ಲೇಷ್ಮಾತಕಃ ಶೀತಃ ಉದ್ದಾಲಃ ಬಹುವಾರಕಃ—೫ ಚಳ್ಳೆಮರ. ||೮೮೧||

ರಾಜಾದನಂ ಪ್ರಿಯಾಲಃ ಸನ್ನಕದ್ರುಃ ಧನುಃಪಟಃ — ೪ ಮೊರಟೆಯಗಿಡ. ಗಂಭಾರೀ ಸರ್ವತೋಭದ್ರಾ ಕಾಶ್ಮರೀ ಮಧುಪರ್ಣಿಕಾ ಶ್ರೀಪರ್ಣೀ ಭದ್ರಪರ್ಣೀ ಕಾಶ್ಮರ್ಯಃ — ೭ ಶಿವನೆಯ ಮರ, ಕೆಲವರು ಕುಂಬಳಗಿಡವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಕರ್ಕಂಧೂಃ (ಪುಂ ಸ್ತ್ರೀ) ಬದರೀ ಕೋಲಿಃ ಘೋಂಟಾ — ೪ ಎಲಚೀಗಿಡ. ಸೌವೀರಂ ಕುವಲಂ ಫೇನಿಲಂ ಬದರಂ ಕೋಲಂ — ೫ ಬೋರೇಹಣ್ಣು. ಸ್ವಾದುಕಂಟಕಃ ವಿಕಂಕತಃ ಸ್ರುವಾವೃಕ್ಷಃ ಗ್ರಂಥಿಲಃ ವ್ಯಾಘ್ರಪಾತ್ — ೫ ಹುಳಿಬೇಲ, ನಾಯಿಬೇಲ. ಐರಾವತಃ ನಾಗರಂಗಃ — ೨ ಹೇರಳೇಗಿಡ. ನಾದೇಯೀ ಭೂಮಿಜಂಬುಕಾ — ೨ ಕಾಗೆಹೇರಳೇ ಗಿಡ, ತಿಂದುಕಃ ಸ್ಫೂರ್ಜಕಃ ಕಾಲಸ್ಕಂಧಃ ಶಿತಿಸಾರಕಃ — ೪ ತೂಬರೇ ಗಿಡ, ಜಗಳಗಂಟೇ ಮರ. ಕಾಕೇಂದುಃ ಕುಲಕಃ ಕಾಕತಿಂದುಕಃ ಕಾಕಪೀಲುಕಃ — ೪ ಕಾಗೆ ತೊಬರೇ ಗಿಡ. ಗೋಲೀಢಃ (ಲಿಹಃ) ಝಾಟಲಃ ಘಂಟಾ ಪಾಟಲಿಃ ಮೋಕ್ಷಃ ಮುಷ್ಕಕಃ — ೬ ಮೊಕ್ಕೇಮರ. ತಿಲಕಃ ಕ್ಷುರಕಃ ಶ್ರೀಮಾನ್ — ೩ ತಿಲಕದ ಮರ. ಪಿಚುಲಃ ಝಾವುಕಃ — ೨ಕಕ್ಕೇಗಿಡ, ದೂದಿಮರ. ಶ್ರೀಪರ್ಣಿಕಾ ಕುಮುದಿಕಾ ಕುಂಭೀ ಕೈಡರ್ಯಃ ಕಟ್ಫಲಃ — ೫ ಕಿರಿಶಿವನೇ ಮರ, ತ್ಯಾಗದ ಮರ. ||೮೮೯||

ಕ್ರಮುಕಃ ಪಟ್ಟಿಕಾಖ್ಯಸ್ಸ್ಯಾತ್ಪಟ್ಟೀ ಲಾಕ್ಷಾಪ್ರಸಾದನಃ ।
ತೂದಸ್ತು ಯೂಪಃ ಕ್ರಮುಕೋ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯೋ ಬ್ರಹ್ಮದಾರು ಚ ॥೮೮೭॥
ತೂಲಂ ಚ ನೀಪಪ್ರಿಯಕ ಕದಂಬಾಸ್ತು ಹಲಿಪ್ರಿಯೇ ।
ವೀರವೃಕ್ಷೋರುಷ್ಕರೋಗ್ನಿಮುಖೀ ಭಲ್ಲಾತಕೀ ತ್ರಿಷು ॥೮೮೮॥
ಗರ್ದಭಾಂಡೇ ಕಂದರಾಲಕಪೀತನಸುಪಾರ್ಶ್ವಕಾಃ ।
ಪ್ಲಕ್ಷಶ್ಚ ತಿಂತ್ರಿಡೀ (ಣೀ) ಚಿಂಚಾsಮ್ಲಿಕಾಥೋ ಪೀತಸಾಲಕೇ ॥೮೮೯॥
ಸರ್ಜಕಾಸನಬಂಧೂಕಪುಷ್ಪಪ್ರಿಯಕಜೀವಕಾಃ ।
ಸಾಲೇ ತು ಸರ್ಜಕಾರ್ಶ್ಯಾಶ್ವಕರ್ಣಕಾಃ ಸಸ್ಯಸಂವರಃ ॥೮೯೦॥
ನದೀಸರ್ಜೋ ವೀರತರುರಿಂದ್ರದ್ರುಃ ಕಕುಭೋರ್ಜುನಃ ।
ರಾಜಾದನಃ ಫಲಾಧ್ಯಕ್ಷಃ ಕ್ಷೀರಿಕಾಯಾಮಥದ್ವಯೋಃ ॥೮೯೧॥
ಇಂಗುದೀ ತಾಪಸತರುರ್ಭೂರ್ಜೇ ಚರ್ಮಿಮೃದುತ್ವಚೌ ।
ಪಿಚ್ಛಿಲಾ ಪೂರಣೀ ಮೋಚಾ ಸ್ಥಿರಾಯುಃ ಶಾಲ್ಮಲಿರ್ದ್ವಯೋಃ ॥೮೯೨॥
ಪಿಚ್ಛಾ ತು ಶಾಲ್ಮಲೀವೇಷ್ಟೇ ರೋಚನಃ ಕೂಟಶಾಲ್ಮಲಿಃ ।

ಕ್ರಮುಕಃ ಪಟ್ಟಿಕಾ ಪಟ್ಟೀ ಲಾಕ್ಷಾಪ್ರಸಾದನಃ — ೪ ಕೆಂಪು ಅರಗಿನ ಗಿಡ. ತೂದಃ ಯೂಪಃ ಕ್ರಮುಕಃ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಃ ಬ್ರಹ್ಮದಾರು (ನ) ತೂಲಂ — ೬ ಹುವರಿಶೀ ಮರ, ಕಾಡಡಿಕೆಯ ಮರ. ನೀಪಃ ಪ್ರಿಯಕಃ ಕದಂಬಃ ಹಲಿಪ್ರಿಯಃ — ೪ ಈಚಲು ಮರ. ವೀರವೃಕ್ಷಃ ಅರುಷ್ಕರಃ ಅಗ್ನಿಮುಖೀ ಭಲ್ಲಾತಕೀ (ತ್ರಿ) — ೪ ಗೇರು ಮರ. ಗರ್ದಭಾಂಡಃ ಕಂದ ರಾಳಃ ಕಪೀತನಃ ಸುಪಾರ್ಶ್ವಕಃ ಪ್ಲಕ್ಷಃ — ೫ ಬಸರೀಗಿಡ, ಫಣಿಯಾಲ. ತಿಂತ್ರಿಣೀ (ಡೀ) ಚಿಂಚಾ ಅಮ್ಲಿಕಾ — ೩ ಹುಣಸೇ ಮರ. ಪೀತಸಾಲಕಃ ಸರ್ಜಕಃ ಅಸನಃ ಬಂಧೂಕಪುಷ್ಪಃ ಪ್ರಿಯಕಃ ಜೀವಕಃ — ೬ ಹೊನ್ನೆ ಮರ. ಸಾಲಃ ಸರ್ಜಃ ಕಾರ್ಶ್ಯಃ (ಶ್ಯಃ) ಅಶ್ವಕರ್ಣಕಃ ಸಸ್ಯಸಂವರಃ — ೫ ಮತ್ತೀಮರ. ನದೀಸರ್ಜಃ ವೀರತರುಃ ಇಂದ್ರದ್ರುಃ ಕಕುಭಃ ಅರ್ಜುನಃ — ೫ ತೋರಮತ್ತೀಗಿಡ, ಕೆಂಪುಮತ್ತಿ. .ರಾಜಾದನಃ ಫಲಾಧ್ಯಕ್ಷಃ ಕ್ಷೀರಿಕಾ — ೩ ಹಾಲೇಗಿಡ. ಇಂಗುದೀ ತಾಪಸತರುಃ — ೨ ಗಾರೇ ಗಿಡ ಇಂಗಳದ ಮರ. ಭೂರ್ಜಃ ಚರ್ಮೀ (ನಾಂತ) ಮೃದುತ್ವಕ್ (ನಾಂತ) ಬೂರ್ಜಪತ್ರೇಗಿಡ. ಪಿಚ್ಛಿಲಾ ಪೂರಣೀ ಮೋಚಾ ಚಿರಾಯುಃ ಶಾಲ್ಮಲಿಃ (ಪುಂ ಸ್ತ್ರೀ)—೫ ಬೂರುಗದ ಮರ. ॥೮೯೨॥

ಪಿಚ್ಛಾ ಶಾಲ್ಮಲೀ (ನಾಂತ) ವೇಷ್ಟಃ — ೩ ಬೂರುಗದ ಮೇಣ. ರೋಚನಃ ಕೂಟಶಾಲ್ಮಲಿಃ — ೨ ಬೆಟ್ಟದ (ಕೆಂಪು) ಬೂರುಗ. ಚಿರಿಬಿಲ್ವಃ

ಚಿರಿಬಿಲ್ವೋ ನಕ್ತಮಾಲಃ ಕರಜಶ್ಚ ಕರಂಜಕೇ ||೯೩||
ಪ್ರಕೀರ್ಯಃ ಪೂತಿಕರಜಃ ಪೂತಿಕಃ ಕಲಿಮಾರಕಃ |
ಕರಂಜಭೇದಾಃ ಷಡ್ಗ್ರಂಥೋ ಮರ್ಕಟ್ಯಂಗಾರವಲ್ಲರೀ ||೯೪||
ರೋಹೀ ರೋಹಿತಕಃ ಪ್ಲೀಹಶತ್ರುರ್ದಾಡಿಮಪುಷ್ಪಕಃ |
ಗಾಯತ್ರೀ ಬಾಲತನಯಃ ಖದಿರೋ ದಂತಧಾವನಃ ||೯೫||
ಅರಿಮೇದೋ ವಿಟ್ಖದಿರೇ ಕದರಃ ಖದಿರೇ ಸಿತೇ |
ಸೋಮವಲ್ಕೋಽಪ್ಯಥ ವ್ಯಾಘ್ರಪುಚ್ಛಗಂಧರ್ವಹಸ್ತಕೌ ||೯೬||
ಏರಂಡಉರುವೂಕಶ್ಚ ರುಚಕಶ್ಚಿತ್ರಕಶ್ಚ ಸಃ |
ಚಂಚುಪಂಚಾಂಗುಲೋಮಂಡವರ್ಧಮಾನವ್ಯಡಂಬಕಾಃ ||೯೭||
ಅಲ್ಪಾ ಶಮೀ ಶಮೀರಸ್ಸ್ಯಾಚ್ಛಮೀ ಸಕ್ತುಫಲಾ ಶಿವಾ |
ಪಿಂಡೀತಕೋ ಮರುವಕಃ ಶ್ವಸನಃ ಕರಹಾಟಕಃ ||೯೮||
ಶಲ್ಯಶ್ಚ ಮದನೇ ಶಕ್ರಪಾದಪಃ ಪಾರಿಭದ್ರಕಃ |
ಭದ್ರದಾರು ದ್ರುಕಿಲಿಮಂ ಪೀತದಾರು ಚ ದಾರು ಚ ||೯೯||
ಪೂತಿಕಾಷ್ಠಂ ಚ ಸಪ್ತ ಸ್ಯುರ್ದೇವದಾರುಣ್ಯಥ ದ್ವಯೋಃ |
ಪಾಟಲಿಃ ಪಾಟಲಾಮೋಘಾ ಕಾಲಾ (ಚ) ಸ್ಥಾಲೀ ಫಲೇರುಹಾ ||೧೦೦||

ನಕ್ತಮಾಲಃ ಕರಜಃ ಕರಂಜಕಃ — ೪ ಹುಲಿಗಿರಿ ಮರ, ಹೊಂಗೇ ಮರವೆಂದು ಕೆಲವರ ಮತ. ಪ್ರಕೀರ್ಯಃ ಪೂತಿಕರಜಃ ಪೂತಿಕಃ ಕಲಿಮಾರಕಃ — ೪ ತಪಸೀ ಗಿಡ. ಷಡ್ಗ್ರಂಥಃ ಮರ್ಕಟೀ ಅಂಗಾರವಲ್ಲರೀ — ಹೊಂಗೇ ಭೇದ. ರೋಹೀ (ನಾಂತ) ರೋಹಿತಕಃ ಪ್ಲೀಹಶತ್ರುಃ ದಾಡಿಮಪುಷ್ಪಕಃ — ೪ ಮುಳ್ಳು ಮುತ್ತುಗ. ಗಾಯತ್ರೀ ಬಾಲತನಯಃ ಖದಿರಃ ದಂತಧಾವನಃ — ೪ ಕಗ್ಗಲೀ ಮರ. ಅರಿಮೇದಃ ವಿಟ್ಖದಿರಃ — ದುರ್ಗಂಧದ ಕಗ್ಗಲೀ. ಕದರಃ ಸೋಮವಲ್ಕಃ — ಬಿಳೀ ಕಗ್ಗಲೀ ಮರ. ವ್ಯಾಘ್ರಪುಚ್ಛಃ ಗಂಧರ್ವ ಹಸ್ತಕಃ ಏರಂಡಃ ಉರುವೂಕಃ ರುಚಕಃ ಚಿತ್ರಕಃ ಚಂಚುಃ ಪಂಚಾಂ ಗುಲಃ ಮಂಡಃ ವರ್ಧಮಾನಃ ವ್ಯಡಂಬಕಃ — ೧೧ ಹರಳು ಗಿಡ. ಶಮೀರಃ ಅಲ್ಪಾಶಮೀ — ಕಿರುಬನ್ನೀಮರ. ಶಮೀ ಸಕ್ತುಫಲಾ ಶಿವಾ — ೩ ಬನ್ನೀಮರ, ಶಮೀವೃಕ್ಷ. ಪಿಂಡೀತಕಃ ಮರುವಕಃ ಶ್ವಸನಃ ಕರಹಾಟಕಃ ಶಲ್ಯಃ ಮದನಃ — ೬ ಮಂಗಾರೇಗಿಡ ಶಕ್ರಪಾದಪಃ ಪಾರಿಭದ್ರಕಃ ಭದ್ರದಾರು (ನ) ದ್ರುಕಿಲಿಮಂ ಪೀತದಾರು (ನ) ದಾರು ಪೂತಿಕಾಷ್ಠಂ — ೭ ದೇವದಾರು ಮರ. ಪಾಟಲಿಃ (ಪುಂ ಸ್ತ್ರೀ) ಪಾಟಲಾ ಅಮೋಘಾ ಕಾಚಸ್ಥಾಲೀ

ಕೃಷ್ಣವೃಂತಾ ಕುಬೇರಾಕ್ಷೀ ಶ್ಯಾಮಾ ತು ಮಹಿಲಾಹ್ವಯಾ ।
ಲತಾ ಗೋವಂದನೀ ಗುಂದ್ರಾ ಪ್ರಿಯಂಗುಃ ಫಲಿನೀ ಫಲೀ ॥೯೦॥
ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನಾ ಗಂಧಫಲೀ ಕಾರಂಭಾ ಪ್ರಿಯಕಶ್ಚ ಸಃ ।
ಮಂಡೂಕಪರ್ಣಪತ್ರೋರ್ಣನಟಕಟ್ವಂಗ ಡುಂಡುಕಾಃ ॥೯೦೨॥
ಸ್ಯೋನಾಕಶುಕನಾಸರ್ಕ್ಷ ದೀರ್ಘವೃಂತಕುಟನ್ನಟಾಃ ।
ಶೋಣಕಶ್ಚಾರಲೌ ತಿಷ್ಯಫಲಾ ತ್ವಾಮಲಕೀ ತ್ರಿಷು ॥೯೦೩॥
ಅಮೃತಾ ಚ ವಯಸ್ಥಾ ಚ ತ್ರಿಲಿಂಗಸ್ತು ಬಿಭೀತಕಃ ।
ನಾಽಕ್ಷಸ್ತುಷಃ ಕರ್ಷಫಲೋ ಭೂತಾವಾಸಃ ಕಲಿದ್ರುಮಃ ॥೯೦೪॥
ಅಭಯಾ ತ್ವವ್ಯಥಾ ಪಥ್ಯಾ ಕಾಯಸ್ಥಾ ಪೂತನಾಽಮೃತಾ ।
ಹರೀತಕೀ ಹೈಮವತೀ ಚೇತಕೀ (ರೇಚಕೀ) ಶ್ರೇಯಸೀ ಶಿವಾ ॥೯೦೫॥
ಪೀತದ್ರುಃ ಸರಲಃ ಪೂತಿಕಾಷ್ಠಂ ಚಾಥ ದ್ರುಮೋತ್ಪಲಃ ।
ಕರ್ಣಿಕಾರಃ ಪರಿವ್ಯಾಧೋ ಲಕುಚೋ ಲಿಕುಚೊ ಡಹುಃ ॥೯೦೬॥
ಪನಸಃ ಕಂಟಕಿಫಲೋ ನಿಚುಲೋ ಹಿಜ್ಜಲೋಂಬುಜಃ ।
ಕಾಕೋದುಂಬರಿಕಾ ಫಲ್ಗುರ್ಮಲಪೂರ್ಜಘನೇಫಲಾ ॥೯೦೭॥

ಫಲೇರುಹಾ ಕೃಷ್ಣವೃಂತಾ ಕುಬೇರಾಕ್ಷೀ — ೭ ಹಸುರು ಪಾದರಿ ಗಿಡ, ಹೆಗ್ಗಜ್ಜುಗ. ಶ್ಯಾಮಾ ಮಹಿಲಾಹ್ವಯಾ ಲತಾ ಗೋವಂದಿನೀ ಗುಂದ್ರಾ ಪ್ರಿಯಂಗುಃ ಫಲಿನೀ ಫಲೀ ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನಾ ಗಂಧಫಲೀ ಕಾರಂಭಾ ಪ್ರಿಯಕಃ — ೧೨ ಪ್ರಿಯಂಗು, ಪ್ರೇಂಕಣಗಿಡ. ಮಂಡೂಕಪರ್ಣಃ ಪತ್ರೋರ್ಣಃ ನಟಃ ಕಟ್ವಂಗಃ ಡುಂಡುಕಃ ಸ್ಯೋನಾಕಃ ಶುಕನಾಸಃ ಋಕ್ಷಃ ದೀರ್ಘವೃಂತಃ ಕುಟನ್ನಟಃ ಶೋಣಕಃ ಅರಳಃ — ೧೨ ಹೆಮ್ಮರ, ತಿಗಡುಮರ. ತಿಷ್ಯಫಲಾ ಆಮಲಕೀ ಅಮೃತಾ ವಯಸ್ಥಾ — ೪ ನೆಲ್ಲೀಮರ. ಬಿಭೀತಕಃ (ತ್ರಿ) ಅಕ್ಷಃ ತುಷಃ ಕರ್ಷಫಲಃ ಭೂತಾವಾಸಃ ಕಲಿದ್ರುಮಃ— ೭ ತಾರೇಗಿಡ. ॥೯೦೪॥

ಅಭಯಾ ಅವ್ಯಥಾ ಪಥ್ಯಾ ವಯಸ್ಥಾ ಪೂತನಾ ಅಮೃತಾ ಹರೀತಕೀ ಹೈಮವತೀ ರೇಚಕೀ (ಚೇತಕೀ) ಶ್ರೇಯಸೀ ಶಿವಾ — ೧೧ ಅಳಲೇಕಾಯಿ ಮರ. ಪೀತದ್ರುಃ ಸರಳಃ ಪೂತಿಕಾಷ್ಠಂ — ೩ ಸರಳದೇವದಾರು. ದ್ರುಮೋತ್ಪಲಃ ಕರ್ಣಿಕಾರಃ ಪರಿವ್ಯಾಧಃ—೩ ಬೆಟ್ಟತಾವರೇಗಿಡ. ಲಕುಚಃ ಲಿಕುಚಃ ಡಹುಃ — ೩ ಗಜನಿಂಬೆ. ಪನಸಃ ಕಂಟಕಿಫಲಃ—೨ ಹಲಸಿನ ಮರ. ನಿಚುಲಃ ಹಿಜ್ಜಲಃ ಅಂಬುಜಃ — ೩ ನೀರುಹಲಸು ಗಿಡ. ಕಾಕೋದುಂಬರಿಕಾ ಫಲ್ಗುಃ ಮಲಪೂಃ ಜಘನೇಫಲಾ — ೪ ಕಲ್ಲುಹತ್ತಿಗಿಡ, ಬ್ರಹ್ಮಮೇಡಿ. ಅರಿಷ್ಟಃ ಸರ್ವತೋಭದ್ರಃ

ಅರಿಷ್ಟಃ ಸರ್ವತೋಭದ್ರಹಿಂಗುನಿರ್ಯಾಸಮಾಲಕಾಃ ।
ಪಿಚುಮರ್ದಶ್ಚ ನಿಂಬೇಽಥ ಪಿಚ್ಛಿಲಾಽಗುರು ಶಿಂಶಪಾ ॥ ೯೦೮ ॥

ಕಪಿಲಾ ಭಸ್ಮಗರ್ಭಾ ಸಾ ಶಿರೀಷಸ್ತು ಕಪೀತನಃ ।
ಭಂಡೀಲೋಪ್ಯಥ ಚಾಂಪೇಯಶ್ಚಂಪಕೋ ಹೇಮಪುಷ್ಪಕಃ ॥ ೯೦೯ ॥

ಏತಸ್ಯ ಕಲಿಕಾ ಗಂಧಫಲೀ ಸ್ಯಾದಥ ಕೇಸರೇ ।
(ವ) ಬಕುಲೋ ವಂಜುಲೋಽಶೋಕೇ ಸಮೌ ಕರಕದಾಡಿಮೌ ॥ ೯೧೦ ॥

ಚಾಂಪೇಯಃ ಕೇಸರೋ ನಾಗಕೇಸರಃ ಕಾಂಚನಾಹ್ವಯಃ ।
ಜಯಾ ಜಯಂತೀ ತರ್ಕಾರೀ ನಾದೇಯೀ ವೈಜಯಂತಿಕಾ ॥ ೯೧೧ ॥

ಶ್ರೀಪರ್ಣಮಗ್ನಿಮಂಥಸ್ಸ್ಯಾತ್ಕಣಿಕಾ ಗಣಿಕಾರಿಕಾ ।
ಜಯೋಽಥ ಕುಟಜಶ್ಶಕ್ರೋ ವತ್ಸಕೋ ಗಿರಿಮಲ್ಲಿಕಾ ॥ ೯೧೨ ॥

ಏತಸ್ಯೈವ ಕಲಿಂಗೇಂದ್ರಯವಭದ್ರಯವಂ ಫಲೇ ।
ಕೃಷ್ಣಪಾಕಫಲಾಽವಿಗ್ನಸುಷೇಣಾಃ ಕರಮರ್ದಕೇ ॥ ೯೧೩ ॥

ಕಾಲಸ್ಕಂಧಸ್ತಮಾಲಸ್ಸ್ಯಾತ್ತಾಪಿಚ್ಛೋಽಪ್ಯಥ ಸಿಂದುಕಃ ।
ಸಿಂದುವಾರೇಂದ್ರಸುರಸೌ ನಿರ್ಗುಂಡೀಂದ್ರಾಣಿಕೇತ್ಯಪಿ ॥ ೯೧೪ ॥

ವೇಣೀ ಗರಾಗರೀ ದೇವತಾಡೋ ಜೀಮೂತ ಇತ್ಯಪಿ ।

ಹಿಂಗುನಿರ್ಯಾಸಃ ಮಾಲಕಃ ಪಿಚುಮರ್ದಃ ನಿಂಬಃ — ೬ ಬೇವಿನಮರ. ಪಿಚ್ಛಿಲಾ ಅಗುರುಃ ಶಿಂಶಪಾ — ೩ ಅಗರುಗಿಡ. ಕಪಿಲಾ ಭಸ್ಮಗರ್ಭಾ — ೨ ಪರಿಮಳದ ಅಗರು. ಶಿರೀಷಃ ಕಪೀತನಃ ಭಂಡೀಲಃ — ೩ ಬಾಗೇಮರ. ಚಾಂಪೇಯಃ ಚಂಪಕಃ ಹೇಮಪುಷ್ಪಕಃ — ೩ ಸಂಪಿಗೇಮರ. ಗಂಧಫಲೀ — ಏತಸ್ಯಕಲಿಕಾ — ಸಂಪಿಗೆ ಮೊಗ್ಗು. ಕೇಸರಃ ವಕುಳಃ — ೨ ಹವಳದ ಹೂವಿನಗಿಡ, ವಕುಳವೃಕ್ಷಃ ವಂಜುಲಃ ಅಶೋಕಃ — ೨ ಅಶೋಕಮರ. ಕರಕಃ ದಾಡಿಮಃ — ೨ ದಾಳಿಂಬೇಗಿಡ. ॥ ೯೧೦ ॥

ಚಾಂಪೇಯಃ ಕೇಸರಃ ನಾಗಕೇಸರಃ ಕಾಂಚನಾಹ್ವಯಃ — ೪ ನಾಗ ಸಂಪಿಗೆಮರ. ಜಯಾ ಜಯಂತೀ ತರ್ಕಾರೀ ನಾದೇಯೀ ವೈಜಯಂತಿಕಾ — ೫ ತಕ್ಕಲೇಗಿಡ. ಶ್ರೀಪರ್ಣಂ ಅಗ್ನಿಮಂಥಃ ಕಣಿಕಾ ಗಣಿಕಾರಿಕಾ ಜಯಃ — ೫ ಕಿರುನೆಲ್ಲೀಗಿಡ. ಕುಟಜಃ ಶಕ್ರಃ ವತ್ಸಕಃ ಗಿರಿಮಲ್ಲಿಕಾ — ೪ ಬೆಟ್ಟದ ಮಲ್ಲಿಗೆ, ಕೊಡಸಿಗೆ. ಕಳಿಂಗಂ ಇಂದ್ರಯವಂ ಭದ್ರಯವಂ — ಏತಸ್ಯೈವ ಫಲೇ — ಕೊಡಸಿಗೇ ಹಣ್ಣು. ಕಷ್ಣಪಾಕಫಲಃ ಅವಿಗ್ನಃ ಸುಷೇಣಃ ಕರ ಮರ್ದಕಃ — ೪ ಕಮರಿಕೆ ಹಣ್ಣಿನ ಗಿಡ. ಕಾಲಸ್ಕಂಧಃ ತಮಾಲಃ ತಾಪಿಚ್ಛಃ — ೩. ಹೊಂಗೇಮರ. ಸಿಂದುಕಃ ಸಿಂದುವಾರಃ ಇಂದ್ರಸುರಸಃ ನಿರ್ಗುಂಡೀ ಇಂದ್ರಾಣಿಕಾ — ೫ ಲಕ್ಕೀಗಿಡ. ವೇಣೀ ಗರಾ ಗರೀ ದೇವತಾಡಃ (೪ಃ)

ಶ್ರೀಹಸ್ತಿನೀ ತು ಭೂರುಂಡೀ ತೃಣಶೂನ್ಯಂ(ಲ್ಯ) ತು ಮಲ್ಲಿಕಾ ॥ ೯೧೫ ॥
ಭೂಪದೀ ಶೀತಭೀರುಶ್ಚ ಸೈವಾಸ್ಫೋಟಾ ವನೋದ್ಭವಾ ।
ಶೇಫಾಲಿಕಾ ತು ಸುವಹಾ ನಿರ್ಗುಂಡೀ ನೀಲಿಕಾ ಚ ಸಾ ॥ ೯೧೬ ॥

ಸಿತಾಸೌ ಶ್ವೇತಸುರಸಾ ಭೂತವೇಶ್ಯಥ ಮಾಗಧೀ ।
ಗಣಿಕಾ ಯೂಥಿಕಾಂಬಷ್ಠಾ ಸಾ ಪೀತಾ ಹೇಮಪುಷ್ಪಿಕಾ ॥ ೯೧೭ ॥

ಅತಿಮುಕ್ತಃ ಪುಂಡ್ರಕಸ್ಸ್ಯಾದ್ವಾಸಂತೀ ಮಾಧವೀ ಲತಾ ।
ಸುಮನಾ ಮಾಲತೀ ಜಾತಿಸ್ಸಪ್ತಲಾ ನವಮಾಲಿಕಾ ॥ ೯೧೮ ॥

ಮಾಧ್ಯಂ ಕುಂದಂ ರಕ್ತಕಸ್ತು ಬಂಧೂಕೋ ಬಂಧುಜೀವಕಃ ।
ಸಹಾ ಕುಮಾರೀ ತರಣಿರಮ್ಲಾನಸ್ತು ಮಹಾಸಹಾ ॥ ೯೧೯ ॥

ತತ್ರ ಶೋಣೇ ಕುರವಕಸ್ತತ್ರ ಪೀತೇ ಕುರಂಟಕಃ ।
ನೀಲೀ ಝಿಂಟೀ ದ್ವಯೋರ್ಬಾಣಾ ದಾಸೀ ಚಾರ್ತಗಲಶ್ಚ ಸಾ ॥ ೯೨೦ ॥

ಸೈರೇಯಕಸ್ತು ಝಿಂಟೀ ಸ್ಯಾತ್ತಸ್ಮಿನ್ಕುರವಕೋಽರುಣೇ ।
ಪೀತಾ ಕುರಂಟಕೋ ಝಿಂಟೀ ತಸ್ಮಿನ್ಸಹಚರೀ ದ್ವಯೋಃ ॥ ೯೨೧ ॥

ಜೀಮೂತಃ — ೧ ದೇವತಾಳೇಮರ. ಶ್ರೀ ಹಸ್ತಿನೀ ಭೂರುಂಡೀ — ೨ ಹಣ್ಣೀ ಅಂದರೆ ಗುರುಗಲ ಗಿಡ. ತೃಣಶೂನ್ಯಂ ಮಲ್ಲಿಕಾ ಭೂಪದೀ ಶೀತಭೀರುಃ — ೪ ಮಲ್ಲಿಗೇಗಿಡ. ಆಸ್ಫೋಟಾ — ವನೋದ್ಭವಾ ೨ ಕಾಡುಮಲ್ಲಿಗೆ. ಶೇಫಾಲಿಕಾ ಸುವಹಾ ನಿರ್ಗುಂಡೀ ನೀಲಿಕಾ — ೪ ಕರೀಲಕ್ಕಿ. ॥ ೯೧೬ ॥

ಶ್ವೇತಸುರಸಾ ಭೂತವೇಶೀ — ೨ ಸಿತಾಸೌ — ಬಿಳಿಲಕ್ಕೀಗಿಡ. ಮಾಗಧೀ ಗಣಿಕಾ ಯೂಥಿಕಾ ಅಂಬಷ್ಠಾ — ೪ ಸೇವಂತಿಗೆ. ಹೇಮಪುಷ್ಪಿಕಾ — ೨ ಪೀತಾ ಸಾ — ಹಳದಿ ಸೇವಂತಿಗೆ. ಅತಿಮುಕ್ತಃ ಪುಂಡ್ರಕಃ ವಾಸಂತೀ ಮಾಧವೀ ಲತಾ — ೫ ಕಾಡು ಇರುವಂತಿಗೆ. ಸುಮನಾಃ (ಸಾಂತ) ಮಾಲತೀ ಜಾತಿಃ — ೩ ಜಾಜೀಗಿಡ. ಸಪ್ತಲಾ ನವಮಾಲಿಕಾ — ೨ ಹೆಜ್ಜಾಜಿಗಿಡ. ಮಾಧ್ಯಂ ಕುಂದಂ — ೨ ಕೋಲುಮಲ್ಲಿಗೆ ಮರಳೀಗಿಡ. ರಕ್ತಕಃ ಬಂಧೂಕಃ ಬಂಧುಜೀವಕಃ — ೩ ಬಿಂದಿಗೆಹೂವಿನಗಿಡ. ಸಹಾ ಕುಮಾರೀ ತರಣಿಃ — ೩ ಸಣ್ಣ ಗೋರಂಟೆ. ನೀಲೀ (ಲಾ) ಝಿಂಟೀ (ವಾ) ಬಾಣಾ ದಾಸೀ ಆರ್ತಗಳಃ — ೫ ಗೋರಂಟೀಗಿಡ. ಸೈರೇಯಕಃ ಝಿಂಟೀ — ೨ ಮುಳ್ಳುಗೋರಂಟೀ. ಕುರವಕಃ — ಅರುಣೇ ತಸ್ಮಿನ್ — ಕೆಂಪು ಹೂವಿನ ಮುಳ್ಳುಗೋರಂಟೆ. ಝಿಂಟೀ ಕುರಂಟಕಃ ಸಹಚರೀ (ಪುಂ ಸ್ತ್ರೀ) — ತಸ್ಮಿನ್ ಪೀತಾ — ಹಳದಿ ಮುಳ್ಳುಗೋರಂಟೆ. (ಉಡು) ಓಢ್ರಪುಷ್ಪಂ

ಓಢ್ರಪುಷ್ಪಂ ಜಪಾಪುಷ್ಪಂ ವಜ್ರಪುಷ್ಪಂ ತಿಲಸ್ಯ ಯತ್ ।
ಪ್ರತಿಹಾಸಶತಪ್ರಾಸಚಂಡಾತಹಯಮಾರಕಾಃ ॥ ೯೨೨ ॥
ಕರವೀರೇ ಕರೀರೇ ತು ಕ್ರಕರಗ್ರಂಥಿಲಾವುಭೌ ।
ಉನ್ಮತ್ತಃ ಕಿತವೋ ಧೂರ್ತೋ ಧತ್ತೂರಃ ಕನಕಾಹ್ವಯಃ ॥ ೯೨೩ ॥
ಮಾತುಲೋ ಮದನಶ್ಚಾಸ್ಯ ಫಲೇ ಮಾತುಲಪುತ್ರಕಃ ॥
ಫಲಪೂರೋ ಬೀಜಪೂರೋ ರುಚಕೋ ಮಾತುಲುಂಗಕೇ ॥ ೯೨೪ ॥
ಸಮೀರಣೋ ಮರುವಕಃ ಪ್ರಸ್ಥಪುಷ್ಪಃ ಫಣಿಜ್ಜಕಃ ।
ಜಂಬೀರೋಽಪ್ಯಥ ಪರ್ಣಾಸೇ ಕಠಿಂಜರಕುಠೇರಕೌ ॥ ೯೨೫ ॥
ಸಿತೇಽರ್ಜಕೋಽತ್ರ ಪಾಠೀ ತು ಚಿತ್ರಕೋ ವಹ್ನಿಸಂಜ್ಞಕಃ ।
ಅರ್ಕಾಹ್ವವಸುಕಾಸ್ಫೋಟಗಣರೂಪವಿಕೀರಣಾಃ ॥ ೯೨೬ ॥
ಮಂದಾರಶ್ಚಾರ್ಕಪರ್ಣೋಽತ್ರ ಶುಕ್ಲೇಽಲರ್ಕಪ್ರತಾಪಸೌ ।
ಶಿವಮಲ್ಲೀ ಪಾಶುಪತಏಕಾಷ್ಠೀಲೋ ಬುಕೋ ವಸುಃ ॥ ೯೨೭ ॥
ವಂದಾ ವೃಕ್ಷಾದನೀ ವೃಕ್ಷರುಹಾ ಜೀವಂತಿಕೇತ್ಯಪಿ ।
ವತ್ಸಾದನೀ ಛಿನ್ನರುಹಾ ಗುಡೂಚೀ ತಂತ್ರಿಕಾಮೃತಾ ॥ ೯೨೮ ॥

ಜಪಾಪುಷ್ಪಂ — ೨ ದಾಸವಾಳದ ಗಿಡ. ವಜ್ರಪುಷ್ಪಂ – ತಿಲಸ್ಯ ಯತ್ — ಎಳ್ಳಿನ ಹೂವು. ಪ್ರತಿಹಾಸಃ ಶತಪ್ರಾಸಃ ಚಂಡಾತಃ ಹಯಮಾರಕಃ ಕರವೀರಃ — ೫ ಕಣಿಗಿಲೇಗಿಡ. ॥ ೯೨೨ ॥

ಕರೀರಃ ಕ್ರಕರಃ ಗ್ರಂಥಿಲಃ — ೩ ಬಿದಿರುಮೆಳೆ, ಬಿದಿರುಗಿಡ. ಉನ್ಮತ್ತಃ ಕಿತವಃ ಧೂರ್ತಃ ಧತ್ತೂರಃ ಕನಕಾಹ್ವಯಃ ಮಾತುಲಃ ಮದನಃ — ೭ ಉನ್ಮತ್ತದ ಗಿಡ. ಮಾತುಲಪುತ್ರಕಃ — ಅಸ್ಯಫಲೇ — ಉನ್ಮತ್ತದ ಕಾಯಿ. ಫಲಪೂರಃ ಬೀಜಪೂರಃ ರುಚಕಃ ಮಾತುಲುಂಗಕಃ — ೪ ಮಾದವಾಳದ ಗಿಡ. (ಮಾದರಗಿಡ) ಸಮೀರಣಃ ಮರುವಕಃ ಪ್ರಸ್ಥಪುಷ್ಪಃ ಫಣಿಜ್ಜಕಃ ಜಂಬೀರಃ — ೫ ಮರುಗ. ಪರ್ಣಾಸಃ ಕಠಿಂಜರಃ ಕುಠೇರಕಃ — ೩ ಕಗ್ಗೋಲೇ ಗಿಡ ಕಾಮುಕಸ್ತೂರಿ. ಅರ್ಜಕಃ — ಸಿತೇತ್ರ — ಬಿಳಿ ಕಾಮುಕಸ್ತೂರಿ ಗಿಡ. ಪಾಠೀ (ನಾಂತ) ಚಿತ್ರಕಃ ವಹ್ನಿಸಂಜ್ಞಕಃ — ೩ ಚಿತ್ರಮೂಲದ ಗಿಡ. ಅರ್ಕಾಹ್ವಃ ವಸುಕಃ ಆಸ್ಫೋಟಃ ಗಣರೂಪಃ ವಿಕೀರಣಃ ಮಂದಾರಃ ಅರ್ಕಪರ್ಣಃ — ೭ ಎಕ್ಕದಗಿಡ. ಅಲರ್ಕಃ ಪ್ರತಾಪಸಃ — ೨ ಶುಕ್ಲೇ — ಬಿಳಿ ಎಕ್ಕದ ಗಿಡ. ಶಿವಮಲ್ಲೀ ಪಾಶುಪತಃ ಏಕಾಷ್ಠೀಲಃ ಬುಕಃ (ಬಕ) ವಸುಃ — ೫ ಬಕಪುಷ್ಪ, ಕೊಕ್ಕರೇಹೂವಿನಗಿಡ. ವಂದಾ ವೃಕ್ಷಾದನೀ ವೃಕ್ಷರುಹಾ ಜೀವಂತಿಕಾ — ೪ ಬದನಿಕೆ ಗಿಡ. ವತ್ಸಾದನೀ ಛಿನ್ನರುಹಾ ಗುಡೂಚೀ ತಂತ್ರಿಕಾ ಅಮೃತಾ ಜೀವಂತಿಕಾ ಸೋಮವಲ್ಲೀ ವಿಶಲ್ಯಾ ಮಧುಪರ್ಣೀ — ೯ ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ.

ಜೀವಂತಿಕಾ ಸೋಮವಲ್ಲೀ ವಿಶಲ್ಯಾ ಮಧುಪರ್ಣ್ಯಪಿ ।
ಮೂರ್ವಾ ದೇವೀ ಮಧುರಸಾ ಮೋರಟಾ ತೇಜನೀ ಸ್ರವಾ ॥ ೯೯ ॥
ಮಧೂಲಿಕಾ ಮಧುಶ್ರೇಣೀ ಗೋಕರ್ಣೀ ಪೀಲುಪರ್ಣ್ಯಪಿ ।
ಪಾಠಾಂಬಷ್ಠಾ ವಿದ್ಧಕರ್ಣೀ ಸ್ಥಾಪನೀ ಶ್ರೇಯಸೀ ರಸಾ ॥ ೯೩೦ ॥
ಏಕಾಷ್ಠೀಲಾ ಪಾಪಚೇಲೀ ಪ್ರಾಚೀನಾ ವನತಿಕ್ತಕಾ ।
ಕಟುಃ ಕಟಂಬರಾಶೋಕಾ ರೋಹಿಣೀ ಕಟುರೋಹಿಣೀ ॥ ೯೩೧ ॥
ಮತ್ಸ್ಯಪಿತ್ತಾ ಕೃಷ್ಣಭೇದೀ ಚಕ್ರಾಂಗೀ ಶಕುಲಾದನೀ ।
ಆತ್ಮಗುಪ್ತಾಜಹಾವ್ಯಂಗಾ (ಡಾ) ಕಂಡೂರಾ ಪ್ರಾವೃಷಾಯಣೀ ॥ ೯೩೨ ॥
ಋಷ್ಯಪ್ರೋಕ್ತಾ ಶೂಕಶಿಂಬಿಃ ಕಪಿಕಚ್ಛೂಶ್ಚ ಮರ್ಕಟೀ ।
ಚಿತ್ರೋಪಚಿತ್ರಾ ನ್ಯಗ್ರೋಧೀ ದ್ರವಂತೀ ಶಂಬರೀ ವೃಷಾ ॥ ೯೩೩ ॥
ಪ್ರತ್ಯಕ್‌ಶ್ರೇಣೀ ಸುತಶ್ರೇಣೀ ರಂಡಾ ಮೂಷಕಪರ್ಣ್ಯಪಿ ।
ಅಪಾಮಾರ್ಗಃ ಶೈಖರಿಕೋ ಧಾಮಾರ್ಗವಮಯೂರಕೌ ॥ ೯೩೪ ॥
ಪ್ರತ್ಯಕ್‌ಪರ್ಣೀ ಕೇಶಪರ್ಣೀ ಕಿಣಿಹೀ ಖರಮಂಜರೀ ।
ಹಂಜಿಕಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೀ ಪದ್ಮಾ ಭಾರ್ಗೀ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಯಷ್ಟಿಕಾ ॥ ೯೩೫ ॥
ಅಂಗಾರವಲ್ಲೀ ಬಾಲೇಯಶಾಕಬರ್ಬರವರ್ಧಕಾಃ ।

ಮೂರ್ವಾ ದೇವೀ ಮಧುರಸಾ ಮೋರಟಾ ತೇಜನೀ ಸ್ರವಾ ಮಧೂಲಿಕಾ ಮಧುಶ್ರೇಣೀ ಗೋಕರ್ಣೀ ಪೀಲುಪರ್ಣೀ — ೧೦ ಹೆಗ್ಗುರಟಿಕೆ, ಕುರಟಿಕೇ ಬೀಜ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಪಾಠಾ ಅಂಬಷ್ಠಾ ವಿದ್ಧಕರ್ಣೀ ಸ್ಥಾಪನೀ ಶ್ರೇಯಸೀ ರಸಾ ಏಕಾಷ್ಠೀಲಾ ಪಾಪಚೇಲೀ ಪ್ರಾಚೀನಾ ವನತಿಕ್ತಕಾ — ೧೦ ಅಗರು ಶಂಠಿ. ಕಟುಃ ಕಟಂಭರಾ ಅಶೋಕಾ ರೋಹಿಣೀ ಕಟುರೋಹಿಣೀ ಮತ್ಸ್ಯಪಿತ್ತಾ ಕೃಷ್ಣಭೇದೀ ವ (ಚ) ಕ್ರಾಂಗೀ ಶಕುಲಾದನೀ — ೯ ಕಟುಕ ರೋಹಿಣೀ. ಆತ್ಮಗುಪ್ತಾ ಅಜಹಾ ಅವ್ಯಂಗಾ (ಡಾ) ಕಂಡೂರಾ ಪ್ರಾವೃಷಾಯಣೀ ಋಷ್ಯಪ್ರೋಕ್ತಾ ಶೂಕಶಿಂಬಿಃ ಕಪಿಕಚ್ಛೂಃ ಮರ್ಕಟೀ — ೯ ನಸುಗುನ್ನಿಗಿಡ. ಚಿತ್ರಾ ಉಪಚಿತ್ರಾ ನ್ಯಗ್ರೋಧೀ ದ್ರವಂತೀ ಶಂಬರೀ ವೃಷಾ ಪ್ರತ್ಯಕ್‌ಶ್ರೇಣೀ ಸುತಶ್ರೇಣೀ ರಂಡಾ ಮೂಷಕಪರ್ಣೀ — ೧೦ ಇಲಿಕಿವಿ (ವಿ) ಗಿಡ. ಅಪಾಮಾರ್ಗಃ ಶೈಖರಿಕಃ ಧಾಮಾರ್ಗವಃ ಮಯೂರಕಃ ಪ್ರತ್ಯಕ್‌ಪರ್ಣೀ ಕೇಶಪರ್ಣೀ ಕಿಣಿಹೀ ಖರಮಂಜರೀ — ೮ ಉತ್ತರಣೇ ಗಿಡ.

ಹಂಜಿಕಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೀ ಪದ್ಮಾ ಭಾರ್ಗೀ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಯಷ್ಟಿಕಾ ಅಂಗಾರವಲ್ಲೀ ಬಾಲೇಯಶಾಕಃ ಬರ್ಬರಃ ವರ್ಧಕಃ — ೯ ಭಾರಂಗಿ, ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ.

ಮಂಜಿಷ್ಠಾ ವಿಕಸಾ ಜಿಂಗೀ ಸಮಂಗಾ ಕಾಲಮೇಷಿಕಾ ॥ ೯೩೬ ॥
ಮಂಡೂಕಪರ್ಣೀ ಭಂಡೀರೀ ಭಾಂಡೀ ಯೋಜನವಲ್ಲ್ಯಪಿ ।
ಯಾಸೋ ಯವಾಸೋ ದುಃಸ್ಪರ್ಶೋ ಧನ್ವಯಾಸಃ ಕುನಾಶಕಃ ॥ ೯೩೭ ॥
ರೋದನೀ ಕಚ್ಛುರಾನಂತಾ ಸಮುದ್ರಾಂತಾ ದುರಾಲಭಾ ।
ಪೃಶ್ನಿಪರ್ಣೀ ಪೃಥಕ್‌ಪರ್ಣೀ ಚಿತ್ರಪರ್ಣ್ಯಂಘ್ರಿಪರ್ಣಿಕಾ ॥ ೯೩೮ ॥
ಕ್ರೋಷ್ಟುವಿನ್ನಾ ಸಿಂಹಪುಚ್ಛೀ ಕಲಶೀ ಧಾವನೀ ಗುಹಾ ।
ನಿದಿಗ್ಧಿಕಾ ಸ್ಪೃಶೀ ವ್ಯಾಘ್ರೀ ಬೃಹತೀ ಕಂಟಕಾರಿಕಾ ॥ ೯೩೯ ॥
ಪ್ರಚೋದನೀ ಕುಲೀ ಕ್ಷುದ್ರಾ ದುಃಸ್ಪರ್ಶಾ ರಾಷ್ಟ್ರಿಕೇತ್ಯಪಿ ।
ನೀಲೀ ಕಾಲಾ ಕ್ಲೀತಕಿಕಾ ಗ್ರಾಮೀಣಾ ಮಧುಪರ್ಣಿಕಾ ॥ ೯೪೦ ॥
ರಂಜನೀ ಶ್ರೀಫಲೀ ತುತ್ಥಾ ದ್ರೋಣೀ ದೋಲಾ ಚ ನೀಲಿನೀ ।
ಅವಲ್ಗುಜಸ್ಸೋಮರಾಜೀ ಸುವಲ್ಲಿಸ್ಸೋಮವಲ್ಲಿಕಾ ॥ ೯೪೧ ॥
ಕಾಲಮೇಷೀ ಕೃಷ್ಣಫಲಾ ವಾಕುಚೀ ಪೂತಿಫಲ್ಯಪಿ ।
ಕೃಷ್ಣೋಪಕುಲ್ಯಾ ವೈದೇಹೀ ಮಾಗಧೀ ಚಪಲಾ ಕಣಾ ॥ ೯೪೨ ॥
ಊಷಣಾ ಪಿಪ್ಪಲೀ ಶೌಂಡೀ ಕೋಲಾಥ ಕರಿಪಿಪ್ಪಲೀ ।
ಕಪಿವಲ್ಲೀ ಕೋಲವಲ್ಲೀ ಶ್ರೇಯಸೀ ವಶಿರಃ ಪುಮಾನ್ ॥ ೯೪೩ ॥

ಮಂಜಿಷ್ಠಾ ವಿಕಸಾ ಜಿಂಗೀ ಸಮಂಗಾ ಕಾಲಮೇಷಿಕಾ ಮಂಡೂಕಪರ್ಣೀ ಭಂಡೀರೀ ಭಾಂಡೀ ಯೋಜನವಲ್ಲೀ — ೯ ಮಂಜಿಷ್ಠೆಯ ಹೆಸರು. ಯಾಸಃ ಯವಾಸಃ ದುಃಸ್ಪರ್ಶಃ ಧನ್ವಯಾಸಃ ಕುನಾಶಕಃ ರೋದನೀ ಕಚ್ಛುರಾ ಅನಂತಾ ಸಮುದ್ರಾಂತಾ ದುರಾಲಭಾ — ೧೦ ತುರಚೀ ಗಿಡ. ಪೃಶ್ನಿಪರ್ಣೀ ಪೃಥಕ್‌ಪರ್ಣೀ ಚಿತ್ರಪರ್ಣೀ ಅಂಘ್ರಿಪರ್ಣಿಕಾ — ೪ ನರಿಹೊನ್ನೇ ಗಿಡ. ಕ್ರೋಷ್ಟುವಿನ್ನಾ ಸಿಂಹಪುಚ್ಛೀ ಕಲಶೀ ಧಾವನೀ ಗುಹಾ — ೪ ನರಿಬಾಲದ ಹುಲ್ಲು, ಹೊನ್ನೆ. ನಿದಿಗ್ಧಿಕಾ ಸ್ಪೃಶೀ ವ್ಯಾಘ್ರೀ ಬೃಹತೀ ಕಂಟಕಾರಿಕಾ ಪ್ರಚೋದಿನೀ ಕುಲೀ ಕ್ಷುದ್ರಾ ದುಃಸ್ಪರ್ಶಾ ರಾಷ್ಟ್ರಿಕಾ — ೧೦ ಹೆಗ್ಗುಳ್ಳಿ. ನೀಲೀ ಕಾಲಾ ಕ್ಲೀತಕಿಕಾ ಗ್ರಾಮೀಣಾ ಮಧುಪರ್ಣಿಕಾ ರಂಜನೀ ಶ್ರೀಫಲೀ ತುತ್ಥಾ ದ್ರೋಣೀ ದೋಲಾ ನೀಲಿನೀ — ೧೦ ನೀಲೀ ಗಿಡ.

ಅವಲ್ಗುಜಃ ಸೋಮರಾಜೀ ಸುವಲ್ಲಿಃ ಸೋಮವಲ್ಲಿಕಾ ಕಾಲಮೇಷೀ ಕೃಷ್ಣಫಲಾ ವಾಕುಚೀ (ಜೀ) ಪೂತಿಫಲೀ — ೮ ಬಾಹುಜಿಗೆಯ ಗಿಡ.

ಕೃಷ್ಣಾ ಉಪಕುಲ್ಯಾ ವೈದೇಹೀ ಮಾಗಧೀ ಚಪಲಾ ಕಣಾ ಊಷಣಾ ಪಿಪ್ಪಲೀ ಶೌಂಡೀ ಕೋಲಾ ೧೦ ಹಿಪ್ಪಲೀಗಿಡ. ಕರಿಪಿಪ್ಪಲೀ ಕಪಿವಲ್ಲೀ ಕೋಲವಲ್ಲೀ ಶ್ರೇಯಸೀ ವಶಿರಃ — ೫ ಗಜಹಿಪ್ಪಲೀ. ಚವ್ಯಂ

ಚವ್ಯಂ ತು ಚವಿಕಾ (ಕಂ) ಕಾಕಚಿಂಚೀ ಗುಂಜಾ ತು ಕಷ್ಣಲಾ ।
ಪಲಂಕಷಾತ್ವಿಕ್ಷುಗಂಧಾ ಶ್ವದಂಷ್ಟ್ರಾ ಸ್ವಾದುಕಂಟಕಃ ॥ ೯೪೪ ॥
ಗೋಕಂಟಕೋ ಗೋಕ್ಷುರಕೋ ವನಶೃಂಗಾಟ ಇತ್ಯಪಿ ।
ವಿಶ್ವಾ ವಿಷಾ ಪ್ರತಿವಿಷಾತಿವಿಷೋಽಪವಿಷಾರುಣಾ ॥ ೯೪೫ ॥
ಶೃಂಗೀ ಮಹೌಷಧಂ ಚಾಥ ಕ್ಷೀರಾವೀದುಗ್ಧಿಕೇ ಸಮೇ ।
ಶತಮೂಲೀ ಬಹುಸುತಾ ಭೀರುರಿಂದೀವರೀ ವರೀ ॥ ೯೪೬ ॥
ಋಷ್ಯಪ್ರೋಕ್ತಾಭೀರುಪತ್ರೀ ನಾರಾಯಣ್ಯಶ್ಶತಾವರೀ ।
ಅಹೇರುರಥ ಪೀತದ್ರುಕಾಲೇಯಕಹರಿದ್ರವಃ ॥ ೯೪೭ ॥
ದಾರ್ವೀ ಪಚಂಪಚಾ ದಾರುಹರಿದ್ರಾ ಪರ್ಜನೀತ್ಯಪಿ ।
ವಚೋಗ್ರಗಂಧಾ ಷಡ್ಗ್ರಂಥಾ ಗೋಲೋಮೀ ಶತಪರ್ವಿಕಾ ॥ ೯೪೮ ॥
ಶುಕ್ಲಾ ಹೈಮವತೀ ವೈದ್ಯಮಾತೃಸಿಂಹ್ಯೌ ತು ವಾಶಿಕಾ ।
ವೃಷೋಽಟರೂಷಸ್ಸಿಂಹಾಸ್ಯೋ ವಾಶಕೋ ವಾಜಿದಂತಕಃ ॥ ೯೪೯ ॥
ಆಸ್ಫೋಟಾ ಗಿರಿಕರ್ಣೀ ಸ್ಯಾದ್ವಿಷ್ಣುಕ್ರಾಂತಾಪರಾಜಿತಾ ।
ಇಕ್ಷುಗಂಧಾ ತು ಕಾಂಡೇಕ್ಷು ಕೋಕಿಲಾಕ್ಷೇಕ್ಷುರಕ್ಷುರಾಃ ॥ ೯೫೦ ॥

ಚವಿಕಾ — ೧ ಕಾಡುಮೆಣಸು ಕಾಕಚಿಂಚೀ ಗುಂಜಾ ಕೃಷ್ಣಲಾ — ೩ ಗುಲಗುಂಜೀ ಗಿಡ. ಪಲಂಕಷಾ ಇಕ್ಷುಗಂಧಾ ಶ್ವದಂಷ್ಟ್ರಾ ಸ್ವಾದುಕಂಟಕಃ ಗೋಕಂಟಕಃ ಗೋಕ್ಷುರಕಃ ವನಶೃಂಗಾಟಃ — ನೆಗ್ಗಿಲುಮುಳ್ಳು ಗಿಡ. ವಿಶ್ವಾ ವಿಷಾ ಪ್ರತಿವಿಷಾ ಅತಿವಿಷಾ ಉಪವಿಷಾ ಅರುಣಾ ಶೃಂಗೀ ಮಹೌಷಧಂ — ೮ ಅತಿಬಜೆ. ಕ್ಷೀರಾವೀ ದುಗ್ಧಿಕಾ — ೨ ಹಾಲುತೊಟ್ಟಿನ ಗಿಡ. ಶತಮೂಲೀ ಬಹುಸುತಾ ಭೀರುಃ ಇಂದೀವರೀ ವರೀ ಋಷ್ಯಪ್ರೋಕ್ತಾ ಅಭೀರುಪತ್ರೀ ನಾರಾಯಣೀ ಶತಾವರೀ ಅಹೇರುಃ — ೧೦ ಆಷಾಢೀ ಬೇರು. ಪೀತದ್ರುಃ ಕಾಲೇಯಕಃ ಹರಿದ್ರವಃ ದಾರ್ವೀ ಪಚಂಪಚಾ ದಾರುಹರಿದ್ರಾ ಪರ್ಜನೀ — ೭ ಮರದರಶಿನ. ವಚಾ ಉಗ್ರಗಂಧಾ ಷಡ್ಗ್ರಂಥಾ ಗೋಲೋಮೀ ಶತಪರ್ವಿಕಾ — ೪ ಬಜೆಯ ಹೆಸರು. ॥ ೯೪೮ ॥

ಹೈಮವತೀ — ೧ ಬಿಳೀಬಜೆ. ವೈದ್ಯಮಾತಾ (ಋಕಾರಾಂತ) ಸಿಂಹೀ ವಾಶಿಕಾ ವೃಷಃ ಅಟರೂಷಃ ಸಿಂಹಾಸ್ಯಃ ವಾಶಕಃ (ವಾಸಕಃ) ವಾಜಿದಂತಕಃ — ೮ ಆಡುಸೋಗೆ, ಆಡು ಮುಟ್ಟದ ಗಿಡ. ಆಸ್ಫೋಟಾ ಗಿರಿಕರ್ಣೀ ವಿಷ್ಣುಕ್ರಾಂತಾ ಅಪರಾಜಿತಾ — ೪ ವಿಷ್ಣುಕ್ರಾಂತಿ ಗಿಡ. ಇಕ್ಷುಗಂಧಾ ಕಾಂಡೇಕ್ಷುಃ ಕೋಕಿಲಾಕ್ಷಃ ಇಕ್ಷುರಃ ಕ್ಷುರಃ — ೫ ಕೊಳವಂಕೇ ಗಿಡ. ಶಾಲೇಯಃ ಶೀತ

ಶಾಲೇಯಸ್ಸ್ಯಾಚ್ಛೀತಶಿವಾ ಛತ್ರಾ ಮಧುರಿಕಾ ಮಿಸಿಃ ।
ಮಿಶ್ರೇಯಾಪ್ಯಥ ಸೀಹುಂಡೋ ವಜ್ರದ್ರುಃ ಸ್ನುಕ್ ಸ್ನುಹೀ ಗುಡಾ ॥ ೯೫೧ ॥
ಸಮಂತದುಗ್ಧಾಥೋ ವೇಲ್ಲಮಮೋಘಾ ಚಿತ್ರತಂಡುಲಾ ।
ತಂಡುಲಶ್ಚ ಕ್ರಿಮಿಘ್ನಶ್ಚ ವಿಡಂಗಂ ಪುಂನಪುಂಸಕಮ್ ॥ ೯೫೨ ॥
ಬಲಾ ವಾಟ್ಯಾಲಕೋ ಘಂಟಾರವಾ ತು ಶಣಪುಷ್ಪಿಕಾ ।
ಮೃದ್ವೀಕಾ ಗೋಸ್ತನೀ ದ್ರಾಕ್ಷಾ ಸ್ವಾದ್ವೀ ಮಧುರಸೇತಿ ಚ ॥ ೮೫೩ ॥
ಸರ್ವಾನುಭೂತಿಸ್ಸರಳಾ ತ್ರಿಪುಟಾ ತ್ರಿವೃತಾ ತ್ರಿವೃತ್
ತ್ರಿಭಂಡೀ ರೇಚನೀ ಶ್ಯಾಮಾ ಪಾಳಿಂದ್ಯಾ ತು ಸುಷೇಣಿಕಾ ॥ ೬೫೪ ॥
ಕಾಲಾ ಮಸೂರವಿದಳಾರ್ಧಚಂದ್ರಾ ಕಾಲಮೇಷಿಕಾ ।
ಮಧೂಕಂ ಕ್ಲೀತಕಂ ಯಷ್ಟೀಮಧುಕಂ ಮಧುಯಷ್ಟಿಕಾ ॥ ೯೫೫ ॥
ವಿದಾರೀ ಕ್ಷೀರಶುಕ್ಲೇಕ್ಷುಗಂಧಾ ಕ್ರೋಷ್ಟ್ರೀ ಚ ಯಾ ಸಿತಾ ।
ಅನ್ಯಾ ಕ್ಷೀರವಿದಾರೀ ಸ್ಯಾನ್ಮಹಾಶ್ವೇತರ್ಕ್ಷ ಗಂಧಿಕಾ ॥೯೫೬॥
ಲಾಂಗಲೀ ಶಾರದೀ ತೋಯಪಿಪ್ಪಲೀ ಶಕುಲಾದನೀ ।
ಖರಾಶ್ವಾ ಕಾರವೀ ದೀಪ್ಯೋ ಮಯೂರೋ ಲೋಚಮಸ್ತಕಃ ॥೬೫೭॥
ಗೋಪೀ ಶಾಮಾ ಶಾರಿಬಾ ಸ್ಯಾಚ್ಚಂದನೋತ್ಪಲಶಾರಿಬಾ ।

ಶಿವಾ ಛತ್ರಾ ಮಧುರಿಕಾ ಮಿಸಿಃ ಮಿಶ್ರೇಯಾ — ೬ ಸಬ್ಬಶಿಗೇ ಗಿಡ. ಸೀಹುಂಡಃ ವಜ್ರದ್ರುಃ ಸ್ನುಕ್ (ಹಾಂತ) ಸ್ನುಹೀ ಗುಡಾ ಸಮಂತದುಗ್ಧಾ — ೬ ಕಳ್ಳಿಗಿಡ. ವೇಲ್ಲಂ ಅಮೋಘಾ ಚಿತ್ರತಂಡುಲಾ ತುಂಡುಲಃ ಕ್ರಿಮಿಘ್ನಃ ವಿಡಂಗಂ — ೬ ವಾಯುವಿಳಂಗ. ಬಾಲಾ ವಾಟ್ಯಾಲಕಃ — ೨ ಚಿಟ್ಟೆಹರಳು ಗಿಡ. ಘಂಟಾರವಾ ಶಣಪುಷ್ಪಿಕಾ — ೨ ಗಜ್ಜುಗದ ಮರ, ಗಿಲಿಗಿಂಜೇ ಗಿಡ. ಮೃದ್ವೀಕಾ ಗೋಸ್ತನೀ ದ್ರಾಕ್ಷಾ ಸ್ವಾದ್ವೀ ಮಧುರಸಾ – ೫ ದ್ರಾಕ್ಷೆಬಳ್ಳಿ. ಸರ್ವಾನುಭೂತಿಃ ಸರಳಾ ತ್ರಿಪುಟಾ ತ್ರಿವೃತ್ತಾ ತ್ರಿವೃತ್ ತ್ರಿಭಂಡೀ ರೇಚನೀ — ೭ ಬಿಳಿ ತಿಗಡೆ. ಶ್ಯಾಮಾ ಪಾಳಿಂದೀ ಸುಷೇಣಿಕಾ ಕಾಲಾ ಮಸೂರವಿದಳಾ ಅರ್ಧ ಚಂದ್ರಾ ಕಾಲಮೇಷಿಕಾ —೭ ಕರಿತಿಗಡೆ. ಮಧೂಕಂ ಕ್ಲೀತಕಂ ಯಷ್ಟೀಃ ಮಧುಕಂ ಮಧುಯಷ್ಟಿಕಾ—೪ ಅತಿಮಧುರದ ಹೆಸರು. ॥೯೫೫॥

ವಿದಾರೀ ಕ್ಷೀರಶುಕ್ಲಾ ಇಕ್ಷುಗಂಧಾ ಕ್ರೋಷ್ಟ್ರೀ — ೪ ಬಿಳಿನೆಲಗುಂಬಳ. ಕ್ಷೀರವಿದಾರೀ ಮಹಾಶ್ವೇತಾ ಋಕ್ಷಗಂಧಿಕಾ — ೩ ಕರೀನೆಲಗುಂಬಳ. ಲಾಂಗಲೀ ಶಾರದೀ ತೋಯಪಿಪ್ಪಲೀ ಶಕುಲಾದನೀ — ೪ ನೀರುಹಿಪ್ಪಲಿ. ಖರಾಶ್ವಾ ಕಾರವೀ ದೀಪ್ಯಃ ಮಯೂರಃ ಲೋಚಮಸ್ತಕಃ — ೫ ಓಮ ವಾದಕ್ಕಿ. ಗೋಪೀ ಶಾಮಾ ಶಾರಿಬಾ ಚಂದನಾ ಉತ್ಪಲಶಾರಿಬಾ — ೫ ಸೊಗದೇಬೇರು

ಯೋಗ್ಯಮೃದ್ಧಿಸ್ಸಿದ್ಧಿಲಕ್ಷ್ಮ್ಯೌ ವೃದ್ಧೇರಪ್ಯಾಹ್ವಯಾ ಇಮೇ ॥೯೫॥
ಕದಳೀ ವಾರಣಬುಸಾ ರಂಭಾ ಮೋಚಾಂಶುಮತ್ಫಲಾ ।
ಕಾಷ್ಠೀಲಾ ಮುದ್ಗಪರ್ಣೀ ತು ಕಾಕಮುದ್ಗಾ ಸಹೇತ್ಯಪಿ ॥೯೫॥
ವಾರ್ತಾಕೀ ಹಿಂಗುಳೀ ಸಿಂಹೀ ಭಂಟಾಕೀ ದುಷ್ಪ್ರಧರ್ಷಿಣೀ ।
ನಾಕುಲೀ ಸುರಸಾ ನಾಗಸುಗಂಧಾ ಗಂಧನಾಕುಲೀ ॥೯೬॥
ನಕುಲೇಷ್ಟಾ ಭುಜಂಗಾಕ್ಷೀ ಛತ್ರಾಕೀ ಸುವಹಾ ಚ ಸಾ ।
ವಿದಾರಿಗಂಧಾಂಶುಮತೀ ಸಾಲಪರ್ಣೀ ಸ್ಥಿರಾ ಧ್ರುವಾ ॥೯೭॥
ತುಂಡಿಕೇರೀ ಸಮುದ್ರಾಂತಾ ಕಾರ್ಪಾಸೀ ಬದರೇತಿ ಚ ।
ಭಾರದ್ವಾಜೀ ತು ಸಾ ವನ್ಯಾ ಶೃಂಗೀ ತು ಋಷಭೋ ವೃಷಃ ॥೯೮॥
ಗಾಂಗೇರುಕೀ ನಾಗಬಲಾ ಝಷಾ ಹ್ರಸ್ವಗವೇಧುಕಾ ।
ಧಾಮಾರ್ಗವೋ ಘೋಷಕಸ್ಸ್ಯಾನ್ಮಹಾಜಾಲೀ ಸ ಪೀತಕಃ ॥೯೯॥
ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನೀ ಪಟೋಲಿಕಾ ಜಾಲೀ ನಾದೇಯೀ ಭೂಮಿಜಂಬುಕಾ ।
ಸ್ಯಾಲ್ಲಾಂಗಲ್ಯಗ್ನಿಶಿಖಾ ಕಾಕಾಂಗೀ ಕಾಕನಾಸಿಕಾ ॥೧೦೦॥
ಗೋಧಾಪದೀ ತು ಸುವಹಾ ಮುಸಲೀ ತಾಲಮೂಲಿಕಾ ।

ಯೋಗ್ಯಂ ಋದ್ಧಿಃ ಸಿದ್ಧಿಃ ಲಕ್ಷ್ಮೀಃ — ಋದ್ಧಿಯೆಂಬ ಗಂಧಕದ್ರವ್ಯ. ಇಮೇ ವೃದ್ಧೇರಪ್ಯಾಹ್ವಯಾಃ — ಇವು ವೃದ್ಧಿಯೆಂಬ ಗಂಧಕದ್ರವ್ಯಕ್ಕೂ ಹೆಸರಾಗುತ್ತವೆ. ಕದಳೀ ವಾರಣಬುಸಾ ರಂಭಾ ಮೋಚಾ ಅಂಶುಮತ್ಫಲಾ ಕಾಷ್ಠೀಲಾ — ೬ ಬಾಳೆಗಿಡ. ಮುದ್ಗಪರ್ಣೀ ಕಾಕಮುದ್ಗಾ ಸಹಾ — ೩ ಕಾಡು ಹೆಸರು ಗಿಡ. ವಾರ್ತಾಕೀ ಹಿಂಗುಳೀ ಸಿಂಹೀ ಭಂಟಾಕೀ ದುಷ್ಪ್ರಧರ್ಷಿಣೀ — ೫ ಮುಳ್ಳುಬದನೇಗಿಡ. ನಾಕುಲೀ ಸುರಸಾ ನಾಗಸುಗಂಧಾ ಗಂಧನಾಕುಲೀ ನಕುಲೇಷ್ಟಾ ಭುಜಂಗಾಕ್ಷೀ ಛತ್ರಾಕೀ ಸುವಹಾ — ೮ ನಾಗದಾಳೆಗಿಡ, ಸರ್ಪಾಕ್ಷೀ ಗಿಡ. ವಿದಾರಿಗಂಧಾ ಅಂಶುಮತೀ ಸಾಲಪರ್ಣೀ ಧ್ರುವಾ ಸ್ಥಿರಾ — ೫ ಮೂರೆಲೆ ಹೊನ್ನೆ. ॥೯೭॥

ತುಂಡಿಕೇರೀ ಸಮುದ್ರಾಂತಾ ಕಾರ್ಪಾಸೀ ಬದರಾ — ೪ ಹತ್ತಿಗಿಡ. ಭಾರದ್ವಾಜೀ — ವನ್ಯಾ ಸಾ—ಕಾಡುಹತ್ತಿಗಿಡ. ಶೃಂಗೀ ಋಷಭಃ ವೃಷಃ — ೩ ವೃಷಭನೆಂಬ ಮೂಲಿಕೆ. ಗಾಂಗೇರುಕೀ ನಾಗಬಲಾ ಝಷಾ ಹ್ರಸ್ವಗವೇಧುಕಾ — ೪ ಹೀರೇಗಿಡ. ಧಾಮಾರ್ಗವಃ ಘೋಷಕಃ — ೨. ಕಹಿಹೀರೆ. ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನೀ ಪಟೋಲಿಕಾ ಜಾಲೀ — ೩ ಪಡವಲಗಿಡ. ನಾದೇಯೀ ಭೂಮಿಜಂಬುಕಾ — ನೆಲನೇರಳೇಗಿಡ. ಲಾಂಗಲಕೀ ಅಗ್ನಿಶಿಖಾ — ೨ ಕೋಲಕುಟಕನ ಗಿಡ. ಕಾಕಂಗೀ ಕಾಕನಾಸಿಕಾ — ೨ ಕಾಗೇತೊಂಡೆ. ಗೋಧಾಪದೀ ಸುವಹಾ

ಅಜಶೃಂಗೀ ವಿಷಾಣೀ ಸ್ಯಾದ್ಗೋಜಿಹ್ವಾದಾರ್ವಿಕೇ ಸಮೇ ॥ ೯೬೫ ॥
ತಾಂಬೂಲವಲ್ಲೀ ತಾಂಬೂಲೀ ನಾಗವಲ್ಯಪ್ಯಥ ದ್ವಿಜಾ ।
ಹರೇಣೂ ರೇಣುಕಾ ಕೌಂತೀ ಕಪಿಲಾ ಭಸ್ಮಗಂಧಿನೀ ॥ ೯೬೬ ॥
ಏಲಾವಾಲುಕಮೈಲೇಯಂ ಸುಗಂಧಿ ಹರಿವಾಲುಕಂ ।
ವಾಲುಕಂ ಚಾಥ ಪಾಲಂಕ್ಯಾ ಮುಕುಂದಃ ಕುಂದಕುಂದುರೂ ॥ ೯೬೭ ॥
ಬಾಲಂ ಹ್ರೀಬೇರಬರ್ಹಿಷ್ಠೋದೀಚ್ಯಂ ಕೇಶಾಂಬುನಾಮ ಚ ।
ಕಾಲಾನುಸಾರ್ಯವೃದ್ಧಾಶ್ಮಪುಷ್ಪಶೀತಶಿವಾನಿ ತು ॥ ೯೬೮ ॥
ಶೈಲೇಯಂ ತಾಲಪರ್ಣೀ ತು ದೈತ್ಯಾ ಗಂಧಕುಟೀ ಮುರಾ ।
ಗಂಧಿನೀ ಗಜಭಕ್ಷ್ಯಾ ತು ಸುವಹಾ ಸುರಭೀ ರಸಾ ॥ ೯೬೯ ॥
ಮಹೇರುಣಾ ಕುಂದುರುಕೀ ಸಲ್ಲಕೀ ಹ್ಲಾದಿನೀತಿ ಚ ।
ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲಾ ಸುಭಿಕ್ಷೇ ತು ಧಾತಕೀ ಧಾತು ಪುಷ್ಪಿಕಾ ॥ ೯೭೦ ॥
ಪೃಥ್ವಿಕಾ ಚಂದ್ರವಾಲೈಲಾ ನಿಷ್ಕುಟಿರ್ಬಹುಲಾಽಥ ಸಾ ।
ಸೂಕ್ಷ್ಮೋಪಕುಂಚಿಕಾ ತುತ್ಥಾ ಕೋರಂಗೀ ತ್ರಿಪುಟಾ ತ್ರುಟಿಃ ॥ ೯೭೧ ॥

— ೨ ಹಂಸಪಾದಿ ಗಿಡ. ಮುಸಲೀ ತಾಲಿಮೂಲಿಕಾ — ೨ ನೆಲತಾಳೇ ಗಿಡ. ಅಜಶೃಂಗೀ ವಿಷಾಣೀ — ೨ ಕುರುಟಿಗೆ ಗಿಡ. ಗೋಜಿಹ್ವಾ ದಾರ್ವಿಕಾ — ೨ ಎತ್ತಿನ ನಾಲಿಗೆ ಗಿಡ. ತಾಂಬೂಲವಲ್ಲೀ ತಾಂಬೂಲೀ ನಾಗವಲ್ಲೀ — ೩ ವೀಳಯದ ಎಲೆ ಬಳ್ಳಿ. ದ್ವಿಜಾ ಹರೇಣುಃ ರೇಣುಕಾ ಕೌಂತೀ ಕಪಿಲಾ ಭಸ್ಮಗಂಧಿನೀ —೬ ತಕ್ಕೊಲೇ ಗಿಡ. ಏಲಾವಾಲುಕಂ ಐಲೇಯಂ ಸುಗಂಧಿ (ನಾಂತ) ಹರಿವಾಲುಕಂ ವಾಲುಕಂ — ೫ ಸುರಸುರಕೇ ಗಿಡ. ಪಾಲಂಕ್ಯಾ ಮುಕುಂದಃ ಕುಂದಃ ಕುಂದುರುಃ — ೪ ನೊಲದ ಕಿವಿ ಗಿಡ ॥ ೯೬೭ ॥

ಬಾಲಂ ಹ್ರೀಬೇರಂ ಬರ್ಹಿಷ್ಠಂ ಉದೀಚ್ಯಂ ಕೇಶಾಂಬುನಾಮ (ನಾಂತ ನ) — ೫ ಮಡಿವಾಳ. ಲಾಮಂಚದ ಭೇದ. ಕಾಲಾನುಸಾರ್ಯಂ ವೃದ್ಧಂ ಅಶ್ಮಪುಷ್ಪಂ ಶೀತಶಿವಂ ಶೈಲೇಯಂ — ೫ ಶಿಲಾಪುಷ್ಪ, ಕಲ್ಲು ಹೂವಿನ ಗಿಡ. ತಾಲಪರ್ಣೀ ದೈತ್ಯಾ ಗಂಧಕುಟೀ ಮುರಾ ಗಂಧಿನೀ ೫ ಮುರೆಯೆಂಬ ಗಂದಿಗೆ. ಗಜಭಕ್ಷ್ಯಾ ಸುವಹಾ ಸುರಭಿಃ ರಸಾ ಮಹೇರುಣಾ ಕುಂದುರುಕೀ ಸಲ್ಲಕೀ ಹ್ಲಾದಿನೀ — ೭ ಆನೇ ಬೇಲ. ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲಾ ಸುಭಿಕ್ಷಾ ಧಾತಕೀ ಧಾತುಪುಷ್ಪಿಕಾ — ೪ ಧಾತಕೀ ಕುಸುಮ ಅರೆ ಹೂವು. ಪೃಥ್ವಿಕಾ ಚಂದ್ರಬಾಲಾ ಏಲಾ ನಿಷ್ಕುಟಿಃ ಬಹುಲಾ — ೫ ದೊಡ್ಡ ಯಾಲಕ್ಕಿ ಗಿಡ. ಉಪಕುಂಚಿಕಾ ತುತ್ಥಾ ಕೋರಂಗೀ ತ್ರಿಪುಟಾ ತ್ರುಟಿಃ — ೫ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾ(ಸಾ) — ಸಣ್ಣ ಯಾಲಕ್ಕಿ ಗಿಡ.

ವ್ಯಾಧಿಃ ಕುಷ್ಠಂ ಪಾರಿಭಾವ್ಯಂ ವಾಪ್ಯಂ ಪಾಕಲಮುತ್ಪಲಮ್ ।
ಶಂಖಿನೀ ಚೋರಪುಷ್ಪೀ ಸಾತ್ಕೇಶಿನ್ಯಥ ವಿತುನ್ನಕಃ ॥ ೯೭೨ ॥
ಝುಟಾಽಮಲಾಜ್ಝುಟಾ ತಾಲೀ ಶಿವಾ ತಾಮಲಕೀತಿ ಚ ।
ಪ್ರಪೌಂಡರೀಕಂ ಪೌಂಡರ್ಯಮಥ ತುನ್ನಃ ಕುಬೇರಕಃ ॥ ೯೭೩ ॥
ಕುಣಿಃ ಕಚ್ಛಃ ಕಾಂತಲಕೋ ನಂದಿವೃಕ್ಷೋಽಥ ರಾಕ್ಷಸೀ ।
ಚಂಡಾ ಧನಹರೀ ಕ್ಷೇಮದುಷ್ಪತ್ರಗಣಹಾಸಕಾಃ ॥ ೯೭೪ ॥
ವ್ಯಾಡಾಯುಧಂ ವ್ಯಾಘ್ರನಖಂ ಕರಜಂ ಚಕ್ರಕಾರಕಮ್ ।
ಸುಷಿರಾ ವಿದ್ರುಮಲತಾ ಕಪೋತಾಂಘ್ರಿರ್ನಟೀ ನಲೀ ॥ ೯೭೫ ॥
ಧಮನ್ಯಂಜನಕೇಶೀ ಚ ಹನುರ್ಹಟ್ಟವಿಲಾಸಿನೀ ।
ಶುಕ್ತಿಶ್ಶಂಖಃ ಖುರಃ ಕೋಲದಲಂ ನಖಮಥಾಢಕೀ ॥ ೯೭೬ ॥
ಕಾಕ್ಷೀ ಮೃತ್ಸ್ನಾ ತುವರಿಕಾ ಮೃತ್ತಾಲಕಸುರಾಷ್ಟ್ರಜೇ ।
ಕುಟನ್ನಟಂ ದಾಶಪುರಂ ವಾನೇಯಂ ಪರಿಪೇಲವಮ್ ॥ ೯೭೭ ॥
ಪ್ಲವಗೋಪುರಗೋನರ್ದಕೈವರ್ತೀಮುಸ್ತಕಾನಿ ಚ ।
ಗ್ರಂಥಿಪರ್ಣಂ ಶುಕಂ ಬರ್ಹಪುಷ್ಪಂ ಸ್ಥೌಣೇಯಕುಕ್ಕುರೇ ॥ ೯೭೮ ॥

ವ್ಯಾಧಿಃ ಕುಷ್ಠಂ ಪಾರಿಭಾವ್ಯಂ ವಾಪ್ಯಂ ಪಾಕಲಂ ಉತ್ಪಲಂ — ೬ ಚಂಗಲ ಕೋಷ್ಠ. ಶಂಖಿನೀ ಚೋರಪುಷ್ಪೀ ಕೇಶಿನೀ — ೩ ಕಡಿಯಾಲ, ಹಕ್ಕರಿಕೇ ಸೊಪ್ಪು. ವಿತುನ್ನಕಃ ಝುಟಾ ಅಮಲಾ ಅಝುಟಾ ತಾಲೀ ಶಿವಾ ತಾಮಲಕೀ — ೬ ಕಿರುನೆಲ್ಲೀ ಗಿಡ. ಪ್ರಪೌಂಡರೀಕಂ ಪೌಂಡರ್ಯಂ — ೨ ಬಿಳೀ ನೈದಿಲೆ. ತುನ್ನಃ ಕುಬೇರಕಃ ಕುಣಿಃ ಕಚ್ಛಃ ಕಾಂತಲಕಃ ನಂದಿವೃಕ್ಷಃ — ೬ ನಂದೀ ಮರ. ರಾಕ್ಷಸೀ ಚಂಡಾ ಧನಹರೀ ಕ್ಷೇಮಃ ದುಷ್ಪತ್ರಃ ಗಣಹಾಸಕಃ — ೬ ಕರಿ ಚಕೋರವೆಂಬ ಬಲರಾಕ್ಷಸಿ ಗಿಡ. ॥ ೯೭೪ ॥

ವ್ಯಾಳಾಯುಧಂ ವ್ಯಾಘ್ರನಖಂ ಕರಜಂ ಚಕ್ರಕಾರಕಂ — ೪ ವ್ಯಾಘ್ರ ನಖವೆಂಬ ಹುಲಿಯುಗುರು ಗಿಡ. ಸುಷಿರಾ ವಿದ್ರುಮಲತಾ ಕಪೋತಾಂಘ್ರಿಃ ನಟೀ ನಲೀ ಧಮನೀ ಅಂಜನಕೇಶೀ — ೭ ನಳನೆಂಬ ಗಂಧದ್ರವ್ಯ. ಹನುಃ ಹಟ್ಟವಿಲಾಸಿನೀ ಶುಕ್ತಿಃ ಶಂಖಃ ಖುರಃ ಕೋಲದಳಂ ನಖಂ — ೭ ನಖವೆಂಬ ಗಂಧ ದ್ರವ್ಯ. ಆಢಕೀ ಕಾಕ್ಷೀ ಮೃತ್ಸ್ನಾ ತುವರಿಕಾ ಮೃತ್ತಾಲಕಂ ಸುರಾಷ್ಟ್ರಜಂ — ೬ ತೊಗರಿ ಗಿಡ. ಕುಟನ್ನಕಂ ದಾಶಪುರಂ ವಾನೇಯಂ ಪರಿಪೇಲವಂ ಪ್ಲವಂ ಗೋಪುರಂ ಗೋನರ್ದಂ ಕೈವರ್ತೀಮುಸ್ತಕಂ — ೮ ತುಂಗೇ ಗಡ್ಡೆ. ಗ್ರಂಥಿಪರ್ಣಂ ಶುಕಂ ಬರ್ಹಂ ಪುಷ್ಪಂ ಸ್ಥೌಣೇಯಂ ಕುಕ್ಕುರಂ — ೬ ಮಾಚಿಪತ್ರೆ. ಮರುನ್ಮಾಲಾ ಪಿಶುನಾ ಸ್ಪೃಕ್ಕಾ ದೇವೀ

ಪುರುಸ್ಮಾಲಾ ತು ಪಿಶುನಾ ಸ್ಪೃಕ್ಕಾ ದೇವೀ ಲತಾ ಲಘುಃ ।
ಸಮುದ್ರಾಂತಾ ವಧೂಃ ಕೋಟಿವರ್ಷಾ ಲಂಕೋಪಿಕೇತ್ಯಪಿ ॥೧೭೯॥
ತಪಸ್ವಿನೀ ಜಟಾಮಾಂಸೀ ಜಟಿಲಾ ಲೋಮಶಾಮಿಷೀ ।
ತ್ವಕ್ಪತ್ರಮುತ್ಕಟಂ ಭೃಂಗಂ ತ್ವಚಂ ಚೋಚಂ ವರಾಂಗಕಮ್ ॥೧೮೦॥
ಕರ್ಚೂರಕೋ ದ್ರಾವಿಡಕಃ ಕಾಲ್ಪಕೋ ವೇಧಮುಖ್ಯಕಃ ।
ಓಷಧ್ಯೋ ಜಾತಿಮಾತ್ರೇ ಸ್ಯುರಜಾತೌ ಸರ್ವಮೌಷಧಮ್ ॥೧೮೧॥
ಶಾಕಾಖ್ಯಂ ಪತ್ರಪುಷ್ಪಾದಿ ತಂಡುಲೀಯೋಽಲ್ಪಮಾರಿಷಃ ।
ವಿಶಲ್ಯಾಗ್ನಿಶಿಖಾನಂತಾ ಫಲಿನೀ ಶಕ್ರಪುಷ್ಪಿಕಾ ॥೧೮೨॥
ಸ್ಯಾದೃಕ್ಷಗಂಧಾ ಛಗಲಾಂತ್ರ್ಯಾವೇಗೀ ವೃದ್ಧದಾರಕಃ ।
ಜುಂಗೋ ಬ್ರಾಹ್ಮೀತು ಮತ್ಸ್ಯಾಕ್ಷೀ ವಯಸ್ಥಾ ಸೋಮವಲ್ಲರೀ ॥೧೮೩॥
ಪಟುಪರ್ಣೀ ಹೈಮವತೀ ಸ್ವರ್ಣಕ್ಷೀರೀ ಹಿಮಾವತೀ ।
ಹಯಪುಚ್ಛೀ ತು ಕಾಂಬೋಜೀ ಮಾಷಪರ್ಣೀ ಮಹಾಸಹಾ ॥೧೮೪॥

ಲತಾ ಲಘುಃ ಸಮುದ್ರಾಂತಾ ವಧೂಃ ಕೋಟಿವರ್ಷಾ ಲಂಕೋಪಿ (ಯಿ) ಕಾ—೧೦ ಸುಂಕೇಜೇರು. ॥೧೭೯॥

ತಪಸ್ವಿನೀ ಜಟಾಮಾಂಸೀ ಜಟಿಲಾ ಲೋಮಶಾ ಆಮಿಷೀ ೫ ಜಟಾಮಾಂಸಿಯ ಹೆಸರು. ತ್ವಕ್ (ಚಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) ಪತ್ರಂ ಉತ್ಕಟಂ ಭೃಂಗಂ ತ್ವಚಂ ಚೋಚಂ ವರಾಂಗಕಮ್ — ೭ ಲವಂಗ. ಕಚ್ಚೂರಕಃ (ಕರ್ಚೂರಕಃ) ದ್ರಾವಿಡಕಃ ಕಾಲ್ಪಕಃ (ಕಾಲ್ಯಕ) ವೇಧಮುಖ್ಯಕಃ — ೪ ಗಂಧಚೋರ. ಓಷಧ್ಯಃ — ಜಾತಿಮಾತ್ರೇ ಸ್ಯುಃ — ಔಷಧಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವ ನಾನಾ ಜಾತಿ ಮೂಲಿಕೆಗಳು. ಔಷಧಂ — ಅಜಾತೌ ಸರ್ವಂ — ಮೂಲಿಕೆ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಮಾಡಿದ ಕಷಾಯ ಚೂರ್ಣ ಲೇಹ್ಯಾದಿಗಳು. ಶಾಕಾಖ್ಯಂ — ಪತ್ರಪುಷ್ಪಾದಿ — ಭೋಜನಾರ್ಹವಾದ ಎಲೆ, ಹೂವು, ಕಾಯಿ ಮುಂತಾದ ತರಕಾರೀ ಕಾಯಿಪಲ್ಯಗಳಿಗೆ ಶಾಕಂ ಎಂದು ಹೆಸರು. ತಂಡುಲೀಯಃ ಅಲ್ಪಮಾರಿಷಃ — ೨ ಕೀರೆಸೊಪ್ಪು ವಿಶಲ್ಯಾ ಅಗ್ನಿಶಿಖಾ ಅನಂತಾ ಫಲಿನೀ ಶಕ್ರಪುಷ್ಪಿಕಾ — ೫ ಬೆಣ್ಣೆಬಿದಿರು ಸೊಪ್ಪು. ಋಕ್ಷಗಂಧಾ ಛಗಲಾಂತ್ರೀ ಆವೇಗೀ ವೃದ್ಧದಾರಕಃ ಜುಂಗಃ — ೫ ಅನಂತನಗೊಂಡೆಸೊಪ್ಪು. ಬ್ರಾಹ್ಮೀ ಮತ್ಸ್ಯಾಕ್ಷೀ ವಯಸ್ಥಾ ಸೋಮವಲ್ಲರೀ — ೪ ಹೊನೆಗೊನೇ ಸೊಪ್ಪು. ಪಟುಪರ್ಣೀ ಹೈಮವತೀ ಸ್ವರ್ಣಕ್ಷೀರೀ ಹಿಮಾವತೀ — ೪ ಘಂಟಾಮಣೀ ಸೊಪ್ಪು. ಹಯಪುಚ್ಛೀ ಕಾಂಬೋಜೀ ಮಾಷಪರ್ಣೀ ಮಹಾಸಹಾ — ೪ ಕಾಡು ಉದ್ದಿನಗಿಡ. ತುಂಡಿಕೇರೀ ರಕ್ತಫಲಾ

ತುಂಡಿಕೇರೀ ರಕ್ತಫಲಾ ಬಿಂಬಿಕಾ ಪೀಲುಪರ್ಣ್ಯಪಿ ।
ಬರ್ಬರಾ ಕಬರೀ ತುಂಗೀ ಖರಪುಷ್ಪಾಽಜಗಂಧಿಕಾ ॥೯೮॥
ಏಲಾಪರ್ಣೀ ತು ಸುವಹಾ ರಾಸ್ನಾ ಯುಕ್ತರಸಾ ಚ ಸಾ ।
ಚಾಂಗೇರೀ ಚುಕ್ರಿಕಾ ದಂತಶಠಾಂಬಷ್ಠಾಮ್ಲಲೋಣಿಕಾ ॥೯೬॥
ಸಹಸ್ರವೇಧೀ ಚುಕ್ರೋಽಮ್ಲವೇತಸಃ ಶತವೇಧ್ಯಪಿ ।
ನಮಸ್ಕಾರೀ ಗಂಡಕಾರೀ ಸಮಂಗಾ ಖದಿರೇತ್ಯಪಿ ॥೯೭॥
ಜೀವಂತೀ ಜೀವನೀ ಜೀವಾ ಜೀವನೀಯಾ ಮಧುಸ್ರವಾ ।
ಕೂರ್ಚಶೀರ್ಷೋ ಮಧುರಕಃ ಶೃಂಗಹ್ರಸ್ವಾಂಗಜೀವಕಾಃ ॥೯೮॥
ಕಿರಾತತಿಕ್ತೋ ಭೂನಿಂಬೋಽನಾರ್ಯತಿಕ್ತೋಽಥ ಸಪ್ತಲಾ ।
ವಿಮಲಾ ಶಾತಲಾ ಭೂರಿಫೇನಾ ಚರ್ಮಕಷೇತ್ಯಪಿ ॥೯೯॥
ವಾಯಸೋಲೀ ಸ್ವಾದುರಸಾ ವಯಸ್ಥಾಽಥ ಮಕೂಲಕಃ ।
ನಿಕುಂಭೋ ದಂತಿಕಾ ಪ್ರತ್ಯಕ್ ಶ್ರೇಣ್ಯುದುಂಬರಪರ್ಣ್ಯಪಿ ॥೧೦೦॥
ಅಜಮೋದಾ ತೂಗ್ರಗಂಧಾ ಬ್ರಹ್ಮದರ್ಭಾ ಯವನಿಕಾ ।
ಮೂಲೇ ಪುಷ್ಕರಕಾಶ್ಮೀರಪದ್ಮಪತ್ರಾಣಿ ಪೌಷ್ಕರೇ ॥೧೦೧॥

ಬಿಂಬಿಕಾ ಪೀಲುಪರ್ಣೀ—೪ ಕೆಂಪುತೊಂಡೇ ಗಿಡ. ಬರ್ಬರಾ ಕಬರೀ ತುಂಗೀ ಖರಪುಷ್ಪಾ ಅಜಗಂಧಿಕಾ—೫ ನಾರಂಬೇಳೇ ಗಿಡ ॥೯೫॥

ಏಲಾಪರ್ಣೀ ಸುವಹಾ ರಾಸ್ನಾ ಯುಕ್ತರಸಾ — ೪ ರಾಶ್ನೆ. ಚಾಂಗೇರೀ ಚುಕ್ರಿಕಾ ದಂತಶಠಾ ಅಂಬಷ್ಠಾ ಅಮ್ಲಲೋಣಿಕಾ —೫ ಪುಳ್ಳಂಪುರಚೇ ಸೊಪ್ಪು. ಸಹಸ್ರವೇಧೀ ಚುಕ್ರಃ ಅಮ್ಲವೇತಸಃ ಶತವೇಧೀ (ನಾಂತ ಪು) — ೪ ಬಜ್ಜಲು ಹುಣಸೆ. ನಮಸ್ಕಾರೀ ಗಂಡಕಾರೀ ಸಮಂಗಾ ಖದಿರಾ — ೪ ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಮುನಿಯುವ ಗಿಡ. ಜೀವಂತೀ ಜೀವನೀ ಜೀವಾ ಜೀವನೀಯಾ ಮಧುಸ್ರವಾ — ಕಿರಿಹಾಲೇ ಸೊಪ್ಪು. ಕೂರ್ಚಶೀರ್ಷಃ ಮಧುರಕಃ ಶೃಂಗಃ ಹ್ರಸ್ವಾಂಗಃ ಜೀವಕಃ — ೫ ಜೀವಕವೆಂಬ ಔಷಧ, ಹಕ್ಕಿಶಿಳ್ಳೇಗಿಡ. ಕಿರಾತತಿಕ್ತಃ ಭೂನಿಂಬಃ ಅನಾರ್ಯತಿಕ್ತಃ — ೩ ನೆಲಬೇವು. ಸಪ್ತಲಾ ವಿಮಲಾ ಶಾತಲಾ ಭೂರಿ ಫೇನಾ ಚರ್ಮಕಷಾ — ೫ ಸಾಂಬ್ರಾಣಿ ಸೊಪ್ಪು. ವಾಯಸೋಲೀ ಸ್ವಾದುರಸಾ ವಯಸ್ಥಾ — ೩ ಕಾಕೋಳೀ ಸೊಪ್ಪು. ಮಕೂಲಕಃ ನಿಕುಂಭಃ ದಂತಿಕಾ ಪ್ರತ್ಯಕ್‌ಶ್ರೇಣೀ ಉದುಂಬರಪರ್ಣೀ — ೫ ದಂತೀ ಗಿಡ. ಕರೇ ಉನ್ಮತ್ತವೆಂದು ಕೆಲವರ ಮತ. ಅಜಮೋದಾ ಉಗ್ರಗಂಧಾ ಬ್ರಹ್ಮದರ್ಭಾ ಯವಾನಿಕಾ — ೪ ಅಜಾಮೋದಾ, ಓಮುಕಾಳು. ಪುಷ್ಕರಂ (ಪೌ) ಕಾಶ್ಮೀರಂ ಪದ್ಮಪತ್ರಂ — ೩ ಪುಷ್ಕರಮೂಲ, ಕಾಶ್ಮೀರದ ನೆಲತಾವರೇ ಗೆಡ್ಡೆ. ॥೧೦೧॥

ಅವ್ಯಥಾಽತಿಚರಾ ಪದ್ಮಾ ಚಾರಟೀ ಪದ್ಮಚಾರಿಣೀ ।
ಕಾಂಪಿಲ್ಯಃ ಕರ್ಕಶಶ್ಚಂದ್ರೋ ರಕ್ತಾಂಗೋ ರೋಚನೀತ್ಯಪಿ ॥೯೯೨॥
ಪ್ರಪುನ್ನಾಡಸ್ತ್ವೇಡಗಜೋ ದದ್ರುಘ್ನಶ್ಚಕ್ರಮರ್ದಕಃ ।
ಪದ್ಮಾಟ ಉರಣಾಕ್ಷಶ್ಚ ಪಲಾಂಡುಸ್ತು ಸುಕಂದಕಃ ॥೯೯೩॥
ಲತಾರ್ಕದುದ್ರುಮೌ ತತ್ರ ಹರಿತೇಽಥ ಮಹೌಷದವತ್ ।
ಲಶುನಂ ಗೃಂಜನಾರಿಷ್ಟಮಹಾಕಂದರಸೋನಕಾಃ ॥೯೯೪॥
ಪುನರ್ನವಾ ತು ಶೋಥಘ್ನೀ ವಿತುನ್ನಂ ಸುನಿಷಣ್ಣಕಂ ।
ಸ್ಯಾದ್ವಾತಕಃ ಶೀತಲೋಽಪರಾಜಿತಾ ಶಣಪರ್ಣ್ಯಪಿ ॥೯೯೫॥
ಪಾರಾವತಾಂಘ್ರಿಃ ಕಟಭೀ ಪಣ್ಯಾ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮತೀ ಲತಾ ।
ವಾರ್ಷಿಕಂ ತ್ರಾಯಮಾಣಾ ಸ್ಯಾತ್ತ್ರಾಯಂತೀ ಬಲಭದ್ರಿಕಾ ॥೯೯೬॥
ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನಪ್ರಿಯಾ ಗೃಷ್ಟಿರ್ವಾರಾಹೀ ಬದರೇತ್ಯಪಿ ।
ಮಾರ್ಕವೋ ಭೃಂಗರಾಜಸ್ಸ್ಯಾತ್ಕಾಕಮಾಚೀ ತು ವಾಯಸೀ ॥೯೯೭॥
ಶತಪುಷ್ಪಾ ಸಿತಚ್ಛತ್ರಾಽತಿಚ್ಛತ್ರಾ ಮಧುರಾ ಮಿಸಿಃ ।

ಅವ್ಯಥಾ ಅತಿಚರಾ ಪದ್ಮಾ ಚಾರಟೀ ಪದ್ಮಚಾರಿಣೀ — ೫ ಕಾಶ್ಮೀರದ ಬೆಟ್ಟದಾವರೆ, ಕಾಂಪಿಲ್ಯಃ ಕರ್ಕಶಃ ಚಂದ್ರಃ ರಕ್ತಾಂಗಃ ರೋಚನೀ— ೫ ರೋಚನೀಯೆಂಬ ಓಷಧಿ, ವಸಾರೆ. ಪ್ರಪುನ್ನಾಟಃ ಏಡಗಜಃ ದದ್ರುಘ್ನಃ ಚಕ್ರಮರ್ದಕಃ ಪದ್ಮಾಟಃ ಉರಣಾಕ್ಷಃ — ೬ ತಗಚೇಗಿಡ. ಪಲಾಂಡುಃ ಸುಕಂದಕಃ — ೨ ಈರುಳ್ಳಿ. ಲತಾರ್ಕಃ ದುದ್ರುಮಃ — ತತ್ರ ಹರಿತೇ — ಹಳದಿ ಈರುಳ್ಳಿ. ಮಹೌಷಧಂ ಲಶುನಂ ಗೃಂಜನಃ ಅರಿಷ್ಟಃ ಮಹಾಕಂದಃ ರಸೋನಕಃ — ೬ ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ. ಪುನರ್ನವಾ ಶೋಥಘ್ನೀ — ೨ ಕೊಮ್ಮೆಗಿಡ. ವಿತುನ್ನಂ ಸುನಿಷಣ್ಣಕಂ — ೨ ನೀರುಚಂಚಲೀ, ಸುಲಿವಲ್ಲ. ಘಾ (ವಾ)ತಕಃ ಶೀತಲಃ ಅಪರಾಜಿತಾ ಶಣಪರ್ಣೀ — ೪ ಸಿಡಿಲೊಲ್ಲದ ಗಿಡ. ಪಾರಾವತಾಂಘ್ರಿಃ ಕಟಭೀ ಪಣ್ಯಾ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮತೀ ಲತಾ— ೫ ಮಿಂಚು ಬಳ್ಳೀ ಗಿಡ, ಸರ್ವಜ್ಞತಾ ಓಷಧಿ, ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮತೀ ಲತಾ. ವಾರ್ಷಿಕಂ ತ್ರಾಯಮಾಣಾ ತ್ರಾಯಂತೀ ಬಲಭದ್ರಿಕಾ — ೪ ನಿರಾಮೆ ಬಳ್ಳಿ. ವಿಶ್ವಕ್ಸೇನಪ್ರಿಯಾ ಘೃ (ಗೃ) ಷ್ಟಿಃ ವಾರಾಹೀ ಬದರಾ — ೪ ಹಾಮುಚಿ ಬಳ್ಳಿ, ವಾರ್ಷಿಕಾದಿಗಳು ವಾರಾಹೀ ಮೂಲಿಕೆಗೂ ಹೆಸರಾಗುತ್ತವೆ. ಮಾರ್ಕವಃ ಭೃಂಗರಾಜಃ — ೨ ಗರುಗದ ಗಿಡ. ಕಾಕಮಾಚೀ ವಾಯಸೀ — ಕಾಚೀ ಗಿಡ. ॥೯೮೭॥

ಶತಪುಷ್ಪಾ ಸಿತಚ್ಛತ್ರಾ ಅತಿಚ್ಛತ್ರಾ ಮಧುರಾ ಮಿಸಿಃ ಅವಾಕ್ಪುಷ್ಪೀ

ಆವಾಕ್ಪುಷ್ಪೀ ಕಾರವೀ ಚ ಸರಣಾ ತು ಪ್ರಸಾರಿಣೀ ||೯೯೮||
ತಸ್ಯಾಂ ಕಟಂಭರಾ ರಾಜಬಲಾ ಭದ್ರಬಲೇತ್ಯಪಿ |
ಜನೀ ಜತೂಕಾ ರಜನೀ ಜತುಕೃಚ್ಚಕ್ರವರ್ತಿನೀ ||೯೯೯||
ಸಂಸ್ಪರ್ಶಾಽಥ ಶಟೀ ಗಂಧಮೂಲೀ ಷಡ್ಗ್ರಂಥಿಕೇತ್ಯಪಿ |
ಕಚೂರೋಽಪಿ ಪಲಾಶೋಽಥ ಕಾರವೇಲ್ಲಃ ಕಠಿಲ್ಲಕಃ || ೧೦೦೦ ||
ಸುಷವೀ ಚಾಥ ಕುಲಕಂ ಪಟೋಲಸ್ತಿಕ್ತಕಃ ಪಟುಃ |
ಕೂಷ್ಮಾಂಡಕಸ್ತು ಕರ್ಕಾರುರುರ್ವಾರುಃ ಕರ್ಕಟೀ ಸ್ತ್ರಿಯೌ || ೧೦೦೧ ||
ಇಕ್ಷ್ವಾಕುಃ ಕಟುತುಂಬೀ ಸ್ಯಾತ್ತುಂಬ್ಯಲಾಬೂರುಭೇ ಸಮೇ |
ಚಿತ್ರಾ ಗವಾಕ್ಷೀ ಗೋಡುಂಬಾ ವಿಶಾಲಾ ತ್ವಿಂದ್ರವಾರುಣೀ || ೧೦೦೨ ||
ಅರ್ಶೋಘ್ನಃ ಸೂರಣಃ ಕಂದೋ ಗಂಡೀರಸ್ತು ಸಮಷ್ಠಿಲಾ |
ಕಲಂಬ್ಯುಪೋದಿಕಾ ಸ್ತ್ರೀ ತು ಮೂಲಕಂ ಹಿಲಮೋಚಿಕಾ || ೧೦೦೩ ||
ವಾಸ್ತುಕಂ ಶಾಕಭೇದಾಸ್ಸ್ಯುರ್ದೂರ್ವಾ ತು ಶತಪರ್ವಿಕಾ |
ಸಹಸ್ರವೀರ್ಯಾ ಭಾರ್ಗವ್ಯೌ ರುಹಾಽನಂತಾಽಥ ಸಾ ಸಿತಾ || ೧೦೦೪ ||
ಗೋಲೋಮೀ ಶತವೀರ್ಯಾ ಚ ಗಂಡಾಲೀ ಶಕುಲಾಕ್ಷಕಾ |

ಕಾರವೀ — ೭ ಕಾಡುಸಬ್ಬಸಿಗೆ ಗಿಡ ಸರಣಾ (ಸಾರಣೀ) ಪ್ರಸಾರಿಣೀ ಕಟಂಭರಾ ರಾಜಬಲಾ ಭದ್ರಬಲಾ — ೫ ಸಾರಣೆ ಗಿಡ. ಜನೀ ಜತೂಕಾ ರಜನೀ (ಜನನೀ ಜತುಕೃತ್ ಚಕ್ರವರ್ತಿನೀ ಸಂಸ್ಪರ್ಶಾ — ೬ ಚಕ್ಕೋತದ ಗಿಡ. ಶಟೀ ಗಂಧಮೂಲೀ ಷಡ್ಗ್ರಂಥಿಕಾ ಕಚೂರಃ ಪಲಾಶಃ — ೫ ಗಂಟೆ ಚಕೋರ. ಕಾರವೇಲ್ಲಃ ಕಠಿ (ಟಿ) ಲ್ಲಕಃ ಸುಷವೀ — ೩ ಹಾಗಲ ಗಿಡ. ಕುಲಕಂ ಪಟೋಲಃ ತಿಕ್ತಕಃ ಪಟುಃ — ೪ ಕಹಿ ಪಡವಲ ಗಿಡ. ಕೂಷ್ಮಾಂಡಕಃ ಕರ್ಕಾರುಃ — ೨ ಕುಂಬಳದ ಗಿಡ. ಉರ್ವಾರುಃ ಕರ್ಕಟೀ — ೨ ಸವತೇ ಗಿಡ. ಇಕ್ಷ್ವಾಕುಃ ಕಟುತುಂಬೀ — ೨ ಕಹಿಸೋರೇ ಗಿಡ. ತುಂಬೀ ಅಲಾಬೂಃ — ೨ ಸಿಹಿಸೋರೇ ಗಡ. ಚಿತ್ರಾ ಗವಾಕ್ಷೀ ಗೋಡುಂಬಾ — ೩ ಬುಡುಮೇ ಗಿಡ. ವಿಶಾಲಾ ಇಂದ್ರವಾರುಣೀ — ಹಾವುಮೆಕ್ಕೆ ಗಡ. ಅರ್ಶೋಘ್ನಃ ಸೂರಣಃ ಕಂದಃ — ೩ ಸುವರ್ಣಗೆಡ್ಡೆ. ಗಂಡೀರಃ . ಸಮಷ್ಠಿಲಾ – ೨ ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆ ಗಿಡ. ಕಲಂಬೀ ಉಪೋದಿಕಾ ಮೂಲಕಂ ಹಿಲಮೋಚಿಕಾ ವಾಸ್ತುಕಂ – ೫ ಶಾಖಭೇದಾಃ ಸ್ಯುಃ – ಇವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಆಯಾಯ ತರಕಾರಿಗೆ ಹೆಸರಾಗುತ್ತವೆ. ಮೂಲಕಂ – ಮೂಲಂಗಿ || ೧೦೦೩ ||

ದೂರ್ವಾ ಶತಪರ್ವಿಕಾ ಸಹಸ್ರವೀರ್ಯಾ ಭಾರ್ಗವೀ ರುಹಾ ಅನಂತಾ — ೬ ಗರಿಕೇ ಹುಲ್ಲು. ಗೋಲೋಮೀ ಶತವೀರ್ಯಾ – ೨ ಸಿತಾ ಸಾ – ಬಿಳಿ ಗರಿಕೆ ಹುಲ್ಲು. ಗಂಡಾಲೀ ಶಕುಲಾಕ್ಷಕಾ – ೨ ಬಳ್ಳಿಗರಿಕೆ. ಕುರುವಿಂದಃ

ಕುರುವಿಂದೋ ಮೇಘನಾಮಾ ಮುಸ್ತಾ ಮುಸ್ತಕಮಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ॥ ೧೧೦೫ ॥
ಸ್ಯಾದ್ಭದ್ರಮುಸ್ತಕೋ ಗುಂದ್ರಾ ಚೂಡಾಲಾ ಚಕ್ರಲೋಚ್ಚಟಾ ।
ವಂಶೇ ತ್ವಕ್ಸಾರಕರ್ಮಾರತ್ವಚಿಸಾರತೃಣಧ್ವಜಾಃ ॥ ೧೧೦೬ ॥
ಶತಪರ್ವಾ ಯವಫಲೋ ವೇಣುಮಸ್ಕರತೇಜನಾಃ ।
ವೇಣವಃ ಕೀಚಕಾಸ್ತೇ ಸ್ಯುರ್ಯೇಽಸ್ವನಂತ್ಯನಿಲೋದ್ಧತಾಃ ॥ ೧೧೦೭ ॥
ಗ್ರಂಥಿರ್ನಾ ಪರ್ವಪರುಷೀ ಗುಂದ್ರಸ್ತೇಜನಕಶ್ಶರಃ ।
ನಡಸ್ತು ಧಮನಃ ಪೋಟಗಲೋಽಥೋ ಕಾಶಮಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ॥೧೧೦೮॥
ಇಕ್ಷುಗಂಧಾ ಪೋಟಗಲಃ ಪುಂಸಿ ಭೂಮ್ನಿ ತು ಬಲ್ವಜಾಃ ।
ರಸಾಲಇಕ್ಷುಸ್ತದ್ಭೇದಾಃ ಪುಂಡ್ರಕಾಂತಾರಕಾದಯಃ ॥೧೧೦೯॥
ಸ್ಯಾದ್ವೀರಣಃ ವೀರತರಂ ಮೂಲೇಽಸ್ಯೋಶೀರಮಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ।
ಅಭಯಂ ನಲದಂ ಸೇವ್ಯಮಮೃಣಾಲಂ ಜಲಾಶಯಮ್ ॥೧೧೧೦॥
ಲಾಮಜ್ಜಕಂ ಲಘುಲಯಮವದಾಹೇಷ್ಟಕಾಪಥೇ ।
ನಡಾದಯಸ್ತೃಣಂ ಗರ್ಮುಚ್ಛ್ಯಾಮಾಕಪ್ರಮುಖಾ ಅಪಿ ॥೧೧೧೧॥

ಮೇಘನಾಮಾ (ನಾಂತ) ಮುಸ್ತಾ ಮುಸ್ತಕಂ – ೪ ನೀಳವಾದ ತುಂಗೇಗೆಡ್ಡೆ, ಮುಸ್ತೆ. ಭದ್ರಮುಸ್ತಕಃ ಗುಂದ್ರಾ – ೨ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದ ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ. ಚೂಡಾಲಾ ಚಕ್ರಲಾ ಉಚ್ಚಟಾ – ೩ ಒಂದು ಗೆಡ್ಡೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮೊಳಕೆಗಳುಳ್ಳ ಗಂಟು ಮುಸ್ತೆ. ವಂಶಃ ತ್ವಕ್ಸಾರಃ ಕರ್ಮಾರಃ ತ್ವಚಿಸಾರಃ ತೃಣಧ್ವಜಃ ಶತ ಪರ್ವಾ (ನಾಂತ) ಯವಫಲಃ ವೇಣುಃ ಮಸ್ಕರಃ ತೇಜನಃ – ೧೦ ಬಿದಿರು. ಕೀಚಕಾಃ – ಯೇ ಅನಿಲೋದ್ಧತಾಃ ಸ್ವನಂತಿ – ಗಾಳಿಯಿಂದ ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟು ಕೂಗುವ ಬಿದಿರುಗಿಡ. ಗ್ರಂಥಿಃ ಪರ್ವಃ (ನಾಂತ) ಪರುಃ (ಷಾಂತ ನ) – ೩ ಬಿದರುಗಿಣ್ಣು. ಗುಂದ್ರಃ ತೇಜನಕಃ ಶರಃ – ೨ ಕಾಗೆಬಿದಿರು. ನಡಃ ಧಮನಃ ಪೋಟಗಳಃ ೩ ಲಾಳದ ಕಡ್ಡಿ. ಕಾಶಂ (ಪುಂ ನ) ಇಕ್ಷುಗಂಧಾ ಪೋಟಗಳಃ – ೩ ಜುಂಡುಹುಲ್ಲು. ಬಲ್ವಜಾಃ (ಪು ಬಹುವಚನ) – ೧ ನೊದೆಹುಲ್ಲು. ರಸಾಲಃ ಇಕ್ಷು – ೨ ಕಬ್ಬು. ಪುಂಡ್ರಃ ಕಾಂತಾರಕಃ – ೨ ರಸದಾಳಿ ಮುಂತಾದ ಕಬ್ಬಿನ ಭೇದಗಳು. ॥೧೧೦೯॥

ವೀರಣಂ ವೀರತರಂ – ೨ ಮರಕಬ್ಬು. ಉಶೀರಂ (ಪುಂ ನ) ಅಭಯಂ ನಲದಂ ಸೇವ್ಯಂ ಅಮೃಣಾಳಂ ಜಲಾಶಯಂ ಲಾಮಜ್ಜಕಂ ಲಘುಲಯಂ ಅವದಾಹಂ ಇಷ್ಟಕಾಪಥಂ – ೧೦ ಲಾಮಂಚ, ಕೆಲವರು ಇವು ಕಬ್ಬಿನ ಸೋಗೆಗೂ ಸೂಲಂಗಿಗೂ ಹೆಸರೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ನಡಾದಯಃ ಗರ್ಮುತ್ ಶ್ಯಾಮಾಕಪ್ರಮುಖಾ ಅಪಿ ತೃಣಂ — ನಡಾದಿಗಳಿಗೂ ನವಣೆ, ಸೀಮೇ ಅಕ್ಕಿ ಮುಂದಾದವುಗಳಿಗೆ ತೃಣ

ಅಸ್ತ್ರೀ ಕುಶಂ ಕುಥೋ ದರ್ಭಃ ಪವಿತ್ರಮಥ ಕತ್ತೃಣಮ್ ।
ಪೌರಸೌಗಂಧಿಕಧ್ಯಾಮದೇವಜಗ್ಧಕರೌಹಿಷಮ್ ॥ ೧೦೧೨ ॥
ಛತ್ರಾತಿಚ್ಛತ್ರಪಾಲಘ್ನೌ ಮಾಲಾತೃಣಕಭೂಸ್ತೃಣೇ ।
ಶಷ್ಪಂ ಬಾಲತೃಣಂ ಘಾಸೋ ಯವಸಂ ತೃಣಮರ್ಜುನಮ್ ॥ ೧೦೧೩ ॥
ತೃಣಾನಾಂ ಸಂಹತಿಸ್ತೃಣ್ಯಾ ನಡ್ಯಾ ತು ನಡಸಂಹತಿಃ ।
ತೃಣರಾಜಾಹ್ವಯಸ್ತಾಲೋ ನಾಲಿಕೇರಸ್ತು ಲಾಂಗಲೀ ॥ ೧೦೧೪ ॥
ಘೋಂಟಾ ತು ಪೂಗಃ ಕ್ರಮುಕೋ ಗುವಾಕಃ ಖಪುರೋಽಸ್ಯತು ।
ಫಲಮುದ್ವೇಗಮೇತೇ ಚ ಹಿಂತಾಲಸಹಿತಾಸ್ತ್ರಯಃ ॥ ೧೦೧೫ ॥
ಖರ್ಜೂರಃ ಕೇತಕೀ ತಾಲೀ ಖರ್ಜೂರೀ ಚ ತೃಣದ್ರುಮಾಃ ॥ ೧೦೧೬ ॥

ಇತಿ ವನೌಷಧಿವರ್ಗಃ

ಧಾನ್ಯವೆಂದು ಹೆಸರು. ಕುಶಂ ಕುಥಃ ದರ್ಭಃ ಪವಿತ್ರಂ — ದರ್ಭೆಹುಲ್ಲು. ಕತ್ತೃಣಂ ಪೌರಂ ಸೌಗಂಧಿಕಂ ಧ್ಯಾಮಂ ದೇವಜಗ್ಧಕಂ ರೌಹಿಷಂ — ೬ ಹಂಚೀಕಡ್ಡಿ, ಬರಗುಕಡ್ಡಿ. ಛತ್ರಾ ಅತಿಚ್ಛತ್ರಃ ಪಾಲಘ್ನಃ — ೩ ಛತ್ರಾಕಾರದ ಕೊಡೆಹುಲ್ಲು. ಮಾಲಾತೃಣಕಂ ಭೂಸ್ತೃಣಂ — ೨ ಚೀಣಿಹುಲ್ಲು, ಚಾಪೆಯ ಹುಲ್ಲು. ಶಷ್ಪಂ ಬಾಲತೃಣಂ — ೨ ಎಳೇಹುಲ್ಲು. ಘಾಸಃ ಯವಸಂ — ೨ ಪಶುಗಳು ತಿನ್ನುವ ಹಸಿಹುಲ್ಲು. ತೃಣಂ ಅರ್ಜುನಂ — ೨ ಬೆರಕೆಹುಲ್ಲು. ತೃಣ್ಯಾ — ಹುಲ್ಲುಹೊರೆ, ಮೆದೆ. ನಡ್ಯಾ — ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಗುಂಪಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರುವ ಜೆದೆಹುಲ್ಲು. ತೃಣರಾಜಃ (ಜಾಹ್ವಯ) ತಾಳಃ–೨ ತಾಳೇಮರ. ನಾಲಿಕೇರಃ ಲಾಂಗಲೀ — ೨ ತೆಂಗಿನ ಮರ. ಘೋಂಟಾ ಪೂಗಃ ಕ್ರಮುಕಃ ಗುವಾಕಃ ಖಪುರಃ — ೫ ಅಡಿಕೆ ಮರ. ಉದ್ವೇಗಂ — ಅಡಿಕೆಯ ಫಲ. ಹಿಂತಾಲಸಹಿತಾಃ — ಕಿರು ತಾಳೇಗಿಡದಿಂದ ಸೇರಿದ, ತ್ರಯಃ ಃ – ಈಗ ಹೇಳಿದ ತಾಳೇ ಮರ, ತೆಂಗು, ಅಡಿಕೆ ಮರಗಳೂ, ಖರ್ಜೂರಃ – ಖರ್ಜೂರವೂ, ಕೇತಕೀ, ತಾಳೀ — ಕೇದಿಗೆ ಶ್ರೀತಾಳೀ ಮರಗಳೂ, ಖರ್ಜೂರೀ ಚ — ಈಚಲ ಮರವೂ ಸೇರಿ ೮ ಮರಗಳು. ತೃಣ ದ್ರುಮಾಃ — ತೃಣವೃಕ್ಷಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

ವನೌಷಧಿವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ

— ಶ್ರೀಃ —

ಅಥ ತೃತೀಯಂ ಕಾಂಡಂ

ವಿಶೇಷ್ಯನಿಘ್ನೈಃ ಸಂಕೀರ್ಣೈರ್ನಾನಾರ್ಥೈರವ್ಯಯೈರಪಿ ।
ಲಿಂಗಾದಿಸಂಗ್ರಹೈರ್ವರ್ಗಾಃ ಸಾಮಾನ್ಯೇ ವರ್ಗಸಂಶ್ರಯಾಃ ॥ ೧೦೧೭ ॥
ಸ್ತ್ರೀದಾರಾದ್ಯೈರ್ಯದ್ವಿಶೇಷ್ಯಂ ಯಾದೃಶೈಃ ಪ್ರಸ್ತುತಂ ಪದೈಃ ।
ಗುಣದ್ರವ್ಯಕ್ರಿಯಾಶಬ್ದಾಸ್ತಥಾ ಸ್ಯುಸ್ತಸ್ಯ ಭೇದಕಾಃ ॥ ೧೦೧೮ ॥

ಸಾಮಾನ್ಯೇ=ಸಾಮಾನ್ಯಕಾಂಡವೆಂಬ ಈ ಮೂರನೇ ಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ್ಯನಿಘ್ನೈಃ=ವಿಶೇಷ್ಯದ ಲಿಂಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ ವಿಶೇಷಣಪದಗಳಿಂದಲೂ, ಸಂಕೀರ್ಣೈಃ=ಬೇರೆಬೇರೆ ಅರ್ಥವುಳ್ಳ ಪದಗಳಿಂದಲೂ, ನಾನಾರ್ಥೈಃ = ಅನೇಕಾರ್ಥಗಳುಳ್ಳ ಪದಗಳಿಂದಲೂ, ಅವ್ಯಯೈರಪಿ=ಅವ್ಯಯಪದಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿರುವ, ವರ್ಗಾಃ=೧) ವಿಶೇಷನಿಘ್ನ ೨) ಸಂಕೀರ್ಣ ೩) ನಾನಾರ್ಥ ೪) ಅವ್ಯಯ ೫) ಲಿಂಗ ಸಂಗ್ರಹವೆಂಬ ಐದು ವರ್ಗಗಳು, ವರ್ಗಸಂಶ್ರಯಾಃ=ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ವರ್ಗಗಳನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವವುಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಸಾಧಾರಣಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯಕಾಂಡವೆಂದು ಹೆಸರು. ಇದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ್ಯನಿಘ್ನವರ್ಗಾದಿ ಐದು ವರ್ಗಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಸ್ತ್ರೀದಾರಾದಿ ವಿಶೇಷ್ಯಪದಗಳು ಹಿಂದಿನ ಎರಡು ಕಾಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿವೆ. ಅವುಗಳಿಗೆ ಅಧೀನವಾದ ಲಿಂಗವುಳ್ಳ ಸುಕೃತೀ ಮುಂತಾದ ವಿಶೇಷಣಪದಗಳನ್ನು ಮೊದಲನೆಯ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ್ಯನಿಘ್ನವರ್ಗವೆಂದು ಹೆಸರಾಗಿದೆ, ಪರಸ್ಪರ ವಿಜಾತೀಯಾರ್ಥಕಗಳಾದ ಕರ್ಮಪಾರಾಯಣಾದಿ ಪದಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಎರಡನೆಯ ಸಂಕೀರ್ಣವರ್ಗವಾಗಿದೆ. ಅನೇಕಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ನಾಕಲೋಕಾದಿ ಪದಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದರಿಂದ ನಾನಾರ್ಥವರ್ಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಜಾದ್ಯವ್ಯಯಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಅವ್ಯಯವರ್ಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ತ್ರೀತ್ವಾದಿಲಿಂಗಬೋಧಕ ನಿಮಿತ್ತಾದಿಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದರಿಂದ ಲಿಂಗಾದಿಸಂಗ್ರಹವರ್ಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದಿಪದದಿಂದ ಲಂಕಾದಿನಾಮ ವಿವರಣ ಮಾಡುವ ನಾಮಸಂಗ್ರಹವನ್ನೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯಕಾಂಡವಾಗಿದೆ. ॥ ೧೦೧೭ ॥

ಯದ್ವಿಶೇಷ್ಯಂ = ಯಾವ ವಿಶೇಷ್ಯಪದವು, ಯಾದೃಶೈಃ = ಯಾವ ಲಿಂಗಗಳಾಗಿ, ಸ್ತ್ರೀದಾರಾದ್ಯೈಃ=ಸ್ತ್ರೀ, ದಾರಾ, ಕಳತ್ರಂ ಇತ್ಯಾದಿ, ಪದೈಃ=ಪದಗಳಿಂದ ಪ್ರಸ್ತುತಂ=ಪ್ರಕೃತ ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದೋ, ತಸ್ಯ=ಆ ವಿಶೇಷ್ಯಪದಕ್ಕೆ, ಭೇದಕಾಃ= ವಿಶೇಷಣಗಳಾದ ಗುಣದ್ರವ್ಯಕ್ರಿಯಾ ಶಬ್ದಾಃ=ಗುಣವಾಚಕ, ದ್ರವ್ಯವಾಚಕ, ಕ್ರಿಯಾವಾಚಕ ಪದಗಳು, ತಥಾ ಸ್ಯುಃ=ವಿಶೇಷ್ಯಪದಗಳ ಲಿಂಗವನ್ನೇ ಹೊಂದುತ್ತವೆ.

ವಿಶೇಷ್ಯನಿಘ್ನವರ್ಗಃ ೫

ಕ್ಷೇಮಂಕರೋಽರಿಷ್ಟತಾತಿಶ್ಶಿವತಾತಿಶ್ಶಿವಂಕರಃ ।
ಸುಕೃತೀ ಪುಣ್ಯವಾನ್ ಧನ್ಯೋ ಮಹೇಚ್ಛಸ್ತು ಮಹಾಶಯಃ ॥ ೧೧೯ ॥
ಹೃದಯಾಲುಃ ಸುಹೃದಯೋ ಮಹೋತ್ಸಾಹೋ ಮಹೋದ್ಯಮಃ ।
ಪ್ರವೀಣೇ ನಿಪುಣಾಭಿಜ್ಞವಿಜ್ಞನಿಷ್ಣಾತಶಿಕ್ಷಿತಾಃ ॥ ೧೨೦ ॥
ವೈಜ್ಞಾನಿಕಃ ಕೃತಮುಖಃ ಕೃತೀ ಕುಶಲ ಇತ್ಯಪಿ ।
ಪೂಜ್ಯಃ ಪ್ರತೀಕ್ಷ್ಯಃ ಸಾಂಶಯಿಕಃ ಸಂಶಯಾಪನ್ನ ಮಾನಸಃ ॥ ೧೨೧ ॥
ದಕ್ಷಿಣೇಯೋ ದಕ್ಷಿಣಾರ್ಹಸ್ತತ್ರ ದಕ್ಷಿಣ್ಯ ಇತ್ಯಪಿ ।
ಸ್ಯುರ್ವದಾನ್ಯಸ್ಥೂಲಲಕ್ಷ್ಯದಾನಶೌಂಡಾ ಬಹುಪ್ರದೇ ॥ ೧೨೨ ॥

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ರೂಪಭೇದದಿಂದ ಲಿಂಗ ನಿರ್ಣಯಿಸಬೇಕೆಂದು ಗ್ರಂಥದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಈ ಮೂರನೆಯ ಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಿಶೇಷವಾದ ರೀತಿಯಿಂದ ಲಿಂಗನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ್ಯ ವನ್ನನುಸರಿಸಿ ವಿಶೇಷಣಗಳ ಲಿಂಗಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಸುಕೃತಾದಿ ಗುಣಗಳು, ತದ್ವಿಶಿಷ್ಟರಾದವರು ಸ್ತ್ರೀಪುಂತಾದವರು. ಆಗ ಸುಕೃತಿನೀ—ಸ್ತ್ರೀ. ಸುಕೃತಿನಃ—ದಾರಾಃ. ಸುಕೃತಿ—ಕಲತ್ರಂ ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ. ದ್ರವ್ಯವೆಂದರೆ ದಂಡಾದಿಗಳು. ಆಗ ದಂಡಿನೀ — ಸ್ತ್ರೀ, ದಂಡಿನಃ — ದಾರಾಃ, ದಂಡಿ — ಕುಲಂ ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿಯಾ ಎಂದರೆ ಪಚನಾದಿ ವ್ಯಾಪಾರಗಳು. ಆಗ ಪಾಚಿಕಾ—ಸ್ತ್ರೀ, ಪಾಚಕಾಃ—ದಾರಾಃ ಪಾಚಕಂ — ಕುಲಂ ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶಬ್ದದ ಲಿಂಗಾದಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ॥ ೧೧೮ ॥

ಕ್ಷೇಮಂಕರಃ ಅರಿಷ್ಟತಾತಿಃ ಶಿವತಾತಿಃ ಶಿವಂಕರಃ — ೪ ಶುಭವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವವನು. ಸುಕೃತೀ (ನಾಂತ ಪು) ಪುಣ್ಯವಾನ್ (ತಾಂತ ಪು) ಧನ್ಯಃ—೩ ಪುಣ್ಯಶಾಲಿ, ಅದೃಷ್ಟವಂತ. ಮಹೇಚ್ಛಃ ಮಹಾಶಯಃ — ೨ ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ವನು, ಉದಾರಿ. ಹೃದಯಾಲುಃ ಸುಹೃದಯ— ೨ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ವನು ಮಹೋತ್ಸಾಹಃ ' ಮಹೋದ್ಯಮಃ — ೨ ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವವನು. ಪ್ರವೀಣಃ ನಿಪುಣಃ ಅಭಿಜ್ಞಃ ವಿಜ್ಞಃ ನಿಷ್ಣಾತಃ ಶಿಕ್ಷಿತಃ ವೈಜ್ಞಾನಿಕಃ ಕೃತಮುಖಃ ಕೃತೀ (ನಾಂತ) ಕುಶಲಃ – ೧೦ ಜಾಣ, ಚತುರ, ಯುಕ್ತಿವಂತ. ಪೂಜ್ಯಃ ಪ್ರತೀಕ್ಷ್ಯಃ — ೨ ಪೂಜ್ಯನು. ಸಾಂಶಯಿಕಃ ಸಂಶ ಯಾಪನ್ನ ಮಾನಸಃ — ೨ ಸಂದೇಹಪಡುವವನು. ದಕ್ಷಿಣೇಯಃ ದಕ್ಷಿಣಾರ್ಹಃ (ದಾ) ಕ್ಷಿಣಃ — ೭ ದಕ್ಷಿಣೆಗೆ ಯೋಗ್ಯನು, ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಕೊಡುವವನು. ವದಾನ್ಯಃ ಸ್ಥೂಲಲಕ್ಷ್ಯಃ ದಾನಶೌಂಡಃ ಬಹುಪ್ರದಃ — ೪ ದಾನಶೀಲ,

ಜೈವಾತೃಕಸ್ಸ್ಯಾದಾಯುಷ್ಮಾನಂತರ್ವಾಣಿಸ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರವಿತ್ ।
ಪರೀಕ್ಷಕಃ ಕಾರಣಿಕೋ ವರದಸ್ತು ಸಮರ್ಥಕಃ ॥ ೧೦೨ ॥
ಹರ್ಷಮಾಣೋ ವಿಕುರ್ವಾಣಃ ಪ್ರಮನಾಃ ಹೃಷ್ಟಮಾನಸಃ ।
ದುರ್ಮನಾ ವಿಮನಾ ಅಂತರ್ಮನಾಃ ಸ್ಯಾದುತ್ಕ ಉನ್ಮನಾಃ ॥ ೧೦೪ ॥
ದಕ್ಷಿಣೇ ಸರಳೋದಾರೌ ಸುಕಲೋ ದಾತೃಭೋಕ್ತರಿ ।
ತತ್ಪರೇ ಪ್ರಸಿತಾಸಕ್ತಾವಿಷ್ಟಾರ್ಥೋದ್ಯುಕ್ತ ಉತ್ಸುಕಃ ॥ ೧೦೫ ॥
ಪ್ರತೀತೇ ಪ್ರಥಿತಖ್ಯಾತವಿತ್ತವಿಜ್ಞಾತವಿಶ್ರುತಾಃ ।
ಗುಣ್ಯೈಃ ಪ್ರತೀತೇ ತು ಕೃತಲಕ್ಷಣಾಹತಲಕ್ಷಣೌ ॥ ೧೦೬ ॥
ಇಭ್ಯ ಆಢ್ಯೋ ಧನೀ ಸ್ವಾಮೀತ್ವೀಶ್ವರಃ ಪತಿರೀಶಿತಾ ।
ಅಧಿಭೂರ್ನಾಯಕೋ ನೇತಾ ಪ್ರಭುಃ ಪರಿವೃಢೋಽಧಿಪಃ ॥ ೧೦೭ ॥
ಅಧಿಕರ್ದ್ಧಿಃ ಸಮೃದ್ಧಸ್ಸ್ಯಾತ್ಕುಟುಂಬವ್ಯಾಪೃತಸ್ತು ಯಃ ।

ಉದಾರವಾಗಿ ಕೊಡುವವನು. ಜೈವಾತೃಕಃ ಆಯುಷ್ಮಾನ್ (ತಾಂತ) — ೨ ದೀರ್ಘಾಯುಸ್ಸುಳ್ಳವನು, ಬಹುಕಾಲ ಬದುಕುವವನು. ಅಂತರ್ವಾಣಿಃ ಶಾಸ್ತ್ರವಿತ್ (ದಾಂತ) — ೨ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದವನು. ಪರೀಕ್ಷಕಃ ಕಾರಣಿಕಃ — ೨ ಗುಣಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡುವವನು. ವರದಃ ಸಮರ್ಥಕಃ (ಸಧರ್ಮಕಃ) — ೨ ಕೇಳಿ ದ್ದನ್ನು ಕೊಡುವ ದೇವಾದಿಗಳು. ಹರ್ಷಮಾಣಃ ವಿಕುರ್ವಾಣಃ ಪ್ರಮನಾಃ (ಸಾಂತ ಪು) ಹೃಷ್ಟಮಾನಸಃ — ೪ ಸಂತೋಷವುಳ್ಳವನು. ದುರ್ಮನಾಃ ವಿಮನಾಃ ಅಂತರ್ಮನಾಃ (೩ ಸಾಂತ) — ೩ ದುಃಖದಿಂದ ಕೊರಗುವವನು. ಉತ್ಕಃ ಉನ್ಮನಾಃ (ಸಾಂ) — ೨ ಪ್ರಿಯವಾದ ವಸ್ತು ಯಾವಾಗ ದೊರೆಯುವು ದೆಂದು ತ್ವರೆಯುಳ್ಳವನು. ॥ ೧೦೪ ॥

ದಕ್ಷಿಣಃ ಸರಳಃ ಉದಾರಃ — ೩ ಪಕ್ಷಪಾತವಿಲ್ಲದೆ ಒಂದೇ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ವನು. ಸುಕಲಃ — ೧ ದಾತೃಭೋಕ್ತರಿ — ತ್ಯಾಗ ಭೋಗ ಎರಡೂ ಇರುವವನು. ತತ್ಪರಃ ಪ್ರಸಿತಃ ಆಸಕ್ತಃ — ೩ ಒಂದೇ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನು. ಉತ್ಸುಕಃ — ೧ ಇಷ್ಟಾರ್ಥೋದ್ಯುಕ್ತಃ — ಇಷ್ಟವಾದ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ನಿರತನು. ಪ್ರತೀತಃ ಪ್ರಥಿತಃ ಖ್ಯಾತಃ ವಿತ್ತಃ ವಿಜ್ಞಾತಃ ವಿಶ್ರುತಃ — ೬ ಧನಾದಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ನಾದವನು. ಕೃತಲಕ್ಷಣಃ ಆಹತಲಕ್ಷಣಃ — ೨ ಗುಣ್ಯೈಃ ಪ್ರತೀತೇ — ತ್ಯಾಗ ಶೌರ್ಯಾದಿ ಗುಣಗಳಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದವನು. ಇಭ್ಯಃ ಆಢ್ಯಃ ಧನೀ (ನಾಂತ) — ೩ ಹಣವಂತ, ಧನಿಕ. ಸ್ವಾಮೀ (ನಾಂತ) ಈಶ್ವರಃ ಪತಿಃ ಈಶಿತಾ (ಋಕಾರಾಂತ ಪು) ಅಧಿಭೂಃ (ಊಕಾರಾಂತ ಪು) ನಾಯಕಃ ನೇತಾ (ಋಕಾ ರಾಂತ) ಪ್ರಭುಃ ಪರಿವೃಢಃ ಅಧಿಪಃ — ೧೦ ಅಧಿಪತಿ, ಆಳುವವನು. ಅಧಿಕರ್ದ್ಧಿಃ

ಸ್ಯಾದಭ್ಯಾಗಾರಿಕಸ್ತಸ್ಮಿನ್ನುಪಾಧಿಶ್ಚ ಪುಮಾನಯಮ್ ॥ ೧೦೨೮ ॥
ವರಾಂಗರೂಪೋಪೇತೋ ಯಃ ಸಿಂಹಸಂಹನನೋ ಹಿ ಸಃ ।
ನಿರ್ವಾರ್ಯಃ ಕಾರ್ಯಕರ್ತಾ ಯಃ ಸಂಪನ್ನ ಸ್ಸತ್ವಸಂಪದಾ ॥ ೧೦೨೯ ॥
ಅವಾಚಿ ಮೂಕೋಽಥ ಮನೋಜವಸಃ ಸಪಿತೃಸನ್ನಿಭಃ ।
ಸತ್ಕೃತ್ಯಾಲಂಕೃತಾಂ ಕನ್ಯಾಂ ಯೋ ದದಾತಿ ಸ ಕೂಕುದಃ ॥ ೧೦೩೦ ॥
ಲಕ್ಷ್ಮೀವಾನ್ ಲಕ್ಷ್ಮಣಃ ಶ್ರೀಲಃ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಸ್ನಿಗ್ಧಸ್ತು ವತ್ಸಲಃ ।
ಸ್ಯಾದ್ದಯಾಲುಃ ಕಾರುಣಿಕಃ ಕೃಪಾಲುಃ ಸೂರತಃ ಸಮಾಃ ॥ ೧೦೩೧ ॥
ಸ್ವತಂತ್ರೋಽಪಾವೃತಃ ಸ್ವೈರೀ ಸ್ವಚ್ಛಂದೋ ನಿರವಗ್ರಹಃ ।
ಪರತಂತ್ರಃ ಪರಾಧೀನಃ ಪರವಾನ್ನಾಥವಾನಪಿ ॥ ೧೦೩೨ ॥
ಅಧೀನೋ ನಿಘ್ನಆಯತ್ತೋಽಸ್ವಚ್ಛಂದೋ ಗೃಹ್ಯಕೋಪ್ಯಸೌ ।
ಖಲಪೂಸ್ಸ್ಯಾದ್ಬಹುಕರೋ ದೀರ್ಘಸೂತ್ರಶ್ಚಿರಕ್ರಿಯಃ ॥ ೧೦೩೩ ॥
ಜಾಲ್ಮೋಽಸಮೀಕ್ಷ್ಯಕಾರೀ ಸ್ಯಾತ್ಕುಂಠೋ ಮಂದಃಕ್ರಿಯಾಸು ಯಃ ।

ಸಮೃದ್ಧಃ — ೨ ಬಹಳ ಐಶ್ವರ್ಯವುಳ್ಳವನು. ಅಭ್ಯಾಗಾರಿಕಃ ಉಪಾಧಿಃ (ಪು) — ೨ ಕುಟುಂಬವ್ಯಾಪೃತಃ — ಕುಟುಂಬಪೋಷಣೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದವನು. ಸಿಂಹ ಸಂಹನನಃ — ೧ ವರಾಂಗರೂಪೋಪೇತಃ ಯಃ — ಅಂಗಗಳಿಂದಲೂ ಆಕಾರದಿಂದಲೂ ಸುಂದರನಾದವನು. ನಿರ್ವಾರ್ಯಃ (ನಿರ್ಧಾರ್ಯಃ) — ೧ ಸತ್ವಸಂಪದಾ ಸಂಪನ್ನಃ ಕಾರ್ಯಕರ್ತಾ — ಕಷ್ಟಸುಖಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಇದ್ದು ಧೈರ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವನು ॥ ೧೦೨೯ ॥

ಮೂಕಃ — ೧ ಅವಾಚಿ — ಮಾತಿಲ್ಲದ ಮೂಗ. ಮನೋಜವಸಃ — ಪಿತೃ ಸನ್ನಿಭಃ — ೨ ಆಕಾರ ಗುಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ತಂದೆಯನ್ನು ಹೋಲುವವನು. ಕೂಕುದಃ — ೧ ಸತ್ಕೃತ್ಯಾಲಂಕೃತಾಂ ಕನ್ಯಾಂ ಯಃ ದದಾತಿ ಸಃ — ಅಲಂಕೃತಳಾದ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ದಾನ ಮಾಡುವವನು. ಲಕ್ಷ್ಮೀವಾನ್ (ತಾಂತ) ಲಕ್ಷ್ಮಣಃ ಶ್ರೀಲಃ ಶ್ರೀಮಾನ್ (ತಾಂತ) — ೪ ಐಶ್ವರ್ಯವಂತ. ಸ್ನಿಗ್ಧಃ ವತ್ಸಲಃ — ೨ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವನು. ದಯಾಳುಃ ಕಾರುಣಿಕಃ ಕೃಪಾಲುಃ ಸೂ (ಸು) ರತಃ — ೪ ದಯಾವಂತ, ಕರುಣಿ. ಸ್ವತಂತ್ರಃ ಅಪಾವೃತಃ ಸ್ವೈರೀ (ನಾಂತ) ಸ್ವಚ್ಛಂದಃ ನಿರವಗ್ರಹಃ — ೫ ಸ್ವತಂತ್ರನು, ಯಾರಿಗೂ ಅಧೀನನಾಗದಿರುವವನು. ಪರತಂತ್ರಃ ಪರಾಧೀನಃ ಪರವಾನ್ ನಾಥವಾನ್ (೨ ತಾಂತ) ಅಧೀನಃ ನಿಘ್ನಃ ಆಯತ್ತಃ ಅಸ್ವಚ್ಛಂದಃ ಗೃಹ್ಯಕಃ — ೯ ಪರಾಧೀನನು. ಖಲಪೂಃ ಬಹುಕರಃ — ೨ ಅಂಗಣ ಗುಡಿಸುವವನು. ದೀರ್ಘಸೂತ್ರಃ ಚಿರಕ್ರಿಯಃ — ೨ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡುವವನು. ಜಾಲ್ಮಃ ಅಸಮೀಕ್ಷ್ಯಕಾರೀ (ನಾಂತ) — ೨ ವಿಚಾರಿಸದೆ ಆತುರದಿಂದ

ಕರ್ಮಕ್ಷಮೋಽಲಂಕರ್ಮೀಣಃ ಕ್ರಿಯಾವಾನ್ಕರ್ಮಸೂದ್ಯತಃ ||೧೦೩೪||
ಸ ಕಾರ್ಮಃ ಕರ್ಮಶೀಲೋ ಯ ಕರ್ಮಶೂರಸ್ತು ಕರ್ಮಠಃ |
ಭರಣ್ಯಭುಕ್ಕರ್ಮಕರಃ ಕರ್ಮಕಾರಸ್ತು ತತ್ಕ್ರಿಯಃ ||೧೦೩೫||
ಅಪಸ್ನಾತೋ ಮೃತಸ್ನಾತಆಮಿಷಾಶೀ ತು ಶೌಷ್ಕಲಃ |
ಬುಭುಕ್ಷಿತಸ್ಸ್ಯಾತ್ ಕ್ಷುಧಿತೋ ಜಿಘತ್ಸುರಶನಾಯಿತಃ ||೧೦೩೬||
ಪರಾನ್ನಃ ಪರಪಿಂಡಾದೋ ಭಕ್ಷಕೋ ಘಸ್ಮರೋಽದ್ಮರಃ |
ಆದ್ಯೂನಸ್ಸ್ಯಾದೌದರಿಕೋ ವಿಜಿಗೀಷಾವಿವರ್ಜಿತೇ ||೧೦೩೭||
ಉಭೌ ತ್ವಾತ್ಮಂಭರಿಃ ಕುಕ್ಷಿಂಭರಿಃ ಸ್ವೋದರಪೂರಕೇ |
ಸರ್ವಾನ್ನೀನಸ್ತು ಸರ್ವಾನ್ನ ಭೋಜೀ ಗೃಧ್ನುಸ್ತು ಗರ್ಧನಃ ||೧೦೩೮||
ಲುಬ್ಧೋಽಭಿಲಾಷುಕಸ್ತೃಷ್ಣಕ್ ಸಮೌ ಲೋಲುಪಲೋಲುಭೌ |
ಸೋನ್ಮಾದಸ್ತೂನ್ಮದಿಷ್ಣುಸ್ಸ್ಯಾದವಿನೀತಸ್ಸಮುದ್ಧತಃ ||೧೦೩೯||

ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವನು. ಕುಂಠಃ — ೧ ಕ್ರಿಯಾಸು ಯಃ ಮಂದಃ — ಸೋಮಾರಿ. ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಆಲಸ್ಯವುಳ್ಳವನು. ಕರ್ಮಕ್ಷಮಃ ಅಲಂಕರ್ಮೀಣಃ — ೨ ಸಮರ್ಥ. ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಕಾರ್ಯಮಾಡುವವನು. ಕ್ರಿಯಾವಾನ್ — ಕರ್ಮಸು ಉದ್ಯತಃ ಕಾರ್ಯಪ್ರಸಕ್ತನು. ||೧೦೩೪||

ಕಾರ್ಮಃ ಕರ್ಮಶೀಲಃ — ೨ ಕೆಲಸಗಾರ. ಕರ್ಮಶೂರಃ ಕರ್ಮಠಃ — ೨ ಫಲವಾಗುವವರೆಗೆ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವ ಸಾಹಸಿ. ಭರಣ್ಯಭುಕ್ (ಕರ್ಮಣ್ಯಭುಕ್) (ಜಾಂತ) ಕರ್ಮಕರಃ ೨ ಕೂಲಿ ಮಾಡಿ ಜೀವಿಸುವವನು. ಕರ್ಮಕಾರಃ — ೧ ತತ್ಕ್ರಿಯಃ — ಕೂಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವನು, ಬಿಟ್ಟಿಯಾಳು. ಅಪಸ್ನಾತಃ ಮೃತಸ್ನಾತಃ — ಸತ್ತರ್ದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವವನು. ಆಮಿಷಾಶೀ ಶೌಷ್ಕಲಃ — ೨ ಮಾಂಸಾಹಾರಿ. ಬುಭುಕ್ಷಿತಃ ಕ್ಷುಧಿತಃ ಜಿಘತ್ಸುಃ ಅಶನಾಯಿತಃ — ೪ ಹಸಿದವನು. ಪರಾನ್ನಃ ಪರಪಿಂಡಾದಃ — ೨ ಪರಾನ್ನ ತಿಂದು ಜೀವಿಸುವವನು, ಭಕ್ಷಕಃ ಘಸ್ಮರಃ ಅದ್ಮರಃ — ೩ ಹೊಟ್ಟೇಬಾಕ, ತಿಂಡಿಪೋತ. ಆದ್ಯೂನಃ ಔದರಿಕಃ — ೨ ಉತ್ಕರ್ಷೇಚ್ಛಾರಹಿತನಾಗಿ ಸುಖವಾಗಿ ಜೀವಿಸುವವನು. ಆತ್ಮಂಭರಿಃ ಕುಕ್ಷಿಂಭರಿಃ— ೨ ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆ ಮಾತ್ರ ತುಂಬಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವನು, ಸರ್ವಾನ್ನೀನಃ ಸರ್ವಾನ್ನಭೋಜೀ (ನಾಂತ) — ೨ ಜಾತಿಕುಲ ವೆಣಿಸದೆ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆ ತಿನ್ನುವವನು. ಗೃಧ್ನುಃ ಗರ್ಧನಃ ಲುಬ್ಧಃ ಅಭಿಲಾಷುಕಃ ತೃಷ್ಣಕ್ (ಜಾಂತ) — ೫ ಆಸೆಯುಳ್ಳವನು. ಲೋಲುಪಃ ಲೋಲುಭಃ — ೨ ಅತ್ಯಾಸೆಯುಳ್ಳವನು. ಸೋನ್ಮಾದಃ ಉನ್ಮದಿಷ್ಣುಃ — ೨ ಮೂರ್ಛಿತನು, ಭೂತಾವೇಶದಿಂದ ಮೈಮರೆತವನು. ಅವಿನೀತಃ ಸಮುದ್ಧತಃ — ೨ ವಿನಯವಿಲ್ಲದವನು, ಅವನೀತ. ||೧೦೩೯||

ಮತ್ತೇಶೌಂಡೋತ್ಕಟಕ್ಷೀಬಾಃ ಕಾಮುಕೇ ಕಮಿತಾನುಕಃ ।
ಕಮ್ರಃ ಕಮಯಿತಾಽಭೀಕಃ ಕಮನಃ ಕಾಮನೋಭಿಕಃ ॥೧೮೦॥
ವಿಧೇಯೋ ವಿನಯಗ್ರಾಹೀ ವಚನೇಸ್ಥಿತ ಆಶ್ರವಃ ।
ವಶ್ಯಃ ಪ್ರಣೇಯೋ ನಿಭೃತವಿನೀತಃ ಪ್ರಶ್ರಿತಾಸ್ಸಮಾಃ ॥೧೮೧॥
ಧೃಷ್ಟೇ ಧೃಷ್ಣಗ್ವಿಯಾತಶ್ಚ ಪ್ರಗಲ್ಭಃ ಪ್ರತಿಭಾನ್ವಿತೇ ।
ಸ್ಯಾದಧೃಷ್ಟೇತು ಶಾಲೀನೋ ವಿಲಕ್ಷೋ ವಿಸ್ಮಯಾನ್ವಿತೇ ॥೧೮೨॥
ಅಧೀರೇ ಕಾತರಸ್ತ್ರಸ್ತೇ ಭೀರುಭೀರುಕಭೀಲುಕಾಃ ।
ಆಶಂಸುರಾಶಂಸಿತರಿ ಗೃಹಯಾಲುರ್ಗ್ರಹೀತರಿ ॥೧೮೪॥
ಶ್ರದ್ಧಾಲುಃ ಶ್ರದ್ಧಯಾಯುಕ್ತೇ ಪತಯಾಲುಸ್ತು ಪಾತುಕೇ ।
ಲಜ್ಜಾಶೀಲೋಽಪತ್ರಪಿಷ್ಣುರ್ವಂದಾರುರಭಿವಾದಕೇ ॥೧೮೫॥
ಶರಾರುರ್ಘಾತುಕೋ ಹಿಂಸ್ರಃ ಸ್ಯಾದ್ವರ್ಧಿಷ್ಣುಸ್ತು ವರ್ಧನಃ ।

ಮತ್ತಃ ಶೌಂಡಃ ಉತ್ಕಟಃ ಕ್ಷೀಬಃ — ೪ ಹೆಂಡ ಕುಡಿದು ಮೈಮರೆತವನು. ಕಾಮುಕಃ ಕಮಿತಾ (ಋಕಾರಾಂತ) ಅನುಕಃ ಕಮ್ರಃ ಕಾಮಯಿತಾ (ಋಕಾರಾಂತ) ಅಭೀಕಃ ಕಮನಃ ಕಾಮನಃ ಅಭಿಕಃ — ೯ ಕಾಮುಕ. ವಿಧೇಯಃ ವಿನಯಗ್ರಾಹೀ — ೨ ವಿನಯಾದಿ ಒಳ್ಳೇ ನಡತೆಯುಳ್ಳವನು. ವಚನೇಸ್ಥಿತಃ ಆಶ್ರವಃ — ೨ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಕೇಳುವವನು. ವಶ್ಯಃ ಪ್ರಣೇಯಃ — ೨ ಔಷಧಿಮಂತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ವಶನಾದವನು. ನಿಭೃತಃ ವಿನೀತಃ ಪ್ರಶ್ರಿತಃ — ೩ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿದ್ದಲ್ಪಟ್ಟವನು. ಧೃಷ್ಟಃ ಧೃಷ್ಣಕ್ (ಧೃಷ್ಣುಃ) ವಿಯಾತಃ — ೩ ಅವಿನೀತನು, ದಿಟ್ಟನು. ಪ್ರಗಲ್ಭಃ ಪ್ರತಿಭಾನ್ವಿತಃ — ೨ ಹೊಸದಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನು. ಅಧೃಷ್ಟಃ ಶಾಲೀನಃ — ೩ ದಿಟ್ಟತನವಿಲ್ಲದವನು, ಹಂಜೆ. ವಿಲಕ್ಷಃ ವಿಸ್ಮಯಾನ್ವಿತಃ — ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಮೈಮರೆತವನು. ಅಧೀರಃ ಕಾತರಃ — ೨ ಭಯ ಹಸಿವೆ ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಂದ ಕಂಗೆಟ್ಟವನು. ತ್ರಸ್ತಃ (ತ್ರಸ್ನುಃ) ಭೀರುಃ ಭೀರುಕಃ ಭೀಲುಕಃ — ೪ ಅಂಜುಬುರುಕ, ಭಯಶೀಲ. ಆಶಂಸುಃ ಆಶಂಸಿತಾ — ೨ ಏನಾದರೂ ಬಯಸಿ ಕೊರಗುವವನು. ಗೃಹಯಾಲುಃ ಗ್ರಹೀತಾ (ಋಕಾರಾಂತ) — ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವವನು. ಶ್ರದ್ಧಾಲುಃ — ಶ್ರದ್ಧಯಾಯುಕ್ತೇ — ಶ್ರದ್ಧಾವಂತ, ಭಕ್ತಿವಂತ. ಪತಯಾಲುಃ ಪಾತುಕಃ — ೨ ಬೀಳುವ ಸ್ವಭಾವದವನು. ಲಜ್ಜಾಶೀಲಃ ಅಪತ್ರಪಿಷ್ಣುಃ — ನಾಚಿಕೆವಂತ ವಂದಾರುಃ ಅಭಿವಾದಕಃ — ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವವನು. ॥೧೮೫॥

ಶರಾರುಃ ಘಾತುಕಃ ಹಿಂಸ್ರಃ — ೩ ಕೊಲ್ಲುವವನು, ಕಟುಕ. ವರ್ಧಿಷ್ಣುಃ ವರ್ಧನಃ — ೨ ವೃದ್ಧಿಹೊಂದುವವನು. ಉತ್ಪತಿಷ್ಣುಃ ಉತ್ಪತಿತಾ (ಋಕಾರಾಂತ)

—

ಉತ್ಪತಿಷ್ಣುಸ್ತೂತ್ಪತಿತಾಽಲಂಕರಿಷ್ಣುಸ್ತು ಮಂಡನಃ ॥ ೧೦೪೫ ॥
ಭೂಷ್ಣುರ್ಭವಿಷ್ಣುರ್ಭವಿತಾ ವರ್ತಿಷ್ಣುರ್ವರ್ತನಸ್ಸಮೌ ।
ನಿರಾಕರಿಷ್ಣುಃ ಕ್ಷಿಪ್ನುಸ್ಸ್ಯಾತ್ಸಾಂದ್ರಃ ಸ್ನಿಗ್ಧಸ್ತು ಮೇದುರಃ ॥ ೧೦೪೬ ॥
ಜ್ಞಾತಾ ತು ವಿದುರೋ ವಿಂದುರ್ವಿಕಾಸೀ ತು ವಿಕಸ್ವರಃ ।
ವಿಸೃತ್ವರೋ ವಿಸ್ಮರಃ ಪ್ರಸಾರೀ ಚ ವಿಸಾರಿಣಿ ॥ ೧೦೪೭ ॥
ಸಹಿಷ್ಣುಸ್ಸಹನಃ ಕ್ಷಂತಾ ತಿತಿಕ್ಷುಃ ಕ್ಷಮಿತಾ ಕ್ಷಮೀ ।
ಕ್ರೋಧನೋಽಮರ್ಷಣಃ ಕೋಪಿ ಚಂಡಸ್ತ್ವತ್ಯಂತಕೋಪನಃ ॥ ೧೦೪೮ ॥
ಜಾಗರೂಕೋ ಜಾಗರಿತಾ ಘೂರ್ಣಿತಃ ಪ್ರಚಲಾಯಿತಃ ।
ಸ್ವಪ್ನಕ್ ಶಯಾಲುರ್ನಿದ್ರಾಲುರ್ನಿದ್ರಾಣಶಯಿತೌ ಸಮೌ ॥೧೦೪೯ ॥
ಪರಾಙ್ಮುಖಃ ಪರಾಚೀನಸ್ಸ್ಯಾದವಾಙಪ್ಯಧೋಮುಖಃ ।
ದೇವಾನಂಚತಿ ದೇವದ್ರ್ಯಙ್ ವಿಷ್ವದ್ರ್ಯಙ್ ವಿಷ್ವಗಂಚತಿ ॥ ೧೦೫೦ ॥
ಯಃ ಸಹಾಂಚತಿ ಸಧ್ರ್ಯಙ್ ಸ ಸ ತಿರ್ಯಙ್ ಯಸ್ತಿರೋಽಂಚತಿ ।

— ಹಾರುವವನು. ಅಲಂಕರಿಷ್ಣುಃ ಮಂಡನಃ — ೨ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡುವವನು. ಭೂಷ್ಣುಃ ಭವಿಷ್ಣುಃ ಭವಿತಾ — ಮುಂದೆ ಆಗುವವನು, ಉಗುರು ಮುಂತಾದವುಗಳೂ ಆಗುತ್ತವೆ. ವರ್ತಿಷ್ಣುಃ ವರ್ತನಃ — ೨ ಇರತಕ್ಕವನು. ನಿರಾಕರಿಷ್ಣುಃ ಕ್ಷಿಪ್ನುಃ — ೨ ನಿರಾಕರಿಸುವವನು. ಸಾಂದ್ರಃ ಸ್ನಿಗ್ಧಃ ಮೇದುರಃ — ೩ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಗುಂಪಾಗಿ ಇರುವುದು. ಜ್ಞಾತಾ (ಋಕಾರಾಂತ) ವಿದುರಃ ವಿಂದುಃ — ೩ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವವನು. ವಿಕಾಸೀ (ನಾಂತ) ವಿಕಸ್ವರಃ — ೨ ಅರಳುವುದು. ವಿಸೃತ್ವರಃ ವಿಸ್ಮರಃ ಪ್ರಸಾರೀ ವಿಸಾರೀ (೨ ನಾಂತ) — ೪ ಹರಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳದ್ದು. ಸಹಿಷ್ಣುಃ ಸಹನಃ ಕ್ಷಂತಾ (ಋಕಾರಾಂತ) ತಿತಿಕ್ಷುಃ ಕ್ಷಮಿತಾ (ಋ) ಕ್ಷಮೀ (ನಾಂತ) — ೬ ಸೈರಣೆಯುಳ್ಳವ, ಶಾಂತಿವಂತ. ಕ್ರೋಧನಃ ಅಮರ್ಷಣಃ ಕೋಪೀ — ೩ ಮುಂಗೋಪಿ, ಕೋಪಿಷ್ಠ. ಚಂಡಃ — ಅತ್ಯಂತಕೋಪನಃ — ಅಧಿಕ ಕೋಪವುಳ್ಳವನು. ಜಾಗರೂಕಃ ಜಾಗರಿತಾ (ಋ) — ೨ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯುಳ್ಳವನು. ಘೂರ್ಣಿತಃ ಪ್ರಚಲಾಯಿತಃ — ೨ ತೂಕಡಿಸಿ ಬೀಳುವವನು. ಸ್ವಪ್ನಕ್ ಶಯಾಲುಃ ನಿದ್ರಾಲುಃ — ೩ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡುವ ಸ್ವಭಾವದವನು. ನಿದ್ರಾಣಃ (ಣಃ) ಶಯಿತಃ — ಮೈಮರೆತು ನಿದ್ರಿಸುವವನು.

ಪರಾಙ್ಮುಖಃ ಪರಾಚೀನಃ — ೨ ಹಿಂಮುಖವಾಗಿ ನಿಂತವನು, ಬೆನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಓಡುವವನು. ಅವಾಙ್ (ಚಾಂತ) ಅಧೋಮುಖಃ — ೨ ತಲೆ ಬಗ್ಗಿಸಿದವನು. ದೇವದ್ರ್ಯಙ್ (ಚಾಂತ) — ದೇವಾನಂಚತಿ — ದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವನು. ವಿಷ್ವದ್ರ್ಯಙ್ — ವಿಷ್ವಗಂಚತಿ — ಸುತ್ತಲೂ ಹೋಗುವವನು. ಸಧ್ರ್ಯಙ್

ವದೋ ವದಾವದೋ ವಕ್ತಾ ವಾಗೀಶೋ ವಾಕ್ಪತಿಸ್ಸಮೌ ‖ ೧೦೫೧ ‖
ವಾಚೋಯುಕ್ತಿಪಟುರ್ವಾಗ್ಮೀ ವಾವದೂಕೋಽತಿವಕ್ತರಿ ।
ಸ್ಯಾಜ್ಜಲ್ಪಾಕಸ್ತು ವಾಚಾಲೋ ವಾಚಾಟೋ ಬಹುಗರ್ಹ್ಯವಾಕ್ ‖ ೧೦೫೨ ‖
ದುರ್ಮುಖೇ ಮುಖರಾಬದ್ಧಮುಖೌ ಶ್ಲಕ್ಷ್ಣಃ ಪ್ರಿಯವಂದೇ ।
ಲೋಹಲಃ ಸ್ಯಾದಸ್ಫುಟವಾಗ್ಗರ್ಹ್ಯವಾದೀ ತು ಕದ್ವದಃ ‖ ೧೦೫೩ ‖
ಸಮೌ ಕುವಾದಕುಚರೌ ಸ್ಯಾದಸೌಮ್ಯಸ್ವರೋಽಸ್ವರಃ ।
ರವಣಃ ಶಬ್ದನೋ ನಾಂದೀವಾದೀ ನಾಂದೀಕರಸ್ಸಮೌ ‖ ೧೦೫೪ ‖
ಜಡೋಽಜ್ಞೋಽನೇಡಮೂಕಸ್ತು ವಕ್ತುಂ ಶ್ರೋತುಮಶಿಕ್ಷಿತೇ ।
ತೂಷ್ಣೀಂಶೀಲಸ್ತು ತೂಷ್ಣೀಕೋ ನಗ್ನೋಽವಾಸಾ ದಿಗಂಬರೇ ‖ ೧೦೫೫ ‖
ನಿಷ್ಕಾಸಿತೋಽವಕೃಷ್ಟಃ ಸ್ಯಾದಪಧ್ವಸ್ತಸ್ತು ಧಿಕ್ಕೃತಃ ।
ಆತ್ತಗರ್ವೋಽಭಿಭೂತಃ ಸ್ಯಾದ್ದಾಪಿತಸ್ಸಾಧಿತಸ್ಸಮೌ ‖ ೧೦೫೬ ‖

— ಸಹ ಅಂಚತಿ — ಒಟ್ಟಿಗೆ ಹೋಗುವವನು. ತಿರ್ಯಙ್ — ತಿರಃ ಅಂಚತಿ — ಅಡ್ಡವಾಗಿ ನಡೆಯುವಾತನು. ವದಃ ವದಾವದಃ ವಕ್ತಾ (ಋಕಾರಾಂತ) — ೩ ಮಾತುಗಾರ ವಾಚಾಳಿ. ವಾಗೀಶಃ ವಾಕ್ಪತಿಃ — ೨ ತಪ್ಪಿಲ್ಲದೆ ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವವನು. ವಾಚೋಯುಕ್ತಿಪಟುಃ ವಾಗ್ಮೀ (ನಾಂತ) ವಾವದೂಕಃ — ೨ ಹೇಳುವುದನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳುವವನು. ಜಲ್ಪಾಕಃ ವಾಚಾಲಃ ವಾಚಾಟಃ ಬಹುಗರ್ಹ್ಯವಾಕ್ (ಚಾಂತ) — ೪ ಗುಣದೋಷ ನೋಡದೆ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವವನು. ದುರ್ಮುಖಃ ಮುಖರಃ ಆಬದ್ಧಮುಖಃ — ೩ ನಿಷ್ಠುರವಾಗಿ ಹೇಳುವವನು, ಅಪ್ರಿಯವಾದಿ. ಶ್ಲಕ್ಷ್ಣಃ ಪ್ರಿಯಂವದಃ — ೨ ಪ್ರಿಯವಾದಿ. ಲೋಹಲಃ ಅಸ್ಫುಟವಾಕ್ — ೨ ತೊದಲು ಮಾತಿನವನು, ಬಿಕ್ಕಲ. ಗರ್ಹ್ಯವಾದೀ ಕದ್ವದಃ -- ೨ ನಿಂದಿಸುವವನು. ಕುವಾದಃ ಕುಚರಃ — ೨ ಪರದೂಷಣೆ ಮಾಡುವವನು. ಅಸೌಮ್ಯಸ್ವರಃ ಅಸ್ವರಃ — ೨ ಕಠೋರವಾದ ಸ್ವರದವನು. (ಕಿವಿಗೆ ಇಂಪಾಗದ ಸ್ವರ) ರವಣಃ ಶಬ್ದನಃ — ೨ ಕೂಗುವ ಸ್ವಭಾವದವನು. ನಾಂದೀವಾದೀ ನಾಂದೀಕರಃ — ಆಶೀರ್ವಾದ ರೂಪ ದೇವತಾಸ್ತೋತ್ರ ಹೇಳುವವನು. ‖ ೧೦೫೪ ‖

ಜಡಃ ಅಜ್ಞಃ — ೨ ಏನೂ ತಿಳಿಯದವನು, ಮೂಢ. ಅನೇಡಮೂಕಃ — ೧ ವಕ್ತುಂ ಶ್ರೋತುಮಶಿಕ್ಷಿತೇ — ಕಿವುಡೂ ಮೂಗೂ ಎರಡೂ ಉಳ್ಳವನು. ತೂಷ್ಣೀಂಶೀಲಃ ತೂಷ್ಣೀಕಃ— ೨ ಸುಮ್ಮನಿರುವವನು. ನಗ್ನಃ ಅವಾಸಾಃ (ಸಾಂತ) ದಿಗಂಬರಃ — ೩ ಬತ್ತಲೆಯಾದವನು. ನಿಷ್ಕಾಸಿತಃ ಅವಕೃಷ್ಟಃ — ೨ ಹೊರಗೆ ಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟವನು. ಅಪಧ್ವಸ್ತಃ ಧಿಕ್ಕೃತಃ ಆತ್ತಗರ್ವಃ ಅಭಿ

ಪ್ರತ್ಯಾದಿಷ್ಟೋ ನಿರಸ್ತಸ್ಸ್ಯಾತ್ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾತೋ ನಿರಾಕೃತಃ ।
ನಿಕೃತಸ್ಸ್ಯಾದ್ವಿಪ್ರಕೃತೋ ವಿಪ್ರಲಬ್ಧಸ್ತು ವಂಚಿತಃ ॥ ೧೦೫೭ ॥
ಮನೋಹತಃ ಪ್ರತಿಹತಃ ಪ್ರತಿಬದ್ಧೋ ಹತಶ್ಚ ಸಃ ।
ಅಧಿಕ್ಷಿಪ್ತಃ ಪ್ರತಿಕ್ಷಿಪ್ತೋ ಬದ್ಧೇ ಕೀಲಿತಸಂಯುತೌ ॥ ೧೦೫೮ ॥
ಆಪನ್ನ ಆಪತ್ಪ್ರಾಪ್ತಸ್ಸ್ಯಾತ್ಕಾಂದಿಶೀಕೋ ಭಯದ್ರುತಃ ।
ಆಕ್ಷಾರಿತಃ ಕ್ಷಾರಿತೋಽಭಿಶಸ್ತೇ ಸಂಕಸುಕೋಽಸ್ಥಿರೇ ॥ ೧೦೫೯ ॥
ವ್ಯಸನಾರ್ತೋಽಪರಕ್ತೌ ದ್ವೌ ವಿಹಸ್ತವ್ಯಾಕುಲೌ ಸಮೌ ।
ವಿಕ್ಲವೋ ವಿಹ್ವಲಸ್ಸ್ಯಾತ್ತು ವಿವಶೋಽರಿಷ್ಟದುಷ್ಟಧೀಃ ॥ ೧೦೬೦ ॥
ಕಶ್ಯಃ ಕಶಾರ್ಹೇ ಸನ್ನದ್ಧೇ ತ್ವಾತತಾಯೀ ವಧೋದ್ಯತೇ ।
ದ್ವೇಷ್ಯೇ ತ್ವಕ್ಷಿಗತೋ ವಧ್ಯಃ ಶೀರ್ಷಚ್ಛೇದ್ಯ ಇಮೌ ಸಮೌ ॥ ೧೦೬೧ ॥
ವಿಷ್ಯೋ ವಿಷೇಣ ಯೋ ವಧ್ಯೋ ಮುಸಲ್ಯೋ ಮುಸಲೇನಯಃ ।

ಭೂತಃ — ೪ ತಿರಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನು. ದಾಪಿತಃ ಸಾಧಿತಃ — ೨ ತೆರಿಗೆ ಅಥವಾ ದಂಡ ಕೊಟ್ಟವನನು. ಪ್ರತ್ಯಾದಿಷ್ಟಃ ನಿರಸ್ತಃ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾತಃ ನಿರಾಕೃತಃ — ೪ ಅಪರಾಧಿಯಲ್ಲವೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವನು. ನಿಕೃತಃ ವಿಪ್ರಕೃತಃ — ೨ ಪೀಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನು. ವಿಪ್ರಲಬ್ಧಃ ವಂಚಿತಃ — ಮೋಸಗೊಳಸಲ್ಪಟ್ಟವನು. ಮನೋಹತಃ ಪ್ರತಿಹತಃ ಪ್ರತಿಬದ್ಧಃ ಹತಃ — ೪ ಮನಸ್ಸು ಕೆಟ್ಟು ಉತ್ಸಾಹ ವಿಲ್ಲದವನು. ಅಧಿಕ್ಷಿಪ್ತಃ ಪ್ರತಿಕ್ಷಿಪ್ತಃ — ೨ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಗೆ ಗುರಿಯಾದವನು. ಬದ್ಧಃ ಕೀಲಿತಃ ಸಂಯುತಃ — ೩ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟವನು. ಆಪನ್ನಃ ಆಪತ್ಪ್ರಾಪ್ತಃ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದವನು. ಕಾಂದಿಶೀಕಃ ಭಯದ್ರುತಃ — ಭಯದಿಂದ ಓಡಿದವನು. ಆಕ್ಷಾರಿತಃ ಕ್ಷಾರಿತಃ ಅಭಿಶಸ್ತಃ — ೩ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಪರಸ್ತ್ರೀಗಮನ ಮುಂತಾದ ಪಾಪ ಮಾಡಿದವನು. ಸಂಕಸುಕಃ ಅಸ್ಥಿರಃ — ೩ ಸ್ಥಿರವಿಲ್ಲದವನು, ಚಂಚಲ.

ವ್ಯಸನಾರ್ತಃ ಅಪರಕ್ತಃ — ದುಃಖಪೀಡಿತನು, ಜೂಜು ಮುಂತಾದ ವ್ಯಸನಾ ಕ್ರಾಂತ. ವಿಹಸ್ತಃ ವ್ಯಾಕುಲಃ — ೨ ದುಃಖದಿಂದ ಏನೂ ತಿಳಿಯದವನು. ವಿಕ್ಲವಃ ವಿಹ್ವಲಃ — ೨ ಭಯದಿಂದ ನಡುಗುವವನು. ವಿವಶಃ — ೧ ಅರಿಷ್ಟ ದುಷ್ಟಧೀಃ — ಮರಣಾದಿ ಭಯದಿಂದ ಕೊರಗುವವನು. ಕಶ್ಯಃ ಕಶಾರ್ಹಃ — ೨ ತಪ್ಪಿನಿಂದ ಛಡಿ ಏಟಿಗೆ ಗುರಿಯಾದವನು. ಆತತಾಯೀ — ಸನ್ನದ್ಧೇ ವಧೋದ್ಯತೇ — ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಸನ್ನದ್ಧವಾಗಿ ನಿಂತವನು. ದ್ವೇಷ್ಯಃ ಅಕ್ಷಿಗತಃ — ೨ ಹಗೆ ಸಾಧಿಸುವವನು. ವಧ್ಯಃ ಶೀರ್ಷಚ್ಛೇಧ್ಯಃ — ೨ ಕೊಲೆಗೆ ಯೋಗ್ಯನು ವಿಷ್ಯಃ — ೧ ವಿಷೇಣ ಯಃ ವಧ್ಯಃ — ವಿಷ ಹಾಕಿ ಕೊಲ್ಲತಕ್ಕವನು. ಮುಸಲ್ಯಃ — ೧ ಮುಸ ಲೇನ ಯಃ — ದೊಣ್ಣೆಯಿಂದ ಹೊಡೆದು ಕೊಲ್ಲಲು ಯೋಗ್ಯನು. ಶಿಶ್ವಿದಾನಃ

ಶಿಕ್ಷಿದಾನೋಽಕೃಷ್ಣಕರ್ಮಾ ಚಪಲಶ್ಚಿಕುರಸ್ಸಮೌ ||೧೦೬೨||
ದೋಷೈಕದೃಕ್ ಪುರೋಭಾಗೀ ನಿಕೃತಸ್ತ್ವನೃಜುಃ ಶಠಃ |
ಕರ್ಣೇಜಪಸ್ಸೂಚಕಸ್ಸ್ಯಾತ್ಪಿಶುನೋ ದುರ್ಜನಃ ಖಲಃ ||೧೦೬೩||
ನೃಶಂಸೋ ಘಾತುಕಃ ಕ್ರೂರಃ ಪಾಪೋ ಧೂರ್ತಸ್ತು ವಂಚಕಃ |
ಅಜ್ಞೇ ಮೂಢಯಥಾಜಾತ ಮೂರ್ಖ ವೈಧೇಯ ಬಾಲಿಶಾಃ ||೧೦೬೪||
ಕದರ್ಯೇ ಕೃಪಣಕ್ಷುದ್ರಕಿಂಪಚಾನಮಿತಂಪಚಾಃ |
ನಿಃಸ್ವಸ್ತು ದುರ್ವಿಧೋ ದೀನೋ ದರಿದ್ರೋ ದುರ್ಗತೋಽಪಿ ಸಃ ||೧೦೬೫||
ವನೀಯ (ಪ) ಕೋ ಯಾಚನಕೋ ಮಾರ್ಗಣೋ ಯಾಚಕಾರ್ಥಿನೌ |
ಅಹಂಯುಸ್ಸ್ಯಾದಹಂಕಾರೀ ಶುಭಂಯುಸ್ತು ಶುಭಾನ್ವಿತಃ ||೧೦೬೬||
ದಿವ್ಯೋಪಪಾದುಕಾ ದೇವಾ ನೃಗವಾದ್ಯಾ ಜರಾಯುಜಾಃ |
ಸ್ವೇದಜಾಃ ಕೃಮಿದಂಶಾದ್ಯಾಃ ಪಕ್ಷಿಸರ್ಪಾದಯೋಽಂಡಜಾಃ ||೧೦೬೭||

ಅಕೃಷ್ಣಕರ್ಮಾ (ನಾಂತ) — ೨ ಒಳ್ಳೇ ಆಚಾರವಂತ. ಚಪಲಃ ಚಿಕುರಃ — ೨ ಅಪರಾಧವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸದೆ ಶಿಕ್ಷಿಸುವವನು. ದೋಷೈಕದೃಕ್ ಪುರೋಭಾಗೀ (ನಾಂತ) — ತಪ್ಪನ್ನೇ ಹುಡುಕುವವನು. ನಿಕೃತಃ ಅನೃಜುಃ ಶಠಃ — ೩ ನೀಚನು. ಕರ್ಣೇಜಪಃ ಸೂಚಕಃ ಪಿಶುನಃ — ೩ ಚಾಡಿಕೋರ. ದುರ್ಜನಃ ಖಲಃ — ೨ ದುಷ್ಟನು. ನೃಶಂಸಃ ಘಾತುಕಃ ಕ್ರೂರಃ ಪಾಪಃ — ೪ ಹಿಂಸಕನು. ಧೂರ್ತಃ ವಂಚಕಃ — ೨ ಮೋಸಗಾರ. ಅಜ್ಞಃ ಮೂಢಃ ಯಥಾಜಾತಃ ಮೂರ್ಖಃ ವೈಧೇಯಃ — ಬಾಲಿಶಃ — ೬ ಏನೂ ತಿಳಿಯದ ಮೂಢ.

ಕದರ್ಯಃ ಕೃಪಣಃ ಕ್ಷುದ್ರಃ ಕಿಂಪಚಾನಃ ಮಿತಂಪಚಃ — ೫ ಕೃಪಣ.– ಜಿಪುಣ. ನಿಃಸ್ವಃ ದುರ್ವಿಧಃ ದೀನಃ ದರಿದ್ರಃ ದುರ್ಗತಃ — ೫ ಬಡವ, ಗತಿಯಿಲ್ಲದವನು. ವನೀಯ (ಪ) ಕಃ ಯಾಚನಕಃ ಮಾರ್ಗಣಃ ಯಾಚಕಃ ಅರ್ಥೀ (ನಾಂತ) — ೫ ಯಾಚಕ, ತಿರುಪೆಯವನು. ಅಹಂಯುಃ ಅಹಂಕಾರೀ (ನಾಂತ) — ೨ ಗರ್ವಿಷ್ಟನು ಶುಭಂಯುಃ ಶುಭಾನ್ವಿತಃ — ೨ ಶುಭಸೌಖ್ಯವುಳ್ಳವನು. ದಿವ್ಯೋಪಪಾದುಕಃ ದೇವಃ — ೨ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದವನು. ಜರಾಯುಜಃ — ೧ ನೃಗವಾದ್ಯಾಃ — ಮನುಷ್ಯ, ಮೃಗಾದಿಗಳು. ಸ್ವೇದಜಃ — ೧ ಕೃಮಿದಂಶಾದ್ಯಾಃ — ಬೆವರು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಸೊಳ್ಳೆ ಮುಂತಾದವುಗಳು. ಅಂಡಜಃ — ಪಕ್ಷಿಸರ್ಪಾದಯಃ — ಮೊಟ್ಟೆಯೊಡೆದು ಹುಟ್ಟುವ ಹಕ್ಕಿ ಸರ್ಪ ಮುಂತಾದವುಗಳು. ಇವು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ ವಿಶೇಷಣ ಪದಗಳು ||೧೦೬೭||

ಉದ್ಭಿದಸ್ತರುಗುಲ್ಮಾದ್ಯಾ ಉದ್ಭಿದುದ್ಭಿಜ್ಜಮುದ್ಭಿದಮ್ ।
ಸುಂದರಂ ರುಚಿರಂ ಚಾರು ಸುಷಮಂ ಸಾಧು ಶೋಭನಮ್ ॥ ೧೦೬೮ ॥
ಕಾಂತಂ ಮನೋಹರಂ ರುಚ್ಯಂ ಮನೋಜ್ಞಂ ಮಂಜುಮಂಜುಳಮ್ ।
ತದಾಸೇಚನಕಂ ತೃಪ್ತೇರ್ನಾಸ್ತ್ಯಂತೋ ಯಸ್ಯ ದರ್ಶನಾತ್ ॥ ೧೦೬೯ ॥
ಅಭೀಷ್ಟೇಽಭೀಪ್ಸಿತಂ ಹೃದ್ಯಂ ದಯಿತಂ ವಲ್ಲಭಂ ಪ್ರಿಯಮ್ ।
ನಿಕೃಷ್ಟಪ್ರತಿಕೃಷ್ಟಾರ್ವರೇಫಯಾಪ್ಯಾವಮಾಧಮಾಃ ॥ ೧೦೭೦ ॥
ಕುಪೂಯಕುತ್ಸಿತಾವದ್ಯಖೇಟಗರ್ಹ್ಯಾಣಕಾಃ ಸಮಾಃ ।
ಮಲೀಮಸಂ ತು ಮಲಿನಂ ಕಚ್ಚರಂ ಮಲದೂಷಿತಮ್ ॥ ೧೦೭೧ ॥
ಪೂತಂ ಪವಿತ್ರಂ ಮೇಧ್ಯಂ ಚ ವೀಧ್ರಂ ತು ವಿಮಲಾರ್ಥಕಮ್ ।
ನಿರ್ಣಿಕ್ತಂ ಶೋಧಿತಂ ಮೃಷ್ಟಂ ನಿಃಶೋಧ್ಯ ಮನವಸ್ಕರಮ್ ॥೧೦೭೨॥
ಅಸಾರಂ ಫಲ್ಗು ಶೂನ್ಯಂ ತು ವಶಿಕಂ ತುಚ್ಛರಿಕ್ತಕೇ ।
ಕ್ಲೀಬೇ ಪ್ರಧಾನಂ ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರವೇಕಾನುತ್ತ ಮೋತ್ತಮಾಃ ॥೧೦೭೩॥

ಉದ್ಭಿದಃ — ೧ ತರುಗುಲ್ಮಾದ್ಯಾಃ — ನೆಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಮರ ಗಿಡ ಬಳ್ಳಿ ಮುಂತಾದವುಗಳು. ಉದ್ಭಿತ್ ಉದ್ಭಿಜ್ಜಂ ಉದ್ಭಿದಂ — ೩ ನೆಲವನ್ನು ಯೊಡೆದು ಬರುವ ಮರಹುಲ್ಲು ಮುಂತಾದವುಗಳು. ಸುಂದರಂ ರುಚಿರಂ ಚಾರು (ಉಕಾರಾಂತ — ನ) ಸುಷಮಂ ಸಾಧು ಶೋಭನಂ ಕಾಂತಂ ಮನೋಹರಂ ರುಚ್ಯಂ ಮನೋಜ್ಞಂ ಮಂಜು ಮಂಜುಳಂ — ೧೨ ಮನೋಹರವಾದುದು, ಸುಂದರ ವಾಗಿರುವುದು.

ಆಸೇಚನಕಂ —ಯಸ್ಯ ದರ್ಶನಾತ್ ತೃಪ್ತೇಃ ಅಂತಃ ನಾಸ್ತಿ—ಎಷ್ಟು ನೋಡಿ ದರೂ ಇನ್ನೂ ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ ಹುಟ್ಟುವುದು, ಅತಿ ಸುಂದರವಾದುದು. ಅಭೀಪ್ಸಿತಂ ಅಭೀಷ್ಟಂ ಹೃದ್ಯಂ ದಯಿತಂ ವಲ್ಲಭಂ ಪ್ರಿಯಂ — ೬ ಇಷ್ಟ ವಾದುದು. ನಿಕೃಷ್ಟಃ ಪ್ರತಿಕೃಷ್ಟಃ ಅರ್ವಾ (ನಾಂತ) ರೇಫಃ ಯಾಪ್ಯಃ ಅವಮಃ ಅಧಮಃ ಕುಪೂಯಃ ಕುತ್ಸಿತಃ ಅವದ್ಯಃ ಖೇಟಃ ಗರ್ಹ್ಯಃ ಅಣಕಃ — ೧೩ ಜಾತಿ ಆಚಾರ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾದವನು, ನೀಚನು. ಮಲೀಮಸಂ ಮಲಿನಂ ಕಚ್ಚರಂ ಮಲದೂಷಿತಂ — ೪ ಕೊಳಕಾದುದು. ಪೂತಂ ಪವಿತ್ರಂ ಮೇಧ್ಯಂ — ೩ ಶುದ್ಧವಾದುದು, ಪವಿತ್ರ ವಸ್ತು. ವೀಧ್ರಂ — ೧ ಕಶ್ಮಲವಿಲ್ಲದ ಸ್ಫಟಿಕಾದಿಗಳು. ನಿರ್ಣಿಕ್ತಂ ಶೋಧಿತಂ ಮೃಷ್ಟಂ ನಿಶ್ಶೋಧ್ಯಂ ಅನವಸ್ಕರಂ — ೫ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಶೋಧಿಸಿರುವುದು. ಅಸಾರಂ ಫಲ್ಗು (ನ) — ೨ ಸಾರವಿಲ್ಲದ್ದು. ಜಳ್ಳು. ಶೂನ್ಯಂ ವಶಿಕಂ ತುಚ್ಛಂ ರಿಕ್ತಕಂ — ೪ ಬರಿದಾಗಿರುವುದು, ಶೂನ್ಯ. ಪ್ರಧಾನಂ ಪ್ರಮುಖಃ ಪ್ರವೇಕಃ ಅನುತ್ತಮಃ

ಮುಖ್ಯವರ್ಯವರೇಣ್ಯಾಶ್ಚ ಪ್ರವರ್ಹೋಽನವರಾರ್ಘ್ಯವತ್ ।
ಪರಾರ್ಘ್ಯಾಗ್ರಪ್ರಾಗ್ರಹರಪ್ರಾಗ್ರ್ಯಾಗ್ರ್ಯಾಗ್ರೀಯಮಗ್ರಿಯಮ್ ॥ ೧೦೭೪ ॥
ಶ್ರೇಯಾನ್ ಶ್ರೇಷ್ಠಃ ಪುಷ್ಕಲಸ್ಸ್ಯಾತ್ಸತ್ತಮಶ್ಚಾತಿಶೋಭನೇ ।
ಸ್ಯುರುತ್ತರಪದೇ ವ್ಯಾಘ್ರ ಪುಂಗವರ್ಷಭಕುಂಜರಾಃ ॥ ೧೦೭೫ ॥
ಸಿಂಹಶಾರ್ದೂಲನಾಗಾದ್ಯಾಃ ಪುಂಸಿ ಶ್ರೇಷ್ಠಾರ್ಥಗೋಚರಾಃ ।
ಅಪ್ರಾಗ್ರ್ಯಂ ದ್ವಯಹೀನೇದ್ವೇ ಅಪ್ರಧಾನೋಪಸರ್ಜನೇ ॥ ೧೦೭೬ ॥
ವಿಶಂಕಟಂ ಪೃಥು ಬೃಹದ್ವಿಶಾಲಂ ಪೃಥುಲಂ ಮಹತ್ ।
ವಡ್ರೋರು ವಿಪುಲಂ ಪೀನಪೀವ್ನೀ ತು ಸ್ಥೂಲಪೀವರೇ ॥ ೧೦೭೭ ॥
ಸ್ತೋಕಾಲ್ಪಕ್ಷುಲ್ಲಕಾಃ ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ಶ್ಲಕ್ಷ್ಣಂದಭ್ರಂ ಕೃಶಂ ತನು ।
ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ಮಾತ್ರಾ ತ್ರುಟಃ ಪುಂಸಿ ಲವಲೇಶಕಣಾಣವಃ ॥ ೧೦೭೮ ॥
ಅತ್ಯಲ್ಪೇಽಲ್ಪಿಷ್ಟಮಲ್ಪೀಯಂ ಕನೀಯೋಽಣೀಯ ಇತ್ಯಪಿ ।
ಪ್ರಭೂತಂ ಪ್ರಚುರಂ ಪ್ರಾಜ್ಯಮದಭ್ರಂ ಬಹುಲಂ ಬಹು ॥ ೧೦೭೯ ॥

ಉತ್ತಮಃ ಮುಖ್ಯಃ ವರ್ಯಃ ವರೇಣ್ಯಃ ಪ್ರವರ್ಹಃ ಅನವರಾರ್ಘ್ಯಃ ಪರಾರ್ಘ್ಯಃ ಅಗ್ರಂ ಪ್ರಾಗ್ರಹರಂ ಅಗ್ರ್ಯಂ ಅಗ್ರೀಯಂ ಅಗ್ರಿಯಮ್ — ೧೭ ಉತ್ತಮವಾದುದು. ಮುಖ್ಯ.

ಶ್ರೇಯಾನ್ (ಸಾಂತ ಪು) ಶ್ರೇಷ್ಠಃ ಪುಷ್ಕಲಃ ಸತ್ತಮಃ ಅತಿಶೋಭನಃ — ೫ ಅತಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು. ಪ್ರಧಾನಾದಿ ಅತಿಶೋಭನ ಪದದವರೆಗೂ ಉತ್ತಮ ಪರ್ಯಾಯವಾಚಿಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ವ್ಯಾಘ್ರಃ ಪುಂಗವಃ ಋಷಭಃ ಕುಂಜರಃ ಸಿಂಹಃ ಶಾರ್ದೂಲಃ ನಾಗಃ — ೯ ಉತ್ತರಪದೇ ಶ್ರೇಷ್ಠಾರ್ಥಗೋಚರಾಃ ಈ ಪದಗಳು ಒಂದು ಪದದ ಮುಂದೆ ಬಂದರೆ ಆಗ ವಿಶೇಷ್ಯವಾದ ಆ ಪೂರ್ವ ಪದದ ಶ್ರೈಷ್ಠ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಉದಾ — ರಾಜಸಿಂಹಃ ಜನಪುಂಗವಃ ಗಜ ಕುಂಜರಃ — ಇತ್ಯಾದಿ — ರಾಜಶ್ರೇಷ್ಠ ಇತ್ಯಾದಿ ಅರ್ಥಗಳು. ಅಪ್ರಾಗ್ರ್ಯಂ ಅಪ್ರಧಾನಂ ಉಪಸರ್ಜನಂ — ೩ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲದಿರುವುದು. ವಿಶಂಕಟಂ ಪೃಥು ಬೃಹತ್ ವಿಶಾಲಂ ಪೃಥುಲಂ ಮಹತ್ ವಡ್ರಂ (ರುಂದ್ರಂ) ಉರು ವಿಪುಲಂ ೯ ವಿಶಾಲವಾದುದು, ದೊಡ್ಡದು. ಪೀನಂ ಪೀವ (ನಾಂತ — ನ) ಸ್ಥೂಲಂ ಪೀವರಂ — ೪ ದಪ್ಪವಾದುದು. ಸ್ತೋಕಃ ಅಲ್ಪಃ ಕ್ಷುಲ್ಲಕಃ ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ಶ್ಲಕ್ಷ್ಣಂ ದಭ್ರಂ ಕೃಶಂ ತನು (ನ) — ೮ ಕೃಶವಾದುದು, ಸಣ್ಣದು. ಮಾತ್ರಾ ತ್ರುಟಿಃ (ಸ್ತ್ರೀ) ಲವಃ ಲೇಶಃ ಕಣಃ ಅಣುಃ — ೬ ಕೊಂಚ, ಸ್ವಲ್ಪ. ಅಲ್ಪಿಷ್ಟಂ ಅಲ್ಪೀಯಃ ಕನೀಯಃ ಅಣೀಯಃ ೩ (ಸಾಂತ ನ) — ೪ ಅತ್ಯಲ್ಪವಾದುದು. ಪ್ರಭೂತಂ ಪ್ರಚುರಂ ಪ್ರಾಜ್ಯಂ ಅದಭ್ರಂ ಬಹುಲಂ

ಪುರುಹಂ ಪುರುಭೂಯಿಷ್ಠಂ ಸ್ಫಾರಂಭೂಯಶ್ಚ ಭೂರಿ ಚ ||
ಪರಶ್ಶತಾದ್ಯಾಸ್ತೇ ಯೇಷಾಂ ಪರಾ ಸಂಖ್ಯಾ ಶತಾಧಿಕಾತ್ || ೧೦೮೦ ||
ಗಣನೀಯೇ ತು ಗಣೇಯಂ ಸಂಖ್ಯಾತೇ ಗಣಿತಮಥ ಸಮಂ ಸರ್ವಮ್ |
ವಿಶ್ವಮಶೇಷಂ ಕೃತ್ಸ್ನಂ ಸಮಸ್ತನಿಖಿಲಾಖಿಲಾನಿ ನಿಃಶೇಷಮ್ || ೧೦೮೧ ||
ಸಮಗ್ರಂ ಸಕಲಂ ಪೂರ್ಣಮಖಂಡಂ ಸ್ಯಾದನೂನಕೇ |
ಘನಂ ನಿರಂತರಂ ಸಾಂದ್ರಂ ಪೇಲವಂ ವಿರಲಂ ತನು || ೧೦೮೨ ||
ಸಮೀಪೇ ನಿಕಟಾಸನ್ನಸನ್ನಿಕೃಷ್ಟಸನೀಡವತ್ |
ಸದೇಶಾಭ್ಯಾಶಸವಿಧಸಮರ್ಯಾದಸವೇಶವತ್ || ೧೦೮೩ ||
ಉಪಕಂಠಾಂತಿಕಾಭ್ಯರ್ಣಾಭ್ಯಗ್ರಾ ಅಪ್ಯಭಿತೋಽವ್ಯಯಮ್ |
ಸಂಸಕ್ತೇ ತ್ವವ್ಯವಹಿತಮಪದಾಂತರಮಿತ್ಯಪಿ || ೧೦೮೪ ||
ನೇದಿಷ್ಠಮಂತಿಕತಮಂ ಸ್ಯಾದ್ದೂರಂ ವಿಪ್ರಕೃಷ್ಟಕಮ್ |
ದವೀಯಶ್ಚದವಿಷ್ಠಂ ಚ ಸುದೂರಂ ದೀರ್ಘಮಾಯತಮ್ || ೧೦೮೫ ||

ಬಹು (ನ) ಪುರುಹಂ ಪುರು ಭೂಯಿಷ್ಠಂ ಸ್ಫಾರಂ ಭೂಯಃ (ಸಾಂತ ನ) ಭೂರಿ (ನ) — ೧೨ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದು. || ೧೦೮೦ ||

ಪರಶ್ಶತಂ ಪರಸಹಸ್ರಂ — ೨ ಯೇಷಾಂ ಸಂಖ್ಯಾ ಶತಾಧಿಕಾತ್ ಪರಾಃ — ನೂರಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾದವುಗಳು. ಗಣನೀಯಃ ಗಣೇಯಂ — ೨ ಎಣಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾದವುಗಳು. ಗಣಿತಂ — ಸಂಖ್ಯಾತೇ — ಲೆಕ್ಕಮಾಡಿದ ವಸ್ತು. ಸಮಂ ಸರ್ವಂ ವಿಶ್ವಂ ಅಶೇಷಂ ಕೃತ್ಸ್ನಂ ಸಮಸ್ತಂ ನಿಖಿಲಂ ಅಖಿಲಂ ನಿಃಶೇಷಂ ಸಮಗ್ರಂ ಸಕಲಂ ಪೂರ್ಣಂ ಅಖಂಡಂ ಅನೂನಕಂ (ಸಂಪೂರ್ಣಂ ಪುಷ್ಕಲಂ ಅವಿಕಲಂ ಅಭಿನ್ನಂ) — ೧೪ ಎಲ್ಲಾ ಎಂದರ್ಥ, ಸಂಪೂರ್ಣ. ಘನಂ ನಿರಂತರಂ ಸಾಂದ್ರಂ = ೩ ದಟ್ಟವಾಗಿರುವುದು, ಒತ್ತಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವುದು. ಪೇಲವಂ ವಿರಲಂ ತನು — ೩ ವಿರಳ, ತೆಳ್ಳಗಾಗಿರುವುದು. ಸಮೀಪಂ ನಿಕಟಂ ಆಸನ್ನಂ ಸನ್ನಿಕೃಷ್ಟಂ ಸನೀಡಂ ಸದೇಶಂ ಅಭ್ಯಾಶಂ ಸವಿಧಂ ಸಮರ್ಯಾದಂ ಸವೇಶಂ ಉಪಕಂಠಃ ಅಂತಿಕಃ ಅಭ್ಯರ್ಣಃ ಅಭ್ಯಗ್ರಃ ಅಭಿತಃ — ೧೫ ಸಮೀಪ, ಹತ್ತಿರ. ಸಂಸಂಕ್ತಂ ಅವ್ಯವಹಿತಂ ಅಪದಾಂತರಂ — ೩ ಜೆರಕೆಯಾದದ್ದು. ನೇದಿಷ್ಠಂ ಅಂತಿಕತಮಂ — ೨ ಅತಿ ಸಮೀಪವಾದದ್ದು. ದೂರಂ ವಿಪ್ರಕೃಷ್ಟಕಂ — ೨ ದೂರವಾದುದು. ದವೀಯಃ (ಸಾಂತ ನ) ದವಿಷ್ಠಂ ಸುದೂರಂ — ೩ ಬಹಳ ದೂರವಾದುದು. ದೀರ್ಘಂ ಆಯತಂ — ೨ ಉದ್ದವಾದುದು. || ೧೦೮೫ ||

ವರ್ತುಲಂ ನಿಸ್ತಲಂ ವೃತ್ತಂ ಬಂಧುರಂ ತೂನ್ನತಾನತವ್ ।
ಉಚ್ಚಪ್ರಾಂಶೂನ್ನ ತೋದಗ್ರೋಚ್ಛ್ರಿತಾಸ್ತುಂಗೇಽಥ ವಾಮನೇ ॥ ೧೦೮೬ ॥
ನ್ಯಙ್ ನೀಚಖರ್ವಹ್ರಸ್ವಾಃ ಸ್ಯುರವಾಂಗೇಽವನತಾನತವ್ ।
ಅರಾಲಂ ವೃಜಿನಂ ಜಿಹ್ಮಮೂರ್ಮಿಮತ್ಕುಂಚಿತಂ ನತವ್ ॥ ೧೦೮೭ ॥
ಆವಿದ್ಧಂ ಕುಟಿಲಂ ಭುಗ್ನಂ ವೇಲ್ಲಿತಂ ವಕ್ರಮಿತ್ಯಪಿ ।
ಋಜಾವಜಿಹ್ಮಪ್ರಗುಣೌ ವ್ಯಸ್ತೇ ತ್ವಪ್ರಗುಣಾಕುಲೌ ॥ ೧೦೮೮ ॥
ಶಾಶ್ವತಸ್ತು ಧ್ರುವೋ ನಿತ್ಯಸದಾತನಸನಾತನಾಃ ।
ಸ್ಥಾಸ್ನುಃ ಸ್ಥಿರತರಃ ಸ್ಥೇಯಾನೇಕರೂಪತಯಾ ತು ಯಃ ॥ ೧೦೮೯ ॥
ಕಾಲವ್ಯಾಪೀ ಸ ಕೂಟಸ್ಥಃ ಸ್ಥಾವರೋ ಜಂಗಮೇತರಃ ।
ಚರಿಷ್ಣು ಜಂಗಮಚರಂ ತ್ರಸಮಿಂಗಂ ಚರಾಚರವ್ ॥ ೧೦೯೦ ॥
ಚಲನಂ ಕಂಪನಂ ಕಂಪ್ರಂ ಚಲಂ ಲೋಲಂ ಚಲಾಚಲಂ ।
ಚಂಚಲಂ ತರಲಂ ಚೈವ ಪಾರಿಪ್ಲವ ಪರಿಪ್ಲವೇ ॥ ೧೦೯೧ ॥
ಅತಿರಿಕ್ತಸ್ಸಮಧಿಕೋ ದೃಢಸಂಧಿಸ್ತು ಸಂಹತಃ ।
ಕರ್ಕಶಂ ಕಠಿಣಂ ಕ್ರೂರಂ ಕಠೋರಂ ನಿಷ್ಠುರಂ ದೃಢವ್ ॥ ೧೦೯೨ ॥

ವರ್ತುಲಂ ನಿಸ್ತಲಂ ವೃತ್ತಂ — ೩ ಗುಂಡಾಗಿರುವುದು. ಬಂಧುರಂ ಉನ್ನತಾನತಂ — ೨ ಉದ್ದವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಗ್ಗಿರುವುದು. ವಾಮನಃ ನ್ಯಙ್ (ಜಾಂತ) ನೀಚಃ ಖರ್ವಃ ಹ್ರಸ್ವಃ — ೫ ಗಿಡ್ಡಾಗಿರುವುದು. ಅವಾಂಗಂ (ಅವಾಗ್ರಂ) ಅವನತಂ ಆನತಂ — ೩ ಬಗ್ಗಿರುವುದು. ಅರಾಳಂ ವೃಜಿನಂ ಜಿಹ್ಮಂ ಊರ್ಮಿಮತ್ ಕುಂಚಿತಂ ನತಂ ಆವಿದ್ಧಂ ಕುಟಿಲಂ ಭುಗ್ನಂ ವೇಲ್ಲಿತಂ ವಕ್ರಂ — ೧೧ ಡೊಂಕಾಗಿರುವುದು. ಋಜುಃ ಅಜಿಹ್ಮಃ ಪ್ರಗುಣಃ — ೩ ನೆಟ್ಟಗಿರುವುದು. ವ್ಯಸ್ತಃ ಅಪ್ರಗುಣಃ ಆಕುಲಃ — ೩ ಹರಡಿರುವುದು, ಕೆದರಿರುವುದು. ಶಾಶ್ವತಃ ಧ್ರುವಃ ನಿತ್ಯಃ ಸನಾತನಃ — ೫ ಶಾಶ್ವತವಾದುದು, ನಾಶವಿಲ್ಲದುದು. ಸ್ಥಾಸ್ನುಃ ಸ್ಥಿರತರಃ ಸ್ಥೇಯಾನ್ (ಸಾಂತ) — ೩ ಬಹುಕಾಲ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುವುದು. ಕೂಟಸ್ಥಃ — ೧ ಏಕರೂಪತಯಾ ಯಃ ಕಾಲವ್ಯಾಪೀ — ಯಾವಾಗಲೂ ಒಂದೇ ಸಮನಾಗಿ ವಿಕಾರವಿಲ್ಲದ ಪರಮಾತ್ಮನು. ಸ್ಥಾವರಃ ಜಂಗಮೇತರಃ — ೨ ಚಲನೆ ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವ ಬೆಟ್ಟ ಮರ ಮುಂತಾದವುಗಳು. ಚರಿಷ್ಣುಃ ಜಂಗಮಃ ಚರಂ ತ್ರಸಂ ಇಂಗಂ ಚರಾಚರಂ — ೬ ಚರವಸ್ತು, ಚಲಿಸುವ ಪ್ರಾಣಿ.

ಚಲನಂ ಕಂಪನಂ ಕಂಪ್ರಂ — ೩ ಅಲ್ಲಾಡುವ ಎಲೆ ಮುಂತಾದವುಗಳು. ಚಲಂ ಲೋಲಂ ಚಲಾಚಲಂ ಚಂಚಲಂ ತರಲಂ ಪಾರಿಪ್ಲವಂ ಪರಿಪ್ಲವಂ — ೭ ಚಂಚಲವಾದುದು. ಅತಿರಿಕ್ತಃ ಸಮಧಿಕಃ — ೨ ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದು

ಜಠರಂ ಮೂರ್ತಿಮನ್ಮೂರ್ತಂ ಪ್ರವೃದ್ಧಂ ಪ್ರೌಢಮೇಧಿತಂ ।
ಪುರಾಣೇ ಪ್ರತನಪ್ರತ್ನ ಪುರಾತನಚಿರಂತನಾಃ ॥ ೧೯೯೩ ॥
ಪ್ರತ್ಯಗ್ರೋಽಭಿನವೋ ನವ್ಯೋ ನವೀನೋ ನೂತನೋ ನವಃ ।
ನೂತ್ನಶ್ಚ ಸುಕುಮಾರಂ ತು ಕೋಮಲಂ ಮೃದುಲಂ ಮೃದು ॥ ೧೯೯೪ ॥
ಅನ್ವಗನ್ವಕ್ಷಮನುಗೇಽನುಪದಂ ಕ್ಲೀಬಮವ್ಯಯಮ್ ।
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ ಸ್ಯಾದೈಂದ್ರಿಯಕಮಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮತೀಂದ್ರಿಯಮ್ ॥ ೧೯೯೫ ॥
ಏಕತಾನೋಽನನ್ಯವೃತ್ತಿರೇಕಾಗ್ರ್ಯ ಕಾಯನಾವಪಿ ।
ಅಪ್ಯೇಕಸರ್ಗ ಏಕಾಗ್ರೋಽಪ್ಯೇಕಾಯನಗತೋಽಪಿ ಸಃ ॥ ೧೯೯೬ ॥
ಪುಂಸ್ಯಾದಿಃ ಪೂರ್ವಪೌರಸ್ತ್ಯಪ್ರಥಮಾದ್ಯಾ ಅಥಾಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ।
ಅಂತೋ ಜಘನ್ಯಂ ಚರಮಮಂತ್ಯಪಾಶ್ಚಾತ್ಯಪಶ್ಚಿಮಾಃ ॥ ೧೯೯೭ ॥
ಮೋಘಂ ನಿರರ್ಥಕಂ ಸ್ಪಷ್ಟಂ ಸ್ಫುಟಂ ಪ್ರವ್ಯಕ್ತಮುಲ್ಬಣಮ್।

ದೃಢಸಂಧಿಃ ಸಂಹತಃ — ೨ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಬೆಸದಿರುವುದು. ಕರ್ಕಶಂ ಕಠಿನಂ ಕ್ರೂರಂ ಕಠೋರಂ ನಿಷ್ಠುರಂ ದೃಢಂ ಜಠರಂ ಮೂರ್ತಿಮತ್ (ತಾಂತ — ನ) ಮೂರ್ತಂ — ೯ ಕಠಿಣವಾಗಿರುವುದು. ಮೂರ್ತಿಮತ್ತಾದುದು. ಪ್ರವೃದ್ಧಂ ಪ್ರೌಢಂ ಏಧಿತಂ — ೩ ಚನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರುವುದು. ಪುರಾಣಃ ಪ್ರತನಃ ಪ್ರತ್ನಃ ಪುರಾತನಃ ಚಿರಂತನಃ — ೫ ಬಹಳ ಹಳೆತಾದುದು. ಪ್ರತ್ಯಗ್ರಃ ಅಬಿನವಃ ನವ್ಯಃ ನವೀನಃ ನೂತನಃ ನವಃ ನೂತ್ನಃ — ೭ ಹೊಸದು. ನೂತನವಾದುದು. ಸುಕುಮಾರಂ ಕೋಮಲಂ ಮೃದುಲಂ ಮೃದು — ೪ ಮೆತ್ತಗಾಗಿರುವುದು ಅನ್ವಕ್ (ಚಾಂತ — ನ) ಅನ್ವಕ್ಷಂ ಅನುಗಂ ಅನುಪದಂ — ೪ ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋಗುವುದು. (ಇವು ಅವ್ಯಯ ನಪುಂಸಕ ಗಳು) ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ ಐಂದ್ರಿಯಕಂ — ೨ ಕಣ್ಣು ಮೊದಲಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ರೂಪಾದಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಗೋಚರಿಸುವ ಸುಖದುಃಖಾದಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ. ಆ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ವಿಷಯವಾದ ರೂಪಾದಿಗಳಿಗೂ ಹೆಸರು.

ಏಕತಾನಂ ಅನನ್ಯವೃತ್ತಿಃ ಏಕಾಗ್ರ್ಯಃ ಏಕಾಯನಃ ಏಕಸರ್ಗಃ ಏಕಾಯನಗತಃ — ಒಂದೇ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನು. ಆದಿಃ (ನಿತ್ಯ ಪು) ಪೂರ್ವಂ ಪೌರಸ್ತ್ಯಃ ಪ್ರಥಮಃ ಆದ್ಯಃ — ೫ ಮೊದಲನೆ ಯವನು. ಅಂತಃ ಜಘನ್ಯಃ ಚರಮಂ ಅಂತ್ಯಃ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯಃ ಪಶ್ಚಿಮಃ — ೬ ಕಡೆಯವನು, ಅಂತ್ಯ. ಮೋಘಂ ನಿರರ್ಥಕಂ — ೨ ಫಲವಿಲ್ಲದಿರು ವುದು. ಸ್ಪಷ್ಟಂ ಸ್ಫುಟಂ ಪ್ರವ್ಯಕ್ತಂ ಉಲ್ಬಣಂ — ೪ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದುದು. ಪ್ರಚಾರವಾದುದು. ಸಾಧಾರಣಂ ಸಾಮಾನ್ಯಂ — ೨ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದಿರುವುದು.

ಸಾಧಾರಣಂ ತು ಸಾಮಾನ್ಯ ಮೇಕಾಕಿ ತ್ವೇಕ ಏಕಕಃ ॥ ೧೯೮ ॥
ಭಿನ್ನಾರ್ಥಕಾ ಅನ್ಯತರ ಏಕಸ್ತ್ವೋsನ್ಯೇತರಾವಪಿ ।
ಉಚ್ಚಾವಚಂ ನೈಕಭೇದಮುಚ್ಚಂಡಮವಿಲಂಬಿತಮ್ ॥ ೧೯೯ ॥
ಅರುಂತುದಸ್ತು ಮರ್ಮಸ್ಪೃಗಬಾಧಂ ತು ನಿರರ್ಗಲಮ್ ।
ಪ್ರಸವ್ಯಂ ಪ್ರತಿಕೂಲಂ ಸ್ಯಾದಪಸವ್ಯಮಪಷ್ಟು ಚ ॥ ೧೧೦೦ ॥
ವಾಮಂ ಶರೀರಂ ಸವ್ಯಂ ಸ್ಯಾದಪಸವ್ಯಂ ತು ದಕ್ಷಿಣಮ್ ।
ಸಂಕಟಂನಾತು ಸಂಬಾಧಃ ಕಲಿಲಂ ಗಹನಂ ಸಮೇ ॥ ೧೧೦೧ ॥
ಸಂಕೀರ್ಣೇ ಸಂಕುಲಾಕೀರ್ಣೇ ಮುಂಡಿತಂ ಪರಿವಾಪಿತಮ್ ।
ಗ್ರಂಥಿತಂ ಸಂದಿತಂ ದೃಬ್ಧಂ ವಿಸೃತಂ ವಿಸ್ತೃತಂ ತತಮ್ ॥ ೧೧೦೨ ॥
ಅಂತರ್ಗತಂ ವಿಸ್ಮೃತಂ ಸ್ಯಾತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಪ್ರಣಿಹಿತೇ ಸಮೇ ।
ವೇಲ್ಲಿತಪ್ರೇಂಖಿತಾಧೂತಚಲಿತಾಕಂಪಿತಾ-ಧುತೇ ॥ ೧೧೦೩ ॥
ಮತ್ತನುನ್ನಾಸ್ತನಿಷ್ಠ್ಯೂತಾವಿದ್ಧಕ್ಷಿಪ್ತೇರಿತಾಃ ಸಮಾಃ ।
ಪರಿಕ್ಷಿಪ್ತಂ ತು ನಿವೃತಂ ಮೂಷಿತಂ ಮುಷಿತಾರ್ಥಕಮ್ ॥ ೧೧೦೪ ॥

ಬಳಕೆಯಾದುದು. ಏಕಾಕೀ (ನಾಂತ) ಏಕಃ ಏಕಕಃ — ೩ ಒಬ್ಬಂಟಿಗ. ಅನ್ಯತರಃ ಏಕಃ ತ್ವಃ ಅನ್ಯಃ ಇತರಃ — ಭಿನ್ನಾರ್ಥಕಾಃ — ಭಿನ್ನವಾದ ಅರ್ಥವುಳ್ಳ ಸರ್ವನಾಮ ಪದಗಳು. ಉಚ್ಚಾವಚಂ ನೈಕಭೇದಃ — ೨ ಬಗೆ ಬಗೆಯಾಗಿರುವುದು, ನಾನಾ ರೀತಿಯಾಗಿರುವುದು. ಉಚ್ಚಂಡಂ ಅವಿಲಂಬಿತಂ — ೨ ಆತುರವಾಗಿರುವುದು ತ್ವರೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದು. ಅಬಾಧಂ ನಿರರ್ಗಲಂ — ೨ ತಡೆಯಿಲ್ಲದಿರುವುದು. ಪ್ರಸವ್ಯಂ ಪ್ರತಿಕೂಲಂ ಅಪಸವ್ಯಂ ಅಪಷ್ಟು (ನಪು) — ೪ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾದುದು. ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಎದುರು ಬಿದ್ದುದು.

ಸವ್ಯಂ — ವಾಮಂ ಶರೀರು—ದೇಹದ ಎಡಬಾಗ. ಅಪಸವ್ಯಂ — ದಕ್ಷಿಣಂ ಶರೀರಂ — ದೇಹದ ಬಲ ಬಾಗ. ಸಂಕಟಂ ಸಂಬಾಧಃ — ೨ ಇಕ್ಕಟ್ಟಾದುದು. ಕಲಿಲಂ ಗಹನಂ — ೨ ತಿಳಿಯಲು, ನೋಡಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾದುದು. ಸಂಕೀರ್ಣಂ ಸಂಕುಲಂ ಆಕೀರ್ಣಂ — ೩ ಬೆರೆತು ಹೋಗಿರುವುದು. ಮುಂಡಿತಂ ಪರಿವಾಪಿತಂ —೨ ಬೋಳಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು. ಗ್ರಂಥಿತಂ ಸಂದಿತಂ (ಗ್ರಥಿತಂ) ದೃಬ್ಧಂ — ೩ ಪೋಣಿಸಿರುವುದು. ವಿಸೃತಂ ವಿಸ್ತೃತಂ ತತಂ — ೩ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವುದು. ಅಂತರ್ಗತಂ ವಿಸ್ಮೃತಂ - ೨ ಮರೆತುಹೋದದ್ದು. ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಪ್ರಣಿಹಿತಂ — ೨ ಸಿಕ್ಕಿರುವುದು. ವೇಲ್ಲಿತಃ ಪ್ರೇಂಖಿತಃ ಆಧೂತಃ ಚಲಿತಃ ಆಕಂಪಿತಃ ಧುತಃ — ೬ ಅಲ್ಲಾಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು. ನುತ್ತಃ ನುನ್ನಃ ಅಸ್ತಃ ನಿಷ್ಠ್ಯೂತಃ ವಿದ್ಧಃ ಕ್ಷಿಪ್ತಃ ಈರಿತಃ — ೭ ತಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು, ನೂಕಿರುವುದು. ಪರಿಕ್ಷಿಪ್ತಂ ನಿವೃತಂ

ಪ್ರವೃದ್ಧಪ್ರಸೃತೇ ನ್ಯಸ್ತನಿಸೃಷ್ಟೇ ಗುಣಿತಾಹತೇ ।
ನಿದಿಗ್ಧೋಽಪಚಿತೇ ಗೂಢಗುಪ್ತೇ ಗುಂಠಿತರೂಷಿತೇ ॥ ೧೧೦೫ ॥
ದ್ರುತಾವದೀರ್ಣೇ ಉದ್ಗೂರ್ಣೋದ್ಯತೇ ಕಾಚಿತಶಿಕ್ಯಿತೇ ।
ಘ್ರಾಣಘ್ರಾತೇ ದಿಗ್ಧಲಿಪ್ತೇ ಸಮುದಕ್ತೋದ್ಧೃತೇ ಸಮೇ ॥ ೧೧೦೬ ॥
ವೇಷ್ಟಿತಂ ಸ್ಯಾದ್ವಲಯಿತಂ ಸಂವೀತಂ ರುದ್ಧಮಾವೃತಂ ।
ರುಗ್ಣಂ ಭುಗ್ನೇಽಥ ನಿಶಿತಕ್ಷ್ಣುತಶಾತಾನಿ ತೇಜಿತೇ ॥ ೧೧೦೭ ॥
ಸ್ಯಾದ್ವಿನಾಶೋನ್ಮುಖಂ ಪಕ್ವಂ ಹ್ರೀಣಹ್ರೀತೌ ತು ಲಜ್ಜಿತೇ ।
ವೃತ್ತೇ ತು ವೃತವ್ಯಾವೃತ್ತೌ ಸಂಯೋಜಿತಃ ಉಪಾಹಿತಃ ॥ ೧೧೦೮ ॥
ಪ್ರಾಪ್ಯಂ ಗಮ್ಯಂ ಸಮಾಸಾದ್ಯಂ ಸ್ಯನ್ನಂ ರೀಣಂ ಸ್ನುತಂ ಸ್ರುತಂ ।
ಸಂಗೂಢಃ ಸ್ಯಾತ್ಸಂಕಲಿತೋಽವಗೀತಃ ಖ್ಯಾತಗರ್ಹಣಃ ॥ ೧೧೦೯ ॥

— ೨ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಿರುವುದು, ಆವರಿಸಿದುದು. ಮೂಷಿತಂ ಮುಷಿತಂ — ೨ ಕದಿಯಲ್ಪಟ್ಟದು. ಪ್ರವೃದ್ಧಂ ಪ್ರಸೃತಂ — ೨ ಬಹಳ ಎತ್ತರವಾಗಿ ಹರಡಿ, ಬೆಳೆದಿರುವುದು. ನ್ಯಸ್ತಂ ನಿಸೃಷ್ಟಂ – ೨ ಇಡಲ್ಪಟ್ಟದು. ಗುಣಿತಂ ಆಹತಂ — ೨ ಗುಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು, ಹೆಚ್ಚಾದುದು. ನಿದಿಗ್ಧಂ ಉಪಚಿತಂ — ೨ ಆಳತೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿರುವುದು. ಗೂಢಂ ಗುಪ್ತಂ — ೨ ಮರೆಮಾಚಿರುವುದು, ಗುಂಠಿತಃ ರೂಷಿತಂ — ೨ ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟದು. ॥ ೧೧೦೫ ॥

ದ್ರುತಂ ಅವದೀರ್ಣಂ — ೨ ಕರಗಿಸಿರುವುದು. ಉದ್ಗೂರ್ಣಂ ಉದ್ಯತಂ — ಎತ್ತರವಾಗಿ ಎತ್ತಲ್ಪಟ್ಟದು. ಕಾಚಿತಂ ಶಿಕ್ಯಿತಂ — ನೆಲವಿನ ಮೇಲೆ ಇಡಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು. ಘ್ರಾಣಂ ಘ್ರಾತಂ — ಮೂಸಿ ನೋಡಿರುವುದು. ದಿಗ್ಧಂ ಲಿಪ್ತಂ — ಬಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು. ಸಮುದಕ್ತಂ ಉದ್ಧೃತಂ — ೨ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು. ವೇಷ್ಟಿತಂ ವಲಯಿತಂ ಸಂವೀತಂ ರುದ್ಧಂ ಆವೃತಂ — ೫ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಿರುವುದು, ಸುತ್ತುಗೋಡೆ, ಪ್ರಾಕಾರ. ರುಗ್ಣಂ ಭುಗ್ನಂ — ೨ ಮುರಿದುಹೋದದ್ದು. ನಿಶಿತಂ ಕ್ಷ್ಣುತಂ ಶಾತಂ ತೇಜಿತಂ – ಹರಿತ ಮಾಡಿರುವುದು, ಹದಮಾಡಿರುವುದು. ಪಕ್ವಂ ವಿನಾಶೋನ್ಮುಖಂ – ೨ ನಾಶವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಅಣಿಯಾಗಿರುವುದು. ಹ್ರೀಣಃ ಹ್ರೀತಃ ಲಜ್ಜಿತಃ — ೩ ನಾಚಿಕೆ ಹೊಂದಿದವನು. ವೃತ್ತಃ ವೃತಃ ವ್ಯಾ (ವಾ) ವೃತ್ತಃ — ಅಂಗೀಕರಿಸಿರುವುದು. ಸಂಯೋಜಿತಃ ಉಪಾಹಿತಃ — ೨ ಸೇರಿಸಿರುವುದು, ಬೆಸೆದದ್ದು. ಪ್ರಾಪ್ಯಂ ಗಮ್ಯಂ ಸಮಾಸಾದ್ಯಂ — ೩ ಹೊಂದತಕ್ಕದ್ದು. ಸ್ಯನ್ನಂ ರೀಣಂ ಸ್ನುತಂ ಸ್ರುತಂ — ೪ ಸೋರಿಹೋದುದು. ಸಂಗೂಢಃ ಸಂಕಲಿತಃ – ೨ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವುದು. ಅವಗೀತಃ ಖ್ಯಾತಗರ್ಹಣಃ – ೨ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಅಪವಾದ ಹೊಂದಿದವನು. ವಿವಿಧಃ ಬಹುವಿಧಃ ನಾನಾರೂಪಃ

ವಿವಿಧಸ್ಸ್ಯಾದ್ಬಹುವಿಧೋ ನಾನಾರೂಪಃ ಪೃಥಗ್ವಿಧಃ ।
ಅವರೀಣೋ ಧಿಕ್ಕೃತಶ್ಚಾಪಧ್ವಸ್ತೋಽವಚೂರ್ಣಿತಃ ॥ ೧೧೧೦ ॥
ಅನಾಯಾಸಕೃತಂ ಫಾಂಟಂ ಸ್ವನಿತಂ ಧ್ವನಿತಂ ಸಮೇ ।
ಬದ್ಧೇ ಸಂದಾನಿತಂ ಮೂತಮುದ್ದಿತಂ ಸಂದಿತಂ ಸಿತಮ್ ॥ ೧೧೧೧ ॥
ನಿಷ್ಪಕ್ವೇ ಕ್ವಥಿತಂ ಪಾಕೇ ಕ್ಷೀರಾಜ್ಯಹವಿಷಾಂ ಶೃತಮ್ ।
ನಿರ್ವಾಣೋ ಮುನಿವಹ್ನ್ಯಾದೌ ನಿರ್ವಾತಸ್ತು ಗತೇಽನಿಲೇ ॥ ೧೧೧೨ ॥
ಪಕ್ವಂ ಪರಿಣತೇ ಗೂನಂ ಹನ್ನೇ ಮೀಢಂ ತು ಮೂತ್ರಿತೇ ।
ಪುಷ್ಟೇ ತು ಪುಷಿತೇ ಸೋಢೇ ಕ್ಷಾಂತಮುದ್ವಾಂತಮುದ್ಗತೇ ॥ ೧೧೧೩ ॥
ದಾಂತಸ್ತು ದಮಿತೇ ಶಾಂತಶ್ಶಮಿತೇ ಪ್ರಾರ್ಥಿತೇಽರ್ದಿತಃ ।
ಜ್ಞಪ್ತಸ್ತು ಜ್ಞಪಿತೇ ಛನ್ನ ಶ್ಛಾದಿತೇ ಪೂಜಿತೇಽಞ್ಚಿತಃ ॥ ೧೧೧೪ ॥
ಪೂರ್ಣಸ್ತು ಪೂರಿತೇ ಕ್ಲಿಷ್ಟಃ ಕ್ಲಿಶಿತೇಽವಸಿತೇ ಸಿತಃ ।

ಪೃಥಗ್ವಿಧಃ – ನಾನಾವಿಧವಾದುದು. ಅವರೀಣಃ ಧಿಕ್ಕೃತಃ – ಧಿಕ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು. ಅಪ (ವ) ಧ್ವಸ್ತಃ ಅವಚೂರ್ಣಿತಃ – ೨ ಕುಟ್ಟಿ ಹಿಟ್ಟು ಮಾಡಿರುವುದು.

ಫಾಂಟಂ – ಅನಾಯಾಸಕೃತಂ – ಆಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡಿದ ಕಷಾಯ ಮುಂತಾದವುಗಳು. ಸ್ವನಿತಂ ಧ್ವನಿತಂ – ೨ ಕೂಗುತ್ತಿರುವುದು, ಶಬ್ದಮಾಡಿರುವುದು. ಬದ್ಧಂ ಸಂದಾನಿತಂ ಮೂತಂ ಉದ್ದಿತಂ ಸಂದಿತಂ ಸಿತಂ – ೬ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು. ನಿಷ್ಪಕ್ವಂ ಕ್ವಥಿತಂ – ೨ ಭಾಗ ಉಳಿಯುವಂತೆ ಕುದಿಸಿರುವುದು. ಶೃತಂ – ಕ್ಷೀರಾಜ್ಯಹವಿಷಾಂ ಪಾಕೇ – ಹಾಲುತುಪ್ಪ ಅನ್ನ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಕೆಂಡದ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಕುದಿಸಿರುವುದು. ನಿರ್ವಾಣಃ – ೧ ಶಾಂತಚಿತ್ತನಾದ ಯೋಗಿ ಮತ್ತು ಆರಿದ ಬೆಂಕಿ. ನಿರ್ವಾತಃ – ೧ ಗತೇ ಅನಿಲೇ – ಗಾಳಿ ಬೀಸದಿರುವ ಸ್ಥಳ. ನಿಂತ ಗಾಳಿ. ಪಕ್ವಂ ಪರಿಣತಂ – ಕಳಿತ ಹಣ್ಣು ಮುಂತಾದವುಗಳು. ಗೂನಂ ಹನ್ನಂ — ೨ ಮಲ ಸಗಣಿ ಮುಂತಾದವುಗಳು. ಮೀಢಂ ಮೂತ್ರಿತಂ – ೨ ಗಂಜಳ ಮೂತ್ರಾದಿಗಳು. ಪುಷ್ಟಂ ಪುಷಿತಂ – ೨ ಸಾಕಿದ ಪ್ರಾಣಿ ಗಿಡಬಳ್ಳಿಗಳು. ಸೋಢಂ ಕ್ಷಾಂತಂ – ೨ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು. ಉದ್ವಾಂತಂ ಉದ್ಗತಂ – ೨ ಒಡೆದು ಹುಟ್ಟಿರುವುದು. ದಾಂತಃ ದಮಿತಃ – ೨ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿದವನು. ಶಾತಃ ಶಮಿತಃ – ೨ ನಿಗ್ರಹಿಸಿದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನು. ಪ್ರಾರ್ಥಿತಃ ಅರ್ದಿತಃ – ೨ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು. ಕೋರಿದ ವಸ್ತು. ಜ್ಞಪ್ತಃ ಜ್ಞಾಪಿತಃ – ೨ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದದ್ದು. ಛನ್ನಃ ಛಾದಿತಃ – ೨ ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು. ಪೂಜಿತಃ ಅಂಚಿತಃ – ೨ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು. ಪೂರ್ಣಃ ಪೂರಿತಃ – ೨ ತುಂಬಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು. ಕ್ಲಿಷ್ಟಃ ಕ್ಲಿಶಿತಃ – ೨ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಪೀಡಿತವಾದುದು.

ಪ್ರುಷ್ಟಪ್ಲುಷ್ಟೋಷಿತಾ ದಗ್ಧೇ ತಪ್ತತೃಪ್ತೌ ತನೂಕೃತೇ ॥೧೧೧೫॥
ವೇಧಿತಚ್ಛಿದ್ರಿತೌ ವಿದ್ಧೇ ವಿನ್ನವಿತ್ತೌ ವಿಚಾರಿತೇ ।
ನಿಷ್ಪ್ರಭೇ ವಿಗತಾರೋಕೌ ವಿಲೀನೇ ವಿದ್ರುತದ್ರುತೌ ॥೧೧೧೬॥
ಸಿದ್ಧೇ ನಿರ್ವೃತ್ತನಿಷ್ಪನ್ನೌ ದಾರಿತೇ ಭಿನ್ನಭೇದಿತಾ ।
ಊತಂ ಸ್ಯೂತಮುತಂ ಚೇತಿ ತ್ರಿತಯಂ ತಂತುಸಂತತೇ ॥೧೧೧೭॥
ಸ್ಯಾದರ್ಹಿತೇ ನಮುಸ್ಯಿತಂ ನಮುಸಿತಮಪಚಾಯಿತಾರ್ಚಿತಾಪಚಿತಮ್ ।
ವರಿವಸಿತೇ ವರಿವಸ್ಯಿತಮುಪಾಸಿತಂ ಚೋಪಚರಿತಂಚ ॥೧೧೧೮॥
ಸಂತಾಪಿತಸಂತಪ್ತೌ ಧೂಪಿತಧೂಪಾಯಿತೌ ಚ ದೂನಶ್ಚ ।
ಹೃಷ್ಟೇ ಮತ್ತಸ್ತೃಪ್ತಃ ಪ್ರಹ್ಲನ್ನಃ ಪ್ರಮುದಿತಃ ಪ್ರೀತಃ ॥೧೧೧೯॥
ಛಿನ್ನಂ ಛಾತಂ ಲೂನಂ ಕೃತ್ತಂ ದಾತಂ ದಿತಂ ಛಿತಂ ವೃಕ್ಣಮ್ ।
ಪ್ರಸ್ತಂ ಧ್ವಸ್ತಂ ಭ್ರುಷ್ಟಂ ಸ್ಕನ್ನಂ ಪನ್ನಂ ಚ್ಯುತಂ ಗಲಿತಮ್ ॥೧೧೨೦॥
ಲಬ್ಧಂ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ವಿನ್ನಂ ಭಾವಿತಂ ಮಾಸಾದಿತಂ ಭೂತಂ ಚ।

ಅವಸಿತಃ — ೨ ಮುಗಿದುಹೋದದ್ದು. ಪ್ರುಷ್ಟಂ ಪ್ಲುಷ್ಟಂ ಉಷಿತಃ ದಗ್ಧಃ —ಸುಡಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು. ತಪ್ತಃ ತೃಪ್ತಃ ತನೂಕೃತಃ — ೩ ಕೆತ್ತಿ ಉಜ್ಜಿ ಸಣ್ಣ ಗಾಗಿ ಮಾಡಿರುವುದು. ॥೧೧೧೫॥

ವೇಧಿತಃ ಛಿದ್ರಿತಃ ವಿದ್ಧಃ —೩ ತೂತು ಕೊರೆದದ್ದು. ವಿನ್ನಃ ವಿತ್ತಃ ವಿಚಾರಿತಃ — ೩ ವಿಚಾರಿಸಿ ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು. ನಿಷ್ಪ್ರಭಃ ವಿರತಃ (ವಿಗತ) ಆರೋಕಃ — ೩ ಕಳೆಗುಂದಿ ಪ್ರಕಾಶವಿಲ್ಲದಿರುವುದು. ವಿಲೀನಃ ವಿದ್ರುತಃ ದ್ರುತಃ— ೩ ಕರಗಿ ನೀರಾಗುವುದು. ಸಿದ್ಧಃ ನಿರ್ವೃತ್ತಃ ನಿಷ್ಪನ್ನಃ — ೩ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರು ವುದು, ಪೂರ್ತಿಯಾದುದು. ದಾರಿತಃ ಭಿನ್ನಃ ಭೇದಿತಃ – ೩ ಸೀಳಿರುವುದು. ಊತಂ ಸ್ಯೂತಂ ಉತಂ – ೩ ತಂತುಸಂತತೇ – ದಾರದಿಂದ ಹೊಲಿದಿರುವುದು. ಅರ್ಹಿತಂ ನಮುಸ್ಯಿತಂ ನಮುಸಿತಂ ಅಪಚಾಯಿತಂ ಅರ್ಚಿತಂ ಅಪ ಚಿತಂ – ೫ ಸೇವಿತವಾದುದು. ವರಿವಸಿತಂ ವರಿವಸ್ಯಿತಂ ಅರ್ಚಿತಂ ಅಪಚಿತಂ – ೪ ಪೂಜಿತವಾದುದು. ಉಪಾಸಿತಂ ಉಪಚರಿತಂ – ೨ ಸೇವಿತವಾದುದು. ಸಂತಾಪಿತಂ ಸಂತಪ್ತಃ ಧೂಪಾಯಿತಃ ಧೂಪಿತಃ ದೂನಃ – ೫ ಹೊಗೆ ಬರುವಂತೆ ಕಾಸಿರುವುದು. ಹೃಷ್ಟಃ ಮತ್ತಃ ತೃಪ್ತಃ ಪ್ರಹ್ಲನ್ನಃ ಪ್ರಮುದಿತಃ ಪ್ರೀತಃ – ೬ ತೃಪ್ತಿಹೊಂದಿರುವವನು. ಛಿನ್ನಂ ಛಾತಂ ಲೂನಂ ಕೃತ್ತಂ ದಾತಂ ದಿತಂ ಛಿತಂ ವೃಕ್ಣಂ — ೮ ಕತ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು. ಪ್ರಸ್ತಂ ಧ್ವಸ್ತಂ ಭ್ರುಷ್ಟಂ ಸ್ಕನ್ನಂ ಪನ್ನಂ ಚ್ಯುತಂ ಗಲಿತಂ — ೭ ಜಾರಿ ಬಿದ್ದು ಹೋದದ್ದು ॥೧೧೬॥

ಲಬ್ಧಂ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ವಿನ್ನಂ ಭಾವಿತಂ ಆಸಾದಿತಂ ಭೂತಂ – ೨ ತಾನಾಗಿ

ಅನ್ವೇಷಿತಂ ಗವೇಷಿತಮನ್ವಿಷ್ಟಂ ಮಾರ್ಗಿತಂ ಮೃಗಿತಮ್ ||೧೧೨೧||
ಆರ್ದ್ರಂ ಸಾರ್ದ್ರಂ ಕ್ಲಿನ್ನಂ ತಿಮಿತಂ ಸ್ತಿಮಿತಂ ಸಮುನ್ನಮುತ್ತಂ ಚ |
ತ್ರಾತಂ ತ್ರಾಣಂ ರಕ್ಷಿತಮವಿತಂ ಗೋಪಾಯಿತಂ ಚ ಗುಪ್ತಂ ಚ ||೧೧೨೨||
ಅವಗಣಿತಮವಮತಾವಜ್ಞಾತೇಽವಮಾನಿತಂ ಚ ಪರಿಭೂತೇ |
ತ್ಯಕ್ತಂ ಹೀನಂ ವಿಧುತಂ ಸಮುಜ್ಝಿತಂ ಧೂತಮುತ್ಸೃಷ್ಟೇ ||೧೧೨೩||
ಉಕ್ತಂ ಭಾಷಿತಮುದಿತಂ ಜಲ್ಪಿತಮಾಖ್ಯಾತಮಭಿಹಿತಂ ಲಪಿತಮ್ |
ಬುದ್ಧಂ ಬುಧಿತಂ ಮನಿತಂ ವಿದಿತಂ ಪ್ರತಿಪನ್ನಮವಸಿತಾವಗತೇ ||೧೧೨೪||
ಊರೀಕೃತಮುರರೀಕೃತಮಂಗೀಕೃತಮಾಶ್ರುತಂ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾತಮ್ |
ಸಂಕೀರ್ಣವಿದಿತಸಂಶ್ರುತಸಮಾಹಿತೋಪಶ್ರುತೋಪಗತಮ್ ||೧೧೨೫||
ಈಡಿತಶಸ್ತಪಣಾಯಿತಪನಾಯಿತಪ್ರಣುತಪಣಿತಪನಿತಾನಿ |
ಅಪಿಗೀರ್ಣವರ್ಣಿತಾಭಿಷ್ಟುತೇಡಿತಾನಿ ಸ್ತುತಾರ್ಥಾನಿ ||೧೧೨೬||
ಭಕ್ಷಿತಚರ್ವಿತಲೀಢಪ್ರತ್ಯವಸಿತಗಿಲಿತಖಾದಿತಪ್ಸಾತಮ್ |
ಅಭ್ಯವಹೃತಾನ್ನಜಗ್ಧಗ್ರಸ್ತಗ್ಲಸ್ತಾಶಿತಂ ಭುಕ್ತೇ ||೧೧೨೭||

ಹೊಂದಿರುವುದು, ತನಗೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವುದು. ಅನ್ವೇಷಿತಂ ಗವೇಷಿತಂ ಅನ್ವಿಷ್ಟಂ ಮಾರ್ಗಿತಂ ಮೃಗಿತಂ – ೫ ಹುಡುಕಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು. ಆರ್ದ್ರಂ ಸಾರ್ದ್ರಂ ಕ್ಲಿನ್ನಂ ತಿಮಿತಂ ಸ್ತಿಮಿತಂ ಸಮುನ್ನಂ ಉತ್ತಂ – ೭ ಒದ್ದೆಯಾದುದು. ತ್ರಾತಂ ತ್ರಾಣಂ ರಕ್ಷಿತಂ ಅವಿತಂ ಗೋಪಾಯಿತಂ ಗುಪ್ತಂ – ೬ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು. ಅವಗಣಿತಂ ಅವಮತಂ ಅವಜ್ಞಾತಂ ಅವಮಾನಿತಂ ಪರಿಭೂತಂ ೫ ಅವಮಾನಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು. ತ್ಯಕ್ತಂ ಹೀನಂ ವಿಧುತಂ ಸಮುಜ್ಝಿತಂ ಧೂತಂ ಉತ್ಸೃಷ್ಟಂ — ೬ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು. ಉಕ್ತಂ ಭಾಷಿತಂ ಉದಿತಂ ಜಲ್ಪಿತಂ ಆಖ್ಯಾತಂ ಅಭಿಹಿತಂ ಲಪಿತಂ — ೭ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು. ಬುದ್ಧಂ ಬುಧಿತಂ ಮನಿತಂ ವಿದಿತಂ ಪ್ರತಿಪನ್ನಂ ಅವಸಿತಂ ಅವಗತಂ — ೭ ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು. ಊರೀಕೃತಂ ಉರರೀಕೃತಂ ಅಂಗೀಕೃತಂ ಆಶ್ರುತಂ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾತಂ ಸಂಕೀರ್ಣಂ ವಿದಿತಂ ಸಂಶ್ರುತಂ ಸಮಾಹಿತಂ ಉಪಶ್ರುತಂ ಉಪಗತಂ — ೧೧ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡದ್ದು, ಅಂಗೀಕೃತವಾದುದು. ||೧೧೨೫||

ಈಡಿತಂ ಶಸ್ತಂ ಪಣಾಯಿತಂ ಪನಾಯಿತಂ ಪ್ರಣುತಂ ಪಣಿತಂ ಪನಿತಂ ಅಪಿಗೀರ್ಣಂ ವರ್ಣಿತಂ ಅಭಿಷ್ಟುತಂ ಈಡಿತಂ ಸ್ತುತಂ – ೧೨ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು. ಭಕ್ಷಿತಂ ಚರ್ವಿತಂ ಲೀಢಂ ಪ್ರತ್ಯವಸಿತಂ ಗಿಲಿತಂ ಖಾದಿತಂ ಪ್ಸಾತಂ ಅಭ್ಯವಹೃತಂ ಅನ್ನಂ ಜಗ್ಧಂ ಗ್ರಸ್ತಂ ಗ್ಲಸ್ತಂ ಅಶಿತಂ ಭುಕ್ತಂ – ೧೪ ತಿನ್ನಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು. ಕ್ಷೇಪಿಷ್ಠಃ – ಕ್ಷಿಪ್ರಃ – ೧ ಬಹಳ

ಕ್ಷೇಪಿಷ್ಠಕ್ಷೋದಿಷ್ಠಪ್ರೇಷ್ಠವರಿಷ್ಠಸ್ಥವಿಷ್ಠಬಂಹಿಷ್ಠಾಃ ।
ಕ್ಷಿಪ್ರಕ್ಷುದ್ರಾಭೀಪ್ಸಿತಪೃಥುಪೀವರಬಹುಲಪ್ರಕರ್ಷಾರ್ಥಾಃ ॥ ೧೧೨೮ ॥
ಸಾಧಿಷ್ಠದ್ರಾಘಿಷ್ಠಸ್ಫೇಷ್ಠಗರಿಷ್ಠಹ್ರಸಿಷ್ಠವೃಂದಿಷ್ಠಾಃ ।
ಬಾಢವ್ಯಾಯತಬಹುಗುರುವಾಮನಬೃಂದಾರಕಾತಿಶಯೇ ॥ ೧೧೨೯ ॥

ಇತಿ ವಿಶೇಷ್ಯನಿಘ್ನವರ್ಗಃ

ಸಂಕೀರ್ಣವರ್ಗಃ ೨

ಪ್ರಕೃತಿಪ್ರತ್ಯಯಾರ್ಥಾದ್ಯೈಃ ಸಂಕೀರ್ಣೇ ಲಿಂಗಮುನ್ನಯೇತ್ ।
ಕ್ರಮಕ್ರಿಯಾ ತತ್ಕಾಸತತ್ಯೇ ಗವ್ಯೇ ಸ್ಯುರಪರಸ್ಪರಾಃ ॥ ೧೧೩೦ ॥

ವೇಗವುಳ್ಳದ್ದು. ಕ್ಷೋದಿಷ್ಠಃ — ಕ್ಷುದ್ರತರಃ — ನೀಚವಾದುದು, ಪ್ರೇಷ್ಠಃ — ಅಭೀಪ್ಸಿತಃ — ಅತಿ ಪ್ರಿಯವಾದುದು. ವರಿಷ್ಠಃ — ಪೃಥುಃ — ಅತಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು. ಸ್ಥವಿಷ್ಠಃ — ಪೀವರಃ — ಚನ್ನಾಗಿ ಬಲಿತಿರುವುದು ಬಂಹಿಷ್ಠಃ ಬಹುಲಃ — ಅತಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದು. ಸಾಧಿಷ್ಠಃ — ಬಾಢಂ — ಬಹಳ ಒಳ್ಳೇದು. ದ್ರಾಘಿಷ್ಠಃ — ವ್ಯಾಯತಃ — ಬಹಳ ಉದ್ದವಾದುದು. ಸ್ಫೇಷ್ಠಃ ಬಹು — ಹೆಚ್ಚಾದುದು, ಗರಿಷ್ಠಃ — ಗುರು — ಬಹಳ ಭಾರವಾದುದು. ಹ್ರಸಿಷ್ಠಃ — ವಾಮನಃ — ಬಹಳ ಗಿಡ್ಡವಾದುದು. ವೃಂದಿಷ್ಟಃ — ಬೃಂದಾರ ಕಾತಿಶಯೇ — ಅತಿ ಮನೋಹರವಾಗಿರುವುದು, ಅತಿ ಮುಖ್ಯವಾದುದು.

ವಿಶೇಷ್ಯನಿಘ್ನವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ

ಸಂಕೀರ್ಣವರ್ಗದಲ್ಲಿರುವ ಪದಗಳಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ರೂಪಭೇದ, ಸಾಹಚರ್ಯ ಗಳಿಂದ ಲಿಂಗನಿರ್ಣಯವಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ಇನ್ನೂ ಅಧಿಕ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಲಿಂಗ ವನ್ನು ಊಹಿಸಿ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ವಿವರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸಂಕೀರ್ಣೇ = ಸಂಕೀರ್ಣವರ್ಗ ದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಕೃತಿಪ್ರತ್ಯಯಾರ್ಥಾದ್ಯೈಃ = ನಾಮಾರ್ಥ, ಪ್ರತ್ಯಯಾರ್ಥ ರೂಪಭೇದ ಸಾಹಚರ್ಯಗಳಿಂದ, ಲಿಂಗಂ = ಪುಲ್ಲಿಂಗಾದಿಗಳನ್ನು, ಉನ್ನಯೇತ್ = ಊಹಿಸಿ ತಿಳಿಯ ಬೇಕು. ನಾಮಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಉದಾ : – ಅಪರಸ್ಪರಾಃ ಪುರುಷಾಃ = ಪುಲ್ಲಿಂಗ

ಅಪರಸ್ಪರಾಃ ಸ್ತ್ರಿಯಃ = ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ. ಅಪರಸ್ಪರಾಣಿ ಕುಲಾನಿ = ನಪುಂಸಕ ಲಿಂಗ ಪ್ರತ್ಯಯಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಉದಾ : – ಶಾಂತಿಃ ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ 'ಸ್ತ್ರಿಯಾಂಕ್ತಿನ್' ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ ಸ್ತ್ರೀತ್ವದಲ್ಲಿ ಕ್ತಿನ್ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಅದು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ರೂಪಭೇದಾದಿಗಳಿಂದ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಕರ್ಮ

ಸಾಕಲ್ಯಾಸಂಗವಚನೇ ಪಾರಾಯಣಪರಾಯಣೇ ।
ಯದೃಚ್ಛಾ ಸ್ವೈರಿತಾ ಹೇತುಶೂನ್ಯಾ ತ್ವಾಸ್ಯಾ ವಿಲಕ್ಷಣಮ್ ॥ ೧೧೩೧ ॥
ಶಮಥಸ್ತು ಶಮಃ ಶಾಂತಿರ್ದಾಂತಿಸ್ತು ದಮಥೋ ದಮಃ ॥
ಅಪದಾನಂ ಕರ್ಮವೃತ್ತಂ ಕಾಮ್ಯದಾನಂ ಪ್ರವಾರಣಮ್ ॥ ೧೧೩೨ ॥
ವಶಕ್ರಿಯಾ ಸಂವನನಂ ಮೂಲಕರ್ಮ ತು ಕಾರ್ಮಣಮ್ ॥
ವಿಧೂನನಂ ವಿಧುವನಂ ತರ್ಪಣಂ ಪ್ರೀಣನಾವನಮ್ ॥ ೧೧೩೩ ॥
ಪರ್ಯಾಪ್ತಿಸ್ಸ್ಯಾತ್ಪರಿತ್ರಾಣಂ ಹಸ್ತಧಾರಣಮಿತ್ಯಪಿ ॥
ಸೇವನಂ ಸೀವನಂ ಸ್ಯೂತಿರ್ವಿದರಃಸ್ಫುಟನಂ ಭಿದಾ ॥ ೧೧೩೪ ॥
ಆಕ್ರೋಶನಮಭೀಷಂಗಸ್ಸಂವೇದೋ ವೇದನಾ ನನಾ ॥

(ನಾಂತ ನ) ಕ್ರಿಯಾ — ೨ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು. ಅಪರಸ್ಪರಾಃ – ಶತ್ವಾತತ್ಯೇ ಗವ್ಯೇ – ಎಡೆಬಿಡದೆ ತಿರುಗುವುದು ಮುಂತಾದ ಕ್ರಿಯೆ ಉಳ್ಳವರು, ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು. ಪಾರಾಯಣಂ ಪರಾಯಣಂ – ೨ ಸಾಕಲ್ಯಾಸಂಗವಚನೇ – ಒಂದು ಗ್ರಂಥ ವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಬಿಡದೆ ಓದುವುದು. ಒಂದು ಪದಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಇಡುವುದು. ಯದೃಚ್ಛಾ, ಸ್ವೈರಿತಾ — ೨ ಮನಸ್ಸು ಬಂದಂತೆ ವರ್ತಿಸುವುದು. ವಿಲಕ್ಷಣಂ – ೧ ಹೇತುಶೂನ್ಯಾ ಆಸ್ಥಾ – ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ಒಂದುಕಡೆ ಇರುವಿಕೆ. ಶಮಥಃ, ಶಮಃ ಶಾಂತಿಃ (ಸ್ತ್ರೀ) – ಕಾಮಕ್ರೋಧಗಳಿಲ್ಲದ ಸಮಾಧಾನಸ್ಥಿತಿ. ದಾಂತಿಃ ದಮಥಃ, ದಮಃ – ೩ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದು, ಬ್ರಹ್ಮ ಚರ್ಯ. ಅಪದಾನಂ – ೧ ವೃತ್ತಕರ್ಮ – ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸ. ಪ್ರವಾರಣಂ – ಕಾಮ್ಯದಾನಂ – ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ದಾನ. ಸಂವನನಂ – ವಶಕ್ರಿಯಾ – ಮಣಿಮಂತ್ರೌಷಧಾದಿಗಳಿಂದ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳು ವುದು. ಮೂಲಕರ್ಮ (ನಾಂತ ನ) ಕಾರ್ಮಣಂ – ೨ ಗಿಡಮೂಲಿಕೆಗಳಿಂದ ಸ್ತಂಭನ ವಶೀಕರಣಾದಿ ಪ್ರಯೋಗ. ವಿಧೂನನಂ, ವಿಧುವನಂ – ಒದರುವುದು ಕೊಡವಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ತರ್ಪಣಂ, ಪ್ರೀಣನಂ, ಅವನಂ – ೩ ಆಶಾಪೂರ್ತಿ ಮಾಡುವುದು. ॥ ೧೧೩೨ ॥

ಪರ್ಯಾಪ್ತಿಃ, ಪರಿತ್ರಾಣಂ ಹಸ್ತಧಾರಣಂ – ಮೃತ್ಯುವಿನಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿ ಬದು ಕಿಸುವುದು. ಸೇವನಂ ಸೀವನಂ ಸ್ಯೂತಿಃ – ೨ ಉಡುವುದು ತೊಡುವುದು ಮೊದ ಲಾದ ಬಾಹ್ಯಸುಖಾನುಭವ. ವಿದರಃ ಸ್ಫುಟನಂ ಭಿದಾ – ಒಡೆದುಹೋಗುವುದು. ವಡಕು. ಆಕ್ರೋಶನಂ ಅಭೀಷಂಗಃ – ೨ ಕೋಪದಿಂದ ಬಯ್ಯುವುದು, ಶಪಿಸು ವುದು. ಸಂವೇದಃ ವೇದನಾ (ಸ್ತ್ರೀ–ನ) – ೨ ಮನಸ್ಸಿಗುಂಟಾಗುವ ಸುಖಾದಿ

ಸಂಮೂರ್ಛನಮಭಿವ್ಯಾಪ್ತಿರ್ಯಾಚ್ಞಾ ಭಿಕ್ಷಾರ್ಥನಾಽರ್ದನಾ ॥ ೧೧೩೫ ॥
ವರ್ಧನಂ ಛೇದನೇಽಥ ದ್ವೇ ಆನಂದನ ಸಭಾಜನೇ ।
ಆಪ್ರಚ್ಛನ ಮಥಾಮ್ನಾಯಃ ಸಂಪ್ರದಾಯಃ ಕ್ಷಯೇ ಕ್ಷಿಯಾ ॥ ೧೧೩೬ ॥
ಗ್ರಹೇ ಗ್ರಾಹೋ ವಶಃ ಕಾಂತೌ ರಕ್ಷಣಸ್ತ್ರಾಣೇ ರಣಃ ಕ್ವಣೇ ।
ವ್ಯಧೋ ವೇಧೇ ಪಚಾ ಪಾಕೇ ಹವೋ ಹೂತೌ ವರೋ ವೃತೌ ॥ ೧೧೩೭ ॥
ಓಷಃ ಪ್ಲೋಷೇ ನಯೋ ನಾಯೇ ಜ್ಯಾನಿರ್ಜೀರ್ಣೌ ಭ್ರಮೋ ಭ್ರಮೌ ।
ಸ್ಫಾತಿರ್ವೃದ್ಧೌ ಪ್ರಥಾಖ್ಯಾತೌ ಸ್ಪೃಷ್ಟಿಃಪೃಕ್ತೌ ಸ್ನವಃ ಸ್ರವೇ ॥ ೧೧೩೮ ॥
ಏಧಾ ಸಮೃದ್ಧೌ ಸ್ಫುರಣೇ ಸ್ಫುರಣಾ ಪ್ರಮಿತೌ ಪ್ರಮಾ ।
ಪ್ರಸೂತಿಃ ಪ್ರಸವೇ ಶ್ಚ್ಯೋತೇ ಪ್ರಾಘಾರಃ ಕ್ಲಮಥಃ ಕ್ಲಮೇ ॥ ೧೧೩೯ ॥

ಅನುಭವ. ಸಂಮೂರ್ಛನಂ ಅಭಿವ್ಯಾಪ್ತಿಃ — ೨ ಎಲ್ಲಾಕಡೆ ವ್ಯಾಪಿಸುವುದು ಯಾಚ್ಞಾ ಬಿಕ್ಷಾ ಅರ್ಥನಾ ಅರ್ದನಾ ೪ — ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುವುದು. ವರ್ಧನಂ ಛೇದನಂ — ೨ ಕಡಿಯುವಿಕೆ. ಆನಂದನಂ ಸಭಾಜನಂ — ಆಪೃಚ್ಛನಂ — ೩ ಇಷ್ಟ ಮಿತ್ರ ಬಂಧುಗಳನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಆಲಿಂಗಿಸಿ ಕರೆತಂದು ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ವಿಚಾರಿಸಿ ಉಪಚರಿಸುವುದು. ಆಮ್ನಾಯಃ ಸಂಪ್ರದಾಯಃ — ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆ ಯಿಂದ ವೇದಾದಿಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ. ಕ್ಷಯಃ ಕ್ಷಿಯಾ — ೨ ದಿನೇ ದಿನೇ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಾ ನಾಶವಾಗುವುದು. ಗ್ರಹಃ ಗ್ರಾಹಃ — ೨ ಹಿಡಿದು ಕೊಳ್ಳುವುದು, ತಿಳಿಯುವುದು. ವಶಃ ಕಾಂತಿಃ — ೨ ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಫುರಿಸು ವುದು. ನೆನಪು ಸ್ಫುರಣೆ. ರಕ್ಷಃ ತ್ರಾಣಃ — ೨ ಸಲಹುವುದು. ರಣಃ ಕ್ವಣಃ — ೨ ಧ್ವನಿಮಾಡುವುದು. ಮೊರೆಯುವುದು. ವ್ಯಧಃ ವೇಧಃ — ೨ ತೂತು ಮಾಡುವುದು. ಚುಚ್ಚುವುದು. ಪಚಾ ಪಾಕಃ — ಅಡಿಗೆ ಮಾಡು ವುದು. ಹವಃ ಹೂತಿಃ — ಕರೆಯುವುದು. ವರಃ ವೃತಿಃ — ಒಪ್ಪುವುದು. ವರಿಸುವುದು. ॥ ೧೧೩೭ ॥

ಓಷಃ ಪ್ಲೋಷಃ — ಬಾಡಿಸುವುದು. ಸುಡುವುದು. ನಯಃ ನಾಯಃ — ನೀತಿ ಹೇಳಿ ಹೊಂದಿಸುವುದು. ಜ್ಯಾನಿಃ ಜೀರ್ಣಿಃ—ಶಿಥಿಲವಾಗುವುದು. ಮುಪ್ಪು ಭ್ರಮಃ ಭ್ರಮಿಃ — ೨ ತಿರುಗುವುದು. ಸ್ಫಾತಿಃ ವೃದ್ಧಿಃ — ಬೆಳೆಯುವಿಕೆ. ಹೆಚ್ಚುವುದು. ಪ್ರಥಾ ಖ್ಯಾತಿಃ — ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ. ಹೆಸರುವಾಸಿ. ಸ್ಪೃಷ್ಟಿಃ ಪೃಕ್ತಿಃ – ಮುಟ್ಟುವಿಕೆ ತಗಲುವುದು. ಸ್ನವಃ ಸ್ರವಃ — ಸುರಿಯುವುದು. ಏಧಾ ಸಮೃದ್ಧಿಃ — ಸಾಕಾದಷ್ಟು ಇರುವಿಕೆ. ಸ್ಫು (ಸ್ಫ) ರಣಂ ಸ್ಫುರಣಾ — ಅದರು ವುದು. ಅಲ್ಲಾಡುವಿಕೆ. ಪ್ರಮಿತಿಃ ಪ್ರಮಾ – ನಿಜವಾದ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಯಥಾ ರ್ಥಜ್ಞಾನ. ಪ್ರಸೂತಿಃ ಪ್ರಸವಃ — ಹೆರುವಿಕೆ, ಈಯುವುದು. ಶ್ಚ್ಯೋತಃ

ಉತ್ಕರ್ಷೋಽತಿಶಯೇ ಸಂಧಿಃ ಶ್ಲೇಷೇ ವಿಷಯ ಆಶ್ರಯೇ ॥
ಕ್ಷಿಪಾಯಾಂ ಕ್ಷೇಪಣಂ ಗೀರ್ಣಿರ್ಗಿರೌ ಗುರಣಮುದ್ಯಮೇ ॥ ೧೧೪೦ ॥
ಉನ್ನಾಯ ಉನ್ನಯೇ ಶ್ರಾಯಃ ಶ್ರಯಣೇ ಜಯನೇ ಜಯಃ ।
ನಿಗಾದೋ ನಿಗದೇ ಮಾದೋ ಮದ ಉದ್ವೇಗ ಉದ್ಭ್ರಮೇ ॥ ೧೧೪೧ ॥
ವಿಮರ್ದನಂ ಪರಿಮಲೋಽಭ್ಯುಪಪತ್ತಿರನುಗ್ರಹಃ ।
ನಿಗ್ರಹಸ್ತದ್ವಿರುದ್ಧಸ್ಸ್ಯಾದಭಿಯೋಗಸ್ತ್ವಭಿಗ್ರಹಃ ॥ ೧೧೪೨ ॥
ಮುಷ್ಟಿ ಬಂಧಸ್ತು ಸಂಗ್ರಾಹೋ ಡಿಂಬೇ ಡಮರವಿಪ್ಲವೌ ।
ಬಂಧನಂ ಪ್ರಸೃತಿಶ್ಚಾರಃ ಸ್ಪರ್ಶಸ್ಪ್ರಷ್ಟೋಽಪತಪ್ತರಿ ॥ ೧೧೪೩ ॥
ನಿಕಾರೋವಿಪ್ರಕಾರಸ್ಸ್ಯಾದಾಕಾರಸ್ತ್ವಿಂಗ ಇಂಗಿತಮ್ ।

ಪ್ರಾಘಾರಃ — ಸೋರುವಿಕೆ, ತುಳುಕುವುದು. ಕ್ಲಮಥಃ ಕ್ಲಮಃ — ಬಳಲುವಿಕೆ. ಉತ್ಕರ್ಷಃ ಅತಿಶಯಃ — ದೊಡ್ಡತನ ಹೆಚ್ಚುಗಾರಿಕೆ. ಸಂಧಿಃ ಶ್ಲೇಷಃ — ಕೂಡಿಸುವುದು, ಬೆಸಗೆ. ವಿಷಯಃ ಆಶ್ರಯಃ — ಗೊತ್ತಾದ ಸ್ಥಳ, ವಿಪ್ರತಿಪತ್ತಿಸ್ಥಾನ. ಉಪಭೋಗ್ಯಪ್ರದೇಶ. ಕ್ಷಿಪಾ ಕ್ಷೇಪಣಂ — ಪ್ರೇರೇಪಿಸುವುದು, ಇಡುವಿಕೆ, ನೂಕುವಿಕೆ. ಗೀರ್ಣಿಃ ಗಿರಿಃ — ನುಂಗುವುದು. ಗುರಣಂ ಉದ್ಯಮಃ — ಉದ್ಯೋಗ. ಉನ್ನಾಯಃ ಉನ್ನಯಃ — ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತುವುದು, ಊಹಿಸುವುದು. ಶ್ರಾಯಃ ಶ್ರಯಣಂ — ಆಶ್ರಯಿಸುವಿಕೆ, ಅನುಸರಿಸಿರುವುದು. ಜಯನಂ ಜಯಃ — ಗೆಲ್ಲುವಿಕೆ. ನಿಗಾದಃ ನಿಗದಃ — ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುವುದು. ಮಾದಃ ಮದಃ — ಗರ್ವ, ಅಹಂಕಾರ. ಉದ್ವೇಗಃ ಉದ್ಭ್ರಮಃ — ತಲೆ ತಿರುಗುವುದು; ಮೇಲ್ಭಾಗವನ್ನು ಕದಲಾಡಿಸುವುದು, ಬುದ್ಧಿ ವಿಕಾರ. ॥ ೧೧೪೧ ॥

ವಿಮರ್ದನಂ ಪರಿಮಳಃ — ಸುಗಂಧದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಕುಟ್ಟುವುದು, ಪರಿಮಳ ದ್ರವ್ಯದ ಪುಡಿ. ಅಭ್ಯುಪಪತ್ತಿಃ ಅನುಗ್ರಹಃ — ದಾನಧರ್ಮಾದಿ ಉಪಕಾರ. ನಿಗ್ರಹಃ — ತದ್ವಿರುದ್ಧಃ — ಉಪಕಾರಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಪಕಾರ. ಸುಲಿಗೆ ದಂಡ. ಅಭಿಯೋಗಃ ಅಭಿಗ್ರಹಃ — ಹಗೆಯನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲು ಮಾಡುವ ಉಪಾಯ, ಪ್ರಯತ್ನ. ಮುಷ್ಟಿಬಂಧಃ ಸಂಗ್ರಾಹಃ — ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿಯುವುದು. ಪಟ್ಟು ಹಿಡಿಯುವಿಕೆ. ಡಿಂಬಃ ಡಮರಃ ವಿಪ್ಲವಃ — ಕೊಳ್ಳೆ ಹೊಡೆಯುವುದು, ಲೂಟಿ ಮಾಡುವುದು. ಬಂಧನಂ ಪ್ರಸೃತಿಃ ಚಾರಃ — ಕಟ್ಟುವಿಕೆ, ತಡೆ. ಸ್ಪರ್ಶಃ ಸ್ಪ್ರಷ್ಟಾ ಉಪತಪ್ತಾ ೨ (ಋಕಾರಾಂತ) — ಕಂದಿ ಬಳಲಿಸುವ ರೋಗಾದಿಗಳು, ಜೇನೆ ತಗಲುವಿಕೆ. ನಿಕಾರಃ ವಿಪ್ರಕಾರಃ — ನಿಂದೆಯನ್ನು ಹೊರಿಸಿ ಅಪಕಾರ ಮಾಡುವುದು. ಆಕಾರಃ ಇಂಗಃ ಇಂಗಿತಂ —ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಚೇಷ್ಟೆ. ಪರಿಣಾಮಃ ವಿಕಾರಃ

ಪರಿಣಾಮೋ ವಿಕಾರೋ ದ್ವೇ ಸಮೇ ವಿಕೃತಿವಿಕ್ರಿಯೇ ||೧೧೪೪||
ಅಪಹಾರಸ್ತ್ವ ಪಚಯಸ್ಸಮಾಹಾರ ಸ್ಸಮುಚ್ಚಯಃ |
ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರ ಉಪಾದಾನಂ ವಿಹಾರಸ್ತು ಪರಿಕ್ರಮಃ ||೧೧೪೫||
ಅಭಿಹಾರೋಽಭಿಗ್ರಹಣಂ ನಿರ್ಹಾರೋಽಭ್ಯವಕರ್ಷಣಮ್ |
ಅನುಹಾರೋಽನುಕಾರಸ್ಸ್ಯಾದರ್ಥಸ್ಯಾಪಗಮೋ ವ್ಯಯಃ ||೧೧೪೬||
ಪ್ರವಾಹಸ್ತು ಪ್ರವೃತ್ತಿಸ್ಸ್ಯಾತ್ಪ್ರವಹೋ ಗಮನಂ ಬಹಿಃ |
ವಿಯಾಮೋ ವಿಯಮೋ ಯಾಮೋ ಯಮಃ ಸಂಯಾಮಸಂಯಮೌ ||೧೧೪೭||
ಹಿಂಸಾಕರ್ಮಾಭಿಚಾರಸ್ಸ್ಯಾಜ್ಜಾಗರ್ಯಾ ಜಾಗರಾದ್ವಯೋಃ |
ವಿಘ್ನೋಽಂತರಾಯಃ ಪ್ರತ್ಯೂಹಸ್ಸ್ಯಾದುಪಘ್ನೋಽಂತಿಕಾಶ್ರಯೇ ||೧೧೪೮||
ನಿರ್ವೇಶ ಉಪಭೋಗಸ್ಸ್ಯಾತ್ಪರಿಸರ್ಪಃ ಪರಿಕ್ರಿಯಾ |
ವಿಧುರಂ ತು ಪ್ರವಿಶ್ಲೇಷೋಽಭಿಪ್ರಾಯಶ್ಛಂದ ಆಶಯಃ ||೧೧೪೯||

– ಮೊದಲು ಒಂದು ರೀತಿಯಾಗಿದ್ದು ಮತ್ತೊಂದು ರೀತಿಯಾಗುವುದು ವಿಕೃತಿಃ – ವಿಕ್ರಿಯಾ — ಬದಲಾವಣೆ, ಎಲ್ಲಾ ವಿಧವಾದ ವಿಕಾರ. ಅಪಹಾರಃ ಅಪಚಯಃ – ಹಾನಿ, ಕಸುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಸಮಾಹಾರಃ ಸಮುಚ್ಚಯಃ — ಕೂಡಿಸುವುದು ಜೊತೆಮಾಡುವುದು. ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರಃ ಉಪಾದಾನಂ – ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದು ಆಶೆ ಬಿಗಿಹಿಡಿಯುವುದು. ವಿಹಾರಃ ಪರಿಕ್ರಮಃ – ಸುಖವಾಗಿ ತಿರುಗಾಡುವುದು.

ಅಭಿಹಾರಃ ಅಭಿಗ್ರಹಣಂ – ೨ ಎದುರಾಗಿ ಕದಿಯುವುದು. ನಿರ್ಹಾರಃ ಅಭ್ಯವಕರ್ಷಣಂ – ೨ ಹೊರಗೆ ತೆಗೆದು ಬಿಸಾಡುವುದು. ಅನುಹಾರಃ ಅನುಕಾರಃ – ೨ ಹೋಲಿಕೆ ಸರಿಯಾಗಿರುವುದು. ವ್ಯಯಃ ಅರ್ಥಸ್ಯ ಅಪಗಮೇ – ಖರ್ಚು, ಹಣ ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಗುವುದು ಪ್ರವಾಹಃ ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ – ೨ ಯಾವಾಗಲೂ ಹರಿಯುವ ನೀರು. ಪ್ರವಹಃ – ಬಹಿರ್ಗಮನಂ – ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹೊರಡುವುದು. ವಿಯಾಮಃ ವಿಯಮಃ ಯಾಮಃ ಯಮಃ ಸಂಯಾಮಃ ಸಂಯಮಃ – ೬ ಪೀಡಾದಿಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವುದು. ಅಭಿಚಾರಃ – ಹಿಂಸಾಕರ್ಮ – ಕೊಲ್ಲಲು ಮಾಡುವ ಮಾಟ ಮಂತ್ರ ತಂತ್ರ ಶೂನ್ಯಾದಿಗಳು. ಜಾಗರ್ಯಾ ಜಾಗರಾ – ಎಚ್ಚರವಾಗಿರುವುದು. ವಿಘ್ನಃ ಅಂತರಾಯಃ ಪ್ರತ್ಯೂಹಃ – ಕೆಲಸದ ಮಧ್ಯೆ ಬರುವ ತೊಂದರೆ, ಅಡ್ಡಿ. ಉಪಘ್ನಃ ಅಂತಿಕಾಶ್ರಯಃ – ೨ ಬಳ್ಳಿಗೆ ಮರದಂತೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯವಾಗಿರುವುದು. ನಿರ್ವೇಶಃ ಉಪಭೋಗಃ – ೨ ಅನುಭವ, ಭೋಗಿಸುವಿಕೆ. ಪರಿಸರ್ಪಃ ಪರಿಕ್ರಿಯಾ – ೨ ತಿರುಗಿಕೊಂಡು ಬರುವುದು, ಸುತ್ತಿ ಬರುವುದು. ವಿಧುರಂ ಪ್ರವಿಶ್ಲೇಷಃ – ವಿಶ್ವಾಸವಿಲ್ಲದೆ ಬಿಟ್ಟುಹೋದುದು, ಆಗಲುವಿಕೆ, ವಿಯೋಗ. ಅಭಿಪ್ರಾಯಃ ಛಂದಃ ಆಶಯಃ – ೩ ಮನಸ್ಸಿನ ಆಸೆ, ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಸಂಕ್ಷೇಪಣಂ ಸಮಸನಂ ಪರ್ಯವಸ್ಥಾ ವಿರೋಧನಮ್ ।
ಪರಿಸರ್ಯಾ ಪರೀಸಾರಸ್ಸ್ಯಾದಾಸ್ಯಾ ತ್ವಾಸನಾ ಸ್ಥಿತಿಃ ॥೧೧೫೦॥
ವಿಸ್ತಾರೋ ವಿಗ್ರಹೋ ವ್ಯಾಸಃ ಸ ಚ ಶಬ್ದಸ್ಯ ವಿಸ್ತರಃ ।
ಸಂವಾಹನಂ ಮರ್ದನಂ ಸ್ಯಾದ್ವಿನಾಶಸ್ಸ್ಯಾದದರ್ಶನಮ್ ॥೧೧೫೧॥
ಸಂಸ್ತವಸ್ಸ್ಯಾತ್ಪರಿಚಯಃ ಪ್ರಸರಸ್ತು ವಿಸರ್ಪಣಮ್ ।
ನೀವಾಕಸ್ತು ಪ್ರಯಾಮಃ ಸ್ಯಾತ್ಸನ್ನಿಧಿಸ್ಸನ್ನಿಕರ್ಷಣಮ್ ॥೧೧೫೨॥
ಲವೋಽಭಿಲಾವೋ ಲವನೇ ನಿಷ್ಪಾವಃ ಪವನೇ ಪವಃ ।
ಪ್ರಸ್ತಾವಸ್ಸ್ಯಾದವಸರಸ್ತ್ರಸರಃ ಸೂತ್ರವೇಷ್ಟನಮ್ ॥೧೧೫೩॥
ಪ್ರಜನಸ್ಸ್ಯಾದುಪಸರಃ ಪ್ರಶ್ರಯಪ್ರಣಯೌ ಸಮೌ ।
ಧೀಶಕ್ತಿರ್ನಿಷ್ಕ್ರಮೋಽಸ್ತ್ರೀ ತು ಸಂಕ್ರಮೋ ದುರ್ಗಸಂಚರಃ ॥೧೧೫೪॥
ಪ್ರತ್ಯುತ್ಕ್ರಮಃ ಪ್ರಯೋಗಾರ್ಥಃ ಪ್ರಕ್ರಮಸ್ಸ್ಯಾದುಪಕ್ರಮಃ ।

ಸಂಕ್ಷೇಪಣಂ ಸಮಸನಂ – ೨ ಚಿಕ್ಕದಾಗಿ ಮಾಡುವುದು, ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು. ಪರ್ಯವಸ್ಥಾ ವಿರೋಧನಂ – ೨ ದ್ವೇಷಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಪರಿಸರ್ಯಾ ಪರೀಸಾರಃ – ಅಲೆದಾಡುವುದು, ತಿರುಗಾಡುವುದು. ಆಸ್ಯಾ ಆಸನಾ ಸ್ಥಿತಿಃ – ೩ ಇರುವಿಕೆ. ವಿಸ್ತಾರಃ ವಿಗ್ರಹಃ ವ್ಯಾಸಃ – ೩ ಚಿಕ್ಕದನ್ನು ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಮಾಡುವುದು. ವಿಸ್ತರಃ ಶಬ್ದಸ್ಯ ಸ ಚ – ಶಬ್ದದ ವಿವರಣೆ. ಮರ್ದನಂ ಸಂವಾಹನಂ – ೨ ಒತ್ತುವುದು, ಹಿಸುಕುವುದು. ವಿನಾಶಃ ಅದರ್ಶನಂ – ೨ ಕಾಣಿಸದೇ ಹೋಗುವುದು. ಸಂಸ್ತವಃ ಪರಿಚಯಃ – ೨ ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಆದ ಸಂಬಂಧ, ಪರಿಚಯ. ಪ್ರಸರಃ ವಿಸರ್ಪಣಂ – ೨ ಹರಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ನೀವಾಕಃ ಪ್ರಯಾಮಃ – ೨ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ನಡೆದುದನ್ನು ಹೇಳುವುದು. ಸನ್ನಿಧಿಃ ಸಂನಿಕರ್ಷಣಂ – ೨ ಹತ್ತಿರ' ಸಮೀಪ. ಲವಃ ಅಭಿಲಾವಃ ಲವನಂ – ೩ ಬೆಳೆ ಕುಯ್ಯುವುದು. ನಿಷ್ಪಾವಃ ಪವನಂ ಪವಃ – ಧಾನ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಗಾಳಿಗೆ ತೂರುವುದು. ಪ್ರಸ್ತಾವಃ ಅವಸರಃ – ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಸೂಚನೆ, ಸೂಚನೆಗೆ ಸರಿಯಾದ ಅವಕಾಶ. ತ್ರಸರಃ ಸೂತ್ರವೇಷ್ಟನಂ – ನೂಲುಸುತ್ತುವ ಕಂಟಿಕೆ, ಅರಟೆ. ಪ್ರಜನಃ ಉಪಸರಃ – ದನಗಳಿಗೆ ಗೂಳಿಕೊಡಿಸುವ ಸಮಯ, ಹೆಂಣುಪಶುಜಾತಿಯ ಬಳಿಗೆ ಗಂಡುಪಶುಜಾತಿ ಕಾಮಾತುರವಾಗಿ ಸೇರುವುದು. ಪ್ರಶ್ರಯಃ ಪ್ರಣಯಃ – ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ವಿನಂತಿ. ನಿಷ್ಕ್ರಮಃ ಧೀಶಕ್ತಿಃ – ಗ್ರಹಣಧಾರಣಾದಿ ಬುದ್ಧಿಸಾಮರ್ಥ್ಯ. ಸಂಕ್ರಮಃ ದುರ್ಗಸಂಚರಃ – ಬೆಟ್ಟ ಹೊಳೆ ಕಂದಕ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ದಾಟುವ ಸಾಧನ, ಸೇತುವೆ ಮುಂತಾದುವುಗಳು.

ಪ್ರತ್ಯುತ್ಕ್ರಮಃ – ಪ್ರಯೋಗಾರ್ಥಃ – ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸೈನಿಕರು ಸನ್ನಾಹ

ಸ್ಯಾದಭ್ಯಾದಾನಮುದ್ಘಾತ ಆರಂಭಃ ಸಂಭ್ರಮಸ್ತ್ವರಾ ॥ ೧೧೫೫ ॥
ಪ್ರತಿಬಂಧಃ ಪ್ರತಿಷ್ಟಂಭೋಽವಸಾಯಸ್ತು ನಿಪಾತನಮ್ ।
ಉಪಲಂಭಸ್ತ್ವನುಭವಸ್ಸಮಾಲಂಭೋ ವಿಲೇಪನಮ್ ॥ ೧೧೫೬ ॥
ವಿಪ್ರಲಂಭೋ ವಿಪ್ರಯೋಗೋ ವಿಲಂಭಸ್ತ್ವತಿಸರ್ಜನಮ್ ।
ವಿಶ್ರಾವಸ್ತು ಪ್ರತಿಖ್ಯಾತಿರವೇಕ್ಷಾ ಪ್ರತಿಜಾಗರಃ ॥ ೧೧೫೭ ॥
ನಿಪಾತನಿಪಠೌಪಾಠೇ ತೇಮಸ್ತೇಮೌ ಸಮುಂದನೇ ।
ಆದೀನವಾಸ್ರವೌ ಕ್ಲೇಶೇ ಮೇಲಕೇ ಸಂಗಸಂಗಮೌ ॥ ೧೧೫೮ ॥
ಸಂವೀಕ್ಷಣಂ ವಿಚಯನಂ ಮಾರ್ಗಣಂ ಮೃಗಣಾ ಮೃಗಃ ।
ಪರಿರಂಭಃ ಪರಿಷ್ವಂಗಃ ಸಂಶ್ಲೇಷ ಉಪಗೂಹನಮ್ ॥ ೧೧೫೯ ॥
ನಿರ್ವರ್ಣನಂ ತು ನಿಧ್ಯಾನಂ ದರ್ಶನಾಲೋಕನೇಕ್ಷಣಮ್ ।

ಮಾಡುವುದು, ತನ್ನ ನಡತೆಯನ್ನು ಇತರರೂ ಆಚರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು. ಪ್ರಕ್ರಮಃ ಉಪಕ್ರಮಃ – ಕಾರ್ಯಾರಂಭ, ಕಾರ್ಯದ ಮೊದಲಿನ ಯತ್ನ. ಅಭ್ಯಾದಾನಂ ಉದ್ಘಾತಃ ಆರಂಭಃ —೩ ಪೀಠಿಕೆ, ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವಿಕೆ, ಕೆಲಸದ ಮೊದಲನೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯ. ಸಂಭ್ರಮಃ ತ್ವರಾ —೨ ಆತುರ, ಉತ್ಸಾಹ. ಪ್ರತಿಬಂಧಃ ಪ್ರತಿಷ್ಟಂಭಃ —೨ ಕಾರ್ಯಭಂಗ, ಅಡ್ಡಿ. ಅವಸಾಯಃ ನಿಪಾತನಂ —೨ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬೀಳುವುದು, ಕೆಡಹುವುದು. ಉಪಲಂಭಃ ಅನುಭವಃ —೨ ಅನುಭವಿಸುವಿಕೆ, ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದು. ಸಮಾಲಂಭಃ ವಿಲೇಪನಂ — ಬಳಿಯುವಿಕೆ, ಮೆತ್ತುವುದು, ತೊಡೆಯುವುದು. ವಿಪ್ರಲಂಭಃ ವಿಪ್ರಯೋಗಃ — ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಅಗಲಿರುವ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ವಿಷಾದಕರವಾದ ಶೃಂಗಾರಾದಿ ಅಲಂಕಾರ. ವಿಲಂಭಃ ಅತಿಸರ್ಜನಂ — ಇತರರನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಕೊಡುವ ವಸ್ತು. ವಿಶ್ರಾವಃ ಪ್ರತಿಖ್ಯಾತಿಃ — ಅಧಿಕವಾದ ಕೀರ್ತಿ. ಅವೇಕ್ಷಾ ಪ್ರತಿಜಾಗರಃ — ಎಚ್ಚರಿಕೆ. ನಿಪಾಠಃ ನಿಪಠಃ ಪಾಠಃ — ಓದುವುದು, ಉರು ಹಾಕುವುದು. ತೇಮಃ ಸ್ತೇಮಃ ಸಮುಂದನಂ — ೩ ನೀರು ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ನೆನೆಯುವಿಕೆ. ಆದೀನವಃ ಆಸ್ರವಃ ಕ್ಲೇಶಃ –೩ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿ ರೂಪಗಳಾದ ಅಂತಃಕರಣದ ದೋಷಗಳು. ಮೇಲಕಃ ಸಂಗಃ ಸಂಗಮಃ – ೩ ಕೂಡಿಕೆ, ಸೇರಿಕೆ. ಸಂವೀಕ್ಷಣಂ (ಅನ್ವೀಕ್ಷಣಂ) ವಿಚಯನಂ ಮಾರ್ಗಣಂ ಮೃಗಣಾ ಮೃಗಃ – ೫ ಹುಡುಕಿ ನೋಡುವುದು. ಪರಿರಂಭಃ ಪರಿಷ್ವಂಗಃ ಸಂಶ್ಲೇಷಃ ಉಪಗೂಹನಂ – ೪ ಆಲಿಂಗನ, ಅಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

ನಿರ್ವರ್ಣನಂ ನಿಧ್ಯಾನಂ ದರ್ಶನಂ ಆಲೋಕನಂ ಈಕ್ಷಣಂ – ೫

ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ನಿರಸನಂ ಪ್ರತ್ಯಾದೇಶೋ ನಿರಾಕೃತಿಃ || ೧೧೬೦ ||
ಉಪಶಾಯೋ ವಿಶಾಯಶ್ಚ ಪರ್ಯಾಯ ಶಯನಾರ್ಥಕೌ |
ಅರ್ತನಂ ಚ ಋತೀಯಾ ಚ ಹೃಣೀಯಾ ಚ ಘೃಣಾರ್ಥಕಾಃ || ೧೧೬೧ ||
ಸಾದ್ವ್ಯತ್ಯಾಸೋ ವಿಪರ್ಯಾಸೋ ವ್ಯತ್ಯಯಶ್ಚ ವಿಪರ್ಯಯೇ |
ಪರ್ಯಯೋಽತಿಕ್ರಮಸ್ತಸ್ಮಿನ್ನತಿಪಾತ ಉಪಾತ್ಯಯಃ || ೧೧೬೨ ||
ಪ್ರೇಷಣಂ ಯತ್ಸಮಾಹೂಯ ತತ್ರ ಸ್ಯಾತ್ಪ್ರತಿಶಾಸನಮ್ |
ಸ ಸಂಸ್ತಾವಃ ಕ್ರತುಷು ಯಾ ಸ್ತುತಿಭೂಮಿರ್ದ್ವಿಜನ್ಮನಾಮ್ || ೧೧೬೩ ||
ನಿಧಾಯ ತಕ್ಷ್ಯತೇ ಯತ್ರಕಾಷ್ಠೇ ಕಾಷ್ಠಂ ಸ ಉದ್ಘನಃ |
ಸ್ತಂಬಘ್ನಸ್ತು ಸ್ತಂಬಘನಃ ಸ್ತಂಬೋ ಯೇನ ನಿಹನ್ಯತೇ || ೧೧೬೪ ||
ಆವಿಧೋ ವಿಧ್ಯತೇ ಯೇನ ತತ್ರ ವಿಷ್ವಕ್ಸಮೇ ನಿಘಃ |
ಉತ್ಕಾರಶ್ಚ ನಿಕಾರಶ್ಚ ದ್ವೌ ಧಾನ್ಯೋತ್ಕ್ಷೇಪಣಾರ್ಥಕೌ || ೧೧೬೫ ||
ನಿಗಾರೋದ್ಗಾರವಿಕ್ಷಾವೋದ್ಗ್ರಾಹಾಸ್ತು ಗರಣಾದಿಷು |

ಜನ್ನಾಗಿ ನೋಡುವುದು. ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ನಿರಸನಂ ಪ್ರತ್ಯಾದೇಶಃ ನಿರಾಕೃತಿಃ — ೪ ತಿರಸ್ಕರಿಸುವುದು. ಜರಿಯುವಿಕೆ. ಉಪಶಾಯಃ ವಿಶಾಯಃ — ೨ ಪಹರೆ ಯವರು ಸರದೀ ಮೇಲೆ ಒಬ್ಬರು ನಿದ್ದೆಗೈಯಲು ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಎಚ್ಚರವಾಗಿದ್ದು ಆಮೇಲೆ ನಿದ್ದೆ ಗೈಯುವುದು. ಆರ್ತನಂ ಋತೀಯಾ ಹೃಣೀಯಾ — ೩ ಕೈಲಾಗದೆ ನಾಚಿಗೆಪಟ್ಟು ಅಳುವುದು, ಮನಸ್ಸು ರೋಸಿ ಹೋಗುವುದು. ದಯೆಯಿಂದ ಅನು ತಾಪ ಹೊಂದುವುದು. ವ್ಯತ್ಯಾಸಃ ವಿಪರ್ಯಾಸಃ ವ್ಯತ್ಯಯಃ ವಿಪರ್ಯಯಃ — ೪ ಕ್ರಮತಪ್ಪುವಿಕೆ. ಪರ್ಯಯಃ ಅತಿಕ್ರಮಃ ಅತಿಪಾತಃ ಉಪಾತ್ಯಯಃ — ೪ ಕಟ್ಟಳೆ ಮೀರುವುದು. ಪ್ರತಿಶಾಸನಂ— ೧ ಸಮಾಹೂಯ ಪ್ರೇಷಣಂ ಯತ್ — ಸೇವಕರನ್ನು ಕರೆದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸುವಿಕೆ. ಸಂಸ್ತಾವಃ—೧ ಕ್ರತುಷು ದ್ವಿಜನ್ಮನಾಂ ಯಾ ಸ್ತುತಿಭೂಮಿಃ — ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಉದ್ಗಾತೃಗಳಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮಾಡುವ ಸಾಮಗಾನ, ಸ್ತೋತ್ರ. ಉದ್ಘನಃ — ಯತ್ರ ಕಾಷ್ಠೇ ಕಾಷ್ಠಂ ನಿಧಾಯ ತಕ್ಷ್ಯತೇ — ಅಡಿಮರ, ಬಡಗಿಯು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಾಗ ಅಡಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುವ ಮರ. ಸ್ತಂಬಘ್ನಃ ಸ್ತಂಬಘನಃ — ೨ ಯೇನ ಸ್ತಂಬೋ ನಿಹನ್ಯತೇ — ಗಡ್ಡೆ ಗೆಣಸು ಹುಲ್ಲು ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಅಗೆಯುವ ಸಾಧನ, ಗುದ್ದಲಿ, ಪಿಕಾಸಿ. ||೧೧೬೪||

ಆವಿಧಃ — ಯೇನ ವಿಧ್ಯತೇ ತತ್ರ— ತೂತು ಕೊರೆಯುವ ಬೈರಿಗೆ ಮುಂತಾದ ಸಾಧನ. ನಿಘಃ — ವಿಷ್ವಕ್ಸಮೇ —ಉದ್ದಾಗಲಗಳಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳ ದಿಣ್ಣೆ ಇಲ್ಲದೆ ಸಮವಾಗಿ ರುವುದು. ಉತ್ಕಾರಃ ನಿಕಾರಃ — ಧಾನ್ಯೋತ್ಕ್ಷೇಪಣಾರ್ಥಕೌ — ಕಲ್ಲಿನಧಾನ್ಯ ವನ್ನು ರಾಶಿಮಾಡುವುದು. ನಿಗಾರಃ ಉದ್ಗಾರಃ ವಿಕ್ಷಾವಃ ಉದ್ಗ್ರಾಹಃ —

ಅರತ್ಯವರತಿವಿರತಯ ಉಪರಾಮೋಽಥಾಸ್ತ್ರಿಯಾಂತು ನಿಷ್ಠೀವಃ ॥ ೧೧೬೬ ॥
ನಿಷ್ಠ್ಯೂತಿರ್ನಿಷ್ಠೇವನಂ ನಿಷ್ಠೀವನಮಿತ್ಯಭಿನ್ನಾನಿ ।
ಜವನೇ ಜೂತಿಸ್ಸಾತಿಸ್ತ್ವವಸಾನೇ ಸ್ಯಾದಥ ಜ್ವರೇ ಜೂರ್ತಿಃ ॥ ೧೧೬೭ ॥
ಉದಜಸ್ತು ಪಶುಪ್ರೇರಣಮಕರಣಿರಿತ್ಯಾದಯಃ ಶಾಪೇ ।
ಗೋತ್ರಾಂತೇಭ್ಯಸ್ತಸ್ಯ ವೃಂದಮಿತ್ಯೌಪಗವಕಾದಿಕವ್ ॥ ೧೧೬೮ ॥
ಆಪೂಪಿಕಂ ಶಾಷ್ಕುಲಿಕಮೇವಮಾದ್ಯಮಚೇತಸಾಮ್ ।
ಮಾಣವಾನಾಂ ತು ಮಾಣವ್ಯಂ ಸಹಾಯಾನಾಂ ಸಹಾಯತಾ ॥ ೧೧೬೯ ॥
ಹಲ್ಯಾ ಹಲಾನಾಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯವಾಡವ್ಯೇ ತು ದ್ವಿಜನ್ಮನಾಂ
ಧ್ವೇ ಪರ್ಶುಕಾನಾಂ ಪೃಷ್ಠಾನಾಂ ಪಾರ್ಶ್ವಂ ಪೃಷ್ಠ್ಯಮನುಕ್ರಮಾತ್ ॥ ೧೧೭೦ ॥
ಖಲಾನಾಂ ಖಲಿನೀ ಖಲ್ಯಾಽಪ್ಯಥ ಮಾನುಷ್ಯಕಂ ನೃಣಾಮ್ ।

---

೬ ಗರಣಾದಿಷು – ಕ್ರಮವಾಗಿ ನುಂಗುವುದು, ವಾಂತಿ ಮಾಡುವುದು, ತೇಗುವುದು. ಉಬ್ಬಳಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಕೆಮ್ಮುವುದು. ಆರತಿಃ ಅವಿರತಿಃ ಅರತಿಃ ಉಪರಾಮಃ – ೪ ಅಂತ್ಯ, ಅವಸಾನ, ವಿರಾಗ. ನಿಷ್ಠೇವಃ ನಿಷ್ಠ್ಯೂತಿಃ ನಿಷ್ಠೇವನಂ ನಿಷ್ಠೀವನಂ – ಕೇಕರಿಸಿ ಉಗುಳುವಿಕೆ. ಜವನಃ ಜೂತಿಃ – ೨ ವೇಗಗಮನ. ಸಾತಿಃ ಅವಸಾನಂ – ೨ ಕೆಲಸದ ಕೊನೆ. ಜ್ವರಃ ಜೂರ್ತಿಃ – ೨ ಜ್ವರ ಮೈ ಬಿಸಿಯಾಗುವುದು. ಉದಜಃ – ಪಶುಪ್ರೇರಣಂ – ದನಕರುಗಳನ್ನು ಅಟ್ಟುವುದು. ಆಕರಣಿಃ ಅಜನನಿಃ ಅನಗ್ರಹಃ – ೩ ಶಾಪೇ – ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹಂಡೆ, ತಬ್ಬಲಿ, ಮೂರ್ಖ ಎಂದು ಬಯ್ಯುವುದು. ಗೋತ್ರಾಂತೇಭ್ಯಃ – ಅಪತ್ಯಪ್ರತ್ಯಯಾಂತಗಳಾದ ಔಪಗವಾದಿ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ, ತಸ್ಯ ಬೃಂದಂ ಇತಿ – ಅವರ ಗುಂಪು ಎಂಬರ್ಥ ತೋರುವಾಗ – ಔಪಗವಾದಿಕಂ – ಇತ್ಯಾದಿ ರೂಪಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಉಪಗೋಃ ಅಪತ್ಯಾನಿ ಪುಮಾಂಸಃ – ಔಪಗವಾಃ ತೇಷಾಂ ವೃಂದಂ – ಔಪಗವಕಂ ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಗಾರ್ಗಕಂ, ದಾಕ್ಷಕಂ ಇತ್ಯಾದಿ. ಅಚೇತಸಾಂ = ಪ್ರಾಣವಿಲ್ಲದ ಅಪೂಪ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಗುಂಪು ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಆಪೂಪಿಕಂ ಇತ್ಯಾದಿ ರೂಪಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಅಪೂಪಾನಾಂ ಬೃಂದಂ – ಆಪೂಪಿಕಂ, ಶಷ್ಕುಲೀನಾಂ ವೃಂದಂ – ಶಾಷ್ಕುಲಿಕಂ ಇತ್ಯಾದಿ. ಮಾಣವ್ಯಂ – ಮಾಣಾವಾನಾಂ ತು – ಹುಡುಗರ ಗುಂಪು. ಸಹಾಯತಾ – ಸಹಾಯಾನಾಂ – ಸಂಗಡ ಬಂದವರ ಗುಂಪು. ॥ ೧೧೬೬ ॥

ಹಲ್ಯಾ – ಹಲಾನಾಂ – ನೇಗಿಲುಗಳ ಗುಂಪು, ಬ್ರಾಹಣ್ಯಂ ಬಾಡವ್ಯಂ — ೨ ದಿಜನ್ಮನಾಂ – ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಗುಂಪು. ಪಾರ್ಶ್ವಂ ಪೃಷ್ಠ್ಯಂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪಾರ್ಶ್ವಮೂಳೆಗಳ ಗುಂಪು, ಯಜ್ಞಸ್ತೋತ್ರದ ಗುಂಪು. ಖಲಿನೀ ಖಲ್ಯಾ – ೨ ಅಂಗಳಗಳ ಗುಂಪು. ಮಾನುಷ್ಯಕಂ – ಮನುಷ್ಯರ ಗುಂಪು. ಗ್ರಾಮತಾ – ಹಳ

ಗ್ರಾಮತಾ ಜನತಾ ಧೂಮ್ಯಾ ಪಾಶ್ಯಾ ಗಲ್ಯಾ ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ ॥ ೧೧೭೧ ॥
ಅಪಿ ಸಾಹಸ್ರಕಾರೀಷವಾರ್ಮಣಾಥರ್ವಣಾದಿಕಮ್ ॥

ಇತಿ ಸಂಕೀರ್ಣವರ್ಗಃ

ನಾನಾರ್ಥವರ್ಗಃ ೩

ನಾನಾರ್ಥಾಃ ಕೇಪಿ ಕಾಂತಾದಿವರ್ಗೇಷ್ವೇವಾತ್ರ ಕೀರ್ತಿತಾಃ ।
ಭೂರಿಪ್ರಯೋಗಾ ಯೇ ಯೇಷು ಪರ್ಯಾಯೇಷ್ವಪಿ ತೇಷು ತೇ ॥ ೧೧೭೨ ॥

ಗುಂಪು. ಜನತಾ – ಜನಸಮೂಹ. ಧೂಮ್ಯಾ – ಹೊಗೆಸಮೂಹ ಪಾಶ್ಯಾ – ಹಗ್ಗಗಳ ಗುಂಪು. ಗಲ್ಯಾ – ಕುತ್ತಿಗೆಗಳ ಸಮೂಹ. ಸಾಹಸ್ರಂ – ಸಾವಿರಗಳ ಗುಂಪು. ಕಾರೀಷಂ – ಬೆರಣಿಸಮೂಹ. ವಾರ್ಮಣಂ – ಚರ್ಮಕವಚದವರ ಗುಂಪು. ಆಥರ್ವಣಂ – ಅಥರ್ವಣ ಮಂತ್ರಗಳ ಗುಂಪು. ಆದಿಪದದಿಂದ ಚಾರ್ಮಣಂ, ಆಂಗಾರಂ, ಚಾರ್ಮಿಣಂ ಇತ್ಯಾದಿ ರೂಪಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ॥ ೧೧೭೧ ॥

ಸಂಕೀರ್ಣವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ

ಅತ್ರ = ಈ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ, ನಾನಾರ್ಥಾಃ = ಅನೇಕಾರ್ಥಗಳುಳ್ಳ, ಕೇಪಿ = ಯಾವ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರಸಿದ್ಧಪ್ರಯೋಗವಿಲ್ಲದಿರುವ ಕೆಲವು ಪದಗಳು, ಕಾಂತಾದಿವರ್ಗೇಷ್ವೇವ = ಕಾಂತ, ಖಾಂತ, ಗಾಂತ ಮುಂತಾದ ವ್ಯಂಜನಾಂತ ಪದ ಸಮೂಹಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಕೀರ್ತಿತಾಃ = ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಯೇ = ಯಾವ ಶಬ್ದಗಳು ಯೇಷು = ಯಾವ ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ, ಭೂರಿಪ್ರಯೋಗಾಃ = ಪ್ರಚುರಪ್ರಯೋಗವುಳ್ಳವುಗಳೋ, ತೇಷು ಪರ್ಯಾಯೇಷ್ವಪಿ = ಅದರ ಅರ್ಥವುಳ್ಳ ಪರ್ಯಾಯಶಬ್ದಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವಂತೆ, ತೇ = ಅಂಥ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪ್ರಯೋಗಶಬ್ದಗಳೂ ಹೇಳಿವೆ.

ಇದುವರೆಗೆ ಪರ್ಯಾಯಪದಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಡದಿರುವ ಕೆಲವು ಪದಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿವೆ. ಕೆಲವು ಎರಡು ಬಗೆಯಾದವುಗಳೂ ಸಹ ಅವುಗಳ ಅನೇಕಾರ್ಥಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿವೆ. ಅಪ್ರಸಿದ್ಧಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪದಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿವೆಯೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ. ಉದಾ :— 'ಮಾರುತೇ ವೇಧಸಿ ಬ್ರಧ್ನೇ ಪುಂಸಿ ಕಃ ಕಂ ಶಿರೋಂಬುನೋಃ' ಕಶಬ್ದ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ನಾನಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ನಾಕಶಬ್ದ ಸ್ವರ್ಗ ಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ನಾನಾರ್ಥ ಹೇಳಲು ಪುನಃ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಆಕಾಶೇ ತ್ರಿದಿವೇ ನಾಕೋ ಲೋಕಸ್ತು ಭುವನೇ ಜನೇ ।
ಪದ್ಯೇ ಯಶಸಿ ಚ ಶ್ಲೋಕಃ ಶರೇ ಖಡ್ಗೇ ಚ ಸಾಯಕಃ ॥ ೧೧೭೩ ॥
ಜಂಬುಕೌ ಕ್ರೋಷ್ಟುವರುಣೌ ಪೃಥುಕೌ ಚಿಪಿಟಾರ್ಭಕೌ ।
ಆಲೋಕೋ ದರ್ಶನದ್ಯೋತೌ ಭೇರೀಪಟಹಮಾನಕೌ ॥ ೧೧೭೪ ॥
ಉತ್ಸಂಗಚಿಹ್ನಯೋರಂಕಃ ಕಲಂಕೋಽಙ್ಕಾಪವಾದಯೋಃ ।
ತಕ್ಷಕೋ ನಾಗವರ್ಧಕ್ಯೋರರ್ಕಃ ಸ್ಫಟಿಕಸೂರ್ಯಯೋಃ ॥ ೧೧೭೫ ॥
ಮಾರುತೇ ವೇಧಸಿ ಬ್ರಧ್ನೇ ಪುಂಸಿ ಕಃ ಕಂ ಶಿರೋಽಂಬುನೋಃ ।
ಸ್ಯಾತ್ಪುಲಾಕಸ್ತುಚ್ಛಧಾನ್ಯೇ ಸಂಕ್ಷೇಪೇ ಭಕ್ತಸಿಕ್ಥಕೇ ॥ ೧೧೭೬ ॥
ಉಲೂಕೇ ಕರಿಣಃ ಪುಚ್ಛಮೂಲೋಪಾಂತೇ ಚ ಪೇಚಕಃ ।
ಕಮಂಡಲೌ ಚ ಕರಕಃ ಸುಗತೇ ಚ ವಿನಾಯಕಃ ॥ ೧೧೭೭ ॥
ಕಿಷ್ಕುರ್ಹಸ್ತೇ ವಿತಸ್ತೌ ಚ ಶೂಕಕೀಟೇ ಚ ವೃಶ್ಚಿಕಃ ।
ಪ್ರತಿಕೂಲೇ ಪ್ರತೀಕಸ್ತ್ರಿಷ್ವೇಕದೇಶೇ ತು ಪುಂಸ್ಯಯಮ್ ॥ ೧೧೭೮ ॥
ಸ್ಯಾದ್ಭೂತಿಕಂ ತು ಭೂನಿಂಬೇ ಕತ್ತೃಣೇ ಭೂಸ್ತೃಣೇಽಪಿ ಚ ।
ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಿಕಾಯಾಂ ಚ ಘೋಷೇ ಚ ಕೋಶಾತಕ್ಯಥ ಕಟ್‌ಫಲೇ ॥ ೧೧೭೯ ॥

ಹೀಗೆ ಹೇಳುವಾಗ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕಕಾರಾದಿ ವ್ಯಂಜನಾಂತ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ನಾಕಃ — ಆಕಾಶ, ಸ್ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಹೆಸರು. ಲೋಕಃ — ಸ್ವರ್ಗಾದಿಲೋಕ, ಜನ. ಶ್ಲೋಕಃ—ಪದ್ಯ ಕೀರ್ತಿ. ಸಾಯಕಃ—ಬಾಣ ತಮಟೆ. ಜಂಬುಕಃ — ನರಿ ವರುಣ. ಪೃಥುಕಃ — ಅವಲಕ್ಕಿ ಮಗು. ಆಲೋಕಃ — ನೋಡುವುದು ಬೆಳಕು. ಆನಕಃ — ನಗಾರಿ ತಮಟೆ. ಅಂಕಃ — ತೊಡೆ ಗುರುತು. ಕಳಂಕಃ — ಗುರುತು ನಿಂದೆ. ತಕ್ಷಕಃ — ಸರ್ಪರಾಜ ಬಡಗಿ. ಅರ್ಕಃ — ಪಟಿಕ ಸೂರ್ಯ. ॥ ೧೧೭೫ ॥

ಕಃ—ಗಾಳಿ ಬ್ರಹ್ಮ, ಸೂರ್ಯ. ಕಂ — ತಲೆ ನೀರು. ಪುಲಾಕಃ — ಧಾನ್ಯದ ಜಳ್ಳು ಸಂಕ್ಷೇಪ ಅನ್ನದ ಅಗಳು (ಭಕ್ತಸಿಕ್ಥಕ) ಪೇಚಕಃ— ಗೂಬೆ ಆನೆಯು ಬಾಲದ ಬುಡ ಸಮೀಪ. ಕರಕಃ - ಕಮಂಡಲು ಒಂದು ಬಗೆಯ ಹಕ್ಕಿ. ಕಿಷ್ಕುಃ - ಮುಂಗೈ ಮೊಳ ಗೇಣು. ವೃಶ್ಚಿಕಃ—ಚೇಳು ಕೊಂಡಿಹುಳ ವೃಶ್ಚಿಕರಾಶಿ ಚೇಳುಕೊಂಡಿಗಿಡ. ಪ್ರತೀಕಂ - (ತ್ರಿಲಿಂಗ) ವಿರೋಧವಾದುದು ಅವಯವ (ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಮಾತ್ರ)

ಭೂತಿಕಂ - ನೆಲಬೇವು ಹಂಚಿಕಡ್ಡಿ ಕಾಚಿಹುಲ್ಲು. ಕೋಶಾತಕೀ - ಪಡವಲದ ಗಿಡ ಹರಳು ಗಿಡ. ಸೋಮವಲ್ಕಃ - ಕುಂಬಳ ಗಿಡ ಬಿಳಿತಾರೆ ಗಿಡ

ಸಿತೇ ಚ ಖದಿರೇ ಸೋಮವಲ್ಕಃ ಸ್ಯಾದಥ ಸಿಲ್ಹಕೇ ।
ತಿಲಕಲ್ಕೇ ಚ ಪಿಣ್ಯಾಕೋ ವಾಲ್ಹೀಕಂ ರಾಮಠೇಪಿ ಚ ॥ ೧೧೮೦ ॥
ಮಹೇಂದ್ರಗುಗ್ಗುಲೂಲೂಕವ್ಯಾಲಗ್ರಾಹಿಷು ಕೌಶಿಕಃ ।
ರುಕ್ತಾಪಶಂಕಾಸ್ವಾತಂಕಃ ಸ್ವಲ್ಪೇಽಪಿ ಕ್ಷುಲ್ಲಕಸ್ತ್ರಿಷು ॥ ೧೧೮೧ ॥
ಜೈವಾತೃಕಃ ಶಶಾಂಕೇಽಪಿ ಖುರೇಪ್ಯಶ್ವಸ್ಯ ವರ್ತಕಃ ।
ವ್ಯಾಘ್ರೇಽಪಿ ಪುಂಡರೀಕೋ ನಾ ಯವಾನ್ಯಾಮಪಿ ದೀಪಕಃ ॥ ೧೧೮೨ ॥
ಶಾಲಾವೃಕಾಃ ಕಪಿಕ್ರೋಷ್ಟುಶ್ವಾನಃ ಸ್ವರ್ಣೇಽಪಿ ಗೈರಿಕವ್ ।
ಪೀಡಾರ್ಥೇಽಪಿ ವ್ಯಲೀಕಂ ಸ್ಯಾದಲೀಕಂ ತ್ವಪ್ರಿಯೇಽನೃತೇ ॥ ೧೧೮೩ ॥
ಶೀಲಾನ್ವಯಾವನೂಕೇ ದ್ವೇ ಶಲ್ಕೇ ಶಕಲವಲ್ಕಲೇ ।
ಸಾಷ್ಟೇ ಶತೇ ಸುವರ್ಣಾನಾಂ ಹೇಮ್ನ್ಯುರೋಭೂಷಣೇ ಪಲೇ ॥ ೧೧೮೪ ॥
ದೀನಾರೇಽಪಿ ಚ ನಿಷ್ಕೋಽಸ್ತ್ರೀ ಕಲ್ಕೋಽಸ್ತ್ರೀ ಶಮಲೈನಸೋಃ ।
ದಂಭೇಽಪ್ಯಥ ಪಿನಾಕೋಽಸ್ತ್ರೀ ಶೂಲಶಂಕರಧನ್ವನೋಃ ॥ ೧೧೮೫ ॥
ಧೇನುಕಾ ತು ಕರೇಣ್ವಾಂ ತುಮೇಘಜಾಲೇ ಚ ಕಾಲಿಕಾ ।
ಕಾರಿಕಾ ಯಾತನಾವೃತ್ಯೋಃ ಕರ್ಣಿಕಾ ಕರ್ಣಭೂಷಣೇ ॥ ೧೧೮೬ ॥

ಪಿಣ್ಯಾಕಃ – ಧೂಪ ಎಳ್ಳುಹಿಂಡಿ. ವಾಲ್ಹೀಕಂ – ಇಂಗು ಕುದುರೆ ಕುಂಕು ಮದ ಹೂ. ಕೌಶಿಕಃ – ಇಂದ್ರ ಗುಗ್ಗುಳ ಗೂಬೆ ಹಾವಾಡಿಗ. ಆತಂಕಃ – ರೋಗ ಸಂಕಟ ಭಯ. ಕ್ಷುಲ್ಲಕಃ – ಅಲ್ಪ ತಂಟೆಕೋರ ನೀಚ. ಜೈವಾತೃಕಃ — ಚಂದ್ರ ಆಯುಷ್ಯವಂತ. ವರ್ತಕಃ — ಕುದುರೆ ಕಾಲಿನ ಗೊರಸು ಮಣ್ಣು ಜಲ್ಲಿಹುಳ. ಪುಂಡರೀಕಃ — ಹುಲಿ ದಿಗ್ಗಜವಿಶೇಷ ತಾವರೆ (ನ) ಹೂ ಬಿಳಿಕೊಡೆ. ದೀಪಕಃ — ವಾದಕ್ಕಿ ಜೀರಿಗೆ ಓಮು. (ಶಾ) ಸಾಲಾ ವೃಕಃ — ಕಪಿ ನರಿ ನಾಯಿ. ಗೈರಿಕಂ — ಚಿನ್ನ ಗೈರಿಕಾದಿಧಾತುಗಳು. ವ್ಯಲೀಕಂ — ಹಿಂಸೆ ದುಃಖ ನಾಚಿಕೆ ವಿಪತ್ತು. ಅಲೀಕಂ – ಪ್ರಿಯವಾಗ ದಿರುವುದು ಸುಳ್ಳು. ॥ ೧೧೮೩ ॥

ಅನೂಕಃ — ಸ್ವಭಾವ ಕುಲ ಶಲ್ಕಂ – ಚೂರು ನಾರುಶೀರೆ ನಿಷ್ಕಃ – (ಪುಂನ) ೧೦೮ ಸುವರ್ಣತೂಕ ೪೯೮೦ ಗುಲಃಗುಂಜಿ ತೂಕದ ಚಿನ್ನ. ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸುವ ಪದಕ. ಚಿನ್ನ ಬೆಸೆಯುವ ಟಂಕ. ಕಲ್ಕಃ (ಪುಂ ನ) – ಅಮೇಧ್ಯ. ಕೊಳೆ ಪಾಪ ಗರ್ವ. ಪಿನಾಕಃ (ಪುಂ ನ) – ಶೂಲ ಶಿವನ ಬಿಲ್ಲು. ಧೇನು – ಕಾ – ಹೆಣ್ಣಾನೆ ಹಸು. ಕಾಲಿಕಾ – ಮೋಡಗಳ ಗುಂಪು ಶಿವಭಕ್ತಿ ಯೋಗಿ ಧಾತುದೋಷ. ಕಾರಿಕಾ – ಪೀಡಿಸುವುದು ಟಿಪ್ಪಣಿಟೀಕೆ. ಕರ್ಣಿಕಾ — ಕಿವಿಯಆಭರಣ ಸೊಂಡಿಲ ಕೊನೆ ಬೆರಳು ತಾವರೆ ಬೀಜದ ಪೊರೆ ಮುಂ

ಕರಿಹಸ್ತೇಽಂಽಗುಲೌ ಪದ್ಮಬೀಜಕೋಶ್ಯಾಂ ತ್ರಿಷೂತ್ತರೇ ।
ವೃಂದಾರಕೋ ರೂಪಿಮುಖ್ಯಾವೇಕೆ ಮುಖ್ಯಾನ್ಯ ಕೇವಲಾಃ ॥ ೧೧೪೭ ॥
ಸ್ಯಾದ್ದಾಂಬಿಕಃ ಕೌಕ್ಕುಟಿಕೋ ಯಶ್ಚಾದೂರೇರಿತೇಕ್ಷಣಃ ।
ಲಾಲಾಟಿಕಃ ಪ್ರಭೋರ್ಭಾಲದರ್ಶೀ ಕಾರ್ಯಾಕ್ಷಮಶ್ಚ ಯಃ ॥೧೧೪೮॥
ಭೂಭೃನ್ನಿತಂಬವಲಯ ಚಕ್ರೇಷು ಕಟಕೋಽಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ।
ಸೂಚ್ಯಗ್ರೇ ಕ್ಷುದ್ರಶತ್ರೌ ಚ ರೋಮಹರ್ಷೇ ಚ ಕಂಟಕಃ ॥೧೧೪೯॥

ಇತಿ ಕಾಂತವರ್ಗಃ

ಮಯೂಖ ಸ್ತ್ವಿಟ್‌ಕರಜ್ವಾಲಾಸ್ವಳಿಬಾಣೌ ಶಿಲೀಮುಖೌ ।
ಶಂಖೋ ನಿಧೌ ಲಲಾಟಾಸ್ಥ್ನಿ ಕಂಬೌನಸ್ತ್ರೀಂದ್ರಿಯೇಽಪಿ ಖಂ ॥೧೧೫೦॥
ಘೃಣಿಜ್ವಾಲೇ ಅಪಿಶಿಖೇ । ಇತಿಖಾಂತಾಃ । ಶೈಲವೃಕ್ಷೌನಗಾವಗೌ !
ಆಶುಗೌ ವಾಯುವಿಶಿಖೌ ಶರಾರ್ಕವಿಹಗಾಃ ಖಗಾಃ ॥ ೧೧೫೧ ॥
ಪತಂಗೌ ಪಕ್ಷಿಸೂರ್ಯೌ ಚ ಪೂಗಃ ಕ್ರಮುಕವೃಂದಯೋಃ ।
ಪಶವೋಽಪಿ ಮೃಗಾವೇಗಃ ಪ್ರವಾಹಜವಯೋರಪಿ ॥ ೧೧೫೨ ॥
ಪರಾಗಃ ಕೌಸುಮೇ ರೇಣೌ ಸ್ನಾನೀಯಚೌ ರಜಸ್ಯಪಿ ।
ಗಜೇಽಪಿ ನಾಗಮಾತಂಗಾವಪಾಂಗಸ್ತಿಲಕೇಽಪಿ ಚ ॥ ೧೧೫೩ ॥

ದಿನ ಕಾಂತ ಪದಗಳು ತ್ರಿಲಿಂಗಗಳು. ವೃಂದಾರಕಃ — ಸುಂದರ ಮುಖ್ಯ ದೇವತೆ. ಏಕಃ—ಮುಖ್ಯ ಇತರ ಒಂಟಿಯಾದುದು. ಕೌಕ್ಕುಟಿಕಃ — ಡಾಂಭಿಕ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಕಾಡುವ ತಿರುಪೆಯವ. ಲಾಲಾಟಿಕಃ —ಸ್ವಾಮಿ ಮುಖ ನೋಡುವ ಸೇವಕ, ಕೈಲಾಗದ ಹೇಡಿ. ಕಟಕಃ — (ಪುಂ ನ) ಬೆಟ್ಟದ ತಪ್ಪಲು ಕಡಗ ರಾಷ್ಟ್ರ ಕಂಟಕಃ — ಸೂಜಿಯ ಮೊನೆ ನೀಚ ಶತ್ರು ರೋಮಾಂಚನ. ॥ ೧೧೪೯ ॥ ಹೀಗೆ ಕಾಂತ ಪದಗಳು ಮುಗಿದಿವೆ.

ಮಯೂಖಃ—ಕಾಂತಿ ಕಿರಣ ಉರಿ. ಶಿಲೀಮುಖಃ-ದುಂಬಿ ಬಾಣ ಶಂಖಃ — ನಿಧಿ ಹಣೆಯಮೂಳೆ. ಶಂಖ ಖಂ — ಕಣ್ಣು ಮೊದಲಾದ ಇಂದ್ರಿಯ ಆಕಾಶ. ಶಿಖಾ — ಉರಿ ಜುಟ್ಟು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಖಾಂತ ಮುಗಿದಿದೆ.

ನಗಃ ಅಗಃ – ಬೆಟ್ಟ ಮರ. ಆಶುಗಃ — ಗಾಳಿ ಬಾಣ, ಖಗಃ — ಬಾಣ ಸೂರ್ಯ ಹಕ್ಕಿ ಪತಂಗಃ — ಪಕ್ಷಿ ಸೂರ್ಯ ಪತಂಗದ ಹುಳು ಪೂಗಃ — ಗುಂಪು ಅಡಿಕೆ ಮರ. ಮೃಗಃ — ಪಶು ಹಲ್ಲೆ ಮೃಗಶಿರಾನಕ್ಷತ್ರ ಗಜಯೋನಿ ವಿಶೇಷ ಹುಡುಕುವುದು. ಪರಾಗಃ — ಹೂವಿನ ಧೂಳು. ಸ್ನಾನಚೂರ್ಣ ಧೂಳು. ನಾಗಃ

ಸರ್ಗಃ ಸ್ವಭಾವನಿರ್ಮೋಕ್ಷ ನಿಶ್ಚಯಾಧ್ಯಾಯ ಸೃಷ್ಟಿಷು ।
ಯೋಗಸನ್ನಹನೋಪಾಯ ಧ್ಯಾನಸಂಗತಿ ಯುಕ್ತಿಷು ॥ ೧೯೪ ॥
ಭೋಗಃ ಸುಖೇಸ್ತ್ರ್ಯಾದಿಭೃತಾವಹೇಶ್ಚ ಫಣಕಾಯಯೋಃ ।
ಚಾತಕೇ ಹರಿಣೇ ಪುಂಸಿ ಸಾರಂಗಶ್ಶಬಲೇ ತ್ರಿಷು ॥ ೧೯೫ ॥
ಕಪೌ ಚ ಪ್ಲವಗಃ ಶಾಪೇ ತ್ವಭಿಷಂಗಃ ಪರಾಭವೇ ।
ಯಾನಾದ್ಯಂಗೇ ಯುಗಃ ಪುಂಸಿ ಯುಗಂ ಯುಗ್ಮೇ ಕೃತಾದಿಷು ॥ ೧೯೬ ॥
ಸ್ವರ್ಗೇಷು ಪಶುವಾಗ್ವಜ್ರ ದಿಙ್ನೇತ್ರ ಘೃಣಿಭೂಜಲೇ ।
ಲಕ್ಷ್ಯದೃಷ್ಟ್ಯಾ ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ಪುಂಸಿ ಗೌರ್ಲಿಂಗಂ ಸಿಂಹಶೇಫಸೋಃ ॥ ೧೯೭ ॥
ಶೃಂಗಂ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಸಾನ್ವೋಶ್ಚವರಾಂಗಂ ಮೂರ್ಧಗುಹ್ಯಯೋಃ ।
ಭಗಂ ಶ್ರೀಕಾಮಮಹಾತ್ಮ್ಯವೀರ್ಯಯತ್ನಾರ್ಕ ಕೀರ್ತಿಷು ॥ ೧೯೮ ॥ ಇತಿ ಗಾಂತಾಃ
ಪರಿಘಃ ಪರಿಘಾತೇಽಸ್ತ್ರೇಽಪ್ಯೋಘೋ ವೃಂದೇಂಭಸಾಂ ರಯೇ ।

ಹಾವು ಆನೆ. ವೇಗಃ — ನಿರೋಟ ವೇಗ. ಮಾತಂಗಃ — ಆನೆ ಹೊಲೆಯ ಅಪಾಂಗಃ ಹಣೆಯಬೊಟ್ಟು. ಕಡೆಗಣ್ಣಿನ ನೋಟ. ಸರ್ಗಃ — ಸಹಜಗುಣ. ಬಿಡುವುದು ನಿಶ್ಚಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಒಂದು (ಭಾಗ) ಸೃಷ್ಟಿ ಜ್ಞಾನ. ಯೋಗಃ — ಸನ್ನಾಹ ಹುಟ್ಟುವಿಕೆ ಸಾಮಾದಿಕಾರ್ಯಸಾಧನ ಧ್ಯಾನ ಸರಿಯಾಗಿಸೇರುವಿಕೆ. ಹೊಂದಿಕೆ ಮಾಡುವ ಸರಿಯಾದ ತಿಳುವಳಿಕೆ. ಭೋಗಃ — ಆನಂದ ಹೆಂಗಸು ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಹಾವಿನ ಹೆಡೆ ಶರೀರ. ಸಾರಂಗಃ — ಚಾತಕ ಪಕ್ಷಿ. ಜಿಂಕೆ ಹಲವು ಬಣ್ಣವುಳ್ಳದ್ದು ಕೋಶಾಂತರದಲ್ಲಿ ಆನೆ ತುಂಬೇಹುಳ ಸಾರಗ್ರಾಹಿ.

ಪ್ಲವಗಃ — ಕಪಿ ಕಪ್ಪೆ ಕುಪ್ಪಳಿಸುವುದು. ಅಭಿಷಂಗಃ — ಹಾನಿ ಯುಂಟು ಮಾಡುವ ಬಯ್ಗಳು ಅಪಜಯ ನಿಂದೆ. ಯುಗಃ — ಬಂಡಿಯ ನೊಗ (ನ) ಜೊತೆ ಕೃತತ್ರೇತಾದಿಯುಗಗಳು. ಗೌಃ — ಸ್ವರ್ಗ ಬಾಣ ಹಸು ಮಾತು ಸಿಡಿಲು ದಿಕ್ಕು ಕಣ್ಣು ಕಿರಣ ಭೂಮಿ ನೀರು ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಲಿಂಗ ನಿರ್ಣಯಿಸಬೇಕು. ಕೋಶಾಂತರದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ ಎತ್ತು ಯಜ್ಞ ಋಷಿ ರೋಹಿಣಿ ನೋಟ ಅರ್ಥಗಳು ಹೇಳಿವೆ. ಲಿಂಗಂ — ಗುರುತು ಶಿಶ್ನ. ಶೃಂಗಂ — ಪ್ರಧಾನ ಪುರುಷ ಬೆಟ್ಟದಶಿಖರ ಕೊಂಬು ಜೀವಕವೆಂಬಗಂದಿಗೆ ದಿನಸು. ವರಾಂಗಂ — ತಲೆ ಯೋನಿ. ಭಗಃ — ಐಶ್ವರ್ಯ ಸಫಲೇಚ್ಛೆ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ನಿಗ್ರಹಶಕ್ತಿ ಕಾರ್ಯಸಾಧನ ವ್ಯಾಪಾರ ಸೂರ್ಯ ಕೀರ್ತಿ ಯೋನಿ (ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯ) ಗಾಂತ ಮುಗಿದಿದೆ.

ಪರಿಘಃ — ಹಿಂಸೆ. ಕಬ್ಬಿಣದಕಟ್ಟುಳ್ಳ ದೊಣ್ಣೆ ಒಂದು ಯೋಗ ಓಘಃ— ಗುಂಪು ನೀರಿನ ವೇಗ. ಅರ್ಘಃ — ಕ್ರಯ ಪೂಜಾವಿಧಿ ಅಘಂ —ಪಾಪು ದುಃಖ

ಮೂಲ್ಯೇ ಪ್ರಜಾವಿಧಾವರ್ಘೋಽಂಹೋ ದುಃಖವ್ಯಸನೇಷ್ವಘಂ ||೧೯೯||
ತ್ರಿಷ್ವಿಷ್ಟೇಽಲ್ಪೇ ಲಘುಃ || ಇತಿ ಘಾಂತಃ || ಕಾಚಾಃ ಶಿಕ್ಯಮೃದ್ಭೇದದೃಗ್ರುಜಃ |
ವಿಪರ್ಯಾಸೇ ವಿಸ್ತರೇ ಚ ಪ್ರಪಂಚಃ ಪಾವಕೇ ಶುಚಿಃ ||೨೦೦||
ಮಾಸ್ಯಮಾತ್ಯೇ ಚಾತ್ಯುಪಧೇ ಪುಂಸಿ ಮೇಧ್ಯೇ ಸಿತೇ ತ್ರಿಷು |
ಅಭಿಷ್ವಂಗೇ ಸ್ಪೃಹಾಯಾಂ ಚ ಗಭಸ್ತೌ ಚ ರುಚಿಃ ಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ||೨೦೧||
ಇತಿ ಚಾಂತಾಃ ||

(ಪ್ರಸನ್ನೇ ಭಲ್ಲುಕೇಽಪ್ಯಚ್ಛೋ ಗುಚ್ಛಃ ಸ್ತಬಕ ಹಾರಯೋಃ |
ಪರಿಧಾನಾಂಚಲೇ ಕಚ್ಛೋ ಜಲಪ್ರಾಂತೇ ತ್ರಿಲಿಂಗಕಃ)
ಕೇಕಿತಾರ್ಕ್ಷ್ಯಾವಹಿಭುಜೌ ದಂತವಿಪ್ರಾಂಡಜಾ ದ್ವಿಜಾಃ |
ಅಜಾ ವಿಷ್ಣುಹರ ಚ್ಛಾಗಾ ಗೋಷ್ಠಧ್ವನಿವಹಾ ವ್ರಜಾಃ ||೨೦೩||
ಧರ್ಮರಾಜೌ ಜಿನಯಮೌ ಕುಂಜೋ ದಂತೇಽಪಿ ನಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ |
ವಲಜೇ ಕ್ಷೇತ್ರಪೂರ್ದ್ವಾರೇ ವಲಜಾ ವಲ್ಗುದರ್ಶನಾ ||೨೦೪||
ಸಮೇ ಕ್ಷ್ಮಾಂಶೇ ರಣೇಽಪ್ಯಾಜಿಃ ಪ್ರಜಾಸ್ಸ್ಯಾತ್ಸಂತತೌ ಜನೇ |
ಅಬ್ಜೌ ಶಂಖಶಶಾಂಕೌ ಚ ಸ್ವಕೇ ನಿತ್ಯೇ ನಿಜಂತ್ರಿಷು || ಇತಿ ಜಾಂತಾಃ ||೨೦೫||
ಪುಂಸ್ಯಾತ್ಮನಿ ಪ್ರವೀಣೇ ಚ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞೋ ವಾಚ್ಯಲಿಂಗಕಾಃ |

ಜೂಜು ಮೊದಲಾದ ವ್ಯಸನ. ಲಘುಃ — ತೆಳು ಇಷ್ಟವಾದುದು. ಘಾಂತ ಮುಗಿದಿದೆ. ಕಾಚಃ — ನೆಲವು (ತಕ್ಕಡಿ) ಗಾಜು ಕಣ್ಣಿನರೋಗ. ಪ್ರಪಂಚಃ — ತಲೆಕೆಳಗು ವ್ಯತ್ಯಾಸ ವಿಸ್ತಾರ. ಶುಚಿಃ — ಅಗ್ನಿ ಆಷಾಢಮಾಸ ಮಂತ್ರಿ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದುದು ಬೆಳ್ಳಗೆ. ರುಚಿಃ — ಆಸಕ್ತಿ ಇಚ್ಛೆ ಕಾಂತಿ ಪ್ರಕಾಶ. ||೨೦೧||

ಅಚ್ಛಃ — ನಿರ್ಮಲ ಕರಡಿ. ಗುಚ್ಛಃ — ಗೊಂಚಲು ಸರ. ಕಚ್ಛಃ — ಮೇಲುಹೊದಿಕೆಯ ತುದಿ ನೀರಿನಸಮೀಪ. ಅಹಿಭುಕ್ — ನವಿಲು ಗರುಡ. ದ್ವಿಜಃ — ಹಲ್ಲು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಹಕ್ಕಿ ಹಾವು. ಅಜಃ — ವಿಷ್ಣು ಶಿವ ಮೇಕೆ ಬ್ರಹ್ಮ. ಅಜಾ—ಮಾಯೆ. ವ್ರಜಃ — ದನದಕೊಟ್ಟಿಗೆ ದಾರಿ ಗುಂಪು. ಕುಂಜಃ — ಆನೆಕೊಂಬು ಪೊದೆ. ಧರ್ಮರಾಜಃ —ಜಿನದೇವರು ಯಮ. ವಲಜಂ —ಊರಬಾಗಿಲು ಹೊಲ. ವಲಜಾ — ಸುಂದರವಾಗಿ ನೋಡುವವಳು ಆಜಿಃ - ಚದರವಾಗಿ ಸಮವಾಗಿರುವ ಭೂಮಿ ಯುದ್ಧ. ಪ್ರಜಾ - ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟುವಿಕೆ. ಜನ, ಅಬ್ಜಂ - ಶಂಖ ಚಂದ್ರ ತಾವರೆ ಧನ್ವಂತರಿ. ನಿಜಂ - ತನ್ನ ವಡವೆ ಶಾಶ್ವತ ಸತ್ಯ. ಜಾಂತಪದಗಳು ಮುಗಿದಿವೆ.

ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಃ - ಆತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮ ಜಾಣ. ಸಂಜ್ಞಾ - ಬುದ್ಧಿ ಅಭಿನಯದಿಂದ

ಸಂಜ್ಞಾ ಸ್ಯಾಚ್ಚೀತನಾ ನಾಮ ಹಸ್ತಾದ್ಯೈರ್ಥ್ಯಾರ್ಥಸೂಚನಾ ॥ ಇತಿ ಞಾಂತಾಃ ॥
॥೧೨೦೫॥

ಕಾಕೇಭಗಂಡೌ ಕರಟೌ ಗಜಗಂಡಕಟೀ ಕಟೌ ।
ಶಿಪಿವಿಷ್ಟಸ್ತು ಖಲತೌ ದುಶ್ಚರ್ಮಣಿ ಮಹೇಶ್ವರೇ ॥೧೨೦೬॥
ದೇವಶಿಲ್ಪಿನ್ಯಪಿತ್ವಷ್ಟಾ ದಿಷ್ಟಂ ದೈವೇಽಪಿ ನದ್ವಯೋಃ ।
ರಸೇ ಕಟುಃ ಕಟ್ವಕಾರ್ಯೇ ತ್ರಿಷು ಮತ್ಸರತೀಕ್ಷ್ಣಯೋಃ ॥೧೨೦೭॥
ರಿಷ್ಟಂ ಕ್ಷೇಮಾಶುಭಾಭಾವೇಷ್ವರಿಷ್ಟೇ ತು ಶುಭಾಶುಭೇ ।
ಮಾಯಾ ನಿಶ್ಚಲ ಯಂತ್ರೇಷು ಕೈತವಾನೃತ ರಾಶಿಷು ॥೧೨೦೮॥
ಅಯೋಘನೇ ಶೈಲಶೃಂಗೇ ಸೀರಾಂಗೇ ಕೂಟಮಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ।
ಸೂಕ್ಷ್ಮೈಲಾಯಾಂ ತ್ರುಟಿಃ ಸ್ತ್ರೀ ಸ್ಯಾತ್ಕಾಲೇಽಲ್ಪೇ ಸಂಶಯೇಽಪಿ ಸಾ ॥೧೨೦೯॥
ಅತ್ಯುತ್ಕರ್ಷಾಶ್ರಯಃ ಕೋಟ್ಯೋ ಮೂಲೇ ಲಗ್ನಕಚೇ ಜಟಾ ।
ವ್ಯುಷ್ಟಿಃ ಫಲೇಸಮೃದ್ಧೌ ಚ ದೃಷ್ಟಿರ್ಜ್ಞಾನೇಽಕ್ಷ್ಣಿ ದರ್ಶನೇ ॥೧೨೧೦॥
ಇಷ್ಟಿರ್ಯಾಗೇಚ್ಛಯೋಃ ಸೃಷ್ಟಂ ನಿಶ್ಚಿತೇ ಬಹುನಿ ತ್ರಿಷು ।
ಕಷ್ಟೇ ತು ಕೃಚ್ಛ್ರಗಹನೇ ದಾಕ್ಷ್ಯಮಂದಾಗದೇಷು ಚ ॥೧೨೧೧॥
ಪಟುರ್ದ್ವೌ ವಾಚ್ಯಲಿಂಗೌ ಚ ॥ ಇತಿ ಟಾಂತಾಃ ॥ ನೀಲಕಂಠಃ ಶಿವೇಽಪಿ ಚ ।

ಭಾವ ಸೂಚಿಸುವುದು. ಕರಟಃ — ಕಾಗೆ ಆನೆಕಟವಾಯಿ. ಕಟಃ — ಆನೆ ಕಟವಾಯಿ ಸೊಂಟ. ಶಿಪಿವಿಷ್ಟಃ — ಬೊಕ್ಕತಲೆಯವನು ದದ್ರು ಕುಷ್ಠರೋಗಿ ಶಿವ. ತ್ವಷ್ಟಾ (ಋಕಾರಾಂತ) — ದೇವಶಿಲ್ಪಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಬಡಗಿ. ದಿಷ್ಟಂ—ಅದೃಷ್ಟ ಪೂರ್ವಾರ್ಜಿತ ಕರ್ಮ ಕಾಲಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪುಲ್ಲಿಂಗ.

ಕಟುಃ — ಖಾರದ ರುಚಿ ಮಾಡಬಾರದಕೆಲಸ ಮತ್ಸರ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದದ್ದು. ರಿಷ್ಟಂ — ಕ್ಷೇಮ ಅಶುಭವಿಲ್ಲದಿರುವುದು. ಅರಿಷ್ಟಂ — ಶುಭ ಅಶುಭಗಳಿಗೆ ಹೆಸರು. ಕೂಟಂ — ಇಂದ್ರಜಾಲಾದಿ ಭ್ರಾಂತಿ ಚಲನವಿಲ್ಲದ ಆಕಾಶವೂಂತಾದುದು ಜೋನು ಉರಲು ಪಂಜರಾದಿ ಮೋಸ ಸುಳ್ಳು ಗುಡ್ಡೆ ಚಮ್ಮಟಿಗೆ ಶಿಖರ ನೇಗಿಲು ಗುಳ. ತ್ರುಟಿಃ — ಸಣ್ಣಯಾಲಕ್ಕಿ ಅಲ್ಪಕಾಲ ಸಂಶಯ ಮರಣ. ಕೋಟಿಃ — ಬಿಲ್ಲಿನತುದಿ ಅತಿಶಯ ಅಂಚು ಗುಂಪು ನೂರುಲಕ್ಷ. ಜಟಾ — ಆಲಾದಿಮರದಬಿಳಿಲು ಲಗ್ನ ಕುರುಳು ಹೆಣದ ಜಡೆ. ವ್ಯುಷ್ಟಿಃ — ಪ್ರಯೋಜನ ಸಮೃದ್ಧಿ. ದೃಷ್ಟಿಃ—ತಿಳುವಳಿಕೆ ಕಣ್ಣು ನೋಟ. ಇಷ್ಟಿಃ (ಸ್ತ್ರೀ) —ಯಾಗವಿಶೇಷ, ಇಚ್ಛೆ. ಸೃ(ಸ್ಪೃ)ಷ್ಟಂ—ನಿಶ್ಚಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು ಬಹಳ. ಕಷ್ಟಂ — ದುಃಖ ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ತಿಳಿಯಲು ಅಶಕ್ಯವಾದುದು. ಪಟುಃ —ಸಮರ್ಥ, ಜಾಗ್ರತೆಯುಳ್ಳವ, ರೋಗವಿಲ್ಲದವನು. ನೀಲಕಂಠಃ

ಪುಂಸಿ ಕೋಷ್ಠೋಂತರ್ಜಠರಂ ಕುಸೂಲೋಂತರ್ಗೃಹಂ ತಥಾ ॥ ೧೨೧೨ ॥
ನಿಷ್ಠಾ ನಿಷ್ಪತ್ತಿನಾಶಾಂತಾಃ ಕಾಷ್ಠೋತ್ಕರ್ಷೇ ಸ್ಥಿತಾವಿದಿಶಿ ।
ತ್ರಿಷು ಜ್ಯೇಷ್ಠೋಽತಿಶಸ್ತೇಽಪಿಕನಿಷ್ಠೋಽತಿಯುವಾಲ್ಪಯೋಃ
॥ ಇತಿಠಾಂತಃ ॥ ೧೨೧೩ ॥
ದಂಡೋಽಸ್ತ್ರೀ ಲಗುಡೇಽಪಿಸ್ಯಾದ್ಗುಡೋ ಗೋಲೇಕ್ಷುಪಾಕಯೋಃ ।
ಸರ್ಪಮಾಂಸಾತ್ಪಶೂ ವ್ಯಾಡೌ ಗೋ ಭೂವಾಚಸ್ತ್ವಿಡಾ ಇಲಾಃ ॥ ೧೨೧೪ ॥
ಕ್ಷ್ವೇಡಾ ವಂಶಶಲಾಕಾಪಿ ನಾಡೀ ನಾಲೇಽಪಿ ಷಟ್‌ಕ್ಷಣೇ ।
ಕಾಂಡೋಽಸ್ತ್ರೀ ದಂಡಬಾಣಾರ್ವ ವರ್ಗಾವಸರ ವಾರಿಷು ॥ ೧೨೧೫ ॥
ಸ್ಯಾದ್ಭಾಂಡಮಶ್ವಾಭರಣೇಽಮತ್ರೇ ಮೂಲವಣಿಗ್ಧನೇ । ಇತಿಡಾಂತಾಃ ।
ಭೃಶಪ್ರತಿಜ್ಞಯೋರ್ಬಾಢಂ ಪ್ರಗಾಢಂ ಭೃಶಕೃಚ್ಛ್ರಯೋಃ ॥ ೧೨೧೬ ॥
ಶಕ್ತಸ್ಥೂಲೌ ತ್ರಿಷುದೃಢೌ ವ್ಯೂಢೌ ವಿನ್ಯಸ್ತಸಂಹತೌ । ಇತಿಢಾಂತಾಃ ।
ಭ್ರೂಣೋರ್ಭಕೇ ಸ್ತ್ರೈಣಗರ್ಭೇ ಬಾಣೋ ಬಲಿಸುತೇ ಶರೇ ॥ ೧೨೧೭ ॥
ಕಣೋಽತಿಸೂಕ್ಷ್ಮೇ ಧಾನ್ಯಾಂಶೇ ಸಂಘಾತೇ ಪ್ರಮಥೇ ಗಣಃ ।

— ಶಿವ ನವಿಲು. ಕೋಷ್ಠಃ — ವಳಹೊಟ್ಟೆ. ಧಾನ್ಯ ತುಂಬುವ ಒಡೆ ವಳಮನೆ.
॥ ೧೨೧೨ ॥

ನಿಷ್ಠಾ–ಕಾರ್ಯವಾಗುವಿಕೆ ಕಾಣದೆ ಹೋಗುವುದು. ಕೆಟ್ಟು ಹೋಗುವುದು. ಕಾಷ್ಠಾ — ಹೆಚ್ಚಿರುವಿಕೆ ಇರುವುದು ದಿಕ್ಕು. ಜ್ಯೇಷ್ಠಃ — ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದವನು ಅಣ್ಣ ವೃದ್ಧ. ಕನಿಷ್ಠಃ — ಚಿಕ್ಕವನು, ಚಿಕ್ಕಪ್ರಾಯದ ಹುಡುಗ, ನೀಚ. ಠಾಂತವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ. ದಂಡಃ ದೊಣ್ಣೆ ಸೂರ್ಯನಸೇವಕ ಶಿಕ್ಷೆ ಕಪ್ಪ ಆಜ್ಞೆ. ಗುಡಃ -- ಉಂಡೆ ಬೆಲ್ಲ. ವ್ಯಾಡಃ — ಹಾವು ಮಾಂಸ ತಿನ್ನುವ ಪಶು (ಹುಲಿ ಇತ್ಯಾದಿ) ಇಡಾ — ಭೂಮಿ ಗೋವು ವೇದವಾಣಿ ನಾಡಿ. ಕ್ಷ್ವೇಡಾ — ಬಿದಿರಿನ ಸಿಪರು ಸಿಂಹದ ಕೂಗು. ನಾಡೀ — ಸಣ್ಣ ನರ ಆರುಕ್ಷಣ ಕಾಲ. ಸೊಪ್ಪಿನ ದಂಟು. ಕಾಂಡಃ — ಕೋಲು ಬಾಣ ಕುದುರೆ ಗ್ರಂಥದ ಭಾಗ ಸಮಯ ನೀರು ಭಾಂಡಂ — ಕುದುರೆಯ ಅಲಂಕಾರ ಮಣ್ಣಿನ ಮಡಿಕೆ ವರ್ತಕನ ಮೂಲಧನ. ಡಾಂತವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ. ಬಾಢಂ — ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಒಪ್ಪುವುದು. ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ. ಪ್ರಗಾಢಂ ಬಹಳ ಬಳಲಿಕೆ ಸಹಿಸಲಾರದ ಸಂಕಟ. ದೃಢಃ — ಬಲಶಾಲಿ ಬಲಿತು ಠೋರವಾಗಿರುವವನು. ವ್ಯೂಢಃ —ರಚನಾ ವಿಶೇಷದಿಂದ ಇರಿಸಿದ ಸೇನೆ. ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ತಗಲಿರುವುದು. ಢಾಂತ ಮುಗಿದಿದೆ. ಭ್ರೂಣಃ — ಮಗು ಬಸರಿನಲ್ಲಿರುವ ಪಿಂಡ. ಬಾಣಃ ಬಲಿಪುತ್ರನಾದ ಬಾಣಾಸುರ ಬಾಣ. ಕಣಃ — ಬಹಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದುದು. ಧಾನ್ಯದ ನುಚ್ಚು ಗಣಃ — ಸಮೂಹ ಪ್ರಮಥಗಣ. ಪಣಃ — ಜೂಜಿನಲ್ಲಿ ಇಡುವ ಹಣ ಕೂಲಿ ಬೆಲೆ ನಾಣ್ಯ

ಪಣೋದ್ಯೂತಾದಿಸೂತ್ಸೃಷ್ಟೇ ಭೃತೌ ಮೂಲ್ಯೇ ಧನೇಽಪಿ ಚ ॥ ೧೨೧೮ ॥
ಮೌರ್ವ್ಯಾಂ ದ್ರವ್ಯಾಶ್ರಿತೇ ಸತ್ತ್ವಶೌರ್ಯಸಂಧ್ಯಾದಿಕೇ ಗುಣಃ ।
ನಿರ್ವ್ಯಾಪಾರಸ್ಥಿತೌ ಕಾಲವಿಶೇಷೋತ್ಸವಯೋಃ ಕ್ಷಣಃ ॥ ೧೨೧೯ ॥
ವರ್ಣೋ ದ್ವಿಜಾದೌ ಶುಕ್ಲಾದೌ ಸ್ತುತೌ ವರ್ಣಂ ತು ಚಾಽಕ್ಷರೇ ।
ಅರುಣೋ ಬಾಸ್ಕರೇಽಪಿ ಸ್ಯಾದ್ವರ್ಣಭೇದೇಽಪಿ ಚ ತ್ರಿಷು ॥ ೧೨೨೦ ॥
ಸ್ಥಾಣುಃ ಶರ್ವೇಽಪ್ಯಥ ದ್ರೋಣಃ ಕಾಕೇಽಪ್ಯಾಜೌ ರವೇ ರಣಃ ।
ಗ್ರಾಮಣೀರ್ನಾಪಿತೇ ಪುಂಸಿ ಶ್ರೇಷ್ಠೇ ಗ್ರಾಮಾಧಿಪೇ ತ್ರಿಷು ॥ ೧೨೨೧ ॥
ಊರ್ಣಾ ಮೇಷಾದಿಲೋಮ್ನಿ ಸ್ಯಾದಾವರ್ತೇ ಚಾಂತರ ಭ್ರುವೋಃ ।
ಹರಿಣೀ ಸ್ಯಾನ್ಮೃಗೀ ಹೇಮಪ್ರತಿಮಾ ಹರಿತಾ ಚ ಯಾ ॥ ೧೨೨೨ ॥
ತ್ರಿಷು ಪಾಂಡೌ ಚ ಹರಿಣಃ ಸ್ಥೂಣಾ ಸ್ತಂಭೇಽಪಿ ವೇಶ್ಮನಃ ॥
ತೃಷ್ಣೇ ಸ್ಪೃಹಾಪಿಪಾಸೇದ್ವೇ ಜುಗುಪ್ಸಾ ಕರುಣೇ ಘೃಣೇ ೧೨೨೩ ॥
ವಣಿಕ್ಪಥೇ ಚ ವಿಪಣಿಃ ಸುರಾ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾರುಣೀ ।
ಕರೇಣು ರಿಭ್ಯಾಂ ಸ್ತ್ರೀ ನೇಭೇ ದ್ರವಿಣಂ ತು ಚಲಂ ಧನಮ್ ॥ ೧೨೨೪ ॥
ಶರಣಂ ಗೃಹರಕ್ಷಿತ್ರೋಃ ಶ್ರೀಪರ್ಣಂ ಕಮಲೇಽಪಿ ಚ ।

ತಾಮ್ರದ ಕಾಸು ॥ ೧೨೧೮ ॥

ಗುಣಃ — ಬಿಲ್ಲಿನ ಹೆದೆ ರೂಪಾದಿಗುಣ ಸತ್ವಾದಿಗುಣ ಶೌರ್ಯಾದಿ ಗುಣ ಬಣ್ಣ ಸಂಧ್ಯಾದಿ ಷಡ್ಗುಣ. ಕ್ಷಣಃ — ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದೇ ಸುಮ್ಮನಿರುವುದು. ಕಾಲವಿಶೇಷ ಸಂತೋಷ ಕಾರ್ಯ. ವರ್ಣಃ — ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ಜಾತಿ ಬಿಳಿಪು ಮುಂತಾದ ಬಣ್ಣ ಸ್ತೋತ್ರ ಅಕ್ಷರ (ನ) ಕೊಂಡಾಡುವುದು. ಅರುಣಃ — ಸೂರ್ಯ ಅವನ ಸಾರಥಿ ಮಂತ್ರವಿಶೇಷ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣ. ಸ್ಥಾಣುಃ — ಶಿವ ಮೋಟುಮರ. ದ್ರೋಣಃ — ಕರಿಕಾಗೆ ೪ ಕೊಳಗ ತುಂಬೇಗಿಡ ರಣಃ — ಧ್ವನಿ ಯುದ್ಧ. ಗ್ರಾಮಣೀಃ — ಗ್ರಾಮಾಧಿಪತಿ ಕ್ಷೌರಿಕ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದವನು. (ತ್ರಿ) ಊರ್ಣಾ — ಕುರಿ ತುಪ್ಪಟ ಕಣ್ಣು ಹುಬ್ಬುಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಸುಳಿ. ಹರಿಣೀ — ಹೆಣ್ಣು. ಜಿಂಕೆ ಹಳದಿ ಬಣ್ಣವಿರುವುದು ಚಿನ್ನದ ಪ್ರತಿಮೆ. ಹರಿಣಃ — ಬಿಳಿದು ಹಳದಿ ಬೆರತ ಬಣ್ಣ ಜಿಂಕೆ. ಸ್ಥೂಣಾ — ಮನೆಯ ಕಂಬ ಕಬ್ಬಿಣದ ಗೊಂಬೆ. ತೃಷ್ಣಾ — ಆಸೆ ಬಾಯಾರಿಕೆ. ಘೃಣಾ — ಜಿಹಾಸೆ ದಯೆ. ವಿಪಣಿಃ — ಅಂಗಡಿ ಅಂಗಡಿಬೀದಿ. ವಾರುಣೀ — ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕು ಹೆಂಡ ಕರೇಣುಃ — ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗವಾದರೆ ಹೆಣ್ಣಾನೆ ಪುಲ್ಲಿಂಗವಾದರೆ ಗಂಡಾನೆ. ದ್ರವಿಣಂ — ಶಕ್ತಿ ಹಣ.

ಶರಣಂ — ಮನೆ ರಕ್ಷಕನು. ಶ್ರೀಪರ್ಣೀ – ನೆಲ್ಲಿಮರ ತಾವರೆ ಹೂ.

ವಿಷಾಭಿಮರಲೋಹೇಷು ತೀಕ್ಷ್ಣಂ ಕ್ಲೀಬೇಖರೇ ತ್ರಿಷು ॥ ೧೨೬ ॥
ಪ್ರಮಾಣಂ ಹೇತುಮರ್ಯಾದಾ ಶಾಸ್ತ್ರೇಯತ್ತಾ ಪ್ರಮಾತೃಷು ।
ಕರಣಂ ಸಾಧಕತಮಂ ಕ್ಷೇತ್ರಗಾತ್ರೇಂದ್ರಿಯೇಷ್ವಪಿ ॥ ೧೨೭ ॥
ಪ್ರಾಣ್ಯುತ್ಪಾದೇ ಸಂಸರಣಮಸಂಬಾಧ ಚಮೂಗತೌ ।
ಘಂಟಾಪಥೇಽಥ ವಾಂತಾನ್ನೇ ಸಮುದ್ಗಿರಣಮುನ್ನಯೇ ॥ ೧೨೮ ॥
ಅತಸ್ತ್ರಿಷು ವಿಷಾಣಂ ಸ್ಯಾತ್ಪಶುಶೃಂಗೇಭದಂತಯೋಃ ।
ಪ್ರವಣಂ ಕ್ರಮ ನಿಮ್ನೋರ್ವ್ಯಾಂ ಪ್ರಹ್ವೇ ನಾ ತು ಚತುಷ್ಪಥೇ ॥ ೧೨೯ ॥
ಸಂಕೀರ್ಣೌ ನಿಚಿತಾಶುದ್ಧೌ ಇರಿಣಂ ಶೂನ್ಯಮೂಷರವಮ್ ।
(ಸೇತೌ ಚ ವರಣೋ ವೇಣೀ ನದೀಭೇದೇ ಕಚೋಚ್ಚಯೇ) ಇತಿ ಣಾಂತಾಃ
ದೇವಸೂರ್ಯೌ ವಿವಸ್ವಂತೌ ಸರಸ್ವಂತೌ ನದಾರ್ಣವೌ ॥ ೧೨೯ ॥
ಪಕ್ಷಿತಾರ್ಕ್ಷ್ಯೌ ಗುರುತ್ಮಂತೌ ಶಕುಂತೌ ಭಾಸಪಕ್ಷಿಣೌ ।
ಅಗ್ನ್ಯುತ್ಪಾತೌ ಧೂಮಕೇತೂ ಜೀಮೂತೌ ಮೇಘಪರ್ವತೌ ॥ ೧೩೦ ॥
ಹಸ್ತೌ ತು ಪಾಣಿನಕ್ಷತ್ರೇ ಮರುತೌ ಪವನಾಮರೌ ।
ಯಂತಾ ಹಸ್ತಿಪಕೇ ಸೂತೇ ಭರ್ತಾ ಧಾತರಿ ಪೋಷ್ಟರಿ ॥ ೧೩೧ ॥

ತೀಕ್ಷ್ಣಂ – ವಿಷ ಯುದ್ಧ ಹರಿತವಾದ ಆಯುಧಾದಿಗಳು ಉಕ್ಕು. ಪ್ರಮಾಣಂ – ನಿಜಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದುದು ಮರ್ಯಾದೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ಅಳತೆ ನಿಜವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವವನು. ಕರಣಂ – ಮುಖ್ಯವಾದಸಾಧನೆ ಮನೆ ಹೊಲ ಮುಂತಾದವು ಶರೀರ ಇಂದ್ರಿಯ ಸಂಸರಣಂ – ಪ್ರಾಣ್ಯುತ್ಪತ್ತಿರೂಪ ಸಂಸಾರ ವಿರಳವಾಗಿ ದಂಡು ನಡೆಯುವುದು ರಾಜಬೀದಿ. ಸಮುದ್ಗಿರಣಂ (ದ್ಧರಣಂ) – ಕಕ್ಕಿದ ಅನ್ನ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತುವುದು. ಅತಸ್ತ್ರಿಷು = ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಣಾಂತಗಳು ತ್ರಿಲಿಂಗಗಳು. ವಿಷಾಣಂ ದನದ ಕೊಂಬು ಆನೆದಂತ. ಪ್ರವಣಂ – ಕ್ರಮದಿಂದ ವಾಟವಾಗಿ ಇಳಿಯತಕ್ಕ ನೆಲ ಬಗ್ಗಿದವನು ನಾಲ್ಕುದಾರಿಸೇರುವ ಚೌಕ ಸಂಕೀರ್ಣಂ – ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸೇರಿರುವುದು ಅಶುದ್ಧಿಯಿಂದ ತುಂಬಿರುವುದು ಇರಿಣಂ – ಪಾಳುಭೂಮಿ ನೀರಿಲ್ಲದ ದಿಣ್ಣೆ. (ವರಣಃ – ಸೇತು ವೇಣಿ – ಜಡೆ ನದಿಪ್ರವಾಹ.) ಣಾಂತವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ.

ವಿವಸ್ವಾನ್ (ತಾಂತ ಪು) ದೇವರು ಸೂರ್ಯ. ಸರಸ್ವಾನ್ – ಗಂಡುಹೊಳೆ ಸಮುದ್ರ. ಗುರುತ್ಮಾನ್ – ಪಕ್ಷಿ ಗರುಡ. ಶಕುಂತಃ – ಚಂಡಾಲ ಕಾಗೆ (ಕೆಂಬೂತಿ) ಪಕ್ಷಿ. ಧೂಮಕೇತುಃ – ಬೆಂಕಿ ಉಲ್ಕಾಪಾತ ಮುಂತಾದ ಉತ್ಪಾತ. ಜೀಮೂತಃ ಬೆಟ್ಟಮೋಡ ॥ ೧೩೦ ॥

ಹಸ್ತಃ – ಕೈ ಹಸ್ತನಕ್ಷತ್ರ. ಮರುತ್ – ಗಾಳಿ ದೇವತೆ. ಯಂತಾ –

ಯಾನಪಾತ್ರೇ ಶಿಶೌಪೋತಃ ಪ್ರೇತಃ ಪ್ರಾಣ್ಯಂತರೇ ಮೃತೇ
ಗ್ರಹಭೇದೇ ಧ್ವಜೇ ಕೇತುಃ ಪಾರ್ಥಿವೇ ತನಯೇ ಸುತಃ || ೧೩೩ ||
ಸ್ಥಪತಿಃ ಕಾರುಭೇದೇಽಪಿ ಭೂಭೃದ್ಭೂಮಿಧರೇ ನೃಪೇ |
ಮೂರ್ಧಾಭಿಷಿಕ್ತೋ ಭೂಪೇಽಪಿ ಋತುಃ ಸ್ತ್ರೀ ಕುಸುಮೇಽಪಿ ಚ || ೧೩೪ ||
ವಿಷ್ಣಾವಪ್ಯಜಿತಾವ್ಯಕ್ತೌ ಸೂತಸ್ತ್ವಷ್ಟರಿ ಸಾರಥೌ |
ವ್ಯಕ್ತಃ ಪ್ರಾಜ್ಞೇಽಪಿ ದೃಷ್ಟಾಂತಾವುಭೇ ಶಾಸ್ತ್ರನಿದರ್ಶನೇ || ೧೩೫ ||
ಕ್ಷತ್ತಾ ಸ್ಯಾತ್ಸಾರಥೌ ದ್ವಾಃಸ್ಥೇ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾಯಾಂ ಚ ಶೂದ್ರಜೇ |
ವೃತ್ತಾಂತಸ್ಸ್ಯಾತ್ಪ್ರಕರಣೇ ಪ್ರಕಾರೇ ಕಾರ್ತ್ಸ್ನ್ಯವಾರ್ತಯೋಃ || ೧೩೬ ||
ಆನರ್ತಸ್ಸಮರೇ ನೃತ್ಯಸ್ಥಾನನೀವೃದ್ವಿಶೇಷಯೋಃ |
ಕೃತಾಂತೋ ಯಮಸಿದ್ಧಾಂತ ದೈವಾಕುಶಲ ಕರ್ಮಸು || ೧೩೭ ||
ಶ್ಲೇಷ್ಮಾದಿ ರಸರಕ್ತಾದಿ ಮಹಾಭೂತಾನಿ ತದ್ಗುಣಾಃ |
ಇಂದ್ರಿಯಾಣ್ಯಶ್ಮವಿಕೃತಿ ಶ್ಶಬ್ದಯೋನಿಶ್ಚ ಧಾತವಃ || ೧೩೮ ||

(ಋತಾರಾಂತ ಪು) — ಆನೆಮಾವಟಿಗ ಸಾರಥಿ. ಭರ್ತಾ - ಹೊರುವವನು ಪೋಷಿಸುವವನು. ಪೋತಃ - ಹಂಗೋಲು ದೋಣಿ ಮಗು. ಪ್ರೇತಃ - ನರಕಯಾತನೆ ಪಡುವ ಪ್ರಾಣ ಸತ್ತ ಮೇಲೆ ಸಂಸ್ಕಾರವಿಲ್ಲದ ಜೀವ. ಕೇತುಃ - ಕೇತುವೆಂಬ ಗ್ರಹ ಉತ್ಪಾತ, ಸುತಃ - ಅರಸುಮಗ ಪುತ್ರ. ಸ್ಥಪತಿಃ - ಶಿಲ್ಪಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿ ಯಜ್ಞದ ಯಜಮಾನ. (ಕರ್ತೃ) ಭೂಭೃತ್ - ಬೆಟ್ಟ ಅರಸು ಮೂರ್ಧಾಭಿಷಿಕ್ತಃ - ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತನಾದ ರಾಜ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನಾದ ಯುವರಾಜ. ಋತುಃ - (ಸ್ತ್ರೀ) ಹೆಂಗಸರ ಮುಟ್ಟು ಓಕುಳಿ ೨ ತಿಂಗಳಕಾಲ ವಿಶೇಷ. ಅಜಿತಃ - ವಿಷ್ಣು ಗೆಲ್ಲಲಾಗದವನು. ಅವ್ಯಕ್ತಃ - ವಿಷ್ಣು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗದಿರುವುದು. ಸೂತಃ - ಬಡಗಿ ಸಾರಥಿ. ವ್ಯಕ್ತಃ - ತಿಳಿದವನು, ಸ್ಪಷ್ಟವಾದುದು. ದೃಷ್ಟಾಂತಃ - ಶಾಸ್ತ್ರನಿದರ್ಶನ ಉದಾಹರಣೆ. ಕ್ಷತ್ತಾ - (ಋ-ಪು) ಸಾರಥಿ ದ್ವಾರಪಾಲಕ ಕ್ಷತ್ರಿಯಳಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ವೃತ್ತಾಂತಃ - ಪ್ರಕಾರ ಉಚಿತವಾದ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಬಗೆ ಬಗೆ ವಾರ್ತೆ ಎಲ್ಲಾ ಸಮಾಚಾರ. ಆನರ್ತಃ - ಯುದ್ಧ ನಾಟ್ಯ ರಂಗಸ್ಥಳ ಪಶ್ಚಿಮ ಸಮುದ್ರತೀರದಲ್ಲಿ ದುವದೇಶ ತೀರ್ಥ. ಕೃತಾಂತಃ - ಯಮ ಅಬಾಧಿತವಾದರ್ಥ ಪ್ರಾರಬ್ಧ - ಪಾಪಕರ್ಮ. ಧಾತುಃ - ವಾತಪಿತ್ತಶ್ಲೇಷ್ಮ ರಸರಕ್ತಾದಿಗಳು ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ೫ ಭೂತಗಳು ಅವುಗಳ ಗಂಧಾದಿ ೫ ಗುಣಗಳು ಚಕ್ಷುರಾದಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಗೈರಿಕಾದಿಧಾತುಗಳು ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಕಭೂ ಮುಂತಾದವುಗಳು. || ೧೩೮ ||

ಕಕ್ಷಾಂತರೇಽಪಿ ಶುದ್ಧಾಂತೋ ನೃಪಸ್ಯಾಸರ್ವಗೋಚರೇ ।
ಕಾಸೂಸಾಮರ್ಥ್ಯಯೋಃ ಶಕ್ತಿರ್ಮೂರ್ತಿಃ ಕಾಠಿಣ್ಯಕಾಯಯೋಃ ॥೧೩೮॥
ವಿಸ್ತಾರವಲ್ಲ್ಯೋರ್ವ್ರತತಿರ್ವಸತೀ ರಾತ್ರಿವೇಶ್ಮನೋಃ ।
ಕ್ಷಯಾರ್ಚಯೋರಪಚಿತಿ ಸ್ಸಾತಿರ್ದಾನಾವಸಾನಯೋಃ ॥೧೩೯॥
ಆರ್ತಿಃ ಪೀಡಾಧನುಷ್ಕೋಟ್ಯೋರ್ಜಾತಿಃ ಸಾಮಾನ್ಯಜನ್ಮನೋಃ ।
ಪ್ರಚಾರಸ್ಯಂದಯೋ ರೀತಿರೀತಿರ್ಡಿಂಬ ಪ್ರವಾಸಯೋಃ ॥೧೪೦॥
ಉದಯೇಽಧಿಗಮೇ ಪ್ರಾಪ್ತಿಸ್ತ್ರೇತಾ ತ್ವಗ್ನಿತ್ರಯೇ ಯುಗೇ ।
ವೀಣಾಭೇದೇಽಪಿ ಮಹತೀ ಭೂತಿರ್ಭಸ್ಮನಿ ಸಂಪದಿ ॥೧೪೧॥
ನದೀನಗರ್ಯೋರ್ನಾಗಾನಾಂ ಭೋಗವತ್ಯಥ ಸಂಗರೇ ।
ಸಂಗೇ ಸಭಾಯಾಂ ಸಮಿತಿಃ ಕ್ಷಯವಾಸಾವಪಿ ಕ್ಷಿತಿಃ ॥೧೪೨॥
ರವೇರರ್ಚಿಃಶ್ಚ ಶಸ್ತ್ರಂ ಚ ವಹ್ನಿಜ್ವಾಲಾ ಚ ಹೇತಯಃ ।
ಜಗತೀ ಜಗತಿ ಚ್ಛಂದೋವಿಶೇಷೇಽಪಿ ಕ್ಷಿತಾವಪಿ ॥೧೪೩॥
ಪಂಕ್ತಿಶ್ಛಂದೋಽಪಿ ದಶಮಂ ಸ್ಯಾತ್ಪ್ರಭಾವೇಽಪಿ ಚಾಯತಿಃ ।
ಪತ್ತಿರ್ಗತೌ ಚ ಮೂಲೇ ತುಪಕ್ಷತಿಃ ಪಕ್ಷಭೇದಯೋಃ ॥೧೪೪॥

ಶುದ್ಧಾಂತಃ — ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕಾಣದಿರುವ ಅಂತಃಪುರ ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಶಕ್ತಿಃ — ಭಲ್ಲೆಯೆಂಬ ಆಯುಧ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಸ್ತುವಿನ ಸ್ವಭಾವಧರ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ. ಮೂರ್ತಿಃ — ಕಠಿಣತ್ವ ಶರೀರ. ವ್ರತತಿಃ — ವಿಸ್ತಾರ ಬಳ್ಳಿ. ವಸತಿಃ — ರಾತ್ರಿ ಮನೆ, ಅಪಚಿತಿಃ — ಪೂಜಾಕ್ರಮ ಹಾನಿ ಕ್ಷಯ, ಸಾತಿಃ — ದಾನ ಕೊಡುವುದು ತೀರಿಹೋಗುವುದು. ಆರ್ತಿಃ ಪೀಡೆ ಬಿಲ್ಲಿನ ತುದಿ ಜಾತಿಃ — ದ್ರವ್ಯಗುಣ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸಾಮಾನ್ಯಧರ್ಮ. ಹುಟ್ಟುವುದು. ರೀತಿಃ - ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವುದು ಜಾರುವಿಕೆ ಕಿಟ್ಟ ಹಿತ್ತಾಳೆ. ಈತಿಃ — ಮಕ್ಕಳವೇಧೆ ಅತಿವೃಷ್ಟಿ ಮುಂತಾದ ಭಾಧೆ. ಪರಸ್ಥಳವಾಸ. ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ — ಲಾಭದ ಹುಟ್ಟುವಳಿ ಪಡೆಯುವಿಕೆ. ತ್ರೇತಾ—ದಕ್ಷಿಣಾಗ್ನಿ ಮುಂತಾದ ೩ ಅಗ್ನಿ ಗಳು. ತ್ರೇತಾಯುಗ ಮಹತೀ — ನಾರದನ ವೀಣೆ ಅಧಿಕವಾದದ್ದು. ಭೂತಿಃ — ಬೂದಿ ಸಂಪತ್ತು. ಭೋಗವತೀ — ಪಾತಾಳಲೋಕದ ರಾಜಧಾನಿ ವಿಷದ ಹೊಳೆ. ಸಮಿತಿಃ — ಯುದ್ಧ ಕೂಡಿಕೆ ಸಭೆ ಕ್ಷಿತಿಃ — ನಾಶ ಇರುವಿಕೆ ಭೂಮಿ. ಹೇತಿಃ — ಸೂರ್ಯಕಿರಣ ಶಸ್ತ್ರ ಬೆಂಕಿಯುಉರಿ. ಜಗತೀ —ಲೋಕ, ಪಾದಕ್ಕೆ ೧೨ ಅಕ್ಷರವಿರುವಛಂದಸ್ಸು ಭೂಮಿ. ಪಂಕ್ತಿಃ — ಪಾದಕ್ಕೆ ೧೦ ಅಕ್ಷರ ವಿರುವ ಛಂದಸ್ಸು ಹತ್ತನೆಯದು ಸಾಲು. ಆಯತಿಃ — ಪ್ರಭಾವ ಭವಿಷ್ಯ ತ್ಕಾಲ ಉದ್ದವಾದದ್ದು. ಪತ್ತಿಃ — ನಡಿಗೆ ಕಾಲಾಳು ಸೈನ್ಯಭೇದ. ಪಕ್ಷತಿಃ—

ಪ್ರಕೃತಿರ್ಯೋನಿಲಿಂಗೇ ಚ ಕೈಶಿಕ್ಯಾದ್ಯಾಶ್ಚ ವೃತ್ತಯಃ ।
ಸಿ ಕತಾಃ ಸ್ಸ್ಯುರ್ವಾಲುಕಾಪಿ ವೇದೇ ಶ್ರವಸಿ ಚ ಶ್ರುತಿಃ ॥೧೨೪॥
ವನಿತಾ ಜನಿತಾತ್ಯರ್ಥಾನುರಾಗಾಯಾಂ ಚ ಯೋಷಿತಿ ।
ಗುಪ್ತಿಃ ಕ್ಷಿತಿವ್ಯುದಾಸೇಽಪಿ ಧೃತಿರ್ಧಾರಣಧೈರ್ಯಯೋಃ ॥೧೨೬॥
ಬೃಹತೀ ಕ್ಷುದ್ರವಾರ್ತಾಕೀ ಛಂದೋಭೇದೇ ಮಹತ್ಯಪಿ ।
ವಾಸಿತಾ ಸ್ತ್ರೀಕರಿಣ್ಯೋಶ್ಚ ವಾರ್ತಾ ವೃತ್ತೌ ಜನಶ್ರುತೌ ॥೧೨೭॥
ವಾರ್ತಂ ಫಲ್ಗುನ್ಯರೋಗೇ ಚ ತ್ರಿಷ್ವಪ್ಸು ಚ ಘೃತಾಮೃತೇ ।
ಕಲಧೌತಂ ರೂಪ್ಯಹೇಮ್ನೋರ್ನಿಮಿತ್ತಂ ಹೇತುಲಕ್ಷ್ಮಣೋಃ ॥೧೨೮॥
ಶ್ರುತಂ ಶಾಸ್ತ್ರಾವಧೃತಯೋರ್ಯುಗಪರ್ಯಾಪ್ತಯೋಃ ಕೃತವಮ್ ।
ಅತ್ಯಾಹಿತಂ ಮಹಾಭೀತಿಃ ಕರ್ಮ ಜೀವಾನಪೇಕ್ಷಿ ಚ ॥೧೨೯॥
ಯುಕ್ತೇ ಕ್ಷ್ಮಾದಾವೃತೇ ಭೂತಂ ಪ್ರಾಣ್ಯತೀತೇ ಸಮೇತ್ರಿಷು ।
ವೃತ್ತಂ ಪದ್ಯೇ ಚರಿತ್ರೇ ತ್ರಿಷ್ವತೀತೇ ದೃಢನಿಸ್ತಲೇ ॥೧೩೦॥

---

೧೫ ದಿನ ರೆಕ್ಕೆ ರೆಕ್ಕೆಬುಡ ಪಾಡ್ಯಮೀ ತಿಥಿ. ॥೧೨೫॥

ಪ್ರಕೃತಿಃ - ಪರಿಣಾಮ್ಯುಪಾದಾನ ಕಾರಣ ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿ ಭೂತವ್ಯಗಾದಿಗಳು ಲಿಂಗ ರಾಜ್ಯಾಂಗ ಪ್ರಧಾನ ಗುಣಸಾಮ್ಯ ಸ್ವಭಾವ. ವೃತ್ತಿಃ — ಅಲಂಕಾರ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಕೈಶಿಕಾದಿವೃತ್ತಿ. ಕೃಷ್ಯಾದಿ ಜೀವನೋಪಾಯ ಸೂತ್ರಾರ್ಥವನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಟೀಕೆ ಇರುವಿಕೆ ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಜ್ಞಾನ. ಸಿಕತಾ - ಮರಳು ಮತ್ತು ಮರಳುಳ್ಳ ನೆಲ. ಶ್ರುತಿಃ - ವೇದ ಕಿವಿ ಶಬ್ದ ಶ್ರವಣ. ವನಿತಾ - ಅತಿ ಪ್ರೇಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವಳು. ಹೆಂಗಸು. ಗುಪ್ತಿಃ - ಹಣ ಇಡಲು ಮಾಡಿದ ನೆಲಮಾಳಿಗೆ ಸೆರೆಮನೆ ಕಾಪಾಡುವಿಕೆ. ಧೃತಿಃ - ಧರಿಸುವುದು ಧೈರ್ಯ. ಬೃಹತೀ - ರಾಮುಗುಳ್ಳದ ಗಿಡ ಪಾದಕ್ಕೆ ೯ ಅಕ್ಷರವಿರುವ ಛಂದಸ್ಸು ಅಧಿಕವಾದದ್ದು ಉತ್ತರೀಯ. ವಾಸಿತಾ - ಹೆಂಗಸು ಹೆಣ್ಣಾನೆ. ವಾರ್ತಾ - ಜೀವನೋಪಾಯ ಜನವಾರ್ತೆ. ವಾರ್ತಂ - ತುಚ್ಛವಾದುದು ರೋಗವಿಲ್ಲದಿರುವುದು. ಘೃತಂ ಅಮೃತಂ - ನೀರು ತುಪ್ಪ ತೇಜಸ್ಸು = ಮೋಕ್ಷ ಹಾಲು ಸುಧಾ ಯಾಚಿಸದೇ ಬಂದದ್ದು. ಕಲಧೌತಂ - ಬೆಳ್ಳಿ ಚಿನ್ನ. ನಿಮಿತ್ತಂ - ಕಾರಣ ಗುರ್ತು. ಶ್ರುತಂ - ಶಾಸ್ತ್ರ ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು. ಕೃತಂ - ಕೃತಯುಗ ಮುಗಿಯುವಿಕೆ. ಅತ್ಯಾಹಿತಂ - ಮಹಾಭಯ ಜೀವ ಪಮೇಲೆ ಆಸೆ ಇಲ್ಲದೆ ದುಡುಕುವ ಕೆಲಸ ಭೂತಂ - ಯೋಗ್ಯವಾದುದು ಪಂಚ ಭೂತ ಭೌತಿಕಸತ್ಯ ಪ್ರಾಣಿವರ್ಗ ಅತೀತಕಾಲ ಸಮಾಸೋತ್ತರಸದೃಪ ಪದಾರ್ಥ. ವೃತ್ತಂ - ಪದ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಕಳೆದುಹೋದುದು ಗುಂಡಾದುದು

ಮಹದ್ರಾಜ್ಯಂ ಚಾವಗೀತಂ ಜನ್ಯೇ ಸ್ಯಾದ್ಗರ್ಹಿತೇತ್ರಿಷು ।
ಶ್ವೇತಂ ರೂಪೇಽಪಿ ರಜತಂ ಹೇಮ್ನಿ ರೂಪ್ಯೇ ಸಿತೇ ತ್ರಿಷು ॥ ೧೨೫೧ ॥
ತ್ರಿಷ್ವಿತೋ ಜಗದಿಂಗೇಽಪಿ ರಕ್ತಂ ನೀಲ್ಯಾದಿರಾಗಿ ಚ ।
ಅವದಾತ ಸ್ಸಿತೇ ಪೀತೇ ಶುದ್ಧೇ ಬುದ್ಧಾರ್ಜುನೌ ಸಿತೌ ॥ ೧೨೫೨ ॥
ಯುಕ್ತೇಽತಿಸಂಸ್ಕೃತೇ ಮರ್ಷಿಣ್ಯಭಿನೀತೋಽಥ ಸಂಸ್ಕೃತವ್ ।
ಕೃತ್ರಿಮೋ ಲಕ್ಷಣೋಪೇತೇಽಪ್ಯನಂತೋಽವಧಾವಪಿ ॥ ೧೨೫೩ ॥
ಖ್ಯಾತೇ ಹೃಷ್ಟೇ ಪ್ರತೀತೋಽಭಿಜಾತಸ್ತು ಕುಲಜೇ ಬುಧೇ ।
ವಿವಿಕ್ತೌ ಪೂತವಿಜನೌ ಮೂರ್ಛಿತೌ ಮೂಢಸೋಚ್ಛ್ರಯೌ ॥ ೧೨೫೪॥
ದ್ವೌ ಚಾಮ್ಲಪರುಷೌ ಶುಕ್ತೌ ಶಿತೀ ಧವಲಮೇಚಕೌ ।
ಸತ್ಯೇ ಸಾಧೌ ವಿದ್ಯಮಾನೇ ಪ್ರಶಸ್ತೇಽಭ್ಯರ್ಹಿತೇ ಚ ಸತ್ ॥ ೧೨೫೫ ॥
ಪುರಸ್ಕೃತಃ ಪೂಜಿತೇಽರಾತ್ಯಭಿಯುಕ್ತೇಽಗ್ರತಃ ಕೃತೇ ।
ನಿವಾತಾವಾಶ್ರಯಾವಾತೌ ಶಸ್ತ್ರಾಭೇದ್ಯಂ ಚ ವರ್ಮಯತ್ ॥ ೧೨೫೬ ॥
ಜಾತೋನ್ನದ್ಧ ಪ್ರವೃದ್ಧಾಸ್ಸ್ಯುರುಚ್ಛ್ರಿತಾ ಉತ್ಥಿತಾಸ್ತ್ವಮೀ ।

ಆಳವಾದುದು. (ತ್ರಿ) ಮಹತ್ – ರಾಜ್ಯ ದೊಡ್ಡದು. ॥ ೧೨೫೭ ॥

ಅವಗೀತಂ – ಅಪವಾದ ನಿಂದಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು. ಶ್ವೇತಂ – ಬೆಳ್ಳಿ ಬಿಳುಪಾದ ವಸ್ತು ಬಿಳಿಬಣ್ಣ. ರಜತಂ – ಬೆಳ್ಳಿ ಚಿನ್ನ ಬೆಳ್ಳಗಾದುದು. ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ತಾಂತಗಳು ತ್ರಿಲಿಂಗಗಳು. ಜಗತ್ – ಸಂಚರಿಸುವುದು ಲೋಕ ಗಾಳಿ ರಕ್ತಂ – ನಿಲ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಕೆಂಪಾದುದ್ದು. ರಕ್ತ ಆಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದು. ಅವ ದಾತಂ – ಬಿಳಿದು ಹಳದಿಯಾದುದು. ಪರಿಶುದ್ಧವಾದುದು. ಸಿತಂ – ಕಟ್ಟಲ್ಪ ಟ್ಟದ್ದು ಬಿಳುಪು. ಅಭಿನೀತಂ – ಯೋಗ್ಯವಾದುದು ಚನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರು ವುದು ಕೋಪವುಳ್ಳದ್ದು. ಸಂಸ್ಕೃತಂ – ಚನ್ನಾಗಿ ತೋರುವಂತೆ ವಪ್ಪವಿಡಲ್ಪಟ್ಟ ದ್ದು ಸಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ವಸ್ತು. ಅನಂತಂ – ಕೊನೆಯಿಲ್ಲದ್ದು, ಆದಿಶೇಷ ವಿಷ್ಣು ಆಕಾಶ ಭೂಮಿ. ಪ್ರತೀತಂ – ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟದ್ದು. – ಅಭಿಜಾತಂ ಸತ್ಕುಲಪ್ರಸೂತ ಪಂಡಿತ. ವಿವಿಕ್ತಂ – ಪರಿಶುದ್ಧವಾದುದು ಏಕಾಂತಸ್ಥಳ. ಮೂರ್ಛಿತಃ – ಜ್ಞಾನತಪ್ಪಿದ್ದು ಬೆಳೆದದ್ದು. ಶುಕ್ತಂ – ಹುಳಿತದ್ದು ನಿಷ್ಠುರವಾದುದು. ಶಿತಿಃ – ಬಿಳಿದು ಕಪ್ಪು. ಸತ್ – ಯಥಾರ್ಥವಚನ ಸಾಧುಪುರುಷ ಇರುವುದು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು, ಪೂಜ್ಯವಾದುದು. ಪುರಸ್ಕೃತಃ – ಪೂಜಿತ ಸೆರೆಸಿಕ್ಕಿದವ ಮುಂದಾಗಿ ಮಾಡ ಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು. ನಿವಾತಃ – ಇರುವ ಸ್ಥಳ. ಗಾಳಿ ಬೀಸದ ಸ್ಥಳ. ಆಯುಧದಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಲಾಗದ ಕವಚ. ಉಚ್ಛ್ರಿತಃ–ಹುಟ್ಟಿರುವುದು ಉದ್ದವಾಗಿರುವುದು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ

ವೃದ್ಧಿಮತ್ಪ್ರೋದ್ಯತೋತ್ಪನ್ನಾಃ ಆದೃತೌ ಸಾದರಾರ್ಚಿತೌ || ೧೨೫೭ ||
|| ಇತಿ ತಾಂತಾ ||
ಅರ್ಥೋಽಭಿಧೇಯರೈವಸ್ತು ಪ್ರಯೋಜನ ನಿವೃತ್ತಿಷು |
ನಿಪಾನಾಗಾಮಯೋಸ್ತೀರ್ಥ ಮೃಷಿಜುಷ್ಟೇಜಲೇಗುರೌ || ೧೨೫೮ ||
ಸಮರ್ಥಸ್ತ್ರಿಷು ಶಕ್ತಿಸ್ಥೇ ಸಂಬದ್ಧಾರ್ಥೇ ಹಿತೇಽಪಿ ಚ |
ದಶಮೀಸ್ಥೌ ಕ್ಷೀಣರಾಗವೃದ್ಧೌ ವೀಥೀ ಪದವ್ಯಪಿ || ೧೨೫೯ ||
ಆಸ್ಥಾನೀಯತ್ನಯೋರಾಸ್ಥಾ ಪ್ರಸ್ಥೋಽಸ್ತ್ರೀ ಸಾನುಮಾನಯೋಃ |
(ಶಾಸ್ತ್ರದ್ರವಿಣಯೋರ್ಗ್ರಂಥಃ ಸಂಸ್ಥಾಧಾರೇ ಸ್ಥಿತೌ ಮೃತೌ) || ೧೨೬೦ ||
|| ಇತಿ ಥಾಂತಾಃ ||
ಅಭಿಪ್ರಾಯವಶೌ ಛಂದಾವಬ್ದೌ ಜೀಮೂತವತ್ಸರೌ |
ಅಪವಾದೌ ತು ನಿಂದಾಜ್ಞೆ ದಾಯಾದೌ ಸುತಬಾಂಧವೌ || ೧೨೬೧ ||
ಪಾದಾ ರಶ್ಮ್ಯಂಘ್ರಿತುರ್ಯಾಂಶಾಶ್ಚಂದ್ರಾಗ್ನ್ಯರ್ಕಾಸ್ತಮೋ ನುದಃ |
ನಿರ್ವಾದೋ ಜನವಾದೇಽಪಿ ಶಾದೋ ಜಂಬಾಲಶಷ್ಪಯೋಃ || ೧೨೬೨ ||
ಆರಾವೇ ರುದಿತೇ ತ್ರಾತರ್ಯಾಕ್ರಂದೋ ದಾರುಣೇರಣೇ |
ಸ್ಯಾತ್ಪ್ರಸಾದೋಽನುರಾಗೇಪಿ ಸೂದಃ ಸ್ಯಾದ್ವ್ಯಂಜನೇಪಿ ಚ || ೧೧೬೩ ||

ಬೆಳೆದುದು. ಉತ್ಥಿತಃ – ಎದ್ದುದು ಉದ್ಯೋಗವುಳ್ಳದ್ದು ಹುಟ್ಟಿರುವುದು. ಆದೃತಃ – ಆದರಣೆಯುಳ್ಳದ್ದು ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು. ತಾಂತವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ.

ಅರ್ಥಃ – ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥ ಧನ ವಸ್ತು ಪ್ರಯೋಜನ ಆಗಿ ಹೋಗುವಿಕೆ. ತೀರ್ಥಂ – ನೀರುತೊಟ್ಟಿ ಶಾಸ್ತ್ರ ಋಷಿಗಳಿಂದ ಸೇವಿತವಾದ ಜಲಾಧಾರ ಗುರು. ಸಮರ್ಥಃ – ಬಹಳ ಶಕ್ತಿವಂತ ಅನ್ವಯಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಅರ್ಥವುಳ್ಳದ್ದು. ಹಿತವಾದುದು. ದಶಮೀಸ್ಥಃ – ನಷ್ಟವೀರ್ಯನು ಮುದುಕ. ವೀಥೀ – ಮಾರ್ಗ, ಸಾಲು. ಆಸ್ಥಾನೀ – ರಾಜಸಭೆ ಯತ್ನ. ಪ್ರಸ್ಥಃ – ಬೆಟ್ಟದಿಂದ ಹರಿದುಬರುವ ಜರಿ ತಪ್ಪಲು ಬಳ್ಳ. ಥಾಂತವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ.

ಛಂದಃ – ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಅಧೀನ ಛಂದಸ್ಸು. ಅಬ್ದಃ – ಮೋಡ ಸಂವತ್ಸರ. ಅಪವಾದಃ – ಆಜ್ಞೆ ನಿಂದೆ. ದಾಯಾದಃ – ಮಗ ಬಂಧು ಭಾಗಸ್ಥ. ಪಾದಃ – ಕಿರಣ ಕಾಲು ನಾಲ್ಕನೇ ಒಂದಂಶ. ತಮೋನುತ್ (ದ್) – ಚಂದ್ರ ಅಗ್ನಿ ಸೂರ್ಯ ಗುರು. ನಿರ್ವಾದಃ – ಅಪನಿಂದೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ವಾದಿಸುವುದು ವಾದವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವುದು ಶಾದಃ – ಕೆಸರು ಎಳೆ ಹುಲ್ಲು. || ೧೨೬೨ || ಆಕ್ರಂದಃ – ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುವುದು ರಕ್ಷಕ ಭಯಂಕರವಾದ ಯುದ್ಧ. ಪ್ರಸಾದಃ – ಅನುಸರಣೆ. ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಪ್ರೀತಿ ಕಾರ್ಯಗುಣ. ಸೂದಃ – ಅನ್ನದ

ಗೋಷ್ಠಾಧ್ಯಕ್ಷೋಽಪಿ ಗೋವಿಂದೋ ಹರ್ಷೇಽಪ್ಯಾಮೋದವನ್ಮುದಃ ।
ಪ್ರಾಧಾನ್ಯೇ ರಾಜಲಿಂಗೇ ಚ ವೃಷಾಂಗೇ ಕಕುದೋಽಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ॥೧೨೬೪॥
ಸ್ತ್ರೀ ಸಂವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಭಾಷಾಕ್ರಿಯಾಕಾರಾಜಿನಾಮಸು ।
ಧರ್ಮೇ ರಹಸ್ಯುಪನಿಷತ್ಸ್ಯಾದೃತೌ ವತ್ಸರೇ ಶರತ್ ॥೧೨೬೫॥
ಪದಂ ವ್ಯವಸಿತತ್ರಾಣಸ್ಥಾನಲಕ್ಷ್ಮಾಂಘ್ರಿವಸ್ತುಷು ।
ಗೋಷ್ಪದಂ ಸೇವಿತೇ ಮಾನೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಕೃತ್ಯಮಾಸ್ಪದಮ್ ॥ ೧೨೬೬॥
ತ್ರಿಷ್ವಿಷ್ಟಮಧುರೌ ಸ್ವಾದೂ ಮೃದೂ ಚಾತೀಕ್ಷ್ಣಕೋಮಲೌ ।
ಮೂಢಾಲ್ಪಾಪಟು ನಿರ್ಭಾಗ್ಯಾ ಮಂದಾಃ ಸ್ಯುರ್ದ್ವೌತು ಶಾರದೌ ॥೧೨೬೭॥
ಪ್ರತ್ಯಗ್ರಾಪ್ರತಿಭೌ ವಿದ್ವತ್ಸುಪ್ರಗಲ್ಭೌ ವಿಶಾರದೌ । ॥ಇತಿ ದಾಂತಾಃ॥
ವ್ಯಾಮೋ ವಟಶ್ಚ ನ್ಯಗ್ರೋಧಾವುತ್ಸೇಧಃ ಕಾಯ ಉನ್ನತಿಃ ॥೧೨೬೮॥
ಪರ್ಯಾಹಾರಶ್ಚ ಮಾರ್ಗಶ್ಚ ವಿವಧೌ ವೀವಧೌ ಚ ತೌ ।
ಪರಧಿರ್ಯಜ್ಞಿಯತರೋಃ ಶಾಖಾಯಾಮುಪಸೂರ್ಯಕೇ ॥೧೨೬೯॥
ಬಂಧಕಂ ವ್ಯಸನಂ ಚೇತಃಪೀಡಾಧಿಷ್ಠಾನಮಾಧಯಃ ।

ಪರಿಕರ ಅಡಿಗೆಯವನು. **ಗೋವಿಂದಃ** ಗೊಲ್ಲ ವಿಷ್ಣು ಬೃಹಸ್ಪತಿ. **ಆಮೋದಃ** – ಸಂತೋಷ ಪರಿಮಳ **ಮುದಃ** – ಸಂತೋಷ ಗರ್ವ. **ಕಕುದಃ** ಪ್ರಧಾನ ರಾಜಚಿಹ್ನೆ ಎತ್ತಿನ ಹೆಗಲು. **ಸಂವಿತ್** (ದಾಂತ) — ತಿಳುವಳಿಕೆ, ಸಂಕೇತ ಮನಸ್ಸಿನ ನಿಶ್ಚಯ ಯುದ್ಧ ಹೆಸರು. **ಉಪನಿಷತ್** (ದಾಂತ) — ಧರ್ಮರಹಸ್ಯ ಗೋಪ್ಯವಾದುದು. **ಶರತ್** (ದಾಂತ) ಶರದೃತು ಸಂವತ್ಸರ. **ಪದಂ** – ಉದ್ಯೋಗ ರಕ್ಷಣ ಸ್ಥಾನ ಗುರ್ತು ಹೆಜ್ಜೆ ವಸ್ತು. **ಗೋಷ್ಪದಂ** — ಗೋವುಗಳು ತುಳಿದ ಜಾಗ ಅವುಗಳು ತಿರುಗುವ ದಾರಿ ಗುಂಡಿ. **ಆಸ್ಪದಂ** – ಸ್ಥಾನ ಮಾಡತಕ್ಕ ಕೆಲಸ. **ಸ್ವಾದುಃ** – ಇಷ್ಟವಾದುದು ಸಿಹಿಯಾದದ್ದು. **ಮೃದುಃ** – ಸೌಮ್ಯವಾದುದು ಕೋಮಲ. **ಮಂದಃ** – ಮೂಢ ಅಲ್ಪವಾದುದು ಶಕ್ತಿಹೀನ ಭಾಗ್ಯವಿಲ್ಲದವನು. **ಶಾರದಃ** – ಹೊಸತಾದುದು ಬುದ್ಧಿಸಾಲ ದಿರುವುದು. **ವಿಶಾರದಃ** – ವಿದ್ವಾಂಸನು ಪ್ರೌಢನು. ದಾಂತವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ. **ನ್ಯಗ್ರೋಧಃ** – ಒಂದು ಮಾರು ಆಲದಮರ. **ಉತ್ಸೇಧಃ** – ಶರೀರ ಒಂದು – ಪುರುಷ ಪ್ರಮಾಣ. **ವಿವಧಃ ವೀವಧಃ** – ಹೊರಗಿನಿಂದ ಊರಿಗೆಬರುವ ಧಾನ್ಯಾದಿಗಳು ಕಾವಡಿ ದಾರಿ. **ಪರಿಧಿಃ** – ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಅತ್ತಿಯಕೊಂಬೆ ಸೂರ್ಯನ ಸುತ್ತಲೂ ಕಟ್ಟುವ ಪರಿವೇಷ.

ಆಧಿಃ – ವತ್ತೆ ಇಡುವ ಬಂಧಕ ಜೂಜು ಮುಂತಾದ ವ್ಯಸನ ಮನೋರೋಗ ಆಶ್ರಯ. **ಸಮಾಧಿಃ** – ಸಿದ್ಧಾಂತಗೊಳಿಸುವಿಕೆ ಮೌನ ಅಗ್ಗವಾದ

ಸ್ಯಃ ಸಮರ್ಥನತೀವಾಕ ನಿಯಮಾಶ್ಚ ಸಮಾಧಯಃ ||೧೨೦||
ಡೋಷೋತ್ಪಾದೇಽನುಬಂಧಃ ಸ್ಯಾತ್ಪ್ರಕೃತ್ಯಾದಿವಿನಶ್ವರೇ ।
ಮುಖ್ಯಾನುಯಾಯಿನಿ ಶಿಶೌ ಪ್ರಕೃತಸ್ಯಾನುವರ್ತನೇ ||೧೨೧||
ವಿಧುರ್ವಿಷ್ಣೌ ಚಂದ್ರಮಸಿ ಪರಿಚ್ಛೇದೇ ಬಿಲೇವಧಿಃ ।
ವಿಧಿರ್ವಿಧಾನೇ ದೈವೇಽಪಿ ಪ್ರಣಿಧಿಃ ಪ್ರಾರ್ಥನೇ ಚರೇ ||೧೨೨||
ಬುದ್ಧವೃದ್ಧೌ ಪಂಡಿತೇಽಪಿ ಸ್ಕಂಧಃ ಸಮುದಯೇಽಪಿ ಚ ।
ದೇಶೇ ನದವಿಶೇಷೇಬ್ಧೌ ಸಿಂಧುರ್ನಾ ಸರಿತಿ ಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ||೧೨೩||
ವಿಧಾ ವಿಧೌ ಪ್ರಕಾರೇ ಚ ಸಾಧೂ ರಮ್ಯೇಽಪಿ ಚ ತ್ರಿಷು ।
ವಧೂರ್ಜಾಯಾ ಸ್ನುಷಾಸ್ತ್ರೀ ಚ ಸುಧಾಲೇಪೋಽಮೃತಂ ಸ್ನುಹೀ ||೧೨೪||
ಸಂಧಾ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಮರ್ಯಾದಾ ಶ್ರದ್ಧಾ ಸಂಪ್ರತ್ಯಯಃ ಸ್ಪೃಹಾ ।
ಮಧು ಮದ್ಯೇ ಪುಷ್ಪರಸೇ ಕ್ಷೌದ್ರೇಽಪ್ಯಂಧಂ ತಮಸ್ಯಪಿ ||೧೨೫||
ಅತಸ್ತ್ರಿಷು ಸಮುನ್ನದ್ಧೌ ಪಂಡಿತಂಮನ್ಯಗರ್ವಿತೌ ।

ಧಾನ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಜನರಿಗುಂಟಾದ ಆದರಣೆ ವ್ರತೋಪವಾಸಾದಿ ನಿಯಮ ಅಂಗೀಕಾರ ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರ್ಯ. ಅನುಬಂಧಃ– ದೋಷವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವುದು ಪ್ರಕೃತಿಪ್ರತ್ಯಯಾದಿ ಗಳಲ್ಲಿ ಲೋಪವಾಗುವ ಅಕ್ಷರ ಮುಖ್ಯರನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವವ ಮಗು ಪ್ರಕೃತ ವನ್ನು ಎಡಬಿಡದೆ ಅನುಸರಿಸುವುದು. ವಿಧುಃ – ವಿಷ್ಣು ಚಂದ್ರ. ಅವಧಿಃ – ಮರ್ಯಾದೆ ಬಲ. ವಿದಿಃ – ಮಾಡುವ ರೀತಿ ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮ ಭಗವಂತ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಧಾಯಕ ವಾಕ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ತಂತ್ರ. ಪ್ರಣಿಧಿಃ – ಅರಿಕೆ ಗೂಢಚಾರ. ಬುದ್ಧಃ – ಪಂಡಿತ ಜಿನದೇವ. ವೃದ್ಧಃ – ದೊಡ್ಡವ ಮುದುಕ ಸ್ಕಂಧಃ – ಅಧ್ಯಾಯಗಳ ಸಮೂಹ ಭುಜ ಬೌದ್ಧಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ರೂಪ ವೇದನಾವಿಜ್ಞಾನಾದಿ ೫ ಸ್ಕಂಧಗಳು. ಸಿಂಧುಃ – ಒಂದು ದೇಶ ನದೀ ಸಮುದ್ರ. ವಿಧಾ – ಮಾಡುವ ರೀತಿ ಆನೆಯಕಬಳ ಕೂಲಿ. ಸಾಧುಃ – ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಡಂಬಟ್ಟದ್ದು ಸಜ್ಜನ. ವಧೂಃ – ಹೆಂಡತಿ ಸೊಸೆ ಹೆಂಗಸು ಸ್ಪೃಕ್ಕೆ ಎಂಬ ಗಂಧದ್ರವ್ಯ. ಸುಧಾ – ಸುಣ್ಣ ಅಮೃತ ಮುಂಡಕಳ್ಳಿ. ಸಂಧಾ – ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮರ್ಯಾದೆ. ಶ್ರದ್ಧಾ – ನಿಶ್ಚಯವಾದ ನಂಬಿಕೆ ಹಾರೈಕೆ. ಮಧು (ನಾಂತ–ನ) = ಮದಜನಕ ವಸ್ತು ಮಕರಂದ ಜೇನು ವಸಂತಋತು ಮಧು ವೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸ ಹಿಪ್ಪೇಗಿಡ ಅಂಧಂ – ಕತ್ತಲು ಕುರುಡ ತ್ರಿಷು – ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಧಾಂತಗಳು ತ್ರಿಲಿಂಗಗಳು ಸಮುನ್ನದ್ಧಃ – ತಾನು ಪಂಡಿತನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವ ಮೂಢ ಅಹಂಕಾರಿ, ಬ್ರಹ್ಮಬಂಧುಃ – ಕರ್ಮಭ್ರಷ್ಟನಾದ

ಬ್ರಹ್ಮಬಂಧುರಧಿಕ್ಷೇಪೇ ನಿರ್ದೇಶೇऽಥಾವಲಂಬಿತಃ ॥೧೨೭॥
ಅವಿದೂರೋऽಪ್ಯವಷ್ಟಬ್ಧಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧೌ ಖ್ಯಾತಭೂಷಿತೌ ॥ ಇತಿ ಧಾಂತಾಃ ॥
ಸೂರ್ಯವಹ್ನೀ ಚಿತ್ರಭಾನೂ ಭಾನೂ ರಶ್ಮಿದಿವಾಕರೌ ॥೧೨೮॥
ಭೂತಾತ್ಮಾನೌ ಧಾತೃದೇಹೌ ಮೂರ್ಖನೀಚೌ ಪೃಥಗ್ಜನೌ ।
ಗ್ರಾವಾಣೌ ಶೈಲಪಾಷಾಣೌ ಪತ್ರಿಣೌ ಶರಪಕ್ಷಿಣೌ ॥೧೨೯॥
ತರುಶೈಲೌ ಶಿಖರಿಣೌ ಶಿಖಿನೌ ವಹ್ನಿಬರ್ಹಿಣೌ ।
ಪ್ರತಿಯತ್ನಾವುಭೌ ಲಿಪ್ಸೋಪಗ್ರಹಾವಥ ಸಾದಿನೌ ॥೧೩೦॥
ದ್ವೌ ಸಾರಥಿಹಯಾರೋಹೌ ವಾಜಿನೋऽಶ್ವೇಷುಪಕ್ಷಿಣಃ ।
ಕುಲೇऽಪ್ಯಭಿಜನೋ ಜನ್ಮಭೂಮ್ಯಾಮಪ್ಯಥ ಹಾಯನಾಃ ॥ ೧೩೧ ॥
ವರ್ಷಾರ್ಚಿರ್ವ್ರೀಹಿಭೇದಾಶ್ಚ ಚಂದ್ರಾಗ್ನ್ಯರ್ಕಾ ವಿರೋಚನಾಃ ।
ಕ್ಲೇಶೇಪಿ ವೃಜಿನೋ ವಿಶ್ವಕರ್ಮಾರ್ಕಸುರಶಿಲ್ಪಿನೋಃ ॥ ೧೩೨ ॥
ಆತ್ಮಾ ಯತ್ನೋ ಧೃತಿರ್ಬುದ್ಧಿಃ ಸ್ವಭಾವೋ ಬ್ರಹ್ಮ ವರ್ಷ್ಮ ಚ ।
ಶಕ್ರೋ ಘಾತುಕಮತ್ತೇಭೋ ವರ್ಷುಕಾಬ್ದೋ ಘನಾಘನಃ ॥ ೧೩೩ ॥
ಅಭಿಮಾನೋऽರ್ಥಾದಿದರ್ಪೇऽ ಜ್ಞಾನೇ ಪ್ರಣಯಹಿಂಸಯೋಃ ।

ಬ್ರಾಹ್ಮಣದ್ವೇಷದಿಂದ ಅನಿಷ್ಟವಾದ ಹೆಸರು ಹೊಂದಿದವನು. ಅವಷ್ಟಬ್ಧಃ - ಆಶ್ರಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು ಹತ್ತಿರವಾಗಿರುವ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ ಗರ್ವಿಸಿದ. ಪ್ರಸಿದ್ಧಃ - ಖ್ಯಾತಿಹೊಂದಿದವ ಅಲಂಕೃತ ॥ ಧಾಂತವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ. ॥ ೧೨೭ ॥

ಚಿತ್ರಭಾನುಃ - ಸೂರ್ಯ ಅಗ್ನಿ. ಭಾನುಃ - ಕಿರಣ ಸೂರ್ಯ. ಭೂತಾತ್ಮಾ (ನಾಂತ) - ಬ್ರಹ್ಮ ಶರೀರ. ಪೃಥಗ್ಜನಃ - ಮೂರ್ಖ ಹೀನಜಾತಿಯ ವನು. ಗ್ರಾವಾ(ನಾಂತ) ಬೆಟ್ಟ ಕಲ್ಲು. ಪತ್ರೀ (ಈ ಕಾರಾಂತಗಳನ್ನು ನಾಂತ ಪದಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು) - ಬಾಣ ಹಕ್ಕಿ ಶಿಖರೀ - ಮರ ಗಿಡ ಬೆಟ್ಟ ಶಿಖೀ - ಬೆಂಕಿ ನವಿಲು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ. ಪ್ರತಿಯತ್ನಃ - ಆಸೆ ಸೆರೆ ಹಿಡಿಯು ವುದು. ಸಾದೀ - ಸಾರಥಿ ಕುದುರೆರಾವುತ. ವಾಜೀ - ಕುದುರೆ ಬಾಣ, ಹಕ್ಕಿ. ಅಭಿಜನಃ - ವಂಶ ಜನ್ಮಭೂಮಿ ಕೀರ್ತಿ ಬಿರುದು ಹಾಯನಃ - ಸಂವತ್ಸರ ಕಿರಣ ವರ್ಷಕ್ಕೊಂದು ಸಾರಿ ಬೆಳೆಯುವ ನೆಲ್ಲು. ವಿರೋಚನಃ - ಚಂದ್ರ ಅಗ್ನಿ ಸೂರ್ಯ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲೊಬ್ಬ. ವೃಜಿನಃ - ತಲೆಕೂದಲು ಪಾಪ ಕ್ಲೇಶ. ವಿಶ್ವಕರ್ಮಾ - ಸೂರ್ಯ ದೇವಶಿಲ್ಪಿ. ॥ ೧೩೨ ॥

ಆತ್ಮಾ - ಪ್ರಯತ್ನ ಧೈರ್ಯ ಬುದ್ಧಿ ಸ್ವಭಾವ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಶರೀರ ಶಾಶ್ವತ ಜೀವ ಈಶ್ವರ. ಘನಾಘನಃ - ಇಂದ್ರ ಕೊಲ್ಲುವವನು ಮದ್ದಾನೆ ಮಳೆ ಸುರಿಸುವ ಮೋಡ. ಅಭಿಮಾನಃ - ಧನಾದಿಗಳಿಂದ ಉಂಟಾದ ಅಹಂಕಾರ

ಘನೋ ಮೇಘೇ ಮೂರ್ತಿಗುಣೇ ತ್ರಿಷು ಮೂರ್ತೇ ನಿರಂತರೇ ॥ ೧೨೮೩ ॥
ಇನಃ ಸೂರ್ಯೇ ಪ್ರಭೌ ರಾಜಾಮೃಗಾಂಕೇ ಕ್ಷತ್ರಿಯೇ ನೃಪೇ ।
ವಾಣಿನ್ಯೌ ನರ್ತಕೀದೂತ್ಯೌ ಸ್ರವಂತ್ಯಾಮಪಿ ವಾಹಿನೀ ॥ ೧೨೮೪ ॥
ಹ್ರಾದಿನ್ಯೌ ವಜ್ರತಡಿತೌ ವಂದಾಯಾಮಪಿ ಕಾಮಿನೀ ।
ತ್ವಗ್ದೇಹಯೋರಪಿ ತನುಃ ಸೂನಾಽಧೋಜಿಹ್ವಿಕಾಽಪಿ ಚ ॥ ೧೨೮೫ ॥
ಕ್ರತುವಿಸ್ತಾರಯೋರಸ್ತ್ರೀ ವಿತಾನಂ ತ್ರಿಷು ತುಚ್ಛಕೇ ।
ಮಂದೇಽಥ ಕೇತನಂ ಕೃತ್ಯೇ ಕೇತಾವುಪನಿಮಂತ್ರಣೇ ॥ ೧೨೮೬ ॥
ವೇದಸ್ತತ್ತ್ವಂ ತಪೋಬ್ರಹ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮಾವಿಪ್ರಃ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ ।
ಉತ್ಸಾಹನೇ ಚ ಹಿಂಸಾಯಾಂ ಸೂಚನೇ ಚಾಪಿ ಗಂಧನಮ್ ॥ ೧೨೮೭ ॥
ಆತಂಚನಂ ಪ್ರತೀವಾಪ ಜವನಾಪ್ಯಾಯನಾರ್ಥಕಮ್ ।
ವ್ಯಂಜನಂ ಲಾಂಛನಂ ಶ್ಮಶ್ರುನಿಷ್ಠಾನಾವಯವೇಷ್ವಪಿ ॥ ೧೨೮೮ ॥
ಸ್ಯಾತ್ಕೌಲೀನಂ ಲೋಕವಾದೇ ಯುದ್ಧೇ ಪಶ್ವಹಿಪಕ್ಷಿಣಾಮ್ ।
ಸ್ಯಾದುದ್ಯಾನಂ ನಿಃಸರಣೇ ವನಭೇದೇ ಪ್ರಯೋಜನೇ ॥ ೧೨೮೯ ॥
ಅವಕಾಶೇ ಸ್ಥಿತೌ ಸ್ಥಾನಂ ಕ್ರೀಡಾದಾವಪಿ ದೇವನಮ್ ।

ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಹಿಂಸೆ. ಘನಃ – ಮೋಡ ಕಾಠಿಣ್ಯ ಕಂಚಿನವಾದ್ಯ ಇನಃ – ಸೂರ್ಯ ಯಜಮಾನ. ರಾಜಾ – (ನಾಂತ) ಚಂದ್ರ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ನರ ಪತಿ ವಾಣಿನೀ – ನಾಟ್ಯಗಾರ್ತಿ ದಾದಿ ದೂತಿ. ವಾಹಿನೀ – ಹೊಳೆ ಸೈನ್ಯ. ಹ್ರಾದಿನೀ – ಸಿಡಿಲು ಮಿಂಚು ವಜ್ರಾಯುಧ. ಕಾಮಿನೀ – ಬದನಿಕೆಯೆಂಬ ಗಿಡಮೂಲಿಕೆ ಕಾಮವುಳ್ಳ ಹೆಂಗಸು. ತನುಃ – ಚರ್ಮ ಶರೀರ ಸಣ್ಣ ದಾಗಿರುವುದು ಸೂನಾ – ಕಿರುನಾಲಿಗೆ ವಧೆಮಾಡುವ ಸ್ಥಳ. ವಿತಾನಂ – ಯಜ್ಞವಿಶೇಷ ವಿಸ್ತಾರ ತುಚ್ಛವಾದುದು ಮಂದವಾದುದು (ತ್ರಿ) ಕೇತನಂ – ಮಾಡತಕ್ಕ ಕೆಲಸ ಧ್ವಜಚಿಹ್ನೆ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾಗಿ ಕರೆಯುವಿಕೆ. ಬ್ರಹ್ಮ (ನಾಂತ-ನ) – ವೇದ ಪರಮಾತ್ಮ ತಪಸ್ಸು. ಬ್ರಹ್ಮಾ – ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಬ್ರಹ್ಮ ದೇವರು. ಗಂಧನಂ – ಉರುಟಣೆಯಿಡುವಿಕೆ (ಗಂಧದ ಪುಡಿ) ಹಿಂಸೆ ಪಡಿಸು ವುದು ಸೂಚಿಸುವುದು ಚಾಡಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದು.

ಆತಂಚನಂ – ಕರಗಿದ ಚಿನ್ನ ಬೆಳ್ಳಿ ಮುಂತಾದ್ದು ವೇಗ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸು ವುದು. ಹೆಪ್ಪು ಹಾಕುವುದು. ವ್ಯಂಜನಂ – ಗುರ್ತು. ಗಡ್ಡಮೀಸೆ ಮಜ್ಜಿಗೆ ಹುಳಿ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರ ಗೋಪ್ಯಾಂಗ ಅಕ್ಷರವಿಶೇಷ. ಕೌಲೀನಂ – ಲೋಕಾಪ ವಾದ ಪಶುಪಕ್ಷ್ಯಾದಿಗಳ ಯುದ್ಧ. ಉದ್ಯಾನಂ – ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಹೊರಡ ವುದು ಶೃಂಗಾರವನ ಪ್ರಯೋಜನ. ಸ್ಥಾನಂ – ಅವಕಾಶ ಇರುವಿಕೆ. ದೇವನ

ಉತ್ಥಾನಂ ಪೌರುಷೇ ತಂತ್ರೇ ಸನ್ನಿವಿಷ್ಟೋದ್ಗಮೇಽಪಿ ಚ || ೧೯೦ ||
ವ್ಯುತ್ಥಾನಂ ಪ್ರತಿರೋಧೇ ಚ ವಿರೋಧಾಚರಣೇಽಪಿ ಚ |
ಮಾರಣೇ ಮೃತಸಂಸ್ಕಾರೇ ಗತೌ ದ್ರವ್ಯೇಽರ್ಥದಾಪನೇ || ೧೯೧ ||
ನಿರ್ವರ್ತನೋಪಕರಣಾನುವ್ರಜ್ಯಾಸು ಚ ಸಾಧನಮ್ |
ನಿರ್ಯಾತನಂ ವೈರಶುದ್ಧೌ ದಾನೇ ನ್ಯಾಸಾರ್ಪಣೇಽಪಿ ಚ || ೧೯೨ ||
ವ್ಯಸನಂ ವಿಪದಿ ಭ್ರಂಶೇ ದೋಷೇ ಕಾಮಜಕೋಪಜೇ |
ಪಕ್ಷ್ಮಾಕ್ಷಿಲೋಮ್ನಿ ಕಿಂಜಲ್ಕೇ ತಂತ್ವಾದ್ಯಂಶೇಽಪ್ಯಣೀಯಸಿ || ೧೯೩ ||
ತಿಥಿಭೇದೇ ಕ್ಷಣೇ ಪರ್ವ ವರ್ತ್ಮ ನೇತ್ರಚ್ಛದೇಽಧ್ವನಿ ||
ಅಕಾರ್ಯಗುಹ್ಯೇ ಕೌಪೀನಂ ಮೈಥುನಂ ಸಂಗತೌ ರತೇ || ೧೯೪ ||
ಪ್ರಧಾನಂ ಪರಮಾತ್ಮಾಧೀಃ ಪ್ರಜ್ಞಾನಂ ಬುದ್ಧಿ ಚಿಹ್ನಯೋಃ |
ಪ್ರಸೂನಂ ಪುಷ್ಪಫಲಯೋರ್ನಿಧನಂ ಕುಲನಾಶಯೋಃ || ೧೯೫ ||

– ಕ್ರೀಡಿಸುವಿಕೆ ಗೆಲ್ಲಲು ಬಯಸುವುದು ವ್ಯವಹರಿಸುವಿಕೆ ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸುವುದು ಸ್ತುತಿಸುವುದು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವುದು ಗರ್ವಪಡುವುದು ಕನಸು ಕಾಣುವುದು ಬೆಳಗುವುದು ಗಮನ ವಿಲಾಸ ಜೂಜಾಟ. ಉತ್ಥಾನಂ – ಪುರುಷ ಪ್ರಮಾಣ ಸೈನ್ಯ ಕುಳಿತವನುಏಳುವುದು ಮಲವಿಸರ್ಜನೆ ಸಂತೋಷ ಉದ್ಯೋಗ ಸಮಾಪ್ತಿ, ವ್ಯುತ್ಥಾನಂ – ಅಡ್ಡವಾಗುವುದು. ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು. ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟೇಳುವುದು. ಸಾಧನಂ – ಕೊಲ್ಲುವುದು ಪ್ರೇತ ಸಂಸ್ಕಾರ ಗಮನ ಧನ ಸಾಲ ಕೊಡಿಸುವುದು. ಹಿಂತಿರುಗುವಿಕೆ ಉಪಾಯ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋಗುವಿಕೆ. ಕಾರಣ ಸಂಪಾದನೆ. ನಿರ್ಯಾತನಂ ಹಗೆ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಿಕೆ. ದಾನ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕೊಡುವುದು. ಸಾಲ ತೀರಿಸುವುದು. ವ್ಯಸನಂ – ಆಪತ್ತು ಬೀಳುವಿಕೆ ಕಾಮಕೋಪಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ದ್ಯೂತಾದಿ ೭ ವ್ಯಸನಗಳು. ಪಕ್ಷ್ಮ – ಕಣ್ಣಿನ ಕೂದಲು ಹೂವಿನ ಕೇಸರ ಭಿನ್ನ ತಂತು ಮುಂತಾದ ಭೂತಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಂಶ ರೆಕ್ಕೆಯ ಚೂರು. || ೧೯೩ ||

ಪರ್ವ (ನಾಂತ ನ) – ಪರ್ವಕಾಲ ಉತ್ಸವ ಪ್ರತಿಪತ್ಪರ್ವ ಸಂಧಿ ಗಿಣ್ಣು ಭಾರತ ಗ್ರಂಥದ ಭಾಗ ಪ್ರಸ್ತಾಪ. ವರ್ತ್ಮ – ಕಣ್ಣಿನ ರೆಪ್ಪೆ ದಾರಿ. ಕೌಪೀನಂ – ಮಾಡಬಾರದ ಕೆಲಸ. ಗುಹ್ಯಾಂಗ ಲಂಗೋಟಿ. ಮೈಥುನಂ – ಕೇವಲ ಸಂಬಂಧ. ಸುರತಕ್ರೀಡೆ. ಪ್ರಧಾನಂ – ಪರಮಾತ್ಮ ಬುದ್ಧಿ ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿ ಪ್ರಧಾನಿ ಮುಖ್ಯನಾದವನು. ಪ್ರಜ್ಞಾನಂ – ಶುದ್ಧವಾದ ಬುದ್ಧಿ ಗುರುತು. ಪ್ರಸೂನಂ – ಹೂವು ಹಣ್ಣು ಕಾಯಿ. ನಿಧನಂ – ವಂಶ ನಾಶ. ಕ್ರಂದನಂ

ಕ್ರಂದನೇ ರೋದನಾಹ್ವನೇ ವರ್ಷ್ಮ ದೇಹಪ್ರಮಾಣಯೋಃ ।
ಗೃಹದೇವತ್ವಿಟ್ ಪ್ರಭಾವಾ ಧಾಮಾನ್ಯಥ ಚತುಷ್ಪಥೇ ॥ ೧೯೬ ॥

ಸಂನಿವೇಶೇ ಚ ಸಂಸ್ಥಾನಂ ಲಕ್ಷ್ಮ ಚಿಹ್ನ ಪ್ರಧಾನಯೋಃ ।
ಆಚ್ಛಾದನೇ ಸಂಪಿಧಾನಮಪವಾರಣಮಿತ್ಯುಭೇ ॥ ೧೯೭ ॥

ಆರಾಧನಂ ಸಾಧನೇ ಸ್ಯಾದವಾಪ್ತೌ ತೋಷಣೇಽಪಿ ಚ ।
ಅಧಿಷ್ಠಾನಂ ಚಕ್ರಪುರಪ್ರಭಾವಾಧ್ಯಾಸನೇಷ್ವಪಿ ॥ ೧೯೮ ॥

ರತ್ನಂ ಸ್ವಜಾತಿಶ್ರೇಷ್ಠೇಽಪಿ ವನೇ ಸಲಿಲಕಾನನೇ ।
ತಲಿನಂ ವಿರಲೇ ಸ್ತೋಕೇ ವಾಚ್ಯಲಿಂಗಂ ತಥೋತ್ತರೇ ॥ ೧೯೯ ॥

ಸಮಾನಾಃ ಸತ್ಸಮೈಕೇ ಸ್ಯುಃ ಪಿಶುನೌ ಖಲಸೂಚಕೌ ।
ಹೀನನ್ಯೂನಾವೂನಗರ್ಹ್ಯೌ ವೇಗಿಶೂರೌ ತರಸ್ವಿನೌ ॥ ೨೦೦ ॥

ಅಭಿಪನ್ನೋಽಪರಾದ್ಧೋಽಭಿಗ್ರಸ್ತವ್ಯಾಪದ್ಗತಾವಪಿ ॥ ನಿತಿನಾಂತಾಃ ॥
ಕಲಾಪೋ ಭೂಷಣೇ ಬರ್ಹೇ ತೂಣೀರೇ ಸಂಹತಾವಪಿ ॥ ೨೦೧ ॥

ಪರಿಚ್ಛೇದೇ ಪರಿವಾಪಃ ಪರ್ಯುಪ್ತೌ ಸಲಿಲಸ್ಥಿತೌ ।
ಗೋಧುಗ್ಗೋಷ್ಠಪತೀ ಗೋಪೌ ಹರವಿಷ್ಣೂ ವೃಷಾಕಪೀ ॥ ೨೦೨ ॥

– ಅಳುವುದು ಕರೆಯುವಿಕೆ. ವರ್ಷ್ಮ (ನಾಂತ ನ) – ಶರೀರ, ಅಳತೆ. ಧಾಮ (ನ್) – ಮನೆ ಮೈ ಕಾಂತಿ ಪ್ರಧಾನ ಸಂಸ್ಥಾನಂ – ಬೀದಿಚೌಕ ಆಕೃತಿ ಮರಣ ಲಕ್ಷ್ಮ – ಗುರುತು ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಿಧಾನಂ — ಬಟ್ಟೆ ಮುಚ್ಚಿಡುವಿಕೆ ಅಪವಾರಣಂ – ಬಟ್ಟೆ ಮುಚ್ಚಳ ತೆಗೆಯುವುದು. ಆರಾಧನಂ – ಸಾಧನೆ ಪಡೆಯುವುದು ಸಂತೋಷ ಪಡಿಸುವುದು ಪೂಜಿಸುವುದು ಅಧಿಷ್ಠಾನಂ – ಬಂಡಿ ಗಾಲಿಗಳ ರಂದ್ರ ಪಟ್ಟಣ ಪ್ರಭಾವ ಆಕ್ರಮಿಸುವಿಕೆ ಆಧಾರ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಭು ರತ್ನಂ – ಸ್ವಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು ಮಣಿ. ವನಂ – ನೀರು ಕಾಡು ತಲಿನಂ – ತೆಳ್ಳಗಿರುವುದು ಕೊಂಚವಾದುದು ನಿರ್ಮಲ. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ನಾಂತಗಳು ತ್ರಿಲಿಂಗಗಳು ॥೧೯೯॥

ಸಮಾನಃ – ಸಜ್ಜನ ಸದೃಶವಾದದ್ದು. ಒಂದಾದುದು ಪಿಶುನಃ – ದುರ್ಜನ ಚಾಡಿಕೋರ. ಹೀನಃ – ಕೀಳಾದದ್ದು ನಿಂದಿತವಾದುದು ತರಸ್ವೀ (ನಾಂತ) ವೇಗವುಳ್ಳ ಶೂರನಾದ ಅಭಿಪನ್ನಃ – ತಪ್ಪುಮಾಡಿದವನು ಶತ್ರುಗಳ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದವನು. ಆಪತ್ತಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದವನು. ನಾಂತವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ.

ಕಲಾಪಃ – ಆಭರಣ ನವಿಲುಗರಿ ಬತ್ತಳಿಕೆ ಹಿಂಡು ಪರೀವಾಪಃ – ಗುಡಾರ ಮುಂತಾದುವುಗಳ ಹೊದಿಕೆ ವ್ಯಥೆಪಡುವಿಕೆ ನೀರು ನಿಂತಿರುವುದು ಗೋಪಃ – ಗೊಲ್ಲ ಗೋಪಾಲಕ ಅರಸು ಅನೇಕ ಗ್ರಾಮಗಳ ಅಧಿಪತಿ.

ಬಾಷ್ಪವಮೂಷ್ಮಾಶ್ರು ಕಶಿಪು ತ್ವನ್ನಮಾಚ್ಛಾದನಂ ದ್ವಯವಮ್ ।
ತಲ್ಪಂ ಶಯ್ಯಾಟ್ಟದಾರೇಷು ಸ್ತಂಬೇಽಪಿ ವಿಟಪೋಽಸ್ತ್ರಿಯಾವಮ್ ॥ ೧೩೦೩ ॥
ಪ್ರಾಪ್ತರೂಪಸ್ವರೂಪಾಭಿರೂಪಾ ಬುಧಮನೋಜ್ಞಯೋಃ ।
ಭೇದ್ಯಲಿಂಗಾ ಅಮೀಕೂರ್ಮೀ ವೀಣಾಭೇದಶ್ಚ ಕಚ್ಛಪೀ ॥ ೧೩೦೪ ॥
(ಕುತುಪೋ ಮೃಗರೋಮೋತ್ಥಪಟೇ ಚಾಹ್ನೋಽಷ್ಟಮೇಂಶಕೇ ॥ ಇತಿ ಪಾಂತಾಃ ॥
ರವರ್ಣೇ ಪುಂಸಿ ರೇಫಸ್ಸ್ಯಾ ಕುತ್ಸಿತೇ ವಾಚ್ಯಲಿಂಗಕಃ (ಇತಿಫಾಂತಾಃ ॥
ಅಂತರಾಭವಸತ್ವೇಽಶ್ವೇ ಗಂಧರ್ವೋ ದಿವ್ಯಗಾಯನೇ ।
ಕಂಬುರ್ನಾ ವಲಯೇ ಶಂಖೇ ದ್ವಿಜಿಹ್ವೌ ಸರ್ಪಸೂಚಕೌ ॥ ೧೩೦೫ ॥
ಪೂರ್ವೋನ್ಯಲಿಂಗಃ ಪ್ರಾಗಾಹ ಪುಂಬಹುತ್ವೇಽಪಿ ಪೂರ್ವಜಾನ್ ॥ ಇತಿ ಬಾಂತಾಃ॥
ಕುಂಭೌಘಟೇಭಮೂರ್ಧಾಂಶೌ ಡಿಂಭೌ ತು ಶಿಶುಬಾಲಿಶೌ ॥ ೧೩೦೬ ॥
ಸ್ತಂಭೌ ಸ್ಥೂಣಾಜಡೀಭಾವೌ ಶಂಭೂ ಬ್ರಹ್ಮತ್ರಿಲೋಚನೌ ।
ಕುಕ್ಷಿಭ್ರೂಣಾರ್ಭಕಾ ಗರ್ಭಾ ವಿಸ್ರಂಭಃ ಪ್ರಣಯೇಽಪಿ ಚ ॥ ೧೩೦೭ ॥
ಸ್ಯಾದ್ಭೇರ್ಯಾಂ ದುಂದುಭಿಃ ಪುಂಸಿ ಸ್ಯಾದಕ್ಷೇ ದುಂದುಭಿಃಸ್ತ್ರಿಯಾವಮ್ ।
ಸ್ಯಾನ್ಮಹಾರಜನೇ ಕ್ಲೀಬಂ ಕುಸುಂಭಂ ಕರಕೇ ಪುಮಾನ್ ॥ ೧೩೦೮ ॥

ವೃಷಾಕಪಿಃ – ಶಿವ ವಿಷ್ಣು ಅಗ್ನಿ ಇಂದ್ರ. ಬಾಷ್ಪಃ – ಸೆಖೆಯ ಹೊಗೆ (ಹವೆ) ಕಂಣೀರು. ಕಶಿಪುಃ – ಅನ್ನ ವಸ್ತ್ರ ಇವೆರಡಕ್ಕೂ ಒಂದು ಹೆಸರಾಗುತ್ತದೆ. ತಲ್ಪಂ – ಹಾಸಿಗೆ ಮಂಜಿಗೆ ಹೆಂಡತಿ. ವಿಟಪಃ – ಹುಲ್ಲುಗರಿಕೆಗಳ ಗಂಟು. ಚಿಗರುರೆಂಬೆ ಪ್ರಾಪ್ತರೂಪಃ ಸ್ವರೂಪಃ ಅಭಿರೂಪಃ – ಪಂಡಿತ ಸುಂದರಪುರುಷ ಇವು ಮೂರು ಲಿಂಗಗಳು. ಕಚ್ಛಪೀ – ಹೆಣ್ಣು ಆಮೆ ಸರಸ್ವತೀ ವೀಣೆ ಈ ರೀತಿ ಪಾಂತವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ. ॥ ೧೩೦೪ ॥

ಗಂಧರ್ವಃ – ಅಂತರಪಿಶಾಚಿ ಕುದುರೆ ದೇವಲೋಕದ ಸಂಗೀತಗಾರ ಗಾನ ವಿದ್ಯಾ ವಿಶಾರದ. ಕಂಬುಃ – ಕಡಗ ಬಳೆ ಶಂಖ. ದ್ವಿಜಿಹ್ವಃ – ಸರ್ಪ ಸುಳ್ಳುಚಾಡೀಕೋರ. ಪೂರ್ವಃ – ಮೂಡಲುದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವುದು ಪೂರ್ವಕಾಲ ಮೂಡಲಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು ಪೂರ್ವಕಾಲದವನು. ಕುಂಭಃ – ಗಿಡಿಗೆ ಆನೆಯ ಕುಂಭಸ್ಥಳ. ಡಿಂಭಃ – ಮಗು ಮೂರ್ಖ. ಸ್ತಂಭಃ – ಕಂಬ ಜಡಸ್ವಭಾವದವನು ಆಲಸ್ಯ. ಶಂಭುಃ – ಬ್ರಹ್ಮ ಶಿವ. ಗರ್ಭಃ – ಹೊಟ್ಟೆ ಬಸುರಿನಲ್ಲಿರುವ ಪಿಂಡ ಎಳೆಮಗು. ವಿಸ್ರಂಭಃ – ಪರಿಚಯ ಕ್ರೀಡೆಯೊಳಗಣ ಕಲಹ ವಿಶ್ವಾಸ ನಂಬಿಕೆ. ದುಂದುಭಿಃ – ಭೇರೀವಾದ್ಯ ಆಟದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವ ಲೆತ್ತ ಪಾಚಿಕೆ. ಕುಸುಂಭಂ – ಕುಸುಂಭೆಬಣ್ಣದ ಹೂ ಕಮಂಡಲು (ಪು). ನಾಭಿಃ

ಕ್ಷತ್ರಿಯೇಽಪಿ ಚ ನಾಭಿರ್ನಾ ಸುರಭಿರ್ಗವಿ ಚ ಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ।
ಸಭಾ ಸಂಸದಿ ಸಭ್ಯೇ ಚ ತ್ರಿಷ್ವಧ್ಯಕ್ಷೇಽಪಿ ವಲ್ಲಭಃ । ಇತಿ ಭಾಂತಾಃ ॥ ೧೩೦೯ ॥
ಕಿರಣಪ್ರಗ್ರಹೌ ರಶ್ಮೀ ಕಪಿಭೇಕೌ ಪ್ಲವಂಗಮೌ ।
ಇಚ್ಛಾಮನೋಭವೌ ಕಾಮೌ ಶೌರ್ಯೋದ್ಯೋಗೌ ಪರಾಕ್ರಮೌ ॥ ೧೩೧೦॥
ಧರ್ಮಾಃ ಪುಣ್ಯಯಮನ್ಯಾಯ ಸ್ವಭಾವಾಚಾರಸೋಮಪಾಃ ।
ಉಪಾಯಪೂರ್ವ ಆರಂಭ ಉಪಧಾ ಚಾಪ್ಯುಪಕ್ರಮಃ ॥ ೧೩೧೧ ॥
ವಣಿಕ್ಪಥಃ ಪುರಂ ವೇದೋ ನಿಗಮೋ ನಾಗರೋ ವಣಿಕ್ ।
ನೈಗಮೌ ದ್ವೌ ಬಲೇ ರಾಮೋ ನೀಲಚಾರುಸಿತೇ ತ್ರಿಷು ॥ ೧೩೧೨ ॥
ಶಬ್ದಾದಿಪೂರ್ವೋ ವೃಂದೇಽಪಿ ಗ್ರಾಮಃ ಕಾಂತೌ ಚ ವಿಕ್ರಮಃ ।
ಸ್ತೋಮಃ ಸ್ತೋತ್ರೇಽಧ್ವರೇ ವೃಂದೇ ಜಿಹ್ಮಸ್ತು ಕುಟಿಲೇಽಲಸೇ ॥ ೧೩೧೩ ॥
ಉಷ್ಣೇಽಪಿ ಘರ್ಮಶ್ಚೇಷ್ಟಾಲಂಕಾರೇ ಕ್ರಾಂತೌ ಚ ವಿಭ್ರಮಃ ।
ಗುಲ್ಮಾ ರುಕ್‌ಸ್ತಂಬಸೇನಾಶ್ಚ ಜಾಮಿಃ ಸ್ವಸೃಕುಲಸ್ತ್ರಿಯೋಃ ॥ ೧೩೧೪ ॥
ಕ್ಷಿತಿಕ್ಷಾಂತ್ಯೋಃ ಕ್ಷಮಾ ಯುಕ್ತೇ ಕ್ಷಮಂ ಶಕ್ತೇ ಹಿತೇ ತ್ರಿಷು !

– ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಹೊಕ್ಕಳು ಕಸ್ತೂರಿ. **ಸುರಭಿಃ** – ಹಸು ವಸಂತಋತು ಪರಿಮಳಯುಕ್ತವಾದುದು. **ಸಭಾ** – ಸಮಾಜ ಸಜ್ಜನ ಸಭಿಕ ಸಮೂಹ ಜೂಜು ನಾದಸ್ಥಾನ. **ವಲ್ಲಭಃ** – ಯಜಮಾನ (ಗಂಡ) ಪ್ರಿಯವಾದುದು. ಭಾಂತವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ.

ರಶ್ಮಿಃ – ಕಿರಣ ಹಗ್ಗ, **ಪ್ಲವಂಗಮಃ** – ಮಂಗ ಕಪ್ಪೆ. **ಕಾಮಃ** ಆಸೆ ಮನ್ಮಥ. **ಪರಾಕ್ರಮಃ** – ಶೂರತ್ವ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸ್ವಭಾವ. **ಧರ್ಮಃ** – ಪುಣ್ಯ ಯಮ ನೀತಿ ಸ್ವಭಾವ ಆಚಾರ ಸೋಮಯಾಜಿ ಯಜ್ಞ ಅಹಿಂಸೆ. **ಉಪಕ್ರಮಃ** – ಉಪಾಯವರಿತು ಕೆಲಸ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುದು. ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದು, **ನಿಗಮಃ** – ಅಂಗಡಿಬೀದಿ ಪಟ್ಟಣ ವೇದ. **ನೈಗಮಃ** – ನಾಗರಿಕ ವರ್ತಕ. **ರಾಮಃ** – ಬಲರಾಮ ದಾಶರಥಿ ರಾಮ ಪರಶುರಾಮ ಕಪ್ಪಾಗಿರುವುದು ಸುಂದರವಾಗಿರುವುದು ಬಿಳುಪಾದುದು. **ಗ್ರಾಮಃ** – ಶಬ್ದಸಮೂಹ ಬಗೆಬಗೆಯಾದುದು ಹಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮಪದವುಂಡೆ ಹೇಳಿದರೆ ಸಮೂಹಾರ್ಥ ಬರುತ್ತದೆ. **ಗುಣಗ್ರಾಮಃ** – ಗುಣಸಮುದಾಯ. **ವಿಕ್ರಮಃ** – ಆಕ್ರಮಿಸುವಿಕೆ ಪರಾಕ್ರಮ. **ಗುಲ್ಮಃ** – ಗುಲ್ಮರೋಗ ಪೊದೆ ಸೇನಾ ವಿಶೇಷ. **ಜಾಮಿಃ** – ಒಡಹುಟ್ಟಿದವಳು ಕುಲಸ್ತ್ರೀ ಆಲಸ್ಯ. **ಕ್ಷಮಾ** — ಭೂಮಿ ಸೈರಣೆ ಉಚಿತವಾದದ್ದು ಸಮರ್ಥನು ಹಿತನಾದವನು.

ತ್ರಿಷು ಶ್ಯಾವಹೌ ಹರಿತ್‌ಕೃಷ್ಣೌ ಶ್ಯಾವಮಾ ಸ್ಯಾಚ್ಛಾರಿವಾ ನಿಶಾ ॥ ೧೩೧೫ ॥
ಲಲಾವಮಂ ಪುಚ್ಛಪುಂಡ್ರಾಶ್ವಭೂಷಾಪ್ರಾಧಾನ್ಯಕೇತುಷು ।
ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮಧ್ಯಾತ್ಮಮಪ್ಯಾದ್ಯೌ ಪ್ರಧಾನೇ ಪ್ರಥಮಂ ಸ್ತ್ರಿಷು ।
ವಾವಹೌ ವಲ್ಗುಪ್ರತೀಪೌ ದ್ವಾವಧವಹೌ ನ್ಯೂನಕುತ್ಸಿತೌ ೧೩೧೬ ॥
ಜೀರ್ಣಂ ಚ ಪರಿಭುಕ್ತಂ ಚ ಯಾತಯಾಮಮಿದಂ ದ್ವಯಂ । ಇತಿ ಮಾಂತಾಃ ।
ತುರಂಗಗರುಡೌ ತಾರ್ಕ್ಷ್ಯೌ ನಿಲಯಾಪಚಯೌ ಕ್ಷಯೌ ॥ ೧೩೧೭ ॥
ಶ್ವಶುರ್ಯೌ ದೇವರಶ್ಯಾಲೌ ಭ್ರಾತೃವ್ಯೌ ಭ್ರಾತೃಜದ್ವಿಷೌ ।
ಪರ್ಜನ್ಯೌ ರಸದಬ್ದೇಂದ್ರಾ ಸ್ಯಾದರ್ಯಃ ಸ್ವಾಮಿವೈಶ್ಯಯೋಃ ॥ ೧೩೧೮ ॥
ತಿಷ್ಯಃ ಪುಷ್ಯೇ ಕಲಿಯುಗೇ ಪರ್ಯಾಯೋಽವಸರೇ ಕ್ರಮೇ ।
ಪ್ರತ್ಯಯೋಽಧೀನಶಪಥಜ್ಞಾನವಿಶ್ವಾಸಹೇತುಷು ॥ ೧೩೧೯ ॥
ರಂಧ್ರೇ ಶಬ್ದೇಽಥಾನುಶಯೋ ದೀರ್ಘದ್ವೇಷಾನುತಾಪಯೋಃ ।
ಸ್ಥೂಲೋಚ್ಚಯಸ್ತ್ವಸಾಕಲ್ಯೇ ನಾಗಾನಾಂ ಮಧ್ಯಮೇ ಗತೇ ॥ ೧೩೨೦ ॥
ಸಮಯಾಃ ಶಪಥಾಚಾರಕಾಲಸಿದ್ಧಾಂತಸಂವಿದಃ ।
ವ್ಯಸನಾನ್ಯಶುಭಂ ದೈವಂ ವಿಪದಿತ್ಯನಯಾಸ್ತ್ರಯಃ ॥ ೧೩೨೧ ॥
ಅತ್ಯಯೋಽತಿಕ್ರಮೇ ಕೃಚ್ಛ್ರೇ ದೋಷೇ ದಂಡೇಽಪ್ಯಥಾಪದಿ ।

ಶಾಮಃ — ಹಸರು ಕಪ್ಪು ಪ್ರಾಯಡವಳು ಸೊಗದೇ ಬೇರು ರಾತ್ರಿ. ಲಲಾಮಂ — ಬಾಲ ತಿಲಕ ಕುದುರೆಯ ಆಭರಣ ಪ್ರಧಾನವಾದದ್ದು ಧ್ವಜ. ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ — ಆತ್ಮವಿಚಾರ ಅತಿ ಚಿಕ್ಕದು. ಪ್ರಥಮಂ ಮೊದಲನೆಯದು ಮುಖ್ಯವಾದುದು. ವಾಮಃ — ಸುಂದರ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾದದ್ದು. ಅಧಮಃ — ಕೊರತೆಯಾದುದು. ನಿಂದಿತವಾದುದು. ॥ ೧೩೧೯ ॥ ಯಾತಯಾಮಂ— ಹಳಸಿ ಹೋದುದು ಅನುಭವಿಸಿ ಆದದ್ದು ತಿಂದು ಜೀರ್ಣಿಸಿ ಹೋದದ್ದು ಮಾಂತವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ.

ತಾರ್ಕ್ಷ್ಯಃ — ಕುದುರೆ ಗರುಡ. ಕ್ಷಯಃ — ಮನೆ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದು ಕ್ಷಯರೋಗ. ಶ್ವಶುರ್ಯಃ — ಗಂಡನ ಸಹೋದರ ಹೆಂಡತಿಯ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವರು. ಭ್ರಾತೃವ್ಯಃ – ಸಹೋದರ ಶತ್ರು. ಪರ್ಜನ್ಯಃ ಮೋಡದ ಶಬ್ದ ಮಳೆ ಇಂದ್ರ. ಅರ್ಯಃ – ಪ್ರಭು ವೈಶ್ಯ. ತಿಷ್ಯಃ – ಪುಷ್ಯ ನಕ್ಷತ್ರ ಕಲಿಯುಗ. ಪರ್ಯಾಯಃ – ಕಾಲಕ್ರಮ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಕ್ರಮ. ಪ್ರತ್ಯಯಃ – ಅಧೀನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ವಿಶ್ವಾಸ ಕಾರಣ ಅವಕಾಶ ಕೃತ್ತದ್ಧಿತಾದಿ ಪ್ರತ್ಯಯ. ಅನುಶಯಃ – ದೀರ್ಘದ್ವೇಷ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ. ಸ್ಥೂಲೋಚ್ಚಯಃ – ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗದೆ ಇರುವಿಕೆ ಆನೆಯ ಸಾಧಾರಣವಾದ ನಡಿಗೆ. ಸಮಯಃ – ಶಪಥ ಆಚಾರ ಕಾಲ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸಂಕೇತ. ಅನಯಃ — ಅನ್ಯಾಯ

ಯುದ್ಧಾಯತ್ಯೋಃ ಸಂಪರಾಯಃ ಪೂಜ್ಯಸ್ತು ಶ್ವಶುರೇಽಪಿ ಚ ॥ ೧೩೨ ॥
ಪಶ್ಚಾದವಸ್ಥಾಯಿಬಲಂ ಸಮುದಾಯಶ್ಚ ಸಂನಯೌ ।
ಸಂಘಾತೇ ಸಂನಿವೇಶೇ ಚ ಸಂಸ್ತ್ಯಾಯಃ ಪ್ರಣಯಾಸ್ತ್ವಮೀ ॥ ೧೩೩ ॥
ವಿಸ್ರಂಭಯಾಚ್ಞಾಪ್ರೇಮಾಣೋ ವಿರೋಧೇಽಪಿ ಸಮುಚ್ಛ್ರಯಃ ।
ವಿಷಯೋ ಯಸ್ಯ ಯೋ ಜ್ಞಾತಸ್ತತ್ರ ಶಬ್ದಾದಿಕೇಷ್ವಪಿ ॥ ೧೩೪ ॥
ನಿರ್ಯಾಸೇಽಪಿ ಕಷಾಯೋಽಸ್ತ್ರೀಸಭಾಯಾಂ ಚ ಪ್ರತಿಶ್ರಯಃ ।
ಪ್ರಾಯೋ ಭೂಮ್ನ್ಯಂತಗಮನೇ ಮನ್ಯುರ್ದೈನ್ಯೇ ಕ್ರತೌ ಕ್ರುಧಿ ॥ ೧೩೫ ॥
ರಹಸ್ಯೋಪಸ್ಥಯೋರ್ಗುಹ್ಯಂ ಸತ್ಯಂ ಶಪಥತಥ್ಯಯೋಃ ।
ವೀರ್ಯಂ ಬಲೇ ಪ್ರಭಾವೇ ಚ ದ್ರವ್ಯಂ ಭವ್ಯೇ ಗುಣಾಶ್ರಯೇ ॥ ೧೩೬ ॥
ಧಿಷ್ಣ್ಯಂ ಸ್ಥಾನೇ ಗೃಹೇ ಭೇಽಗ್ನೌ ಭಾಗ್ಯಂ ಕರ್ಮ ಶುಭಾಶುಭಮ್ ।
ಕಶೇರುಹೇಮ್ನೋರ್ಗಾಂಗೇಯಂ ವಿಶಲ್ಯಾ ದಂತಿಕಾಪಿ ಚ ॥ ೧೩೭ ॥
ವೃಷಾಕಪಾಯೀ ಶ್ರೀಗೌರ್ಯೋರಭಿಖ್ಯಾ ನಾಮಶೋಭಯೋಃ ।

ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮ ಆಪತ್ತು. **ಅತ್ಯಯಃ** ಅತಿಕ್ರಮಿಸುವಿಕೆ ದುಃಖ ದೋಷ, ದಂಡನೆ ನಾಶ. **ಸಾಂಪರಾಯಃ** – ಆಪತ್ತು ಯುದ್ಧ ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲ. **ಪೂಜ್ಯಃ** – ಮಾವ ಪೂಜೆಗೆ ಯೋಗ್ಯನು.

ಸಂನಯಃ – ಮೂಲಬಲ (ಬೆಂಗಾವಲು ಸೈನ್ಯ) ಸಮೂಹ ಸಂಬಂಧ. **ಸಂಸ್ತ್ಯಾಯಃ** – ಸಮೂಹ ಊರು 'ಸುತ್ತಣ ಬೈಲು ಮನೆ. **ಪ್ರಣಯಃ** – ನಂಬಿಕೆ ಯಾಚನೆ ಪ್ರೇಮ. **ಸಮುಚ್ಛ್ರಯಃ** – ವೈರ ಉದ್ದ **ವಿಷಯಃ** – ಯಾವನಿಂದ ಯಾವುದು ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆಯೋ ಅದು ಅವನ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ವಿಷಯ. ಶಬ್ದ, ಸ್ಪರ್ಶ, ರೂಪ, ರಸ, ಗಂಧಗಳು ೫ ವಿಷಯಗಳು. **ಕಷಾಯಃ** – ಗಿಡ ಮೂಲಿಕೆ ಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿದ ನೀರು ಮೈಗೆ ಲೇಪಿಸುವ ಪುದಿ ಪರಿಮಳಿಸುವುದು ಒಗರು ರುಚಿ. **ಪ್ರತಿಶ್ರಯಃ** – ಸಭೆ ಇರುವ ಸ್ಥಳ. ಮನೆ **ಪ್ರಾಯಃ** – ಬಾಹುಳ್ಯ, ಸಾಯುವವರೆಗೂ ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ಸಾಯುವುದು. **ಮನ್ಯುಃ** – ದೈನ್ಯ ಯಜ್ಞ ಸಿಟ್ಟು. **ಗುಹ್ಯಂ** – ಮುಚ್ಚಿಡುವುದು. ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರ ಗುಹ್ಯಾಂಗ ಆಮೆ. **ಸತ್ಯಂ** – ಆಣೆ ಇಡುವುದು ನಿಜವಾದದ್ದು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕ ಸತ್ಯಕಾಲ. **ವೀರ್ಯಂ** – ಬಲ ಶಕ್ತಿ ದ್ರವ್ಯ ರೇತಸ್ಸು ತೇಜಸ್ಸು **ದ್ರವ್ಯಂ** – ಒಳ್ಳೇ ಪದಾರ್ಥ, ಗುಣಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯವಾದ ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿಗಳು ಭಾಗ್ಯ ಐಶ್ವರ್ಯ. **ಧಿಷ್ಣ್ಯಂ** ಸ್ಥಳ ಮನೆ ನಕ್ಷತ್ರ ಅಗ್ನಿ. **ಭಾಗ್ಯಂ** – ಶುಭಕರ್ಮ ಅಶುಭಕರ್ಮ. **ಗಾಂಗೇಯಂ** – ತಾವರೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಗಡ್ಡೆ. **ವಿಶಲ್ಯಾ** – ಜಾಪಾಳದ ಗಿಡ ಹುಚ್ಚುಹರಳ ಗಿಡ ಎಲವು ಸಂಧಿ ಗಿಡ. **ವೃಷಾಕಪಾಯೀ** (ಸ್ತ್ರೀ) –

ಆರಂಭೋ ನಿಷ್ಕೃತಿಃ ಶಿಕ್ಷಾ ಪೂಜನಂ ಸಂಪ್ರಧಾರಣಮ್ ||೧೩೨೮||
ಉಪಾಯಃ ಕರ್ಮಚೇಷ್ಟಾ ಚ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಚ ನವಕ್ರಿಯಾಃ |
ಛಾಯಾ ಸೂರ್ಯಪ್ರಿಯಾ ಕಾಂತಿಃ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಮನಾತಪಃ ||೧೩೨೯||
ಕಕ್ಷ್ಯಾ ಪ್ರಕೋಷ್ಠೇ ಹರ್ಮ್ಯಾದೇಃ ಕಾಂಚ್ಯಾಂ ಮಧ್ಯೇಭಬಂಧನೇ |
ಕೃತ್ಯಾ ಕ್ರಿಯಾದೇವತಯೋಸ್ತ್ರಿಷು ಭೇದ್ಯೇ ಧನಾದಿಭಿಃ ||೧೩೩೦||
ಜನ್ಯಂ ಸ್ಯಾಜ್ಜನವಾದೇಽಪಿ ಜಘನ್ಯೋಂತ್ಯೇಽಧಮೇಽಪಿ ಚ |
ಗರ್ಹ್ಯಾಧೀನೌ ಚ ವಕ್ತವ್ಯೌ ಕಲ್ಯೌ ಸಜ್ಜನಿರಾಮಯೌ ||೧೩೩೧||
ಆತ್ಮವಾನನಪೇತೋಽರ್ಥಾದರ್ಥ್ಯೌ ಪುಣ್ಯಂ ತು ಚಾರ್ವಪಿ |
ರೂಪ್ಯಂ ಪ್ರಶಸ್ತರೂಪೇಽಪಿ ವದನ್ಯೋ ವಲ್ಗುವಾಗಪಿ ||೧೩೩೨||
ನ್ಯಾಯ್ಯೇಽಪಿ ಮಧ್ಯಂ ಸೌಮ್ಯಂತು ಸುಂದರೇ ಸೋಮದೈವತೇ ||ಇತಿ ಯಾಂತಾಃ ||
ನಿವಹಾವಸರೌ ವಾರೌ ಸಂಸ್ತರೌ ಪ್ರಸ್ತರಾಧ್ವರೌ ||೧೩೩೩||

ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಗೌರಿ. ಅಭಿಖ್ಯಾ — ಹೆಸರು ಕಾಂತಿ. ಕ್ರಿಯಾ — ಉದ್ಯೋಗ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಶಿಕ್ಷೆ ಪೂಜೆ ವ್ಯವಹಾರದ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಲೇಖನಾದಿಗಳು ಉಪಾಯ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾದ ಕೆಲಸ ಚಲನ ರೋಗ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಧಾತುಗಳು ಅರ್ಥ. ಛಾಯಾ — ಸೂರ್ಯನ ಹೆಂಡತಿ ಬೆಳಕು ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ನೆರಳು. ಕಕ್ಷ್ಯಾ — ಉಪ್ಪರಿಗೆ ಮನೆಗಳ ನಡುತೊಟ್ಟಿ ಉಡಿದಾರ ಡಾಬು ನಡುಕಟ್ಟು. ||೧೩೨೯||

ಕೃತ್ಯಾ — ಕೆಲಸ ಆಭಿಚಾರಿಕ ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ದೇವತೆ ದಾನೋಪಾಯದಿಂದ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕ ಶತ್ರುರಾಜರು. ಜನ್ಯಂ—ಜನಾಪವಾದ ಯುದ್ಧ ಮದುವಣಿಗನ ಸಂಗಾತಿ ಮದುವಣಗಿತ್ತಿಯ ಸೇವಕಿಯರು. ಜಘನ್ಯಃ — ಕಿರಿಯಮಗ ಅಧಮ ಬಾಲ ಶಿಶ್ನ. ವಕ್ತವ್ಯಃ — ನೀಚ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವ ಅಧೀನ ಹೇಳತಕ್ಕ ಮಾತು. ಕಲ್ಯಃ — ಸಂಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು ರೋಗವಿಲ್ಲದವನು ಅರ್ಥ್ಯಃ — ಬದ್ಧಿವಂತ ಪ್ರಯೋಜನದಿಂದ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಕೂಡಿರುವವನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕವನು ಪುಣ್ಯಂ — ಸುಂದರವಾದುದು ಸುಕೃತ. ರೂಪ್ಯಂ — ಸುಂದರವಾದದ್ದು ಚಿನ್ನ ಬೆಳ್ಳಿ ನಾಣ್ಯ. ವದಾನ್ಯಃ — ಚನ್ನಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವವನು ಉರಿ. ಮಧ್ಯಃ — ಯೋಗ್ಯವಾದುದ್ದು ಸೊಂಟ. ನಡು. ಸೌಮ್ಯಂ— ಪ್ರಸನ್ನವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳದ್ದು ಸೋಮದೇವತೆಯುಳ್ಳಹವಿರಾದಿಗಳು. ಯಾಂತ ವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ.

ವಾರಃ — ಸಮೂಹ ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ ಕೂಡಿದಕಾಲ. ಸಂಸ್ತರಃ — ದರ್ಭೆ ಹಾಸಿಗೆ ಯಜ್ಞವಿಶೇಷ. ಗುರುಃ — ಬೃಹಸ್ಪತಿ ತಂದೆ ಉಪದೇಶಕ ಭಾರವಾದುದು

ಗುರೂ ಗೀಷ್ಪತಿಪಿತ್ರಾದ್ಯೌ ದ್ವಾಪರೌ ಯುಗಸಂಶಯೌ ।
ಪ್ರಕಾರೌ ಭೇದಸಾದೃಶ್ಯೇ ಆಕಾರಾವಿಂಗಿತಾಕೃತೀ ॥೧೩೩॥
ಕಿಂಶಾರೂ ಸಸ್ಯಶೂಕೇಷೂ ಮರೂ ಧನ್ವಧರಾಧರೌ ।
ಅದ್ರಯೋ ದ್ರುಮಶೈಲಾರ್ಕಾಃ ಸ್ತ್ರೀಸ್ತನಾಬ್ದೌ ಪಯೋಧರೌ ॥೧೩೪॥
ಧ್ವಾಂತಾರಿದಾನವಾ ವೃತ್ರಾ ಬಲಿಹಸ್ತಾಂಶವಃ ಕರಾಃ ।
ಪ್ರದರಾ ಭಂಗನಾರೀರುಕ್ ಬಾಣಾ ಅಸ್ರಾಃ ಕಚಾ ಅಪಿ ॥೧೩೫॥
ಅಜಾತಶೃಂಗೌ ಗೌಃ ಕಾಲೇಽಪ್ಯಶ್ಮಶ್ರುರ್ನಾ ಚ ತೂಬರೌ ।
ಸ್ವರ್ಣೇಽಪಿ ರಾಃ ಪರಿಕರಃ ಪರ್ಯಂಕಪರಿವಾರಯೋಃ ॥೧೩೬॥
ಮುಕ್ತಾಶುದ್ಧೌ ಚ ತಾರಃ ಸ್ಯಾಚ್ಛಾರೋ ವಾಯೌ ಸ ತು ತ್ರಿಷು ।
ಕರ್ಬುರೇಽಥ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಜಿ ಸಂವಿದಾಪತ್ಸು ಸಂಗರಃ ॥೧೩೭॥
ವೇದಭೇದೇ ಗುಪ್ತವಾದೇ ಮಂತ್ರೋ ಮಿತ್ರೋ ರವಾವಪಿ ।
ಮಖೇಷು ಯೂಪಖಂಡೇಽಕಿ ಸ್ವರುರ್ಗುಹ್ಯೇಽಪ್ಯವಸ್ಕರೌ ॥೧೩೮॥
ಆಡಂಬರಸ್ತೂರ್ಯರವೇ ಗಜೇಂದ್ರಾಣಾಂ ಚ ಗರ್ಜಿತೇ ।
ಅಭಿಹಾರೋಽಭಿಯೋಗೇ ಚ ಚೌರ್ಯೇ ಸನ್ನಹನೇಽಪಿ ಚ ॥೧೩೯॥

ದೊಡ್ಡದು. ದ್ವಾಪರಃ — ಒಂದುಯುಗ ಸಂದೇಹ. ಪ್ರಕಾರಃ — ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿರುವಿಕೆ ಹೋಲಿಕೆ. ಆಕಾರಃ — ಅಭಿಪ್ರಾಯಸೂಚಕವಾದ ಚೇಷ್ಟೆ, ತಾತ್ಪರ್ಯ ತಿಳಿಸುವ ಮುಖವಿಕಾರ, ರೂಪ. ಕಿಂಶಾರುಃ — ಬತ್ತದಲೂಬು ಬಾಣ ಮರುಃ — ನಿರ್ಜಲಭೂಮಿ ಬೆಟ್ಟ. ಅಧ್ರಿಃ — ಗಿಡ ಬೆಟ್ಟ ಸೂರ್ಯ ಪಯೋಧರಃ — ಹೆಂಗಸರ ಮೊಲೆ ಮೋಡ. ॥೧೩೪॥

ವೃತ್ರಃ — ಕತ್ತಲೆ ಶತ್ರು ವೃತ್ರಾಸುರ. ಕರಃ — ಕಾಣಿಕೆ ಕಿರಣ ಕೈ. ಪ್ರದರಃ — ಮುರಿದು ಹೋಗುವುದು ಹೆಂಗಸರು ಸೀರೆರೋಗ ಬಾಣ. ಅಸ್ರಃ — ಕೂದಲು ರಕ್ತ. ತೂಬರಃ — ಕೊಂಬಿಲ್ಲದ ಬೋಳುಹಸು ಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಗಡ್ಡ ಮೀಸೆ ಹುಟ್ಟದವನು. ರಾಃ — ಐಶ್ವರ್ಯ ಚಿನ್ನ ಬೆಳ್ಳಿ. ಪರಿಕರಃ — ಮಂಚ ಪರಿವಾರ. ತಾರಃ — ಶುದ್ಧವಾದಮುತ್ತು ನಕ್ಷತ್ರ ಕಣ್ಣಿನಗುಡ್ಡೆ (ಸ್ತ್ರೀ) ಹೆಚ್ಚಾದಧ್ವನಿ. ಶಾರಃ — ಗಾಳಿ ನಾನಾಬಣ್ಣವುಳ್ಳದ್ದು. ಸಂಗರಃ — ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಯುದ್ಧ ನಿಶ್ಚಯ ಆಪತ್ತು. ಮಂತ್ರಃ ವೇದದ ಮಂತ್ರಭಾಗ ಗಾಯತ್ರ್ಯಾದಿ ಮಂತ್ರ ರಹಸ್ಯವಾದ ಆಲೋಚನೆ. ಮಿತ್ರಃ — ಸೂರ್ಯ ಸ್ನೇಹಿತ (ನ) ಸ್ವರುಃ — ಯಜ್ಞ ಬಾಣ ಯೂಪಸ್ತಂಭ ಸಿಡಿಲು. ಅವಸ್ಕರಃ — ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರ ಗೋಪ್ಯಾಂಗ ಮಲ ಪಾತ್ರೆಗೆ ಹತ್ತಿದ ಮಸಿ. ಆಡಂಬರಃ — ವಾದ್ಯಧ್ವನಿ, ಆನೆಸ್ವರ ಸಂಭ್ರಮ ಜಂಭದಕಾರ್ಯ. ಅಭಿಹಾರಃ — ಅಪಕಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಎದು

ಸ್ಯಾಜ್ಜಂಗವೇ ಪರೀವಾರಃ ಖಡ್ಗಕೋಶೇ ಪರಿಚ್ಛದೇ ।
ವಿಷ್ಟರೋ ವಿಟಪೀ ದರ್ಭಮುಷ್ಟಿಃ ಪೀಠಾದ್ಯಮಾಸನಮ್ ॥ ೧೩೪೧ ॥
ದ್ವಾರಿ ದ್ವಾಃಸ್ಥೇ ಪ್ರತೀಹಾರಃ ಪ್ರತೀಹಾರ್ಯಪ್ಯನಂತರೇ ।
ವಿಪುಲೇ ನಕುಲೇ ವಿಷ್ಣೌ ಬಭ್ರುರ್ನಾ ಪಿಂಗಲೇ ತ್ರಿಷು ॥ ೧೩೪೨ ॥
ಸಾರೋ ಬಲೇ ಸ್ಥಿರಾಂಶೇ ಚ ನ್ಯಾಯ್ಯೇ ಕ್ಲೀಬಂ ವರೇ ತ್ರಿಷು ।
ದುರೋದರೋ ದ್ಯೂತಕಾರೇ ಪಣೇ ದ್ಯೂತೇ ದುರೋದರಮ್ ॥ ೧೩೪೩ ॥
ಮಹಾರಣ್ಯೇ ದುರ್ಗಪಥೇ ಕಾಂತಾರಂ ಪುಂನಪುಂಸಕಂ ।
ಮತ್ಸರೋಽನ್ಯಶುಭದ್ವೇಷೇ ತದ್ವತ್ ಕೃಪಣಯೋಸ್ತ್ರಿಷು ॥ ೧೩೪೪ ॥
ದೇವಾದ್ವೃತ್ತೇ ವರಃ ಶ್ರೇಷ್ಠೇ ತ್ರಿಷು ಕ್ಲೀಬಂ ಮನಾಕ್ಪ್ರಿಯೇ ।
ವಂಶಾಂಕುರೇ ಕರೀರೋಽಸ್ತ್ರೀ ತರುಭೇದೇ ಘಟೇ ಚ ನಾ ॥ ೧೩೪೫ ॥
ನಾ ಚಮೂಜಘನೇ ಹಸ್ತಸೂತ್ರೇ ಪ್ರತಿಸರೋಽಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ।
ಯಮಾನಿಲೇಂದ್ರ ಚಂದ್ರಾರ್ಕವಿಷ್ಣುಸಿಂಹಾಂಶು ವಾಜಿಷು ॥ ೧೩೪೬ ॥
ಶುಕಾಹಿಕಪಿಭೇಕೇಷು ಹರಿರ್ನಾ ಕಪಿಲೇ ತ್ರಿಷು ।
ಶರ್ಕರಾ ಕರ್ಪರಾಂಶೇಽಪಿ ಯಾತ್ರಾ ಸ್ಯಾದ್ಯಾಪನೇ ಗತೌ ॥ ೧೩೪೭ ॥
ಇರಾ ಭೂವಾಕ್ಸುರಾಽಪ್ಸು ಸ್ಯಾತ್ತಂದ್ರೀ ನಿದ್ರಾಪ್ರಮೀಲಯೋಃ ।

ದುಬೀಳುವುದು ಕಳ್ಳತನ. ಆವರಿಸುವುದು ಕಟ್ಟಿಹಾಕುವುದು. ಪರೀವಾರಃ – ಸಂಚಾರವುಳ್ಳದ್ದು (ಚರಸ್ವತ್ತು) ಕತ್ತಿಯವರೆ ಪರಿಜನದು. ವಿಷ್ಟರಃ – ಮರ ದರ್ಭೆಯಮುಷ್ಟಿ ಆಸನಾದಿ. ಪ್ರತೀಹಾರಃ – ಬಾಗಿಲು ಬಾಗಿಲ ಕಾಯುವವನು. ಬಭ್ರುಃ – ದೊಡ್ಡ ಮುಂಗಸಿ ವಿಷ್ಣು ಹಳದಿಯಾದದ್ದು (ತ್ರಿ) ॥ ೧೩೪೨ ॥

ಸಾರಃ – ಬಲ ಸ್ಥಿರವಾದ ಭಾಗ ಯುಕ್ತವಾದದ್ದು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು. ದುರೋದರಃ – ಜೂಜಾಡುವವನು ಪಂಧ್ಯ. (ನ) ಕಾಂತಾರಂ – ಹೆಗ್ಗಾಡು ಹೋಗಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ದಾರಿ. ಮತ್ಸರಃ – ಅಸೂಯೆ ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚುಳ್ಳವ, ಕೃಪಣ ವರಃ – ದೇವಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಹೊಂದಿದ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದು ಕರೀರಃ – ಬಿದಿರುಮೊಳಕೆ ಮುಳ್ಳುಗಿಡ ಗಡಿಗೆ. ಪ್ರತಿಸರಃ – ಸೈನ್ಯದ ಹಿಂಭಾಗ ಕಂಕಣಸೂತ್ರ. ಹರಿಃ – ಯಮ ಅಗ್ನಿ ಇಂದ್ರ ಚಂದ್ರ ಸೂರ್ಯ ವಿಷ್ಣು ಸಿಂಹ ಕಿರಣ ಕುದುರೆ ಗಿಣಿ ಹಾವು ಮಂಗ ಕಪ್ಪೆ ಚಿನ್ನದ ಬಣ್ಣವುಳ್ಳದ್ದು. ಶರ್ಕರಾ – ಹೆಂಚಿನಚೂರು ಮರಳು ಸಕ್ಕರೆ ಯಾತ್ರಾ – ಭೋಜನಾದಿವ್ಯವಹಾರ ನಡಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ. ಇರಾ – ಭೂಮಿ ವಾಣಿ ಹೆಂಡ ನೀರು. ತಂದ್ರೀ – ನಿದ್ದೆ ಮೂರ್ಛೆ. ಧಾತ್ರೀ

ಧಾತ್ರೀ ಸ್ಯಾದುಪಮಾತಾಪಿ ಕ್ಷಿತಿರಪ್ಯಾಮಲಕ್ಯಪಿ || ೧೩೪೮ ||
ಕ್ಷುದ್ರಾ ವ್ಯಂಗಾ ನಟೀ ವೇಶ್ಯಾ ಸರೇಘಾ ಕಂಟಕಾರಿಕಾ |
ತ್ರಿಷು ಕ್ರೂರೇಽಧಮೇಽಲ್ಪೇಪಿ ಕ್ಷುದ್ರಂ ಮಾತ್ರಾ ಪರಿಚ್ಛದೇ || ೧೩೪೯ ||
ಅಲ್ಪೇ ಚ ಪರಿಮಾಣೇ ಸಾ ಮಾತ್ರಂ ಕಾರ್ತ್ಸ್ನ್ಯೇಽವಧಾರಣೇ |
ಆಲೇಖ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಯೋಶ್ಚಿತ್ರಂ ಕಲತ್ರಂ ಶ್ರೋಣಿಭಾರ್ಯಯೋಃ || ೧೩೫೦ ||
ಯೋಗ್ಯಭಾಜನಯೋಃ ಪಾತ್ರಂ ಪತ್ರಂ ವಾಹನಪಕ್ಷಯೋಃ |
ನಿದೇಶಗ್ರಂಥಯೋಃ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಶಸ್ತ್ರಮಾಯುಧಲೋಹಯೋಃ || ೧೩೫೧ ||
ಸ್ಯಾಜ್ಜಟಾಂಶುಕಯೋರ್ನೇತ್ರಂ ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಪತ್ನಿಶರೀರಯೋಃ |
ಮುಖಾಗ್ರೇ ಕ್ರೋಡಹಲಯೋಃ ಪೋತ್ರಂ ಗೋತ್ರಂ ತು ನಾಮ್ನಿ ಚ || ೧೩೫೨ ||
ಸತ್ರಮಾಚ್ಛಾದನೇ ಯಜ್ಞೇ ಸದಾದಾನೇ ವನೇಽಪಿ ಚ |
ಅಜಿರಂ ವಿಷಯೇ ಕಾಯೇಽಪ್ಯಂಬರಂ ವ್ಯೋಮ್ನಿ ವಾಸಸಿ || ೧೩೫೩ ||
ಚಕ್ರಂ ರಾಷ್ಟ್ರೇಽಪ್ಯಕ್ಷರಂ ತು ಮೋಕ್ಷೇಽಪಿ ಕ್ಷೀರಮಪ್ಸು ಚ |
ಸ್ವರ್ಣೇಽಪಿ ಭೂರಿಚಂದ್ರೌ ದ್ವೌ ದ್ವಾರಮಾತ್ರೇಽಪಿ ಗೋಪುರಮ್ || ೧೩೫೪ ||

ಸಾಕಿದತಾಯಿ ಭೂಮಿ ನೆಲ್ಲಿಮರ || ೧೩೪೮ ||

ಕ್ಷುದ್ರಾ – ಅಂಗಹೀನಳು ನಾಟ್ಯಗಾರ್ತಿ ಸೂಳೆ ಜೇನುನೊಣ ರಾಮ ಗುಳ್ಳದಗಿಡ ತುಚ್ಛಸ್ವಭಾವವಿರುವವನು. **ಮಾತ್ರಾ** – ಪರಿವಾರ ಕೊಂಚ ವಾದದ್ದು ಅಳತೆಯವಿಶೇಷ ಹ್ರಸ್ವಸ್ವರ ಎಲ್ಲಾ ನಿಶ್ಚಯವಾದದ್ದು.

ಚಿತ್ರಂ – ಬರೆದಚಿತ್ರ ಆಶ್ಚರ್ಯ. **ಕಳತ್ರಂ** – ಅಂಡು ಹೆಂಡತಿ. **ಪಾತ್ರಂ** – ಯೋಗ್ಯವಾದವನು ಮಡಿಕೆ ಮುಂತಾದಪಾತ್ರೆ ನದಿಯಪಾತ್ರ (ದಡಗಳ ಮಧ್ಯೆ ನೀರು ಹರಿಯುವ ಜಾಗ.) **ಪತ್ರಂ** – ವಾಹನ ಎಲೆ ರೆಕ್ಕೆ. **ಶಾಸ್ತ್ರಂ** – ಆಜ್ಞೆ ಶಿಕ್ಷಾ ಗ್ರಂಥ. **ಶಸ್ತ್ರಂ** – ಆಯುಧ ಲೋಹ. **ನೇತ್ರಂ** – ಬಿಳಲು ಸೀರೆ ಕಣ್ಣು ಕಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಹಗ್ಗ. **ಕ್ಷೇತ್ರಂ** – ಹೆಂಡತಿ ಶರೀರ ಸಿದ್ಧಸ್ಥಳ. **ಪೋತ್ರಂ** – ಹಂದಿಯಮೂಗು ನೇಗಿಲಕೊನೆ. **ಗೋತ್ರಂ** – ಹೆಸರು ವಂಶ ಬಲ ಬೆಟ್ಟ ಭೂಮಿ. **ಸತ್ರಂ** – ಮನೆ. ಯಜ್ಞ ಸದಾಕೊಡುವಿಕೆ ಕಾಡು. **ಅಜಿರಂ** – ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯ ಶರೀರ, ಸಭಾಮುಂದಿತ ಚಾವಡಿ. **ಅಂಬರಂ** – ಆಕಾಶ ಬಟ್ಟೆ. **ಚಕ್ರಂ** – ದೇಶ, ಸೈನ್ಯ ಬಂಡಿಯಗಾಲಿ ಗುಂಪು ಚಕ್ರವಾಕಪಕ್ಷಿ. **ಅಕ್ಷರಂ** – ಮೋಕ್ಷ ಅಕಾರಾದಿವರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮ **ಕ್ಷೀರಂ** ನೀರು ಹಾಲು. **ಭೂರಿ** (ನ) – ಬಹಳ. ಬಂಗಾರ ಚಂದ್ರ ಪಚ್ಚಕರ್ಪೂರ. **ಗೋಪುರಂ** – ಬಾಗಿಲು ಊರಬಾಗಿಲು ತುಂಗೇಗಡ್ಡೆ. **ಗಹ್ವರಂ** – ಗುಹೆ ಕಪಟ. **ಉಪಹ್ವರಂ** – ರಹಸ್ಯವಾದ ಸ್ಥಳ,

ಗುಹಾರಂಭಸ್ತ್ವೈ ಗಹ್ವರೇ ದ್ವೇ ರಹೋಂತಿಕಮುಪಹ್ವರೇ ।
ಪುರೋಧಿಕಮುಪರ್ಯಗ್ರಾಣ್ಯಗಾರೇ ನಗರೇ ಪುರಂ ॥ ೧೩೭ ॥
ಮಂದಿರಂ ಚಾಥ ರಾಷ್ಟ್ರೋಽಸ್ತ್ರೀ ವಿಷಯೇ ಸ್ಯಾದುಪದ್ರವೇ ।
ದರೋಽಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ಭಯೇ ಶ್ವಭ್ರೇವಜ್ರೋಽಸ್ತ್ರೀ ಹೀರಕೇ ಪವೌ ॥ ೧೩೮ ॥
ತಂತ್ರಂ ಪ್ರಧಾನೇ ಸಿದ್ಧಾಂತೇ ಸೂತ್ರವಾಯೇ ಪರಿಚ್ಛದೇ ।
ಔಶೀರಶ್ಚಾಮರೇ ದಂಡೇಽಸ್ತ್ಯಾಶೀರಂ ಶಯನಾಸನೇ ॥ ೧೩೯ ॥
ಪುಷ್ಕರಂ ಕರಿಹಸ್ತಾಗ್ರೇ ವಾದ್ಯಭಾಂಡಮುಖೇ ಜಲೇ ।
ವ್ಯೋಮ್ನಿ ಖಡ್ಗಫಲೇ ಪದ್ಮೇ ತೀರ್ಥೌಷಧಿ ವಿಶೇಷಯೋಃ ॥ ೧೪೦ ॥
ಅಂತರಮವಕಾಶಾವಧಿ ಪರಿಧಾನಾಂತರ್ಧಿ ಭೇದತಾದರ್ಥ್ಯೇ ।
ಛಿದ್ರಾತ್ಮೀಯ ವಿನಾಬಹಿರವಸರಮಧ್ಯೇಂತರಾತ್ಮನಿ ಚ ॥ ೧೪೧ ॥
ಮುಸ್ತೇಽಪಿ ಪಿಠರಂ ರಾಜಕಶೇರುಣ್ಯಪಿ ನಾಗರಮ್ ।
ಶಾರ್ವರಂ ತ್ವಂಧತಮಸೇ ಘಾತುಕೇ ಭೇದ್ಯಲಿಂಗಕಮ್ ॥ ೧೪೨ ॥
ಗೌರೋಽರುಣೇ ಸಿತೇ ಪೀತೇ ವ್ರಣಕಾರ್ಯಪ್ಯರುಷ್ಕರಃ ।
ಜಠರಃ ಕಠಿನೇಽಪಿ ಸ್ಯಾದಧಸ್ತಾದಪಿ ಚಾಧರಃ ॥ ೧೪೩ ॥

ಸಮೀಪ ಅಗ್ರಂ — ಹೆಚ್ಚಾದದ್ದು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದು. ಮುಂದಾಳು (ಪು) ಪುರಂ – ಮನೆ ನಗರ ॥ ೧೩೭ ॥

ಮಂದಿರಂ – ಮನೆ ಪಟ್ಟಣ ರಾಷ್ಟ್ರಂ – ದೇಶ ಉಪದ್ರವ ದರಃ (ಪುಂ ನ) – ಅಂಜಿಕೆ ಗುಣಿ (ಳಿ) ಸ್ವಲ್ಪ ವಜ್ರಃ – ವಜ್ರಮಣಿ ವಜ್ರಾಯುಧ ತಂತ್ರಂ — ಪ್ರಧಾನ ಸಿದ್ಧಾಂತ ನೂಲಹಾಸು ಪರಿವಾರ ಮೀಮಾಂಸೆ ಜ್ಯೋತಿಷ ಔಶೀರಃ — ಚಾಮರ ಕೋಲು ಗದ್ದಿಗೆ (ನ) ಪುಷ್ಕರಂ — ಆನೆ ಸೊಂಡಿಲ ತುದಿ ಡೋಲು, ಮೃದಂಗ, ಘಟ ಮುಂತಾದ ವಾದ್ಯಗಳ ಬಾಯಿ ನೀರು ಆಕಾಶ ಕತ್ತಿಯವರೆ ತಾವರೆ ಹೂ ತೀರ್ಥ ನೈದಿಲೆಗೆಡ್ಡೆ ಅಂತರಂ — ಅವಕಾಶ ಸರಹದ್ದು ಉಟ್ಟಬಟ್ಟೆ ವ್ಯವಧಾನ ಭೇದ ಆದ ಕ್ಕೋಸ್ಕರ ತೂತು ತನ್ನದು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ಅವಸರ ನಡುವೆ ತನ್ನೊಳಗೆ ಪಿಠರಂ — ತುಂಗೇಗಡ್ಡೆ ದೊಡ್ಡಮಡಿಕೆ ಕಡೆಗೋಲು ನಾಗರಂ — ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ ಶುಂಠಿ ನಗರಸಂಬಂಧಿ ಶಾರ್ವರಂ — ಕಾರುಗತ್ತಲೆ ಘಾತುಕ ಗೌರಃ — ಕೆಂಪು ಬಿಳಿದು ಹಳದಿ ಅರುಷ್ಕರಃ — ಹುಣ್ಣು ಮಾಡುವುದು. ಗೇರಿಡಿಸುವುದು. ಜಠರಃ — ಕಠಿಣವಾದದ್ದು ಹೊಟ್ಟೆ ಅಧರಃ — ಕೆಳಗಿರುವುದು ಹೀನ ತುಟಿ ಏಕಾಗ್ರಃ — ಕದಲದೆ ಇರುವುದು ಸಾವಧಾನ ವ್ಯಗ್ರಃ (ತ್ರಿ) — ಅತ್ಯಾಸೆಯುಳ್ಳವ ಆತುರಗಾರ.

ಅನಾಕುಲೇಽಪಿ ಚೈಕಾಗ್ರೋ ವ್ಯಗ್ರೋ ವ್ಯಾಸಕ್ತ ಆಕುಲೇ ।
ಉಪರ್ಯುದೀಚ್ಯಶ್ರೇಷ್ಠೇಷ್ವಪ್ಯುತ್ತರಃ ಸ್ಯಾದನುತ್ತರಃ ॥ ೨೩೬೨ ॥
ಏಷಾಂ ವಿಪರ್ಯಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠೇ ದೂರಾನಾತ್ಮೋತ್ತಮಾಃ ಪರಾಃ ।
ಸ್ವಾದುಪ್ರಿಯೌ ತು ಮಧುರೌ ಕ್ರೂರೌ ಕಠಿಣನಿರ್ದಯೌ ॥ ೧೩೬೩ ॥
ಉದಾರೋ ದಾತೃಮಹತೋ ರಿತರಸ್ತ್ವನ್ಯನೀಚಯೋಃ ।
ಮಂದಸ್ವಚ್ಛಂದಯೋಃ ಸ್ವೈರಃ ಶುಭ್ರಮುದ್ದೀಪ್ತಶುಕ್ಲಯೋಃ ॥ ಇತಿರಾಂತಾಃ ॥
॥ ೧೩೬೪

ಚೂಡಾ ಕೀರಿಟಂ ಕೇಶಾಶ್ಚ ಸಂಯತಾ ಮೌಲಯಸ್ತ್ರಯಃ ।
ದ್ರುಮಪ್ರಭೇದ ಮಾತಂಗ ಕಾಂಡಪುಷ್ಪಾಣಿ ಪೀಲವಃ ॥ ೧೩೬೫ ॥
ಕೃತಾಂತಾನೇಹಸೋಃ ಕಾಲಶ್ಚತುರ್ಥೇಽಪಿ ಯುಗೇ ಕಲಿಃ ।
ಸ್ಯಾತ್ಕುರಂಗೇಽಪಿ ಕಮಲಃ ಪ್ರಾವಾರೇಽಪಿ ಚ ಕಂಬಲಃ ॥ ೧೩೬೬ ॥
ಕರೋಪಹಾರಯೋಃ ಪುಂಸಿ ಬಲಿಃ ಪ್ರಾಣ್ಯಂಗಜೇ ಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ ।
ಸ್ಥೌಲ್ಯಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಸೈನ್ಯೇಷು ಬಲಂ ನಾ ಕಾಕಸೀರಿಣೋಃ ॥ ೧೩೬೭ ॥
ವಾತೂಲಃ ಪುಂಸಿ ವಾತ್ಯಾಯಾಮಪಿ ವಾತಾಸಹೇ ತ್ರಿಷು ।
ಭೇದ್ಯಲಿಂಗಃ ಶಠೇ ವ್ಯಾಲಃ ಪುಂಸಿ ಶ್ವಾಪದಸರ್ಪಯೋಃ॥ ೧೩೬೮ ॥

ಉತ್ತರಃ — ಮೇಲಿನವನು ಬಡಗಲದು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ಅನುತ್ತರಃ — ಉತ್ತರವಲ್ಲದಿರುವುದು ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠನಾದದ್ದು ಪರಃ — ದೂರ ಇತರ ಉತ್ತಮ. ಮಧುರಃ — ಸಿಹಿಯಾದದ್ದು ಇಷ್ಟವಾದುದು ಕ್ರೂರಃ — ಕಠಿಣ ಕರುಣೆ ಇಲ್ಲದವನು. ಉದಾರಃ — ಕೊಡುವವನು. ದೊಡ್ಡವನು. ಇತರಃ — ಬೇರ್ಪಟ್ಟವ ನೀಚ. ಸ್ವೈರಃ — ಆಲಸ್ಯವುಳ್ಳವ ಸ್ವತಂತ್ರ. ಶುಭ್ರಂ — ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವುದು ಬೆಳ್ಳಗಾದುದು. ಹೀಗೆ ರಾಂತ ಪದಗಳು ಮುಗಿದಿವೆ.

ಮೌಳಿ (ಲಿ) — ಜುಟ್ಟು ಕಿರೀಟ ಜಡೆಮುಡಿ. ಪೀಲುಃ — ಪುಂಡಿಗಿಡ ಆನೆ ಬಾಣ ಹೂವು, ಕಾಲಃ — ಯಮ ಸಮಯ. ಅಲಿಃ — ನಾಲ್ಕನೆಯ ಯುಗ ಕಲಹ. ಕಮಲಃ — ಕಡವೆ ತಾವರೆ ಹೂ ನೀರು ಲಕ್ಷ್ಮಿ. ಕಂಬಲಃ – ಅಂಗವಸ್ತ್ರ ಕಂಬಳಿ ಗಂಗೆ ತೊಗಲು, ಬಲಿಃ – ಕಾಣಿಕೆ ಪ್ರಾಣ್ಯಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವುದು. ತ್ರಿವಳಿ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿ ಬಲಂ – ಬಲಿತಿರುವಿಕೆ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಸೇನೆ ಕಾಗೆ ಬಲರಾಮ (ಪು) ವಾತೂಲಃ – ಗಾಳಿ ಗಾಳಿಯನ್ನು ಸಹಿಸಲಶಕ್ತವಾದದ್ದು. ವ್ಯಾಳಃ – ದುರ್ಜನ ಹುಲಿ ಹಾವು.

ಮಲೋಽಸ್ತ್ರೀ ಪಾಪವಿಟ್ಕಿಟ್ಟಾನ್ಯಸ್ತ್ರೀ ಶೂಲಂ ರುಗಾಯುಧಂ ।
ಶಂಕಾವಪಿ ದ್ವಯೋಃ ಕೀಲಃ ಪಾಲಿಃ ಸ್ತ್ರ್ಯಶ್ರ್ಯಂಕಪಂಕ್ತಿಷು ॥೧೩೬೯॥
ಕಲಾ ಶಿಲ್ಪೇ ಕಾಲಭೇದೇಽಪ್ಯಾಲೀ ಸಖ್ಯಾವಲೀ ಅಪಿ ।
ಅಬ್ಧ್ಯಂಬುವಿಕೃತೌ ವೇಲಾ ಕಾಲಮರ್ಯಾದಯೋರಪಿ ॥೧೩೭೦॥
ಬಹುಲಾಃ ಕೃತ್ತಿಕಾ ಗಾವೋ ಬಹುಲೋಽಗ್ನೌ ಶಿತೌ ತ್ರಿಷು ।
ಲೀಲಾ ವಿಲಾಸಕ್ರಿಯಯೋ ರುಪಲಾ ಶರ್ಕರಾಪಿ ಚ ॥೧೩೭೧॥
ಶೋಣಿತೇಂಭಸಿ ಕೀಲಾಲಂ ಮೂಲಮಾದ್ಯೇ ಶಿಫಾಭಯೋಃ ।
ಜಾಲಂ ಸಮೂಹ ಆನಾಯಗವಾಕ್ಷ ಕ್ಷಾರಕೇಷ್ವಪಿ ॥೧೩೭೨॥
ಶೀಲಂ ಸ್ವಭಾವೇ ಸದ್ವೃತ್ತೇ ಸಸ್ಯೇ ಹೇತುಕೃತೇ ಫಲಮ್ ।
ಛದಿರ್ನೇತ್ರರುಜೋಃ ಕ್ಲೀಬಂ ಸಮೂಹೇ ಪಟಲಂ ನನಾ ॥೧೩೭೩॥
ಅಧಃ ಸ್ವರೂಪಯೋರಸ್ತ್ರೀ ತಲಂ ಸ್ಯಾಚ್ಚಾಮಿಷೇ ಪಲಮ್ ।
ಔರ್ವಾನಲೇಽಪಿ ಪಾತಾಲಂ ಚೇಲಂ ವಸ್ತ್ರೇಽಧಮೇ ತ್ರಿಷು ॥೧೩೭೪॥
ಕುಕೂಲಂ ಶಂಕುಭಿಃ ಕೀರ್ಣೇ ಶ್ವಭ್ರೇನಾ ತು ತುಷಾನಲೇ ।
ನಿರ್ಣೀತೇ ಕೇವಲಮಿತಿ ತ್ರಿಲಿಂಗಂ ತ್ವೇಕಕೃತ್ಸ್ನ ಯೋಃ ॥೧೩೭೫॥

ಮಲಃ — ಪಾಪ ಅಮೇಧ್ಯ ಕಿಟ್ಟ ಕೊಳೆ. ಶೂಲಂ — ಹೊಟ್ಟೆನೋವು ತಲೆನೋವು ಮುಂತಾದ ರೋಗ ಶೂಲಾಯುಧ. ಕೀಲಃ — ಗೂಟ ಮೊಳೆ, ಉರಿ. ಪಾಳಿಃ — ಅಂಚು ಗುರುತು ಪಂಕ್ತಿ. ಕಲಾ — ಕೆಲಸದ ಚಮತ್ಕಾರ, ಕಾಲಂ ರೆಪ್ಪೆ ಬಡಿಯುವ ಹೊತ್ತು ಕಾಂತಿ. ಹದಿನಾರನೇ ಒಂದು ಭಾಗ. ಆಳಿಃ — ಸಖಿ ಪಂಕ್ತಿ. ವೇಲಾ — ಸಮುದ್ರವು ಉಕ್ಕಿ ಮೇಲೆ ಬರದಂತೆ ತಡೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸಮಯ ಮರ್ಯಾದೆ. ಬಹುಲಾಃ (ಸ್ತ್ರೀ) — ಕೃತ್ತಿಕಾನಕ್ಷತ್ರ ಗೋವು, ಅಗ್ನಿ ಕಪ್ಪಾದವಸ್ತು. (ತ್ರಿ) ಲೀಲಾ — ಶೃಂಗಾರಚೇಷ್ಟೆ ಕ್ರಿಯೆ. ಉಪಲಾ —ಮರಳು ಕಲ್ಲು ನರಜುನೆಲ. ಕೀಲಾಲಂ — ರಕ್ತ ನೀರು. ಮೂಲಂ — ಮೊದಲನೆಯದು ಬಿಳಲು ಮೂಲಾನಕ್ಷತ್ರ. ಜಾಲಂ — ಗುಂಪು ಬಲೆ, ಕಿಟಕಿ ಹಸರುಮೊಗ್ಗು ದಂಭ ಪಡವಲಗಿಡ. ಶೀಲಂ — ಸ್ವಭಾವ ಒಳ್ಳೆ ನಡತೆ. ಫಲಂ — ಬೆಳೆದ ಧಾನ್ಯಾದಿ ಫಲ ಪ್ರಯೋಜನ. ಪಟಲಂ ಮನೆ ಹೊದಿಕೆ ನೇತ್ರರೋಗ ಗುಂಪು. ತಲಂ ಕೆಳಗಡೆ ಸ್ವರೂಪ ಅಂಗೈ. ಪಲಂ — ಮಾಂಸ ೩೨೦ ಗುಲಗಂಜಿ ತೂಕ. ಪಾತಾಲಂ— ಬಡಬಾಗ್ನಿ ನಾಗ ಲೋಕ. ಚೇ (ಚೈ)ಲಂ — ವಸ್ತ್ರ ಅಧಮವಾದದ್ದು. ಕುಕೂಲಂ – ದನಗಳು ಬಾರದಂತೆ ಸುತ್ತಲೂ ಗೂಟ ಸಲಾಕೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ಗುಳಿ ಹೊಟ್ಟಿನಬೆಂಕಿ. ಕೇವಲಂ — ನಿರ್ಣಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು ಎಲ್ಲವೂ ಬಹಳ ಒಂದೇ ಒಂದು. ಕುಶಲಂ

ಸರ್ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಕ್ಷೇಮಪುಣ್ಯೇಷು ಕುಶಲಂ ಶಿಕ್ಷಿತೇ ತ್ರಿಷು ।
ಪ್ರವಾಲಮಂಕುರೇಽಪ್ಯಸ್ತ್ರೀ ತ್ರಿಷು ಸ್ಥೂಲಂ ಜಡೇಪಿ ಚ ॥೧೩೭೬॥
ಕರಾಲೋ ದಂತುರೇ ತುಂಗೇ ಚಾರೌ ದಕ್ಷೇ ಚ ಪೇಶಲಃ ।
ಮೂರ್ಖೇರ್ಭಕೇಽಪಿ ಬಾಲಸ್ಸ್ಯಾಲ್ಲೋಲಶ್ಚಲಸತೃಷ್ಣಯೋಃ ॥೧೩೭೭॥

॥ಇತಿ ಲಾಂತಾಃ॥

ದವದಾವೌ ವನಾರಣ್ಯವಹ್ನೀ ಜನ್ಮಹರೌ ಭವೌ ।
ಮಂತ್ರೀ ಸಹಾಯಸ್ಸಚಿವೌ ಪತಿಶಾಖಿನರಾ ಧವಾಃ ॥೧೩೭೮॥
ಅವಯಃ ಶೈಲಮೇಷಾರ್ಕಾ ಆಜ್ಞಾಹ್ವಾನಾಧ್ವರಾ ಹವಾಃ ।
ಭಾವಃ ಸತ್ತಾಸ್ವಭಾವಾಭಿಪ್ರಾಯ ಚೇಷ್ಟಾತ್ಮಜನ್ಮಸು ॥೧೩೭೯॥
ಸ್ಯಾದುತ್ಪಾತೇ ಫಲೇ ಪುಷ್ಪೇ ಪ್ರಸವೋ ಗರ್ಭಮೋಚನೇ ।
ಅವಿಶ್ವಾಸೇಽಪಹ್ನವೇಽಪಿ ನಿಕೃತಾವಪಿ ನಿಹ್ನವಃ ॥೧೩೮೦॥
ಉತ್ಸೇಕಾಮರ್ಷಯೋರಿಚ್ಛಾ ಪ್ರಸರೇ ಮಹ ಉತ್ಸವಃ ।
ಅನುಭಾವಃ ಪ್ರಭಾವೇ ಚ ಸತಾಂ ಚ ಮತಿನಿಶ್ಚಯೇ ॥೧೩೮೧॥
ಸ್ಯಾಜ್ಜನ್ಮ ಹೇತುಃ ಪ್ರಭವಃ ಸ್ಥಾನಂ ಚಾದ್ಯೋಪಲಬ್ಧಯೇ ।

ಸಾಕಾದಷ್ಟು ಇರುವುದು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿರುವಿಕೆ ಪುಣ್ಯ ಶಿಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು ಪ್ರವಾಳಂ — ಮೊಳಕೆ ಚಿಗುರು ಹವಳ ವೀಣೆಯ ದಂಡಿಗೆ ಸ್ಥೂಲಂ — ಮಂಕನು ಬಲಿತು ದಪ್ಪವಾದದ್ದು. ಕರಾಳಃ — ತುಟಿಯನ್ನು ಮೀರಿ ಬಂದ ಹಲ್ಲುಳ್ಳವನು, ಉದ್ದವಾದವನು ಪೇಶಲಃ — ಮನೋಹರ ಚತುರ ವನಕೆ ಬಾಲಃ — ಮೂರ್ಖ ಹುಡುಗ ಲಾವಂಚ ಬಾಲದ ಕೂದಲು ಲೋಲಃ — ಚಂಚಲ ಆಸೆಯುಳ್ಳವನು ಲಾಂತವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ.

ದವಃ ದಾವಃ — ಕಾಡು ಕಾಡುಗಿಚ್ಚು ಭವಃ — ಹುಟ್ಟುವಿಕೆ ಶಿವನು ಸಚಿವಃ — ಮಂತ್ರಿ ಸಹಾಯಕ ಧವಃ — ಗಂಡ ಕಗ್ಗಲೀಮರ ಮನುಷ್ಯ ಅವಿಃ — ಬೆಟ್ಟ ಕುರಿ ಸೂರ್ಯ ಹವಃ — ಆಜ್ಞೆ ಕರೆಯುವಿಕೆ ಯಜ್ಞ ಭಾವಃ — ಪರಿಣಾಮದ ಆವಿರ್ಭಾವ ಸ್ವಭಾವ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಧಾತುವಾಚ್ಯ ಕ್ರಿಯೆ ಆತ್ಮ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಮನೋವಿಕಾರ ಪ್ರಸವಃ — ಹುಟ್ಟುಹಾಕುವುದು ಹಣ್ಣು ಹೂವು ನಿಹ್ನವಃ — ಅವಿಶ್ವಾಸ ಬಚ್ಚಿಡುವುದು ತಿರಸ್ಕಾರ ಹಾಸ್ಯ ನಿಂದೆ ಮಾಡುವುದು ಉತ್ಸವಃ — ಉಕ್ಕುವಿಕೆ ಕೋಪ ಇಚ್ಛೆ ಹೆದರುವಿಕೆ ಹಬ್ಬ ಅನುಭಾವಃ — ಪ್ರಭಾವ ಹಿರಿಯರ ಬುದ್ಧಿನಿಶ್ಚಯ ಪ್ರಭವಃ — ಜನನ ಕಾರಣ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಸ್ಥಳ ಪ್ರಭವ ಸಂವತ್ಸರ ಸಮರ್ಥ.

(ಶೂದ್ರಾಯಂ ವಿಪ್ರತನಯೋ ಶಸ್ತ್ರೀ ಪಾರಶವೋ ಮತಃ !)
ಧ್ರುವೋ ಭಭೇದೇ ಕ್ಲೀಬಂತು ನಿಶ್ಚಿತೇ ಶಾಶ್ವತೇ ತ್ರಿಷು ॥ ೧೩೮೩ ॥
ಸ್ವೋಜ್ಞಾತಾವಾತ್ಮನಿ ಸ್ವಂ ತ್ರಿಷ್ವಾತ್ಮೀಯೇ ಸ್ವೋಽಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ಧನೇ ।
ಸ್ತ್ರೀಕಟೀವಸ್ತ್ರಬಂಧೇಪಿ ನೀವೀ ಪರಿಪಣೇಽಪಿ ಚ ॥ ೧೩೮೪ ॥
ಶಿವಾ ಗೌರೀಫೇರವಯೋರ್ದ್ವಂದ್ವಂ ಕಲಹಯುಗ್ಮಯೋಃ ।
ದ್ರವ್ಯಸುವ್ಯವಸಾಯೇಷು ಸತ್ವಮಸ್ತ್ರೀ ತು ಜಂತುಷು ॥ ೧೩೮೫ ॥
ಕ್ಲೀಬಂ ನಪುಂಸಕಂ ಷಂಡೇ ವಾಚ್ಯಲಿಂಗಮವಿಕ್ರಮೇ ॥ ಇತಿ ಶಾಂತಾಃ ॥
ದ್ವಾ ವಿಶೌ ವೈಶ್ಯಮನುಜೌ ದ್ವಾ ಚಾರಾಭಿಮರೌ ಸ್ಪಶೌ ॥ ೧೩೮೬ ॥
ದ್ವೌ ರಾಶೀ ಪುಂಜಮೇಷಾದ್ಯಾ ದ್ವೌ ವಂಶೌ ಕುಲಮಸ್ಕರೌ ।
ರಹಃ ಪ್ರಕಾಶೌ ವಿಕಾಶೌ ನಿರ್ವೇಶೋ ಭೃತಿಭೋಗಯೋಃ ।
ಕೃತಾಂತೇ ಪುಂಸಿ ಕೀನಾಶಃ ಕ್ಷುದ್ರಕರ್ಷಕಯೋಸ್ತ್ರಿಷು ।
ಪದೇ ಲಕ್ಷ್ಯೇ ನಿಮಿತ್ತೇಽಪದೇಶಃ ಸ್ಯಾತ್ಕುಶಮಪ್ಸು ಚ ॥ ೧೩೮೭ ॥
ದಶಾವಸ್ಥಾನೇಕವಿಧಾಪ್ಯಾಶಾ ತೃಷ್ಣಾಪಿ ಚಾಯತಾ ।
ವಶಾ ಸ್ತ್ರೀ ಕರಿಣೀ ಚ ಸ್ಯಾತ್ ದೃಗ್ ಜ್ಞಾನೇ ಜ್ಞಾತರಿ ತ್ರಿಷು ॥ ೧೩೮೮ ॥
ಸ್ಯಾತ್ಕರ್ಕಶಸ್ಸಾಹಸಿಕಃ ಕಠೋರಾಮಸೃಣಾವಪಿ !

ಪಾರಶವಃ — ಶೂದ್ರಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವನು ಅಸ್ತ್ರ ವಿಶೇಷ. ಧ್ರುವಃ — ಉತ್ತರದಲ್ಲಿರುವ ಧ್ರುವನಕ್ಷತ್ರ (ನ) ನಿಶ್ಚಿತವಾದದ್ದು ಶಾಶ್ವತವಾದದ್ದು. ಸ್ವಃ — ಜ್ಞಾತಿ ತನ್ನ ಸಂಬಂಧವಾದುದು ಧನ. ನೀವೀ — ಸೀರೆನೆರಿಗೆಯ ಗಂಟು ಮೂಲಧನ ಜೂಜಿಗೆ ಒಡ್ಡಿದ ಒಡವೆ. ಶಿವಾ — ಗೌರಿದೇವಿ. ನರಿ ಅಳಲೇಮರ ಶುಭ (ನ) ಪರಮೇಶ್ವರ (ಪು) ದ್ವಂದ್ವಂ — ಜಗಳ, ಜೋಡಿ ಕೂಡಿರುವುದು ರಹಸ್ಯ. ಸತ್ವಂ —ಭೂತವಸ್ತು ಪ್ರಾಣ ಉದ್ಯೋಗ ಜಂತು. ಕ್ಲೀಬಂ — ನಪುಂಸಕ ಹೇಡಿ. ಶಾಂತವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ.

ವಿಟ್ (ಶಾಂತ) — ವೈಶ್ಯ ಮನುಷ್ಯ. ಸ್ಪಶಃ — ದೂತ ಯುದ್ಧ ಜಗಳ ಮಾಡುವವನು. ರಾಶಿಃ — ಗುಡ್ಡೆ ಮೇಷಾದಿರಾಶಿ. ವಂಶಃ — ಕುಲ ಬಿದಿರು. ವಿಕಾಶ, — ಏಕಾಂತಸ್ಥಳ ಸ್ಫುಟವಾದದ್ದು. ನಿರ್ವೇಶಃ — ಕೂಲಿ ಭೋಗ. ಕೀನಾಶಃ — ಯಮ ದರಿದ್ರ ಕರ್ಷಕ ರೈತ. ಅಪದೇಶಃ — ಸ್ಥಾನ ಗುರಿನೆಪ ನಿಮಿತ್ತ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ. ಕುಶಂ — ನೀರು ದರ್ಭೆ. ದಶಾ – ನಾನಾ ರೀತಿ ಅವಸ್ಥೆ ಬತ್ತಿ ಬದ್ದಿಗೆ. ಆಶಾ – ಇಚ್ಛೆ ದಿಕ್ಕು. ವಶಾ – ಹೆಂಗಸು ಹೆಂಣಾನೆ ಬಂಜೆ ಹಸು. ದೃಕ್ – (ಶಾಂತ – ಸ್ತ್ರೀ) – ಜ್ಞಾನ ತಿಳಿದವನು. (ತ್ರಿ) ಕರ್ಕಶಃ ಸಾಹಸವಂತ ಗಟ್ಟಿ. ಪ್ರಕಾಶ – ಬಹಳ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದದ್ದು ಬೆಳಕು.

ಪ್ರಕಾಶೋಽತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧೇಽಪಿ ಶಿಶಾವಜ್ಞೇ ಚ ಬಾಲಿಶಃ || ೧೩೪೯ ||
ಕೋಷೋಽಸ್ತ್ರೀ ಕುಡ್ಮಲೇ ಖಡ್ಗಪಿಧಾನೇಽರ್ಥೌಘದಿವ್ಯಯೋಃ || ಇತಿ ಶಾಂತಾಃ ||
ಸುರಮತ್ಸ್ಯಾವನಿಮಿಷೌ ಪುರುಷಾವಾತ್ಮಮಾನವೌ || ೧೩೫೦ ||
ಕಾಕಮತ್ಸ್ಯಾತ್ ಖಗೌಧ್ವಾಂಕ್ಷೌ ಕಕ್ಷೌತು ತೃಣವೀರುಧೌ |
ಅಭೀಷುಃ ಪ್ರಗ್ರಹೇ ರಶ್ಮೌ ಪ್ರೈಷಃ ಪ್ರೇಷಣಮರ್ದನೇ || ೧೩೫೧ |
ಪಕ್ಷಃ ಸಹಾಯೇಽಪ್ಯುಷ್ಣೀಷಃ ಶಿರೋವೇಷ್ಟಕಿರೀಟಯೋಃ |
ಶುಕ್ರಲೇ ಮೂಷಿಕೇ ಶ್ರೇಷ್ಠೇ ಸುಕೃತೇ ವೃಷಭೇ ವೃಷಃ || ೧೩೫೨ ||
ದ್ಯೂತೇಽಕ್ಷೇ ಶಾಲಿಫಲಕೇಽಪ್ಯಾಕರ್ಷೋಽಥಾಕ್ಷಮಿಂದ್ರಿಯೇ ಃ
ನಾ ದ್ಯೂತಾಂಗೇ ಕರ್ಷಚಕ್ರೇ ವ್ಯವಹಾರೇ ಕಲಿದ್ರುಮೇ || ೧೩೫೩ ||
ಕರ್ಷೂರ್ವಾರ್ತಾ ಕರೀಷಾಗ್ನಿಃ ಕರ್ಷೂಃ ಕುಲ್ಯಾಭಿಧಾಯಿನಿ |
ಪುಂಭಾವೇ ತತ್ ಕ್ರಿಯಾಯಾಂ ಚ ಪೌರುಷಂ ವಿಷಮಪ್ಸು ಚ || ೧೩೫೪ ||
ಉಪಾದಾನೇಽಪ್ಯಾಮಿಷಂ ಸ್ಯಾದಪರಾಧೇಽಪಿ ಕಿಲ್ಬಿಷಮ್ |
ಸ್ಯಾದ್ವೃಷ್ಟೌ ಲೋಕಧಾತ್ವಂಶೇ ವತ್ಸರೇ ವರ್ಷಮಸ್ತ್ರಿಯಾಮ್ || ೧೩೫೫ |
ಪ್ರೇಕ್ಷಾ ನೃತ್ಯೇಕ್ಷಣಂ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಭಿಕ್ಷಾ ಸೇವಾರ್ಥನಾ ಭೃತಿಃ |

ಬಾಲಿಶಃ – ಹುಡುಗ ಮೂಢ ಮೂರ್ಖ ಕೋಶಃ – ಮೊಗ್ಗು ಕತ್ತಿಯವರೆ ಬಕ್ಕಸ ಗುಂಪು ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡಿಸುವುದು ಶಾಂತವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ.

ಅನಿಮಿಷಃ – ದೇವತೆ ಮೀನು ಪುರುಷಃ — ಆತ್ಮಾ ಮನುಷ್ಯ ಧ್ವಾಂಕ್ಷಃ — ಕಾಗೆ ಮೀನು ತಿನ್ನುವ ಕೊಕ್ಕರೆ ಕಕ್ಷಃ — ಹುಲ್ಲು ಬಳ್ಳಿಗಳ ಪೊದೆ ಕಂಕುಳು ಒಣಗಿದ ಕಾಡು ಅಭೀಷುಃ — ಹಗ್ಗ ಕಿರಣ ಪ್ರೈಷಃ — ಕಳು ಹಿಸುವುದು. ಪೀಡಿಸುವುದು ಪಕ್ಷಃ — ಸಹಾಯ ಶುಕ್ಲಾದಿಪಕ್ಷ ರೆಕ್ಕೆ ಪಕ್ಕೆ ಉಷ್ಣೀಷಃ — ತಲೆಪಾಗು ರುಮಾಲು ಕಿರೀಟ ವೃಷಃ — ವೀರ್ಯ ಪುಷ್ಟಿಯುಳ್ಳ ವನು ಇಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಪುಣ್ಯ ಎತ್ತು ಆಕರ್ಷಃ — ಜೂಜು ಪಾಚಿಕೆಗಳ ಲೆತ್ತ ಜೂಜಾಡುವ ಹಲಗೆ ಆಕರ್ಷಿಸಿ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು. ಅಕ್ಷಂ — ಇಂದ್ರಿಯ ಪಗಡೆಯ ಲತ್ತೆ ೮೦ ಗುಲಗಂಜಿತೂಕ ಬಂಡಿಯಕಣ್ಣು ವ್ಯವಹಾರ ತಾರೇ ಮರ. || ೧೩೫೩ ||

ಕರ್ಷೂಃ (ಊಕಾರಾಂತ ಸ್ತ್ರೀ) – ಕೃಷಿ ಬೆರಣಿಯ ಬೆಂಕಿ (ಪು) ಕುಲುಮೆ ಪೌರುಷಂ – ಗಂಡಸುತನ ಗಂಡುಕೆಲಸ ಒಂದಾಳು ಕೈಯೆತ್ತಿ ನಿಂತುಕೊಂಡ ಆಳತೆ ವಿಷಂ – ನೀರು ನಂಜು (ವಿಷ) ಆಮಿಷಂ – ಕಾಣಿಕೆ ಮಾಂಸ ಕಿಲ್ಬಿಷಂ – ತಪ್ಪುಮಾಡುವಿಕೆ ಪಾಪ ವರ್ಷಂ – ಮಳೆ ಭೂಖಂಡ ಸಂವ ತ್ಸರ ಪ್ರೇಕ್ಷಾ – ನಾಟ್ಯ ನೋಟ ಕುಶಲಬುದ್ಧಿ ನಾಟ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾವಾನುಸಾರ

ತ್ವಿಟ್ ಶೋಭಾಪಿ ತ್ರಿಷು ಪರೇ ನ್ಯಕ್ಷಂ ಕಾತ್ಸ್ನ್ಯನಿಕೃಷ್ಟಯೋಃ ॥ ೧೩೯೬ ॥
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೇಽಧಿಕೃತೇಽಧ್ಯಕ್ಷೋ ರೂಕ್ಷಸ್ತ್ವಪ್ರೇಮ್ಣಿ ಚಿಕ್ಕಣೇ ॥ ಇತಿ ಷಾಂತಾಃ ॥
ರವಿಶ್ವೇತಚ್ಛದೌ ಹಂಸೌ ಸೂರ್ಯವಹ್ನೀ ವಿಭಾವಸೂ ।
ವತ್ಸೌ ತರ್ಣಕವರ್ಷೌ ದ್ವೌ ಸಾರಂಗಾಶ್ಚ ದಿವೌಕಸಃ ॥ ೧೩೯೭ ॥
ಶೃಂಗಾರಾದೌ ವಿಷೌ ವೀರ್ಯೇ ಗುಣೇ ರಾಗೇ ದ್ರವೇ ರಸಃ ।
ಪುಂಸ್ಯುತ್ತಂಸಾವತಂಸೌ ದ್ವೌ ಕರ್ಣಪೂರೇ ಚ ಶೇಖರೇ ॥ ೧೩೯೮ ॥
ದೇವಭೇದೇಽನಲೇ ರಶ್ಮೌ ವಸೂ ರತ್ನೇ ಧನೇ ವಸು ।
ವಿಷ್ಣೌ ಚ ವೇಧಾಃ ಸ್ತ್ರೀ ಶ್ವಾಶೀರ್ಹಿತಾಶಂಸಾಹಿದಂಷ್ಟ್ರಯೋಃ ॥ ೧೩೯೯ ॥
ಲಾಲಸೇ ಪ್ರಾರ್ಥನೌತ್ಸುಕ್ಯೇ ಹಿಂಸಾ ಚೌರ್ಯಾದಿಕರ್ಮ ಚ ।
ಪ್ರಸೂರಶ್ವಾಪಿ ಭೂದ್ಯಾವೌ ರೋದಸ್ಯೌ ರೋದಸೀ ಚ ತೇ ॥ ೧೪೦೦ ॥
ಜ್ವಾಲಾಭಾಸೋ ರ್ನಪುಂಸ್ಯರ್ಚಿರ್ಜ್ಯೋತಿರ್ಭದ್ಯೋತದೃಷ್ಟಿಷು ।

ವಾಗಿ ನೋಡುವಿಕೆ. ಭಿಕ್ಷಾ—ಸೇವೆ ಬೇಡುವಿಕೆ ಕೂಲಿ. ತ್ವಿಟ್(ಷಾಂತ-ಸ್ತ್ರೀ) ಕಾಂತಿ ಕಿರಣ. ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಪದಗಳು ತ್ರಿಲಿಂಗಗಳು. ನ್ಯಕ್ಷಂ — ಎಲ್ಲಾ ಎಂದರ್ಥ ಕೀಳಾದದ್ದು. ಅಧ್ಯಕ್ಷಃ — ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ತಿಳಿದದ್ದು ಗ್ರಾಮಾಧಿಕಾರಿ ಮುಂತಾದ ಮುಖಂಡ. ರೂಕ್ಷಃ — ಪ್ರೇಮವಿಲ್ಲದವನು ಕಠಿಣ.

ಷಾಂತವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ.

ಹಂಸಃ — ಸೂರ್ಯ ಹಂಸಪಕ್ಷಿ ಲೋಭವಿಲ್ಲದ ಅರಸು ಜ್ಞಾನಾಧಿಕನಾದ ವಿರಕ್ತ. ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದವನು ಪರಮಾತ್ಮ ಜೀವಾತ್ಮ. **ವಿಭಾವಸುಃ** — ಸೂರ್ಯ ಬೆಂಕಿ. **ವತ್ಸಃ** — ಕರು ಮಗು ಸಂವತ್ಸರ. **ದಿವೌಕಾಃ** (ಸಾಂತ) — ಚಕ್ರವಾಕಪಕ್ಷಿ ದೇವತೆ. **ರಸಃ** — ಶೃಂಗಾರಾದಿರಸ ವಿಷ ವೀರತ್ವ ಸುಗುಣ ಅಭಿಲಾಷೆ ತೇವ ನೀರು ನೀರಿನಂತಿರುವುದು ಪಾದರಸ ರುಚಿ ಪರಮಾತ್ಮ. **ಉತ್ತಂಸಃ ಅವತಂಸಃ** — ಕರ್ಣಭೂಷಣ ಶಿರೋಭೂಷಣವಾದ ಕಿರೀಟ ಮುಂತಾದವು. **ವಸುಃ** — ಅಷ್ಟವಸುಗಳು ಅಗ್ನಿ ಕಿರಣ ರತ್ನ ಹಣ (ನ) **ವೇಧಾಃ** (ಸಾಂತ) — ವಿಷ್ಣು ಬ್ರಹ್ಮ ವಿದ್ವಾಂಸ **ಆಶೀಃ** — (ಸಾಂತ) — ಹಿತವಾಗಲೆಂದು ಹಾರೈಸುವುದು ಹಾವಿನ ಕೋರೆಹಲ್ಲು. **ಲಾಲಸಂ** — ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತ್ವರೆಪಡುವುದು. ವಿಷಯಾಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದು. **ಹಿಂಸಾ** — ಕೊಲೆ ಕಳ್ಳತನ ಚಾಡಿ ಬೈಗಳು. **ಪ್ರಸೂಃ** — ಹೆಣ್ಣು ಕುದುರೆ ತಾಯಿ. **ರೋದಸೀ** — ಆಕಾಶ ಭೂಮಿ. **ರೋದಃ** (ಅಕರಾಂತವಾಗಿ ತೋರುವ ಮುಂದಿನ ಪದಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಾಂತನಪುಂಸಕಗಳು) — ಭೂಮಿ ಆಕಾಶ. **ಅರ್ಚಿಃ** — ಉರಿ ಬೆಳಕು **ಜ್ಯೋತಿಃ** — ನಕ್ಷತ್ರ ತೇಜಸ್ಸು ದೃಷ್ಟಿ ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರ ಅಗ್ನಿ ಜ್ಞಾನ

ಪಾಪಾಪರಾಧಯೋರಾಗಃ ಖಗಬಾಲ್ಯಾದಿನೋರ್ವಯಃ || ೧೪೦೧ ||
ತೇಜಃ ಪುರೀಷಯೋರ್ವರ್ಚೋ ಮಹತ್ಪೂತ್ಸವ ತೇಜಸೋಃ |
ರಜೋ ಗುಣೇ ಚ ಸ್ತ್ರೀಪುಷ್ಪೇ ರಾಹೌ ಧ್ವಾಂತೇ ಗುಣೇ ತಮಃ || ೧೪೦೨ ||
ಛಂದಃ ಪದ್ಯೇಽಭಿಲಾಷೇ ಚ ತಪಃ ಕೃಚ್ಛ್ರಾದಿಕರ್ಮ ಚ |
ಸಹೋ ಬಲಂ ಸಹಾ ಮಾರ್ಗೋ ನಭಃ ಖಂ ಶ್ರಾವಣೋ ನಭಾಃ || ೧೪೦೩ ||
ಓಕಃ ಸದ್ಮಾಶ್ರಯಶ್ಚೌಕಾಃ ಪಯಃ ಕ್ಷೀರಂ ಪಯೋಽಂಬು ಚ |
ಓಜೋ ದೀಪ್ತೌ ಬಲೇ ಸ್ರೋತ ಇಂದ್ರಿಯೇ ನಿಮ್ನಗಾರಯೇ || ೧೪೦೪ ||
ತೇಜಃ ಪ್ರಭಾವೇ ದೀಪ್ತೌ ಚ ಬಲೇ ಶುಕ್ರೇಽಪ್ಯತಸ್ತ್ರಿಷು |
ವಿದ್ವಾನ್ ವಿದಂಶ್ಚ ಬೀಭತ್ಸೋ ಹಿಂಸ್ರೇಽಪ್ಯತಿಶಯೇ ತ್ವಮೀ || ೧೪೦೫ ||
ವೃದ್ಧಪ್ರಶಸ್ಯಯೋರ್ಜ್ಯಾಯಾನ್ ಕನೀಯಾಂಸ್ತು ಯುವಾಲ್ಪಯೋಃ |
ವರೀಯಾಂಸ್ತೂರುವರಯೋಃ ಸಾಧೀಯಾನ್ಸಾಧುಬಾಢಯೋಃ || ೧೪೦೬ ||
|| ಇತಿ ಸಾಂತಾಃ ||
ದಲೇಽಪಿ ಬರ್ಹಂ ನಿರ್ಬಂಧೋಪರಾಗಾರ್ಕಾದಯೋಗ್ರಹಾಃ |

ಅರ್ಥ. ಆಗಃ — ಪಾಪ ಅಪರಾಧ. ವಯಃ — ಬಾಲ್ಯದಿ ವಯಸ್ಸು ಹಕ್ಕಿ. ವರ್ಚಃ — ತೇಜಸ್ಸು ಅಮೇಧ್ಯ. ಮಹಃ — ತೇಜಸ್ಸು ಹಬ್ಬ. (ಪರ್ವಕಾಲ) ರಜಃ — ರಜೋಗುಣ ಹೆಂಗಸರ ಹೊಲೆ ಧೂಳು. ತಮಃ — ರಾಹು ಕತ್ತಲೆ. ಅಜ್ಞಾನ. ||೧೪೦೨||

ಛಂದಃ — ಗಾಯತ್ರ್ಯಾದಿ ಛಂದಸ್ಸುಗಳು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವೇದ. ತಪಃ — ವ್ರತ ಧರ್ಮ ಮಾಘಮಾಸ. ಸಹಃ — ಬಲ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸ. ನಭಃ — ಆಕಾಶ ಶ್ರಾವಣಮಾಸ. ಓಕಃ — ಮನೆ ಸ್ಥಳ ವೇಗ. ಪಯಃ ಹಾಲು ನೀರು. ಓಜಃ — ತೇಜಸ್ಸು ಬಲ. ಸ್ರೋತಃ - ಇಂದ್ರಿಯ ಹೊಳೆ ಯವೇಗ, ತೇಜಃ - ಪ್ರಭಾವ ಕಾಂತಿ ಬಲ ರೇತಸ್ಸು, ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಹೇಳುವವುಗಳು ತ್ರಿಲಿಂಗಗಳು.

ವಿದ್ವಾನ್ - ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನಿ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿ. ಬೀಭತ್ಸಃ - ಕೊಲ್ಲುವವನು ಅರ್ಜುನನು. ಮುಂದಿನ ನಾಲ್ಕು ಪದಗಳು ಸ್ವಾರ್ಥಾತಿಶಯವಾಚಕಗಳು. ಜ್ಯಾಯಾನ್ - ಬಹಳ ಮುಂದಿನ ಬಹಳಶ್ರೇಷ್ಠ. ಕನೀಯಾನ್ ಯುವಕ ಅತ್ಯಲ್ಪ ವರೀಯಾನ್ - ಬಹಳಘನ ಅತಿಶ್ರೇಷ್ಠ. ಸಾಧೀಯಾನ್ - ಬಹಳ ಒಳ್ಳೇದು ಅತಿದೃಢವಾದುದ್ದು. ಹೀಗೆ ಸಾಂತವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ.

ಬರ್ಹಂ - ಎಲೆ ನವಿಲುಗರಿ ಬಾಲ. ಗ್ರಹಃ - ನಿರ್ಬಂಧ ರಾಹು ಕೇತು ಗ್ರಹಣ ಸೂರ್ಯಾದಿಗ್ರಹ. ನಿರ್ವ್ಯೂಹಃ - ಬಾಗಿಲು ಮುಡಿದ ಹೂ ಕಷಾಯ

ದ್ವಾರ್ಯಾಂಪೀಡೇ ಕ್ವಾಥರಸೇ ನಿರ್ವ್ಯೂಹೋ ನಾಗದಂತಕೇ ॥ ೧೪೦೭ ॥
ತುಲಾಸೂತ್ರೇಽಶ್ವಾದಿರಶ್ಮೌ ಪ್ರಗ್ರಾಹಃ ಪ್ರಗ್ರಹೋಽಪಿ ಚ ।
ಪತ್ನೀಪರಿಜನಾದಾನ ಮೂಲಶಾಪಾಃ ಪರಿಗ್ರಹಾಃ ॥ ೧೪೦೮ ॥
ದಾರೇಷು ಚ ಗೃಹಾಃ ಶ್ರೋಣ್ಯಾಮಪ್ಯಾರೋಹೋ ವರಸ್ತ್ರಿಯಾಃ ।
ವ್ಯೂಹೋ ವೃಂದೇಽಪ್ಯಹಿರ್ವೃತ್ರೇಽಪ್ಯಗ್ನೀಂದ್ವರ್ಕಾಸ್ತನೋಽಪಹಾಃ ॥ ೧೪೦೯ ॥
ಪರಿಚ್ಛದೇ ನೃಪಾರ್ಹೇಽರ್ಥೇ ಪರಿಬರ್ಹೋ (ಇತಿ ಹಾಂತಾಃ) ಽವ್ಯಯಾಃ ಪರೇ ।

ನಾನಾರ್ಥಾವ್ಯಯವರ್ಗ

ಆಙೀಷದರ್ಥೇಽಭಿವ್ಯಾಪ್ತೌ ಸೀಮಾರ್ಥೇ ಧಾತುಯೋಗಜೇ ॥ ೧೪೧೦ ॥
ಆ ಪ್ರಗೃಹ್ಯಃ ಸ್ಮೃತೌ ವಾಕ್ಯೇಽಪ್ಯಾಸ್ತು ಸ್ಯಾತ್ ಕೋಪಪೀಡಯೋಃ ।
ಪಾಪಕುತ್ಸೇಷದರ್ಥೇ ಕು ಧಿಙ್ ನಿರ್ಭರ್ತ್ಸನನಿಂದಯೋಃ ॥ ೧೪೧೧ ॥
ಚಾನ್ವಾಚಯ ಸಮಾಹಾರೇತರೇತರ ಸಮುಚ್ಚಯೇ ।

ಗಜದಂತ.

ಪ್ರಗ್ರಹಃ ಪ್ರಗ್ರಾಹಃ - ತಕ್ಕಡಿಯ ದಾರ ಕುದುರೆ ಕಟ್ಟುವ ಹಗ್ಗ. ಪರಿಗ್ರಹಃ ಹೆಂಡತಿ ಪರಿವಾರದ ಜನ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಮೊದಲು ಶಾಪ. ಗೃಹಾಃ – (ಪು–ನಿ-ಬ)–ಹೆಂಡತಿ ಮನೆ. ಆರೋಹಃ - ಸ್ತ್ರೀಯ ನಿತಂಬ ಸ್ಥಳ ಆನೆಮಾವಟಿಗ. ವ್ಯೂಹಃ – ಗುಂಪು ಸೇನಾ ನಿಲ್ಲಿಸುವ ರೀತಿ. ಅಹಿಃ – ವೃತ್ರಾಸುರ ಪಾಪ. ತನೋಪಹಃ – ಅಗ್ನಿ ಇಂದ್ರ ಚಂದ್ರ ಸೂರ್ಯ. ಪರಿಬರ್ಹಃ – ಪರಿವಾರ ರಾಜ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಬಿರುದು. ಹಾಂತವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಲಿಂಗಾದಿಸಂಗ್ರಹವರ್ಗದವರೆಗೂ ಹೇಳುವ ಶಬ್ದಗಳು ಅವ್ಯಯಗಳು. ಇವುಗಳು ಲಿಂಗವಿಭಕ್ತಿ ವಚನಭೇದಗಳಿಲ್ಲದೆ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಆಙ್ – ಕೊಂಚ ಸ್ವಲ್ಪ ಇದುವರೆಗೆ ಎಂಬ ಹದ್ದು ಮೇರೆ ಸೀಮೆ ಇದರೊಂದಿಗೆ ಕ್ರಿಯಾ ಸಂಬಂಧ (ಕ್ರಿಯಾರ್ಥದ್ಯೋತಕ) ಈ ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆಂದು ಮುಂದೆ ಎಲ್ಲಾಕಡೆ ಅನ್ವಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಆ - ನೆನಪು ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಪೂರೈಸುವುದು, ಇದು ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿ ಭಾವವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಆಃ – ಕೋಪ ಪೀಡೆ ತೋರುವಾಗ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದು ಕು – ಪಾಪ ನಿಂದೆ ಕೊಂಚ. ಧಿಕ್ – ಬೆದರಿಸುವಿಕೆ ನಿಂದಿಸುವಿಕೆ. ಚ - ಎರಡರೊಳಗೆ ಒಂದನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳುವ ಅನ್ವಾಚಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಅವಯವ ತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಸಮುದಾಯವೇ ಮುಖ್ಯವೆಂಬ ಸಮಾಹಾರದಲ್ಲಿಯೂ, ಪರಸ್ಪರ ಸಾಪೇಕ್ಷಗಳಾದ ಪದಗಳಿಗೆ ಒಂದೇ ಕ್ರಿಯಾನ್ವಯ ಹೇಳುವ ಇತರೇತರ ಯೋಗವ

ಸ್ವಸ್ತ್ಯಾಶೀಃ ಕ್ಷೇಮಪುಣ್ಯಾದೌ ಪ್ರಕರ್ಷೇ ಲಂಘನೇಽಪ್ಯತಿ ॥ ೧೪೧೨ ॥
ಸ್ವಿತ್‌ಪ್ರಶ್ನೇ ಚ ವಿತರ್ಕೇ ಚ ತು ಸ್ಯಾದ್ಭೇದೇಽವಧಾರಣೇ ।
ಸಕೃತ್ಸಹೈಕವಾರೇ ಚಾಪ್ಯಾರಾದ್ದೂರ ಸಮೀಪಯೋಃ ॥ ೧೪೧೩ ॥
ಪ್ರತೀಚ್ಯಾಂ ಚರಮೇ ಪಶ್ಚಾದುತಾಪ್ಯರ್ಥವಿಕಲ್ಪಯೋಃ ।
ಪುನಃ ಸಹಾರ್ಥಯೋಃ ಶಶ್ವತ್ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷತುಲ್ಯಯೋಃ ॥ ೧೪೧೪ ॥
ಸ್ವೇದಾನುಕಂಪಾಸಂತೋಷ ವಿಸ್ಮಯಾಮಂತ್ರಣೇ ಬತ ।
ಹಂತ ಹರ್ಷೇಽನುಕಂಪಾಯಾಂ ವಾಕ್ಯಾರಂಭವಿಷಾದಯೋಃ ॥ ೧೪೧೫ ॥
ಪ್ರತಿ ಪ್ರತಿನಿಧೌ ವೀಪ್ಸಾಲಕ್ಷಣಾದೌ ಪ್ರಯೋಗತಃ ।
ಇತಿ ಹೇತುಪ್ರಕರಣ ಪ್ರಕಾಶಾದಿಸಮಾಪ್ತಿಷು ॥ ೧೪೧೬ ॥
ಪ್ರಾಚ್ಯಾಂ ಪುರಸ್ತಾತ್ ಪ್ರಥಮೇ ಪುರಾರ್ಥೇಽಗ್ರತ ಇತ್ಯಪಿ ।
ಯಾವತ್ತಾವಚ್ಚ ಸಾಕಲ್ಯೇಽವಧೌ ಮಾನೇಽವಧಾರಣೇ ॥ ೧೪೧೭ ॥
ಮಂಗಲಾನಂತರಾರಂಭ ಪ್ರಶ್ನೇ ಕಾರ್ತ್ಸ್ನ್ಯೇಷ್ವಥೋ ಅಥ ।
ವೃಥಾ ನಿರರ್ಥಕಾವಿಧ್ಯೋರ್ನಾನಾನೇಕೋಭಯಾರ್ಥಯೋಃ ॥ ೧೪೧೮ ॥

ಲ್ಲಿಯೂ, ಪರಸ್ಪರ ನಿರಪೇಕ್ಷಗಳಾದ ಪದಗಳಿಗೆ ಏಕಕ್ರಿಯಾನ್ವಯತ್ವ ಹೇಳುವ ಸಮುಚ್ಚಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಸ್ವಸ್ತಿ – ಆಶೀರ್ವಾದ ಕ್ಷೇಮ ಧರ್ಮ ಶುಭ. ಅತಿ — ಹೆಚ್ಚು ಹಾರುವಿಕೆ ಪೂಜೆ. ಸ್ವಿತ್ — ಪ್ರಶ್ನೆ ಊಹೆ. ತು — ಭೇದ ನಿಶ್ಚಯ. ಸಕೃತ್ — ಸಂಗಡ ಒಂದುಸಾರಿ. ಆರಾತ್ — ದೂರ ಹತ್ತಿರ. ॥ ೧೪೧೩ ॥

ಪಶ್ಚಾತ್ – ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಗಡೆ. ಉತ — ಇನ್ನೂ (ದೃಢಾರ್ಥ) ಸಂಶಯ, ವಿಕಲ್ಪ ಶಶ್ವತ್ — ಮತ್ತು ಯಾವಾಗಲೂ ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ. ಸಾಕ್ಷಾತ್ — ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಹೋಲಿಕೆಯಾಗಿ. ಬತ – ದುಃಖ ಸಂತೋಷ ದಯೆ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಕರೆಯುವಿಕೆ. ಹಂತ – ಹರ್ಷ ಕೃಪೆ ವಾಕ್ಯಾರಂಭ ವಿಷಾದ. ಪ್ರತಿ – ಸಮಾನವಾಗಿರುವ ಮತ್ತೊಂದು ವ್ಯಾಪಕತ್ವ ಅಸಾಧಾರಣ ಧರ್ಮ ಬದಲಾಯಿಸುವುದು ಎದುರಿಸುವ ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವ. ಇತಿ – ಕಾರಣ ಪ್ರಕರಣ ಬಗೆ ಮುಂದೆಹೇಳುವ ಉಕ್ತ ಆದಿ ಮುಗಿಯುವಿಕೆ. ಪುರಸ್ತಾತ್ – ಮೂಡಣ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಮುಂಚೆ ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಯಾವತ್ ತಾವತ್ – ಎಲ್ಲಾ ವರೆಗೆ ಎಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೂ. ಅಥೋಅಥ – ಮಂಗಳ ಬಳಿಕ ಪ್ರಾರಂಭ ಕೇಳುವಿಕೆ ಎಲ್ಲಾ. ವೃಥಾ – ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೆ. ನಾನಾ – ಬಹಳ ಎರಡು. ॥ ೧೪೧೮ ॥

ನು ಪೃಚ್ಛಾಯಾಂ ವಿಕಲ್ಪೇ ಚ ಪಶ್ಚಾತ್ಸಾದೃಶ್ಯ ಯೋರನು ।
ಪ್ರಶ್ನಾವಧಾರಣಾಽನುಜ್ಞಾನುನಯಾ ಮಂತ್ರಣೇ ನನು ॥ ೧೪೯ ॥
ಗರ್ಹಾಸಮುಚ್ಚಯಪ್ರಶ್ನ ಶಂಕಾಸಂಭಾವನಾಸ್ವಪಿ ।
ಉಪಮಾಯಾಂ ವಿಕಲ್ಪೇವಾ ಸಾಮಿ ತ್ವರ್ಧೇ ಜುಗುಪ್ಸಿತೇ ॥ ೧೫೦ ॥
ಅಮಾ ಸಹ ಸಮೀಪೇ ಚ ಕಂ ವಾರಿಣಿ ಚ ಮೂರ್ಧನಿ ।
ಇವೇತ್ಥಮರ್ಥಯೋರೇವಂ ನೂನಂ ತರ್ಕೇಽರ್ಥನಿಶ್ಚಯೇ ॥ ೧೫೧ ॥
ತೂಷ್ಣೀಮರ್ಥೇ ಸುಖೇ ಜೋಷಂ ಕಿಂ ಪೃಚ್ಛಾಯಾಂ ಜುಗುಪ್ಸನೇ ।
ನಾಮ ಪ್ರಾಕಾಶ್ಯಸಂಭಾವ್ಯ ಕ್ರೋಧೋಪಗಮ ಕುತ್ಸನೇ ॥ ೧೫೨ ॥
ಅಲಂ ಭೂಷಣಪರ್ಯಾಪ್ತಿ ಶಕ್ತಿವಾರಣವಾಚಕಮ್ ।
ಹುಂ ವಿತರ್ಕೇ ಪರಿಪ್ರಶ್ನೇ ಸಮಯಾಂತಿಕಮಧ್ಯಯೋಃ ॥ ೧೫೩ ॥
ಪುನರಪ್ರಥಮೇ ಭೇದೇ ನಿರ್ನಿಶ್ಚಯ ನಿಷೇಧಯೋಃ ।
ಸ್ಯಾತ್ಪ್ರಬಂಧೇ ಚಿರಾತೀತೇ ನಿಕಟಾಗಾಮಿಕೇ ಪುರಾ ॥ ೧೫೪ ॥
ಊರರ್ಯೂರೀ ಚೋರರೀ ಚ ವಿಸ್ತಾರೇಂಗೀಕೃತೌ ತ್ರಯಮ್ ।

ನು — ಪ್ರಶ್ನೆ ವಿಕಲ್ಪ. ಅನು — ಹಿಂದೆ ಹೋಲಿಕೆ ಜ್ಞಾಪ್ಯಜ್ಞಾಪಕ ಭಾವ. ನನು — ಪ್ರಶ್ನೆ ನಿಶ್ಚಯ ಅಪ್ಪಣೆ ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸುವಿಕೆ ಕರೆಯುವ ಸಂಭೋಧನೆ. ಅಪಿ — ನಿಂದೆ ಅದನ್ನೂ ಸಮುಚ್ಚಯಾರ್ಥ ಪ್ರಶ್ನೆ ಅನಿಷ್ಟವನ್ನೂಹಿಸುವಿಕೆ ನಿಶ್ಚಯವಾದ ಊಹೆ. ವಾ — ಹೋಲಿಕೆ ಸಂಶಯ. ಸಾಮಿ — ಅರ್ಧಭಾಗ ನಿಂದೆ. ಅಮಾ — ಸಂಗಡ ಸಮೀಪ. ಕಂ—ನೀರು ತಲೆ ಸುಖ. ಏವಂ — ಹೋಲಿಕೆ ಹೀಗೆ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ. ನೂನಂ — ಸಕಾರಣವಾದ ಊಹೆ. ಇದು ಹೀಗೇ ಸರಿಯೆಂಬ ನಿಶ್ಚಯ ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆ. ಜೋಷಂ — ಮೌನವಾಗಿ ಸುಖವಾಗಿ ಸುಮ್ಮನೆ. ಕಿಂ — ಪ್ರಶ್ನೆ ನಿಂದೆ ತಿರಸ್ಕಾರ ಏನು ಹೇಗೆ. ನಾಮ — ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುವಾಗ ಹೀಗಾದೀತು ಸಿಟ್ಟು ಅಂಗೀಕಾರ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಸ್ವೀಕಾರ. ಅಲಂ — ಅಲಂಕಾರವಾಗಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಮರ್ಥ ಸಾಕು ನಿಲ್ಲಿಸು. ಹುಂ — ಕಾರಣ ಸಾಲದಿರುವ ಊಹೆ. ಬೆದರಿಸುವುದು ಧಾಷ್ಟ್ಯರ್ದಿಂದ ಕೇಳುವಿಕೆ. ಸಮಯಾ — ಸಮೀಪ ನಡುವೆ.

॥ ೧೫೩ ॥

ಪುನಃ — ಮತ್ತೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ವಿಶೇಷ. ನಿಃ — ನಿಶ್ಚಯ ಬೇಡ ಸಾಕು ಬಹಳ. ಪುರಾ — ವಾಕ್ಯರಚನೆ ಕಳೆದ ಕಾಲ ಬಹಳ ಪೂರ್ವಕಾಲ ಸಮಿಪ ಮುಂದೆ ಬರುವ (ಆಗಾಮಿ) ಊರರೀ ಊರೀ ಉರರೀ — ಬಹಳ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಅಂಗೀಕಾರವಾಗಿ. ಸಃ (ಸ್ವರ್) — ದೇವಲೋಕ ಜನ್ಮಾಂತರ ಲೋಕ ಪರಂ

ಸ್ವರ್ಗೇ ಪರೇ ಚ ಲೋಕೇ ಸ್ವರ್ವಾರ್ತಾ ಸಂಭಾವ್ಯಯೋಃ ಕಿಲ || ೧೪೨೫ ||
ನಿಷೇಧವಾಕ್ಯಾಲಂಕಾರ ಜಿಜ್ಞಾಸಾನುನಯೇ ಖಲು |
ಸಮೀಪೋಭಯತಃ ಶೀಘ್ರಸಾಕಲ್ಯಾಭಿಮುಖೇಽಭಿತಃ || ೧೪೨೬ ||
ನಾಮ ಪ್ರಾಕಾಶ್ಯಯೋಃ ಪ್ರಾದುರ್ಮಿಥೋಽನ್ಯೋನ್ಯಂ ರಹಸ್ಯಪಿ |
ತಿರೋಂತರ್ಧೌ ತಿರ್ಯಗರ್ಥೇ ಹಾ ವಿಷಾದಶುಗರ್ತಿಷು || ೧೪೨೭ ||
ಅಹಹೇತ್ಯದ್ಭುತೇ ಖೇದೇ ಹಿ ಹೇತಾವವಧಾರಣೇ |
ಇತಿ ನಾನಾರ್ಥವ್ಯಯ ವರ್ಗಃ

ಅವ್ಯಯ ವರ್ಗ ೫

ಚಿರಾಯ ಚಿರರಾತ್ರಾಯ ಚಿರಸ್ಯಾದ್ಯಾಶ್ಚಿರಾರ್ಥಕಾಃ || ೧೪೨೮ ||
ಮುಹುಃ ಪುನಃ ಶಶ್ವದಭೀಕ್ಷ್ಣ ಮಸಕೃತ್ಸಮಾಃ |
ಸ್ರಾಕ್ ಝುಟಿತ್ಯಂಜಸಾಹ್ನಾಯ ದ್ರಾಙ್ ಮಂಕ್ಷು ಸಪದಿ ದ್ರುತೇ || ೧೪೨೯ ||
ಬಲವತ್ಸುಷ್ಠು ಕಿಮುತ ಸ್ವತ್ಯತೀವ ಚ ನಿರ್ಭರೇ |
ಪೃಥಗ್ವಿನಾಂತರೇಣರ್ತೇ ಹಿರುಙ್ ನಾನಾ ಚ ವರ್ಜನೇ || ೧೪೩೦ ||

ಧಾಮ ಸುಖ ಆಕಾಶ. ಕಿಲ — ಜನರ ವಾರ್ತೆ ಹೀಗಾದಿತೆಂಬ ಸಂಭವ ಅಸತ್ಯ ಹೀಗಷ್ಟೆ ಹೀಗಲ್ಲವೇ. ಖಲು — ಬೇಡ ಆಗದು (ವಲ್ಲೆ) ಕೂಡದು ವಾಕ್ಯಾಲಂಕಾರ ಹೀಗೇ ತಾನೇ ಹೇಗೆ ಒಡಂಬಡಿಕೆ. ಅಭಿತಃ — ಹತ್ತಿರ ಎರಡು ಕಡೆಯೂ ವೇಗ ಎಲ್ಲಾಕಡೆ ಎಲ್ಲವೂ ಎದುರಾಗಿ. ಪ್ರಾದುಃ — ಹೆಸರು ಊಹೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವುದು. ಮಿಥಃ — ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಏಕಾಂತ ರಹಸ್ಯ ತಿರಃ (ತಿರಸ್) — ಮುಚ್ಚುವುದು ಅಡ್ಡವಾಗಿ ಹಾ — ವಥೆ ದುಃಖ ಅಳು ಪೀಡೆ ಅಹಹ — ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯ ಅತಿ ದುಃಖ ಹಿ — ಕಾರಣ ನಿಶ್ಚಯ ಹೀಗೆ ಅನೇಕಾರ್ಥಗಳಿರುವ ಅವ್ಯಯ ಪದಗಳು ಮುಗಿದಿವೆ.

ಚಿರಾಯ ಚಿರರಾತ್ರಾಯ ಚಿರಸ್ಯ ಚಿರಂ ಚಿರೇಣ ಚಿರಾತ್ — ೬ ಬಹು ಕಾಲವೆಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಮುಹುಃ ಪುನಃ ಪುನರ್ ಶಶ್ವತ್ ಅಭೀಕ್ಷ್ಣಂ ಅಸಕೃತ್ — ೬ ಮತ್ತೆ ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ (ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸು ತ್ತವೆಯೆಂದು ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯ) ಸ್ರಾಕ್ ಝುಟಿತಿ ಅಂಜಸಾ ಅಹ್ನಾಯ ದ್ರಾಕ್ ಮಂಕ್ಷು ಸಪದಿ — ೭ ಶೀಘ್ರ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿವೆ. ಬಲವತ್ ಸುಷ್ಠು ಕಿಮುತ ಸು ಅತಿ ಅತೀವ — ೭ ಬಹಳ. ಪೃಥಕ್ ವಿನಾ ಅಂತ ರೇಣ ಋತೇ ಹಿರುಕ್ ನಾನಾ — ೭ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ. ಯತ್

ಯತ್ತದ್ಯತಸ್ತತೋ ಹೇತಾವಸಾಕಲ್ಯೇ ತು ಚಿಚ್ಚನ ।
ಕದಾಚಿಜ್ಜಾತು ಸಾರ್ಧಂತು ಸಾಕಂ ಸತ್ರಾ ಸಮಂ ಸಹ ॥ ೧೪೩೧ ॥
ಆನುಕೂಲ್ಯಾರ್ಥಕಂ ಪ್ರಾಧ್ವಂ ವ್ಯರ್ಥಕೇ ತು ವೃಥಾ ಮುಧಾ ।
ಆಹೋ ಉತಾಹೋ ಕಿಮುತ ವಿಕಲ್ಪೇ ಕಿಂ ಕಿಮೂತ ಚ ॥ ೧೪೩೨ ॥
ತು ಹಿ ಚ ಸ್ಮ ಹವೈ ಪಾದಪೂರಣೇ ಪೂಜನೇ ಸ್ವತಿ ।
ದಿವಾಹ್ನೀತ್ಯಥ ದೋಷಾ ಚ ನಕ್ತಂ ಚ ರಜನಾವಿತಿ ॥ ೧೪೩೩ ॥
ತಿರ್ಯಗರ್ಥೇ ಸಾಚಿ ತಿರೋಽಪ್ಯಥ ಸಂಬೋಧನಾರ್ಥಕಾಃ ।
ಸ್ಯುಃ ಪ್ಯಾಟ್ ಪಾಡಂಗ ಹೇಹೈಭೋಃ ಸಮಯಾ ನಿಕಷಾ ಹಿರುಕ್ ॥ ೧೪೩೪ ॥
ಅತರ್ಕಿತೇ ತು ಸಹಸಾ ಸ್ಯಾತ್ಪುರಃ ಪುರತೋಽಗ್ರತಃ ।
ಸ್ವಾಹಾ ದೇವಹವಿರ್ದಾನೇ ಶ್ರೌಷಟ್ ವೌಷಟ್ ವಷಟ್ ಸ್ವಧಾ ॥ ೧೪೩೫ ॥
ಕಿಂಚಿದೀಷನ್ಮನಾಗಲ್ಪೇ ಪ್ರೇತ್ಯಾಮುತ್ರ ಭವಾಂತರೇ ।
ವ ವಾ ಯಥಾ ತಥೇವೈವಂ ಸಾಮ್ಯೇಽಹೋ ಹಿ ಚ ವಿಸ್ಮಯೇ ॥ ೧೪೩೬ ॥
ಮೌನೇ ತು ತೂಷ್ಣೀಂ ತೂಷ್ಣೀಕಾಂ ಸದ್ಯಃ ಸಪದಿ ತತ್ಕ್ಷಣೇ ।
ದಿಷ್ಟ್ಯಾ ಸಮುಪಜೋಷಂ ಚೇತ್ಯಾನಂದೇಽಥಾಂತರೇಂತರಾ ॥ ೧೪೩೭ ॥

ತತ್ ಯತಃ ತತಃ — ೪ ಕಾರಣಾರ್ಥದಲ್ಲಿ. ಚಿತ್ ಚನ — ೨ ಕೆಲವು ಎಂದರ್ಥ. ಕದಾಚಿತ್ ಜಾತು — ೨ ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಲ. ಸಾರ್ಧಂ ಸಾಕಂ ಸತ್ರಾ ಸಮಂ ಸಹ — ೫ ಕೂಡ ಸಂಗಡ. ಪ್ರಾಧ್ವಂ — ೧ ಬಂಧನ ಹೇತುವಾದ ಅನುಕೂಲತೆ. ವೃಥಾ ಮುಧಾ — ೨ ವ್ಯರ್ಥ ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜನ. ಆಹೋ ಉತಾಹೋ ಕಿಮುತ ಕಿಂ ಕಿಮು ಉತ — ೬ ವಿಕಲ್ಪಾರ್ಥ — ಹಾಗೋ ಹೀಗೋ. ತು ಹಿ ಚ ಸ್ಮ ಹ ವೈ — ೬ ಶ್ಲೋಕದ ಪಾದಪೂರ್ತಿಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಸು ಅತಿ — ೨ ಪೂಜಾರ್ಥದಲ್ಲಿ. ದಿವಾ—೧ ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ. ದೋಷಾ ನಕ್ತಂ — ೨ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ. ಸಾಚಿಃ ತಿರಃ — ೨ ಅಡ್ಡವಾಗಿ. ಪ್ಯಾಟ್ ಪಾಟ್ ಅಂಗ ಹೇ ಹೈ ಭೋಃ — ೬ ಏ ಓಯ್ ಎಂದು ಕರೆಯುವುದರಲ್ಲಿ.

ಸಹಸಾ — ವಿಚಾರಿಸದೇಪ್ಪರೆಯಾಗಿ. ಪುರಃ ಪುರತಃ ಅಗ್ರತಃ — ೩ ಮುಂದುಗಡೆ. ಸ್ವಾಹಾ ಶ್ರೌಷಟ್ ವೌಷಟ್ ವಷಟ್ ಸ್ವಧಾ — ೫ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹವಿಸ್ಸು ಕೊಡುವಿಕೆ. ಕಿಂಚಿತ್ ಈಷತ್ ಮನಾಕ್ — ೩ ಅಲ್ಪ ಕೊಂಚ. ಪ್ರೇತ್ಯ ಅಮುತ್ರ — ೨ ಜನ್ಮಾಂತರದಲ್ಲಿ. ವ ವಾ ಯಥಾ ತಥಾ ಇವ ಏವಂ — ೬ ಹಾಗೆ. ಅಹೋ ಹಿ — ೨ ಆಶ್ಚರ್ಯ. ತೂಷ್ಣೀಂ ತೂಷ್ಣೀಕಾಂ — ೨ ಮೌನಾರ್ಥ. ಸದ್ಯಃ ಸಪದಿ — ೨ ಆಗಲೇ ತಕ್ಷಣ. ದಿಷ್ಟ್ಯಾ ಸಮುಪ

ಅಂತರೇಣ ಚ ಮಧ್ಯೇ ಸ್ಯುಃ ಪ್ರಸಹ್ಯ ತು ಹಠಾರ್ಥಕಮ್ ।
ಯುಕ್ತೇ ದ್ವೇ ಸಾಂಪ್ರತಂ ಸ್ಥಾನೇಽಭೀಕ್ಷ್ಣಂ ಶಶ್ವದನಾರತೇ ।। ೧೪೩೮ ।।
ಅಭಾವೇ ನಹ್ಯನೋ ನಾಪಿ ಮಾಸ್ಮ ಮಾಲಂ ಚ ವಾರಣೇ ।
ಪಕ್ಷಾಂತರೇ ಚೇದ್ಯದಿ ಚ ತತ್ತ್ವೇ ತ್ವದ್ಧಾಂಜಸಾ ದ್ವಯಮ್ ।। ೧೪೩೯ ।।
ಪ್ರಾಕಾಶ್ಯೇ ಪ್ರಾದುರಾವಿಃ ಸ್ಯಾದೋಮೇವಂ ಪರಮಂ ಮತೇ ।
ಸಮಂತತಸ್ತು ಪರಿತಃ ಸರ್ವತೋ ವಿಷ್ವಗಿತ್ಯಪಿ ।। ೧೪೪೦ ।।
ಅಕಾಮಾನುಮತೌ ಕಾಮ ಮಸೂಯೋಪಗಮೇಽಸ್ತು ಚ ।
ನನು ಚ ಸ್ಯಾದ್ವಿರೋಧೋಕ್ತೌ ಕಚ್ಚಿತ್ಕಾಮ ಪ್ರವೇದನೇ ।। ೧೪೪೧ ।।
ನಿಃಷಮಂ ದುಃಷಮಂ ಗರ್ಹ್ಯೇ ಯಥಾಸ್ವಂ ತು ಯಥಾತಥಮ್ ।
ಮೃಷಾ ಮಿಥ್ಯಾ ಚ ವಿತಥೇ ಯಥಾರ್ಥಂ ತು ಯಥಾತಥಮ್ ।। ೧೪೪೨ ।।
ಸ್ಯುರೇವಂ ತು ಪುನರ್ವೈವೇತ್ಯವಧಾರಣ ವಾಚಕಾಃ ।
ಪ್ರಾಗತೀತಾರ್ಥಕಂ ನೂನಮವಶ್ಯಂ ನಿಶ್ಚಯೇ ದ್ವಯಮ್ ।। ೧೪೪೩ ।।
ಸಂವದ್ವರ್ಷೇಽವರೇ ತ್ವರ್ವಾಗಾಮೇವಂ ಸ್ವಯಮಾತ್ಮನಾ ।

ಜೋಷಂ — ೨ ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ. ಅಂತರೇ ಅಂತರಾ ಅಂತರೇಣ — ೩ ನಡುವೆ ಪ್ರಸಹ್ಯ — ೧ ಬಲಾತ್ಕಾರಾರ್ಥದಲ್ಲಿ. ಸಾಂಪ್ರತಂ ಸ್ಥಾನೇ — ೨ ಉಚಿತಾರ್ಥ. ಅಭೀಕ್ಷ್ಣಂ ಶಶ್ವತ್ — ೨ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಯಾವಾಗಲೂ. ನಹಿ ಅನೋ ನ .... ೫ ಇಲ್ಲ ಅಲ್ಲ ನಿಷೇಧ. ಮಾಸ್ಮ ಮಾ ಅಲಂ — ೩ ಬೇಡ ಕೂಡದು ಸಾಕು. ಚೇತ್ ಯದಿ — ೨ ಈ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಆದರೆ, ಅದ್ಧಾ ಅಂಜಸಾ — ೨ ಸತ್ಯ ಬೇಗ ಪ್ರಾದುಃ ಆವಿಃ — ೨ ಪ್ರಕಾಶವಾಗಿ. ಓಂ ಏವಂ ಪರಮಂ — ೩ ಅಂಗೀಕರಿಸುವುದು. ಸಮಂತತಃ ಪರಿತಃ ಸರ್ವತಃ ವಿಷ್ವಕ್ — ೪ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ।। ೧೪೩೯ ।।

ಕಾಮಂ — ೧ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದೆ ಇತರರ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸುವಿಕೆ. ಅಸ್ತು ಭವತು — ೨ ಕೋಪದಿಂದ ಅಂಗೀಕರಿಸುವಿಕೆ. ನನು — ೧ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಹೇಳುವುದು. ಕಚ್ಚಿತ್ — ೧ ಬೇಕಾದುದನ್ನು ತಿಳಿಯಪಡಿಸುವುದು. ನಿಷ್ಷಮಂ ದುಷ್ಷಮಂ — ೨ ನಿಂದೆ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ. ಯಥಾಸ್ವಂ ಯಥಾಯಥಂ — ೨ ತಾವು ತಾವು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮದು ಒಡವೆಯೆಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ. ಮೃಷಾ ಮಿಥ್ಯಾ — ೨ ಅಸತ್ಯ ಭ್ರಾಂತಿ ಕಲ್ಪಿತ ಪ್ರಾತಿಭಾಸಿತ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಸಟೆ. ಯಥಾರ್ಥಂ ಯಥಾತಥಂ — ೨ ಸತ್ಯ ದಿಟ. ಏವಂ ತು ಪುನಃ ವಾ ಏವ — ೫ ಹೀಗೇಯೇ ಸರಿಯೆಂಬ ನಿಶ್ಚಯ. ಪ್ರಾಕ್ — ೧ ಕಳೆದು ಹೋದದ್ದು. ನೂನಂ ಅವಶ್ಯಂ ಅದ್ವಯಂ – ೩ ನಿಶ್ಚಯ ಎರಡಲ್ಲದ ನಿಜ. ಸಂವತ್ – ೧ ವರ್ಷ ಸಂವತ್ಸರ. ಅರ್ವಾಕ್

ಅಲ್ಪೇ ನೀಚೈರ್ಮಹತ್ಯುಚ್ಚೈಃ ಪ್ರಾಯೋ ಭೂಮ್ನ್ಯದ್ರುತೇ ಶನೈಃ ||೧೪೪೪||
ಸನಾ ನಿತ್ಯೇ ಬಹಿರ್ಬಾಹ್ಯೇ ಸ್ಮಾತೀತೇಽಸ್ತಮದರ್ಶನೇ |
ಅಸ್ತಿ ಸತ್ವೇ ರುಷೋಕ್ತಾವೂ ಮುಂಪ್ರಶ್ನೇಽನುನಯೇ ತ್ವಯಿ ||೧೪೪೫||
ಹುಂ ತರ್ಕೇ ಸ್ಯಾದುಷಾ ರಾತ್ರೇರವಸಾನೇ ನಮೋ ನತೌ |
ಪುನರರ್ಥೇಂಗ ನಿಂದಾಯಾಂ ದುಷ್ಠು ಸುಷ್ಠು ಪ್ರಶಂಸನೇ ||೧೪೪೬||
ಮೂಲಿನುಗುಣ್ಯೇ ಸ್ಮರಣೇಯೇ ಫಡ್ವಿಘ್ನೇನಿರಾಕೃತೌ |
ಅಂಗೀಕೃತೌ ಸ್ಯಾದಥಕಿಂ ಹೀನಸಂಬೋಧನೇತು ರೇ ||೧೪೪೭||
ಸಾಯಂ ಸಾಯೇ ಪ್ರಗೇ ಪ್ರಾತಃ ಪ್ರಭಾತೇ ನಿಕಷಾಂತಿಕೇ |
ಪರುತ್ಪರಾರ್ಯ್ಯಷಮೋಽಬ್ದೇ ಪೂರ್ವೇ ಪೂರ್ವತರೇ ಯತಿ ||೧೪೪೮||
ಅದ್ಯಾತ್ರಾಹ್ನ್ಯಥ ಪೂರ್ವೇಽಹ್ನೀತ್ಯಾದೌ ಪೂರ್ವೋತ್ತರಾಪರಾತ್ |
ತಥಾಽಧರಾನ್ಯಾನ್ಯ ತರೇತರಾತ್ಪೂರ್ವೇದ್ಯುರಾದಯಃ ||೧೪೪೯||
ಉಭಯದ್ಯುಶ್ಚೋಭಯೇದ್ಯುಃ ಪರೇ ತ್ವಹ್ನಿ ಪರೇದ್ಯವಿ |

— ೧ ಗೊತ್ತಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದಿನಕಾಲ ಹಿಂದಿನದೇಶ. ಆಂ ಏವಂ — ೨ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಸ್ವಯಂ — ತನ್ನಿಂದ ತಾನಾಗಿ, ನೀಚೈಃ — ೧ ಕೊಂಚ ಅಲ್ಪ. ಉಚ್ಚೈಃ — ಅಧಿಕವಾಗಿ. ಪ್ರಾಯಃ — ಅಧಿಕವಾಗಿ ಶನೈಃ — ಮೆಲ್ಲನೆ. ಸನಾ — ನಿತ್ಯವಾಗಿ ಶಾಶ್ವತ ಸದಾ. ಬಹಿಃ — ಹೊರಗೆ. ಸ್ಮ — ಕಳೆದುಹೋದದ್ದು. ಅಸ್ತಂ — ಕಾಣದೇಹೋಗುವುದು. ಅಸ್ತಿ — ಇರುವುದು. ಊಂ ಕೋಪದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮಾತು ಹೇಳುವಾಗ. ಉಂ — ಹೇಳುವಿಕೆ ಅಯಿ — ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸುವುದು. ಹುಂ — ಊಹೆ ವಿಚಾರಿಸಿ ತಿಳಿಯುವುದು. ಉಷಾ — ಬೆಳಗಿನಜಾವ ನಮಃ — ನಮಸ್ಕಾರ. ಅಂಗ — ಮತ್ತೂ ಎಂಬರ್ಥ. ದುಷ್ಠು — ದೂಷಣೆ ಬೈಯುವುದು ಸುಷ್ಠು ಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ. ಅನೂ — ಅನುಕೂಲಾರ್ಥ. ಅಯೇ — ಸ್ಮರಣೆ ನೆನಪು. ಫಟ್ — ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ. ಅಥಕಿಂ — ಸರಿಯೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ರೇ ನೀಚರನ್ನು ಕರೆಯುವುದು. ಸಾಯಂ — ಸಾಯಂಕಾಲ. ಪ್ರಗೇ ಪ್ರಾತಃ— ಪ್ರಾತಃಕಾಲ. ನಿಕಷಾ — ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ. ಪರುತ್ ಪರಾರಿ ಐಷಮ ೩ ಈ ಮೂರು ಪದಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕಳೆದವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹಿಂದಿನವರ್ಷದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತವೆ. ಅನ್ಯ — ಅತ್ರ ಅಹ್ನಿ — ನಡೆಯುವ ಹಗಲು. ಪೂರ್ವ ಉತ್ತರ ಅಪರ ಅಧರ ಅನ್ಯ ಅನ್ಯತರ ಇತರ ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ ದ್ಯುಪ್ರತ್ಯಯ ಬಂದಾಗ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹಿಂದಿನದಿನ (ನಿನ್ನೆ) ಮಾರನೇದಿನ (ನಾಳೆ) ಇನ್ನೊಂದುದಿನ ಕೆಳಗಿನ ದಿನ ಬೇರೊಂದುದಿನ ಬೇರೆ ಎರಡರಲ್ಲೊಂದು ದಿನ ಬೇರೊಂದು ದಿನ ಎಂದು ಕಾಲ ವಾಚಕವಾಗುತ್ತವೆ. ಉಭಯದ್ಯುಃ ಉಭಯೇದ್ಯುಃ — ಎರಡು ದಿನಗಳು.

ಹ್ಯೋ ಗತೇऽನಾಗತೇऽಹ್ನಿ ಶ್ವಃ ಪರಶ್ವಸ್ತು ಪರೇऽಹನಿ ||೧೪೫೦||
ತದಾ ತದಾನೀಂ ಯುಗಪದೇಕದಾ ಸರ್ವದಾ ಸದಾ |
ಏತರ್ಹಿ ಸಂಪ್ರತೀದಾನೀಮಧುನಾ ಸಾಂಪ್ರತಂ ತಥಾ ||೧೪೫೧||
ದಿಗ್ದೇಶಕಾಲೇ ಪೂರ್ವಾದೌ ಪ್ರಾಗುದಕ್ ಪ್ರತ್ಯಗಾದಯಃ |

ಇತ್ಯವ್ಯಯವರ್ಗಃ

ಲಿಂಗಾದಿ ಸಂಗ್ರಹ ವರ್ಗಃ ೬

ಸಲಿಂಗಶಾಸ್ತ್ರೈಃ ಸನ್ನಾದಿ ಕೃತ್ತದ್ಧಿತ ಸಮಾಸಜೈಃ |
ಅನುಕ್ತಂ ಸಂಗ್ರಹೇ ಲಿಂಗಂ ಸಂಕೀರ್ಣವದಿಹೋನ್ನಯೇತ್ ||೧೪೫೨||

ಪರೇದ್ಯವಿ —ಮಾರನೇದಿನ. ಹ್ಯಃ — ಗತೇಹ್ನಿ — ನಿನ್ನೆ ಕಳೆದದಿನ. ಶ್ವಃ—ಅನಾಗತೇಹ್ನಿ — ನಾಳೆ ಮುಂದೆ ಬರುವ ದಿನ. ಪರಶ್ವಃ — ತತ್ಪರೇಹ್ನಿ — ನಾಡಿದ್ದು ನಾಳೆಗೆ ಆಚೇದಿನ. ತದಾ ತದಾನೀಂ — ಆಗ ಆವಾಗ. ಯುಗಪತ್ — ಒಂದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ. ಸರ್ವದಾ — ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ. ಏತರ್ಹಿ ಸಂಪ್ರತಿ ಇದಾನೀಂ ಅಧುನಾ ಸಾಂಪ್ರತಂ — ೫ ಈಗ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ. ಪ್ರಾಕ್ ಉದಕ್ ಪ್ರತ್ಯಕ್ — ದಿಗ್‌ದೇಶಕಾಲೇ — ಈ ಮೂರು ದಿಕ್ಕು ದೇಶ ಕಾಲ ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತವೆ. ಪ್ರಾಕ್ — ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕು ಪೂರ್ವಕಾಲ ಪೂರ್ವದೇಶ. ಉದಕ್ — ಉತ್ತರದಿಕ್ಕು ಉತ್ತರದೇಶ ಉತ್ತರಾಯಣ. ಪ್ರತ್ಯಕ್ — ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕು ಪಶ್ಚಿಮದೇಶ ಪಶ್ಚಾತ್ಕಾಲ. ಅವಾಕ್ — ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕು ದಕ್ಷಿಣದೇಶ ದಕ್ಷಿಣಾಯನ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಅವ್ಯಯವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ.

ಇಹ ಸಂಗಹೇ = ಈ ಲಿಂಗ ಸಂಗ್ರಹವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಲಿಂಗಶಾಸ್ತ್ರೈಃ ಪಾಣಿನಿ ವರರುಚಿ ಮೊದಲಾದವರಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಲಿಂಗ ಲಕ್ಷಣಗಳುಳ್ಳ — ಸ್ತ್ರಿಯಾಮೀದೂತ್ — ಎಂಬಿವೇ ಮೊದಲಾದ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಅವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ, ಸನ್ನಾದಿಕೃತ್ತದ್ಧಿತ ಸಮಾಸಜೈಃ = ಸನಾದ್ಯಂತಧಾತುಗಳ ಮೇಲೆ ವಿಹಿತವಾದ ಆ ಮುಂತಾದ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಿಂದಲೂ ಕೇವಲ ಧಾತುಗಳ ಮೇಲೆ ವಿಧಿಸಲ್ಪಡುವ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಿಂದಲೂ ತದ್ಧಿತ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಿಂದಲೂ ಸಮಾಸಗಳಿಂದಲೂ ಹುಟ್ಟಿದ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಅನುಕ್ತಂ = ಹಿಂದಿನ ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೇಳದಿರುವ ಲಿಂಗಂ = ಸ್ತ್ರೀಪುಂನಪುಂಸಕ ಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಸಂಕೀರ್ಣವತ್ = ಸಂಕೀರ್ಣ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಾರ್ಥಾದಿಗಳಿಂದ ತಿಳಿದಂತೆ ಉನ್ನಯೇತ್ = ಊಹಿಸಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಲಿಂಗಶೇಷವಿಧಿರ್ವ್ಯಾಪೀ ವಿಶೇಷೈರ್ಯದ್ಯಬಾಧಿತಃ ।
ಸ್ತ್ರಿಯಾಮೀದೂದ್ವಿರಾಮೈಕಾಚ್ ಸಯೋನಿ ಪ್ರಾಣಿನಾಮುಚ ॥ ೧೪೫೩ ॥
ನಾಮ ವಿದ್ಯುನ್ನಿಶಾವಲ್ಲೀ ವೀಣಾದಿಗ್ಭೂನದೀ ಹ್ರಿಯಾಮ್ ।

ಹಿಂದೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪದಗಳಿಗೆ ಲಿಂಗವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದರೂ ಲಿಂಗಾನುಶಾಸನವು ಸಂಪೂರ್ಣ ವಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಅದನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಪೂರ್ಣಮಾಡಲು ಈ ಲಿಂಗಾದಿಸಂಗ್ರಹವೆಂಬ ವರ್ಗವನ್ನು ಹೇಳಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾನೆ. ಪಾಣಿನ್ಯಾದಿ ಋಷಿಗಳು ಹೇಳಿರುವ 'ಸ್ತ್ರಿಯಾಮೀದೂದ್ವಿರಾಮೈಕಾಚ್' ಇತ್ಯಾದಿ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಲಿಂಗನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ. ॥ ೧೪೫೩ ॥

ಈ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಲಿಂಗಲಕ್ಷಣಗಳಿಗೆ ಹಿಂದಿನ ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ವಿಶೇಷವಿಧಿಗಳಿಂದ ವಿರೋಧ ತೋರಿದರೆ ಯಾವಲಕ್ಷಣ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತದೆಯೆಂಬ ಶಂಕೆಗೆ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಲಿಂಗವಿಶೇಷವಿಧಿಃ = ಈ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಸಾಮಾನ್ಯವಿಧಿಗಳು. ವಿಶೇಷೈಃ = ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿರುವ ವಿಶೇಷವಿಧಿಗಳಿಂದ ಅಬಾಧಿತೋಯದಿ = ಬಾಧಿಸಲ್ಪಡದಿದ್ದರೆ ವ್ಯಾಪೀ ॥ ಸಕಲಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಸಾಮಾನ್ಯನಿಯಮಗಳು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ವಿಶೇಷವಿಧಿ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತದೆಯೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ. ಉದಾ: – ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗಪರ್ಯಾಯ ಪದಗಳನ್ನು ಪುಲ್ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇದು 'ದ್ಯಾದಿವೌದ್ವೇಸ್ತ್ರಿಯಾಂ' – ಎಂದು ಸ್ವರ್ಗ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ವಿಶೇಷವಿಧಿಯಿಂದ ಬಾಧಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ಇದು ಅಧಿಕಾರ. ಇದು 'ಪುಂಸ್ತ್ರೈಪೀಸ ಭೇದಾನು ಚರಾಃ' ಎಂದು ಮುಂದೆಹೇಳುವ ಪುಲ್ಲಿಂಗಾಧಿಕಾರದವರೆಗೆ ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಹೇಳುವ ಪದಗಳು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಈದೂದ್ವಿರಾಮೈಕಾಚ್ – ಏಕಾಚ್ ಈದೂ ದ್ವಿರಾಮಾ. ಒಂದು ಅಚ್ಚುಳ್ಳ ಈಕಾರಾಂತ ಊಕಾರಾಂತ ಪದಗಳು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಉದಾ : – ಶ್ರೀಃ ಧೀಃ ಭೂಃ ಭ್ರೂಃ–ಇತ್ಯಾದಿ. ಸಯೋನಿ ಪ್ರಾಣಿನಾಮ ಚ = ಯೋನಿಯುಳ್ಳ ಪ್ರಾಣಿವಾಚಕ ಶಬ್ದಗಳು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಉದಾ : – ಮಾತಾ ಯೋಷಿತ್ ಸುರಭಿಃ ಧೇನು ಕರೇಣುಃ ॥ ೧೪೫೪ ॥

ವಿದ್ಯುತ್ = ಮಿಂಚು ನಿಶಾ = ರಾತ್ರಿ ವಲ್ಲೀ = ಬಳ್ಳಿ ವೀಣಾ ದಿಕ್ ಭೂ = ಭೂಮಿ ನದೀ = ಹೊಳೆ ಹ್ರೀ = ನಾಚಿಕೆ ಹೀಗೆ ಈ ಎಂಟರ (ನಾಮ) ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುವ ಪದಗಳು ವಿಶೇಷಬಾಧೆ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಹಿಂದಿನ ಸೂತ್ರದಿಂದ ಇವುಗಳ ಕೆಲವು ಪರ್ಯಾಯಪದಗಳಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಸಿದ್ಧವಾದರೂ

ಅದಂತ್ಯೈರ್ದ್ವಿಗುರೇಕಾರ್ಥೋ ನ ಸ ಪಾತ್ರ್ಯಯುಗಾದಿಭಿಃ || ೧೪೫೪ ||
ತಲ್ ವೃಂದೇ ಯೇನಿಕಟ್ಯೈತ್ರಾ ವೈರಮೈಥುನ ಕಾದಿವುನ್ |

ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಲು ಈ ಸೂತ್ರ ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ. ಹ್ರೀ ಪರ್ಯಾಯ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಮಂದಾಕ್ಷಂ, ವ್ರೀಳಾ ಪದಗಳಿಗೆ ಹಿಂದೆ ವಿಶೇಷವಿಧಿ ಹೇಳಿದುದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಈ ನಿಯಮ ಅನ್ವಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಅದಂತ್ಯೈರ್ದ್ವಿಗುರೇಕಾರ್ಥಃ ಅದಂತ್ಯೈಃ = ಅಕಾರಾಂತಗಳಾದ ಉತ್ತರ ಪದಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಏಕಾರ್ಥಃ ದ್ವಿಗುಃ = ಸಮಾಹಾರದ್ವಿಗುಸಮಾಸವು ಸ್ತ್ರೀ ಲಿಂಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಖ್ಯಾಪೂರ್ವಪದವಾಗಿರುವ ಸಮಾಸಕ್ಕೆ ದ್ವಿಗುಸಮಾಸವೆಂದು ಹೆಸರು. ಉದಾ : – ಪಂಚಾನಾಂ ಪೂಲಾನಂ ಸಮಾಹಾರಃ – ಪಂಚಪೂಲೀ. ಹೀಗೆಯೇ ದಶಪೂಲೀ ಪಂಚವಟೀ ಇತ್ಯಾದಿ. **ನ ಸ ಪಾತ್ರ್ಯಯುಗಾದಿಭಿಃ** — ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ದ್ವಿಗುಸಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರ ಯುಗ ಮುಂತಾದ ಶಬ್ದಗಳು ಉತ್ತರ ಪದಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಆಗ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಪುಂಸಕವಾಗುತ್ತವೆ. ಚತುರ್ಣಾಂ ಯುಗಾನಂ ಸಮಾಹಾರಃ – ಚತುರ್ಯುಗಂ, ಹೀಗೆಯೇ ಪಂಚಪಾತ್ರಂ ತ್ರಿಭು ಪನಂ ಇತ್ಯಾದಿ. || ೧೪೫೪ ||

ತಲ್ – ಭಾವಾರ್ಥ ಸಮೂಹಾರ್ಥ ಸ್ವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ತಲ್‌ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತ ಪದಗಳು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಭಾವಾರ್ಥ – ಪುರುಷಸ್ಯ ಭಾವಃ – ಪುರುಷತಾ ಹೀಗೆಯೇ ಅಶ್ವತಾ ಇತ್ಯಾದಿ. ಸಮೂಹಾರ್ಥ – ಜನಾನಾಂ ಸಮೂಹಃ ಜನತಾ ಬಂಧುತಾ. ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕೆ – ದೇವ ಏವ ದೇವತಾ.

ವೃಂದೇ ಯೇನಿಕಟ್ಯೈಚ್ ತ್ರಾ – ಬೃಂದ = ಸಮೂಹಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಿದ ಯ ಇನಿ ಕಟ್ಯೈಚ್ ತ್ರಾ ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತ ಶಬ್ದಗಳು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಯ – ಪಾಶಾನಾಂ ಸಮೂಹಃ – ಪಾಶ್ಯಾ. ಇನಿ – ಖಲಾನಾಂ ಸಮೂಹಃ – ಖಲಿನೀ. ಕಟ್ಯೈಚ್ – ರಥಾನಾಂ ಸಮೂಹಃ – ರಥಕಟ್ಯಾ. ತ್ರಾ – ಗವಾಂ ಸಮೂಹಃ – ಗೋತ್ರಾ.

ವೈರ ಮೈಥುನಕಾದಿ ವುನ್ – ವೈರ = ವಿರೋಧ ಮೈಥುನ = ವಿವಾಹ ಆದಿಶಬ್ದದಿಂದ ವೀಪ್ಸಾ ದಂಡ ದಾನಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ವಿಹಿತವಾದ ವುನ್ ಪ್ರತ್ಯಯವು ಅಂತವಾಗಿದ್ದರೆ ಸ್ತ್ರೀ. ಉದಾ : – ವಿರೋಧ – ಅಶ್ವಮಹಿಷಯೋಃ ವಿರೋಧಃ – ಅಶ್ವಮಹಿಷಿಕಾ ಕಾಕೋಲೂಕಿಕಾ || ಮೈಥುನ - ಅತ್ರಿಭರದ್ವಾಜಿಕಾ ವಸಿಷ್ಠ ಕುಶಿಕಿ ಕಾ || ವೀಪ್ಸಾ – ದ್ವೌ – ದ್ವೌ ಪಾದೌ ದದಾತಿ – ದ್ವಿಪದಿಕಾಂ ದದಾತಿ || ದಂಡ – ದ್ವೌ ಪಾದೌ ದಂಡಿತಃ – ದ್ವಿಪದಿಕಾಂ ದಂಡಿತಃ || ದಾನ ದ್ವೌಪಾದೌ ವ್ಯವಸೃಜತಿ – ದ್ವಿಪದಿಕಾಂ ವ್ಯವಸೃಜತಿ. ವುನ್ ಪ್ರತ್ಯಯವು ವುಞ್ ಪ್ರತ್ಯಯಕ್ಕೆ ಉಪಲಕ್ಷಣವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕೆಲವು ಕಡೆ ವುಞಂತವೂ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸ್ತ್ರೀಭಾವಾದಾವನಿಕ್ತಿಣ್ವುಲ್‌ಣಚ್‌ ಣ್ವುಚ್‌ಕ್ಯಬ್ಯುಜಿಞಿಶಾಃ ॥೧೫೫॥
ಉಣಾದಿಷು ನಿರೂರಿ ಶ್ಚ ಟ್ಯಾಬೂಙಂತಂ ಚಲಂ ಸ್ಥಿರಮ್ ।
ತತ್‌ಕ್ರಿಡಾಯಾಂ ಪ್ರಹರಣಂ ಚೇ ನ್ಮೌಷ್ಟಾ ಪಾಲ್ಲವಾಣದಿಕ್ ॥೧೫೬॥

ಶಿಷ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯಯೋರ್ಭಾವಃ — ಶಿಷ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯಿಕಾ. (ವುಞಂತ) ಇತ್ಯಾದಿ

ಸ್ತ್ರೀಭಾವಾ — ಇತಿ 'ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ ಎಂಬ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಭಾವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಿಧಿ ಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅನಿ ಕ್ತಿನ್ ಣ್ವುಲ್ ಣಚ್ ಣ್ವುಚ್ ಕ್ಯಪ್ ಯುಚ್ ಅಞ್ ಅ ಇಞ್ ನಿ ಶ — ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತ ಶಬ್ದಗಳು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಅಜನನಿಃ ಅಕರಣಿಃ — ಆಕ್ರೋಶದಲ್ಲಿ ಅನಿಪ್ರತ್ಯಯ ಕೃತಿಃ ಭೃತಿಃ — ಭಾವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕ್ತಿನ್‌ಪ್ರತ್ಯಯ. ಪ್ರವಾಹಿಕಾ ಪ್ರಚ್ಛರ್ದಿಕಾ — ರೋಗಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಣ್ವುಲ್. ಕಾರಿಕಾ ಜೀವಿಕಾ — ಧಾತ್ವರ್ಥದಲ್ಲಿ ಣ್ವುಲ್. ವ್ಯಾವಕ್ರೋಶೀ ವ್ಯಾತ್ಯುಕ್ಷೀ — ಬೈದಾಡುವುದು ಇತ್ಯಾದ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿ ಣಚ್. ॥ ಭವತಃ ಶಾಯಿಕಾ ಆಸಿಕಾ — ಣ್ವುಚ್ ॥ ಪ್ರಜ್ಯಾ ಇಜ್ಯಾ — ಭಾವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕ್ಯಪ್. ಮಂಡನಾ ಆಸನಾ —ಬಾವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯುಚ್ ॥ ಪಚಾ ಭಿದಾ — ಅಜ್ ॥ ಚಕೀರ್ಷಾ ಜಿಹೀರ್ಷಾ — ಸನ್ನಂತದ ಮೇಲೆ ಅಪ್ರತ್ಯಯ. ಕಾಂಕಾರಿಮಕಾರ್ಷೀಃ ಇಮಾಂಕಾರಿ ಮಕಾರ್ಷಂ — ಪ್ರಶ್ನಾಖ್ಯಾನಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇಞ್ ॥ ಗ್ಲಾನಿಃ ಮ್ಲಾನಿಃ — ಭಾವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ನಿಪ್ರತ್ಯಯ ॥ ಕ್ರಿಯಾ ಇಚ್ಛಾ —ಶಪ್ರತ್ಯಯ ॥೧೫೫॥

ಉಣಾದಿಷು ನಿರೂರೀಶ್ಚ — ಉಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿ ಊ ಈ ಎಂಬ ೩ ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತಗಳು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವವುಗಳು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ನಿ — ಶ್ರೇಣಿಃ ಶ್ರೋಣಿಃ ॥ ಊ—ಖರ್ಜೂಃ ಕಂಡೂಃ ॥ ಚಮೂಃ ॥ ಈ — ತಂದ್ರೀಃ ಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ಇತ್ಯಾದಿ. ಅಗ್ನಿವಹ್ನ್ಯಾದಿಗಳು ನಿಪ್ರತ್ಯಯಾಂತವಾದರೂ 'ಪುಮಾನ್ ಪಾರ್ಷ್ಣಿಃ— ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಶೇಷವಿಧಿಯಿಂದ ಬಾಧಿತವಾಗುವುದರಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.
ಟ್ಯಾಬೂಙಂತಂ ಚಲಂ ಸ್ಥಿರಂ — ಟೀ ಅಂದರೆ ಙೀಪ್ ಙೀಷ್ ಙೀನ್ — ೩ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು. ಆಪ್ ಅಂದರೆ ಟಾಪ್ ಡಾಪ್ ಚಾಪ್ — ೩ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು. ಹೀಗೆ ಈ ೬ ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತಗಳಾದ ಮತ್ತು ಊಙಂತವಾದ ಚಲಂ ಸ್ಥಿರಂ = ಜಂಗಮ ಸ್ಥಾವರ ವಾಚಕ ಪದಗಳು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಇವು ವಿಶೇಷ್ಯನಿಘ್ನವಾಗಿದ್ದರೂ ನಿಯತ ಲಿಂಗಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಗಳೇ ಆಗುತ್ತವೆ. ಪುಂಸಃ ಇಯಂ — ಪೌಂಸ್ನೀ ಉಪಗೋರಿಯಂ ಔಪಗವೀ. ॥ ನಿಯತಲಿಂಗಗಳಿಗೆ—ಕರಿಣೀ ಕರ್ತ್ರೀ. ಙೀಷ್ — ಗೌರೀ ದಾಕ್ಷಾಯಣೀ. ಙೀನ್ — ಶಾರ್ಙ್ಗರವೀ ಬೈದೀ. ಟಾಪ್ ಅಜಾ ಏಡಕಾ ರಮಾ. ಡಾಪ್ — ಸುರಾಜಾ ಬಹುಸೀಮಾ. ಚಾಪ್— ಕಾರೀಷಗಂಧ್ಯಾ ವಾರಾಹ್ಯಾ. ಊಙ್ — ರಂಭೋರೂಃ ॥

ತತ್‌ಕ್ರೀ — ಇತಿ. ತತ್ ಮುಷ್ಟಿಪಲ್ಲವಾದಿಗಳು ಕ್ರೀಡಾಯಾಂ = ಈ

ಘಣಾಃ ಞಃ ಸಾ ಕ್ರಿಯಾಽಸ್ಯಾಂ ಚೇದ್ದಾಂಡಪಾತಾ ಹಿ ಫಾಲ್ಗುನೀ ।
ಶ್ಯೈನಂಪಾತಾ ಚ ಮೃಗಯಾ ತೈಲಂಪಾತಾ ಸ್ವಧೇತಿ ದಿಕ್ ॥೧೪೫೭॥
ಸ್ತ್ರೀ ಸ್ಯಾತ್ಕಾಚಿನ್ಮೃಣಾಲ್ಯಾದಿರ್ವಿವಕ್ಷಾಪಚಯೇ ಯದಿ ।
ಲಂಕಾ ಶೇಫಾಲಿಕಾ ಟೀಕಾ ಧಾತಕೀ ಪಂಜಿಕಾಢಕೀ ॥೧೪೫೮॥
ಸಿಧ್ರಕಾ ಸಾರಿಕಾ ಹಿಕ್ಕಾ ಪ್ರಾಚಿಕೋಲ್ಕಾ ಪಿಪೀಲಿಕಾ ।
ತಿಂದುಕೀ ಕಣಿಕಾ ಭಂಗಿಃ ಸುರಂಗಾಸೂಚಿಮಾಢಯಃ ॥೧೪೫೯॥

ಕ್ರೀಡೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಹರಣಂ ಚೇತ್ — ಆಯುಧವಾಗಿದೆಯೆಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಣಪ್ರತ್ಯಯಾಂತ ಶಬ್ದಗಳು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಮುಷ್ಟಿಃ ಪ್ರಹರಣಮಸ್ಯಾಂ ಕ್ರೀಡಾಯಾಂ — ಮೌಷ್ಟಾ. ಪಾಲ್ಲವಾ. ದಾಂಡಾ. ಇತ್ಯಾದಿ.

ಘಞಃ — ಇತಿ— ಸಾಕ್ರಿಯಾ = ಆ ದಂಡಪಾತಾದಿಕ್ರಿಯೆಯು ಅಸ್ಯಾಂ ಚೇತ್ = ಈ ಫಲ್ಗುನ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಯಿತೆಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಘಞಃ = ಘಞಂತದ ಮೇಲೆ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಞಃ = ಞಪ್ರತ್ಯಯಾಂತಗಳು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ದಂಡ ಪಾತಃ ಅಸ್ಯಾಂಫಲ್ಗುನ್ಯಾಂ ಇದಿ — ದಾಂಡಪಾತಾ ಫಾಲ್ಗುನೀ. ಶ್ಯೇನಪಾತಃ ಅಸ್ಯಾಂಮೃಗಯಾಯಾಮಿತಿ —ಶ್ಯೈನಂಪಾತಾ ಮೃಗಯಾ. ತೈಲಂಪಾತಾ ಸ್ವಧಾ. ಮೌಸಲಪಾತಾ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಸ್ತ್ರೀಸ್ಯಾತ್—ಇತಿ. ಅಪಚಯೇ ಯದಿವಿವಕ್ಷಾ ಮೃಣಾಳ್ಯಾದಿಃ ಸ್ತ್ರೀ ಸ್ಯಾತ್ — ಅಲ್ಪಾರ್ಥವಿವಕ್ಷಾ ಮಾಡಿದಾಗ ಮೃಣಾಳೀ ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಗಳು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಗ ಳಾಗುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಪಂ ಮೃಣಾಲಂ — ಮೃಣಾಳೀ. ಅಲ್ಪಃ ಘಟಃ — ಘಟೀ. ಹೀಗೆಯೇ ಶಸ್ತ್ರೀ ವಿಷಾಣೀ ಪೀಠೀ ಖರ್ಜೂರೀ....ಇತ್ಯಾದಿ. ಕಾಚಿತ್ ಎಂದು ದರಿಂದ ಅಲ್ಪಃ ವೃಕ್ಷಃ ವೃಕ್ಷಕಃ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಪಚಯುವೆಂಬು ದಕ್ಕೆ ಕೆಲವರು ಸ್ತ್ರೀತ್ವವೆಂದು ಅರ್ಥಕಲ್ಪಿಸಿ ಸ್ತ್ರೀತ್ವವಿವಕ್ಷಾ ಮಾಡಿದಾಗ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನುಮುಂದೆ ಕಕಾರಾಂತಾದಿ ಕ್ರಮದಿಂದ ಲಿಂಗನಿರ್ಣಯ ತೋರಿ ಸುತ್ತಾರೆ.

ಲಂಕಾ — ಇತಿ. ಲಂಕಾ ಶಬ್ದವನ್ನಾರಂಭಿಸಿ ಮಸೀ ಶಬ್ದದವರೆಗೆ ಇರುವ ೪೩ ಪದಗಳು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಗಳು. ಲಂಕಾ — ರಾವಣನ ಪಟ್ಟಣ. ಶೇಫಾಲಿಕಾ— ಲಕ್ಕಿಗಿಡ. ಟೀಕಾ— ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗ್ರಂಥ. ಧಾತಕೀ — ಅರೇಗಿಡ. ಪಂಚಿಕಾ — ವ್ಯಾಖ್ಯಾಗ್ರಂಥ ವಿಶೇಷ ಆಢಕೀ-ತೊಗರಿ ಕಲಿಸಿದ ಮಣ್ಣು. ಸಿಧ್ರಕಾ— ಬಿಲ್ಲಿ ನಮರ. ಶಾರಿಕಾ — ಉಣ್ಣೆ ಗೊರವಂಕ್ಕೆ ಹಕ್ಕಿ. ಹಿಕ್ಕಾ — ಬಿಕ್ಕಳಿಕೆ. ಪ್ರಾಚಿಕಾ —ಕಾಡುನೊಣ. ಉಲ್ಕಾ — ಉರಿಯುವ ಕೊಳ್ಳಿ. ಪಿಪೀಲಿಕಾ - ಇರುವೆ. ತಿಂದುಕೀ - ತುಂಬೇಗಿಡ. ಕಣಿಕಾ - ಪರಿಮಾಣ ವಿಶೇಷ, ಧಾನ್ಯ ವಿಶೇಷ. ಭಂಗಿಃ (ಗಿ) - ರಚನಾವಿಶೇಷ. ಸುರಂಗಾ - ಕನ್ನ. ಸೂಚಿಃ - ಸೂಜಿ. ಮಾಚಿಃ (ಥಿಃ)

ಪಿಚ್ಛಾವಿತಂಡಾಕಾಕಿಣ್ಯಶ್ಚೂರ್ಣಿಃ ಶಾಣೀ ದ್ರುಣೀ ದರತ್ ।
ಸಾತಿಃ ಕಂಥಾ ತಥಾಽಽಸಂದೀ ನಾಭೀ ರಾಜಸಭಾಽಪಿ ಚ ॥ ೧೪೬೦ ॥
ಝಲ್ಲರೀ ಚರ್ಚರೀ ಪಾರೀ ಹೋರಾ ಲಟ್ವಾ ಚ ಸಿಧ್ಮಲಾ ।
ಲಕ್ಷಾ ಲಿಕ್ಷಾ ಚ ಗಂಡೂಷಾ ಗೃಧ್ರಸೀ ಚಮಸೀ ಮಸೀ ॥ ೧೪೬೧ ॥
ಇತಿ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಸಂಗ್ರಹಃ

ಪುಂಸ್ತ್ವೇ ಸಭೇದಾನುಚರಾಃ ಸಪರ್ಯಾಯಾಃ ಸುರಾಸುರಾಃ ।

– ದೇಶ ವಿಶೇಷ. ಪಿಚ್ಛಾ – ಗಂಜಿ ಬೂರುಗದ ಮೇಣ. ವಿತಂಡಾ – ಕಾಡುಹರಟೆ ಸುಳ್ಳುವಾದ ಸಪಕ್ಷಸ್ಥಾಪನವಿಲ್ಲದ ವಾದ. ಕಾಕಿಣೀ – ಕರ್ಷ ತೂಕದ ನಾಲ್ಕನೇ ಒಂದು ಭಾಗ. ಚೂರ್ಣಿಃ – ಭಾಷ್ಯ ಟೀಕೆ. ಶಾಣೀ — ಸಾಣೇ ಸಾಣೇ ಕತ್ತಿ — ದ್ರುಣೀ — ಕಿವಿಗೆ ಹೊಗ್ಗುವ ಹುಳ ಆಮೆಯೆಂದು ಕೆಲವರ ಮತ. ದರತ್ — ವಿಷ ಹುಟ್ಟುವ ದೇಶ ಜರಿಯೆಂದು ಕೆಲವರು. ಸಾತಿಃ — ದಾನ ಅತಿವೇದನೆ ಕಂಥಾ — ಹರಕು ಬಟ್ಟೆ ಚಿಂದಿ ಬೊಂತೆ. ಕಥಾ — ಕತೆ ಚರಿತ್ರೆ. ಆಸಂದೀ — ಹಸೇಮಣೆ ಶವ ವಾಹನವೆಂದು ಕೆಲವರು. ನಾಭಿಃ — ಹೊಕ್ಕಳು ರಾಜಸಭಾ — ಒಡ್ಡೋಲಗ. ಝಲ್ಲರೀ — ವಾದ್ಯ ವಿಶೇಷ. ಚರ್ಚರೀ ನೃತ್ಯ ವಿಶೇಷ. ಪಾರೀ ಹಾಲು ಕರೆಯುವ ಪಾತ್ರೆ. ಹೋರಾ — ಲಗ್ನದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಭಾಗ. ಲಟ್ವಾ — ಹಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ ಗುಬ್ಬಿ ಚಿಕ್ಕಪಕ್ಷಿ. ಸಿಧ್ಮಲಾ — ಮತ್ಸ್ಯ ಸಿಬ್ಬೆ ಕ್ಷೋದ, ಲಾಕ್ಷಾ — ಅರಗಿನ ಮನೆ ಅರಗು. ಲಿಕ್ಷಾ — ಹೇನು ಕೂರೆ ಸೀರು. ಗಂಡೂಷಾ — ಬಾಯಿ ಮುಕ್ಕಳಿಸುವುದು. ಗೃಧ್ರಸೀ — ನಡುವಿನ ವಾಯುನೋವು, ಚಮಸೀ — ಸೋಮಪಾನ ಪಾತ್ರೆ, ಮಸೀ — ಕಪ್ಪುಶಾಯಿ. ಹೀಗೆ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ವಿಶೇಷಶಬ್ದಗಳು ಮುಗಿದಿವೆ.

ಪುಂಸ್ತ್ವೇ — ಇದು ಅಧಿಕಾರ. ಮುಂದೆ ನಪುಂಸಕಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವವರೆಗೂ ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಶಬ್ದಗಳು ಪುಲ್ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತವೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಸಭೇದಾನುಚರಾಃ — ಇತಿ. ಸಪರ್ಯಾಯಾಃ=ಅಮರ ನಿರ್ಜರಾದಿ ಪರ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ದೈತ್ಯದೈತೇಯಾದಿ ಪರ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ, ಸಭೇದಾನುಚರಾಃ — ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಇಂದ್ರಾಗ್ನ್ಯಾದಿ ಶಬ್ದಗಳಿಂದಲೂ ತಮ್ಮ ಅನುಚರರಾದ ಹಾಹಾ ಮಾತರಾದಿ ಪದಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಪುಲ್ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಕ್ಕಾದರೂ ವಿಶೇಷವಿಧಿ ಇದ್ದರೆ ಅದರಿಂದ ಬಾಧವಿರುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಪುಲ್ಲಿಂಗವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಉದಾ :— 'ದೇವತಾ ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ' — ಎಂದುದರಿಂದ ದೇವತಾಪದವು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸ್ವರ್ಗಯಾಗಾದ್ರಿ ಮೇಘಾಬ್ಧಿದ್ರುಕಾಲಾಸಿ ಶರಾರಯಃ || ೧೪೬೨ ||
ಕರಗಂಡೌಷ್ಠ ದೋರ್ದಂತ ಕಂಠಕೇಶನಖಸ್ತನಾಃ |
ಅಹ್ನಾ ಹಾಂತಾಃ ಕ್ಷ್ವೇಡಭೇದಾ ರಾತ್ರಾಂತ್ರಾಃ ಪ್ರಾಗಸಂಖ್ಯಕಾಃ || ೧೪೬೩ ||
ಶ್ರೀವೇಷ್ಟಾದ್ಯಾಶ್ಚ ನಿರ್ಯಾಸಾ ಅಸನ್ನಂತಾ ಅಬಾಧಿತಾಃ |
ಕಶೇರು ಜತುವಸ್ತೂನಿ ಹಿತ್ವಾ ತುರುವಿರಾಮುಕಾಃ || ೧೪೬೪ ||

ಸ್ವರ್ಗ — ಇತಿ. ಸ್ವರ್ಗ ಯಾಗ ಅದ್ರಿಃ=ಪರ್ವತ ಮೇಘ=ಮೋಡ ಅಬ್ಧಿಃ=ಸಮುದ್ರ ದ್ರುಃ=ವೃಕ್ಷ ಕಾಲ. ಅಸಿಃ=ಖಡ್ಗ ಶರಃ = ಬಾಣ ಅರಿಃ = ಶತ್ರು ಕರಃ = ಹಸ್ತ ಕಾಣಿಕೆ ಕಿರಣ. ಗಂಡಃ = ಕಪೋಲ ಓಷ್ಠಃ = ತುಟಿ ದೋಃ = ಬಾಹು. ದಂತ ಕಂಠ ಕೇಶ ನಖ ಸ್ತನ — ಹೀಗೆ ಈ ೧೭ನ್ನು ಹೇಳುವ ವಿಶೇಷ ಶಬ್ದಗಳು ಪುಲ್ಲಿಂಗಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ವಿಶೇಷವಿಧಿ ಇರುವಾಗ ಮಾತ್ರ ಬಾಧ ಹಿಂದಿನಂತೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಉದಾ :- ಸ್ವರ್ಗವಾಚಕಗಳಾದ ದ್ಯೋದಿವ್‌ಸ್ತ್ರೀ ಲಿಂಗನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ವೃಕ್ಷ ವಿಶೇಷ ವಾಚಕಗಳಾದ ಹರಿಚಂದನ ಶಿಂಶುಪಾದಿಗಳಿಗೆ ಇದು ಅನ್ವಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಿಥಿ ಪ್ರತಿಪತ್ ಬೇರೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಬಾಣ — ಇಷು ಶಬ್ದ. ಕಿರಣ - ದೀಧಿತಿ ಇತ್ಯಾದಿ. ಓಷ್ಠ - ದಶನವಾಸಸೀ. ಕೇಶ - ಜಟಾ ಸಟಾ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ವರ್ತಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಅಹ್ನಾಹಾಂತಾಃ - ಅಹ್ನಾಂತಗಳಾದ ಪೂರ್ವಾಹ್ಣ ಅಪರಾಹ್ಣ ಶಬ್ದಗಳೂ ಅಹಾಂತಗಳಾದ ದ್ವ್ಯಹ ತ್ರ್ಯಹ ಶಬ್ದಗಳೂ ಪುಲಿಂಗಗಳಾಗುತ್ತವೆ.

ಕ್ಷ್ವೇಡಭೇದಾಃ - ವಿಷವಿಶೇಷ ವಾಚಕ ಪದಗಳು ಸೌರಾಷ್ಟ್ರಿಕ ಮುಂತಾದುವುಗಳು ಪುಲ್ಲಿಂಗಗಳು. ಕಾಲಕೂಟಾದಿಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷವಿಧಿಯಿಂದ ಬಾಧ.

ರಾತ್ರಾಂತಾಃ ಪ್ರಾಗಸಂಖ್ಯಕಾಃ - ಸಂಖ್ಯಾ ಪೂರ್ವಪದಗಳಲ್ಲದ ರಾತ್ರಾಂತ ಪದಗಳು ಪುಲ್ಲಿಂಗಗಳು. ಪೂರ್ವರಾತ್ರಃ ಅರ್ಧರಾತ್ರಃ ಇತ್ಯಾದಿ. ಸಂಖ್ಯಾಪೂರ್ವ ಪದವಾಗಿದ್ದರೆ ನಪುಂಸಕಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಗಣರಾತ್ರಂ - ಇತ್ಯಾದಿ.

ಶ್ರೀವೇಷ್ಟಾದ್ಯಾಶ್ಚ ನಿರ್ಯಾಸಾಃ - ಶ್ರೀವೇಷ್ಟ ಶ್ರೀವಾಸ ಸರಳದ್ರವ ಮೊದಲಾದುವುಗಳು ಮರದ ಮೇಣಕ್ಕೆ ಹೆಸರಾದಾಗ ಪುಲ್ಲಿಂಗಗಳು.

ಅಸನ್ನಂತಾ ಅಬಾಧಿತಃ - ವಿಶೇಷ ವಿಧಿಯಿಂದ ಬಾಧಿಸಲ್ಪಡದಿರುವ ಅಂಗಿರಸ್ ಪುರೋದಸ್ ಮುಂತಾದ ಅಸಂತಗಳೂ ಸುಪರ್ವನ್ ಪ್ಲೀಹನ್ ಮುಂತಾದ ಅನ್ನಂತಗಳೂ ಪುಲ್ಲಿಂಗಗಳು. ಪಯಸ್ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಧವಿರುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಈ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ.

ಕಶೇರು ಜತು ವಸ್ತೂನಿ ಹಿತ್ವಾ ತುರು ವಿರಾಮುಕಾಃ - ಕಶೇರು ಜತು ವಸ್ತು ಎಂಬ ೩ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ತುಕಾರಾಂತ ರುಕಾಂತ ಪದಗಳು ಪುಲ್ಲಿಂಗಗಳು. ತುಕಾರಾಂತಕ್ಕೆ - ಸೇತುಃ ಹೇತುಃ ರುಕಾರಾಂತಕ್ಕೆ - ಚರುಃ

ಕಷಣ ಭಮರೋಪಾಂತಾ ಯದ್ವದಂತಾ ಅಮೀ ಅಥ ।
ಪಥನಯ ಸಟೋಪಾಂತಾ ಗೋತ್ರಾಖ್ಯಾಶ್ಚರಣಾಹ್ವಯಾಃ ॥ ೧೪೬೫ ॥
ನಾಮ್ನ್ಯಕರ್ತರಿ ಭಾವೇ ಚ ಘ ಞ ಜಬ್ ನಙ್ ಣಘಥು ಚಃ ।
ಲ್ಯುಃ ಕರ್ತರೀಮನಿಜ್ಭಾವೇ ಕೋ ಘೋಃ ಕಿಃ ಪ್ರಾದಿತೋಽನ್ಯತಃ ॥ ೧೪೬೬ ॥

ಗುರುಃ ॥ ಕಶೇರ್ವಾದಿಗಳಿಂದ ದಾರು ಅಶ್ರು ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು. ಅವು ನಪುಂಸಕಗಳು.

ಕಷಣ ಭಮರೋಪಾಂತಾಯದ್ವದಂತಾ ಅಮೀ ಅಥ । ಪಥನಯ ಸಟೋಪಾಂತಾಃ – ಕ ಷ ಣ ಭ ಮ ರ ಪ ಥ ನ ಯ ಸ ಟ – ಈ ೧೨ ವರ್ಣ ಗಳು ಉಪಾಂತಗಳಾಗಿಯೂ (ಅಂತ್ಯ ವರ್ಣದ ಹಿಂದಿರುವ ವರ್ಣ) ಅಕಾರ ಕೊನೆ ಯಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವ ಶಬ್ದಗಳು ಪುಲ್ಲಿಂಗಗಳು. ಕ – ಅರ್ಕಃ ಸ್ಫಟಿಕಃ ಷ – ವೃಷಃ ನಿಕಷಃ. ಣ – ಗಣಃ ಗುಣಃ. ಭ – ಕುಂಭಃ ಕಲಭಃ ಮ – ವ್ಯಾಮಃ ಗ್ರಾಮಃ. ರಃ – ಹಾರಃ ಸಾರಃ. ಪ – ಧೂಪಃ ಸೂಪಃ ಥ – ಅರ್ಥಃ ಶಪಥಃ ನ – ಸ್ತನಃ ಜನಃ ಯ – ಕುಲಾಯಃ ತಂತುವಾಯಃ ಸ – ರಸಃ ದಾಸಃ. ಟ – ಘಟಃ ಪಟಃ – ಇತ್ಯಾದಿ. ಭೂಷಣಾದಿಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ವಿಧಿಯಿಂದ ಬಾಧ.

ಗೋತ್ರಾಖ್ಯಾಶ್ಚರಣಾಹ್ವಯಾಃ – ಗಾರ್ಗ್ಯಃ ವಾಸಿಷ್ಠಃ ಮೊದಲಾದ ಗೋತ್ರಾಪತ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಪದಗಳೂ ಕಠಃ ಬಹ್ವೃಚಃ ಇತ್ಯಾದಿ ವೇದ ಶಾಖಾಧ್ಯೇತೃವಾಚಿ ಶಬ್ದಗಳು ಪುಲ್ಲಿಂಗಗಳು.

ನಾಮ್ನ್ಯ – ಇತಿ. ನಾಮ್ನಿ = ಸಂಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಕರ್ತರಿ = ಕರ್ತೃ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತಕಾರಕದಲ್ಲಿಯೂ ಭಾವೇಚ — ಧಾತ್ವರ್ಥಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಯಥಾಸಂ ಭವವಾಗಿ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಘಞ್—ಅಚ್ ಅಪ್—ನಙ್–ಣ–ಘ–ಅಥುಚ್— ಈ ೭ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಅಂತವಾಗಿರುವ ಶಬ್ದಗಳು ವಿಶೇಷವಿಧಿ ಇಲ್ಲದಿರುವಲ್ಲಿ ಪುಲ್ಲಿಂಗಗಳಾ ಗುತ್ತವೆ. ಸಂಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಘಞ್—ಪಾದಃ ರೋಗಃ ವೇಶಃ । ಕರ್ತೃವ್ಯತಿರಿ ಕ್ತಕಾರಕದಲ್ಲಿ — ಪ್ರಕ್ರಿಯತ ಇತಿ ಪ್ರಾಕಾರಃ ಪ್ರಸೀದಂತ್ಯಸ್ಮಿನ್ನಿತಿ ಪ್ರಾಸಾದಃ ರಜ್ಯತೇ ಅನೇನ ಇತಿ ರಾಗಃ ॥ ಭಾವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಘಞ್—ತ್ಯಾಗಃ ಭೋಗಃ । ಅಚ್—ನಯಃ ಜಯಃ ಚಯಃ ॥ ಅಪ್....ಕರಃ ಗರಃ ಲವಃ ॥ ನಙ್ — ಯಜ್ಞಃ ಯತ್ನಃ ॥ ಣ — ನ್ಯಾದಃ ॥ ಘ — ಉರಶ್ಛದಃ ॥ ಅಥುಚ್— ಕ್ಷವಥುಃ ವೇಪಥುಃ ॥

ಲ್ಯುಃಕರ್ತರಿ—ಕರ್ತ್ರರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಿಹಿತವಾದ ಲ್ಯುಪ್ರತ್ಯಯಾಂತಗಳಾದ ನಂದನಃ ದಹನಃ ಇತ್ಯಾದಿ ಪದಗಳು ಪುಲ್ಲಿಂಗಗಳಾಗುತ್ತವೆ.

ದ್ವಂದ್ವೇಽಶ್ವಬಡವಾವಶ್ವಬಡವಾ ನ ಸಮಾಹೃತೇ ।
ಕಾಂತಃ ಸೂರ್ಯೇಂದುಪರ್ಯಾಯ ಪೂರ್ವೋಽಯಃ ಪೂರ್ವಕೋಽಪಿ ಚ ॥ ೧೪೬ ॥
ವಟಕಶ್ಚಾನುವಾಕಶ್ಚ ರಲ್ಲಕಶ್ಚ ಕುಡಂಗಕಃ ।
ಪುಂಖೋ ನ್ಯೂಂಖಃ ಸಮುದ್ಗಶ್ಚ ವಿಟಪಟ್ಟಘಟಾಃ ಖಟಾಃ ॥ ೧೪೭ ॥
ಕೋಟ್ಟಾರಘಟ್ಟ ಹಟ್ಟಾಶ್ಚ ಪಿಂಡಗೋಡ ಪಿಚಂಡವತ್ ।
ಗಡುಃ ಕರಂಡೋ ಲಗುಡೋ ವರಂಡಶ್ಚ ಕಿಣೋ ಘುಣಃ ॥ ೧೪೮ ॥

ಇಮನಿಜ್ಭಾವೇ—ಭಾವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಿಹಿತವಾದ ಇಮನಿಚ್ ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತಗಳಾದ ಪ್ರಥಿಮಾ ಗರಿಮಾ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಪುಲ್ಲಿಂಗಗಳು

ಕೋಘೋಃ ಕಿಃ ಪ್ರಾದಿತೋಽನ್ಯತಃ—ಭಾವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಿಹಿತವಾದ ಕಪ್ರತ್ಯಯಾಂತಗಳಾದ ಪ್ರಸ್ಥಃ ವಿಘ್ನಃ ಎಂಬಿವೇ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಪುಲ್ಲಿಂಗಗಳು. ಪ್ರ ಪರಾ ಮುಂತಾದ ಉಪಸರ್ಗಗಳಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾದ ಸುಬಂತಗಳೇ (ಕರ್ಮವಾಚಕ) ಉಪಪದವಾಗಿರುವ ಘುಸಂಜ್ಞಕ (ದಾ-ಧಾ) ಧಾತುಗಳ ಮೇಲೆ ಅಧಿಕರಣಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಿದ ಕಿಪ್ರತ್ಯಯಾಂತಗಳಾದ ಅಂಬುಧಿಃ ಇಷುಧಿಃ ಮುಂತಾದವುಗಳೂ ಪುಲ್ಲಿಂಗಗಳಾಗುತ್ತವೆ.

ಸಮಾಹಾರ ದ್ವಂದ್ವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ದ್ವಂದ್ವಸಮಾಸ ಪದಗಳು ಪುಲ್ಲಿಂಗಗಳು. ಉದಾ:—ಅಶ್ವಬಡಬಾಃ. 'ಪೂರ್ವವದಶ್ವಬಡಬೌ' ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ದ್ವಿವಚನವು ವಿವಕ್ಷಿತವಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸಲು ಬಹುವಚನವನ್ನೇ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾನೆ.

ಕಾಂತಃ — ಇತಿ — ಸೂರ್ಯಪರ್ಯಾಯ ಚಂದ್ರಪರ್ಯಾಯ ಶಬ್ದಗಳೂ ಅಯಶ್ಶಬ್ದವೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾಂತಶಬ್ದಗಳು ಪುಲ್ಲಿಂಗಗಳು. ಉದಾ: ಸೂರ್ಯಕಾಂತಃ ರವಿಕಾಂತಃ ಇಂದುಕಾಂತಃ ಚಂದ್ರಕಾಂತಃ ಅಯಸ್ಕಾಂತಃ ಅಪಿ ಎಂದುದರಿಂದ ಲೋಹಕಾಂತಃ ಎಂದೂ ಇದೆ.

ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ಪುಲ್ಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಕಕಾರಾಂತಾದಿ ಕ್ರಮದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ವಟಕಃ — ವಡೆ. ಅನುವಾಕಃ – ಋಕ್ಕುಗಳ ಸಮುದಾಯ. ರಲ್ಲಕಃ – ಮೃಗವಿಶೇಷ ಕಂಬಳಿ ಚಮರಿಮೃಗ. ಕುಡಂಗಕಃ – ಪೊದೆ. ಪುಂಖಃ – ಬಾಣದ ತುದಿ. ನ್ಯೂಂಖಃ – ಎಡೆಬಿಡದೆ ೬ ಸಾರಿ ಹೇಳುವ ಓಂಕಾರ. ಸಮುದ್ಗಃ – ಸಂಪುಟ ವಿಟಃ – ಕಾಮುಕ. ಪಟ್ಟಃ – ಹಣೆಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ ಒಡವೆ. ಧಟಃ – ತಕ್ಕಡಿ. ಖಟಃ – ಹುಲ್ಲಿನಭೇದ. ಕೋಟ್ಟಃ – ದುರ್ಗ. ಅರಘಟ್ಟಃ – ದೊಡ್ಡಭಾವಿ. ಹಟ್ಟಃ – ಅಂಗಡಿಬೀದಿ. ಪಿಂಡಃ – ಗ್ರಾಸವಿಶೇಷ. ಗೋಡಃ – ದೇಶವಿಶೇಷ ಪಿಚಂಡಃ – – ಹೊಟ್ಟೆ ನಾಭಿ. ಗಡುಃ – ಗಂಟು ಬಾತುಕೊಂಡಿರುವುದು. ಕರಂಡಃ – ಭರಣಿ. ಲಗುಡಃ – ದೊಣ್ಣೆ. ವರಂಡಃ – ಮುಖರೋಗ. ಕಿಣಃ – ಗಂಟು.

ದೃತಿಸೀಮಂತಹರಿತೋ ರೋಮಂಥೋದ್ಗೀಥ ಬುದ್ಬುದಾಃ ।
ಕಾಸ ಮರ್ದೋಽರ್ಬುದಃ ಕುಂದಃ ಫೇನಸ್ತೂಪೌ ಸಯೂಪಕೌ ॥೧೪೭೦॥
ಆತಪಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯೇ ನಾಭಿಃ ಕುಣಪಕ್ಷುರಕೇದರಾಃ ।
ಪೂರಕ್ಷುರ ಪ್ರಚುಕ್ರಾಶ್ಚ ಗೋಲಹಿಂಗುಲ ಪುದ್ಗಲಾಃ ॥೧೪೭೧॥
ವೇತಾಲಭಲ್ಲ ಮಲ್ಲಾಶ್ಚ ಪುರೋಡಾಶೋಽಪಿ ಪಟ್ಟಿಶಃ ।
ಕುಲ್ಮಾಷೋ ರಭಸಶ್ಚೈವ ಸಕಟಾಹಃ ಪತದ್ಗ್ರಹಃ ॥೧೪೭೨॥

ಇತಿ ಪುಲ್ಲಿಂಗಶೇಷಃ

ದ್ವಿಹೀನೇಽನ್ಯಚ್ಚ ಖಾರಣ್ಯ ಪರ್ಣಶ್ವಭ್ರಹಿಮೋದಕಮ್ ।
ಶೀತೋಷ್ಣಮಾಂಸರುಧಿರ ಮುಖಾಕ್ಷಿದ್ರವಿಣಂ ಬಲಮ್ ॥೧೪೭೩॥

ಘುಣ — ಕ್ರಿಮಿವಿಶೇಷ. ದೃತಿಃ = ಚರ್ಮದ ಚೀಲ. ಸೀಮಂತಃ = ಬೈತಲೆ. ಹರಿತಃ — ಪಕ್ಷಿವಿಶೇಷ ರೋಮಂಥಃ — ಮೆಲುಕು ಹಾಕುವಾಗ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ನೊರೆ ಉದ್ಗೀಥಃ - ಸಾಮವೇದದ ಪ್ರಣವ. ಬುದ್ಬುದಃ — ನೀರಿನಗುಳ್ಳೆ ಕಾಸಮರ್ದಃ —ನಸುಗನ್ನೀಗಿಡ. ಅರ್ಬುದಃ—ಒಂದು ಬಗೆಯ ಹಣ್ಣು. ಕುಂದಃ — ಮಲ್ಲಿಗೆ ಫೇನಃ — ನೊರೆ ಸ್ತೂಪಃ — ಮಣ್ಣುದಿಣ್ಣೆ. ಯೂಪಃ — ಯಾಗ ದಲ್ಲಿ ಪಶು ಕಟ್ಟುವ ಸ್ತಂಭ. ಆತಪಃ ನಾಭಿಃ - ಒಬ್ಬ ರಾಜ ಕುಣಪಃ — ಬಾಣ ಭೇದ ಕುಂತಾಯುಧ. ಕ್ಷುರಃ — ಕ್ಷೌರದಕತ್ತಿ, ಚಾಕು ಮೊದಲಾದುವುಗಳು, ಕ್ಷುಂಪ್ರಃ — ಬಾಣವಿಶೇಷ. ಚುಕ್ರಃ — ನೀರುಜೊಂಬೆ. ಗೋಲಃ - ಗುಂಡಾದ ಉಂಡೆ ಇಂದ್ರಿಯಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಾದ ಅವಯವ ವಿಧವೆಯಮಗ. ಹಿಂಗುಲಃ — ಇಂಗಳೀಕ. ಪುದ್ಗಲಃ—ಜೈನರ ಜೀವಾತ್ಮ ಪರಮಾಣು. ಭೇತಾಳಃ — ಪಿಶಾಚ ಮೊದಲಾದವುಗಳು. ಮಲ್ಲಃ — ಜಟ್ಟಿ. ಭಲ್ಲಃ — ಆಯುಧ ವಿಶೇಷ. ಪುರೋ ಡಾಶಃ - ಹಿಟ್ಟಿನ ಹೋಮದ್ರವ್ಯ, ಪಟ್ಟಿಸಃ - ಒಂದುಬಗೆಯ ಆಯುಧ. ಕುಲ್ಮಾಷಃ — ಅರ್ಧಬೆಂದ ಗೋದಿ ಮುಂತಾದ ಧಾನ್ಯ. ರಭಸಃ - ತ್ವರೆ. ಕಟಾಹಃ—ಪಾತ್ರ ವಿಶೇಷ. ಪತದ್ಗಹಃ - ಇಕ್ಕಳ. ಹೀಗೆ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ವಿಶೇಷ ಶಬ್ದಗಳು ಮುಗಿದಿವೆ.

ಅನ್ಯತ್‌ದ್ವಿಹೀನೇ - ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಪುಲ್ಲಿಂಗಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾದ ಮುಂದೆ ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಪದಗಳು ನಪುಂಸಕದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತವೆ 'ತೃತೀಯೇಽನ್ಯಚ್ಚ, ನಪುಂಸಕೇಽ ನ್ಯತ್' ಎಂಬ ಪಾಠದಲ್ಲಿಯೂ ಇದೇ ಅರ್ಥ.

ಖಾರಣ್ಯ - ಇತಿ - ಖಂ ಆರಣ್ಯಂ ಪರ್ಣಂ ಶ್ವಭ್ರಂ ಹಿಮಂ ಉದಕಂ ಶೀತರ ಉಷ್ಣಂ ಮಾಂಸಂ ರುಧಿರಂ ಮುಖಂ ಅಕ್ಷಿ ದ್ರವಿಣಂ

ಫಲಹೇಮ ಶುಲ್ಬಲೋಹ ಸುಖದುಃಖ ಶುಭಾಶುಭಮ್ ।
ಜಲಪುಷ್ಪಾಣಿ ಲವಣಂ ವ್ಯಂಜನಾನ್ಯನುಲೇಪನಮ್ ॥೧೪೭೪॥
(ಭಯಾಮೃತ ಶಕೃದ್ವಸ್ತ್ರ ಜಾಪಾಭರಣಲಾಂಛನಂ ।
ದಾವೌಷಧಮೃಧಾಪತ್ಯ ಹೃದಯೋದರ ಕಾಕುದಂ ॥೧೪೭೫॥
ಪತ್ತ್ರ ನಾ ಜಿರ ಶೃಂಗಾರ್ಮದ್ವಾರ ಬರ್ಹೋಡುಮಾನಸಂ ।
ಧ್ವಾಂತಂ ಚಾವ್ಯಕ್ತ ಲಿಂಗಸ್ಯ ಭಣಿತೌಯತ್ರ್ಪಯುಜ್ಯತೆ. ॥೧೪೭೬॥)
ಕೋಟ್ಯಾಃ ಶತಾದಿಸಂಖ್ಯಾನ್ಯಾ ವಾ ಲಕ್ಷಾ ನಿಯುತಂ ಚತತ್ ।
ದ್ವ್ಯಚ್ಕಮುಸಿಸು ಸನ್ನಂತಂ ಯದನಾಂತಮಕರ್ತರಿ ॥೧೪೭೭॥

ಬಲಂ ಫಲಂ ಹೇಮ ಶುಲ್ಬಂ ಲೋಹಂ ಸುಖಂ ದುಃಖಂ ಶುಭಂ ಅಶುಭಂ ಜಲಂ ಪುಷ್ಪಂ ಲವಣಂ ವ್ಯಂಜನಂ ಅನುಲೇಪನಂ (ಭಯಂ – ೧೨ ಇತ್ಯಾದಿ ಅಧಿಕ ಪಾಠ) ಇತ್ಯಾದಿ ಶಬ್ದಗಳೂ ಅವುಗಳ ಪರ್ಯಾಯ ಪದಗಳೂ ವಿಶೇಷವಿಧಿಯಿಂದ ಭಾದಿಸಲ್ಪಡದಿರುವಾಗ ನಪುಂಸಕಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಅವ್ಯಕ್ತ — ಇತಿ. ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗನೆಂದಾಗಲೀ ಪುಲ್ಲಿಂಗವೆಂದಾಗಲೀ ತಿಳಿಯದಿರುವ ವಸ್ತುವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ವಾ ಶಬ್ದವು ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆಯೋ ಅದು ನಪುಂಸಕವಾಗುತ್ತದೆ ಉದಾ— ಸ್ತ್ರೀವಾ ಪುಮಾನ್ ವಾ ಕಿಂ ತಸ್ಯ ಜಾತಂ ತತ್ ಬ್ರೂಹಿ ಪಂಡಿತ.

- ಕೋಟ್ಯಾಶ್ಯತಾದಿ ಸಂಖ್ಯಾನ್ಯಾ— ಕೋಟಿಗಿಂತಲೂ ಇತರವಾದ ಶತಸಹಸ್ರಾದಿ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕಗಳು ವಿಶೇಷವಿಧಿ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ನಪುಂಸಕಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಕೋಟಿ ಶಬ್ದವು ನಿತ್ಯಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ.

ವಾಲಕ್ಷಾ — ಇತಿ. ನಿಯುತವೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಲಕ್ಷಶಬ್ದವು ವಿಕಲ್ಪವಾಗಿ ನಪುಂಸಕವಾಗುತ್ತದೆ. (ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗವೂ ಆಗುತ್ತದೆ.)

ದ್ವ್ಯಚ್ಕಮುಸಿಸುಸನ್ನಂತಂ—ಎರಡು ಸ್ವರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅಸ್ ಇಸ್ ಉಸ್ ಅನ್‌ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತ ಶಬ್ದಗಳು ನಪುಂಸಕಗಳು. ಅಸಂತಕ್ಕೆ — ಸರ್ಪಿಸ್ - ಸರ್ಪಿಃ ಇಸಂತಕ್ಕೆ - ಹವಿಸ್ - ಹವಿಃ ಉಸಂತಕ್ಕೆ – ಧನುಸ್– ಧನುಃ ವಪುಷ್ –ವಪುಃ ಅನ್ನಂತಕ್ಕೆ–ಸಾಮನ್–ನಾಮ॥

ಯದನಾಂತಮಕರ್ತರಿ – ಕರ್ತ್ರರ್ಥವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾದ ಕರಣಾಧಿಕರಣಭಾವಾದ್ಯರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ನಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಲ್ಯುಡಾದಿಪ್ರತ್ಯಯಗಳಿಗೆ ಆದೇಶವಾದ ಅನ ಎಂಬುದು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪದಗಳು ನಪುಂಸಕಗಳು ಕರಣಾರ್ಥಕ್ಕೆ – ಸಾಧ್ಯತೇ ಅನೇನ ಇತಿ ಸಾಧನಂ ಅಧಿಕರಣಾರ್ಥಕ್ಕೆ – ಅಧಿಕ್ರಿಯತೇ ಅಸ್ಮಿನ್ ಇತಿ – ಅಧಿಕರಣಂ ಭಾವಾರ್ಥಕ್ಕೆ – ಪಚನಂ ಹವನಂ–ಇತ್ಯಾದಿ.

ತ್ರಾಂತಂ ಸಲೋಪಧಂ ಶಿಷ್ಟಂ ರಾತ್ರಂ ಪ್ರಾಕ್ ಸಂಖ್ಯಯಾನ್ವಿತಮ್ ।
ಪಾತ್ರಾದ್ಯದಂತ್ಯೈರೇಕಾರ್ಥೋ ದ್ವಿಗುರ್ಲಕ್ಷ್ಯಾನು ಸಾರತಃ ॥ ೧೪೭೮ ॥
ದ್ವಂದ್ವೈಕತ್ವಾವ್ಯಯೀಭಾವೌ ಪಥಃ ಸಂಖ್ಯಾವ್ಯಯಾತ್ಪರಃ ।
ಷಷ್ಠ್ಯಾಶ್ಛಾಯಾ ಬಹೂನಾಂ ಚೇದ್ವಿಚ್ಛಾಯಂ ಸಂಹತೌ ಸಭಾ ॥ ೧೪೭೯ ॥

ತ್ರಾಂತಂ ಸಲೋಪಧಂ ಇಷ್ಟಂ — ತ್ರ ಎಂಬುದು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪತ್ರ ಗಾತ್ರ ಕಳತ್ರ ಮುಂತಾದವುಗಳೂ ಲಕಾರವೇ ಉಪಧೆಯಾಗಿರುವ ಕುಲ ಫಲ ಜಲ ಮುಂತಾದವುಗಳೂ ವಿಶೇಷವಿಧಿ ಬಾಧೆ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ನಪುಂಸಕಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಕೆಲವರು ಸಲೋಪಧಂ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಕಾರೋಪಧೆಗಳೂ ಲಕಾರೋಪಧೆಗಳೂ ಎಂದು ಅರ್ಥಹೇಳಿ ಯವಸ ಬಿಸಾದಿಗಳು ನಪುಂಸಕಗಳೆಂದು ಅರ್ಥ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ತ್ರಾಂತಂ ಸನೋಪಧಂ — ಎಂದು ಪಾಠ ಮಾಡಿ ಕೇವಲ ತ್ರಾಂತಗಳಾದ ಪಾತ್ರ ಕಳತ್ರ ಮುಂತಾದವುಗಳೂ ಸಕಾರೋಪಧವಾಗಿರುವ ತ್ರಾಂತಗಳಾಗಿರುವ ವಸ್ತ್ರ ಶಸ್ತ್ರಾದಿಗಳೂ ತ್ರಾಂತಗಳಾದ ನಕಾರೋಪಧಗಳಾದ ಅಂತ್ರ (ಅನ್ ತ್ರ) ತಂತ್ರಾದಿಗಳೂ ನಪುಂಸಕಗಳಾಗುತ್ತವೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ರಾತ್ರಂ ಪ್ರಾಕ್ ಸಂಖ್ಯಯಾನ್ವಿತಂ — ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕವೇ ಪೂರ್ವಪದವಾಗಿರುವ ರಾತ್ರಶಬ್ದವು ನಪುಂಸಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಉದಾ :— ಗಣರಾತ್ರಂ ತ್ರಿರಾತ್ರಂ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಪಾತ್ರಾದ್ಯದಂತ್ಯೈರೇಕಾರ್ಥೋ ದ್ವಿಗುರ್ಲಕ್ಷ್ಯಾನುಸಾರತಃ — ಪಾತ್ರ ಮುಂತಾದ ಅಕಾರಾಂತ ಶಬ್ದಗಳೇ ಉತ್ತರಪದವಾಗಿರುವ (ಏಕಾರ್ಥ) ಸಮಾಹಾರಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವ ದ್ವಿಗುಸಮಾಸವು (ಲಕ್ಷ್ಯಾನುಸಾರತಃ) ಪ್ರಯೋಗಾನುಸಾರವಾಗಿ ನಪುಂಸಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಉದಾ :—ಪಂಚಪಾತ್ರಂ ತ್ರಿಭುವನಂ ಚತುರ್ಯುಗಂ ಇತ್ಯಾದಿ. ತ್ರಿಲೋಕೀ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಅಪವಾದ.

ದ್ವಂದ್ವೈಕತ್ವಾವ್ಯಯೀಭಾವೌ — ಸಮಾಹಾರ ದ್ವಂದ್ವ ಅವ್ಯಯೀಭಾವ ಸಮಾಸಗಳು ನಪುಂಸಕವಾಗುತ್ತವೆ. ಉದಾ :— ಸಮಾಹಾರ ದ್ವಂದ್ವಕ್ಕೆ —ಪಾಣಿಪಾದಂ ಅಕ್ಷಬಲೀವರ್ದಂ — ಅವ್ಯಯೀಭಾವಕ್ಕೆ — ಉಪಕುಂಭಂ ಯಥಾವಿಧಿ — ಇತ್ಯಾದಿ.

ಪಥಃ ಸಂಖ್ಯಾವ್ಯಯಾತ್ಪರಃ — ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕ ಅವ್ಯಯ ಪದಗಳೂ ಇವುಗಳಿಗಿಂತ ಪರಃ = ಬೇರೆಯಾದ ಅಂದರೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಸಮಾಸ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಪಥ ಶಬ್ದವು ವಿಶೇಷ ವಿಧಿಯಿಂದ ಬಾಧಿಸಲ್ಪಡದಿರುವಾಗ ನಪುಂಸಕ. ಸಂಖ್ಯಾಪೂರ್ವಕ್ಕೆ — ತ್ರಿಪಥಂ ಚತುಷ್ಪಥಂ ಅವ್ಯಯ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ — ವಿಪಥಂ ದುಷ್ಪಥಂ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಷಷ್ಠ್ಯಾಶ್ಛಾಯಾ ಬಹೂನಾಂ ಚೇದ್ವಿಚ್ಛಾಯಂ — 'ಷಷ್ಠ್ಯಾಃ' ಎಂಬ

ಶಾಲಾಽರ್ಥಾಪಿ ಪರಾರಾಜಾಮನುಷ್ಯಾರ್ಥಾದ ರಾಜಕಾತ್ ।
ದಾಸೀಸಭಂ ನೃಪಸಭಂ ರಕ್ಷಃಸಭಮಿಮಾ ದಿಶಃ ॥ ೧೪೮೦ ॥
ಉಪಜ್ಞೋಪಕ್ರಮಾಂತಶ್ಚ ತದಾದಿತ್ವಪ್ರಕಾಶನೇ ।
ಕೋಪಜ್ಞ ಕೋಪಕ್ರಮಾದಿ ಕಂಥೋಶೀನರ ನಾಮಸು ॥ ೧೪೮೧ ॥

ಪದವು 'ಕಂಥೋಶೀನರ ನಾಮಸು' ಎಂದು ಹೇಳುವವರೆಗೆ ಅನುವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ. ಷಷ್ಠ್ಯಂತಕ್ಕಿಂತ ಪರವಾದ ಛಾಯಾಶಬ್ದವು ಅಂತವಾಗಿರುವ ತತ್ಪುರುಷ ಸಮಾಸವೂ ಛಾಯಾ ಶಬ್ದವು ಬಹು ಸಂಬಂಧಿಯಾಗಿರುವಾಗಲೂ ನಪುಂಸಕವಾಗುತ್ತದೆ. ವೀನಾಂ — ಪಕ್ಷಿಗಳ ಛಾಯಾ = ವಿಚ್ಛಾಯಂ — ಇತ್ಯಾದಿ.

ಸಂಹತೌ ಸಭಾ ॥ ಶಾಲಾರ್ಥಾಪಿ ಪರಾರಾಜಾ ಮನುಷ್ಯಾರ್ಥಾದರಾಜ ಕಾತ್ । ದಾಸೀಸಭಂ ನೃಪಸಭಂ ರಕ್ಷಸ್ಸಭಮಿಮಾದಿಶಃ ॥

ಷಷ್ಠ್ಯಂತಕ್ಕೆ ಪರವಾದ ಸಮೂಹಾರ್ಥ ಕೊಡುವ ಸಭಾಶಬ್ದವೇ ಅಂತವಾದ ತತ್ಪುರುಷವು ನಪುಂಸಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಶಬ್ದ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತಗಳಾದ ರಾಜಪರ್ಯಾಯ ಪದಗಳು (ಅಮನುಷ್ಯಾರ್ಥಾತ್) ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ರಾಕ್ಷಸ ಪಿಶಾಚಾದಿ ವಾಚಕಗಳು ಇವುಗಳಿಗಿಂತ ಪರವಾಗಿರುವ ಶಾಲಾರ್ಥಕವಾಗಿರುವ ಸಭಾಶಬ್ದವು ಅಂತವಾದ ತತ್ಪುರುಷವು ನಪುಂಸಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಮೊದಲನೇದಕ್ಕೆ — ದಾಸೀಸಭಂ ರಾಜಪರ್ಯಾಯಗಳ ಮುಂದಿರುವುದಕ್ಕೆ — ನೃಪಸಭಂ ಅಮನುಷ್ಯಾರ್ಥಕಕ್ಕೆ — ರಕ್ಷಸ್ಸಭಂ ಪಿಶಾಚಸಭಂ — ಇತ್ಯಾದಿ. ಇಮಾದಿಶಃ — ಎಂದುದರಿಂದ ಈ ಪ್ರಕಾರ ಉದಾಹರಣೆ ಊಹಿಸಿ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದರ್ಥ.

ಉಪಜ್ಞೋಪಕ್ರಮಾಂತಶ್ಚ ತದಾದಿತ್ವ ಪ್ರಕಾಶನೇ । ಕೋಪಜ್ಞ ಕೋಪ ಕ್ರಮಾದಿ—ಯಾವ ಉಪದೇಶವೂ ಇಲ್ಲದೆ ತಾನಾಗಿಯೇ ಮೊದಲು ತಿಳಿದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಜ್ಞಾ ಎಂದೂ ಒಬ್ಬರೂ ಹೇಳದೆ ತಾನಾಗಿಯೇ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿರುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಕ್ರಮವೆಂದೂ ಹೆಸರು. ಇಂತಹ ಉಪಜ್ಞಾ ಉಪಕ್ರಮಗಳು ಅಂತವಾಗಿರುವ ಷಷ್ಠೀ ತತ್ಪುರುಷ ಸಮಾಸಗಳು ನಪುಂಸಕಗಳು ಆಗುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿ ತದಾದಿತ್ವ ಪ್ರಕಾಶನವಿರಬೇಕು, ಅಂದರೆ ಉಪಜ್ಞೋಪ ಕ್ರಮಗಳು ಮೊದಲು ಬಂದದ್ದಾಗಿರಬೇಕು. ಕಸ್ಯ ಉಪಜ್ಞಾ — ಕೋಪಜ್ಞಂ, ಕಸ್ಯ ಉಪಕ್ರಮಂ — ಕೋಪಕ್ರಮಂ ಕ ಎಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಾ, ಆತನಿಂದ ಒಬ್ಬರೂ ಹೇಳದೇ ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು ವೇದ, ಅವನಿಂದ ಯಾರು ಹೇಳದೆ ಮೊದಲು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದು ಜಗತ್ತು, ಆದಿ ಪದದಿಂದ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯಿಂದ ಮೊದಲು ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು 'ಪ್ರಾಚೇತಸೋಪಜ್ಞಂ' = ರಾಮಾಯಣ, ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು. **ಕಂಥೋಶೀನರ ನಾಮಸು** — ಉಶೀನರ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಂಜ್ಞಾ ವಿಷಯಕವಾದ ಕಂಥಾ ಶಬ್ದವೇ ಅಂತವಾದ ಷಷ್ಠೀ

ಭಾವೇ ನಣಕಚಿದ್ವ್ಯೋಽನ್ಯೇ ಸಮೂಹೇ ಭಾವಕರ್ಮಣೋಃ ।
ಅದಂತಪ್ರತ್ಯಯಾಃ ಪುಣ್ಯಸುದಿನಾಭ್ಯಾಂ ತ್ವಹಃ ಪರಃ ॥ ೧೪೮೩ ॥
ಕ್ರಿಯಾವ್ಯಯಾನಾಂ ಭೇದಕಾನ್ಯೇಕತ್ವೇಽಪ್ಯುಕ್ಥ ತೋಟಕೇ ।
ಚೋಚಂ । ಪಿಚ್ಛಂ । ಗೃಹ ಸ್ಥೂಣಂ । ಕಿರೀಟಂ । ಮರ್ಮ ಯೋಜನನಪ್ ॥೧೪೮೪॥
ರಾಜಸೂಯಂ । ವಾಜಪೇಯಂ । ಗದ್ಯ ಪದ್ಯೇ । ಕೃತೌ ಕವೇಃ ।

ತತ್ಪುರುಷವು ನಪುಂಸಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಸೌಶಮೀನಾಂ ಕಂಥಃ, ಸೌಶಮಿಕಂಥಂ, ಹೀಗೆಯೇ ಅಹ್ವರಕಂಥಂ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಭಾವೇ ನಣ ಕಚಿದ್ವ್ಯೋಽನ್ಯೇ ಸಮೂಹೇ ಭಾವಕರ್ಮಣೋಃ । ಅದಂತಪ್ರತ್ಯಯಾಃ —ನಣಕಚಿದ್ವ್ಯಃ=ನಪ್ರತ್ಯಯ, ಣಪ್ರತ್ಯಯಃ ಕಪ್ರತ್ಯಯ ಚಕಾರೇತ್ಸಂಜ್ಞೆಯಾಗಿರುವ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ, ಭಾವೇ= ಧಾತ್ವರ್ಥದಲ್ಲಿ. ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕೃತ್‌ಪ್ರತ್ಯಯಗಳೂ, ಸಮೂಹಾರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ, ಭಾವಾರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ, ಕರ್ಮಾರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಕಾರಾಂತತದ್ಧಿತ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳೂ ಅಂತವಾಗಿರುವ ಶಬ್ದಗಳು ನಪುಂಸಕಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಭಾವಾರ್ಥ ದಲ್ಲಿ ಕೃತ್ಪ್ರತ್ಯಯಕ್ಕೆ - ನಪ್ತವ್ಯಂ, ವಸಿತವ್ಯಂ । ಅಕಾರಾಂತತದ್ಧಿತಪ್ರತ್ಯಯಾಂ ತಕ್ಕೆ ಸಮೂಹಾರ್ಥದಲ್ಲಿ - ಭಿಕ್ಷಾಣಾಂ ಸಮೂಹಃ - ಭೈಕ್ಷಂ, ಗಾರ್ಭಿಣಂ, ಯೌವತಂ ಇತ್ಯಾದಿ. ಭಾವಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ - ಶುಕ್ಲಸ್ಯ ಭಾವಃ ಕರ್ಮವಾ ಶೌಕ್ಲ್ಯಂ, ಹೀಗೆಯೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಂ ಇತ್ಯಾದಿ. ನಪ್ರತ್ಯಯಾಂತವಾದರೆ ಪುಲ್ಲಿಂಗ, ಉದಾ: - ಯತ್ನಃ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಪುಣ್ಯ ಸುದಿನಾಭ್ಯಾಂ ತ್ವಹಃಪರಂ - ಪುಣ್ಯ ಸುದಿನ ಶಬ್ದಗಳಿಗಿಂತ ಪರವಾದ ಸಮಾಸಾಂತಪ್ರತ್ಯಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅಹಃಶಬ್ದವು ನಪುಂಸಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಪುಣ್ಯಾಹಂ, ಸುದಿನಾಹಂ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಕ್ರಿಯಾವ್ಯಯಾನಾಂ ಭೇದಕಾನ್ಯೇಕತ್ವೇಽಪಿ - ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೂ, ಅವ್ಯಯ ಗಳಿಗೂ, (ಭೇದಕಾನಿ) ವಿಶೇಷಣಗಳಾದ ಶಬ್ದಗಳು ನಪುಂಸಕಗಳು, ಅವು ಏಕವಚನಾಂತಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣಕ್ಕೆ - ಮಂದಂ ಪಚತಿ, ಮೃದು ಪಚತಿ. ಅವ್ಯಯ ವಿಶೇಷಣಗಳಿಗೆ - ಶ್ವಶ್ಶೋಭನಂ, ಶ್ವೋರಮಣೀಯಂ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಉಕ್ಥ ತೋಟಕೇ । ....ಬಾಹ್ಲೀಕಂ । - ಲಕ್ಷಣರೀತಿಯಿಂದ ನಪುಂಸಕ ಲಿಂಗವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಶಬ್ದ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ನಪುಂಸಕವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಉಕ್ಥಶಬ್ದವನ್ನಾರಂಬಿಸಿ ಬಾಹ್ಲಿ ಶಬ್ದದವರೆಗೆ

ಮಾಣಿಕ್ಯ ಭಾಷ್ಯ । ಸಿಂದೂರ । ಚೀರ । ಚೀವರ । ಪಿಂಜರಮ್ ॥ ೧೪೮೪ ॥
ಲೋಕಾಯತಂ । ಹರಿತಾಲಂ । ವಿದಲ । ಸ್ಥಾಲ । ಬಾಹ್ಲಿಕಮ್ ।

ಇತಿ ನಪುಂಸಕಸಂಗ್ರಹಃ

ಪುಂನಪುಂಸಕಯೋಃ ಶೇಷೋಽರ್ಧರ್ಚಪಿಣ್ಯಾಕ ಕಂಟಕಾಃ ॥ ೧೪೮೫ ॥
ಮೋದಕಸ್ತಂಡಕಷ್ಟಂಕಃ ಶಾಟಕಃ ಕರ್ಪಟೋಽರ್ಬುದಃ ।
ಪಾತಕೋದ್ಯೋಗ ಚರಕ ತಮಾಲಾಮಲಕಾ ನಡಃ ॥ ೧೪೮೬ ॥
ಕುಷ್ಠಂ ಮುಂಡಂ ಶೀಧು ಬುಸ್ತಂ ಕ್ಷ್ವೇಡಿತಂ ಕ್ಷೇಮ ಕುಟ್ಟಿಮಮ್ ।
ಸಂಗಮಂ ಶತಮಾನಾರ್ಮ ಶಂಬಲಾವ್ಯಯ ತಾಂಡವಮ್ ॥ ೧೪೮೭ ॥

ಹೇಳಿದ ೨೩ ಶಬ್ದಗಳು ನಪುಂಸಕಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಉಕ್ಥಂ = ಸಾಮ ವೇದದ ಒಂದು ಭಾಗ. ಚೋಚಂ = ಭುಕ್ತಶೇಷಪದಾರ್ಥ. ಸ್ಥಾಲಂ = ಊಟ ಮಾಡುವ ತಟ್ಟೆ, ಇತ್ಯಾದಿ.

ನಪುಂಸಕಲಿಂಗವಿಶೇಷ ಮುಗಿದಿದೆ

ಪುಂನಪುಂಸಕಯೋಃ ಶೇಷಃ – ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಸ್ತ್ರೀ ನಪುಂಸಕಯೋಃ ಎಂದು ಹೇಳುವವರೆಗೆ ಇರುವ ೩೨ ಪದಗಳು ಪುಲ್ಲಿಂಗನಪುಂಸಕಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತವೆ ಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಶೇಷಃ – ಈ ಪುನ್ನಪುಂಸಕ ವಿವರಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಅರ್ಧರ್ಚಾದಿಗಳು ಪುಂನಪುಂಸಕಗಳು.

ಅರ್ಧರ್ಚಪಿಣ್ಯಾಕ....ಚಮಸಕ್ಕಸೌ — ಪುಂನಪುಂಸಕಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುವ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಯೋಗಾನುಸಾರ ಲಿಂಗವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಅರ್ಧರ್ಚಃ – ಋಕ್ಕಿನ ಅರ್ಧಭಾಗ. ಪಿಣ್ಯಾಕಃ – ಹಿಂಡಿ, ಇಂಗು. ಕಂಟಕಃ – ಮುಳ್ಳು, ಕ್ಷುದ್ರಶತ್ರು, ರೋಮಾಂಚ. ತಂಡಕಃ – ಅಲಂಕಾರ ವಿಶೇಷ. ಟಂಕಃ – ಉಳಿ. ಶಾಟಕಃ – ಸಣ್ಣವಸ್ತ್ರ. ಖರ್ವಟಃ – ೧೦ ಗ್ರಾಮಗಳ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿ, ಮುಳ್ಳು ಬೇಲಿಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಗ್ರಾಮ. ಕರ್ಪಟಃ – (ಪಾ) ಕೌಪೀನ. ಅರ್ಬುದಃ – ದಂತರೋಗ, ಸಂಖ್ಯಾ ವಿಶೇಷ. ಪಕ್ಷಿ. ಮಾಂಸ. ನಡಃ – ತೃಣವಿಶೇಷ. ಶೀಧುಃ – ಹೆಂಡ. ಪುಸ್ತಂ – ಪುಸ್ತಕ, ಬುಸ್ತಂ ಎಂದಿದ್ದರೆ ಮಾಂಸ. ಕ್ಷ್ವೇಡಿತಂ – ಸಿಂಹನಾದ. ಕುಟ್ಟಿಮಂ – ಅಮೃತಶಿಲೆ ಮುಂತಾದ ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಿದಜಗಲಿ. ಶತಮಾನಂ – ಹಲತೂಕದ ಬೆಳ್ಳಿ, ಕೊಳಗಧಾನ್ಯ. ಅರ್ಮ – ನೇತ್ರರೋಗ. ಶಂಬಳಂ

ಕವಿಯಂ ಕಂದ ಕಾರ್ಪಾಸಂ ಪಾರಾವಾರಂ ಯುಗಂಧರವ್ |
ಯೂಷಂ ಪ್ರಗ್ರೀವಪಾತ್ರೀವೇ ಯೂಷಂ ಚಮಸಚಿಕ್ಕಸೌ ||೧೪೪೮||
ಅರ್ಧರ್ಚಾದೌ ಘೃತಾದೀನಾ ಪುಂಸ್ತ್ವಾದ್ಯಂ ವೈದಿಕಂಧ್ರುವವ್ |
ತನ್ನೋಕ್ತಮಿಹ ಲೋಕೇಽಪಿ ತಜ್ಜೇದಸ್ತ್ಯಸ್ತು ಶೇಷವತ್ ||೧೪೪೯||

ಇತಿ ಪುನ್ನಪುಂಸಕಸಂಗ್ರಹಃ

ಸ್ತ್ರೀ ಪುಂಸಯೋರಪತ್ಯಾಂತಾ ದ್ವಿ ಚತುಃ ಷಟ್ ಪದೋರಗಾಃ |

– ಸಂಬಳಿ ಬುತ್ತಿ ಮುಂತಾದವು. ಕವಿಕಂ = ಕಣ. ಪ್ರೂಯಂ – ಕೀವು ಕಜ್ಜಿ, ಕುರು, ಹುಣ್ಣು. ಪ್ರಗ್ರೀವಂ – ಗವಾಕ್ಷ' ದಿಡ್ಡಿ ಬಾಗಿಲು. ಪಾತ್ರೀವಂ – ಯಜ್ಞೋಪಕರಣ. ಯೂಷಂ – ತೊಗರಿ, ಕಡಲೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಬೇಯಿಸಿ ಬಸಿದ ಕಟ್ಟು. ಚಿಕ್ಕಸಂ – ಗೋಧಿ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಹಿಟ್ಟು.

ಅರ್ಧರ್ಚಾದೌ .... ಶೇಷವತ್ || – ಅರ್ಧರ್ಚಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಘೃತಕ್ಷೀರಾದಿ ಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಹೇಳಿದೆಯೋ ಅದು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ವೇದಸಿದ್ಧವಾದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಲ್ಲ. 'ಶೇಷಂ ತು ಜ್ಞೇಯಂ ಶಿಷ್ಟಪ್ರಯೋಗತಃ' ಎಂದು ಮುಂದೆ ಹೇಳು ವುದರಿಂದ ಶಿಷ್ಟಪ್ರಯೋಗಾನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ಲಿಂಗವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಬೇಕೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ.

ಪುಂನಪುಂಸಕ ಪದಗಳು ಮುಗಿದಿವೆ

ಸ್ತ್ರೀ ಪುಂಸಯೋಃ – ಇದು 'ಸ್ತ್ರೀ ನಪುಂಸಕಯೋಃ' ಎಂದು ಹೇಳುವ ವರೆಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ.

ಅಪತ್ಯಾಂತಾಃ – ಅಪತ್ಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಲ್ಪಡುವ ಅಣ್, ಇಞ್ ಮುಂತಾದ ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತ ಪದಗಳು ಪುಲ್ಲಿಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ವರ್ತಿಸುತ್ತವೆ. ಉದಾ– ಉಪಗೋಃ ಅಪತ್ಯಂ ಓಪಗವಃ, ಔಪಗವೀ, ಹೀಗೆಯೇ ದಾಕ್ಷಿಃ. ದಾಕ್ಷೀ ಗಾರ್ಗ್ಯಃ, ಗಾರ್ಗೀ ಎಂದಾಗುತ್ತವೆ.

ದ್ವಿ ಚತುಃ ಷಟ್ ಪದೋರಗಾಃ – ದ್ವಿಪಾತ್, ಚತುಷ್ಪಾದ, ಷಟ್ಪಾದ ಜಾತಿ ವಾಚಕ ಶಬ್ದಗಳೂ, ಸರ್ಪವಾಚಕ ಪದಗಳೂ ಪುಂ ಸ್ತ್ರೀ ಲಿಂಗಗಳು ದ್ವಿಪಾತ್ – ಪುರುಷಃ, ಪುರುಷೀ, ಕುಕ್ಕುಟಃ, ಕುಕ್ಕುಟೀ. ಚತುಷ್ಪಾದಕ್ಕೆ – ಮೃಗಃ, ಮೃಗೀ. ಷಟ್ಪದಕ್ಕೆ – ಭ್ರಮರಃ, ಭ್ರಮರೀ. ಸರ್ಪವಾಚಕಕ್ಕೆ – ಉರಗಃ ಉರಗೀ. ದ್ವಿಪದಜಾತಿ ಉಪಲಕ್ಷಣವಾದುದರಿಂದ ಮತ್ಸ್ಯಃ, ಮತ್ಸೀ ಎಂದಾಗು ತ್ತದೆ.

ಜಾತಿಭೇದಾಃ ಪುಮಾಖ್ಯಾಶ್ಚ ಸ್ತ್ರೀಯೋಗ್ಯೈಃ ಸಹ ಮಲ್ಲಕಃ ||೧೪೯೦||
ಊರ್ಮಿರ್ವರಾಟಕಃ ಸ್ವಾತಿರ್ವರ್ಣಕೋ ಝಾಟಲಿರ್ಮನುಃ |
ಮೂಷಾ ಸೃಪಾಟೀ ಕರ್ಕಂಧೂರ್ಯಷ್ಟಿಃ ಶಾಟಿ ಕಟೀ ಕುಟೀ ||೧೪೯೧||

ಇತಿ ಸ್ತ್ರೀಪುಂಸಶೇಷಸಂಗ್ರಹಃ

ಸ್ತ್ರೀನಪುಂಸಕಯೋರ್ಭಾವಕ್ರಿಯಯೋಃ ಷ್ಯಞ್ ಕ್ವಚಿಚ್ಚ ವುಞ್ |
ಔಚಿತ್ಯಮೌಚಿತೀ ಮೈತ್ರೀ ಮೈತ್ರ್ಯಂ ವುಞ್ ಪ್ರಾಗುದಾಹೃತಃ ||೧೪೯೩||

ಪುಮಾಖ್ಯಾಶ್ಚ ಸ್ತ್ರೀಯೋಗ್ಯೈಸ್ಸಹ – ಪುರುಷವಾಚಕಗಳಾದ ಪ್ರಷ್ಠಃ. ಗೋಪಾಲಃ, ಗಣಕಃ ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಗಳೂ, (ಸ್ತ್ರೀಯೋಗ್ಯೈಃ) ತನ್ನ ಸಂಬಂಧವಾದ ಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಪುಂ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಗಳಾಗುತ್ತವೆ ಪ್ರಷ್ಠೀ, ಗೋಪಾಲೀ ಗಣಕೀ ಎಂದು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗರೂಪಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸ್ತ್ರೀ ವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಸಂಬಂಧ ಪುರುಷರನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಪುಲ್ಲಿಂಗಗಳಾಗುತ್ತವೆಯೆಂದರ್ಥ. ಆಗ ಸಹ ಪದಕ್ಕೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ ಹೇಳಬೇಕು.

ಮಲ್ಲಕಃ | ಯೋನಿಃ .... ಕುಟೀ – ಲಕ್ಷಣವಾಕ್ಯದಿಂದ ಸ್ತ್ರೀ ಪುಲ್ಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಈಗ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಮಲ್ಲಕ ಪದದಿಂದ ಕುಟೀ ಪದದ ವರೆಗೆ ಉಭಯಲಿಂಗಗಳು. ಮಲ್ಲಕಃ – ಹಣಿತೆ. ದೀಪದ ಪಾತ್ರೆ. ಯೋನಿಃ ವರಾಟಕಃ, ಸ್ವಾತಿಃ ವರ್ಣಕಃ = ಕೆಂಪು ಮುಂತಾದ ಬಣ್ಣ. ಝಾಟಲಃ ಎಕ್ಕೇಗಿಡ. ಮನುಃ, ಮೂಷಃ = ಲೋಹ ಕರಗಿಸುವ ಮೂಸೆ. ಸೃಪಾಟಃ = ಪರಿಮಾಣ ವಿಶೇಷ, ಒಂದುನದೀ. ಕರ್ಕಂಧೂಃ – ಎಳಚೀಗಿಡ. ಯಷ್ಟಿಃ = ಊರುಗೋಲು. ಶಾಟಿಃ, ಕಟೀ, ಕುಟೀ – ಗುಡಿಸಲು (ಇವಕ್ಕೆ ಮಲ್ಲಿಕಾ ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ರೂಪವನ್ನೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಸ್ತ್ರೀ ಪುಲ್ಲಿಂಗಪದಗಳು ಮುಗಿದಿವೆ

'ಸ್ತ್ರೀ ನಪುಂಸಕಯೋಃ' ಎಂಬುದು ಮುಂದೆ 'ತ್ರಿಷು ಪಾತ್ರೀ' ಎಂಬ ಪದದವರೆಗೆ ಅನುವೃತ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾವಕ್ರಿಯಯೋ .... ಪ್ರಾಗುದಾಹೃತಃ – ಭಾವಾರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ, ಕರ್ಮಾರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಧಿಟಲ್ಪಟ್ಟ ಷ್ಯಞ್ ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತಗಳೂ, ವುಞ್ ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತಗಳೂ (ಕ್ವಚಿತ್) ಕೆಲವು ಕಡೆ ಸ್ತ್ರೀ ನಪುಂಸಕಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಷಞಂತಕ್ಕೆ – ಔಚೀತೀ, ಔಚಿತ್ಯಂ, ಮೈತ್ರೀ, ಮೈತ್ರ್ಯಂ ದಿಕ್ಪ್ರದರ್ಶನವಾದುದರಿಂದ

ಷಷ್ಠ್ಯಂತಪ್ರಾಕ್ಪದಾಃ ಸೇನಾ ಛಾಯಾಶಾಲಾಸುರಾನಿಶಾಃ ।
ಸ್ಯಾದ್ವಾ ನೃಪಸೇನಂ ಶ್ವನಿಶಂ ಗೋಶಾಲಮಿತರೇ ಚ ದಿಕ್ ॥ ೧೪೯೩ ॥
ಆಬನ್ನಂತೋತ್ತರಪದೋ ದ್ವಿಗುಶ್ಚಾಪುಂಸಿ ನಶ್ಚ ಲುಕ್ ।
ತ್ರಿಖಟ್ವಂ ಚ ತ್ರಿಖಟ್ವೀಚ ತ್ರಿತಕ್ಷಂ ಚ ತ್ರಿತಕ್ಷ್ಯಪಿ ॥ ೧೪೯೪ ॥

ಇತಿ ಸ್ತ್ರೀನಪುಂಸಕಶೇಷಃ

ತ್ರಿಷು ಪಾತ್ರೀ ಪುಟೀ ಪೇಟೀ ವಾಟೀ ಕುವಲದಾಡಿಮೌ ।

ಸ್ವೈದಗ್ಧೀ, ಸ್ವೈದಗ್ಧ್ಯಂ ಇತ್ಯಾದಿರೂಪಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಕ್ವಚಿತ್ ಎಂದುದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಂ, ಪಾರ್ಥ್ಯಂ, ಶೌಕ್ಲ್ಯಂ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ರೂಪಗಳಿಲ್ಲ. ಅವು ನಪುಂಸಕಗಳೇ ಆಗಿರುತ್ತವೆ. ವುಞಂತಕ್ಕೆ — ಪ್ರಾಗುದಾಹೃತಃ — ಹಿಂದೆ ಮನುಷ್ಯ ವರ್ಗಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಇದರ ರೂಪ ಹೇಳಿದೆ. ಆಹೋಪುರುಷಿಕಾ, ಚೋರಿಕಾ, ಇತ್ಯಾದಿ, ಕ್ವಚಿತ್ ಎಂದುದರಿಂದ ಪಾರ್ಥಕಂ ಇತ್ಯಾದಿ ನಪುಂಸಕಗಳೇ ಆಗಿರುತ್ತವೆ. ವುಞ್ ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಗಳೇ. ಕೆಲವು ನಪುಂಸಕಗಳೇ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಷಷ್ಠ್ಯಂತಪ್ರಾಕ್....ಮಿತರೇ ಚ ದಿಕ್ .... ಷಷ್ಠ್ಯಂತಪದವೇ ಪೂರ್ವಪದವಾಗಿರುವ ಸೇನಾ, ಛಾಯಾ, ಶಾಲಾ, ಸುರಾ, ನಿಶಾ ಶಬ್ದಗಳು ಸ್ತ್ರೀ ನಪುಂಸಕಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತವೆ. ನೃಪಸೇನಾ, ನೃಪಸೇನಂ, ವೃಕ್ಷಛಾಯಾ, ವೃಕ್ಷಛಾಯಂ, ಗೋಶಾಲಾ, ಗೋಶಾಲಂ — ಇತ್ಯಾದಿ

ಆ ಬನ್ನಂತೋ....ತ್ರಿತಕ್ಷ್ಯಪಿ — ಅಬಂತ ಶಬ್ದಗಳೂ, ಅನ್ನಂತ ಶಬ್ದಗಳೂ ಉತ್ತರ ಪದವಾಗಿರುವ ದ್ವಿಗುಸಮಾಸವು ಸ್ತ್ರೀ ನಪುಂಸಕವಾಗುತ್ತದೆ. ನಶ್ಚಲುಕ್ = ಅನ್ನಂತದ ನಕಾರಕ್ಕೆಲೋಪ ಬರುತ್ತದೆ. ಉದಾ :— ತಿಸೃಣಾಂ ಖಟ್ವಾನಾಂ ಸಮಾಹಾರಃ ತ್ರಿಖಟ್ವೀ. ತ್ರಿಖಟ್ವಂ, ಹೀಗೆಯೇ ತ್ರಿತಕ್ಷೀ ತ್ರಿತಕ್ಷಂ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಸ್ತ್ರೀ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗ ಪದಗಳು ಮುಗಿದಿವೆ.

ಪಾತ್ರೀ ಮುಂತಾದ ಆರು ಶಬ್ದಗಳು ಮೂರು ಲಿಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವರ್ತಿಸುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇವು ತ್ರಿಲಿಂಗಗಳು. ಪಾತ್ರಃ ಪಾತ್ರೀ, ಪಾತ್ರಂ — ಇತ್ಯಾದಿ ಭೋಜನ ಪಾತ್ರವೆಂದರ್ಥ. ಪುಟೀ = ದೊನ್ನೆ. ಪೇಟೀ = ಪೆಟ್ಟಿಗೆ. ವಾಟೀ = ಸುತ್ತಲೂ ಆವರಣವಿರುವ ಸ್ಥಳವಿಶೇಷ. ಕುವಲಃ = ಬೋರೆಗಿಡ ದಾಡಿಮಃ — ದಾಳಿಂಬೆಗಿಡ. ಕುವಲ ದಾಡಿಮಗಳು ಫಲವಾಚಕವಾಗುವಾಗ ಕೇವಲ ನಪುಂಸಕಗಳಾಗುತ್ತವೆ.

ತ್ರಿಲಿಂಗಗಳು ಮುಗಿದಿವೆ.

ಪರಂ ಲಿಂಗಂ ಸ್ವಪ್ರಧಾನೇ ದ್ವಂದ್ವೇ ತತ್ಪುರುಷೇಽಪಿ ಚ ।
ಅರ್ಥಾಂತಾಃ ಪ್ರಾದ್ಯಲಂಪ್ರಾಪ್ತಾಪನ್ನ ಪೂರ್ವಾಃ ಪರೋಪಗಾಃ ॥ ೧೪೫ ॥
ತದ್ಧಿತಾರ್ಥೋ ದ್ವಿಗುಃ ಸಂಖ್ಯಾಸರ್ವನಾಮ ತದಂತಕಾಃ ।

ಪರಂ—ಇತಿ. ಸ್ವಪ್ರಧಾನೇ ದ್ವಂದ್ವೇ = ಇತರೇತರಯೋಗದ್ವಂದ್ವದಲ್ಲಿಯೂ ತತ್ಪುರುಷೇಪಿ ಚ (ತತ್) = ತತ್ಪುರುಷ ಸಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ, ಪರಂ ಲಿಂಗಂ = ಪರ ಪದಲಿಂಗವೇ ಬರುತ್ತದೆ. ಇತರೇತರಯೋಗ ದ್ವಂದ್ವಕ್ಕೆ — ಕುಕ್ಕುಟಮ ಯೂರ್ಯೌ, ಮಯೂರೀಕುಕ್ಕುಟೌ. ತತ್ಪುರುಷಕ್ಕೆ — ಅರ್ಧ ಪಿಪ್ಪಲೀ, ಕರಕಿಸ ಲಯಂ — ಇತ್ಯಾದಿ.

ಪರಲಿಂಗಶೇಷ ಮುಗಿದಿದೆ

ಅರ್ಥಾಂತಾಃ — ಇತಿ — ಅರ್ಥಶಬ್ದವೇ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸಮಾಸಗಳೂ ಪ್ರಪರಾ ಮುಂತಾದ ಉಪಸರ್ಗಗಳೂ, ಅಲಂ ಪ್ರಾಪ್ತ. ಆಪನ್ನ ಶಬ್ದಗಳೂ ಪೂರ್ವ ಪದವಾಗಿರುವ ಸಮಾಸಗಳೂ, ತತ್ಪುರುಷಗಳಾದರೂ ಪರಲಿಂಗವನ್ನು ಭಾಧಿಸಿ ವಿಶೇಷ್ಯದ ಲಿಂಗವನ್ನೇ ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಅರ್ಥಾಂತಗಳಿಗೆ — ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಯಾಯಂ — ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾರ್ಥಃ ಸೂಪಃ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾರ್ಥಾ ಯವಾಗೂಃ । ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾರ್ಥಂ ಪಯಃ ॥ ಪ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ — ಅತಿಕ್ರಾಂತಃ ಖಟ್ವಾಂ — ಅತಿಖಟ್ವಃ ಪುರುಷಃ । ಅತಿಖಟ್ವಾ ಸ್ತ್ರೀ । ಅತಿಖಟ್ವಂ ಕುಲಂ — ಇತ್ಯಾದಿ. ಅಲಂ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ — ಅಲಂಜೀವಿಕಾಯೈ — ಅಲಂಜೀವಿಕಃ, ಅಲಂಜೀವಿಕಾ, ಅಲಂಜೀವಿಕಂ ಹೀಗೆಯೇ ಪ್ರಾಪ್ತಜೀವಿಕಃ ಇತ್ಯಾದಿ.

ತದ್ಧಿತಾರ್ಥೇ ದ್ವಿಗುಃ — ತದ್ಧಿತಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ದ್ವಿಗು ಸಮಾಸವು ವಿಶೇಷ್ಯ ಲಿಂಗವುಳ್ಳದ್ದಾಗುತ್ತದೆ. ಉದಾ :— ಪಂಚಸು ಕಪಾಲೇಷು ಸಂಸ್ಕೃತಃ ಪುರೋಡಾಶಃ ಪಂಚಕಪಾಲಃ ಪುರೋಡಾಶಃ । ಪಂಚಕಪಾಲಾ ಯಾವಾಗೂಃ ॥ ಪಂಚಕ ಪಾಲಂ ಹವಿಃ ॥

ಸಂಖ್ಯಾ ಸರ್ವನಾಮ ತದಂತಕಾಃ — ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕ ಸರ್ವನಾಮ ವಾಚಕ ಶಬ್ದಗಳೂ, ಇವೆರಡು ಅಂತವಾಗಿರುವ ಶಬ್ದಗಳೂ ವಿಶೇಷವಿಧಿ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ವಿಶೇಷ್ಯದ ಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಸಂಖ್ಯಾಕ್ಕೆ — ಏಕಃ ಪುರುಷಃ — ಏಕಾಸ್ತ್ರೀ, ಏಕಂ ಕುಲಂ — ಇತ್ಯಾದಿ ॥ ಸರ್ವನಾಮಗಳಿಗೆ — ಸಃ ಪುರುಷಃ, ಸಾ ಸ್ತ್ರೀ, ತತ್ ಕುಲಂ — ಇತ್ಯಾದಿ, ಸಂಖ್ಯಾಂತಗಳಿಗೆ — ಪರಮೈಕಃ, ಪರ ಮೈಕಾ, ಪರಮೈಕಂ — ಇತ್ಯಾದಿ ॥ ಸರ್ವನಾಮಾಂತಕ್ಕೆ —ಪರಮಸರ್ವಃ, ಪರಮ ಸರ್ವಾ, ಪರಮಸರ್ವಂ — ಇತ್ಯಾದಿ.

ಬಹುವ್ರೀಹಿರದಿಙ್ನಾಮ್ನಾಮುನ್ನೇಯಂ ತದುದಾಹೃತವಮ್ ॥ ೧೪೫ ॥
ಗುಣದ್ರವ್ಯಕ್ರಿಯಾಯೋಗೋಪಾಧಿಭಿಃ ಪರಗಾಮಿನಃ ।
ಕೃತಃ ಕರ್ತರ್ಯಸಂಜ್ಞಾಯಾಂ ಕೃತ್ಯಾಃ ಕರ್ತರಿ ಕರ್ಮಣಿ ॥ ೧೪೬ ॥
ಅಣ್ಣಾದ್ಯಂತಾಸ್ತೇನ ರಕ್ತಾದ್ಯರ್ಥೇ ನಾನಾರ್ಥಭೇದಕಾಃ ।

ಬಹುವ್ರೀಹಿಃ — ಇತಿ ದಿಗ್ವಾಚಕ ಶಬ್ದಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾದ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಆಗಿರುವ ಬಹುವ್ರೀಹಿ ಸಮಾಸವು ವಿಶೇಷ್ಯ ಲಿಂಗವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ ತದುದಾಹೃತಂ ಉನ್ನೇಯಂ - ಅದರ ಉದಾಹರಣೆ ಊಹಿಸಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು ಅಂದರೆ ಚಿತ್ರಃ ಪಟಃ ಯಸ್ಯ ಸಃ ಚಿತ್ರಪಟಃ ಪುರುಷಃ ಚಿತ್ರ ಪಟಾ ಸ್ತ್ರೀ, ಚಿತ್ರಪಟಂ ಕುಲಂ – ಇತ್ಯಾದಿ.

ಗುಣದ್ರವ್ಯ – ಇತಿ, ಗುಣ, ದ್ರವ್ಯ. ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತ ವಾಗಿರುವ ಶಬ್ದಗಳು ವಿಶೇಷ್ಯನಿಘ್ನ ಲಿಂಗಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಗುಣೋಪಾಧಿಗೆ ಶುಕ್ಲಃ ಪಟಃ ಶುಕ್ಲಾ ಶಾಟೀ, ಶುಕ್ಲಂ ವಸ್ತ್ರಂ – ಇತ್ಯಾದಿ ದ್ರವ್ಯೋಪಾಧಿಗೆ – ದಂಡೀ ಪುರುಷಃ ದಂಡಿನೀ ಸ್ತ್ರೀ, ದಂಡಿ ಕುಲಂ – ಇತ್ಯಾದಿ ॥ ಕ್ರಿಯೋ – ಪಾಧಿಗೆ – ಪಾಚಕಃ, ಪುರುಷಃ, ಪಾಚಿಕಾ ಸ್ತ್ರೀ, ಪಾಚಕಂ ಕುಲಮ್ ॥

ಕೃತಃ ಕರ್ತರ್ಯಸಂಜ್ಞಾಯಾಂ – ಸಂಜ್ಞಾವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾದ ಕರ್ತ್ರರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕೃತ್‌ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತ ಶಬ್ದಗಳು ವಿಶೇಷ್ಯಲಿಂಗಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಉದಾ: – ಕರ್ತಾ, ಕರ್ತ್ರೀ, ಕರ್ತೃ ॥ ಇತ್ಯಾದಿ ॥ ಸಂಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಂಹಃ, ವ್ಯಾಘ್ರಃ ಎಂದು ಪುಲ್ಲಿಂಗವೇ ಆಗುತ್ತವೆ.

ಕೃತ್ಯಾಃ ಕರ್ತರಿ ಕರ್ಮಣಿ ॥ ಕರ್ತ್ರರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ, ಕರ್ಮಾರ್ಥ ದಲ್ಲಿಯೂ, ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕೃತ್ಯಪ್ರತ್ಯಯಾಂತಪದಗಳು ವಿಶೇಷ್ಯಲಿಂಗಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಕರ್ತ್ರರ್ಥದಲ್ಲಿ – ಭವ್ಯಃ ತರು । ಭವ್ಯಾಃ ಲತಾ । ಭವ್ಯಂ ಫಲಂ ॥ ಕರ್ಮಾರ್ಥ ದಲ್ಲಿ – ವಕ್ತವ್ಯಃ । ವಕ್ತವ್ಯಾ ॥ ವಕ್ತವ್ಯಮ್ ॥ ಭಾವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾತವ್ಯಂ ಇತ್ಯಾದಿ ನಪುಂಸಕವೇ ಆಗುತ್ತವೆ.

ಅಣಾದ್ಯಂತಾಃ .... ಕಾಃ ॥ 'ತೇನರಕ್ತಂ ರಾಗಾತ್' ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಣ್ ಮೊದಲಾದ ತದ್ಧಿತ ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತ ಪದಗಳು' ನಾನಾರ್ಥ ಪದ ಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷಣಗಳಾಗಿ ವಿಶೇಷ್ಯಲಿಂಗ ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಕುಸುಂಭೇನ ರಕ್ತಃ — ಕೌಸುಂಭಃ, ಪಟಃ, ಕೌಸುಂಭೀ ಶಾಟೀ — ಕೌಸುಂಭಂ ವಸ್ತ್ರಂ ಇಂದ್ರೋ ದೇವತಾ ಅಸ್ಯ — ಐಂದ್ರಃ ಪುರೋಡಾಶಃ, ಐಂದ್ರೀ ಋಕ್, ಐಂದ್ರಂ ಹವಿಃ ಇತ್ಯಾದಿ. ಕೆಲವರು ನಾನಾರ್ಥವಾಚಕ ಪದಗಳು ವಿಶೇಷ್ಯ ಲಿಂಗಗಳಾಗುತ್ತವೆ ಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಶಿವೋ ರುದ್ರಃ. ಶಿವಾ ಗೌರೀ, ಶಿವಂ ಭದ್ರಮ್ ॥

ಷಟ್‌ಸಂಜ್ಞಕಾಸ್ತ್ರಿಷು ಸಮಾ ಯುಷ್ಮದಸ್ಮತ್ತಿ ಙವ್ಯಯಮ್ ॥ ೧೪೬ ॥
ಪರಂ ವಿರೋಧೇ ಶೇಷಂ ತು ಜ್ಞೇಯಂ ಶಿಷ್ಟಪ್ರಯೋಗತಃ ।

ಇತಿ ಲಿಂಗಾದಿ ಸಂಗ್ರಹವರ್ಗಃ

ಇತ್ಯಮರ ಸಿಂಹಕೃತೌ ನಾಮಲಿಂಗಾನುಶಾಸನೇ ।
ಸಾಮಾನ್ಯಕಾಂಡಸ್ತೃತೀಯಸ್ಸಾಂಗ ಏವ ಸಮರ್ಥಿತಃ ॥ ೧೪೭ ॥

ಷಟ್ ಸಂಜ್ಞಕಾಃ — ಇತಿ. ಷಟ್‌ಸಂಜ್ಞೆಯಿರುವ (ಷಾಂತ ನಾಂತ ಸಂಖ್ಯಾ ವಾಚಕ) ಶಬ್ದಗಳೂ, ಯುಷ್ಮದ್, ಅಸ್ಮದ್ ಶಬ್ದಗಳೂ; ತಿಙಂತಗಳೂ ಅವ್ಯಯಗಳು, ಮೂರು ಲಿಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೇ ರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. ಷಕಾರಾಂತ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕಕ್ಕೆ — ಷಟ್ ರಸಾಃ । ಷಟ್ ಸ್ತ್ರಿಯಃ । ಷಟ್ ಕುಲಾನಿ. ನಕಾರಾಂತ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕಕ್ಕೆ—ಪಂಚ ಪ್ರಾಣಾಃ । ಪಂಚಸ್ತ್ರಿಯಃ ಪಂಚಫಲಾನಿ ॥ ಕತಿಶಬ್ದಕ್ಕೂ ಷಟ್ ಸಂಜ್ಞೆ ಇದೆ ಕತಿ ಪುರುಷಾಃ ? ಕತಿ ಸ್ತ್ರಿಯಃ ? ಕತಿ ಕುಲಾನಿ. ತ್ವಂ ಪುಮಾನ್, ತ್ವಂ ಸ್ತ್ರೀ, ತ್ವಂ ನಪುಂಸಕಂ ಇತ್ಯಾದಿ । ತಿಙಂತಕ್ಕೆ — ಪಚತಿ ಪುಮಾನ್, ಪಚತಿ ಸ್ತ್ರೀ, ಪಚತಿ ಕುಲಂ ॥ ಅವ್ಯಯಕ್ಕೆ ಉಚ್ಚೈರ್ಗಿರಿಃ । ಉಚ್ಚೈಃ ಶಾಲಾ । ಉಚ್ಚೈಃಕುಲಂ ॥

ಪರಂ ವಿರೋಧೇ' - ಇತರ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಚಾರಿತಾರ್ಥ್ಯಹೊಂದಿದ ಎರಡು ಲಕ್ಷಣಗಳು ಒಂದೇ ಉದಾಹರಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವುದಾದರೆ ಪರವಾದ ಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಲಿಂಗವೇ ಬರುತ್ತದೆ. ಉದಾ : – ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಶೇಷದಲ್ಲಿ ಅಸುರ ಪರ್ಯಾಯ ಪದಗಳು ಪುಲ್ಲಿಂಗಗಳೆಂದು ಹೇಳಿದೆ, ರಾಕ್ಷಸ ಇತ್ಯಾದಿ. ನಪುಂಸಕ ಲಿಂಗ ಶೇಷದಲ್ಲಿ ಅಸಂತಾದಿಗಳು ನಪುಂಸಕಗಳೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಯಶಃ ಇತ್ಯಾದಿ. ಈ ಎರಡು ಲಕ್ಷಣಗಳೂ ರಕ್ಷಃ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಾಗ 'ದ್ವ್ಯಚ್ಕಮಸಿ' – ಎಂಬ ಪರಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಅದು ನಪುಂಸಕ ಎಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಿರೋಧವನ್ನು ಪರಲಕ್ಷಣದಿಂದ ನಿರ್ಣಯಿಸಬೇಕು.

ಶೇಷಂ ತು ಜ್ಞೇಯಂ ಶಿಷ್ಟಪ್ರಯೋಗತಃ — ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳದೇ ಬಿಟ್ಟಿರುವ ನಾಮಗಳನ್ನು ಲಿಂಗಗಳನ್ನೂ ಶಿಷ್ಟರಾದ ಪೂರ್ವ ಮಹಾಕವಿಗಳ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಲಿಂಗಾದಿಸಂಗ್ರಹವರ್ಗ ಮುಗಿದಿದೆ.

ಹೀಗೆ ಅಮರಸಿಂಹ ಮಹಾ ಕವಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾದ ನಾಮಲಿಂಗಾನುಶಾಸನವೆಂಬ ಅಮರಕೋಶದಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಾಂಡವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ವಿಷ್ಣುಮೂರ್ತಿ ಕೃತ ಕನ್ನಡ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ಸಮಾಪ್ತವಾಗಿದೆ.

ಪದಸೂಚೀ

ಅ	ಶ್ಲೋಕಸಂಖ್ಯೆ		ಶ್ಲೋಕಸಂಖ್ಯೆ
ಅ			
ಅ	೧೪೩೯	ಅಂಕಃ	೯೦ ೧೧೨ ೫
ಅಂಕ್ಯಃ	೧೫೮	ಅಂಕುರಃ (ಅಂಕೂರಃ)	೮೫೦
ಅಂಕೋಲಃ (ಟಃ)	೮೨೫	ಅಂಗಂ	೪೪೧
ಅಂಗ	೧೪೩೪, ೧೪೪೬	ಅಂಗಣಂ (ನಂ)	೩೧೭
ಅಂಗದಂ	೪೨೮	ಅಂಗನಾ	೨೮, ೩೨೪
ಅಂಗವಿಕ್ಷೇಪಃ	೧೯೯	ಅಂಗಸಂಸ್ಕಾರಃ	೪೯೭
ಅಂಗಹಾರಃ	೧೯೯	ಅಂಗಾರಕಃ	೯೯
ಅಂಗಾರಧಾನಿಕಾ	೨೧೨	ಅಂಗಾರವಲ್ಲರೀ	೮೯೪
ಅಂಗಾರವಲ್ಲೀ	೯೩೬	ಅಂಗಾರಶಕಟೀ	೨೧೨
ಅಂಗಾರಃ	೨೧೮	ಅಂಗೀಕಾರ	೧೪೪
ಅಂಗೀಕೃತಂ	೧೧೭೫	ಅಂಗುಷ್ಠಃ	೪೫೩
ಅಂಗುಳಿಃ (ಳೀ)	೪೫೬	ಅಂಗುಳಿಮುದ್ರಾ	೪೨೯
ಅಂಗುಳೀಯಕಂ	೪೨೯	ಅಂಘ್ರಿಃ	೪೪೭
ಅಂಘ್ರಿನಾಮಕಃ	೮೫೮	ಅಂಘ್ರಿಪರ್ಣಿಕಾ (ವಲ್ಲಿಕಾ)	೯೩೮
ಅಂಚಿತಃ	೧೧೧೪	ಅಂಜನಃ	೨೨
ಅಂಜನಕೇಶೀ	೯೨೬	ಅಂಜನಾವತೀ	೨೮
ಅಂಜಲಿ	೪೫೬	ಅಂಜಸಾ	೧೪೭೯ ೧೪೩೯
ಅಂಡಂ	೩೬೫	ಅಂಡ ; ಅಂಡಕೋಶ	೪೪೨
ಅಂಡಜಃ	೩೬೧ ೭೫೩ ೧೦೬೭	ಅಂತಃ	೧೦೯೨
ಅಂತಕಃ	೫೯	ಅಂತರ್ಗತಂ	೧೧೦೩
ಅಂತರ್ದ್ವಾರಂ	೩೧೩	ಅಂತರ್ಧಾ, ರ್ಧಿಃ	೮೬
ಅಂತಃಪುರಂ	೩೧೦	ಅಂತರ್ಮನಾಃ	೧೦೭೪
ಅಂತರಂ	೧೩೫೯	ಅಂತರ್ವಂಶಿಕಃ	೮೨೬
ಅಂತರ್ವತ್ನೀ	೩೬೩	ಅಂತಂ	೧೦೯೨
ಅಂತ್ರಂ	೪೩೨	ಅಂತರಾ	೧೪೩೨

ಅಂತರಾಯಃ	೧೧೪೮	ಅಂತರಾಳಂ	೨೯
ಅಂತರಿಕ್ಷಂ	೨೭	ಅಂತರೀಪಂ	೭೪೪
ಅಂತರೀಯಂ	೪೮೮	ಅಂತರೇ, ಅಂತರೇಣ	೩೮ ೧೪೩೨
ಅಂತರ್ವಾಣಿಃ	೧೦೭೩	ಅಂತಿಕಃ	೧೦೮೪
ಅಂತಿಕತಮಂ	೧೦೮೫	ಅಂತಿಕಾ	೨೧೨
ಅಂತೇವಾಸೀ	೫೭೧, ೮೧೯	ಅಂದುಕಃ	೯೧೦
ಅಂಧಂ	೧೭೨೫	ಅಂಧಃ	೪೩೭, ೨೩೬
ಅಂಧುಃ	೭೬೩	ಅಂಧಕರಿಪುಃ	೩೪
ಅಂಧಕಾರಃ	೭೬೩	ಅಂಧತಮಸಂ	೭೭೪
ಅಂಬರಂ	೨೭	ಅಂಮ್ಲ (ಬ್ಲಃ)	೧೪೮
ಅಂಬಷ್ಠಃ–	೮೦೦	ಅಂಬಷ್ಠಾ (ಷ್ಠಾ)	೯೧೨ ೯೩೦ ೯೮೬
ಅಂಬಾ	೧೯೨	ಅಂಬಿಕಾ	೩೨
ಅಂಬು	೭೩೯	ಅಂಬುಕಣಃ	೮೫
ಅಂಬುಜಃ	೯೦೨	ಅಂಬುಭೃತ್	೮೦
ಅಂಬುವೇತಸಃ	೮೨೬	ಅಂಬುಸರಣಂ	೭೪೨
ಅಂಬೂಕೃತಂ	೧೨೨	ಅಂಭಃ	೭೩೦
ಅಂಭೋರುಹಂ	೭೨೨	ಅಂಶಃ	೨೨೨
ಅಂಶುಃ	೧೦೬	ಅಂಶುಕಂ	೪೨೬
ಅಂಶುಮತ್ಫಲಾ	೯೫೯	ಅಂಶುಮತೀ	೯೬೧
ಅಂಸಃ	೪೪೯	ಅಂಸಲಃ	೪೧೫
ಅಂಹಃ	೧೩೩	ಅಂಹತಿಃ	೫೪೦
ಅಕರಣಿಃ	೧೧೬೮	ಅರ್ಕಃ	೧೦೩ ೧೧೨೫
ಅರ್ಕಪರ್ಣಃ	೯೭೨	ಅರ್ಕಬಂಧುಃ	೧೫
ಅಕೃಷ್ಣಕರ್ಮಾ	೧೦೬೭	ಅರ್ಕಾಹ್ವಃ	೯೭೬
ಅಕೂಪಾರಃ	೭೩೬	ಅಕ್ಷಿಗತಃ	೧೦೬೧
ಅಖಂಡಂ	೧೦೮೭	ಅಖಾತಂ	೭೬೪
ಅಖಿಲಂ	೧೦೮೧	ಅಗಃ	೧೧೯೧
ಅಗದಂಕಾರಃ	೪೭೮	ಅಗಮಃ	೮೫೧
ಅಗಸ್ತ್ಯಃ	೯೪	ಅರ್ಗಳಂ	೩೧೬
ಅಗದಃ	೪೭೧	ಅಗ್ರಂ	೧೦೨೪ ೧೩೫೫

ಅಗ್ರಜಃ	೪೧೪	ಅಗ್ರಜನ್ಮಾ	೫೧೪
ಅಗ್ರತಃ	೧೪೧೨ ೧೪೩೫	ಅಗ್ರತಸ್ಸರಃ	೬೪೦
ಅಗ್ರಮಾಂಸಂ	೪೩೫	ಅಗ್ರ್ಯಂ	೧೦೨೪
ಅಗಾಧಂ	೭೫೭	ಅಗಾರಂ (ಆಗಾರಂ)	೩೦೪
ಅಗ್ನಾಯೀ	೫೩೭	ಅಗ್ನಿಃ	೫೩
ಅಗ್ನಿಕಣಃ	೫೨	ಅಗ್ನಿಚಿತ್	೫೭೭
ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲಾ	೯೨೦	ಅಗ್ನಿಭೂಃ	೩೯
ಅಗ್ನಿಮುಖೀ	೮೮೮	ಅಗ್ನಿಶಿಖಂ	೪೯೫
ಅಗ್ನಿಶಿಖಾ	೯೬೪ ೯೮೭	ಅಗ್ರಿಯಂ (ಗ್ರೀ)	೧೦೨೪
ಅಗ್ರಿಯಃ	೪೧೪	ಅಗ್ನಿಮಂಥಃ	೯೧೭
ಅಗುರುಃ (ರೂಃ)	೪೯೨ ೪೯೮	ಅಗ್ನ್ಯುತ್ಪಾತಃ	೧೧೮ ೧೭೩೦
ಅಗ್ರೇದಿಧಿಷುಃ	೩೯೪	ಅಗ್ರೇಸರಃ	೯೪೦
ಅಘಂ	೧೩೩	ಅರ್ಘಃ	೧೧೯೯
ಅಘಮರ್ಷಣಂ	೫೫೮	ಅರ್ಘ್ಯಂ	೫೪೩
ಅಘ್ನ್ಯಾ (ಘ್ನ್ಯಾ)	೨೫೫	ಅಚಂಡೀ	೨೫೮
ಅಚಲಃ	೩೭೦.	ಅಚಲಾ	೭೮೩
ಅರ್ಚಾ	೫೪೫ ೮೩೫	ಅರ್ಚಿಃ	೫೨-೧೪೦೧
ಅರ್ಚಿತಂ	೧೧೧೮-೧೭೫೨	ಅಚ್ಯುತಃ	೧೯
ಅಚ್ಯುತಾಗ್ರಜಃ	೭೩	ಅಚ್ಛಃ	೭೫೧
ಅಚ್ಛಭಲ್ಲಃ	೩೩೧	ಅಜಃ	೧೨
ಅಜಗಂಧಿಕಾ	೯೮೫	ಅಜಗರ (ರ್ದ)	೭೭೫
ಅಜಗವಂ	೩೫	ಅಜನ್ಯಂ	೬೨೨
ಅಜಮೋದಾ	೯೯೧	ಅಜಶೃಂಗೀ	೯೬೫
ಅಜಸ್ರಂ	೯೯	ಅಜಹಾ	೯೩೭
ಅರ್ಜಕಃ	೯೭೬	ಅಜ್ಞಃ	(೧೦೫೫ ೧೦೬೪)
ಅಜಾ	೧೭೦೭ ೨೬೩	ಅಜಾಜೀ	೨೭೪
ಅಜಾಜೀವಃ (ವೀ)	೮೦೩	ಅಜ್ಞಾನಂ	೧೪೬
ಅಜಿತಃ	೧೭೩೪	ಅಜಿನಂ	೫೫೨
ಅಜಿನಪತ್ರಾ	೩೫೩	ಅಜಿನಯೋನಿ	೩೩೬
ಅಜಿರಂ	-೩೧೭ ೧೩೫೩	ಅಜಿಂಹಃ	೧೦೮೮
ಅಜಿಂಹಗಃ (ಹ್ಮಗಃ)	೬೫೫	ಅರ್ಜಕ	೯೭೬
ಅರ್ಜಕಾ	೧೯೪	ಅರ್ಜನಂ	೧೦೧೩

ಅರ್ಜುನಃ	೧೫೨ ೮೯೧	ಅರ್ಜುನೀ	೭೫೬
ಅಯಷ್ಣುಟಾ	೯೭೩	ಅಟನಿಃ (ನೀ)	೬೫೩
ಅಟವೀ	೮೪೭	ಅಟ್ಟಃ	೩೨೦ ೧೩೦೩
ಅಟರುಷಃ (ರೂಷ)	೯೪೯	ಅಟಾಟ್ಯಾ	೫೪೬
ಅಣಕಃ	೧೦೭೧	ಅರ್ಣಃ	೨೩೯
ಅರ್ಣವಃ	೨೩೬	ಅಣಿಃ	೬೨೫
ಅಣಿಮಾ	೩೫	ಅಣೀಯಃ	೧೦೭೯
ಅಣುಃ	೭೦೮ ೧೦೭೮	ಅತಟಃ	೩೨೩
ಅತಲಸ್ಪರ್ಶಃ	೨೫೨	ಅತರ್ಕಿತಃ	೧೪೩೫
ಅತಸೀ	೭೦೮	ಅರ್ತನಂ	೧೧೬೧
ಅತ್ಯಂತಕೋಪನಃ	೧೦೪೮	ಅತ್ಯಂತೀನಃ	೬೪೫
ಅತ್ಯರ್ಥಂ	೬೬	ಅತ್ಯಯಃ	೬೮೪ ೧೩೨೨
ಅತ್ಯಲ್ಪಂ	೧೦೭೯	ಅತ್ಯಾಹಿತಂ	೧೨೪೯
ಅತಿ, ಅತೀವ	೧೪೧೨ ೧೪೩೩	ಅತಿಕ್ರಮಃ (ಭಿಕ್ರಮಃ)	೧೧೬೨ ೧೩೨೨
ಅತ್ತಿಕಾ	೧೯೮	ಅತಿಚರಾ	೯೯೨
ಅತಿಛತ್ರಃ	೧೦೧೩	ಅತಿಛತ್ರಾ	೯೯೮
ಅತಿಜವಃ	೯೪೧	ಅತಿಥಿಃ	೫೪೪
ಅತಿನಿರ್ಹಾರ್ದೀ	೧೪೯	ಅತಿನು	೨೫೦
ಅತಿಪಾತಃ	೫೪೭ ೧೧೬೨	ಅತಿಸಂಘಾಃ	೨೯೭
ಅತಿಮಾತ್ರಂ	೬೬	ಅತಿಮುಕ್ತಃ	೯೧೮
ಅತಿಮುಕ್ತಕಃ	೮೭೨	ಅತಿರಿಕ್ತಃ	೧೧೯೨
ಅತಿವಕ್ತ್ರ	೧೦೫೨	ಅತಿವಾದಃ	೧೭೧
ಅತಿವಿಷಾ	೯೪೫	ಅತಿವೇಲಂ	೬೬
ಅತಿಶಯಃ	೬೬ ೧೧೪೦	ಅತಿಶಕ್ತಿತಾ	೬೭೧
ಅತಿಶೋಭನಃ	೧೦೭೫	ಅತಿಸಂಸ್ಕೃತಂ	೧೨೫೩
ಅತಿಸರ್ಜನಂ	೧೧೫೭	ಅತಿಸಾರಕೀ	೪೩೦
ಅತಿಸೌರಭಃ	೮೭೯	ಅತೀಂದ್ರಿಯಂ	೧೧೯೫
ಅತೀತನೌಕ	೨೫೦	ಅಥ	೧೪೧೮
ಅಥಕಿಂ	೧೪೪೭	ಅರ್ಥಃ	೭೭೭ ೧೨೫೮
ಅರ್ಥನಾ	೫೪೩ ೧೧೩೫	ಅರ್ಥಪ್ರಯೋಗಃ	೬೯೨
ಅರ್ಥ್ಯಂ	೭೯೧ ೧೩೩೨	ಅರ್ಥ್ಯಃ	೬೯೧ ೧೩೩೨

ಅರ್ಥೀ	೫೭೭	ಅರ್ಘೋ	೧೪೧೮
ಅದಭ್ರಂ	೧೦೭೯	ಅದರ್ಶನಂ	೧೧೫೧
ಅದ್ಮರಃ	೧೦೩೬	ಅದ್ಯ	೧೪೪೯
ಅರ್ದನಾ	೧೧೩೫	ಅದೃಕ್	೪೩೭
ಅದೃಷ್ಟಂ	೫೯೮	ಅದ್ವಯಂ	೧೪೪೩
ಅದ್ವಯವಾದೀ	೧೪	ಅದೃಷ್ಟಿಃ	೨೨೦
ಅದಿತಿನಂದನಾ	೮	ಅರ್ದನಾ	೧೧೩೫
ಅರ್ದಿತ (ಧಿತಃ)	೧೧೧೪	ಅದ್ರಿಃ	೩೨೦ ೧೩೩೫
ಅಧಮಃ	೧೦೭೦ ೧೩೧೬	ಅಧಮರ್ಣಃ	೬೯೩
ಅಧರಃ	೧೩೬೧ ೪೬೧	ಅಧರೇದ್ಯುಃ	೧೪೪೯
ಅರ್ಧ (೦)	೮೯	ಅರ್ಧಚಂದ್ರಾ	೯೫೫
ಅರ್ಧನಾವಂ	೨೫೦	ಅರ್ಧರಾತ್ರಃ	೧೧೫
ಅರ್ಧಹಾರಃ	೪೭೭	ಅಧ್ಯಕ್ಷಃ	೫೭೫ ೧೩೬೭
ಅಧ್ವಗಃ	೫೮೫	ಅಧ್ವನ್ಯಃ	೫೮೫
ಅಧ್ವನೀನಃ	೫೮೫	ಅಧ್ವರಃ	೫೨೪
ಅಧ್ವರ್ಯುಃ	೫೨೭	ಅಧ್ವಾ	೨೯೬
ಅದೃಷ್ಟಃ	೧೦೪	ಅದ್ಧಾ	೧೪೩೯
ಅಧ್ಯಾಪಕಃ	೫೧೭	ಅಧ್ಯಾಹಾರಃ	೧೪೨
ಅಧಿಕರ್ಧಿಃ	೧೦೨೮	ಅಧಿಕಾಂಗಂ	೯೩೨
ಅಧಿಕಾರಃ	೫೯೯	ಅಧಿಕೃತಃ	೫೬೫
ಅಧಿತ್ಯಕಾ	೩೨೬	ಅಧಿಪಃ	೧೦೨೭
ಅಧಿಭೂಃ	೧೦೨೭	ಅಧಿರೋಹಿಣೀ	೩೧೭
ಅಧಿವಾಸನಂ	೫೦೫	ಅಧಿವಿನ್ನಾ	೩೭೮
ಅಧಿಶ್ರಯಣೀ–	೭೧೭	ಅಧಿಷ್ಠಾನಂ	೧೨೬೮
ಅದಿಕ್ಷಿಪ್ತಃ	೧೦೫೮	ಅಧೀನಃ	೧೦೩೩
ಅಧೀರಃ	೧೦೪೩	ಅಧೀಶ್ವರಃ	೫೬೦
ಅಧುನಾ	೧೪೫೧	ಅದ್ಭುತಂ	೨೦೦ ೨೦೨
ಅಧೂಢಾ	೩೭೮	ಅಧ್ಯೇಷಣಾ	೫೪೩
ಅಧೋಂಶುಕಂ	೪೮೮	ಅಧೋಭುವನಂ	೨೨೧
ಅಧೋಮುಖ	೧೦೫೦	ಅಧೋಕ್ಷಜಃ	೨೧
ಅನಂಗಃ	೨೬	ಅನಂತಂ	೭೨

ಅನಂತಃ	೨೨೫ ೧೨೫೩	ಅನಂತಾ	೨೮೩ ೯೮೨ ೯೩೮ ೧೦೦೪
ಅನ್ನಂ	೭೩೬ ೧೧೨೭	ಅನಃ	೬೨೧
ಅನಚ್ಛಃ	೨೫೧	ಅನಡ್ವಾನ್	೭೪೮
ಅನರ್ಥಕಂ	೧೭೭	ಅನನ್ಯಜಃ	೨೬
ಅನನ್ಯವೃತ್ತಿಃ	೧೦೯೬	ಅನಪರಾರ್ಧ್ಯ (ಅನಪರಾಧ್ಯ)	೧೦೭೪
ಅನಯಃ	೧೩೨೧	ಅನ್ಯಃ	೧೦೯೯
ಅನ್ಯತರಃ	೧೦೯೯	ಅನ್ಯತರೇದ್ಯುಃ	೧೪೪೯
ಅನಲಃ	೫೪	ಅನವಧಾನತಾ	೨೧೩
ಅನವರತಂ	೬೬	ಅನವರಾರ್ಧ್ಯ	೧೦೭೪
ಅನವಸ್ಕರಂ	೧೦೭೨	ಅನ್ವಕ್	೧೦೯೫
ಅನ್ವಯಃ	೫೧೧	ಅನ್ವವಾಯಃ	೫೧೨
ಅನೃಜುಃ	೧೦೬೩	ಅನ್ವಕ್ಷಂ	೧೦೯೫
ಅನೃತಂ	೬೯೦	ಅನಕ್ಷರಂ	೧೭೮
ಅನಾಗತಾರ್ತವಾ	೩೭೯	ಅನಾದರಃ	೨೦೫
ಅನಾಮಯಂ	೪೨೧	ಅನಾಮಿಕಾ	೪೫೩
ಅನಾರತಂ	೬೫	ಅನಾರ್ಯತಿಕ್ತಃ	೯೮೯
ಅನಾಹತಂ	೪೮೩	ಅನ್ವಾಹಾರ್ಯಂ	೫೪೨
ಅನೀಕಿನೀ	೬೪೬	ಅನಿಮಿಷಃ	೧೩೯೦
ಅನಿರುದ್ಧಃ	೨೭	ಅನಿಲಃ	೬೨
ಅನಿಲಾಃ	೧೦	ಅನಿಶಂ	೬೫
ಅನ್ವಿಷ್ಟಂ	೧೧೨೧	ಅನೀಕಂ	೬೪೭
ಅನೀಕಃ	೬೭೩	ಅನೀಕಿನೀ	೬೪೬ ೬೫೦
ಅನೀಕಸ್ಥಃ	೫೭೫	ಅನ್ವೀಕ್ಷಣಂ	
ಅನು	೧೪೮೯	ಅನುಕಂಪಾ	೨೦೧
ಅನುಕಃ	೧೦೪೦	ಅನುಕಲ್ಪಃ	೫೫೦
ಅನುಕರ್ಷಃ	೬೨೬	ಅನುಕ್ರಮಃ	೫೪೭
ಅನುಕಾಮೀನಃ	೬೪೫	ಅನುಕಾರಃ	೧೧೪೬
ಅನುಕ್ರೋಶಃ	೨೦೧	ಅನುಗಃ	೧೦೯೫
ಅನುಗ್ರಹಃ	೧೧೪೨	ಅನುಚರಃ	೬೪೦
ಅನುಜಃ	೪೧೪	ಅನುಜೀವೀ	೫೭೭

ಅನುಕರ್ಷಣಂ	೮೪೨	ಅನುತ್ತಮಃ	
ಅನುತ್ತರಃ		ಅನುತಾಪಃ	೪೨ ೨೦
ಅನುಪದಂ	೧೦೯೫	ಅನುಪದೀನಾ	೮೨೯
ಅನುಪಮಾ	೭೮	ಅನುಪ್ಲವಃ	೬೪೦
ಅನುಬಂಧಃ	೧೨೭೧	ಅನುಭವಃ	೧೧೫೬
ಅನುಭಾವಃ	೨೦೪ ೧೩೮೧	ಅನುಬೋಧಃ	೪೯೩
ಅನುಮತಿಃ	೧೧೬	ಅನುಯೋಗ	೧೬೭
ಅನುರೋಧಃ	೫೮೧	ಅನುಲಾಪಃ	೧೭೩
ಅನುವರ್ತನಂ	೫೮೧	ಅನುಶಯಃ	೧೩೨೦
ಅನುಷ್ಣಃ	೮೧೭	ಅನುಹಾರಃ	೧೧೪೬
ಅನೂಕಂ	೧೧೮೪	ಅನೂಚಾನಃ	೫೨೦
ಅನೂನಕಂ	೧೦೮೨	ಅನೂಪಂ	೨೯೧
ಅನೂರುಃ	೧೦೫	ಅನೇಕಪಃ	೬೦೨
ಅನೇಡಮೂಕಃ	೧೦೫೫	ಅನೇಹಃ	೧೦೯
ಅನ್ಯೇದ್ಯುಃ	೧೪೪೯	ಅನ್ವೇಷಣಾ	೫೪೨
ಅನ್ವೇಷಿತಂ	೧೧೨೧	ಅನೋಕಹಃ	೮೫೧
ಅಪಕ್ವಂ	೭೩೫	ಅಪಕ್ರಮಃ	೬೮೦
ಅಪಘನಃ	೪೪೧	ಅಪಚಯಃ	೧೧೪೫
ಅಪಚಾಯಿತಂ	೧೧೧೮	ಅಪಚಿತಂ	೧೧೧೮
ಅಪಚಿತಿಃ	೧೨೩೯ ೫೪೫	ಅಪಟುಃ	೪೨೯
ಅಪರ್ಣಾ	೩೭	ಅಪತ್ಯಂ	೩೯೯
ಅಪತ್ರಪಾ	೨೦೬	ಅಪತ್ರಪಿಷ್ಣುಃ	೧೦೪೪
ಅಪತೋಕಾ	೨೯೮	ಅಪಥಂ (ಥಾಃ)	೨೯೮
ಅಪದಾಂತರಂ	೧೦೮೪	ಅಪದಾನಂ	೧೧೩೨
ಅಪದಿಶಂ	೭೯	ಅಪದೇಶಃ	೨೧೬ ೧೩
ಅಪಧ್ವಸ್ತಃ	೧೦೫೬	ಅಪಭ್ರಂಶಃ	೧೫೮
ಅಪಯಾನಂ	೬೮೦	ಅಪ (ವ) ರಂ	
ಅಪರಕ್ತಃ	೧೦೬೦	ಅಪರಸ್ಪರಃ	೧೧೩೦
ಅಪರಾಜಿತಾ	೯೯೫ ೯೫೦	ಅಪರಾಧಃ	೫೯೪
ಅಪರಾದ್ಧಪೃಷತ್ಕಃ	೬೩೭	ಅಪರಾಹ್ಣಃ	೧೧೨
ಅಪಲಾಪಃ	೧೭೪	ಅಪವರ್ಗಃ	೧೪೬

ಅಪವರ್ಜನಂ	೫೪೦	ಅಪವಾದಃ,	೧೨೦
			೫೯೪ ೧೭೬೧
ಅಪವಾರಣಂ	೮೬ ೧೭೯೨	ಅಪವಿಷಾ	೮೬ ೧೭೯೨
ಅಪಶದಃ (ಸದಃ)	೮೧೫	ಅಪಶಬ್ದಃ	೧೫೮
ಅಪಷ್ಠು	೧೧೦೦	ಅಪಸರ್ಪಃ	೫೮೧
ಅಪಸವ್ಯಂ	೧೧೦೦	ಅಪಸ್ಕರಃ	೬೭೪
ಅಪಸ್ನಾತಃ	೧೦೩೬	ಅಪಹಾರಃ	೧೧೪೫
ಅಪ್ರಗುಣಃ	೧೦೮೮	ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ	೧೦೯೫
ಅಪ್ರಧಾನಂ	೧೦೨೬	ಅಪ್ರಹತಂ	೭೮೬
ಅಪ್ಸರಸಃ	೫೭	ಅಪ್ಸರಾಃ	೧೧
ಅಪ್ಪತಿಃ	೬೧	ಅಪಾಂಗಃ	೪೯೫ ೧೧೯೩
ಅಪಾಂಪತಿಃ	೭೩೨	ಅಪಾನಂ	೪೪೫
ಅಪಾನಃ	೬೩	ಅಪಾವೃತಃ	೧೦೩೧
ಅಪಾಮಾರ್ಗಃ	೯೩೪	ಅಪಾಸನಂ	೬೮೭
ಅಪಾಗ್ರ್ಯಂ(ಪಾ)	೧೦೨೬	ಅಪಿ	೧೪೭೦
ಅಪಿಗೀರ್ಣಂ	೧೧೭೬	ಅಪ್ಪಿತ್ರಂ	೫೬
ಅಪಿಧಾನಂ	೮೬	ಅಪಿನದ್ಧಃ	೬೩೩
ಅಪೂಪಃ	೨೩೬	ಅಪೋಗಂಡಃ(ಪಾ)	
ಅಫಲಃ	೮೫೩	ಅಬದ್ಧಂ	೧೨೨
ಅಬದ್ಧಮುಖಃ	೧೦೫೩	ಅಬಲಾ	೩೨೩
ಅಬ್ಜಃ	೮೮	ಅಬ್ಜಯೋನಿಃ	೧೨
ಅಬ್ದಃ	೧೭೬೧ ೧೩೦	ಅಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಂ	೧೯೨
ಅಬಾಧಂ	೧೧೦೦	ಅಭಯಂ	೧೦೧೦
ಅಭಯಾ	೯೦೫	ಅಭ್ರಪುಷ್ಪಃ	೮೨೬
ಅಭ್ಯಂತರು	೨೯	ಅಭ್ಯಗ್ರಃ(ರ್ಣಃ)	೧೦೮೪
ಅಭ್ಯಮಿತಃ(ಮಿತ್ರ್ಯಃ)	೬೪೩ ೪೭೯	ಅಭ್ಯಮಿತ್ರೀಣಃ (ತ್ರೀಯಃ)	೬೪೩
ಅಭ್ಯವಕರ್ಷಣಂ	೧೧೪೬	ಅಭ್ಯವಸ್ಕಂದನಂ	೬೨೮
ಅಭ್ಯವಹೃತಂ	೧೧೭೨	ಅಭ್ರಂ	೨೭ ೮೦
ಅಭ್ರಕಂ	೨೮೨	ಅಭ್ರಮಾತಂಗಃ	೪೬
ಅಭ್ರಮುಃ	೨೮	ಅಭ್ರಮುವಲ್ಲಭಃ	೪೬
ಅಭ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ	೧೬೨	ಅಭ್ಯಾಗಮಃ	೬೨೪

ಅಭ್ಯಾಗಾರಿಕಃ ೧೦೭೮
ಅಭ್ಯಾಂತಃ ೪೭೯
ಅಭ್ಯಾದಾನಂ ೧೧೫೫
ಅಭ್ಯಾಮರ್ದಃ ೬೨೪
ಅಭ್ಯಾಶಂ ೧೦೮೩
ಅಭ್ಯಾಸಾದನಂ ೬೨೮
ಅಭಿಕಃ ೧೦೪೦
ಅಭಿಕ್ರಮಃ ೬೬೫
ಅಭಿಖ್ಯಾ ೧೩೭೮
ಅಭಿಗ್ರಹಃ ೧೧೪೭
ಅಭಿಗ್ರಹಣಂ ೧೧೪೬
ಅಭಿಘಾತೀ (ಪಾ)
ಅಭಿಚರಃ ೬೪೦
ಅಭಿಚಾರಃ ೧೧೪೮
ಅಭಿಜನಃ ೧೭೮೦
ಅಭಿಜ್ಞಃ ೧೦೭೦
ಅಭಿಜಾತಃ ೧೭೫೪
ಅಭಿತಃ ೧೪೭೬ ೧೦೮೪
ಅಭಿಧಾನಂ ೧೬೫
ಅಭಿದ್ಯಾ ೭೦೨
ಅಭಿನಯಃ ೧೯೯
ಅಭಿನವಃ ೧೦೯೪
ಅಭಿನವೋದ್ಭಿತ್ ೮೫೦
ಅಭಿನಿರ್ಯಾಣಂ ೬೬೪
ಅಭಿನಿರ್ಮುಕ್ತಃ ೫೬೬
ಅಭಿನೀತಂ ೫೯೩
ಅಭಿನೀತಃ ೧೭೫೩
ಅಭಿಪನ್ನಃ ೧೩೦೧
ಅಭಿಪ್ರಾಯಃ ೧೧೪೯
ಅಭಿಭೂತಃ ೧೦೫೬
ಅಭಿಯಾತಿಃ ೫೮೦
ಅಭಿಮಾನಃ ೭೦೫ ೧೭೮೩
ಅಭಿಯೋಗಃ ೧೬೨ ೧೧೪೭
ಅಭಿಲಾವಃ ೧೧೫೩
ಅಭಿಲಾಷಃ ೭೧೧
ಅಭಿಲಾಷುಕಃ ೧೦೩೯
ಅಭಿವಾದನಂ ೫೫೧
ಅಭಿವಾದಕಃ ೧೦೪೪
ಅಭಿವ್ಯಾಪ್ತಿಃ ೧೧೩೫
ಅಭಿಶಸ್ತಃ ೧೦೫೯
ಅಭಿಶಸ್ತಿಃ ೫೪೩
ಅಭಿಶಾಪಃ ೧೬೮
ಅಭಿಷಂಗಃ ೧೧೯೬
ಅಭಿಷವಃ ೮೪೧ ೫೫೨
ಅಭಿಷುತಂ
ಅಭಿಷ್ವುತಂ ೧೧೭೬
ಅಭಿಷೇಣನಂ ೬೬೩
ಅಭಿಸಂಪಾತಃ ೬೨೩
ಅಭಿಸಾರಿಕಾ ೩೮೧
ಅಭಿಹಾರಃ ೧೧೪೬ ೧೩೪೦
ಅಭಿಹಿತಂ ೧೧೭೪
ಅಬ್ಧಿಃ ೭೩೬
ಅಬ್ಧಿಕಫಃ ೨೯೭
ಅಭ್ರಿಃ ೭೪೯
ಅಭ್ರಿಯಂ ೮೧
ಅಭೀಕಃ ೧೦೪೦
ಅಭೀಪ್ಸಿತಂ ೧೦೨೦ ೧೧೮೭
ಅಭೀರುಃ ಪತ್ರೀ
ಅಭೀಷಂಗಃ ೧೧೩೫
ಅಭೀಷ್ಟಂ ೧೦೨೦
ಅಭೀಷುಃ ೧೩೯೧
ಅಭೀಕ್ಷ್ಣಂ ೧೪೭೯ ೧೪೩೮
ಅಭ್ಯುದಿತಃ ೫೬೬
ಅಭ್ಯುಪಗಮಃ ೧೪೪

ಅಭ್ಯುಪಪತ್ತಿಃ	೧೧೪೭	ಅಭ್ಯೂಷಃ	೨೩೫
ಅಭ್ರೇಷಃ	೫೯೭	ಅಮತ್ರಂ	೨೭೧
ಅಮನಸ್ಯಂ		ಅಮರ್ತ್ಯಾಃ	೮
ಅಮರಾಃ	೨	ಅಮರಾವತೀ	೪೫
ಅಮಲಂ	೨೮೨	ಅಮಲಾ	೯೨೩
ಅಮರ್ಷಃ	೭೦೯	ಅಮರ್ಷಣಃ	೧೦೪೮
ಅಮ್ಮ್ರಯಂ	೭೪೦	ಅಮೃಣಾಳಂ	೧೦೧೦
ಅಮೃತಂ	೯೬೧ ೧೪೫ ೫೩೯		೭೩೮ ೪೮ ೧೭೪೮
ಅಮೃತಾ	೫ ೯೦೪ ೯೭೮	ಅಮೃತಾಂಧಸಃ	೮
ಅಮ್ಲವೇತಸಃ	೯೮೨	ಅಮಾಂಸಃ	೪೦೫
ಅಮಾ	೧೪೪೨ ೧೪೭೧	ಅಮಾತ್ಯಃ	೫೮೯ ೫೨೩
ಅಮಾನಸ್ಯಂ		ಅಮಾ (ವಾ) ವಸ್ಯಾ	೧೧೨
ಅಮ್ಲಾನಃ	೯೧೬	ಅಮಿತ್ರಃ	೫೨೯
ಅಮುತ್ರ	೧೪೩೯	ಅಮೋಘಾ	೯೦೦ ೯೫೭
ಅಯಃ	೧೩೫ ೨೩೪	ಅಯಃ ಪ್ರತಿಮಾ	೮೩೪
ಅಯನಂ	೭೯೬	ಅಯಿ	೧೪೪೫
ಅಯೀರ್ಣ	೩೮೬	ಅಯೇ	೧೪೪೨
ಅಯೋಗ್ರಂ	೨೧೩	ಅರಂ	೯೪
ಅರಣ್ಯಂ	೮೪೨	ಅರಣ್ಯಾನೀ	೮೪೨
ಅರಣಿಃ	೫೭೯	ಅರತ್ನಿಃ	೪೫೨
ಅರರಂ	೩೧೬	ಅರಲಃ	೯೦೩
ಅರವಿಂದಂ	೭೨೬	ಅರಳುಃ (ರು)	೯೦೩
ಅರ್ಯಃ	೧೩೧೮	ಅರ್ಭಕಃ	೩೬೬
ಅರ್ಯಮಾ	೧೦೭	ಅರ್ವನ್	೯೧೭ ೧೦೨೦
ಅರಾತಿಃ	೫೮೦	ಅರಾಳಂ	೧೦೮೨
ಅರ್ಯಾ, ಅರ್ಯಾಣೀ	೬೮೯ ೩೮೫	ಅರ್ವಾಕ್	೭೪೪ ೧೪೪೪
ಅರಿಃ	೫೨೯	ಅರಿತ್ರಂ	೭೪೯
ಅರಿಷ್ಟಂ	೨೪೧ ೩೦೨, ೯೬೪	ಅರಿಷ್ಟಃ	೯೦೮
			೮೨೨ ೩೪೨ ೧೭೦೮
ಅರಿಷ್ಟತಾತಿಃ	೧೦೧೯	ಅರಿಷ್ಟದುಷ್ಟಧೀಃ	೧೦೬೦
ಅರಿಮೇದಃ	೮೯೬	ಅರುಂತುದಃ	೧೧೦೦

ಅರುಃ	೪೨೫	ಅರುಣಃ	೧೦೩
			೧೦೫ ೧೫೪ ೧೨೨೧
ಅರುಣಾ	೯೪೫	ಅರುಷ್ಕರಃ	೧೩೬೧ ೮೮೮
ಅರೋಕಃ	೧೧೧೬	ಅಲಂ	೧೪೩೯ ೧೪೨೩
ಅಲಂಕರ್ತಾ	೪೭೧	ಅಲಂಕರ್ಮೀಣಃ	೧೦೩೪
ಅಲಂಕರಿಷ್ಣುಃ	೪೭೧ ೧೦೪೫	ಅಲಂಕೃತಃ	೪೭೧
ಅಲಂಕಾರಃ	೪೭೧	ಅಲಂಕ್ರಿಯಾ	೪೭೧
ಅಲಿಂಜರಃ	೭೧೯	ಅಲಕಃ	೪೬೭
ಅಲಕ್ತಃ	೪೯೬	ಅಲರ್ಕಃ–	೮೨೧ ೯೨೭
ಅಲಕಾ	೭೦	ಅಲಗರ್ದಃ	೨೨೬
ಅಲ್ಪಃ	೧೦೭೮	ಅಲ್ಪತನುಃ	೪೧೯
ಅಲ್ಪಮಾರಿಷಃ	೯೮೨	ಅಲ್ಪಸರಃ	೨೬೫
ಅಲಸಃ	೮೧೭	ಅಲಕ್ಷ್ಮೀಃ	೨೩೪
ಅಲಾತಂ	೭೧೮	ಅಲಾಬುಃ (ಬೂಃ)	೧೦೦೨
ಅಲಿಕಂ	೪೬೩	ಅಲ್ಪಿಷ್ಠಂ	೧೦೭೯
ಅಲೀಕಂ	೧೧೮೩	ಅಲ್ಪೀಯಃ	೧೦೭೯
ಅವಂಧ್ಯಃ	೮೫೨	ಅವಂತಿಸೋಮ	೭೨೭
ಅವಕರಃ	೩೧೭	ಅವಕೀರ್ಣೀ	೫೬೫
ಅವಕೇಶೀ	೮೫೩	ಅವಕ್ರಯಃ	೭೬೭
ಅವಕೃಷ್ಟಃ	೧೦೫೬	ಅವಗಣಿತಂ	೧೧೨೩
ಅವಗತಂ	೧೧೨೪	ಅವಗ್ರಹಃ	೬೦೬ ೮೪
ಅವಗೀರ್ಣಂ		ಅವಗೀತಂ	೧೨೫೧
ಅವಗೀತಃ	೧೧೦೯	ಅವಚೂರ್ಣಿತಃ	೧೧೧೦
ಅವಜ್ಞಾ	೨೦೬	ಅವಜ್ಞಾತಂ	೧೧೨೩
ಅವಿಲಂಬಿತಂ	೬೫, ೧೦೯೯	ಅವಿಸ್ಪಷ್ಟಂ	೧೭೮
ಅವೀಃ	೩೯೧	ಅವೀಚಿಃ	೨೩೪
ಅವೀರಾ	೩೮೨	ಅವೇಕ್ಷಾ	೧೧೫೭
ಅಶನಾಯಾ	೭೪೨	ಅಶನಾಯಿತಃ	೧೦೩೬
ಅಶನಿಃ	೪೭	ಅಶ್ಮಗರ್ಭಃ	೭೭೯
ಅಶ್ಮಜಂ	೭೯೧	ಅಶ್ಮಪುಷ್ಪಂ	೬೬೮
ಅಶ್ಮಸಾರಃ	೭೮೬	ಅಶ್ಮರೀ	೪೨೭
ಅಶ್ಮಂತಂ	೭೧೭	ಅರ್ಶಃ	೪೨೫

ಅರ್ಶಸಃ	೪೩೦	ಅಶ್ವಃ	೬೧೨
ಅಶ್ವಕರ್ಣಕಃ	೮೯೦	ಅಶ್ವತ್ಥಃ	೮೯೬
ಅಶ್ವಿನೀಸುತಾ	೫೧	ಅಶ್ವಯುಕ್	೯೫
ಅಶ್ಮಾ	೩೨೩	ಅಶ್ಮಂತಂ	೬೫
ಅಶ್ವಾ	೬೧೫	ಅಶ್ವಾರೋಹಃ	೬೨೯
ಅಶಿತಂ	೧೧೨೭	ಅಶಿಶ್ವೀ	೩೮೩
ಅಶ್ರಿಃ	೬೬೨	ಅಶ್ವಿನೀ	೯೫
ಅಶ್ವಿನೌ	೫೧	ಅಶ್ಲೀಲಂ	೧೭೬
ಅಶ್ವೀಯಂ	೬೧೬	ಅಶ್ರು	೪೬೪
ಅಶ್ವೇಷಂ	೧೦೮೧	ಅಶೋಕಃ	೯೧೨
ಅಶೋಕರೋಹಿಣೀ	೯೩೧	ಅಶೋಕಾ	೯೩೧
ಅರ್ಶೋಘ್ನಃ	೧೦೦೩	ಅರ್ಶೋರೋಗಯುತಃ	೪೩೦
ಅಷಡಕ್ಷೀಣಃ	೫೯೦	ಅಷ್ಟಾಪದಂ	೭೮೩ ೮೪೫
ಅಷ್ಠೀವತ್	೪೪೩	ಅಸಕೃತ್	೧೪೨೯
ಅಸತೀ	೩೮೧	ಅಸತೀಸುತಃ	೩೯೭
ಅಸನಃ	೮೯೦	ಅಸನಪರ್ಣೀ	
ಅಸಮೀಕ್ಷ್ಯಕಾರೀ	೧೦೩೪	ಅಸವಃ	೬೮೮
ಅಸ್ತಂ	೧೧೦೪ ೧೪೬೫	ಅಸ್ತ್ರಃ	೩೨೧
ಅಸ್ತ್ರಂ	೬೫೧	ಅಸ್ರಂ (ಶ್ರಂ)	೬೬೪
			೪೩೫ ೧೩೩೬
ಅಸ್ರಪಃ	೫೯	ಅಸ್ವಚ್ಛಂದಃ	೧೦೩೩
ಅಸ್ವಪ್ನಾಃ	೮	ಅಸ್ವರಃ	೧೦೫೪
ಅಸೃಕ್	೪೩೫	ಅಸೃಗ್ಧರಾ (ಗ್ವರಾ)	೪೩೩
ಅಸಾರಂ	೧೦೭೩	ಅಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಃ	೫೬೪
ಅಸಿಃ	೬೫೭	ಅಸಿಕ್ನೀ	೨೮೯
ಅಸಿತಃ	೧೫೩	ಅಸಿಧಾವಕಃ	೮೦೫
ಅಸಿಧೇನುಕಾ	೬೬೧	ಅಸಿಪುತ್ರೀ	೬೬೧
ಅಸಿಹೇತಿಕಃ	೬೩೯	ಅಸ್ತಿ	೧೪೪೫
ಅಸ್ಥಿ	೪೩೯	ಅಸ್ಥಿರಃ	೧೦೫೯
ಅಸ್ತ್ರೀ	೬೩೭	ಅಸುಧಾರಣಂ	೬೮೮
ಅಸುರಾಃ	೧೨	ಅಸುರೀ (ಅ)	೭೦೭
ಅಸುಷಣಂ		ಅಸ್ತು	೧೪೪೧

ಅಸ್ಫುಟವಾಕ್	೧೦೫೩	ಅಸ್ರು	೪೬೪
ಅಸೂಯಾ	೨೦೭	ಅಸೂಕ್ಷ (ರ್ಕ್ಷ) ಣಂ	೨೦೬
ಅಸ್ಫೋಟಃ	೯೧೬	ಅಹಂಕಾರಃ	೨೦೫
ಅಹಂಕಾರೀ	೧೦೬೬	ಅಹಂಪೂರ್ವಿಕಾ	೬೬೯
ಅಹಂಮತಿಃ	೧೪೬	ಅಹಂಯುಃ	೧೦೬೬
ಅಹಃ	೧೧೦	ಅಹರ್ಪತಿಃ	೧೦೪
ಅಹಮಹಮಿಕಾ	೬೭೦	ಅಹರ್ಮುಖಂ	೧೧೧
ಅಹಸ್ಕರಃ	೧೦೨	ಅಹಹ	೧೪೨೮
ಅರ್ಹಣಾ	೫೪೫	ಅಹಾರ್ಯಃ	೩೨೦
ಅಹ್ನಾಯ	೧೪೨೯	ಅಹಿಃ	೧೪೦೯
ಅಹಿತಃ	೫೭೯	ಅಹಿತುಂಡಿಕಃ	೨೩೨
ಅಹಿಭಯಂ	೫೯೯	ಅಹಿಭುಕ್	೧೨೦೨
ಅರ್ಹಿತಂ	೧೧೧೮	ಅಹೇರುಃ	೯೪೭
ಅಹೋ	೧೪೩೬	ಅಹೋರಾತ್ರಃ	೧೨೦
ಅಳಿಃ	೩೫೭	ಅಳಿಂದಃ	೩೧೧
ಅಳೀ	೩೪೧	ಅಳೀಕಂ (ಲೀ)	೧೧೮೩
ಅಕ್ಷಂ	೭೩೧ ೧೩೬೩	ಅಕ್ಷಃ	೮೪೪ ೯೦೪ ೧೩
ಅಕ್ಷತಾಃ	೭೩೫	ಅಕ್ಷದರ್ಶಕಃ	೫೭೪
ಅಕ್ಷದೇವಿ	೮೪೨	ಅಕ್ಷಧೂರ್ತಕಃ	೮೪೨
ಅಕ್ಷರಂ	೧೩೫೪	ಅಕ್ಷರಚಣಃ	೫೮೪
ಅಕ್ಷರಚುಂಚುಃ	೫೮೪	ಅಕ್ಷರಸಂಸ್ಥಾನಂ	೫೮೪
ಅಕ್ಷವತಿ	೮೪೩	ಅಕ್ಷಾಂತಿಃ	೨೦೭
ಅಕ್ಷಿ	೪೯೪	ಅಕ್ಷಿಗತಃ	೧೯೬೧
ಅಕ್ಷೀಬಂ	೭೨೯	ಅಕ್ಷೀಬಃ	೮೭೭
ಅಕ್ಷೋಹಿಣೀ	೬೫೦		

ಆ

ಆ	೧೪೧೧	ಆಂ	೧೪೪೪
ಆಃ	೧೪೧೧	ಆಂಗಿಕಂ	೧೯೯
ಆಂಗೀರಸಃ	೯೮	ಆಂತ್ರಂ	೪೩೭
ಆಂಧಸಿಕಃ	೭೧೬	ಆಕಂಪಿತಃ	೧೧೦೩

ಆಕರಃ ೩೨೬
ಆಕಲ್ಪಃ ೪೭೦
ಆಕಾರಃ ೧೧೪೪, ೧೩೩೪
ಆಕಾಶಂ ೭೩
ಆಕೀರ್ಣಂ ೧೧೦೨
ಆಕ್ರೋಶನಂ ೧೭೨ ೧೧೩೫
ಆಖ್ಯಾ ೧೬೫
ಆಖ್ಯಾಯಿಕಾ ೧೬೧
ಆಖುಭುಕ್ ೩೩೩
ಆಗಂತುಃ ೫೪೪
ಆಗ್ರಹಾಯಣಿಕಃ ೧೨೪
ಆಗೂಃ ೧೪೪
ಆಚಮನಂ ೫೪೬
ಆಚಾರ್ಯಃ ೫೧೮
ಆಚಾರ್ಯಾಣೀ ೩೮೬
ಆಚ್ಛಾದನಂ ೮೬, ೪೮೬
ಆಚ್ಛೋದನಂ ೮೨೨
ಆಜಾನೇಯಃ ೬೧೩
ಆಜೀವಃ ೬೮೯
ಆಜ್ಯಂ ೭೩೯
ಆಕಾಜ್ಜ ೧೬೪
ಆಡಂಬರಃ ೯೭೬ ೧೩೪೦
ಆಢಕಿಕಂ ೬೯೮
ಆಢ್ಯಃ ೧೦೨೭
ಆತಂಚನಂ ೧೨೮೮
ಆತಪಃ ೧೦೮
ಆತರಃ ೨೪೭
ಆರ್ತಗಳಃ ೯೨೦
ಆತ್ಮಂಭರಿ ೧೦೩೮
ಆತ್ಮಘೋಷಃ ೩೪೭
ಆತ್ಮಭೂಃ ೧೬, ೨೬
ಆತಾಯೀ ೩೪೯
ಆಕ್ರಂದಃ ೧೨೬೩
ಆಕರ್ಷಃ ೧೩೯೩
ಆಕಾರಣಾ ೧೬೫
ಆಕ್ರೀಡಃ ೮೪೯
ಆಕುಲಃ ೧೦೮೮
ಆಖಂಡಲಃ ೪೪
ಆಖ್ಯಾತಂ ೧೧೨೪
ಆಖುಃ ೩೩೯
ಆಖೇಟಃ ೮೨೨
ಆಗಃ ೫೯೫ ೧೪೦೧
ಆಗ್ರಹಾಯಣೀ ೯೭
ಆಜ್ (ಆ) ೧೪೧೦
ಆಚಾಮಃ ೭೩೭
ಆಚಾರ್ಯಾ ೩೮೬
ಆಚಿತಃ ೭೭೫
ಆಚ್ಛುರಿತಕಂ ೨೧೭
ಆಜಕಂ ೭೬೪
ಆಜಿಃ ೬೭೪ ೧೨೦೪
ಆಜೂಃ ೨೩೪
ಆಜ್ಞಾ ೫೬೪
ಆಟಿಃ (ಡಿಃ) ೩೫೨
ಆಢಕಃ ೭೭೭
ಆಢಕೀ ೯೭೬
ಆತಂಕಃ ೧೧೮೧
ಆತತಾಯೀ ೧೦೬೧
ಆತಪತ್ರಂ ೬೦೦
ಆತ್ರಗಂಧ ೧೦೫೯
ಆರ್ತಗಂ ೩೯೨
ಆತ್ಮಗುಪ್ತಾ ೯೩೨
ಆತ್ಮಜಃ ೩೯೮
ಆತಾಪೀ ೩೪೯
ಆತ್ಮಾ ೧೩೭ ೧೨೮೨

ಆತಿಃ	೩೫೨	ಆತಿಥೇಯಂ	೫೪೪
ಅತಿಥ್ಯಂ	೫೪೪	ಆರ್ತಿ	೧೨೪೦
ಆರ್ತನಂ	೩೯೨	ಆತುರಃ	೪೨೯
ಆತ್ರೇಯಿ	೩೯೧	ಆತೋದ್ಯಂ	೧೮೮
ಆಥರ್ವಣಂ	೧೧೭೧	ಆದರ್ಶಃ	೫೧೧
ಆದ್ಯಮಾಷಕಃ	೭೭೩	ಆದ್ರ್ರಂ	೧೧೨೨
ಆದ್ರ್ರಕಂ	೭೨೫	ಆದ್ರಕ	೧೨೫೭
ಆದಿಃ	೧೦೯೭	ಆದಿಕಾರಣಂ	೧೩೬
ಆದಿತ್ಯಃ	೮	ಆದಿತೇಯಾಃ	೮
ಆದೀನವಃ	೧೧೫೯	ಆದ್ಯೂನಃ	೧೦೩೭
ಆದೇಷ್ಟಾ	೫೧೮	ಆಧಾರಃ	೨೬೫
ಆಧ್ಯಾನಂ	೨೧೨	ಆಧಿಃ	೨೧೧ ೧೨೭೦
ಆಧೂತಃ	೧೧೦೩	ಆಧೋರಣಃ	೬೨೭
ಆನಂದಃ	೧೩೫	ಆನಂದಥುಃ	೧೩೫
ಆನಂದನಂ	೧೧೩೬	ಆನಕಃ	೧೮೯ ೧೧೭೪
ಆನಕದುಂದುಭಿಃ	೨೨	ಆನತಂ	೧೦೮೭
ಆನರ್ತಃ	೧೨೩೬	ಆನದ್ಧಂ	೧೮೭
ಆನನಂ	೪೬೦	ಆನಾಯಃ	೨೫೨
ಆನಾಯ್ಯಃ	೫೩೨	ಆನಾಹಃ	೪೨೬
ಆನ್ವೀಕ್ಷಕೀ	೧೬೧	ಆನುಪೂರ್ವೀ	೫೪೭
ಆಪಃ	೨೩೮	ಅಪಗಾ	೨೬೭
ಆಪಣಃ	೩೦೧	ಆಪಣಿಕಃ	೭೬೬
ಆಪತ್	೬೫೦	ಆಪತ್ಪ್ರಾಪ್ತಃ	೧೦೫೯
ಆಪನ್ನಃ	೧೨೫೯	ಆಪನ್ನಸತ್ವಾ	೩೯೩
ಆಪಮಿತ್ಯಕಂ	೬೯೨	ಆಪ್ತಃ	೫೮೨
ಆಪ್ಯಂ	೨೪೦	ಆಪ್ರಪದೀನಂ	೪೯೦
ಆಪ್ಲವಃ	೪೯೨	ಆಪ್ರಚ್ಛನ್ನಂ	೧೧೩೬
ಆಪಾನಂ	೮೪೧	ಆಪ್ಲಾವಃ	೪೯೨
ಆಪೀಡಃ	೫೦೭	ಆಪೀನಂ	೭೬೦
ಆಪ್ಲುತಃ	೫೫೩	ಆಪೂಪಿಕಂ	೭೬೦ ೧೧೬೯
ಆಪೂಪಿಕಃ	೭೧೬	ಆಬಂಧಃ	೭೦೧
ಆಬದ್ಧಮುಖಃ	೭೦೧ ೧೦೫೩	ಆಭರಣಂ	೪೭೨

ಆಭಾಸ್ವರಾಃ	೧೦	ಆಭಾಷಣಂ	೧೨೭
ಆಭೀರಃ	೨೪೫	ಆಭೀಪಲ್ಲೀ	೩೧೯
ಆಭೀರೀ	೩೮೪	ಆಭೀಲಂ	೭೩೫
ಆಭೋಗಃ	೫೦೮	ಆಮ	೧೪೪೨
ಆಮಗಂಧಿ	೧೫೧	ಆಮನಸ್ಯಂ	೭೩೫
ಆಮಯುಃ	೪೭೭	ಆಮಯಾವೀ	೪೭೯
ಆಮಲಕೀ	೯೦೩	ಆಮ್ರಃ	೮೨೯
ಆಮ್ರಾತಕಃ	೮೩೩	ಆಮ್ಲಃ	೧೪೮
ಆಮ್ಲಲೋಣಿಕಾ	೯೮೬	ಆಮ್ಲವೇತಸಃ	೯೮೨
ಆಮ್ನಾಯಃ	೧೭೯ ೧೧೩೬	ಆಮಿಷಂ	೪೩೪ ೧೩೬೫
ಆಮಿಷಾಶೀ	೧೦೩೬	ಆಮಿಷೀ	೯೮೦
ಆಮಿಕ್ಷಾ	೫೩೩	ಆಮ್ಲಿಕಾ	೮೮೯
ಆಮುಕ್ತಃ	೬೩೩	ಆಮ್ರೇಡಿತಂ	೧೬೯
ಆಮೋದಃ	೧೩೪ ೧೮೯ ೧೭೬೪	ಆಮೋದೀ	೧೫೦
ಆಯತಂ	೧೦೮೫	ಆಯತ್ತಃ	೧೦೩೩
ಆಯತಿಃ	೫೬೨ ೧೭೪೪	ಆಯತನಂ	೩೦೬
ಆಯಾಮಃ	೪೮೫	ಆಯುಃ	೬೮೮
ಆಯುಧಂ	೬೫೧	ಆಯುಧಿಕಃ	೬೩೬
ಆಯುಧೀಯಃ	೬೩೬	ಆಯುಷ್ಮಾನ್	೧೦೭೩
ಆಯೋಧನಂ	೬೨೭	ಆರಂಭಃ	೧೧೫೫
ಆರಕೂಟಃ	೨೮೪	ಆರಗ್ವಧಃ	೮೬೯
ಆರನಾಳಕಂ	೨೭೨	ಆರತಿಃ	೨೭೨
ಆರವಃ ಆರಾವಃ	೧೮೧	ಆರಾತ್	೧೪೧೩
ಆರಾಧನಂ	೧೭೬೮	ಆರ್ಯಃ	೫೧೩
ಆರಾಮಃ	೮೪೮	ಆರಾಳಿಕಃ	೨೧೬
ಆರಾ	೮೩೩	ಆರ್ಯಾವರ್ತಃ	೭೮೯
ಆರುಗ್ವಧಃ (ಪಾ)	೮೬೯	ಆರೇವತಃ	೮೨೦
ಆರೋಗ್ಯಂ	೪೭೧	ಆರೋಹಃ	೪೮೫ ೧೪೮೯
ಆರೋಹಣಂ	೩೧೨	ಆಲಂ	೨೯೧
ಆಲಂಭಃ	೬೮೪	ಆಲಯಃ	೩೦೪
ಆಲವಾಲಂ	೭೬೬	ಆಲಸ್ಯಃ	೮೧೨
ಆಲಾನಂ	೬೦೯	ಆಲಾಪಃ	೧೨೭

ಆಲಾಬೂ (ಪಾ)	೧೦೦೨	ಆಲಿಂಗ್ಯಃ	೧೮೮
ಆಲಿಃ	೩೮೩	ಆಲೀಢ	೬೫೪
ಆಲೋಕಃ	೧೧೭೪	ಆಲೋಕನಂ	೧೧೬೦
ಆವರ್ತಃ	೨೪೧	ಆವಪನಂ	೭೨೧
ಆವಲಿ	೮೫೦	ಆವಸಿತಂ	೭೧೧
ಆವೃತ್ (ತಂ)	೫೪೭ ೧೧೦೭	ಆವಾಪಃ	೨೬೬
ಆವಾಪಕಃ	೪೪೭	ಆವಾಲಂಃ	೨೬೬
ಆವಿಃ	೧೪೪೦	ಆವಿಗ್ನ	೯೧೩
ಆವಿಧಃ	೧೧೬೫	ಆವಿಲಃ	೨೫೧
ಆವಿಷ್ಟಃ (೦)	೧೧೦೪ ೧೦೮೮	ಆವುಕಃ	೧೯೫
ಆವುತ್ತಃ	೧೯೫	ಆವೇಗೀ	೯೮೩
ಆವೇಶನಂ	೩೦೬	ಆವೇಶಿಕಃ	೫೪೪
ಆಶಂಸಿತಾ	೧೦೪೩	ಆಶಂಸುಃ	೧೦೪೩
ಆಶಯಃ	೧೧೪೯	ಆಶರಃ	೫೯
ಆಶ್ಚರ್ಯಂ	೨೦೨	ಆಶ್ರುಷಃ(ಪಾ)	೫೯
ಆಶ್ರಮಃ	೫೧೪	ಆಶ್ರಯಃ	೫೮೭ ೧೧೪೦
ಆಶ್ರಯಾಶಃ	೫೪	ಆಶ್ರವಃ	೧೪೪ ೧೦೪೧
ಆಶ್ವಂ	೬೧೬	ಆಶ್ವತ್ಥಂ	೮೬೪
ಆಶ್ವಯುಜಃ	೧೨೭	ಆಶಾ	೧೩೮೮
ಆಶಾಃ	೭೩	ಆಶಾಢಾಃ(ಪಾ)	೭೩
ಆಶಿತಂ	೭೪೭	ಆಶ್ವಿನಃ	೧೨೭
ಆಶ್ವಿನೇಯಃ	೫೧	ಆಶೀಃ	೧೩೯
ಆಶಾವಿಷಃ	೨೨೮	ಆಶ್ವೀನಂ	೬೧೫
ಆಶು	೬೫	ಆಶುಃ	೭೦೩
ಆಶುಗಃ	೬೨ ೬೫೫ ೧೧೯೧	ಆಶುಶುಕ್ಷಣಿಃ	೫೫
ಆಶ್ರುತಂ	೧೧೨೫	ಆರ್ಷಭ್ಯಃ	೭೫೦
ಆಷಾಢಃ	೫೫೬	ಆಸಕ್ತಃ	೧೦೨೫
ಆಸನಂ	೫೦೯ ೫೮೭ ೬೦೮	ಆಸನ್ನಂ	೧೦೮೩
ಆಸನಃ	೮೯೦	ಆಸನಾ	೧೧೫೦
ಆಸವಃ	೮೪೦.	ಆಸ್ಕಂದನಂ	೬೭೨
ಆಸುರಃ(ಪಾ)	೧೨	ಆಸ್ಕಂದಿತಂ	೬೧೭
ಆಸ್ತರಣಂ	೬೧೧	ಆಸ್ಪದಂ	೧೨೬೬

ಆಸ್ಯಂ	೪೬೦	ಆಸ್ಪ್ರುಷ್ಟಃ	೧೧೫೮
ಆಸಾದಿತಂ	೧೧೧೮	ಆಸಾರಃ	೮೫ ೬೬೪
ಆಸ್ಥಾ	೧೨೬೦	ಆಸ್ಥಾನಂ	೫೨೬
ಆಸ್ಥಾನೀ	೫೨೬	ಆಸ್ಯಾ	೧೧೫೦
ಆಸ್ಯಂ	೪೬೮	ಆಸಿತಂ(ಪಾ)	
ಆಸುರೀ	೭೦೭	ಆಸೇಚನಕಂ	೧೦೬೯
ಆಸ್ಫೋಟಃ	೯೨೬	ಆಸ್ಫೋಟನೀ	೮೩೨
ಆಸ್ಫೋಟಾ (ತಾ)	೯೫೦	ಆಹತಂ	೧೭೮ ೧೧೦೫
ಆಹತಲಕ್ಷಣಃ	೧೦೨೬	ಆಹವಃ	೬೭೪
ಆಹವನೀಯಃ	೫೩೦	ಆಹ್ವಯಃ	೧೬೪
ಆಹಾರಃ	೭೪೪	ಆಹಾವಃ	೨೬೨
ಆಹ್ವಾ	೧೬೫	ಆಹ್ವಾನಂ	೧೬೫
ಆಹೇಯಂ	೨೨೯	ಆಹೇರುಃ (ಪಾ)	೨೨೯
ಆಹೋ	೧೪೩೨	ಆಹೋಪುರುವಿಷಿ	೬೬೭
ಆಳಿಂದಃ	೩೧೧	ಆಳಿಃ	೨೯೫ ೮೫೦ ೧೩೭೦
ಆಳೀ	೩೫೬	ಆಳು: (ಳೂಃ)	೭೧೯
ಆಕ್ಷಾರಣಾ	೧೭೨	ಆಕ್ಷಾರಿತಃ	೧೦೫೯
ಆಕ್ಷೀಬಃ	೮೭೭	ಆಕ್ಷೇಪಃ	೧೭೦
ಆಕ್ಷೋಟಃ (ಅ)	೯೭೫		

ಇ

ಇಂಗಂ	೧೮೯೦	ಇಂಗಃ	೧೧೪೪
ಇಂಗಿತಂ	೧೧೪೪	ಇಂಗುದೀ	೮೯೨
ಇಂದೀವರಂ	೨೭೪	ಇಂದೀವರೀ	೯೪೬
ಇಂದ್ರಃ	೪೦ ೭೬	ಇಂದ್ರದ್ರುಃ	೮೯೧
ಇಂದ್ರಪುವಂ	೯೧೩	ಇಂದ್ರವಾರುಣೀ	೧೦೦೨
ಇಂದ್ರಸುರಸಃ	೯೧೪	ಇಂದ್ರಾಣೀ	೪೫
ಇಂದ್ರಾಣಿಕಾ	೯೧೪	ಇಂದ್ರಾಯುಧಂ	೮೪
ಇಂದ್ರಾರಯುಃ	೧೨	ಇಂದ್ರಾವರಜಃ	೨೦
ಇಂದಿಂದಿರಃ	೩೫೭	ಇಂದ್ರಿಯಂ	೪೩೩
ಇಂದ್ರಿಯಾರ್ಥಾಃ	೧೪೨	ಇಂದೀವರೀ	೯೪೬
ಇಂದುಃ	೮೭	ಇಂಧನಂ	೮೫೯

ಇಚ್ಛಾ	೨೦೯	ಇಚ್ಛಾವತೀ	೩೮೦
ಇಜ್ಝಲಃ (ಹಿ)	೯೦೭	ಇಟ್ಚರಃ	೭೫೦
ಇಡಾ	೧೨೧೫	ಇತರಃ	೮೧೫ ೧೦೯೯ ೧೩೬೪
ಇತರೇದ್ಯುಃ	೧೪೪೯	ಇತ್ವರೀ	೩೮೧
ಇತಿ	೧೪೧೬	ಇತಿಹಾ	೫೨೩
ಇತಿಹಾಸಃ	೧೬೦	ಇದಾನೀಂ	೧೪೫೧
ಇಧ್ಮಂ	೮೫೯	ಇನಃ	೧೨೮೪
ಇಭಃ	೬೦೩	ಇಭ್ಯಃ	೧೦೨೭
ಇರಮ್ಮದಃ	೮೩	ಇರಾ	೮೩೮
ಇರಿಣಂ (ಈರಿಣಂ)	೧೨೩೯	ಇಲ್ವಲಾ	೯೭
ಇಷಃ	೧೨೭	ಇಷ್ಟಂ	೭೪೦ ೫೬೮
ಇಷ್ಟಕಾಪಥಂ	೧೦೧೧	ಇಷ್ಟಗಂಧಃ	೧೫೦
ಇಷ್ವಾಸಃ	೬೫೨	ಇಷ್ಟಿಃ	೧೨೧೧
ಇಷೀಕಾ (ಷಾ)	೬೦೬	ಇಷುಃ	೬೫೫
ಇಷುಧಿಃ	೬೫೭	ಇಳಾ	೨೮೪
ಇಕ್ಷ್ವಾಕುಃ	೧೦೦೨	ಇಕ್ಷುಃ	೧೦೦೯
ಇಕ್ಷುಗಂಧಾ	೯೪೪ ೯೫೦	ಇಕ್ಷುರಃ	೯೫೦
	೯೫೬ ೧೦೦೯		

ಈ

ಈಡಿತಂ	೧೧೨೬	ಈತಿಃ	೧೨೪೦
ಈರ್ಮಂ	೪೨೫	ಈರಿಣಂ (ಇರಿಣಂ)	೧೨೩೯
ಈರಿತಃ	೧೧೦೪	ಈರ್ಯಾ	೫೪೬
ಈಶಃ	೩೦ ೭೬	ಈಶ್ವರಃ	೩೦ ೧೦೨೭
ಈಶ್ವರೀ	೩೬	ಈಶಾನಃ	೩೦
ಈಶಿತಾ	೧೦೨೭	ಈಷತ್	೧೪೩೯
ಈಷಾ (ಶಾ)	೭೦೨	ಈರ್ಷ್ಯಾ	೨೦೭
ಈಷಿಕಾ	೬೦೬ ೮೩೧	ಈಹಾ	೨೧೦
ಈಹಾಮೃಗಃ	೩೩೪	ಈಳಿತಂ	೧೧೨೬
ಈಳೀ(ಳಿಕಃ)	೬೫೯	ಈಕ್ಷಣಂ	೪೬೪ ೧೧೬೦
ಈಕ್ಷಣಿಕಾ	೩೯೧		

ಉ

ಉಂ	೧೪೪೫	ಉಂದುರು	೩೩೯
ಉಕ್ತಂ	೧೧೨೪	ಉಕ್ತಿಃ	೧೫೭
ಉಖ್ಯಂ	೭೩೩	ಉಖಾ	೭೧೯
ಉಗ್ರಂ	೨೦೩	ಉಗ್ರಃ	೩೨ ೮೦೧
ಉಗ್ರಗಂಧಾ	೯೪೮ ೯೯೧	ಉಚ್ಚಃ	೧೦೮೬
ಉಚ್ಚಂಡಂ	೧೦೯೯	ಉಚ್ಚಟಾ	೧೦೦೬
ಉಚ್ಚಾರಃ	೪೩೮	ಉಚ್ಚಾವಚಂ	೧೦೯೯
ಉಚ್ಚೈಃ	೧೪೪೪	ಉಚ್ಚೈರ್ಘುಷ್ಟಂ	೧೬೯
ಉಚ್ಚೈಃಶ್ರವಾಃ	೪೫	ಉಚ್ಛ್ರಯಃ	೮೫೬
ಉಛ್ರಾಯಃ	೮೫೬	ಉಚ್ಛ್ರಿತಃ	೧೦೮೬ ೧೨೫೭
ಉಜ್ವಲಃ	೨೦೧	ಉಜ್ಜಾಸನಂ	೬೮೩
ಉಟಜಃ	೩೦೫	ಉಡ್ಡೀನಂ	೩೬೫
ಉಡು	೯೫	ಉಡುಪಂ	೨೪೭
ಉಡುಪೃಷ್ಟಂ	೯೨೨	ಉತ	೧೪೧೪
ಉತಂ	೧೧೧೭	ಉತ್ಕಃ	೧೦೨೪
ಉತ್ಕಂಠಾ	೨೧೨	ಉತ್ಕಟಂ	೯೮೦
ಉತ್ಕಟಃ	೧೦೪೦	ಉತ್ಕರಃ	೩೭೦
ಉತ್ಕಲಿಕಾ	೨೧೨	ಉತ್ಕರ್ಷಃ	೧೧೪೦
ಉತ್ತಂ	೧೧೨೨	ಉತ್ತಂಸಃ	೧೩೯೮
ಉತ್ತಪ್ತಂ	೪೩೪	ಉತ್ತಮಃ	೧೦೭೩
ಉದ್ಘಃ	೧೩೫	ಉದ್ಘನಃ	೧೧೬೪
ಉದ್ಭವಃ	೧೩೮	ಉದ್ಭ್ರಮಃ	೧೧೪೧
ಉದ್ಯತಂ	೧೧೦೬	ಉದ್ಯಮಃ	೧೧೪೦
ಉದ್ಗಮನೀಯಂ	೪೮೩	ಉದ್ರಃ	೨೫೭
ಉದ್ವರ್ತನಂ	೪೯೨	ಉದಾನಃ	೬೩
ಉದಾರಃ	೧೦೨೫ ೧೩೬೪	ಉದಾಸೀನಃ	೫೭೮
ಉದಾಹಾರಃ	೧೬೬	ಉದ್ಗಾಢಂ	೬೬
ಉದ್ಗಾತಾ	೫೨೭	ಉದ್ಗಾರಃ	೧೧೬೬
ಉದ್ಗ್ರಾಹಃ	೧೧೬೬	ಉದ್ಘಾಟನಂ	೮೨೬
ಉದ್ಘಾತಃ	೧೧೫೫	ಉದ್ದಾನಂ	೫೯೫

ಉದ್ದಾಲಃ(ಬದ್ದಾಲಃ)	೮೮೦	ಉದ್ದ್ರಾವಃ	೬೨೯
ಉದ್ಯಾನಂ	೮೪೯ ೧೭೮೬	ಉದ್ವಾಂತಃ (೧)	೬೦೪ ೧೧೧೩
ಊದ್ವಾಸನಂ	೬೮೩	ಉದ್ವಾಹಃ	೫೬೨
ಉದಿತಂ	೧೧೭೪	ಉದ್ದಿತಂ	೧೧೧೧
ಉದ್ಭಿತ್	೧೦೯೮	ಉದ್ಭಿಜಂ	೧೦೬೮
ಉದ್ಭಿದಂ	೧೦೬೮	ಉದೀಚ್ಯಂ	೯೬೮
ಉದೀಚ್ಯಃ	೭೮೮	ಉದೀಚೀ	೨೪
ಉದೀಚೀನಂ	೨೫	ಉಂದುರುಃ	೩೩೯
ಉದಂಬರಂ	೨೮೫	ಉದುಂಬರಃ	೮೬೮
ಉದುಂಬರಪರ್ಣೀ	೯೬೦	ಉದೂಖಲಂ	೨೧೩
ಉದ್ಘೂರ್ಣಂ	೧೧೦೬	ಉದ್ವೇಗಂ	೧೦೧೫
ಉದ್ವೇಗಃ	೧೧೧೪	ಉದ್ಧವಃ	೭೭೧
ಉದ್ಧರ್ಷಃ	೭೭೧	ಉದ್ಧೃತಂ	೧೧೦೬
ಉದ್ದಾನಂ (ದ್ವಾ) (ಧ್ವಾ)	೨೧೨	ಉದ್ಧಾರಃ	೬೯೭
ಉನ್ನತಃ	೧೦೮೬	ಉನ್ನಯಃ	೧೧೪೧
ಉನ್ಮಂಥಃ (ಪಾ)	೯೮೪	ಉನ್ಮತ್ತಃ	೪೩೧ ೯೭೩
ಉನ್ಮದಿಷ್ಣುಃ	೧೦೩೯	ಉನ್ಮನಾಃ	೧೦೭೪
ಉನ್ನಾಯಃ	೧೧೪೧	ಉನ್ಮಾದಃ	೭೦೯
ಉನ್ಮಾದವಾನ್	೪೩೧	ಉನ್ಮಾಥಃ	೬೭೪ ೮೭೫
ಉಪಕುಂಭಃ		ಉಪಕ್ರಮಃ	೫೭೩ ೧೧೫೫ ೧೩೧೧
ಉಪಕಾರ್ಯಾ	೩೦೯	ಉಪಕಾರಿಕಾ	೩೦೯
ಉಪಕುಂಚಿಕಾ	೨೭೫ ೯೨೧	ಉಪಕುಲ್ಯಾ	೯೪೭
ಉಪಕ್ರೋಶಃ	೧೨೦	ಉಪಗತಂ	೧೧೭೫
ಉಪಗ್ರಹಃ	೬೮೨	ಉಪಗ್ರಾಹ್ಯಂ	೫೯೬
ಉಪಗೂಹನಂ	೧೧೫೯	ಉಪಘ್ನಃ	೧೧೪೮
ಉಪಚರಿತಂ	೧೧೧೮	ಉಪಚಾಯ್ಯಃ	೫೩೧
ಉಪಚಿತಃ (ತಂ)	೧೧೦೫	ಉಪಚಿತ್ರಾ	೯೩೩
ಉಪಜಾಪಃ	೫೯೦	ಉಪಜ್ಞಾ	೫೭೩
ಉಪತ್ರಪಾ	೧೧೪೩	ಉಪತ್ಯಕಾ	೩೭೬
ಉಪತಾಪಃ	೪೭೭	ಉಪದಂಶಃ (ಪಾ)	೮೩೯
ಉಪದಾ	೫೯೬	ಉಪಧಾ	೫೯೦

ಉಪಧಾನಂ	೫೦೮	ಉಪಧಿಃ	೨೧೩
ಉಪನಾಹಃ	೧೯೦	ಉಪನ್ಯಾಸಃ	೧೬೬
ಉಪನಿಧಿಃ	೭೬೮	ಉಪನಿಷತ್	೧೨೬೫
ಉಪನಿಷ್ಕ (ಷ್ಕ) ರಂ	೨೯೯	ಉಪಪತಿಃ	೪೦೬
ಉಪಬರ್ಹಃ	೫೦೮	ಉಪಭೃತ್	೫೩೫
ಉಪಭೋಗಃ	೧೧೪೯	ಉಪಮಾ	೮೩೫
ಉಪಮಾನಂ	೮೩೫	ಉಪಯಮಾ(ಯ) ಮಃ	೫೬೭
ಉಪರಮಃ (ಪಾ)		ಉಪರಕ್ಷಣಂ	೬೦೧
ಉಪರಕ್ತಃ	೧೧೮	ಉಪರಾಗಃ	
ಉಪರಾಮಃ	೧೧೬೬	ಉಪಲಃ	೩೨೩
ಉಪಲಂಭಃ	೧೧೫೬	ಉಪಲಬ್ಧಿಃ	೧೪೦
ಉಪಲಬ್ಧಾರ್ಥ	೧೯೧	ಉಪಲಾ	೩೨೩ ೧೩೭೧
ಉಪವನಂ	೮೪೮	ಉಪವರ್ತನಂ	೨೮೯
ಉಪವಸ್ತ್ರಂ	೫೪೮	ಉಪವಾಸಃ	೫೪೮
ಉಪವಿಷಾ	೯೪೫	ಉಪವೀತಂ	೫೬೦
ಉಪಶಲ್ಯಂ	೩೧೯	ಉಪಶಾಯಃ	೧೧೬೧
ಉಪಶ್ರುತಂ	೧೧೨೫	ಉಪಸಂಪನ್ನಃ	೫೩೭
ಉಪಸಂಪನ್ನಂ	೭೩೩	ಉಪಸಂವ್ಯಾನಂ	೪೮೮
ಉಪಸರ್ಗಃ	೬೭೭	ಉಪಸರ್ಜನಂ	೧೦೭೬
ಉಪಸರಃ	೧೧೫೪	ಉಪಸರ್ಯಾ	೭೫೭
ಉಪಸ್ಕರಃ	೭೨೩	ಉಪಸ್ಥಃ	೪೪೬
ಉಪಸೂರ್ಯಕಂ	೧೦೬	ಉಪಹ್ವರಂ	೧೩೫೫
ಉಪಹಾರಃ	೫೯೬	ಉಪ್ತಕೃಷ್ಟಂ	೬೯೬
ಉಪಾಂಶು	೫೯೧	ಉಪಾಕರಣಂ	೫೫೧
ಉಪಾಕೃತಃ	೫೩೬	ಉಪಾತ್ಯಯಃ	೫೪೭ ೧೧೬೨
ಉಪಾದಾನಂ	೧೧೪೫	ಉಪಾಧ್ಯಾಯಃ	೫೧೭
ಉಪಾಧ್ಯಾಯಾ	೩೮೫	ಉಪಾಧ್ಯಾಯಾನೀ	೩೮೬
ಉಪಾಧ್ಯಾಯೀ	೩೮೫	ಉಪಾಧಿಃ	೨೧೧, ೧೦೨೮
ಉಪಾನತ್	೮೨೯	ಉಪಾಯಃ	೫೮೯
ಉಪಾಯನಂ	೫೯೬	ಉಪಾಲಂಭಃ	೧೭೧
ಉಪಾವೃತ್ತಃ	೬೧೯	ಉಪಾಸಂಗಃ	೬೫೭
ಉಪಾಸನಂ (ನ)	೬೫೪ ೫೪೫	ಉಪಾಸಿತಂ	೧೧೧೮

ಉಪಾಹಿತಃ	೧೨೮ ೧೧೦೮	ಉಪೇಂದ್ರಃ	೨೦
ಉಪೋದಕಾ (ಕೀ)	೧೦೦೩	ಉಪೋದ್ಘಾತಃ	೧೬೬
ಉಭಯ (ಯೇ) ದ್ಯುಃ	೧೪೫೦	ಉಮಾ	೩೬ ೭೦೮
ಉಮಾಪತಿಃ	೩೪	ಉರಃ	೪೪೯
ಉರಗಃ	೨೨೯	ಉರಣಃ	೭೬೪
ಉರಣಾಖ್ಯಃ (ಕ್ಷಃ)	೯೯೩	ಉರಭ್ರಃ	೭೬೪
ಉರರೀ	೧೧೨೫	ಉರಶ್ಛದಃ	೬೩೩
ಉರಸಿಲಃ	೬೪೪	ಉರಸ್ವಾನ್	೬೪೪
ಉರಸ್ಸೂತ್ರಿಕಾ	೪೭೫	ಉರ್ವರಾ	೨೮೫
ಉರ್ವಾರುಃ	೧೦೦೧	ಉರೀ	
ಉರ್ವೀ	೨೮೪	ಉರು	
ಉರುಬೂಕಃ	೮೯೭	ಉಲಪಃ	೮೫೫
ಉಲ್ಬಂ	೪೦೯	ಉಲ್ಬಣಂ	
ಉಲ್ಲಾಘಃ	೪೨೮	ಉಲ್ಲಾಭಃ (ಪಾ)	೪೯೧
ಉಲ್ಮುಕಂ	೭೧೮	ಉಲೂಕಃ	೩೪೨
ಉಲೂಖಲಂ	೭೧೩	ಉಲೂಖಲಕಂ	೮೮೦
ಉಲೂಪೀ	೨೫೪	ಉಲ್ಲೋಚಃ	೪೯೧
ಉಲ್ಲೋಲಃ	೨೪೧	ಉಶನಾಃ	೯೯
ಉಶೀರಂ	೧೦೧೦	ಉಷಃ	೧೧೧
ಉಷಣಂ (ಪಾ)	೭೨೬	ಉಷತೀ	೧೭೬
ಉಷರ್ಬುಧಃ	೫೪	ಉಷ್ಟ್ರಃ	೭೬೨
ಉಷ್ಣಃ	೧೨೮ ೮೧೮	ಉಷ್ಣರಶ್ಮಿಃ	೧೦೩
ಉಷಾ	೧೪೪೬	ಉಷಾಪತಿಃ	೨೭
ಉಷಿತಃ	೧೧೧೫	ಉಷ್ಣಿಕಾ	೭೩೮
ಉಷ್ಣೀಷಃ	೧೩೯೨	ಉಷ್ಣೋಪಗಮಃ	೧೨೮
ಉಸ್ರಃ	೧೦೬	ಉಸ್ರಾ	೭೫೪
ಉಕ್ಷಾ	೭೪೭		

ಊ

ಊಂ	೧೪೪೫	ಊರ್ಜಃ	೧೨೭
ಊರ್ಜಸ್ವಲಃ	೬೪೪	ಊರ್ಜಸ್ವೀ	೬೪೪

ಊರ್ಣನಾಭಃ	೩೪೦	ಊರ್ಣಾ	೧೨೨೨
ಊರ್ಣಾಯುಃ	೭೬೪	ಊತಂ	೧೧೧೭
ಊಢಃ	೭೬೦	ಊರ್ಧ್ವಜ್ಞಃ (ಜ್ಞುಃ)	೪೧೮
ಊರ್ಧ್ವಜಾನುಃ	೪೧೮	ಊರ್ಧಕಃ (ರ್ಧ್ವ)	೧೮೮
ಊರ್ಮಿಃ	೨೪೦	ಊರ್ಮಿಕಾ	೪೭೮
ಊರ್ಮಿಮತ್	೧೦೮೭	ಊರರೀ	೧೪೨೫
ಊರವ್ಯಃ	೬೮೯	ಊರೀ	೧೪೨೫
ಊರೀಕೃತಂ	೧೧೬೫	ಊರುಃ	೪೪೩
ಊರುಜಃ	೬೮೯	ಊರುಪರ್ವ	೪೪೩
ಊಷಃ	೨೮೫	ಊಷಣಂ	೭೨೪
ಊಷಣಾ	೯೪೩	ಊಷರಃ	೨೮೬
ಊಷವಾನ್	೨೮೬	ಊಷ್ಮಕಃ	೧೨೮
ಊಷ್ಮಾಗಮಃ	೧೨೮	ಊಹಃ	೧೪೨

– ಋ –

ಋಕ್	೧೫೯	ಋಕ್ಥಂ	೭೭೭
ಋಜೀಷಂ	೭೨೦	ಋಜುಃ	೧೦೮೮
ಋಣಂ	೬೯೧	ಋತಂ	೧೭೯ ೬೯೦
ಋತ್ವಿಕ್	೫೨೮	ಋತೀಯಾ	೧೧೬೧
ಋತುಃ	೧೨೮ ೧೨೩೩	ಋತುಮತೀ	೩೯೨
ಋತೇ	೧೪೩೦	ಋದ್ಧಂ	೭೧೧
ಋದ್ಧಿಃ	೯೫೮	ಋಭವಃ	೮
ಋಭುಕ್ಷಾಃ	೪೪	ಋಶ್ಯಃ (ಷಃ),	೩೩೭
ಋಶ್ಯಕೇತುಃ	೨೬	ಋಶ್ಯಪ್ರೋಕ್ತಾ	೯೩೩ ೯೪೭
ಋಷಭಃ	೧೮೪	ಋಷಿಃ	೫೫೩
	೬೬೨ ೭೪೭ ೧೦೭೫	ಋಕ್ಷಂ	೯೫
ಋಕ್ಷಃ	೩೩೧ ೯೦೩	ಋಕ್ಷಗಂಧಾ	೯೮೩
ಋಕ್ಷಗಂಧಿಕಾ	೯೫೬		

ಏ

ಏಕಪಿಂಗಃ	೬೯	ಏಕಾಂತಂ	೬೭

ಏಧಃ ೮೫೯ | ಏನಃ ೧೩೩
ಏಕಃ ೧೦೯೮ ೧೧೮೨ | ಏಕಕಃ ೧೦೯೮
ಏಕಗುರುಃ ೫೭೭ | ಏಕತಾನಃ ೧೦೯೭
ಏಕತಾಲಃ ೧೮೬ | ಏಕದಂತಃ ೩೮
ಏಕದೃಷ್ಟಿಃ ೩೪೮ | ಏಕದಾ ೧೪೫೧
ಏಕಧುರಃ ೨೫೩ | ಏಕಧುರಾವಹಃ ೨೫೩
ಏಕಧುರೀಣಃ ೨೫೩ | ಏಕಪದೀ ೭೯೬
ಏಕಸರ್ಗಃ ೧೦೯೬ | ಏಕಹಾಯನೀ ೨೫೬
ಏಕಾಕೀ ೧೦೯೮ | ಏಕಾಗ್ರಃ (ಗ್ರ್ಯಃ) ೧೦೯೬ ೧೩೬೭
ಏಕಾಂತಂ ೬೨ | ಏಕಾಬ್ದಾ ೨೫೬
ಏಕಾಯನಃ ೧೦೯೬ | ಏಕಾಯನಗತಃ ೧೦೯೬
ಏಕಾವಳೀ ೪೨೨ | ಏಕಾಷ್ಠೀಲಾ ೯೩೧
ಏಡಃ ೪೧೯ | ಏಡಕಃ ೨೬೪
ಏಡಗಜಃ ೯೯೩ | ಏಡಮೂಕಃ ೧೦೫೫
ಏಡೂಕಂ ೩೦೩ | ಏಣಃ ೩೩೨
ಏತಃ ೧೫೬ | ಏತರ್ಹಿ ೧೪೫೧
ಏಧಃ ೮೫೯ | ಏಧಾ ೧೧೩೯
ಏಧಿತಂ ೧೦೯೩ | ಏನಃ ೧೩೩
ಏರಂಡಃ ೮೯೨ | ಏಲಾ ೯೨೧
ಏಲಾಪರ್ಣೀ ೯೮೬ | ಏಲಾವಾಲುಕಂ ೯೬೨
ಏವ ೧೪೪೩ | ಏವಂ ೧೪೭೧ ೧೪೪೩
ಏಷಣಿಕಾ ೮೩೧ | ಏಳವಾಲುಕಂ (ಪಾ) ೯೬೨

ಐ

ಐಗುದಂ ೮೬೪ | ಐಂದ್ರಿಯಕಂ ೧೦೯೫
ಐಕಾಗ್ರ್ಯಃ ೧೦೯೬ | ಐಕಾಗರಿಕಃ ೮೭೩
ಐಡುಕಂ (ಪಾ) ೨೬೪ | ಐಣುಃ (ಪಾ) ೩೩೨
ಐಣೇಯಃ (ಪಾ) ೩೩೫ | ಐತಿಹ್ಯಂ ೫೭೩
ಐರಾವಣಃ ೪೬ | ಐರಾವತಃ ೪೬ ೨೨ ೮೮೪
ಐರಾವತೀ ೮೭ | ಐಲಬಿಲಃ ೬೯
ಐಲೇಯಂ ೯೬೨ | ಐಶ್ವರ್ಯಂ ೩೫
ಐಷಮಃ ೧೪೪೮

ಓ

ಓಂ	೧೪೪೦	ಓಂಕಾರಃ	೧೬೦
ಓಕಃ	೧೪೦೪	ಓಘಃ	೧೯೭ ೩೬೨ ೧೧೯೯
ಓಜಃ	೧೪೦೪	ಓಡ್ರಪುಷ್ಪಂ	೯೭೭
ಓತುಃ	೩೩೩	ಓದನಃ	೨೩೬
ಓಷಃ	೧೧೩೮	ಓಷಧಯಃ	೯೮೧
ಓಷಧ್ಯ	೮೫೭ ೯೮೧	ಓಷಧೀಶಃ	೮೨
ಓಷ್ಠಃ	೪೬೧		

ಔ

ಔತ್ತಾನಪಾದಃ	೯೪	ಔದನಿಕಃ	೨೧೬
ಔದರಿಕಃ	೧೦೩೨	ಔದುಂಬರಃ (ಬುರಂ)	೨೮೫
ಔರ್ಧ್ವದೇಹಿಕಂ (ದ್ವೈ)	೫೪೧	ಔಪಗವಕಂ	೧೧೬೮
ಔಪಯಿಕಂ	೫೯೩	ಔಪವಸ್ತ್ರಂ	೫೪೮
ಔರಭ್ರಕಂ	೨೬೪	ಔರಸಃ (ಸ್ಯಃ)	೩೯೯
ಔರ್ವಃ	೫೬	ಔಶೀರಃ	೧೩೫೨
ಔಷಧಂ	೪೭೧ ೯೮೧	ಔಷ್ಟ್ರಕಂ	೨೬೪
ಔಕ್ಷಕಂ	೨೪೮		

ಕ

ಕಂ	೧೧೨೬ ೧೪೭೧	ಕಂಕಃ	೩೪೩
ಕಂಕಟಕಃ	೬೩೩	ಕಂಕಣಂ	೪೨೯
ಕಂಕತಿಕಾ	೫೧೦	ಕಂಕಾಳಃ	೪೪೦
ಕಂಗುಃ	೬೦೮	ಕಂಚುಕಃ	೭೩೦ ೬೩೧
ಕಂಚುಕೀ	೫೨೨	ಕಂಟಕಃ	೧೧೮೯
ಕಂಟಕಫಲಃ	೯೦೨	ಕಂಟಕಾರಿಕಾ	೯೩೯
ಕಂಠಃ	೪೫೯	ಕಂಠಭೂಷಾ	೪೨೫
ಕಂಠೀರಥಃ (ಕರ್ಣೀರಥಃ)	೬೭೦	ಕಂಡುಕಃ (ಗೇಂದುಕಃ)	೫೦೯
ಕಂಡೂಃ	೪೭೪	ಕಂಡೂಯಾ	೪೭೪
ಕಂಡೂಶಾ	೯೩೭	ಕಂಡೋಲಃ	೨೧೪
ಕಂಡೋಲವೀಣಾ	೮೩೦	ಕಂದಃ	೧೦೦೩ ೭೨೪ ೯

ಕಂದರ್ಪಃ ೨೫
ಕಂದರಾಲಃ (ಕರ್ಪರಾಲಃ) ೮೮೯, ೮೭೫
ಕಂದುಃ ೭೧೮
ಕಂಧರಾ ೪೫೯
ಕಂಪನಂ ೧೦೯೧
ಕಂಬಳಃ ೪೮೭ ೧೩೬೬
ಕಂಭಿಃ ೭೨೨
ಕಂಬುಗ್ರೀವಾ ೪೫೯
ಕಂಸಾರಾತಿಃ ೨೧
ಕ್ರಂದಿತಂ ೨೧೮
ಕರ್ಕಂಧೂಃ ೮೮೨
ಕರ್ಕಟಕಃ ೨೫೭
ಕರ್ಕರೀ ೭೧೯
ಕರ್ಕಶಂ ೧೦೬೨
ಕರ್ಕಾರುಃ ೧೦೦೧
ಕಕುದ್ಮತೀ ೪೪೫
ಕರ್ಕೋಲಕಂ (ಕ್ಕೋಲಕಂ) ೫೦೧
ಕಚಃ ೪೬೬
ಕಚ್ಚಿತ್ ೧೪೪೧
ಕಚ್ಛೂರಃ ೧೦೦೦
ಕಚ್ಛಃ ೨೯೧ ೯೭೪ ೧೨೦೨
ಕಚ್ಛಪೀ ೧೩೦೪
ಕಚ್ಛೂಃ (ಜೂರ) ೪೨೪
ಕಟಂಬರಾ ೯೩೧ ೯೯೯
ಕಟಕಂ ೪೭೮
ಕಟಭೀ ೯೯೬
ಕಟ್ವಂಗಃ ೯೦೨
ಕಟಃ ೪೪೫ ೧೨೦೬
ಕಟ್ವೀ (ಪಾ) ೪೪೫
ಕಟುಃ ೧೪೮ ೯೩೧ ೧೨೦೭
ಕಟು ರೋಹಿಣೀ ೯೩೧

ಕಂದರಃ ೩೨೫
ಕದಳೀ ೩೩೬
ಕಂದಳೀ ,,
ಕಂದುಕಃ ೫೦೯
ಕಂಪಃ ೨೨೧
ಕಂಪ್ರಂ ೧೦೯೧
ಕಂಬಳಿವಾಹ್ಯಕಂ ೬೨೧
ಕಂಬುಃ ೨೫೯ ೧೩೦೫
ಕಂಸಃ ೭೨೦
ಕ್ರಂದನಂ ೬೭೬ ೧೨೯೬
ಕಃ ೧೧೭೬
ಕರ್ಕಃ ೬೧೪
ಕರ್ಕಟೀ ೧೦೦೧
ಕರ್ಕರೇಟುಃ ೩೪೬
ಕರ್ಕಶಃ ೯೯೨ ೧೩೮೯
ಕಕುತ್ (ದಃ) ೧೨೬೪
ಕಕುಭಃ ೭೩ ೧೯೦
೮೬೧
ಕಚ್ಚರಂ ೧೦೭೧
ಕಚ್ಚುರಾ ೯೩೮
ಕಚೂರ್ರಕಃ ೯೮೧
ಕಚ್ಛಪಃ ೨೫೭
ಕಚ್ಛುರಃ ೪೨೯
ಕಚ್ಛೂರಕಃ ೯೮೧
ಕಟಃ ೪೪೫ ೬೦೫ ೭೧೪
ಕಟಕಃ ೩೨೪ ೧೧೮೯
ಕಟ್ಫಲಃ ೮೮೬
ಕಟಾಕ್ಷಃ ೪೬೫
ಕಟಿಲ್ಲಕಃ ೧೦೦೦
ಕಟುಂಭರಾ (ಪಾ) ೯೯೯
ಕಟುತುಂಬೀ ೧೦೦೨
ಕಟೋಲವೀಣಾ (ಪಾ)

ಕಠಿಂಜರಃ ೯೨೫
ಕಠೋರಂ ೧೦೯೨
ಕಠಿಲ್ಲಕಃ ೧೦೦೦
ಕಡಂಬಃ ೮೨೩
ಕಣಃ ೧೦೭೮ ೧೨೧೮
ಕರ್ಣಜಲೂಕಾ (ತಾತಾ) ೩೪೦
ಕರ್ಣವೇಷ್ಟನಂ ೪೭೪
ಕಣಿಕಾ ೯೧೨
ಕರ್ಣಿಕಾ ೪೭೪ ೧೧೮೬
ಕರ್ಣೇಽರಥಃ ೬೨೦
ಕರ್ಣೇಜಪಃ ೧೦೬೩
ಕತ್ತೃಣಂ ೧೦೧೨
ಕದಂಬಃ ೭೨೩ ೮೮೮
ಕದಂಬಕಃ ೭೦೫
ಕದರಃ ೮೬೯
ಕದಲೀ ೬೫೯
ಕದ್ವದಃ ೧೦೫೩
ಕದುಷ್ಣಂ ೧೦೮
ಕನಕಂ ೭೮೧
ಕನಕಾಹ್ವಯಃ ೯೨೩
ಕನಿಷ್ಠಃ ೪೧೪ ೧೨೧೩
ಕನೀನಿಕಾ ೪೬೩
ಕಪಟಃ ೩೫, ೨೧೩
ಕಪರ್ದೀ ೩೨
ಕರ್ಪರಃ ೪೩೯
ಕರ್ಪರೀ ೭೮೯
ಕಪಾಲಃ ೪೩೯
ಕರ್ಪಾಸೀ (ಪಾ) ೯೬೨
ಕಪಿಕಚ್ಛೂಃ ೯೩೩
ಕಪಿಲಃ ೧೫೫
ಕಪಿವಲ್ಲೀ ೯೪೩
ಕಪೀತನಃ ೮೭೩ ೮೮೯ ೬೦೯
ಕಠಿನಂ ೧೦೯೨
ಕಟಪ್ರೋತಃ ೪೪೬
ಕಡಂಗರಃ ೭೧೦
ಕಡಾರಃ ೧೫೫
ಕರ್ಣಃ ೪೬೫
ಕರ್ಣಧಾರಃ ೨೪೮
ಕಣಾ ೭೨೪ ೯೪೨
ಕಣಿಶಂ ೭೦೯
ಕರ್ಣಿಕಾರಃ ೯೦೬
ಕರ್ಣೇಝುಃ ೧೦೬೯
ಕರ್ತರೀ ೮೩೨
ಕಥಾ ೧೬೩
ಕದಂಬಕಂ ೩೬೮
ಕದಧ್ವಾ ೨೯೭
ಕದರ್ಯಃ ೧೦೬೫
ಕದರ್ವುಃ ೨೪೫
ಕದಾಚಿತ್ ೧೪೩೧
ಕದ್ರೂಃ ೧೫೫
ಕನಕಾಲುಕಾ ೬೦೧
ಕನ್ಯಾ ೩೭೯
ಕನಿಷ್ಠಾ ೪೫೩
ಕನೀಯಾನ್ ೧೦೭೯ ೧೪೦೬
ಕಪರ್ದಃ ೩೫
ಕರ್ಪಟಃ ೪೮೬
ಕರ್ಪರಾಲಃ (ಪಾ) ೮೭೫
ಕಪಾಟಂ (ಪಾ) ೩೧೬
ಕಪಾಲಭೃತ್ ೩೨
ಕಪಿಃ ೩೩೦
ಕಪಿತ್ಥಃ ೮೬೭
ಕಪಿಲಾ ೩೮ ೯೦೯ ೯೬೬
ಕಪಿಶಃ ೧೫೫
ಕರ್ಪೂರಂ ೫೦೧

ಕಫೋಣಿಃ	೪೫೧	ಕಪೋತಃ	೩೪೭
ಕಪೋತಪಾಲಿಕಾ	೩೧೪	ಕಪೋತಾಂಘ್ರಿಃ	೯೭೫
ಕಪೋಲಃ	೪೬೧	ಕಫಃ	೪೩೩
ಕಫಿಃ	೪೩೧	ಕಬಂಧಂ	೨೩೯
ಕಬಂಧಃ	೬೮೬	ಕಬರೀ	೪೬೮ ೭೨೮ ೬೮೫
ಕಬಳಃ (ವಳಃ)	೭೪೨	ಕರ್ಬುರಃ (ಪಾ)	೬೦
ಕರ್ಬುರಂ	೭೮೨	ಕರ್ಬುರಃ	೬೦ ೧೫೬
ಕಮಂಡಲುಃ	೫೫೪	ಕಮಠಃ	೨೫೭
ಕಮಠೀ	೨೬೧	ಕಮನಃ	೧೦೪೦
ಕಮಲಂ	೨೩೮ ೨೬೬	ಕಮಲಃ	೧೩೬೬
ಕಮಲಾ	೨೭	ಕಮಲಾಸನಃ	೧೭
ಕಮಲೋತ್ತರಂ	೭೯೩	ಕರ್ಮ	೧೧೩೦
ಕರ್ಮಂದೀ	೫೫೨	ಕರ್ಮಕರಃ	೮೧೩ ೧೦೩೫
ಕರ್ಮಸಚಿವಃ		ಕರ್ಮಣ್ಯಾ	೮೩೭
ಕಮ್ರಃ	೧೦೪೦	ಕಮಿತಾ	೧೦೪೦
ಕರ್ಮಾರಃ	೧೦೦೬	ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಂ	೧೪೭
ಕರಂಜಂ	೯೭೫	ಕರಂಜಕಃ	೮೯೩
ಕರಂಭಃ		ಕರಃ	೧೦೭ ೫೯೫ ೧೩೩೬
ಕರಕಃ (ಕಾ)	೮೫ ೯೧೦ ೧೧೭೭	ಕರಜಂ	೯೭೫
ಕರಜಃ	೮೯೩	ಕರಟಃ	೩೪೭ ೧೨೦೬
ಕರಣಂ	೧೨೨೬	ಕರಣಃ	೮೦೦
ಕರತೋಯಾ	೨೬೯	ಕರಪತ್ರಂ	೮೩೩
ಕರಪಾಲಃ	೬೫೮	ಕರಭಃ	೪೫೨ ೭೬೨
ಕರಭೂಷಣಂ	೪೭೯	ಕರಮರ್ದಕಃ	೯೧೩
ಕರರುಹಃ	೪೫೪	ಕರವಕಃ (ಪಾ)	೯೨೧
ಕರವಾಲಃ	೬೫೮	ಕರವಾಲಿಕಾ	೬೫೯
ಕರವೀರಃ	೯೨೩	ಕರಶಾಖಾ	೪೫೩
ಕರಹಾಟಃ	೨೭೯	ಕರ್ಮ್ಮ	೧೧೩೦
ಕರ್ಮ್ಮಕರಃ (ಕಾರಃ)	೧೦೩೫	ಕರ್ಮ್ಮಠಃ	೧೦೩೫
ಕರ್ಮ್ಮಣ್ಯಭುಕ್	೧೦೩೫	ಕರ್ಮ್ಮಣ್ಯಾ	೮೩೭
ಕರ್ಮಶೀಲಃ	೧೦೩೫	ಕರ್ಮಶೂರಃ	೧೦೩೫

ಕರ್ಮಕ್ಷಮ ೧೦೩೪
ಕರ್ಮಾರಃ ೧೦೦೬
ಕರಿಣೀ ೬೦೫
ಕರಿಲ್ಲಕಃ (ಪಾ) ೧೦೦೦
ಕರೀ ೬೦೩
ಕರೀಷಃ ೭೩೯
ಕರುಣಃ ೨೦೦
ಕರೇಟುಃ ೩೪೬
ಕರ್ಣೇಜಪಃ ೧೦೬೩
ಕಲಂಬಃ ೬೫೫ ೭೨೩
ಕಲಃ ೧೮೫
ಕಲಧೌತಂ ೧೨೪೮
ಕಲಮಾದ್ಯಾಃ ೭೧೨
ಕಲಲಃ ೪೦೯
ಕಲಶಃ ೭೧೯
ಕಲಹಂಸಃ ೩೫೦
ಕಲ್ಕಃ ೧೧೮೫
ಕಲ್ಪನಾ ೬೧೦
ಕಲ್ಮಷಂ ೧೩೩
ಕಲ್ಯಂ ೪೨೮
ಕಲಾದಃ ೮೦೬
ಕಲಾಪಃ ೧೩೦೧
ಕಲ್ಪಾಂತಃ ೧೩೨
ಕಲ್ಯಾ ೧೬೫ ೧೩೩೧
ಕಲ್ಹಾರಂ ೨೭೩
ಕಲಿಃ ೬೭೩ ೧೩೬೬
ಕಲಿಕಾರಕಃ ೮೯೪
ಕಲಿಮಾರಕಃ ೮೯೪
ಕಲುಷಂ ೧೩೩
ಕಲ್ಲೋಲಃ ೨೪೧
ಕವ್ಯಂ ೫೩೫
ಕವಿಃ ೯೯ ೫೧೬
ಕರಾಳಃ ೧೩೭೭
ಕರಿಂಜರಃ (ಪಾ) ೯೨೫
ಕರಿಪಿಪ್ಪಲೀ ೯೪೩
ಕರಿಶಾಬಕಃ (ಪೋತಕಃ) ೬೦೪
ಕರೀರಃ ೯೨೩ ೧೩೪೫
ಕರ್ಣೀರಥಃ ೬೨೦
ಕರುಣಾ ೨೦೧
ಕರೇಣುಃ ೧೨೨೪
ಕರೋಟಃ ೪೪೦
ಕಲಂಬೀ ೧೦೦೩
ಕಲಕಲಃ ೧೮೩
ಕಲಭಃ ೬೦೪
ಕಲರವಃ ೩೪೧
ಕಲವಿಂಕಃ ೩೪೫
ಕಲಶಿಃ (ಶೀ) ೯೩೯
ಕಲಹಃ ೭೭೩
ಕಲ್ಪಃ ೧೩೨ ೫೫೦ ೫೯೨
ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಃ ೫೦
ಕಲ್ಯಂ (ಪಾ) ೧೧೧
ಕಲಾ ೮೯ ೧೧೯ ೧೩೭೦
ಕಲಾನಿಧಿಃ ೮೮
ಕಲಾಯಃ ೭೦೪
ಕಲ್ಮಾಷಃ ೧೫೬
ಕಲ್ಯಾಣಂ ೧೩೫
ಕಲಿಂಗಂ ೩೪೩ ೯೧೩
ಕಲಿಕಾ ೮೬೨
ಕಲಿದ್ರುಮಃ ೯೦೪
ಕಲಿಲಂ ೧೧೦೧
ಕಲುಷಃ ೨೫೧
ಕವಚಃ ೬೩೩
ಕವಾಟಂ ೩೧೬

ಕವಿಕಾ	೬೧೮	ಕವೋಷ್ಣಂ	೧೦೮
ಕಶ್ಮಲಂ	೬೭೮	ಕಶ್ಯಂ	೬೧೫ ೮೩೯
ಕಶ್ಯಃ	೧೦೬೧	ಕಶಾ	೮೩೦
ಕಶಾರ್ಹಃ	೧೦೬೧	ಕಶಿಪುಃ	೧೩೦೩
ಕಶೇರುಕಾ	೪೪೦	ಕಷಃ	೮೩೧
ಕರ್ಷಃ	೭೭೩	ಕರ್ಷಕಃ	೬೯೪
ಕರ್ಷಫಲಃ	೯೦೪	ಕಷ್ಟಂ	೨೩೫ ೧೨೧೧
ಕಷಾಯಃ	೧೪೮ ೧೩೨೫	ಕರ್ಪೂರಃ	೧೩೯೪
ಕಸ್ತೂರೀ	೫೦೦	ಕಹ್ವಃ	೩೪೯
ಕಳಂಕಃ	೯೦ ೧೧೭೫	ಕಳತ್ರಂ (ಲ)	೧೩೫೦
ಕಳಿಂಗಃ	೩೪೩	ಕಳೇಬರಂ	೪೪೧
ಕಕ್ಷಃ	೪೫೦ ೧೩೯೧	ಕಕ್ಷಾ (ಕ್ಷ್ಯಾ)	೬೧೦ ೧೩೩೦
ಕ್ರಕಚಃ	೮೩೩	ಕ್ರಕರಃ	೩೪೬ ೯೨೩
ಕ್ರತುಃ	೫೨೪	ಕ್ರತುಧ್ವಂಸೀ	೩೪
ಕ್ರತುಭುಜಃ	೯	ಕ್ರಥನಂ	೬೮೩
ಕ್ರಮುಃ	೫೫೦	ಕ್ರಮುಕಃ	೮೮೭ ೧೧೧೫
ಕ್ರಮೇಳಕಃ	೭೬೨	ಕ್ರಯವಿಕ್ರಯಿಕಃ	೭೬೬
ಕ್ರಯ್ಯಂ	೪೩೪	ಕ್ರವ್ಯಾತ್ (ದಃ)	೫೯
ಕ್ಲಮುಃ	೧೧೩೯	ಕ್ಲಮಥಃ	೧೧೩೯
ಕ್ವಣಃ	೧೮೨	ಕ್ವಣನಂ	
ಕ್ವಥಿತಂ	೧೧೧೨	ಕೃಕಣಃ	೩೪೬
ಕೃಕಲಾಸಃ	೩೩೯	ಕೃಕವಾಕುಃ	೩೪೪
ಕ್ರಕಾಟಿಕಾ	೪೫೯	ಕೃಚ್ಛ್ರಂ	೨೩೫ ೫೬೩
ಕೃತಂ	೧೨೪೯	ಕೃತಪುಂಖಃ	೬೩೬
ಕೃತಮಾಲಃ	೮೭೦	ಕೃತಮುಖಃ	೧೦೨೧
ಕೃತಲಕ್ಷಣಃ	೧೦೨೬	ಕೃತಸಾಪತ್ನಿಕಾ	೩೭೮
ಕೃತಹಸ್ತಃ	೬೩೬	ಕೃತಾಭಿಷೇಕಾ	೩೭೬
ಕೃತ್ತಂ	೧೧೨೦	ಕೃತ್ಸ್ನಂ	೧೦೮೧
ಕೃತಾಂತಃ	೫೮ ೧೨೩೬	ಕೃತ್ಯಾ	೧೩೩೦
ಕೃತ್ತಿಃ	೫೫೨ ೭೨೧	ಕೃತ್ತಿವಾಸಾಃ	೩೧
ಕೃತ್ರಿಮಧೂಪಕಃ	೪೯೯	ಕೃತೀ	೫೧೬ ೧೦೨೧
ಕೃಪಣಃ	೧೦೬೫	ಕೃಪಾ	೨೦೧

ಕೃಪಾಣಃ	೬೫೮	ಕೃಪಾಣೀ	೮೩೨
ಕೃಪಾಳುಃ	೧೦೩೧	ಕೃಪೀಟಯೋನಿಃ	೫೩
ಕೃಶಂ	೧೦೭೮	ಕೃಶಾನುಃ	೫೪
ಕೃಶಾನುರೇತಾಃ	೩೩	ಕೃಶಾಶ್ವೀ	೮೧೦
ಕೃಷಕಃ	೭೦೧	ಕೃಷ್ಟಂ (ಷ್ಟಿಃ)	೫೧೬ ೬೯೬
ಕೃಷ್ಣಂ	೭೨೪	ಕೃಷ್ಣಃ	೧೮ ೧೨೧ ೧೫೩
ಕೃಷ್ಣಪಾಕಫಲಃ	೯೧೩	ಕೃಷ್ಣಫಲಾ	೯೪೨
ಕೃಷ್ಣಭೇದೀ	೯೩೨	ಕೃಷ್ಣಲಾ	೯೪೪
ಕೃಷ್ಣಲೋಹಿತಃ	೧೫೫	ಕೃಷ್ಣವರ್ತ್ಮಾ	೫೪
ಕೃಷ್ಣವೃಂತಾ	೯೦೧	ಕೃಷ್ಣಶಾರಃ (ಸಾರಃ)	೩೩೭
ಕೃಷ್ಣಾ	೯೪೨	ಕೃಷಿಃ	೬೯೦
ಕೃಷಿಕಃ	೬೯೪	ಕೃಷಿಕಾ (ಷ್ಲಿಕಾ)	೭೮೭
ಕೃಷ್ಟಿಃ	೫೧೬	ಕೃಷೀವಲಃ	೬೯೪

ಕಾ

ಕಾಂಚನಂ	೭೮೨	ಕಾಂಚನಾಹ್ವಯಃ	೯೧೦
ಕಾಂಚನೀ	೭೨೯	ಕಾಂಚಿ (ಚಿ) ಕಂ	೭೨೭
ಕಾಂಚೀ	೪೭೯	ಕಾಂಡಃ	೭೧೦ ೧೨೧೫
ಕಾಂಡಪೃಷ್ಠಃ (ಪೃಷ್ಠ್ಯಃ)	೬೩೬	ಕಾಂಡವಾನ್	೬೩೮
ಕಾಂಡೀರಃ	೬೩೮	ಕಾಂಡೇಕ್ಷುಃ	೯೫೦
ಕಾಂತಂ	೧೦೬೯	ಕಾಂತಲಕಃ	೯೭೪
ಕಾಂತಾ	೩೭೪	ಕಾಂತಾರಂ	೨೯೮
ಕಾಂತಾರಕಃ	೧೧೦೯		೧೩೪೪
ಕಾಂತಿಃ	೯೧ ೧೧೩೭	ಕಾಂದವಿಕಃ	೭೧೬
ಕಾಂದಿಶೀಕಃ	೧೦೫೯	ಕಾಂಪಿಲ್ಯಃ	೬೭೨
ಕಾಂಬವಿಕಃ	೮೦೭	ಕಾಂಬಳಂ	೬೨೩
ಕಾಬೋ (ಭೋ) ಜೀ	೧೯೮೪	ಕಾಂಭೋಜ	೬೧೩
ಕಾಂಸ್ಯಂ	೧೮೭	ಕಾಂಕ್ಷಾ	೨೧೦
ಕಾಕಃ	೩೪೭	ಕಾಕಟೆಂಚಾ (ಚೆಂಚೀ)	೯೪೪
ಕಾಕತಿಂದುಕಃ	೮೮೫	ಕಾಕನಾಸಿಕಾ	೯೬೪
ಕಾಕಪಕ್ಷಃ	೪೬೭	ಕಾಕಪೀಲುಕಃ	೮೮೫

ಕಾಕಮಾಚೀ	೯೯೭	ಕಾಕಮುದ್ಗಾ	೯೫೯
ಕಾಕಲೀ	೧೮೫	ಕಾಕಾಂಗೀ	೯೬೪
ಕಾಕುಃ	೧೬೯	ಕಾಕುದಂ	೪೬೨
ಕಾಕೇಂದುಃ	೮೮೫	ಕಾಕೋದರಃ	೨೩೮
ಕಾಕೋದುಂಬಿಕಾ	೯೦೭	ಕಾಕೋಲಃ	೨೩೦ ೩೪೮
ಕಾಚಃ	೭೮೭	ಕಾಚಸ್ಥಾಲೀ	೯೦೦
ಕಾಚಿತಂ	೧೧೦೬	ಕಾತರಃ	೧೦೪೩
ಕಾರ್ತಸ್ವರಂ	೧೨೦೦ ೭೮೩	ಕಾರ್ತಾಂತಿಕಃ	೫೮೩
ಕಾತ್ಯಾಯನೀ	೩೭, ೩೮೮	ಕಾರ್ತಿಕಃ	೧೨೭
ಕಾರ್ತಿಕಿಕಂ	೧೨೭	ಕಾರ್ತಿಕೇಯಃ	೩೯
ಕಾದಂಬಃ	೩೫೦	ಕಾದಂಬರೀ	೮೩೮
ಕಾದಂಬಿನೀ	೮೧	ಕಾದ್ರವೇಯಾಃ	೨೨೪
ಕಾನನಂ	೮೪೭	ಕಾನೀನಃ	೩೯೫
ಕಾಪಥಃ	೨೯೭	ಕಾರ್ಪಾಸೀ	೯೬೨
ಕಾರ್ಪಾಸಂ	೪೮೨	ಕಾಪೋತಂ	೩೭೧
ಕಾಪೋತಃ	೭೯೬	ಕಾಪೋತಾಂಜನಂ	೭೮೮
ಕಾಮಂ	೭೪೫ ೧೪೪೧	ಕಾಮಃ	೨೬ ೨೧೧ ೧೩೧೦
ಕಾಮನಃ	೧೦೪೦	ಕಾಮಪಾಲಃ	೨೩
ಕಾಮಯಿತಾ	೧೦೪೦	ಕಾಮಿನೀ	೩೭೪ ೧೨೮೫
ಕಾಮುಕಃ	೧೦೪೦	ಕಾಮುಕಾ (ಕೀ)	೩೮೦
ಕಾಯಂ	೫೬೧	ಕಾಯಃ	೪೪೨
ಕಾಯಸ್ಥಾ (ಸಾ)	೯೦೫	ಕಾರಂಡವಃ	೩೬೨
ಕಾರಂಬಾ	೯೦೨	ಕಾರಣಂ	೧೩೬
ಕಾರಣಾ	೨೩೪	ಕಾರಣಿಕಃ	೧೦೨೩
ಕಾರ್ಯಕತಾ	೧೦೨೯	ಕಾರವೀ	೭೨೫
ಕಾರವೇಲ್ಲಃ	೧೦೦೦		೩೨೮ ೯೫೭ ೯೯೮
ಕಾರ್ಮ್ಮಃ	೧೦೩೫	ಕಾರ್ಮ್ಮಣಂ	೧೧೩೩
ಕಾರಾ	೯೮೭	ಕಾರಿಕಾ, ಕಾಲಿಕಾ	೧೧೮೬
ಕಾರೀಷಂ	೧೧೭೧	ಕಾರುಃ	೮೦೩
ಕಾರುಣ್ಯಂ	೨೦೧	ಕಾರುಣಿಕಃ	೧೦೩೧
ಕಾರ್ಮುಕ್ತ್ರಂ	೬೫೧	ಕಾರೋತ್ತ್ರಮಃ	೮೪೧

ಕಾಲಃ	೫೯ ೧೦೯	ಕಾಲಕಂಟ (ಠ) ಕಃ	೩೪೮
	೧೫೩ ೧೩೬೬	ಕಾಲಕಃ	೪೭೦
ಕಾಲ ಕೂಟಃ	೭೩೦	ಕಾಲ ಖಂಡಂ	೪೩೨
ಕಾಲಧರ್ಮಃ	೬೮೪	ಕಾಲಪೃಷ್ಠಂ	೬೫೭
ಕಾಲಮೇಷಿಕಾ	೯೩೬ ೯೫೫	ಕಾಲಮೇಷೀ	೯೪೭
ಕಾಲಶೇಯಂ	೨೪೧	ಕಾಲಸ್ಕಂಧಃ	೮೮೪ ೯೧೪
ಕಾಲಸ್ಥಾಲೀ (ಪಾ)	೯೦೦	ಕಾಲಸೂತ್ರಂ	೭೩೩
ಕಾಲ್ಯ (ಲ್ಪ) ಕು	೬೮೧	ಕಾಲಾ	೨೭೫ ೯೦೦ ೬೪೦
ಕಾಲ್ಯಾ	೨೫೨		೯೫೫
ಕಾಲಾಗುರು	೪೬೮	ಕಾಲಾನುಸಾರ್ಯಂ	೪೯೨ ೯೬೮
ಕಾಲಾಯಸಂ	೨೮೫	ಕಾಲಿಂದೀಭೇದನಃ	೭೪
ಕಾಲೇಯಕಃ	೯೪೨	ಕಾಲೇಯಕಂ	೪೯೨
ಕಾವಚಿಕಂ	೬೩೪	ಕಾವ್ಯಃ	೯೯
ಕಾವೇರೀ	೭೨೧	ಕಾಶಂ	೧೦೦೮
ಕಾಶ್ಮರ್ಯಃ	೮೮೭	ಕಾಶ್ಮರೀ	೮೮೧
ಕಾಶ್ಯಪಿಃ	೧೦೫	ಕಾಶ್ಯಪೀ	೭೮೩
ಕಾಶ್ಮೀರಂ	೯೯೧	ಕಾಶ್ಮೀರಜನ್ಮಾ	೪೯೫
ಕಾರ್ಶಕ (ರ್ಷ)	೬೯೪	ಕಾರ್ಶ್ಯಃ (ರ್ಷ್ಯ)	೮೯೦
ಕಾಷ್ಠಂ	೮೫೯	ಕಾಷ್ಠಕುದ್ದಾಲಃ	೭೪೯
ಕಾಷ್ಠತಟ್	೮೦೨	ಕಾಷ್ಠಾಂಬುವಾಹಿನೀ	೭೪೨
ಕಾಷ್ಠಾಃ	೨೩	ಕಾಷ್ಠಾ	೧೧೯
ಕಾರ್ಷಾಪಣಃ	೨೨೫	ಕಾರ್ಷಿಕಃ	೨೨೫
ಕಾಷ್ಠೀಲಾ	೯೫೯	ಕಾಸರಃ	೩೩೧
ಕಾಸಃ	೪೭೩	ಕಾಸಾರಃ	೭೬೪
ಕಾಳಿಂದೀ	೭೬೮	ಕಾಳಿಂದೀಭೇದನಃ	೭೪
ಕಾಳಿಕಾ	೧೧೮೬	ಕಾಳೀ	೩೬
ಕಾಕ್ಷೀ	೯೨೨	ಕಾಯಕಃ	೨೬೬
ಕ್ಕಾಣಃ	೧೮೭	ಕ್ವಾಥೋದ್ಭವಂ	೨೮೯

ಕಿ

ಕಿಂ	೧೪೭೭	ಕಿಂಕರಃ	೮೧೬
ಕಿಂಕಿಣೀ	೪೮೧	ಕಿಂಚಿತ್	೧೪೩೬

ಕಿಂಚಿಲಿಕಃ(ಜು)	೨೫೮	ಕಿಂಜಲ್ಕಃ	೨೭೯
ಕಿಂನರೇಶಃ	೬೯	ಕಿಂಪಚಾನಃ	೧೦೬೫
ಕಿಂಪುರುಷಃ	೭೧	ಕಿಂವದಂತೀ	೧೬೪
ಕಿಂಶಾರುಃ	೭೦೯ ೧೩೩೫	ಕಿಂಶುಕಃ	೮೭೫
ಕಿಕೀದಿವಿಃ	೩೪೩	ಕಿಟ್ಟಂ	೪೩೬
ಕಿಟಃ	೩೨೯	ಕಿಣ್ವಂ	೮೪೧
ಕಿಣಿಹೀ	೯೩೫	ಕಿತವಃ	೮೪೨ ೯೨೩
ಕಿನ್ನರಃ	೧೧ ೭೧	ಕಿರ್ಮೀರಃ(ಮೀರ್)	೧೫೬
ಕಿಮು	೧೪೩೨	ಕಿಮುತ	೧೪೩೦ ೧೪೩೨
ಕಿರಣಃ	೧೦೬	ಕಿರಾತಃ	೮೧೯
ಕಿರಾತತಿಕ್ತಃ	೯೮೯	ಕಿರಿಃ	೩೨೯
ಕಿರೀಟಂ	೪೭೩	ಕಿಲ	೧೪೨೫
ಕಿಲಾಸಂ	೪೨೪	ಕಿಲಾಸೀ	೪೩೨
ಕಿಲಿಂಜಕಃ	೭೧೪	ಕಿಲ್ಬಿಷಂ	೧೩೩ ೧೩೯೫
ಕಿಶೋರಃ	೯೧೫	ಕಿಷ್ಕುಃ	೧೧೭೮
ಕಿಸಲಯಂ	೮೬೦	ಕ್ರಿಮಿಃ	೩೪೦
ಪ್ರವಿಃಷ್ಣುಃ	೯೫೨	ಕ್ರಿಮಿಜಂ	೪೯೭
ಕ್ರಿಯಾ	೧೫೮ ೧೧೩೦ ೧೩೨೯	ಕ್ರಿಯಾವಾನ್	೧೦೩೪
ಕ್ಲಿನ್ನಂ	೧೧೨೨	ಕ್ಲಿನ್ನಾಕ್ಷಃ	೪೩೧
ಕ್ಲಿಶಿತಃ	೧೧೧೫	ಕ್ಲಿಷ್ಟಂ	೧೭೬
ಕ್ಲಿಷ್ಟಃ	೧೧೧೬		

ಕೀ

ಕೀಕಸಂ	೪೩೯	ಕೀಚಕಾಃ	೧೦೦೭
ಕೀರ್ತಿಃ	೧೬೮	ಕೀನಾಶಃ	೫೯ ೧೩೮೭
ಕೀರಃ	೩೪೯	ಕೀಲಃ	೫೯ ೧೩೬೯
ಕೀಲಕಃ	೭೬೦ ೧೦೫೮	ಕೀಲಾಲಂ	೨೩೮ ೧೩೭೨
ಕೀಲಕಃ	೧೦೫೮	ಕೀಶಃ	೩೩೦
ಕೀಶವಲ್ಲೀ	೯೩೫	ಕ್ರೀಡಾ	೨೧೫
ಕ್ಲೀತಕಂ	೯೫೫	ಕ್ಲೀತಕಿಕಾ	೯೪೦
ಕ್ಲೀಬಂ	೪೧೦ ೧೩೮೫		

ಕು

ಕು	೧೪೧೧	ಕುಂಕುಮಂ	೪೯೪
ಕುಂಚಿತಂ	೧೦೮೭	ಕುಂಜಃ	೩೨೭
ಕುಂಜರಃ	೬೧೩ ೧೦೭೫	ಕುಂಜರಾಶನಃ	೮೬೬
ಕುಂಜಲಂ	೭೨೭	ಕುಂತಃ	೧೦೩೪
ಕುಂಡಂ	೭೧೯	ಕುಂಡಃ	೪೦೭
ಕುಂಡಲಂ	೪೭೪	ಕುಂಡಲೀ	೨೨೮
ಕುಂಡೀ	೫೫೪	ಕುಂತಃ	೬೬೨
ಕುಂತಲಃ	೪೬೬	ಕುಂದಂ	೯೧೯
ಕುಂದಃ	೯೬೭	ಕುಂದರುಃ	೯೬೭
ಕುಂದರಕೀ	೯೭೦	ಕುಂದುರಃ	೯೬೭
ಕುಂದುರುಕೀ	೯೭೦	ಕುಂಭಾ	೫೨೯
ಕುಂಭಃ	೬೦೬ ೮೮೦ ೧೩೦೬	ಕುಂಭಕಾರಃ	೮೦೪
ಕುಂಭಸಂಭವಃ	೯೪	ಕುಂಭಿಕಾ	೨೭೪
ಕುಂಭೀರಃ	೨೫೮	ಕುಃ	೨೮೪
ಕುಕರಃ	೪೧೯	ಕುಕುಂದರಂ	೪೪೬
ಕುಕ್ಕುಟಃ	೩೪೪	ಕುಕ್ಕುಭಃ	೩೬೩
ಕುಕ್ಕುರಃ	೮೨೦ ೯೭೮	ಕುಕೂಲಂ	೧೩೭೫
ಕುಚಂದನಂ	೫೦೩	ಕುಚಃ	೪೪೮
ಕುಚರಃ	೧೦೫೪	ಕುಚಾಗ್ರಂ	೪೪೮
ಕುಜಃ	೯೯	ಕುಟಃ	೭೨೦ ೮೫೧
ಕುಟಜಃ	೯೧೨	ಕುಟಕಂ	೭೦೧
ಕುಟನ್ನಟಿರ	೯೦೩ ೯೭೭	ಕುಟನ್ನಟಃ	೯೦೩
ಕುಟರಃ (ಠರಃ)	೭೬೨	ಕುಟಿಲಂ	೧೦೮೮
ಕುಟ್ಟನೀ	೩೯೦	ಕುಟುಂಬಿನೀ	೩೭೭
ಕುಟೀರಕಃ	೯೨೫	ಕುಠಾರಃ	೬೬೦
ಕುಡವಃ	೭೭೬	ಕುಡ್ಯಂ	೩೦೩
ಕುಣಪಃ	೬೮೭	ಕುಣಿಃ	೪೧೯ ೯೭೪
ಕುತ್ಸಾ	೧೭೦	ಕುತ್ಸಿತಃ	೧೦೭೧
ಕುತುಕಂ	೨೧೪	ಕುತುಪಃ	೫೪೨ ೭೨೧ ೧೩೦೪
ಕುತೂಃ	೭೨೧	ಕುತೂಹಲಂ	೨೧೪

ಕುಥಃ ೬೧೧ ೧೦೭
ಕುದ್ದಾಲಃ ೮೬೮
ಕುನಾಶಕಃ ೪೫೧
ಕುಪ್ಯಂ ೨೨೯
ಕುಬ್ಜಃ ೪೧೯
ಕುಬೇರಕಃ ೯೨೩
ಕುಮಾರಃ ೪೦ ೧೯೫
ಕುಮಾರೀ ೩೨೯ ೯೧೯
ಕುಮುದಂ ೭೨೪
ಕುಮುದಬಾಂಧವಃ ೮೨
ಕುಮುದ್ವಾನ್ ೭೯೦
ಕುರಂಗಃ ೩೩೫
ಕುರರಃ (ಕಃ) ೩೫೦
ಕುರುಬಿಸ್ತಃ ೨೨೪
ಕುಲಂ ೩೬೯ ೫೧೧
ಕುಲಿಕಃ ೮೦೪ ೮೮೫
ಕುಲಪಾಲಿಕಾ ೩೨೮
ಕುಲಸಂಭವ ೫೧೩
ಕುಲ್ಯಂ ೪೩೯
ಕುಲಾಲಃ ೮೦೩
ಕುಲ್ಮಾಷಃ ೨೦೬
ಕುಲ್ಯಾ ೭೨೦
ಕುಲಿಶಂ ೪೨
ಕುಲೀನಃ ೫೧೩
ಕುವಲಯಂ ೭೨೩
ಕುವಿಂದಃ ೮೦೫
ಕುಶಂ ೧೦೭ ೧೩೮೨
ಕುಶಲಃ ೧೦೭೧
ಕುಶೀಲವಃ ೮೧೧
ಕುಷ್ಠಂ ೪೭೫ ೯೩೭
ಕುಸೀದಕಃ ೬೯೭
ಕುಸುಂಭಂ ೨೯೪ ೧೩೦೮
ಕುರ್ದನಂ ೭೧೬
ಕುನಟೀ ೨೯೬
ಕುರ್ಪರಃ ೨೨೯
ಕುಪ್ರೂಯಃ ೧೦೨೧
ಕುಬೇರಃ ೬೫ ೨೬
ಕುಬೇರಾಕ್ಷೀ ೯೦೧
ಕುಮಾರಕಃ ೮೨೧
ಕುಮುದಿಕಾ ೮೮೬
ಕುಮುದಃ ೨೨
ಕುಮುದ್ವತೀ ೭೨೫
ಕುಮುದಿನೀ ೭೨೫
ಕುರಂಟಕಃ ೭೧ ೯೭೦
ಕುರವಕಃ ೯೭೦ ೯೭೧
ಕುರುವಿಂದಃ ೧೦೦೫
ಕುಲಕಂ ೧೦೦೧
ಕುಲಟಾ ೩೮೧
ಕುಲಶ್ರೇಷ್ಠೀ ೮೦೪
ಕುಲಸ್ತ್ರೀ ೩೨೮
ಕುಲಾಯಃ ೩೬೫
ಕುಲಾಲೀ ೨೯೦
ಕುಲ್ಮಾಷಾಭಿಸುತಂ ೨೭೨
ಕುಲಿಕಃ ೮೦೪
ಕುಲೀ ೯೪೦
ಕುವಲಂ ೮೮೭
ಕುವಾದಃ ೧೦೫೪
ಕುವೇಣೀ ೭೫೩
ಕುಶಲಂ ೧೩೫ ೧೩೩೬
ಕುಶೀ ೨೮೬
ಕುಶೇಶಯಂ ೭೨೬
ಕುಸೀದಂ ೬೯೭
ಕುಸುಂಭಂ ೨೯೪ ೧೩೦೮
ಕುಸುಮಂ ೮೬೩

ಕುಸುಮಾಂಜನಂ	೭೯೦	ಕುಸುಮೇಷುಃ	೨೬
ಕುಸ್ತುಂಬುರು	೭೨೬	ಕುಸೃತಿಃ	೨೧೩
ಕುಹನಾ	೫೬೪	ಕುಹರಂ	೨೨೨
ಕುಹೂಃ	೧೭೨	ಕುಳೀರಃ	೨೫೭
ಕುಳುತ್ಥಿಕಾ (ಪಾ)	೭೯೦	ಕುಕ್ಷಿಂಬರಿಃ	೧೦೩೮
ಕುಕ್ಷಿಃ	೪೪೮	ಕ್ರುಜ	೩೪೯
ಕ್ರುತ್	೨೦೯	ಕ್ರುಷ್ಟಂ	೨೧೮

ಕೂ

ಕೂಕುದಃ	೧೦೩೦	ಕೂರ್ಚಂ	೪೬೩
ಕೂರ್ಚಶೀರ್ಷಃ	೯೮೮	ಕೂರ್ಚಿಕಾ	೭೩೨
ಕೂಟಂ	೩೧೬ ೩೭೦ ೧೨೦೬	ಕೂಟಃ	೩೦೫ ೩೨೩
ಕೂಟಕಂ	೭೦೧	ಕೂಟಯಂತ್ರಂ	೮೨೫
ಕೂಟಶಾಲ್ಮಲೀ	೮೯೩	ಕೂಟಸ್ಥಃ	೧೨೯೦
ಕೂಣಿಃ (ಪಾ)	೪೧೩	ಕೂಪಃ	೨೬೩
ಕೂಪಕಃ	೨೪೮	ಕೂಪಕಾಃ	೨೪೬
ಕೂರ್ಪರಃ	೪೫೧	ಕೂರ್ಪಾಸಕಃ	೪೮೯
ಕೂಬರಃ	೬೨೫	ಕೂರ್ಮಃ	೨೫೭
ಕೂಲಂ	೨೪೩	ಕೂಷ್ಮಾ (ಶ್ಮಾ)ಂತಕಃ	೧೦೦೧
ಕ್ರೂರಂ	೧೦೬೨	ಕ್ರೂರಃ	೧೦೬೪ ೧೩೬೩
ಕೇಕರಃ	೪೨೦	ಕೇಕಾ	೩೫೯
ಕೇಕೀ	೩೫೮	ಕೇತಕೀ	೧೦೧೬
ಕೇತನಂ	೬೬೮ ೧೨೮೬	ಕೇತುಃ	೧೨೩೨
ಕೇದಾರಂ	೬೯೯	ಕೇನಿಪಾತಕಃ	೨೪೯
ಕೇಯೂರಂ	೪೭೮	ಕೇವವಂ	೧೩೭೫
ಕೇಶಃ	೪೬೬	ಕೇಶಪಾಶೀ	೪೬೮
ಕೇಶವಃ	೧೮ ೪೭೬	ಕೇಶಪರ್ಣೀ	೯೩೫
ಕೇಶವೇಶಃ	೪೬೮	ಕೇಶಾಂಬುನಾಮಾ	೯೬೮
ಕೇಶಿಕಃ	೪೧೬	ಕೇಶಿನೀ	೯೭೨
ಕೇಶೀ	೪೧೬	ಕೇಸರಃ	೧೧ ೨೭೯ ೮೭೧ ೯೧೦
ಕೇಸರೀ	೩೨೮	ಕೇಳಿಃ	೨೧೫

ಶ್ರೇಯಂ	೭೬೯	ಕ್ಲೇಶಃ	೧೧೫೮

ಕೈ

ಕೈಟಭಜಿತ್	೨೨	ಕೈಡರ್ಯಃ	೮೮೬
ಕೈತವಂ	೮೪೩	ಕೈದಾರ್ಯಂ	೬೯೯
ಕೈದಾರ (ರಿ) ಕಂ	೬೯೯	ಕೈರವಂ	೨೭೪
ಕೈಲಾಸಃ	೭೦	ಕೈವರ್ತಃ	೩೫೨
ಕೈವರ್ತೀಮುಸ್ತಕಂ	೯೭೮	ಕೈವಲ್ಯಂ	೧೪೫
ಕೈಶ್ಯಂ	೪೬೭	ಕೈಶಿಕಂ	೪೬೭

ಕೋ-ಕೌ

ಕೋಕಃ	೩೩೪	ಕೋಕನದಂ	೧೫೪ ೨೭೮
ಕೋಕಿಲಃ	೩೪೬	ಕೋಕಿಲಾಕ್ಷಃ	೯೫೦
ಕೋಟವೀ	೩೮೮	ಕೋಟರಂ	೮೫೬
ಕೋಟಿಃ	೬೬೨ ೧೨೧೦	ಕೋಟಿದರ್ಷಾ	೯೭೯
ಕೋಟಿಶಃ	೭೦೦	ಕೋಠಃ	೪೨೪
ಕೋಣಃ	೧೮೯ ೬೬೨	ಕೋಣಪಃ	೬೦
ಕೋದಂಡಂ	೬೫೧	ಕೋದ್ರವಃ	೭೦೪
ಕೋಪಃ	೨೦೯	ಕೋಪನಾ	೩೭೫
ಕೋಪೀ	೧೦೪೮	ಕೋಮಲಂ	೧೦೯೪
ಕೋಯಷ್ಟಿಕಃ	೩೬೩	ಕೋರಂಗೀ	೯೭೧
ಕೋರಕಃ	೮೬೨	ಕೋರದೂಷಃ	೭೦೪
ಕೋಲಂ	೮೮೩	ಕೋಲಂಬಕಃ	೧೯೦
ಕೋಲಃ	೨೪೭ ೩೨೯	ಕೋಲಕಂ	೫೦೦ ೭೨೪
ಕೋಲದಳಂ	೯೭೬	ಕೋಲವಲ್ಲೀ	೯೪೩
ಕೋಲಾ	೯೪೩	ಕೋಲಾಹಲಃ	೧೮೩
ಕೋಲೀ	೮೮೨	ಕೋವಿದಃ	೫೧೫
ಕೋವಿದಾರಃ	೮೬೮	ಕೋಶಃ	೩೬೫
ಕೋಶ (ಷಿ)	೭೭೮ ೧೩೯೦	ಕೋಶಫಲಂ	೫೦೧
ಕೋಶಾತಕೀ	೧೧೭೯	ಕೋಷ್ಣಂ	೧೦೮
ಕೋಷ್ಠಃ	೧೨೧೨	ಕ್ರೋಡಂ	೪೪೮
ಕ್ರೋಢಃ	೩೨೯	ಕ್ರೋಧಃ	೨೦೯

ಕ್ರೋಧನಃ	೧೦೪೮	ಕ್ರೋಷ್ಟ್ರೀ	೯೫೬
ಕ್ರೋಷ್ಟುಃ	೩೩೭	ಕ್ರೋಷ್ಟುವಿನ್ನಾ	೯೩೯
ಕ್ಲೋಮ(ಮಂ)	೪೩೬	ಕೌಂತಿಕಃ	೬೩೯
ಕೌಂತೀ	೯೬೬	ಕ್ರೌಂಚಃ	೩೪೯
ಕ್ರೌಂಚಧಾರಣಃ	೪೦	ಕೌಕ್ಕುಟಿಕಃ	೧೧೮೮
ಕೌಟತಕ್ಷಃ	೮೦೮	ಕೌಟಕಃ	೮೧೩
ಕೌಣಪಃ(ಪಾ)	೫೯	ಕೌತುಕಂ	೭೧೪
ಕೌತೂಹಲಂ	೭೧೪	ಕೌದ್ರವೀಣಃ	೬೯೬
ಕೌಪೀನಂ	೧೭೬೪	ಕೌಮುದೀ	೯೦
ಕೌಮೋದಕೀ	೭೨	ಕೌಲಟಿನೇಯಃ	೩೬೮
ಕೌಲಟೇಯಃ	೩೬೨	ಕೌಲಟೇರಃ	೩೬೨
ಕೌಲೀನಂ	೧೭೮೯	ಕೌಲೇಯಕಃ	೭೦
ಕೌಕಃ		ಕೌಶಿಕಃ	೧೧೮೧
ಕೌಶೇಯಂ	೪೮೭	ಕೌಸ್ತುಭಃ	೭೮
ಕೌಕ್ಷೇಯಕಃ	೬೫೮	ಕೌದ್ರವೀಣಂ	೬೯೬

ಖ

ಖಂ	೨೭ ೧೧೯೦	ಖಂಜಃ	೪೭೦
ಖಂಜನಃ	೩೪೭	ಖಂಜರೀಟಃ	೩೪೭
ಖಂಡಂ	೮೯	ಖಂಡಪರಶುಃ	೩೧
ಖಂಡಿತಃ	೨೦೪	ಖಗಃ	೭೬೦ ೬೫೫ ೧೧೯೧
ಖಗೇಶ್ವರಃ	೭೯	ಖಜಾಕಾ	೨೭೭
ಖರ್ಜೂರಂ	೨೮೪	ಖರ್ಜೂಃ	೪೭೪
ಖರ್ಜೂರಃ (ರೀ)	೧೦೧೬	ಖಟ್ವಾ	೫೦೯
ಖಡ್ಗಃ	೩೩೦ ೬೫೨	ಖಡ್ಗೀ	೩೫೦ ೬೫೨
ಖದಿರಃ	೮೯೫	ಖದಿರಾ	೯೮೨
ಖದ್ಯೋತ	೩೫೬	ಖನಿಃ	೩೭೬
ಖನಿತ್ರಂ	೨೦೦	ಖಪುರಃ	೧೦೧೫
ಖರಂ	೧೦೯	ಖರಃ	೨೬೫
ಖರಣಸಃ	೪೧೨	ಖರಣಾ	೪೧೨
ಖರಪುಷ್ಪಾ	೯೮೫	ಖರಮಂಜರೀ	೯೩೫

ಖರ್ಪಃ	೪೧೨ ೧೦೮೨	ಖರಾಗರೀ (ಪಾ)	೯೧೫
ಖರಾಶ್ವಾ	೯೬೨	ಖರ್ಜೂರೀ	೧೦೧೬
ಖಲಃ	೧೦೬೩	ಖಲಪೂಃ	೧೦೩೩
ಖಲ್ಯಾ	೧೧೨೧	ಖಲಿನೀ	೧೧೨೧
ಖಲೀನಂ	೬೧೮	ಖಲೀನಃ	೬೧೮
ಖಲು	೧೪೭೬	ಖಾತಂ	೭೬೪
ಖಾದಿತಂ	೧೧೭೨	ಖಾನಿ (ಪಾ)	೩೭೬
ಖಾರೀ (ವಾಹಃ)	೨೨೬	ಖಾರೀಕಃ	೬೯೮
ಖ್ಯಾತಃ	೧೦೭೬	ಖ್ಯಾತಗರ್ಹಣಃ	೧೧೦೯
ಖ್ಯಾತಿಃ	೧೧೩೮	ಖಿಲಂ	೭೮೬
ಖುರಃ	೬೧೮ ೯೨೬	ಖುರಣಸಃ	೪೧೮
ಖುರಣಾಃ	೪೧೮	ಖುಲ್ಲಕಃ (ಪಾ)	೧೦೭೮
ಖೇಟಃ	೧೦೨೧	ಖೇಯಂ	೭೬೫
ಖೇಲಾ	೭೧೬	ಖೋಡಃ	೪೭೦

ಗ

ಗಂಗಾ	೭೬೨	ಗಂಗಾಧರಃ	೩೪
ಗಂಜಾ	೩೦೨	ಗಂಡಃ	೪೬೧
ಗಂಡಕಃ	೩೩೦	ಗಂಡಕಾರೀ	೯೮೨
ಗಂಡಫಲೀ (ಫಾ)	೭೬೧	ಗಂಡಶ್ಶೈಲಾ	೩೭೫
ಗಂಡಾಲೀ	೧೦೦೫	ಗಂಡೀರಃ	೧೦೦೩
ಗಂಡೂಪದಃ	೭೫೮	ಗಂಡೂಪದೀ	೭೬೧
ಗಂಡೋಲೀ	೩೫೫	ಗಂತ್ರೀ	೬೭೧
ಗಂಧಃ	೧೪೬	ಗಂಧಕಃ	೨೮೯
ಗಂಧಕಾರೀ	೯೮೨	ಗಂಧಕುಟೀ	೯೬೯
ಗಂಧನಂ	೧೭೮೨	ಗಂಧನಾಕುಲೀ	೯೬೦
ಗಂಧಫಲೀ	೯೦೭ ೯೧೦	ಗಂಧಮಾದನಂ	೩೭೭
ಗಂಧಮಾಲೀ	೧೦೧೦	ಗಂಧಮೂಷೀ	೩೩೮
ಗಂಧರಸಃ	೨೯೭	ಗಂಧರ್ವಃ	೩೩೮ ೬೧೭ ೧೩೦೫
ಗಂಧರ್ವಾಃ	೧೧	ಗಂಧವಹಃ	೬೭
ಗಂಧವಹಾ	೪೬೦	ಗಂಧರ್ವಹಸ್ತಃ	೮೯೬

ಗಂಧವಾಹಃ	೬೭	ಗಂಧಸಾರಃ	೫೦೭
ಗಂಧಾಶ್ಮಾ	೨೮೯	ಗಂಧಿಕಃ	೨೮೯
ಗಂಧಿನೀ	೯೬೯	ಗಂಧೋತ್ತಮಾ	೮೩೮
ಗಂಧೋಲಿ (ಪಾ)	೩೫೫	ಗಂಭಾರೀ	೮೮೧
ಗಂಭೀರಂ	೭೮೧	ಗಗನಂ	೨೭
ಗರ್ಗರೀ	೨೬೭	ಗಜಃ	೬೦೩
ಗಜತಾ	೬೦೫	ಗಜಭಕ್ಷ್ಯಾ	೯೬೯
ಗಜಾನನಃ	೩೮	ಗರ್ಜಿತಂ	೮೭
ಗರ್ಜಿತಃ	೬೦೪	ಗಡಕಃ	೭೫೪
ಗತುಲಃ	೪೧೯	ಗಣಃ	೩೬೮ ೬೯೯ ೧೭೧೮
ಗಣಕಃ	೫೮೭	ಗಣನೀಯಂ	೧೦೮೧
ಗಣರಾತ್ರಂ	೧೧೪	ಗಣರೂಪಃ	೯೭೬
ಗಣಹಾಸಕಃ	೯೨೪	ಗಣಾಧಿಪಃ	೩೮
ಗಣಿಕಾ	೯೧೨	ಗಣಿಕಾರಿಕಾ	೯೧೭
ಗಣಿತಂ	೧೦೮೧	ಗಣೇಯಂ	೧೦೮೧
ಗರ್ತಃ	೭೭೩	ಗರ್ತಾ	೭೭೩
ಗದಃ	೪೭೭	ಗದಾಗ್ರಜಃ	೭೭
ಗರ್ದಭಃ	೩೬೫	ಗರ್ದಭಾಂಡಃ	
ಗರ್ಧನಃ	೧೦೩೮	ಗಭಸ್ತಿಃ	೧೦೬
ಗರ್ಭಃ	೪೧೦ ೧೩೦೨	ಗರ್ಭಕಃ	೫೦೬
ಗರ್ಭಿಣೀ	೩೯೩	ಗಭೀರಂ	೭೫೧
ಗರ್ಭೋಪಘಾತಿನೀ	೨೫೨	ಗಮಃ	೬೬೪
ಗಮನಂ	೬೬೪	ಗಮ್ಯಂ	೧೧೦೯
ಗರ್ಮುತ್	೧೦೧೧	ಗರಳಂ	೭೩೦
ಗರ್ವಃ	೭೦೫	ಗರಾಗರೀ	೯೧೫
ಗರ್ಭಾಗಾರಂ	೩೦೨	ಗರ್ಭಾಶಯಃ	೪೦೯
ಗರಿಮಾ	೩೫	ಗರಿಷ್ಠಂ	೧೧೭೯
ಗರ್ಭಿಣೀ	೩೯೩	ಗರುಡಃ	೭೯.
ಗರುಡಧ್ವಜಃ	೧೯.	ಗರುಡಾಗ್ರಜಃ	೧೦೫
ಗರುತ್	೩೬೪	ಗರುತ್ಮಾನ್	೭೯ ೩೯೭ ೧೭೩೦
ಗಲ್ಯಾ	೧೧೨೧	ಗವಯಃ	೩೩೮
ಗವಲಂ	೨೮೨	ಗವ್ಯಂ	೨೩೮

ಗವಾಕ್ಷಃ	೩೦೮	ಗವಾಕ್ಷೀ	೧೦೦೭
ಗವ್ಯಾ	೨೪೮	ಗವೀನಂ	೨೪೨
ಗವ್ಯೂತಿಃ	೭೯೯	ಗವೇಧುಕಾ	೨೧೩
ಗವೇಧುಃ	೨೧೩	ಗವೇಷಣಾ	೫೪೭
ಗವೇಷಿತಂ	೧೧೭೧	ಗಹನಂ	೮೪೨ ೧೧೦೧
ಗರ್ಹಣಂ	೧೨೦	ಗರ್ಹ್ಯಃ	೧೦೨೧
ಗರ್ಹ್ಯವಾದೀ	೧೦೫೩	ಗಹ್ವರಂ (ರೀ)	೭೮೪ ೩೭೫ ೧೩೫೫
ಗಳಂತಿಕಾ	೨೧೯	ಗಲಃ	೪೫೯
ಗಲಿತಂ	೧೧೬೦	ಗಲಕಂಬಲಃ	೨೫೧
ಗಳ್ಯಾ	೧೧೨೧	ಗಳಿತಂ	೧೧೭೦ ೧೧೭೨
ಗ್ರಂಥಃ	೧೭೬೦	ಗ್ರಂಥಿಃ	೧೦೦೮
ಗ್ರಂಥಿಕಂ	೨೬೮	ಗ್ರಂಥಿತಂ	೧೧೦೭
ಗ್ರಂಥಿಲಃ	೮೮೩ ೯೭೩	ಗ್ರಂಥಿಪರ್ಣಂ	೯೨೪
ಗೃಂಜನಂ	೯೯೪	ಗ್ರಥಿತಂ	೧೧೦೭
ಗ್ರಸಂ	೧೨೨ ೧೧೬೨	ಗೃಹಂ	೧೧೮ ೧೧೩೨ ೧೪೦೨
ಗ್ರಹಿಣೀರುಕ್	೪೭೬	ಗ್ರಹಪತಿಃ	೧೦೪
ಗ್ರಹಯಾಳುಃ	೧೦೪೩	ಗ್ರಹೀತಾ	೧೦೪೩
ಗ್ಲಸ್ತಂ	೧೧೭೨	ಗ್ಲಹಃ	೮೪೪
ಗೃಧ್ನುಃ ಗೃಧ್ರುಃ	೩೪೯	ಗೃಧ್ನುಃ	೧೦೩೮
ಗೃಷ್ಟಿಃ	೯೯೨	ಗೃಹಂ	೩೦೩
ಗೃಹಗೋಧಿಕಾ	೩೩೯	ಗೃಹಪತಿಃ	೫೮೩
ಗೃಹ್ಯಕಃ	೧೦೩೩	ಗೃಹ್ಯಕಾಃ	೩೨೧
ಗೃಹಾಃ	೩೦೪ ೧೪೦೯.	ಗೃಹಾರಾಮಃ	೮೪೨
ಗೃಹಾವಗ್ರಹಿಣೀ	೩೧೭	ಗೃಹೀ	೫೧೪
ಗಾಂಗೇಯಂ	೨೮೭ ೧೩೭೨	ಗಾಂಗೇರುಕೀ	೯೬೩
ಗಾಂಡೀವಃ	೬೫೭	ಗಾಂಧರ್ವಾಃ	೫೭
ಗಾಂಧಾರಃ	೧೮೪	ಗಾಢಃ	೬೨
ಗಾಣಿಕ್ಯಂ	೩೯೩	ಗಾಣೇಯಂ	೧೦೮೧
ಗಾತ್ರಂ	೪೪೧ ೬೦೯	ಗಾತ್ರಾನುಲೇಪನೀ	೫೦೪
ಗಾನಂ	೧೮೩	ಗಾರ್ಭಿಣಂ	೩೯೩
ಗಾಯತ್ರೀ	೮೯೫	ಗಾರುತ್ಮತಂ	೨೨೯
ಗಾಲವಃ	೮೨೯	ಗಾರ್ಹಪತ್ಯಃ	೫೩೦

ಗ್ರಾಮಃ	೩೧೯	ಗ್ರಾಮಣೀಃ	೧೭೭೧
ಗ್ರಾಮತಕ್ಷಃ	೮೦೮	ಗ್ರಾಮತಾ	೧೧೨೧
ಗ್ರಾಮ್ಯಂ	೧೨೬	ಗ್ರಾಮ್ಯಧರ್ಮಃ	೫೬೮
ಗ್ರಾಮಾಂತಂ	೩೧೯	ಗ್ರಾಮೀಣಾ	೯೪೦
ಗ್ರಾವಾ	೩೭೩ ೧೭೨೮	ಗ್ರಾಸಃ	೨೪೭
ಗ್ರಾಹಃ	೭೫೮ ೧೧೩೨	ಗ್ರಾಹೀ	೮೬೨
ಗ್ಲಾನಂ	೪೭೯	ಗ್ಲಾಸ್ನುಃ	೪೭೯
ಗಿರಿಃ	೩೭೦ ೧೧೪೦	ಗಿರಿಕರ್ಣೀ	೯೫೦
ಗಿರಿಕಾ	೩೩೯	ಗಿರಿಜಂ	೨೮೨ ೨೯೧
ಗಿರಿಮಲ್ಲಿಕಾ	೬೧೭	ಗಿರಿಶಃ	೩೧
ಗಿರೀಶಃ	೩೧	ಗಳಿತಂ	೧೧೭೨
ಗೀಃ	೧೫೨	ಗೀರ್ವಾಣಾಃ	೧೧೪೦
ಗೀತಂ	೧೮೩	ಗೀಷ್ಪತಿಃ	೯೮ ೫೧೯
ಗ್ರೀವಾ	೪೫೯	ಗ್ರೀಷ್ಮಃ	೧೭೮
ಗುಂಜಾ	೬೨೩ ೯೪೪	ಗುಂಠಿತಂ	೧೧೦೫
ಗುಂದ್ರಃ	೧೦೦೮	ಗುಂದ್ರಾ	೯೦೧ ೧೦೦೬
ಗುಗ್ಗುಲಃ	೮೮೦	ಗುಚ್ಛಃ	೬೦೯ ೧೭೦೧
ಗುಚ್ಛಕಃ	೮೬೭	ಗುಡಃ	೧೭೧೪
ಗುಡಪುಷ್ಪಃ	೮೨೩	ಗುಡಫಲಃ	೮೨೪
ಗುಡಾ	೯೫೧	ಗುಡೂಚೀ	೯೭೮
ಗುಣಃ	೬೫೩ ೨೧೬ ೧೭೧೯	ಗುಣವೃಕ್ಷಕಃ	೭೪೮
ಗುಣಿತಂ	೧೧೦೫	ಗುತ್ಸಃ	೪೨೬
ಗುತ್ಸಾರ್ಧಃ	೪೨೬	ಗುದಂ	೪೪೫
ಗುಸ್ತಂ	೧೧೦೫ ೧೧೭೭	ಗುಪ್ತಿಃ	೧೭೪೬
ಗುರಣಂ	೧೧೪೦	ಗುರುಃ	೯೮ ೫೧೨ ೧೧೭೯ ೧೩೩೪
ಗುಲ್ಫಃ	೪೪೩	ಗುಲ್ಮ	೪೩೨ ೬೪೯ ೧೩೧೪
ಗುಲ್ಮಿನೀ	೮೫೫	ಗುವಾಕಃ	೧೦೧೫
ಗುರ್ವಿಣೀ	೩೯೩	ಗುಹಃ	೩೯
ಗುಹ್ಯಂ	೧೩೭೬	ಗುಹ್ಯಕಃ	೧೧
ಗುಹ್ಯಕೇಶ್ವರಃ	೬೮	ಗುಹಾ	೩೭೫ ೯೩೯
ಗೂಢಂ	೧೧೦೫	ಗೂಢಪಾತ್	೭೭೮
ಗೂಢಪುರುಷಃ	೫೮೭	ಗೂಥಂ	೪೩೯

ಗೂಸಂ	೧೧೧೩	ಗೂರಣಂ	೧೧೪೦
ಗೂವಾಕಃ	೧೦೧೫	ಗೇಂದುಕಃ	೫೦೯
ಗೇಹಂ	೩೦೩	ಗೈರಿಕಂ	೩೭೨ ೧೧೮೩
ಗೈರೇಯಂ	೭೯೧	ಗ್ರೈವೇಯಂ	೪೨೫
ಗ್ರೈವೇಯಕಂ	೪೨೫	ಗೋಕಂಟಕಃ	೯೪೫
ಗೋಕರ್ಣಃ	೩೩೨ ೪೫೪	ಗೋಕರ್ಣೀ	೯೩೦
ಗೋಕುಲಂ	೭೪೬	ಗೋಚರಾಃ	೧೪೨
ಗೋಜಿಹ್ವಾ	೯೬೫	ಗೋಡುಂಬಾ	೧೦೦೭
ಗೋತ್ರಂ	೫೧೧ ೧೩೫೭	ಗೋತ್ರಃ	೩೭೦
ಗೋತ್ರಭಿತ್	೪೭	ಗೋತ್ರಾ	೭೮೪ ೨೪೮
ಗೋತುಂಬಾ	೧೦೦೭	ಗೋದಾರಣಂ	೨೦೭
ಗೋಧನಂ	೨೪೬	ಗೋರ್ದಂ	೪೩೬
ಗೋಧಾ	೬೫೩	ಗೋಧಾತಲಂ	೬೫೩
ಗೋಧಾಪದೀ	೯೬೫	ಗೋಧಿಃ	೪೬೩
ಗೋಧಿಕಾ	೭೫೮	ಗೋಧುಕ್	೨೪೫
ಗೋಧೂಮಃ	೨೦೬	ಗೋನರ್ದಂ	೯೨೮
ಗೋನಸಃ	೭೭೫	ಗೋಪಃ	೨೪೫
ಗೋಪತಿಃ	೨೫೦		೭೯೭ ೫೨೫ ೧೩೦೭
ಗೋಪೃಕ್ಕಃ	೮೧೬	ಗೋಪಾನಸೀ	೩೧೪
ಗೋಪಾಯಿತಂ	೧೧೭೭	ಗೋಪಾಲಃ	೨೪೫
ಗೋಪೀ	೯೫೮	ಗೋಪುರಂ	೩೧೫ ೯೨೮ ೧೩೫೪
ಗೋಮಯಂ	೨೩೮	ಗೋಮಾನ್	೨೪೬
ಗೋಮಾಯುಃ	೩೩೭	ಗೋಮೀ	೨೪೬
ಗೋರಸಃ	೨೪೧	ಗೋಲೀಢಃ	೮೮೫
ಗೋಲೀಹಃ	೮೮೫	ಗೋಲೋಮಾ (ಪಾ)	೯೪೮
ಗೋಲೋಮೀ	೭೬೮ ೯೪೮ ೧೦೦೫	ಗೋವಿಂದಿನೀ	೯೦೧
ಗೋವಿಂದಃ	೧೯ ೧೭೬೪	ಗೋವಿಟ್	೨೩೮
ಗೋಶೀರ್ಷಂ	೫೦೭	ಗೋಷ್ಪದಂ	೧೭೬೬
ಗೋಷ್ಠಂ	೭೯೪	ಗೋಷ್ಠೀ	೫೭೫
ಗೋಸಂಖ್ಯಃ	೨೪೫	ಗೋಸಃ	೭೯೭
ಗೋಸ್ತನಃ	೪೨೬	ಗೋಸ್ತನೀ	೯೫೩

ಗೋಸ್ಥಾನಕಂ	೨೯೪	ಗೋಳಕಃ	೪೦೭
ಗೋಳಾ (ಲಾ)	೭೯೬	ಗೋಕ್ಷುರಕಃ	೯೪೫
ಗೌಃ	೭೪೮ ೭೫೪ ೧೧೯೩	ಗೌತಮಃ	೧೫
ಗೌಧಾರಃ	೩೩೩	ಗೌಧೇಯಃ	೩೩೩
ಗೌಧೇರಃ	೩೩೩	ಗೌರಃ	೧೫೨ ೧೫೩ ೧೩೬೧
ಗೌರೀ	೩೬ ೩೭೯	ಗೌಷ್ಠೀನಂ	೨೯೪
ಗ್ಲಾಃ	೮೮		

ಘ

ಘಂಟಾ	೮೮೫	ಘಂಟಾಪಥಃ	೨೯೯
ಘಂಟಾರವಾ	೯೫೩	ಘಟಃ	೭೨೦
ಘಟಾ	೬೭೫	ಘಟಿಕಾ	೪೪೩
ಘಟೀಯಂತ್ರಂ	೮೨೬	ಘನಂ	೧೯೨ ೧೮೭ ೧೦೮೨
ಘನಃ	೮೧ ೬೫೯ ೧೨೮೩	ಘನರಸಂ	೨೪೦
ಘನಸಾರಃ	೫೦೧	ಘನಾಘನಃ	೧೨೮೨
ಘರ್ಮಃ	೨೧೬ ೧೩೧೪	ಘಸ್ಮರಃ	೧೦೩೭
ಘಸ್ರಃ	೧೧೦	ಘೃಣಾ	೨೦೧ ೧೨೨೩
ಘೃಣಿಃ	೧೦೬	ಘೃತಂ	೭೪೦ ೧೨೪೮
ಘೃಷ್ಟಿಃ	೧೦೬ ೩೨೯	ಘಾಂಟಿಕಃ	೬೬೫
ಘಾಟಾ	೪೫೯	ಘಾತಃ	೬೮೪
ಘಾತುಕಃ	೯೯೫ ೧೦೪೫	ಘಾಸಃ	೧೦೧೩
ಘ್ರಾಣಂ	೪೬೦ ೧೧೦೬	ಘ್ರಾಣತರ್ಪಣಃ	೧೦೫
ಘಟಿಕಾ	೪೪೩	ಘ್ರಾತಂ	೧೧೦೬
ಘೂರ್ಣಿತಃ	೧೦೪೯	ಘೋಂಟಾ	೮೮೨ ೧೦೧೫
ಘೋಟಕಃ	೬೧೨	ಘೋಣಾ	೪೬೦ ೬೧೭
ಘೋಣೀ	೩೨೯	ಘೋರಂ	೨೦೩
ಘೋಷಃ	೩೧೯	ಘೋಷಕಃ	೯೬೩
ಘೋಷಣಾ			

— ಚ —

ಚ	೧೪೧೨ ೧೪೩೩	ಚಂಚರೀಕಃ	೩೫೭
ಚಂಚಲಂ	೧೦೯೧	ಚಂಚಲಾ	೮೩

ಚಂಚುಃ	೩೬೪ ೮೯೨	ಚಂಡಃ	೧೦೪೮
ಚಂಡಾ	೯೨೪	ಚಂಡಾತಃ	೯೭೭
ಚಂಡಾತಕಂ	೪೯೦	ಚಂಡಾಲಃ	೮೧೮
ಚಂಡಾಲವಲ್ಲಕೀ	೮೩೦	ಚಂಡಿಕಾ	೩೨
ಚಂದನಂ	೪೯೫	ಚಂದನಃ	೫೦೭
ಚಂದನಾ	೯೫೮	ಚಂದ್ರಂ	೧೩೫೪
ಚಂದ್ರಃ	೮೨ ೯೯೭	ಚಂದ್ರಮಾಃ	೮೨
ಚಂದ್ರಕಃ	೩೫೯	ಚಂದ್ರಬಾಲಾ	೯೨೧
ಚಂದ್ರಭಾಗಾ	೭೨೧	ಚಂದ್ರಶೇಖರಃ	೩೦
ಚಂದ್ರಸಂಜ್ಞಃ	೫೧೧	ಚಂದ್ರಹಾಸಃ	೬೫೨
ಚಂದ್ರಿಕಾ	೯೦	ಚಂಪಕಃ	೯೦೯
ಚಕ್ರಂ	೬೭೪ ೬೪೨ ೧೩೫೪		
ಚಕ್ರ	೩೫೦	ಚಕ್ರಕಾರಕಂ	೯೩೫
ಚಕ್ರಪಾಣಿಃ	೭೦	ಚಕ್ರಮರ್ದಕಃ	೯೯೩
ಚಕ್ರಲಾ	೧೦೦೬	ಚಕ್ರವರ್ತೀ	೫೨೧
ಚಕ್ರವರ್ತಿನೀ	೯೯೯	ಚಕ್ರವಾಕಃ	೩೫೦
ಚಕ್ರವಾಲಃ	೩೭೧	ಚಕ್ರವಾಳಂ	೨೯
ಚಕ್ರಾಂಗಾಃ (ಗೀ)	೩೫೧ ೯೩೭	ಚಕ್ರಾಣಿ	೭೪೩
ಚಕ್ರೀ	೭೭೮	ಚಕ್ರೀವಾನ್	೨೬೫
ಚಕೋರಕಃ	೩೬೩	ಚರ್ಚಾ	೧೪೧ ೪೯೩
ಚರ್ಚಿಕ್ಯಂ	೪೯೩	ಚಟಕಃ	೩೪೫
ಚಟಕಾ	೩೪೫	ಚಟಕಾಶಿರಃ (ಪಾ)	೨೯೮ ೩೪೫
ಚಣಕಃ	೨೦೬	ಚತ್ವರಂ	೩೧೭ ೫೭೮
ಚತುರ್ಭದ್ರಂ	೫೬೯	ಚತುರಂಗುಳಃ	೮೬೯
ಚತುರಃ	೮೧೮	ಚತುರ್ವರ್ಗಃ	೫೬೮
ಚತುರಾನನಃ	೧೬	ಚತುರ್ಭುಜಃ	೭೦
ಚತುಶ್ಶಾಲಂ	೩೦೫	ಚತುಷ್ಪದಂ	೭೬೮
ಚನ	೧೪೩೧	ಚಪಲಂ	೬೫
ಚಪಲಃ	೧೦೬೭	ಚಪಲಾ	೮೩ ೯೪೭
ಚಪೇಟಃ	೪೫೫	ಚಮರಃ	೩೩೨
ಚಮರಿಕಃ	೮೬೮	ಚರ್ಮ	೫೫೨
ಚರ್ಮೀ	೬೩೯ ೮೬೭	ಚಮೂಃ	೯೪೯ ೬೪೬

ಚಮೂರುಃ	೩೬೩	ಚಯಃ	೩೦೨
ಚರಂ	೧೦೯೦	ಚರಃ	೫೮೧
ಚರಣಃ	೪೪೨	ಚರಣಾಯುಧಃ	೩೪೪
ಚರಮಂ	೧೦೯೭	ಚರಮಕ್ಷ್ಮಾಭೃತ್	೩೨೧
ಚರ್ಮ	೬೫೯	ಚರ್ಮಕಷಾ	೯೮೯
ಚರ್ಮಕಾರಃ	೮೦೬	ಚರ್ಮಪ್ರಸೇವಿಕಾ	೮೩೨
ಚರ್ಮಭೇದಿಕಾ	೮೩೨	ಚರ್ವಣಾ	೩೫೪
ಚರಾಚರಂ	೧೦೯೦	ಚರ್ಯಾ	೫೪೬
ಚರಿಷ್ಣುಃ	೧೦೯೦	ಚರ್ವಿತಂ	೧೧೨೭
ಚರುಃ	೫೩೩	ಚಲಂ	೧೦೯೦
ಚಲದಳಃ	೧೧೨೭	ಚಲನಂ	೫೩೩
ಚಲಾಚಲಂ	೧೦೯೧	ಚಲಿತಃ	೧೧೦೩
ಚವ್ಯಂ	೯೪೪	ಚವಿಕಂ	೯೪೪
ಚವಿಕಾ	೯೪೪	ಚಷಕಃ	೮೪೨
ಚರ್ಷಣೀ (ಪಾ)	೩೮೧	ಚಷಾಲಃ	೫೨೯
ಚಕ್ಷುಃ	೪೬೪	ಚಕ್ಷುಶ್ರವಾಃ	೨೨೮
ಚಕ್ಷುಷ್ಯಾ	೩೯೦	ಚಾಂಗೇರೀ	೯೮೬
ಚಾಂಡಾಲಃ	೮೦೩ ೮೧೮	ಚಾಂಡಾಲಿಕಾ	೮೩೦
ಚಾಂಪೇಯಃ	೯೦೯ ೯೧೧	ಚಾಕ್ರಿಕಃ	೬೬೫
ಚಾರ್ಚಿಕ್ಯಂ (ಪಾ)	೯೯೩	ಚಾಟಕೈರಃ	೩೪೫
ಚಾತಕಃ	೩೪೪	ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯಂ	೫೧೨
ಚಾಪಃ	೯೫೧	ಚಾಮರಂ	೫೯೯
ಚಾಮೀಕರಂ	೭೮೨	ಚಾರಃ	೫೮೨ ೧೧೪೩
ಚಾರಟೀ	೯೯೨	ಚಾರಣಃ	೮೧೧
ಚಾರು	೧೦೬೮	ಚಾಲನೀ	೭೧೪
ಚಾಷಃ	೩೪೩	ಚಿಂಚಾ	೮೮೯
ಚಿಂತಾ	೨೧೨	ಚಿಕ್ಕಣಂ	೭೩೪
ಚಿಕಿತ್ಸಕಃ	೪೨೮	ಚಿಕಿತ್ಸಾ	೪೨೧
ಚಿಕುರಃ	೪೬೬ ೧೦೬೨	ಚಿತ್	೧೪೦
ಚಿತ್ತಂ	೧೩೯	ಚಿತ್ತವಿಭ್ರಮಃ	೨೦೯
ಚಿತ್ತಸಮುನ್ನತಿಃ	೨೦೫	ಚಿತ್ರಂ	೨೦೨
ಚಿತ್ರಃ	೧೫೬	ಚಿತ್ರಕಂ	೪೯೪

ಚಿತ್ರಕಃ	೮೯೭ ೯೨೬	ಚಿತ್ರಕರಃ	೮೦೫
ಚಿತ್ರಕೃತ್	೮೭೩	ಚಿತ್ರತಂಡುಲಾ	೯೫೨
ಚಿತ್ರಪರ್ಣೀ	೯೩೮	ಚಿತ್ರಭಾನು	೫೯ ೧೦೪ ೧೨೭೭
ಚಿತ್ರಶಿಖಂಡಿಜಃ	೧೦೧	ಚಿತ್ರಾಭೋಗಃ	೧೪೧
ಚಿತಾ	೬೮೬	ಚಿತ್ಯಾ	೬೮೬
ಚಿತ್ರಾ	೯೩೩ ೧೦೦೨	ಚಿತಿಃ	೬೮೬
ಚಿಪಟಿಕಃ	೭೩೫	ಚಿಬುಕಂ	೪೬೧
ಚಿರಂ	೧೪೨೮	ಚಿರಂಟೀ	೩೮೦
ಚಿರಂತನಃ	೧೦೯೩	ಚಿರಕ್ರಿಯಃ	೧೦೩೩
ಚಿರಜೀವೀ	೩೪೮	ಚಿರರಾತ್ರಾಯ	೧೪೨೮
ಚಿರಸ್ಯ	೧೪೨೮	ಚಿರಸೂತಾ	೭೫೮
ಚಿರಾತ್	೧೪೨೮	ಚಿರಾಯ	೧೪೨೮
ಚಿರಾಯುಃ		ಚಿರಿಬಿಲ್ವಃ	೮೯೩
ಚಿರುಕಾ	೩೫೫	ಚಿರೇಣ	೧೪೨೮
ಚಿಲ್ಲಃ	೩೪೯ ೪೩೧	ಚಿಲಿಚಿಮಃ	೨೫೫
ಚಿಹ್ನಂ	೯೦	ಚೀನಃ	೩೩೬
ಚೀರೀ	೩೫೫	ಚೀರುಕಾ	೩೫೫
ಚುಕ್ರಂ	೭೨೩	ಚುಕ್ರಃ	೯೮೭
ಚುಕ್ರಿಕಾ	೯೮೬	ಚುಚುಂದರೀ	೩೩೯
ಚುಲ್ಲಃ	೪೩೧	ಚುಲ್ಲಕಃ	೭೧೭
ಚುಲ್ಲೀ	೭೧೭	ಚ್ಯುತಂ	೧೧೨೦
ಚೂಚುಕಂ	೪೪೮	ಚೂಡಾ	೩೫೯ ೪೬೮
ಚೂಡಾಮಣಿಃ	೪೭೩	ಚೂಡಾಲಾ	೧೦೦೬
ಚೂರ್ಣಂ	೫೦೫	ಚೂರ್ಣಃ	೬೬೭
ಚೂತಃ	೮೭೯	ಚೂಲಿಕಾ	೯೦೭
ಚೂಷಾ (ಷಾ)	೬೧೦	ಚೇಟಕಃ	೮೧೬
ಚೇತ್	೧೪೩೯	ಚೇತಃ	೧೩೯
ಚೇತಕೀ (ಪಾ)	೯೦೫	ಚೇತನಃ	೧೩೮
ಚೇತನಾ	೧೪೦	ಚೇಲಂ	೪೮೬ ೧೩೭೪
ಚೈತ್ಯಂ	೩೦೬	ಚೈತ್ರಂ	೧೨೫
ಚೋಚಂ	೯೮೦	ಚೋದಂ	೯೮೦

ಚೋರಃ (ಚಾರಃ)	೮೭೩	ಚೋರಪುಷ್ಪೀ	೯೨೭
ಚೋಳಃ	೪೮೯	ಚೌರ್ಯಂ	೮೭೪
ಚೌರಿಕಾ			೪೭೪

ಛ

ಛಂದಃ	೫೩೩ ೧೧೪೯	ಛಗಲಕಃ	೨೬೩
	೧೭೬೧ ೧೪೦೩	ಛಗಲಾಂಡೀ	೯೮೩
ಛಗಲಾಂತ್ರೀ	೯೮೩	ಛತ್ರಂ	೯೦೦
ಛತ್ರಾ	೨೭೫ ೯೫೧ ೧೦೧೩	ಛತ್ರಾಕೀ	೯೬೧
ಛದಃ	೩೬೪ ೮೬೦	ಛದನಂ	೩೬೪ ೮೬೦
ಛದ್ಮ	೭೧೩	ಛದಿಃ	೩೧೩
ಛನ್ನಃ	೫೯೧ ೧೧೧೪	ಛಲಂ	೬೨೨
ಛವಿಃ	೯೧ ೧೦೨	ಛಾಂದಸಃ	೫೧೨
ಛಾಗಃ	೨೬೩	ಛಾಗೀ	೨೬೩
ಛಾತಂ	೧೧೭೦	ಛಾತಃ	೪೧೫
ಛಾತ್ರಃ	೫೭೧	ಛಾದನಂ	೩೧೪
ಛಾದಿತಃ	೧೧೧೪	ಛಾಯಾ	೧೩೭೯
ಛಿತಂ	೧೧೭೦	ಛಿದ್ರಂ	೭೭೭ ೧೧೧೬
ಛಿದ್ರಿತಃ	೭೭೭ ೧೧೧೬	ಛಿನ್ನಂ	೧೧೭೦
ಛಿನ್ನರುಹಾ	೯೭೮	ಛುರಿಕಾ	೬೬೧
ಛೇಕಾಃ	೩೨೧	ಛೇದನಂ	೧೧೩೬

— ಜ —

ಜಂಗಮಂ	೧೦೯೦	ಜಂಘಾ	೪೪೩
ಜಂಘಾಕರಿಕಃ	೬೪೧	ಜಂಘಾಲಃ	೬೪೧
ಜಂತುಃ	೧೩೮	ಜಂತುಫಲಃ	೮೬೮
ಜಂಪತೀ	೪೦೯	ಜಂಬಾಲಾ	೭೪೫
ಜಂಬೀರಃ	೮೨೦ ೯೭೫	ಜಂಬು	೮೬೫
ಜಂಬುಕಃ	೩೩೭ ೧೧೨೪	ಜಂಬೂಃ	೮೬೫
ಜಂಭಃ	೮೨೦	ಜಂಭಭೇದೀ	೪೩
ಜಂಭಲ	೮೨೦	ಜಂಭೀರಃ	೮೨೦

ಜೃಂಭಃ	೭೧೮	ಜೃಂಭಣಂ	೭೧೮
ಜಗತ್	೭೮೨ ೧೭೫೬	ಜಗತ್ಪ್ರಾಣಃ	೬೭
ಜಗತೀ	೭೮೨ ೧೭೪೩	ಜಗಲಃ (ರಃ)	೬೩೩ ೮೪೦
ಜಗ್ಧಂ	೧೧೭೨	ಜಗ್ಧಿಃ	೨೪೩
ಜಘನಂ	೪೪೫	ಜಘನೇಫಲಾ	೯೦೨
ಜಘನ್ಯಃ (೦)	೧೦೯೨ ೧೩೩೧	ಜಘನ್ಯಜಃ	೪೧೪ ೨೯೯
ಜಟಾಜೂಟಃ	೩೫	ಜಟಾ	೪೬೮ ೧೭೧೦
ಜಟಾಮಾಂಸೀ	೯೮೦	ಜಟಿಲಾ	೯೮೦
ಜಟೀ	೮೨೮	ಜಟುಲಃ (ತುಲಃ)	೪೭೦
ಜಠರಂ	೪೪೮	ಜಠರಃ	೧೩೬೧
ಜಡಃ	೯೩ ೧೦೫೫	ಜತು	೪೯೬.
ಜತುಕಂ	೨೭೮	ಜತುಕೃತ್	೯೯೯
ಜತುಕಾ	೩೫೩	ಜತ್ರು	೪೪೯
ಜತೂಕಾ (ಜನೂಕಾ)	೯೯೯	ಜನಂಗಮಃ	೮೧೮
ಜನಕಃ	೩೪೯	ಜನತಾ	೧೧೨೧
ಜನನಂ	೧೩೮ ೫೧೧	ಜನನೀ	೪೦೦
ಜನಪದಃ	೭೮೯	ಜನಯಿತ್ರೀ	೪೦೦
ಜನಶ್ರುತಿಃ	೧೬೪	ಜನ್ಮ	೧೩೮
ಕನ್ಯಂ	೬೨೭ ೧೩೩೧	ಜನ್ಯಃ	೫೬೯
ಜನಾರ್ದನಃ	೧೯	ಜನಾಶ್ರಯಃ	೩೦೮
ಜನಿಃ	೧೩೮	ಜನೀ	೩೮೦ ೯೯೯
ಜನ್ಮೀ	೧೩೮	ಜನುಃ	೧೩೮
ಜನ್ಯುಃ	೧೩೮	ಜಪಃ (ಜಾಪಃ)	೫೫೨
ಜಪಾ (ಪುಷ್ಪಂ)	೯೭೭	ಜಯಂತಃ	೪೨
ಜಯಂತೀ	೯೧೧	ಜಯಃ	೬೨೮ ೯೧೭ ೧೧೪೧
ಜಯನಂ	೧೧೪೧	ಜಯ್ಯಃ	೬೪೭
ಜಯಾ	೯೧೧	ಜಠರಃ	೧೦೬೩
ಜರಣಃ	೨೭೪	ಜರನ್	೪೧೩
ಜರದ್ಗವಃ	೨೪೯	ಜರಾ	೪೧೭
ಜರಾಯುಃ	೪೦೯	ಜರಾಯುಜಃ	೧೦೬೨
ಜಲಂ	೭೩೮	ಜಂತವಃ	೭೫೬

ಜಲಧರಃ	೮೦	ಜಲನಿರ್ಗಮಾಃ	೨೪೩
ಜಲನಿಧಿಃ	೨೩೭	ಜಲನೀಲೀ	೨೭೫
ಜಲಮುಕ್	೮೧	ಜಲವ್ಯಾಳಃ	೨೨೬
ಜಲಶುಕ್ತಯಃ	೨೬೦	ಜಲಾಧಾರಃ	೨೬೨
ಜಲಾಶಯಂ	೧೦೧೦	ಜಲಾಧಾರಃ	೨೬೩
ಜಲಾಶಯಃ	೨೬೨	ಜಲ್ಪಾಕಃ	೧೦೫೨
ಜಲ್ಪಿತಂ	೧೧೨೪	ಜಲೂಕಾ	೨೫೯
ಜಲೋಚ್ಛ್ವಾಸಃ	೨೬೪	ಜಲೌಕಸಃ	೨೫೯
ಜವಃ	೬೪ ೬೪೨	ಜವನಃ	೬೧೪ ೬೪೨ ೧೧೬೭
ಜವನಿಕಾ	೪೯೧	ಜಹ್ನುತನಯಾ	೨೬೭
ಜ್ಞಃ	೫೧೬	ಜ್ಞಪ್ತಃ	೧೧೧೪
ಜ್ಞಪಿತಃ	೧೧೧೪	ಜ್ಞಪ್ತಿಃ	೧೪೦
ಜ್ವರಃ	೪೨೭ ೧೧೬೭	ಜ್ವಲನಃ	೫೩
ಜಾಂಗಲಿಕಃ	೨೩೨	ಜಾಂಘಿಕಃ	೬೪೧
ಜಾಂಬವಂ	೮೬೫	ಜಾಂಬೂನದಂ	೭೮೩
ಜಾಗರಃ (ಜಗರಃ)	೬೩೩	ಜಾಗರಾ	೧೧೪೮
ಜಾಗರ್ಯಾ	೧೧೪೮	ಜಾಗರಿತಾ	೧೦೪೯
ಜಾಗರೂಕಃ	೧೦೪೯	ಜಾತಂ	೧೩೯
ಜಾತರೂಪಂ	೭೮೨	ಜಾತವೇದಾಃ	೫೩
ಜಾತಾಪತ್ಯಾ	೩೮೭	ಜಾತಿಃ	೧೩೮ ೯೧೮ ೧೨೪೦
ಜಾತಿಕೋಶಂ	೫೦೩	ಜಾತಿಫಲಂ	
ಜಾತು	೧೧೩೧	ಜಾತೋಕ್ಷಃ	೭೪೯
ಜಾನಿಃ (ಜ್ಯಾನಿಃ)	೧೧೩೮	ಜಾನು	೪೪೩
ಜಾಪಕಂ (ಯ)	೪೯೬	ಜಾಬಾಲಃ	೮೦೯
ಜಾಮಾತಾ	೪೦೩	ಜಾಮಿಃ	೧೩೧೪
ಜಾಯುಕಂ	೪೯೬	ಜಾಯಾ	೩೭೭
ಜಾಯಾಜೀವಃ	೮೧೦	ಜಾಯಾಪತೀ	೪೦೯
ಜಾಯುಃ	೪೨೧	ಜಾರಃ	೪೦೬
ಜಾಲಂ	೨೫೨ ೧೩೭೨	ಜಾಲಕಂ	೪೬೬ ೮೬೨
ಜಾಲಕಃ	೮೧೨	ಜಾಲ್ಮಃ	೮೧೫ ೧೦೩೪
ಜಾಲಿಕಃ (ಪಾ)	೮೧೨	ಜಾಲೀ	೬೬೪
ಜಾವಕಂ (ಪಾ)	೪೯೬	ಜ್ಞಾತಸಿದ್ಧಾಂತ	೫೮೩

ಜ್ಞಾತಾ	೧೦೪೭	ಜ್ಞಾತಿಃ	೪೦೫
ಜ್ಞಾತೇಯಂ	೪೦೬	ಜ್ಞಾನಂ	೧೪೫
ಜ್ಞಾನೀ (ನಿಃ)	೫೮೩ ೧೧೩೮	ಜ್ಞಾಪಿತಃ	
ಜ್ಯಾ	೨೮೩ ೬೫೩	ಜ್ಯಾಯಾನ್	೪೧೪ ೧೪೦೬
ಜ್ವಾಲಃ	೫೭	ಜಿಂಗೀ	೯೩೬
ಜಿಂಬಃ	೨೫೮	ಜಿಂಹಂ	೧೦೮೭
ಜಿಂಹಗಃ	೨೯	ಜಿಗುಪ್ಸಾ	೧೭೦
ಜಿಘತ್ಸ್ಸಃ	೧೦೩೬	ಜಿತ್ವರಃ	೬೪೫
ಜಿನಃ	೧೩	ಜಿನಪತ್ರಾ	೩೫೩
ಜಿಷ್ಣುಃ	೪೨ ೬೪೫	ಜಿಹ್ವಾ	೪೬೨
ಜಿಹ್ಮಂ	೧೦೮೭	ಜಿಹ್ಮಗಃ	೨೯
ಜೀರ್ಣಃ	೪೧೩	ಜೀರ್ಣವಸ್ತ್ರಂ	೪೮೬
ಜೀರ್ಣಿಃ	೧೧೩೮	ಜೀನಃ	೪೧೩
ಜೀಮೂತಃ	೮೧ ೯೧೫ ೧೨೩೦	ಜೀರಕಃ	೭೨೪
ಜೀರಣಃ	೭೨೪	ಜೀವಂಜೀವಃ	೩೬೩
ಜೀವಂತಿಕಾ	೨೯ ೯೨೮	ಜೀವಂತೀ	೯೮೮
ಜೀವಃ	೯೮ ೬೮೮	ಜೀವಕಃ	೮೯೦ ೯೮೮
ಜೀವನಂ	೨೩೮ ೬೮೯	ಜೀವನಿಃ (ನೀ)	೯೮೮
ಜೀವನೀಯಾ	೯೮೮	ಜೀವನೌಷಧಂ.	೬೮೮
ಜೀವಾ	೯೮೮	ಜೀವಾಂತಕಃ	೮೧೨
ಜೀವಾತುಃ	೬೮೮	ಜೀವಿಕಾ	೬೮೯
ಜೀವಿತಕಾಲಃ	೬೮೮	ಜುಂಗಃ	೯೮೩
ಜುಗುಪ್ಸಾ	೧೬೦	ಜುಹೂಃ	೫೩೫
ಜೂತಿಃ.	೧೧೬೭	ಜೂರ್ತಿಃ	೧೧೬೭
ಜೇತಾ	೬೪೩ ೬೪೫	ಜೇಮನಂ	೭೪೪
ಜೇಯಃ	೬೪೨	ಜ್ಯೈಷ್ಮಃ	೧೨೫ ೧೨೧೩
ಜೈತ್ರಃ	೬೪೩	ಜೈವಾತೃಕಃ	೮೮ ೧೦೨೩
ಜೋಂಗಕಂ	೪೬೭	ಜೋಷಂ	೧೪೨೨
ಜೋಷಾ (ಷಾ) ಯೋಷಾ		ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾ	೯೦
ಜ್ಯೋತಿಃ	೧೪೦೧	ಜ್ಯೋತಿರಾಣಃ	೩೫೬
ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮತೀ	೯೯೬	ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನೀ	೯೬೪
ಜ್ಯಾತಿಷಿಕಃ	೫೮೨	ಜ್ಯೌತ್ಸ್ನೀ (ಜ್ಞೀ)	೧೧೩

ಝ

ಝರ್ಝರಃ	೧೯೧	ಝಟಾ	೯೭೩
ಝಟಿ (ಡಿತಿ)	೧೪೨೯	ಝರಃ (ರಾ)	೩೨೪
ಝಷಃ	೨೫೩	ಝಷಾ	೨೫೫ ೯೬೩
ಝಾಟಲಃ	೮೮೫	ಝಾಬುಕಃ (ವು)	೮೮೬
ಝಿಂಟೀ	೨೧ ೯೨೦	ಝಿಲ್ಲಿಕಾ	೩೫೫
ಝೀರುಕಾ (ಪಾ)	೩೫೫		

ಟ ಡ

ಟಂಕಃ	೮೩೩	ಟಿಟ್ಟಿಭಕಃ	೩೬೩
ಡಮರಃ	೧೧೪೩	ಡಮರುಃ	೧೯೧
ಡಯನಂ	೬೨೦	ಡಹುಃ	೯೦೬
ಡಿಂಡಿಮಃ	೧೯೧	ಡಿಂಡೀರಃ	೭೯೨
ಡಿಂಬಃ	೧೧೪೩	ಡಿಂಭಃ	೩೬೬ ೪೧೨ ೧೩೦೬
ಡುಂಡುಭಃ (ಕಃ)	೨೨೬ ೬೦೨	ಡೋಲಾ	೬೨೧
ಢಕ್ಕಾ	೧೮೯	ಢುಲಿಃ (ಲೀ)	೨೬೧

ತ

ತಂಡುಲಃ	೯೫೨	ತಂಡುಲೀಯಃ	೯೮೨
ತಂಡೂಃ	೭೨೨	ತಂತ್ರಂ	೧೩೫೭
ತಂತ್ರಕಂ	೮೮೩	ತಂತ್ರಿಕಾ	೯೨೮
ತಂತುಃ	೮೨೭	ತಂತುಭಃ (ಪಾ)	೭೦೫
ತಂತುವಾಯಃ	೩೪೦ ೮೦೫	ತಂದ್ರಾ (ಪಾ)	೨೧೯
ತಂದ್ರೀ	೨೧೯ ೧೩೪೮	ತರ್ಕಃ	೧೪೨
ತಕ್ರಂ	೭೪೧	ತರ್ಕಾರೀ	೯೧೧
ತಕ್ಕೋಲಕಂ (ಕಕ್ಕೋ)	೫೦೧	ತರ್ಜನೀ	೪೫೨
ತಟಂ	೨೪೩	ತಟಃ	೩೨೩
ತಟಾಕಃ (ಡಾಕಃ)	೨೬೪	ತಟಿತ್	೮೩
ತಟಿತ್ವಾನ್	೮೦	ತಟಿನೀ	೨೬೬
ತತ್	೧೪೩೧	ತತಂ	೧೮೭
ತತಃ	೧೪೩೧	ತತ್ಪರಃ	೧೦೨೫

ತತ್ವಂ ೧೯೨
ತಥ್ಯಂ ೧೭೯
ತಥಾಗತಃ ೧೩
ತದಾತ್ವಂ ೫೯೭
ತನಯಃ ೩೯೮
ತನುಃ ೪೪೨ ೧೨೮೫
ತನೂಃ ೪೪೨
ತನೂನಪಾತ್ ೫೩
ತಪಃ ೧೨೮ ೧೪೦೩
ತಪನೀಯಂ ೭೮೨
ತಪಸ್ವಿನೀ ೯೮೦
ತರ್ಪಣಂ ೫೨೪ ೭೪೪ ೧೧೩೩
ತಮಃ ೧೦೦ ೧೩೭
೨೨೩ ೧೪೦೨
ತಮಾ (ಪಾ) ೧೧೩
ತಮಾಲಪತ್ರಂ ೪೯೪
ತಮಿಸ್ರಾ ೧೧೩
ತಮೋನುತ್ ೧೨೬೨
ತರಂಗಃ ೨೪೦
ತರಃ ೬೪ ೬೭೦
ತರಪಣ್ಯಂ ೨೪೭
ತರಸಂ ೪೩೪
ತರಲಂ ೧೦೯೧
ತರ್ಣಕಃ ೭೪೯
ತರುಃ ೮೫೧
ತರುಣೀ (ತಲುನೀ) ೩೭೯
ತಲ್ಪಂ ೧೩೦೩
ತಲಿನಂ ೧೨೯೯
ತಷ್ಟಃ ೧೧೧೫
ತಕ್ಷಕಃ ೧೧೭೫
ತ್ಯಕ್ತಂ ೧೧೨೩
ತ್ರಪು ೭೯೩

ತತ್ಕಾಲಃ ೫೯೭
ತಥಾ ೧೪೩೬ ೧೪೫೧
ತದಾ ೧೪೫೧
ತದಾನೀಂ ೧೪೫೧
ತನು ೧೦೮೨
ತನುತ್ರಂ ೬೩೨
ತನೂಕೃತಃ ೧೧೧೫
ತನೂರುಹಂ ೩೬೪ ೪೭೦
ತಪನಃ ೪೦೫ ೨೩೪
ತಪಸ್ಯಃ ೧೨೫
ತಪಸ್ವೀ ೫೫೨
ತಪಾಃ ೧೨೪
ತಮ್ರ ೫೨೯
ತಮಸ್ವಿನೀ ೧೧೩
ತಮಾಲಃ ೯೧೪
ತಮಿಸ್ರಂ ೨೨೩
ತಮೀ ೧೧೩
ತಮೋಪಹಾಃ ೧೪೦೯
ತರಂಗಿಣೀ ೨೬೬
ತರಣಿಃ ೧೦೪ ೨೪೬ ೯೧೯
ತರಲಃ (ಲಾ) ೪೭೩ ೭೩೮
ತರಸ್ವೀ ೬೪೨
ತರಕ್ಷುಃ ೩೨೮
ತರಿಃ (ರೀ) ೨೪೬
ತರುಣಃ ೪೧೩
ತಲಂ ೧೩೭೪
ತಲ್ಲಜಃ ೧೩೫
ತರ್ಷಃ ೨೧೧ ೭೪೩
ತಸ್ಕರಃ ೮೨೩
ತಕ್ಷಾ ೮೦೭
ತ್ರಪಾ ೨೦೬
ತ್ರಯೀ ೧೫೯

ತಯೀಧರ್ಮಃ	೧೫೯	ತ್ರಸಂ	೧೦೯೦
ತ್ರಸರಃ	೧೨೫೩	ತ್ರಸ್ನುಃ (ತ್ರಸ್ತುಃ)	೧೧೪೩
ತ್ರ್ಯಂಬಕಃ	೩೩	ತ್ರ್ಯಂಬಕಸಖಃ	೬೮
ತ್ವಃ	೧೨೯೮	ತ್ವಕ್	೪೩೩ ೮೫೮ ೯೮೦
ತ್ವಕ್ಕ್ಷೀರಂ (ರಾ,ರೀ)	೨೯೨	ತ್ವಕ್ಸಾರಃ	೧೦೦೬
ತ್ವಚಂ	೯೮೦	ತ್ವಚಿಸಾರಃ	೧೦೦೬
ತ್ವರಾ	೧೧೫೫	ತ್ವರಿತಂ	೬೪
ತ್ವರಿತಃ	೬೪೭	ತ್ವಷ್ಟ	೧೭೦೨
ತ್ವಷ್ಟಃ	೧೧೧೫	ತ್ವಷ್ಟಾ	೮೦೨
ತ್ಸರುಃ	೬೫೮	ತ್ವಟ್	೭೧೦ ೨೪೩
ತೃಣಂ	೧೦೧೩	ತೃಣಧ್ವಜಃ	೧೦೦೬
ತೃಣರಾಜಾಹ್ವಯಃ	೧೦೧೪	ತೃಣಶೂನ್ಯಂ (ನ್ಯಾ)	೯೧೫
ತೃಣಶೂಲ್ಯಂ (ಲ್ಯಾ)	೯೧೫	ತೃಣ್ಯಾ	೧೦೧೪
ತೃತೀಯಾಕೃತಂ	೬೯೨	ತೃತೀಯಾಪ್ರಕೃತಿಃ	೪೧೦
ತೃಪ್ತಃ	೧೧೨೯	ತೃಪ್ತಿಃ	೨೪೪
ತೃಷ್ಣಕ್	೧೦೩೯	ತೃಷ್ಣಾ	೧೭೭೩
ತಾಂಡವಂ	೧೯೩	ತಾಂತ್ರಿಕಃ	೫೮೩
ತಾಂಬೂಲವಲ್ಲೀ	೬೬೬	ತಾಂಬೂಲೀ	೬೬೬
ತಾಡಃ	೩೯೯	ತಾಪಸಃ	೫೫೭
ತಾಪಸತರುಃ	೮೯೭	ತಾಪಿಂಛಃ (ಚ್ಛಃ)	೯೧೪
ತಾಮರಸಂ	೭೨೨	ತಾಮಲಕೀ	೯೨೩
ತಾಮ್ರಕಂ	೨೨೪	ತಾಮ್ರಕುಟ್ಟಕಃ	೮೦೨
ತಾಮ್ರಚೂಡಃ	೩೪೪	ತಾಮ್ರಪರ್ಣೀ (ಕರ್ಣೀ)	೨೮
ತಾರಕಜಿತ್	೪೦	ತಾರಃ	೧೮೫ ೧೩೩೮
ತಾರಕಾ	೯೫ ೪೬೩	ತಾರಾ	೯೫
ತಾರುಣ್ಯಂ	೪೦೧	ತಾಲಂ	೨೯೧
ತಾಲಃ	೧೯೭ ೪೫೪ ೧೦೧೪	ತಾಲಕಂ	೧೯೭ ೪೫೪ ೧೦೧೪
ತಾಲಪರ್ಣೀ	೯೬೯	ತಾಲಮೂಲಿಕಾ	೯೬೫
ತಾಲಾಂಕಃ	೭೪	ತಾಲೀ	೯೨೩ ೧೦೧೬
ತಾಲು	೪೬೭	ತಾವತ್	೧೪೧೨
ತಾಳಃ	೧೦೧೪	ತಾಳಪತ್ರಂ	೪೨೪
ತಾಳವೃಂತಕಂ	೫೨೧	ತಾಳೀ	೧೦೧೬

ತಾರ್ಕ್ಷ್ಯ	೨೮ ೧೩೧೭	ತಾರ್ಕ್ಷ್ಯಶೈಲಂ	೭೮೯
ತ್ಯಾಗಃ	೫೪೯	ತ್ರಾಣಂ	೧೧೨೨
ತ್ರಾಣಃ	೧೧೩೭	ತ್ರಾತಂ	೧೧೨೨
ತ್ರಾಯಂತೀ	೯೯೬	ತ್ರಾಯಮಾಣಾ	೯೯೬
ತ್ರಾಸಃ	೨೦೪	ತಿಂತಿಂಡೀ (ತ್ರಿಣೀ)	೮೮೯
ತಿಂತಿಡೀಕಂ	೭೨೩ ೮೮೯	ತಿಂತ್ರಿಡೀಕಂ (ಣೀಕಂ)	೭೨೩ ೮೮೯
ತಿಂದುಕಃ	೮೮೪	ತಿಕ್ತಃ	೧೪೮
ತಿಕ್ತಕಃ	೧೦೦೧	ತಿಕ್ತಶಾಕಃ	೮೭೧
ತಿಗ್ಮಂ	೧೦೯	ತಿತಿವುಃ	೭೧೪
ತಿತಿಕ್ಷಾ	೨೦೭	ತಿತಿಕ್ಷುಃ	೧೦೪೮
ತಿತ್ತಿರಿಃ	೩೬೩	ತಿಥಯಃ	೧೧೦
ತಿನಿಶಃ	೮೬೨	ತಿಮಿಂಗಿಲಃ	೨೫೬
ತಿಮಿಃ	೨೫೬	ತಿಮಿತಂ	೧೧೨೨
ತಿಮಿರಂ	೨೨೩	ತಿರಃ	೧೪೨೩ ೧೪೩೪
ತಿರಸ್	೧೪೨೨ ೧೪೩೪	ತಿರಸ್ಕರಿಣೀ	೪೯೧
ತಿರಸ್ಕ್ರಿಯಾ	೨೦೫	ತಿರ್ಯಚ	೧೦೫೧
ತಿರೀಟಃ	೮೭೯	ತಿರೋಧಾನಂ	೮೬
ತಿರೋಹಿತಃ	೬೪೦	ತಿಲಕಂ	೪೯೪, ೪೩೬ ೭೩೧
ತಿಲಕಃ	೪೨೦ ೮೮೬	ತಿಲಕಾಲಕಃ	೪೨೦ ೮೮೬
ತಿಲಪರ್ಣೀ	೫೦೩	ತಿಲಪಿಂಜಃ	೭೦೭
ತಿಲಪೇಜಃ	೭೦೭	ತಿಲ್ಯಂ	೬೯೫
ತಿಲ್ವಂ	೬೯೫	ತಿಲ್ವಃ	೮೭೯
ತಿ (ತ್ರೀ) ಲಿಪ್ಸಃ	೨೨೫	ತಿಷ್ಯಃ	೬೬ ೧೩೧೯
ತಿಷ್ಯಫಲಾ	೯೦೩	ತ್ರಿಕಂ	೪೪೭
ತಿಕಕುತ್	೩೨೧	ತ್ರಿಕಟು	೭೯೯
ತ್ರಿಕೂಟಃ	೩೨೧	ತ್ರಿಗುಣಾಕೃತಂ	೬೯೭
ತ್ರಿದಶಾಃ	೭	ತ್ರಿದಶಾಲಯಃ	೬
ತಿದಿವಃ	೬	ತ್ರಿದಿವೇಶಾಃ	೭
ತ್ರಿಪಥಗಾ	೨೬೮	ತ್ರಿಪುಟಾ	೯೫೪ ೯೭೧
ತ್ರಿಪುರಾಂತಕಃ	೩೩	ತ್ರಿಫಲಾ	೭೯೯
ತ್ರಿಭಂಡೀ	೯೫೪	ತ್ರಿಯಾಮಾ	೧೧೨

ತ್ರಿಲೋಚನಃ	೩೨	ತ್ರಿವರ್ಗಃ	೫೬೮
ತ್ರಿವೃತ್	೯೫೪	ತ್ರಿವೃತಾ	೯೫೪
ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಃ	೨೦	ತ್ರಿವಿಷ್ಟಪಂ	೬
ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಂ	೧೧೨	ತ್ರಿಸೀತ್ಯಂ	೬೯೭
ತ್ರಿಸ್ರೋತಾಃ	೨೬೮	ತ್ರಿಹಲ್ಯಂ	೯೯೭
ತ್ವಿಟ್	೧೦೭ ೧೩೯೬	ತ್ವಿಷಾಂಪತಿಃ	೧೦೪
ತೀರ್ಥಂ	೧೨೫೮	ತೀರಂ	೨೪೩
ತೀವ್ರಂ	೯೭	ತೀವ್ರವೇದನಾ	೨೩೪
ತೀಕ್ಷ್ಣಂ	೧೦೯ ೭೮೫ ೧೨೨೫	ತೀಕ್ಷ್ಣಗಂಧಕಃ	೮೭೭
ತು	೧೪೩೩ ೧೪೪೩	ತುಂಗಃ	೮೭೧
ತುಂಗೀ	೯೮೫	ತುಂಡಂ	೪೬೦
ತುಂಡಿಕೇರೀ	೯೮೫ ೯೬೨	ತುಂಡಿಲಃ	೪೩೨
ತುಂದಂ	೬೪೮	ತುಂದಪರಿಮೃಜಃ	೮೧೭
ತುಂದಿಕಃ ಭಃ, ಲಃ,	೪೨೫ ೪೩೨	ತುಂದೀ	೪೨೫ ೪೩೨
ತುಂದುಭ	೭೦೫	ತುಂಬೀ	೧೦೦೨
ತುಚ್ಛಾ (ಪಾ)	೯೪೧ ೯೬೧	ತುಚ್ಛಂ	೧೦೭೩
ತುತ್ಥಂ	೩೮೯	ತುತ್ಥಾ	೯೪೧ ೯೬೧
ತುತ್ಥಾಂಜನಂ	೭೮೮	ತುನ್ನಃ	೯೭೩
ತುನ್ನವಾಯಃ	೮೦೫	ತುಭಃ	೭೬೩
ತುಮುಲಂ	೬೭೫	ತುರಂಗಃ (ಗಮಃ)	೬೧೨
ತುರಂಗವದನಃ	೭೧	ತುರಗಃ	೬೧೨
ತುರಾಯಣಂ	೧೧೩೧	ತುರಾಷಾಟ್	೬೪
ತುರುಣೀ (ಪಾ)	೩೭೯	ತುರುಷ್ಕಃ	೪೯೯
ತುಲ್ಯಃ	೮೩೫	ತುಲಾ	೭೭೪
ತುಲಾಕೋಟಿಃ	೪೮೦	ತುವರಃ (ತೂ)	೧೪೮
ತುವರಿಕಾ	೯೭೭	ತುಷಃ	೭೧೦
ತುಷಾರಃ	೯೨	ತುಷಿತಾಃ	೧೦
ತುಹಿನಂ	೯೨	ತ್ರುಟಿಃ	೯೭೧ ೧೦೭೮ ೧೨೦೯
ತ್ರ್ಯೃಷಣಂ	೬೯೯	ತೂಣಃ	೬೫೭
ತೂರ್ಣಂ	೬೫	ತೂಣಾ	೬೫೭
ತೂಣೀ	೬೫೭	ತೂಣೀರಃ	೬೫೩
ತೂದಃ	೮೮೭	ತೂಬರಃ	೧೩೩೭

ತೂಲಂ	೮೮೮	ತೂಲಃ	೨೯೩
ತೂಲಿಕಾ	೮೩೧	ತೂಷ್ಣಿಕಾ	೧೪೩೨
ತೂಷ್ಣೀಂ	೧೪೩೨	ತೂಷ್ಣೀಂಶೀಲಃ	೧೦೫೫
ತೂಷ್ಣೀಕಃ	೧೦೫೫	ತ್ರ್ಯೂಷಣಂ	೨೯೯
ತೇಜಃ	೪೩೩ ೧೪೦೫	ತೇಜನಃ	೧೦೦೨
ತೇಜನಕಃ	೧೦೦೮	ತೇಜಿತಂ	೧೧೦೨
ತೇಜಿನೀ	೯೭೯	ತೇಮಃ	೧೧೫೮
ತೇಮನಂ	೨೩೭	ತ್ರೇತಾ	೫೩೦ ೧೭೪೭
ತ್ರೈಜಸಾವರ್ತನೀ	೮೩೭	ತ್ರೈತ್ರಿರಂ	೩೨೧
ತ್ರೈಲಪರ್ಣಿಕಂ	೫೦೭	ತ್ರೈಲಪಾಯಿಕಾ	೩೫೩
ತ್ರೈಲೀನಂ	೬೯೫	ತ್ರೈಪಃ	೧೭೪
ತ್ರೋಕಂ	೩೯೯	ತೋಕ್ಮಃ	೨೦೪
ತೋತ್ರಂ	೬೧೦ ೨೦೦	ತೋದನಂ	೨೦೦
ತೋಮರಃ	೬೬೧	ತೋಯಂ	೭೩೯
ತೋಯಪಿಪ್ಪಲೀ	೯೫೨	ತೋರಣಃ	೩೧೫
ತ್ರೋಟಿಃ	೩೬೪	ತೌರ್ಯತ್ರಿಕಂ	೧೯೩

— ದ —

ದಂಡಃ	೧೦೫ ೫೮೯	ದಂಡಧರಃ	೫೯
	೨೬೭ ೧೭೧೪	ದಂಡನೀತಿಃ	೧೬೧
ದಂಡವಿಷ್ಕಂಭಃ	೨೬೭	ದಂಡಾಹತಂ	೨೪೧
ದಂತಧಾವನಃ	೮೯೫	ದಂತಭಾಗಃ	೬೦೮
ದಂತಶಠಃ	೮೬೨ ೮೨೦	ದಂತಶಠಾ	೯೮೬
ದಂತಾಃ	೪೬೭	ದಂತಾವಳಃ	೬೦೭
ದಂತಿಕಾ	೯೯೦	ದಂತೀ	೬೦೭
ದಂದಶೂಕಃ	೭೭೮	ದಂಪತೀ	೪೮೯
ದಂಭಃ	೭೧೩	ದಂಭೋಳಿಃ	೪೨
ದಂಶಃ	೩೫೪	ದಂಶನಂ (ಸನಂ)	೬೩೭
ದಂಶಿತಃ	೬೩೪	ದಂಶೀ	೩೫೫
ದಂಷ್ಟ್ರೀ	೩೭೯	ದ್ವಂದ್ವಂ	೩೬೬ ೧೩೮೪
ದಗ್ಧಃ	೧೧೧೫	ದಗ್ಧಿಕಾ	೨೩೨
ದರ್ದುರಃ	೭೬೦	ದದ್ರುಘ್ನಃ	೯೯೩
ದದ್ರುಣಃ (ರ್ದು)	೪೩೦	ದದ್ರುರೋಗೀ	೪೩೦

ದಧಿತ್ಥಃ	೮೬೨	ದಧಿಫಲಃ	೮೬೨
ದನುಜಾಃ	೧೭	ದರ್ಪಕಃ	೭೫
ದರ್ಪಣಃ	೫೧೧	ದರ್ಭಃ	೧೦೧೭
ದಭ್ರಂ	೧೦೨೮	ದಮಃ	೫೮೯ ೧೧೩೭
ದಮಥಃ	೧೧೩೭	ದಮ್ಯಃ	೨೫೦
ದಮಿತಃ	೧೧೧೪	ದಮುನಾಃ	೫೬
ದಯಾ	೭೦೧	ದಯಾಳುಃ	೧೦೩೧
ದಯಿತಂ	೧೦೨೦	ದರಃ	೭೦೪ ೧೩೫೬
ದರಿದ್ರಃ	೧೦೬೫	ದರೀ	೩೭೫
ದವಃ	೧೩೨೮	ದವಿಷ್ಠಂ	೧೦೮೫
ದರ್ವಿಃ	೬೭೭	ದವೀಯಃ	೧೦೮೫
ದರ್ವೀಕರಃ	೭೭೮	ದಶನವಾಸಃ	೪೬೧
ದಶನಾಃ	೪೬೭	ದಶಬಲಃ	೧೪
ದಶಮೀ	೪೧೪	ದಶಮೀಸ್ಥಃ	೧೭೫೯
ದರ್ಶಃ	೧೧೬ ೫೫೮	ದರ್ಶಕಃ	೫೨೪
ದರ್ಶನಂ	೧೧೬೦	ದಶರೂಪಭೃತ್	೭೭
ದಶಾ	೧೩೮೮	ದಶಾಃ	೪೮೪
ದಸ್ಯುಃ	೫೨೯ ೮೭೩	ದಸ್ರೌ	೫೧
ದಹನಃ	೫೫	ದಳಂ	೮೬೦
ದಕ್ಷಃ	೮೧೮	ದಕ್ಷಾಯ್ಯಃ	೩೪೯
ದಕ್ಷಿಣಂ	೧೧೦೧	ದಕ್ಷಿಣಃ (ಣ್ಯಃ)	೧೦೭೭ ೧೦೭೫
ದಕ್ಷಿಣಸ್ಥಃ	೬೭೮	ದಕ್ಷಿಣಾಗ್ನಿಃ	೫೩೦
ದಕ್ಷಿಣಾಧೀಶಃ	೫೯	ದಕ್ಷಿಣಾರ್ಹಃ	೧೦೭೭
ದಕ್ಷಿಣೀಯಃ	೧೦೭೭	ದಕ್ಷಿಣೇರ್ಮಾ	೮೭೩
ದ್ರುಪ್ಸಂ	೨೩೯	ದ್ರವ್ಯಂ	೨೨೨ ೧೩೭೬
ದ್ರವಂತೀ	೯೩೩	ದ್ರವಃ	೭೧೫ ೬೨೯
ದ್ರವಿಣಂ	೬೨೦-೨೨೮ ೧೭೭೪	ದ್ವಯಾತಿಗಃ	೫೫೫
ದ್ವ್ಯಷ್ಟಂ	೨೮೫	ದೃಕ್	೪೬೪, ೧೩೮೮
ದೃಢಂ	೬೨ ೧೦೬೭	ದೃಢಃ	೧೭೧೨
ದೃಢಸಂಧಿಃ	೧೦೬೭	ದೃಬ್ಧಂ	೧೧೦೭
ದೃವಯಂ	೨೨೭	ದೃಶ (ಷ) ತ್	೩೭೩
ದೃಷ್ಟಂ	೫೯೮	ದೃಷ್ಟರಜಾಃ	೩೨೯

ದೃಷ್ಟಾಂತಃ ೧೭೩೪
ದಾಂತಿಃ ೫೫೩ ೧೧೧೪
ದಾಡಿಮಃ ೯೧೦
ದಾತಂ ೧೧೭೦
ದಾತ್ಯೂಹಃ ೩೪೮
ದಾನವಾಃ ೧೭
ದಾನಶೌಂಡಃ ೧೦೭೭
ದಾಮ, ದಾಮನೀ ೨೬೦
ದಾಯಾದಃ ೧೭೬೧
ದಾರಾಃ ೩೨೨
ದಾರ್ವಿಕಾ ೨೮೯ ೯೯೫
ದಾರು ೮೫೯ ೮೯೯
ದಾರುಹರಿದ್ರಾ ೯೪೮
ದಾವಃ ೧೩೨೮
ದಾವಿಕಃ ೭೨೭
ದಾಶಪುರಂ ೯೨೨
ದಾಸಃ (ದಾ) ೮೧೬
ದಾಸೇಯಃ ೮೧೬
ದಾಕ್ಷಯ್ಯಃ ೩೪೯
ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಃ ೧೦೭೭
ದ್ರಾಘಿಷ್ಠಂ ೧೧೭೯
ದಾಕ್ಷಾ ೯೫೩
ದ್ವಾದಶಾಂಗುಲಃ ೪೫೫
ದ್ವಾಪರಃ ೧೪೭ ೧೩೩೪
ದ್ವಾರಪಾಲಃ ೫೨೪
ದ್ವಾಸ್ಥಃ ೫೨೯
ದಿಗಂಬರಃ ೧೦೫೫
ದಿಗ್ಧಃ ೬೫೬
ದಿತಿಸುತಾಃ ೧೭
ದಿನಂ ೧೧೦
ದಿವಸಃ ೧೧೦
ದೃಷ್ಟಿಃ ೪೬೪ ೧೭೧೦
ದಾಂತಿಃ ೧೧೩೭
ದಾಡಿಮಪುಷ್ಪಕಃ ೮೯೫
ದಾತ್ರಂ ೨೦೧
ದಾನಂ ೫೩೯ ೫೮೯ ೬೦೫
ದಾನವಾರಯಃ ೯
ದಾಪಿತಃ ೧೦೫೬
ದಾಮೋದರಃ ೧೮
ದಾರದಃ ೭೩೧
ದಾರಿತಃ ೧೧೧೨
ದಾರ್ವೀ ೯೪೮
ದಾರುಣಂ ೭೦೩
ದಾರುಹಸ್ತಕಃ ೨೭೭
ದಾರ್ವಾಘಾಟಃ ೩೪೪
ದಾಶಃ ೭೫೭
ದಾಶಾರ್ಹಃ ೭೭
ದಾಸೀ ೯೭೦
ದಾಸೇರಃ ೮೧೬
ದಾಕ್ಷಾಯಣ್ಯಃ ೯೫
ದ್ರಾಕ್ ೧೪೭೯
ದ್ರಾವಿಡಕಃ ೯೮೧
ದ್ವಾಃ ೩೧೫
ದ್ವಾದಶಾತ್ಮಾ ೧೦೭
ದ್ವಾರಂ ೩೧೪
ದ್ವಾರಿಕಾ ೨೮೯
ದ್ವಾಸ್ಥಿತಃ ೫೨೯
ದಿಗ್ಧಂ ೧೧೦೬
ದಿತಂ ೧೧೭೦
ದಿಧಿಷುಃ (ಪೂಃ) ೩೬೪
ದಿನಾಂತಃ ೧೧೧
ದಿವಸ್ಪತಿಃ ೪೭

ದಿವಾ	೧೪೩೩	ದಿವಾಕರಃ	೧೦೨
ದಿವಾಕೀರ್ತಿಃ	೮೦೮ ೮೧೮	ದಿವಿಷದಃ	೬
ದಿವ್ಯೋಪಪಾದುಕಃ	೧೦೬೭	ದಿವೌಕಸಃ	೭
ದಿವೌಕಾಃ	೧೩೯೭	ದಿಶ್ಯಂ	೭೪
ದಿಶಃ	೭೩	ದಿಷ್ಟಂ	೧೩೬ ೧೨೦೭
ದಿಷ್ಟಃ	೧೦೯	ದಿಷ್ಟಾಂತಃ	೬೮೪
ದಿಷ್ಟ್ಯಾ	೧೪೩೭	ದ್ವಿಗುಣಾಕೃತಂ	೬೯೭
ದ್ವಿಜಃ	೩೬೦ ೧೨೦೨	ದ್ವಿಜರಾಜಃ	೮೮
ದ್ವಿಜಾ	೯೬೬	ದ್ವಿಜಾತಿಃ	೫೧೪
ದ್ವಿಜಿಹ್ವಃ	೧೩೦೫	ದ್ವಿಟ್	೫೭೯
ದ್ವಿತೀಯಾ	೩೭೬	ದ್ವಿತೀಯಾಕೃತಂ	೬೯೭
ದ್ವಿಪಃ	೬೦೨	ದ್ವಿಪಾದ್ಯಃ	೫೯೫
ದ್ವಿರದಃ	೬೦೨	ದ್ವಿರೇಫಃ	೩೫೭
ದಿವರ್ಷಾ	೭೫೬	ದೀರ್ಘಂ	೧೦೮೫
ದೀರ್ಘಕೋಶಿಕಾ	೨೬೧	ದೀರ್ಘದರ್ಶೀ	೫೧೭
ದೀರ್ಘದೇಹೀ	೩೩೯	ದೀರ್ಘಪೃಷ್ಠಃ	೨೨೮
ದೀರ್ಘವೃಂತಃ	೯೦೩	ದೀರ್ಘಸೂತ್ರಃ	೧೦೩೩
ದೀರ್ಘಿಕಾ	೨೬೫	ದೀದಿವಿಃ	೭೩೬
ದೀಧಿತಿಃ	೧೦೭	ದೀನಃ	೧೦೬೫
ದೀಪಃ	೫೦೯	ದೀಪ್ಯಃ	೯೫೭
ದೀಪಕಃ	೧೧೮೨	ದೀಪ್ತಿಃ	೧೦೭
ದೀಕ್ಷಾಂತಃ	೫೩೮	ದೀಕ್ಷಿತಃ	೫೧೮
ದ್ವೀಪಃ	೨೪೪	ದ್ವೀಪವತೀ	೨೬೭
ದ್ವೀಪೀ	೩೨೮	ದುಂದುಭಿಃ	೧೮೯೧ ೩೦೮
ದುಃಖಂ	೨೩೫	ದುಕೂಲಂ	೪೮೪
ದುಗ್ಧಂ	೭೩೯	ದುರ್ಗಂಧಃ	೧೫೧
ದುರ್ಗತಿಃ	೨೩೨	ದುರ್ಗತಃ	೧೦೬೫
ದುರ್ಗಾ	೩೭	ದುರ್ಗಂ	೫೮೬
ದುಗ್ಧಿಕಾ	೯೪೬	ದುರ್ಜನಃ	೧೦೬೩
ದುರ್ದಿನಂ	೮೫	ದದ್ರುಮಃ	೯೯೪
ದುರ್ನಾಮಕಂ	೪೨೫	ದುರ್ನಾಮ	೨೬೧
ದುರ್ಬಲಃ	೪೧೫	ದುರಧ್ವಃ	೨೬೭

ದುರ್ಮನಾಃ ೧೦೭೪
ದುರಾಲಭಾ ೯೩೮
ದುರ್ಮುಖಃ ೧೦೫೩
ದುರ್ವಿಧಃ ೧೦೬೫
ದುಷ್ಕೃತ್ರಂ ೧೩೩
ದಷ್ಪ್ರಧರ್ಷಣೀ ೯೬೦.
ದುಷ್ಠು ೧೪೪೬
ದುಹಿತಾ ೩೯೯
ದುರ್ಹೃತ್ ೮೫೦
ದ್ಯುಮ್ನಂ ೨೨೮
ದ್ರುಃ ೮೫೧
ದ್ರುಘಣಃ ೬೫೯
ದ್ರುತೇಃ ೧೧೧೬
ದ್ರುಮೋತ್ಪಲಃ ೯೦೬
ದ್ರುವಯಂ ೨೨೭
ದೂತ್ಯಂ ೫೮೫
ದೂತೀ ೩೨೮
ದೂರಂ ೧೦೮೫
ದೂರ್ವಾ ೧೦೦೪
ದೂಷ್ಯಾ ೬೧೦
ದ್ಯೂತಃ ೮೪೭
ದ್ಯೂತಕಾರಕಃ ೮೪೭
ದೇವಕಃ ೮೪೪
ದೇವಕುಸುಮಂ ೪೯೬
ದೇವಚ್ಛಂದಃ ೪೨೬
ದೇವತಾಃ ೯
ದೇವದ್ರ್ಯಜ್ ೧೦೫೦
ದೇವನಃ (ಪಾ) ೨೩೭
ದೇವಮಾತೃಕಃ ೭೯೩
ದೇವಲಃ ೮೦೯
ದೇವಸಭಾ ೪೮
ದುರ್ವರ್ಣಂ ೨೮೪
ದುರಿತಂ ೧೩೩
ದುರೋವರಃ ೧೩೪೩
ದುಶ್ಚ್ಯವನಃ ೪೪
ದುಷ್ಪುತ್ರಃ ೯೨೪
ದುಷ್ಷಮಂ (ದುಃಷಿಷ್ಮಾ) ೧೪೪೭
ದುಸ್ಪರ್ಶಃ ೯೩೨
ದುಸ್ಪರ್ಶಾ ೯೪೦
ದ್ಯುತಿಃ ೧೦೨
ದ್ಯುಮಣಿಃ ೧೦೪
ದ್ರುಕಿಲವಂ ೮೯೯
ದ್ರುತಂ ೬೪
ದ್ರುಮಃ ೮೫೧
ದ್ರುಮಾಮಯಃ ೪೯೬
ದ್ರುಹಿಣಃ ೧೨
ದೂತಃ ೫೮೫
ದೂನಃ ೧೧೧೯
ದೂರದರ್ಶೀ ೫೧೨
ದೂಷ್ಯಂ ೪೯೧
ದೂಷಿ (ಷೀ) ಕಾ ೪೩೮
ದ್ಯೂತಕೃತ್ ೮೪೭
ದೇವಃ ೨
ದೇವಕೀನಂದನಃ ೭೧
ದೇವಖಾತಕಂ ೭೬೪
ದೇವಜಗ್ಧಕಂ ೧೦೧೭
ದೇವತಾಡಃ (ಳಃ) ೯೧೫
ದೇವನಂ ೧೭೯೦
ದೇವಭೂಯಂ ೫೬೭
ದೇವರಃ ೪೦೩
ದೇವವಲ್ಲಭಃ ೮೨೧
ದೇವಾ ೪೦೩

ದೇವಾಃ	೭	ದೇವಾಜೀವಃ (ವೀ)	೮೦೯
ದೇವೀ	೧೯೯ ೯೨೯ ೯೭೯	ದೇಶಃ	೨೮೯
ದೇಶರೂಪಂ	೫೯೨	ದೇಹಃ	೪೪೨
ದೇಹಲೀ	೩೧೨	ದ್ವೇಷ್ಯಃ	೧೦೬೧
ದ್ವೇಷಣಃ	೫೮೦	ದೈರ್ಘ್ಯಂ	೪೮೫
ದೈತ್ಯಗುರುಃ	೯೯	ದೈತ್ಯಾ	೯೬೯
ದೈತ್ಯಾಃ	೧೨	ದೈತ್ಯಾರಿಃ	೧೯
ದೈತೇಯಾಃ	೧೨	ದೈವಂ	೧೩೬
ದೈವಜ್ಞಃ	೫೮೨	ದೈವಜ್ಞಾ	೩೯೧
ದೈವತಃ	೧೩೦	ದೈವತಾನಿ	೯
ದ್ವೈಧಂ	೫೮೭	ದ್ವೈಪಃ	೬೨೨
ದ್ವೈಮಾತುರಃ	೩೮	ದೋಃ	೪೫೧
ದೋಲಾ (ಪಾ)	೬೨೧ ೯೪೧	ದೋಷಜ್ಞಃ	೫೧೫
ದೋಷಾ	೧೪೩೩	ದೋಷ್ಟೈಕದೃಕ್	೧೦೬೩
ದೋಹದಂ	೨೧೦	ದೋಹದವೀ	೩೯೨
ದ್ಯೋತಃ	೧೦೮	ದ್ರೋಣಃ	೩೪೧ ೭೭೬ ೧೨೨೧
ದ್ರೋಣಕಾಕಃ	೩೪೮	ದ್ರೋಣದುಘಾ	೭೫೯
ದ್ರೋಣಕ್ಷೀರಾ	೭೫೯	ದ್ರೋಣೀ	೨೪೭ ೯೪೦
ದ್ರೋಹಚಿಂತನಂ	೧೪೩	ದ್ಯಾವಃ	೭೨
ದ್ರೌಣಿಕಂ	೬೯೮		

— ಧ —

ಧತ್ತೂರಃ	೯೨೩	ಧನಂ	೭೭೭
ಧನಂಜಯಃ	೫೩	ಧನ್ಯಃ	೧೦೧೯
ಧನದಃ	೬೮	ಧನಹರೀ	೯೭೪
ಧನ್ವಾ	೨೮೬	ಧನ್ವಯಾಸಃ	೯೩೭
ಧನಾಧಿಪಃ	೬೮	ಧನ್ವಃ	೬೫೧
ಧನಿಷ್ಠಾ	೯೬	ಧನೀ	೧೦೨೭
ಧನುಃ (ನೂಃ)	೬೫೧	ಧನುಃ ಪಟಃ	೮೮೧
ಧನುರ್ಧರಃ	೬೩೭	ಧನುಶ್ರೇಣೀ (ಪಾ)	
ಧನುಷ್ಮಾನ್	೬೩೭	ಧಮನಃ (ನಿಃ) (ನೀ)	೪೩೬
	೯೭೬ ೧೦೦೮	ಧರ್ಮಃ	೧೬೯

ಧರ್ಮಪತ್ತನಂ	೭೨೪	ಧರ್ಮರಾಜಃ	೧೩ ೫೮ ೧೨೦೩
ಧಮ್ಮಿಲ್ಲಃ	೪೬೮	ಧರ್ಮಂ	೧೩೪
ಧರಣಿಃ	೨೮೩	ಧರ್ಮಚಿಂತಾ	೨೧೧
ಧರ್ಮಧ್ವಜೀ	೫೬೫	ಧರ್ಮಸಂಹಿತಾ	೧೬೩
ಧರಃ	೩೨೦	ಧರಾ	೨೮೩
ಧರಿತ್ರೀ	೨೮೩	ಧವಃ	೪೦೬ ೧೩೩೮
ಧವಳಃ	೧೫೨	ಧವಳಾ	೭೫೫
ಧವಿತ್ರಂ	೫೩೪	ಧರ್ಷಣೀ	೩೮೧
ಧ್ವಜಃ	೬೬೮	ಧ್ವಜಿನೀ	೬೪೭
ಧ್ವನಿಃ	೧೮೦	ಧ್ವನಿತಂ	೧೧೧೧
ಧ್ವಸ್ತಂ	೧೧೨೦	ಧೃತಿಃ	೧೨೪೬
ಧೃಷ್ಟಃ (ಷ್ಣಃ ಷ್ಣಕ್)	೧೦೪೨	ಧೃಷ್ಣಿಃ	೧೦೬
ಧಾತು ನೀ (ಕೀ)	೯೭೦	ಧಾರ್ತರಾಷ್ಟ್ರಃ	೩೫೨
ಧಾತಾ	೧೭	ಧಾತ್ರೀ	೧೩೯೮
ಧಾತುಃ	೩೨೭ ೧೨೩೭	ಧಾತುಪುಷ್ಪಿಕಾ	೯೭೦
ಧಾನ್ಯಂ	೭೦೯	ಧಾನಾಃ	೭೩೫
ಧಾನ್ಯಾಕಂ	೭೨೬	ಧಾನ್ಯಾಮ್ಲಂ	೭೨೭
ಧಾನುಷ್ಕಃ	೬೩೭	ಧಾಮ	೧೨೯೬
ಧಾರ್ಮಪತ್ತನಂ (ಧರ್ಮ)	೭೩೪	ಧಾಮಾರ್ಗವಃ	೯೩೪ ೯೬೩
ಧಾಯ್ಯಾ	೫೩೨	ಧಾರಣಾ	೫೯೪
ಧಾರಾ	೬೧೭	ಧಾರಾಧರಃ	೮೦
ಧಾರಾಸಂಪಾತಃ	೮೫	ಧಾವನಿಃ (ನೀ)	೯೩೯
ಧ್ಯಾಮಂ (ಯಂ)	೧೦೧೨	ಧ್ವಾಂತಂ	೨೨೩
ಧ್ವಾಂಕ್ಷಃ	೩೪೭ ೧೩೯೧	ಧ್ವಾನಃ	೧೮೦
ಧಿಕ್	೧೪೧೧	ಧಿಕ್ಕೃತಃ	೧೦೫೬ ೧೧೧೦
ಧಿಷಣಃ	೯೮	ಧಿಷಣಾ	೧೪೦
ಧಿಷ್ಣ್ಯಂ	೧೩೨೭	ಧೀಂದ್ರಿಯಂ	೧೪೭
ಧೀಃ	೧೪೦	ಧೀಮತೀ	೩೮೩
ಧೀಮಾನ್	೫೧೬	ಧೀರಂ	೪೯೫
ಧೀರಃ	೫೧೬	ಧೀವರಃ	೨೫೨
ಧೀಸಚಿವಃ	೫೭೩	ಧುತಃ	೧೧೦೩
ಧುನೀ	೨೬೬	ಧುರಂಧರಃ	೭೫೩

ಧುರ್ಯಃ	೨೫೩	ಧುರೀಣಃ	೨೫೩
ಧುವಿತ್ರಂ (ಪಾ)	೫೩೪	ಧುಸ್ತೂರಃ (ಪಾ)	೯೩೭
ಧ್ರುವಃ	೯೪ ೮೫೪ ೧೦೮೯ ೧೩೮೭	ಧುವಾ	೫೩೫ ೯೬೧
ಧೂಃ	೬೭೪	ಧೂರ್ಜಟಿಃ	೩೩
ಧೂತಂ	೧೧೭೩	ಧೂರ್ತಃ	೯೭೩ ೮೪೭ ೧೦೬೪
ಧೂಪಾಯಿತಃ	೧೧೧೯	ಧೂಪಿತಃ	೧೧೧೯
ಧೂಮ್ರಃ	೧೫೫	ಧೂಮಕೇತುಃ	೧೭೩೦
ಧೂಮಯೋನಿಃ	೮೧	ಧೂಮಟಃ	೧೫೫
ಧೂಮ್ಯಾ	೧೧೨೧	ಧೂಮ್ಯಾಲಃ	೩೪೩
ಧೂರ್ವಹಃ	೨೫೩	ಧೂಸರಃ	೧೫೭
ಧೂಳಿಃ	೬೬೨	ಧೇನುಃ	೨೫೮
ಧೇನುಕಾ	೬೦೫ ೧೧೮೬	ಧೇನುಷ್ಯಾ	೨೫೯
ಧೇನುಕ	೨೪೮	ಧೈವತಃ	೧೮೪
ಧೋರಣಂ	೬೭೬	ಧೌರಿತಕಂ	೬೧೨
ಧೌರೇಯಃ	೬೫೩		

ನ

ನ	೧೪೩೯	ನಂದಕಃ	೭೮
ನಂದನಂ	೪೫	ನಂದ್ಯಾವರ್ತಂ	೩೦೯
ನಂದಿವೃಕ್ಷಃ	೯೨೪	ನ್ಯಂಕುಃ	೩೩೨
ನಕ್ತಂ	೧೪೩೩	ನಕ್ರಃ	೭೫೮
ನಕ್ತಕಃ	೪೮೬	ನಕ್ತಮಾರಃ (ಲಃ)	೮೯೩
ನಕುಲೇಷ್ಟಾ	೯೬೧	ನಖಂ	೯೨೬
ನಖಃ	೪೫೪	ನಖರಃ	೪೫೪
ನಗಃ	೧೧೯೧	ನಗರೀ	೩೦೦
ನಗ್ನಃ	೧೦೫೫	ನಗ್ನಹುಃ (ಹೂಃ)	೮೪೧
ನಗ್ನಿಕಾ	೩೨೯ ೩೮೮	ನಗೌಕಾಃ	೩೬೧
ನರ್ಜಕಃ (ಪಾ)		ನಟಃ	೮೧೧ ೯೦೭
ನಟನಂ	೧೯೩	ನಟೀ	೯೨೫
ನಡಃ	೧೦೦೮	ನಡ್ವಲಃ	೭೯೦
ನಡ್ಯಾ	೧೦೧೪	ನಡ್ವಾನ್	೭೯೦
ನತಂ	೧೦೮೨	ನತನಾಸಿಕಃ	೪೧೬

ನರ್ತಕೀ	೧೯೧	ನರ್ತನಂ	೧೬೬
ನದೀ	೨೬೬	ನದೀಮಾತೃಕಃ	೨೯೩
ನದೀಸರ್ಜಃ	೮೯೧	ನಧ್ರೀ	೮೩೦
ನನಂದಾ	೪೦೦	ನನಾಂದಾ	೪೦೦
ನನು (ಚ)	೧೪೧೯ ೧೪೪೧	ನಪ್ತಾ	೪೦೦
ನಪ್ತ್ರೀ	೪೦೦	ನಪುಂಸಕಂ	೪೧೦
ನಭಃ	೭೨ ೧೪೦೩	ನಭಸಂಗಮಃ	೩೬೨
ನಭಸ್ಯಃ	೧೨೬	ನಭಸ್ವಾನ್	೬೩
ನಭಾಃ	೧೨೬	ನಮಃ	೧೪೪೬
ನಮಸ್ಕಾರೀ	೯೮೭	ನಮಸ್ಯಾ	೫೪೫
ನಮಸಿತಂ	೧೧೧೮	ನಮಸ್ಯಿತಂ	೧೧೧೮
ನರ್ಮ	೨೧೫	ನರ್ಮದಾ	೨೬೯
ನಮುಚಿಸೂದನಃ	೪೩	ನಯಃ	೧೧೩೮
ನಯನಂ	೪೬೪	ನರಃ	೭೭೨
ನರಕಃ	೨೩೨	ನರವಾಹನಃ	೬೯
ನಲ್ವಃ	೨೯೯	ನಲದಂ	೧೦೧೦
ನಲಮೀನಃ	೨೫೫	ನಲೀ	೯೭೫
ನವ್ಯಃ	೧೦೯೪	ನವಃ	೧೦೯೪
ನವದಳಂ	೨೭೯	ನವನೀತಂ	೭೪೦
ನವಮಾಲಿಕಾ	೯೧೮	ನವಸೂತಿಕಾ	೭೫೮
ನವೀನಃ	೧೦೯೪	ನವೋದ್ಧೃತಂ	೭೪೦
ನಷ್ಟಃ	೯೮೦	ನಷ್ಟಾಗ್ನಿಃ	೫೬೪
ನಸ್ತಿತಃ	೭೫೧	ನಸ್ಯೋತಃ	೭೫೧
ನಹಿ	೧೬೩೯	ನಳಕೂಬರಃ	೬೦
ನಳಿನಂ	೨೭೬	ನಳಿನೀ	೨೭೬
ನಕ್ಷತ್ರಂ	೯೫	ನ್ಯಗ್ರೋಧಃ	೮೭೮ ೧೨೬೮
ನ್ಯಗ್ರೋಧೀ	೯೩೩	ನ್ಯಙ್	೧೦೮೭
ನ್ಯಸ್ತಂ	೧೧೦೫	ನ್ಯಕ್ಷಂ	೧೩೯೬
ನೃತ್ತಂ	೧೯೬	ನೃತ್ಯಂ	೧೯೬
ನೃಪಃ	೫೭೦	ನೃಪಲಕ್ಷ್ಮ	೬೦೦
ನೃಪಾಸನಂ	೬೦೦	ನೃಶಂಸಃ	೧೦೬೪
ನಾ	೭೭೨	ನಾಂದೀಕರಃ	೧೦೫೪

ನಾಂದೀವಾದೀ	೧೦೫೪	ನಾಕಃ	೬ ೧೧೭೩
ನಾಕುಃ	೨೯೫	ನಾಕುಟೀ	೯೬೦
ನಾಗಃ (ಗಂ)	೬೦೩ ೭೯೩	ನಾಗಕೇಸರಃ	೯೧೧
ನಾಗಜಿಹ್ವಿಕಾ	೭೯೫	ನಾಗಬಲಾ	೯೬೩
ನಾಗರಂ	೭೨೬ ೧೩೬೦	ನಾಗರಂ ಗಃ	೮೮೪
ನಾಗಲೋಕಃ	೨೨೨	ನಾಗವಲ್ಲೀ	೯೬೭
ನಾಗಸಂಭವಂ	೭೯೨	ನಾಗಸುಗಂಧಾ	೯೬೦
ನಾಗಾಂತಕಃ	೨೯	ನಾಗಾಃ	೨೨೪ ೧೦೭೬ ೧೧೯೩
ನಾಟ್ಯಂ	೧೯೩	ನಾಡೀ	೧೪೩೬ ೭೧೦ ೨೧೫
ನಾಡಿಂಧಮಃ	೮೦೬	ನಾಡೀವ್ರಣಃ	೪೨೫
ನಾಥವಾನ್	೧೦೩೨	ನಾದಃ	೧೮೦
ನಾಡೇಯೀ	೮೮೪ ೯೧೦ ೯೬೪	ನಾನಾ	೧೪೧೮
ನಾನಾರೂಪಃ	೧೧೧೦	ನಾಪಿತಃ	೮೦೮
ನಾಭಿಃ	೬೨೫ ೧೩೦೯	ನಾಮಧೇಯಂ	೧೬೫ ೧೪೨೨
ನಾಮ	೧೬೫ ೧೪೨೨	ನಾಯಃ	೧೧೩೮
ನಾಯಕಃ	೧೦೨೭	ನಾರಕಃ	೨೩೨
ನಾರಕಾಃ	೨೩೩	ನಾರಿಕೇಳಃ (ಪಾ)	೧೦೧೪
ನಾರಾಚೀ	೯೫೬ ೮೩೧	ನಾರಾಯಣಃ	೧೮
ನಾರಾಯಣೀ	೯೪೭	ನಾರೀ	೭೭೩
ನಾವ್ಯಂ	೨೪೬	ನಾವಿಕಃ	೨೪೮
ನಾಶಃ	೬೮೫	ನಾಸತ್ಯೌ	೫೧
ನಾಸಾ	೩೧೨ ೪೬೦	ನಾಸಿಕಾ	೪೬೦
ನಾಸ್ತಿಕತಾ	೧೪೩	ನಾಳಂ, ನಾಳಃ	೨೭೮ ೭೧೦
ನಾಳಿಕೇರಃ	೧೦೧೪	ನಾಡೀ	೭೧೦
ನ್ಯಾದಃ	೭೪೪	ನ್ಯಾಯ್ಯಂ	೫೯೩
ನ್ಯಾಯಃ	೫೯೨	ನ್ಯಾಸಃ	೭೬೮
ನಿಂದಾ	೧೭೦	ನಿಂಬಃ	೯೦೮
ನಿಂಬತರುಃ	೮೭೨	ನಿಕಟಂ	೧೦೮೩
ನಿಕರಃ	೩೬೭	ನಿಕಷಃ	೮೩೧
ನಿಕರ್ಷಣಂ	೩೧೮	ನಿಕಷಾ	೧೪೪೮
ನಿಕಷಾತ್ಮಜಃ	೬೦	ನಿಕ್ವಣಃ	೧೯೨

ನಿಕೃತಃ	೧೦೬೩ ೧೦೫೨	ನಿಕೃತಿಃ	೭೧೩
ನಿಕೃಷ್ಟಃ	೧೦೨೦	ನಿಕಾಮಂ	೨೪೫
ನಿಕಾಯಃ	೩೨೦	ನಿಕಾಯ್ಯಃ	೩೦೪
ನಿಕಾರಃ	೧೧೪೪ ೧೧೬೫	ನಿಕಾರಣಂ	೬೮೧
ನಿಕ್ವಾಣಃ	೧೮೭	ನಿಕುಂಚಕಃ	೨೨೬
ನಿಕುಂಜಃ	೩೭೨	ನಿಕುಂಭಃ	೯೬೦
ನಿಕುರುಂಬಂ	೩೬೮	ನಿಕೇತನಂ	೩೦೩
ನಿಕೋಚಕಃ	೮೨೫	ನಿಖಿಲಂ	೧೭೮೧
ನಿರ್ಗ್ರಂಥನಂ	೬೮೭	ನಿಗಡಃ	೬೧೦
ನಿಗದಃ	೧೧೪೧	ನಿಗಮಃ	೩೦೦ ೧೩೧೭
ನಿಗ್ರಹಃ	೧೧೪೭	ನಿಗಾದಃ	೧೧೪೧
ನಿಗಾರಃ	೧೧೬೬	ನಿಗಾಲಃ	೬೧೬
ನಿರ್ಗುಂಡೀ	೯೧೪-೯೧೬	ನಿಘ್ನಃ	೧೦೩೩
ನಿಘಃ	೧೧೬೫	ನಿಘಸಃ (ಸ)	೨೪೪
ನಿರ್ಘೋಷಃ	೧೮೦	ನಿಚುಳಃ	೯೦೨
ನಿಚೋಳಃ	೪೮೨	ನಿಜಂ	೧೭೦೪
ನಿರ್ಜರಾಃ	೨	ನಿರ್ಝರಃ	೩೭೪
ನಿರ್ಣಯಃ	೧೪೭	ನಿರ್ಣಿಕ್ತಂ	೧೦೨೭
ನಿರ್ಣೋಜಕಃ	೮೦೯	ನಿತಂಬಃ	೪೪೫
ನಿತಂಬಿನೀ	೩೨೪	ನಿತ್ಯಂ	೬೬
ನಿತ್ಯಃ	೧೦೮೯	ನಿಶಾಂತಂ	೬೨
ನಿದಾಘಃ	೧೭೮ ೭೧೬	ನಿದಾನಂ	೧೩೬
ನಿದ್ರಾ	೭೯	ನಿದ್ರಾಣಃ	೧೦೪೯
ನಿದ್ರಾಳುಃ	೧೦೪೯	ನಿದಿಗ್ಧಃ	೧೧೦೫
ನಿದಿಗ್ಧಿಕಾ	೯೩೯	ನಿದೇಶಃ	೫೯೪
ನಿರ್ದೇಶಃ	೫೯೪	ನಿಧನಂ	೧೭೯೫
ನಿಧನಃ	೬೮೫	ನಿರ್ಧಾರ್ಯಃ (ವಾರ್ಯಃ)	೧೦೭೯
ನಿಧ್ಯಾನಂ	೧೧೬೮	ನಿಧಿಃ	೨೧
ನಿಧುವನಂ	೫೬೮	ನಿನದಃ	೧೮೦
ನಿನಾದಃ	೧೮೦	ನಿಪಃ	೨೭೦
ನಿಪಠಃ	೧೧೫೮	ನಿಪಾಠಃ.	೧೧೫೮
ನಿಪಾತನಂ (ಪಾ)	೧೧೫೬	ನಾಪಾನಂ	೭೯೭

ನಿಪುಣಃ	೧೦೨೦	ನಿಬಂಧಃ	೪೨೬
ನಿಬಂಧನಂ	೧೯೦	ನಿಬರ್ಹಣಂ	೬೮೧
ನಿಭಃ	೮೩೬	ನಿರ್ಭರಂ	೬೬
ನಿಭೃತಃ	೧೦೪೧	ನಿಮ್ನಂ	೨೫೧
ನಿಮಯಃ	೭೬೮	ನಿಮಗ್ನಂ	೨೬೭
ನಿಮಿತ್ತಂ	೧೨೪೮	ನಿರ್ಮೋಕಃ	೨೩೦
ನಿಯಂತಾ	೬೨೭	ನಿಯತಿಃ	೧೩೯
ನಿಯಮಃ	೧೪೪ ೫೪೮ ೫೫೯	ನಿಯಾತನಂ (ಪಾತನಂ)	೧೦೫೬
ನಿಯಾಮಕಾಃ	೨೪೮	ನಿಯುದ್ಧಂ	೬೭೫
ನಿಯೋಜ್ಯಃ	೮೧೬	ನಿರ್	೧೪೨೪
ನಿರಂತರಂ	೧೦೮೨	ನಿರರ್ಗಳಂ	೧೧೦೦
ನಿರರ್ಥಕಂ	೧೦೯೮	ನಿರಯಃ	೨೩೨
ನಿರವಗ್ರಹಃ	೧೦೩೨	ನಿರಸನಂ	೧೧೬೦
ನಿರಸ್ತಂ	೧೭೭	ನಿರಸ್ತಃ	೬೫೬ ೧೦೫೭
ನಿರ್ಮದಃ	೬೦೪	ನಿರೃತಿಃ	೨೩೪
ನಿರಾಕರಿಷ್ಣುಃ	೧೦೪೬	ನಿರಾಕೃತಃ	೧೦೫೭
ನಿರಾಕೃತಿಃ	೫೬೪ ೧೧೬೦	ನಿರಾಮಯಃ	೪೨೮
ನಿರ್ಯಾಣಂ	೬೦೭	ನಿರ್ಯಾತನಂ	೧೨೯೨
ನಿರ್ವಾಣಃ (ತಃ)	೧೪೫ ೧೧೧೨	ನಿರೀಷಂ (ಶಂ)	೭೦೧
ನಿರ್ಮುಕ್ತಃ	೨೨೬	ನಿರ್ಮೋಕಃ	೨೩೦
ನಿರ್ವ್ಯೂಹಃ	೧೪೦೭	ನಿರ್ವೇಶಃ	೧೩೮೬
ನಿರೋಧಃ (ಪಾ)	೧೧೪೨	ನಿಲಯಃ	೩೦೪
ನಿವಹಃ	೩೬೭	ನಿರ್ಪ್ವೃಥನಂ	೨೨೨
ನಿರ್ವರ್ಣನಂ	೧೧೬೦	ನಿರ್ವಪಣಂ	೫೪೦
ನಿರ್ವಹಣಂ	೧೯೮	ನಿವೃತಂ	೧೧೦೪
ನಿರ್ವೃತ್ತಃ	೧೧೧೭	ನಿವಾಕಃ	೧೧೫೨
ನಿವಾತಃ	೧೨೫೬	ನಿವಾಪಃ	೫೪೧
ನಿರ್ವಾಣಂ	೧೪೫	ನಿರ್ವಾತಃ	೧೧೧೨
ನಿರ್ವಾದಃ	೧೭೦ ೧೨೬೨	ನಿರ್ವಾಪಣಂ	೬೮೨
ನಿರ್ವಾಸನಂ	೬೮೩	ನಿರ್ವಾರ್ಯಃ	೧೦೨೯
ನಿವಾತಂ	೪೮೪	ನಿವೀತಂ	೫೬೧
ನಿವೇಶಃ	೬೦೧	ನಿರ್ವೇಶಃ	೮೩೭ ೧೧೪೯

ನಿಶ್ಚಯಃ	೧೪೨	ನಿಶ್ಯಲಾಕಃ	೫೯೧
ನಿಶಾ	೧೧೨	ನಿಶಾಂತಂ	೩೦೪
ನಿಶಾಖ್ಯಾ	೭೨೯	ನಿಶಾಪತಿಃ	೮೭
ನಿಶಾರಃ	೪೮೯	ನಿಶಾರಣಂ	೬೮೧
ನಿಶಿತಂ	೧೧೦೭	ನಿಶೀಥಃ	೧೧೫
ನಿಶೀಥಿನೀ	೧೧೨	ನಿಶ್ರೇಣಿಃ	೩೧೭
ನಿಶ್ರೇಯಸಂ	೧೪೫	ನಿಶ್ರೇಷಂ	೧೦೮೧
ನಿಶ್ವೋಧ್ವಂ	೧೦೭೨	ನಿಷಂಗಃ	೬೫೭
ನಿಷಂಗೀ	೬೩೭	ನಿಷದ್ವರಃ	೨೪೫
ನಿಷದ್ಯಾ	೩೦೧	ನಿಷಧಃ	೩೨೨
ನಿಷ್ಕಃ	೧೧೮೫	ನಿಷ್ಕಳಾ	೩೯೨
ನಿಷ್ಕ್ರಮಃ	೧೧೫೪	ನಿಷ್ಪಕ್ವಂ	೧೧೨
ನಿಷ್ಪನ್ನಃ	೧೧೧೬	ನಿಷ್ಪ್ರಭಃ	೧೧೧೬
ನಿಷ್ಪ್ರವಾಣಿ	೪೮೩	ನಿಷ್ಪಮಂ	೧೪೪೧
ನಿಷಾದಃ	೧೮೪ ೮೧೯	ನಿಷಾದೀ	೬೨೭
ನಿಷ್ಕಾಸಿತಃ	೧೦೫೬	ನಿಷ್ಠಾ	೧೯೮ ೧೨೧೩
ನಿಷ್ಠಾನಂ	೭೩೨	ನಿಷ್ಣಾತಃ	೧೦೨೦
ನಿಷ್ಪಾವಃ	೧೧೫೩	ನಿಷ್ಠೀವನಂ	೧೧೬೭
ನಿಷ್ಕುಟಃ	೮೪೭	ನಿಷ್ಕುಟಿಃ	೯೭೧
ನಿಷ್ಕುಹಃ	೮೫೬	ನಿಷ್ಠುರಂ	೧೭೬ ೧೦೯೨
ನಿಷೂದನಂ	೬೮೧	ನಿಷ್ಠ್ಯೂತಃ	೧೧೦೪
ನಿಷ್ಠ್ಯೂತಿಃ	೧೧೬೭	ನಿಷ್ಠೇವಃ	೧೧೬೭
ನಿಷ್ಠೇವನಂ	೧೧೬೭	ನಿಸರ್ಗಃ	೨೨೦
ನಿಸ್ತಲಂ	೧೦೮೬	ನಿಸ್ತರ್ಹಣಂ	೯೮೨
ನಿಃಸ್ವಃ	೧೦೬೫	ನಿಸ್ವನಃ	೧೮೦
ನಿಸ್ಸರಣಂ	೩೧೮	ನಿಸೃಷ್ಟಂ	೧೧೦೫
ನಿಸ್ರಾವಃ	೭೩೭	ನಿಸ್ವಾನಃ	೧೮೦
ನಿಸ್ತ್ರಿಂಶಃ	೬೫೭	ನಿಹಂಸನಂ	೬೮೧
ನಿಹನನಂ	೬೮೨	ನಿಹ್ನವಃ	೧೭೪ ೧೩೮೦
ನಿಹಾಕಾ	೨೫೮	ನಿರ್ಹಾದಃ	೧೮೦
ನಿರ್ಹಾರಃ	೧೧೪೬	ನಿರ್ಹಾರೀ	೧೫೦

ನಿಹೀನಃ (ವಿ) ೮೧೫ — ನೀಕಾಶಃ ೮೩೬
ನೀಚಃ ೮೧೪ ೧೦೮೭ — ನೀಚೈಃ ೧೪೪೪
ನೀಡಂ ೩೬೫ — ನೀಡೋದ್ಭವಃ ೩೬೨
ನೀಧ್ರ ೩೧೩ — ನೀಪಃ ೮೮೮
ನೀರಂ ೨೩೯ — ನೀಲಂಗುಃ ೩೪೦
ನೀಲಃ (ಲಾ) ೭೧ ೧೫೩ ೩೫೪ — ನೀಲಕಂಠಃ ೩೫೮ ೧೨೧೨
ನೀಲಮಕ್ಷಿಕಾ (ವನ) ೩೫೪ — ನೀಲಲೋಹಿತಃ ೩೩
ನೀಲಾಂಬರಃ ೨೪ — ನೀಲಾಂಬುಜನ್ಮ ೨೭೩
ನೀಲಿಕಾ ೯೪೦ ೯೧೬ — ನೀಲಿನೀ ೯೪೦ ೯೨೦
ನೀಲೀ ೯೪೦ ೯೨೦ — ನೀವ್ರಂ ೩೧೩
ನೀವೃತ್ ೨೪೯ — ನೀವಾಕಃ ೧೧೫೨
ನೀವಾರಃ ೭೧೩ — ನೀವೀ ೭೬೭ ೧೩೮೩
ನೀಹಾರಃ ೬೨ — ನು ೧೪೮೯
ನುತ್ತಃ ೧೧೦೪ — ನುತಿಃ ೧೬೮
ನುನ್ನಃ ೧೧೦೪ — ನ್ಯುಬ್ಜಃ ೪೩೨
ನೂತನಃ ೧೦೯೪ — ನೂತ್ನಃ ೧೦೯೪
ನೂನಂ ೧೪೨೭ ೧೪೪೩ — ನೂಪುರಃ ೪೮೦
ನೇತ್ರಂ ೪೬೪ ೧೩೫೨ — ನೇತಾ ೧೦೨೭
ನೇತ್ರಾಂಬು ೪೯೪ — ನೇದಿಷ್ಠಂ ೧೦೮೫
ನೇಮಿಃ ೨೬೩ ೯೨೪ — ನೇಮೀ ೮೭೨
ನೈಕಭೇದಂ ೧೦೯೯ — ನೈಗಮಃ ೬೬೫ ೧೩೧೨
ನೈಚಿಕೀ ೭೫೫ — ನೈಪಥ್ಯಂ ೪೭೦
ನೈಪಾಳೀ ೭೯೬ — ನೈಮೇಯಃ ೭೬೮
ನೈಯಗ್ರೋಧಂ ೮೬೪ — ನೈರೃತಃ ೬೦
ನೈಷ್ಕಿಕಃ ೫೭೬ — ನೈಸ್ತ್ರಿಂಶಿಕಃ ೬೩೯
ನೋ ೧೪೩೯ — ನೌಃ ೨೪೬
ನೌಕಾದಂಡಃ ೨೪೯

ಪ

ಪಂಕಂ ೧೩೩ — ಪಂಕಃ ೨೪೫
ಪಂಕಿಲಃ ೨೯೧ — ಪಂಕೇರುಹಂ ೨೭೭
ಪಂಗುಃ ೪೧೯ — ಪಂಚಜನಃ ೭೭೨

ಪಂಚತಾ	೬೮೪	ಪಂಚದಶ್ಯಾ	೧೧೬
ಪಂಚಮಃ	೧೫೪	ಪಂಚಲಕ್ಷಣಂ	೧೬೧
ಪಂಚಶರಃ	೨೫	ಪಂಚಶಾಖಃ	೪೫೨
ಪಂಚಾಂಗುಲಃ	೮೯೭	ಪಂಚಾಸ್ಯಃ	೩೨೮
ಪಂಡಃ (ಪಾ)	೪೧೦ ೫೭೭ ೭೫೦	ಪಂಡಿತಃ	೫೧೬
ಪಂಥಾಃ	೨೯೬	ಪಕ್ವಂ	೧೧೦೮ ೧೧೧೩
ಪರ್ಕಟೀ	೮೭೮	ಪಕ್ಷ್ಮಣಃ	೩೧೯
ಪಂಕ್ತಿಃ	೮೫೦ ೧೨೪೪	ಪಚಂಪಚಾ	೯೪೮
ಪಚಾ	೧೧೩೭	ಪರ್ಜನ್ಯಃ	೧೩೧೮
ಪರ್ಜನೀ	೬೪೮	ಪಟಃ	೪೮೭
ಪಟಚ್ಚರಂ	೪೮೬	ಪಟಲಂ	೧೩೭೩
ಪಟಲಪ್ರಾಂತಂ	೩೧೩	ಪಟವಾಸಕಃ	೫೧೦
ಪಟಹಃ	೧೮೯ ೬೭೬	ಪತ್ತನಂ	೮೮೭
ಪಟ್ಟಿಕಾಖ್ಯಃ	೮೮೭	ಪಟ್ಟೀ	೮೮೭
ಪಟುಃ	೮೧೮ ೧೦೦೧ ೧೨೧೨	ಪಟುಪರ್ಣೀ	೯೮೪
ಪಟೋಲಃ	೧೦೮೧	ಪಟೋಲಿಕಾ	೯೬೪
ಪಣಃ	೮೪೩ ೧೨೧೮	ಪಣವಃ	೧೯೧
ಪಣಸಃ	೯೦೭	ಪಣ್ಯಂ	೭೬೯
ಪಣ್ಯವೀಥಿಕಾ	೭೦೧	ಪರ್ಣಂ	೮೬೦
ಪರ್ಣಃ	೮೭೫	ಪರ್ಣಶಾಲಾ	೩೦೫
ಪಣಾಯಿತಂ	೧೧೨೬	ಪಣ್ಯಾ	೯೬೬
ಪಣ್ಯಾಜೀವಃ	೭೬೬	ಪರ್ಣಾಸಃ	೯೨೫
ಪಣಿತಂ	೧೧೨೬	ಪಣಿತವ್ಯಂ	೭೬೯
ಪತಂಗಃ	೩೫೬ ೧೧೬೨	ಪತಂಗಿಕಾ	೩೫೪
ಪತ್	೪೪೨	ಪತಗಃ	೩೬೧
ಪತತ್	೩೬೧	ಪತತ್ರಂ	೩೬೪
ಪತತ್ರಿಃ	೩೬೧	ಪತದ್ಗ್ರಹಃ	೫೧೦
ಪತಯಾಳುಃ	೧೦೪೪	ಪತ್ರಂ	೩೬೪ ೬೨೬
ಪತ್ರಪರಶು	೮೩೧		೮೬೦ ೯೮೦ ೧೩೫೧
ಪತ್ರಪಾಶ್ಯಾ	೪೭೪	ಪತ್ರರಥಃ	೩೬೧
ಪತ್ರರೇ (ಲೇ) ಖಾ	೪೯೩	ಪತಾಕಾ	೬೬೮
ಪತಾಕೀ	೬೩೯	ಪತ್ರಾಂಗಂ	೫೦೩ ೭೯೮

ಪತ್ರಾಂಗುಳಿಃ ೪೯೩
ಪತಿಃ ೪೦೬ ೧೦೨೭
ಪತಿವ್ರತಾ ೩೭೭
ಪತ್ನೀ ೩೭೬
ಪತ್ರೀ ೩೪೨ ೩೬೧ ೬೫೫ ೧೨೩೮
ಪಥ್ಯಾ ೯೦೫
ಪದಂ ೧೨೬೬
ಪದಗಃ ೬೩೫
ಪದ್ಧತಿಃ ೨೯೬
ಪದ್ಮಕಂ ೬೦೮
ಪದ್ಮನಾಭಃ ೨೦
ಪದ್ಮರಾಗಃ ೭೮೦
ಪದ್ಮಾ ೨೭ ೯೩೫ ೯೯೨
ಪದ್ಮಾಟಃ ೯೯೩
ಪದ್ಯಾ ೨೯೬
ಪದವೀ ೨೯೬
ಪದ್ಮೀ ೬೦೩
ಪನ್ನಂ ೧೧೨೦
ಪನ್ನಗಾಶನಃ ೨೯
ಪನಿತಂ ೧೧೨೬
ಪಯಸ್ಯಂ ೭೩೯
ಪರಂಪರಾಕಂ ೫೩೬
ಪರಃ ೫೮೦ ೧೩೬೩
ಪರತಂತ್ರಃ ೧೦೩೨
ಪರಭೃತ್ ೩೪೭
ಪರಮಂ ೧೪೪೦
ಪರಮೇಷ್ಠೀ ೧೬
ಪರಶ್ವಃ ೧೪೫೦
ಪರಶುಃ ೬೬೦
ಪರ್ಯಟನಂ ೫೪೬
ಪರ್ಯವಸ್ಥಾ ೧೧೫೦
ಪತಿಂವರಾ ೩೭೮
ಪತಿವತ್ನೀ ೩೮೩
ಪತ್ರಿಃ ೬೩೫ ೬೪೮ ೧೨೪೪
ಪತ್ರೋರ್ಣಂ ೪೮೪
ಪತ್ರೋರ್ಣಃ ೯೦೨
ಪಥಿಕಃ ೫೮೫
ಪದವೀ ೨೯೬
ಪದ್ಗಃ ೬೩೫
ಪದ್ಮಂ ೨೭೬
ಪದ್ಮಚಾರಿಣೀ ೯೯೨
ಪದ್ಮಪತ್ರಂ ೯೯೧
ಪದಾತಿಃ (ಜಿಃ) ೬೩೫
ಪದ್ಮಾಕರಃ ೨೬೪
ಪದ್ಮಾಲಯಾ ೨೭
ಪದಿಕಃ ೬೩೫
ಪದ್ಮಿನೀ ೨೭೫
ಪನಸಃ ೯೦೭
ಪನ್ನಗಃ ೨೨೯
ಪನಾಯಿತಂ ೧೧೨೬
ಪಯಃ ೨೩೮ ೭೩೯ ೧೪೦೪
ಪಯೋಧರಃ ೧೩೩೫
ಪರಂಪರಾವಾಹನಂ ೬೨೭
ಪರಜಾತಃ ೮೧೭
ಪರಪಿಂಡಾದಃ ೧೦೩೭
ಪರಭೃತಃ ೩೪೬
ಪರಮಾನ್ನಂ ೫೩೪
ಪರವಾನ್ ೧೦೩೨
ಪರಶ್ವಧಃ ೬೬೦
ಪರ್ಯಂಕಃ ೫೦೯
ಪರ್ಯಯಃ ೫೪೭ ೧೧೬೨
ಪರ್ವಃ ೧೦೦೮ ೧೨೬೪

ಪರ್ವತಃ	೩೭೦	ಪರ್ವಸಂಧಿಃ	೧೧೫
ಪರಾಂಗಕಂ (ಪಾ)		ಪರಾಕ್ರಮಃ	೯೨೧ ೧೩೧೦
ಪರಾಗಃ	೮೬೩ ೧೧೯೩	ಪರಾರ್ಘ್ಯಃ	೧೦೨೪
ಪರಾಙ್ಮುಖಃ	೧೦೫೦	ಪರಾಚಿತಃ	೮೧೨
ಪರಾಚೀನಃ	೧೦೫೦	ಪರಾಜಯಃ	೬೮೦
ಪರಾಜಿತಃ	೬೮೦	ಪರಾರ್ಧ್ಯಂ (ರ್ಘ್ಯಂ)	೧೦೨೪
ಪರಾಧೀನಃ	೧೦೩೭	ಪರಾನ್ನಃ	೧೦೩೨
ಪರಾಭೂತಃ	೬೮೦	ಪರಾಯಣಂ	೧೧೩೧
ಪರಾರಿ	೧೪೪೮	ಪರಾಸನಂ	೬೮೧
ಪರಾಸ್ಕಂದೀ	೮೧೨ ೮೭೪	ಪರಾಸುಃ	೬೮೫
ಪರ್ಯಾಪ್ತಂ	೨೪೫	ಪರ್ಯಾಪ್ತಿಃ	೧೧೩೪
ಪರ್ಯಾಯಃ	೫೪೨ ೧೧೬೧ ೧೩೧೯	ಪರ್ವಾ	೧೦೦೮
ವರಿಕರಃ	೧೩೩೨	ಪರಿಕರ್ಮಃ	೪೨೦ ೪೯೭
ಪರಿಕ್ರಮಃ	೧೧೪೫	ಪರಿಕ್ರಿಯಾ	೧೧೪೯
ಪರಿಖಾ	೭೬೫	ಪರಿಗ್ರಹಃ	೧೪೦೮
ಪರಿಘಃ	೬೬೦ ೧೧೯೯	ಪರಿಘಾತನಃ	೬೬೦
ಪರಿಚಯಃ	೧೧೫೭	ಪರಿಚರಃ	೬೩೧
ಪರಿಚರ್ಯಾ	೫೪೫	ಪರಿಚಾರಕಃ	೮೧೬
ಪರಿಚಾಯ್ಯಃ	೫೩೧	ಪರಿಣತಂ	೧೧೧೩
ಪರಿಣಯಃ	೫೬೨	ಪರಿಣಾಮಃ	೧೧೪೪
ಪರಿಣಾಯಃ	೮೪೪	ಪರಿಣಾಹಃ	೪೮೫
ಪರಿತಃ	೧೪೪೦	ಪರಿತ್ರಾಣಂ	೧೧೩೪
ಪರಿದಾನಂ	೨೬೮	ಪರಿದೇವನಂ	೧೨೩
ಪರಿಧಾನಂ	೪೮೮	ಪರಿಧಿಃ	೧೦೬
ಪರಿಧಿಸ್ಥಃ	೬೩೧	ಪರಿಪಂಥೀ	೫೮೦
ಪರಿಪಣಂ	೨೬೨	ಪರಿಪಾಟೀ	೫೪೨
ಪರಿಪ್ಲವಂ	೧೯೯೧	ಪರಿಪೇಲವಂ	೯೨೨
ಪರಿಬರ್ಹಃ	೧೪೧೦	ಪರಭವಃ	೭೦೫
ಫರಿಭಾಷಣಂ	೧೨೧	ಪರಿಭೂತಂ	೧೧೭೩
ಪರಿಮಳಃ	೧೪೯ ೧೧೪೭	ಪರಿಮಾಣಂ	೨೨೬
ಪರಿರಂಭಃ	೧೧೫೯	ಪರಿವರ್ಜನಂ	೬೮೭

ಪರಿವಸ್ಯಾ-ಪರಿಚವ್ಯಾ		ಪರಿವೃಢಃ	೧೦೭೨
ಪರಿಪಾಟಿಃ	೫೪೨	ಪರಿವಾದಃ	೧೨೦
ಪರಿವಾದಿನೀ	೧೮೬	ಪರಿವಾಪಿತಂ	೧೧೦೭
ಪರಿವ್ಯಾಧಃ	೮೨೬ ೯೦೬	ಪರಿವ್ರಾಟ್	೫೫೩
ಪರಿವಿತ್ತಿಃ	೫೬೨	ಪರಿವೇತ್ತಾ	೫೬೬
ಪರಿವೇಶಃ (ಷಃ)	೧೦೬	ಪರಿಷತ್	೫೭೫
ಪರಿಷ್ವಂಗಃ	೧೧೫೯	ಪರಿಷ್ಕೃತಃ	೪೨೧
ಪರಿಷ್ಕಾರಃ	೪೨೭	ಪರಿಸರಃ	೭೯೫
ಪರಿಸರ್ಪಃ	೧೧೪೯	ಪರಿಸರ್ಯಾ	೧೧೫೦
ಪರಿಸ್ಕಂದಃ	೮೧೨	ಪರಿಸ್ಪಂದಃ	೫೦೮
ಪರಿಸ್ರುತ್	೮೩೮	ಪರಿಸ್ರುತಾ	೮೩೮
ಪರಿಸ್ತೋಮಃ	೬೧.೧	ಪರಿಕ್ಷಿಪ್ತಂ	೧೧೦೪
ಪರೀಭಾವಃ	೭೦೫	ಪರೀವರ್ತಃ	೨೬೮
ಪರೀವಾಪಃ	೧೩೦೭	ಪರೀವಾರಃ	೧೩೪೧
ಪರೀವಾಹಾಃ	೭೪೬	ಪರೀಷ್ಟಿಃ	೫೪೭
ಪರೀಸಾರ!	೧೧೫೦	ಪರೀಹಾಸಃ	೭೧೫
ಪರೀಕ್ಷಕಃ	೧೦೭೩	ಪರುಃ	೧೦೦೮
ಪರುತ್	೧೪೪೮	ಪರುಷಂ	೧೨೬
ಪರ್ಯುದಂಚನಂ	೬೯೧	ಪರೇತಃ	೬೮೫
ಪರೇತರಾಟ್	೫೮	ಪರೇದ್ಯವಿ	೧೪೫೦
ಪರೇಷ್ಟುಕಾ	೨೫೮	ಪರ್ಯಂತಭೂಃ	೭೯೫
ಪರ್ಯೇಷಣಾ	೫೪೭	ಪರ್ಯೈಧಿತಃ	೮೧೨
ಪರೋಷ್ಣೀ	೩೫೩	ಫಲಂ	೧೩೨೪
ಪಲಂಕಷಾ	೯೪೪	ಪಲಗಂಡಃ	೮೦೪
ಪಲಲಂ	೪೩೪	ಪಲ್ಯಂಕಃ	೫೦೯
ಪಲ್ವಲಂ	೭೬೫	ಪಲ್ಲವಃ	೮೬೦
ಪಲಾಂಡುಃ	೯೯೩	ಪಲಾಲಃ	೨೧೦
ಪಲಾಶಂ	೮೬೦	ಪಲಾಶಃ	೮೨೫
ಪಲಾಶೀ	೮೫೧	ಪಲಿಕ್ನೀ	೩೮೩
ಪಲಿತಂ	೪೧೭	ಪವಃ	೧೧೫೩
ಪವನಂ	೧೧೫೩	ಪವನಃ	೬೩
ಪವನಾಶನಃ	೭೭೯	ಪವಮಾನಃ	೬೩

ಪವಿಃ	೪೭	ಪವಿತ್ರಂ	೧೦೧೨ ೧೦೭೨
ಪವಿತ್ರಃ	೫೫೫	ಪವಿತ್ರಕಂ	೨೫೨
ಪಶ್ಚಾತ್	೧೪೧೪	ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಃ	೨೦೮
ಪಶ್ಚಿಮಂ	೧೦೯೭	ಪಶುಪತಿಃ	೩೦
ಪರ್ಶುಕಾ	೪೪೦	ಪಕ್ಷಾಹೀ (ಷ್ಟಾಹೀ)	೭೫೭
ಪಕ್ಷಃ	೧೨೦ ೪೬೯ ೩೬೪	ಪಕ್ಷಕಃ	೩೧೩
	೬೫೬ ೧೩೬೨	ಪಕ್ಷತಿಃ	೧೦೯ ೩೬೪ ೧೨೪೪
ಪಕ್ಷದ್ವಾರಂ	೩೧೩	ಪಕ್ಷಭಾಗಃ	೬೦೮
ಪಕ್ಷಮೂಲಂ	೩೬೪	ಪಕ್ಷ್ಮ	೧೨೯೩
ಪಕ್ಷಾಂತಾ	೧೧೬	ಪಕ್ಷಿಣೀ	೧೧೪
ಪಕ್ಷೀ	೩೬೦	ಪ್ರಕ್ರಮಃ	೧೧೫೫
ಪ್ರಕ್ವಣಃ	೧೮೨	ಪ್ರಕೃತಿಃ ೨೬೦ ೧೩೭ ೫೮೬	೧೨೪೫
ಪ್ರಕಾಂಡಂ	೧೩೬	ಪ್ರಕಾಂಡಃ	೮೫೬
ಪ್ರಕಾಮಂ	೭೪೫	ಪ್ರಕಾರಃ	೧೩೩೪
ಪ್ರಕಾಶಃ	೧೦೮ ೧೩೮೯	ಪ್ರಕ್ವಾಣಃ	೧೮೨
ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ	೫೯೯	ಪ್ರಕೀರ್ಯಃ (ಪ್ರಕಿರಃ)	೮೯೪
ಪ್ರಕೀರ್ಣಕಂ (ಪಾ)	೫೯೯	ಪ್ರಕೋಷ್ಠಃ	೩೧೧ ೪೫೧
ಪ್ರಗಂಡಃ	೪೫೧	ಪ್ರಗತಜಾನುಕಃ	೪೧೮
ಪ್ರಗಲ್ಭಃ	೧೦೪೨	ಪ್ರಗ್ರಹಃ	೯೮೭ ೧೪೦೮
ಪ್ರಗಾಢಂ	೧೨೧೬	ಪ್ರಗ್ರಾಹಃ	೧೪೦೮
ಪ್ರಗುಣಃ	೧೦೮೮	ಪ್ರಗೇ	೧೪೪೮
ಪ್ರಘಣಃ	೩೧೦	ಪ್ರಘಾಣಃ	೩೧೦
ಪ್ರಚಕ್ರಂ	೬೬೪	ಪ್ರಚಲಾಯಿತಃ	೯೧೦೪
ಪ್ರಚುರಂ	೧೦೭೯	ಪ್ರಚೇತಾಃ	೬೧
ಪ್ರಚೋದಿನೀ	೯೪೦	ಪ್ರಚ್ಛರ್ದಿಕಾ	೪೨೬
ಪ್ರಚ್ಛದಪಟಃ	೪೮೭	ಪ್ರಚ್ಛನ್ನಂ	೩೧೩
ಪ್ರಜನಃ	೧೧೫೪	ಪ್ರಜವೀ	೬೪೧
ಪ್ರಜಾಃ	೧೨೦೪	ಪ್ರಜಾತಾ	೩೮೭
ಪ್ರಜಾಪತಿಃ	೧೭	ಪ್ರಜಾವತೀ	೪೦೧
ಪ್ರಜ್ಞಾ	೧೪೦ ೩೮೩	ಪ್ರಜ್ಞಾನಂ	೧೨೯೫
ಪ್ರಜ್ಞುಃ	೪೧೮	ಪ್ರಡೀನಂ	೩೬೫

ಪ್ರಣಯಃ	೧೧೫೪	ಪ್ರಣವಃ	೧೬೦
ಪ್ರಣಾದಃ	೧೬೮	ಪ್ರಣಾಳೀ	೭೨೭
ಪ್ರಣಿಧಿಃ	೫೮೧ ೧೭೨೭	ಪ್ರಣಿಹಿತಂ	೧೧೦೩
ಪ್ರಣೀತಂ	೨೩೩	ಪಣೀತಃ	೫೩೦
ಪಣುತಂ	೨೩೩ ೧೧೭೬	ಪ್ರಣೀಯಃ	೧೦೪೧
ಪ್ರತನಃ	೧೦೯೩	ಪ್ರತಲಃ	೪೫೫
ಪ್ರತ್ನಃ	೧೦೯೩	ಪ್ರತ್ಯಂತಪರ್ವತಾಃ	೩೭೬
ಪ್ರತ್ಯಕ್	೧೪೫೭	ಪ್ರತ್ಯಕ್ಪರ್ಣೀ	೯೩೫
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಪುಷ್ಪೀ	೯೩೫	ಪ್ರತ್ಯಕ್ಶ್ರೇಣೀ	೯೩೪ ೯೯೦
ಪ್ರತ್ಯಗ್ರಃ	೧೦೯೪	ಪ್ರತ್ಯರ್ಥೀ	೫೮೦
ಪ್ರತ್ಯಯಃ	೧೩೧೯	ಪ್ರತ್ಯಯಿತಃ	೫೮೭
ಪ್ರತ್ಯವಸಿತಂ	೧೧೭೨	ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ	೧೦೯೫
ಪ್ರತಾಪಃ	೫೮೮	ಪ್ರತಾಪಸಃ	೯೭೨
ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾತಃ	೧೦೫೨	ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ	೧೧೬೦
ಪ್ರತ್ಯಾದಿಷ್ಟಃ	೧೦೫೨	ಪ್ರತ್ಯಾದೇಶಃ	೧೧೬೦
ಪ್ರತ್ಯಾಲೀಢಂ	೬೫೪	ಪ್ರತ್ಯಾಸಾರಃ	೬೪೮
ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರಃ	೧೭೪೫	ಪ್ರತಿ	೧೪೧೬
ಪ್ರತಿಕರ್ಮ (ಪಾ)	೪೨೦ ೪೯೭	ಪ್ರತಿಕೃತಿಃ	೧೦೨೦
ಪ್ರತಿಕೃಷ್ಟಃ	೮೩೬	ಪ್ರತಿಕಾಶಃ (ಸೀ)	೧೧೦೦
ಪ್ರತಿಕೂಲಂ	೬೪೮	ಪ್ರತಿಖ್ಯಾತಃ	೧೭೫೨
ಪ್ರತಿಗ್ರಹಃ	೬೪೮	ಪ್ರತಿಗ್ರಾಹಃ	೫೧೦
ಪ್ರತಿಘಃ	೭೦೯	ಪ್ರತಿಘಾತನಂ	೬೮೩
ಪ್ರತಿಚ್ಛಾಯಾ	೮೩೪	ಪ್ರತಿಜಾಗರಃ	೧೭೫೨
ಪ್ರತಿಜ್ಞಾತಂ	೧೧೭೫	ಪ್ರತಿಜ್ಞಾನಂ	೧೪೪
ಪ್ರತಿದಾನಂ	೨೬೮	ಪ್ರತಿಧ್ವಾನಃ	೧೮೩
ಪ್ರತಿಸಿಧಿಃ	೮೩೫	ಪ್ರತಿಪತ್	೧೧೦ ೧೪೦
ಪ್ರತಿಪನ್ನಂ	೧೧೭೪	ಪ್ರತಿಪಾದನಂ	೫೪೦
ಪ್ರತಿಬಂಧಃ	೧೧೫೬	ಪ್ರತಿಬದ್ಧಃ	೧೦೫೮
ಪ್ರತಿಬಿಂಬಂ	೮೩೪	ಪ್ರತಿಭಯಂ	೭೦೩
ಪ್ರಭಾನ್ವಿತಃ	೧೦೪೭	ಪ್ರತಿಭೂಃ	೮೪೩
ಪ್ರತಿಮಾ	೮೩೪	ಪ್ರತಿಮಾನಂ	೬೦೨ ೮೩೪
ಪ್ರತಿಮುಕ್ತಃ	೬೩೩	ಪ್ರತಿಯತ್ನಃ	೧೭೨೯

ಪ್ರತಿಯಾತನಾ	೮೩೪	ಪ್ರತಿರೋಧೀ	೮೨೪
ಪ್ರತಿವಾಕ್ಯಂ	೧೬೭	ಪ್ರತಿವಿಷಾ	೯೪೫
ಪ್ರತಿಶ್ರಯಃ	೧೩೨೫	ಪ್ರತಿಶ್ರವಃ	೧೪೪
ಪ್ರತಿಶ್ರುತ್	೧೮೩	ಪ್ರತಿಶಾಸನಂ	೧೧೬೩
ಪ್ರತಿಶ್ಯಾಯಃ	೪೨೨	ಪ್ರತಿಷ್ಟಂಭಃ	೧೧೫೭
ಪ್ರತಿಸರಃ	೧೩೪೬	ಪ್ರತಿಸೀರಾ	೪೯೧
ಪ್ರತಿಹತಃ	೧೦೫೮	ಪ್ರತಿಹಾರಃ	೫೭೪
ಪ್ರತಿಹಾರಕಃ	೮೧೦	ಪ್ರತಿಹಾರಿಕಃ	೮೧೦
ಪ್ರತಿಹಾರೀ	೮೧೦	ಪ್ರತಿಹಾಸಃ	೯೨೨
ಪ್ರತಿಕ್ಷಿಪ್ತಃ	೧೦೫೮	ಪ್ರತೀಕಃ	೪೪೧ ೧೧೭೮
ಪ್ರತೀಕ್ಷಾ	೬೭೯	ಪ್ರತೀಕಾಶಃ	೮೩೫
ಪ್ರತೀಚೀ	೭೪	ಪ್ರತೀಚೀನಂ	೭೪
ಪ್ರತೀತಃ	೧೦೨೬ ೧೨೫೪	ಪ್ರತೀಪದರ್ಶಿನೀ	೩೭೩
ಪ್ರತೀರಂ	೨೪೩	ಪ್ರತೀಹಾರಃ	೩೧೫ ೫೭೪
ಪ್ರತೀಹಾರೀ	೧೩೪೨	ಪ್ರತೀಕ್ಷ್ಯಃ	೧೦೨೧
ಪ್ರತ್ಯುತ್ಕ್ರಮಃ	೧೧೫೫	ಪ್ರತ್ಯುಷಃ	೧೦೧
ಪ್ರತ್ಯೂಷಃ	೧೦೩	ಪ್ರತ್ಯೂಹಃ	೧೧೪೮
ಪ್ರತೋಳಿಃ	೩೦೨	ಪ್ರತೋಳೀ	೩೦೨
ಪ್ರಥನಂ	೬೭೨	ಪ್ರಥಮಂ	೧೩೧೬
ಪ್ರಥಮಃ	೧೦೯೭	ಪ್ರಥಾ	೧೧೩೮
ಪ್ರಥಾರಣಂ (ಪಾ)	೧೧೩೨	ಪ್ರಥಿಃ	೬೨೪
ಪ್ರಥಿತಃ	೧೦೨೬	ಪ್ರದರಃ	೧೩೩೬
ಪ್ರದ್ರಾವಃ	೬೭೯	ಪ್ರದೀಪಃ	೫೦೯
ಪ್ರದೀಪನಃ	೨೩೧	ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಃ	೨೫
ಪ್ರದೇಶನಂ	೫೯೬	ಪ್ರದೇಶಿನೀ	೪೫೩
ಪ್ರದೋಷಃ	೧೧೪	ಪ್ರಧನಂ	೬೩೨
ಪ್ರಧಾ (ಥಾ)	೧೧೩೮	ಪ್ರಧಾನಂ	೧೩೬ ೫೭೩ ೧೨೯೫ ೧೦೭೩
ಪ್ರಧಿಃ	೬೨೪	ಪ್ರಪಂಚಃ	೧೨೦೦
ಪ್ರಪದಂ	೪೪೨	ಪ್ರಪಾ	೩೦೬
ಪ್ರಪಾತಃ	೩೨೨	ಪ್ರಪಿತಾಮಹಃ	೪೦೪
ಪ್ರಪುನ್ನಾಟಃ	೯೯೩	ಪ್ರಪೌಂಡರೀಕಂ	೯೭೩

ಪ್ರಫುಲ್ಲಃ	೮೫೩	ಪ್ರಬಂಧಕಲ್ಪನಾ	೧೬೩
ಪ್ರಬರ್ಹಃ	೧೦೭೪	ಪ್ರಬೋಧನಂ	೪೯೩
ಪ್ರಭಂಜನಃ	೬೩	ಪ್ರಭವಂ	೧೩೮.೧
ಪ್ರಭ್ರುಷ್ಟಕಂ	೫೦೬	ಪ್ರಭಾ	೧೦೭
ಪ್ರಭಾಕರಃ	೧೦೨	ಪ್ರಭಾತಂ	೧೧೧
ಪ್ರಭಾವಃ	೫೮೮	ಪ್ರಭಿನ್ನಃ	೬೦೪
ಪ್ರಭುಃ	೧೦೨೭	ಪ್ರಭೂತಂ	೧೦೬೯
ಪ್ರಮಥನಂ	೬೮೩	ಪ್ರಮಥಾಃ	೩೫
ಪ್ರಮಥಾಧಿಪಃ	೩೧	ಪ್ರಮದಃ (ದಾ)	೧೩೪ ೩೭೪
ಪ್ರಮದವನಂ (ದಾವನಂ)	೮೪೯	ಪ್ರಮನಾಃ	೧೦೨೪
ಪ್ರಮಾ	೧೧೩೯	ಪ್ರಮಾಣಂ	೧೨೨೬
ಪ್ರಮಾತಾಮಹಃ	೪೦೪	ಪ್ರಮಾದಃ	೨೧೩
ಪ್ರಮಾಪಣಂ	೬೮೧	ಪ್ರಮಿತಿಃ	೧೧೩೯
ಪ್ರಮೀತಃ	೬೮೬ ೫೩೭	ಪ್ರಮೀಲಾ	೨೧೯
ಪ್ರಮುಖಃ	೧೦೭೩	ಪ್ರಮುದಿತಃ	೧೧೧೯
ಪ್ರಮೋದಃ	೧೩೪	ಪ್ರಯತಃ	೫೫೫
ಪ್ರಯಸ್ತಂ (ಪಾ)	೭೩೩	ಪ್ರಯಾಮಃ	೧೧೫೨
ಪ್ರಲಂಬಘ್ನಃ	೨೩	ಪ್ರಲಯಃ	೧೩೨ ೬೮೪
ಪ್ರಲಾಪಃ	೧೭೨	ಪ್ರವಣಃ	೧೨೨೮
ಪ್ರವಯಾಃ	೪೧೩	ಪ್ರವಲ್ಲಿಕಾ	೧೬೩
ಪ್ರವಹಃ	೧೦೭೪ ೧೧೪೭	ಪ್ರವಹಣಂ	೬೨೦
ಪ್ರವ್ಯಕ್ತಂ	೧೦೯೮	ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ	೧೬೪ ೧೧೪೭
ಪ್ರವೃದ್ಧಂ	೧೦೯೩ ೧೧೦೫	ಪ್ರವಾರಣಂ	೧೧೩೨
ಪ್ರವಾಲಃ	೧೯೦	ಪ್ರವಾಸನಂ	೬೮೧
ಪ್ರವಾಹಃ	೧೧೪೭	ಪ್ರವಾಹಿಕಾ	೪೨೬
ಪ್ರವಾಳಂ	೭೮೦ ೧೩೭೬	ಪ್ರವಾಳಃ	೧೯೦
ಪ್ರವಿಖ್ಯಾತಿಃ	೧೧೫೭	ಪ್ರವಿದಾರಣಂ	೬೭೨
ಪ್ರವಿಶ್ಲೇಷಃ	೧೧೪೯	ಪ್ರವೀಣಃ	೧೦೨೦
ಪ್ರವೇಕಃ	೧೦೭೩	ಪ್ರವೇಣಿಃ (ಣೀ)	೬೧೧ ೪೬೯
ಪ್ರವೇಷ್ಟಃ	೪೫೧	ಪ್ರಶಸ್ತಂ	೭೩೩
ಪ್ರಶ್ನಃ	೧೬೭	ಪ್ರಶ್ರಯಃ	೧೧೫೪

ಪ್ರಶ್ರಿತಃ ೧೦೪೧
ಪ್ರಷ್ಠವಾಟ್ ೭೫೧
ಪ್ರಸನ್ನಃ ೨೫೧
ಪ್ರಸನ್ನಾ ೮೩೮
ಪ್ರಸರಃ ೧೧೫೨
ಪ್ರಸರಣೀ ೬೬೪
ಪ್ರಸವಬಂಧನಂ ೮೬೦
ಪ್ರಸಹ್ಯ ೧೪೩೮
ಪ್ರಸ್ಥಃ ೩೨೪ ೭೭೬ ೧೨೬೦
ಪ್ರಸ್ರವಣಂ ೩೨೪
ಪ್ರಸೃತಾ ೪೪೩
ಪ್ರಸಾದಃ ೯೦ ೧೨೬೩
ಪ್ರಸಾಧನೀ ೫೧೦
ಪ್ರಸಾರಣೀ ೯೯೮
ಪ್ರಸ್ತಾವಃ ೧೧೫೩
ಪ್ರಸ್ರಾವಃ ೪೩೮
ಪ್ರಸಿತಿಃ ೧೨೪೩
ಪ್ರಸೂಃ ೪೦೦ ೧೪೧೦
ಪ್ರಸೂತಾ ೩೮೭
ಪ್ರಸೂತಿಜಂ ೨೩೫
ಪ್ರಸೇವಃ ೭೧೪
ಪ್ರಸ್ಫೋಟನಂ ೭೧೪
ಪ್ರಹರಣಃ ೬೫೧
ಪ್ರಹ್ಲನ್ನಃ ೧೧೨೯
ಪ್ರಹೇಳಿಕಾ ೧೬೩
ಪ್ರಕ್ಷ್ವೇಡನು ೬೫೬
ಪ್ಲವಂಗಃ ೩೩೦
ಪ್ಲವಃ ೨೬೦ ೩೬೨ ೮೦೮ ೯೭೮
ಪ್ಲಕ್ಷಃ ೮೭೮ ೮೮೯
ಪೃಕ್ತಿಃ ೧೨೩೮
ಪೃತನಾ ೬೪೭ ೬೪೯
ಪೃಥಕ್ಜನಃ ೮೧೪ ೧೨೭೮
ಪ್ರಷ್ಠಃ ೬೪೦
ಪ್ರಷ್ಠೌಹೀ ೭೫೭
ಪ್ರಸನ್ನತಾ ೬೦
ಪ್ರಸಭಂ ೬೭೭
ಪ್ರಸರಣಂ ೬೬೪
ಪ್ರಸವಃ ೧೨೩೯ ೧೩೮೦
ಪ್ರಸವ್ಯಂ ೧೨೦೦
ಪ್ರಸ್ತರಃ ೩೨೨
ಪ್ರಸ್ಥಪುಷ್ಪಃ ೯೨೫
ಪ್ರಸೃತಂ ೧೧೦೫
ಪ್ರಸೃತಿಃ ೪೫೬ ೧೨೪೩
ಪ್ರಸಾಧನಂ ೪೭೦
ಪ್ರಸಾಧಿತಃ ೪೭೧
ಪ್ರಸಾರೀ ೧೦೪೭
ಪ್ರಸ್ಥಾನಂ ೬೬೪
ಪ್ರಸಿತಃ ೧೦೨೫
ಪ್ರಸಿದ್ಧಃ ೧೨೭೭
ಪ್ರಸೂತಿಕಾ (ತಕಾ) ೩೮೭
ಪ್ರಸೂತಿಃ ೧೧೩೯
ಪ್ರಸೂನಂ ೮೬೩ ೧೨೬೫
ಪ್ರಸೇವಕಃ ೧೯೦
ಪ್ರಹರಃ ೧೧೫
ಪ್ರಹಸ್ತಃ ೪೫೫
ಪ್ರಹಿಃ ೨೬೩
ಪ್ರಲಯಃ ೨೧೬
ಪ್ಲವಂ ೯೭೮
ಪ್ಲವಂಗಮಃ ೧೩೧೦
ಪ್ಲವಗಃ ೩೩೦ ೧೧೬೬
ಪೃಕ್ಕಾ (ಸ್ಪಿಕ್ಕಾ) ೯೭೯
ಪೃಚ್ಛಾ ೧೬೩
ಪೃಥಕ್ ೧೪೩೦
ಪೃಥಗ್ವಿಧಃ ೧೨೧೦

ಪೃಥಿವೀ	೨೮೪	ಪೃಥ್ವಿಕಾ	೯೭೧
ಪೃಥ್ವೀ	೨೮೪ ೭೨೫ ೭೨೮	ಪೃಥು	೧೦೭೭ ೧೧೨೮
ಪೃಥುಃ	೭೨೫ ೭೨೮	ಪೃಥುಕಃ	೩೬೬ ೭೨೫ ೧೧೭೪
ಪೃಥುರೋಮಾ	೨೫೩	ಪೃಥುಲಂ	೧೦೭೭
ಪೃದಾಕುಃ	೨೨೭	ಪೃಥಕ್ಪರ್ಣೀ	೯೩೮
ಪೃಶ್ನಿಃ	೪೧೯	ಪೃಶ್ನಿಪರ್ಣೀ	೯೩೮
ಪೃಷಂತೀ	೨೪೧	ಪೃಷತಃ	೩೩೮
ಪೃಷತ್ಕಃ	೬೫೫	ಪೃಷದಂಶಕಃ	೩೩೩
ಪೃಷದಶ್ವಃ	೬೨	ಪೃಷದಾಜ್ಯಂ	೫೩೪
ಪೃಷ್ಠಂ	೪೪೯	ಪೃಷ್ಠ್ಯಂ	೧೧೭೦
ಪೃಷ್ಠ್ಯಃ	೬೧೪	ಪೃಷ್ಟಿಃ	೧೧೩೮
ಪಾಂಚಜನ್ಯಃ	೨೮	ಪಾಂಚಾಲಿಕಾ	೮೨೮
ಪಾಂಡರಃ	೧೫೧	ಪಾಂಡುಃ	೧೫೨
ಪಾಂಡುಕಂಬಲೀ	೬೨೨	ಪಾಂಡಂರಃ	೧೫೨
ಪಾಂಥಃ	೫೮೫	ಪಾಂಶುಃ (ಸುಃ)	೬೬೭
ಪಾಂಸುಲಾ	೩೮೨	ಪಾಕಃ	೩೬೬ ೧೧೩೬
ಪಾಕಕೃಷ್ಣ (ಪಾ)	೯೧೩	ಪಾಕಲಂ	೯೭೨
ಪಾಕಶಾಸನಃ	೪೧	ಪಾಕಶಾಸನಿಃ	೪೬
ಪಾಕಸ್ಥಾನಂ	೭೧೫	ಪಾಕ್ಯಂ	೭೩೦
ಪಾಕ್ಯಃ	೬೯೮	ಪಾಟ್	೧೪೩೪
ಪಾಟಚ್ಚರಃ (ಶ್ಚ)	೮೨೪	ಪಾಟಲಃ	೭೦೩
ಪಾಟಲಾ	೮೬೫ ೯೦೦	ಪಾಟಲಿಃ	೮೮೫ ೯೦೦
ಪಾಠಃ	೫೨೪ ೧೧೫೮	ಪಾಠಾ	೯೩೦
ಪಾಠೀ	೯೨೬	ಪಾಠೀನಃ	೨೫೪
ಪಾಣಿಃ	೪೫೨	ಪಾಣಿಗ್ರಹೀತೀ	೩೭೬
ಪಾಣಿಘಃ	೮೧೧	ಪಾಣಿಪೀಡನಂ	೫೬೭
ಪಾಣಿಪಾದಃ	೮೧೧	ಪಾತ್ರಂ	೨೪೪ ೭೨೧ ೧೩೫೧
ಪಾತಾಲಂ	೨೨೧ ೧೩೭೪	ಪಾತುಕಃ	೧೦೪೪
ಪಾಥಃ	೨೩೯	ಪಾರ್ಥಿವಃ	೫೭೦
ಪಾದಃ	೪೪೨ ೭೭೭	ಪಾದಕಟಕಃ	೪೮೧
ಪಾದಗ್ರಹಣಂ	೫೫೧	ಪಾದಪಃ	೮೫೧

ಪಾದಬಂಧನಂ	೨೪೬	ಪಾದಸ್ಫೋಟಃ	೪೭೩
ಪಾದ್ಯಂ	೫೪೩	ಪಾದಾಂಗದಂ	೪೮೦
ಪಾದಃ	೩೭೬ ೧೭೬೭	ಪಾದಾಗ್ರಂ	೪೪೭
ಪಾದಾತಂ	೬೩೫	ಪಾದಾತಿಕಃ	೬೩೫
ಪಾದುಕೃತ್ (ದೂ)	೮೦೬	ಪಾದುಕಾ	೮೭೯
ಪಾನಂ	೮೩೯	ಪಾನಗೋಷ್ಠಿಕಾ	೮೪೧
ಪಾನಪಾತ್ರಂ	೮೪೧	ಪಾನಭಾಜನಂ	೨೭೦
ಪಾನೀಯಂ	೭೩೯	ಪಾನೀಯಶಾಲಿಕಾ	೩೦೬
ಪಾಪಂ	೧೩೩	ಪಾಪಃ	೧೦೬೪
ಪಾಪಚೇಲೀ	೯೩೧	ಪಾಪ್ಮಾ	೧೩೩
ಪಾಮನಃ	೪೭೯	ಪಾಮರಃ	೮೧೪
ಪಾಮಾ	೪೭೪	ಪಾಯ್ಯಂ	೨೨೭
ಪಾಯಸಂ	೫೩೪	ಪಾಯಸಃ	೪೯೯
ಪಾಯುಃ	೪೪೫	ಪಾರಂ	೭೪೪
ಪಾರತಃ	೨೮೨	ಪಾರದಃ	೨೮೨
ಪಾರಶವಃ	೧೩೮೭	ಪಾರಶ್ವಧಿಕಃ	೬೩೮
ಪಾರಸೀಕಃ	೬೧೩	ಪಾರಸ್ತ್ರೈಣೇಯಃ	೩೯೫
ಪಾರ್ವತೀ	೩೨	ಪಾರ್ವತೀನಂದನಃ	೩೯
ಪಾರಾಯಣಂ	೧೧೩೧	ಪಾರಾವತಃ	೩೪೧
ಪಾರಾವತಾಂಘ್ರಿಃ	೯೯೯	ಪಾರಾವಾರಃ	೭೩೬
ಪಾರಾಶರೀ	೫೫೭	ಪಾರಿಕಾಂಕ್ಷೀ	೫೫೭
ಪಾರಿಜಾತಕಃ	೫೦ ೮೨೭	ಪಾರಿತಥ್ಯಾ	೪೨೪
ಪಾರಿಪ್ಲವಂ	೧೦೯೧	ಪಾರಿಭದ್ರಃ	೮೨೭
ಪಾರಿಭದ್ರಕಃ	೮೯೯	ಪಾರಿಭಾವ್ಯಂ	೯೨೭
ಪಾರಿಯಾತ್ರಕಃ	೩೭೭	ಪಾರಿಷದಾಃ	೩೫
ಪಾರಿಹಾರ್ಯಃ	೪೨೮	ಪಾರುಷ್ಯಂ	೧೨೧
ಪಾಲಂಕ್ಯಾ	೯೬೨	ಪಾಲಘ್ನಃ	೧೦೧೩
ಪಾಲಿಂದೀ	೯೫೪	ಪಾಲಿನೀ	೯೫೪
ಪಾಲಾಶಃ	೧೫೩ ೧೦೦೦	ಪಾವಕಃ	೫೪
ಪಾಶಃ	೪೬೯	ಪಾಶಕಃ	೮೪೪
ಪಾಶ್ಯಾ	೧೧೨೧	ಪಾರ್ಶ್ವಂ	೪೫೦ ೧೧೭೦
ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯಂ	೧೦೯೭	ಪಾಶೀ	೬೧

ಪಾಶುಪತಃ ೯೨೭
ಪಾಷಂಡಃ ೫೫೫
ಪಾಷಾಣದಾರಣಃ ೮೩೩
ಪಾರ್ಷ್ಣಿಗ್ರಾಹಃ ೫೭೮
ಪ್ಯಾಟ್ ೧೪೩೪
ಪ್ರಾಂಶುಃ ೧೦೮೬
ಪ್ರಾಕೃತಃ ೮೧೪
ಪ್ರಾಗ್ರಹರಂ ೧೦೭೪
ಪ್ರಾಗ್ವಂಶಃ ೫೨೬
ಪ್ರಾಚ್ಯಃ ೨೮೮
ಪ್ರಾಚೀನಂ ೭೫ ೩೦೨
ಪ್ರಾಚೀನಾವೀತಂ ೫೬೧
ಪ್ರಾಜ್ಞಃ ೫೧೬
ಪ್ರಾಜ್ಞಾ (ಜ್ಞೀ) ೩೮೩
ಪ್ರಾಡ್ವಿವಾಕಃ ೫೭೪
ಪ್ರಾಣಾಃ ೬೮೮
ಪ್ರಾಣೇ ೧೩೮
ಪ್ರಾತಿಹಾರಿಕಃ ೮೧೦
ಪ್ರಾದುಃ ೧೪೨೭ ೧೪೪೦
ಪ್ರಾದೇಶನಂ ೫೪೦
ಪ್ರಾಧ್ವಂ ೧೪೩೨
ಪ್ರಾಪ್ತಪಂಚತ್ವಃ ೬೮೫
ಪ್ರಾಪ್ಯಂ ೧೧೦೯
ಪ್ರಾಭೃತಂ ೫೯೬
ಪ್ರಾಲಂಬಂ ೫೦೭
ಪ್ರಾಲೇಯಂ ೯೨
ಪ್ರಾವೃತಂ ೪೮೪
ಪ್ರಾವಾರಃ ೪೮೮
ಪ್ರಾಸಂಗ್ಯಃ ೭೫೨
ಪ್ರಾಸಾದಃ ೩೦೮
ಪ್ರಾಹ್ಣಃ ೧೧೨
ಪ್ಲುತಂ ೧೧೨೭
ಪಾಶುಪಾಲ್ಯಂ ೬೮೯
ಪಾಷಾಣಃ ೩೨೩
ಪಾರ್ಷ್ಣಿಃ (ಷ್ಣೀ) ೪೪೩
ಪಾಳಿಃ (ಲಿಃ) ೬೬೨ ೧೩೬೯
ಪ್ರಾಂತರಂ ೨೯೮
ಪ್ರಾಕ್ ೨೮೮ ೧೪೪೨ ೧೪೫೨
ಪ್ರಾಕಾರಃ ೩೦೨
ಪ್ರಾಗ್ರ್ಯಂ ೧೦೭೪
ಪ್ರಾಘಾರಃ ೧೧೩೯
ಪ್ರಾಚೀ ೭೪
ಪ್ರಾಚೀನಾ ೯೩೧
ಪ್ರಾಜನಂ ೭೦೦
ಪ್ರಾಜ್ಯಂ ೧೦೭೬
ಪ್ರಾಜಿತಾ ೬೨೮
ಪ್ರಾಣಃ ೬೩ ೬೭೧ ೭೯೨
ಪ್ರಾಣಿದ್ಯೂತಂ ೮೪೫
ಪ್ರಾತಃ ೧೪೪೮
ಪ್ರಾರ್ಥಿತಃ ೧೧೧೪
ಪ್ರಾದೇಶಃ ೪೫೪
ಪ್ರಾಥಮಕಲ್ಪಿಕಃ ೫೨೧
ಪ್ರಾಪ್ತಂ ೧೧೦೩ ೧೧೨೧
ಪ್ರಾಪ್ತರೂಪಃ ೧೩೦೪
ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ೩೫ ೧೨೨೧
ಪ್ರಾಯಃ ೫೬೩ ೧೩೨೫ ೧೪೪೪
ಪ್ರಾಲಂಬಿಕಾ ೪೭೫
ಪ್ರಾವೃಟ್ ೧೨೯
ಪ್ರಾವೃಷಾಯಣೀ ೯೩೨
ಪ್ರಾಸಂಗಃ ೬೨೬
ಪ್ರಾಸಃ ೬೬೨
ಪ್ರಾಸಿಕಃ ೬೩೯
ಪ್ಲಾಕ್ಷಂ ೮೬೪
ಪಿಂಗಃ ೧೫೫

ಪಿಂಗಲಃ	೧೫೫	ಪಿಂಗಳಃ	೧೦೫
ಪಿಂಗಳಾ	೨೨	ಪಿಂಥಂ	೩೫೯
ಪಿಂಜಃ	೬೮೪	ಪಿಂಜರಂ	೨೯೧
ಪಿಂಜಲಃ	೬೬೨	ಪಿಂಡಂ	೨೮೫
ಪಿಂಡಃ	೨೯೧	ಪಿಂಡಕಃ	೪೯೯
ಪಿಂಡಿಕಾ	೬೭೫	ಪಿಂಡೀತಕಃ	೮೯೮
ಪಿಕಃ	೩೪೬	ಪಿಕವರ್ಧನಃ	೩೪೮
ಪಿಕವಲ್ಲಭಃ	೮೨೯	ಪಿಚಂಡಿಲಃ	೪[illegible]೫
ಪಿಚ್ಚಟಂ	೨೯೩	ಪಿಚಂಡಃ	೪೪೮
ಪಿಚುಃ	೨೯೩	ಪಿಚುಮಂದಃ	೯೦೮
ಪಿಚುಮರ್ದಃ	೯೦೮	ಪಿಚುಲಃ	೮೮೬
ಪಿಚ್ಛಾ (ಚಂ)	೩೫೯ ೮೯೩	ಪಿಚ್ಛಿಲಂ	೨೩೪
ಪಿಚ್ಛಿಲಾ	೮೯೭ ೯೦೮	ಪಿಟಃ	೨೧೪
ಪಿಟಕಃ	೪೭೪ ೮೭೮	ಪಿಠರಂ	೧೩೬೦
ಪಿಠರಃ	೨೧೯	ಪಿಣ್ಯಾಕಃ	೧೧೮೦
ಪಿತರೌ	೪೦೮	ಪಿತ್ತಂ	೪೩೩
ಪಿತ್ಸನ್	೩೬೭	ಪಿತೃಪತಿಃ	೫೮ ೨೬
ಪಿತೃಪ್ರಸೂಃ	೧೧೧	ಪಿತೃವನಂ	೬೮೭
ಪಿತೃವ್ಯಃ	೪೦೭	ಪಿತಾ	೩೯೯
ಪಿತಾಮಹಃ	೧೬ ೪೦೪	ಪಿದಾನಂ	೮೬
ಪಿನದ್ಧಃ	೩೫ ೬೩೩	ಪಿನಾಕಃ	೧೧೮೫
ಪಿನಾಕೀ	೩೧	ಪಿಪ್ಪಲಃ	೮೬೬
ಪಿಪ್ಪಲೀ	೯೪೩	ಪಿಪ್ಪಲೀಮೂಲಂ	೨೯೮
ಪಿಪಾಸಾ	೨೪೩	ಪಿಪ್ಲುಃ	೪೭೦
ಪಿಲ್ಲಃ	೪೩೧	ಪಿಶಂಗಃ	೧೫೫
ಪಿಶಾಚಃ	೧೧	ಪಿಶಿತಂ	೪೩೪
ಪಿಶುನಂ	೪೯೫	ಪಿಶುನಃ	೧೦೬೩ ೧೩೦೦
ಪಿಶುನಾ	೯೨೯	ಪಿಷ್ಟಕಃ	೨೩೬
ಪಿಷ್ಟಪಚನಂ	೨೭೦	ಪಿಷ್ಟಾತಃ	೫೧೦
ಪ್ರಿಯಂ	೧೦೨೦	ಪಿಯಂಗುಃ	೨೦೮ ೯೦೧
ಪ್ರಿಯಂವದಃ	೧೦೫೩	ಪ್ರಿಯಕಃ	೩೩೬ ೮೮೮
ಪ್ರಿಯಃ	೪೦೬		೮೯೦ ೯೦೭

ಪ್ರಿಯತಾ	೨೧೦	ಪ್ರಿಯಾಲಃ	೮೮೧
ಪೀಠಂ	೫೮೯	ಪೀಡನಂ	೬೭೮
ಪೀಡಾ	೨೩೫	ಪೀತಃ	೧೫೩
ಪೀತದಾರು	೮೯೯	ಪೀತದ್ರುಃ	೪೯೫ ೬೯೧
ಪೀತನಂ	೪೯೫ ೬೯೧	ಪೀತನಃ	೮೭೩
ಪೀತಸಾಲಕಃ	೮೮೯	ಪೀತಾ	೯೨೯
ಪೀತಾಂಬರಃ	೧೯	ಪೀತಿಃ	೬೧೨
ಪೀನಂ	೧೦೭೭	ಪೀನಸಃ	೪೨೨
ಪೀನಾಹಃ	೨೬೩	ಪೀನೋಧ್ನೀ	೭೫೯
ಪೀಯೂಷಃ	೭೪೨	ಪೀಯೂಷಂ	೬೮ ೭೪೨
ಪೀಲುಃ	೮೭೪ ೧೩೬೫	ಪೀಲುಪರ್ಣೀ	೯೩೦ ೯೮೫
ಪೀವ	೧೦೭೭	ಪೀವರಂ	೧೧೨೮ ೧೦೭೭
ಪೀವರಸ್ತನೀ	೭೫೯	ಪ್ರೀಣನಂ	೧೧೩೩
ಪ್ರೀತಃ	೧೧೧೯	ಪ್ರೀತಿಃ	೧೩೪
ಪ್ಲೀಹಶತ್ರುಃ	೮೯೫	ಪ್ಲೀಹಾ	೬೩೭
ಪುಂಗವಃ	೧೦೭೫	ಪುಂಜಃ	೩೭೦
ಪುಂಡರ್ಯಂ (ಪಾಂಡ) (ಪೌಂ)	೯೭೩	ಪುಂಡರೀಕಂ	೨೭೮
ಪುಂಡರೀಕಃ	೭೭ ೧೧೮೨	ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷಃ	೧೯
ಪುಂಡ್ರಃ	೧೦೦೯	ಪುಂಡ್ರಕಃ	೯೧೮
ಪುಂಶ್ಚಲೀ	೩೮೧	ಪುಚ್ಛಃ	೬೧೮
ಪುಟಭೇದನಂ	೩೦೦	ಪುಟಭೇದಾಃ	೨೪೩
ಪುಣ್ಯಂ	೧೩೪	ಪುಣ್ಯಕಂ	೫೪೮
ಪುಣ್ಯಜನಃ	೬೦	ಪುಣ್ಯಜನೇಶ್ವರಃ	೬೯
ಪುಣ್ಯಭೂಮಿಃ	೨೮೯	ಪುಣ್ಯವಾನ್	೧೧೧೯
ಪುತ್ರಃ	೩೯೮	ಪುತ್ರಿಕಾ	೩೫೪
ಪುತ್ರಿಕಾ	೮೨೮	ಪುತ್ರೀ	೩೯೮
ಪುತ್ರಾ	೪೦೮	ಪುನಃ	೧೪೨೮
ಪುನರ್ನವಾ	೯೯೫	ಪುನರ್ಭವಃ	೪೫೪
ಪುನರ್ಭೂಃ	೩೯೪	ಪುನರ್	೧೪೨೬ ೧೪೪೩
ಪುನ್ನಾಗಃ	೮೭೧	ಪುಮಾನ್	೭೭೨
ಪುರಂ	೧೩೫೫	ಪುರಂದರಃ	೪೧
ಪುರಂಧ್ರೀ	೩೭೭	ಪುರಃ	೮೮೦ ೧೪೩೫

ಪುರತಃ	೧೪೩೫	ಪುರಸ್ಕೃತಃ	೧೨೫೬
ಪುರಸ್ಸರಃ	೬೪೦	ಪುರಸ್ತಾತ್	೧೪೧೭
ಪುರಾ	೧೪೨೪	ಪುರಾಣಂ	೧೬೧
ಪುರಾಣಃ	೧೦೯೩	ಪುರಾತನಃ	೧೦೯೩
ಪುರಾವೃತ್ತಂ	೧೬೦	ಪುರೀ	೩೦೦
ಪುರೀತತ್	೪೩೭	ಪುರೀಷಂ	೪೩೯
ಪುರು	೧೦೮೦	ಪುರುಭೂಃ	೧೦೮೦
ಪುರುಷಃ	೧೩೭ ೭೬೨	ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ	೨೧
ಪುರುಹರಿ	೧೦೮೦	ಪುರುಹೂಃ	೧೦೮೦
ಪುರುಹೂತಃ	೪೧	ಪುರೋಗಃ	೬೪೦
ಪುರೋಗಮಃ	೬೪೧	ಪುರೋಗಾಮೀ	೬೪೧
ಪುರೋಧಾಃ	೫೭೩	ಪುರೋಹಿತಃ	೫೭೩
ಪುರೋಭಾಗೀ	೧೦೬೩	ಪುಲ್ಕಸಃ	೮೧೯
ಪುಲಾಕಃ	೧೧೭೬	ಪುಲಿನಂ	೨೪೫
ಪುಲಿಂದಃ	೮೧೯	ಪುಲೋಮಜಾ	೪೫
ಪುಷ್ಕರಂ	೨೭೭ ೭೨	ಪುಷ್ಕರಿಣೀ	೨೬೪
	೨೩೯ ೯೯೧ ೧೩೫೮	ಪುಷ್ಕರಾಹ್ವಃ	೩೪೯
ಪುಷ್ಕಲಃ	೧೦೭೫	ಪುಷ್ಟಂ	೧೧೧೩
ಪುಷ್ಪಂ	೩೯೨ ೮೬೩ ೧೧೧೩	ಪುಷ್ಪಕಂ (ಪಾ)	೭೦
ಪುಷ್ಪಕೇತುಃ	೭೯೦	ಪುಷ್ಪದಂತಃ	೭೭
ಪುಷ್ಪವಂತೌ (ದಂತೌ)	೧೧೯	ಪುಷ್ಪಧನ್ವಾ	೨೬
ಪುಷ್ಪಫಲಃ	೮೬೭	ಪುಷ್ಪರಸಃ	೮೬೩
ಪುಷ್ಪಲಿಟ್	೩೫೭	ಪುಷ್ಪವತೀ	೩೯೧
ಪುಷ್ಪಸಮಯಃ	೧೨೮	ಪುಷ್ಯಂ	೯೬
ಪುಷ್ಯರಥಃ	೬೨೦	ಪುಷಿತಂ	೧೧೧೩
ಪುಸ್ತಂ	೮೨೭	ಪುಳಿಂದಃ	೮೧೯
ಪ್ರುಷ್ಟಃ (ಪ್ಲು)	೧೧೧೫	ಪ್ಲುತಂ	೬೧೭
ಪೂಃ	೩೦೦	ಪೂಗಃ	೧೦೧೫ ೧೧೯೨
ಪೂಜ್ಯಃ	೧೦೨೧	ಪೂಜಾ	೫೪೫
ಪೂಜಿತಃ	೧೧೧೪	ಪೂರ್ಣಂ	೧೦೮೨
ಪೂರ್ಣಃ	೧೧೧೫	ಪೂರ್ಣಕುಂಭಃ	೬೦೧
ಪೂರ್ಣಮಾಸಃ	೫೫೮	ಪೂರ್ಣಿಮಾ	೧೧೬

ಪೂತಂ	೨೧೧ ೧೦೨೭	ಪೂತಂ	೫೫೫
ಪೂತನಾ	೯೦	ಪೂರ್ತಂ	೫೩೮
ಪೂತಿಕಃ	೮೯೪	ಪೂತಿಕರಜಃ	೮೯೪
ಪೂತಿಕಾಷ್ಠಂ	೯೦೦ ೯೦೬	ಪೂತಿಗಂಧಃ	೧೫೧
ಪೂತಿದಾರು	೮೯೯	ಪೂತಿಫಲೀ	೯೪೭
ಪೂಕಃ	೨೩೬	ಪೂರಣೀ	೮೯೭
ಪೂರ್ವಃ	೧೩೦೬	ಪೂರ್ವದೇವಾಃ	೧೭
ಪೂರಿತಃ	೧೧೧೫	ಪೂರುಷಃ	೨೨೭
ಪೂರ್ವೇದ್ಯುಃ	೧೪೪೯	ಪೂರ್ವಜಃ	೪೧೪
ಪೂರ್ವಪರ್ವತಃ	೩೭೧	ಪೂಷಾ	೧೦೩
ಪೇಚಕಃ	೩೪೭ ೧೧೨೨	ಪೇಟಕಃ	೮೭೮
ಪೇಟಾ	೮೭೮	ಪೇಡಾ	೮೭೮
ಪೇಲವಂ	೧೦೮೭	ಪೇಶಲಃ	೮೧೮ ೧೩೨೨
ಪೇಶೀ	೩೬೫	ಪೇಶೀಕೋಶಃ	೩೬೫
ಪ್ರೇಂಖಾ	೬೭೧	ಪ್ರೇಂಖಿತಃ	೧೧೦೩
ಪ್ರೇತಃ	೬೮೫ ೧೭೩೭	ಪ್ರೇತ್ಯ	೧೪೩೬
ಪ್ರೇತಾ	೭೩೪	ಪ್ರೇಮ (ಮಾ)	೭೧೦
ಪ್ರೇಷ್ಯಃ	೮೧೬	ಪ್ರೇಷ್ಠಂ	೧೧೭೮
ಪ್ರೇಕ್ಷಾ	೧೪೦ ೧೩೯೬	ಪೈಠರಂ	೨೩೩
ಪೈತ್ರಂ	೫೬೭	ಪೈತೃಷ್ವಸ್ತ್ರೀಯಃ (ಸೇಯಃ)	೩೯೬
ಪ್ರೈಷಃ	೧೩೯೧	ಪೋಗಂಡಃ	೪೧೨
ಪೋಟಗಲಃ	೧೦೦೮	ಪೋಟಾ	೩೮೬
ಪೋತಃ	೭೫೦ ೩೬೬ ೧೭೩೭	ಪೋತವಣಿಕ್	೭೪೮
ಪೋತವಾಹಾಃ	೭೪೮	ಪೋತ್ರಂ	೧೩೫೭
ಪೋತ್ರೀ	೩೭೯	ಪೋತಾಧಾನಂ	೭೫೫
ಪ್ರೋಥಂ	೬೧೨	ಪ್ರೋಷ್ಠಃ (ಪ್ಲೋಷ್ಠಃ)	೧೧೩೮
ಪ್ರೋಷ್ಠೀ	೭೫೫	ಪ್ರೋಷ್ಠಪದಾ	೯೬
ಪ್ರೋಕ್ಷಣಂ	೫೩೬	ಪ್ರೋಕ್ಷಿತಃ	೫೩೨
ಪೌಂಡರ್ಯಂ	೯೨೩	ಪೌರ್ಣಮಾಸಃ	೫೫೮
ಪೌರ್ಣಮಾಸೀ	೧೧೬	ಪೌತವಂ	೨೨೭
ಪೌತ್ರೀ	೪೦೦	ಪೌರಂ	೧೦೧೭
ಪೌರಸ್ತ್ಯಃ	೧೦೯೨	ಪೌರುಷಂ	೪೫೮ ೧೩೯೪

ಪಾರೋಗವಃ	೨೧೫	ಪೌಲಸ್ತ್ಯಃ	೬೯
ಪೌಷಃ	೧೭೪	ಪೌಷ್ಕರಂ	೯೯೧
ಪೌಷ್ಟಿಕಂ	೨೮೦	ಪೌಷೀ	೧೭೩
ಪೌಲಿ (ಳಿಃ)	೨೩೫	ಪ್ರೌಢಂ	೧೦೯೩
ಪ್ರೌಷ್ಠಪದಃ	೧೭೬	ಪ್ರೌಷ್ಠಪದಾ	೯೬

— ಫ —

ಫಟ್	೧೪೪೨	ಫಣಾ	೭೭೯
ಫಣಿಜ್ಜಕಃ	೯೭೫	ಫಣೀ	೭೭೮
ಫಲಂ	೬೫೯ ೨೦೧ ೧೩೨೩	ಫಲಕಃ	೬೫೯
ಫಲಕಪಾಣಿಃ	೬೩೯	ಫಲಪೂರಃ	೯೭೫
ಫಲವಾನ್	೮೫೭	ಫಲಾಧ್ಯಕ್ಷಃ	೮೯೧
ಫಲಿನಃ	೮೫೭	ಫಲಿನೀ	೯೦೧ ೯೮೭
ಫಲೀ	೯೦೧ ೯೮೭	ಫಲ್ಗು	೧೦೨೩
ಫಲ್ಗುಃ	೯೦೨	ಫಲೇಗ್ರಹಿಃ	೮೫೭
ಫಲೇರುಹಾ	೯೦೦	ಫಾಂಟಂ	೧೧೧೧
ಫಾಟ್	೧೪೩೪	ಫಾಣಿತಂ	೨೩೧
ಫಾಲಂ	೪೮೭	ಫಾಲಃ	೨೦೧
ಫಾಲ್ಗುನಃ	೧೭೪	ಫಾಲ್ಗುನಿಕಃ	೧೭೫
ಫ್ಸಾತಂ	೧೧೭೨	ಫುಲ್ಲಃ	೮೫೪
ಫೇನಃ	೨೬೯	ಫೇಲಾ	೨೪೪
ಫೇನಿಲಂ	೮೮೭	ಫೇನಿಲಃ	೮೨೨
ಫೇರವಃ	೩೩೭	ಫೇರುಃ	೩೩೭

ಬ

ಬಂದೀ	೬೮೭	ಬಂಧಕೀ	೩೮೧
ಬಂಧನಂ	೫೬೫ ೧೧೪೩	ಬಂಧನಾಲಯಃ	೬೮೨
ಬಂಧನೀ (ಪಾ)	೨೬೧	ಬಂಧಸ್ತಂಭಃ	೬೦೯
ಬಂಧುಃ	೪೦೫	ಬಂಧುಜೀವಕಃ	೯೧೯
ಬಂಧುತಾ	೪೦೬	ಬಂಧುರಂ	೧೦೮೬
ಬಂಧುಲಃ	೩೯೨	ಬಂಧೂಕಃ	೯೧೯
ಬಂಧೂಕಪುಷ್ಪಃ	೮೯೦	ಬಂಭರಃ	೩೫೨

ಬಂಹಿಷ್ಠಃ	೧೧೭೮	ಬಕಃ	೩೪೯ ೯೭೨
ಬರ್ಕರಃ (ವ)	೮೭೭	ಬಡಬಾ	೬೧೫
ಬಡಬಾನಲಃ	೫೬	ಬಡಿಶಂ	೭೫೩
ಬತ	೧೪೧೫	ಬದರಂ	೮೮೩
ಬದರಾ	೯೬೭ ೯೯೨	ಬದರೀ	೮೮೭
ಬದ್ಧಂ	೧೧೧೧	ಬದ್ಧಃ	೧೦೫೮
ಬಧಿರಃ	೪೧೯	ಬರ್ಬರಃ	೮೭೭ ೯೩೬
ಬರ್ಬರಾ	೯೮೫	ಬಭ್ರುಃ	೧೦೬೨
ಬಲಂ	೬೨೦ ೧೩೬೨	ಬಲಃ	೭೪
ಬಲದೇವಃ	೭೩	ಬಲಭದ್ರಃ	೭೪
ಬಲಭದ್ರಿಕಾ	೯೬೬	ಬಲವತ್	೧೩೪೭
ಬಲವಾನ್	೪೧೫	ಬಲವಿನ್ಯಾಸಃ	೬೪೨
ಬಲ್ಪಜಾಃ	೧೦೦೯	ಬಲಾ	೯೫೩
ಬಲಾಕಾ	೩೫೭	ಬಲಾತ್ಕಾರಃ	೬೨೨
ಬಲಾರಾತಿಃ	೪೩	ಬಲಾಹಕಃ	೮೦
ಬಲಿಃ	೫೭೪ ೫೯೫ ೧೩೬೨	ಬಲಿಧ್ವಂಸೀ	೭೧
ಬಲಿಪುಷ್ಟಃ	೩೪೬	ಬಲಿಭುಕ್	೩೪೨
ಬಲಿಸದ್ಮ	೭೭೧	ಬಲೀವರ್ದಃ	೨೪೨
ಬಷ್ಕಯಿಣೀ	೨೫೮	ಬಸ್ತಃ	೨೬೩
ಬಸ್ತಕಂ (ವಸುಕಂ)	೨೩೦	ಬರ್ಹಂ	೩೫೯ ೧೪೦೨
ಬರ್ಹಪುಷ್ಪಂ (ಪಾ)	೯೨೮	ಬಹಿಃ (ದ್ವಾರಂ)	೩೦೧ ೧೪೪೫
ಬರ್ಹಿಃ	೫೪	ಬರ್ಹಿಣಃ	೩೫೮
ಬರ್ಹಿಪುಷ್ಪಂ (ಪಾ)	೯೨೮	ಬರ್ಹಿರ್ಮುಖಾ	೯
ಬರ್ಹಿಶುಷ್ಮಾ	೫೪	ಬರ್ಹಿಷ್ಠಂ	೯೬೮
ಬರ್ಹೀ	೩೫೮	ಬಹು	೧೦೨೯
ಬಹುತರಃ	೧೦೩೩	ಬಹುಗರ್ಹ್ಯವಾಕ್	೧೦೫೭
ಬಹುಪ್ರದಃ	೧೦೭೭	ಬಹುಪಾತ್	೮೬೮
ಬಹುರೂಪಃ	೪೯೯	ಬಹುಲಾ (ಲಂ)	೧೦೨೯
ಬಹುವಾರಕಃ	೮೮೦	ಬಹುವಿಧಃ	೧೧೧೦
ಬಹುಸುತಾ	೯೪೬	ಬಹುಸೂತಿಃ	೨೫೮
ಬಹುಳಂ	೧೦೨೯	ಬಹುಳಾ	೧೩೨೧
ಬಹುಳೀಕೃತಂ	೨೧೧	ಬ್ರಧ್ನಃ	೧೦೭

ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ	೫೧೪	ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಃ	೮೮೨
ಬ್ರಹ್ಮತ್ವಂ	೫೬೭	ಬ್ರಹ್ಮದರ್ಭಾ	೯೯೦
ಬ್ರಹ್ಮದಾರು	೮೮೩	ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರಃ	೭೩೧
ಬ್ರಹ್ಮಬಂಧುಃ	೧೭೨೬	ಬ್ರಹ್ಮಬಿಂದುಃ	೫೪೯
ಬ್ರಹ್ಮಭೂಯಂ	೫೬೭	ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಚಸಂ	೫೪೯
ಬ್ರಹ್ಮಸಾಯುಜ್ಯಂ	೫೬೭	ಬ್ರಹ್ಮಸೂಃ	೭೨
ಬ್ರಹ್ಮಾ	೧೬ ೧೭೮೨	ಬ್ರಹ್ಮಾಂಜಲಿಃ	೫೪೯
ಬ್ರಹ್ಮಾಸನಂ	೫೫೦	ಬ್ರಾಹ್ಮೀ	೧೫೨
ಬೃಂದಂ	೩೬೮	ಬೃಂದಾರಕಃ	೧೧೮೨
ಬೃಂದಾರಕಾಃ	೯	ಬೃಂದಿಷ್ಠಂ	೧೧೭೯
ಬೃಂಹಿತಂ	೬೨೬	ಬೃಹತ್	೧೦೨೨
ಬೃಹತಿಕಾ	೪೮೮	ಬೃಹತೀ	೯೩೯೧ ೭೪೨
ಬೃಹತ್ಕುಕ್ಷಿಃ	೪೧೫	ಬೃಹದ್ಭಾನುಃ	೫೪
ಬೃಹಸ್ಪತಿಃ	೯೮	ಬಾಂಧಕಿನೇಯಃ	೩೯೨
ಬಾಂಧವಃ	೪೦೫	ಬಾಡಬಂ	೬೧೫
ಬಾಡಬಃ	೫೬ ೫೧೪	ಬಾಡವ್ಯಂ	೧೧೨೦
ಬಾಢಂ	೬೨ ೧೧೭೮ ೧೭೧೬	ಬಾಣಃ	೬೫೫ ೧೭೧೨
ಬಾಣಾ	೯೭೦	ಬಾದರಂ	೪೮೭
ಬಾಧಾ	೭೭೫	ಬಾಲಂ	೯೬೮
ಬಾಲಃ	೪೧೩ ೧೩೨೨	ಬಾಲತನಯಃ	೮೯೫
ಬಾಲತೃಣಂ	೧೦೧೩	ಬಾಲಮೂಷಿಕಾ	೩೩೯
ಬಾಲ್ಯಂ	೪೧೦	ಬಾಲಿಶಃ	೧೦೬೪ ೧೩೮೯
ಬಾಲೇಯಃ	೨೬೫	ಬಾಲೇಯಶಾಕಃ	೯೨೬
ಬಾಷ್ಪಃ	೧೩೦೩	ಬಾಷ್ಪಿಕಾ	೨೭೮
ಬಾರ್ಹತಂ	೮೬೫	ಬಾಹ್ಲಿಕಂ (ಪಾ)	೪೯೫
ಬಾಹ್ಲಿಕಃ	೬೧೩	ಬಾಹ್ಲೀಕಂ	೪೯೫ ೨೭೮
ಬಾಹುಃ	೪೫೧	ಬಾಹುಜಃ	೫೬೯
ಬಾಹುದಾ	೭೬೯	ಬಾಹುಮೂಲಂ	೪೫೦
ಬಾಹುಲಃ	೧೭೨	ಬಾಹುತೇಯಃ	೪೦
ಬ್ರಾಹ್ಮಂ	೫೬೭	ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ	೫೧೫
ಬ್ರಾಹ್ಮಣಯಷ್ಟಿಕಾ	೯೩೫	ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಂ	೧೧೨೦
ಬಾಹ್ಮಣೀ	೯೩೫	ಬ್ರಾಹ್ಮೀ	೩೫ ೧೫೬ ೯೮೩

ಬಿಂದುಃ	೨೪೧	ಬಿಂಬಃ	೮೯
ಬಿಂಬಿಕಾ	೯೮೫	ಬಿಡಂ	೭೩೧
ಬಿಡಾಲಃ	೩೩೩	ಬಿಡೌಜಾಃ	೪೧
ಬಿಬ್ಬೋಕಃ	೨೧೪	ಬಿಭೀತಕಃ	೯೦೪
ಬಿಲಂ	೨೨೨	ಬಿಲ್ವಃ	೮೭೮
ಬಿಲೇಶಯಃ	೨೨೮	ಬಿಸಂ	೨೭೯
ಬಿಸಕಂಠಿಕಾ	೧೫೨	ಬಿಸಪ್ರಸೂನಂ	೨೭೭
ಬಿಸ್ತಃ	೭೭೪	ಬಿಸಿನೀ	೨೭೪
ಬೀಜಂ	೪೩೩	ಬೀಜಕೋಶಃ	೨೭೯
ಬೀಜಪೂರಃ	೯೨೪	ಬೀಜ್ಯಃ	೫೧೩
ಬೀಜಾಕೃತಂ	೬೯೬	ಬೀಭತ್ಸಂ	೨೦೨
ಬೀಭತ್ಸಃ	೨೦೦	ಬುಕ್ಕಃ (ಕಃ) ಪಾ	೯೨೭
ಬುಕ್ಕಾ	೪೩೫	ಬುಧಃ	೧೦೦ ೫೧೫
ಬುದ್ಧಂ	೧೧೨೪	ಬುದ್ಧಃ	೧೩ ೧೨೭೩
ಬುಧ್ನಃ	೮೫೮	ಬುಃಧಿತಂ	೧೧೨೪
ಬುದ್ಧಿಃ	೧೪೦	ಬುಭುಕ್ಷಾ	೭೪೨
ಬುಭುಕ್ಷಿತಃ	೧೦೩೬	ಬುಸಂ	೭೧೦
ಬ್ರುಸೀ	೫೫೬	ಬೋಧಕರಃ	೬೬೫
ಬೋಧಿದ್ರುಮಃ	೮೬೬	ಬೋಲಃ	೭೯೨
ಭಂ	೬೫	ಭಂಗಃ	೨೪೦
ಭಂಗ್ಯಂ	೬೯೫	ಭಂಗಾ	೭೦೮
ಭಂಜಿಕಾ (ಪಾ)	೯೩೫	ಭಂಟಾಕೀ	೯೬೦
ಭಂಡೀಲಃ	೯೦೯	ಭಂಡೀರಃ	೯೦೯
ಭಂಡೀರೀ	೯೩೭		
ಭಕ್ತಂ	೭೩೬	ಭಗಂದರಃ	೪೨೭
ಭಗಃ (ಗಂ)	೪೪೭ ೧೯೮	ಭಗವಾನ್	೧೩
ಭರ್ಗಃ	೩೩	ಭಗಿನೀ	೪೦೦
ಭಜಮಾನಂ	೫೯೩	ಭಟಃ	೬೨೯
ಭಟ್ಟಾರಕಃ	೧೯೬	ಭಟಿತ್ರಂ	೭೩೩
ಭಟ್ಟಿನೀ	೧೯೬	ಭಣಿರ್ಜಕಃ (ಪಾ)	
ಭರ್ತ್ಸನಂ	೧೭೧	ಭರ್ತೃದಾರಕಃ	೧೯೫
ಭರ್ತಾ	೪೦೬ ೧೨೩೧	ಭದ್ರಂ	೧೩೫

ಭದ್ರಃ	೭೪೭ ೭೫೪	ಭದ್ರಕುಂಭಃ	೬೦೧
ಭದ್ರದಾರು	೮೯೯	ಭದ್ರಪರ್ಣೀ	೮೮೨
ಭದ್ರಬಲಾ	೯೯೯	ಭದ್ರಮುಸ್ತಕಃ	೧೦೦೬
ಭದ್ರಯವಂ	೯೧೩	ಭದ್ರಶ್ರೀಃ	೫೦೨
ಭದ್ರಾಕರಣಂ	೫೬೦	ಭದ್ರಾಸನಂ	೬೦೦
ಭಯಂ	೨೦೪	ಭಯಂಕರಂ	೨೦೩
ಭಯದ್ರುತಃ	೧೦೫೯	ಭಯಾನಕಂ	೨೧೩
ಭಯಾನಕಃ	೨೦೦	ಭರಃ	೬೬
ಭರತಃ	೮೧೧	ಭರಣಂ	೮೩೭
ಭರ್ಮ್ಯಃ	೮೩೭	ಬರಣ್ಯಂ	೮೩೭
ಭರಣ್ಯಾಭುಕ್	೧೦೩೫	ಭರದ್ವಾಜಃ	೩೪೨
ಭರ್ತೃದಾರಿಕಾ	೧೯೬	ಭರ್ಮ್ಯಃ	೭೮೨
ಭಲ್ಲಃ	೩೩೧	ಭಲ್ಲಾತಕೀ	೮೮೮
ಭಲ್ಲೂಕಃ	೩೩೦	ಭವಃ	೩೪ ೧೩೬೮
ಭವತು		ಭವನಂ	೩೦೪
ಭವ್ಯಂ	೦೩೫	ಭವಾನೀ	೩೭
ಭವಿಕಂ (ವು)	೧೩೪	ಭವಿತಾ	೧೦೪೬
ಭವಿಷ್ಣುಃ	೧೦೪೬	ಭಷಕಃ	೮೨೧
ಭಸ್ಮಗಂಧಿನೀ	೯೬೬	ಭಸ್ಮಗರ್ಭಾ	೯೦೯
ಭಸ್ತ್ರಾ	೮೩೨	ಭಕ್ಷಕಃ	೧೦೩೭
ಭಕ್ಷಣಂ	೮೩೯	ಭಕ್ಷ್ಯಕಾರಃ	೭೧೬
ಭಕ್ಷಿತಂ	೧೧೨೭	ಭ್ರಂಶಃ	೫೯೨
ಭ್ರಕುಂಸಃ	೧೯೪	ಭ್ರಕುಟಿಃ	೨೧೯
ಭ್ರಮಃ	೧೪೩ ೧೧೩೮	ಭ್ರಮರಕಃ	೪೬೭
ಭ್ರಮರಃ	೩೫೭	ಭ್ರಮಾಃ	೨೪೩
ಭ್ರಮಿಃ	೧೧೩೮	ಭ್ರಷ್ಟಂ	೧೧೨೦
ಭೃಂಗಂ	೯೮೦	ಭೃಂಗಃ	೩೪೩ ೩೫೭
ಭೃಂಗರಾಜಃ	೯೯೭	ಭೃಂಗಾರಃ	೬೦೧
ಭೃಂಗಾರೀ	೩೫೫	ಭೃಗುಃ	೩೨೩
ಭೃತ್ಯಃ	೮೧೬	ಭೃತಕಃ	೮೧೩
ಭೃತ್ಯಾ (ತಿಃ)	೮೩೭	ಭೃತಿಭುಕ್	೮೧೩
ಭೃಶಂ	೬೬	ಭಾಂಡಂ	೭೨೧ ೧೨೧೬

ಭಾಂಡೀ	೯೩೨	ಭಾಃ	೧೦೨
ಭಾಗ್ಯಂ	೧೩೬ ೧೩೭೨	ಭಾಗಃ	೨೨೨
ಭಾಗಧೇಯಂ	೧೩೬	ಭಾಗಧೇಯಃ	೫೯೫
ಭಾರ್ಗವಃ	೯೯	ಭಾರ್ಗವೀ	೧೦೦೪
ಭಾಗಿನೇಯಃ	೪೦೩	ಭಾಗೀರಥೀ	೭೬೮
ಭಾರ್ಗೀ	೯೩೫	ಭಾಜನಂ	೨೭೧
ಭಾದ್ರಃ	೧೭೬	ಭಾದ್ರಪದಃ	೧೭೬
ಭಾದ್ರಪದಾ	೯೬	ಭಾನುಃ	೧೦೨ ೧೦೫ ೧೭೬೨
ಭಾಮಿನೀ	೩೨೫	ಭಾರಃ	೨೨೪
ಭಾರತಃ	೮೧೧	ಭಾರತವರ್ಷಂ	೭೮೨
ಭಾರತೀ	೧೫೨	ಭಾರದ್ವಾಜೀ	೯೬೭
ಭಾರಯಷ್ಟಿಃ	೮೭೯	ಭಾರವಾಹಃ	೮೧೪
ಭಾರ್ಯಾ	೩೨೨	ಭಾರ್ಯಾಪತೀ	೪೦೯
ಭಾರಿಕಃ	೮೧೪	ಭಾವಃ	೭೦೪ ೧೩೨೯
ಭಾವಿತಂ	೫೦೫ ೨೩೪ ೧೧೭೧	ಭಾವುಕಂ	೧೩೫
ಭಾಷಾ	೧೫೨	ಭಾಷಿತಂ	೧೫೨
ಭಾಸ್ವರಾ	೧೦	ಭಾಸ್ಕರಃ	೧೦೭
ಭಾಸ್ವಾನ್	೧೦೩	ಭ್ರಾಂತಿಃ	೧೪೩
ಭ್ರಾಜಿಷ್ಣುಃ	೪೨೭	ಭ್ರಾತೃಜಃ	೪೦೨
ಭ್ರಾತೃಜಾಯಾ	೪೦೧	ಭ್ರಾತೃವ್ಯಃ	೧೩೧೮
ಭ್ರಾತಾ	೪೦೨	ಭ್ರಾತ್ರೀಯಃ	೪೦೨
ಭ್ರಾಷ್ಟ್ರ	೨೧೮	ಭಿಂಡೀರಃ (ಪಾ)	೨೯೭
ಭಿಂಡಿಪಾಲಃ	೬೬೦	ಭಿತ್ತಂ	೮೬
ಭಿತ್ತಿಃ	೩೦೩	ಭಿದುರಂ	೪೨
ಭಿದಾ	೧೧೩೪	ಭಿನ್ನಃ	೧೧೧೨
ಭಿಷಕ್	೪೭೮	ಭಿಸ್ಸಟಾ	೨೩೨
ಭಿಸ್ಸಾ	೨೩೬	ಭಿಕ್ಷಾ	೧೧೩೫ ೧೩೯೬
ಭಿಕ್ಷಾಕದಂಬಕಂ	೫೫೨	ಭಿಕ್ಷುಃ	೫೧೪
ಭೀಃ ಭೀತಿಃ	೭೦೪	ಭೀಭತ್ಸಂ (ಃ)	೭೦೦ ೭೦೭ ೧೪೦೫
ಭೀಮಂ	೭೦೩	ಭೀಮಃ	೩೪
ಭೀರುಃ (ರೂಃ)	೩೨೪ ೯೪೬ ೧೦೪೩	ಭೀರುಕಃ (ಲುಕಃ)	

ಭೀರುಪತ್ರೀ ೯೪೭
ಭೀಷಣಂ ೨೦೩
ಭೀಷ್ಮಂ ೨೦೩
ಭೀಷ್ಮಸೂಃ ೨೬೮
ಭುಕ್ತಂ ೧೧೨೭
ಭುಗ್ನಂ ೧೦೮೮ ೧೧೦೭
ಭುಜಂಗಃ ೨೨೭
ಭುಜಂಗಭುಕ್ ೩೫೮
ಭುಜಂಗಮಃ ೨೨೬
ಭುಜಂಗಾಕ್ಷೀ ೯೬೧
ಭುಜಃ ೪೫೧
ಭುಜಗಃ ೨೨೭
ಭುಜಶಿರಃ ೪೪೯
ಭುಜಾಂತರಂ ೪೪೮
ಭುಜಿಷ್ಯಃ ೮೧೬
ಭುವನಂ ೨೩೮ ೨೩೭
ಭ್ರುಕುಂಸಃ (ಭ್ರೂ) ೧೯೪
ಭ್ರುಕುಟಿಃ (ಭ್ರೂ) ೨೧೯
ಭೂಃ ೨೮೨
ಭೂರ್ಜಃ ೮೯೨
ಭೂತಂ ೧೨೫೦
ಭೂತಃ ೧೧
ಭೂತಕೇಶಃ ೭೯೮
ಭೂತವೇಶೀ ೯೧೭
ಭೂತಾತ್ಮಾ ೧೨೭೮
ಭೂತಾವಾಸಃ ೯೦೪
ಭೂತಿಃ ೧೨೪೧
ಭೂತಿಕಂ ೧೧೭೯
ಭೂತೇಶಃ ೩೧
ಭೂದಾರಃ ೩೨೯
ಭೂದೇವಃ ೫೧೪
ಭೂನಿಂಬಃ ೯೮೯
ಭೂಪಃ ೫೭೦
ಭೂಪದೀ ೯೧೬
ಭೂಭೃತ್ ೧೨೩೩
ಭೂಮಿಃ ೨೮೨
ಭೂಮಿಜಂಬುಕಾ ೮೮೪ ೯೬೪
ಭೂಮಿಸ್ಪೃಕ್ ೬೮೯
ಭೂಯಃ ೧೦೮೦
ಭೂಯಿಷ್ಠಂ ೧೦೮೦
ಭೂರ್ ೨೮೨
ಭೂರೀ ೧೦೮೦ ೧೩೫೪
ಭೂರಿಫೇನಾ ೯೮೯
ಭೂರಿಮಾಯಃ (ಯುಃ) ೩೩೨
ಭೂರುಂಡೀ ೯೧೫
ಭೂಷಣಂ ೪೭೨
ಭೂಷಿತಃ ೪೭೧
ಭೂಷ್ಣುಃ ೧೦೪೯
ಭೂಸ್ತೃಣಂ ೧೦೧೩
ಭ್ರೂಃ ೪೬೩
ಭ್ರೂಕುಂಸಃ ೧೯೪
ಭ್ರೂಕುಟಿಃ ೨೧೯
ಭ್ರೂಣಃ ೪೧೦ ೧೨೧೭
ಭೇಕಃ ೨೬೦
ಭೇಕಿಃ ೨೬೧
ಭೇದಃ ೫೮೯
ಭೇದಿತಃ ೧೧೧೭
ಭೇರೀ ೧೮೯
ಭೇಷಜಂ ೪೨೧
ಭೇಷಃ ೫೯೨
ಭಾರಃ ೭೭೪
ಭಾರತಃ ೮೧೧

ಭೈರವಂ	೭೦೭	ಭೈಷಜ್ಯಂ	೪೭೧
ಭೈಕ್ಷಂ	೫೫೨	ಭೋ ಭೋಃ	೧೪೩೪
ಭೋಗಃ	೧೧೯೪	ಭೋಗವತೀ	೧೭೪೩
ಭೋಗಿನ್ಯಃ	೩೨೬	ಭೋಗೀ	೭೭೯
ಭೋಜನಂ	೨೪೩	ಭೌಮಃ	೯೯
ಭೌರಿಕಃ	೫೨೬	೫೨೬	

ಮ

ಮಂಗಳಂ	೧೩೫	ಮಂಗಳ್ಯಂ	೪೯೮
ಮಂಗಲ್ಯಕಃ	೨೦೫	ಮಂಚಃ	೫೦೯
ಮಂಜರೀ	೮೫೯	ಮಂಜಿಷ್ಠಾ	೯೩೪
ಮಂಜೀರಃ	೪೮೦	ಮಂಜು	೧೦೬೯
ಮಂಜುಲಂ	೧೦೬೯	ಮಂಜೂಷಾ	೮೭೮
ಮಂಡಂ	೨೩೨	ಮಂಡಃ	೭೩೨ ೮೯೨
ಮಂಡನಂ	೪೨೩	ಮಂಡನಃ	೧೦೪೫
ಮಂಡಪಃ	೩೦೮	ಮಂಡಲಂ	೨೯ ೮೯
ಮಂಡಲಕಂ	೪೭೫	ಮಂಡಲಾಗ್ರಃ	೬೫೮
ಮಂಡಲೇಶ್ವರಃ	೫೨೧	ಮಂಡಹಾರಕಃ	೮೦೯
ಮಂಡಿತಃ	೪೨೧	ಮಂಡೂಕಃ	೭೬೦
ಮಂಡೂಕಪರ್ಣಃ	೯೦೭	ಮಂಡೂರಂ	೨೮೬
ಮಂತ್ರಃ	೧೩೩೯	ಮಂತ್ರೀ	೫೨೩
ಮಂತುಃ	೫೯೫	ಮಂಥಃ	೨೬೧
ಮಂಥದಂಡಕಃ	೨೬೧	ಮಂಥನೀ	೨೬೭
ಮಂಥರಃ	೬೪೧	ಮಂಥಾನಃ	೨೬೧
ಮಂದಃ	೮೧೨ ೧೭೬೨	ಮಂದಗಾಮೀ	೬೪೧
ಮಂದ್ರಃ	೧೮೫	ಮಂದಾಕಿನೀ	೪೯
ಮಂದಾರಃ	೫೦ ೮೨೭ ೯೭೨	ಮಂದಾಕ್ಷಂ	೭೦೬
ಮಂದಿರಂ	೩೦೪ ೧೩೫೬	ಮಂದುರಾ	೩೦೬
ಮಂದೋಷ್ಣಂ	೧೦೮	ಮಂಕ್ಷು	೧೪೭೯
ಮಕರಂದಃ	೮೬೩	ಮಕರಃ	೭೫೨
ಮಕರಧ್ವಜಃ	೭೬	ಮರ್ಕಟಃ	೩೩೦
ಮರ್ಕಟಕಃ	೩೪೦	ಮರ್ಕಟೀ	೮೯೪ ೯೩೩

ಮಕುಟಂ (ಪಾ)	೪೭೩	ಮ (ಮು) ಕುರಃ	೫೧೧
ಮಕೂಲಕಃ	೯೯೦	ಮಖಃ	೫೨೪
ಮಗಧಃ	೬೬೬	ಮಘಃ (ಖಃ)	೫೨೪
ಮಘವಾ	೪೧	ಮಚರ್ಚಿಕಾ	೧೩೫
ಮಜ್ಜಾ	೮೫೮	ಮಠಃ	೩೦೭
ಮಡ್ಡುಃ	೧೯೧	ಮಣಿಃ	೭೮೧
ಮಣಿಕಂ (ಕಃ)	೭೧೯	ಮಣಿಕಂ	೧೭೯
ಮತಂಗಜಃ	೬೦೩	ಮತಲ್ಲಿಕಾ	೧೩೫
ಮತ್ರಃ	೬೦೪	ಮತ್ತಕಾಶಿನೀ	೩೭೫
ಮತ್ಸ್ನಃ	೩೭೨	ಮತ್ಸರಃ	೧೩೪೪
ಮತ್ಸ್ಯಂಡೀ	೭೩೧	ಮತ್ಸ್ಯಃ	೨೫೩
ಮತ್ಸ್ಯಧಾನೀ	೨೫೩	ಮತ್ಸ್ಯಪಿತ್ತಾ	೯೩೨
ಮತ್ಸ್ಯಬಂಧನಂ	೨೫೩	ಮತ್ಸ್ಯವೇಧನಂ	೨೫೩
ಮತ್ಸ್ಯಸಂಘಾತಃ	೨೫೫	ಮತ್ಸ್ಯಾಕ್ಷೀ	೯೮೩
ಮತಿಃ	೧೪೦	ಮಥಿತಂ	೭೪೧
ಮಥೀ	೭೬೨	ಮಧುಃ	೧೨೫
ಮದಃ	೬೧೫ ೧೧೪೧ ೧೨೬೪	ಮದಕಲಃ	೬೦೪
ಮದನಃ	೨೫ ೮೯೯ ೯೨೪	ಮದಸ್ಥಾನಂ	೮೩೯
ಮರ್ದನಂ	೧೧೫೧	ಮರ್ದಲಃ	೧೯೧
ಮದ್ಯಂ	೮೩೯	ಮದಿರಾ	೮೩೯
ಮದಿರಾಗೃಹಂ	೩೦೭	ಮದ್ಗುಃ	೩೬೨
ಮದ್ಗುರಃ	೨೫೯	ಮದೋತ್ಕಟಃ	೯೦೪
ಮಧ್ಯಃ	೪೫೦ ೧೩೩೩	ಮಧ್ಯಮಂ	೪೫೦
ಮಧ್ಯಮಃ	೧೮೪ ೨೮೮	ಮಧ್ಯಮಾ	೩೭೯ ೪೮೩
ಮಧ್ಯಾಹ್ನಃ	೧೧೨	ಮಧ್ವಾಸವಃ	೮೪೦
ಮಧು	೭೯೫ ೮೪೦ ೧೨೭೫	ಮಧುಃ	೧೨೫
ಮಧುಕಂ	೯೫೫	ಮಧುಕರಃ	೩೫೬
ಮಧುಕ್ರಮಃ	೮೩೯	ಮಧುದ್ರುಮಃ	೮೭೩
ಮಧುಪಃ	೩೫೯	ಮಧುಪರ್ಣಿಕಾ	೮೮೧ ೯೪೦
ಮಧುಪರ್ಣೀ	೯೨೯	ಮಧುಸ್ರವಾ	೯೮೮
ಮಧುಮಕ್ಷಿಕಾ	೩೫೪	ಮಧುಯಷ್ಟಿಕಾ	೯೫೫
ಮಧುರಃ	೧೪೮ ೧೮೯೩	ಮಧುಕರಃ	೯೮೮

ಮಧುರಸಾ	೯೨೯ ೯೫೩	ಮಧುರ	೯೯೮
ಮಧುರಿಕಾ	೯೫೧	ಮಧುರಿಪುಃ	೨೦
ಮಧುಲಿಟ್	೩೫೬	ಮಧುವ್ರತಃ	೩೫೬
ಮಧುವಾರಃ	೮೩೯	ಮಧುಶಿಗ್ರುಃ	೮೭೭
ಮಧುಶ್ರೇಣೀ	೯೯೦	ಮಧುಷ್ಠೀವಃ (ಲಃ)	೮೭೪
ಮಧೂಕಃ (ಕಂ)	೯೫೫	ಮಧೂಚ್ಛಿಷ್ಟಂ	೭೯೫
ಮಧೂಲಕಃ	೮೭೪	ಮಧೂಲಿಕಾ	೮೭೪ ೯೩೦
ಮನಃ	೧೩೯	ಮನಶ್ಶಿಲಾ	೩೨೭ ೭೯೫
ಮನಸ್ಕಾರಃ	೧೪೧	ಮನಸಿಜಃ	೨೬
ಮನ್ಮಥಃ	೮೬೬	ಮನ್ವಂತರಂ	೧೩೨
ಮನಾಕ್	೧೪೩೬	ಮನ್ಯಾ	೪೩೬
ಮನಿತಂ	೧೧೨೪	ಮನೀಷಾ	೧೪೦
ಮನೀಷೀ	೫೧೬	ಮನುಜಃ	೭೭೨
ಮನುಷ್ಯ	೭೭೨	ಮನುಷ್ಯಧರ್ಮಾ	೬೮
ಮನ್ಯುಃ	೨೦೮ ೧೩೨೫	ಮನೋಗುಪ್ತಾ	೭೯೫
ಮನೋಜವಃ	೧೦೩೦	ಮನೋಜವಸಃ	೧೦೩೦
ಮನೋಜವಾಃ	೧೦೩೦	ಮನೋಜ್ಞಂ	೧೦೬೯
ಮನೋರಥಃ	೨೧೦	ಮನೋಹತಃ	೧೦೫೮
ಮನೋಹರಂ	೧೦೬೯	ಮನೋಹ್ವಾ	೭೯೫
ಮಪುಷ್ಟಕಃ (ಮಯುಷ್ಟಿಕಃ)	೭೦೫	ಮರ್ಮರಃ	೧೮೧
ಮರ್ಮಸ್ಪೃಕ್	೧೧೦೦	ಮಯಃ	೭೬೨
ಮಯುಃ	೭೧	ಮಯೂಖಃ	೧೦೬ ೧೧೯೦
ಮಯೂರಃ	೩೫೮ ೯೫೭	ಮಯೂರಕಂ	೭೮೮
ಮಯೂರಕಃ	೯೩೪	ಮರಕತಂ	೭೭೯
ಮರಣಂ	೬೮೪	ಮರ್ತ್ಯ	೭೭೨
ಮರ್ಯಾದಾ	೫೯೪	ಮರಿಚಂ	೭೨೪
ಮರೀಚಂ	೭೨೪	ಮರೀಚಿಃ	೧೦೧ ೧೦೭
ಮರೀಚಿಕಾ	೧೦೯	ಮರುಃ	೨೮೬ ೧೩೩೫
ಮರುತ್	೬೨ ೭೬ ೧೨೩೧	ಮರುತ್ವಾನ್	೪೧
ಮರುನ್ಮಾಲಾ	೯೭೯	ಮರುವಕಃ	೮೯೮ ೯೨೫
ಮಲಂ (ಲಃ)	೪೩೬ ೧೩೬೯	ಮಲದೂಷಿತಂ	೧೦೭೧
ಮಲಪೂಃ	೯೦೨	ಮಲಿಮ್ಲುಚಃ	೮೨೪

ಮಲಯಜಃ ೫೦೭
ಮಲಿನೀ ೩೯೧
ಮಲ್ಲಿಕಾ ೯೫೧
ಮಲೀಮಸಂ ೧೦೨೧
ಮಸ್ಕರೀ ೫೫೭
ಮಸೃಣಂ ೨೩೪
ಮಸ್ತಿಷ್ಕಂ ೪೩೬
ಮಸ್ತು ೨೪೭
ಮಸೂರವಿದಳಾ
(ಮಯೂರವಿದಳಾ) ೯೫೫
ಮಹತೀ ೧೭೪೧
ಮಹಾಕಂದಃ ೯೯೪
ಮಹಾಜಾಲೀ ೯೬೩
ಮಹಾಧನಂ ೪೮೪
ಮಹಾರಜತಂ ೨೮೭
ಮಹಾರಣ್ಯಂ ೮೪೨
ಮಹಾರೌರವಃ ೭೩೩
ಮಹಾಶೂದ್ರೀ ೩೮೪
ಮಹಾನನಂ ೨೧೫
ಮಹಾಸಹಾ ೯೧೯ ೯೮೪
ಮಹಿಃ (ಹೀ) ೭೮೪
ಮಹಿಲಾಹ್ವಯಾ ೯೦೧
ಮಹಿಷೀ ೩೨೬
ಮಹೀ ೭೮೪
ಮಹೀರುಹಃ ೮೫೧
ಮಹೀಸುತಃ ೯೯
ಮಹೇಚ್ಛಃ ೧೦೧೬
ಮಹೇಶ್ವರಃ ೩೦
ಮಹೋತ್ಸಾಹಃ ೧೦೭೦
ಮಹೋಕ್ಷಃ ೨೪೯
ಮಕ್ಷಿಕಾ ೩೫೪

ಮಲಿನಂ ೧೦೨೧
ಮಲ್ಲಕಃ ೩೫೧
ಮಲ್ಲಿಕಾಕ್ಷಃ ೩೫೭
ಮಸ್ಕರಃ ೧೦೦೨
ಮಸ್ತಕಃ ೪೬೬
ಮಸಿಃ (ಪಾ) ೯೯೮
ಮಸುರಃ (ಪಾ) ೨೦೫
ಮಸೂರಃ ೨೦೫
ಮಹಃ ೭೭೧ ೧೪೦೭
ಮಹತ್ ೧೦೨೨ ೧೭೫೧
ಮಹಾಂಗಃ ೨೬೭
ಮಹಾಕುಲಃ ೫೧೩
ಮಹಾದೇವಃ ೩೭
ಮಹಾಮಾತ್ರಃ ೫೨
ಮಹಾರಜನಂ ೭೯೪
ಮಹಾರಾಜಿಕಾಃ ೧೦
ಮಹಾಶಯಃ ೧೦೧೯
ಮಹಾಶ್ವೇತಾ ೯೫೬
ಮಹಾಬಿಲಂ ೨೩
ಮಹಾಸೇನಃ ೩೯
ಮಹಿಕಾ (ಮಿಹಿಕಾ) ೯೭
ಮಹಿಷಃ ೩೩೧
ಮಹಿಳಾ ೩೨೩
ಮಹೀಧ್ರಃ ೩೭೦
ಮಹೀಲತಾ ೭೫೮
ಮಹೀಕ್ಷಿತ್ ೫೨೦
ಮಹೇರಣಾ ೯೨೦
ಮಹೋತ್ಪಲಂ ೭೨೬
ಮಹೋದ್ಯಮಃ ೧೦೭೦
ಮಹೌಷಧಂ ೨೭೬ ೯೪೬ ೯೯೪
ಮೃಗಃ ೩೩೫ ೧೧೫೯ ೧೧೯೭

ಮೃಗಣಾ ೧೧೫೯
ಮೃಗದಂಶಕಃ ೮೭೦
ಮೃಗನಾಭಿಃ ೫೦೦
ಮೃಗಮದಃ ೫೦೮
ಮೃಗಯುಃ ೮೭೦
ಮೃಗವ್ಯಂ ೮೭೭
ಮೃಗಶೀರ್ಷಂ ೯೨
ಮೃಗಾದನಃ ೩೭೮
ಮೃಗೇಂದ್ರಃ ೩೭೮
ಮೃದಃ ೩೧
ಮೃಣಾಳಂ ೭೨೯
ಮೃತಂ ೬೯೧
ಮೃತಸ್ನಾತಃ ೧೦೩೯
ಮೃತ್ಸಾ ೭೮೫
ಮೃತ್ತಿಕಾ ೭೮೫
ಮೃತ್ಯುಃ ೬೮೫
ಮೃದ್ವೀಕಾ ೯೫೩
ಮೃದು ೧೦೯೪
ಮೃದುಲಂ ೧೦೯೪
ಮೃಷ್ಟಂ ೧೦೨೭
ಮೃಷ್ಟಾರ್ಧಕಂ ೧೨೮
ಮಾಂಸಂ ೪೩೪
ಮಾಂಸಿಕಃ ೮೧೩
ಮಾರ್ಕವಃ ೯೬೨
ಮಾಕ್ಷ್ಯಂ (ದ್ಯಂ) ೯೫೬
ಮಾಗಧೀ ೯೧೨ ೯೪೭
ಮಾರ್ಗಣಂ ೧೧೫೯
ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಃ ೧೭೪
ಮಾರ್ಜನಃ ೮೨೯
ಮಾರ್ಜಾರಃ (ಲಃ) ೩೩೩
ಮಾಠರಃ ೧೦೫
ಮಾಣವ್ಯಂ ೧೧೬೯
ಮೃಗತೃಷ್ಣಾ ೧೦೯
ಮೃಗಧೂರ್ತಕಃ ೩೩೭
ಮೃಗಬಂಧನೀ ೮೭೫
ಮೃಗಯಾ ೮೭೦
ಮೃಗವಧಾಜೀವಃ ೮೭೦
ಮೃಗಶಿರಃ ೯೨
ಮೃಗಾಂಕಃ ೮೮
ಮೃಗಿತಂ ೧೧೭೧
ಮೃಜಾ ೪೯೭
ಮೃಡಾನೀ ೩೨
ಮೃತ್ ೭೮೫
ಮೃತಃ ೬೮೬
ಮೃತ್ಸಾಲಕಂ ೯೨೨
ಮೃತ್ಸ್ನಾ ೭೮೫ ೯೨೨
ಮೃತ್ಯುಂಜಯಃ ೩೧
ಮೃದಂಗಾಃ ೧೮೮
ಮೃದುಃ ೧೭೬೨
ಮೃದುತ್ವಕ್ ೮೯೭
ಮೃಧಂ ೯೨೭
ಮೃಷಾ ೧೪೪೭
ಮಾ ೧೪೩೯
ಮಾಂಸಲಃ ೪೧೫
ಮಾಂಸೀ ೯೮೦
ಮಾಖಃ (ಫಿ) ೧೭೪
ಮಾಗಧಃ ೬೬೬ ೮೦೧
ಮಾರ್ಗಃ ೧೭೪
ಮಾರ್ಗಣಃ ೧೦೬೬
ಮಾರ್ಗಿತಂ ೧೧೭೧
ಮಾರ್ಜನಾ ೪೯೭
ಮಾರ್ಜಕಾ ೨೩೭
ಮಾಣವಕಃ ೪೧೩
ಮಾಣಿಬಂಧಂ (ಮಂಥಃ) ೨೩೦

ಮಾತಂಗಃ	೮೧೮ ೧೯೩	ಮಾತರಃ	೩೬
ಮಾತರಪಿತರೌ	೪೦೮	ಮಾತರಿಶ್ವಾ	೬೧
ಮಾತಲಿಃ	೪೫	ಮಾರ್ತಂಡಃ	೧೦೩
ಮಾತೃಷ್ವಸ್ರೇಯಃ	೩೯೬	ಮಾತಾ	೪೦೦
ಮಾತಾಪಿತರೌ	೪೦೮	ಮಾತಾಮಹಃ	೪೦೪
ಮಾತ್ರಾ	೧೦೨೮	ಮಾತುಲಃ	೪೦೭ ೯೭೪
ಮಾತುಲಪುತ್ರಕಃ	೯೭೪	ಮಾತುಲಾನೀ	೪೦೧ ೨೦೮
ಮಾತುಲಾಹಿಃ	೭೩೬	ಮಾತುಲೀ	೪೦೧
ಮಾತುಲುಂಗಕಃ	೯೭೪	ಮಾರ್ದಂಗಿಕಃ	೮೧೧
ಮಾದಃ	೧೧೪೧	ಮಾರ್ದ್ವೀಕಂ	೮೪೦
ಮಾಧವಃ	೧೮ ೧೭೫	ಮಾಧವಕಃ	೮೪೦
ಮಾಧವೀ	೯೧[illegible]	ಮಾಧ್ಯಂ	೯೧೯
ಮಾಧ್ವೀಕಂ	೮೪೦	ಮಾನಂ	೨೨೩
ಮಾನಃ	೭೦೫	ಮಾನವಃ	೨೨೭
ಮಾನಸಂ	೧೩೯	ಮಾನಸೌಕಸಃ	೩೫೧
ಮಾನಿನೀ	೩೨೪	ಮಾನುಷಃ	೨೨೭
ಮಾನುಷ್ಯಕಂ	೧೧೨೧	ಮಾಯ್ಯಂ (ಪಾ)	೨೨೭
ಮಾಯಾ	೮೧೦	ಮಾಯಾಕಾರಃ	೮೧೦
ಮಾಯಾದೇವೀಸುತಃ	೧೫	ಮಾಯುಃ	೪೩೩
ಮಾಯೂರಂ	೩೨೧	ಮಾರಃ	೭೫
ಮಾರಜಿತ್	೧೩	ಮಾರಣಂ	೬೮೩
ಮಾರ್ಗಣಃ	೬೫೫ ೧೦೬೬	ಮಾರಿಷಃ	೧೯೨
ಮಾರುತಃ	೬೭	ಮಾಲಕಃ	೯೦೮
ಮಾಲತೀ	೯೧೮	ಮಾಲ್ಯಂ	೫೦೬
ಮಾಲ್ಯವಾನ್	೩೭೭	ಮಾಲಾ	೫೦೬
ಮಾಲಾಕಾರಃ	೮೦೪	ಮಾಲಾತೃಣಕಂ	೧೦೧೩
ಮಾಲಿಕಃ	೮೦೪	ಮಾಲುಧಾನಃ	೭೩೬
ಮಾಲೂರಃ	೮೨೮	ಮಾಷಪರ್ಣೀ	೯೮೪
ಮಾಷ್ಯಂ	೬೯೪	ಮಾರ್ಷ್ಟಿಃ	೪೯೭
ಮಾಷೀಣಂ	೬೯೫	ಮಾಸಃ	೧೭೧
ಮಾಸರಃ	೨೩೨	ಮಾಸ್ಮ	೧೪೩೯
ಮಾಸಿಕಂ	೫೪೭	ಮಾಹಾ	೨೫೪

ಮಾಹಿಷ್ಯಃ	೮೦೧	ಮಾಹೇಯೀ	೭೫೪
ಮಾಕ್ಷಿಕಂ	೭೯೫	ಮಿತಂಪಚಃ	೧೦೬೫
ಮಿತ್ರಂ	೫೮೦	ಮಿತ್ರಃ	೧೦೪ ೧೩೩೬
ಮಿಥಃ	೧೪೨೭	ಮಿಥ್ಯಾ	೧೪೪೨
ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಃ	೧೪೩	ಮಿಥ್ಯಾಭಿಯೋಗಃ	೧೬೭
ಮಿಥ್ಯಾಭಿಶಂಸನಂ	೧೬೭	ಮಿಥ್ಯಾಮತಿಃ	೧೪೩
ಮಿಥುನಂ	೩೬೬	ಮಿಶ್ರೇಯೀ	೯೫೧
ಮಿಸಿಃ (ಸೀ)	೯೯೮ ೯೫೧	ಮಿಹಿಕಾ	೯೨
ಮಿಹಿತಾ	೯೨	ಮಿಹಿರಃ	೧೦೩
ಮ್ಲಿಷ್ಟಃ	೧೭೮	ಮೀಢಂ	೧೧೧೩
ಮೀನಃ	೨೫೩	ಮೀನಕೇತನಃ	೨೫
ಮುಂಡಃ	೪೧೯	ಮುಂಡನಂ	೫೬೦
ಮುಂಡಿತಂ	೧೧೦೨	ಮುಂಡಿತಃ	೪೧೯
ಮುಂಡೀ	೮೦೮	ಮುಕ್ತಕಂಚುಕಃ	೨೭೯
ಮುಕ್ತಾ	೭೮೦	ಮುಕ್ತಾವಳಿಃ (ಳೀ)	೪೭೬
ಮುಕ್ತಾಸ್ಫೋಟಃ	೨೫೯	ಮುಕ್ತಿಃ	೧೪೫
ಮುಕುಂದಃ	೯೬೭	ಮುಕುಟಂ	೪೭೩
ಮುಕುರಃ	೫೧೧	ಮುಗುಳಃ (ಲಿಃ)	೮೬೨
ಮುಕೂಲಕಃ	೯೯೦	ಮುಖಂ	೩೧೮-೪೬೦
ಮುಖರಃ	೧೦೫೩	ಮುಖ್ಯಃ	೫೫೦ ೧೦೭೫
ಮುಖವಾಸನಃ	೧೫೦	ಮುತ್	೧೩೪
ಮುದ್ಗಪರ್ಣೀ	೯೫೯	ಮುದ್ಗರಃ	೬೫೯
ಮುದಿರಃ	೮೧	ಮುಧಾ	೧೪೩೨
ಮುನಿಃ	೧೪ ೫೫೨	ಮುನೀಂದ್ರಃ	೧೪
ಮುರಜಾಃ	೧೮೮	ಮುರಾ	೯೬೯
ಮುಷ್ಕಃ	೪೪೭	ಮುಷ್ಕಕಃ	೮೮೫
ಮುಷ್ಕರಃ	೮೮೫	ಮುಷಿತಂ	೧೧೦೪
ಮುಷ್ಟಿಬಂಧಃ	೧೧೪೩	ಮುಸಲ್ಯಃ	೧೦೬೧
ಮುಸಲಃ	೭೧೩	ಮುಸಲೀ	೨೪ ೩೩೯ ೯೬೫
ಮುಸ್ತಕಂ	೧೦೦೫	ಮುಸ್ತಾ	೧೦೦೫
ಮುಹುಃ	೧೪೨೯	ಮುಹೂರ್ತಃ	೧೨೦

ಮೂಕಃ	೧೦೩೦	ಮೂರ್ಖಃ	೧೦೫೪
ಮೂರ್ಧಾ	೬೨೮	ಮೂರ್ಛಾಲಃ	೧೭೫೪
ಮೂರ್ಛಿತಃ	೧೭೫೪	ಮೂಢಃ	೧೦೬೪
ಮೂತಂ	೧೧೧೧	ಮೂರ್ತಃ	೪೩೭
ಮೂತ್ರಂ	೪೩೮	ಮೂತ್ರಕೃಚ್ಛ್ರಂ	೪೭೨
ಮೂರ್ತಿಃ	೧೭೩೮	ಮೂರ್ತಿಮತ್	೧೮೯೩
ಮೂತ್ರಿತಂ	೧೧೧೩	ಮೂರ್ಧಾ	೪೬೬
ಮೂರ್ಧಾಭಿಷಿಕ್ತಃ	೫೬೯ ೧೭೩೩	ಮೂರ್ತಂ	೧೮೯೩
ಮೂರ್ತಿಃ	೪೪೭ ೧೭೩೮	ಮೂಲಂ	೮೫೮ ೧೩೩೭
ಮೂಲಕಂ	೧೦೦೩	ಮೂಲಕರ್ಮ	೧೧೩೩
ಮೂಲಧನಂ	೨೬೨	ಮೂಲ್ಯಂ	೮೩೨ ೨೬೨
ಮೂರ್ಧಾ	೯೭೯	ಮೂಷಿ (ಷಿ) ಕಃ	೩೫೯
ಮೂಷಿಕಪರ್ಣೀ	೯೩೪	ಮೂಷಾ	೮೩೭
ಮೂಷಿಕಾ (ಕಃ)	೩೫೯	ಮೂಷಿತಂ	೧೧೦೪
ಮೇಂಡಃ (ಪಾ)	೨೬೫	ಮೇಖಲಕನ್ಯಕಾ	೭೫೯
ಮೇಖಲಾ	೪೨೯ ೬೫೮	ಮೇಘಃ	೮೦
ಮೇಘಜ್ಯೋತಿಃ	೮೩	ಮೇಘದ್ವಾರಂ	೨೩
ಮೇಘನಾದಾನುಲಾಸೀ	೩೫೮	ಮೇಘನಾಮಾ	೧೦೦೫
ಮೇಘನಿರ್ಘೋಷಃ	೮೭	ಮೇಘಪುಷ್ಪಂ	೭೪೦
ಮೇಘಮಾಲಾ	೮೧	ಮೇಘವಾಹನಃ	೪೪
ಮೇಚಕಃ	೩೫೯	ಮೇಢ್ರಂ (ಢ್ರಃ)	೪೪೨ ೨೬೪
ಮೇದಃ	೪೩೫	ಮೇದಕಃ	೮೪೦
ಮೇದಿನೀ	೭೮೪	ಮೇದುರಃ	೧೦೪೬
ಮೇಧ್ಯಂ	೧೦೨೭	ಮೇಧಾ	೧೪೦
ಮೇಧಿಃ	೨೦೩	ಮೇರುಃ	೪೯
ಮೇಲಕಃ	೧೧೫೮	ಮೇಷಃ	೭೬೪
ಮೇಷಕಂಬಳಃ	೨೯೪	ಮೇಹಃ	೪೭೨
ಮೇಹನಂ	೪೪೨	ಮ್ಲೇಚ್ಛದೇಶಃ	೭೮೮
ಮ್ಲೇಚ್ಛಮುಖಂ	೨೮೫	ಮೈತ್ರಾವರುಣಿಃ	೯೪
ಮೈಥುನಂ	೧೭೯೪	ಮೈರೇಯಂ	೮೪೦
ಮೋಘಂ	೧೮೯೮	ಮೋಚಕಃ	೧೫೩ ೮೨೨

ಮೋಚಾ (ಸೋ)	೮೯೭ ೯೫೯	ಮೋರಟಂ	೨೯೨
ಮೋರಟಾ	೯೭೯	ಮೋಷಕಃ	೮೭೩
ಮೋಹಃ	೬೨೮	ಮೋಕ್ಷಃ	೧೪೬ ೮೮೫
ಮೌಕುಳಿಃ	೩೪೮	ಮೌಕ್ತಿಕಂ	೨೮೦
ಮೌದ್ಗೀನಂ	೬೯೬	ಮೌನಂ	೫೪೬
ಮೌರಜಕಃ	೮೧೧	ಮೌರ್ವೀ	೬೫೩
ಮೌಹೂರ್ತಃ	೫೮೩	ಮೌಹೂರ್ತಿಕಃ	೫೮೩
ಮೌಲಿಃ	೧೩೬೫		

— ಯ —

ಯಂತಾ	೯೭೮ ೧೭೩೧	ಯಕೃತ್	೪೩೨
ಯಜಮಾನಃ	೫೧೮	ಯಜ್ಞ	೬೯೪
ಯಜ್ಞಾಂಗಃ	೮೬೮	ಯಜ್ವಾ	೫೧೯
ಯಜ್ಞಿಯಂ	೫೩೮	ಯಜುಃ	೧೫೯
ಯತ್ ಯತಃ	೧೪೩೧	ಯತಿಃ (ತೀ)	೫೫೪
ಯಥಾ	೧೪೩೬	ಯಥಾಜಾತಃ	೧೦೬೪
ಯಥಾತಥಂ	೧೪೪೭	ಯಥಾರ್ಥಂ	೧೪೪೭
ಯಥಾಯಥಾ	೧೪೪೭	ಯಥಾಸ್ವಂ	೧೪೪೭
ಯಥೇಪ್ಸಿತಂ	೨೪೫	ಯದೃಚ್ಛಾ	೧೧೩೧
ಯದಿ	೧೪೩೯	ಯಥಾಜಾತಃ	೧೦೬೪
ಯಥಾರ್ಹವರ್ಣಃ	೫೮೧	ಯಮಃ	೫೫೯ ೧೧೪೨
ಯಮರಾಟ್	೫೮	ಯಮುನಾಭ್ರಾತಾ	೫೮
ಯಮುನಾ	೭೬೮	ಯಯುಃ	೬೧೪
ಯವಃ	೨೦೩	ಯವಕ್ಯಂ	೬೯೫
ಯ (ಜ)ವನಿಕಾ)	೪೯೧	ಯವಫಲಃ	೧೦೦೨
ಯವ್ಯಂ	೬೯೫	ಯವಸಃ (ಂ)	೧೦೧೩
ಯವಕ್ಷಾರಃ	೨೯೬	ಯವಾಗ್ರಜಃ	೨೯೬
ಯವಾಗೂಃ	೨೩೮	ಯವಾನಿಕಾಃ	೯೯೧
ಯವಾಸಃ	೯೩೨	ಯವೀಯಃ	೪೧೪
ಯಶಃ	೧೬೮	ಯಶಃಪಟಹಃ	೧೮೯
ಯಷ್ಟ್ವಾ	೫೧೮	ಯಷ್ಟಿಮಧುಕಂ	೯೫೫
ಯಕ್ಷಃ	೧೧ ೬೯	ಯಕ್ಷಕರ್ದಮಃ	೫೦೪

ಯಕ್ಷಧೂಪಃ	೪೯೮	ಯಕ್ಷರಾಟ್	೬೮
ಯಕ್ಷ್ಮಾ	೪೭೭	ಯಾಗಃ	೫೭೪
ಯಾಚಕಃ	೧೦೬೬	ಯಾಚನಕಃ	೧೦೬೬
ಯಾಚನಾ	೫೪೩	ಯಾಚ್ಞಾ	೫೪೩ ೧೧೩೫
ಯಾಚಿತಕಂ	೬೯೭	ಯಾಜಕಃ	೫೭೮
ಯಾತನಾ	೭೩೪	ಯಾತಯಾಮಂ	೧೩೧೨
ಯಾತರಃ	೪೦೧	ಯಾತ್ರಾ	೬೬೪ ೧೩೪೨
ಯಾತು	೬೦	ಯಾತುಧಾನಃ	೬೦
ಯಾದಃಪತಿಃ	೭೩೨	ಯಾದಸಾಂಪತಿಃ	೬೧
ಯಾದಾಂಸಿ	೭೫೬	ಯಾನಂ	೫೮೨ ೬೭೬ ೬೬೫
ಯಾನಪಾತ್ರಂ	೭೫೦	ಯಾನಮುಖಂ	೬೭೩
ಯಾಪ್ಯಃ	೧೦೨೦	ಯಾಪ್ಯಯಾನಂ	೯೭೧
ಯಾಮಃ	೧೧೫ ೧೧೪೨	ಯಾಮಿನೀ	
ಯಾಮುನಂ	೨೮೮	ಯಾಯಜೂಕಃ	೫೧೮
ಯಾವಃ	೪೯೬	ಯಾವಕಃ	೨೦೬
ಯಾವತ್	೧೪೧೨	ಯಾವನಃ	೪೯೯
ಯಾಷ್ಟೀಕಃ	೬೩೮	ಯಾಸಃ	೯೩೨
ಯುಕಮೀ	೩೯೩	ಯುಕ್ತರಸಾ	೯೮೬
ಯುಗಂ	೩೬೬ ೧೧೯೬	ಯುಗಂಧರಃ	೬೭೫
ಯುಗಃ	೧೧೯೬	ಯುಗಕೀಲಕಃ	೨೦೭
ಯುಗಪತ್	೧೪೫೧	ಯುಪತ್ರಕಃ	೮೬೮
ಯುಗಪಾರ್ಶ್ವಕಃ	೨೫೧	ಯುಗಳಂ	೩೬೬
ಯುಗ್ಮಂ	೩೯೬	ಯುಗ್ಯಂ	೬೭೬
ಯುಗ್ಯಃ	೨೫೭	ಯುತ್	೬೨೪
ಯುದ್ಧಂ	೬೨೭	ಯುವತಿಃ	೩೬೯
ಯುವಾ	೪೧೩	ಯೂಥಂ	೩೨೯
ಯೂಥನಾಥಃ	೬೦೩	ಯೂಥಪಃ	೬೦೩
ಯೂಥಿಕಾ	೯೧೨	ಯೂಪಃ	೮೮೨
ಯೂಪಕಟಕಃ	೫೭೯	ಯೋಕ್ತ್ರಂ	೨೦೧
ಯೋಗಃ	೧೧೯೪	ಯೋಗ್ಯಂ	೯೫೮
ಯೋಗೇಷ್ಟಂ	೨೯೩	ಯೋಜನವಲ್ಲೀ	೯೩೨

ಯೋತ್ರಂ ೭೦೧
ಯೋಧಃ ೬೨೯
ಯೋದ್ಧಾ ೬೨೯
ಯೋನಿಃ ೪೪೭
ಯೋಷಾ ೩೭೩
ಯೋಷಿತ್ ೩೭೩
ಯೌತಕಂ (ವಂ) ೫೯೭ ೭೭೨
ಯೌವತಂ ೩೯೩
ಯೌವನಂ ೩೯೩
ಯೌವ್ವನಂ ೪೧೧

ರ

ರಂಕುಃ ೩೩೭
ರಂಗಂ ೭೯೩
ರಂಗಾಜೀವಃ ೮೦೫
ರಂಜನಂ ೫೦೩
ರಂಜನೀ ೯೪೧
ರಂಡಾ ೯೩೪
ರಂಧ್ರಂ ೨೨೨
ರಂಭಾ ೯೫೯
ರಂಹಃ ೬೪
ರಕ್ತಂ ೪೩೫ ೪೯೫ ೧೨೫೨
ರಕ್ತಃ ೧೫೪
ರಕ್ತಕಃ ೯೧೯
ರಕ್ತಚಂದನಂ ೫೦೩ ೭೯೮
ರಕ್ತಪಾ ೨೫೯
ರಕ್ತಫಲಾ ೯೮೫
ರಕ್ತಸಂಧ್ಯಕಂ ೨೭೩
ರಕ್ತಸರೋರುಹಂ ೨೭೮
ರಕ್ತಾಂಗಃ ೯೯೨
ರಕ್ತೋತ್ಪಲಂ ೨೭೮
ರಚನಾ ೫೦೮
ರಜಃ ೧೩೭ ೩೯೨ ೬೬೭ ೧೪೦೨
ರಜಕಃ ೮೦೯
ರಜತಂ ೭೮೪ ೧೨೫೧
ರಜನೀ ೧೧೩ ೯೯೯
ರಜನೀಮುಖಂ ೧೧೪
ರಜಸ್ವಲಾ ೩೯೧
ರಜ್ಜು ೮೨೬
ರಣಃ ೬೭೩ ೧೧೩೭ ೧೨೨೧
ರತಂ ೫೬೮
ರತ್ನಂ ೭೮೧ ೧೨೯೯
ರತ್ನಸಾನುಃ ೪೯
ರತ್ನಾಕರಃ ೨೩೭
ರತಿಕೂಜಿತಂ ೧೭೯
ರತಿಪತಿಃ ೨೬
ರತ್ನಿಃ ೪೫೭
ರಥಃ ೬೧೯ ೮೭೬
ರಥಕಟ್ಯಾ ೬೨೩
ರಥಕಾರಃ ೮೦೨ ೮೦೭
ರಥಗುಪ್ತಿಃ ೬೨೫
ರಥದ್ರುಃ ೮೭೨
ರಥ್ಯಃ ೬೧೪
ರಥಾಂಗಂ ೬೨೪
ರಥಾಂಗಾಹ್ವಯನಾಮಕಃ ೩೫೦
ರಥ್ಯಾ ೩೦೨ ೬೨೩
ರಥಿಕಃ ೬೪೪ ೬೨೯
ರಥಿರಃ ೬೪೪ ೬೨೯
ರಥೀ ೬೪೪ ೬೨೯
ರದನಚ್ಛದಃ ೪೬೧

ರದನಾಃ	೪೬೭	ರದಾಃ	೪೬೭
ರಮಣೀ	೩೨೫	ರಯಃ	೬೪
ರಲ್ಲಕಃ	೪೮೨	ರವಃ	೧೮೦
ರವಣಃ	೧೦೫೪	ರವಿಃ	೧೦೫
ರಶನಾ	೪೨೯	ರಶ್ಮಿಃ	೧೩೧೦
ರಸಃ	೧೪೬ ೨೯೭	ರಸಗರ್ಭಂ	೨೮೯
	೨೮೨ ೧೩೬೮	ರಸಜ್ಞಾ	೪೬೭
ರಸನಾ	೪೬೭	ರಸವತೀ	೨೧೫
ರಸಾಂಜನಂ	೨೮೯	ರಸಾ	೭೮೩ ೯೩೦
ರಸಾತಲಂ	೭೭೧	ರಸಾಲಃ	೮೨೯ ೧೦೦೯
ರಸಾಲಾ	೨೩೭	ರಸಿತಂ	೮೭
ರಸೋನಕಃ	೯೯೪	ರರುಃ ರಹಸ್	೫೯೧
ರಹಸ್ಯಂ	೫೯೧	ರಕ್ಷಃ	೧೧ ೬೦
ರಕ್ಷಣಃ	೧೧೩೨	ರಕ್ಷಿತಂ	೧೧೭೭
ರಕ್ಷಿವರ್ಗಃ	೫೨೫	ರಾಂಕವಂ	೪೮೭
ರಾಂಭಃ	೫೫೬	ರಾಃ (ರೈ)	೨೨೮
ರಾಕಾ	೧೧೬	ರಾಜಕಂ	೫೨೭
ರಾಜನ್ಯಃ	೫೨೯	ರಾಜನ್ಯಕಂ	೫೨೭
ರಾಜನ್ವಾನ್	೭೯೪	ರಾಜಬಲಾ	೯೯೯
ರಾಜಬೀಜೀ	೫೧೩	ರಾಜರಾಜಃ	೬೮
ರಾಜವಂಶ್ಯಃ	೫೧೩	ರಾಜವೃಕ್ಷಃ	೮೨೯
ರಾಜವಾನ್	೭೯೪	ರಾಜಾಸದನಂ	೩೦೯
ರಾಜಹಂಸಃ	೩೫೧	ರಾಜಾ	೫೨೦ ೧೭೮೪
ರಾಜಾದನಂ	೮೮೧ ೮೯೧	ರಾಜಾರ್ಹಂ	೪೯೨
ರಾಜಿಃ	೮೫೦	ರಾಜಿಕಾ	೨೦೨
ರಾಜಿಲಃ	೭೭೬	ರಾಜೀವಃ	೭೫೬ ೭೨೨
ರಾಟ್	೫೨೦	ರಾತ್ರಿಃ	೧೧೭
ರಾತ್ರಿಂಚರಃ	೬೦	ರಾತ್ರಿಚರಃ	೬೦
ರಾಧಃ	೧೭೫	ರಾಧಾ	೯೬
ರಾದ್ಧಾಂತಃ	೧೪೩	ರಾಮಃ	೭೩ ೩೩೮ ೧೩೧೭
ರಾಮಠಂ	೨೭೮	ರಾಮಾ	೩೨೫
ರಾಶಿಃ	೩೨೦ ೧೩೮೬	ರಾಷ್ಟ್ರಂ ರಾಷ್ಟ್ರಃ	೧೩೫೬

ರಾಷ್ಟ್ರಿಕಾ	೯೪೦	ರಾಷ್ಟ್ರೀಯಃ	೧೯೨
ರಾಸಭಃ	೨೬೫	ರಾಸ್ನಾ	೯೮೬
ರಾಹುಃ	೧೦೦	ರಾಳಃ (ಲಃ)	೪೯೮
ರಾಕ್ಷಸಃ	೫೯	ರಾಕ್ಷಸೀ	೯೨೪
ರಾಕ್ಷಾ	೪೯೬	ರಿಂಖಣಂ	೭೧೮
ರಿಂಗಣಂ	೭೧೮	ರಿಕ್ತಕಂ	೧೦೨೩
ರಿಕ್ಥಂ	೨೨೨	ರಿಪುಃ	೫೨೯
ರಿಷ್ಟಂ	೧೭೦೮	ರಿಷ್ಟಿಃ	೬೫೨
ರೀಢಾ	೭೦೬	ರೀಣಂ	೧೧೦೯
ರೀತಿಃ	೨೮೪ ೧೭೪೦	ರೀತಿಪುಷ್ಪಂ	೨೯೦
ರುಂದ್ರಂ	೧೦೨೮	ರುಕ್	೧೦೨ ೪೭೭
ರುಕ್ಮಂ	೨೮೩	ರುಕ್ಮಕಾರಕಃ	೮೦೬
ರುಗ್ನಂ (ಗ್ಣಂ)	೧೧೦೨	ರುಚಕಂ	೨೩೧ ೭೯೨
ರುಚಕಃ	೮೯೨ ೯೭೪	ರುಚ್ಯಂ	೧೦೬೯
ರುಚಿಃ	೧೦೨ ೧೭೦೧	ರುಚಿರಂ	೧೦೬೮
ರುಜಾ	೪೭೭	ರುಟ್	೭೦೯
ರುತಂ	೧೮೩	ರುದ್ರಃ	೩೪
ರುದ್ರಾಃ	೧೦	ರುದ್ರಾಣೀ	೩೨
ರುದಿತಂ	೭೧೮	ರುದ್ಧಂ	೧೧೦೨
ರುಧಿರಂ	೪೩೫	ರುರುಃ	೩೩೨
ರುಷಿಃ (ಷಾ)	೫೫೩	ರುಹಾ	೧೦೦೪
ರೂಪಂ	೧೪೬	ರೂಪ್ಯಂ	೨೮೪ ೨೨೯ ೧೩೩೭
ರೂಪಾಜೀವಾ	೩೯೦	ರೂಷಿತಂ	೧೧೦೫
ರೂಕ್ಷಃ	೧೩೯೨	ರೇ	೧೪೪೨
ರೇಖಾ	೮೫೦	ರೇಚಕೀ	೯೦೫
ರೇಚನೀ	೯೫೪	ರೇಚಿತಂ	೬೧೨
ರೇಣುಃ	೬೬೨	ರೇಣುಕಾ	೯೬೬
ರೇತಃ	೪೩೩	ರೇಫಃ	೧೦೨೦ ೧೩೦೪
ರೇವತೀರಮಣಃ	೭೩	ರೇವಾ	೭೬೯
ರೋಕಂ	೭೭೭	ರೋಗಃ	೪೭೭
ರೋಗಹಾರೀ	೪೭೮	ರೋಚನಃ	೮೯೩
ರೋಚನೀ	೯೯೭	ರೋಚಿಃ	೧೦೮

ರೋಚಿಷ್ಣುಃ	೪೭೨	ರೋದಃ	೧೪೦೦
ರೋದನಂ	೪೬೪	ರೋದನೀ	೯೩೮
ರೋದಸೀ	೧೪೦೦	ರೋಧಃ	೨೪೩
ರೋಪಃ	೬೫೫	ರೋಮ	೪೭೦
ರೋಮಹರ್ಷಣಂ	೨೧೮	ರೋಮಾಂಚ	೨೧೮
ರೋಲಂಬಃ	೩೫೭	ರೋಷಃ	೨೦೯
ರೋಹಿಣೀ	೭೫೫ ೯೩೧	ರೋಹಿತಂ	೮೪
ರೋಹಿತಃ	೧೫೪ ೨೫೬ ೩೩೭	ರೋಹಿತಕಃ	೮೯೫
ರೋಹಿತಾಶ್ವಃ	೫೫	ರೋಹಿಷಃ (ಪಾ)	೩೩೭
ರೋಹೀ	೮೯೫	ರೌದ್ರಂ	೨೦೦ ೨೦೩
ರೌಮಕಂ	೭೩೦	ರೌರವಃ	೨೩೩
ರೌಹಿಣೇಯಃ	೨೪ ೧೦೦	ರೌಹಿಷಂ	೧೦೧೨
ರೌಹಿಷಃ	೩೩೭		

— ಲ —

ಲಂಕಾಸಿಕಾ	೯೭೯	ಲಂಕೋಪಿಕಾ	೯೭೯
ಲಂಬನಂ	೪೭೫	ಲಂಬಮಾನಂ	೪೭೫
ಲಂಬೋದರಃ	೩೮	ಲಕುಚಃ	೯೦೭
ಲಗ್ನಂ	೧೦೧	ಲಗ್ನಕಃ	೮೪೩
ಲಘು	೬೪	ಲಘುಃ	೯೭೯ ೧೨೦೦
ಲಘುಲಯಂ	೧೦೧೧	ಲಜ್ಜಾ	೨೦೬
ಲಜ್ಜಾಶೀಲಃ	೧೦೪೪	ಲಜ್ಜಿತಃ	೧೧೦೮
ಲತಾ	೮೫೭ ೯೦೧	ಲತಾರ್ಕಃ	೯೯೪
	೯೧೮ ೯೭೯ ೯೯೬	ಲಪನಂ	೪೬೦
ಲಪಿತಂ	೧೫೭ ೧೧೨೪	ಲಬ್ಧಂ	೧೧೨೧
ಲಬ್ಧವರ್ಣಃ	೫೧೬	ಲಭ್ಯಂ	೫೯೩
ಲಯಂ	೧೦೧೧	ಲಯಃ	೧೯೨
ಲಲಂತಿಕಾ	೪೭೫	ಲಲನಾ	೩೭೪
ಲಲಾಟಂ	೪೬೩	ಲಲಾಟಿಕಾ	೪೭೩
ಲಲಾಮ (ಮಂ)	೧೩೧೬	ಲಲಾಮಕಂ	೫೦೬
ಲಲಿತಂ	೨೧೪	ಲವಂಗಂ	೪೯೬

ಲವಃ ೧೦೨೮ ೧೧೫೩
ಲವಣೋದಃ ೭೩೨
ಲವಿತ್ರಂ ೨೦೧
ಲಸ್ತ್ರಕಃ ೬೫೩
ಲಕ್ಷಣಂ ೯೦
ಲಕ್ಷ್ಮಣಃ ೧೦೩೧
ಲಕ್ಷ್ಯಂ ೭೧೬ ೬೫೪
ಲಕ್ಷ್ಮೀವಾನ್ ೧೦೩೧
ಲಾಂಗಲದಂಡಃ ೨೦೭
ಲಾಂಗಲೀ ೯೫೨ ೧೦೧೪
ಲಾಂಗೂಲಂ ೬೧೮
ಲಾಜಾಃ ೨೩೫
ಲಾಮಜ್ಜಕಂ ೧೦೧೧
ಲಾಲಸಾ ೭೧೧
ಲಾಲಾಟಿಕಃ ೧೧೮೮
ಲಾಸ್ಯಂ ೧೯೩
ಲಾಸಿಕಾರ್
ಲಾಕ್ಷಾಪ್ರಸಾದನಃ ೮೮೨
ಲಿಂಗವೃತ್ತಃ ೫೬೫
ಲಿಖಿತಂ ೫೮೪
ಲಿಪ್ತಕಃ ೬೫೬
ಲಿಖೀ (ಪೀ) ೫೮೪
ಲಿಪಿ (ಭಿಃ) ೫೮೪
ಲೀಲಾ ೭೧೫ ೧೩೨೧
ಲುಬ್ಧಃ ೧೦೩೯
ಲುಲಾಯಃ ೩೩೧
ಲೂನಂ ೧೧೭೦
ಲೇಖಕಃ ೫೮೪
ಲೇಖಾಃ ೮
ಲೇಪಕಃ ೮೦೪
ಲೇಶಃ ೧೦೨೮
ಲವಣಃ ೧೪೮
ಲವನಂ ೧೧೫೩
ಲಶುನಂ ೯೯೪
ಲಕ್ಷಂ ೬೫೪
ಲಕ್ಷ್ಮ ೯೦ ೧೭೯೨
ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ೩೫೩
ಲಕ್ಷ್ಮೀ ೭೨ ೬೫೦ ೬೫೮
ಲಾಂಗಲಂ ೨೦೧
ಲಾಂಗಲಪದ್ಧತಿಃ ೨೦೭
ಲಾಂಗಲಕೀ ೯೬೪
ಲಾಂಛನಂ ೯೦
ಲಾಭಃ ೨೬೨
ಲಾಲಸಂ ೧೪೦೦
ಲಾಲಾ ೪೩೮
ಲಾವಃ ೩೯೩
ಲಾಸಕೀ ೧೯೧
ಲಾಕ್ಷಾ ೪೯೬
ಲಿಂಗಂ ೧೧೯೨
ಲಿಕುಚಃ ೯೦೨
ಲಿಪ್ತಂ ೧೧೦೬ ೧೧೭೨
ಲಿಪ್ಸಾ ೭೧೦
ಲೀಪಿಕಾರಃ (ಪ್ಲೀಕರಃ) ೫೮೪
ಲೀಢಂ ೧೧೭೨
ಲುಠಿತಃ ೬೧೯
ಲುಬ್ಧಕಃ ೮೭೦
ಲೂತಾ ೩೪೦
ಲೂಮ (ಮಂ) ೬೧೮
ಲೇಜರ್ಷಭಃ ೪೭
ಲೇಪಃ (ಹಃ) ೨೪೪
ಲೇಹಃ ೨೪೪
ಲೇಷ್ಟುಃ ೨೦೦

ಲೋಕಃ	೭೮೨ ೧೧೨೩	ಲೋಕಜಿತ್	೧೩
ಲೋಕಾಲೋಕಃ	೩೭೧	ಲೋಕೇಶಃ	೧೬
ಲೋಚನಂ	೪೬೪	ಲೋಚಮಸ್ತಕಃ	೯೫೨
ಲೋಧ್ರಃ	೮೨೯	ಲೋಪ್ತ್ರಂ	೮೭೪
ಲೋಪಾಮುದ್ರಾ	೯೪	ಲೋಮ	೪೨೦
ಲೋಮಶಾ	೯೮೦	ಲೋಲಂ	೧೦೯೧
ಲೋಲಃ	೧೩೨೨	ಲೋಲುಪಃ ಭಃ	೧೦೩೯
ಲೋಷ್ಟ, ಷ್ಟುಃ	೨೦೦	ಲೋಷ್ಟಭೇದನಃ	೨೦೦
ಲೋಹಂ	೪೯೨ ೨೮೬	ಲೋಹಃ	೨೮೫
ಲೋಹಕಾರಕಃ	೮೦೬	ಲೋಹಪೃಷ್ಠಃ	೩೪೩
ಲೋಹಲಃ	೧೦೫೩	ಲೋಹಾಭಿಸಾರಃ	೬೬೩
ಲೋಹಿತಂ	೪೩೫	ಲೋಹಿತಃ	೧೫೪
ಲೋಹಿತಕಃ	೨೮೦	ಲೋಹಿತಚಂದನಂ	೪೯೫
ಲೋಹಿತಾಂಗ	೯೯		

ವ

ವಂಗಂ	೨೯೩	ವಂಚಕಃ	೩೩೭ ೧೦೬೪
ವಂಚಿತಃ	೧೦೫೨	ವಂಜುಲಃ (ಳಃ)	೮೨೩ ೮೨೬ ೯೧೦
ವಂಟಕಃ	೨೨೨	ವಂದಕಃ (ವರ್ಧಕಃ)	೯೩೬
ವಂದಾ	೯೭೮	ವಂದಾರುಃ	೧೦೪೪
ವಂದೀ	೬೬೬	ವಂಧ್ಯಃ	೮೫೩
ವಂಧ್ಯಾ	೨೫೬	ವಂಶಃ	೫೧೭ ೧೩೮೬
ವಂಶಕಃ (ಶಿಕಂ)	೪೯೨	ವಂಶಲೋಚನಾ	೨೯೨
ವಂಕ್ಷಣಃ	೪೪೩	ವಕ್ತವ್ಯ	೧೩೩೧
ವಕ್ತ್ರಂ	೪೬೦	ವಕ್ರಂ	೧೦೮೮
ವಕ್ತ್ರಾ	೧೦೫೧	ವರ್ಕರಃ	೮೭೭
ವಕ್ರಾಂಗೀ	೯೩೭	ವ(ಬ)ಕುಳಃ	೯೧೦
ವರ್ಗಃ	೩೬೮	ವಗ್ರಹಃ	೮೪
ವಚಃ	೧೫೨	ವಚನಂ	೧೫೨
ವಚನೇಸ್ಥಿತಃ	೧೦೪೧	ವರ್ಚಃ	೧೪೦೭
ವರ್ಚಸ್ಕಂ	೪೩೯	ವಚಾ	೯೪೮

ವಜ್ರಂ ೪೨
ವಜ್ರದ್ರುಃ ೯೫೧
ವಜ್ರನಿಷ್ಪೇಷಃ ೮೩
ವಜ್ರೀ ೪೭
ವಟಾರಕಃ ೮೭೬
ವಟೀಗುಣಃ ೮೭೬
ವರ್ಣಃ (ರ್ಣಂ) ೫೧೭
೬೧೧ ೧೭೭೦
ವಣಿಜ್ಯಾ ೨೬೨
ವರ್ಣೀ ೫೫೩
ವರ್ತಕಃ ೩೬೩
ವರ್ತನಃ ೧೦೪೬
ವರ್ತ್ಮ ೭೯೬ ೧೭೯೪
ವತ್ಯಃ ೨೫೦ ೧೩೬೨
ವತ್ಸತರಃ ೨೫೦
ವತ್ಸರಃ ೧೩೦ ೧೭೭
ವತ್ಸಾದನೀ ೯೭೮
ವರ್ತಿಕಾ ೩೬೩
ವರ್ತುಲಂ ೧೦೮೬
ವರ್ಧಮಾನಕಃ ೨೭೦ ೮೯೨
ವದಃ ವದಾವದಃ ೧೦೫೧
ವದಾನ್ಯಃ ೧೦೭೭ ೧೩೩೭
ವಧ್ಯಃ ೧೦೬೧
ವರ್ಧಿಷ್ಣುಃ ೧೦೪೫
ವಧೂಃ ೩೮೦
೩೨೩ ೯೨೯ ೧೭೨೪
ವನಪ್ರಿಯಃ ೩೪೬
ವನಮಾಲೀ ೭೧
ವನಶೃಂಗಾಟಃ ೯೪೫
ವನಾಯುಜಃ ೬೧೩
ವನಿತಾ ೩೨೩ ೧೭೪೬
ವಜ್ರಃ ೧೩೫೬
ವಜ್ರನಿರ್ಘೋಷಃ ೨೩
ವಜ್ರಪುಷ್ಪಂ ೯೭೭
ವಟಃ ೮೨೮
ವಟೀ ೮೭೬
ವಡ್ರಂ ೧೦೨೨
ವರ್ಣಕಂ ೫೦೮
ವಣಿಕ್ ೨೬೫
ವರ್ಣಿತಂ ೧೧೩೬
ವರ್ತ್ ೧೪೩೬
ವರ್ತನಂ ೬೮೬
ವರ್ತನೀ ೭೯೬
ವತ್ಯಂ ೪೪೯
ವತ್ಸಕಃ ೯೧೭
ವತ್ಸನಾಭಃ ೭೩೧
ವತ್ಸಲಃ ೧೦೩೧
ವರ್ತಿಃ ೫೦೪
ವರ್ತಿಷ್ಣುಃ ೧೦೪೬
ವರ್ಧಕಃ ೯೩೬
ವರ್ಧನಃ (ಸಂ) ೧೦೪೫ ೧೧೩೬
ವದನಂ ೪೬೦
ವಧಃ ೬೮೪
ವರ್ಧಕೀಃ ೮೦೨
ವಧ್ರೀ ೮೩೦
ವನಂ ೭೩೮ ೮೪೨ ೧೭೯೯
ವನತಿಕ್ತಕಾಃ ೯೩೧
ವನಮುಕ್ಷಿಕಾ ೩೫೪
ವನಮುದ್ಗ ೨೦೫
ವನಸ್ಪತಿಃ ೮೫೭
ವನ್ಯಾ ೮೫೦
ವಹ್ನಿಶಿಖಂ ೨೯೪

ವನೀಪಕಃ	೧೦೬೬	ವನೌಕಾಃ	೩೩೦
ವಪನಂ	೫೬೦	ವಪ್ರಂ	೩೦೭ ೨೯೩
ವಪಾ	೭೭೭ ೪೩೫	ವಪ್ರಃ	೪೪೧
ವಮಥುಃ	೪೭೬ ೬೦೫	ವಮಿಃ (ಮೀ)	೪೭೬
ವರ್ಮಿತಃ	೬೩೪	ವಯಃ	೧೪೦೧
ವಯಸ್ಥಃ	೪೧೩	ವಯಸ್ಯಃ	೫೮೦
ವಯಸ್ಥಾ	೯೮೩ ೯೯೦	ವಯಸ್ಯಾ	೩೮೩ ೯೦೪
ವರಂ	೪೬೫	ವರಃ	೧೧೩೨ ೧೩೪೫
ವರಟಾ	೩೫೩ ೩೫೫	ವರಣಃ	೩೦೭ ೮೨೦ ೧೭೯
ವರತ್ರಾ	೬೧೦ ೮೩೦	ವರದಃ	೧೦೭೩
ವರವರ್ಣಿನೀ	೩೨೫ ೨೭೯	ವರ್ಗಃ	೩೬೯
ವರ್ಮ	೬೩೭	ವರ್ಯಃ	೧೦೨೪
ವರಾಂಗಂ	೧೯೮	ವರಾಂಗಕಂ	೯೮೦
ವರಾಟಕಃ	೭೨೯ ೮೭೬	ವರಾರೋಹ	೩೨೫
ವರಾಶಿಃ (ಸಿಃ)	೪೮೨	ವರಾಹಃ	೩೭೯
ವರ್ಯಾ	೩೨೮	ವರಿವಸಿತಂ (ಸ್ಯತಂ)	೧೧೧೮
ವರಿವಸ್ಯಾ	೫೪೫	ವರಿಷ್ಟಂ	೨೮೫ ೧೧೭೮
ವರೀ	೯೪೬	ವರೀಯಾನ್	೧೪೦೬
ವರುಣಃ	೬೧ ೨೬ ೮೨೧	ವರುಣಾತ್ಮಜಾ	೮೩೮
ವರೂಥಿನೀ	೬೪೨	ವರೂಥಃ	೬೭೫
ವರೇಣ್ಯಃ	೧೦೨೪	ವಲಜಂ (ಜಾ)	೧೭೦೩
ವಲಭೀ	೩೧೪	ವಲಯಃ	೪೨೮
ವಲಯಿತಂ	೧೧೦೨	ವಲ್ಕಂ (ಲಂ)	೮೫೮
ವಲ್ಲಿತಂ	೬೧೨	ವಲ್ಲಕೀ	೧೮೬
ವಲ್ಲಭಂ	೧೦೨೦	ವಲ್ಲಭಃ	೧೩೦೯
ವಲ್ಲರೀ (ರಿಃ)	೮೫೯	ವಲ್ಲವಃ	೨೧೫ ೨೪೫
ವಲಿನಃ (ಭಃ)	೪೧೬	ವಲ್ಮೀಕಂ	೭೯೫
ವಲೀಕಂ	೩೧೩	ವಲೀಮುಖಃ	೩೩೦
ವಲ್ಲೀ	೮೫೫	ವಲ್ಲೂರಂ	೪೩೪
ವಶಃ	೧೧೩೨	ವಶ್ಯಃ	೧೦೪೧
ವಶಾ	೬೦೫ ೨೫೨ ೧೩೮೮	ವಶಿಕಂ	೧೦೨೩
ವಶಿರಂ	೨೭೯	ವಷಟ್	೧೪೩೫

ವಷಟ್ಕೃತಂ ೫೩೨
ವರ್ಷಧರ (ವರಃ) ೫೨೨
ವರ್ಷಾ ೧೭೯
ವರ್ಷಾಭೂಃ ೭೬೦
ವರ್ಷೋಪಲಃ ೮೫
ವಸತಿಃ ೧೭೩೯
ವಸವಃ ೧೦
ವಸ್ತ್ರಂ ೪೮೬
ವಸ್ನಸಾ ೪೩೨
ವಸಿರಃ ೯೪೩
ವಸು ೨೨೨ ೧೩೯೯
ವಸುಃ ೯೭೨
ವಸುದೇವಃ ೭೭
ವಸುಮತೀ ೭೮೪
ವಹ್ನಿಃ ೫೩ ೨೬
ವಹ್ನಿಸಂಜ್ಞಕಃ ೯೭೬
ವಳಿರಃ ೪೭೦
ವ್ಯಂಜಕಃ ೧೯೯
ವ್ಯಕ್ತಃ ೧೭೩೪
ವ್ಯಗ್ರಃ ೧೩೬೭
ವ್ಯಡಂಬಕಃ ೮೯೨
ವ್ಯತ್ಯಾಸಃ ೧೧೬೭
ವ್ಯಧ್ವಃ ೨೯೨
ವ್ಯವಧಾ ೮೬
ವ್ಯವಹಾರಃ ೧೬೬
ವ್ಯಸನಂ ೧೨೯೩
ವ್ಯಸ್ತಃ ೧೦೭೮
ವ್ರಜಃ ೩೬೨ ೧೭೦೭
ವ್ರಣಃ ೪೭೫
ವ್ರತತಿಃ ೮೫೫ ೧೭೩೯
ವ್ರಶ್ಚನಃ ೮೩೧
ವೃಕಃ ೩೩೪
ವರ್ಷಂ ೮೪ ೧೩೯೫
ವರ್ಷ್ಮ ೪೪೧ ೧೨೯೬
ವರ್ಷಾಭ್ವೀ ೭೬೧
ವರ್ಷೀಯಾನ್ ೪೧೪
ವಸಂತಃ ೧೭೮
ವಸನಂ ೪೮೬
ವಸ್ನಂ ೩೦೪
ವಸ್ನಃ ೨೬೨
ವಸಾ ೪೩೫
ವಸ್ತಿಃ ೪೪೫
ವಸುಂಧರಾ ೭೮೪
ವಸುಕಃ ೨೩೦ ೯೭೬
ವಸುಧಾ ೭೮೪
ವಹಃ ೨೫೧
ವಹ್ನಿಶಿಖಂ ೨೯೪
ವಳಕ್ಷಃ ೧೫೭
ವಕ್ಷಃ ೪೪೯
ವ್ಯಂಜನಂ ೯೦ ೧೭೮೮
ವ್ಯಕ್ತಿಃ ೧೩೯
ವ್ಯಜನಂ ೫೧೧
ವ್ಯತ್ಯಯಃ ೧೧೬೭
ವ್ಯಧಃ ೧೧೩೨
ವ್ಯಯಃ ೧೧೪೬
ವ್ಯವಸಾಯಃ ೭೧೭
ವ್ಯವಾಯಃ ೫೬೮
ವ್ಯಸನಾರ್ತಃ ೧೦೬೦
ವ್ಯಲೀಕಂ ೧೧೮೩
ವ್ರಜ್ಯಾ ೫೪೬
ವ್ರತಂ ೫೪೮
ವ್ರತೀ ೫೧೮ ೫೫೩
ವೃಂತಂ ೮೬೧
ವೃಕಧೂಪಃ ೪೮೯

ವೃಕ್ಕಃ (ಬುಕ್ಕಂ)	೪೩೫	ವೃಕ್ಣಂ	೧೧೭೦
ವೃಕ್ಯ ; ಕ್ಕ ; ಕ್ಕಾ ;	೪೩೫	ವೃಜಿನಂ	೧೩೩ ೧೦೮೨
ವೃಜಿನಃ	೧೭೮೧	ವೃಂದಾರಕಃ	೧೧೮೨
ವೃಂದಿಷ್ಠ	೧೧೭೯	ವೃತಃ	೧೧೦೮
ವೃತ್ತಂ	೧೦೮೬ ೧೭೫೦	ವೃತ್ತಃ	೧೧೦೮
ವೃತ್ರಃ	೧೩೩೬	ವೃತ್ರಹಾ	೪೭
ವೃತ್ರಾಂತಃ	೧೬೪ ೧೭೩೫	ವೃತಿಃ	೩೦೭ ೧೧೩೨
ವೃತ್ತಿಃ	೬೮೯ ೧೭೪೫	ವೃಥಾ	೧೪೧೮
ವೃದ್ಧಂ	೯೬೮	ವೃದ್ಧಃ	೪೧೩ ೧೭೨೩
ವೃದ್ಧತ್ವಂ	೪೧೧	ವೃದ್ಧದಾರಕಃ	೯೮೩
ವೃದ್ಧನಾಭಿಃ	೪೩೭	ವೃದ್ಧಶ್ರವಾಃ	೪೧
ವೃಧಾ	೧೪೩೭	ವೃದ್ಧಾ	೩೮೩
ವೃದ್ಧ್ಯಾಜೀವಃ	೬೯೩	ವೃದ್ಧಿಃ	೫೮೮ ೧೧೩೮
ವೃದ್ಧಿಜೀವಿಕಾ	೬೯೭	ವೃದ್ಧೋಕ್ಷಃ	೨೪೯
ವೃಶ್ಚಿಕಃ	೩೪೧ ೧೧೨೮	ವೃಷಃ	೧೩೪ ೨೪೨ ೯೪೯
ವೃಷಣಃ	೪೪೨		೯೬೭ ೧೩೯೭
ವೃಷಧ್ವಜಃ	೩೪	ವೃಷಭಃ	೨೪೨
ವೃಷಲಃ	೨೪೯	ವೃಷಸ್ಯಂತೀ	೩೮೦
ವೃಷಾ	೪೭ ೯೩೩	ವೃಷಾಕಪಾಯೀ	೧೩೭೮
ವೃಷಾಕಪಿಃ	೧೭೩೦	ವೃಷ್ಟಿಃ	೮೪
ವೃಷ್ಣಿಃ	೨೬೪	ವೃಕ್ಷಃ	೮೫೧
ವೃಕ್ಷಧೂಪಃ	೫೦೦	ವೃಕ್ಷಭೇದೀ	೮೩೩
ವೃಕ್ಷರುಹಾ	೯೭೮	ವೃಕ್ಷ ವಾಟಿಕಾ	೮೪೮
ವೃಕ್ಷಾದನಃ	೮೩೩	ವೃಕ್ಷಾದನೀ	೯೭೮
ವೃಕ್ಷಾಮ್ಲಂ	೨೭೩	ವಾ	೧೪೭೦ ೧೪೪೩
ವಾಂಛಾ	೭೧೦	ವಾಃ	೭೩೮
ವಾಕ್	೧೫೨	ವಾಕ್ಪತಿಃ	೧೦೫೧
ವಾಕ್ಯಂ	೧೫೮	ವಾಗೀಶಃ	೧೦೫೧
ವಾಗ್ಮೀ	೧೦೫೭	ವಾಗುಜೀ (ಟೀ)	೯೪೭
ವಾಗುರಾ	೮೭೫	ವಾಗುರಿಕಃ	೮೧೭
ವಾಙ್ಮುಖಂ	೧೬೬	'ವಾಚಂಯಮಃ	೫೫೭
ವಾಚಸ್ಪತಿಃ	೯೮	ವಾಚಾಟಃ (ಲಃ)	೧೦೫೭

ವಾಚಿಕಂ ೧೭೪
ವಾಜಃ ೬೫೬
ವಾಜಿಶಾಲಾ ೩೦೬
ವಾಟ್ಯಾಲಕಃ ೯೫೩
ವಾಣೀಃ ೮೨೭
ವಾಣಿಜ್ಯಂ ೬೯೦ ೭೬೭
ವಾಣೀ ೧೫೭
ವಾತಕಃ ೯೯೫
ವಾತಪ್ರಮೀಃ ೩೩೪
ವಾತಮೃಗಃ ೩೩೪
ವಾರ್ತಂ ೧೨೪೮
ವಾತ್ಸಕಂ ೭೪೮
ವಾತಾಯುಃ ೩೩೫
ವಾರ್ತಾಕೀ ೯೬೦
ವಾತೂಲಃ ೧೩೬೮
ವಾದಿತ್ರಂ ೧೮೮
ವಾರ್ಧುಷಿಃ ೬೯೩
ವಾನಂ ೮೬೧
ವಾನರಃ ೩೩೦
ವಾನೀರಃ ೮೭೬
ವಾಪ್ಯಂ (ವ್ಯಾ) ೯೭೨
ವಾಮಂ ೧೧೦೧
ವಾಮದೇವಃ ೩೨
ವಾಮಲೂರುಃ (ರಃ) ೧೨೯೫
ವಾರ್ಮಣಂ ೧೧೭೧
ವಾಮೀ ೬೧೫
ವಾಯಸಃ ೩೪೭
ವಾಯಸೀ ೯೯೭
ವಾಯುಃ ೬೧
ವಾರಃ ೩೬೭ ೧೩೩೩
ವಾರಣಬುಸಾ ೯೫೯
ವಾರವಾಣಃ ೬೩೧
ವಾಚೋಯುಕ್ತಿಪಟುಃ ೧೦೫೨
ವಾಜದಂತಕಃ ೯೪೯
ವಾಜೀಜಿಃ ೬೧೨ ೧೨೮೦
ವಾಣಾ ೯೨೦
ವಾಣಿಜಃ ೭೬೫
ವಾಣಿನೀ ೧೨೮೪
ವಾತಃ ೬೩
ವಾತಕೀ ೪೩೦
ವಾತಪೋಥಃ ೮೭೫
ವಾತರೋಗಿ ೪೩೦
ವಾರ್ತಃ ೪೨೮
ವಾತಾಯನಂ ೩೦೮
ವಾರ್ತಾ ೧೬೪ ೬೮೯ ೧೨೪೭
ವಾರ್ತಾವಹಃ ೮೧೪
ವಾದ್ಯಂ ೧೮೮
ವಾರ್ಧಕಂ ೪೧೧
ವಾರ್ಧುಷಿಕಃ ೬೯೩
ವಾನಪ್ರಸ್ಥಂ ೫೧೪ ೮೭೪
ವಾನಸ್ಪತ್ಯಃ ೮೫೨
ವಾನೇಯಂ ೯೭೭
ವಾಪೀ ೨೬೫
ವಾಮಃ ೧೩೧೬
ವಾಮನಃ ೭೭ ೫೧೭ ೧೦೮೬
ವಾಮಲೋಚನಾ ೩೭೪
ವಾಮಾ ೩೭೩
ವಾಯದಂಡಃ ೮೨೭
ವಾಸಾರಾತಿಃ ೩೪೨
ವಾಯಸೋಲೀ ೬೯೦
ವಾಯುಸಖಃ ೫೫
ವಾರಣಃ ೬೦೩
ವಾರಮುಖ್ಯಾ ೩೯೦
ವಾರಸ್ತ್ರೀ ೩೯೦

ವಾರಾಹೀ	೯೯೭	ವಾರಿ	೨೩೮
ವಾರಿದಃ	೮೦	ವಾರಿಪರ್ಣೀ	೨೭೪
ವಾರಿವಾಹಃ	೮೦	ವಾರೀ	೬೧೧
ವಾರುಣೀ	೧೨೨೪	ವಾಲಃ	೪೬೬
ವಾಲಧಿಃ	೬೧೮	ವಾಲಪಾಶ್ಯಾ	೪೭೪
ವಾಲಹಸ್ತಃ	೬೧೮	ವಾಲ್ಕಂ	೪೮೨
ವಾಲುಕಂ	೯೬೭	ವಾವದೂಕಃ	೧೮೩ ೭೩೪ ೫೦೫
ವಾವೃತ್ತಃ (ವ್ಯಾ)	೧೧೦೮	ವಾಶಕಃ (ಸಕಾ)	೯೪೯
ವಾಶಿತಂ (ಸಿತಂ)	೧೮೩ ೭೩೪ ೫೦೫	ವಾಶಿತಾ (ಪಾ) ಸಿತಾ	೧೨೪೭
ವಾರ್ಷಿಕಂ	೯೯೬	ವಾಸಂತೀ	೯೧೮
ವಾಸಃ	೩೦೫ ೪೮೬	ವಾಸಗೃಹಂ	೩೦೭
ವಾಸಯೋಗಃ	೫೦೫	ವಾಸರಃ	೧೧೧
ವಾಸವಃ	೪೨	ವಾಸ್ತ್ರಂ	೬೨೩
ವಾಸುಕಿಃ	೨೨೫	ವಾಸುದೇವಃ	೨೦
ವಾಸ್ತುಃ	೩೧೯	ವಾಸ್ತುಕಂ	೧೦೦೪
ವಾಸೂಃ	೧೯೭	ವಾಸ್ತೋಷ್ಪತಿಃ	೪೨
ವಾಹಃ	೬೧೨	ವಾಹದ್ವಿಷನ್	೩೩೧
ವಾಹಸಃ	೨೨೫	ವಾಹಿತ್ಥಂ	೬೦೭
ವಾಹಿನೀ	೬೪೬ ೬೪೯ ೧೨೮೪	ವಾಹಿನೀಪತಿಃ	೬೩೧
ವ್ಯಾಕುಲಃ	೧೦೬೦	ವ್ಯಾಕೋಚಃ	೮೫೩
ವ್ಯಾಕೋಷಃ	೮೫೩	ವ್ಯಾಘ್ರ	೩೨೮ ೧೦೭೫
ವ್ಯಾಘ್ರನಖಂ	೯೭೫	ವ್ಯಾಘ್ರಪಾತ್	೮೮೩
ವ್ಯಾಘ್ರಪುಚ್ಛಃ	೮೯೬	ವ್ಯಾಘ್ರಾಟಃ	೩೪೨
ವ್ಯಾಘ್ರೀ	೯೩೯	ವ್ಯಾಜಃ	೨೧೩ ೨೧೬
ವ್ಯಾಡಃ	೧೨೧೪	ವ್ಯಾಡಾಯುಧಂ (ಳಾಯುಧಂ)	೯೭೫
ವ್ಯಾಧಃ	೮೨೦	ವ್ಯಾಧಿಃ	೪೨೨ ೯೭೨
ವ್ಯಾಧಿಘಾತಃ	೮೭೦	ವ್ಯಾಧಿತಃ	೪೨೯
ವ್ಯಾನಃ	೬೩	ವ್ಯಾಪಾದಃ	೧೪೩
ವ್ಯಾಮಃ	೪೫೮	ವ್ಯಾಯತಃ	೧೧೨೮
ವ್ಯಾಲಃ (ಳಃ)	೨೨೮ ೧೩೬೮	ವ್ಯಾಸಃ	೧೧೫೧
ವ್ಯಾಹಾರಃ	೧೫೭	ವ್ಯಾಳಗ್ರಾಹಃ	೨೩೨

ವ್ಯಾಳಗ್ರಾಹೀ	೨೩೨	ವ್ರಾತಃ	೩೬೭
ವ್ರಾತ್ಯಃ	೫೬೪	ವಿಂದುಃ	೧೦೪೭
ವಿಂಧ್ಯಃ	೩೨೨	ವಿಃ	೩೬೦
ವಿಕಂತಕಃ	೮೮೩	ವಿಕಚಃ	೮೫೩
ವಿಕರ್ತನಃ	೧೦೩	ವಿಕಲಾಂಗಃ	೪೧೭
ವಿಕಸ್ವರಃ	೧೦೪೭	ವಿಕಸಾ	೯೩೬
ವಿಕಸಿತಃ	೮೫೪	ವಿಕ್ರಮಃ	೬೭೧ ೧೩೧೩
ವಿಕ್ರಯಃ	೭೭೦	ವಿಕ್ರಯಿಕಃ	೭೬೬
ವಿಕ್ಲಬಃ (ವಃ)	೧೦೬೦	ವಿಕೃತಂ	೨೦೨
ವಿಕೃತಃ	೪೨೩	ವಿಕೃತಿಃ	೧೧೪೪
ವಿಕಾರಃ	೧೧೪೪	ವಿಕಾಸೀ	೧೦೪೭
ವಿಕ್ರಾಂತಃ	೬೪೫	ವಿಕಿರಃ	೩೬೦
ವಿಕ್ರಿಯಾ	೧೧೪೪	ವಿಕೀರಣ	೯೨೬
ವಿಕುರ್ವಾಣಃ	೧೦೨೪	ವಿಕ್ರೇತಾ	೭೬೬
ವಿಕ್ರೇಯಂ	೭೬೯	ವಿಖ್ಯಃ (ಪಾ)	೪೧೭
ವಿಗತನಾಸಿಕಃ	೪೧೭	ವಿಗತಾರ್ತವಾ	೩೯೨
ವಿಗ್ರಃ	೪೧೭	ವಿಗ್ರಹಃ	೪೪೧ ೫೮೭ ೬೭೩ ೧೧೫೧
ವಿಘಸಃ	೫೩೯	ವಿಘ್ನಃ	೧೧೪೮
ವಿಘ್ನರಾಜಃ	೩೮	ವಿಚರ್ಚಿಕಾ	೪೨೪
ವಿಚಯನಂ	೧೧೫೯	ವಿಚಕ್ಷಣಃ	೫೧೬
ವಿಚಾರಣಾ	೧೪೧	ವಿಚಾರಿತಃ	೧೧೧೬
ವಿಚಿಕಿತ್ಸಾ	೧೪೨	ವಿ (ಪಿ) ಚ್ಛಂದಕಃ	೩೧೦
ವಿಜನಃ	೫೯೧	ವಿಜಯಃ	೬೭೮
ವಿಜ್ಞಃ	೧೦೨೦	ವಿಜ್ಞಾತಃ	೧೦೨೬
ವಿಜ್ಞಾನಂ	೧೪೫	ವಿಜಿಲಂ	೭೩೪
ವಿಟ್ (ಶ್)	೬೮೯	ವಿಟ್	೫೧೨ ೧೩೮೫
ವಿಟಂಕಂ	೩೧೪	ವಿಟಪಃ	೮೬೦ ೧೨೩೦
ವಿಟಪೀ	೮೫೧	ವಿಟ್ಚರಃ	೮೨೨
ವಿಡಂಗಂ	೯೫೨	ವಿತಂಸಃ	೮೨೫
ವಿತಥಂ	೧೭೮	ವಿತರ್ದಿಃ	೩೧೫
ವಿತರಣಂ	೫೪೦	ವಿತಸ್ತಿಃ	೪೫೫
ವಿತ್ತಂ	೭೭೭	ವಿತ್ತಃ	೧೦೨೬ ೧೧೧೬

ವಿತಾನಂ	೪೯೧ ೧೩೮೬	ವಿತುನ್ನಂ	೯೯೫
ವಿತುನ್ನಕಂ	೨೩೫ ೨೮೮	ವಿತುನ್ನಕಃ	೯೨೩
ವಿವರಃ	೧೧೭೪	ವಿದ್ರಧಿಃ	೪೩೨
ವಿದ್ರವಃ	೬೨೯	ವಿದಾರಕಾಃ	೩೪೬
ವಿದಾರಿಗಂಧಾ	೯೬೧	ವಿದಾರೀ	೯೫೬
ವಿದ್ಯಾದರಃ	೧೧	ವಿದ್ವಾನ್	೫೧೫ ೧೪೦೫
ವಿದಿಕ್	೨೯	ವಿದಿತಂ	೧೧೩೪
ವಿದುಃ	೬೦೬	ವಿದುರಃ	೧೦೪೨
ವಿದುಲಃ	೮೨೬	ವಿದ್ಯುತ್	೮೭
ವಿದ್ರುತಃ (ವಿದ್ರೃತಃ)	೧೧೧೬	ವಿದ್ರುಮಃ	೨೮೦
ವಿದ್ರುಮಲತಾ	೯೨೫	ವಿದ್ವೇಷಃ	೩೦೮
ವಿದ್ಧಃ	೧೧೦೪ ೧೧೧೬	ವಿದ್ಧಕರ್ಣೀ	೯೭೦
ವಿಧವಾ	೭೮೩	ವಿಧಾ	೮೭೨ ೧೧೭೯ ೧೩೨೪
ವಿಧಾತಾ	೧೨ ೫೫೦	ವಿಧಿಃ	೧೨ ೧೭೬ ೧೩೨೩
ವಿಧಿದರ್ಶೀ	೫೩೬	ವಿಧುಂತುದಃ	೧೦೦
ವಿಧುಃ	೩೩ ೮೨ ೧೩೨೩	ವಿಧುತಂ	೧೧೩೭
ವಿಧುರಂ	೧೧೪೯	ವಿಧುವನಂ	೧೧೭೭
ವಿಧೂನನಂ	೧೧೭೭	ವಿಧೇಯಃ	೧೦೪೧
ವಿನಯಗ್ರಾಹೀ	೧೦೪೧	ವಿನ್ನಂ	೧೧೩೧
ವಿನ್ನಃ	೧೧೧೬	ವಿನಾ	೧೪೭೦
ವಿನಾಯಕಃ	೧೪ ೭೮	ವಿನಾಶಃ	೧೧೫೧
ವಿನಾಶೋನ್ಮುಖಂ	೧೧೦೮	ವಿನೀತಃ	೬೧೭ ೧೦೪೧
ವಿಪಂಚೀ	೧೮೬	ವಿಪಣಃ	೨೨೦
ವಿಪಣಿಃ	೭೦೧ ೧೩೩೪	ವಿಪತ್	೬೫೦
ವಿಪತ್ತಿಃ	೬೫೦	ವಿಪಥಃ	೩೯೨
ವಿಪರ್ಯಯಃ	೧೧೬೩	ವಿಪರ್ಯಾಸಃ	೧೧೬೩
ವಿಪಶ್ಚಿತ್	೫೧೫	ವಿಪಕ್ಷಃ	೫೨೯
ವಿಪ್ರಃ	೫೧೩ ೫೧೫	ವಿಪ್ರಕೃತಃ	೧೦೫೨
ವಿಪ್ರಕೃಷ್ಟಕಂ	೧೦೮೫	ವಿಪ್ರಕಾರಃ	೧೧೪೪
ವಿಪ್ರತೀಸಾರಃ	೩೦೮	ವಿಪ್ರಯೋಗಃ	೧೧೫೨
ವಿಪ್ರಲಂಭಃ	೩೧೮ ೧೧೫೨	ವಿಪ್ರಲಬ್ಧಃ	೧೦೫೨

ವಿಪ್ರಲಾಪಃ	೧೬೩	ವಿಪ್ರಶ್ನಿಕಾ	೩೯೧
ವಿಪ್ಲವಃ	೧೧೪೩	ವಿಪಾದಿಕಾ	೪೨೩
ವಿಪಾಟ್	೨೭೦	ವಿಪಾಶಾ	೨೭೦
ವಿಪಿನಂ	೮೪೭	ವಿಪುಲಂ	೧೦೭೭
ವಿಪ್ರುಷಃ	೨೪೧	ವಿಬುಧಾಃ	೭
ವಿಭವಃ	೭೭೮	ವಿಭ್ರಮಃ	೨೧೪ ೧೩೧೪
ವಿಭಾಕರಃ	೧೦೨	ವಿಭಾವರೀ	೧೧೩
ವಿಭಾವಸುಃ	೫೬ ೧೦೪ ೧೩೯೭	ವಿಭ್ರಾಟ್	೪೭೨
ವಿಭೀತಕಃ	೯೦೪	ವಿಭೂತಿಃ	೩೬
ವಿಭೂಷಣಂ	೪೭೨	ವಿಮರ್ದನಂ	೧೧೪೨
ವಿಮನಾಃ	೧೦೨೪	ವಿಮಲಾ	೯೮೯ ೧೦೭೨
ಮಾತೃಜಃ	೩೯೬	ವಿಮಾನಃ	೧೦೨೪
ವಿಯತ್	೭೩	ವಿಯದ್ಗಂಗಾ	೪೯
ವಿಯಮಃ	೧೧೪೭	ವಿಯಾತಃ	೧೦೪೨
ವಿಯಾಮಃ	೧೧೪೭	ವಿರಜಸ್ತಮಾಃ	೫೫೪
ವಿರತಃ	೧೧೧೬	ವಿರತಿಃ	೧೧೬೬
ವಿರಳಂ	೧೦೮೨	ವಿರಾಟ್	೫೭೦
ವಿರಾವಃ	೧೮೧	ವಿರಿಂಚಿಃ	೧೭
ವಿರಿಂಚಿನಃ	೧೮	ವಿರೂಪಾಕ್ಷಃ	೩೨
ವಿರೋಚನಃ	೧೦೪ ೧೨೮೦	ವಿರೋಧಃ	೨೦೮
ವಿರೋಧನಂ	೧೧೫೦	ವಿಲಂಭಃ	೧೧೫೭
ವಿಲಕ್ಷಃ	೧೦೪೨	ವಿಲಕ್ಷಣಂ	೧೧೩೧
ವಿಲಾಪಃ	೧೬೩	ವಿಲಾಸಃ	೨೧೪
ವಿಲೀನಃ	೧೧೧೬	ವಿಲೇಪನಂ	೬೦೪ ೧೧೫೬
ವಿಲೇಪೀ	೭೩೮	ವಿವರ್ಣಃ	೮೧೪
ವಿವಧಃ	೧೧೧೦	ವಿವರಂ	೨೨೨
ವಿವಶಃ	೧೦೬೨	ವಿವಸ್ವಾನ್	೧೦೩ ೧೨೨೯
ವಿವಾದಃ	೧೬೬	ವಿವಾಹಃ	೫೬೭
ವಿವಿಕ್ತಃ	೫೯೧	ವಿವಿಧಃ	೧೧೧೦ ೧೨೬೯
ವಿವೇಕಃ	೫೪೮	ವಿಶಂಕಟಂ	೧೦೭೭
ವಿಶದಃ	೧೫೧	ವಿಶರಃ	೬೮೪
ವಿಶಲ್ಯಾ	೯೨೯ ೯೮೨ ೧೩೨೭	ವಿಶಸನಂ	೬೮೩

ವಿಶ್ವಃ	೧೦	ವಿಶ್ವಂ	೭೨೬ ೧೦೮೧
ವಿಶ್ವಂಭರಃ	೨೨	ವಿಶ್ವಂಭರಾ	೨೮೩
ವಿಶ್ವಕದ್ರುಃ	೮೨೧	ವಿಶ್ವಕರ್ಮಾ	೧೨೮೧
ವಿಶ್ವಕೇತುಃ	೨೭	ವಿಶ್ವಭೇಷಜಂ	೭೨೬
ವಿಶ್ವಸೃಟ್	೧೭	ವಿಶ್ವಸ್ತಾ	೩೮೨
ವಿಶಾಖಃ	೪೦ ೬೫೪	ವಿಶಾಖಾ	೯೬
ವಿಶಾಯಃ	೧೧೬೧	ವಿಶಾರಣಂ	೬೮೧
ವಿಶಾರದಃ	೧೨೬೭	ವಿಶಾಲಂ	೧೦೭೭
ವಿಶಾಲತ್ವಕ್	೮೬೯	ವಿಶಾಲತಾ	೪೮೫
ವಿಶಾಲಾ	೧೦೦೨	ವಿಶ್ರಾಣನಂ	೫೪೦
ವಿಶ್ರಾವಃ	೧೧೫೭	ವಿಶ್ವಾ	೧೦ ೯೪೫
ವಿಶ್ವಾಸಃ	೫೯೨	ವಿಶಿಖಃ	೬೫೫
ವಿಶಿಖಾ	೩೦೨	ವಿಶ್ರುತಃ	೧೦೨೬
ವಿಶೇಷಕಂ	೪೯೪	ವಿಷಂ	೨೩೦ ೧೩೯೪
ವಿಷಧರಃ	೨೨೮	ವಿಷಮಚ್ಛದಃ	೮೬೯
ವಿಷಯಃ (ಶಯಃ)	೨೮೯	ವಿಷಯಾಃ	೧೪೬
	೧೧೪೦ ೧೩೨೪	ವಿಷಯೀ	೧೪೭
ವಿಷ್ಕಂಭಃ	೭೬೨	ವಿಷವೈದ್ಯಃ	೨೩೨
ವಿಷ್ಟಪಂ	೨೮೭	ವಿಷ್ಟರಃ	೧೩೪೧
ವಿಷ್ಟಿರಶ್ರವಾಃ	೧೮	ವಿಷ್ಯಃ	೧೦೬೨
ವಿಷ್ವಕ್	೧೪೪೦	ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನಃ	೧೯
ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನಪ್ರಿಯಾ	೯೯೭	ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನಾ	೯೦೨
ವಿಷ್ವದ್ರ್ಯಜ್	೧೨೫೦	ವಿಷಾ	೪೩೯ ೯೪೫
ವಿಷಾಣಂ	೧೨೨೮	ವಿಷಾಣೀ	೯೬೫
ವಿಷ್ಠಾ	೪೩೯	ವಿಷ್ಫಾರಃ	೬೭೬
ವಿಷ್ಕಿರಃ	೩೬೦	ವಿಷ್ಟಿಃ	೨೩೪
ವಿಷುವಂ	೧೨೨		
ವಿಷುವತ್	೧೨೨	ವಿಷ್ಣುಃ	೧೮
ವಿಷ್ಣುಕ್ರಾಂತಾ	೯೫೦	ವಿಷ್ಣುಪದಂ	೭೩
ವಿಷ್ಣುಪದೀ	೨೬೩	ವಿಷ್ಣುರಥಃ	೨೯
ವಿಸಂವಾದಃ	೨೧೮	ವಿಸರ್ಜನಂ	೫೩೯
ವಿಸರ್ಪಣಂ	೧೧೫೨	ವಿಸ್ತರಃ	೧೧೫೧

ವಿಸ್ತೃತಂ ೧೧೦೨
ವಿಸ್ಮಯಾನ್ವಿತಃ ೧೦೪೨
ವಿಸ್ರಂ ೧೫೧
ವಿಸ್ರಸಾ ೪೧೨
ವಿಸೃತ್ವರಃ ೧೦೪೭
ವಿಸರಃ ೩೬೭
ವಿಸಾರೀ ೧೦೪೭
ವಿಸ್ಫೋಟಃ ೪೨೪
ವಿಹಂಗಮಃ ೩೬೦
ವಿಹಗಃ ೩೬೦
ವಿಹಸಿತಂ ೨೭೮
ವಿಹಾಪಿತಂ (ಯಿತಂ) ೫೩೯
ವಿಹಾಯಸಃ ೭೩ ೩೬೦
ವಿಹೀನಃ ೮೧೫
ವೀಕಾಶಃ ೧೩೮೬
ವೀಣಾ ೧೮೬
ವೀತಂ ೬೧೧
ವೀತಿಃ ೬೧೨
ವೀಧ್ರಂ ೧೦೭೨
ವೀರಂ (ಪಾ) ೪೯೫
ವೀರಣಂ ೧೦೧೦
ವೀರತರುಃ ೮೯೧
ವೀರಪಾಣಂ ೬೭೧
ವೀರಮಾತಾ ೩೮೭
ವೀರಸೂಃ ೩೮೭
ವೀರ್ಯಂ ೨೧೨ ೪೩೩ ೧೩೨೬
ವೀರುತ್ ೮೫೫
ವ್ರೀಡಾ ೨೦೬
ವ್ಯುತ್ಥಾನಂ ೧೨೯೧
ವ್ಯೂಢಃ ೧೨೧೬
ವ್ಯೂತಿಃ ೮೨೭
ವೇಗಃ ೧೧೯೨
ವಿಸ್ಮಯಃ ೨೦೨
ವಿಸ್ಮೃತಂ ೧೧೦೩
ವಿಸ್ರಂಭಃ ೫೯೨ ೧೩೦೭
ವಿಸೃತಂ ೧೧೦೨
ವಿಸೃಮರಃ ೧೦೪೭
ವಿಸಾರಃ ೨೫೪
ವಿಸ್ತಾರಃ ೮೬೦ ೧೧೫೧
ವಿಹಂಗಃ ೩೬೦
ವಿಹಂಗಮಾ, ವಿಹಂಗಿಕಾ ೮೨೮
ವಿಹಸ್ತಃ ೧೦೬೦
ವಿಹ್ವಲಃ ೧೦೬೦
ವಿಹಾಯಃ ೭೩ ೩೬೦
ವಿಹಾರಃ ೧೧೪೫
ವಿಕ್ಲವಃ ೧೧೬೬
ವೀಚಿಃ ೨೪೦
ವೀಣಾವಾದಃ ೮೧೧
ವೀತಂಸಃ (ಪಾ) ೮೨೫
ವೀತಿಹೋತ್ರಃ ೫೩
ವೀಥೀ ೮೫೦ ೧೨೫೯
ವೀರಃ ೬೪೫
ವೀರತರಂ ೧೦೧೦
ವೀರಪತ್ನೀ ೩೮೭
ವೀರಭಾರ್ಯಾ ೩೮೭
ವೀರವೃಕ್ಷಃ ೮೮೮
ವೀರಹಾ ೫೬೩
ವೀರಾಶಂಸನಂ ೬೬೮
ವೀವಧಃ ೧೨೬೯
ವ್ರೀಹಿಃ ೭೦೩ ೭೦೯
ವ್ಯುಷ್ಟಿಃ ೧೨೧೦
ವ್ಯೂಢಕಂಟಕಃ ೬೩೪
ವ್ಯೂಹಃ ೩೬೭ ೬೪೭ ೧೪೦೬
ವೇಗೀ ೬೪೨

ವೇಣೀಃ, ಣೀ	೪೬೯ ೯೧೫	ವೇಣುಃ	೧೦೦೭
ವೇಣುಧ್ಮಃ	೮೧೨	ವೇತನಂ	೮೩೭
ವೇತಸಃ	೮೭೫	ವೇತಸ್ವಾನ್	೨೯೦
ವೇತ್ರವತೀ	೨೭೧	ವೇದಃ	೧೫೯
ವೇದನಾ	೧೧೩೫	ವೇದಮುಖ್ಯಕಃ	೯೮೧
ವೇದಿಃ ದೀ	೫೨೮	ವೇದಿಕಾ	೩೧೫
ವೇಧಃ	೧೧೩೭	ವೇಧಾ	೧೭ ೧೩೯
ವೇಧಿತಃ	೧೧೧೬		
ವೇಪಥುಃ	೨೨೦	ವೇಮಾ	೮೨೭
ವೇಲ್ಲಂ	೯೫೨	ವೇಲ್ಲಜಂ	೭೨೩
ವೇಲಾ	೧೩೭೦	ವೇಲ್ಲಿತಂ	೧೦೮೮
ವೇಲ್ಲಿತಃ	೧೧೦೩	ವೇಶಂತಃ	೨೬೫
ವೇಶಃ	೩೦೧	ವೇಶವಾರಃ	೭೨೩
ವೇಶ್ಮ	೩೮೩	ವೇಶ್ಮಭೂಃ	೩೧೯
ವೇಶ್ಯಾ	೩೯೦	ವೇಷಃ	೪೭೦
ವೇಷ್ಟಿತಂ	೧೧೦೭	ವೇಹತ್	೭೫೭
ವೈ	೧೪೪೩	ವೈಕಕ್ಷಕಂ	೫೦೭
ವೈಕುಂಠಃ	೧೮	ವೈಜನನಃ	೪೧೦
ವೈಜಯಂತಃ	೪೬	ವೈಜಯಂತಿಕಃ	೬೩೯
ವೈಜಯಂತಿಕಾ	೯೧೧	ವೈಜಯಂತೀ	೬೬೮
ವೈಜ್ಞಾನಿಕಃ	೧೨೨೧	ವೈಣವಂ (ಃ)	೮೬೪ ೫೫೬
ವೈಣವಿಕಃ	೮೧೨	ವೈಣಿಕಃ	೮೧೨
ವೈಣುಕಂ	೬೧೦	ವೈತಂಸಿಕಃ	೮೧೩
ವೈತನಿಕಃ	೮೧೩	ವೈತರಿಣೀ	೨೩೪
ವೈತಾಳಿಕಃ	೬೭೫	ವೈದ್ಯಃ	೪೨೮
ವೈದ್ಯಮಾತಾ	೯೪೯	ವೈದೇಹಿಕಃ	೭೬೫ ೮೦೨
ವೈದೇಹೀ	೯೪೨	ವೈಧನಿಕಾ	೮೩೨
ವೈಧಾತ್ರಃ	೫೧	ವೈಧೇಯಃ	೧೦೬೪
ವೈನತೇಯಃ	೨೯	ವೈನೀತಕಂ	೬೨೭
ವೈಮಾತ್ರೇಯಃ	೩೯೬	ವೈಯಾಘ್ರಃ	೬೨೨
ವೈರಂ	೨೦೮	ವೈರನಿರ್ಯಾತನಂ	೬೭೯
ವೈರಶುದ್ಧಿಃ	೬೭೯	ವೈರೀ	೫೭೯

ವೈವಧಿಕಃ	೮೧೪	ವೈವಸ್ವತಃ	೫೯
ವೈಶ್ಯಃ	೬೮೯	ವೈಶ್ರವಣಃ	೬೯
ವೈಶಾಖಃ	೧೨೫ ೭೬೧	ವೈಶ್ವಾನರಃ	೫೩
ವೈಸಾರಿಣಃ	೨೫೩	ವ್ರೈಹೇಯಂ	೬೯೪
ವ್ಯೋಕಾರಃ	೮೦೬	ವ್ಯೋಮ	೭೨
ವ್ಯೋಮಕೇಶಃ	೩೪	ವ್ಯೋಮಯಾನಂ	೪೮
ವ್ಯೋಷಂ	೭೯೯	ವೌಷಟ್	೧೪೩೫

ಶ

ಶಂಕರಃ	೩೦	ಶಂಕುಃ	೨೫೭ ೬೬೧ ೮೫೪
ಶಂಖಂ	೧೭೯೦	ಶಂಖಃ	೨೫೯ ೯೭೬
ಶಂಖನಖಾಃ	೨೬೦	ಶಂಖನೀ	೯೭೨
ಶಂಡಂ (ಡಃ)	೪೧೦	ಶಂಪಾ	೮೨
ಶಂಬಃ	೪೭	ಶಂಬರಂ	೨೩೯
ಶಂಬರಃ	೩೩೭	ಶಂಬರಾರಿಃ	೨೬
ಶಂಬರೀ	೯೩೩	ಶಂಬಾಕೃತಂ	೬೯೭
ಶಂಬೂಕಾಃ	೨೬೦	ಶಂಬಳೀ	೩೯೦
ಶಂಬುಃ	೩೦ ೧೩೦೭	ಶಕಟಃ	೬೨೧
ಶಕಲಂ	೮೯	ಶರ್ಕರಾ	೨೯೨ ೧೩೪೭
ಶರ್ಕರಾವಾನ್	೨೯೨	ಶರ್ಕರಿಲಃ	೨೯೨
ಶಕ್ರಃ	೪೨ ೯೧೨	ಶಕ್ರಧನುಃ	೮೪
ಶಕ್ರಪಾದಪಃ	೮೯೯	ಶಕ್ರಪುಷ್ಪೀ	೯೮೨
ಶಕೃತ್ಕರಿಃ	೭೫೦	ಶಕೃತ್	೪೩೮
ಶಕ್ತಿಃ	೬೭೧ ೧೨೩೮	ಶಕ್ತಿಹೇತಿಕಃ	೬೩೮
ಶಕ್ತಿಧರಃ	೪೦	ಶಕುಂತಃ	೩೬೦ ೧೨೩೦
ಶಕುನಿಃ ನಃ ನ್ತಿಃ	೩೬೦	ಶಕುಲಃ	೨೫೪
ಶಕುಲಾದನೀ	೯೩೨ ೯೫೭	ಶಕುಲಾರ್ಭಕಃ	೨೫೪
ಶಕುಲಾಕ್ಷಕಃ	೧೩೫	ಶಕುಲೀ (ಕ)	೧೩೪
ಶಚೀ	೪೫	ಶಚೀಪತಿಃ	೪೩
ಶಟೀ	೧೦೦೦	ಶಠಃ	೧೦೬೩
ಶಣಪರ್ಣೀ	೯೯೫	ಶಣಪುಷ್ಪಿಕಾ	೯೫೩
ಶಣಸೂತ್ರಂ	೨೫೨	ಶತಕೋಟಿಃ	೪೭

ಶತದ್ರುಃ	೭೨೦	ಶತಪತ್ರಂ	೭೨೬
ಶತಪತ್ರಿಕಾ	೩೪೩	ಶತಪದೀ	೩೪೦
ಶತಪರ್ವಾ	೧೦೦೨	ಶತಪರ್ವಿಕಾ	೯೪೮ ೧೦೦೪
ಶತಪ್ರಾಸಃ	೯೭೭	ಶತಪುಷ್ಪಾ	೯೯೮
ಶತಮನ್ಯುಃ	೪೭	ಶತಮೂಲೀ	೯೪೬
ಶತವೀರ್ಯಾ	೧೧೦೫	ಶತವೇಧೀ	೯೮೨
ಶತಹ್ರದಾ	೮೭	ಶತಾಂಗಃ	೬೧೯
ಶತಾನಂದಃ	೧೮	ಶತಧೃತಿಃ	೧೮
ಶತಾವರೀ	೯೪೨	ಶತ್ರುಃ	೫೨೯
ಶನೈಃ	೧೪೪೪	ಶನೈಶ್ಚರಃ	೧೦೦
ಶಪಥಃ	೧೬೬	ಶಪನಂ	೧೬೬
ಶಫಂ	೬೧೮	ಶಫರೀ	೭೫೫
ಶಬರಃ	೮೧೯	ಶಬರಾಲಯಃ	೩೧೯
ಶಬಲಃ	೧೫೬	ಶಬಳೀ	೨೫೫
ಶಬ್ದಃ	೧೫೮ ೧೮೧	ಶಬ್ದಗ್ರಹಃ	೪೬೫
ಶಬ್ದಗುಣಃ	೨೩	ಶಬ್ದನಃ	೧೦೫೪
ಶಮಃ	೧೧೦೧	ಶಮಥಃ	೧೧೩೧ ೫೩೬
ಶಮನಃ	೫೮	ಶಮನಸ್ವಸಾ	೭೬೮
ಶಮಲಂ	೪೩೮	ಶಮ್ಯಾ	೨೦೭
ಶಮ್ಯಾಕಃ	೮೬೯	ಶಮಿತಃ	೧೧೧೪
ಶಮೀ	೨೧೧ ೮೯೮	ಶಮೀಧಾನ್ಯಂ	೨೧೭
ಶಮೀರಃ	೮೯೮	ಶಯಃ	೪೫೭
ಶಯನಂ	೭೧೯ ೫೦೯	ಶಯನೀಯಂ	೭೧೯ ೮೦೯
ಶಯಾಳುಃ	೧೦೪೯	ಶಯ್ಯಾ	೫೦೮
ಶಯಿತಃ	೧೦೪೯	ಶಯುಃ	೭೭೫
ಶರಃ	೬೫೫ ೧೦೦೮	ಶರಜನ್ಮಾ	೩೯
ಶರಣಂ	೧೭೭೫	ಶರತ್	೧೭೯ ೧೩೦ ೧೭೬೫
ಶರಭಃ	೩೩೮	ಶರವ್ಯಂ	೬೫೪
ಶರ್ಮ	೧೩೫	ಶರ್ವಃ	೩೦
ಶರ್ವರೀ	೧೧೭	ಶರಾಭ್ಯಾಸಃ	೬೫೪
ಶರಾರಿಃ	೩೫೭	ಶರಾರುಃ	೧೦೪೫
ಶರಾವಃ	೨೭೦	ಶರಾವತೀ	೭೨೧

ಶರಾಸನಂ	೭೫೧	ಶರೀರಂ	೪೪೧
ಶರೀರೀ	೧೩೮	'ಶಲಂ	೩೩೪
ಶಲಭಃ	೩೫೬	ಶಲಲಂ, ಲೀ	೩೩೪
ಶಲ್ಕಂ	೧೧೫೪	ಶಲ್ಮಲಿಃ (ಶಾ)	೮೯೨
ಶಲ್ಯಂ	೬೬೧	ಶಲ್ಯಃ	೩೩೪ ೮೯೯
ಶಲಾಟು	೮೯೧	ಶವಂ	೬೮೭
ಶರ್ವಾಣೀ	೩೭	ಶಶಃ	೩೩೮
ಶಶಧರಃ	೮೮	ಶಶ್ವತ್	೧೪೧೪ ೧೪೩೮
ಶಶಾದನಃ	೩೪೧	ಶಶೋರ್ಣಂ	೭೯೪
ಶಷ್ಪಂ	೧೦೧೩	ಶಸನಂ	೫೩೬
ಶಸ್ತಂ	೧೩೪ ೧೨೬	ಶಸ್ತ್ರಂ	೬೫೧ ೧೩೫೧
ಶಸ್ತ್ರಕಂ	೭೮೫	ಶಸ್ತ್ರಮಾರ್ಜಃ	೮೦೫
ಶಸ್ತ್ರಾಜೀವಃ	೬೩೬	ಶಸ್ತ್ರೀ	೬೬೧
ಶ್ಮಶಾನಂ	೬೮೭	ಶ್ಮಶ್ರು	೪೭೦
ಶ್ರದ್ಧಾ	೧೨೭೫	ಶ್ರದ್ಧಾಳುಃ	೩೯೨ ೧೦೪೪
ಶ್ರಯಣಂ	೧೧೪೧	ಶ್ರವಃ	೪೬೫
ಶ್ರವಣಂ	೪೬೫	ಶ್ರವಿಷ್ಠಾ	೯೬
ಶ್ಲಕ್ಷ್ಣಂ	೧೦೭೮	ಶ್ಲಕ್ಷ್ಣಃ	೧೦೫೩
ಶ್ವಃ	೧೪೫೦	ಶ್ವದಂಷ್ಟ್ರಾ	೯೪೪
ಶ್ವಪಚಃ	೮೧೯	ಶ್ವಭ್ರಂ	೨೨೨
ಶ್ವಯಥುಃ	೪೨೩	ಶ್ವವೃತ್ತಿಃ	೬೯೦
ಶ್ವಶುರಃ (ರಾ)	೪೦೨ ೪೦೮	ಶ್ವಶುರ್ಯಃ	೧೩೧೮
ಶ್ವಶ್ರೂಃ	೪೦೨	ಶ್ವಶ್ರೂಶ್ವಶುರೌ	೪೦೮
ಶ್ವಶ್ರೇಯಸಂ	೧೩೫	ಶ್ವಸನಃ	೬೧ ೮೯೮
ಶೃಂಖಲಂ	೪೮೦ ೬೦೯	ಶೃಂಖಲಃ	೬೦೯
ಶೃಂಖಲಕಃ	೭೬೩	ಶೃಂಗಂ	೩೨೩ ೧೧೬೮
ಶೃಂಗಃ	೯೮೮	ಶೃಂಗಬೇರಂ	೭೨೫
ಶೃಂಗಾಟಕಂ	೨೯೮	ಶೃಂಗಾರಃ	೨೦೦
ಶೃಂಗಿಣೀ	೭೫೪	ಶೃಂಗೀ	೨೬೧ ೯೪೬ ೯೬೨
ಶೃಂಗೀಕನಕಂ	೭೮೩	ಶೃತಂ	೧೧೧೨
ಶೃಗಾಲಃ	೩೩೮	ಶಾಂಖಿಕಃ	೮೦೭

ಶಾಂಡಿಲ್ಯಃ	೮೭೮	ಶಾಂತ	೧೧೧೪
ಶಾಂತಿಃ	೧೧೩೨	ಶಾಂಬರೀ	೮೧೦
ಶಾಕಂ	೭೨೨ ೯೮೨	ಶಾಕಟಃ	೭೫೨ ೭೭೫
ಶಾರ್ಕರಃ	೨೯೨	ಶಾಕ್ಯಮುನಿಃ	೧೪
ಶಾಕ್ಯಸಿಂಹಃ	೧೫	ಶಾಕ್ತಿಕಃ	೬೩೮
ಶಾಕುನಿಕಃ	೮೧೨	ಶಾಖಾ	೮೫೭
ಶಾಖಾನಗರಂ	೩೦೧	ಶಾಖಾಮೃಗಃ	೩೩೦
ಶಾಖೀ	೮೫೧	ಶಾರ್ಙ್ಗಂ	೨೯
ಶಾರ್ಙ್ಗೀ	೧೯	ಶಾಠ್ಯಂ	೨೧೩
ಶಾಣಃ	೮೩೧	ಶಾತಂ	೧೩೫ ೧೧೦೭
ಶಾತಕುಂಭಂ	೭೮೨	ಶಾತಲಾ	೯೮೯
ಶಾತ್ರವಃ	೫೭೯	ಶಾದಃ	೨೪೫ ೧೨೬೨
ಶಾದ್ವಲಃ	೨೯೧ ೧೦೭೬	ಶಾರ್ದೂಲಃ	೩೨೮
ಶಾಖಕಃ	೩೬೬	ಶಿಖರಃ	೮೭೯
ಶಾಮಾ	೯೫೮	ಶಾರಃ	೧೩೩೮
ಶಾರದಃ	೮೬೯ ೧೨೬೭	ಶಾರದೀ	೯೫೭
ಶಾರಿಫಲಂ	೮೪೫	ಶಾರಿಬಾ	೯೫೮
ಶಾಲಃ	೩೦೫	ಶಾಲ್ಮಲಿಃ	೯೩ ೮೯೨
ಶಾಲ್ಮಲೀವೇಷ್ಟಃ	೯೩ ೮೯೨	ಶಾ	೮೫೭
ಶಾಲಿಃ	೭೧೨	ಶಾಲೀನಃ	೧೦೪೨
ಶಾಲೂಕಂ	೨೭೪	ಶಾಲೂಲಃ	೨೬೦
ಶಾಲೇಯಂ	೬೯೪	ಶಾಲೇಯಃ	೯೫೧
ಶಾರ್ವರಂ	೧೩೬೦	ಶಾಶ್ವತಃ	೧೦೮೯
ಶಾಷ್ಕುಲಿಕಂ	೧೧೬೯	ಶಾಸನಂ	೫೯೪
ಶಾಸ್ತ್ರಂ	೧೩೫೧	ಶಾಸ್ತ್ರವಿತ್	೧೦೨೩
ಶಾಸ್ತಾ	೧೪	ಶ್ಯಾಮಃ (ಮಂ)	೧೫೩ ೧೩೧೫
ಶ್ಯಾಮಲಃ	೧೫೩	ಶ್ಯಾಮಾ	೯೦೧ ೯೫೪
ಶ್ಯಾವಃ	೧೫೫	ಶ್ರಾಣಾ	೭೩೮
ಶ್ರಾದ್ಧಂ	೫೪೧	ಶ್ರಾದ್ಧದೇವಃ	೫೯
ಶ್ರಾಯಃ	೧೧೪೧	ಶ್ರಾವಣಃ	೧೨೬
ಶ್ರಾವಣಿಕಃ	೧೨೬	ಶ್ವಾ	೮೨೧
ಶ್ವಾವಿತ್	೩೩೪	ಶಿಂಜಿತಂ	೧೮೧

ಶಿಂಜಿನೀ	೬೫೩	ಶಿಂಬಾ	೭೧
ಶಿಂಶುಪಾ	೯೦೮	ಶಿಂಶುಮಾರಃ	೨೫೭
ಶಿಕ್ಯಂ	೮೨೯	ಶಿಕ್ಯಿತಂ	೧೧೦೬
ಶಿಖಂಡಃ	೩೫೯	ಶಿಖಂಡಕಃ	೪೬೭
ಶಿಖರಂ	೩೨೩	ಶಿಖರಃ	೩೨೦
ಶಿಖರೀ	೩೦೩ ೧೨೭೯	ಶಿಖಾ	೫೭ ೩೫೯ ೪೬೮ ೧೧೯೧
ಶಿಖಾವಲಃ	೩೫೮	ಶಿಖಾವಾನ್	೫೫
ಶಿಖಗ್ರೀವಂ	೭೮೮	ಶಿಖವಾಹನಃ	೪೦
ಶಿಖೀ	೩೫೮ ೧೨೭೯	ಶಿಗ್ರುಃ	೭೨೨ ೮೭೭
ಶಿಗ್ರುಜಂ	೭೯೭	ಶಿತಿದ್ರುಃ	೨೭೦
ಶಿತಶೂಕಃ	೭೦೩	ಶಿತಿಃ	೧೨೫೫
ಶಿತಿಕಂಠಃ	೩೨	ಶಿತಿಸಾರಕಃ	೮೮೪
ಶಿಪಿವಿಷ್ಟಃ	೧೨೦೬	ಶಿಫಃ	೮೫೪
ಶಿಫಾ	೨೭೯ ೮೫೭	ಶಿಫಾಕಂದಃ	೨೭೯
ಶಿಬಿಕಾ	೬೨೧	ಶಿಬಿರಂ	೬೦೧
ಶಿರಃ	೪೬೬ ೮೫೮	ಶಿರಸ್ಯಃ	೪೬೯
ಶಿರಸ್ತ್ರಂ	೬೩೨	ಶಿರೀಷಃ	೯೦೯
ಶಿರೋಧಿಃ	೪೫೯	ಶಿರೋರತ್ನಂ	೪೭೩
ಶಿರೋರುಷಃ	೪೬೬	ಶಿಲ್ಪಂ	೮೩೪
ಶಿಲ್ಪಕಾರಿಕಾ	೩೮೯	ಶಿಲಾ	೩೧೨
ಶಿಲಾಜಿತು	೭೯೧	ಶಿಲ್ಪಿಶಾಲಾ	೩೦೬
ಶಿಲೀ	೨೬೧	ಶಿಲೀಮುಖಃ	೧೧೯೦
ಶಿಲ್ಪೀ	೮೦೩	ಶಿಲೋಚ್ಚಯಃ	೩೨೦
ಶಿವಂ	೧೩೫	ಶಿವಂಕರಃ	೧೦೧೯
ಶಿವಃ	೩೦	ಶಿವತಃ	೭೬೦
ಶಿವತಾತಿಃ	೧೦೧೯	ಶಿವಮಲ್ಲೀ	೯೨೭
ಶಿವಾ	೩೭ ೩೩೨ ೮೯೮ ೯೦೫	ಶಿಶ್ನಃ	೪೪೭
	೯೭೩ ೧೩೮೪	ಶಿಶಿರಃ	೯೩ ೧೨೭
ಶಿಶ್ವಿದಾನಃ	೧೦೬೨	ಶಿಶುಃ	೩೬೬
ಶಿಶುಕಃ	೨೫೪	ಶಿಶುತ್ವಂ	೪೧೧
ಶಿಷ್ಯಃ	೫೨೧	ಶಿಷ್ಟಿಃ	೫೯೪
ಶಿಕ್ಷಾ	೧೬೦	ಶಿಕ್ಷಿತಃ	೧೦೨೦

ಶ್ವಿತ್ರಂ ೪೨೫
ಶೀಘ್ರಂ ೯೪
ಶೀತಃ ೯೩ ೮೭೬ ೮೮೦
ಶೀತಭೀರುಃ (ಭೀರುಃ) ೯೧೬
ಶೀತಶಿವಂ ೬೬೮ ೭೩೦
ಶೀಧು ೮೪೦
ಶೀರ್ಷಂ ೪೬೬
ಶೀರ್ಷಭೇದ್ಯಃ ೧೦೬೧
ಶೀರ್ಷಣ್ಯಂ ೬೩೨
ಶ್ರೀಕಂಠಃ ೩೨
ಶ್ರೀದಃ ೬೯
ಶ್ರೀಪರ್ಣಿಕಾ ೮೮೬
ಶ್ರೀಪತಿಃ ೨೧
ಶ್ರೀಫಲೀ ೯೪೧
ಶ್ರೀಲಃ ೧೦೩೧ ೮೮೬
ಶ್ರೀವತ್ಸಲಾಂಛನಃ ೨೨
ಶ್ರೀವೇಷ್ಟಃ ೫೦೦
ಶ್ರೀಹಸ್ತಿನೀ ೯೧೫
ಶುಂಡಾ ೮೩೯
ಶುಕ್ ೨೦೮
ಶುಕಃ ೩೪೯
ಶುಕ್ತಃ (೦) ೧೨೫೫
ಶುಕ್ರಃ ೫೬ ೯೯ ೧೨೫
ಶುಕ್ಲಃ, ಕ್ಲಾ ೧೨೧ ೧೫೧ ೯೪೯
ಶುಚಿಃ ೫೬ ೧೫೧ ೧೨೫ ೧೨೦೦
ಶುನಕಃ ೮೨೧
ಶುನೀ ೮೨೧
ಶುಭಂಯುಃ ೧೦೬೬
ಶುಭ್ರಃ ೧೫೧
ಶುಭ್ರಾಂಶುಃ ೮೭
ಶುಲ್ಕಃ ೫೯೫
ಶುಶ್ರೂಷಾ ೫೪೫
ಶೀಕರಃ ೮೫
ಶೀತಂ ೯೩
ಶೀತಕಃ ೮೧೭
ಶೀತಲಃ, ಲಾ ೯೩ ೯೯೫
ಶೀತಶಿವಾ ೯೫೧
ಶೀಲಂ ೨೦೯ ೧೩೭೩
ಶೀರ್ಷಕಂ ೬೩೨
ಶೀರ್ಷಣ್ಯಃ ೪೬೯
ಶ್ರೀಃ ೨೭ ೬೫೦
ಶ್ರೀಘನಃ ೧೪
ಶ್ರೀಪರ್ಣಂ ೯೧೨ ೧೨೫
ಶ್ರೀಪರ್ಣೀ ೮೮೨
ಶ್ರೀಫಲಃ ೮೭೮
ಶ್ರೀಮಾನ್ ೧೦೩೧ ೮೮೬
ಶ್ರೀವತ್ಸಃ ೨೯
ಶ್ರೀವಾಸಃ ೫೦೦
ಶ್ರೀಸಂಜ್ಞಂ ೪೯೬
ಶುಂಠೀ (ಠೀ) ೭೨೬
ಶುಂಭಂ (ಪಾ) ೮೨೬
ಶುಕಂ ೯೭೮
ಶುಕನಾಸಃ ೯೦೩
ಶುಕ್ತಂ ೪೩೩
ಶುಕ್ರಶಿಷ್ಯ ೧೨
ಶುಕ್ತಿಃ ೨೫೯ ೯೭೬
ಶುದ್ಧಾಂತಃ ೩೧೧ ೧೨೩೮
ಶುನಾಸೀರಃ ೪೧
ಶುಭಂ ೧೩೫ ೭೬೩
ಶುಭ್ರ (ಭ)ದಂತೀ ೭೮
ಶುಭ್ರಂ ೧೩೬೪
ಶುಬಾನ್ವಿತಃ ೧೦೬೬
ಶುಲ್ಬಂ ೭೮೫ ೮೨೬
ಶುಷ್ಕಮಾಂಸಂ ೪೩೪

ಶುಷ್ಕಂ	೬೨೦	ಶುಷ್ಮಾ	೫೪
ಶ್ರುತಂ	೧೭೪೯	ಶ್ರುತಿಃ	೧೫೯ ೪೬೫ ೧೭೪೫
ಶೂಕಃ	೨೧೧	ಶೂಕಕೀಟಃ	೩೪೧
ಶೂಕಧಾನ್ಯಂ	೨೧೭.	ಶೂಕಶಿಂಬಿಃ	೯೩೩
ಶೂದ್ರಃ	೨೯೯	ಶೂದ್ರಾ (ದ್ರೀ)	೩೮೪ ೫೧೭
ಶೂನ್ಯಂ	೧೦೨೩	ಶೂರ್ಪಂ	೨೧೪
ಶೂರಃ	೬೪೫	ಶೂಲಂ	೧೩೬೯
ಶೂಲ್ಯಂ	೨೩೩	ಶೂಲಾಕೃತಂ	೨೩೩
ಶೂಲೀ	೩೦	ಶೇಖರಃ	೫೦೨
ಶೇಫಃ	೪೪೨	ಶೇಫಾಲಿಕಾ	೯೧೬
ಶೇಮುಷೀ	೧೪೦	ಶೇಲುಃ	೮೮೦
ಶೇವಧಿಃ	೨೧	ಶೇಷಃ	೭೭೫
ಶ್ಯೇತಃ	೧೫೧	ಶ್ಯೇನಃ	೩೪೭
ಶ್ರೇಣಿಃ	೮೦೩	ಶ್ರೇಣೀ	೮೫೦
ಶ್ರೇಯಃ	೧೪೫	ಶ್ರೇಯಸೀ	೯೦೫ ೯೩೦ ೯೪೫
ಶ್ರೇಯಾನ್, ಶ್ರೇಷ್ಠಃ	೧೦೨೫	ಶ್ಲೇಷಃ	೧೧೪೦
ಶ್ಲೇಷ್ಮಣಃ, ಲಃ	೪೩೧	ಶ್ಲೇಷ್ಮಾ	೪೩೩
ಶ್ಲೇಷ್ಮಾತಕಃ	೮೮೦	ಶ್ವೇತಂ	೨೮೪ ೧೭೫೧
ಶ್ವೇತಃ	೧೫೧	ಶ್ವೇತರಕ್ತಃ	೧೫೪
ಶ್ವೇತಗರುತ್	೩೫೧	ಶ್ವೇತಮರಿಚಂ	೨೯೨
ಶ್ವೇತಸುರಸಾ	೯೧೨	ಶೈಖರಿಕಃ	೯೩೪
ಶೈಲಃ	೩೭೦	ಶೈಲಾಲೀ	೮೧೦
ಶೈಲೂಷಃ	೮೧೦ ೮೩೮	ಶೈಲೇಯಂ	೯೯೯
ಶೈವಲಂ	೭೨೫	ಶೈವಲಿನೀ	೭೬೬
ಶೈವಾಲಂ	೭೨೫	ಶೈಶವಂ	೪೧೧
ಶೈಕ್ಷಃ	೫೭೧	ಶೋಕಃ	೭೦೮
ಶೋಚಿಃ	೧೦೮	ಶೋಚಿಷ್ಕೇಶಃ	೫೪
ಶೋಣಃ	೧೫೪ ೭೨೦	ಶೋಣಕಃ	೯೦೩
ಶೋಣರತ್ನಂ	೪೩೫	ಶೋಣಿತಂ	೪೭೩ ೨೩೪
ಶೋಧಃ (ಥ) ಫೀ	೪೭೩ ೯೯೫	ಶೋಧನೀ	೩೧೨
ಶೋಧಿತಂ	೧೭೨೭ ೨೩೪	ಶೋಫಃ	೪೭೩

ಶೋಭನೀ	೯೯೫	ಶೋಭನಂ	೧೦೬೮
ಶೋಭಾ	೯೧	ಶೋಭೋಂಜನಃ	೮೭೭
ಶೋಷಃ	೨೨	ಶ್ಚ್ಯುತಃ	೧೧೩೯
ಶ್ಯೋನಾಕಃ	೯೦೩	ಶ್ರೋಣಃ	೪೧೯
ಶ್ರೋಣಿಫಲಕಂ	೪೪೫	ಶ್ರೋಣಿಃ	೪೪೫
ಶ್ರೋತ್ರಂ	೪೬೫	ಶ್ರೋತ್ರಿಯಃ	೫೧೭
ಶ್ಲೋಕಃ	೧೧೬೩	ಶೌಂಡಃ	೧೦೪೦
ಶೌಂಡಿಕಃ	೮೦೯	ಶೌಂಡೀ	೯೪೩
ಶೌಕಂ	೩೭೧	ಶೌಕ್ಲಿಕೇಯಃ	೨೩೧
ಶೌದ್ಧೋದನಿಃ	೧೫	ಶೌರ್ಯಂ	೬೭೦
ಶೌರಿಃ	೨೧	ಶೌಲ್ಬಿಕಃ	೮೦೭
ಶೌಷ್ಕಲಃ	೧೦೩೬	ಶ್ರೌಷಟ್	೧೩೩೫

ಷ

ಷಂಡಂ	೨೭೯	ಷಂಡಃ	೪೧೦ ೫೭೭ ೭೫೦
ಷಟ್ಕರ್ಮಾ	೫೧೫	ಷಟ್ಪದಃ	೩೫೭
ಷಡಭಿಜ್ಞಃ	೧೪	ಷಂಡ್ಗ್ರಂಥಃ	೮೯೪
ಷಡ್ಗ್ರಂಥಾ	೯೪೮	ಷಡ್ಗ್ರಥಿಕಾ	೧೦೦೦
ಷಡ್ಜಃ	೧೮೪	ಷಡಾನನಃ	೩೯
ಷಷ್ಠಿಕಾಃ	೭೧೨	ಷಷ್ಟಿಕ್ಯಂ	೬೯೫
ಷಾಣ್ಮಾತುರಃ	೪೦		

ಸ

ಸಂಕಟಂ	೧೧೦೧	ಸಂಕರಃ	೩೧೭
ಸಂಕಲ್ಪಃ	೧೪೧	ಸಂಕಲಿತಃ	೧೧೦೯
ಸಂಕರ್ಷಣಃ	೨೪	ಸಂಕಸುಕಃ	೧೦೫೯
ಸಂಕ್ರಂದನಃ	೪೪	ಸಂಕ್ರಮಃ	೧೧೫೪
ಸಂಕಾಶಃ	೮೩೬	ಸಂಕೀರ್ಣಂ (ರ್ಣಃ)	೧೧೦೨
ಸಂಕೀರ್ಣಾ	೮೦೦		೧೧೨೫ ೧೨೨೯
ಸಂಕುಲಂ	೧೭೬ ೧೧೦೨	ಸಂಕೋಚಂ	೪೯೪
ಸಂಕೋಚಪಿಶನಂ	೪೯೪	ಸಂಖ್ಯಂ	೬೭೨
ಸಂಖ್ಯಾ	೧೪೧	ಸಂಖ್ಯಾತಂ	೧೦೮೧

ಸಂಖ್ಯಾವಾನ್ ೫೧೬
ಸಂಗತಃ (೦) ೧೭೫
ಸಂಗರಃ ೧೩೩೮
ಸಂಗ್ರಾಮಃ ೬೭೪
ಸಂಗೀರ್ಣಂ (ಕೀ) ೧೧೨೫
ಸಂಘಃ ೩೬೯
ಸಂಚಯಃ ೨೬೭
ಸಂಜವನಂ ೩೦೫
ಸಂಜ್ವರಃ ೫೭
ಸಂಜ್ಞಃ ೪೧೮
ಸಂತತಂ ೬೫
ಸಂತಪ್ತಃ ೧೧೧೯
ಸಂತಾನಃ ೫೦ ೫೧೨
ಸಂತಾಪಿತಃ ೧೧೧೯
ಸಂದಾನಿತಂ ೧೧೧೧
ಸಂದ್ರಾವಃ ೬೭೯
ಸಂದೇಶವಾಕ್ ೧೭೪
ಸಂದೇಹಃ ೧೪೨
ಸಂಧಾ ೧೨೭೫
ಸಂಧ್ಯಾ ೧೧೧
ಸಂಧಿನೀ ೭೫೬
ಸಂಪತ್ತಿಃ ೬೫೦
ಸಂಪ್ರದಾಯಃ ೧೧೩೬
ಸಂಪ್ರಹಾರಃ ೬೭೩
ಸಂಪುಟಕಃ ೫೧೦
ಸಂಭಾದಃ ೧೧೦೧
ಸಂಭಾಜಕಂ ೧೧೩೬
ಸಂಮುದಃ ೧೩೪
ಸಂಮಾರ್ಜನೀ ೩೧೭
ಸಂಯತ್ ೬೭೪
ಸಂಯಮಃ ೧೧೪೭
ಸಂಯುಗಃ ೬೭೩
ಸಂಗಃ ೧೧೫೮
ಸಂಗಮಃ ೧೧೫೮
ಸಂಗ್ರಹಃ ೧೬೩
ಸಂಗ್ರಾಹಃ ೬೫೯ ೧೧೪೩
ಸಂಗೂಢಃ ೧೧೦೯
ಸಂಘಾತಃ ೨೩೩ ೨೬೭
ಸಂಚಾರಿಕಾ ೩೮೮
ಸಂಜ್ಞಪನಂ ೬೮೨
ಸಂಜ್ಞಾ ೧೨೦೫
ಸಂಡೀನಂ ೩೬೫
ಸಂತತಿಃ ೫೧೧
ಸಂತಮಸಂ ೨೩೪
ಸಂತಾಪಃ ೫೭
ಸಂದಾನಂ ೭೬೦
ಸಂದಾವಃ ೬೭೯
ಸಂದಿತಂ ೧೧೧೧ ೧೧೦೨
ಸಂದೇಶಹರಃ ೫೮೫
ಸಂದೋಹಃ ೩೬೭
ಸಂದಾನಂ ೮೪೧
ಸಂಧಿಃ ೫೮೭ ೧೧೪೦
ಸಂಪತ್ ೬೫೦
ಸಂಪ್ರತಿ ೧೪೫೧
ಸಂಪ್ರಧಾರಣಂ ೫೯೩
ಸಂಪಿಧಾನಂ ೧೨೯೭
ಸಂಫುಲ್ಲಃ ೮೫೩
ಸಂಭ್ರಮಃ ೨೧೭ ೧೧೫೫
ಸಂಭೇದಃ ೨೭೧
ಸಂಮೃಷ್ಟಂ ೭೩೪
ಸಂಮೂರ್ಛನಂ ೧೧೩೫
ಸಂಯತಃ ೧೦೫೮
ಸಂಯಾಮ ೧೧೪೭
ಸಂಯೋಜಿತಃ ೧೧೦೮

ಸಂರಾವಃ	೧೮೧	ಸಂಲಾಪಃ	೧೨೩
ಸಂವತ್	೧೪೪೪	ಸಂವರ್ತಃ	೧೩೭
ಸಂವತ್ಸರಃ	೧೩೦	ಸಂವರ್ತಿಕಾ	೭೨೯
ಸಂವನನಂ	೧೧೩೩	ಸಂವಸಥಃ	೩೧೮
ಸಂವಾಹನಂ	೧೧೫೧	ಸಂವ್ಯಾನಂ	೪೮೯
ಸಂವಿತ್	೧೮೦ ೧೪೪ ೧೭೬೫	ಸಂವೀತಂ	೧೧೦೨
ಸಂವೀಕ್ಷಣಂ	೧೧೫೯	ಸಂವೇಗಃ	೭೧೨
ಸಂವೇದಃ	೧೧೩೫	ಸಂವೇಶಃ	೭೧೬
ಸಂಶಪ್ತಿಕಃ	೬೬೬	ಸಂಶಯಃ	೧೪೭
ಸಂಶಯಾಪನ್ನಮಾನಸಃ	೧೦೭೧	ಸಂಶ್ರವಃ	೧೪೪
ಸಂಶ್ರುತಂ	೧೧೭೫	ಸಂಶ್ಲೇಷಃ	೧೧೫೯
ಸಂಸಕ್ತಂ	೧೦೮೪	ಸಂಸತ್	೫೭೫
ಸಂಸರಣಂ	೭೯ ೧೭೭೨	ಸಂಸ್ಕೃತಂ	೧೭೫೩
ಸಂಸ್ತರಃ	೧೩೩೩	ಸಂಸ್ತವಃ	೧೧೫೭
ಸಂಸ್ಪರ್ಶಾ	೧೦೦೦	ಸಂಸ್ತಾವಃ	೧೧೬೩
ಸಂಸ್ತ್ಯಾಯಃ	೧೩೭೩	ಸಂಸ್ಥಾ	೫೪ ೧೭೬೦
ಸಂಸ್ಥಾನಂ	೧೭೯೨	ಸಂಸಿದ್ಧಿಃ	೭೭೦
ಸಂಸ್ಥಿತಃ	೬೮೫	ಸಂಸ್ಫೋಟಃ	೬೨೩
ಸಂಹತಃ	೧೦೯೭	ಸಂಹತಜಾನುಕಃ	೪೧೮
ಸಂಹತಲಃ	೪೫೬	ಸಂಹತಿಃ	೩೬೮
ಸಂಹನನಂ	೪೪೧ ೧೧೩೩	ಸಂಹೂತಿಃ	೧೬೫
ಸಂಕ್ಷೇಪಣಂ	೧೧೫೦	ಸ್ಕಂಃದ (ಧ)	೩೯ ೪೪೯
ಸ್ಕಂಧಃ	೮೫೬ ೧೭೨೩	ಸ್ಕಂಧಶಾಖಾ	೮೫೨
ಸ್ತಂಬಃ	೨೦೯ ೮೫೫	ಸ್ತಂಬಕರಿಃ	೨೦೯
ಸ್ತಂಬಘನಃ	೧೧೬೪	ಸ್ತಂಬಘ್ನಃ	೧೧೬೪
ಸ್ತಂಭೇರಮಃ	೬೦೩	ಸ್ತಂಭಃ	೧೩೦೨
ಸ್ಥಂಡಿಲಂ	೫೭೮	ಸ್ಥಂಡಿಲಶಾಯೀ	೫೫೪
ಸ್ಯಂದನಃ	೬೧೯ ೮೨೭	ಸ್ಯಂದನಾರೋಹಃ	೬೭೯
ಸ್ಯಂದಿನೀ	೪೩೮	ಸ್ರಂಸೀ	೮೨೪
ಸಕಲಂ	೧೦೮೭	ಸಕೃತ್	೧೪೧೩
ಸಕೃತ್ಪ್ರಜಃ	೩೪೨	ಸಕ್ಥಿ	೪೪೩

ಸಕ್ತುಫಲಾ	೮೯೮	ಸಖ್ಯಂ	೫೮೧
ಸಖಾ	೫೮೦	ಸಖೀ	೩೮೩
ಸಗರ್ಭ್ಯಃ	೪೦೫	ಸರ್ಗಃ	೧೧೯೪
ಸಗ್ಧಿಃ	೨೪೩	ಸಗೋತ್ರಃ	೪೦೫
ಸಚಿವಃ	೧೩೩೮	ಸಜ್ಜಃ.	೬೩೪
ಸಜ್ಜನಂ	೬೦೧	ಸಜ್ಜನಃ	೫೧೩
ಸಜ್ಜನಾ	೬೧೦	ಸರ್ಜಃ	೮೯೦
ಸರ್ಜಕಃ	೮೯೦	ಸರ್ಜರಸಃ	೪೯೮
ಸರ್ಜಿಕಾಕ್ಷಾರಃ	೨೬೬	ಸಟಾ	೪೬೮
ಸತ್	೧೭೫೫	ಸತತಂ	೬೫
ಸತ್ತಮಃ	೧೦೨೫	ಸತ್ಪಥಃ	೭೯೨
ಸತ್ಯಂ	೧೨೯ ೧೩೭೬	ಸತ್ಯಂಕಾರಃ	೨೨೦
ಸತ್ಯವಚಸಃ	೫೫೩	ಸತ್ರಂ	೧೩೫೩
ಸತ್ವಂ	೧೩೨ ೧೩೮೪	ಸತ್ವರಂ	೬೫
ಸತ್ಯಾಕೃತಿಃ	೨೨೦	ಸತ್ಯಾನೃತಂ	೬೯೧
ಸತ್ಯಾಪನಂ	೨೨೧	ಸತ್ರಾ	೧೪೩೧
ಸತೀ	೩೨೨	ಸತೀರ್ಥ್ಯಃ	೫೭೭
ಸತೀನಕಃ	೨೦೪	ಸತ್ರೀ	೫೮೩
ಸದಃ	೫೭೬	ಸದನಂ	೩೦೪
ಸದಸ್ಯಃ	೫೭೬	ಸದ್ಮ	೩೦೩
ಸದ್ಯಃ	೧೪೩೨	ಸದೃಕ್	೮೩೫
ಸದೃಶಃ	೮೩೫	ಸದೃಕ್ಷಃ	೮೩೫
ಸದಾ	೧೪೪೧	ಸದಾಗತಿಃ	೬೧
ಸದಾತನಃ	೧೦೮೯	ಸದಾನೀರಾ	೭೬೯
ಸದೇಶಃ	೧೦೮೩	ಸದ್ರ್ಯಜ್	೧೦೫೧
ಸನ್	೫೧೫	ಸನತ್ಕುಮಾರಃ	೫೧
ಸನ್ನಕದ್ರುಃ	೮೮೧	ಸನ್ನದ್ಧಃ	೬೩೪ ೧೦೬೧
ಸನ್ನಯಃ	೧೩೭೩	ಸನಾ	೧೪೪೫
ಸನಾತನಃ	೧೦೮೬	ಸನಾಭಿಃ	೪೦೪
ಸನಿಃ	೫೪೩	ಸನಿಷ್ಠೀವಂ	೧೨೨
ಶನ್ನಿಕರ್ಷಣಾ	೧೧೫೭	ಸನ್ನಿಕೃಷ್ಟಃ	೧೦೮೩
ಸನ್ನಿಧಿಃ	೧೧೫೭	ಸನ್ನಿವೇಶಃ	೩೧೮

ಸನೀಡಃ	೧೦೮೩	ಸಪತ್ನಃ	೫೭೯
ಸಪದಿ	೧೪೨೯	ಸಪರ್ಯಾ	೫೨೪ ೫೪೫
ಸರ್ಪಃ	೨೨೭	ಸರ್ಪರಾಜಃ	೨೨೫
ಸಪ್ತಕೀ	೪೭೯	ಸಪ್ತತಂತುಃ	೫೨೪
ಸಪ್ತಪರ್ಣಃ	೮೭೯	ಸಪ್ತಲಾ	೯೧೮ ೯೨೯
ಸಪ್ತಾರ್ಚಿಃ	೫೬	ಸಪ್ತಾಶ್ವಃ	೧೦೩
ಸಪಿಂಡಃ	೪೦೪	ಸರ್ಪಿಃ	೭೪೦
ಸಪ್ತಿಃ	೬೧೨	ಸಪೀತಿಃ	೭೪೩
ಸ್ಯಪಿಚಾರೀ	೫೨೨	ಸಭರ್ತೃಕಾ	೩೮೩
ಸಭ್ಯಃ	೫೧೩ ೫೨೭	ಸಭಾ	೩೦೫ ೫೨೫ ೧೩೦೯
ಸಭಾಜನಂ	೧೧೩೬	ಸಭಾಸದಃ	೫೨೭
ಸಭಾಸ್ತಾರಃ	೫೨೭	ಸಭಿಕಃ	೮೪೩
ಸಮಂ	೧೦೮೧	ಸಮಂಗಾ	೯೨೬ ೯೮೭
ಸಮಂಜಸಂ	೫೯೨	ಸಮಂತತಃ	೧೪೪೦
ಸಮಂತದುಗ್ಧಾ	೯೫೨	ಸಮಂತಭದ್ರಃ	೧೩
ಸಮಃ	೮೩೬	ಸಮಗ್ರಂ	೧೦೭೨
ಸಮಜಃ	೩೭೦	ಸಮಜ್ಞಾ	೧೬೮
ಸಮಜ್ಯಾ	೫೨೫	ಸಮರ್ಥಃ	೧೨೫೯
ಸಮರ್ಥಕಃ	೧೦೨೩	ಸಮಧಿಕಃ	೧೦೯೨
ಸಮಯಃ	೧೦೯ ೧೩೨೧	ಸಮಯಾ	೧೪೨೩
ಸಮರಃ	೬೭೩	ಸಮರ್ಯಾದಃ	೧೦೬೫
ಸಮವರ್ತೀ	೫೮	ಸಮವಾಯಃ	೩೬೮
ಸಮಷ್ಠಿಲಾ	೧೦೦೩	ಸಮಸನಂ	೧೧೫೦
ಸಮಸ್ತಂ	೧೦೮೧	ಸಮಸ್ಯಾ	೧೬೪
ಸಮ್ಯಕ್	೧೭೯	ಸಮೃದ್ಧಿಃ (ದ್ಧಃ)	೧೦೨೮ ೧೧೩೯
ಸಮಾಂಸಮೀನಾ	೭೬೦	ಸಮಾಃ	೧೩೦
ಸಮಾಕರ್ಷೀ	೧೪೦	ಸಮಾಘಾತಃ	೬೭೪
ಸಮಾಜಃ	೩೭೦	ಸಮಾಧಿಃ	೧೪೪ ೧೨೭೦
ಸಮಾನಃ	೬೩, ೮೩೬ ೧೩೦೦	ಸಮಾನೋದರ್ಯಃ	೪೦೫
ಸಮಾಲಂಭಃ	೧೧೫೬	ಸಮಾವೃತ್ತಃ	೫೨೧
ಸಮಾಸಾದ್ಯಂ	೧೧೦೯	ಸಮಾಹ್ವಯಃ	೮೪೫
ಸಮಾಹೃತಿಃ	೧೬೨	ಸಮಾಹಾರಃ	೧೧೪೫

ಸಮಾಹಿತಂ	೧೧೨೫	ಸಮ್ರಾಟ್	೫೭೨
ಸಮಿತ್	೧೬೭೪ ೮೫೯	ಸಮಿತಿಃ	೬೭೪ ೫೨೫ ೧೨೪೨
ಸಮೀಪಂ	೧೦೮೩	ಸಮೀರಃ	೬೨
ಸಮೀರಣಃ	೬೨ ೯೨೫	ಸಮುಂದನಂ	೧೧೫೮
ಸಮುಚ್ಚಯಃ	೧೧೪೫	ಸಮುಚ್ಛ್ರಯಃ	೧೩೨೪
ಸಮುಜ್ಝಿತಂ	೧೧೨೩	ಸಮುತ್ಪಿಂಜಃ	೬೬೭
ಸಮುದಕ್ತಂ	೧೧೦೬	ಸಮುದಯಃ	೩೬೮
ಸಮುದ್ಗಕಃ	೫೧೦	ಸಮುದ್ರಃ	೨೩೬
ಸಮುದಾಯಃ	೩೬೮ ೬೭೪	ಸಮುದ್ರಾಂತಾ	೯೩೮ ೯೬೨ ೯೭೯
ಸಮುದ್ರಿಯಂ	೨೫೦	ಸಮುದ್ಧತಃ	೧೦೩೯
ಸಮುದ್ಧರಣಂ (ದ್ಧ್ರರಣಂ)	೧೨೨೩	ಸಮುನ್ನಂ	೧೧೨೨
ಸಮುನ್ನದ್ಧಃ	೧೨೭೬	ಸಮುಪಜೋಷಂ	೧೪೩೭
ಸಮೂರುಃ	೩೩೬	ಸಮೂಹಃ	೩೬೭
ಸಮೂಹ್ಯಃ	೫೩೧	ಸರಃ	೨೬೪
ಸರಕಃ	೧೧೦	ಸರಘಾ	೩೫೪
ಸರಟಃ	೩೩೯	ಸರಣಾ	೯೯೮
ಸರಣಿಃ	೨೯೬	ಸರಮಾ	೮೨೧
ಸರಸ್ವತೀ	೧೫೭ ೨೭೧	ಸರಸ್ವಾನ್	೨೩೬ ೧೨೯
ಸರಸೀ	೨೬೪	ಸರಸೀರುಹಂ	೨೭೭
ಸರಳಃ	೯೦೬ ೧೦೨೫	ಸರಳದ್ರವಃ	೫೦೦
ಸರಳಾ	೯೫೪	ಸರಿತ್	೨೬೬
ಸರಿತ್ಪತಿಃ	೨೩೬	ಸರೀಸೃಪಃ	೨೨೭
ಸಲ್ಲಕೀ	೯೭೦	ಸಲಿಲಂ	೨೩೮
ಸವಃ	೫೨೪	ಸವನಂ	೫೫೭
ಸವಯಾಃ	೫೮೦	ಸವ್ಯಂ	೧೧೦೧
ಸರ್ವಂಸಹಾ	೨೮೪	ಸರ್ವಂ	೧೦೮೧
ಸರ್ವಜ್ಞಃ	೩೩ ೧೩	ಸರ್ವತಃ	೧೪೪೦
ಸರ್ವದಾ	೧೪೫೧	ಸರ್ವತೋಭದ್ರಃ	೩೦೯ ೯೦೮
ಸರ್ವತೋಭದ್ರಾ	೮೮೧	ಸರ್ವತೋಮುಖಂ	೨೩೮
ಸರ್ವಧುರೀಣಃ	೭೫೪	ಸರ್ವಮಂಗಳಾ	೩೭
ಸರ್ವಲಾ	೬೬೧	ಸರ್ವರಸಃ	೪೯೮
ಸರ್ವಲಿಂಗೀ	೫೫೫	ಸರ್ವವೇದಾಃ	೫೨೦

ಸರ್ವಸಂನಹನಃ	೬೬೭	ಸರ್ವಾರ್ಥಸಿದ್ಧಃ	೧೫
ಸರ್ವಾನ್ನಭೋಜೀ	೧೦೩೮	ಸರ್ವಾನ್ನೀನಃ	೧೦೩೮
ಸರ್ವಾನುಭೂತಿಃ	೬೫೪	ಸರ್ವಾಭಿಸಾರಃ	೬೬೭
ಸವಿತಾ	೧೦೫	ಸವಿಧಃ	೧೦೮೩
ಸವೇಶಃ	೧೦೮೩	ಸವ್ಯೇಷ್ಠಃ	೬೭೮
ಸರ್ವಾಘಃ	೬೬೭	ಸರ್ಷಪಃ	೨೦೫
ಸಸ್ಯಂ	೮೯೧	ಸಸ್ಯಮಂಜರೀ	೨೦೯
ಸಸ್ಯಶೂಕಂ	೨೦೯	ಸಸ್ಯಸಂವರಃ	೮೯೦
ಸಹ	೧೪೩೧	ಸಹಃ	೬೨೦ ೧೪೦೩
ಸಹಕಾರಃ	೮೨೯	ಸಹಚರೀ	೯೭೧
ಸಹಜಃ	೪೦೫	ಸಹಧರ್ಮಿಣೀ	೨೩೬
ಸಹನಃ	೧೦೪೮	ಸಹಸ್ಯಃ	೧೭೪
ಸಹಸ್ರದಂಷ್ಟ್ರಃ	೭೫೪	ಸಹಸ್ರಪತ್ರಂ	೭೨೬
ಸಹಸ್ರವೀರ್ಯಾ	೧೦೦೪	ಸಹಸ್ರವೇಧೀ	೨೭೮ ೯೮೨
ಸಹಸಾ	೧೪೩೪	ಸಹಸ್ರಾಂಶುಃ	೧೦೫
ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷಃ	೪೪	ಸಹಸ್ರೀ	೬೩೦
ಸಹಾ	೯೧೯ ೯೫೯	ಸಹಾಃ	೧೭೪
ಸಹಾಯಃ	೬೪೦	ಸಹಾಯತಾ	೧೧೬೯
ಸಹಿಷ್ಣುಃ	೧೦೪೦	ಸ್ಖನ್ನಂ (ಸ್ಕನ್ನಂ)	೧೭೦
ಸ್ಖಲನಂ	೭೧೮	ಸ್ತ್ಯಾಯಂ	೯೨೫
ಸ್ತಂಬಕರಿಃ	೨೦೯	ಸ್ತಂಭಃ	೨೦೯ ೧೩೦೨
ಸ್ತನಂಧಯೀ	೪೧೭	ಸ್ತನಃ	೪೪೮
ಸ್ತನಪಾಃ	೪೧೭	ಸ್ತನಯಿತ್ನುಃ	೮೦
ಸ್ತನಿತಂ	೮೭	ಸ್ತಬಕಃ	೮೬೭
ಸ್ತಬ್ಧರೋಮಾ	೩೭೯	ಸ್ತವಃ	೧೬೮
ಸ್ಥಪತಿಃ	೫೭೯ ೧೭೩೩	ಸ್ಥಲಂ	೭೮೬
ಸ್ಥಲೀ	೭೮೬	ಸ್ಥವಿರಃ	೪೧೩
ಸ್ಥವಿಷ್ಠಃ	೧೧೭೮	ಸ್ನವಃ	೧೧೩೮
ಸ್ಪಶಃ	೧೪೬ ೫೮೧ ೧೩೮೫	ಸರ್ಶಃ	೧೧೪೩
ಸ್ಪರ್ಶನಂ	೫೪೦	ಸ್ಪರ್ಶನಃ	೬೧
ಸ್ಪಷ್ಟಂ	೧೦೯೮ ೧೧೪೩	ಸಚಾ	೭೯

ಸ್ಫುರಣಂ	೧೧೩೯	ಸ್ಮೃ	೧೪೪೫
ಸ್ಮರಃ	೨೫		
ಸ್ಮಶಾನಂ	೬೮೭	ಸ್ಯನ್ನಂ	೧೧೦೯
ಸ್ಯದಃ	೬೪	ಸ್ವೈರಿಣೀ	೪೩೮
ಸ್ರುಕ್	೫೦೬	ಸ್ರಸ್ತಂ	೧೧೧೨
ಸ್ರವಃ	೧೧೩೮	ಸ್ರವಂತೀ	೨೬೭
ಸ್ರವದ್ಗರ್ಭಾ	೭೫೬	ಸ್ರವಾ	೯೨೯
ಸ್ರಷ್ಟಾ	೧೭	ಸ್ರುಷ್ಟಾ	೧೭೪೩
ಸ್ವಃ	೬ ೪೦೫ ೧೩೮೩	ಸ್ವರ್ಗಃ	೬
ಸ್ವಚ್ಛಂದಃ	೧೦೩೨	ಸ್ವಜನಃ	೪೦೫
ಸ್ವರ್ಣಂ	೭೮೧	ಸ್ವಣಂಕಾರಃ	೮೦೬
ಸ್ವರ್ಣದೀ	೪೯	ಸ್ವರ್ಣಕ್ಷೀರೀ	೯೮೪
ಸ್ವತಂತ್ರಃ	೧೦೩೨	ಸ್ವಧಾ	೧೪೩೫
ಸ್ವಧಿತಿಃ	೬೬೦	ಸ್ವನಃ	೧೮೦
ಸ್ವನಿತಂ	೧೮೧ ೧೧೧೧	ಸ್ವಪ್ನಃ	೨೧೯
ಸ್ವಪ್ನಕ್	೧೦೪೯	ಸ್ವಭಾವಃ	೨೨೦
ಸ್ವರ್ಭಾನುಃ	೧೦೦	ಸ್ವಭೂಃ	೧೮
ಸ್ವಯಂಭೂಃ	೧೬	ಸ್ವಯಂವರಾ	೩೭೮
ಸ್ವರಾಃ	೧೬೦	ಸ್ವರುಃ	೪೭ ೧೩೩೯
ಸ್ವರೂಪಂ	೨೨೦	ಸ್ವರ್ವೇಶ್ಯಾಃ	೫೨
ಸ್ವರ್ವೈದ್ಯಾಃ	೫೧	ಸ್ವಸಾ	೪೦೦
ಸ್ವಸ್ತಿ	೧೪೧೨	ಸ್ವಸ್ತಿಕಃ	೩೦೯
ಸ್ವಸ್ರೀಯಃ	೪೦೩	ಸೃಕ್ಕಿಣೀ	೪೬೨
ಸೃಗಃ	೬೬೦	ಸೃಗಾಲಃ	೩೩೨
ಸೃಣಿಃ	೬೧೦	ಸೃಣಿಕಾ	೪೩೮
ಸೃತಂ	೧೧೦೯	ಸೃತಿಃ	೨೯೬
ಸೃಮರಃ	೩೩೮	ಸೃಷ್ಟಂ	೧
ಸ್ಪೃಕ್ಕಾ	೯೭೯	ಸ್ಪೃಶೀ	೬೩೯
ಸ್ಪೃಷ್ಟಿಃ	೧೧೩೮	ಸ್ಪೃಹಾ	೨೧೦
ಸ್ಮೃತಿಃ	೧೬೩ ೨೧೨	ಸಾಂತಪನಂ	೫೬೩
ಸಾಂತ್ವಂ	೧೭೫ ೫೮೯	ಸಾಂದ್ರಂ	೧೦೮೨
ಸಾಂದ್ರಃ	೧೦೪೬	ಸಾಂದೃಷ್ಟಿಕಂ	೫೯೮

ಸಾಂಪರಾಯಃ ೧೩೭೭
ಸಾಂಪ್ರತಂ ೧೪೫೧
ಸಾಂಯುಗೀನಃ ೬೪೬
ಸಾಂಶಯಿಕಃ ೧೦೭೧
ಸ್ವಾಂತಂ ೧೩೯
ಸಾಗರಃ ೭೩೬
ಸಾತಂ (ಶಾತಂ)
ಸಾತಿ ೭೩೯ ೧೧೬೨
ಸಾತ್ವಿಕಂ ೧೯೯
ಸಾದೀ ೬೭೯ ೧೭೨೯
ಸಾರ್ಥಂ ೧೧೭೭
ಸಾರ್ಥವಾಹಃ ೨೬೫
ಸಾಧ್ವಸಂ ೭೦೪
ಸಾಧಾರಣಃ ೮೩೬
ಸಾಧಿಷ್ಠಃ ೧೧೭೯
ಸಾಧ್ವೀ ೩೨೨
ಸಾಧುಃ ೫೧೩ ೧೭೨೪
ಸಾನುಃ ೩೭೪
ಸಾಮ ೧೫೯ ೫೮೯
ಸಾಮಾನ್ಯಂ ೧೩೯ ೧೦೯೮
ಸಾಮಿಧೇನೀ ೫೩೭
ಸಾಯಃ ೧೧೧
ಸಾರಂಗಃ ೩೪೪ ೧೧೯೫
ಸಾರಣೀ (ಣಾ) ೯೯೮
ಸಾರಮೇಯಃ ೮೭೦
ಸಾರಸಂ ೭೨೨
ಸಾರಸನಂ ೪೮೦
ಸಾರ್ವಭೌಮಃ ೨೨ ೫೭೧
ಸಾಲಪರ್ಣೀ ೯೬೧
ಸಾಸ್ನಾ ೨೫೦
ಸಾಹಸ್ರಂ ೧೧೬೦
ಸಾಂಪರಾಯಿಕಂ ೬೨೭
ಸಾಂಯಾತ್ರಿಕಃ ೭೪೮
ಸಾಂವತ್ಸರಃ ೫೮೭
ಸ್ಥಾಂಡಿಲಃ ೫೫೫
ಸಾಕಂ ೧೪೩೧
ಸಾಚಿ ೧೪
ಸಾತಲಾ (ಶಾ) ೯೮೯
ಸಾತಿಸಾರಃ ೪೩೦
ಸಾದ್ರ್ಯಂ ೧೧೭೭
ಸಾಧನಂ ೧೭೯೭
ಸಾರ್ಥ ೩೬೯
ಸಾಧ್ಯಾ ೧೦
ಸಾಧಾರಣಂ ೧೦೯೮
ಸಾಧಿತಃ ೧೦೫೬
ಸಾಧೀಯಾನ್ ೧೪೦೬
ಸಾಧು ೧೦೬೮
ಸಾನ್ನಾಯ್ಯಂ ೫೩೨
ಸಾಪ್ತಪದೀನಂ ೫೮೧
ಸಾಮಾಜಿಕಃ ೫೭೨
ಸಾಮಿ ೧೪೭೦
ಸಾಯಂ ೧೪೪೮
ಸಾಯಕಃ ೧೧೨೩
ಸಾರಃ ೧೩೪೩
ಸಾರಥಿಃ ೬೭೮
ಸಾರವಃ ೭೨೭
ಸಾರಸಃ ೩೮೯
ಸಾರಸನಾ ೬೩೭
ಸಾಲಃ ೮೫೧ ೮೯೦
ಸಾಲಾವೃಕಃ ೧೧೮೩
ಸಾಹಸಂ ೫೮೯
ಸಾಹಸ್ರಃ ೬೩೦
[illegible] ೧೪೧೪

ಸ್ಥಾಣುಃ	೩೪ ೮೫೪ ೧೭೭೧	ಸ್ಥಾನಂ	೫೮೮ ೧೭೯೦
ಸ್ಥಾನೀಯಂ	೩೦೦	ಸ್ಥಾನೇ	೧೪೩೮
ಸ್ಥಾಪತ್ಯಃ	೫೨೨	ಸ್ಥಾಪನೀ	೯೭೯
ಸ್ಥಾಮ	೬೨೦	ಸ್ಥಾಯಕಃ	೫೨೫
ಸ್ಥಾಲೀ	೨೧೯	ಸ್ಥಾವರಃ	೧೦೯೦
ಸ್ಥಾವಿರಂ	೪೧೧	ಸ್ಥಾಸಕಃ	೪೯೩
ಸ್ಥಾಸ್ನುಃ	೧೦೮೯	ಸ್ನಾತಕಃ	೫೫೩
ಸ್ನಾಯುಃ	೪೩೨	ಸ್ನಾನಂ	೪೯೩
ಸ್ಫಾತಿಃ	೧೧೩೮	ಸ್ಫಾರಂ	೧೦೮೦
ಸ್ಯಾಲಃ	೪೦೩	ಸ್ರಾಕ್	೧೪೭೯
ಸ್ವಧ್ವೀ	೩೨೨ ೯೫೩	ಸ್ವಾದು	೧೭೬೨
ಸ್ವಾದುಕಂಟಕಃ.	೮೮೩ ೯೪೪	ಸ್ವಾದುರಸಾ	೯೯೦
ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಃ	೫೫೨	ಸ್ವಾನಃ	೧೮೦
ಸ್ವಾಪಃ	೭೧೯	ಸ್ವಾಪತೇಯಂ	೨೨೨
ಸ್ವಾಮೀ	೫೮೬ ೧೦೨೨	ಸ್ವಾರಾಟ್	೪೩
ಸ್ವಾಹಾ	೫೩೭	ಸಿಂಧುಕಃ	೯೧೪
ಸಿಂದುವಾರಃ	೯೧೪	ಸಿಂದೂರಂ	೨೯೭
ಸಿಂಧುಃ	೭೩೪ ೧೭೩೩ ೭೩೬	ಸಿಂಹಃ	೩೭೮ ೧೦೨೨
ಸಿಂಹನಾದಃ	೬೨೫	ಸಿಂಹಪುಚ್ಛೀ	೯೩೯
ಸಿಂಹಸಂಹನನಃ	೧೦೭೯	ಸಿಂಹಾಣಂ	೭೮೬
ಸಿಂಹಾಸನಂ	೬೦೦	ಸಿಂಹಾಸ್ಯಃ	೯೪೯
ಸಿಂಹೀ	೯೪೯ ೯೬೦	ಸಿಂಹುಂಡಃ	೯೫೧
ಸಿಕತಾಃ	೧೭೪೫	ಸಿಕತಾಮಯಂ	೭೪೫
ಸಿಕತಾವತೀ	೭೯೭	ಸಿಕ್ಥಕಂ	೨೯೫
ಸಿತಂ	೧೧೧೧ ೧೭೫೭	ಸಿತಃ	೧೧೧೫
ಸಿತಚ್ಛತ್ರಾ	೯೯೮	ಸತಾಂಭೋಜಂ	೭೨೮
ಸಿತಾ	೨೩೧	ಸಿತಾಭ್ರಃ	೫೦೧
ಸಿದ್ಧಂ	೧೧೧೨	ಸಿದ್ಧಃ	೧೧
ಸಿಧ್ಮ	೪೭೪	ಸಿಧ್ಮಲಃ	೪೩೭
ಸಿಧ್ಮಲಾ	೧೪೬೧	ಸಿದ್ಯಃ	೯೬
ಸಿಧ್ರಕಾ	೧೪೫೯	ಸಿದ್ಧಾಂತಃ	೧೪೩
ಸಿದ್ಧಾರ್ಥಃ	೨೦೬	ಸಿದ್ಧಿಃ	೯೫೮

ಸಿನೀವಾಲೀ	೧೧೨	ಸಿರಾ	೪೩೬
ಸಿಲ್ಹಃ	೪೯೯	ಸ್ತಿಮಿತಂ	೧೧೭೭
ಸ್ಥಿತಿಃ	೧೧೫೦	ಸ್ಥಿರತರಃ	೧೦೮೯
ಸ್ಥಿರಾ	೭೮೭ ೯೯೧	ಸ್ಥಿರಾಯುಃ	೮೯೭
ಸ್ನಿಗ್ಧಂ	೨೩೪	ಸ್ನಿಗ್ಧಃ	೫೮೦ ೧೦೩೧
ಸ್ಫಿಕ್	೪೪೬	ಸ್ಮಿತಂ	೭೧೬
ಸ್ಫಿತ್	೧೪೧೩	ಸೀತ್ಯಂ	೬೯೬
ಸೀತಾ	೨೦೭	ಸೀಮಂತಿನೀ	೩೨೩
ಸೀಮಾಸೀಮಾ	೩೧೯	ಸೀರಃ	೨೦೭
ಸೀರಪಾಣಿಃ	೭೪	ಸೀವನಂ	೧೧೩೪
ಸೀಸಕಂ	೭೯೩	ಸೀಹುಂಡಃ	೯೫೧
ಸ್ಫೀತಂ	೧೦೮೦	ಸ್ತ್ರೀ	೩೨೩
ಸ್ತ್ರೀಧರ್ಮಿಣೀ	೩೯೧	ಸುಂದರಂ	೧೦೬೮
ಸುಂದರೀ	೩೨೫	ಸು	೧೪೩೦
ಸುಕಂದಕಃ	೯೯೩	ಸುಕರಂ	೨೫೮
ಸುಕಲಃ	೧೦೭೫	ಸುಕೃತಂ	೧೩೪
ಸುಕೃತೀ	೧೦೧೯	ಸುಕುಮಾರಂ	೧೦೯೪
ಸುಖಂ	೧೩೫	ಸುಖವರ್ಚಕಃ	೭೯೬
ಸುಖಸಂದೋಹ್ಯ	೨೫೯	ಸುಗಂಧಿಃ	೧೫೦ ೯೬೨
ಸುಗಂಧೀ	೯೬೨	ಸುಗತಃ	೧೩
ಸುಚರಿತ್ರಾ	೩೨೨	ಸುಚೇಲಕಃ	೪೮೨
ಸುತಃ	೩೯೮ ೧೭೩೭	ಸುತಶ್ರೇಣೀ	೯೩೪
ಸುತ್ಯಾ	೫೫೨	ಸುತ್ರಾಮಾ	೪೭
ಸುತ್ವಾ	೫೭೧	ಸುದರ್ಶನಂ	೭೮
ಸುದಾಯಃ	೫೯೨	ಸುದೂರಂ	೧೦೮೫
ಸುಧರ್ಮಾ	೪೮	ಸುಧಾಂಶುಃ	೮೨
ಸುಧಾ	೪೮ ೧೭೨೪	ಸುಧೀಃ	೧೫೫
ಸುನ್ನಿಷ್ಪಣ್ಣಕಂ	೯೯೫	ಸುಪಂಥಾಃ	೭೯೨
ಸುಪರ್ಣಃ	೭೯	ಸುಪರ್ವಾಣಃ	೨
ಸುಪ್ರತೀಕಃ	೨೨	ಸುಪ್ರಯೋಗ ವಿಶಿಖಃ	೬೩೬
ಸುಪ್ರಲಾಪಃ	೧೨೪	ಸುಪಾರ್ಶ್ವಕಃ	೮೮೯
ಸುಭಗಾಸುತಃ	೩೯೪	ಸುಭಿಕ್ಷಾ	೯೨೦

ಸುಮಂ	೮೬೩	ಸಮನಃ	೭೦೬ ೯೦೮
ಸುಮನಸಃ	೭ ೮೬೩	ಸುಮನೋರಜಃ	೮೬೩
ಸುಮೇರುಃ	೪೯	ಸುರಂಗಾ	
ಸುರಜ್ಯೇಷ್ಠಃ	೧೬	ಸುರತಃ	೧೦೩೧
ಸುರದ್ವಿಷಃ	೧೨	ಸುರದೀರ್ಘಿಕಾ	೪೯
ಸುರನಿಮ್ನಗಾ	೨೬೭	ಸುರಪತಿಃ	೪೩
ಸುರಭಿಃ	೧೨೮ ೧೫೦	ಸುರಲೋಕಃ	೬
	೯೬೯ ೧೩೦೬	ಸುರವರ್ತ್ಮ	
ಸುರರ್ಷಯಃ		ಸುರಸಾ	೯೬೦
ಸುರಾಃ	೭	ಸುರಾ	೮೩೮
ಸುರಾಚಾರ್ಯಃ	೯೮	ಸುರಾಮಂಡಂ	೮೪೧
ಸುರಾಲಯಃ	೪೯	ಸುರಾಷ್ಟ್ರಜಂ	೯೭೬
ಸುರೂಪಃ		ಸುವಚನಂ	೧೭೪
ಸುವರ್ಣಂ	೭೮೧	ಸುವರ್ಣಃ	೭೭೪
ಸುವರ್ಣಕಃ	೮೭೦	ಸುವಲ್ಲೀ	೯೪೧
ಸುವಹಾ	೯೬೧ ೯೮೬ ೯೬೫ ೯೬೯	ಸುವ್ರತಾ	೭೫೯
ಸುವಾಸಿನೀ	೩೮೦	ಸುವಃ	
ಸುಷಮಂ	೧೦೬೮	ಸುಷಮಾ	೯೧
ಸುಷವೀ	೭೨೫ ೧೦೦೧	ಸುಷಿಃ	೨೨೨
ಸುಷಿಮಃ	೯೩	ಸುಷಿರಂ	೧೮೭ ೨೨೩
ಸುಷಿರಾ	೯೭೫	ಸುಷೇಣಃ	೯೧೩
ಸುಷೇಣಿಕಾ	೯೫೪	ಸುಷ್ಠು	೧೪೩೦ ೧೪೪೬
ಸುಹೃತ್	೫೮೦	ಸುಹೃದಯಃ	೧೦೨೦
ಸ್ತುತಂ	೧೧೨೬	ಸ್ತುತಿಃ	೧೬೮
ಸ್ನೂಕ್ ಸ್ರುಕ್	೯೫೧	ಸ್ನುಃ	೩೨೪
ಸ್ನುತಂ	೧೧೦೯	ಸ್ನುಷಾ	೩೮೦
ಸ್ನುಹೀ	೯೫೧	ಸ್ಫುಟಂ	೧೦೯೮
ಸ್ಫುಟಃ	೮೫೯	ಸ್ಫುಟನಂ	೧೧೩೪
ಸ್ಫುರಣಂ	೧೧೩೯	ಸ್ಫುಲಿಂಗಃ	೫೭
ಸ್ರುತಂ	೧೧೦೯	ಸ್ರುವಃ	೫೩೫
ಸ್ರುವಾವೃಕ್ಷಃ	೮೮೩	ಸೂಕರಃ	೩೨೯ ೮೨೨
ಸೂಚಕಃ	೧೦೬೩	ಸೂಚಿಃ	೧೪೫೯

ಸೂತಃ ೭೮೭ ೮೦೨ ೬೨೮	೧೨೩೦೪	ಸೂತ್ರಂ	೮೨೭
ಸೂತ್ರವೇಷ್ಟನಂ	೧೧೫೩	ಸೂತ್ಥಾನಃ	೮೧೮
ಸೂತಿಕಾಗೃಹಂ	೩೦೭	ಸೂತಿಮಾಸಃ	೪೧೦
ಸೂದಃ	೭೧೬ ೧೨೬೩	ಸೂನೃತಂ	೧೭೬
ಸೂನಾ	೧೨೮೫	ಸೂನುಃ	೩೯೮
ಸೂಪಕಾರಃ	೭೧೫	ಸೂರ್ಮಿಃ (ರ್ಮಿ)	೮೩೪
ಸೂರಃ	೧೦೨	ಸೂರಣಃ	೧೦೦೩
ಸೂರಸೂತಃ	೧೦೫	ಸೂರ್ಯಃ	೧೦೨
ಸೂರ್ಯತನಯಾ	೨೬೮	ಸೂರಿಃ	
ಸೂರ್ಯೇಂದುಸಂಗಮಃ		ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ	೧೦೭೮
ಸ್ತೂಪಃ		ಸ್ಥೂಣಾ	೮೩೪ ೧೨೨೩
ಸ್ಥೂಲಂ	೧೦೭೭ ೧೩೭೬	ಸ್ಥೂಲಶಾಟಕಃ	೪೮೭
ಸ್ಥೂಲಲಕ್ಷಃ	೧೦೨೨	ಸ್ಥೂಲೋಚ್ಚಯಃ	೧೩೨೦
ಸ್ಥೂಲೋಪಲಾಃ	೩೨೫	ಸ್ಯೂತಂ	೧೧೧೭
ಸ್ಯೂತಃ	೭೧೪	ಸ್ಯೂತಿಃ	೧೧೩೪
ಸ್ಫೂರ್ಜಕಃ	೮೮೪	ಸ್ಫೂರ್ಜಥುಃ	೮೩
ಸೇಕಪಾತ್ರಂ ಸೇಚನಂ	೨೪೯	ಸೇತುಃ	೮೭೧
ಸೇನಾಂಗಂ	೬೦೨	ಸೇನಾ	೬೪೬
ಸೇನಾನೀಃ	೩೯ ೬೩೧	ಸೇನಾಮುಖಂ	೬೪೯
ಸೇನಾರಕ್ಷಃ	೬೨೯	ಸೇವಕಃ	೫೭೭
ಸೇವನಂ	೧೧೩೮	ಸೇವ್ಯಂ	೧೦೧೦
ಸೇವಾ	೬೯೦	ಸ್ತೇನಃ	೮೨೩
ಸ್ತೇಮಃ	೧೧೫೮	ಸ್ತೇಯಂ	೮೨೪
ಸ್ಥೇಯಾನ್	೧೦೮೯	ಸ್ನೇಹಃ	೨೧೦
ಸ್ಪೇಷ್ಟಃ	೧೧೨೯	ಸ್ವೇದಃ	೨೧೬
ಸ್ವೇದಜಃ	೧೦೬೭	ಸ್ವೇದನೀ	೭೧೮
ಸೈಂಧವಃ	೭೩೦ ೬೧೨	ಸೈಂಹಿಕೇಯಃ	೧೦೦
ಸೈಕತಂ	೨೪೫	ಸೈಕತವಾಹಿನೀ	೨೬೯
ಸೈನ್ಯಂ	೬೪೭	ಸೈನ್ಯಃ	೬೩೦
ಸೈನಿಕಃ	೬೨೯	ಸೈರಂಧ್ರೀ	೩೪೯
ಸೈರಿಕರಿಃ	೭೫೨	ಸೈರಿಭಾ	೩೩೧
ಸೈರೇಯಿಕಃ	೯೨೧	ಸ್ತ್ರೈಣ್ಯಂ	೮೨೪

ಸ್ವೈರಃ ೧೩೬೪
ಸ್ವೈರಿಣೀ ೩೮೨
ಸ್ವೈರಿತಾ ೧೧೩೧
ಸ್ವೈರೀ ೧೦೩೨
ಸೋತ್ಪ್ರಾಸಂ ೧೭೯
ಸೋಢಂ ೧೧೧೩
ಸೋದರ್ಯಃ ೪೦೫
ಸೋನ್ಮಾದಃ ೧೦೩೯
ಸೋಪಪ್ಲವಃ ೧೧೮
ಸೋಪಾನಂ ೩೧೮
ಸೋಮಃ ೮೮
ಸೋಮಪಾಃ ೫೧೬
ಸೋಮಪೀಥೀ ೫೧೯
ಸೋಮರಾಜೀ ೯೪೧
ಸೋಮವಲ್ಕಃ ೮೯೬ ೧೧೮೦
ಸೋಮವಲ್ಲರೀ ೯೮೩
ಸೋಮವಲ್ಲಿಕಾ ೪೧ ೯೨೯
ಸೋಮವಲ್ಲೀ ೯೨೯
ಸೋಮೋದ್ಭವಾ ೨೬೯
ಸೋಲ್ಲುಂಠನಂ ೧೭೯
ಸ್ತೋಕಃ ೧೦೭೮
ಸ್ತೋಕಕಃ ೩೪೪
ಸ್ತೋತ್ರಂ ೧೬
ಸ್ತೋಮಃ ೩೬೭ ೧೩೧೩
ಸ್ರೋತಃ ೨೪೭ ೧೪೦೪
ಸ್ರೋತಸ್ವಿನೀ ೨೬೭
ಸ್ರೋತೋಂಜನಂ ೭೮೮
ಸೌಗಂಧಿಕಂ ೨೭೩ ೧೦೧೨
ಸೌಗಂಧಿಕಃ ೭೯೦
ಸೌಚಿಕಃ ೮೦೫
ಸೌದಾಮಿನೀ ೮೩
ಸೌಧಃ ೩೦೯
ಸೌಭಾಗಿನೇಯಃ ೩೯೫
ಸ್ಯೋನಾಕಃ ೯೦೩
ಸೌಮ್ಯಂ ೧೩೩೩
ಸೌಮ್ಯಃ ೧೦೦
ಸೌರಭೇಯಃ ೭೪೮
ಸೌರಭೇಯೀ ೭೫೪
ಸೌರಾಷ್ಟ್ರಿಕಃ ೨೩೧
ಸೌರಿಃ ೧೦೦
ಸೌವರ್ಚಲಂ ೭೩೧ ೭೯೭
ಸೌವಿದಃ ೫೭೭
ಸೌವಿದಲ್ಲಃ ೫೭೭
ಸೌವೀರಂ ೭೨೭ ೭೮೮ ೮೮೩
ಸೌಹಿತ್ಯಂ ೭೪೪
ಸ್ಥಾಣೇಯಂ ೬೭೮
ಸ್ಥಾರೀ ೬೧೪

ಹ

ಹ ೧೪೩೩
ಹಂಜಿಕಾ ೯೨೩
ಹಂಜೇ ೧೯೮
ಹಂಡೇ ೧೯೮
ಹಂತ ೧೪೧೫
ಹಂಸಃ ೧೦೫ ೩೫೧ ೧೩೯೭
ಹಂಸಕಃ ೪೮೧
ಹಟ್ಟವಿಲಾಸಿನೀ ೯೭೬
ಹಠಃ ೯೭೭
ಹತಃ ೧೦೫೮
ಹನ್ನಂ ೧೧೧೩
ಹನುಃ ೪೬೧ ೯೭೬

ಹ್ಯಯಂಗವೀನಂ

ಹಯಪುಚ್ಛೀ ೯೮೪

ಹರಃ ೩೩

ಹರ್ಯಕ್ಷಃ ೩೭೮

ಹರಿಃ ೩೭೮ ೧೩೪೨

ಹರಿಣಃ ೧೫೭ ೩೩೫ ೧೭೭೩

ಹರಿತ್ ೨೩ ೧೫೩

ಹರಿತಕಂ ೨೭೭

ಹರಿದಶ್ವಃ ೧೦೩

ಹರಿದ್ರಾಭಃ ೧೫೩

ಹರಿನ್ಮಣಿಃ ೨೭೯

ಹರಿಮಂಥಕಃ ೨೦೬

ಹರಿಹಯಃ ೪೩

ಹರೇಣುಃ ೯೬೬

ಹಲ್ಯಂ ೬೯೬

ಹಲಾ ೧೯೮

ಹಲಾಹಲಃ ೭೩೦

ಹಲಿಪ್ರಿಯಃ ೮೮೮

ಹಲೀ ೭೪

ಹವ್ಯಂ ೫೩೫

ಹವಿಃ ೫೩೨ ೨೪೦

ಹರ್ಷಮಾಣಃ ೧೦೭೪

ಹಸಃ ೭೦೧

ಹಸ್ತಃ ೪೫೨ ೪೬೯ ೧೭೩೧

ಹಸ್ತ್ಯಶ್ವರಥಪಾದಾತಂ ೬೦೭

ಹಸ್ತಿನಖಃ ೩೧೬

ಹಸ್ತೀ ೬೦೭

ಹ್ರದಃ ೭೬೭

ಹ್ರಸ್ವಗವೇಧುಂಕಾ ೯೯೩

ಹ್ರಸಿಷ್ಠಃ ೧೧೭೮

ಹೃತ್ ೧೩೯ ೪೩೫

ಹಯಃ ೬೧೭

ಹಯಮಾರಕಃ ೯೭೭

ಹರಣಂ ೫೯೨

ಹರ್ಮ್ಯಂ ೩೦೮

ಹರಿಚಂದನಂ ೫೦ ೫೦೭

ಹರಿಣೀ ೧೭೭೭

ಹರಿತಃ ೧೫೩

ಹರಿತಾಲಕಂ ೨೯೧

ಹರಿದ್ರಾ ೨೭೯

ಹರಿದ್ರುಃ ೯೪೨

ಹರಿಪ್ರಿಯಾ ೭೨

ಹರಿವಾಲುಕಂ ೯೬೨

ಹರೀತಕೀ ೯೦೫

ಹಲಂ ೨೦೧

ಹಲ್ಲಕಂ ೭೨೩

ಹಲಾಯುಧಃ ೭೩

ಹಲ್ಯಾ ೧೧೨೦

ಹಲಿಪ್ರಿಯಾ ೮೩೮

ಹವಃ ೧೧೩೨ ೧೩೭೯

ಹವ್ಯವಾಹನಃ ೫೫

ಹರ್ಷಃ ೧೩೪

ಹಸಂತೀ ೨೧೨

ಹಸನೀ ೨೧೮

ಹಸ್ತವಾರಣಂ ೧೧೩೪

ಹಸ್ತ್ಯಾರೋಹಃ ೬೭೨

ಹಸ್ತಿಪಕಃ ೬೭೨

ಹ್ಯಃ ೧೪೫೦

ಹ್ರಸ್ವಃ ೪೧೨ ೧೦೮೨

ಹ್ರಸ್ವಾಂಗಃ ೯೮೮

ಹೃಣೀಯಾ ೧೧೬೧

ಹೃದಯಂ ೧೩೯

ಹೃದಯಂಗಮಂ	೧೨೫	ಹೃದಯಾಳುಃ	೧೦೭೦
ಹೃದ್ಯಂ	೧೦೨೦	ಹೃಷ್ಟಃ	೧೧೧೯
ಹೃಷ್ಟಮಾನಸಃ	೧೦೭೪	ಹೃಷೀಕಂ	೧೪೨
ಹೃಷೀಕೇಶಃ	೧೮	ಹಾ	೧೪೭೨
ಹಾಟಕಂ	೨೮೧	ಹಾರ್ದಂ	೭೧೦
ಹಾಯನಃ	೧೩೦ ೧೭೮೦	ಹಾರಃ	೪೨೬
ಹಾರೀತಃ	೩೬೭	ಹಾಲಾ	೮೩೮
ಹಾಲಿಕಂ	೨೫೭	ಹಾವಃ	೭೦೫
ಹಾಸಃ	೭೦೭	ಹಾಸ್ಯಂ	೭೦೭
ಹಾಸ್ತಿಕಂ	೬೦೫	ಹಾಹಾಃ	೫೭
ಹ್ರಾದಿನೀ	೪೨ ೮೭ ೭೬೬	ಹ್ಲಾದಿನೀ	೯೨೦
ಹಿ	೧೪೭೮	ಹಿಂಗು	೨೭೮
ಹಿಂಗುಳೀ	೯೬೦	ಹಿಂತಾಲಃ	೧೦೧೫
ಹಿಂಗುನಿರ್ಯಾಸಃ	೯೦೮	ಹಿಂಸ್ರಃ	೧೦೪೫
ಹಿಂಸಾ	೧೪೦೦	ಹಿಜ್ಜಲಃ	೯೦೨
ಹಿಮಂ	೯೭ ೬೩	ಹಿಮವಾನ್	೩೭೭
ಹಿಮವಾಲುಕಾ	೫೦೧	ಹಿಮಸಂಹತಿಃ	೯೭
ಹಿಮಾಂಶುಃ	೮೨	ಹಿಮಾನೀ	೯೭
ಹಿಮಾವತೀ	೯೮೪	ಹಿರಣ್ಯಂ	೨೬೮ ೨೮೧
ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಃ	೧೬	ಹಿರಣ್ಯರೇತಾ	೫೫
ಹಿರಣ್ಯವಾಹಃ	೭೨೦	ಹಿರುಕ್	೧೪೩೦
ಹಿಲಮೋಚಿಕಾ	೧೦೦೩	ಹ್ರಣೀಯಾ	೧೧೬೧
ಹೀನಂ	೧೧೭೩	ಹೀನಃ	೧೩೦೦
ಹ್ರೀಃ	೭೦೬	ಹ್ರೀಣಃ	೧೧೦೮
ಹ್ರೀತಃ	೧೧೦೮	ಹ್ರೀಬೇರಃ	೯೬೮
ಹುಂ	೧೪೭೩ ೧೪೪೬	ಹುತಭುಕ್	೫೫
ಹುತಭುಕ್ಪ್ರಿಯಾ	೫೩೭	ಹೂತಿಃ	೧೬೫ ೧೧೩೨
ಹೂಹೂಃ	೫೭	ಹೇ	೧೪೩೪
ಹೇತಿಃ	೧೭೪೩ ೫೨	ಹೇತುಃ	೧೩೬
ಹೇಮಂತಃ	೧೭೨	ಹೇಮ	೨೬೮ ೨೮೧
ಹೇಮಕೂಟಃ	೩೭೭	ಹೇಮದುಗ್ಧಕಃ	೮೬೮
ಹೇಮಪುಷ್ಪಕಃ	೯೦೯	ಹೇಮಪುಷ್ಪಿಕಾ	೯೧೨

ಹೇಮಾದ್ರಿಃ ೪೯
ಹೇರಂಬಃ ೩೮
ಹೇಲಾ ೨೧೫
ಹೇ (ಹ್ರೇ) ಷಾ ೬೧೬
ಹೈ ೧೪೩೪
ಹೈಮವತೀ ೩೬ ೯೦೫ ೯೪೯ ೬೮೪
ಹೈಯಂಗವೀನಂ ೭೪೦
ಹೋತಾ ೫೨೭
ಹೋಮಃ ೫೨೪

ಕ್ಷ

ಕ್ಷಂತಾ ೧೦೪೮
ಕ್ಷಣಃ ೧೨೦ ೨೭೧
ಕ್ಷಣದಾ ೧೧೨
ಕ್ಷಣನಂ ೬೮೨
ಕ್ಷಣಪ್ರಭಾ ೮೨
ಕ್ಷತಜಂ ೪೩೫
ಕ್ಷತ್ತಾ ೬೨೮ ೮೦೧ ೧೨೩೫
ಕ್ಷತ್ರಿಯಃ ೫೭೯
ಕ್ಷತ್ರಿಯಾ ೩೮೫
ಕ್ಷತ್ರಿಯಾಣೀ ೩೮೫
ಕ್ಷತ್ರಿಯೀ ೩೮೬
ಕ್ಷಪಾ ೧೧೨
ಕ್ಷಪಾಕರಃ ೮೮
ಕ್ಷಮಾ ೭೦೮ ೧೩೧೪
ಕ್ಷಮಿತಾ ೧೦೪೮
ಕ್ಷಮೀ ೧೦೪೮
ಕ್ಷಯಃ ೧೩೨ ೫೮೮ ೪೨೨ ೧೧೩೬ ೧೩೧೭
ಕ್ಷವಃ ೪೨೩ ೭೦೭
ಕ್ಷವಥುಃ ೪೨೩
ಕ್ಷಾಂತಂ ೧೧೧೩
ಕ್ಷಾಂತಿಃ ೨೦೭
ಕ್ಷಾರಃ ೭೮೭ ೭೯೬
ಕ್ಷಾರಕಃ ೮೬೨
ಕ್ಷಾರಮೃತ್ತಿಕಾ ೨೮೫
ಕ್ಷಾರಿತಃ ೧೦೫೯
ಕ್ಷ್ಮಾ ೨೮೪
ಕ್ಷ್ಮಾಭೃತ್ ೩೨೦ ೫೭೦
ಕ್ಷಿತಿಃ ೨೮೩ ೧೨೪೨
ಕ್ಷಿಪ್ತಃ ೧೧೦೪
ಕ್ಷಿಪ್ರಃ ೬೪ ೧೧೨೮
ಕ್ಷಿಪಾ ೧೧೪೦
ಕ್ಷಿಪ್ನುಃ ೧೦೪೬
ಕ್ಷಿಯಾ ೧೦೪೬ ೧೧೩೬
ಕ್ಷೀಬಃ ೧೦೪೦
ಕ್ಷೀರಂ ೭೩೯ ೧೩೫೪
ಕ್ಷೀರವಿದಾರೀ ೯೫೬
ಕ್ಷೀರಶುಕ್ಲಾ ೯೫೬
ಕ್ಷೀರಿಣೀ ೯೪೬
ಕ್ಷೀರಿಕಾ ೮೯೧
ಕ್ಷೀರೋದಃ ೨೩೭
ಕ್ಷುತ ೪೨೩ ೭೪೨
ಕ್ಷುತಂ ೪೨೩
ಕ್ಷುತಾಭಿಜನನಃ ೭೦೭
ಕ್ಷುದ್ರಃ ೧೦೬೫ ೧೧೨೮
ಕ್ಷುದ್ರಘಂಟಿಕಾ ೪೮೧
ಕ್ಷುದ್ರಶಂಖಾ ೨೬೦
ಕ್ಷುದ್ರಾಂಡಮತ್ಸ್ಯಸಂಘಾತಃ ೨೫೫
ಕ್ಷುದ್ರಾ ೯೪೦ ೧೩೪೯
ಕ್ಷುಧಿತಃ ೧೦೩೬

ಕ್ಷುಪಃ	೮೫೪	ಕ್ಷುಮಾ	೭೧೨
ಕ್ಷುತಃ	೯೫೦	ಕ್ಷುರಕಃ	೮೮೬
ಕ್ಷುರೀ	೮೦೮	ಕ್ಷುಲ್ಲಕಃ	೮೧೫ ೧೦೭೮ ೧೧೮೧
ಕ್ಷುತಂ	೧೧೦೭	ಕ್ಷೇತ್ರಂ	೬೯೪ ೧೩೫೨
ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಃ	೧೩೭ ೧೧೦೫	ಕ್ಷೇತ್ರಾಜೀವಃ	೬೯೪
ಕ್ಷೇಪಃ (ಪಣಂ)	೧೧೪೦	ಕ್ಷೇಪಣೀ	೨೪೯
ಕ್ಷೇಪಿಷ್ಠಃ	೧೧೨೮	ಕ್ಷೇಮಂ	೧೩೫
ಕ್ಷೇಮಂಕರಃ	೧೦೧೯	ಕ್ಷೇಮಃ	೯೭೪
ಕ್ಷ್ವೇಡಾ	೬೭೪ ೧೨೧೫	ಕ್ಷ್ವೇಳಃ	೨೩೦
ಕ್ಷೈತ್ರಂ	೬೯೯	ಕ್ಷೋಣಿಃ	೨೮೩
ಕ್ಷೋದಃ	೯೬೭	ಕ್ಷೋದಿಷ್ಠಃ	೧೧೨೮
ಕ್ಷೌದ್ರಂ	೭೯೫	ಕ್ಷೌಮಂ	೩೧೧ ೪೮೪
ಕ್ಷೌರಂ	೫೬೦		

